J.I.27/9

;8

1672
9° Vol.

Dono dell'Avv.
Mario Becchis
TORINO, li 15/9/56

LIBER IX.

DE TESTAMENTIS,

ET

CODICILLIS,

ALIISQVE

VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſs. P. Magiſtro Sac. Pal. Apoſt.

I. de Ang. Archiep. Urbin. Viceſg.

Stante relatione *D. Petri Cerretani in Romana Curia Aduocati*, ex noſtra commiſſione, vt nihil contineatur Catholicæ fidei, & bonis moribus contrarium.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Pal. Apoſt. Magiſt. Ord. Præd.

I. I. 27/9

THEATRVM

VERITATIS, ET IVSTITIAE

SIVE

DECISIVI DISCVRSVS

Ad veritatem editi, in forenſibus controuerſijs, Canonicis, & Ciuilibus, in quibus, in Vrbe Aduocatus, pro vna partium ſcripſit, vel conſultus reſpondit

IO. BAPTISTA DE LVCA

VENVSINVS,

Per materias, ſeù titulos diſtincti, iuxtà proximam indicem poſt præfationem.

LIBER NONVS

PAR. I.

DE TESTAMENTIS, CODICILLIS, ET VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

PAR. II.

DE HÆREDE, ET HÆREDITATE.

PAR. III.

DE LEGITIMA, TREBELLIANICA, ET ALIIS DETRACTIONIBVS.

BIBLIOTECA NAZIONALE TORINO

ROMAE,

Typis Hæredum Corbelletti. M.DC.LXXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

SENATIBVS, CONSILIIS, ET ROTIS ITALIAE INTER VRBEM, ET MONTES.

IO. BAPTISTA DE LVCA FELICITATEM.

TEſtamentorum vſum, legis benignitas induxit, vt noſtræ voluntatis, remaneat perenne teſtimonium; Meritò igitur, iſtud mei THEATRI VERITATIS, & IVSTITIÆ volumen, in quo de TESTAMENTIS agitur, Vobis offero, vt meam voluntatem ergà Veſtram nimiam exiſtimationem, meumque obſequium, ac debitum, quibus vos proſequor, ità Orbi teſtata faciam, eorumque hoc ſit perpetuum monumentum.

INDEX

Titulorum ſeù Materiarum totius operis.

LIB. I.

De Feudis.
Et bonis iuriſdictionalibus, et Bulla Baronum.

LIB. II.

De Regalibus.
Hoc eſt
Officijs venalibus, locis Montium, alijſque iuribus cum Principe, ſeù Republica, Vectigalibus, & gabellis, ſalinis, & mineralibus, monetis, vijs publicis, fiſco, et alijs de quibus *in cap. unico quæ ſint Regalia*.

LIB. III.

De Iuriſdictione
Et foro competenti.
Par. II.
De Præeminentijs, & Præcedentijs.
Sub quibus
De iure Cathedratico, Metropolitico, Nobilitate, Ciuilitate, et alijs iuribus honorificis.

LIB. IV.

De Seruitutibus Prædialibus,
Vſufructu, et vtroque retractu.
Par. II.
De Emphyteuſi.
Par. III.
De Locatione, & Conductione.

LIB. V.

De Vſuris, et intereſſe,
Par. II.
De Cambijs.
Par. III.
De Cenſibus.
Par. IV.
De Societatibus Officiorum.

LIB. VI.

De Dote,
Lucris dotalibus, et alijs dotis appenditijs.

LIB. VII.

De Donationibus.
Par. II.
De Emptione, & Venditione.
Par. III.
De Alienationibus,
Contractibus, Obligationibus, & pactis in genere.
Par. IV.
De Tutoribus,
Procuratoribus ad negotia, Adminiſtratoribus, & aliena negotia gerentibus.

LIB. VIII.

De Credito, & debito,
Creditore, & debitore.

LIB. IX.

De Teſtamentis,
Codicillis, & vltimis voluntatibus.
Par. II.
De Hærede, & Hæreditate.

Par.

Par. III.
De Legitima,
Trebellianica, & alijs detractionibus.

LIB. X.

De Fideicommiſſis,
Primogenituris, & Maioratibus.

LIB. XI.

De Legatis.
Par. II.
De Succeſſionibus ab inteſtato.
Par. III.
De Renunciationibus.

LIB. XII.

De Beneficijs Eccleſiaſticis in genere.
Par. II.
De Canonicis, & Dignitatibus.
Capitulo, electione, & actibus capitulaṙibus.
Par. III.
De Parocho, & Parochijs.

LIB. XIII.

De Iurepatronatus.
Par. II.
De Penſionibus eccleſiaſticis.

LIB. XIV.

De Matrimonio,
Sponſalibus, & Diuortio.
Par. II.
De Decimis,
Oblationibus, et Eleemoſynis.
Par. III.
De Regularibus,
Et Monialibus, alijſque Clericis, & Eccleſiaſticis perſonis.
Par. IV.
De Cenſuris,
Miſſis, anniuerſarijs, et alijs materis Eccleſiaſticis.

LIB. XV.

De Iudicijs, & Iudicialibus.
Hoc eſt.
De Sententia, & re iudicata, executione, attentatis, Iudice, Notario, Aduocatis, Procuratoribus, expenſis, et alijs ad materiam iudiciorum.
Cum relatione Curiæ Romanæ circa forenſia.

LIB. XVI.

Supplementum Miſcellaneum.
Super omnibus dictis materijs, circa ea, quæ pendente impreſſione diſputata ſuut; Et cum obſeruationibus ad plures diſcurſus omnium titulorum.

INDEX ARGVMENTORVM
IN DISCVRSIBVS
Qui habentur in hoc Lib. IX. De Teſtamentis, & Codicillis, alijſque vltimis voluntatibus.

Diſc. I.
Romana teſtamenti de Caraſis.

De teſtamento nuncupatiuo nuncupatione implicita, per relationem ad ſchedulam in certo loco exiſtentem, iuxtà formam traditam *per Bart. in l. ſi ità ſcripſero ff. de condit. & demonſtr.*; An, & quando valeat; Et quid requiratur ad validitatem.

Diſc. II.
Romana teſtamenti de Fabijs.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, circà probationem, ſeù veritatem identitatis ſchedulæ, ad cuius relationem illud factum ſit.

Diſc. III.
Romana hæreditatis de Angelis.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita per relationem ad ſchedulam, quam teſtator, alicuius confidentiarij manu ſcriptam, & ſubſcriptam eſſe dixit, àn ægeat ſolemnitatibus, illa præſertim ſubſcriptionis teſtatoris, & teſtium; Et de probatione identitatis ſchedulæ traditæ Notario, Et àn ex poſſibili ſuppoſitione, ac ſuſpicionibus, eius fides ceſſet.

Diſc. IV.
Aeſina fideicommiſſi.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, per relationem ad ſchedulam, ſuper qua Notarius corã teſtibus rogitum fecit, remanſa deindè penès teſtatorem, qui eam conſeruandã tradidit Religioſo.

Et de alijs ad eamdem materiam, præſertim circà ſchedulæ aperturam, àn requirat citationem venientium ab inteſtato.

Diſc. V.
Romana teſtamenti, ſeù legati.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, inualidi ob ceſſantem certitudinem ſchedulæ.

Diſc. VI.
Romana hæreditatis de Cenis.

De teſtamentis Cardinalium per ſolam ſchedulam priuatam in vim indulti, abſque ſolemnitatibus iuris poſitiui, quando valeant, et quid requiratur ad eorum perfectionem, & validitatem.

Diſc. VII.
Romama hæreditatis de Iuſtinianis.

De eadem materia teſtamenti conditi per Cardinalem, cum ſimplici ſchedula, in vim Indulti, quando dicatur validum, & habile ad reuocationem prioris teſtamenti conditi ad formam iuris ciuilis cum ſolemnitatibus; Et de differentia inter bona patrimonialia, ſeù aliàs ex cauſa temporali quæſita, & alia obuenta ex bonis eccleſiaſticis.

Diſc. VIII.
Romana legati.

De eadem materia Indulti Cardinalitij, an præſertim deroget diſpoſitioni *Senat. Conſil. Liboniani* contra ſibi adſcribentes in teſtamento; Et incidenter de aliquibus ad materiam eiuſdem *Senat. Conſil. Liboniani.*

Diſc. IX.
Florentina.

An indultum Pontificium clerico ſæculari con-

conceſſum liberè diſponendi, etiam omiſſis ſolemnitatibus, de bonis, quamuis ex eccleſiaſticis beneficijs, vel commendis obuentis, eaque tranſmittendi ad venientes ab inteſtato; Suffragetur, atque huiuſmodi facultatem præbeat indultario, qui poſt illud obtentum, profeſſionem emiſerit in aliqua Religione, ſpecialiter verò in militari S. Ioannis Hieroſolymitani.

Diſc. X.
Lucana.
De Statuto Lucano diſponente, vt codicilli fieri poſſint coram Notario, & duobus teſtibus, præterquam ſi in eis continerentur fideicommiſſa vniuerſalia totius hæreditatis, vel alicuius quotæ; An locum habeat in codicillis, in quibus adimatur fideicommiſſum in priori teſtamento ordinatum.

Diſc. XI.
Romana teſtamenti.
De teſtamento condito in Regno Sardineę cum tribus teſtibus tantùm, àn ſubſtineatur.
Et incidenter de teſtamento condito calore iracundiæ, àn & quando valeat ad materiam *textus in l. ſi filium C. de inoff. teſtam.*

Diſc. XII.
Taurinen. teſtamenti.
De teſtamento condito ad formam Decreti Ducalis, vel Conſtitutionis Sabaudiæ, quando dicatur validum, ac perfectum.
Diſpoſita in teſtamento imperfecto ratione ſolemnitatum, ſed perfecto rationis voluntatis, condito ad piam cauſam, atque ipſius fauore valido, àn ſubſtineatur in totum, etiam quoad prophana.
Et de poteſtate Principis diſpenſandi ſolemnitatibus in teſtamento conficiendo, vel reualidandi teſtamentum iam factũ, etiam re non integra, atq; poſt ius quæſitum venientibus ab inteſtato.

Diſc. XIII.
Romana legati locorum montium.
De teſtamento ad pias cauſas ad formam text. *in cap. relatum de teſtamen.*, an, & quando dicatur pati defectum voluntatis, vel potiùs ſolemnitatis, vbi teſtator explicauit eius animum circa piam diſpoſitionem, ſed ſequutus non eſt alter actus perficiens ab eo deſideratus.

Diſc. XIV.
Romana hæreditatis de Monte nigro.
An ſola ſchedula ſcripta, vel ſubſcripta per teſtatorem ſine teſtibus, atque inter eius ſcripturas reperta, ſufficiat ad teſtamentum validum, ac perfectum fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ.

Diſc. XV.
Antonitana teſtamenti.
De eadem materia *cap. relatum*; An ſcilicèt ſchedula teſtamentaria, ex ſui facie imperfecta, manu teſtatoris conſcripta, per Religioſum poſt mortem teſtatoris apud Notarium exhibita, cum aſſertione, quod ſibi à defuncto tradita ſit cuſtodienda, vt exequutioni tanquam teſtamentum demandaretur, valeat, ac probet quoad pias diſpoſitiones, nec nè.

Diſc. XVI.
Viterbien. hæreditatis.
De eadem materia imperfectionis voluntatis, àn & quando obſtet piæ cauſæ, Et quando hæc imperfectio adeſſe dicatur; Et quid in concurſu alterius Eccleſiæ, vel piæ cauſæ.

Diſc. XVII.
Roſſanen. hæreditatis.
An dicatur diſpoſitio ad pias cauſas vbi cõtineat opus pium, pro cuius implemento, pingue emolumentum temporale adimplentibus aſſignatum ſit, Et quando teſtamentum minùs ſolemne pium, ſuffragetur alijs prophanis diſpoſitionibus.

Diſc. XVIII.
Comen. legatorum.
De eadem materia, àn ſcilicèt diſpoſita ad pias cauſas in minus ſolemni teſtamento, ſuffragentur circa prophanum exceſſiuũ emolumentum, quod pio operi ad fauorem coniunctorum aſſignatum ſit; Et an ſolemnitates præſcriptæ in teſtamento cœci, requirantur in diſpoſitionibus ad pias cauſas.

Diſc. XIX.
Romana legatorum.
An legatum relictum conſanguineo, cum aſſer-

aſſertione, quod fieret ex charitate, dicatur pium, adeout debeatur ex minus ſolemni diſpoſitione; Et quid vbi Eccleſia, vel pia cauſa eſt hæres vniuerſalis, àn teneatur ad legata prophana relicta in teſtamento minus ſolemni; Et incidenter, àn ſecundum legatum cenſeatur cumulatiuum, vel ademptiuum cum primo.

Diſc. XX.
Romana teſtamenti, & codicillorum.
An hæreditas directò in teſtamento relicta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, reuocari, ſeù adimi valeat per codicillos fauore alterius piæ cauſæ; Et incidenter, àn pia cauſa detrahat trebellianicàm cõtrà aliã piam cauſam.

Diſc. XXI.
Romana hæreditatis, ſeù domus.
De eadem materia, àn codicillis adimi poſſit hæreditas,quę piæ cauſæ in teſtamento relicta ſit; Et quando diſpoſitio codicillaris non importet ademptionem, ſed declarationem.

Diſc. XXII.
Cathacen. hæreditatis.
An pia diſpoſitio incerta ſubſtineatur; Et quatenùs ſubſtineatur, àn intrent facultates Fabricæ S. Petri ratione incertitudinis; Perſona hæredis incerta, àn poſſit ex adminiculis, & coniecturis certificari; Et quid reſpectu legatorum ad cauſas prophanas.

Diſc. XXIII.
Romana legati de Caſijs.
De eadem materia legati, vel alterius diſpoſitionis, ad pios vſus incertos per teſtatorem non declaratos, ſed alterius voluntati, ſeù declarationi commiſſos, àn valeat; Et àn, & quando continere dicatur talem incertitudinem, vt intrent facultates Fabricæ S. Petri, potiſſimè vbi facultatarius ſit Religioſus profeſſus.

Diſc. XXIV.
Cæſarauguſtana teſtamenti.
An, & quando Epiſcopus condere poſſit teſtamentum ad pias cauſas, ſiuè, (vt dicitur) pro anima, pro morientibus ab inteſtato; Et quatenùs poſſit, quomodo id practicari debeat.

Diſc. XXV.
Tudertina ſucceſſionis.
De teſtamento condito coram parocho, & teſtibus iuxtà formam *cap. cum eſſes de teſtament.*; Et àn teſtes debeant eſſe omninò integri, iſtaque forma ſit ſolemnis, vel probatoria; Et incidenter de Statutis laicalibus, àn habeant locum in ſucceſſione clerici inter laicos.

Diſc. XXVI.
Romana teſtamenti de Monaldenſibus.
De teſtamento inter liberos, quibus ſolemnitatibus ſubiaceat, Et quid ad eius perfectionem, ac validitatem exigat.

Diſc. XXVII.
Albanen. hæreditatis.
De eadem materia teſtamẽti inter liberos, vbi inæqualiter cum eis diſpoſitum ſit; Et aliqua de teſtamento condito tempore peſtis.

Diſc. XXVIII.
Romana teſtamenti militaris.
De teſtamento militari, àn hodiè ſit in vſu; An milites noſtri temporis gaudeãt priuilegijs militaribus, et de requiſitis dicti teſtamenti militaris; Et àn intret fauor, vel priuilegium cauſæ piæ, vbi hæc non immediatè, ſed mediatè vocata ſit.

Diſc. XXIX.
Tudertina teſtamenti de Aptis.
De teſtamento condito per mulierem ſine ſolemnitatibus à Statuto requiſitis, an valeat, vbi eſt inter liberos; Et quatenùs ſic, àn ſubſtineatur quoad ſubſtitutiones, & onera; Et quid vbi mulier forenſis ſequatur domicilium viri, vbi tale Statutum vigeat; Et àn iuramentum, vel renunciatio Statuti aliquid operetur.

Diſc. XXX.
Spoletana teſtamenti.
De Statuto prohibente mulieri, vel alteri, teſtamenti factionem abſq; certis ſolemnitatibus, àn, & quandò valeat; Et quatenùs ſic, quando dicatur ei ſatisfactum, ſiuè quando abſq; interuentu ſolemnitatum, teſtamentum ſubſtineatur; Et àn ille, cuius præſentia, vel conſenſus requiritur, poſſit ſibi ipſi auctorari.

Diſc. XXXI.
Aſculana dotis, ſeù teſtamenti.

De Statuto Aſculano prohibente mulieribus nuptis teſtamenti factionem abſque præſentia, vel requiſitione viri, an dicatur illi ſatisfactum per cõſenſum præcedentem, vel ſubſequentem à viro præſtitum, ſiue per interuentum procuratoris ad id per eum deputati, quoties teſtamentum ad eiuſdem viri fauorẽ conditum ſit.

Et vbi teſtamentum ad formam dicti Statuti inualidum cenſendum eſſet, An ex illo reſultet reuocatio prioris teſtamenti quod ſolemniter, ac validè initum ſit.

Diſc. XXXII.
Maſſanen. tranſactionis.

De Statutis prohibentibus viro teſtari, ſeù aliàs diſponere ad fauorẽ vxoris; Et præſertim de Statutis Piſarum, & Plumbini, ac alijs, quomodo ſint intelligenda; Et incidenter de tranſactione facta nomine filiorum per patrem tãquàm legitimum adminiſtratorem, an eos liget.

Diſc. XXXIII.
Romana teſtamenti de Martinis.

De teſtamento cœci, quas ſolemnitates particulares requirat.

Et de inualiditate teſtamenti, quod extortum prætendatur cum falſis ſuggeſtionibus, ac malis artibus, et quid requiratur pro eius annullatione ex hoc capite.

Et incidenter de materia text. *in cap. cum eſſes*, an ea forma ſufficiat etiam in teſtamento cœci; Et quid in Vrbe.

Diſc. XXXIV.
Romana teſtamenti de Iebot.

De teſtamento condito per filium familias, an, & quando valeat; Et in ſpecie de teſtamento clerici filij familias in bonis aduentitijs.

Et incidenter de conſuetudine Galliarum ſuper facultate teſtandi in filijs familias.

Diſc. XXXV.
Ianuen. ſeù Portus Veneris.

De inteſtabilitate Religioſi profeſſi, Et an teſtamentum ab eo conditum antè profeſſionem, recipiat eſſentiam, ac perfectionem à die profeſſionis, vel potius à die mortis naturalis, ad effectum caducationis per prædeceſſum inſtituti.

Et an poſita perfectione à die profeſſionis, liceat eidem teſtatori eius voluntatem declarare in præiudicium hæredis inſtituti, vel aliorum, quibus ex teſtamento ius quæſitum ſit.

Diſc. XXXVI.
Romana cenſus vitalitij.

Teſtamentum profeſſi in Societate Ieſu, àn valeat, atque effectum ſortiatur à die emiſſæ profeſſionis, vel attendendum ſit tempus mortis naturalis; Et quatenùs attendatur mors ficta, quæ reſultat ex profeſſione; Quid dicendum ſit de fructibus bonorum ab ipſomet profeſſo perceptis, antequam hæres in teſtamento ſcriptus, hæreditatem adeat.

Aliqua de incapacitate profeſſorum Societatis Ieſu, & ipſiuſmet Societatis; Et aliqua de natura, ſeù qualitate pecuniarum, ac redditnum in Chartulario Sancti Georgij Ianuæ.

Diſc. XXXVII.
Romana facultas diſponendi.

De inteſtabilitate, ac interdicta facultate diſponendi meretricum Vrbis, non relicta quadam portione Monaſterio Cõuertitarum; Et an id impediat, quin pecunias dare valeant ad cenſum vitalitiũ, adeòut iſte contractus per Monaſterium ratione eius præiudicij, poſſit prohiberi.

Diſc. XXXVIII.
Romana hæreditatis, vel bonorum.

De inualiditate teſtamenti ob dementiam teſtatoris, et quæ dementiæ ſpecies ad hunc effectum requiratur.

Diſc. XXXIX.
Aueniunen. fideicommiſſi.

De inualiditate teſtamenti ex cauſa furoris, vel amentiæ, quando intret necnè; Et de teſtamento ad interrogationem per nutum.

Diſc. XL.
Neapolitana teſtamenti.

De eadem materia inualiditatis teſtamenti ratione infirmitatis mentis, et quando hæc reddat inteſtabilem, necnè; Et incidenter, àn iudicium inualiditatis teſtamenti, tractari poſſit cum legatario, non vocato hærede vniuerſali.

Diſc. XLI.
Nullius ſuppreſſis nominibus.

Teſtamentum in ſtatu valido conditum, ȧn per ſuperuenientem teſtatoris furorem, vel dementiam, aliquem defectum patiatur; Et quatenùs non; Si inſtitutio hæredis concepta ſit per verba præſentis temporis, adeò vt denotent eam factam eſſe in bonis, quæ tunc teſtator poſſidebat; An complectatur bona poſt dementiam in teſtatorem obuenta.

Diſc. XLII.
Romana hæreditatis de Spatis.

De materia diſpoſitionis, quæ prætendatur captatoria, quando in eius caſu eſſe dicamur; Et quatenùs ſic, itaût ſit inualida, ȧn illa vitietur, vel vitiet totum teſtamentum.

Et quando teſtator diſponere poſſit de bonis proprijs hæredis, eumque in eis grauare.

Diſc. XLIII.
Romana renunciationis.

De eadem materia captatoriæ, quando adeſſe dicatur, adeout vitiet teſtamentum; Et ȧn detur captatoria in renunciationibus, ſeù donationibus, alijſque actibus inter viuos.

Diſc. XLIV.
Piſauren. legati.

De teſtamentaria diſpoſitione collata in alienam voluntatem, ſiuè alicui fiduciario commiſſæ ad terminos *textus in l. Theopompus*; Atque duobus fiduciarijs diſcordantibus, cui potiùs deferri debeat.

Diſc. XLV.
Ianuen. ſeù Neapolitana.

De eadem materia diſpoſitionis collatæ in alterius voluntatem, et quæ vulgò captatoria dici ſolet, ȧn & quando ſubſtineatur, & quid operetur piæ cauſæ fauor.

Diſc. XLVI.
Romana annuæ præſtationis.

De eadem materia validitatis, vel inualiditatis diſpoſitionis in alienam voluntatem collatæ, quæ ſub captatoriæ vocabulo per antiquiores explicari ſolet, ȧn valeat, necnè; Et incidenter, ȧn extrinſeca probatio voluntatis teſtatoris debeat eſſe ſolemnis cum eadem ſolemnitate requiſita in vltimis voluntatibus, vel ſufficiat naturalis, etiam præſumpta, & imperfecta.

Diſc. XLVII.
Placentina hæreditatis.

An, & quando ille, cui commiſſa eſt à teſtatore declaratio eius voluntatis, vel facultas eligendi, ſeù nominandi, poſſit variare, atque nominationem, vel electionem ſemel factam reuocare.

Diſc. XLVIII.
Tudertina legatorum.

An fiduciarius, qui in executionem ſibi commiſſæ voluntatis, mandet eius hæredi, implementum eius, quod ſibi commiſſum eſt, cenſeatur eius hæreditatem, ac bona obligare, adeòut, habenda ſit tanquam diſpoſitio propria.

Diſc. IL.
Neapolitana, ſeù Vrbeuetana ſucceſſionis.

De ambigua, ſeù incerta vltima voluntate, quomodo debeat interprætari; Et præſertim de vocabulo *Sobrinos*, quod contineatur in teſtamento Hiſpanico idiomate concepto, quid importet, et ȧn conueniat coniunctis naturalibus tantùm.

Diſc. L.
Romana hæreditatis de Boiſſon.

An valeat teſtamentum minoris fauore curatoris; Et incidenter, ȧn dicatur pium teſtamentum, quod ſub commemoratione pietatis factum ſit fauore priuati, cum quo alia ratio temporalis affectionis vrgeat.

Diſc. LI.
Romana inualiditatis teſtamenti.

An valeat teſtamētum infirmi ad fauorem medici, ſeù illud litigantis, ad fauorem Iudicis, vel Aduocati.

Diſc. LII.
Romana ſucceſſionis.

De inteſtabilitate paſſiua naturalium tantùm, ac de teſtamento, vel alia vltima voluntate ad eorum fauorem facta, vel ab eis legitimè deſcendentium; Et quid

in Vrbe ex eius Statuto; Et de eodem infrà *diſc.*74.

Diſc. LIII.
Aquipendij ſucceſſionis.
De eadem materia inualiditatis teſtamenti fauore illegitimorum; Et quando legitimatio ſufficiat ad iſtud obſtaculum, remouendum necnè; Et àn in dubio, id quod diſponitur fauore illegitimi, præſumatur adæquare id, de quo diſponi poteſt pro alimentis; Et cui incumbat onus probandi exceſſum, vel adæquationem reſpectiuè.

Diſc. LIV.
Mutinen. ſeù &c. teſtamenti.
De eadem materia inualiditatis teſtamenti ordinati fauore illegitimorum, Et quando iſtis legitimatio obtenta à Principe laico proſit, ſi teſtator ſit clericus, vel in bonis extrà territorium; Et de Conſtitutione Pij V. contrà illegitimos.

Diſc. LV.
Meleuitana legati.
De paſſiua inteſtabilitate eius, qui teſtatorem coegit ad teſtandum, ſeù aliàs eum grauiter offendit, ſeù teſtamentum ex capite dementiæ impugnauit, vt inualida cenſeri debeant diſpoſita ad eius fauorem.

Diſc. LVI.
Neapolitana legati.
De paſſiua inteſtabilitate Religioſi profeſſi, nè aliquid ad commodum particulare, ex teſtamento obtinere valeat; Et àn id ſequi valeat ſub titulo exequutoris teſtamentarij; Et de aliquibus ad materiam exequutoris teſtamentarij; Et de præcepto teſtatoris nè Religioni quæratur.

Diſc. LVII.
Roſſanen. hæreditatis.
De inualiditate teſtamenti, ob præteritionem aſcendentis; Et àn debeat conſtare, quod ſit appoſita de voluntate teſtatoris, clauſula codicillaris, vel altera *omni modo meliori.*
Agnitio hæreditatis ex teſtamento iure directo, àn, & quando impediat recurſum ad ius obliquum codicillorum, ad materiam text. *in l. fin. Cod. de iure codicillorum.*

Diſc. LVIII.
Bononien. ſeù Neapolitana hæreditatis.
De eadem materia inualiditatis teſtamenti, ob præteritionem filij; Et àn, & quando clauſula codicillaris, quamuis expreſsè adiecta, dictam nullitatem non ſaluet; Et àn hæc exceptio impediat hæredi ſcripto, immiſſionem *ex remedio l. fin. Cod. de Edict. Diu. Hadr.*

Diſc. LIX.
Senen. teſtamenti.
De eadem materia nullitatis teſtamenti ratione præterionis, quid operetur clauſula codicillaris, vel Statutum loci, ſeù fauor cauſæ piæ; Et an reſoluta inſtitutione hæredis in fideicommiſſum, ac iure obliquo, competat etiam trebellianica vltrà legitimam.

Diſc. LX.
Ianuen. ſucceſſionis.
De eadem materia inualiditatis teſtamenti, ob præteritionem patris; Et quid vbi poſt teſtamentum, pater præteritus prædecedat teſtatori; Et quid in hoc diſponatur per Statutum Ianuæ.

Diſc. LXI.
Placentina hæreditatis.
De inualiditate teſtamenti, ob præteritionem fratris, inſtituta turpi perſona: Et quis in propoſito dicatur turpis.
Et àn teſtamentum clerici ſubiaceat querelæ inofficioſi, ex iſto, vel alio capite.

Diſc. LXII.
Veliterna.
Teſtamentum conditum in ſtatu, quo teſtator filios non habebat, àu mutato ſtatu, atque filijs procreatis, ceſſet quoad omnia, etiam legata ad pias cauſas, vel potiùs iſta egeant, expreſſa, & ſpeciali reuocatione.

Diſc. LXIII.
Viterbien. ſucceſſionis.
De reuocatione, ſeù ademptione contentorum in teſtamento per ſubſequentem conuentionem, in qua, diſponendo de illis, de quibus in teſtamento diſpoſitum fuerat, reſeruetur facultas diſponendi, Et àn iſta ad exercitium deducta dicatur, ſi teſtator cum dicto priori teſtamento decedat.

Diſc. LXIV.
Farſen. teſtamenti.

An, & quando per lapſum temporis, cenſeatur reuocatum teſtamentum, illudque habitum pro neglecto, potiſſimè fauore venientium ab inteſtato, atque ceſſante cauſa indignationis, quæ vigebat de tempore teſtamenti; Et qualis declaratio in hoc ſufficiat.

Diſc. LXV.
Romana fideicommiſſi de Victorijs.

An, & quando, cancellatio, vel interlineatio, contenta in teſtamento cenſeatur conſultò facta, adeò vt importet reuocationem, vel ademptionem.

Et quid ſi inter ſcripturas Notarij, duæ eiuſdem teſtamenti ſcripturæ reperiantur, quæ nam dicenda ſit matrix, vel originalis.

Diſc. LXVI.
Bononien. teſtamenti.

An teſtamēti veritas probetur in antiquis, per ſcripturam informem, ſeù copiam, inter antiquas ſcripturas domus repertam, concurrentibus adminiculis.

Diſc. LXVII.
Tiburtina Caſtrorum.

De recognitione teſtamenti, quomodo facienda ſit, et quando dicatur facta ſufficienter, vt ei fides præſtanda veniat.

Diſc. LXVIII.
Pampilonen. legati.

De exequutoribus teſtamentarijs, eorumque facultatibus, et quomodo exequi, vel interpretari valeant voluntatem teſtatoris.

Diſc. LXIX.
Ianuen. teſtamenti.

De interpretatione teſtamenti, Et quando aliquis cenſeatur inſtitutus hæres, quamuis id explicitè non dicatur.

Diſc. LXX.
Romana pecuniaria.

An, & quando, diſpoſitio facta cenſeatur, potiùs per vltimam voluntatem, quàm per contractum; Et quatenùs ſit per vltimam voluntatem, àn confeſſio debiti, vel alia diſpoſitio, cum iuramento, vel cū aſſertione, quod fiat pro exoneratione conſcientiæ, ſit reuocabilis, necnè.

Diſc. LXXI.
Ceſenaten. bonorum.

De teſtantium præceptis, àn & quando ſint obligatoria, necnè, & præſertim de prohibentibus tranſactionem, vel diuiſionem; Et de intelligentia præcepti pœnalis, de non inferendo moleſtias.

Diſc. LXXII.
Panormitana diſpenſationis.

De eadem materia conditionis, vel præcepti pœnalis, adiecti per teſtatorem, quādo ſeruari debeat, vel reſpectiuè ſperni valeat; Et quid vbi illud, nonniſi cum Principis diſpenſatione adimpleri poteſt, àn teſtamentarius teneatur eam impetrare; Et de termino per teſtatorem præfinito, quando currat, necnè.

Et de aliquibus ad materiam poteſtatis Papæ, vel Principis ſæcularis, commutandi vltimas voluntates, vel eis derogandi.

Diſc. LXXIII.
Diſcurſus generalis.

An, & quæ conditiones per teſtatorem, in teſtamento, vel alia vltima voluntate adiectæ, reſpicientes aliquid à iure prohibitum, putà reſtrictionem libertatis matrimonij, vel quid ſimile, vitientur, vel vitient.

Diſc. LXXIV.
Bononien. ſucceſſionis de Pepulis.

An pater pinguius diſponere poſſit cum filio illegitimo legitimato, quàm cum filio, vel deſcendente legitimo; Et quatenùs non poſſit, quomodo hæc exceſſiua diſpoſitio reformanda ſit, atque ad æqualitatem reducenda; Et de aliquibus ad materiam præteritionis, vel excluſionis vnius, in odium alterius, putà matris, vel patris; Et de alijs ad materiam *diſc.52.*

Diſc. LXXV.
Amerina teſtamenti.

De eadem materia, de qua ſupra *diſc.26. & 27.*, teſtamenti patris inter liberos, con-

confecti per ſchedulam priuatam, domi inter eius ſcripturas repertam, in ordine ad imperfectionem voluntatis.

Diſc. LXXVI.
Tuſculana diuiſionis.
De derogatoria ad futura teſtamenta, aliáſque diſpoſitiones, contenta in teſtamento, vt ſcilicèt, illud reuocatum non cenſeatur, niſi in diſpoſitione reuocante, certa forma adhibeatur, vel certa verba contineantur; An, & quando attendenda ſit, necnè.

Diſc. LXXVII.
Valentina Pontificalium.
De inteſtabilitate Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum, de ſacra ſuppellectili, alijſque rebus ad Eccleſiæ ſeruitium, vel Diuinũ cultum de ſeruientibus, quamuis teſtandi facultatem habeant, vt in eis neceſſaria ſit Eccleſiæ ſucceſſio; De quibus bonis intelligenda veniat, & quænam propriè dicantur venire ſub hac ſacra ſuppellectili.

SVMMA
SIVE COMPENDIVM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia, continentur in hoc Lib. IX., de Teſtamentis, & Codicillis, aliíſque vltimis voluntatibus.

INDEX CAVSARVM

Hoc titulo de Teſtamentis, ordine alphabetico per Diœceſes diſpoſitus.

A

ALbanen. hæreditatis, diſc.27. fol.96.
Amerina teſtamenti, diſc.75. f.265.
Anconitana teſtamenti, diſc.15. fol.62.
Aquipendij ſucceſſionis, diſc.53. fol.185.
Aſculana dotis, ſeù teſtamenti, diſc.31. fol.110.
Auenionen. fideicommiſſi, diſc.39. fol.143.

B

BOnon. ſeù Neapolitana hæreditatis, diſc.58. fol.202.
Eadem ſucceſſionis de Pepulis, diſc. 74. fol.261.
Eadem teſtamenti, diſc.66. fol.224.

C

CAthacen. hæreditatis, diſc.22. f.80.
Cæſarauguſtana teſtamenti, diſc.24. fol.86.
Ceſenaten. bonorum, diſc.71. fol.236.
Comen. legatorum, diſc.18. fol.70.

E

ESina fideicommiſſi, diſc.4. fol.15.

F

FArſen. teſtamenti, diſc.64. fol.215.
Florentina, diſc.9. fol.40.

I

IAnuen. ſucceſſionis, diſc.60. fol.206.
Seu Neapolitana, diſc.45. fol.161.
Seu Portus Veneris teſtamenti, diſc. 35. fol.127.
Eadem teſtamenti, diſc.69. fol.231.

L

LVcana, diſc.10. fol.42.

M

MAſſanen. tranſactionis, diſcurſ. 32. fol.113.
Meleuitana legati, diſc.55. fol.192.
Mutinen. ſeù &c. teſtamenti, diſcurſ. 54. fol.188.

N

NEapolitana legati, diſc. 56. f. 194.
Eadem teſtamenti, diſc. 40. f.147.
Seu Vrbeuetana ſucceſſionis, diſc.49. fol.175.
Nullius, diſc.41. fol.150.

P

PAmpilonen legati, diſc.68. fol.229.
Panormitana diſpenſationis, diſc.72. fol.238.
Piſauren. legati, diſc.44. fol.158.
Placentina hæreditatis, diſc.47. fol.169.
Eadem hæreditatis, diſc.61. fol.208.

Ro-

R

ROmana annuæ præſtationis, diſc.46. fol.164.
Cenſus vitalitij, diſc.36.fol.131.
Facultatis diſponendi, diſc.37. f.136.
Fideicommiſſi de Victorijs, diſc. 65. fol.218.
Hæreditatis de Angelis,diſc.3 fol.12.
Hæreditatis de Boiſſon, diſcurſ.50. fol.177.
Hæreditatis deCauis, diſc.6. fol.22.
Hæreditatis de Iuſtinianis, diſcurſ. 7. fol.31.
Hæreditatis de Monte nigro, diſcurſ. 14. fol. 58.
Hæreditatis de Spatis, diſc.42. f.152.
Hæreditatis, ſeu bonorum, diſc.38. fol.139.
Hæreditatis, ſeù bonorum, diſc.21. fol.77.
Inualiditatis teſtamenti, d.51. f.179.
Legati, diſc.8. fol.35.
Legati de Cæſijs, diſc.23. fol.82.
Legati locorum montium, diſc. 13. fol.54.
Legatorum, diſc.19. fol.72.
Pecuniaria, diſc.70. fol.233.
Renunciationis, diſc.43. fol.156.
Succeſſionis, diſc.52. fol.181.
Teſtamenti de Carafis, diſc.1.fol.1.
Teſtamenti de Fabijs, diſc.2. fol.5.
Teſtamenti de Iehot, diſc.34. f.123.
Teſtamenti, diſc.11. fol.45.
Teſtamenti de Martinis, d.33.f 116.
Teſtamenti de Monaldenſibus, diſc. 26. fol.92.
Teſtamenti, & codicillorum, diſc.20. fol.75.
Teſtamenti militaris,diſc.28.fol.100.
Teſtamenti, ſeù legati, diſc.5. fol.18.
Roſſanen. hæreditatis, diſc.17. fol.67.
Eadem hæreditatis, diſc.57. f.199.

S

SEnen. teſtamenti, diſc.59. fol.204.
Spoletana teſtamenti, diſc.30. f.106.

T

TAurinen. teſtamenti, diſc.12.fol.49
Tiburtina caſtrorum,diſc.67.f.227.
Tudertina legatorum, diſc.48.fol.172.
Succeſſionis, diſc.25. fol.88.
Teſtamenti de Aptis, diſc.29. f.102.
Tuſculana diuiſionis, diſc.76. fol.269.

V

VAlentina Pontificalium, diſcur. 77. fol.272.
Veliterna, diſc.62. fol.211.
Viterbien. hæreditatis, diſc.16. fol.64.
Succeſſionis, diſc63. fol.213.

DE TESTAMENTIS

DISCVRSVS PRIMVS.

ROMANA TESTAMENTI DE CARAFIS

PRO

HÆREDITATE TESTAMENTARIA CARDINALIS PETRI ALOYSII CARAFÆ.

Diſcurſus pro veritate.

De Teſtamento nuncupatiuo nuncupatione implicita, per relationem ad ſchedulam in certo loco exiſtentem, iuxtà formam traditam *per Bart. in l. ſi ità ſcripſero ff. de condit. & demonſtr.*; An, & quando valeat; Et quid requiratur ad validitatem.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De indulto Cardinalium teſtandi remiſſiuè.*
3 *Refertur doctrina* Bart. *ſuper forma teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita per relationem ad ſchedulam.*
4 *Referuntur volentes dictam* Bart. *doctrinam procedere in legatis, non autem in inſtitutione hæredis.*
5 *In contrarium quod procedat indiſtinctè, etiam in inſtitutione hæredis.*
6 *Declarantur tenentes primam.*
7 *Sufficit teſtamentum fieri iuxtà leges, vel mores loci, etiam quoad forenſes, & bona extrà territorium.*
8 *De differentia inter inſtitutionem, & legata, et quando iſta poſſint valere, ſi inſtitutio eſt nulla.*
9 *Ex quibus dicatur conſtare de certa identitate ſchedulæ.*
10 *An valeat hæc teſtandi formula per relationem ad ſchedulam adhùc non ſcriptam, ſed ſcribendam.*
11 *De facultate teſtandi àn competat de iure naturæ, vel poſitiuo, & quam poteſtatem in hoc habeat Princeps, remiſſiuè.*

DISC. I.

1 INfirmatus ad mortem Cardinalis Petrus Aloyſius Carafa in Conclaui tento Sede vacante per mortem Innoc. X. (in quo inter ſummo Pontificatu dignos reputabatur), coram Notario, & ſeptem qualificatiſſimis teſtibus, profeſſus eſt ſe teſtari iuxtà ſchedulam propria manu conſcriptam, & in quodam ſpecificato eius domus ſcrinio exiſtentem, quam ſequuta morte, in dicto ſcrinio repertam, nulla dubitatio cadebat eſſe propria manu teſtatoris ſatis cognita, abſque vitio, vel ſuſpicione; Hoc autem non obſtante, venientes ab inteſtato, ex conſilio aliquorũ Aduocatorũ in patria, intendebant huiuſmodi teſtamenti validitatem impugnare; Cuius contrarium ego dicti Cardinalis intimus, & obſequentiſſimus, eiuſque coniunctorum ab inteſtato venientium beneuolus, pro veritate conſului, atque ad eorumdem inſtantiam diſcurſum edidi, vt communicaretur dictis Conſulentibus contrarium, qui eo viſo acquieuerunt.

Illud autem videbatur ſolidum, ac breue fundamentum, quod vbi etiam de ſtricto iuris poſitiui rigore, ſuper hu-

iuſmodi teſtamentorum ſpecie aliqua ſubeſſe poſſet difficultas; Illa tamen ceſſabat in præſenti, dum agebatur de te-
2 ſtamento condito per Cardinalem habentem indultum Pontificium teſtandi per ſimplicem ſchedulam propria manu conſcriptam, vel ſubſcriptam, abſque aliqua ſolemnitate, itaut ſola naturalis probatio ſufficeret, ex iis, quæ ſuper teſtamentis Cardinalium habentur *in Romana hæreditatis de Ceuis, & in Romana hæreditatis de Iuſtinianis hoc eod. tit. diſc. 6. & 7.*; Ideoque cum indubitatum eſſet ſchedulam eſſe ſinceram, & propria manu Cardinalis, atque per dictum actum in Conclaui, geſtum reſultaret abſque dubio perfecta naturalis probatio determinatæ voluntatis ità teſtandi, hinc proindè hoc ſolum abſque alia inſpectione ſufficere debebat.

Vt autem ſatisfieret dictis Conſulentibus de partibus, qui de huiuſmodi teſtandi forma dubitabant; Vel ob omiſſam hæredis nuncupationem ore proprio teſtatoris, vt in teſtamentis nuncupatiuis requiritur; Vel ob non benè ſeruatas ſolemnitates in teſtamentis inſcriptis deſideratas; Vel ob fraudes, quibus huiuſmodi teſtamenta ſubiacere ſolent, ex auctoritatibus in diſcurſu deducendis, quibus innitebantur; Hinc proindè deuiando à cõſueto ſtylo, atq; aſſumendo, (vt adaptatè reſponderetur auctoritatibus per dictos Conſulentes cumulatis), diuerſum ſtylum, genio nimis aduerſum, faciendi collectaneas ſuper receptis concluſionibus, diſcurſum edidi, vt ſequitur.

Bart. in l. ſi ità ſcripſero ff. de condit. & demonſtr. ponit quæſtionem per hæc præciſa verba.

Teſtator dixit volo, quod hæres meus
3 *det, quod ſcriptum eſt in ſchedula, quam reliqui apud Guardianum fratrum Minorum, Guardianus oſtendit ſchedulam, an valeat, & videtur quod non, quia id quod in teſtamento nuncupatiuo relinquitur, debet à teſtibus exaudiri, ergò &c. Præterea iſta voluntas eſt captatoria, & confertur in voluntatem Guardiani, vnde ſcriberet quidquid vellet &c. Præterea iſta ſchedula non eſt ſolemnis, cum non ſit legitimum teſtamentum, & ſic non valet &c. Ego dico hoc eſſe verum quando non apparet ſchedulam eſſe teſtatoris ex legitima litterarum comparatione, vel aliis legitimis indiciis, aliàs puto quod valeat.*

Iſta *Bartoli* theorica fuit per Scribentes diuerſimodè intellecta; Aliqui enim
4 putant, illam intelligendam eſſe tantùm in legatis, quæ etiam nutu, ac ab inteſtato relinqui poſſunt, ſecùs autem in inſtitutione hæredis, quam credunt nullo pacto poſſe ſubſtineri per hunc modũ teſtandi, quoniam duo ſunt genera teſtamentorum, vnum ſolemne, et alterum nuncupatiuum; Non poteſt autem huiuſmodi diſpoſitio valere vt teſtamẽtum ſolemne, quoniam hoc de neceſſitate exigit certas ſolemnitates, de quibus *in l. hac conſultiſſima Cod. de teſtam.*; Neque poteſt valere vt nuncupatiuum, quoniam in hoc de neceſſitate requiritur, vt teſtator publicè coram teſtibus ore proprio nominet hæredem, iuxta *text. in l. hæredes palam de teſtam.*, & *l. iubemus Cod. eodem*; Ergo iſta formula non eſt iure probata; Ideoque hanc ſententiam contrà huiuſmodi teſtamenti ſubſiſtentiam, tenent infraſcripti deducentes pro eorum opinione *eumd. Bart.*, ex eo quod miſterioſè loquutus ſit de legatis, non autem de inſtitutione hæredis nempè.

Aretin. in l. hæredes palam num. 1. de teſtam. Iaſ. in l. hac conſultiſſima §. per nuncupationem Cod. eod. num. 1. & ſequ., & in l. vbi autem §. illud ff. de verb. oblig. Bellamer. conſ. 1. num. 32. & 46. Cyriac. controu. 444. nu. 108. & ſequen. Vaſquez de ſucceſſ. creat. lib. 2. §. 11. nu. 16. & ſeq. Faber de error. pragmat. quæſt. 3. decad. 69. cap. 4. & in Cod. ſub tit. de teſtam. definit. 20. Gratian. diſcept. 973. ex num. 1. Rubeus reſol. practica 6. de teſtam. cap. 37. num. 58. & cap. 38. num. 73.

In contrarium, quod immò theorica *Bart.* procedat indiſtinctè, etiam quoad
5 inſtitutionem hæredis, quodque huiuſmodi teſtamenta valeant tanquam nuncupatiua nuncupatione implicita, atque ità dicatur ſatisfactum formæ præſcriptæ *in d. l. hæredes palam, & l. iubemus* per dictam relationem ad ſchedulam, maximè vbi teſtator dixit coram teſtibus ſe inſtituere hæredem, prout in ſchedula; Expreſsè firmant, vel tanquàm indubitatum admittunt vltrà alios, quos non habitos præmanibus non vidi.

Ex

Ex Repetentibus.

Bald. in l. aſſe toto ff. de hæred. inſtitut. num. 3. & in l. captatorias Cod. de teſtam. milit. num. 10. Angel. in d. l. aſſe toto in princ. Alex. in d. l. vbi autem §. illud numer. 3. Caſtrenſ. in d. l. hæredes palam ſub num. 2. in d. l. vbi autem §. illud, & clarius in l. hac conſultiſſima §. per nuncupationem num. 3. Cod. de teſtam. Soccin. latè in d. l. ſi ità ſcripſero. Salicet. in l. fin. nu. 5. Cod. de fideicom. Padill. rectè in l. cum quidam num. 13. de legat. 2. Couarr. in cap. cum tibi in princip. num. 5. de teſtam. Burgos de Pax ad l. 3. Tauri par. 2. num. 1166.

Ex Conſulentibus.

Alex. conſ. 176. num. 6 & ſequen. lib. 5. Soccin. ſen. conſ. 142. num. 6. lib. 1. Soccin. iun. conſ. 24. num. 5. lib. 3. Fulgoſ. conſ. 56. per tot. Gozadin. conſ. 3. ex nu. 11. Caſtrenſ. conſ. 93. num. 4. lib. 1. Decian. conſ. 74. per tot. lib. 5. Pariſ. conſ. 19. num. 13. & ſequ. lib. 3. Ruin. conſ. 193. nu. 10. lib. 2. & conſ. 11. nu. 2. & 7. lib. 3. Alciat. benè conſ. 126. num. 1. & 2. lib. 9. Rubeus Alexandrin. conſ. 14. num. 7. Oddus conſ. 64. num. 17., qui vocat concluſionem communem, & vulgatam, Bellon. ſen. conſ. 85. num. 10. & ſequen. Menoch. admittit. conſ. 313. num. 45. Altograd. pariter admittit conſ. 96. lib. 2. in princ. Andreol. controu. 103.

Ex Tractatibus.

Magdalen. de num. teſtium par. 2. cap. 27. num. 9. & ſequen. vbi latè. Mantic. de coniect. lib. 1. tit. 7. nu 7. Guttier. lib. 2. practicar. cap. 41. num. 4. & ſequen. Clar. §. teſtamentum quæſt. 4. nu. 3. & quæſt. 36. n. 2. Craſſ. de ſucceſſion. §. Inſtitutio quæſt. 16. num. 3. & ſequen. Berlich. concluſ. 4. num. 25. par. 3. Gratian. diſcept. 605. num. 36. & ſequen. Gabr. de teſtamen. concluſ. 11. nu. 4. & per tot. Vaſquez de ſucceſſ. creat. §. 17. num. 53. & ſequen. Caſtill. tom. 4. controu. cap. 20. num. 28. & ſeqq.

Ex Deciſionantibus.

Afflict. deciſ. 143. num. 7. Capyc. Latr. deciſ. 5. num. 26. & ſequen. Rouit. dec. 95. num. 10. & ſequen. Thomat. latè deciſ. 82. ex numer. 15. Adden. ad Buratt. deciſ. 475.

Et licèt aliqui ex allegatis in eorum caſibus, vel teneant contra teſtamentũ, vel de illo dubitent; Attamen admittũt concluſionem, ſed negant applicationẽ, Vel quia non benè conſtet de identitate, Vel quia conſtet teſtatorem ſe reſtrinxiſſe ad viam teſtandi ſolemniter.

Eamdem opinionem pro teſtamẽto, perpetuò tenuit Rota, ab anno 1582. vſque ad præſens, nunquàm variando, vt teſtantur *Rub. in dict. practicab. reſol. cap. 26. num. 212. & ſequen. Adden. ad Buratt. deciſ. 475.*, Et conſtat ex infraſcriptis deciſionibus.

In Romana teſtamenti 20. Maij 1582. coram Clemente Octauo, In Romana teſtamenti 9. Decembris 1620. coram Coccino impreſſ. par. 4. rec. tom. 2. deciſ. 263. num. 9. & ſequen. In Romana legati librariæ 10. Maij 1624. coram Vbaldo par. 4. rec. tom. 3. deciſ. 533. in princ. In Romana hæreditatis de Arigonis 9. Decembris 1624. coram Manzanedo dicta par. 4. tom. 3. dec. 570. num. 7. In Romana teſtamenti 9. Decembris 1624. coram Vbaldo eadem par. 4. tom. 3. deciſ. 581. num. 6. & ſequen. In Romana hæreditatis 23. Ianuarij 1627. coram Virili apud Fenzon. deciſ. 3. In eadem coram eodem 28. Iunij 1627. par. 5. recen. dec. 96. In Romana ſucceſſionis 19. Ianuarij 1629. coram Durano inter ſuas dec. 178. num. 6. In Narnien. hæreditatis 24. Ianuarij, & 28. Maij 1629. coram eodem inter ſuas deciſ. 180. & 206. In eadem Narnien. 16. Nouembris 1629. & 11. Ianuarij 1630. coram Ghiſlerio, In Romana hæreditatis de Varis 23. Iulij 1631. coram Veroſpio, In Romana hæreditatis 19. Nouembris 1635. & 7. Aprilis 1636. coram Coccino, & in eadem 8. Martij 1652. coram Veroſpio, quæ eſt *deciſ. 226. par. 11. rec. In Peruſina teſtamenti 15. Decembris 1642. coram Cerro, deciſ. 136. par. 9. rec. In Romana teſtamenti 14. Iunij 1649. coram Ottbobono inter ſuas deciſ. 181. In Senogallien. ſucceſſionis 29. Ianuarij 1652. coram Corrado impreſſ. deciſ. 215. par. 11. rec.*, & in alijs frequenter, de quarum pluribus habetur actum infrà ad hanc materiam teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, ex quibus patet quod hodie quæſtiones ſunt potius facti ſuper veritate, ſeù identitate ſchedulæ, non autem ſuper concluſione iuris.

Ex his liquet, quantum iſta opinio ſit magis communis, & recepta; Quinimò
6 ſupradicti allegati pro contraria ſententia, neque ſunt tuti; Siquidem *Aretinus in d. l. hæredes palam num. 6.* diſcurrit

materiam hincindè, Et quamuis videatur inclinare contra teſtamentum, attamen in fine eiuſdem *numer.* 1. clarè concludit, quod ſi plenè conſter de identitate, valet teſtamentum, etiam quoad inſtitutionem, et ſic in effectu facit differentiam inter inſtitutionem, & legata ſuper modo melius probandi identitatem.

Vaſquez in eodem §. 11. fatetur contrariam eſſe communem, atque *in dicto* §. 17. *num.* 53. expreſsè tenet dictam communem pro teſtamento.

Gratian. eſt ſibi contrarius, quoniam *diſcept.* 605. *num.* 36. & 37. quando ſcripſit ad veritatem, & non ad pecuniam, ingenuè teſtatur opinionem *Bart.* eſſe magis receptam, etiam quoad inſtitutionem.

Faber in Cod. vbi ſupra licèt dubitet, in effectu tenet pro teſtamento, quoties identitas certa ſit.

Rubeus in pleriſque locis circà hoc varius, fatetur tamen contrariam eſſe receptam.

Et quamuis pro dicta ſententia contra teſtamentum ſoleant allegari *Paul. de Caſtr. in d. l. ſi ità ſcriptum num.* 3. & 4. *Tiraq. de leg. connub. quaſt.* 7. *num.* 193. *Afflict. deciſ.* 143. & *Ambroſ. in dec.* 13.; Attamen malè allegantur, quoniam *Paulus de Caſtro in d. loco* dubitat tantùm, ſed nihil firmat, in alijs verò pluribus locis ſupra allegatis, expreſsè firmat contrarium.

Tiraquell. certè hoc non dicit, quinimò ponit concluſiuè opinionem contrariam, poſteà ſubiungit, *Sunt tamen, qui id negant &c.*, et ſic ipſe non firmat, ſed relatiuè ad alios, quo caſu non eſt vera illa vulgaris traditio, vt Doctor cenſeatur tenere illam opinionem, quã vltimo loco ponit, vt rectè obſeruat *Arias de Meſa lib.* 2. *var. reſol. cap.* 23. *num.* 24.

Afflictus, licèt vbi teſtator elegit viã teſtandi ſolemniter, dubitet àn teſtamentum poſſit valere vti nuncupatiuũ, attamen *num.* 7. clariſſimè firmat dari teſtamentum nuncupatione implicita, atq; doctrinam *Bart.* procedere etiam in inſtitutione hæredis.

Ambroſin. deciſ. 13. *num.* 20. expreſsè admittit huiuſmodi formam teſtandi, ſed in caſu ſuo impugnat illud teſtamẽtum ex defectu numeri teſtium, & ob ſuſpicionem falſitatis.

Præterea idem *Gratian. d. diſceptat.* 973. *num.* 37. admittit opinionem pro teſtamento eſſe veram, vbi de ſtylo Cvriarum eſt admiſſa, atq; cum eo in hoc pertranſeunt *Cyriac.* & alij; Ideoque cum ex præmiſſis deciſionibus conſtat quod in Curia Romana perpetuò habita eſt tãquam vera iſta opinio, conſequenter, quicquid ſit de iure, non erat de alio quærendum, dum teſtamentum erat confectum in Curia, quamuis ageretur de bonis ſitis Neapoli, vel alibi.

7 Vera enim iuris concluſio eſt, quod ſufficit teſtamentum fieri iuxtà ſolemnitatem loci, in quo celebratur, etiam reſpectu bonorum extrà territorium illius loci *Bart. in l. cunctos populos num.* 36. & 37. *Cod. de ſumma Trinit. & fid. Catholic. Magdalen. de num. teſtium par.* 1. *cap.* 2. *num.* 86. & *ſequen. Adden. ad Buratt. dec.* 834. *Merlin. deciſ.* 447. aliàs *deciſ.* 355. *num.* 22. *par.* 5. *rec.*

8 Vlterius quęſtio cadit circa validitatẽ inſtitutionis hęredis, nõ autẽ circa legata in quibus concordant omnes cũ *Bartolo*, nemine cõtradicente, ex ea manifeſta ratione, quia legata relinqui poſſunt etiam ab inteſtato; Nil obſtante, quod corruente teſtamento corruant legata, id enim in his terminis procedit, vbi defectus teſtamenti eſt in ſubſtantia, ſeù veritate, quia ſcilicèt non benè conſtet de identitate; Secùs autem vbi eſt in ſimplici ſubtilitate iuris, ob non expreſſionem hæredis ore proprio, quoniam hoc militat in inſtitutione, non autem in legatis; Et ideò cum effectus teſtamenti, de quo agebatur conſiſteret magis in legatis, quàm in inſtitutione, ità euidenter conſtare dicebam vt prætenſio nullitatis teſtamenti, vel vana, & temeraria, vel ſine effectu eſſet.

Et reuerà ſi conſiderentur *Cyriac.* & *alij* impugnantes teſtamentum, principaliter ſe reſtringunt ad non probationem identitatis, ac ſuſpicionem falſitatis ſchedulæ; Ideoque cum in hac facti ſpecie verſaremur extrà iſtud dubium, conſequenter ceſſabat occaſio dubitandi.

9 Veritas ſchedulæ, ad quam teſtator in caſu, de quo agitur, habuit relationem, erat indubitata; Primò ex notorio caractere teſtatoris cõprobato per duas

alias

alias ſchedulas pręcedentes in ſubſtantia idem continentes; Secundò ex ipſo contextu diſpoſitionis, præſertim ex ſatis diſtincta deſcriptione bonorum mobilium, cenſuum, librorum, & aliorum, quæ nō niſi ipſe teſtator facere poterat; Tertiò quia aderant familiares, qui viderant ſcribere, ac repoſuerant de ordine teſtatoris ſchedulam in loco, in quo reperta fuit; Quartò ex arca benè cuſtodita cum clauibus penès teſtatorem; Quintò quia non poterat adeſſe ſuſpicio falſitatis, non quidem in hærede, qui erat hæres, & pręlegatarius maioris quātitatis, attenta abſentia, ætate, & qualitate perſonæ; Minuſque in aſpirantibus ad legatum Cardinalatus, & Prælaturæ, vtpotè incertum, & euentuale circa perſonas, quarum commodo cedere deberet; Et nihilominùs *Bart.* dicit, ad huiuſmodi identitatem probandam ſufficere inditia, vt ſæpiùs *infrà*.

Et de contentis in hoc teſtamento quoad Cardinales, & Prælatos habetur *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 52.

Poſt hæc ſcripta, in alia cauſa, cuius ſpeciem memoria non ſuggerit, contigit dubitari, àn dicta teſtandi formula
10 ſubſtineatur, quotiès relatio non eſt ad ſchedulam iam confectam, & alicui traditam, ſed ad conficiendam, & tradendam; Atque dubitandi rationem mouēt dicta verba *Bart.*, directa ad ſchedulam factam, ac relictam.

Verum præſuppoſita bona probatione identitatis; Dicebam affirmatiuam probabiliorem videri, quoniam eædem rationes in omnibus militant; Atque ità in ſpecie firmant *Ludouicus Lana conſ.* 2. *de teſtamen. nuncupat. inter tract. mag. tom.* 2. *par.* 1. *fol.* 180. *& Vaſquez de ſucceſſ. creat. lib.* 2. §. 17. *num.* 53. *circa med.*, verſ. *quid autem ſi coram ſeptem teſtibus*, Et pro abſoluto ſupponitur *per Rot. deciſ.* 663. *par.* 4. *rec. in princ.*, vbi agebatur de conſimili diſpoſitione, ideoque tota diſputatio reſtringebatur ad identitatem.

In hac autem materia factionis teſtamenti; Cum incidenter occaſione indulti Cardinalitij, ijdem Conſulentes de
11 partibus excitaſſent difficultatem ſuper poteſtate Papæ, vel alterius Principis derogandi ſolemnitatibus; Ego deducebam ea, quæ habentur deducta *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 141., vt facultas teſtandi competat ex legis poſitiuæ benignitate, quodque in ratione diſcurſiua, potius dici valeat, vt ius naturæ reſiſtat facultati diſponendi de bonis poſtquam non ſunt amplius ſua, ac prior dominus annihilatus eſt, ità conferendo eius voluntatem in tempus inhabile; Ideoque de Principis poteſtate non eſt dubitandum, vt etiam aduertitur *ſub tit. de Regal. diſc.* 148. ad materiam poteſtatis Principis tollendi ius tertij, & pluries *ſub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum, & aliqua inſinuantur *infra diſc.* 14. latiùs verò *d. diſc.* 141. *de fideicomm.*

ROMANA
TESTAMENTI DE FABIIS
PRO
IVLIANO BVTIO
CVM
PETRO DE FABIIS.

Caſus variè deciſus per Rotam, & ſopitus, vt infrà.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, circà probationem, ſeù veritatem identitatis ſchedulæ, ad cuius relationem illud factum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Rota tenet validum teſtamentum iuxtà formam, quæ dicitur nuncupatiua nuncupatione implicita per relationem.*

3 De

3 *De probatione identitatis ſchedulæ, quod debeat eſſe ità concludens, vt poſſibilem ſuppoſitionem excludat.*

4 *Contrarium verius, & qualis probatio ſufficiat.*

5 *Diſtinguuntur plures caſus, ſeù ſpecies ſchedularum ſuper probatione identitatis.*

6 *De fide ſoli Notario præſtanda ſuper identitate ſchedulæ ſibi conſignatæ, & diſtinguitur, àn rogitus ſit ſeparabilis, vel nè à ſchedula.*

7 *De effectibus cauthelæ, quæ dicitur* Falgoſij, *& quæ regula tenenda ſit circa fidem Notarij.*

8 *An requiratur ſubſcriptio teſtium.*

9 *An ſufficiat rogitum eſſe in dorſo folij inuoluentis, vel debeat eſſe in ipſa ſcriptura continente diſpoſitionem.*

10 *Ponderantur circumſtantiæ veritatem, vel ſuſpitionem redolentes.*

11 *Falſitas committi non ſolet abſque magna vtilitate.*

DISC. II.

1 Retenta iuris theorica, de qua *diſcurſ. præced.*, ſuper validitate huius formæ teſtandi nuncupatione implicita per relationem ad ſchedulam clauſam; Forus, præſertim in Curia, non tractat amplius quæſtionem iuris, ſed omnes ſunt facti ſuper ſchedulæ veritate, ſeù identitate, vt præſertim contigit in teſtamento condito per Catarinam de Fabijs & formicinis, quæ prudens, ac proprobata matrona vidua, graui morbo oppreſſa, ac prole carens, ſuum teſtamentum conſcribi curauit per eius confeſſionarium, (qui etiam erat proprius Parochus), in quo, Petro germano fratri, partem mobilium reliquit, ac menſtrua ſcuta 20. ad vitam, pleraque alia fecit pia, & prophana legata, vnum præſertim ſcutorũ bis mille inſigni Societati Annuntiatæ, quod propria manu reformauit in mille; Hæredem verò ſcripſit Iulianum Butium cõſobrinum, atq; ſchedulã deſuper à dicto cõfeſſario ſcriptam, et etiam ab ea ſubſcriptam in parte dicti legati reformatiuam, claudendam, atque ad formam teſtamenti nuncupatiui clauſi redigendam, tradidit Notario, qui ſubſcriptionem, ob infirmitatis impedimentum non benè, ac præter morem factam, necnon dicti pij legati correctionem videns, volenſq; in diligentijs abundare, curauit, tã ſubſcriptionẽ, quàm correctionem, ab eadem teſtatrice coram teſtibus recognoſci, extendendo in forma ſolita actum recognitionis in corpore; Quibus ſequutis, idem Notarius dictam ſchedulam inuoluit in alio folio, in cuius inſimul conſuti, ac ſigillati dorſo extendit rogitum conſignationis, coram ſeptem teſtibus in forma.

Defuncta teſtatrice, Petrus frater agnouit, ac recepit legata, in quorum ſolutione orta eſt controuerſia reſpectu legati mobilium, àn ſub eo compræhenderentur argenta, gemmæ, & pecunia, vt *in Romana legati de Fabijs ſub tit. de legatis*; Poſtmodum verò, prætendens dicti teſtamenti inualiditatem, iudicium inſtituit *in Rota coram Taia*, coram quo diſputato dubio, *ſub die 22. Iunij 1661.* prodijt reſolutio actori fauorabilis, declarans teſtamentum inualidum.

Non quidem ex defectu huiuſmodi formæ teſtandi nuncupatiuè nuncupa-
2 tione implicita per relationem ad ſchedulam iuxtà formam traditam *per Bart. in l. ſi ità ſcripſero ff. de condit. & demõſtr.*, cum pro abſoluto in Rota, & Curia habeatur, vt iſta teſtandi ſpecies valida ſit ex ijs, quæ habentur *diſc. præced.* & in deciſione deſuper edita admittitur, ſed ob non omninò certitudinaliter probatam identitatem ſchedulæ, ſtante poſſibili eius ſuppoſitione, ex ijs quæ habentur *apud Gratian. diſcept. 973., Cyriac. controu. 444. & Altograd conſ. 96. lib. 2.*, cum quibus proceſſum eſt, vt liquet ex deciſione deſuper edita.

Quamuis autem, abſque alio extrinſeco adminiculo, dicta reſolutio parum ſubſiſtens videretur, atque cõtrà opinionem ab eodem Tribunali perpetuò tentam, vt infrà; Nihilominùs ad quamdam ſuperabundantem cautelam, Reus conuentus, me conſulente, aſſumpſit onus faciendi aliquas probationes ſuper Parochi, ac Notarij integritate, bonaque fama, necnon ſuper ipſius actus ſinceritate; Verùm huic probationi ſe opponente actore, opus fuit diſputare dubium, àn articuli eſſent admittendi, illoque propoſito *coram Cerro in locum Taiæ abſen-*

tis ſub die 6. Tebruarij 1662. prodijt affirmatiua reſolutio, atque in deciſione, iuxtà ſtylum deſuper edita, oſtendit Rota inclinatiouem procedendi cum ſuis antiquis receptis propoſitionibus, factiſque probationibus, ac pluries repropoſita cauſa ſuper negotio principali, àn ſcilicèt eſſet ſtandum, vel recedendum à deciſis, capta non fuit reſolutio, neque cauſa vlteriorem habuit proſequutionē, quoniam moriens Petrus, agnita veritate, eumdem Iulianum hæredem inſtituit, atque ità controuerſia finem habuit.

Reflectendo autem ad veritatem, omnique Aduocati affectione depoſita; Credebam iuſtitiam aſſiſtere hæredi ſcripto ſuper teſtamenti validitate, circa quam non agnoſcebam dubitandi occaſionem, cum actus eſſet de magis ſinceris, & cautelatis, quam expertus eſſem, vel legeretur in deciſionibus ſuper huiuſmodi teſtamentorum ſpecie editis pro maiori parte congeſtis *dicto diſc. præced.*

Quatenùs enim pertinet ad materiam benè probatæ identitatis ſchedulæ, ad quam (ob poſſibilem ſuppoſitionem
3 alterius), tota diſputatio reſtringebatur; Quamuis plerique, adeò exactam, ac indubitatam certitudinem deſiderēt, vt ſola falſitatis, vel ſuppoſitionis poſſibilitas, aut ſimplex ſuſpitio eam excludat, vt præcæteris *Pariſ. conſ.* 19. *num.* 26. *& ſequen. lib.* 3. *Gratian. dicta diſcept.* 973. *Cyriac. dicta controu.* 444. *Altograd. conſ.* 96. *lib.* 2. *numer.* 14. *& ſequen. Altograd. iun. controu.* 50. *num.* 32. *& ſequen. Rouit. deciſ.* 95. *ex num.* 17., vbi refert caſum poſitum *per Burgos de Pax* ſuper ſuppoſitione ſchedulæ, abſque Notarij & teſtium delicto.

Attamen iſta rigoroſa opinio, eſt de directo cōtrà mentem *Bartoli*, quem om-
4 nes agnoſcunt in huius formæ teſtandi auctorem, & magiſtrum, dum ſupponit verificationem ſchedulæ fieri poſſe per comparationem & adminicula; Ac etiam videtur contrà naturalem rationem cōmunemque praxim, cum impoſſibile videatur, adeò certam & concludentem probationem facere, vt poſſibilitatē falſitatis, vel ſuppoſitionis excludat, vt liquet ex eodem caſu poſito *per Burgos de Pax*, adeòut alias eſſet, hanc teſtandi formam, hodiè omnium frequētiſſimam, vnquàm vel ſatis rarò ad praxim deducere, omneſque ferè teſtatores declarare inteſtatos; Ideòque vt iuxtà mentem *Bart.* ſufficiat certitudo moralis verius firmant *Craſſ. de ſucceſſ. S. Inſtitutio quæſt.* 16. *n.* 5. & cæteri, quos ſemper ſequuta eſt Rota in deciſionibus cumulatis *dicto diſc. præced.* præſertim in infrà allegandis deciſionibus, *in Romana hæreditatis coram Coccino*; Et conferunt, quæ habentur *in Romana hæreditatis de Ceuis diſcur.* 6. ſuper recognitione ſchedulæ teſtamentariæ Cardinalium cum ſola probatione naturali, quæ in propoſito etiam in teſtamentis priuatorum ſufficit, cum forma ſolemnis conſiſtat in probatione ipſius teſtamenti, ſeù voluntatis teſtandi relatiuè ad ſchedulam.

Quia verò ſunt diuerſæ dictarum ſchedularum, ſeù teſtamentorum eiuſ-
5 dem formæ ſpecies, nequè omnium eſt æqualis conditio, dum in vna maior viget ſuſpitio, vel ſuppoſitionis facilitas, quàm in altera, Hinc proindè illę diſtinguendæ ſunt, atquè cum tali diſtintione conciliantur auctoritates, quæ pugnantes vidētur; Et conſequēter manifeſtum eſt aliquorum æquiuocum, generalem concluſionem deſuper ſtatuere, ſiuè auctoritates in vno caſu loquentes, cuicumque applicare, cum reuera iſtæ ſint quæſtiones facti, pro ſingulorum caſuum qualitate, ac particularibus circumſtantijs decidendæ.

Primus igitur caſus eſt, vbi teſtator, non adhibito Notario, qui publicum Inſtrumentum ſuper actu conficiat, coram ſeptem teſtibus priuatim dicat ſe velle teſtari, prout in ſchedula, quæ teſtibus oſtenſa non ſit, ſed dixit illam eſſe pœnès tertium, iuxtà caſum poſitum *per Bart.*, pœnès ſcilicèt Guardianum Sancti Franciſci.

Alter caſus eſt, vbi in eadem forma diſpoſuit, relatiuè ad ſchedulam, pariter teſtibus non oſtenſam, quam dixit conſeruari in arca, vel ſcrinio; Tertius vbi etiam in forma priuata diſpoſuit relatiuè ad ſchedulam teſtibus oſtenſam, quæ pœnès eumdē remanſit; Quartus vbi adhibitis Notario & teſtibus, profeſſus eſt per actum publicum teſtari prout in in ſchedula Notario, ac teſtibus non exhibita, nec oſtenſa, ſed indicata pœnès tertium, vel in certo loco iuxtà pri-

mum

mum & ſecundum caſum; Quintus demùm vbi coram teſtibus in forma publici inſtrumenti, ſchedula clauſa & ſygillata traditur Notario, pœnès iſtum conſeruanda.

Primo, ſecundo & tertio caſibus, cùm tàm rogitus teſtium, quàm ſchedula ſint actus merè priuati, hinc proindè requiritur formalis depoſitio omnium teſtium rogatorum ſuper actu teſtandi, ad ſatisfaciendum ſolemnitati, necnon facienda eſt probatio recognitionis ſchedulæ; Atque iſto caſu, vt huiuſmodi probationes dicantur benè factæ, neceſſaria eſt citatio venientium ab inteſtato, ſatiſq; periculoſa eſt teſtandi forma, ob mortem, vel abſentiam aliquorum ex teſtibus; Solùmque inter huiuſmodi caſus aliqua differentia eſt circà faciliorem, vel difficiliorem probationem idētitatis ſchedulæ, quoniam vbi illa relicta eſt penès tertium, de quo teſtator confidit, tunc quia eius fidem probauit, aſſertio eiuſdem, iunctis adminiculis, ſufficiens videtur iuxtà mentem *Bart.*; In ſecundo autem, & fortius in tertio, quia maior concurrit facilitas ſuppoſitionis, magis exacta & rigoroſa probatio requiri videtur, inſpiciendo àn Teſtator enunciauerit eam eſſe à ſe ſcriptā vel ſubſcriptam, ſeù eam deſcripſerit cum alijs circumſtantijs ſubtiliter inueſtigandis, ob iam dictam nimiam facilitatem ſuppoſitionis; Et hic eſt caſus, de quo agunt *Pariſ. dicto conſ.* 19. *Ambroſin. deciſ.* 13. *& cæteri deducti per Cyriac. dicta controu.* 444., *& per vtrumq; Altograd. locis citatis*; Atque in eodem caſu procedit illa ſuppoſitio, quam narrat *Burgos de Pax relatus per Rouit. dicta deciſ.* 95.; Et ſic quoad probationem ſolemnem ipſius teſtamenti, omnium dictorum trium caſuum eadem eſt regula, quouerò ad formam probatoriam identitatis ſchedulæ, minor probatio deſideratur in primo ob probatam fidem tertij conſeruatoris aſſerentis eam eſſe ſchedulam, quam Teſtator ſibi conſeruandam tradidit, itaut intrare videantur termini *text. in l. Theopompus*, de quibus *in Peruſina erectionis Canonicatus* ſub *tit. de fideicommiſſis diſc.* 182.; In ſecundo autem, & tertio, probatio eſt difficilior, eiuſque maior certitudo deſideratur; Magis autem in tertio, quàm in ſecundo, cum in iſto adſit certitudo loci deſtinati per teſtatorem iuxtà caſum, de quo *diſc. præced.*, dum ex bona cuſtodia illius arcæ, vel ſcrinei, facilius ceſſat ſuſpitio ſuppoſitionis.

In quarto caſu, in quo accerſito Notario fiat actus publicus ſuper teſtamento condito relatiuè ad ſchedulam abſentem, notabilis eſt differentia à dictis tribus præcedentibus, quoad probationem ſolemnem, quoniam opus non eſt teſtes formitèr examinare, citatis venientibus ab inteſtato, ſtante publico Inſtrumento, cuius fidem lex probaſſe dicitur non probato contrario, itàut teſtium mors, vel abſentia, nullum teſtamento inferat præiudicium; Sed quoad recognitionem ſchedulæ, cum ſuper ea non habeatur publica fides Notarij, ea remanere videtur in terminis priuatis, & conſequenter intrant eadem, quæ in ſupradictis caſibus dicta ſunt, cum nulla videatur ſubeſſe ratio differentiæ.

Demū quintus & vltimus, caſus (qualis propriè erat ille præſentis controuerſiæ, & iuxtà quem frequentior eſt huius teſtandi formæ vſus, (ſubdiſtinguendus eſt in duas ſpecies, ſeù circumſtātias, Vnam ſcilicèt, vbi Notarius extendit rogitum in folio ſeparato, ſeù de facili, & abſque clauſuræ ac ſigillorum violatione ſeparabili, Alteram verò vbi eumdem rogitum extendit in dorſo ipſiuſmet ſchedulæ, ſiuè in altero folio illam inuoluente, ità tamen cum eo conglutinato, quod abſque clauſuræ, & ſigillorum violatione ſeparari non poſſint; In primo

6 enim caſu, in quo adhibita non eſt cautela tradita *per Fulgoſ. conſ.* 56. *Clar. S. teſtamentum quæſt.* 4. & alios, aliqua maior difficultas adeſſe videtur, àn credendum ſit ſoli Notario, necnè, dum in eius libito, & poteſtate repoſitum eſt, alteram ſchedulam conficere, ac ſupponere; Et nihilominùs etiam iſto caſu magis communis, & recepta opinio eſt deferendum eſſe Notario, cuius fidem, tàm lex, quàm ipſemet Teſtator probarunt, ideoque attendendam eſſe, donec probetur cōtrarium, itaut ſola poſſibilitas falſitatis, vel ſuppoſitionis, huiuſmodi fidem adimere nō debeat; Vndè proptereà cautela tradita *per Fulgoſ.*, eſt quidem bona, vtpotè maiorem inducens certitudinem, atque facilius contrariam ſuſpi-

ſuſpitionem excludens, ſed eius omiſſio,
non probata falſitate, vel vrgentibus ad-
miniculis non concurrentibus, nullius
eſt præiudicij, vt cæteris allegatis *Rota
deciſ.3. poſt Fenzon.* apud *Ottbobon.deciſ.
181. in Senogallien. ſucceſſionis 29. Ia-
nuarij 1652. coram Corrado deciſ. 215.
part.11.recent.* & benè *in Romana hære-
ditatis 19. Nouembris 1635. & 7. Aprilis
1636. coram Coccino confirmata 8. Mar-
tij 1652. coram Veroſpio impreſſ. dec.226.
deciſ.359. & 362. part.11. recent.*, edi-
tis in cauſa, de qua *diſc. ſequenti*, in qui-
bus bona aſſignatur ratio, quod ſi lex
condidit de Notario in teſtamentis me-
rè nuncupatiuis, quæ eadem memoriæ
cauſa in folio volanti adnotantur, itaut
poſſit pro libito variare, aliud folium
ex integro conficiendo, non videtur
ſubeſſe congrua ratio, cur & in iſto ca-
ſu eidem Notario deferendum non
ſit.

Eſt benè verum quod aliqua notabilis
viget differentia inter caſum, in quo
7 adhibita ſit dicta cautela nuncupata
Fulgoſ., & alterum, in quo eſſet negle-
cta, quoniam in primo ſubtiliter non
curatur de verificatione enunciatarum
circumſtantiarum, & an teſtator dicat
in actu conſignationis illam eſſe à ſe ſub-
ſcriptam, cuius contrariũ apertura oſtẽ-
dat, ſiuè quod non verificetur alia cir-
cumſtantia per eum enunciata, id non
tollit fidem Notarij, in altero autem id
maius præbet falſitatis, vel ſuppoſitio-
nis adminiculum, quod tamen abſquè
alijs nequè ſufficeret.

Et in ſumma hæc differentia, adhibi-
tæ, vel neglectæ cautelæ prædictæ, con-
ſiderabilis eſt, in ordine ad facilius, vel
difficilius inducendum falſitatis ſuſpi-
cionem, vel probationem, ac magis, vel
minùs ponderandũ reliqua eiuſdem fal-
ſitatis, vel ſuppoſitionis adminicula,
quæ in primo grauia, & vrgentia deſi-
derari videntur, in altero autem etiam
læuia conſideranda ſunt pro Iudicis pru-
denti arbitrio, regulando ex eorumdem
adminiculorum numero, & qualitate
alijſque circumſtantijs, illis præſertim
magis, vel minùs probatæ fidei Nota-
rij, necnon, ſuper omnia, veriſimilis,
vel inueriſimilis diſpoſitionis, itaut ſtul-
titiæ ſpecies videatur, regulam genera-
lem vniformem deſuper tradere, atque
deciſiones in vno caſu pro teſtamenti
validitate, vel reſpectiuè inualiditate
editas, cuicumque applicare, cum omnes
ſint quæſtiones facti, ex ſingulorum ca-
ſuum indiuiduis circumſtantijs deciden-
dæ; Attendendo cautelas, & formulas
per DD. ponderatas, in ordine ad re-
gulandum arbitrium, pro adminiculis,
& coniecturis falſitatis, vel reſpectiuè
veritatis; Atque hinc reſultat, quod cir-
cà eamdem materiam, citrà ſuperfluita-
tis vitium, adnotantur plures caſus, quos
diſputandi occaſio dedit, quamuis ſub
eiſdem concluſionibus cadẽtes, vt ità ſci-
licèt inſpiciantur diuerſæ ſingulorum
caſuum circumſtantiæ in propoſito at-
tendendæ, & ex quibus eadem conclu-
ſio, quæ in vno caſu vera eſt, & appli-
cabilis, in altero non intret.

Et quamuis aliqui rigoroſi cenſores,
non contenti dicta cautela tradita *per
Fulgoſium*, exigant etiam in eodem dor-
8 ſo ſubſcriptionem teſtatoris, ac teſtium,
vt liquet ex *Gratian. d.diſcept.973.*, apud
quem cæteri; Attamen iſta eſt abundan-
tior cautela, ſed non neceſſaria, vt in
ſpecie *in allegata Romana hæreditatis 7.
Aprilis 1636. coram Coccino dec.362 par.
11.recen.*; Vbi benè ponderatur, quod
immò potiùs ità dicẽda videtur cautela
præiudicialis, cum ità ſuſpicio cadere va-
leat, quod teſtator ſolemniter teſtari vo-
luerit, atque ſe ſubijcere rigoroſæ formæ
præſcriptæ *in l. hac conſultiſſima Cod. de
teſtam. ordin.*, ad quam euitandam, pro-
dita, communiterq; recepta eſt iſta ter-
tia ſpecies, per quam euitatur illa pu-
blicitas voluntatis, quæ reſultat ex te-
ſtamento verè nuncupatiuo, ac euitatur
ille rigor ſolemnitatum, qui exigitur
in teſtamentis in ſcriptis; Ideòque ma-
nifeſtus eſt error eorum, qui confundẽ-
do terminos, ea quæ in iure, vel apud
antiquiores DD. habentur de teſtamen-
tis in ſcriptis, huic teſtamentorum for-
mulæ adaptant, vt ſæpiùs cum con-
ſuetis æquiuocis, quæ ſunt cibus quoti-
dianus leguleicorum, practicaui.

Prout licèt ijdem rigoroſi cenſores, cũ
9 iudaiſmo manifeſto, vlterius progrediã-
tur, deſiderantes, vt folium, in cuius
dorſo, iuxtà dictam cautelam *Fulgoſij*
faciendus eſt rogitus cum ſubſcriptione
Notarij, & teſtium, ſit pars ipſius teſta-
menti, itaùt non ſufficiat eſſe in folio in-

uoluente propter periculum ſubtractionis ſchedulæ veræ, ac ſuppoſitionis alterius; Attamen adnuc eſt minùs vera, & recepta opinio, vt in ſpecie rogitus extenti ſuper folio inuoluēte habetur *apud Otthob. d. deciſ. 181. in dicta Senogallien. hæreditatis coram Corrado deciſ. 215. par. 11. recent. & in alijs.*

Si enim ſola poſſibilitas attendenda eſt, vtique vbi etiam dicta rigoroſa cautela adhibita fuit, adhuc viget eadē poſſibilitas, quoties (vt frequentius contingit) teſtamentum conſtat ex pluribus folijs, vndè relicto primo folio, in cuius dorſo adeſt rogitus, ſupponi poſſunt folia intermedia; Ideoq; maiores, vel minores cautelæ deſeruiunt ſolùm ad augendum, vel minuendum pondus, ac efficaciam adminiculorum, & ſuſpicionū, quæ de falſitate, & machinatione haberentur, vt ſupra, non autem ad ſtatuendam deſuper regulam.

Et quidem combinando iſtas difficultates cum illis facilitatibus, quæ habētur pluries infrà in alijs cauſis, verè irridibiles videntur aliquorum traditiones, quatenùs ex firmatis in vno caſu, regulas generales pro omnibus conſtituere velint, vel illationes facere ab vno ad alterū, dū ità penè omnes qui teſtati decedere volunt, ità ex huiuſmodi indiſcretis rigoribus, inteſtati decedere cogerentur, dum vnquàm, vel raró teſtamentum ad ſuam perfectionem, ac validitatem redigi poſſet, atque potiùs in iudicantium, quàm in teſtantium facultate, ac arbitrio repoſitum eſſet, de alienis diſponere (quod vtinam frequenter non contingeret.)

Iſta igitur theorica ità conſtituta, quam (ad ſolam veritatem reflectendo) omninò veram, ac iuridicam credebam; Quatenùs ad applicationem ad hanc facti ſpeciem pertinet; Videbatur quod caſus eſſet omninò indignus illis difficultatibus, quas ex conſueto cauſarum malo fato, experientia dedit, tàm in prima contraria reſolutione, quàm in duabus propoſitionibus abſque reſolutione ſequutis; Quoniam ex multis facti circumſtantijs, inſimul, ac vnitim ponderandis, deſiderabilis non videbatur maior ſinceritas, ac certitudo, cum penè certa excluſione contrariæ poſſibilitatis, ac falſitatis, & ſuppoſitionis.

Pro ſuſpicione ſiquidem aliud non adducebant Scribentes pro actore, niſi
10 quod ex aliquorum teſtium teſtamentariorum aſſertione, poſtquàm teſtatrix ſcheaulam à parocho ſcriptam, atque ab ea ſubſcriptam, accommodatam, & recognitam Notario tradiderat claudēdam, & ſigillandam, vt deindè ſolemnitas rogitus in forma conſueta fieret, Notarius exiens ab aula, in qua teſtatrix iacebat, in alia proxima aula id egerit, vndè propterea inferebatur, quod tunc Notarius potuerit aliam ſchedulam ſupponere, exagerando caſum enarratum *per Burgos de Pax, & per Rouit. deciſ. 95.*, quodque teſtatrix graui morbo oppreſſa parumque loquuta, die ſequenti defuncta eſſet.

Econuersò autem dicta facti circumſtātia per hanc partem negabatur, quodque aliqui teſtes de illa deponentes, vel ob exceptiones in perſona, & dicto, eſſent fide indigni, vel ab alijs conuincerentur; Verū quando factum ſe ità haberet, adhuc pro ſinceritate actus plura concurrebant; Primò ſcilicèt Notarij probata integritas ponderata *in d. Romana hæreditatis 7. Aprilis 1636. coram Coccino*, & frequenter in alijs de materia agentibus; Secundò, (vltrà generalem præſumptionem aſſiſtētem ſacerdotibus præſertim confeſſarijs, & ad parochias adminiſtrandas in cōcurſu approbatis,) notoriam probitatum huius parochi, qui ſcriptor ſchedulæ fuerat, quam ſcriptoris probitatem, quamuis eſſet ſæcularis ponderat Rota in proximè allegata *deciſione coram Coccino*; Tertiò breuitas temporis, cum illud ſpatium, de quo dicti teſtes deponebant, fuiſſet merè momētaneum, quando quodammodò impoſſibile erat facere tam magnam machinationem habendi conſimilem ſchedulam ab eodem confeſſario ſcriptam, & cum imitato teſtatricis caractere ſubſcriptā, extendendo etiam in corpore rogitum ſuper recognitione; Si enim in allegata *Romana hæreditatis coram Coccino §. penultimo in fine*, ponderatur ferè impoſſibilis huiuſmodi machinatio ob breuitatem temporis dierum ſeptem inter teſtamenti conſignationem, & aperturam, multomagis in præſenti.

Et demum omnium clarius hanc ſuſpicionem omninò tollebat inueriſimilitudo reſultans à ſatis benè regulata di-

ſpoſi-

ſpoſitione, pluribuſque legatis, & grauaminibus, tàm pijs, quàm prophanis,
11 maiorem hęreditatis partem abſorbentibus; Falſitates enim fieri non ſolent abſque magna vtilitate, qua ceſſante ceſſat ſuſpicio *Menoch. lib. 5. præſumpt. 20. num. 48. Capyc. Latr. conſult. 4. num. 32. & ſequen. Merlin. deciſ. 636. num. 7. Buratt. & adden. deciſ. 624. num. 6.*; Si enim ſcriptus hæres, tam magnam, ac præordinatam machinationem facere voluiſſet, corrumpendo, tam Notarium, quàm Parochum, (quod abſque dubio, ſtante ſaltem bona fama integritatis, & rigoroſa iuſtitia, quæ in Vrbe adminiſtratur, abſque magno præmio facere non potuiſſet), vtique ordinaſſet ſchedulam, in qua liberè inſtitueretur, vt ità integram hæreditatem haberet; neque ſe grauaſſet tot legatis, ac oneribuſq; maiorem partem abſorbebant, ſtante præſertim prudēti ordinatione legatorum, ac onerum circa perſonas, erga quas hæres nullam habebat affectionem; Eademque prudens, benèq; regulata diſpoſitio particulariter conſiderabatur in legato facto ad fauorem actoris, quem teſtatrix experta erat bonorum parum prudentem adminiſtratorem, vnde ad aliquam inopiam ſe reduxerat, ideòque de congrua ſubſtentatione eum prole carētem, prouidere prudenter voluit, donec viueret, ità fortè ei melius conſulendo, quàm ſi hæredem inſtituiſſet.

Veriſimilitudo autem diſpoſitionis maximum videtur in propoſito ſinceritatis adminiculum, vt econuersò eſt inueriſimilitudo, ac imprudens ordinatio, magnam præbent falſitatis ſuſpicionem, ex ijs, quæ frequenter in hac materia habētur; Verùm cauſę proſequutio, vt dictū eſt, ceſſauit à caſu, vndè prima deciſio remanet ſuſpenſa, neque pro deciſione allegari poteſt; Atque hinc edocemur quam cautè procedendum ſit in deferēdo deciſionibus, quas reperimus impreſſas, non exquirendo exitum, vel ſtatum cauſarum in quibus prodierunt.

ROMANA

HÆREDITATIS DE ANGELIS

PRO

PP. S. PVDENTIANÆ

CVM

CECCARELLIS.

Caſus deciſus per Rotam pro PP.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, per relationem ad ſchedulam, quam teſtator, alicuius confidentiarij manu ſcriptam, & ſubſcriptam eſſe dixit, àn egeat ſolemnitatibus, illa præſertim ſubſcriptionis teſtatoris, & teſtium; Et de probatione identitatis ſchedulæ traditæ Notario, Et àn ex poſſibili ſuppoſitione, ac ſuſpicionibus, eius fides ceſſet.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *De validitate formæ teſtandi nuncupatione implicita, & fide in hoc Notario adhibenda.*
3 *An adſit differentia inter nuncupationem explicitam, & implicitam circa maiorem Notarij fidem.*
4 *In hac teſtandi formula non exigantur ſolemnitates* l. hac conſultiſſima, *præſertim ſubſcriptio teſtium, & teſtatoris.*
5 *Neglecta ſubſcriptio teſtatoris, quem defectum pariat.*
6 *An ſchedula tradita Notario per inſtrumentum publicum debeat recognoſci.*
7 *De ſuſpicionibus adimentibus fidem ſchedulæ, earumque remotione.*
8 *Suſpiciones debent eſſe vrgentes legis, & non hominis.*

DISC. III.

Pompeus de Angelis Canonicus S. Mariæ Maio- 1 ris, ſub die 22. Septembris 1629., Notario coram ſeptem teſtibus in forma, conſignauit duo folia complicata, tribuſque ſigillis obſignata, aſſerendo quod in illis de eius ordine, & commiſſione ſcriptis, & ſubſcriptis per Lælium Laurum probatum Curialem, eius teſtamentum, ac vltima voluntas continerentur; Sequuta verò morte teſtatoris, atque ſolemniter coram Iudice, iuxtà conſuetum ſtylum, aperto dicto teſtamento, in quo ſcripti erant hæredes PP. S. Pudentianæ ordinis Sancti Bernardi Congregationis Fullien., iſtis per Vicarium dictæ Baſilicæ in vim *l. finalis Cod. de Edict. Diu. Adr.*, conceſſa fuit immiſſio ad bona teſtatoris poſſeſſa per Ceccarellos, qui tanquàm venientes ab inteſtato, poſſeſſionem adepti fuerant; Cumque ſententia prædicta tranſitum feciſſet in iudicatum, ijdem inteſtati ſucceſſores iudicium reſtitutionis in integrum intentarunt *in Rota coram Coccino*, aſſumptaque diſputatione *ſub die* 19. *Nouembris* 1635. contrà eos ſolùm informantes prodijt reſolutio, cõfirmata in alia diſputatione habita occaſione nouæ audientiæ eis conceſſæ *ſub die* 7. *Aprilis* 1636. *coram eodem*, vt liquet ex deciſionibus deſuper editis, quæ videntur in materia magiſtrales *impreſſ. deciſ.* 359. *&* 362. *par.* 1 t. *recen.*, & in quarum prima latè firmatur validitas hu- 2 ius formæ teſtandi nuncupatiuè per nuncupationem implicitam, mediante relatione ad ſchedulam abſentem, vel præſentem, iuxtà formam traditam *per Bart. in l. ſi ità ſcripſero ff. de condit. & demonſtr.*, cumulando doctrinas, & deciſiones, quæ pro maiori parte habentur collectæ *ſupra diſc.* 1.

Et in ſpecie euacuatur plenè obiectũ deductum *ex l. hæredes palam ff. de teſtamentis, & l. iubemus Cod. eodem*, quod nomen hæredis ore proprio teſtatoris enunciatum non eſſet, cum omninò verius ſit, ac communiter receptum, vt hæc implicita, & relatiua nuncupatio ſufficiat, quod etiam ſæpiùs deindè Rota firmauit, præſertim *in Senogallien ſucceſſionis* 29. *Ianuarij* 1652. *coram Corrado, deciſ.* 215. *eadem par.* 11., in qua pariter hic punctus ad diſputationis trutinam deductus fuit.

Atque in eadem deciſione, quoad ſchedulæ identitatem, quoties hæc publico Notario coram teſtibus conſignata fuit, plenè firmatur deferendum eſſe Notarij fidei, quam nedum lex, ſed ipſemet teſtator probauit, non curata poſſibili alterius ſchedulæ ſuppoſitione; Ponderando maiorem fidem, quæ de Notario habetur in fortiori caſu teſtamenti nuncupatiui nuncupatione explicita, quod de communi vſu ad memoriam, ac euitandum periculum, nè teſtes interim pereant, vel abſentantur, redigi ſolet per Notarium in ſcripturam in forma ſimplicis imbreuiaturæ, quam deindè extendendo in prothocollo, poteſt pro libito alterare, vndè propterea reſultat argumentum deductum *ex auth. multò magis &c.*

Et licèt ex auctoritate *Modeſtini Piſtorij*, & aliorum, ponderaretur diffe- 3 rentia inter teſtamentum nuncupatione explicita, & iſtud nuncupatione implicita, quod ſcilicèt in prima ſpecie non de facili Notarius falſitatem committere poteſt, ac teſtatoris voluntatem alterare, dum per teſtes eiuſdem voluntatis conſcios, conuinci poteſt; Nihilominùs hoc argumentum, (cum probabili fundamento), leue reputatur, ob mortem, abſentiam, vel obliuionem in teſtibus de facili conuincibilem, vndè propterea ſemper maior machinatio requiritur, et conſequenter difficilior eſt falſitas in hac formula nuncupatiui impliciti, quàm in altera, præſertim quia in hoc teſtamento ſeruata fuerat cautela, quæ dicitur *Fulgoſij*, extendendo rogitũ in dorſo eiuſdem ſchedulæ, vnde difficilius ſuſpicio intrabat.

In ſecunda verò *deciſione* 4. *Aprilis* 1636., diſputatio reſtricta fuit ad defectum ſolemnitatis, ob omiſſam ſubſcriptionem teſtium requiſitam per *text. in l hac conſultiſſima C. de teſtamentis*, atq; 4 ad recognitionem ſchedulæ, àn ſcilicèt conſcripta eſſet manu Lælij Lauri, vt teſtator in conſignatione aſſeruerat, opponendo etiam de alio ſolemnitatis defectu (ex quo etiam machinationis admi-

nicu-

niculum deducebatur) omiſſæ ſubſcriptionis ipſius teſtatoris; Atque plenè firmatum fuit, tàm quoad ſubſcriptionem teſtatoris, quàm illam teſtium, vt huiuſmodi ſolemnitas deſiderata in teſtamentis in ſcriptis, neceſſaria non ſit in hac teſtandi formula non ſubiecta rigori *text. in l. hac conſultiſſima Cod. de teſtamentis*; Imò ponderando, quod potiùs erroneum ſit in hac teſtandi ſpecie adhibere huiuſmodi ſolemnitates, ex quibus argui poſſit voluntas teſtandi ſolemniter, atque ſe ſubijciendi dicto rigori, pro quo euitando, modernus vſus prudenter hanc teſtandi formam introduxit, nominatim reprobando *Coſtam de remed. ſubſidiar. cap.* 82 *num*.4., cum quo pertranſit *Gratian. diſcept.*973. *num*.47., ac ſingillatim ponderando auctoritates ab eiſdem allegatas, vtpotè hos terminos non percutientes.

Neglecta verò teſtatoris ſubſcriptio,
5 quoties commodè ſequi poteſt, remanere videtur in propoſito conſiderabilis potiùs tanquam ſuſpicio reſultans ab inueriſimilitudine, ob frequentiorem vſum ſubſcribendi; Verum ſuſpicio in præſenti tollebatur ex facto, ſtante morbo, quo teſtator in manibus laborabat, vnde ſubſcribēdi facultas adempta erat; Ponderando circa huiuſmodi ſuſpicionis ceſſationem, integritatem tam Notarij, quàm Lauri ſcriptoris, quorum fidem teſtator probauerat, aliaſque circumſtātias, illam præſertim reſultantem ex inſtitutione piæ cauſæ, in qua nemo habebat notabile intereſſe particulare, ſiue quo falſitates in tot machinationibus omitti non ſolent.

Et quoad recognitionē, dicitur quod alia nō requiritur ſtāte publica fide No-
6 tarij, cū ipſa ſchedula ſic effecta ſit publicū inſtrumentum, alia verificatione non indigens, niſi probationes, vel vrgentia falſitatis adminicula in cōtrarium opponerentur, quoniā neceſſitas formalis recognitionis ſchedulæ requiritur, vbi iſta remanet in terminis ſcripturæ priuatæ, iuxta quatuor caſus diſtinctos *in Romana teſtamenti de Fabijs diſc. præcedenti*; Secùs autem in quinto ibidem enunciato, de quo in præſenti, vbi ſcilicèt ipſa ſchedula Notario conſeruanda conſignata eſt.

Et tertiùs vbi ſeruata eſt cautela, quæ dicitur *Fulgoſ*, ſuper rogitu extenſo in dorſo eiuſdem ſchedulæ; Alia præſertim conuincenti iuſtificatione concurrente, quod ſchedula ſignata erat ſigillis eiuſdē teſtatoris; Licèt enim conſiderata phyſica poſſibilitate, omnia hæc non tollant poſſibilem ſuppoſitionem, quoniam Notarius eumdem rogitum repetere poteſt in ſchedula ſuppoſita, dum deficiebat ſubſcriptio teſtatoris, ac teſtium, necnon repetere eamdem impreſſionem ſigilli, quod venientes ab inteſtato dicebant de facili haberi potuiſſe à teſtatoris familiaribus in teſtamento intereſſatis ob legata ad eorum fauorem facta; Siuè quia ab exemplari ſigillorum veræ ſchedulæ, nouum ſigillum conſtrui poterat, cum quo impreſſiones fierent ſchedulæ ſuppoſitæ, ita ut impoſſibile ſit dare omnimodam certitudinem contrariæ poſſibilitatis excluſiuam; Nihilominùs tanta machinatio præſumenda non eſt, neque ceſſantibus vrgentibus adminiculis, adimenda eſt Notarij fides à lege, ac à teſtatore probata. Ad abundantiorem tamen cautelam, omnemque difficultatem tollendam, mandauit Rota, quod idem Lælius Laurus adhuc viuens proprium caracterem recognoſceret, & an ea ſchedula, quæ per Notarium exhibita erat, eſſet eadem, quam ipſe de ordine teſtatoris conſcripſerat, prout ſequutum fuit.

Siluit à dicto tempore cauſa vſque ad annum 1651, quando iidem ab inteſtato venientes eam reaſſumpſerunt *coram Veroſpio ſubrogato in locum Coccini* interim defuncti, coram quo dato dubio, àn eſſet ſtandum, vel recedendum à deciſis, in hoc ſtatu per dictos hæredes teſtamentarios ad eorum defenſionem aſſumptus fui, (cum de tempore priorum deciſionum eſſem Neapoli in ſtatu ſcholaris); Reflectendo autem ad veritatem, atque iſtius tantùm ſenſu retento, credebā deciſiones prædictas, quarum fundamenta compendioſè in hac diſputatione reaſſumpta fuerunt, eſſe iuſtas, benèque fundatas ex ſupra inſinuatis motiuis, & alijs, de quibus ad materiam *diſc. præced*; Solùmque difficultatem fa-
7 ciebat aſſertio quorumdam peritorum in arte ſcribendi, quod facta comparatione cum alijs ſcripturis prædicti Lauri ſcriptoris, iſta ſchedula diſſonabat, ac

potiùs

potiùs videbatur manus imitata, quàm vera; Atque huic ſuſpicioni addebantur alię iam dictæ reſultantes ab omiſſa ſubſcriptione teſtatoris, & teſtium, quodq; Notarius neglexerit debito tempore prothocollare.

Potiſſimum autem impugnãtium fundamentum conſiſtebat in defectu Notarij, quod ſcilicèt in Archiuio matriculatus non eſſet, ideòque teſtamentum dici non poſſet redactum ad publicum, & validum inſtrumentum.

Verum læuia erant fundamenta, quibus meritò reiectis, *ſub die 8. Martij 1652.* prodijt reſolutio præcedentium confirmatoria *impreſſ. deciſ. 226. par. 11. recen.*, cui oppoſitores acquieuerunt, quoniam obiectum deficientis poteſtatis in Notario, ſublatum fuit cum ſolo facto, exhibendo priuilegium; Atteſtationi verò peritorum nulla fides data fuit, & meritò, dum idem Laurus teſtamenti conſcriptor, ingenuè ſchedulæ veritatem recognouit, atque vltrà veritatis adminicula in prioribus deciſionibus ponderata, acceſſit alterius teſtis fide digni depoſitio vtpotè præſentis, quando de commiſſione teſtatoris Laurus ſripſit, ac inuoluit, & ſigillauit, ideòq; non fuit curatum de contrarijs ſuſpicionibus vtpotè læuibus, cum ad effectum infringendi Notarij fidem, à lege, ac à teſtatore probatam, coniecturæ, vel ſuſpiciones eſſe debeant vrgentes, ac legis non autem hominis, vt *deciſ. 581. num. 39. & 40 par. 4. rec. tom. 3. & ſæpiùs infrà in alijs*.

AESINA
FIDEICOMMISSI
PRO
ANTONIO GHISLERIO
CVM
ALMA DOMO LAVRETANA.

Caſus deciſus pro Rotam pro Antonio.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita, per relationem ad ſchedulam, ſuper qua Notarius coram teſtibus rogitum fecit, remanſa deindè penès teſtatorem, qui eam conſeruandam tradidit Religioſo.

Et de alijs ad eamdem materiam, pręſertim circà ſchedulæ aperturam, àn requirat citationem venientium ab inteſtato.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De impugnatione teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita.*
3 *Quid vbi ſit tale teſtamentum per inſtrumentum publicum ſuper præſenti ſchedula, quæ non remanet penès Notarium.*
4 *De circumſtantijs ſuadentibus ſinceritatem actus, & excludentibus ſuſpicionem.*
5 *An valeat teſtamentum minoris ad fauorem curatoris, vel eius vxoris.*
6 *Si in rogitu dicatur ſchedulam eſſe ſcriptam, & ſubſcriptam à teſtatore, Et reperiatur ſolùm ſubſcripta, an id obſtet validitati teſtamenti.*
7 *Quid in hac materia operetur fauor piæ cauſæ.*
8 *An valeat teſtamentum conditum eadem die mortis præſertim diluculò.*
9 *An, & quando in apertura, & publicatione teſtamenti requiratur citatio venientium ab inteſtato.*

DISC.

DISC. IV.

1 IVlius de Amicis de anno 1594., accerſitis Notario, & ſeptem teſtibus, exhibita coram eis ſchedula clauſa, & ſigillata, in ea declarauit contineri eius teſtamentum, ac vltimam voluntatem, poſt eius mortem ſeruandam; Factoque deſuper rogitu in forma, eam penès ſe retinuit, declarando dimittere conſeruandam penès quemdam Religioſum eius confeſſarium, qui ſequuta eius morte eam exhibuit Notario, qui recognoſcendo eſſe eamdem ſibi traditã, coram Iudice, iuxtà conſuetum ſtylum eam aperuit; Cumque inſtitutus eſſet hæres Alexander frater cum prælegato cuiuſdam inſignis villæ, in qua perpetuum fideicommiſſum inſtitutum fuit, cum ordine primogenituræ, durãte dicti Alexandri linea, deindè alias lineas vocando ex Thoma Ghiſlerio viro Claricis eius ſororis, Hinc idem Alexãder donec vixit, ex teſtamento prædicto, tàm villam, quàm vniuerſam hæreditatem poſſidere profeſſus eſt, adimplendo etiam aliqua legata; Eodemque iure continuauit Franciſcus eius filius, qui decedens abſque prole hæredem inſtituit Almam Domum Lauretanam, contra quã Antonius ex dicto Thoma deſcendens, iudiciũ inſtituit ſuper canonizatione dicti fideicommiſſi particularis ad eius fauorem; Et introducta cauſa in Rota corã *Veroſpio*, ſub *die 4. Iulij 1635.* affirmatiua prodijt reſolutio confirmata dicto Antonio tantùm informante *ſub die 23. Ianuarij 1665. coram Cerro*; Conceſſaque dictæ Almæ Domus adminiſtratoribus noua audientia, & propoſita cauſa *ſub die 22. Martij 1666.* perſtitum fuit in deciſis.

In hac autem vltima diſputatione, dictæ Almæ Domus defenſores, non ſolùm
2 impugnando fundamenta præcedentium deciſionum inſiſtebant ſuper fideicommiſſi prædicti expiratione in perſona Franciſci, ſed aduertentes ad dictam circumſtantiam, quod ſchedula teſtamentaria non remanſiſſet penès Notarium, ſed quod poſt mortem teſtatoris exhibita eſſet à quodam Religioſo, cum inſupportabili copioſa allegationum farragine, inſiſtebant ſuper dicti teſtamenti inualiditate, ob poſſibilem ſuppoſitionem alterius ſchedulæ, tranſcribendo deducta *per Pariſ. conſ. 19. lib. 3. Gratian. diſcept. 973. Cyriac. contr. 444. Altogr. conſ. 96. lib. 2.*; Atq; innixi præſertim auctoritati Rotæ *in Romana teſtamenti 22. Maij 1661. coram Taia*, edita *in Romana de Fabijs diſc. 2.*, exagerando etiam caſum enarratum *per Burgos de Pax*, de quo *Rouit. deciſ. 95.*

Verum ſpretum fuit obiectum, & meritò, adeò vt (reflectendo etiam ad veritatem) iuſta videretur reſolutio, dum agebatur de teſtamento ità condito per publicum inſtrumentum Notarij, cuius fidem lex, & teſtator probaſſe dicuntur, idcircò ſequendam, non vrgentibus cõtrarijs probationibus, vel vrgentibus adminiculis falſitatis, vel ſuppoſitionis, cum rigoroſæ probationes circa identitatem exigi videantur, vbi ſchedula remanſit in terminis ſcipturæ priuatæ, iuxtà caſus exemplificatos *in d. diſc. 2.*, deducendo in præſenti diſputatione eaſdem auctoritates, & declarationes ibi deductas.

Et quamuis iſte caſus non caderet ſub illis quinq; ibi exemplificatis, itaùt tan-
3 quàm mixtus, pro ſexto computari poſſet, dum ſuper ſchedula præſente confectum fuit publicum inſtrumentum, ſchedula verò non remãſit penès Notarium de cuius fide lex adeò confidit, & ſic eſſet caſus mixtus participans etiam de primo ibi exemplificato, qui propriè poſitus eſt per *Bart.* qui eſt huius formæ teſtandi auctor, relatiuè ſcilicèt ad ſchedudulam exiſtentem penès Guardianum S. Franciſci.

Attamen in præſenti aliqua ſatis notabilis maior circumſtantia accedebat, dum ſchedula exhibita fuerat Notario, & teſtibus, atque in eius dorſo, Notarius eius rogitum extenderat, ex quo eamdẽ recognouit, atq; abſque difficultate tanquàm ſuum inſtrumentum reaſſumpſit, itaùt haberetur, ac ſi penès eũdem continuaſſet, præſertim dum interim fuerat penès eum, cuius fides per teſtatorem probata fuerat; Si enim, etiam in caſu exemplificato *per Bart.*, ex dicta ratione, in ſchedulæ recognitione ſufficiunt adminicula, quamuis remaneret in terminis

minis ſcripturæ priuatæ, multòmagis in præſenti quod redacta erat ad ſcripturã publicã, atq; Notarius, cuius principaliter intererat vt propriũ inſtrumentum ab altero non falſificaretur, illam recognouit tanquàm propriam.

Clarius verò ex triplici circumſtantia verè omnem difficultatem dirimente; Vna ſcilicèt reſultante à diſpoſitionis
4 rationabilitate, ac bono ordine, itaùt intraret veriſimilitudo, quæ in his materijs maximum eſt, ac primarium ſinceritatis adminiculum, vt econuersò inueriſimilitudo magnam præbet falſitatis ſuſpicionem; Altera, dum Alexander teſtatoris frater in teſtamento ſcriptus hæres, cuius intererat vt potiùs infirmato teſtamento, ſuccederet ab inteſtato, vt ità liberam hæreditatem obtineret, atq; à ſubſtitutionum vinculis, alijſque legatis, ac oneribus exemptus eſſet, illud nõ impugnauit, ſed approbauit, cum veritatis conſcius præſumeretur, eodemque iure continuauit Franciſcus filius.

Et quando iſtius morte ſequuta, ſuper hoc fideicommiſſo habita fuit prima diſputatio de dicto anno 1635., & ſic de tempore magis proximo, dum recentior erat memoria, haberique poterant perſonæ informatæ, id non fuit oppoſitum, vndè propterea omninò improbabilis remanebat huiuſmodi oppoſitio ex ſola defenſorum ſubtilitate reſultãs poſt diuturnam teſtamenti prædicti obſeruantiam per ſpatium annorum 75., & in qua obſeruantia, vt dictum eſt, magnifaciendum venit tempus proximum, quando facti recens eſt memoria, præſertim perſonarum veriſimiliter de illo certam informationẽ habentium; Et tertia quod tam de tempore confectionis, quã aperturæ, nullus aderat intereſſatus, qui huiuſmodi machinationem, ac falſitatem fabricare potuiſſet, dum vocati, vel erãt abſentes, vel cõſtituti in articulo mortis ſequutæ die ſequẽti poſt illam teſtatoris, vel reſpectiuè infantes.

In plerìſque alijs forenſibus controuerſijs, ſatis frequenter eamdem materiã validitatis huiuſmodi teſtamentorum diſputaui, in quibus omnibus eædem fuerunt oppoſitiones, eædemque reſponſiones, præſertim verò in *vna Cæſenaten. Teſtamenti* pro Maria Altina de Santolinis, cum Nicolao, & alijs de Altinis ab inteſtato venientibus, ac impugnantibus teſtamentum in hac forma nuncupatiua nuncupatione implicita informa publici Inſtrumenti conditum per Ioannem Baptiſtam Altinum minorem, qui inſtituit dictam Mariam amitam vxorem Santolini eius curatoris; Vndè proptereà ex duobus, venientes ab inteſtato huiuſmodi teſtamentum impugnabant; Primò ſcilicèt quia confectum per minorem ad fauorem curatoris; Et ſecundò ob non probatam omninò certam identitatem ſchedulæ, excluſiuam poſſibilis falſitatis, ac ſuppoſitionis iuxtà rigoroſum ſenſum *Cyriaci, & Gratiani* & aliorum, de quibus ſuprà.

Primum obiectum de facili tollebatur, quia non eramus in caſu diſpoſitio-
5 nis ad fauorem ipſius curatoris, ſed Mariæ amitæ, quæ licèt eſſet vxor curatoris, itaut ſuſpicari poſſet, vt id geſtum eſſet in fraudem; Nihilominùs dicebam huiuſmodi difficultatem forſan cadere poſſe, quando hæc mulier eſſet teſtatori omninò extranea, itaut erga eam nulla ratio perſonalis affectionis concurreret; Secùs autem dum erat amita, & forſan, circumſcripta diſpoſitione ſtatutaria, attentaque illa iuris communis, legitima hæres ab inteſtato; Potiſſimè quia ceſſantibus doli, & machinationis vrgentibus inditijs, neque ipſiuſmet curatoris de iure prohibita eſt inſtitutio, ex ijs, quæ habentur *infra in Romana hæreditatis diſc.50.*

Quouerò ad aliud obiectum, illud ſolutum fuit cum eiſdem auctoritatibus & fundamentis, de quibus ſuprà, & *in dicto diſc.2.*, ſuper fide ſcilicet adhibẽda Notario, non elidibili per ſolam poſſibilitatem, minuſque per aliquas ſuſpiciones, quæ incontraripm ponderabantur vtporè læues & hominis, cum ad hũc effectum eſſe debeant vrgentes & legis, vt *deciſ.581. num.39. & ſequen. part.4. recent. tom.3.*, & ſæpius in præcedentibus ſequentibus; Potiſſimè dum in facto, maiora & efficaciora concurrebant ſinceritatis inditia dictas ſuſpiciones omninò ſuffocantia.

Illud autem aliquam inferebat difficultatem, quod in rogitu Notarij dice-
6 retur teſtamentum eſſe per teſtatorem ſcriptum & ſubſcriptum, cuius contrarium veritas oſtendebat, quod ſcilicèt

ſola

ſola ſubſcriptio teſtatoris concurreret, ſcriptura verò eſſet aliena manu, ſed ob publicam fidem Notarij, cũ adeſſet ſubſcriptio, per iſtam dici poterat dictam aſſertiuam verificari, quoniam ſcriptura per aliquem ſubſcripta, habetur ac ſi ab eo ſcripta eſſet, dum à nobis fieri dicuntur, quæ ab alio de noſtro mandato fiunt, atq; per noſtram ſubſcriptionẽ approbantur, vt in his ſpecialibus terminis habetur *deciſ.263. part.4. recent. tom.2. num.10.& ſequen., & deciſ.581. num.14. & ſequen. eadem part.4. tom.3.*

Et in vna *Vgentina* pro Capitulo Terræ Speculæ corã Prælato Iudicecõmiſſario, ſubſtinui conſimile teſtamentum iuxtà eamdem formã confectũ à quadã muliere ad fauorem dicti Capituli; Cum enim

7 eædem oppoſitiones deducerentur pro parte veniẽtiũ ab inteſtato, facilius ſublatę fuerũt, ſtãte fauore pię cauſæ duplicem operationem in propoſito faciente, Vnam ſcilicèt ceſsãtis ſuſpicionis falſitatis, dum non agebatur de alicuius priuato intereſſe, ſinè quo non de facili præſumenda eſt huiuſmodi delicti perpetratio; Et alteram, quia pia cauſa non ſubiacet ſolemnitatibus, & rigoribus iuris poſitiui *ad text. in cap. relatum de teſtamentis*, vt hoc titulo ſæpius.

Inſiſtebant ſatis oppoſitores in eo, quod ſequutus eſſet teſtatricis obitus ea-

8 dem die, qua apparebat teſtamenti conſignationem factam eſſe; Verũ erat læue obiectum, cum vnica die etiam decem teſtamenta fieri poſſint; Et tamen *Rota coram Pænia deciſ.478. iuxtà Venetam aliàs 607. iuxtà Lugdunenſem* ſubſtinuit teſtamentum conditum eadem die, qua teſtator diluculò deceſſerat, ſtante poſſibilitate, quod à media nocte vſque ad crepuſculum id commodè ſequi poſſet.

Maior diſputatio fuit ſuper oppoſitione, quæ fiebat per venientes ab inte-

9 ſtato, circà defectum aperturæ, & publicationis, eis prætendentibus id fieri non poſſe, niſi coram Iudice, citatis legitimis ſucceſſoribus ab inteſtato ex deductis *deciſ.533. num.6. & 7. part.4. recent. tom.3.*; Sed pariter facilis fuit obiecti ſolutio, quoniam examen teſtium ac citatio venientium ab inteſtato, & alia requiſita deſiderata *per DD. in l. 2. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur, & in l. publicati ſecunda Cod. de teſtamentis* procedunt, quando agitur de teſtamento ordinato per viam priuatam, ſecùs autem vbi cum interuentu Notarij deſuper publicum Inſtrumentum conficientis, tunc enim ſcriptura dicitur de per ſe publica, ideoq; abſq; Iudicis auctoritate aliiſque ſolemnitatibus, per ipſum Notarium, adhibitis in iſto actu nouis teſtibus, tanquam per nouum inſtrumentum ſuper recognitionis, & aperturæ actu factum, ad publicationem proceditur, vt notant ijdem *DD. locis citatis* præſertim *Caſtrenſ. num.4. benè Iaſ. conſ.67. num.2. lib.3. Rouit. alios colligens dec.95. n.15*, atque ita paſſim ſeruat praxis, licet frequentius id per Notarium fieri ſoleat, cum præſentia, & auctoritate Iudicis abſque tamen citatione venientium ab inteſtato, quoniam defertur publicæ fidei Notarij, quam tam lex, quam ipſe teſtator probarunt.

ROMANA
TESTAMENTI,
SEV
LEGATI
PRO
ALEXANDRO BANCO
CVM
IACOBO SALVVCCIO.

Caſus deciſus per Rotam pro Iacobo.

De eadem materia teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita,

P.1. de Teſt. C inua-

inualidi ob ceſſantem certitudinem ſchedulæ.

SVMMARIVM.

1 *Quod non ſit ſuperfluum, ſed congruat de eadem materia pluries agere, & de ratione.*
2 *Facti ſeries.*
3 *Reſolutiones cauſa.*
4 *De materia* l. hac edictali *remiſſiuè.*
5 *Quale fuerit reſolutionum fundamentum.*
6 *Quod quandoque in deciſionibus non deducantur vera fundamenta reſolutionum ſed alia.*
7 *Expenduntur auctoritates, quæ ſtant pro annullatione teſtamenti.*
8 *Quando & quomodo conſulentibus deferendum ſit.*
9 *Et quomodo ponderari debeant doctrinæ.*
10 *Datur ſimile de teſtibus.*
11 *De applicatione ad caſum.*
12 *Falſitates & machinationes, non fiunt ſine magna vtilitate.*
13 *Quod in materia non detur tuta veritas.*
14 *De defectu ſolemnitatum, an attendatur in hac forma teſtandi.*

DISC. V.

1 De ſuperfluitatis vitio, nõ immeritò, redarguendæ ſunt in alijs materijs, repetitiones illarũ controuerſiarum, quę depẽdent ab eiſdẽ articulis, de quibus alterius conſimilis cauſæ occaſione iam actum ſit; Vndè propterea cernimus, quod adeò frequentes, ac penè quotidianæ, cenſuum, cambiorum, vſurarum, alienationum, & cõtractuum, emptionis, & venditionis, dotis ac ſimiles cõtrouerſiæ, intra mediocrem adnotationum numerum reſtringuntur, cum ſub vna, penè centum ſimiles contineri videantur.

Non ſic eſt in iſta teſtamentorum, ac etiam fideicommiſſorum, aliarumq; vltimarum voluntatum materia; Cũ etenim iuris quæſtiones, quæ apud antiquiores erãt nimium inuolutæ, hodiè omnes iam ſopitæ ſunt, ſtatuẽdo pro regula, id quod vna magis recepta opinio teneat, pro limitatione autem capiendo diuerſam diſponentis volũtatẽ, ex præſumptionibus, alijſq; facti circumſtantijs metiendam, hinc frequenter cernimus vt in eiſdem ſimillimis, penèque indiuiduis caſibus, cum iuſtitiæ fundamento, diuerſæ prodeant determinationes, atque eædem coniecturæ, vel circumſtantiæ in vno caſu operatiuæ ſunt, in altero autem, eædem, ac maiores eumdem effectum non operantur; Hinc propterea expedit plures habere præoculis tractatas quæſtiones penè identificas, ac ſub eiſdem iuris articulis, vel concluſionibus cadentes, quarum exitus diuerſam ſortiatur fortunam, vt ità edoceamur totum pendere ex facti qualitate, totamque vim eſſe in applicando congruè actiua paſſiuis, ideoq; manifeſtum eſſe pragmaticorum errorem, cum ſolis concluſionibus, (& peius) cum deciſionantium, vel conſulẽtium ſpecialibus auctoritatibus procedere, eaſque de vno caſu loquentes, cuicumque alteri applicare, non benè combinando, vnius, ac alterius caſus circumſtantias, diuerſamque facti qualitatem.

2 Volens igitur Caſſandra binuba grauiter infirma teſtari, præſente vno ex fori Capitolini iudicibus eius beneuolo, Notarius ſchedulam teſtamẽtariam ipſa teſtatrice dictante, conſcripſit, deindeq; iuxtà pluries enunciatã formam teſtãdi nuncupatione implicita, dictam ſchedulam clauſam, & ſigillatam eidem Notario coram teſtibus in forma conſueta tradidit; Cumque ſequutis teſtatricis obitu, ac teſtamenti apertura, compertum eſſet, quod Iacobus vnicus ex primo viro filius ſcriptus hæres pluribus ſubſtitutionibus, ac legatis oneratus eſſet, præſertim verò legato ſcutorum mille ad fauorem Alexandri ſecundi viri, qui etiam lucrum ſtatutarium petebat.

3 Hinc ſuper vtroque orta lite coram A.C., deindeque in Rota, quoad lucrum pro viro reſponſum fuit, vt habetur *ſub tit. de dote diſc.* 131; Quò verò ad legatum, pro hærede, illum abſoluendo ex capite inualiditatis teſtamenti, vt patet ex deciſionibus editis *coram Cerro* ſub

diebus

diebus 14. *Maij* 1666., *&* 28. *Martij* 1667., quibus Alexander acquieuit, lucri cauſam proſequendo, cum ſubſequuto effectu.

Huiuſmodi autem acquieſcentiam Ego pro Alexandro ſcribens, conſului, ob ſatis modicum effectum ex lite reſul-
4 tantē;Cum enim ad terminos *tex.in l.hac Edictali C.de 2. nupt.* filio prioris matrimonij pręcipua debita eſſet legitima,atq; in eo quod ſupererat, non poſſet conditio ſecundi viri eſſe melior, quam eiuſdem filij, penès quem bona remanentia ob ſubſtitutionum onera minoris remanebant æſtimationis, hinc proindè detracto lucro, ferè in nihilo, vel ſatis modica ſumma remanebat legatum experibile, quamuis teſtamenti validitas admitteretur, vt *dicto diſcurſ.* 131. *de dote*, ideoque non expediebat litem proſequi, cum potius id ſubſtitutorum intereſſet.

Fundamentum autem annullationis teſtamenti potiſſimum fuit Notarij mendacium,de quo à teſtibus conuincebatur,
5 quod ſcilicèt in rogitu diceretur (iuxtà cōſuetum formularium), quod teſtatrix habens in manibus ſchedulam, illam ſibi conſignauerit, cuius contrarium conuincebant teſtes deponentes,quod ſchedula repoſita erat ſuper quadam tabula ex qua Notarius accepit, ità ponderando quod applicarentur firmata *in deciſ.* 143. *Affl. & in conſil.* 19.*Pariſ.lib.*3., *& per Spad. conſil.* 90. *&* 92. *lib.* 1.

Aliquod etiam fundamentum conſtituendo in quibuſdam extraiudicialibus informationibus,ſuper aſperitatibus, ac malis tractamentis viri, quodque propterea voluntas teſtatricis non fuiſſet libera.

Atque his pro ornatu deciſionum,adduntur ea quæ circa defectum ſolemnitatum,præſertim ſubſcriptionis teſtatricis, quæ ſcribere ſciebat, ac circa omiſſam nominationem hæredis, et ſimilia ponderantur apud allegatos, & alios de quibus in deciſionibus.

Cum igitur,(vt dictum eſt), huiuſmodi quæſtiones ſint potiùs facti, quàm iuris, ex facti qualitate, ac circumſtantijs
6 prudenti arbitrio decidendæ, non de facili certum iudicium ſuper reſolutionum improbabilitate efformari poteſt, quoniam vt aduertitur *per Rouit. dec.*49. *P.*1.*de Teſt.* *num.*13., ſæpè à magnis præſertim Tribunalibus prodeunt reſolutiones ex motiuis, quæ ipſiſmet partibus victricibus, earumque Aduocatis ignota ſunt, præſertim in in his materijs; Illud tamen diſplicere conſueuit, quod quandoque ad ſatisfaciendum ſtylo edendi deciſiones ſuper quacumque reſolutione, occultatis, (vt decet) motiuis prudentialibus, quæ iuſtam reſolutionem reddunt, pro deciſionis ornatu canonizantur concluſiones, vel auctoritates minùs veræ, quod incredibile eſt, quàm malas conſequētias producat,ob ineptiam eorum, qui auctoritates, ac deciſiones ad litteram attendunt, non reflectendo, àn aliquid dicatur incidenter, & ex abundanti.

Quia verò teſtamentorum impugnatores, vt plurimum ſolent totum deſu-
7 mere ex dictis auctoritatibus *Afflict. deciſ.* 143., (quæ apud rigoroſos teſtamentorum cenſores eſt magiſtralis), *& Pariſ. dicto conſ.*19. *lib.* 3., vt patet ex *Gratian. diſcept.*973., *Ciriac. contr.*444. *Spad. dicto conſ.*90. *&* 92. *lib.*1. *& Altograd. iun. contr.* 50.;Hinc proindè iſtius præſertim cauſæ occaſione ad tollenda æquiuoca circa applicationem *dictæ dec. Afflict.*pōderabā quod in eius caſu plures concurrebant circumſtantiæ teſtamenti inualiditatem ſuadentes; Primò ſcilicèt, quia ibi agebatur de teſtamento condito in ſcriptis iuxtà ſolemnem, & rigoroſam formam *text. in l. hac conſultiſſima Cod. de teſtam.*; Secundò de teſtatore grauiter infirmo, de quo ſatis poterat ſuſpicari, quod non eſſet in recto ſenſu; Tertiò de teſtamento facto ad ſolam interrogationem Notarij, qui quaſdam chartas ab eius pectore extraxerat cum ſola reſponſione teſtatoris per verbum *Meſſèr ſi*;Quartò fortiter,de teſtamento indiſcretè ac irrationabiliter ordinato, dū inſtituta fuerat hęres vniuerſalis vxor iuuenis, ſpretis fratribus benemeritis, vndè propterea ducitur argumentum à iudicio Senatus Romani relato per *Valerium Maximum*,regulandi teſtamentū à rationabili, vel irrationabili ordinatione; Quintò, quia teſtamentum continebat quædam verba indiſcreta prorſùs incongrua qualitati teſtatoris viri prudentiſſimi,dictęq;ac aliç circumſtantiæ in eadem deciſione ponderatæ non

ſingulariter, ſed inſimul vnitæ magnam redolere videbantur ſuſpicionem.

Et quoad *conſil.* 19 *Pariſi lib* 3. (Vltrà quod eſt auctoritas cōſulentis nō ad veritatem, ſed ad pecuniam, multas non veras concluſiones aſſumendo); Præcipuum eius fundamentum eſt in eo, quod teſtator voluerat teſtari ſolēniter iuxtà formam *l hac conſultiſſima*, vt in principio; Non obſtante quod in rogitu diceretur, vt valeret etiā tanquam nuncupatiuum, quoniā ſupponit quod illa verba, nec prolata, nec dictata eſsēt à teſtatore volente teſtari in ſcriptis, ſed appoſita per Notarium de eius capite, vt *num* 20. quod quiſque videt, quàm ſit fallax ac futile fundamentum; Verùm quidquid ſit, non poterat hic delectus applicari ad hanc facti ſpeciem, in qua nedum per Notarij rogitum, ſed per Iudicis & teſtium depoſitionem conſtabat teſtatricem habuiſſe in animo teſtandi nuncupatiuè etiam nuncupatione explicita.

Ponderat quoque *num*. 7., quod ſchedula nullo iuris ordine ſeruato aperta, & publicata eſſet, quod pariter in præſenti dici non poterat, dum ad inſtantiā eiuſdem oppoſitoris ſer. ſer. apertura, & publicatio ſequuta erat; Atq; *n*. 5 & 26. ſatis ponderat quod ſchedula non eſſet conſuta, benèq; clauſa & ſigillata, adeout facillimū eſſet ſchedulā exiſtētē in charta inuoluente extrahere, ac alteram ſupſuppouere; Ac *num*. 29 deducit circumſtantiam ſatis conſiderabilem, quod ſchedula teſtamentaria nō fuerat tradita cuſtodienda penès Notarium, de cuius fide lex (non conſtito de infidelitate) magnam habet fiduciam, ſed remanſerat in domo teſtatoris, in qua teſtamentaria, eiuſq; vir morabantur, ideoq; ſtante dicta mala clauſura de facili ſuppoſitionē facere potuerant, vndè propterea caſus ſimbolizare videtur cum eo, quem referunt *Burgos de Pax, & Rouit. deciſ*. 95.; Ea etiam conſideratione accedēte, quod illicò poſt obitum teſtatoris ſcriptus hęres, antequàm teſtamentum publicaretur, ſe talem dixit; Et ſic omnes circumſtantiæ prædictæ inſimul vnitæ, aliquam ſuſpicionem inferebant, præſertim quia agebatur de vniuerſa hæreditate.

Prout in caſu *Spade dicto conſ*. 90. (cum cuius auctoritate nimium proceſsū eſt in cauſa), multæ concurrebant circumſtantiæ, quæ inſimul vnitæ magnam producebant ſuſpicionem; Primò quia teſtatrix ob appoplexiā effecta erat ſtolida, & ſine memoria; Secundò quia ſchedula teſtamentaria ſupponitur per biennium antè rogitum confecta; Tertiò quia teſtamentum iuxtà caſum *Afflict*. conditum erat ad ſolam Notarij interrogationem per ſimplicem affirmatiuam prolatam cum verbo, *ſi*; Quartò quia Notarius ex ſe acceperat ſchedulam ex quadam tabula, vndè facillimam Conſulens præſupponit ſuppoſitionem; Et quintò fortiter, ob inueriſimilem, ac non benè ordinatam diſpoſitionem ad fauorem cuiuſdam extranei de vniuerſa hæreditate, ſpretis coniūctis & amicis; Pōderata etiam nimis arcta amicitia inter Notarium & hæredem ſcriptum; Et his annectitur eiuſdem Notarij mendacium in rogitu, quod teſtatrix propria manu ſibi teſtamentum conſignauerit.

Et tamen adhuc de iſta auctoritate, prout de alijs *Cyriaci*, *Gratiani*, & *Altogradi* & *ſimilibus*, dici poteſt idem, quod de illa *Pariſii* inſinuatū eſt, quod ſcilicèt
8 ſint Cōſuleutium ad pecuniam, ſeù cauſæ opportunitatem, vndè opus eſſet videre deciſionem, vt aduertit *Franch. deciſ*. 260. *num*. 5. & 6. & *Rot. in Lauden. Cenſus* 21. *Iuny* 1666. *coram Taia*.

Id enim in his terminis rectè comprobatur ex eo, quod idem *Spada dicto cōſ*. 92. tanquam Aduocatus Fiſci, adeò clarum oſtendere conatur illius teſtamenti falſitatē, quod non ſolùm reſultaret nullitas, ſed etiam punitio Notarii, ac hæredis; Et tamen illud indiuiduum teſtamentum (oppoſitionibus in eo Conſilio contentis non obſtantibus), canonizatum fuit tanquam validum *per Rotam deciſ*. 263 & 581. *par*. 4. *recent. tom*. 2. & 3., vndè liquet quantum Conſulentium auctoritati deferendum ſit.

Et quando etiam Conſulentibus deferendum videatur, adhuc pōderare oportet caſum, de quo ipſi reſpectiuè agunt, cum omnibus & ſingulis circumſtantijs,
9 deindèque facere combinationem cum illo, de quo eſt controuerſia, quoniam ſæpiùs contingit, vt vna circumſtantia quamuis de per ſe læuiſſima, ſit valdè cōſiderabilis, ob aliarum concurſum; Ideoque non ex eo, quod in vno caſu ob concur-

curſũ aliarũ ea canonizata ſit ſequitur, vt
deſeruire debeat pro lege vniuerſali in
omnibus, vt in propoſito coniecturarum
habetur ſæpiùs *ſub titulo de fideicom
miſſis*, ac etiam alibi ad hanc materiam,
atque in hoc verſatur totum malum Iu-
riſtarum, vt etiam ſupra initio aduerti-
tur.

Et habemus in teſtibus, quod menda-
cium, ſeù variatio in accidentalibus, &
10 læuibus non habetur in conſideratione,
& tamen ſi aliæ ſuſpiciones in teſte con-
currunt, etiam hæc læuia, & accidenta-
lia habentur in conſideratione *Farinacc.
de teſtib. quæſt.66.numer.25. Capyc. latr.
conſult.4.*, ſic à pari dicendum eſt de Do-
ctoribus.

Applicando igitur ad hanc facti ſpe-
ciem; Teſtatrix non erat moribunda,
ſed in recto ſenſu ſuperuiuens per octo
11 dies; Actus geſtus fuit publicè & palã
coram Iudice probato viro, ac præſenti-
bus ipſomet filio adulto, ac etiã fratre te-
ſtatricis, quæ volebat publicè ſchedulam
teſtamentariam legi, niſi frater aliàs ſua-
ſiſſet; Nulla in Notario vrgebat ſuſpi-
cio; Et (quod magis), diſpoſitio erat
prudentiſſimè, benèque ordinata, inſti-
tuendo filium, quem in aſſe ſcutorum
circiter 10.mil., indiſcretum non fuit
grauare legato ſcutorum mille ad fauorẽ
viri, cum ſubſtitutione euentuali ſcutorũ
4.mil. in caſu obitus abſque filijs ad fauo-
rem Eccleſiæ.

Huiuſmodi enim ſuppoſitiones, ac
falſitates ſequi non poſſunt abſque ma-
gna machinatione & corruptione, Iudi-
cis, Notarij, ac Teſtium, iſtiq; actus geri
12 non ſolent abſque magna vtilitate, vt
aduertitur *in Auenionen.d. 39. & in alijs
hoc eod.tit.*; Ideoque non videtur, à quo
hæc machinatio fieri potuerit, vel de-
buerit, quoniam ſi vir id in animo ha-
buiſſet, curaſſet (excepta legitima), de
vniuerſo aſſe diſponi ad fauorem ſui, vel
ob obſtaculum *l. hac Edictali Cod. de ſe-
cundis nupt.* ad fauorem confidentiarij.

Et quidem hodiè cauſarum euẽtus apti
ſunt in quocumque ſapiente, amentiam
cauſare, ob tot varietates, quæ in pluri-
13 bus antecedentibus, & ſequentibus caſi-
bus cernuntur, idcircò dicat, qui po-
teſt qualis ſit determinata veritas, de
qua hodiè in iure reſponderi valeat.

Motiuabant aliqui ex Dominis, quod
difficultas nõ eſſet in ſuſpicione falſitatis,
& ſuppoſitionis, ſed in defectu ſolemni-
tatum, ob non conſignationem factam
14 manu propria teſtatricis, ſeù ob non
ſubſcriptionem, vel non factam expreſ-
ſionem hæredis; Verùm hæc erant læuia
fundamenta, quoniam vt in præceden-
tibus habetur, paſſim iſtæ ſolemnitates
requiſitæ, vel in teſtamentis ſolemnibus
ad formam *l. hac conſultiſſima*, vel in te-
ſtamentis nuncupatiuis nuncupatione
explicita, non deſiderantur in his nuncu-
patiuis nũcupatione implicita, in quibus
potiùs error eſt huiuſmodi ſolemnitates
adhibere, vt aduertitur *in Romana hære-
ditatis 19. Nouembris 1635 & 7. Aprilis
1636. Coccino impreſſ dec.359. & 362. p.
12. rec.*, ac etiam *dicta deciſ.263. & 581.
par.4.rec.tom.2. & 3. in Senogallien. ſuc-
ceſſionis 29. Ianuarij 1652 Corrado deciſ.
215. part.11. & ſupra diſc.2.*, & in alijs.

Dum enim *Bart.* originarius auctor hu-
ius formulæ teſtandi, exemplificat caſum
in teſtamento condito per relationem
ad ſchedulam abſentem exiſtentem pe-
nès Guardianum Sancti Franciſci, non
videtur in qua iuris ratione vnquam di-
ci valeat, vt dicta forma conſignationis
propria manu deſideranda ſit pro ſo-
lemnitate, cum ſolùm circumſtantia tanquam
habeat Notarius à teſtatrice, vel capiat
à ſeipſo, ponderari poſſet pro ſuſpicione
poſſibilis ſuppoſitionis vnius ſchedulæ
loco alterius.

Et nihilominùs, quando difficultas
reſideret in defectu ſolemnitatum, id
fuiſſet conſiderabile, quando ageretur de
integra hæreditate iure directo, ſecùs
autem dum de ſolo legato, quod in vim
clauſulæ codicillaris deberi poteſt etiam
ab inteſtato *Franch. deciſ.1.num.4 & ſe-
quen.*, & conſequenter intellectus his re-
ſolutionibus non acquieſcebat.

ROMANA

HÆREDITATIS DE CEVIS

PRO

P.P. SANCTI DOMINICI

CVM

ABBATE CEVA.

Caſus diſputatus in Congregationibus particularibus, et concordatus.

De teſtamentis Cardinalium per ſolã ſchedulam priuatam in vim indulti, abſque ſolemnitatibus iuris poſitiui, quando valeant, et quid requiratur ad eorum perfectionem, & validitatem.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *An in teſtamentis Cardinalium pernecesſè requirantur duo teſtes pro affirmatiua.*
3 *De negatiua, quæ reputatur verior.*
4 *De rationibus, quibus hæc ſecunda opinio innitatur.*
5 *Ad quid proſint teſtes, vel adminicula.*
6 *Recognitio ſchedulæ teſtamentariæ, an ſaltim de Curiæ ſtylo ſufficiat per teſtes habentes notam manum, plenè examinatur articulus cum diſtinctione caſuum.*
7 *Attento etiam ſtylo Curiæ dicta ſola probatio non ſufficit.*
8 *De differentia inter recognitionem per comparationem, & per teſtes habentes notam manum.*
9 *De coniecturis, vel adminiculis ſcripturæ falſitatem arguentibus.*
10 *Quomodo coniecturæ, & adminicula ponderari debent.*
11 *De differentia inter teſtamenta inter liberos, & ad pias cauſas, & alia.*
12 *Solemnitates à iure ciuili introductæ in teſtamentis, quomodo ſint conſiderabiles etiam in illis teſtamentis, in quibus illæ remiſſa ſunt.*
13 *De differentiæ ratione inter* cap. relatum, *&* cap. cum eſſes de teſtamentis.
14 *Quantitas bonorum auget ſuſpicionem falſitatis.*
15 *An, & quando reo incumbat onus probandi concludenter ſuam exceptionem.*
16 *In ſpecie quando venientibus ab inteſtato incumbat onus probandi teſtamenti falſitatem, vel è contra.*
17 *Non ſufficit veritas, ſeù perfecta recognitio ſchedulæ, niſi conſtet de determinata voluntate teſtandi.*

DISC. VI.

1 CVm defuncto Cardinali Ceua, inter quaſdam ſcripturas reperta eſſet ſchedula in dimidiato folio continens octo verſiculos, in quibus, nulla facta pia diſpoſitione, nullaque pluriũ nepotum ex ſororibus, vel amicorum, & familiarium, facta mentione hæres liberè ſcriptus reperiebatur Abbas Ceua, qui per partes ſupponebatur remotus tranſuerſalis; Hinc orta lite inter ipſam, ac venietes ab inteſtato, poſtquã ab iſtorum aliquibus, imprudenter aliquæ minus laudabiles viæ tentæ ſunt; Aſſũpta diſputatione ciuili in particulari Cõgregatione per Papam deputata, prodijt ſẽtentia fauorabilis venientibus ab inteſtato, inter quos aderat Religioſus profeſſus in ordine Prædicatorum, pro quibus Ego ſcribebam; Commiſſaque cauſa appellationis alteri, Cõgregationi paritee deputatæ, concordia controuerſiæ finem dedit.

Tres inſpectiones in huiuſmodi cauſę diſputatione habitæ ſunt, prima ſcilicèt, àn in teſtamentis Cardinalium vigore conſueti Indulti Apoſtolici, ſufficiat ſola ſchedula priuata, eiuſdem Cardinalis manu ſubſcripta, vel conſcripta, ſine aliquo teſtium interuentu, vel ſaltim etiam duo teſtes requirantur; Altera, poſito quod ſola ſchedula ſufficeret, quomodo illa recognoſcenda ſit, atque de eius identitate conſtare debeat; Et tertia, poſito quod ſit benè recognita, itaut nõ dubitetur eam eſſe per indultarium ſcriptam, & ſubſcriptam, àn ad validum, ac perfectũ teſtamẽtũ, illa ſufficiat, quæ ſimpliciter reperta ſit in arca, vel

in

in ſcrinio, ſeù inter ſcripturas teſtatoris, vel potiùs extrinſecæ probationes requirantur, determinatæ voluntatis, quodque ea redacta eſſet ad actum teſtandi.

Quoad primam, cæteri prouenientibus ab inteſtato Scribentes (totam vim
2 iuxtà modernum vſum conſtituentes in auctoritatibus), fundamentum principale faciebant in auctoritate *Saliceti in l. ſi quando num.4. Cod. de inoff. teſtam.*, vbi excitata quæſtione, an per Papæ priuilegium, remiſſa cenſeatur ſolemnitas iuris ciuilis tantùm, vel etiam illa iuris canonici, de qua *in cap. cum eſſes, & cap. relatum de teſtamentis*, conſideratis hinc indè rationibus, concludit, remiſſam etiam cenſeri ſolemnitatem iuris canonici, ſed quod duo teſtes ad minus requiruntur ad probationem, non autem ad veritatem; Et ex qua *Saliceti* auctoritate, idem in terminis indiuidualibus teſtamenti Cardinalium firmat *Barbatia in tract. de præſtantia Cardinaliũ quæſt. 4. num. 9. inter tract. magn. tom. 13. par. 2. fol. 77.*, vbi concludit, quod ſolemnitatem iuris canonici ſeruare tenentur, quod etiam habetur *apud Andreol. controu. 309. num. 14.*

Econuerſò ſcribentes pro teſtamenta-
3 rio, ſe fundabant in eodem *Saliceto* dicente, vtriuſque iuris ſolemnitatem remiſſam cenſeri, ſolamque probationem naturalẽ ſufficere, et licèt ipſe eam exẽplificet in duobus teſtibus, nihilominùs id procedit, quãdo ſchedula nõ adeſt, ſed ad teſtes probatio reſtringitur; Poſito etenim principio, quod omnis ſolemnitas remiſſa ſit, ſolaque probatio naturalis requiratur, tunc quælibet probandi ſpecies admittenda eſt, vnde propterea, in actibus inter viuos, ſchedula propria manu conſcripta, & recognita producit eamdem probationem, quam duo teſtes, & econtrà.

Et in terminis ſpecialibus teſtamentorum inter liberos, vel ad pias cauſas, in quibus omnis ſolemnitas iuris poſitiui remiſſa eſt, ſolaque naturalis probatio ſufficit, quamuis in iure exemplificetur probatio per duos teſtes, receptum tamen eſt, etiam ſchedulam propria manu ſcriptam, vel ſubſcriptam, tanquã æquipollentem probationem in vtroque teſtamento ſufficere, ex deductis *apud Buratt. deciſ. 475.*, & habetur infrà in materia teſtamentorum ad pias cauſas, *diſc. 14.*

Et in eiſdem in terminis ſpecialibus teſtamenti Cardinalium per ſolam ſchedulam priuatam, adducebãt auctoritatẽ *Rotæ dec. 713. p. 1., & dec. 411. p. 4. rec.*, vbi de teſtamento Cardinalis Ruſticuccij; Et *deciſ. 131. poſt primum volumen conſ. Farinacc.*, vbi de teſtamento Cardinalis Cuſani, ſuper quo habetur altera deciſio non impreſſa *Mediolanen. 4. Februarij 1600. coram Iuſto*; Atque ſuper his auctoritatibus, hincindè inſiſtebatur.

Mihi ad veritatem reflectenti, placebat hæc ſecunda opinio, (cui verè *Saliceti* auctoritas aſſiſtit) dum ſpecies probationis per duos teſtes, demonſtratiuè potiùs, quàm taxatiuè ſtare videtur; Et fortiùs ariĕta ratione; Cum enim de iure
4 nõ dubitetur, vt Princips remittere poſſit quãcumq; iuris poſitiui ſolemnitatẽ, hinc proindè, iſta ſublata, atque remanente ſolo iure naturali, nil prohibet quin per vnam, vel alteram ſpeciem hæc probatio fieri poſſit; Potiſſimè quia in plerique indultis exprimi ſolet, *vt ſola ſchedula ſufficiat, etiamſi nullo teſte munita ſit.*

Quamuis enim, Scribentes pro veniẽtibus ab inteſtato, in diuerſa formula in iſto controuerſo indulto non contenta, magnum conſtituerent fundamentũ ratione diſcretiuæ, quod ſcilicèt vbi Papa voluit dixit &c.; Attamen mihi id nõ placebat, quoniam hæc potiùs videtur expreſſio eius, quod de iure ineſt; Si enim quæcumque iuris poſitiui ſolemnitas remiſſa eſt, atque res redacta ad terminos probationis naturalis, ergò ſufficit vt iſta in vna, vel altera ſpecie habeatur; Teſtes autem, ſeù alia adminicula cum ſchedula rectè deſiderantur, non pro ſolemni-
5 tate, vel forma, ſed pro maiori certitudine, ſeù concludenti probatione veritatis ſcripturæ, ſeù determinatæ voluntatis, quodque illa ſchedula redacta eſſet ad actum teſtandi, iuxtà ſecundam, & tertiam inſpectionem, de quibus infrà.

De deciſionibus autem Rotæ pro teſtamentario vt ſupra deductis, obſeruabam nullam rationem in propoſito habendam videri, cum in duabus primis agentibus de teſtamento Cardinalis Ruſticuccij, diſputatum non eſſet de hoc.

puu-

puncto, ſed habita ſchedula pro certa, & indubitata, ſola quæſtio erat ſuper quadam interlineatione, an ademptionem cauſaret; Aliæ autem duæ deciſiones *in Mediolanen.*, agentes de teſtamẽto Cardinalis Cuſani, neque punctum præciſum percutiunt, dum in eo caſu agebatur de teſtamento ad pias cauſas ad fauorem magni Hoſpitalis Mediolani condito, ſuper quo etiam ſcripſerunt *Bimius conſ.*204.*lib.*3., atque ad aliud propoſitione *Iacob. Gall. conſ.*60.

Atque vltrà piæ cauſæ fauorem, illius ſchedulę veritas comprobata remanebat ex atteſtatione ſcriptoris, qui fuerat Cardinalis teſtatoris à ſecretis; Ideoque loquendo pragmaticè, potius deciſiones prædictæ poterant retorqueri, ſed ratio eſt, quæ ſtringit vt ſupra; Vnde quamuis in cauſæ defenſione alij pro hac parte ſcribentes, maius, ac ferè totum fundamentum in hoc motiuo conſtituerent, mea tamen ſemper fuit opinio, vt parùm in eo inſiſtendum eſſet, vtpotè minùs tuta, quamuis ex infrà deducendis in ſequentibus inſpectionibus, probabiles crederem partes venientium ab inteſtato.

Quouerò ad ſecundam inſpectionem, ſuper perfecta ſcilicèt probatione naturali reſultante à ſufficienti recognitione huiuſmodi ſchedulæ, adeò vt certi redderemur, quod à teſtatore conſcripta eſſet, non autem, eius caractere imitato, ſuppoſita; Alia probatio pro teſtamentario non habebatur niſi illa per teſtes habentes notam manum teſtatoris, inter quos in ſecunda inſtantia plures viri qualificati inducti fuerunt;

6 Atque pro eodem teſtamentario Scribẽtes inſiſtebant, quod huiuſmodi ſpecies probationis, ſaltem de Curiæ ſtylo ſufficeret, ex deciſionibus, & auctoritatibus inferius allegãdis, cũ alijs cumulatis præſertim *per Altograd. iun. controu.*15.*cum ſequen.*, qui erat vnus ex ſcribentibus pro teſtamentario.

Super hoc autem, ſcribẽs Ego pro veniẽtibus ab inteſtato, obſeruabã procedi cum aliquo æquiuoco, pro quo tollendo, ac declarandis auctoritatibus, quæ indigeſtè hincindè deducebantur, aduertendum eſſe dicebam, duas huiuſmo. ſchedularum ſpecies haberi, quarum vna eſt habẽs in genere certum primordium veritatis, altera verò non.

Prima ſpecies cõſiſtit in illas ſchedulas, ad quam penès tertium, vel in certo loco exiſtentem, teſtator relatiuè ordinet teſtamentũ, quod vocamus nuncupatiuũ, nuncupatione implicita, iuxtà teſtandi formulam originatam, ex traditione *Bart. in l. ſi ita ſcripſero ff. de condit. & demonſtr.*, (vt propriè teſtatus fuit in Cõclaui Cardinalis Caraſa, de cuius teſtamento habetur *diſc.*1.) et tunc ſchedula dicitur habere certum primordium veritatis, quoniã conſtat de certa voluntate teſtatoris, quod teſtari voluerit, quodque adſit ſchedula penès tertium, vel in deſignato loco exiſtens, vndè propterea ſola quæſtio cadit ſuper recognitione indiuidui, an ſcilicèt ea, quæ à tertio exhibetur, vel in loco deſignato reperta eſt, ſit eadem, de qua teſtator eſt loquutus; Iſtoque caſu, quidquid teneant *Pariſ.*, *Cyriac.*, *Gratian.*, & cæteri nimis rigoroſi cenſores, de quibus *diſc. præced.*, probabilius eſt, huiuſmodi identitatis probationem, vel per teſtes habentes notam manum, vel per comparationem, aliaſque admiculatiuæ probationis ſpecies ſequi poſſe, cum *Bart.* iſtius formulæ auctor adminiculis contentari videatur, dum ità habetur certum primordium veritatis, ex ijs, quæ habentur *ſupra diſc.*2. *& in alijs*; Et in his terminis procedunt pleræque auctoritates, quæ tamen ad propoſitam facti ſpeciem malè applicabantur, dum hoc certum veritatis primordium non aderat.

Altera ſchedulæ ſpecies eſt illa, de qua in præſenti, quia nempè teſtatore defuncto, in eius ſcrinio, vel alio loco reperiatur ſchedula teſtamentaria, quæ prætendatur ab ipſo teſtatore conſcripta, vel ſubſcripta, nullo tamen concurrente certo primordio veritatis, vt in præcedenti; Et tunc inſpecta iuris communis diſpoſitione, certum eſt, vt recognitio per teſtes habentes notam manum, vel per comparationem, vtpotè fallaciſſima, & incerta, in adeò ſuſpecta materia non ſufficiat, ex ijs, quæ plenè deducuntur per *Cyriac. controu.*444., cuius dicta, difficultatem patiuntur in præcedenti ſpecie, quando ſcilicèt certum habetur veritatis primordium, omninò tamen ſolida, ac vera ſunt in hac ſecunda ſpecie; Ac etiam in eiſdem terminis

teſta-

teſtamentorum firmāt congeſti *per Rub. de teſtam. ad pias cauſas cap.28.nu.350. cum ſequen.*; Et generaliter etiam in actibus inter viuos *Scacc. de iudicijs par. 2. cap. 11. num. 966. cum ſequen. & num. 1134. cum ſequen. Gait. de credito par.2. cap.8.numer.2746. Menoch. de arbitrar. caſ.114.*, et tanquàm abſolutum admittitur in proximè allegandis deciſionibus, quæ de ſtylo Curiæ tantùm admittunt, vt etiam in teſtamentis, huiuſmodi ſpecies probationis per teſtes habentes notam manum intret; Idque verum, quamuis probatio eſſet ſincera, & non contradicta, quia nempè teſtibus ità deponentibus nil in contrarium obſtaret, quoniam adhùc eorum ſola depoſitio ad concludentem, ac perfectam probationē non ſufficeret.

Non negabant Scribentes pro teſtamentario, attenta nuda iuris diſpoſitione, præmiſſæ concluſionis veritatem; Eam tamen limitari dicebant ex recepto Curiæ ſtylo, qui originaliter inductus in apocis, vel epiſtolis familiaribus, alijſque ſcripturis priuatis, etiam ad huiuſmodi ſchedulas teſtamentarias extenſus fuit, vt in ſpecie de iſtis liquet *ex deciſ. Putei 18. de fide inſtrumentorum dec. 553. par. 1. & dec. 124. par. 2. diuerſ. Caualer. deciſ. 553. num. 2. Buratt. deciſ. 475. num. 5. cum ſequen., deciſ. 166. numer. 20. par. 8. & deciſ. 289. num. 11. par. 10. rec.*, & in alijs, quæ frequenter habentur in terminis teſtamentorum ad pias cauſas, in quibus, vel inter liberos, præmiſſæ deciſiones loquuntur.

BIBLIOTECA NAZIONALE TORINO

Verùm dicto ſtylo etiam admiſſo, (cū ſenſu etiam veritatis), putabam appli-
7 cationem ad hanc facti ſpeciem omninò deficere, quoniam etiam in ſenſu dictarum deciſionum, hæc ſola probatio non ſufficit, niſi etiam concurrant adminicula, quamuis ageretur de pijs diſpoſitionibus, vt liquet *d. deciſ. 553. part. 1. diuerſ. num. 1. deciſ. 124. num. 3. par. 2. Caualer. d. deciſ. 553. num. 3. Buratt. d. deciſ. 475. num. 7. d. deciſ. 166. par. 8. cum alijs per Rub. d. cap. 28. num. 385. cum ſequen. & num. 411. cum ſeqq.*; Quod etiam in ſpecie teſtamēti Cardinalium benè probari videtur per allegatas deciſiones editas *in d. Mediolanen.*, quoniam licèt ageretur de diſpoſitione ad pias cauſas, atque ſchedula ſincerè per teſtes habentes notam manum, abſque contradictione, recognita eſſet; Attamen potiſſimum fundamentum pro teſtamenti validitate conſtitutum fuit in atteſtatione Cardinalis Platti, qui voluntatis teſtatoris cōſcius, ſchedulam viderat penès eumdē, ac etiam in depoſitione Secretarij, qui eam de ordine teſtatoris conſcripſerat.

Si ergo talis ſpecies probationis quāuis ſincera, nullam habens contrariam probationem, vel contrarium adminiculum, in propoſito non ſufficit, niſi alia veritatis adminicula concurrant, multò minus ſufficere poterat in hac facti ſpecie, in qua non agebatur de pia diſpoſitione, ſed prophana, multaque concurrebant in contrarium vrgentia inuerſimilitudinis inditia, de quibus infrà, potiſſimum verò, quia vrgebat in contrarium probatio per comparationem ex iudicio aliquorum peritorum, qui facta comparatione cum ſcripturis teſtatoris indubitatè veris, dicebant hanc eſſe potiùs imitatam, quàm veram.

In concurſu autem huiuſmodi proba-
8 tionum, per comparationem ſcilicèt, & per teſtes habētes notam manum, quamuis vtraque fallax, ac periculoſa ſit, vndè meritò ſola, & de per ſe aliundè non benè adminiculata non ſufficit; Illa tamen per comparationem eſt magis legalis, ac efficacior reputatur; Tum quia lex eam cognouit, non autem cognouit alteram, vt liquet *ex l. comparationes C. de fid. inſtrum., & Auth. at ſi contractus Cod. eod.* vbi Scribentes, de quibus *Cyriac. d. controu. 444. Scaccia, Menoch., & Gait. vbi ſupra Farinacc. in fragment. verbo comparatio num. 495. cum ſeqq.*; Et in terminis recognoſcendi ſchedulam teſtamentariam *Alex. conſ. 114. lib. 7.*; Tū etiam quia illa legaliter, & naturaliter eſt magis certa, ſeù minùs fallax, cum aliquando reputetur tantæ potentiæ, quod apta ſit ad conuincendos de falſo teſtes deponentes vidiſſe ſcribere, vt *apud Farinacc. & alios loco citat.*; Igitur vel iſta probatio quæ in contrarium vrgebat, debebat alteram ſuffocare, Vel data etiam earum æqualitate, indubitanter id ſufficere debebat, vt vna alteram deſtruente, ſeù debilitante, nulla earum dici poſſet valida, & concludens.

Et vlterius, non ſolùm ſcriptura prædicta efficacibus adminiculis munita nō

erat, ſed plura in pondere, & numero
nimis vrgentia concurrebant per Scri-
bentes in facto pōderata, atq; ex proceſ-
ſu deſumpta, præſertim verò præcæteris
efficacia videbantur, ea quæ deduceban-
tur; Primò ex nimia breuitate ſcriptu-
9 ræ, ex qua falſitatis, & imitationis ad-
miniculum reſultat, cum nimium pro-
lixa ſcriptura non ſit de facili imitabilis,
vt à contrario pro adminiculo veritatis
ponderat *Rot. deciſ. 553. nu. 1. p. 1. diuerſ.*

Secūdò, quod huiuſmodi teſtamentū, eſſet contrà, vel præter omnium teſtantium conſuetudinem, omittendo illa proemia ſpiritualia, & prudentialia, quæ ex communi vſu in teſtamētis adijci ſolent, ſignum clarum quod id ità geſtum eſſet, ex dicta ratione breuitatis, in qua imitatio characteris, & confictio facilius ſequi poteſt.

Tertiò, fortiſſimè ex maxima inueriſimilitudine, quod teſtator tā magnas diuitias ferè extraneo relinquendo, adeò negligere voluerit propriā animā, necnō tot ſorores, nepotes, & coniūctos, quorū aliquos nimium diligebat, ac etiam amicos, & beneuolos, & familiares, contrà communem omnium vſum, potiſſimè dum aſſis erat affluentiſſimus, adeòut cū decima, & longè minori parte, abſque extranei hæredis incommodo, prædictis omnibus benè, ac laudabiliter prouidere potuerit; Sicuti enim veriſimilitudo, veritatis imaginem habet, & eſt eius magnum adminiculum, ità inueriſimilitudo imaginem habet falſitatis, eiuſque graue inditium præſtat.

Quartò etiam fortiſſimè, quod vir qui tenax, & glorioſus reputabatur, tàm ingentes diuitias ex nihilo cum propria induſtria, & parſimonia partas, ità liberè voluerit relinquere extraneo, qui ad dies, vel menſes eas diſſipare poſſet; Notoria enim, nimiūq; frequens eſt auarorum, ſeù ambitioſorum conſuetudo, relinquendi bona, maioratibus, primogeniturís, vel fideicommiſſis ſtrictiſſimè obnoxia.

Præſertim verò auarorum, Vel quia ſicuti viuentes, cum proprij etiam corporis detrimento, bona conſeruare, & cumulare ſtuduerunt, ità morientes, vtpotè inuidentes ſucceſſoribus liberam fruitionē, ſolent indiſcretè illa vinculare; Vel quia credentes tantum humano modo, carnis reſurrectionem, ità ſtudent, cum fideicommiſſis, & prohibitionibus perpetuæ conſeruationi bonorum, vt in die iudicij ea reperire valeant intacta; Ideòque prorsùs improbabile videbatur, vt attenta qualitate teſtatoris, quantitate diuitiarum, ac modo, cum quo illæ partæ fuerant, huiuſmodi imprudens, & libera diſpoſitio facta eſſet.

Quintò quia, inter ſcripturas magis importātes in ſcrinio ſub claue diligēter ab ipſo teſtatore cuſtoditas, reperta fuit quædam teſtamenti minuta ſatis benè extenſa, per plures ſapientes, de ipſius teſtatoris commiſſione reuiſa, in qua vltrà conſuetas pias, ac prudentes diſpoſitiones, pro anima, pro coniunctis, benefactoribus, amicis, & ſamiliaribus, continetur inſtitutio hæredis cum erectione perpetuæ primogenituræ, ſummo ſtudio ordinatæ pro conſeruatione bonorum in familia; Econuersò autem iſta ſchedula ſupponebatur reperta in quadam arca ſine claui omnibus patente, contrà omnem prorsùs veriſimilitudinem.

Sextò, ex inſolito ſtylo teſtatoris circa modum loquendi, vt ex alijs eius ſcripturis, & diſpoſitionibus deſumebatur.

Septimò ob maximam difficultatem, quam idem teſtator patiebatur ob chyragræ morbum, quo laborabat, vix & cum magno temporis interuallo faciendi ſolam ſubſcriptionem, quam adhuc obliquam faciebat, & cum ſignis denotantibus ſcriptoris nimiam imbecillitatem; Iſta verò ſchedula ex iudicio peritorum denotabat manum benè firmam, ac validam, itaùt impoſſibile videretur, eam à conſtituto in tali ſtatu ſic extensè, ac rectè, & continuatè ſcribi poſſe.

Octauò, quia ſupponebatur teſtatorē aſportaſſe ſecum in conclaui iſtam ſchedulam teſtamentariam in fœmoralibus ſemper retentam, ſpatio plurium menſium, in quibus conclaue durauit, et tamen pagina eam inuoluens erat nitida, nullatenùs expurgata, vel lacerata, quod ex inſpectione reputabatur impoſſibile, quamuis dicta ſcriptura retenta eſſet in fœmoralibus accurati, & politiſſimi iuuenis, multòmagis ſenis decrepiti, qui ob morbos chyragræ, & vrinæ, ſemper fœmoralia expurcata tenebat.

Et nonò (vltrà pleraque alia), quod in eadem noctè, qua morbo preſſus obijt, pluries

pluries tàm à confeſſario, quàm alijs requiſitus, an vellet iuxtà facultates teſtari, vel diceret, an teſtatus eſſet, eos omnes reſpuit, dicendo pluries verba per eum in aliqua indignatione proferri ſolita.

Econtrà ponderabantur alia adminicula, magis tamen generalia, atque in pondere,& numero ſatis inferiora;Quod .ſ. diligeret teſtamentarium; Quod pluries dixiſſet velle pro eo emere Abbreuiatoriam, immò & Clericatũ Cameræ; Quod odio haberet aliquos ex nepotibus; Quod pluries dixiſſet velle eius bona relinquere ſuæ familiæ, cum ſimilibus, quorum aliqua præſertim vltimum iam dictum,relinquẽdi bona familię,potiùs retorqueri videbatur, atque confouebat quartum, & quintum adminiculum, de quibus ſupra.

Et nihilominùs obſeruabam opus nõ eſſe, vt hæc adminicula, quæ pro teſtamentario ponderabantur, eſſent minora, adeout à contrarijs ſuffocarentur, ſed ſufficere, vt omnia hincindè confluentia eſſent æqualia, vt eis inuicem conquaſſatis, vel debilitatis, exindè reſultaret, vt non adeſſent efficacia adminicula, cum quorum præſidio, ſchedula ità parùm tutè recognita,concludentem fidem mereretur, vt proptereà fundata remaneret intentio venientium ab inteſtato qui vincunt per non ius teſtamentarij.

Prætereà In iſta materia ponderandi, ſeù metiendi,adminiculorum, ac proba-
10 tionum efficaciam; Dicebam certam, determinatamque regulam tradi non poſſe, atque ſtultitiæ ſpeciem videri,deciſiones, vel doctrinas in vno caſu loquentes, ità ſimpliciter, ac indefinitè cuicumque alteri applicare, cum totum pendeat ex indiuiduorum caſuum particularibus circumſtantijs inſimul ponderandis, quodque auctoritates loquentes de teſtamentis ad pias cauſas, vel inter liberos, vt præſertim eſt illa *Rotæ deciſ. 553.par.1.& dec.124.par.2.diuerſ. Put. deciſ.18. de fid. inſtrum.Caualer.dec.553. Buratt. deciſ.475.*, cum ſimilibus non benè ad rem applicantur.

Vbi enim agitur de teſtamento inter liberos, tunc nulla vrget ſuſpicio falſita-
11 tis, & machinationis, quoniam etiam ſine teſtamento, ab inteſtato ſcripti hæredes ſucceſſuri eſſent, vndè potiùs quãdam diſtributionem continere videtur, quàm diſpoſitionem deferentem id quod aliàs non competeret; Ideoque ceſſante cauſa falſitatis, ceſſat ea ſuſpicio, quæ meritò intrat, et conſequenter diſpoſitio maiorem exigit certitudinem, quando inter eoſdem notabilem inæqualitatem contineret, atq; in his terminis loquitur *Alex. conſ.114.lib.7.* contentus recognitione per ſolam comparationem, cuius auctoritas ex parte teſtamentarij nimiũ magnificabatur.

Idemque procedit in teſtamento ad pias cauſas, de quo (vt ſupra inſinuatum eſt), loquuntur omnes deciſiones, quas in his terminis habemus, admittentes recognitionem per teſtes habẽtes notam manum cum adminiculis, quoniam in hac ſpecie duplex concurrit ratio, ob quam leuior probatio admittitur, Vna ſcilicèt veriſimilitudinis, quoniam ſatis veriſimile eſt, vt homines ad æternam vitam cogitantes, pro redemptione peccatorum,ac animæ propriæ ſuffragio ad pias cauſas diſponant,Et altera ex ceſſante priuato notabili commodo, ſine quo præſumendum non eſt, vt cum vitæ, ac animæ, & famæ detrimento, ac periculo,committantur illæ falſitates, & machinationes, quarum ſuſpicionem lex habet in teſtamentis, quæ ſint ad fauorẽ extraneorum, ſpretis, anima propria, conſanguineis, amicis, & familiaribus; Potiſſimè vbi agitur de nimis opulenta hæredirate, quæ magnam mutationem ſtatus cauſet, dum tunc ceſſat prima ratio veriſimilitudinis, ac etiam altera, quarum vtraque potiùs vrget in contrarium;

Ideoque nimium clarus error eſſe videtur, auctoritates loquentes de teſtamẽtis inter liberos, vel ad pias cauſas, ſeù etiam inter alios ab inteſtato venientes, etiam cum aliqua, non multum notabili, ac veriſimili mixtura extraneorum, applicare ad hanc ſpeciem, quamuis, & iſta, quoad remiſſione ſolemnitatum, pariformiter cum illis tractanda eſſet, quoniam data etiam in hac parte æqualitate, vt ſcilicèt, tàm in vna, quàm in altera ſpecie, ſola probatio naturalis ſufficiat, adhuc tamen iſta, maior in vna, quàm in altera ſpecie deſideranda eſt, iuxtà facti circumſtantias, ex quibus maior, vel minor ſuſpicio vrgeat ex facti

qualitate, ad quam indiuiduam, non autem ad regulas, vel doctrinas generalis, mea eſt conſuetudo exclamandi, vt reflecti debeat.

Hinc proindè rigoroſę ſolemnitates à iure poſitiuo in vltimis voluntatibus in-
12 troductæ, in propoſito conſiderandæ non ſunt tanquàm ſolemnitates ex ſola auctoritate legis eas introducentis, ſed tanquàm remedia per quæ conſulatur fraudibus, & machinationibus quibus ſubiecta materia de facili ſubiacet, reflectendo ad rationem, ſeù finem ob quem lex eas introduxit; Et conſequenter, vbi ex Principis indulto ceſſat iuris poſitiui diſpoſitio, adhuc conſideranda eſt eiuſdem iuris ratio, ob quam, in vna magis, quàm in altera ſpecie, (dato æquali priuilegio), maior, vel minor probatio deſideranda eſt.

Optimè id probari obſeruabam, combinando duas Decretales, quæ inuicem
13 pugnantes videntur *in cap. cum eſſes, & in cap. relatum de teſtamentis*; In vtraque enim tolluntur ſolemnitates à iure ciuili in teſtamentis introductæ, ex eadem ratione Diuini oraculi, quod in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum; Et tamen (aſſignata eadem ratione), diuerſa emanat diſpoſitio, quia *in cap. relatū*, vbi agitur de diſpoſitionibus ad cauſas pias, ſufficiunt duo teſtes ordinarij; Et *in cap. cum eſſes*, vbi de prophanis, deſiderantur duo teſtes, & parochus, in cuius locum cōmunis DD. traditio ſubrogauit duos alios teſtes, quos omnes voluit integros, cum eo rigore, de quo *infrà diſc. 25.*, & ſic in vtroq; eadem eſt ratio, et tamen diſpoſitio eſt diuerſa.

Quarè ingenioſè *Butr. in eod. cap. cum eſſes*, dixit, quod etiam in diſpoſitionibus ad cauſas prophanas duo teſtes ſufficere debeāt, quoniam cum ex dicto diuino oraculo in ore duorum ſtet omne verbum, non potuit Papa contra ius diuinum ſtatuere; Reijcitur tamen communi omnium calculo hæc aſſertio *Butrij*, qui remanet in eius opinione ſingularis, quoniam, licèt Papa non poſſit derogare Iuri diuino, attamen poteſt illud declarare, ſeù interpretari, deſiderando maiorem, vel minorem probationem, iuxtà facti qualitatem quæ maiorem, vel minorem ſuſpicionem producat, vt optimè *Abb. in d. cap. cum eſſes in prima lectura num. 7. de teſtamentis*, cum quo omnes transeunt; Idque manifeſtè probari videtur ex eodem oraculo, in quo ſuperfluitas, neque in ſyllaba admittenda eſt, dum alternatiuè exigit duos, vel tres; Si enim generaliter, ac indefinitè duo ſufficerent, ſuperflua eſſet tertij adiectio, quæ tamen miſterioſè facta eſt, quoniam ob facti circumſtantias, non ſemper ordinaria probatio ſufficit, vel neceſſaria eſt, ſed quandoque imperfecta ſufficit, quandoq; verò rigoroſa, & pluſquam perfecta deſideratur; Sic reſpectiuè ſubiecta materia exigente.

Fortiùs in hac facti ſpecie, ob magnā aſſis hæreditarij quantitatem, ob quam
14 ratione maioris vtilitatis, facilius dicebam intrare ſuſpicionem, quæ difficilius cadit, vbi vtilitas eſt modica, ex deductis *per Farin. de falſitate quæſt. 153. num. 204. & ſequen. & num. 209.*; Et in terminis præciſis recognitionis per comparationem, vt attendatur, quādo agitur de modica re non excedente libram auri, ſecùs autem huiuſmodi exceſſu concurrente eſt *text. in auth. at ſi contractus Cod. de fid. inſtrum.*, & ponderat *Cyriac. controu. 444. num. 91.*; Atque in propoſito maioris, vel minoris vtilitatis habetur ſæpiùs ponderatum *in alijs ſuprà, & infrà*.

Scribentes pro teſtamentario, ſupponendo, quod per eam recognitionem, quæ nemine citato in ipſo inſtanti mortis teſtatoris facta erat per teſtes habentes notam manum, perfectè & concludenter iſtius intentio iam fundata eſſet; Nimium inſiſtebant in eo, quod venientibus ab inteſtato, qui excipiendo teſtamentum impugnabant, incumberet onùs perfectè, & concludenter probandi oppoſitam non veritatem, ex regula, quod reus dicitur in ſua exceptione actor iuxtà *theor. Bart. in l. admonendi num. 50. ff. de iureiur.*, quam cæteri ſequuntur.

Verùm motiuum continere videbatur claram fallaciam; Id enim rectè pro-
15 cedit, quando iam actor concludenter, ac perfectè ſuam intentionem fundauit, cum tunc reus volens iam probatā actionem elidere, cum ſua exceptione, in iſta dicatur actor, concludenti probationi obnoxius; Secùs autem vbi probatio ex parte actoris eſt imperfecta, atque reus conuentus habet fundatam intentionem

tionem in diſpoſitione iuris, ſolumque exceptiones deducit ad infringendas probationes actoris, dum adhuc ſunt in fieri, atq; ad impediendum, nè illę naſcantur, ſeù ad perfectionem deducãtur, cum tunc non ſit deſtruere, vel elidere probationem iam factum, ſed impedire faciendum, quo caſu intrat altera vera, & recepta propoſitio, de qua *Mandell. conſ. 451. num. 3. Surd. conſ. 505. n. 6. Merlin. deciſ. 597. num. 34.* & cæteri, vt reo ſufficiat offuſcare, ac dubias reddere probationes actoris, atq; ità diſtinguendo benè habetur *in Toletana Decimarum de Cappilla 2. Martij & 4. Decembris 1648. coram Veroſpio impreſſ. deciſ. 58. & 270. part. 10. recent.*, & ſæpius.

Iſta verò theorica ſic ſtante; Quatenùs pertinet ad applicationem in ſubie-
16 cta materia; Tũc prior pars diſtinctionis procederet, quando ageretur de teſtamento, quod ex ſola ſui faciè, abſquè alio extrinſeco adiutorio eſſet validum, ac perfectum, vt eſt illud, quod in forma inſtrumenti publici per Notarium, rogatum eſt; Tunc enim, quia publicum inſtrumentum facere dicitur probationem probatam, idcircò teſtamentarius abſq; alia probatione ſuam intentionem perfectè fundatam habet, ideoque venientes ab inteſtato, qui actum, vel ex capite falſitatis, vel dementiæ, ſeù coactionis, alioque defectu illum deſtruere volunt, concludenter probare debent ſuæ oppoſitionis fundamentũ, vt præſertim *infrà diſc. 38. & 39.*; Secùs autem vbi agitur de ſcriptura priuata informi ex ſui facie imperfecta & nullius fidei, niſi formiter verificetur, cum tunc abſquè dubio verſemur in ſecunda parte diſtinctionis; Neque dicta recognitio habenda videbatur in conſideratione, dum abſolutum eſt, vt quoties agitur de teſtamento per ſcripturam priuatam, recognitio fieri debeat citatis venientibus ab inteſtato ex deductis *diſc. 4.* & in alijs, ideoque fallacia erat in applicatione.

Demùm quoad tertiam & vltimam inſpectionem, quod ſcilicèt, data etiam veritate dictæ ſchedulæ, itaut ex Angeli reuelatione certi eſſemus, quod illa ſcripta eſſet à teſtatore; Adhuc dicebam id non ſufficere, niſi concurrat probatio ſuper volũtate iam perfecta, & de-
17 terminata, quæ redacta eſſet ad terminum, ſeù actum teſtandi, cum ſæpiùs huiuſmodi ſcripturæ fieri ſoleant ad præparationem futuræ volũtatis adhuc ambulantis; Adeout etiam in teſtamentis ad pias cauſas, in quibus (remiſſis omnibus ſolemnitatibus iuris poſitiui) ſufficit ſola probatio naturalis, adhuc tamen exigatur iſta perfectio, quam fauor piæ cauſæ non ſupplet iuxtà *conſ. 119. Oldrad.* magis communiter receptum, ex ijs, quæ pluries habentur hoc eodem titulo præſertim *diſc. 13.*

Ideoque non ſufficit, quod certitudinaliter conſtet de veritate ſchedulæ, niſi etiam dictæ determinatæ volũtatis probatio ſaltem præſumptiua ex vehementibus adminiculis, & coniecturis deducta concurrat; Vt in eiſdem terminis diſpoſitionis ad pias cauſas probatur ex deductis *in Romana hæreditatis 4. Maij 1656. coram Meltio*, & eadem eius reuocatoria *14. Ianuarij 1661. coram Veroſpio*, ex deductis *infra diſc. 13. & ſeq.*

Cum enim in dictarum deciſionum caſu, in arca morientis ex improuiſo, reperta eſſet ſchedula teſtamentaria in nitidum redacta, & in forma actus perfecti, cum die, menſe, & anno, cui etiam adiuncta erat minuta, ſeù ſchedula præparatoria, atque in dubitatum eſſet illam eſſe conſcriptam propria manu defuncti, quam ab inteſtato venientes non impugnabant, nullaque concurreret ſuſpicio, atque ageretur de diſpoſitione ad pias cauſas; Adhuc tamen de teſtamẽti validitate nimium dubitatum fuit, ex dicto capite imperfectionis, ſeù non probatæ voluntatis determinatæ.

Atque in ſpecialibus terminis ſchedulæ teſtamentariæ Cardinalis habentis Indultum, id ex recenti praxi nimis clarè probari obſeruabam ex teſtamento Cardinalis Carafæ, de quo *diſc. 1.*; Cum enim hic antequàm conclaue ingrederetur, ſchedulam teſtamentariam, ſatis piè ac prudenter quoad ſubſtantiam, (licèt infeliciter explicatã quoad modum) ordinaſſet, præuia etiam minuta, ſeù ſcriptura præparante, vtramque relinquendo benè cuſtoditam in ſcrinio, in quo ſub claue res magis pretioſas, atque ſcripturas maioris importantiæ retinebat, adhuc tamen, non exindè credidit ſe teſtatum eſſe, quoniam in conclaui, agnoſcendo ſe morti proximum, accerſitis

No-

Notario & teſtibus pro futuro teſtamēto ordinando, declarauit ſe teſtari relatiuè ad dictam ſchedulam; Ergo iſtius ſola verificatio de facto non ſufficit, niſi etiam concurrat probatio ſaltem adminiculatiua dictæ determinatiuæ voluntatis deuentæ ad terminum, ſeù actum teſtandi.

Hæc autem probatio in præſenti non videbatur adeſſe, imò potius excludebatur ex pleriſque adminiculis in præcedenti inſpectione ponderatis ſuper ſuſpicione, ſeù non veritate ſchedulæ, illo præſertim, quod inter ſcripturas neglectas, dicta ſchedula teneretur in arca ſine claui; Ideoque vbi ad excludendam, materiam obiectiuam, & criminoſam dicta adminicula reputanda non eſſent ſufficientia ad conuincendam non veritatem; Satis tamen conſiderabilia videbantur ad hunc effectum excludendi perfectionem, ſeù impediendi perfectionis probationem; Ac propterea duo æquè principales defectus concurrere, videbantur, quorum quilibet ſufficeret, multomagis eis inſimul concurrentibus.

Ponderabam item, quod alias infelix eſſet conditio Cardinalium, aliorumque habētium huiuſmodi Indultum, quoniā in odiū potiùs illud retorqueretur, dum ità non poſſent Indultarij eorum futuras vltimas diſpoſitiones præparare, ac facere illas minutas, quæ etiam pluries reiterari ſolent; Ac vlterius magis ſubiacent Principes, & Magnates imitationi eorum characteris, ob peritiſſimos aulicos, & miniſtros, qui adeò frequenter illum præ manibus habent; Ideoque de facili, abſque animo teſtandi, decederent teſtati ad fauorem eorum quos noluerūt, iſtaque indulta retorquerentur in odiū, vt etiam occaſione *S.C. Liboniani*, in altero teſtamento Cardinalis ponderatur infra *diſcurſ.* 8.

Hæc deducebam ſcribendo in cauſa pro venientibus ab inteſtato, adhuc tamen ob facti circumſtantias, ac materiæ dubietatem, & ex alijs prudentialibus motiuis, laudaui concordiam iſteq; mihi viſus eſt honeſtus, ac prudēs cauſæ finis.

ROMANA

HÆREDITATIS

DE IVSTINIANIS

PRO

MARCO ANTONIO IVSTINIANO

CVM

FLORAVANTE MARTINELLO.

Caſus deciſus per Rotam pro Martinello.

De eadem materia teſtamenti conditi per Cardinalem, cum ſimplici ſchedula, in vim Indulti, quando dicatur validum, & habile ad reuocationem prioris teſtamenti cōditi ad formā iuris ciuilis cum ſolēnitatibus; Et de differentia inter bona patrimonialia, ſeù aliàs ex cauſa temporali quæſita, & alia obuenta ex bonis eccleſiaſticis.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Per teſtamentum validum licèt abſque ſolemnitatibus reuocatur primum, licèt ſolemnitates, habeat.*
3 *An teſtamentum euaneſcat per lapſum decennij, & quando.*
4 *Ponderantur coniecturæ, ex quibus primum teſtamentum cenſetur habitum pro reuocato & neglecto.*
5 *Bona Clericorum dicuntur militaria ad differentiam patrimonialium, quæ dicuntur paganica, & de illorum differentia ad effectum teſtandi.*
6 *De prohibitione teſtandi in Clericis, & Indultis Cardinalium, àn capiant bona eccleſiaſtica.*
7 *Cardinales gaudēt in materia teſtamentaria omnibus priuilegijs militum.*
8 *In teſtamentis Cardinalium non attenduntur ſubtilitates iuris, ſed ſpectatur ſola veritas naturalis.*

9 *De duplici patrimonio clericali, & quomodo eccleſiaſticum debeat regulari.*

10 *Ponderatur, ſimile de teſtamento militari.*

DISC. VII.

1 De anno 1633. Cardinalis Horatius Iuſtinianus exiſtens in minoribus, teſtamentũ condidit nũcupatiuum nuncupatione implicita, mediante ſchedula clauſa, & ſygillata Notario tradita, deindè verò, ad Cardinalatus apicem euectus, de anno 1649. quamdam ſchedulam fecit, à Florauante Martinello eius antiquo, ac intimo familiari conſcriptam, atque à ſe ſubſcriptam, in qua nonnulla fecit legata, & declarationes, in eius hæredem verba dirigendo, neglecta tamen fuit dicti hæredis inſtitutio, quam alter intimus familiaris dicebat eidem Florauanti per Cardinalem iniunctam eſſe in perſona P. Iuliani germani fratris, atque ità præſupponendo Cardinalis de bonis ſuis diſpoſuiſſe obijt, vnde P. Iulianus (cui etiam inteſtata ſucceſſio debebatur) mediante opera eiuſdem Martinelli, ſupellectilia, in quibus totus aſſis hæreditarius conſiſtebat, diſtraxit, pretium conuertendo partim in emptionem officij, de quo agitur in hac eadem cauſa *ſub tit. de Regalibus ad materiam officiorum diſc. 1.*, & partim (vt pro conſtanti credebatur) in pietatis opera ab eodem teſtatore oretenùs iniuncta, abſque eo quod ipſo viuente, Martinellus quidquam motiuaret; Sequuta verò dicti P. Iuliani morte, ſcripto hærede Marco Antonio Iuſtiniano, prodijt in lucem dictum teſtamentum vſque ab anno 1633. conditum; Cumque eo aperto ſcriptus hæres repertus eſſet idem Martinellus, Iſte cõtrà dictum Marcum Antonium abſentem, minorem, ac indefenſum, tanquàm hæres teſtamentarius ad bona teſtatoris hæreditaria immitti obtinuit ab A.C., cuius ſententia confirmationis robur accepit à duabus ſententijs Rotalibus, præuijs duabus deciſionibus ipſo tantum informante editis *ſub diebus 13. Ianuarij 1659. coram Albergato, & 4. Iulij eiuſdem anni coram Celſo*, quarum ſecunda eſt inter eius impreſſas *deciſ. 305.*; Cumque Signatura Iuſtitiæ reſcripſiſſet alteri cum clauſula, *ſine præiudicio trium conformium*, coram eodem Iudice tertiæ inſtantiæ datum fuit dubium, àn conſtaret de tribus, quæ veniant exequendæ, atque in hoc ſtatu ad Marci-Antonij defenſionem aſſumptus fui.

2 Ponderando autem dictas deciſiones, mihi (ad veritatem etiam reflectenti) videbantur parùm probabiles, ſtante poſteriori diſpoſitione, per quam prior ceſſabat *ad vulg. S. poſteriore Inſtit. quibus mod. teſtam. infirmen.*; Cum non dubitetur, vt teſtamentum per ſolam ſchedulam confectum in vim Indulti Pontificij tanquàm Cardinali conceſſum, ſufficiat ad reuocationem prioris teſtamenti, quamuis cum ſolemnitatibus iuris ciuilis conditi, quoniam ſufficit illud eſſe validum & perfectum in ſuo genere, vt frequens habemus in teſtamentis ad pias cauſas, vel inter liberos conditis in reuocationem præcedentium omnes ſolemnitates Iuris Ciuilis habentium, quamuis in eis etiam ad pias cauſas, vel inter liberos diſponeretur.

Id autem in vtraque deciſione non negatur, ſed euitatur ex applicatione, ſtante iſtius ſecundi imperfectione, ob omiſſam hæredis inſtitutionem, circa quam non placuit deferre depoſitioni alterius familiaris dicentis eam à teſtatore demandatam fuiſſe, neglectam tamen ab eodem Martinello ſchedulæ ſcriptore; Tùm quia teſtis vnicus, cui etiam aliquæ dabantur exceptiones; Tum etiã ob inuerſimilitudinem, quod intimus, ac antiquus familiaris, qui longam ac fidelem ſeruitutem præſtiterat, voluiſſet ità ſe exponere manifeſto periculo fraudis ictu oculi detegibilis, præſertim quia ſchedula ſubſcripta erat, & ex qua ſubſcriptione oritur præſumptio, quod Cardinalis priùs legerit, ac ſciuerit omnia in eo contenta.

Et quoad duo contraria adminicula reſultantia ex quietantia facta eidem Martinello de eius adminiſtratione cum legato pleniſſimæ liberationis, & ex eo, quod idem ſequuta morte Cardinalis omnes actus nomine Patris Iuliani, & tãquam eius adminiſtrator geſſerit, ſubſtinendo, atq; regendo litem in Rota habitam

bitam cum Luca Iuſtiniano; Reſpõdetur cũ regulis generalibus ad primũ ſcilicèt, quod erat in poteſtate Martinelli hæreditatem non adire, vel in facultate Cardinalis poſt dictam quietantiam alium hæredem inſtituere, ideoque legatum remanebat iſto caſu operatiuum, et ad ſecundum, quod non probaretur de tempore dictorum actorum ſcientia omninò certa & ſpecifica, vt requiritur ad effectum grauis præiudicij.

Atque ad motiuum Indulti non complectentis dictam præcedentem diſpoſitionem; Reſpondetur, cum facto quod ſcilicèt illud litteraliter comprehendat etiam teſtamenta antecedenter condita, vt liquet ex deciſionibus, quæ nihil ſpeciale in propoſito continent, ſed procedunt cum generalitatibus, adeout, earum lectura oſtendat hanc partem indefenſam fuiſſe.

Quia verò diſputatio, ad quam aſſumptus fui, percutiebat ſolùm vlteriorem exequutionem ſuper officio, in quo illa tota fuit, adeout quoad negotium principale, cauſa (vt dici ſolet), eſſet cadauer quatriduanum, non niſi ex miraculo reſuſcitabile, hinc probabile eſt, quod de ſequentibus, quæ incidenter, occaſione dictæ diſputationis ſemel inſinuaui, nulla conſideratio habita fuerit, dum in ſubſequentibus diſputationibus, vnica difficultas reſtricta fuit ad peculiarem naturam officij ex deductis in hac eadem cauſa *ſub tit. de Regalibus diſcurſ. 1.*

Ex pluribus tamen, ſimul, ac vnitim ponderandis, mihi videbatur, vt veritas eſſet in contrarium, quòdque per probationem naturalem, quæ ob indultum ſufficiens videtur, conſtaret de voluntate Cardinalis habendi primum teſtamẽtum pro derelicto, ac reuocato deferẽdi autem eius ſucceſſionem in Iulianum fratrem, vel tanquàm hæredem, quem credebat in vltima diſpoſitione ſcripſiſſe, vel tanquàm ſucceſſorem ab inteſtato, à quo etiã non implicabat adimpleri poſſe legata in dicta ſchedula contenta, quæ poſſunt etiam ab inteſtato deberi, ſtante præſertim longo interuallo annorum 16., neglectis iuris ciuilis ſubtilitatibus, ac rigoribus in hac facti ſpecie non attendendis.

Dicebam etenim, quod ex diſpoſitione iuris contenti in Codice Theodoſiano, ſatis dubitari poterat de validitate

3 teſtamenti poſt decennalem ſuperuiuentiam Teſtatoris, etiamſi de voluntate reuocandi non conſtaret, quaſi quod tanto temporis interuallo teſtamentum ſeneſceret, atq; oriretur præſumptio, quod Teſtator, illud pro neglecto habuiſſet tãquã eius oblitus; Ad hæc autem dubietatẽ remouendã, edita fuit per Iuſtinianum Conſtitutio *in l. ſancimus Cod. de Teſtamentis*, vbi diſponitur, vt ſolus lapſus temporis non ſufficiat, niſi etiam tres teſtes concurrant ad probandam voluntatem decedendi ab inteſtato, ex ijs quæ in ſpecie huiuſmodi reuocationis habẽtur deducta infrà *in Farſen. teſtamenti diſc. 64.*

Cum autem in hac facti ſpecie ob Indultum non intraret ſubiectio iuris poſi-

4 tiui contenta *in d. l. ſancimus*, ſed procedendum eſſet cum ſolis terminis probationis naturalis; Hinc proindè dicebam, vt ad iſtam conuincendam, ſatis cõcludere viderentur tot circumſtantiæ inſimul vnitæ, ponderando in propoſito; Primo dicti iuris poſitiui rationem, ob præſumptionem reſultantem à lapſu decennij ſuper prioris teſtamenti obliuione, ac deſertione, quæ aliàs ſola, fauore venientium ab inteſtato ſufficiebat, itaut dicta prior lex, non in qualitate legis, ſed in eius ratione attendi deberet; Secundò depoſitionem dicti teſtis, cuius etiam fides per teſtatorẽ ex multis actibus nimium probata iuſtificabatur; Tertiò quietantiam, ac legatum liberationis eiuſdẽ Martinelli, quẽ proindè teſtaſtor credidit nõ eſſe eius futurum hæredem, dum alias tale legatum incongruum, atq; incõpatibile eſſet; Quartò quod teſtator eidem Martinello iſtam ſchedulã cõſcribendam iniunxit, argumentum clarum, quod eſſet oblitus dicti prioris teſtamẽti per ſexdecim annos præcedentes, atq; in longè diuerſo ſtatu ordinati, ideoque non cogitauerit, vt hæc ſecunda diſpoſitio contineret ademptionem hæreditatis huic relictæ, cum aliàs veriſimilitèr, non iſtius, ſed alterius opera vſus eſſet; Quintò fortiſſimè ob notabilem immutationem ſtatus rerum, quoniam de tempore conditi dicti prioris teſtamenti, teſtator erat pauper presbyter Congregationis Sãcti Philippi in Oratorio Vallicellæ,

licellæ, cuius aſſis hæreditarius in paucis libris, ac modica modeſta ſupellectili cõſiſtebat, ideoque congruum erat, vt cum ea modica mercede, remuneraret gratuitum ſeruitium, aliquo notabili tempore ſibi præſtitum à dicto Martinello, quem tunc malè prouiſum ſciebat. Econuersò autem, tempore huius vltimæ diſpoſitionis factæ in graui infirmitate, ex qua ſequuta fuit mors, teſtator fortunam mutauerat, eiuſque aſſis hæreditarius erat notabilis; Ac etiam, quia ob hanc ſtatus mutationem, ſatis benè ac ſuperabundanter, dictum Martinellum prouiderat, eiuſque præmiauerat ſeruitium; Ideoque nimia inueriſimilitudo reſiſtebat, vt in hoc vltimo tam diuerſo ſtatu, cum dicta priori voluntate decedere voluiſſet.

Et his omnibus pro maximo adminiculo accedebat ſubſequuta obſeruantia eiuſdem Martinelli, qui viuente dicto Iuliano conſcio veritatis, quam de facili detegere potuiſſet, nil motiuauit de hoc teſtamento, cuius ſcientiam ſaltem genericam pro certo habebat; Ideoque ex his omnibus inſimul vnitis mihi videbatur, quod hæc veritas palparetur manibus, adeòut præſens cauſa non læuem dederit admirationem Curiæ ob malam eius faciem, qua non obſtante hic teſtamentarius inuenerit tantam benignitatem, ac propenſionem in adeò prudenti, ac integerrimo Tribunali, quod principalitèr reſpicere profitetur ad rerum bonum, vel malum odorem, (ità ſæpius cauſarum fato exigente).

Præterea (altius materiam aggrediendo) ponderabam, quod in omnem euen-
5 tum, vbi etiam, his non obſtantibus, dictum primum teſtamentum vires haberet, adhuc tamen illud ſolum capere deberet bona patrimonialia, ſeù aliàs temporalia, quæ (legalitèr loquendo) paganica dicuntur, non autem eccleſiaſtica, & ex Eccleſiarum, ac beneficiorum emolumentis quæſita, quæ rectè militaria dici poſſunt, cum clerici, & eccleſiaſtici, milites Chriſti dicantur.

Ex decreto ſiquidem Concilij Lateranenſis *in cap. relatum il ſecondo de Teſtamentis, & ex cap. quia nos eod. tit.*, pro-
6 hibitum eſt eccleſiaſticis teſtari de iis, quæ Eccleſiæ conſideratione quæſierunt, vt firmant communiter ſcribentes, de quibus *Sermiento de redditibus Eccleſ. part.2. cap.8. num.1. cum ſequen. Cobell. de notitia Cardinalium cap. 16. priuil.18. in principio*.

Et quamuis hæc prohibitio tollatur ex Indulto Cardinalibus concedi ſolito diſponendi, adeout etiam non facta diſpoſitione, ex eiuſdem Indulti præſcripto, bona tranſmittantur ad venientes ab inteſtato; Attamen dubium eſt in iure, àn Papa concedere valeat Cardinalibus hoc Indultum diſponendi de bonis eccleſiaſticis, quæ Eccleſiæ atq; Cardinalatus intuitu acquiſita ſint, vt liquet *ex Barbat. de Cardinalibus quæſt.4. nu.7.*, vbi licèt affirmatiuam probet veriorem, ſubiungit tamen, quod vſus talis Indulti reſtringi debet ad diſpoſitiones honeſtas, vel pias, non autem, vt extraneis relinquant.

Hæc autem reſtrictio, licet habeat impugnatores reſpectu bonorum quæſitorum ex illis obuentionibus, quas præbet Cardinalatus tanquàm ſimplex munus, ſeù officium; Admittitur tamen in iis, quæ acquiruntur ratione Eccleſiarũ, ac beneficiorum, ex deductis *per Dianam tom.2. reſol. moral. part.5. tract.2. de Cardinalibus quæſt. 50.* & admittitur apud *Bertrand. conſ. 153. lib.7. poſt num.4.*; Et hic autem erat caſus, quoniam omnia bona in huiuſmodi hæreditate remãſa, proueniebant ex acquiſitionibus ratione Epiſcopatuum Montis alti, & Nuceriæ, ac etiã muneris Summi Pœnitentiarij, & ex redditibus beneficiorum eccleſiaſticorum, ac penſionum cum nimium modica eſſent ea emolumenta, quæ teſtator in breui Cardinalatu obtinuerat ex munere Bibliothecarij, aliiſque muneribus, quæ licèt Cardinalitia, non erant tamen eccleſiaſtica.

Quicquid autem ſit de vſu dictæ diſtinctionis, quæ in praxi de facto recepta non videtur, dum vigore Indulti, Cardinales indiſtinctè de eorum bonis quomodocumque quæſitis diſponunt in perſonas, vel vſus benè viſos, & quatenùs non diſponerent, tranſmittunt aduenientes ab inteſtato; Attamen dicebam negari non poſſe, quin huiuſmodi dubitatio per DD. habita, aliquam inferat dubietatem, præſertim apud nimiũ pios, & ſcrupuloſos viros, inter quos abſque dubio iſte teſtator computandus

erat, vtpotè vir religioſiſſimus, ac vitæ exemplaris, qui more optimi Religioſi, diù vixerat in dicta Congregatione Oratorij, neque Cardinalatus, eius mores in minimo immutauerat.

Hinc proindè aduertebam, quod huiuſmodi diſtinctio, ſeù DD. dubietas, ponderanda videretur, tanquàm vnum ex admiuiculis, cum præcedentibus ponderandum, ad excludendam voluntatem includendi ſub dicto priori teſtamento ad fauorem penitùs extranei ordinato hanc bonorum ſpeciem, vtpotè, iuxtà vnam opinionem, erogandam in pios, ac laudabiles vſus, quales vltima diſpoſitio cõtinebat ad fauorem germani fratris ab inteſtato venientis, piiſſimi, & religioſiſſimi viri, qui de facto, tàm de iſtis, quàm de proprijs bonis, non niſi in pios vſus diſpoſuerat, & inter quos iuſtè computandum videbatur id, quod fauore iſtius pauperis coniuncti diſpoſitum erat, ex conſiderationibus deductis in hac eadem cauſa *ſub dicto tit. de Regalibus diſc.* 1.

Neque dictæ diſtinctioni obſtare videbatur regula, quod quis decedere non poſſit pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, vt ità ſequeretur; Quemadmodum enim id permiſſum eſt militibus, ità conceſſum quoque videtur Cardi-

7 nalibus, qui ex veriori ſententia, omnia priuilegia militaria teſtando obtinent, ex deductis *per Alban. de Cardinalibus quæſt.*42. §. 2. *principaliter, Germon. de ſacror. Immunit. lib.* 3. *cap.*6. *nu.*66. *Gratian. diſcept.*312. *num.* 11. *Diana d. par.* 5. *tract.*2. *de Cardinalibus cap.* 51.

Quodq; in teſtamentis Cardinalium, ſtante indulto, attendi non debeant ſubtilitates iuris ciuilis, ſed ſpectetur ſola

8 veritas naturalis *ex Iacob. Gall. cõſ.* 60. *& alijs habetur in Romana legati* 14. *Aprilis* 1660. *coram Priolo*, de qua *diſc. ſequ.* ad materiam *Liboniani* ſuper legato ſibi ipſi adſcripto.

Item quia, vt aduertitur *ſub tit. de benef. diſc.*81. *cum ſeqq.*, clericus duplex

9 habet patrimonium, vnum priuatum prophanum, in quo habet hæredem teſtamentarium, vel legitimum, Et alterũ eccleſiaſticum, in quo habet hæredem ipſam Eccleſiam, cuius loco in pleriſque partibus ſucceſſit Camera Apoſtolica; Ex indulto autem Cardinalium, vel aliorum qui illud habeant, ſuccedit idem legitimus, vel teſtamentarius; Certum autem eſt, quod hoc patrimonium eccleſiaſticum non agnoſcit ſubiectionem iuris ciuilis, ſed ad limites iuris canonici regulandum eſt, quinimò ad ſolos limites iuris naturæ, ad quod indultum, ſublatis omnibus ſolemnitatibus, ac diſpoſitionibus iuris poſitiui, hanc diſpoſitionem reducit, ideoque ipſa ſola veritas naturalis attendi debet, iuxtà ea quæ habentur *infra diſc.* 13. *& ſeqq.* de diſpoſitionibus ad pias cauſas.

Si enim in ipſa ſtricta iuris ciuilis cẽſura, in teſtamento militis, ob militarem ſimplicitatem, tollerantur huiuſmodi defectus, adeò vt rectè admittatur vt decedat pro parte teſtatus, & pro parte

10 inteſtatus, neque intrent illi rigores quos habemus in teſtamento pagani; Multò magis in huiuſmodi diſpoſitionibus clericorum, & eccleſiaſticorum de bonis eccleſiaſticis, vt ſcilicèt attendi debeat ſola veritas naturalis, quod teſtator in vltimo vitæ ſpatio noluerit hęreditatem, & bona obuenire in eum, qui in dicto antiquo, ac probabiliter neglecto teſtamento inſtituerat, ſed in germanũ fratrem legitimum ſanguinis hæredem, in quo ob eius qualitates, teſtator maiorem fiduciam rationabiliter habebat, quod bona, vt ſupra, diſtributurus eſſet in ea pia opera, in quæ vna opinio, vt ſupra, credit ea diſtribui debere, ideoq; non videbatur permittendum, vt ex ſola iuris ciuilis ſubtilitate, neglecta naturali veritate, bona obuenirent in eum, quem attenta veritate naturali conſtabat à teſtatore vocatum non eſſe.

RO-

ROMANA
LEGATI
PRO
PRINCIPE NICOLAO LVDOVISIO
CVM
LVCA IVNCTA.

Caſus deciſus per Rotam pro Iuncta, poſteà concordatus.

De eadem materia Indulti Cardinalitij, an præſertim deroget diſpoſitioni *Senat. Conſil. Liboniani* contra ſibi adſcribentes in teſtamento; Et incidenter de aliquibus ad materiam eiuſdem *Senat. Conſil. Liboniani*.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Quæ placuerunt, & num.* 22.
4 *Quod ex indulto ceſſet* Libonianum.
5 *Reijcitur, & quid operetur indultum.*
6 Libonianum *non reſpicit ſolemnitates, ſed voluntatem.*
7 *Procedit etiam in teſtamento militari, vel inter liberos.*
8 *Ità indultum retorqueretur in odium.*
9 *Reprobatur ratio* Iacob. Gall.
10 *Quod in diſpoſitis fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ non intret* Libonianum.
11 *De circumſtantijs concurrentibus in conſimili caſu, de quo agit* Iacob. Gall.
12 *De regula in validæ diſpoſitionis ad fauorem eius qui ſibi adſcripſit.*
13 *Recenſetur ſubſcriptio, & an ſit ſpecialis.*
14 *Quando dicatur ſubſcriptio ſpecialis ad hunc effectum.*
15 *Et quando ſit generalis.*
16 *De ratione ob quam deſideratur ſubſcriptio ſpecialis.*
17 *An iuramentum, vel ſtipulatio in teſtamento operentur remiſſiuè.*
18 *An probitas ſcriptoris attendatur.*
19 *Lex non attendit indiuidua.*
20 *An, & quando* Libonianum *ceſſet in teſtamento nuncupatiuo, ſi ſubſtantia non pendet à ſcriptura.*
21 *De alijs fundamentis quæ reijciuntur.*
22 *Quod tamen reſolutiones placeant, et de ratione.*
23 *Quando militent rationes* Liboniani.
24 *Quod tota vis ſtet in applicatione.*
25 *Non procedit* Libonianum *cum venientibus ab inteſtato.*
26 *Quomodo iſta materia regulanda, & decidenda ſit.*

DISC. VIII.

1 IN teſtamento Cardinalis Ludouici de Ludouiſijs conſcripto manu Lucæ Iunctæ eius ſecretarij, in quo Plumbini Princeps Nicolaus, eiuſdem Cardinalis germanus frater, hæres inſtitutus fuit; Inter alia continebatur legatum ad fauorem dicti Lucæ ſcutorum bis mille pro vna vice, ac partis panis, & vini, ipſius Cardinalis familiaribus dari ſolitæ ad vitam; Dicto autem teſtamento poſt mortem teſtatoris publicato, hærede abſente; Ducisſa Fiani, mater, & procuratrix, ſoluit legatum ſcutorum bis mille, atque per aliquos menſes dedit partem panis, & vini; Deindè verò hæres accedens ad Vrbem, atque conſultus ab Aduocatis tunc temporis, (quando ego ſcholis, vel praxi Tribunalium Neapolis vacabam) à dictæ præſtationis ſolutione abſtinuit, ob eius nullitatem à *Senat. Cõſ. Liboniano* inductam contra ſibi adſcribentes in teſtamento, adeout dicti Aduocati crederent, vt etiam locus eſſet repetioni eius, quod vt ſupra, per procuratricem ſolutum fuerat; Quarè poſt plurium annorum decurſum, Lucas iudicium inſtituit coram A.C., à quo ob dictam nullitatem, ſententia abſolutoria rei conuenti prodijt; Cõmiſſa vero cauſa appellationis *coram Celſo*, datoque dubio, an legatum debeatur, ſub *die* 28. *Iunij* 1658., affirmatiua, fauore legatarij prodijt reſolutio, *inter eius impreſſ. deciſ.* 271., ad cuius deciſionis normam expedita ſententia, illa in alia inſtantia confirmata fuit, præuijs duabus deciſionibus 14. *Aprilis* 1660. *coram Priolo*, & 4. *Iulij* 1663. *coram Veroſpio*, quarum

prima eſt impreſſa *poſt Zuff. de legit. pro-*
ceſ. decif. 51.; Commiſſaque denuò cau-
ſa ab exceſſiua dicti legati liquidatione,
(de qua ſolum in vltima deciſione *corã*
Veroſpio actum fuit), ſub *die* 17. *Martij*
1664. *coram Cerro* pro reformatione di-
ctæ liquidationis reſponſum fuit, quod
anſam dedit concordiæ, per quam, con-
trouerſia finem habuit.

Quamuis autem reſolutiones de ſtri-
cta iuris cenſura, parum probabiles, nul-
lique legali fundamento innixæ videan-
tur, ob nimis clara, & litteralia iura in
contrarium diſponentia; de quibus in-
frà, & cum quibus paſſim procedunt
DD., adeò vt *in dictis deciſionibus*, nulla
deducatur ſpecialis auctoritas, cui inni-
xæ ſint; Attamen ex facti qualitate, &
3 circumſtantijs, mihi quamuis ſcribenti
pro hærede ſuccumbente (reflectendo ad
veritatem), probabiles viſæ fuerunt, atq;
iuxtà meum votum habitum in congreſ-
ſibus deſuper habitis pro cauſæ directio-
ne; Ego enim promouendo difficulta-
tes, eram in ſenſu, vt omninò promptæ
aures præberi deberent cõcordiæ, quam
ſatis honeſtam actor ante litis excitatio-
nem etiam cum præcibus offerebat; Ve-
rum à ſenioribus motiuum neglectũ fuit,
quaſi quod, ob iura litteralia, concor-
demq; ſenſum DD., nulla caderet timen-
di, vel dubitandi ratio, vel occaſio.

In huiuſmodi autem diſputationibus,
duæ fuerunt inſpectiones; Vna ſcilicèt
in terminis generalibus iuris communis
cuicumque priuato teſtatori congruis;
Et altera in terminis ſpecialibus huius
teſtamenti conditi per Cardinalem in
vim indulti diſpenſantis quibuſcumque
iuris poſitiui ſolemnitatibus, adeo vt ſo-
la veritatis naturalis probatio ſufficiat.

Quatenùs pertinet ad hanc ſecundam
inſpectionem; Scribentes pro actore,
magnum fundamentum conſtituebant
4 in ſpeciali auctoritate *Iacob. Galli conſ.*
60., vbi in indiuiduo firmatur validitas
conſimilis legati contenti in teſtamento
alterius Cardinalis ad fauorem Secreta-
rij, qui propria manu illud conſcripſe-
rat, ità faciendo magnum allegationum
cumulum ſuper propoſitione, quod do-
ctrinæ punctuali non habenti contradi-
ctorem, in iudicando deferendum ſit,
perindè, ac ſi eſſet caſus legis.

Meritò autem iſtud fundamentum in
deciſionibus negligitur, quoniam indul-
tum prodijt in gratiam, ac fauorem te-
5 ſtatoris, ità duplex obſtaculum tollen-
do; Primò ſcilicèt illud ſolemnitatum;
Et ſecundò alterum prohibitæ facultatis
diſponendi, quam habent clerici de bo-
nis eccleſiaſticis, atq; eccleſiaſticorũ be-
neficiorum occaſione quæſitis, ideòque
reſpicit factionem teſtamenti actiuam,
non autem paſſiuam, atq; diſpenſat cum
teſtatore, non autem cum hærede, vel
legatario, *Gregor. deciſ* 87. *num.* 5. *& ſeq.*

Ac etiam quia *Libonianum* non per-
cutit ſolemnitates, ſed voluntatem, de
qua per ſpecialem ſubſcriptionem vult
6 certificari, ideoque percutit defectum
iuris naturæ, cui Princeps non diſpen-
ſat, vt habetur pluries infra ad materiã
tex. in cap. relatum de teſtam., in pro-
poſito teſtamentorum, ac diſpoſitionum
ad pias cauſas, quod licèt in eis omnes
ſolemnitates remiſſæ ſint, non tamen fa-
uor piæ cauſæ ſupplet defectum, ſiue
imperfectionem voluntatis, quoniam
iſte continet defectum naturæ.

Quod in ſpecialibus terminis *Libo-*
7 *niani* habemus in teſtamento militis,
vel inter liberos, (vbi ratio notabilis in-
æqualitatis vrgeat), quoniam omnes ſo-
lemnitates iuris poſitiui remiſſæ ſunt, &
tamen adhuc *Libonianum* intrat *ad text.*
in l. 1. §. *ad teſtamenta ff. ad l. Cornel. de*
falſ., *& l. fin. de his quæ pro non ſcript.*,
& l. penult. Cod. de his qui ſibi adſcrib.

Item quia, vt aduertitur *diſc. præced.*,
huiuſmodi indulta, quæ in gratiam, ac
fauorem Cardinalium prodierunt, ità
8 retorquerentur in odium, atque dete-
rior eſſet conditio Cardinalium, aliorũ-
que Indultariorum, quam priuatorum,
dum ob alias occupationes, coguntur
eorum diſpoſitiones ordinare per ſecre-
tarios, alioſque familiares, in quorum
fide ſubſcribunt, ideoque nimium de fa-
cili, decipi, ac ſupplantari poſſent.

Et quamuis *Iacob. Gall. d. conſ.* 60. *nu.*
7. pro ratione põderet libertatem, quam
9 Indultarij, præſertim Cardinales, habe-
re debent diſponendi, abſque obligatio-
ne patiendi ſubiectionem iuris poſitiui;
Attamen eſt inſulſa conſideratio, benè
cadens in ijs, in quibus lex poſitiua per-
cutiat defectum poteſtatis, adeout di-
ſponens, neque volens poſſit aliter diſpo-
nere; Secùs autem in ijs, quæ (vt dictum
eſt)

eſt) percutiunt ſolam voluntatem, cuius certa probatio pendeat à ſolo facto ipſius diſponentis, mediante ſpeciali ſubſcriptione, vel alia ſpecie probationis, cum tunc nullum libertati præiudicium inferri dicatur.

Et quamuis iidem ſcribentes nimium inſiſterent in firmatis per *Rotam apud Merlin. dec.*805. vbi in ſpecie firmatur,
10 vt *Libonianum* non intret in diſpoſitis fauore Eccleſiæ, quamuis diſpoſitio ſcripta eſſet ab eiuſdem Eccleſiæ Rectore; Vndè propterea à ſimili inferebatur, vt idem dicendum eſſet in præſenti, cum indultum Cardinalitium, diſpenſando omnibus ſolemnitatibus iuris poſitiui, reducat rem ad terminos iuris naturæ, cum quibus piæ diſpoſitiones regulãtur; Attamen non benè procedit æquiparatio, quoniã diſpoſitio facta fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ nõ acquiritur Rectori, neque eius principale, ac directum intereſſe reſpicit, quamuis exindè aliquod emolumentum in fructibus obtineat, quoniam cum ſit modicum, & acceſſorium commodum, ob iſtud, præſumendum non eſt in Rectore viro eccleſiaſtico, huiuſmodi crimen, quod nonniſi pro magna vtilitate committi ſolet, vt in propoſito ſuppoſitionis teſtamenti, vel falſitatis, habetur pluries *in præcedentibus, ac ſequentibus*.

Vndè in propoſito huiuſmodi diſpoſitionũ ad pias cauſas habetur, vt clericis, ac Religioſis eiuſdẽ Eccleſię, vel Monaſterij legatarij deferatur, quamuis non ſint teſtes omninò integri, cũ hoc acceſſoriũ, ſeu affectionis intereſſe aliqualiter minuat de fide, non tamen eam in totũ tollat, vt infrà ad materiam teſtamentorum ad pias cauſas; Igitur multò minus iſtud crimen admittendum eſt; Hæc autem ratio non intrat in priuato ſibi adſcribente, potiſſimè quia vt dictum eſt, indultum ſuffragatur teſtatori, non autẽ teſtamentario, atque reſpicit factionem teſtamenti actiuam, non autem paſſiuam.

Præterea in caſu, de quo agit *Iacobus Gallus dicto conſ.*60., aliæ concurrebant
11 probationes, quæ ſpeciali ſubſcriptioni æquipollebant, atq; omninò certã reddebant teſtatoris voluntatem, dum alter Cardinalis, teſtatoris intimus, ac alter probatus vir, deponebant talem verè fuiſſe teſtatoris voluntatem; Ideoque dictum motiuum indulti deducitur ad ſuperabundantiam, more Conſulentium plura cumulantium motiua relevantia, & irreleuantia ob ingeniorũ diuerſitatem, (ob quam frequenter edocemur, quod iudices, neglectis motiuis ſolidis, ac releuantibus, fallacia, & irreleuantia amplectuntur, exindèque reſultat effectus bonus, ex cauſa non bona.)

Quo vero ad alteram inſpectionem in terminis iuris communis; Ego, & cæteri pro hac parte ſcribentes, dicebamus quod clarè fundata eſſet intentio hæredis, vt quidquid ſcriptor teſtamenti ſibi
12 adſcripſit, pro non ſcripto habendum ſit, ſiue agatur de teſtamento ſolemni, ſiue de nuncupatiuo *ad text. in l.*1. *§. ad teſtamenta, & l. Diuus ff. ad l. Cornel. de falſ. l. penult. ff. de his quæ pro non ſcript., l.*2. *& tot. tit. Cod. de his quæ ſibi adſcrib.*, vbi communiter DD., de quibus *Farinacc. de falſit. quæſt.* 150. *num.* 175. *&* 182. *Becc. conſ.* 103. *num.* 5 *&* 10. *Magon. deciſ. Florent.* 53. *num.*1. *cum ſeq. Molina de delict. diſput.*700. *Marta de ſucceſſ. par.*4. *quæſt.* 2. *art.* 3. *num.*25. *Rota deciſ.*356. *num.*15. *par.*6. *rec.*

Non negabant Scribentes pro actore dictam regulam, prout neque eam negant deciſiones; Dicebant autem, (atq; in deciſionib' admittitur), quod adeſſet ea ſubſcriptio ſpecialis, quæ deſideratur
13 *in d. l.*1. *§. ad teſtamenta, & in l. Diuus §. planè*, eo quod non ageretur de ſimplici ſubſcriptione nominis, ſed nimis ampla cum his verbis præciſis, *Ego Ludouicus Cardinalis Ludouiſius anno* 1629. *die* 11. *Aprilis ætatis* 34., *mortem Dei gratia æquis oculis intuitus, de prædictis omnibus, & ſingulis, tota animi inductione, vltimo diſpoſui, & quam exactiſſimè obſeruari volo, & præcipio, nam huius vltimæ voluntatis Dux, & Magiſter grati animi virtus Deique, & Eccleſiæ gloria fuit.*

Ponderando præſertim illa verba generalia *omnia, & ſingula*, ſuper quorum operatione, ac virtute, cum axiomatibus generalibus in deciſionibus nimium inſiſti videtur.

Iſtud motiuum de per ſe conſideratũ, videbatur in puncto iuris minus probabile; Siquidem diſputant DD. in ſpecie,
14 an & quando ſubſcriptio dicatur ſpecialis,

cialis, adeout ad hunc effectum ſufficiat; Duaſque deſuper habemus opiniones, quarum vna eſt *Bart. in d. l. 1. ad teſtamenta*, volentis vt tunc illa dicatur talis, quādo teſtator ſaltim perſonam adſcribentis ſpecificat, putà *quidquid Titius ſibi adſcripſit, affirmo, & approbo*.

Altera eſt opinio *gloſ. ibid.* magis rigoroſa, quæ exigit quoque ſpecificationem rei, putà *decem quæ ſibi Titius adſcripſit, affirmo, & approbo*, iſtaque poſterior opinio maiores habet ſequaces, vt præſertim aduertunt *Salic. in l.3.Cod. de his qui ſibi adſcrib.*, & *Molin. de iuſt. & iur. d. tit. de delict. quæſt.700.nu.10.*

Verum vbi etiam tenenda eſſet opinio *Bart.*, adhuc ceſſabat applicatio, cū neque perſonæ mentio habeatur; Generalitas verò ſubſcriptionis exemplificata per *Cyn.* qui in ſecunda deciſione *coram*
15 *Priolo*, allegatur *in l. ſi teſtator C. de his qui ſibi adſcrib.* per illa verba *quæcumque ſunt in teſtamento meo, ego confirmo, & dari volo*, ab eodem *Cyno* dicitur generalis, ſolumque in ſenſu *Alex. conſ.147. lib.2.num.5.* pariter deducti in dicta deciſione, ſuffragari poteſt à pœnis, non autem à nullitate; Et nihilominus *Alexander* loquitur de ſubſcriptione apocæ inter viuos pro quadam maiori efficacia obligationis, ideoque hæc auctoritas non percutit terminos præciſos quæſtionis.

Requiſitum enim ſubſcriptionis ſpecialis, innititur rationi certæ notitiæ in
16 teſtatore, quod ſcriptor teſtamenti aliquid ſibi ipſi adſcripſerit, ideoque vbi agitur de ſubſcriptione generali adiecta pro vniuerſa diſpoſitione, tunc dicta ratio non intrat; Atque ex huiuſmodi forma ſubſcribendi, rectè quidem deſumi poteſt adminiculum cum alijs coniungendum, vt infrà, nullatenùs autem, vt ad hunc effectum dici valeat ſpecialis, iuxtà ea, quæ habentur infrà *in Roma-*
17 *na, ſeù Firmana diſcurſ.70.* ſuper pūcto, an iuramentum, vel ſtipulatio Notarij in teſtamento, vel codicillis, reddat diſpoſitionem, vel confeſſionem irreuocabilem necnè.

Deducebatur quoque fundamentum probitatis ſcriptoris, cuius fidem ipſe teſtator in munere adeò fiduciario diu-
18 turno tempore expertus fuerat; Verum & id de ſtricto iure irreleuans videbatur, quoniam probitas, ac bona fama ſcriptoris, excuſant quidem à pœnis à *Liboniano* inductis, non autem ſufficiunt ad commodum aſſequendum, vt expreſsè diſponit *tex. in l.penult. Cod.de his qui ſibi adſcrib.*, atq; firmant cōmuniter DD. relati *per Farinac. dicta quæſt.150.num. 175.cum ſeq.*; Vbi etenim in huiuſmodi ſuſpectis materijs lex ad ſe certam reddendam de veritate, aliquid generaliter
19 ſtatuit, tunc non attenduntur indiuidua; Vt (e.g.) in teſtamentis, ob materię ſuſpicionem, præſcripſit numerum ſeptē teſtium, ſine quibus illud, vtpotè informè, inualidum eſt, vndè quamuis probitas eius, cuius fauore diſpoſitum ſit, ceſſare faciat illam rationem, quæ mouit legem ad ità ſtatuendum, non per hoc tamen in iure cautum eſt, vt teſtamentum, quod ità declarâtur informe, debeat eſſe validum.

Magnum fundamentum per Scribentes in contrarium conſtituebatur in eo,
20 quod ſubſtantia, & validitas teſtamenti non pendeant ab ipſa ſcriptura, ſed à ſubſcriptione, & ſigillo teſtatoris, adinſtar eorū, quæ ex *Odofr. & Cyn. in Rubr. & l.1.Cod.de his quæ ſibi adſcrib.* firmant Scribētes, vbi validitas pendeat à ſtipulatione Notarij, vt præſertim *Salic. in d.l.1. num. fin. Bertrand. conſ.64.lib.1., Becc. conſ.103.nu.3. in fine, Boſſ. in prax. crimin. tit. de falſ. num.114. & tit. de his qui ſibi adſcribunt num.5. Farinac. de falſit. quæſt.150.nu.182. & deciſ.215. Marta de ſucceſſ. tom.2. par.4. quæſt.2.art.6. num.26.*

Sed pariter id continet fallaciam claram in applicatione; Procedit enim in teſtamentis nuncupatiuis, vera nuncupatione, in quibus veritas legati, vel alterius diſpoſitionis, iuſtificari poteſt per teſtes qui illud audierint à teſtatore, ideoque rectè verificatur, vt ſubſtantia non pendeat à ſcriptura; Secùs autem in huiuſmodi teſtamentis nuncupatiuis nuncupatione implicita, iuxtà formam, de qua ſupra *diſc.1. & ſeqq.*, quoniam licèt ad differentiam teſtamenti verè ſolemnis, atque ad euitandas rigoroſas ſolemnitates *text. in l. hac conſultiſſima* dicatur teſtamentum nuncupatiuum; Attamen de facto habet potius formam teſtamenti in ſcriptis, atque diſpoſitio occulta eſt teſtibus, totaque conſiſtit in ſcriptura.

Atque hinc de plano corruunt duæ aliæ conſiderationes in cauſæ deciſionibus contentæ; Primò ſcilicèt, quod Car-
21 dinalis teſtator, teſtamentum tranſmiſerit cuſtodiendum P. Generali Societatis Ieſu, qui fideliter cuſtodiuit, atque teſtatore mortuo exibuit; Et ſecundò, quod Duciſſa, teſtatoris, ac hæredis mater, deindè legatum in parte ſoluerit, vnde deducitur obſeruantia; Probata ſiquidem fides dicti P. Generalis, rectè conſiderabilis erat in ordine ad integritatem teſtamēti, eo modo quo clauſum, ac ſigillatum tranſmiſſum fuerat, quod .ſ. in nihilo alteratum eſſet, Verùm id nil commune habet cum puncto controuerſiæ, dum teſtator abſens non communicauerat dicto P. Generali, quid in eo contineretur; Idemque circa ſolutionem factam per dictam Duciſſam; Eſſet etenim circumſtantia valdè conſiderabilis, quando teſtamentum ità conditum eſſet, quod mater eſſet huiuſmodi voluntatis veriſimiliter conſcia, ſed cum teſtamentum eſſet clauſum, atque exceptis teſtatore, & ſcriptore, omnibus ignotum, non videbatur quid exindè deduci poſſet.

Quamuis autem ſingula dicta fundamenta in puncto iuris probabilitatem habere non viderentur; Attamen
22 inſpecta tota facti maſſa, iſta claram veritatis imaginem præſeferre videbatur, ideòque ab initio cauſa apud me difficultates habuit, eamque libenter concordaſſem, omnia ſimul ponderando, non autem diſtinctè, ac per partes, cum regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.*; Primò .ſ. ob qualitatē teſtatoris accurati, ac diligentiſſimi, quem nimiū probabile eſt, vt ne dum teſtamētum, poſtquam ſcriptum fuit, perlegerit, ſed quod potius dictauerit, vt fraſis tenor oſtendere videbtaur, quodque ſcriptor poſuerit ſolum in nitidum minutam ab eo præparatam; Secundò ob dictū modū inſolitū ſubſcriptionis, cum verbis, & clauſulis adeò effrenatis; Tertiò ex probitate legatarij ob quā, ac diuturnum ſeruitium, teſtator in re tanti momenti fiduciam in eo habuit; Quartò ob veriſimilitudinē legati in remunerationē adeo grati, ac diuturni ſeruitij; Et quintò attēto toto tenore teſtamēti, cōprobante, quod illud accuratè, ſummòq; ſtudio ordinatum eſſet.

Ideoque intrare nullatenus videntur rationes, quibus *Libonianum* innixum eſt, procedentes, Vel vbi agitur de te-
23 ſtatore infirmo, qui morbo preſſus, atq; mortis cogitatione turbatus, alteri eius voluntatem communicet, neglecta lectura eorum quæ ſcripta ſunt, iuxtà caſum de quo *ſub tit. de fideicom. diſc.* 115. Siue vbi agatur de teſtatore idiota, qui totum commiſerit Notario, vel alteri, qui (ità teſtatore non reflectente) ſibi ipſi adſcribere potuerit; Vndè proptereà in iſta præſertim cauſa expertus ſum id quod ſæpiùs dicere conſueui, vt ſcilicèt tota vis in iudicando, & conſulendo, conſiſtat in applicatione congrua ad caſum, penſatis eius particularibus circūſtantijs, non autem efformando iudiciū
24 cum ſolis doctrinis, ac regulis generalibus, vt Collegæ, ac Alij deſuper conſulti in iſta cauſa fecerunt; Ideoq; ſæpiùs verificari videmus in cauſis, illam medicorum propoſitionem, *pulſus bonus, vrina bona, & æger tendit ad mortem &c.*, quoniam motiua ſunt bona, & legalia, et tamen cauſa diuerſum habet finem.

In hoc autem propoſito *Liboniani*; *In vna Hortana pro Gaſpare Alberta* diſpu-
25 tata coram A. C., ſubſtinui vt hoc edictum non procedat in venientibus ab inteſtato, circa ea quæ etiam ſine teſtamento in eos obuenire debuiſſent, vbi adſcriptio notabiliter non alteret modū inteſtatæ ſucceſſionis ad *tex. in dicta l. 1. Cod. de his quæ ſibi adſcrib.* vbi *Petrus de Bellapert., Cyn., Salicet. & alij Becc. dicto conſ.* 103. *Molin. dicta diſput.* 700 *num.* 11. *Farinac. d. quæſt.* 150. *num.* 210., quoniam lex principaliter reſpicit finem, ob quem dictum *Libonianum* introductum eſt, & an eius ratio congruat necnè.

Hinc proindè iſta pariter videtur de quæſtionibus potius facti, quàm iuris, cum totum conſiſtat in certitudine, vel
26 incertitudine voluntatis teſtatoris; *Libonianum* etenim inducere ſolum videtur malam præſumptionem contra ſibi adſcribentem, ob quam, non data contraria probatione, id ſufficit ad inualiditatem diſpoſitionis; Non autem impedit quin contrariæ veritatis probatio etiam adminiculatiua attendi debeat, ideoque punctus pro facti qualitate decidendus eſt; Ponderando etiam in idē

ea

ea, quæ habentur *in d. deciſ.* 805. *Merlini* ſuper ceſſante *Liboniano* in diſpoſitis ad pias cauſas, ob ceſſantem eius rationem; Ac etiam conſiderabile videbatur dictum motiuum indulti teſtādi abſque aliqua iuris poſitiui ſubiectione ad effectum, vt ità veritas naturalis potius, quàm rigor iuris ciuilis attendi deberet.

FLORENTINA

PRO

HÆREDIBVS ANTONII FILICAIÆ

CVM

HIEROSOLYMITANA RELIGIONE.

Diſcurſus pro veritate ſuper caſu, ſopito per concordiam.

An indultum Pontificium clerico ſæculari conceſſum liberè diſponendi, etiam omiſſis ſolemnitatibus, de bonis, quamuis ex eccleſiaſticis beneficijs, vel commendis obuentis, eaque tranſmittendi ad venientes ab inteſtato, ſuffragetur, atque huiuſmodi facultatem præbeat indultario, qui poſt illud obtentum, profeſſionem emiſerit in aliqua Religione, ſpecialiter verò in militari S. Ioannis Hieroſolymitani.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *An Religio Hieroſolymitana faciat ſpolium de patrimonialibus.*
3 *Magnus Magiſter habet poteſtatem concedendi indultum teſtandi de patrimonialibus, non autem de acquiſitis.*
4 *Milites Hieroſolymitani inteſtabiles.*
5 *Indultum teſtandi conceſſum clerico ſeculari, non ſuffragatur ſi fiat regularis.*
6 *Quid ſi fiat mentio ſpecialis Commendarum Regularium.*
7 *Indultum teſtandi conceſſum regularibus etiam Epiſcopis, habet diuerſam formam ob diſpenſationem voti.*

DISC. IX.

1 Cum Antonius Filicaia, in ſtatu clerici ſęcularis, nōnulla poſſideret eccleſiaſtica beneficia ſæcularia, vel fortè etiam regularia in commendam, aliaque maiora ſperaret, ob ſanguinis coniūctionem cum Cardinalibus Barberinis Vrbani Octaui tunc regnantis ex germano fratre nepotibus, atq; ab eodem Vrbano Indultum obtinuiſſet teſtandi, omiſſis iuris poſitiui ſolemnitatibus, etiam de bonis quæſitis, vel quærendis ex beneficijs, & cōmendis, quamuis Hieroſolymitanæ Religionis; Poſtea verò ſuſcepiſſet habitum in dicta Hieroſolymitana Religione, in qua emiſſa profeſſione obijt, condito teſtamento in vim indulti prædicti; Hinc propterea, inter eius hæredes, & prædictæ Religionis miniſtros orta eſt controuerſia, ad forum tamen non deducta, ſuper dicti teſtamenti validitate, atque pro parte hæredum pro veritate deſuper conſultus.

Reſpondi, quod non læuem ſentirem difficultatem contrà requirentes, quibus proindè cōſului vt amplecti deberēt ho-
2 ſtam concordiam, vt iam ſequutum fuit, potiſſimè quia maior pars aſſis hæreditarij conſiſtebat in patrimonialibus, in quibus hæc Religio, ex quadam conſuetudine, non ſolet facere ſpolium, ſed patitur eorum tranſitum ad legitimos hæredes, vel eos, in quos milites diſponūt, vt referunt *Berrett. conſ.* 96. *num.* 2. *Natt. conſ.* 507. & 508. quos refert, & ſequi videtur, (licèt nō firmet) *Rota in Hiſpalen. decimarum* 27. *Iunij* 1644. *coram Corrado, dec.* 302. *par.* 9. *recen. num.* 17.

Prout M. Magiſter habet poteſtatem con-

concedendi his militibus facultatẽ libe-
3 rè diſponendi de patrimonialibus, quod facere non poteſt de acquiſitis, vt plenè *in Recanaten. bonorum* 23. *Iunij* 1642. *Cerro dec.* 118. *par.* 9. *recen. cum alijs per Adden. ad deciſ.* 16. *nu.* 10. *& ſequen. par.* 3. *recen.*, ideoque iſta Religio magnam differentiam conſtituit inter vnam, ac alteram ſpeciem bonorum.

De reliquo autem; Dicebam quod ſpectata rigoroſa iuris diſpoſitione, Religio haberet intẽtionem fundatam, quo-
4 niam milites Hieroſolymitani profeſſi, ſunt veri religioſi, proindèq; inteſtabiles *Gregor. & Add. dec.* 87. *&* 109 *Buratt. & Add. deciſ.* 2. *Peruſina hæreditatis* 5. *Maij* 1662. *&* 30. *Aprilis* 1663. *corã Alberga-to*, & eſt in controuertibile, cum in conſimilibus controuerſijs ſola diſputatio eſſe conſueuerit, an defunctus eſſet profeſſus, nec nè, vt liquet ex deductis in *Fulginaten. hæreditatis* 14. *Februarij* 1650. *coram Veroſpio impreſſ. poſt Dianam reſolut. moral. par.* 10. *&* 11. *repetit. dec.* 15. *par.* 11. *recent.*

Neque videbatur quod indultum in propoſito ſuffragari poſſet, ſiquidem illud vtpotè conceſſum clerico ſæculari, nulla facta mentione mutationis ſtatus,
5 ad duos effectus conceſſum fuit, rectèq; operatiuum eſt; Primò ſcilicèt ob facultatem, aliàs etiam clericis ſæcularibus non competentem, diſponendi de bonis eccleſiaſticis, quæ de iure ſpectare debent ad Eccleſiam, vel eius loco ad Cameram Apoſtolicam ex Cõſtitutionibus *Iulij III. Pij IV. Sixti V. Vrban. VIII.*, *& aliorum*, de quibus *ſub tit. de benefic. diſc.* 81. *& ſeqq.*

Et ſecundò, diſpenſare ſolemnitatibus iuris poſitiui, atque ità tollere obſtaculum accidentale, quod inerat bonis, vel proueniebat à ſolemnitatibus, non autem habilitare perſonam in propoſito aliàs inhabilem, & quæ adinſtar ſerui habetur pro mortua, dum indulti tenor oſtendebat, id non fuiſſe expreſſum, neque cogitatum.

In contrarium Conſulentes, ſe fundabant in eo, quod in eodem indulto mẽ-
6 tio fieret etiam de commendis regularibus, & in ſpecie illarum iſtius Religionis cum derogatione eius priuilegijs.

Verum id mihi videbatur debile fundamentum, quoniam cum clerici ſæculares frequenter obtinere ſoleãt, ex Apoſtolica diſpenſatione, commendas Abbatiarum, ac Monaſteriorum regularium, ac etiam Prioratuum, & Commendarum iſtius Religionis, vt frequens Curiæ praxis docet, iſtaque Religio Hieroſolymitana, inter alia eius ampla priuilegia, illud obtineat, vt non veniat ſub generalibus derogatorijs, vel alijs diſpoſitionibus, niſi eius ſpecialis mentio fiat, ipſaque habeat quoddam ius ſuccedendi in aliquibus bonis, vel fructibus eius commendarum; Hinc proindè huiuſmodi indultorum conſueta formula eſt, huiuſmodi derogatoriam, ac ſpecialem mentionem apponendi, ſed ſemper eodem themate retento, quod ſcilicèt eſſet clericus ſæcularis, ideòq; inhabilitas teſtandi non ſit naturalis, ac omnimoda in perſona, ſed ſolùm accidentalis reſpectu bonorum, vel modi teſtandi, ac ſolemnitatum.

Clarius, quoniam indulta concedi ſolita religioſis profeſſis habent particu-
7 larem formulam omninò diuerſam, dum continent diſpenſationem voti paupertatis, & cum derogatione iurium Religionis, cui aliàs omnia bona deberentur iure ſucceſſionis, quamuis eſſẽt patrimonialia, vel quæſita, aliàs quàm eiuſdem Religionis intuitu; Idque adeò verum, quod in indultis, ſeù facultatibus teſtandi, quæ conceduntur Epiſcopis, ſi iſti ſunt Regulares, opus eſt, iuxtà vnam opinionem, huiuſmodi qualitatis mentionem facere propter voti obſtantiam, ob quam difficilius conceduntur, vt plenè *Pyrr. Corrad. in praxi diſpenſat. lib.* 10. *cap.* 4. *num.* 1. *cum ſequen.*; Atque receptiſſima propoſitio eſt, vt ex Datariæ, ſeù Cancellariæ ſtylo deſumatur Papæ voluntas, & quid concedere, vel denegare voluerit *Mantic. deciſ.* 214. *Greg. & adden. deciſ.* 150. *& paſſim*; Et conſequenter iſtud indultum nullatenùs trahendum videbatur ad iſtum caſum non expreſſum, neque cogitatum.

LVCANA

PRO

MICHAELE, ET SEPTIMIO DE ORSVCCIIS

CVM

BALDASSARRE pariter de ORSVCCIIS.

Reſponſum.

De Statuto Lucano diſponente vt codicilli fieri poſſint corã Notario, & duobus teſtibus, præterquam ſi in eis continerentur fideicommiſſa vniuerſalia totius hæreditatis, vel alicuius quotæ; An locum habeat in codicillis in quibus adimatur fideicommiſſum in priori teſtamento ordinatum,

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*

2 *De Statuto Lucenſi circà codicillos, abſque ſolemnitatibus eiuſque intelligentia.*

3 *An ex minus ſolemni diſpoſitione oriatur obligatio naturalis apta ad retentionem.*

4 *De diſtinctione inter probationem ſolemnem requiſitam, vbi agitur de noua diſpoſitione conceſſiua, vel ademptiua, & vbi agitur de declaratiua.*

5 *An ſecunda diſpoſitio, per quam ordinatur fideicommiſſum ſimpliciter ordinatum, regulari debere iuxtà ordinem primogenituræ, importet nouam diſpoſitionem, vel declarationem.*

6 *Dare & adimere eodem iure regulantur, & ſicut dari non poteſt hæreditas codicillis, ità neque adimi.*

7 *Declaratur, dicta concluſio, vt non ſemper paria ſint dare, & adimere.*

DISC. X.

1 MARIVS BONVISIVS, in eius teſtamento hæredem inſtituit Pompeum filium, eique, vel eius deſcendentiæ maſculinæ quandocumque deficiẽti ſubſtituit filios maſculos Nicolai Orſuccij generi; In codicillis verò poſtmodum conditis, coram Notario, & duobus teſtibus, diſpoſuit dictam ſubſtitutionem effectum ſortiri debere in ſolo natu maiore; Cum autem facto caſu ſubſtitutionis, Balthaſſar natu maior poſſeſſionem bonorum hereditariorum adeptus eſſet, atque Statutum Lucenſe diſponat, vt codicilli valeant coram Notario, & duobus teſtibus, præterquàm vbi continerent fideicommiſſum vniuerſale, vel in quota; Hinc orta eſt quæſtio inter ipſum, & dictos Michaelem, ac Septimium fratres natu minores, àn dicta codicillaris diſpoſitio ſubſtineretur, ſtante eius imperfectione ex defectu ſolemnitatum requiſitarum de iure communi, atque deſuper conſultus; Reſpondi, vt ſequitur.

Agit de hoc Statuto *Menoch. conſ.* 1137., *in fine*, ſed potiùs incidentèr, ac
2 præſuppoſitiuè, dum illius caſus diſputatio in alijs punctis conſiſtebat.

Pro codicillorum autem validitate vrgere videtur deciſio Rotæ Lucen. edita de anno 1606., per quam conſimilis codicillaris diſpoſitionis validitas firmatur, ex duplici fundamento; Primò ſcilicèt, quod vbi tractatur de transferendo ſucceſſionem in teſtamento præordinatam de vna perſona ad aliam, inter eas in priori diſpoſitione vocatas, & ſic intrà idem genus, tunc, contineri non dicitur nouum fideicommiſſum, ſed potiùs fideicommiſſi iam conſtituti declaratio, quæ ſolemnitatibus non indiget; Et ſecundò, quod vbi ille, ad cuius fauorem in huiuſmodi minùs ſolemnibus codicillis diſpoſitum eſt, reperitur in poſſeſſione, tunc poteſt excipiendo ſe tueri, dum ex minus perfecta vltima voluntate, oritur obligatio naturalis, quæ poſſidenti, exceptionem, ſeù defenſionem præbet.

De

De ſecundo fundamento, (cum ſenſu etiam veritatis) nullam rationem ha-
3 bendam eſſe puto, quoniam quicquid ſit reſpectu legatorum, quæ etiam ab inteſtato deberi poſſunt, atque legatario, qui reperiatur rem poſſidere abſque vitio, huiuſmodi retentio competat in vim naturalis obligationis ex plenè deductis *per Magdalen. de numer. teſtium part. 3. cap. 3.*; Cuius etiam contrarium in foro magis receptum eſſe praxis docet, adeo vt opinio concedentium huiuſmodi retentionem, potiùs operatiua remanere videatur quoad forum internum; Attamen id ceſſat, vbi agitur de hæreditate, vel ſucceſſione vniuerſali *ad text. in l. ſi poſt diuiſionem Cod. de iur. & fact. ignor. Alex. Iaſ. & cæteri in l. nemo poteſt ff. de legatis primo cum concord. per eumdem Magdalen. dicto cap. 3. num. 3. cum ſequen.* plenè *Boſſ. tom 3. Moral.* qui plures hinc indè colligit *tit. 14. §. 1. nu. 1. & ſeq.*

Quarè vnica difficultas reſidet in pri-
4 mo fundamento, circà quod videtur, vt vera ſit diſtinctio circa theoricam in abſtracto, quod ſcilicèt vbi agitur de noua ordinatione importante formalem diſpoſitionem conceſſiuam, vel ademptiuam, requirantur eædem ſolemnitates, quæ in teſtamento, vel alia noua vltima voluntate requiruntur, ſecùs autem vbi agitur de declaratione prioris diſpoſitionis ambiguæ, cum iſta nullas exigat ſolemnitates, ſed cõtentetur probatione naturali etiam imperfecta per teſtes ſingulares, vel per adminicula, ex deductis poſt antiquiores *per Mantic. de coniectur. lib. 12. tit. 16. num. 10. Gratian. diſcept. 650. num. 13. cum ſequen. Hodiern. controu. 11. num. 83. cum ſequen. Magdalen. de num. teſtium part. 1. cap. 30. nu. 11. cum ſequen. Rota in Romana dotis 27. Maij 1657. Cerro Romana annuæ præſtationis 4. Iulij 1663. Beuilaqua impreſſ. poſt Zuff. de legitim. proceſſ. deciſ. 102.*, & ſæpius, quoniam theorica eſt indubitata, ſolaque difficultas eſt in applicatione, àn ſcilicèt verſaremur in vna, vel altera parte diſtinctionis.

Applicando igitur ad rem, quando hæc ſubſtitutio haberet tractum ſucceſ-
5 ſiuum, vtpotè continens perpetuum, ac ſucceſſiuum fideicommiſſum in vniuerſa deſcendentia dicti Nicolai, quæ eiuſdẽ teſtatoris quoque dici poteſt, vtpotè proueniens ab eius filia, itaut prior diſpoſitio teſtamentaria concepta eſſet ad fauorem vniuerſi generis, cum pluribus, & ſucceſſiuis gradibus ſubſtitutionum; Tunc probabilius dicendum videretur vt verſaremur in caſu declarationis potiùs, quàm omninò nouæ diſpoſitionis; Et quoniam fauorabilius eſt ſucceſſionem reduci ad formam primogenituræ, ſeù maioratus, per quam familiarum ſplendor cum bonorum vnione meliùs conſeruatur, cum ob tantam diuiſionem ad nihilum redigi ſoleant, atque non obtineatur finis ab ambitioſis teſtatoribus haberi ſolitus, ex ijs quæ in propoſito erectionis primogenituræ habentur *in Mantuana feudi ſub tit. de feud., diſc. 10.*, idcircò pro validate actus probabilius reſpondendum eſt.

Siue vbi in priori diſpoſitione dictum eſſet ſimplicitèr, quod bona relinquebantur in deſcendentia ſub fideicommiſſo, non facta iſtius ſpeciali expreſſione circà ordinem, quoniam cum fideicommiſſi vocabulum verificetur etiam in primogenitura, quæ aliud non eſt niſi fideicommiſſum cum ordine delationis ad vnam tantum perſonam ex deductis *ſub tit. de fideicommiſſ. diſc. 7.*; Hinc proindè dicitur etiam declaratio, vt in ſpecie primogenituræ ordinatæ, quamuis promiſſum eſſet fieri donationem ſub fideicommiſſo, habetur *in Romana primogenituræ de Cardellis ſub eodem tit. de fideicommiſſ. diſc. 135.*; Vtroque enim caſu, ijs qui excluſi ſunt, ſupereſt ſpes ſuccedendi, ideòque non eſt omnimoda ademptio, ſed potiùs præpoſteratio, vt etiam aduertitur *eod. tit. de fideicommiſſ. diſc. 57.*

Vbi verò ageretur de vnica ſubſtitutione in primis vocatis terminanda, ad quam in teſtamento expreſsè omnes filij vocati eſſent, tunc reſtrictio ſucceſſionis ad ſolùm natu maiorem, importaret formalem ademptionem per diſpoſitionem omninò nouam, & conſequentèr intraret altera pars diſtinctionis; Ideo-
6 que cum dare & adimere eodem iure regulentur, quia ſicuti non dari, ità neq; adimi codicillis hæreditas poteſt, *l. 2. Cod. de codicill. §. codicillis Inſtit. eodem*, hinc ſequitur, vt id quod diſponitur in caſu,

caſu, quo codicilli contineant inductionem fideicommiſſi in tota, vel in quota, dicendum etiam veniat in caſu, quo ijdem contineant eiuſdem fideicommiſſi ademptionem.

Verùm maturius reflectendo, Contrarium videtur probabilius, quoniam cum habeatur regula generalis affirmatiua, vt codicilli conditi coram Notario, & duobus teſtibus valeant, illaque vnicam recipiat limitationem iam dictam, vbi agitur de affirmatiua inductione fideicommiſſi; Idcircò talis limitatio, vtpotè de ſui natura odioſa, non eſt extendenda de caſu ad caſum, dum habens pro ſe regulam dicitur habere intentionem fundatam, donec probetur limitatio in dubio non præſumenda. *Mantic. deciſ.251. num.4. Barboſ axiom. 198. & communiter.*

Potiſſimè in Statutis, in quibus non datur extenſio, etiam ſi concurreret identitas rationis ex pluries deductis *ſub titul. de ſucceſſ.*, multò magis concurrente diuerſitate, quæ in præſenti videtur notabilis; Licèt enim circà caſum hæreditatis, & ſic indirectæ ſucceſſionis, datio, ac ademptio parificentur, ex eo quod directa diſpoſitio in codicillis eſt incon-
7 grua; Attamen in reliquis notabilitèr differunt, inducere, ac adimere, vel reſtringere fideicommiſſum, cum primo caſu agatur de inducendo, ſeù ampliando ſeruitutem regulariter odioſam, in altero autem de eadem ſeruitute tollenda, vel reſtringenda, ſeù inducendo faciliùs libertatem, quæ in iure fauorabilis reputatur; Ac etiam quia non omninò incompatibile eſt, vt etiam ex interprætata, vel coniecturata voluntate diſponentis, numerus pluralis reſoluatur in ſingularem, & econtrà, ex ijs, quæ frequētèr habentur præſertim *dicto diſc.57. de fideicommiſſ.*; Si ergò id etiam ex coniecturis deſumi poteſt, hinc proindè rectè adaptabilis videtur terminus declarationis, quo teſtator codicillando in præſenti vſus eſt; Et cōſequenter nimiū dubitari poſſe videtur, quod verſemur potiùs in caſu regulæ, quàm in altero limitationis Statutariæ; Et ità audiui fuiſſe iudicatum, pro codicillorum ſcilicèt validitate, ac ſubſiſtentia, eaque habita pro certa, diſputatio fuit ſuper qualitate maioratus, àn eſſet regulandus ab ætate, ac per naturam, vel à prærogatiua lineæ iuxtà quæſtiones diſputatas *ſub tit. de fideicomm. diſc.1. cum plur. ſeqq.*, vt patet ex ſcriptis hinc indè apud *Matticum* longè poſt has adnotationes impreſſ. *conſult.92. cum ſeqq.*

ROMANA
TESTAMENTI

Diſcurſus in congreſſu pro veritate.

De Teſtamento condito in Regno Sardineæ cum tribus teſtibus tantùm, àn ſubſtineatur.

Et incidenter de teſtamento calore iracundiæ, àn & quando valeat ad materiam *text. in l.ſi filiam Cod. de inoff. teſtam.*

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *In Vrbe non attenditur forma* cap. cum eſſes, *quia ex Statuto ſeruandum eſt Ius ciuile.*
3 *Poſthumus, ſecto matri ventre natus, habetur pro non nato.*
4 *De teſtamento calore iracundiæ inualido.*
5 *De legibus Cataloniæ ſeruatis etiam in Regno Sardineæ ſuper teſtamento coram duobus, vel tribus teſtibus.*
6 *Teſtamentum conditum iuxtà mores loci valet*

valet vbique etiam quoad bona extrà territorium.

7 *In diſpoſitionibus ad pias cauſas excepto defectu, imperfectionis, voluntatis omnes aliæ iuris poſitiui ſolemnitates, formulæ, vel ſubtilitates ceſſant.*

8 *Nullitas reſultans ex calore iracundiæ percutit etiam teſtamenta ad pias cauſas.*

9 *Quando dicatur teſtamentum conditum eſſè calore iracundiæ ad effectum inualiditatis.*

10 *Quomodò conſilia & deciſiones attendi debeant.*

11 *De caſu duplicatæ legitimæ remiſſiuè.*

DISC. XI.

VIduata Principiſſa Co-
ſtantia Pamphilia Inno-
1 centij Decimi ex fratre
neptis, per obitum Prin-
cipis Nicolai Ludouiſij
in Regno Sardineæ, vbi
V.Regis & Capitanei Generalis munus
exercebat, aliquam fortè habẽs indigna-
tionẽ, cum Principe Ioãne Baptiſta vni-
co filio maſculo, teſtamentum condidit
coram Notario, & tribus teſtibus, in ſta-
tu ſalutis, in quo relicta dicto filio qua-
dam tabula picta, quatenùs id ei liceret,
ſin minùs eo inſtituto in legitima, ſeù in
eo, ad quod ex iuris neceſſitate tantùm
teneretur, poſthumum ex eius ventre
prægnante naſciturum, quatenùs eſſet
maſculus, ſi verò fœmina, eam, treſque
alias, quas iam procreatas habebat, hæ-
redes inſtituit, eas etiã maſculo naſcituro
in pupilliri ętate morienti ſubſtituẽdo;
Dictiſque filiabus (nulla facta mentione
filiorum ex eis procreandorum) ſubſti-
tuit Principem Camillum Pamphilium
germanum fratrem, & huic, Collegium
Romanum Societatis Ieſu, ſeù Eccleſiam
Sancti Ignatij in eodem Collegio per
Cardinalem Ludouiſium dicti Principis
viri germanum fratrem conſtructam,
cum quibuſdam oneribus ad rem non
facientibus; Quare ſequuta poſt aliquos
menſes dictæ Principiſſæ morte ex ab-
ortu habito de maſculo, nomine om-
nium filiorum, habitus fuit plurium
Aduocatorum, ac ſapientum congreſ-
ſus, præuijs etiam aliquibus conſultatio-
nibus primariorum virorum dicti Re-
gni Sardineæ, ſuper dicti teſtamenti va-
liditate, vel inualiditate, atque in hoc
congreſſu plura inualiditatis capita pro-
poſita, & diſcuſſa fuerunt.

Primò enim ab aliquibus profeſſori-
bus Vrbis credebatur vt teſtamen-
tum eſſet inualidum ob defectum nu-
meri teſtium requiſiti per diſpoſitio-
nem Iuris Ciuilis, quod ex Statuto
Vrbis diſponitur per eius ciues, & In-
2 colas ſeruari debere, adeòut receptum
ſit, vt teſtandi forma inducta per *text.
in cap. cum eſſes de teſtamentis*, ſtante
dicta ſtatutaria diſpoſitione, inter ciues
& incolas non ſufficiat, *Fenzon. ad Sta-
tut.42.num.8. Gratian. diſcept.233.num.
52. dec.396. par.4. diuerſ. Rub.de teſtam.
cap.34.*, & pro abſoluto fuit habitum
*in Firmana codicillorum coram Ghislerio
deciſ.312. part.9. recent.*, *& in eadem
coram Otthob.* inter ſuas *deciſ.145.*, dum
in eis totum fundamentum conſtituitur
in eo, quod teſtator eſſet forenſis; Et cõ-
probat etiam *Conſtitutio Alexand. VII.*
ſuper teſtamentis condendis tempore
peſtis, quoniã fatuitas fuiſſet indulgere,
vt ex dicta cauſa accidentali poſſent fie-
ri teſtamenta, cum quinque teſtibus, ſi
abſque tali impedimento ſufficerent qua-
tuor ad formam *dicti cap. cum eſſes*.

Alterum inualiditatis caput, tàm à
dictis Conſultoribus exteris, quàm ab
aliquibus ex diſcurrentibus, reſulta-
re credebatur ex caducatione ob defi-
cientiam ſcripti hæredis, dum poſthu-
mus, qui iam erat maſculus, natus dici
non poterat, vtpotè poſt mortem matris
3 ſecto ventre detectus ſemiuiuus, & qua-
ſi in inſtanti mortuus, qui proindè na-
tus dici non poterat, *l. quod certarum
Cod. de ſuis & legitimis & l.129. ff. de
verb. ſignif. Guglielm. de Benedictis de
teſtam. part.2. verbo Soboles, quam ge-
ſtat in vtero numer.16. & cæteri commu-
niter*.

Et quamuis dicto inſtituto ſubſtitu-
tæ eſſent filiæ fœminæ; Attamen dicti
præſertim Conſulentes exteri, nimium
effuſo ſermone, atque agitantes perè
omnes Repetentium ſcholaſticas quæ-
ſtiones, voluminoſum ferè tractatum
confecerunt ſuper puncto, àn mater
ſubſtitutionem pupillarẽ facere potuiſ-
ſet, vel compendioſam, quæ vulgarem

ad

ad id ſufficientem contineret, & àn clauſula codicillaris vtpotè appoſita in teſtamento mulieris, quam non conſtabat de illius viribus, & efficacia certioratam eſſe, ſuam faceret operationem, necnè.

Tertium inualiditatis caput proponebam ego in ſola ratione diſcurſiua, quod
4 reſultat ex *text. in l. ſi filiam Cod. de inoff. teſtam. ſiuè ex gloſ. ibidē verbo calore, vbi DD.*, de quibus plenè apud *Menoch. conſ. 544. & 1139. per tot. ac etiam conſ. 956. num. 40. cum ſequen. Ruger. conſ. 17. num. 115. cum ſequen. Altograd. conſ. 55. nu. 1. & per tot. lib. 1*, quod ſcilicèt teſtamentū parentis, qui calore iracundiæ filium, vel coniunctum contrà rationis & communis vſus ordinem ab hæreditate excludat, tanquàm ex quodammodo deficiente voluntate, ſeù ex mentis defectu, viribus carere debeat.

Quamuis autem plura, nimium ingeniosè ſuper omnibus deducta fuerint, eaque dicerē quod magna cōmendatione digna eſſent pro ſcholis, vel Academijs ad ingenij oſtentationem; Attamen videbatur, quod de illis poſſet dubitari; Singula ſiquidem examinando; Quatenùs pertinet ad primum inualiditatis caput deductum, èx deficiente numero ſeptem teſtium, priuſquam de infraſcriptis peculiaribus legibus notitiam haberem, ac etiam antè dictum congreſſum, abſolutas præſuppoſui leges municipales hanc teſtandi formam concedentes; Tùm quia comperieram, quod præcedens teſtamentum conditum à dicto Principe viro, cum aſſiſtentia Conſiliariorum, ac primariorum virorum illius Regni, in eadem forma conditum erat; Tum etiam quia in dictis elaboratiſſimis conſultationibus eiuſdem Regni ſapientum, quoad validitatem ratione ſolemnitatum, nulla fuit habita difficultas, & tamen inſpecta iuris communis diſpoſitione, etiam ruſticis ac idiotis id cognitum eſt.

Occaſione autem huius congreſſus, cōperij quod in Regno prædicto, ex Regijs Indultis, vteretur cū legibus Prin-
5 cipatus Cataloniæ & ciuitatis Barchinonæ, inter quas habetur, vt cōpetat ius teſtandi etiam cū duobus, vel tribus teſtibus, & de qua ſpecie, (quod ſacramētale ibi dicitur) plenè cæteris allegatis agit *Fontanell. deciſ. 576. & ſequentibus*.

Sufficit autem conficere teſtamentum iuxtà morem regionis, in qua illud ordinatur, etiam quoad bona extrà territorium, idq; non in ratione poteſtatiua, ſed ob voluntatem teſtantis ex deductis *per Merlin. deciſ. 447. aliàs 355. part. 5. recent.* & apud *Marin. reſol. 141. num. 16. lib. 1. Vameſ. conſ. 11. per tot. part. 1. & conſ. 387. num. 3. lib. 2. Giouagnon. conſ. 47. num. 2. lib. 1.* apud quos cæteri.

Vltrà quod, inſpecto etiam iure communi, adhuc eſſet debile fundamentum, cum ageretur de teſtamento inter libe-
6 ros *ad text. in l. hac conſultiſſimas §. ex imperfecto Cod. de teſtam.*; Ac etiam ſtante ſubſtitutione piæ cauſæ, pro qua omnes ſolemnitates iuris ciuilis remiſſæ sūt; Effectus enim huiuſmodi inſpectionis eo principaliter tendebat, vt vltima ſubſtitutio Eccleſiæ, ſeù Collegij, euitari poſſet, cum de reliquo, inter fratrem, ac Sorores, facilis fuiſſet concordiæ modus; Hic autem finis non habebatur ſtante dicto priuilegio piæ cauſæ, vndè propereà inanes dicebam omnes quæſtiones deſuper actas, etiam ſola iuris communis diſpoſitione attenta.

Eademque ratione prorſus inutiles credidi labores aſſumptos ſuper diſputationibus habitis per DD., àn ſub pupillari ordinata per matrem, adeſſe di-
7 catur vulgaris apta ad ſubſtinendum teſtamentum per primi hæredis prædeceſſum, ſeù non exiſtentiam; Cum enim huiuſmodi nullitatis indagatio percuteret dictum effectum excludendi piam cauſam ſubſtitutam, iſte effectus non habebatur, ex iam dicta ratione, quod Eccleſia, & pia cauſa non ſubiacent iuris poſitiui ſubtilitatibus, ac nullitatibus ex eius diſpoſitione reſultantibus, ſed ſpectatur ſola veritas naturalis, ſuper perfectione voluntatis, cuius imperfectio tantùm attenditur *ad notat. in cap. relatum de teſtam.*, & pluries *infra diſcur. 13. & ſeqq.*; In hoc etenim verè nimium commēdabilis eſt Curiæ Romanæ ſtylus, cui omnes alij fortè locum cedere debent, quoniam in cauſarum diſputationibus, (reſecatis ſuperfluis quæſtionibus), ſtrictè agitur de illis punctis præciſis, qui percutiunt effectum, ad quem diſputatio habeatur.

Tertium inualiditatis caput à me excitatum,

citatum, quod ſcilicèt factum eſſet calore
8 iracundiæ, fuiſſet conſiderabile etiam aduersùs piam cauſam, quando facti ſubſiſtentiam haberet, itaut obſtaculum non faceret defectus applicationis, dum percutit defectum voluntatis, quem piæ cauſæ fauor non ſupplet, iuxtà veriorem, ac magis receptam opinionem ex pluries *infra dicto diſc.13. & ſeqq.*; Et in ſpecie de inualiditate teſtamenti conditi calore iracundiæ quamuis ad pias cauſas *Ruger. dicto conſ.17. Altograd. dicto conſ. 55. lib.1.*, apud quos cæteri, ex dicta irrefragabili ratione deficientis voluntatis, vndè intrare dicitur defectus iuris naturę, cui priuilegia per ius poſitiuū pię cauſæ conceſſa, derogare non poſſunt.

Difficultas verò erat circà applicationem, ex cuius defectu, Egomet qui motiui promotor eram, de illius ſubſiſtentia dubitabam; Ad hunc enim ef-
9 fectum, ex concordi ſenſu ſcribentium in eadem *l. ſi filium*, talis iracundiæ calor requiritur, vt ſi formalem furorem, ſeù amentiam non inducat, magnam tamen cauſet mentis alteratione͂, adeout adeſſe dicatur defectus voluntatis, quod in præſenti non iuſtificabatur; Siquidem aliud eſt calor magnæ iracundiæ; Aliud verò indignatio, ſeù auerſio ab eo amore, quem natura in parentibus ergà liberos, vel econuersò, regulaRitèr inſitum, accide͂tia ſolent alterare et hic propriè videbatur caſus.

Quamuis enim allegati Auctores, pręſertim *Menoch. dicto conſ. 544. & conſ. 1139.*, probare conentur, vt ex huiuſmodi malè ordinata, & inuerisimili diſponendi forma, arguatur mentis infirmitas, ſeù magna alteratio; Attamen liquet quod more Conſulentium pleraque dicuntur ad propriam eruditionem oſtendendā, vel ad cauſæ ſeruitium, dum præſertim vtrobique proceditur cum determinatione Senatus Romani relata per *Valer. Max.*, de qua in foro nulla ratio habenda eſt, niſi pro vno ex adminiculis bonæ, vel malæ valetudinis, quādo alia concurrant, adeòut verſemur in ambiguo, ex ijs, quæ infra habentur *in Auenionen. fideicomm. diſcurſ.39.* & in alijs.

Ac etiam quia in caſibus poſitis per *Menoch.*, multæ concurrebant circumſtantiæ, quæ non omninò improbabilia reddunt ea Reſponſa, ad rem non applicabiles; Siquidem *in conſ.544* agebatur de patre habente tres filias, ergà quas in effectu æqualem habebat affectionem, attamen primam excluſit ob indignationem cum eius viro, cuius vtilitate ceſſante, eamdem, eiuſque filios vocauit, vndè videtur ſpecies exhæredationis irrationabilis in odium tertij; Et in caſu *conſ.1139.* agitur de excluſione filij infantis, qui proprij demeriti, ac paſſiuæ indignationis incapax erat, vnde ſtante inſtitutione remotiorum collateralium, de quorū malis artibus etiam veheme͂tia concurrebant adminicula, in ſeducendo teſtatricem infirmam, morbi acerbitate, ac mortis turbatione vexatam, ità cadere poterant, iuxta ea quæ habentur *infra diſc.33*; Verùm quidquid ſit de veritate in dictis caſibus, attamen ceſſabat in omnibus applicatio ad præſentem, in quo agebatur de teſtamento condito in ſtatu valetudinis, in qua per menſes continuatum fuit; ideoque indignatio perſeuerabat ſanguine refrigerato, cauſa verò indignationis proueniebat, non ex facto tertij, ſed ipſiuſmet filij excluſi, atque diſpoſitio non erat ad fauorem extraneorum, vel remotiorum, ſed filij poſthumi, qui viri defuncti nomen aſſumpturus erat, et in eius defectum filiarum, ac poſt eas fauore piæ cauſæ.

Iſta etenim parùm conſueta diſponendi forma, quæ deuiat ab ordine naturæ, ſemper ab aliqua indignatione, vel auerſione prouenit (cum ſine his non detur caſus ità diſponendi); Ideoque ſi exindè inferri poſſet ad mentis infirmitatem, vel alterationem, quæ ſufficeret ad inualidandam diſpoſitionem, hinc ſequeretur quod nunquàm verificabilis eſſet illa facultas, quam quiſque habere dicitur diſponendi pro libito de bonis ſuis etiam irrationabiliter, ac proijciendo in mare, dummodò filijs relinquat legitimam, vltrà quam eius obligatio non extenditur, cum abſque dubio non detur caſus, in quo quis habens proprios liberos, illam exerceat, niſi accedat aliqua indignatio, vel cauſa accidentalis alteratiua inſiti amoris naturalis.

Hinc proindè in congreſſu plurium Aduocatorum habito *in vna Neapolitana* ad inſtantiam Principis Hyeracis de familia Grimalda, ſuper teſtamento condito

dito per Principiſſam eius matrem diſponentem ad pias cauſas de vniuerſo beſſe hæreditario, relicta filio ſola legitima; Quamuis idem *Altograd. ſenior*, tranſcribendo eadem ab ipſo deducta *dicto conſ. 55 lib. 1. ex Menoch. locis citatis*, cum fuſiori eius conſueto, docto quidem, ac elaborato ſtylo, (aliquibus tamen ſuperfluitatibus laborante), pro teſtamenti inualiditate conſuluiſſet, ex eo præſertim, quod in ipſo filio, nulla penitùs concurreret indignationis, vel dementiæ cauſa, ſed hæc tota eſſet cum viro, ac patre reſpectiuè, cum quo magnæ diſcordiæ, atque acerrimæ lites ſuper thori ſeparatione præceſſerant; Omnes tamen in concordi ſenſu fuimus, vt in hoc motiuo nullum conſtitui poſſet ſolidum fundamentum, dum conſtabat quod teſtamentum, pacato animo, à maturo conſilio conditum erat.

Non ità eſt caſus, de quo agit idem *Altograd. conſ. 55.*, in quo aliquam probabilitatem ſuum reſponſum habet, dum agebatur de teſtamento condito calore iniuſtæ iracundiæ, per imprudentem, ac malè morigeratum filium, ægreferentem iuſtas ſuorum errorum increpationes matris, & ſororis, cum illarum recurſibus etiam ad Principem; Et fortius quia ſubſequebatur reconciliatio, cum verbis probantibus pœnitentiam dicti prioris teſtamenti, cum alterius ordinatione coram quatuor, vel quinque teſtibus ex Statuto ad nouam diſpoſitionem ſufficientibus.

Ideoque Conſilia, & Deciſiones, attendi debent in caſibus, in quibus loquun-
10 tur, ac ſpectatis illorum circumſtantijs, combinandis cum illis, quæ concurrunt in caſu ad quem prætenditur eas applicare.

Et propterea mea ſententia fuit, cui cæteri adhæſerunt, vt de his poſſet du-
11 bitari reſeruando, vt videretur de motiuo à me excitato, nempè obtinendi (ſi fieri poſſet) duplicatam legitimam, Vnam ſcilicèt integri trientis debitam ipſi Principi, non extantibus fœminis ex Statuto Vrbis, excluſis; Et alteram ex diſpoſitione eiuſdem teſtatricis, expreſsè dictis filiabus legitimam relinquentis, ex ijs quæ habentur in ſua materia *ſub tit. de Detractionibus & Legitima diſc. 3.*, atque iſtud erat pinguius remedium, dum ſublato etiam de medio iſto teſtamento, remanebat alterum in Vrbe conditum, quod plura etiam grauamina continebat, adeò vt magis expediret iſtud vltimum ſuſtineri, quando dicta duplex legitima obtineri poſſet; Nihil tamen concluſum fuit, atque huc vſque defuit occaſio maturum iudicium deſuper efformandi.

TAVRINEN.

TESTAMENTI

PRO

LVCIA

CVM

HOSPITALI S. IOANNIS TAVRINI

Reſponſum ad cauſam, cum ſenſu veritatis.

De teſtamento condito ad formam Decreti Ducalis, vel Conſtitutionis Sabaudiæ, quando dicatur validum, ac perfectum.

Diſpoſita in teſtamento imperfecto ratione ſolemnitatum, ſed perfecto ratione voluntatis, condito ad piam cauſam, atq; iſtius fauore valido, ân ſubſtineantur in totum etiam quoad prophana.

Et de poteſtate Principis diſpenſandi ſolemnitatibus in teſtamento conficiendo, vel reualidandi teſtamētum iam factum, etiam re non integra, & poſt ius quæſitum venientibus ab inteſtato.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *DE Conſtitutione Sabaudiæ ſuper forma teſtandi.*
2 *Facti ſeries.*
3 *An ſolemnitas dicta Conſtitutionis impleri poſſit per procuratorem.*
4 *An teſtamentum ſubſtinendum ſine ſolemnitatibus fauore piæ cauſæ, ſubſtineatur quoad diſpoſitiones prophanas.*
5 *De rationibus ſuadentibus affirmatiuam.*
6 *De teſtamento apud acta Iudicij.*
7 *Quomodo præſentetur inſtrumentum per mulieres, aut alios impeditos, vt ſeruetur Ritus M. C. Vicariæ.*
8 *Princeps poteſt diſpenſare ſolemnitati teſtamentorum.*
9 *Quod Dux Sabaudiæ habeat iura Principis.*
10 *An Princeps poſſit reualidare teſtamentũ inualidum.*
11 *De explicatione ſolemnitatis per procuratorem teſtatoris.*
12 *De ſolemnitatibus requiſitis ad certum effectum, vt earum defectus non attendatur, ſi adimpletur effectus.*
13 *De poteſtate Principis legitimandi baſtardum, ſeù inhabilitandum capacem, etiam poſt factum caſum ſucceſſionis, & ius quæſitum venientibus ab inteſtato.*
14 *Fauor cauſæ piæ ſupplet defectus ſolemnitatis, ſed non illum imperfectæ voluntatis.*
15 *Quando dicatur voluntas perfecta, vel potiùs præparatio.*
16 *Quod teſtamentum conditum coram vno deputato habeatur, ac ſi confectum eſſet coram Senatu.*

DISC. XII.

AD tollendas eas controuerſias, quæ ſuper teſtamentis volentium ità te-
1 ſtari, vt eorum voluntas non niſi poſt mortem pandatur, nimium frequentes in foro habẽtur, Vel ſuper ſchedulæ teſtamentariæ ſuppoſitione, iuxtà notabilem caſum relatum *per Burgos de Pax ad ll. tauri num. 1166. fol. 331.*; Vel ſuper eiuſdem ſchedulæ identitate, ac alijs, de quibus poſt antiquiores ab eis relatos plenè habetur *apud Cyriac controu. 444 Gratian. diſcept. 973. Rouit. dec. 95. Altograd. iun. controu. 50. & alios, de quibus hoc tit. ſæpiùs.*

Prudentiſſimè per Conſtitutionem, ſeù decretum Ducale Sabaudiæ, ſtatutum eſt, vt abſque alia ſolemnitate, vel iuſtificatione, validum cenſeri debeat illud teſtamentum, quod contentum ſit in ſchedula, quam clauſam, idem teſtator (cuius perſona recognita ſit), perſonaliter præſentauerit coram Senatu in Aula, nuncupata *Conferentiarum*, ibique profeſſus fuerit in illa ſuum teſtamentũ, vel aliam vltimam voluntatem contineri, in cuius ſcripturæ dorſo adnotari debeat dictus actus cum ſubſcriptione primi, vel ſecundi Pręſidentis, ac Secretarij, & appoſitione ſigilli ducalis, dictaque ſcriptura ad cuſtodiam reponi debeat in Archiuio eiuſdem Senatus, ſub quadam præſcripta forma, quando opus erit extrahenda, vt latius in dicto decreto, Italico vulgari idiomate concepto, atque regiſtrato *apud Solam in Commentar. ad eadem Decreta ſub tit. de vlt. vo unt. Ciuitatis Taurini.*

Cupiens autem Stephanus Laurentius
2 Hyeronus iuxtà hanc formam teſtari, cũ ob impedimentum infirmitatis, eam cũ perſonali interuentu ſeruare non poſſet, nolens, vel putans non poſſe id explica-
3 re per procuratorem (vt fieri poſſe benè probat *Sola in Commentar ad idem Decretum lite G num. 16. in fine*); Hinc, inhærendo ſtylo, quem ſupponitur iam inualuiſſe, à Duce Sabaudiæ ſuppliciter obtinuit, huiuſmodi teſtamenti conſignationem, ac reſpectiuè receptionem, committi vni ex Senatoribus, ad effectum, vt illud receptum reponeret in Archiuio cuſtodiendum ad formam dicti decreti.

Prout cum interuentu etiam Secretarij Senatus ſequutum fuit, atque Senator deputatus (ſtylo etiam forſan inhærendo) pinguius ſibi commiſſas partes impleuit, quoniam non ſolùm curauit in Archiuio reponi, ſed etiam eadem die, nomine eiuſdem teſtatoris, dictum teſtamentum præſentauit in Senatu congregato in aula prædicta, vt à primo Præſidente ſubſcriberetur, atque ſigillo Ducali muniretur, eoque legitimè poſt mora-

tem teſtatoris aperto, compertum eſt, in eo inſtitutos eſſe ſingulos pro tertia parte hæredes, Dominicam ſororem, Petrum Antonium priuignum, ac Hoſpitale S. Ioannis eiuſdem Ciuitatis, pluraq; legata pia, & prophana ordinata, vnum præſertim vſusfructus ad fauorem Luciæ vxoris, cui etiam aliqua bona in proprietate relicta fuerunt.

Prætendentibus autem dicti Hoſpitalis adminiſtratoribus, teſtamenti imperfectionem quoad prophanas diſpoſitiones, ex eo quod dictus actus præſentationis in pleno Senatu, ſequutus eſſet re non integra, & poſt mortem teſtatoris, non obſtante reſcripto reualidatorio ad inſtantiam dictæ Luciæ per dictum Ducem conceſſo, proindèque vt ob eiuſdem imperfecti teſtamenti validitatem, ſolo fauore cauſæ piæ, ex diſpoſitione *textus in cap. relatum ſecundo de teſtam.*, dicto Hoſpitali ex beneficio iuris accreſcendi, vel non decreſcendi, integra hæreditas competeret, idcircò dũ quæreretur quid iuris reſpondi vt ſequitur.

Quando etiam prædicta, iuris, ac facti præſuppoſita, iuxtà Hoſpitalis prætenſionem ſubſiſterent, quod ſcilicèt conſtaret quod actus prædictus re non integra ſequutus eſſet, quodq; id importaret imperfectionem, ac defectum formæ per dictum decretum Ducale præſcriptæ.

Adhùc prętenſio iniuſta, malèque fundata eſſet, atq; ſcandaloſa potiùs in loco
4 pio reputanda; Licèt .n. ex originali dubitatione *Iaſ. in l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto Cod. de teſtam.*, cuius fundamenta abſque proprij iudicij interpoſitione, refert *Tiraquell. de priuil. pia cauſa cap.8.* & ſequuntur aliqui, præſertim *Magdalen. in tract. de num. teſtium par. 2. cap.7. num. 19. cum ſequeu.*, dubitari ſoleat, vt diſpoſita in teſtamento ſubſtinẽdo in ſolo fauore piæ cauſæ, non ſubſtineantur quoad prophana.

In contrarium tamen, ſequendo *Salicetum in auth. caſſa, & irrita Cod. de ſacroſ. Ecleſ., Abb., Butr., & alios*, de quibus *idem Tiraqu. d. cap. 8. in princ.*, videtur verior, magiſque communis, ac recepta opinio, vt cæteris allegatis plenè probant *Gratiau. diſcept. 606. num. 24. & ſequen. Riccius, & Thor. in addit. ad Tiraquell. d. cap. 80. Capic. Latr. conſult. 93. num. 39.*, plenè, ac elaboratè diſcuſſo formiter articulo, (aliquantulum tamẽ prolixo euagatorio ſtylo) *moderuus Rubeus in obſer. ad teſtamen. ad pias cauſas cap 56. num. 211. cum ſequeu., & numer. 239. 245. 275 & 303. cum ſequentibus*, vbi refert plures Canoniſtas, & Morales hanc opinionem firmantes, *& cap. 60. ex numer. 350.*, vbi latè reſpondet omnibus contrarijs.

Hinc proindè iſta maior auctoritas, in numero, ac pondere, Ciuiliſtarum, & Canoniſtarũ, ac Moralium in propoſito ſufficere deberet; Verum quia ſtylus, ac genium nimium abhorrent in ſola fide magiſtri iurare, ſoliſque auctoritatibus inniti, quando ratio haberi poteſt, hinc magis ſtringentes eſſe pondero rationes, quæ ſparſim poſt alios relatæ habentur *apud eumdem Rubeum locis citatis*.

Præſertim verò illa, ex qua piæ cauſæ
5 priuilegium reſultat, contentum *in dicto cap. relatum*, quod ſcilicèt Eccleſia non curat, neque attendit iuris poſitiui ſolemnitates, ac formulas, ſed inhærendo dicto Euangelico, *vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum*, attendit ſolùm veritatem naturalem; (Et ex qua ratione in pluriũ ſententia reſultat obligatio fori interni ex plenè congeſtis *per eũdem Rub cap. 58. nu. 245. & ſequ.*); Cum etenim Eccleſia, ſeù pia cauſa ligetur magis obligatione ſeruandi iuſtitiã, & æquitatẽ quã ligẽtur ſæculares quibus in earũ cultu exẽplar eſſe debet; Hinc proindè, naturalibus, ac diuinis principijs nimiũ repugnare videtur, vt eam voluntatem, quam ipſa Eccleſia, vel pia cauſa dicit pro ſe perfectam, ac validam, atque à falſitatis ſuſpicione alienam, debeat in aliorum excluſionem dicere ſuſpectam, ac inualidam, & imperfectam, quoniam eſſet allegare contradictoria, atq; locupletari cum aliena iactura, ita aliena bona contrà Domini voluntatem captãdo.

Neque videtur, quomodo auctoritas *Iaſon.*, qui eſt contrariæ ſententiæ anteſignanus ad fauorem piæ cauſæ, attendi valeat, dum ipſe illam ſequitur ſententiam, quod minùs ſolemniter diſpoſita ad cauſas prophanas, cedere debeant ad commodum venientium ab inteſtato, nõ autem piæ cauſæ, quæ contenta veritate naturali, non debet ex ſola ſubtilitate iuris poſitiui aſſequi, vltrà id, quod bonorum dominus ei relinquere voluit, ideo-

ideoque, quidquid ſit de huius aſſumpti veritate, ad id reflectendum eſt, ad dignoſcendum, quantum prædictæ *Iaſon.* auctoritati deferendum ſit.

Ex his autem ceſſare videtur neceſſitas inſpiciendi, an ſatisfactum eſſet nec nè dicto decreto Ducali, eiuſque forma impleta, dum poſita etiam negatiua, id ſuffragari poſſet venientibus ab inteſtato, non autem piæ cauſæ venienti ex eadem diſpoſitione tanquam naturaliter, ac verè perfecta, & valida, potiſſimè quia data hac imperfectione, illa influeret etiam in voluntatem, vndè neque piè diſpoſita valerent vt infrà.

Verum vbi etiam de hoc puncto agendum eſſet, adeòut, præmiſſis ceſſantibus, ad iſtum ſolum punctum reduceretur cardo diſputationis; Adhùc omninò verius videtur, vt decreto prædicto ſatisfactum ſit, ideoque teſtamentum ſit validum, & perfectum, etiam in prophanis.

Licèt enim ſeruata non ſit forma præciſa decreti, quæ conſiſtit in eo, vt ipſemet teſtator, perſonaliter in Aula conſueta, ſchedulam coram Senatu exhibeat; Attamen ex Principis diſpenſatione, ratione iuſti impedimenti infirmitatis cōceſſa, ille actus, qui in Aula, plenoque Senatu faciendus erat per teſtatorem nō impeditum, factus eſt in aula ipſius te-
6 ſtatoris, coram Senatore delegato, cum Secretario, ità ex dicta diſpenſatione Principis repræſentantibus plenum Senatum, iuxtà ea, quæ in terminis teſtamenti apud acta Iudicij, benè, & punctualiter deducuntur *per Manzium in tract. de teſtam. valido, vel inualido tit. 1. num. 39.*

Quod etiam in ſimili habemus in eo iudiciali actu, qui ad formā Ritus M.C. Vic. Neapolis ſuper liquidatione inſtrumenti fieri debet per creditorem perſo-
7 naliter in pleno Tribunali comparētem, ac præſentantem, cum iuramento, alijſq; præſcriptis formis, inſtrumentum, quoniam ſi agatur de muliere, ſeu alio, qui ex iuſto impedimento accedere non poſſit ad Tribunal, tunc deputatur vnus ex Iudicibus eiuſdem M. C. cum eiuſdem Tribunalis Notario, qui accedant ad Eccleſiam vicinam, vel Monaſteriū, (ſi creditrix ſit Monialis) vel ſimiliter, ibique tanquam repræſentantes totum Tribunal recipiant præſentationem inſtrumenti, habendam perindè, ac ſi coram toto Tribunali facta eſſet, *vt per Franciſcum Antonium de Iudice Robert. in tract. de liquidat. inſtrum. concluſ. 4. num. 7. & 8. & alios practicātes*, cum ſimilibus, atque hic eſt caſus præciſus.

Quodque Dux habuerit talem actum coram Senatore delegando pro perfecto, perindè, acſi in pleno Senatu factus eſſet; Euidenter liquet ex tenore reſcripti, dum poſt illius explicationem, ſolum iniungitur actus repoſitionis in Archiuio, qui non reſpicit ſolemnitatem, ſeù formam adhibendam in ipſo actu teſtandi, ſed ſolùm cautelam cuſtodiæ, abſque dubio ex interuallo etiam adimplēdam, vt conſtat ex decreti tenore, ibi. *S. A. R. manda al Senatore Liprando, che ſi traſferiſca alla Caſa del Supplicante infermo, riceua il di lui teſtamento, e lo porti nell' Archiuio del Senato per eſſer' iui cuſtodito.*

Igitur perfectio teſtamenti alium actum non deſiderabat, ſed per receptionem à dicto Senatore factam in domo infirmi teſtatoris, actus remanſit perfectus, atque id, quod idem Senator deindè in pleno Senatu geſſit, potiùs fuit ad quamdam maiorem ſuperabundantiam.

De poteſtate autem Ducis concedendi talem diſpenſationem, dubitandum non eſt, quoniam ex eadem ratione, ob
8 quam ſolemne declarare potuit teſtamētum præſentandum à teſtatore in Senatu, potuit etiā tale declarare illud præſentandum coram vno Iudice per eumdem Principem deputato; Teſtamentorum enim ſolemnitas eſt de iure poſitiuo, cui Princeps diſpenſare poteſt, ex ijs, quæ circa indulta conceſſa Cardinalibus, vel alijs, teſtandi cum ſola ſchedula, nullaque iuris ſolemnitate ſeruata, latè habentur *apud Altograd. iun. controu. 15. cum ſequen.*, *& ſupra diſcurſ. 6.*; Et de teſtamētis more Veneto ex illius Reipublicæ legibus *Merlin. deciſ. 447. num. 22. aliàs deciſ. 355. par. 5. rec.*; Et generaliter *Marta de ſucceſſ. par. 4. quæſt. 3. art. 4.*, & habet pro abſoluto *Faber in Cod. lib. 6. de teſtam. defin. 22.*

Quodque Dux Sabaudiæ habeat iura
9 ſupremi Principis in condendis, ac deſtruendis legibus, atque facere poſſit quantum facere poteſt Imperator in ſuo

Imperio, ex *Iaſ.*, *Beccio*, *Laderch*, *Surdo*, *& alijs allegatis*, plenè *Bellon. iun. conſ.14.num 15.*, ac etiam ſæpiùs in eius aureo *tractatu de Iur. accreſcendi*.

Hiſque non aduerſantur notata *per Fabrum in Cod. tit. 6. de teſtam. defin.22.*
10 ſuper defectu poteſtatis Principis in reualidando teſtamentum inualidū poſt mortem teſtatoris, ac ius quæſitum venientibus ab inteſtato, vel alijs, quoniā in præſenti ſolùm agitur de poteſtate immutandi formam ſuper actu faciendo, vt ſcilicèt id, quod ex eiuſdem Principis lege faciendum eſt in pleno Senatu, ſufficienter factum dicatur coram vno Senatore, vtpotè ex eius diſpenſatione totum Senatū repræſentante, & hic eſt punctus ineuitabilis non habens reſponſionem.

Erroneum verò eſt conſiderare dictum Senatorem tanquàm infirmi teſta-
11 toris procuratorem, deputatū ad præſentandum ſuo nomine teſtamentum in Senatu, iuxtà cautelam traditam *per Solam in Commentar. ad idem decretū num. 16.*; Id enim videtur æquiuocum manifeſtum, quoniam ſi in ſenſu *Sola*, iſte actus tanquam voluntarius, per quemcūque procuratorem cum regulis generalibus explicari poteſt, hinc proindè, neceſſaria non erat gratioſa diſpenſatiua delegatio ſupremi Principis de vno Senatore, dum quicumque priuatus qui de iure non ſit prohibitus ad exercendum munus procuratoris ad id propria auctoritate deputari poterat; Ideoque iſtud videtur fundamētum merè ideale, atque deputatio facta per teſtatorem de eodem Senatore ad præſentandum teſtamentum ſuo nomine in pleno Senatu, eſt potiùs quædam formalitas, ac ſuperabundans cautela, non apta ad deſtruendum actum aliàs validum, ac perfectum iuxtà nimis vulgaria axiomata.

Item vbi lex præſcribens certam ſolemnitatem, ſeù formam, habet expreſſam cauſam, ob quam legislator illam inducere profeſſus eſt, tunc ſi ità con-
12 ſtet de ſinceritate actus, vt tollatur ea ſuſpicio, ob quam illa maior ſolemnitas inducta eſt, adhuc actus ſubſtinetur, vt in terminis ſolemnitatum requiſitarū in teſtamento cæci *per text. in l. hac conſultiſſima C. qui teſtam. facer. poſſ.* firmant *Menoch. lib.4. præſumpt.6. n.2. Honded. conſ.58.num. 28.lib.2. Michalor. in tract. de cæco, muto, & ſurdo cap.6. num.28. Burgos de Pax ad l.3. Tauri num.1298.*, *& infra diſt.33.*; Et in terminis interuentus viri, vel coniunctorum in teſtamento mulieris per Statutum deſiderati, *Rota deciſ.9. num. fin. & deciſ. 193. num. penult. & fin. par. 9. recen.* cum ſimilibus.

Ideoque cum in præſenti teſtamento, tam ex rationabilitate, bonaque ordinatione diſpoſitionis, quàm ex interuentu probati Senatoris, & Secretarij ordinarij Senatus, ac etiam ex ferè inſtantanea exhibitione in pleno Senatu eadem die, conſtet de ſinceritate actus, prorſus vanum eſt, ex quodam ſophyſtico, ſeù metaphyſico defectu, huius teſtamenti inualiditatem prætendere.

Vndè propterea reualidatio facta per Ducem, capienda non venit tanquàm mera, & noua gratia reualidatoria actus aliàs certitudinaliter nulli, ac imperfecti, quo caſu intrare poſſent difficultates ex parte Hoſpitalis excitatæ, ſed potiùs tanquàm canonizatoria veritatis, ſeù declaratio, qualem voluntatem ipſe habuerit in conceſſione gratiæ, quam infirmo teſtatori conceſſit, & ſic in comprobationem præmiſſorum, quæ etiam ſine tali reualidatione de iure ſubſiſtunt.

Præterquamquod, vbi defectus non eſt iuris naturæ, quia nempè agatur de ſupplendo imperfectionē voluntatis, ſed eſt ſolùm iuris poſitiui, & pro ſupplendo defectum ſolemnitatum, non videtur quid impediat ſupremi Principis poteſtatem, quin decernere valeat, vt ſola probatio naturalis ad morientis voluntatem exequendam, ſufficere debeat, quoniam ità non tollit de alieno, et de eo quod quis ex ſua prouidentia quæſiuit, ſed ſolùm de ſuo, tollendo ſcilicèt illud beneficium, quod ex eius legis diſpoſitione prouenit, iuxtà communem di-
13 ſtinctionem firmatam *per DD. ad materiam text. in l. aſſiduis Cod. qui potior. in pign. habeantur*, ex ijs, quæ in materia concedendi legitimationē baſtardo aliàs incapaci ſucceſſionis, poſtquam quæſitū eſt ius legitimis ſucceſſoribus, vel habilitationis clerici in ſucceſſione feudorū, cum ſimilibus, ſatis benè pluribus allegatis, ibidem videndis, probant *Apont. conſ.152. Marta in ſumma ſucceſſ. par.4. quæſt.3. art.4. & quæſt.4. art.4. in appendice*,

dice, de Marin reſol.46.lib.2.num.8.cum ſeq., & alij, de quibus habetur *ſub tit. de Regal. diſc.148.*, quoniã prohibenda nõ eſt Principi poteſtas auferendi illud ius, quod tertio, non ex propria induſtria,& conuentione, ſed ex eiuſdem Principis eiuſque legis poſitiuæ beneficio,delatum eſt, præſertim vbi æquitas huiuſmodi diſpenſationi non reſiſtit,ſed potius aſſiſtit, vt *d. diſc.148. de Regal.*

Cæterùm,vbi altius,atq; cum illis metaphyſicis ſubtilitatibus, cum quibus ex parte Hoſpitalis hoc teſtamentum impugnari prætenditur, materia reaſſumenda eſſet;Si ſubſiſteret dictum aſſumptum,quod ſcilicèt actus geſtus per teſtatorem coram Senatore,importaret ſolum mãdatum eidem Senatori traditum ad preſentandum eius nomine in Senatu ſchedulam teſtamentariam, iuxtà quam erat eius teſtandi voluntas.

Non improbabiliter dici poſſet, vt ob ſuperuentam interim mortem mandantis,antequam mandatum à mandatario adimpleatur, teſtamentum remaneret imperfectum, imperfectione voluntatis, ob quam indubitatum eſt, vt neq; valeant diſpoſita ad piam cauſam, cuius fauor ſupplet quidem imperfectionem ſolemnitatum, nullatenùs autem illum voluntatis, ex ea clara ratione, quod hic dicitur defectus iuris naturæ, cui Papa, vel alter Princeps diſpenſare non poteſt;

14 Vndè propterea receptiſſimum eſt, diſpoſitionem *text. in d. cap. relatum* non ſuffragari quoad defectum, ſeù imperfectionem voluntatis *Oldrad conſ.119.Decius in cap. 1. de fid. inſtrum. num.42. & conſ.159.num.13.Couar. in cap. relatum de teſtam. num.9.*, vbi quod ab hac opinione recedendum non eſt, *Clar. §.teſtamentum quaſt. 7. Viuius comm. opin. cap.888.* (vbi ex profeſſo confutat *Abb.* & *Tiraquell.*, ac aliós contrarium ſentientes), *Surd. deciſ.292. num.15.* latè *Magdalen. de num. teſtium par.2. cap.5. num.1.cum ſequen. Rub. de teſtam.ad pias cauſas cap. 5. num. 5. cum ſequen.*, apud quos cæteri;Atq;hanc ſemper tenuit *Rota* præſertim *deciſ.576.num.3. par.2.recen., deciſ. 108.num.4.par.7. In Romana legati locorum montium 7. Iunij 1662. coram Priolo*, de qua *infra diſc. ſequen.*; Ideoq; non videtur, quàm benè conſulti ſint dicti adminiſtratores, dando aditum venientibus ab inteſtato, impugnandi, etiam diſpoſita ad eiuſdem Hoſpitalis fauorem.

Vltima enim voluntas tunc dicitur perfecta, quando teſtator deuenit ad

15 actum teſtandi, qui eo inſtanti, ſeù momento perficitur, abſque eo quod perfectionem expectet ab altero futuro actu, in quem collatus ſit, itaùt dicatur voluntas concluſiua quæ non ſit in via, ſed in termino, ac aliàs quicumque actus quamuis certam teſtantis voluntatem præſeferentes,quotiès in alium futurum actum collati ſunt, dicuntur importare præparationem futurę voluntatis adhuc ambulantis, ac non redactæ ad terminũ, quo caſu piæ cauſæ priuilegium nil operatur, iuxtà dictum ſolemne *conſil. Oldrad.* magis communiter receptum, cuius caſus eſt, quod teſtator coram duobus teſtibus ad id vocatis, ipſo dictante, ſcribere fecit à quodam clerico ſuum teſtamentum, in quo Chriſti pauperes inſtituebat, committendo deindè vni dictorum teſtium, vt vocaret Notarium, per quem coram teſtibus dicta eius voluntas in formam publicam redigeretur, cumq; id, ob ſuperuẽtam teſtatoris mortem, ſequutum non eſſet, deciditur eſſe voluntatem imperfectam, neque attendendam fauore cauſæ piæ, & tamen de illa determinata, & certa conſtabat per tres teſtes; Ex dicta ratiòne, quod dum teſtator actum teſtandi contulit in dictũ alium actum explicandum à Notario,interim dicitur eſſe in terminis velleitatis, ſeù præparationis; Idemque in caſu ſimili firmant *Dec. d.conſ.159.Cephal.conſ. conſ.99. Rot. in d. Romana legati locorum montium 7. Iunij 1662. coram Priolo, infrà d. diſc. ſequen.*, quoniam voluntas dicitur reduci ad formam concluſiuam, ſeù actum teſtandi, in illo actu, ſeù momento, in quo teſtamentum perficitur.

Et hic eſſet caſus, quando admittendum eſſet dictum aſſumptum agentium pro Hoſpitali; Si enim teſtator mediante perſona Senatoris tanquàm procuratoris eius perſonam repræſentantis, voluit teſtari coram pleno Senatu in Aula Conferentiarum, adeoùt, tunc voluntas deduci dicatur ad perfectionem, ac actum teſtandi, quando dictus actus explicatur, hinc iuridicè dici poſſet, vt actus præcedẽs ſtetiſſet in terminis ſimplicii

plicis præparationis futuri actus, ideoque voluntas nõ diceretur concluſiua, & redacta ad actum teſtandi, iuxtà ſuperius enunciata exempla cum ſimilibus;

16 Et conſequenter teſtamentum remaneret imperfectum imperfectione voluntatis; Cuius tamẽ contrarium verius eſt, ex iam dicta ratione, quod verè teſtamentum, tàm quoad voluntatem, quàm quoad ſolemnitatem completum eſt, atq; perfectionem recepit in ipſius teſtatoris aula ſubrogata loco aulæ Conferentiarum, & coram Senatore deputato ſubrogato loco totius Senatus, illumque repræſentante.

Ideoque intrat clarum dilemma ineuitabile; Aut actus in Senatu explicandus continet ſubſtantiam, ac perfectionem voluntatis; Aut continet quamdam maiorem ſolemnitatẽ; Primo caſu actus remaneret inualidus etiam quoad piam cauſam; Secundò autem, indubitata eſt poteſtas Principis, circa quam conferunt, quæ habentur *ſub tit. de fideicom. diſc.* 141., & pluries *ſub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baronum*, quod ſcilicèt teſtandi facultas tota prouenit à iure poſitiuo; Incertum autem eſt quid ſequutum ſit in cauſa extrà Curiam.

ROMANA

LEGATI LOCORVM MONTIVM

PRO

REVOLIIS

CVM

ECCLESIA S. CAROLI IN CVRSV

Caſus deciſus per Rotam pro Reuolijs.

De teſtamento ad pias cauſas ad formam text. *in cap. relatum de teſtam.*, an, & quando dicatur pati defectũ voluntatis, vel potius ſolemnitatis, vbi teſtator explicauit eius animũ circa piam diſpoſitionem, ſed ſequutus non eſt alter actus perficiẽs ab eo deſideratus.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *In teſtamentis ad pias cauſas non requiruntur ſolemnitates iuris poſitiui, ſed ſufficit probatio naturalis.*
4 *De probatione naturali, an adeſſet.*
5 *An attendatur defectus concernens imperfectionem voluntatis, refertur vtraque opinio.*
6 *Quando procedat opinio volentium, vt fauor piæ cauſæ ſuppleat etiam voluntatis defectum.*
7 *De eodem.*
8 *Qualis eſſet controuerſiæ punctus.*
9 *De auctoritatibus probantibus imperfectionem voluntatis.*
10 *De* conſil. 119. Oldrad., *vt ſit receptum.*
11 *Non eſt deferendum DD. ſe fundantibus in falſo præſuppoſito.*
12 *Expenduntur auctoritates, de quibus num. 9.*
13 *Ac etiam deciſiones Rotæ, de quibus eodem num. 9.*
14 *Quando dicatur ſola præparatio, ac voluntas imperfecta.*
15 *Quarè requiratur in teſtamentis, vt teſtes ſint rogati.*
16 *De eodem, de quo num. 14. ſuper imperfectione.*
17 *Enarratur caſus, de quo agit* Oldrad. dicto conſ. 119.
18 *Quomodo iſtæ quæſtiones decidi debeant, an voluntas ſit imperfecta, necnè.*

DISC. XIII.

FRaneiſcus, graui morbo
preſſus, amico eius vo-
luntatem communica-
1 uit, vt deſuper ſche-
dulam teſtamentariam
extenderet, Notario de-
indè conſignandam clauſam, ac ſigilla-
tam, iuxtà hodie magis frequentatam
teſtandi formam, de qua *diſc.* 1. *& ſeqq.*;
Cumq; id ſequutum eſſet, atque amicus
die

die ſequenti legere cępiſſet dictam ſchedulam iam extenſam, infirmus morbo faſtiditus,mandaſſet id ad aliam horam, vel diem differri, quod ſequutum non eſt, ob ſuperuentam mortem; De tempore autem quo infirmus ad aures communicabat eius voluntatem amico, aliqui domeſtici, ſub cortina audierint ferè omnes diſpoſitiones, inter quas continebatur legatum locorum 26. montiũ ad fauorem Eccleſiæ S. Caroli in curſu; Hinc proindè iſtius Eccleſiæ Adminiſtratores, iudicium inſtituerunt contrà defuncti ex fratre nepotes legitimos hęredes,coram A.C., à quo ſententiam fa-
2 uorabilem pro dicti legati aſſequutione reportarunt;Introducta verò per appellationem cauſa *in Rota coram Priolo* contrarium reſolutum fuit *ſub die 7. Iunij* 1662., legatum ſcilicèt non deberi, neque huc vſque cauſa vlteriorem progreſſum habuit.

In his autem diſputationibus, non dubitabatur per Scribentes hinc indè de concluſione, vt in diſpoſitis fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, nullæ deſideren-
3 tur ſolemnitates à iure poſitiuo inductæ, ſed quod ſola probatio naturalis ſufficiat, iuxtà decretalem *in cap. relatum de teſtamen.*, cum ſit principium abſolutum, *vt diſc. ſeq. & ſæpiùs*.

Minùſque dubitabatur, quin probationes quæ dabantur ſuper ipſo facto,ad huiuſmodi naturalem probationem ſufficerent, dum inducti erant plures teſtes, qui ſub cortina id audierant, ac
4 etiam alij deponentes, quod quãdo ſchedulæ ſcriptor altera die rediјt, atque infirmum interrogauit, an perſiſteret in propoſito diſponendi,prout ſibi communicauerat, reſponderit affirmatiuè, proptum quoque ſe præbendo ad audiẽdum ſchedulæ lecturam, quæ vt ſupra perfici nõ potuit, exhibita etiam per dictum amicũ,tam ſcriptura pręparatoria, quæ vulgò dicitur *abozzo*, in qua confidentiarius adnotabat memoriæ cauſa,id quod teſtator dicebat, quàm alia nitida, quam exindè efformauerat.

Prout ſcribentes pro eadem Eccleſia actrice, admittebant, hodiè pariter cer-
5 tum, ac receptum principium, quod fauor piæ cauſæ,ſupplet quidem omnes defectus ſolemnitatum, quas in vltimis voluntatibus induxit ius poſitiuum, non autem defectum, vel imperfectionem voluntatis; Quoniam licèt *Bartol. in l. in teſtamento ff. de fideicommiſſar. libert. per illum textum*, dicat vt teſtamentum quamuis in voluntate imperfectum, ſubſtineatur fauore cauſæ piæ, eumque ſequantur *Abb. in cap. 1. numer. 2. de ſucceſſ. ab inteſt., Alex. in l. hac conſultiſſima S. ex imperfecto Cod. de teſtam., Aretin. in S. ex eo inſtit. quib. mod. teſtam. infirmen. num. 11., & Tyraquell.*, (qui alios refert) *de priuil. piæ cauſ. cap. 7.*

Contraria tamen opinio, omninò verior eſt, magiſque recepta, adeoùt ſcribentes in contrarium,(viri docti)id non controuerterent, quoniam iuri naturæ diſpenſari non poteſt, neque Eccleſia, quæ iuſtitiæ, ac veritatis eſt cultrix,abſque domini certa voluntate, aliena bona obtinere debet, vt aduertitur *diſc. proximè præced.*, ac firmant *Oldrad. celebri conſil. 19.*, quod reputatur in materia magiſtrale, *Cuman., & Caſtren. in l. cum teſtamentum ff. de teſtam.*, *Dec. in cap. 1. de fid. inſtrum. num. 42 Couar. in cap. relatum num. 9. Clar. S. teſtamentum quæſt. 7. Viuius com. opin. 888., Surd. deciſ. 292. num. 11. latè Magdalen. de num. teſtium part. 2. cap 5. nu. 1. & ſeqq. Rub. de teſtam. cap. 5. num. 5. & ſeqq. Rouit. conſ. 41. lib. 2. Capyc. latr. deciſ. 7. & cæteri communiter*; Atque hanc ſæpiùs firmauit Rota præſertim *deciſ. 576. numer. 3. part. 2. recent., deciſ. 108. num. 4. part 7. & in huius cauſæ deciſione*, ac etiam *in Romana hæreditatis 4. Maij 1657. Meltio, & 24. Ianuarij 1661. Veroſpio quarum deciſionum caſus expenditur diſc. ſeq.*, & in alijs.

Ideoque de hac opinione ampliùs dubitandum non eſt;Tum quia frequentiori calculo recepta; Tũ etiã ob dictam nimium concludentem rationem;Ac etiam quia *ijdem Bar. & Abb.* in hoc non ſunt conſtantes dum primus *in l. ſi quis cum teſtamentum ff. de teſtamen.*;Et alter *conſil. 105. lib. 2.* contrarium ſentire videntur.

Ac vlterius dictus ſenſus *Bar.*, quem alij ſequuntur,circa Eccleſię,vel piæ cauſæ fauorem, ſupplendi etiam defectum voluntatis,verè nõ videtur eſſe, vbi im-
6 perfectio circa ipsã diſpoſitionẽ piã accedat, ſed vbi imperfectio eſſet reſpectu integralitatis, ſiue totius teſtamenti, ità tamen quod ea pia diſpoſitio, de qua ſit quæ-

quæſtio, perfecta ſit; Puta quia teſtator, in actu teſtandi fecerit legatum piũ iam abſolutum, ac perfectum, deindeque ad alias diuerſas diſpoſitiones tranſitum faciendo, teſtamentum complere non potuerit, quia mors, vel morbi oppreſſio ſuperuenerit; Iſtoq; caſu, aliqui ſequentes ſenſum *Bart.* firmant validitatem, non quia priuilegium piæ cauſæ ſuppleat imperfectionem voluntatis, ſed quia non dicatur adeſſe imperfectio circa ipſam iam completam diſpoſitionem, cui aliarum diſpoſitionum imperfectio præiudicare non debet, dum illa erat iam perfecta in genere ſuo.

Quidquid autem ſit de hac opinione, cuius contrarium etiam iſto caſu tenent *Natta in l. hac conſultiſſima* §. *ex imperfecto num.* 140. *& alij per Magdalen. dicto*
7 *cap.* 5. *num.* 7. *infin.*, idque ex infraſcriptis fortè maiorem probabilitatem habere videtur, dum vſque ad vltimum complementum diſpoſitio mutare poteſt, ea quæ iam diſpoſita ſunt, atque teſtamentum ab vltima linea perfectionem recipere dicitur, (quod tamen adhuc occaſio non præbuit formiter diſputare); Opus non erat hanc inſpectionem aſſumere, dum imperfectio, vel reſpectiuè perfectio circà voluntatem, erat in toto, vndè propterea, vel totum erat perfectum, vel totum erat imperfectum circà voluntatem, quamuis quoad ſolemnitates intraret differentia:

Hinc proindè quæſtio reſtringebatur ad ſolam applicationem, an ſcilicèt ex eo quod teſtator, prima vice determina-
8 tè dixerit amico, quod volebat relinquere dicta loca 26. huic Eccleſiæ, quodque die ſequenti dicto amico interroganti, àn in eadem voluntate perſiſteret, affirmatiuè reſpondiſſet, quodque ſolum vocandus eſſet Notarius pro ſolemnizando actum, quod ob morbi impedimentum ſequi non potuit, ità diceretur adeſſe defectus potiùs ſolemnitatis, quam voluntatis.

In hoc autem puncto, ad quem cauſa reſtringebatur; Scribentes pro Eccleſia
9 actrice, præcipuum fundamentum conſtituebant in auctoritate *Mart. voto* 8. *per tot. Papon. conſ.* 36. *Ruin. conſ.* 1. *num.* 22. *& ſeqq. & Zunti in conſil. pro vxore reaſſumpto per Magdalen. de num. teſt. dicta part.* 2. *cap.* 5. *num.* 15., *& Rot.* apud *Seraphin. deciſ.* 581. *repetit. deciſ.* 173. *part.* 2. *diuerſ.*, & clarius *in Romana teſtamenti coram Sacrato regiſtrat.* apud *Gratian. diſcept.* 550., per quas auctoritates, ac alias apud eas dicebant probari, quod imperfectio eſſet circa ſolemnitatem, non autem circà voluntatem, ideoque piæ cauſæ id obſtare non deberet.

Ego verò ſcribens pro inteſtatis hæredibus reis conuentis, Aduertebam imprimis vt nullatenùs deferendũ eſſet di-
10 ctis auctoritatibus, *Martæ, & Papon.*, in eodem caſu ſcribentium, quoniam ipſi procedunt cum præſuppoſito opinionis reprobantis *conſil.* 319. *Oldrad.*, atque in eo etiam caſu, cæteris relatis, tenent adeſſe perfectionem voluntatis; Cum igitur id præſuppoſitum ſit falſum, quoniam magis communis, ac recepta eſt abſque dubio dicta contraria opinio, cuius anteſignanus reputatur *Oldrad. dicto conſ.* 119., vt præceteris ſubſtinent *Dec. conſ.* 159. *&* 488. *Viuiuſ. dicta opin.* 888. *Magdalen. dicto cap.* 5. *numer.* 8. *& ſeqq. Rutt. dicto conſ.* 41. *lib.* 2. *Capyc. latr. dicta deciſ.* 7. *& deciſ.* 140. *Amat. variar. cap.* 8. *Rubeus de teſtam. cap.* 7. *num.* 224. *& ſeqq.* apud quos cæteri, *& Rot. deciſ.* 576. *part.* 2. *recent. deciſ.* 288. *part.* 9. *& deciſ.* 327. *num.* 12. *part.* 12. & ſæpè in alijs, in quibus proceditur cum dicto cõſil. *Oldrad.* tanquam recepto; Hinc pro-
11 indè dictæ auctoritates innixæ falſo præſuppoſito corruunt tanquam ex ceſſante fundamento, vt apud *Cyriac. controu.* 50. *num.* 3. *& ſeqq.*

Præterea *Papon. dicto conſ.* 36. *& Marta Voto* 8., vt ſupra, agentes de eodem caſu, in eo forſan ob eius particulares circumſtantias benè loquuntur, quoniã
12 teſtator, Notario, & ſeptem teſt. bus, in forma teſtamenti nuncupatiui nuncupatione explicita, ore proprio, de capite in caput, omnia dictauit Notario ſcribenti coram teſtibus audientibus, ac videntibus; Quodque teſtatore dicente, quod aliud ſibi non occurreret, cum Notarius ſe accingeret, iuxtà ſtylum, ad extendendum rogitum, & publicationẽ, ex improuiſo ſuperuenit mors ipſis præſentibus, vndè propterea non improbabiliter dici poſſe videbatur, vt actus quoad teſtatorem eſſet iam completus, ipſaque voluntas perfectè, ac determi-

terminatè explicata in actu teſtandi tanquam in termino, non autem in via, ſeù præparatione, adeòut imperfectio conſiſteret ex parte Notarij.

Idemque dici poſſe videtur de caſu, de quo agitur apud *Seraphin. dicta deciſ. 581. alijs deciſ. 173. part. 2. diuerſ. reaſ-*
13 *ſumpta per Magdalen. dicto cap. 5. n. 21.* (vbi de Rotæ variatione conquæritur), quoniam poſtquam teſtator iam integrã eius diſpoſitionem in ſcripturam redigi fecerat, vocatus fuit Notarius, quo interrogante teſtatorem in forma teſtandi coram teſtibus ad id rogatis, àn eius voluntas eſſet iuxtà contenta in ea ſcriptura, ipſoque affirmante, Notarius ſe accingebat ad ſolitum rogitum ex ſuperuenta morte non ſequutum, ideoque imperfectio non fuit ex parte teſtatoris, eiuſque voluntatis iam completæ, ſed ex parte Notarij circà ſolemnitatem rogitus.

Ac etiam talis, vel ſimilis eſt caſus de quo agitur *in dicta Romana teſtamenti coram Sacrato* apud *Gratian. dicta diſcept. 550.*, qui benè ad has diſtinctiones aduertit.

Relinquendo igitur locum veritati circa dictos caſus, de quibus præmiſſæ auctoritates agunt, (cũ ob diuerſitatem ab illo controuerſiæ, inhærendo commendabiliſſimo Curiæ ſtylo abhorrendi ſuperflua, opus non eſſet id examinare;) Certum eſſe dicebam, quod omninò ceſſaret applicatio; Expendendo ſiquidem diſtinctè actus, ac tempora.

Spectato primo actu, in quo teſtator, accerſito amico, in quo fidem habebat, cum præſuppoſito, quod loqueretur
14 ſolus cumſolo, eius voluntatem communicauit, ad effectum, vt eam redigeret in ſcripturam, iuxtà quam, claudendam, ac ſigillandam, habebat in animo occultè teſtandi, et hic actus abſque dubio, non continet niſi nudam velleitatem, futuræque diſpoſitionis præparationem; Dictique teſtes, qui ſub cortina dictum colloquium audierunt, turpitudinem allegabant, malèque geſtum contrà intentionem teſtari volentis.

Vt enim alibi *hoc eod. tit.* aduertitur lex in teſtibus deſiderat qualitatem, quod
15 ſint rogati, non quia deſideretur formalis rogitus tanquam ſolemnitas, ſed ad excludendum nè verba caſualiter coram aliquibus dicta, diſpoſitionem inducant, et ſic quod teſtator ſciat loqui coram eis tanquam ſuæ voluntatis teſtibus, nullatenùs verò vbi credit, cum vno tantum confidentialiter, ac ſecre ò loqui.

In ſecundo autem actu ſequuto die ſequenti, ad ſpecificationem aliquam de-
16 uentum non eſt, ſed amico generaliter interroganti, àn perſeueraret in eodem propoſito, reſpondit affirmatiuè, circa ipſam teſtandi voluntatem in genere, quia decedere nolebat inteſtatus; Nullatenùs autem ad determinatam voluntatem, circa ſingulas diſpoſitiones deuenit, dum volebat audire tenorem ſchedulæ extenſæ, mediante lectura iam cœpta, cuius terminationem ad aliam horam diſtulit; Igitur occaſione dictæ lecturæ voluntatem regulare volebat, & quid affirmare, ſeù corrigere, vel declarare deberet, neque prius dici poteſt, vt voluntas deuenerit ad terminum.

Ideoque aduertebam quod iſte caſus eſſet magis planus, longèque clarior,
17 illo, de quo agitur apud *Oldrad. dicto conſil. 119.*; Ibi enim, ipſo teſtatore dictante, quidam clericus totam diſpoſitionem benè, ac ordinatè ſcripſerat, adeò it actus naturaliter eſſet perfectus, atque dilatio ad diem ſequentem pro rogitu Notarij referri congruè poterat ad ſolemnitatem iuxtà alios enunciatos caſus, de quibus agunt *Marta, & Papon.*, ac etiam *Rota coram Seraphino, & Sacrato, vt ſupra*; Vndè propterea, ea difficultas, quæ non omninò improbabiliter cadere poſſet in dicto caſu *Oldrad.*, vel ſimili, nullo pacto cadere poterat in præſenti, ob longè diuerſas circumſtantias; Et conſequenter, ſi in eo, magis communis, & recepta opinio firmat imperfectionem voluntatis; Multò magis, ac extrà dubium in hac facti ſpecie, ideoque meritò dictæ Eccleſiæ adminiſtratores acquieuerunt.

Hinc proindè liquet, quod iſta quæſtio vtpotè voluntatis, ſit potiùs facti
18 quam iuris, prorſuſque erroneum eſt, cũ doctrinis generalibus, vel deciſis occaſione diuerſorum caſuum procedere, atq; regulas generales ſtatuere, quoniam iuxtà ſæpiſſimè inſinuatam regulã generalem, quæ in huiuſmodi volũtatis quæſtionibus attendenda eſt, deciſio pendet ex ſingulorum caſuum indiuiduis circũſtantijs prudenti, benèque regulato ar-

bitrio ponderandis, ad effectum inſpiciendi, àn verè teſtator deuenerit ad actum teſtandi, eiuſque voluntas redacta ſit ad terminum, vel adhuc eſſet in via, atque in terminis velleitatis, & præparationis, vt etiam dicendum eſt vbi agitur de ſchedula inter defuncti ſcripturas reperta, vt aduertitur *ſupra diſc.1., & infrà diſcur.ſeq.*

ROMANA
HÆREDITATIS
DE MONTE NIGRO
PRO
DVCE STEPHANO COLVMNA,
CVM
PP. SCHOLARVM PIARVM.

Caſus deciſus per Rotam pro PP.

An ſola ſchedula ſcripta, vel ſubſcripta per teſtatorem ſine teſtibus, atque inter eius ſcripturas reperta, ſufficiat ad teſtamentum validũ, ac perfectum fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Quod etiam in teſtamento ad pias cauſas requirantur pernecesſiè duo teſtes.*
4 *An Clerici, vel Religioſi Eccleſiæ legatariæ ſint in hoc idonei teſtes.*
5 *Reprobatur concluſio, de qua num.3. & contrarium verius, vt ſola ſchedula ſufficiat.*
6 *De ratione cui innixa eſt diſpoſitio cap.* Relatum de teſtament.
7 *Quod ſola ſchedula ſiue teſtibus ſufficiat.*
8 *Idem de teſtamento Cardinalium in vim indulti.*
9 *De materia recognitionis ſchedulæ teſtamentariæ.*
10 *Quod defectus imperfectionis voluntatis attendatur etiam in pia cauſa.*
11 *Recenſetur caſus, in quo data etiam certa ſchedula, dubitatur de perfectione.*
12 *De eodem.*
13 *De argumentis imperfectionis.*
14 *Schedula ſine die & anno adhuc ſufficit, ſed quid operetur hic defectus.*
15 *De adminiculo perfectionis in hac facti ſpecie.*
16 *De ratione dubitandi, vt etiam in teſtamẽtis ad pias cauſas requirantur ſolemnitates à iure poſitiuo inducta.*

DISC. XIV.

1 HIERONYMVS de Monte Nigro Marigliani Marchio, prole carens, donationem quorumdam bonorum, ac feudi fecit Pompeo Columnæ Principi Gallicani coniuncto, ſub varijs reſeruationibus, ac onere cuiuſdam annuæ præſtationis ad vitam; Cumque itinerando, morte violenta peremptus eſſet, atque in eius fœmoralibus reperta fuiſſet ſchedula propria manu conſcripta, ſine tamen die, & anno, in qua hæredes inſtituebat PP. ſcholarum piarum; Hinc iſti coram A.C., nemine citato, præuia recognitione dictæ ſchedulæ per teſtes habentes notam manum, declarati fuerunt hæredes, atque aliqua bona hæreditaria, dicto Pompeo diſſimulante, nihilque opponente, obtinuerunt; Ad plures autem annos, ſequuta dicti Pompei morte, ſcripto hærede Stephano Columna Duce Baſſanellæ iuxtà ſeriem, de qua *ſub tit. de ſeruit. ad mater. vſusfructus diſc.60.*, contra iſtum dicti hæredes iudicium inſtituerunt

runt coram A.C. pro reſiduo dictæ annuæ præſtationis, alijſque prætenſionibus, ac iuribus in donatione non cadentibus, obtentaque fauorabili ſententia, & introducta cauſa *in Rota coram Taia*; Cum ex parte dicti hæredis rei conuenti de duobus oppoſitum eſſet. Primò ſcilicèt de legitimatione perſonæ, quodque in actoribus non iuſtificaretur qualitas hæreditaria creditoris, cuius alias idem Pompeus erat legitimus ab inteſtato hæres; Et ſecundò circa incompetentiam eorum, quæ petebantur; In hac ſecunda parte fære in omnibus, vel pro maiori parte pro reo in poſteriori deciſione re-
2 ſponſum fuit, in prima vero circa qualitatem teſtatæ hæreditatis pro actoribus *ſub die 7. Maij 1668.*, ità firmatur teſtamentum validum, ac perfectum.

Quatenùs igitur pertinet ad hunc pūctum teſtamenti, an ſcilicèt illud validum, ac perfectum ex dicta priuata ſchedula reſultaret, dum nullo teſte munita, erat, ſtante, quod agebatur fauore cauſæ piæ iuxtà terminos *tex. in cap. relatum de teſtam.* (dū alia inſpectio erat potiùs facti quā iuris); Ego ſcribens pro dicto Duce reo cōuento, more Aduocati ad cauſæ oportunitatē dicebā, quod attenta diſpoſitione dicti *text. in cap. relatum*, perne-
3 ceſſè requireretur interuentus ſaltem duorum teſtium, dum idem textus in diuino oraculo principaliter ſe fundat, quod in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, ideoque vbi ad minus non adſint duo teſtes nullum ſubeſſe videtur fundamentum, ob quod teſtamentum, vel alia vltima voluntas ſubſtineri debeat, cumulādo in id auctoritates in hac materia collectas *per Magdalen. de num. teſt. part. 2. cap. 1. num. 6. & Tiraquell., ac add. de priuil. piæ cauſæ priuil. 1.*, qui cum hoc præſuppoſito procedunt, vt ſaltem duo teſtes adeſſe debeant.

Quinimò vt eſſe debeant integri, ac habiles ad cōcludendum perfectam probationem naturalem, adeo vt, licèt iux-
4 tà generalem regulam, quam habemus in teſtibus de vniuerſitate, vel collegio, vt in ijs, quæ non concernunt intereſſe ſingulorum, ſed illud omnium in vniuerſum; teſtificari valeant, vt teſtes eiuſdem Eccleſiæ, vel Monaſterij, ſeù loci pij legatarij admittantur, adhuc tamen, ob aliquam fidei diminutionem reſultantem ab intereſſe ſecundario, vel ſaltem ab illo affectionis, neque omninò integri, ac ſufficientes reputentur, quoties numerus, vel adminicula huiuſmodi exceptionem non ſuppleant, ac ſuſpicionem tollant *Mantic. de coniectur. lib. 6. tit. 3. num. 6. & 7., Thor. in add. ad Tiraquell. de priuil. piæ cauſ. in princ. & cap. 1. Sperell. deciſ. 81. num. 5. & numer. 46. & ſeqq.*, vbi declaratur.

Reflectendo tamen ad veritatem, agnoſcebam quod vera eſſet concluſio,
5 quæ deducebatur per ſcribentes in contrarium, atque in cauſæ deciſione admiſſa fuit, vt quoties non obſtet defectus recognitionis, vel alter imperfectionis voluntatis, vt infrà, ſola ſchedula, diſponentis manu ſcripta, vel ſubſcripta, ſufficiat, abſque neceſſitate teſtium, quos dicta Decretalis enunciat demōſtratiuè, non autem taxatiuè, ità indicando, quod ſufficiat ſola probatio naturalis abſque alia iuris poſitiui ſolemnitate; Hoc enim poſito, intrat quæcumque alia ſpecies probationis naturalis, quæ illi factæ per duos teſtes æquipolleat, eo modo quo in contractibus, alijſque actibus inter viuos habemus, vt dici valeant obligatorij.

Iſtaque eſt vera ratio, cui dicta Decretalis innititur, vt benè, ac magiſtraliter *Abb. conſil. 32. num 2. & ſeqq. par. 2*;
6 Vndè propterea leguleica ineptia eſt eorum, qui hoc dicunt piæ cauſæ priuilegium, cum cuius terminis materiam regulant; Dicitur enim ità abuſiuè, & per quemdammodum loquendi, vtpotè quid ſpeciale diuerſificans à generalitate diſpoſitionis iuris poſitiui, cui Eccleſia & pia cauſa ſubiectionem non patitur, quia ſola naturali veritate contenta eſt, vt etiam aduertitur *ſub tit. de fideicommiſſ. diſc. 108.*

Quod etiam comprobatur per diſpoſitionem iuris poſitiui *in Auth. quod ſiue. C. de teſtam., & in corpore vndè ſumitur*,
7 vt inter liberos, etiam ſine teſtibus ſola ſchedula ſufficiat, de quo *infra diſc. 26.*; ac etiam *diſcurſ. 75.* in teſtamento militari *deciſ. 150 part. 12. recent.*, & *infrà diſc. 28.*, ideoque validè procedit argumentum iuxtà magis communem opinionem, quam perpetuò tenuit Rota; Et *apud Acebill. deciſ. 1. de teſtam.* paſſim recepta, vt apud *Caualer. deciſ. 553., apud*

Buratt. deciſ.475.vtrobique nu.1.& ſeqq. latè deciſ.166. part.8. recent. dicta deciſ. 150. num.23.part.12. deciſ.289. num.1. & 2. part.10., & ſæpius, cum ſit concluſio recepta.

Et comprobant quoque, ea quæ habentur *ſupra diſc.6.* in materia teſtamenti Cardinalium in vim indulti expreſsè
8 concedentis hanc facultatem, etiam per ſolam ſchedulam ſine teſtibus, quoniam ſi teſtes eſſent neceſſarij de iure naturæ, & ad probationem naturalem, non poſſet Princeps concedere indultum in contrarium.

Quarè dubitandi ratio cadebat; Primò in defectu recognitionis, circa quam deducebam eadem, quæ habentur *ſupra dicto diſc.6.* ſuper Curiæ ſtylo, cum eadē, quæ ibi habentur, rectè his terminis congruant, ex rationis identitate, dum vtroque caſu cum ſolis terminis iuris naturalis procedendum eſt; Cum ea tamen differentia ibidem ponderata, maioris, vel minoris ſuſpicionis, ob quam maior, vel reſpectiuè minor probatio neceſſaria eſt, vt ibi, ſed ſtantibus alijs adminiculis, ità ſufficiens videbatur.

Et ſecundò in altero defectu naturali imperfectionis voluntatis, quam certum
10 eſt per fauorem piæ cauſæ non ſuppleri cum ſit defectus naturæ, vt habetur *diſc. præced.*, ac etiam *d. diſc.6.*; Stant enim benè ſimul, vt ſchedula ſit indubitatè vera, & ſcripta per teſtatorem, et tamen quod contineat minutam, ſeù præparationem futuri teſtamenti, adeò vt volūtas remaneat adhuc indeterminata in terminis velleitatis, & tanquam in via, non autem in termino, vt locis proximè citatis aduertitur, ac benè præcæteris probatur ex ibi allegatis deciſionibus *in Romana hæreditatis 4 Maij 1657. coram Meltio, & 14. Ianuarij 1661. coram Veroſpio*, quarum caſus eſt, quod mortuo
11 ex improuiſo quodam copiſta Pedemontano, qui ex nimia parſimonia notabilem aſſem cumulauerat, in eo ſcripturarum ſcrinio, quod vulgò *pulpitum* apud copiſtas, ac Notarios dicitur, repertæ fuerunt duæ ſchedulæ, vna continens aliquas cancellationes, & apoſtillas, abſque anno, vel die, & abſque ſubſcriptione, et altera eiuſdem tenoris nitida, & ſubſcripta, cum loco, anno, menſe, & die, omnibuſque illis verbis, & clauſulis, quæ de ſtylo in teſtamentis per Notarios adijci ſolent; Atque extrà omnem controuerſiam erat, quod vtraque conſcripta eſſet à defuncto, cuius character ratione dictæ profeſſionis copiſtæ, erat notorius; Et tamen fuit nimium dubitatum de validitate, ac perfectione quāuis ibi inſtituta eſſet Eccleſia, vel Societas Nationalis S. Sudarij, ex dicta vnica dubitandi ratione, quod incertum eſſet, an dictæ ſchedulæ ibi retinerentur tanquam præparationes teſtamenti ordinādi, quādo deliberaret deuenire ad actum teſtandi, ſtante notorio communi vſu faciendi huiuſmodi minutas, ac præparationes, eaſque pluries conſiderandi, ac immutandi priuſquam deueniatur ad actum, adeòut cauſa pluries propoſita, ob votorum ſciſſuram, ac difficultates capi non potuerit reſolutio, demum capta *coram Meltio*, ob extrinſecas veras, vel ſaltim admiculatiuas probationes deductas ex quibuſdā confeſſionibus, alijſque adminiculis; Et tamen in alia inſtātia *coram Veroſpio* receſſum fuit, ob contraria adminicula denotantia, quod teſtator adhuc non erat omninò determinatus, dum aliquas fecit adnotationes pro eius futuro teſtamento.

Idemq; comprobat caſus, de quo agitur *diſc.1.* ſuper teſtamento Cardinalis
12 Carafæ, quoniam antequam ingrederetur conclaue, iam ordinauerat eius diſpoſitionem cum ſimili geminata ſchedula, vna præparante, & altera præparata, ac nitida, et tamen ipſemet declarauit, quod adhuc teſtatus non erat, vt ibi; Igitur ſtant benè ſimul, vt ſchedula tota ſit conſcripta manu teſtatoris, et tamen ſtet in terminis præparationis, atque ad actum teſtandi deuentum non ſit, iuxtà alium caſum, de quo *diſc. ſequent.*

Applicando autem ad hanc facti ſpeciem; Non negabam dictas regulas, cum quibus in huius cauſæ deciſione procedi-
13 tur, ſed negabam applicationem ex hoc defectu, quoniam non ex eo, quod inter ſcripturas teſtatoris huiuſmodi ſchedula reperiatur, ergò concludens, ac perfecta probatio reſultat, vt ità teſtatus fuerit, niſi alia huiuſmodi volnntatis adminicula concurrant; Multò verò magis, vbi ipſa ſchedula ex ſui facie imperfectionem redoleat, vtpotè ſine loco, anno, men-

menſe, & die, ac ſine alijs partibus adijci ſolitis, vt etiam aduertitur *diſc. ſequ.*

Non quod iſta ſint neceſſaria, vt in ſpecie quod non curetur àn careat die,
14 & Conſule *apud Caualer. d. deciſ. 553. n. 1.*; Sed capiendo has imperfectiones tãquam ſigna, ſeù argumenta, quod non eſſet ſcriptura perfecta, & determinata, ſed potius præparatio, ſeù minuta, cuius qualitas ex his argui ſolet, vt alibi aduertitur.

Vnicum verò adminiculum deductum fuit ab obſeruantia, ex eo deſumpta,
15 quod ipſe Pompeus legitimus ab inteſtato hæres, rectè ſciens, quod dicti Religioſi curauerant ſe declarari hæredes, atque aliqua bona, & iura obtinuerant, notabili annorum ſpatio ſuperuiuens non reclamauerit; Iſtud autem adminiculum ſolum in ſtricta iuris cenſura non videbatur ſufficiẽs, quoniam id ſequi fortè potuit, quia idẽ ſucceſſor opinãdo hæreditatem eſſe tenuem, ac damnoſam, vel intricatam, non habuerit animum adeundi, ideoque id non curauerit, non tamen exindè inferri poteſt ad obſeruantiam comprobatiuam voluntatis defuncti, quã percutere debent actus ex quibus illa deducitur; Aliæ verò facti circumſtantiæ potius humano, quam legali modo id comprobare videbantur, & potiſſimum quædam ſolutio facta ab eodem Principe, vndè propterea vt dictum eſt, humano potius, quam legali iure, attẽto reſolutio non improbabilis viſa eſt.

In hoc autem propoſito piarum diſpoſitionum, vt neglectis iuris poſitiui
16 ſolemnitatibus, ſola naturali probatione contentæ ſint, ex eo quod Eccleſia, vel pia cauſa nõ teneatur dictæ legis poſitiuæ ſubiectionem pati, ſed iuxtà dictũ Euangelicum oraculum regulari, de quo *in d. cap. relatum*; In diſcurſiua potius Academica, quam forenſi dubitandi ratione, aliàs ponderabam, quod cum verius ſit vt facultas teſtandi, non iure naturæ, vel gentium, ſed ex legis poſitiuæ benignitate competat, cum potius naturæ aduerſari videatur, vt qui iam annihilatus eſt, atque non dominus, adijciat legem bonis pro tempore quo ſua non ſunt, vt aduertitur *ſub tit. de fideicomm. diſc. 141. vbi concordantes*; Hinc proindè, eadem lex poſitiua quæ hanc facultatẽ ex eius benignitate cõceſſit, prohibenda non venit adijcere certam formam, ſub qua, & non alias talem poteſtatem concedat, quodque propterea illa attendi debeat tanquam qualitas habilitatiua, ſeù conditio ſub qua, & non alias dicta facultas attributa eſt; Vndè propterea non ſpectatur perſona cum qua fit diſpoſitio, àn ſubiaceat legi necnè, ſed ſpectatur perſona facientis, & tanquam conditio, ſeù qualitas habilitatiua ad obtinendum id, quod alias lex concedere noluit, iuxtà ea, quæ ponderantur *ſub tit. de feud. diſc. 54.*, ac etiam *ſub tit. de dote diſc. 22. 103. & 143., cum ſimilibus*; Verum vt dictum eſt, remanent hodie huiuſmodi quæſtiones, ac ponderationes academicæ, vel ſcholaſticæ ad ingenia exercenda, cum in foro id paſſim receptum ſit; Verum in diſcurſiua quoque ratione eſt ſubſtentabile ſi reflectatur ad legalem hiſtoriam, de qua *ſub tit. de ſeruitut. diſc. 1.*, & aduertitur etiam alibi *hoc tit.*, quod ſcilicèt quando lex ciuilis inuenta vſuque recepta eſt, iam inoleuiſſet vſus teſtandi enunciatus *in d. cap. relatum, & cap. cum eſſes*.

ANCONITANA
TESTAMENTI
AD PETITIONEM
SIMEONIS DE PAITINIS.

Reſponſum pro veritate.

De eadem materia *cap. relatum*; An ſcilicèt ſchedula teſtamentaria, ex ſui facie imperfecta, manu teſtatoris conſcripta, per Religioſum poſt mortem teſtatoris apud Notarium exhibita, cum aſſertione, quod

quod ſibi à defuncto tradita ſit cuſtodienda, vt exequutioni tãquam teſtamentum demandaretur, valeat, ac probet quoad pias diſpoſitiones, nec nè.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *In teſtamentis ad pias cauſas quæcumque probatio naturalis ſufficit.*
3 *Sed requiritur probatio voluntatis perfectæ redactæ ad actum teſtandi.*
4 *Quando ſcriptura dicatur continere voluntatem perfectam, vel nè.*
5 *De plurium imperfectarum coniunctione ad faciendam perfectam.*

DISC. XV.

1 Poſt obitum Ioannis, quidam ſacerdos Regularis, coram Notario, & teſtibus, exhibuit ſchedulam, quã cum iuramẽto aſſeruit, ſcriptã propria manu dicti Ioãnis, atq; ab eodem ſibi traditam fuiſſe, vt quatenùs aliud teſtamẽtum non conficeret, illam exhiberet alicui Notario, quoniam intendebat cum ea diſpoſitione decedere, obſeruanda per hæredẽ pro ſalute eius animæ.

Schedula prædicta non habebat, diẽ, menſem, annum, & locum, minuſque hæredis inſtitutionem, neque ſubſcriptionem, ſeù alia verba, quæ finem, ſeù perfectionem actus denotarent, atque in eius proemio dicebatur, quod teſtatoritã vellet ordinare eius vltimam voluntatem per viam teſtamenti clauſi, & ſigillati, eiuſque manu ſubſcripti, deindèque ſubſequebantur, electio ſepulturæ, necnon octo legata, duo ſcilicèt prophana & ſex pia, in quorum duobus, geminatam facit mentionem hæredis, per quem illa impleri debuiſſent; Iſtaque facti ſerie ſic ſtante, pro veritate conſultus fui ex parte hæredis ab inteſtato venientis, àn huiuſmodi ſchedula vim haberet validæ, ac perfectæ diſpoſitionis, adeò ut, eum obligaret ad implementum nec nè.

Reſpondi quod in omni ferè materia, præſertim verò in iſta, ob ſcribentium, ac ingeniorum nimiam varietatem, hodiè de certa, & determinata veritate ampliùs reſponderi non poteſt, ideoque mea eſt reſpondendi conſuetudo de proprio iudicio, iuxtà quod, probabilius pro imperfectione, ac inualiditate dictæ diſpoſitionis reſponderi debere viſum eſt, quamuis non abſquè aliqua dubitatione, ad quam dirimendam, conſului aliquam concordiam cum Fabrica S. Petri, ſeù cum pijs legatarijs.

Quamuis enim, reiecta opinione volentium, vt duo teſtes, de quibus *in cap.*
2 *relatum il ſecondo extrà de teſtamen.* de neceſſitate requiſiti ſint etiam in teſtamentis ad pias cauſas, adeout videatur ſpecies formæ per dictum canonem inductæ, omninò recepta ſit contraria, vt ſcilicèt duo teſtes in *canone* ſtent demõſtratiuè, non autem præciſè, ac taxatiuè, pro demõſtratione ſcilicèt ſimplicis probationis naturalis, qua ſolùm, diſpoſita ad pias cauſas contentantur, reiecta quacumq; ſolemnitate iuris poſitiui, cui pia cauſa non ſubiacet, proindèque etiam ſola ſchedula propria manu conſcripta, adinſtar teſtamenti patris inter liberos ſufficiat, ſeù quæcumq; alia ſpecies probationis naturalis, iuxtà *deciſ. 5. Achill. de teſtamen. Buratt. deciſ. 475. Caualer. deciſ. 553. deciſ. 74. part. 2. diuerſ. deciſ. 289. par. 10. rec.*, & in alijs, de quibus *diſc. præced.*

Attamen, vt habetur *duobus diſc. proximè præcedentibus, & in alijs*, id pro-
3 cedit, dummodò probatio naturalis cõcludat perfectionem voluntatis deductæ ad terminum, ſeù actum teſtandi, cum frequenter concurrat quædam concludẽs probatio voluntatis morientis, quæ tamen adhuc ambulet, atque ſit in via, non autem in termino.

Vbi enim accedit imperfectio voluntatis adhuc ambulantis, ac indeterminatæ, tunc fauor piæ cauſæ non eſt operatiuus, cum hic ſuppleat quamcumque imperfectionem ſolemnitatis à iure poſitiuo reſultantis, non autẽ illam voluntatis vtpotè iuris naturæ, iuxtà celebre *conſ. 119. Oldrad.* magis cõmuniter receptum, ex deductis *eod. diſc. præced.*, quæ in præſenti etiam Reſponſo, cum auctoritatum, ac deciſionum conſueta cumulatione, ad ſatisfaciendum ignaro vulgò deducebantur; Ideóq; dicebam, quod huiuſmodi

iuſmodi quæſtiones non ſunt ampliùs iuris, ſed ſolùm facti, & applicationis, an ſcilicèt, & quando probationes concludant talem perfectionem, necnè.

Quando igitur ſcriptura (cum præſuppoſito, quod benè iuſtificatum eſſet, quod ſit conſcripta manu teſtatoris), ex ſui facie contineret voluntatem completam, ac perfectam, quia nempè haberet
4 inſtitutionem hæredis,annum, menſem, diem, ac locum, aliaque verba in teſtamentis iam completis apponi ſolita,qualis erat caſus, de quo *in Romana hæreditatis* 4. *Maij* 1657. *coram Meltio,&* 14. *Ianuarij* 1661. *coram Veroſpio eodem diſc. præced. mentionato*, adeòut quæſtio reduceretur ad ſolam dubietatem, an talis ſcriptura confecta eſſet tanquàm præparatio futuræ voluntatis, adhuc ad teſtandi actum non deuentæ, vel econtrà, (et ad quem punctum in dicta cauſa quæſtio reſtringebatur); Tunc credidiſſem pro validitate,ac perfectione potiùs reſponderi debuiſſe, quoniam, ſtante perfectionis præſumptione reſultante ex ipſa perfectione ſcripturæ redactæ ad formam voluntatis completæ, ſi ſufficiūt præſumptiones, & adminicula talem præſumptionem coadiuuantia, multò magis ſufficere debuiſſet poſitiua iurata atteſtatio ſacerdotis, & Religioſi, nullū proprium, vel propriæ Eccleſiæ intereſſe habentis circa ibi diſpoſita.

Verum difficultatem mihi inferebat omnimoda dictæ ſcripturæ imperfectio, ex eius facie ad oculum comprobata, Tum quia carebat inſtitutione hæredis, quem geminatè diſponens præſupponebat; Tum etiam quia non habebat annum, menſem, diem, locum, & alia verba complementum actus denotantia; Et quod magis eſt, in eiuſdem ſcripturæ proemio, diſponens expreſsè declarabat ſuæ voluntatis eſſe illud teſtamentum ordinandi propria manu ſubſcriptum, clauſum, & ſigillatum, quæ omnia deficiebant;Ex iſta enim proemiali declaratione videbamur eſſe in terminis claris, ac fortioribus, illis de quibus *apud Oldrad. d. conſ.* 119. eiuſque ſequaces deductos *d. diſc. præced.*

Poſita enim imperfectione ſcripturæ adeòut illa, ſola, & de per ſe nullam ſpeciem probationis (nec etiam ſemiplenæ) conſtituente perfectæ voluntatis, tota probatio reſtringeretur ad atteſtatiōnē dicti Religioſi, tunc huic, tanquā vnico nullatenùs deferendum eſſe dicebam, cum ad hunc effectum, iuxtà eiuſdem *canonis* diſpoſitionem innixam oraculo, vt in ore duorum,vel trium ſtet omne verbum, requirantur ad minus duo teſtes, quos aliundè non adminiculatos, verius eſt,ac magis cōmuniter receptum debere eſſe integros, vt *eod. diſc. præced.*

Neq; videbatur dari debere locū illi coniunctioni ſemiplenarum imperfectarum probationū,quę in ciuilibus regulariter admittitur, quoniam quicquid ſit, àn id procedat in vltimis voluntatibus probandis, adhuc neque dictæ ſemiplenæ aderant, quæ coniungi poſſent, cum ad hunc effectum requiratur, vt quælibet earum ſit in ſuo genere valida, & perfecta, quod dici poſſe non videbatur, quoniam vbi etiam dictus Religioſus tanquam vnicus teſtis integer ſufficeret ad vnam ſemiplenam, attamen deficiebat altera, quæ ex dicta ſcriptura ex ſui facie omninò imperfecta deduci non
5 poterat, dum illa potiùs apta erat deſtruere dicti teſtis depoſitionē, vel eam debilitare, vtpotè contrariam, declarationi diſponentis teſtandi in occulto, mediante illius ſcripturæ ſubſcriptione, clauſura, & ſigillatione, quorum nihil geſtum fuerat, ideoque dicta ſcriptura potius probabat contrarium, quod ſcilicèt teſtator adhuc non deueniſſet ad actum teſtandi, dum ipſe expreſsè declarauerat quod ſub ea forma teſtari volebat; Atque pro meo iudicio iſta videbatur veritas,quæ clarior remaneret,vbi (vt requirenti inſinuabam), facti circūſtantiæ inducerent aduerſus dictum Religioſum, aliquam ſuſpicionem,quæ eius fidem minueret; Cum enim hominum frequens ſit conſuetudo (prudentiæ motiuis innixa) dum benè valent, eorum vltimas voluntates præparandi, vt cum maturiori iudicio, ac reflexione demùm ad actum teſtandi eas reducerent, quod cum reiteratis præparationibus fieri ſolet; Ità ſequeretur quod in libito eſſet cuiuslibet famuli, vel confidentiarij, aut alterius cauſualiter tales præparationes inter defuncti ſcripturas reperientis, cum ſola eius aſſertione ordinare teſtamentum; Ideoque talis aſſertio conſiderabilis videtur, quando ipſa ſcri-

ſcriptura habet faciem, ac præſumptionem perfectionis, vel ſaltim ei non reſiſtat diuerſa facies, ſeù præſumptio imperfectionis, vt in hac facti ſpecie reſiſtere videbatur, et conſequenter firmum remanet, vt ſit quæſtio facti pro iſtius qualitate diuerſimodè decidenda.

VITERBIEN.

HÆREDITATIS

PRO

EXEQVVTORIBVS TESTAMENTARIIS

CVM

RELIGIONE HIEROSOLYMITANA.

Caſus diſputatus coram Theſaurario, et reſolutus, vt infrà.

De eadem materia imperfectionis volũtatis, ãn & quãdo obſtet piç cauſç, Et quando hæc imperfectio adeſſe dicatur; Et quid in concurſu alterius Eccleſiæ, vel piæ cauſæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutio cauſæ.*
3 *De valida diſpoſitione ad pias cauſas abſque ſolemnitatibus.*
4 *Omiſſio inſtitutionis hæredis non obſtat teſtamento ad pias cauſas.*
5 *Quod iſtud priuilegium piæ cauſæ non procedat contrà aliam cauſam piam.*
6 *Contrarium verius.*
7 *De rationibus quibus innititur concluſio, de qua num 3.*
8 *Iſtæ rationes procedunt actiuè, & paſſiuè in pia cauſa.*
9 *Quod fauor piæ cauſæ non ſuppleat imperfectionem voluntatis.*
10 *Teſtamentum eſt indiuiduum, ac perficitur in vltimo actu, ſeù momento.*
11 *De concluſione vt donatio facta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ abſenti valeat, quando procedat.*
12 *Quando voluntas dicatur perfecta, vel imperfecta, & quomodo iſtæ quæſtiones decidi debeant.*

DISC. XVI.

1 POſtquam Terentius, teſtamentum in publica forma condiderat, in quo hæredem inſtituerat Eccleſiam maiorem Oppidi Centum cellarum, ad effectum, vt in Collegiatam erigeretur, M. Magiſtro S. Hieroſolymitanæ Religionis apocam priuatam tranſmiſit, continentem promiſſionem donandi eius bona, ad effectum erigendi in eodem Oppido Commendam ſub diuerſis capitulis, ac pactis; Cumque antequam apoca prædicta à M. Magiſtro, eiuſque Conſilio acceptaretur, quinimò ad notitiam deueniret, præfatus Terentius graui morbo preſſus eſſet; Hinc accerſito Notario ad effectum condendi teſtamentũ, per quemdam familiarem eidem Notario tradita fuit legenda coram teſtatore, ac teſtibus, alia cõſimilis ſchedula, cuius lectura ſequuta, ipſo teſtatore, nutu, ac ſignis annuente, dum Notarius eum interrogabat, qualis nam eſſet hæres ab eo inſtituendus, expirauit; Quarè inter exequutores in primo teſtamẽto deputatos pro erectione Eccleſiç Collegiatç, ac miniſtros dictç Religionis, prætẽdentes, quod hic ſecundus actus importaret fauore piæ cauſæ perfectam, ac ſufficientem teſtamentariam diſpoſitionem dicti prioris teſtamenti reuocatoriam, orta eſt lis coram Theſaurario, qua indeciſa pendente, Põtifex ex eius poteſtatis plenitudine, dictam hæreditatem alijs pijs vſibus applicauit, vndè propterea diſputationes hinc indè deſuper habitæ, inanes remanſerunt; Poſtmodum verò eadẽ Religio, obtenta commiſſione cauſæ in Rota, mutatoque conſilio, atque aliu-

aſſumendo punctum donationis inter
viuos reſultãtis ex dicta apoca Melitam
tranſmiſſa, ea tantùm informantem, in
2 aliorum contumaciam, fauorabilẽ reſo-
lutionẽ obtinuit *ſub die 15. Maij 1656.*
coram Albergato, eaque habetur impreſſa
deciſ. 173 par. 12. recent., cum ſubſequu-
to effectu.

Quidquid autẽ ſit de iſto puncto do-
nationis, dictæque deciſionis ſubſiſten-
tia, (cum in cauſa non ſcripſerim);
Quatenùs pertinet ad punctum diſputa-
tũ coram Theſaurario, in quo ſcripſi, pro
Exequutoribus qui primum teſtamẽtum
(de cuius validitate, ac perfectione non
dubitabatur) ſubſtinere curabant; An
ſcilicèt dictus ſecundus actus in vltimo
vitæ momento geſtus, importaret vali-
dam, ac perfectam diſpoſitionem, dicti
prioris teſtamenti infirmatiuam.

Scribentes pro Religione, procede-
bant cum terminis generalibus *tex. in*
cap. relatum de teſtamen., de quibus in
3 præcedentibus, quod .ſ. piæ diſpoſitiones
non ſubiacent ſolemnitatibus à iure po-
ſitiuo inductis in teſtamentis, alijſque
vltimis voluntatibus, quoniam ſufficit
probatio naturalis, per quam conſtet de
voluntate diſponentis, quæ ſolum atten-
denda eſt.

Nil obſtante, quod deuentum non
eſſet ad inſtitutionem hæredis, quoniam
dicebant (& benè), quod licèt teſtamẽ-
tum abſq; hæredis inſtitutione corruat,
attamen id prouenit ex diſpoſitione, vel
4 ſubtilitate iuris poſitiui, ideoque intrat
eadem ratio ob quã aliæ ſolemnitates nõ
requiruntur, quoniam eodem iure poſi-
tiuo quoque attento, admittitur huiuſ-
modi ſubtilitatum remiſſio in teſtamen-
to militari, in quo ob militarem ſimpli-
citatem magis attenditur naturalis veri-
tas; Ac etiam in paganis, (datis alijs ſo-
lemnitatibus) admittitur diſpoſitio obli-
qua, per quam venientes ab inteſtato
cenſentur per fideicommiſſum grauati
reſtituere ei, cuius fauore diſpoſitum ſit,
cum effectu detractionis trebellianicæ,
vel falcidiæ, quæ in p.è diſpoſitis non
intrat; Et conſequenter nulla eſt dire-
ctæ, vel obliquæ diſpoſitionis differen-
tia in pijs diſpoſitionibus, iuxtà dedu-
cta *diſc. 108. ſub tit. de fideicommiſſis, &*
ſub titulo de detractionibus, ac alibi; Ac
etiam quia ipſomet iure poſitiuo atten-
to, vbi hæres datus non eſt, inſtitutus
cenſetur ille, cum quo, ſub legati nomine
diſpoſitum eſt *ad tex. in l. 2. Cod. de hæ-*
red. inſtit. cum concordan. deciſ. 49. num.
24. & ſeqq. par. 12 rec., & ſub tit. de fi-
deicomm. diſc. 109. & 110.

E' conuerſo autem; Alij pro hac exe-
quutorum parte ſcribentes, cum præſup-
poſito quod diſpoſitio dictæ Decretalis
in cap. relatum contineret priuilegium,
5 nimium inſiſtebant in regula conquaſſa-
tionis priuilegiorum inter æquè priuile-
giatos, de qua generaliter *Barboſ. axiom.*
190. num. 1. vbi plura colligit, & *Trenta-*
cinqu. lib. 1. variar. tit. de reſcript. & pri-
uil. reſol. 1.

Et in ſpecie deducebant auctoritates
collectas per *Gratian. diſcept. 605. num. 9.*
& præſertim *Ruin. conſil. 9. lib. 2. num.*
16., vt primum teſtamentum ſolemne
ad pias cauſas non reuocetur per ſecun-
dum pariter ad pias cauſas minus ſolem-
ne; Ponderando firmata *per Rot. in Ro-*
mana hæreditatis 13. Ianuarij, & 4. Iulij
1659. coram Albergato, vt primum te-
ſtamẽtum perfectum non reuocetur per
ſecundum imperfectum, in quo deficiat
hæredis inſtitutio, quamuis iſtud dica-
tur fieri pro anima, quæ deciſiones ſunt
in caſu, de quo *infra diſc. 50.*

Mihi verò iſtud motiuum non place-
bat; Tum attentis auctoritatibus, dum
in contrarium eſt magis communis, &
recepta, iuxtà *conſil. Paul. de Caſtr. 327.*
6 *lib. 1.* cum alijs relatis *per Gratian. d. cap.*
605. num. 11. & ſeqq. Gall. de exception.
tit. 1. par. 3. except. 4. num. 40. & 41. Ru-
beus de teſtamen. cap 11 num. 682. cum
ſequent. præſertim *num. 687. apud quos*
cæteri.

Tum fortiùs attenta ratione (quæ
apud me magis ſtringere ſolet) in præ-
cedentibus inſinuata, quod ſcilicèt verè
iſtud non eſt piæ cauſæ priuilegium ab
7 ipſa lege poſitiua pro limitatione regulę
generalis conceſſum, (vt plerique cum
ſolita ſimplicitate credunt), ſed prouenit
à ratione exemptionis, quam Eccleſia,
vel pia cauſa obtinet à iure poſitiuo, vt-
potè cum ſolo iure naturæ, ſeù naturali
veritate regulanda.

Ac etiam ob alteram rationem ceſsã-
tis ſuſpicionis, quam alias lex habet in
defunctorum voluntatibus in propha-
nis, ob fraudes deſuper committi ſolitas,

quæ ab ipſis diſponentibus deſer i non poſſunt, ſicuti in illis inter viuos; Hæc autem ſuſpicio regulariter ceſſat in pijs diſpoſitionibus ob ceſſationem priuati intereſſe; Et his addi poteſt altera ponderatio deducta ex hiſtoria legali, de qua infrà *in Tudertina diſc. 25. ad materiam cap. cum eſſes*

Iſtæ rationes æquè procedunt actiuè, ac paſſiuè; Quemadmodum enim Eccle-
8 ſia ex ſola naturali perfecta voluntate, hæreditatem, ſeù legata obtinet aduerſus teſtamentarium, ſeù legitimum ſucceſſorem, ità è conuerſo, ceſſante ratione quæ vrget in extraneo, non poteſt eadem, vbi agnoſcat ex naturali veritate, quod defuncti voluntas ſit in contrariũ, iſtius bona obtinere, vt aduertitur etiam ſupra *diſc.* 12.

Quarè mihi videbatur inſiſtendum potius eſſe in altero motiuo imperfectionis voluntatis, de quo actum eſt ſupra *diſc.* 13. *ex conſil.* 119. *Oldrad.* cum ibi deductis, cum iſte caſus maiorem
9 redoleat imperfectionem, quam *in dicto conſil. Oldrad.*, dum teſtator adhuc erat in actu teſtandi, eiuſque voluntas incõpleta, quando mors ſuperuenit; Iſto enim caſu, etiam aliqui ex ſequacibus alterius opinionis *cõtra Oldrad.*, adhuc admittũt adeſſe imperfectionem, vt apud *Gratian. diſcept.* 550. *num* 9. *cum ſeqq.*, & *in Romana de Ruſcombus coram Sacrato*, regiſtrata *apud Gratian. ibidem*.

Teſtamentum enim eſt quid indiuiduum, cuius qui partem fecit, nihil feciſſe videtur, eo quia dum eſt in actu di-
10 ſponendi, addere, ac minuere, ſeù adimere, ac variare poteſt ex relatis per *Magdalen. part.* 1. *cap.* 16. *numer* 261. *& ſeq. & part.* 2. *cap.* 5. *num.* 7.; Fortius verò vbi imperfectio, ſeù incompleta voluntas eſt circa eamdemmet piam diſpoſitionem, de quà agatur, quia nempè tunc circa eam diſponens morabatur, cum tunc non intret altera quæſtio, quæ habet opiniones hinc inde relatas *per Magdal. dicto cap.* 5. *num* 7., & ſupra *dicto diſc.* 13., an ſcilicèt piæ diſpoſitioni iam completæ, ac perfectæ, obſtet imperfectio aliarum diuerſarum, quas teſtator facere intendebat.

Verùm reflectẽdo ad veritatem, mihi videbatur, quod Religionis prætenſio probabilis eſſet, non quidem ex ſolo mo-
11 tiuo donationis inter viuos deſumptæ ex ſchedula Melitam tranſmiſſa, cum quò, vt ſupra Rota inhærendo deductis ex parte eiuſdem Religionis, proceſſit in *dict. dec. ſ.* 173. *part.* 12. *recent.*, quoniam in effectu illa ſchedula non connetibat puram, ac ſimplicem donationem gratuitam, in qua intraret Eccleſiæ, vel piæ cauſæ priuilegium *in eadem deciſione* deductum, ac pluries in ſua materia *ſub tit. de Donat.*, vt etiam facta abſenti valeat, quia fieri dicitur Deo, qui eſt vbiq; præſens, atq; noſtra bona opera acceptat, dum dicta ſchedula continebat ſolùm indicationem volũtatis donandi, ad certum tamen effectum erectionis Commẽdæ ſub diuerſis legibus exorbitantibus à conſueta natura aliarum Commendarum, adeout incertum eſſet, an Religio acceptare deberet, necnè, et ex quò euẽtu pendebat determinatio oblatoris, ideòque concluſiones *in eadem deciſione* deductæ in ſuis caſibus veræ, ad hanc facti ſpeciem non benè applicari videbantur.

Probabilius verò pro meo ſenſu erat in hac inſtantia ex parte Religionis aſ-
12 ſumptum in vim dicti vltimi actus vltimæ voluntatis geſti in mortis articulo, qui perfectionem redolere videbatur, illum vniendo cum dicto antecedenti inter viuos, ex quò donatio deſumpta fuit, quod ſcilicèt non verſaremur in caſu, in quò teſtatore de nouo, atque ex integro diſponente, incertum eſſet, an quãdo diſpoſitiones facturus eſſet præcedentium correctiuas, vel moderatiuas, dum voluntas adhuc erat in via; Siquidem ſchedula Melitam tranſmiſſa, continebat integram, ac perfectam diſpoſitionem de vniuerſa hæreditate; Ideòque vbi teſtator ſe agnoſcendo morti proximum, conſimilem ſchedulam in forma teſtandi tradi fecit Notario, quò legente, ipſe coram teſtibus ad id vocatis approbauit, ità reſultauit ratificatio, ſeù confirmatio dictæ prioris volũtatis, quod ſcilicèt, id quod in animo habebat facere ex conuentione inter viuos, ſtante actus imperfectione per illam viam, voluit, vt perfectionem, ac effectum ſortiretur per vltimam voluntatem; Nõ vrgente dicta contraria præſumptione, quod teſtator alia in animo habere potuerit, quoniam ex dictis facti circum-
ſtantijs

ſtantijs conſtabat, quod dum loqui non poterat, atque in extremis laborabat, aliud facere noluerit, niſi dictam præparatam, ſeu ordinatam voluntatem perficere; Ideòque interrogatio Notarij ſuper hæredis inſtitutione, vtpotè prodita ex eius credulitate, quod præcisè neceſſaria eſſet ad teſtamenti validitatem, ac perfectionem, præiudicare apta non eſſet perfectioni voluntatis ipſius teſtatoris iuxtà diſtinctionem, de qua ſupra *dicto diſc.* 13.; Atq; hinc firmum remanet, quod iſtæ ſint quæſtiones facti potiùs, quàm iuris, vniformem regulam generalem non recipientes, ſed pro ſingulorum caſuum circumſtantijs decidendæ.

ROSSANEN.

HÆREDITATIS

PRO

ORATORIO SANCTI IOANNIS; ET IO. DE MARTINO

CVM

SIGISMINA CERINTENEA.

Caſus diſputatus coram A.C. reſolutus pro Oratorio & Ioanne.

An dicatur diſpoſitio ad pias cauſas vbi contineat opus pium, pro cuius implemento, pingue emolumentum temporale adimplentibus aſſignatum ſit, Et quando teſtamentum minùs ſolemne pium, ſuffragetur alijs prophanis diſpoſitionibus.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De diſtinctione inter Eccleſias, & bona eccleſiaſtica, & loca pia.*
3 *An emolumentum miſſarum exceſſiuum, in exceſſu dicatur quid prophanum.*
4 *Declaratur cum diſtinctione.*
5 *Quando mixtura cauſæ piæ ſaluet teſtamentum etiam in prophanis.*
6 *De diſpoſitione* cap. cum eſſes.
7 *An habeat locum in Regno Neapolitano remiſſiuè.*

DISC. XVII.

1 CVm Fabritius hęredes inſtituiſſet filios naſcituros ex Dominico nepote, quem in ſolo vſufructu inſtituit, dictoque Dominico moriente ſine filijs, mandaſſet ex eius hæreditate erigi Oratoriũ, cum duabus cappellanijs, quibus onus miſſarum, cũ ſatis pingui emolumento pro qualibet miſſa iniunctum fuit, relicto earum iurepatronatus, ac præſentandi Ioanni agnato, dictiq; Dominici mors in pupillari ætate ſequuta eſſet; Hinc inter Oratorium, & Ioannem ex vna, & Sigiſminam Dominici matrem, ac inteſtatam hæredem, duæ ortæ ſunt controuerſiæ; Primò ſuper caducatione cuiuſdam ſubſtitutionis, & de hoc habetur *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 121.; Et ſecundo ſuper teſtamenti inualiditate, eo quod quatuor ex ſeptem teſtibus eſſent impuberes, introductaque cauſa coram A.C., pro Oratorio, & Io. iudicatum fuit ſuper teſtamenti validitate.

Scribens autem pro Oratorio, & Ioãne, dicebam, quod vbi etiam dicta præſuppoſita impubertas, (ex hac parte in facto negata) ſubſiſteret, adhuc tamen id nil inteſtatæ ſucceditrici prodeſſet, quoniam vbi etiam dicti quatuor teſtes impuberes, quinimò & alij demendi eſſent, adhuc ſupereſſet probatio naturalis, quæ ſufficiebat, dum agebatur de diſpoſitione ad pias cauſas *ad text. in cap. relatum de teſtam.*

Scribentes in contrarium id non negabant,

gabant, ſed dicebant id ſubſiſtere in concernentibus commodum Oratorij, atque ratam congruam pro celebratione miſſarum, ſecùs autem quoad concernentia iuſpatronatus, ac præſentandi, aliaque commoda relicta Ioanni agnato, eiuſque ſucceſſoribus, necnon illud maius commodum, quod poſſeſſores cappellaniarum aſſequuturi eſſent ad rationem ſcutorum octo pro qualibet miſſa, quoniam detracta ea rata, quæ ex vſu regionis cõgrua eſt pro mercede Sacerdotis miſſam celebrantis, cætera omnia eſſent merè temporalia, quibus tale priuilegium non competit.

Iſta replicatio pariter non releuabat dictam ream conuentam, quoniam cum Oratorium vocatum eſſet ad vniuerſam hæreditatem titulo vniuerſali inſtitutionis, hinc proindè, vbi etiam reliqua diſpoſita fauore priuatorum, & ad cauſas prophanas non ſubſiſterent, adhuc totũ, ex beneficio iuris non decreſcendi, cedere deberet commodo ipſius Oratorij, cum hæreditas vniuerſalis trahat ad ſe totum id, quod ex legatis, alijſque particularibus diſpoſitionibus non ſortitur effectum, nè detur moriens pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus, ideoque cum commodum totum redundaret in cauſam piam, replicatio nullius momenti remanebat.

Cæterùm (cum ſenſu etiam veritatis) dicebam, vt reliqua, vt ſuprà diſpoſita ad fauorem Ioannis & aliorum quoque ſubſiſterent, quoniam vt aduertitur *ſub tit. de Alienat. & Contract. diſcurſ.1.*, & in alijs, ibi allegatis; Aliud eſt, bona acquiri Eccleſiæ, adeòut fiant eccleſiaſtica, & cadentia *ſub Extrauag. Ambitioſæ*, ſiuè cum regulis beneficialibus, iuribuſ-
2 que ſpiritualibus regulanda; Aliud verò, vt opus dicatur pium, atque diſpoſitio ad pias cauſas; Stant enim benè ſimul, vt bona non ſint eccleſiaſtica, neque beneficium eccleſiaſticum, & tamen quod opus ſit pium, vt ità diſtinguendo habetur *dicto diſc.1.de Alienat.*; Atque, vt habetur *diſc. ſequen.*, non attenditur, àn temporale emolumentum
3 excedat id quod præſtari ſolet ratione celebrationis miſſæ, vel alterius operis ſpiritualis, quoniam eius inæſtimabilis eſt valor, adeòut quidquid detur, nunquàm dici valeat excedens, quoniam ſpectanda eſt cauſa, ob quam diſpoſitio ordinatur, non autem effectus indè reſultans, vt ad litteram probat *text. in cap. requiſiti de teſtam.*, ibi, *quia hoc ille, qui donat pro redemptione animæ ſuæ, non pro commodo Sacerdotis probatur offerre*; Et benè comprobatur ex deductis *dec.150. part.12. recent. num.27.* edita in caſu, de quo infra *diſc.28.*, ſuper conſimili mixtura acceſſoria iuriſpatronatus fauore gnatorum.

Quod tamen, (reflectendo ad veritatem), procedere dicebam, niſi ſuſpi-
4 cio probabilis vrgeret, quod pietas eſſet color quæſitus ad fraudandam legem, & colorandam falſitatem, quia nempè volens aliena bona captare, cum duobus teſtibus malè inductis, vel cum alia minus ſolemni probatione, in qua longè difficilior eſſet machinatio, aliquod læue onus miſſarum, vel alterius pij operis ſtudioſè ſibi adijceret, vt ità detracto eo modico ſumptu, qui ad illud pium opus explendum neceſſarius eſt, reliquum ad proprium prophanum commodum ſibi approprîet; Ideòque id intelligendum eſt ſano modo, ac iuxtà ſingulorum caſuum particulares circumſtantias.

In hac verò facti ſpecie, iſta ſuſpicio cadere non videbatur; Tùm quia incertæ erant perſonæ, ad quorum commodum dictæ cappellaniæ cedere debuerint; Tùm etiam quia actus erat ſolemniſſimus, coram Notario, ac Iudice, & ſeptem teſtibus; Defectus autem proueniebat ex iuris ciuilis ſubtilitate, circà aliquorum teſtium impubertatem, quæ inſpectis regulis generalibus probationis indifferentis, non præbet in teſtibus defectum omnimodum, quoties ſunt proximi pubertati, iuxtà diſtinctionem, de qua apud *Farin. de teſtibus quæſt.58.*, cum alijs infra *in Romana teſtamenti de Menaldenſibus diſcurſ.26.*

Prætereà in ea quæſtione, àn mixtura cauſæ piæ ſubſtineat etiam diſpoſita
5 ad cauſas prophanas, quidquid varient DD., ex congeſtis *per Riccium in add. ad Tiraquell. de priuil. pia cauſæ cap.80. & Rubeum de teſtam. ad pias cauſas cap.54. & ſequen.*, præſertim *cap.59.*; Ea videtur vera diſtinctio, quod Aut agitur de prophano, ſeù temporali emolumento, quod acceſſoriè & conſecutiuè pio operi

operi admixtum ſit ſit, vt erat in præſenti caſu, & in altero, de quo *diſc. ſequen.*, & tunc verior ſit affirmatiua, niſi vehemens vrgeat ſuſpicio, quod opus pium ſit affectatè poſitum tanquam color quæſitus, vt ſuprà.

Aut agitur de diſpoſitionibus omninò ſeparatis, ac inter ſe non connexis, quarum aliquæ ſint ad cauſas pias, aliæ verò ad prophanas, & tunc; Aut pia diſpoſitio eſt iure legati peculiaris, quod etiã ab inteſtato ſubſtineri poteſt, adeò ut inefficacia aliarum diſpoſitionum prophanarum cedat commodo venientiũ ab inteſtato, & tali caſu mixtura non ſuffragetur; Aut eſt iure inſtitutionis vniuerſalis, vndè prædictæ inualiditatis emolumentum eſſet ipſius cauſæ piæ, et ſecùs, idque ratione æquitatis & iuſtitiæ naturalis, quoniam ſicuti Eccleſia & pia cauſa, ſpretis iuris poſitiui ſolẽnitatibus, ad ſui fauorem vult, vt attendatur æquitas ſeù veritas naturalis, ità iuſtũ, ac ęquum, & rationabile eſt, vt id cũ alijs ſeruet, neque præter diſponentis voluntatem bona retineat, ex ijs quæ habẽtur id *ſupra diſcurſ.* 12. *& diſcurſ. præced.* & alibi, Et hic erat caſus, dum pia cauſa erat ſcripta hæres vniuerſalis.

Dicebam verò hæc ad ſuperabundantiam, & quatenùs etiam ſubſiſteret, vt hæc voluntas in prophanis diſpoſitionibus eſſet ex iure poſitiuo imperfecta; Verùm id ceſſabat dupliciter; Primò quia in actu interuenerant nouem perſonæ, ſcilicèt, Notarius, Iudex ad contractus, & ſeptem teſtes, vndè quando etiam demendi eſſent quatuor teſtes impuberes, adhuc ſupererant quinque ſufficientes ad legata, vel ſimplicem vltimam voluntatem, cuius iure actus ob clauſulas ſalutares ſubſtineri poterat etiã inſpecto rigore iuris ciuilis.

Et ſecundò quia dicti quinque habiles, immò & quatuor, abundabant ad ſubſtinendum teſtamentum etiam ad cauſas prophanas, iuxtà diſpoſitionem *text. in cap. cum eſſes de teſtam.*, præſertim quia dicti teſtes idonei, ſuppleti erant à dictis alijs quatuor, qui ſaltẽ alios benè adminiculabãtur, ex ijs, quæ habentur *infrà in Tudertina diſc.* 25. & in aliis; Quia verò cauſæ neceſſitas non exigebat, hinc proindè, iuxtà laudabilem Curiæ ſtylum, aſſumpta non fuit quæſtio, àn in Regno Neapolitano in prophanis admittenda ſit hæc teſtandi forma, necnè & de quo agunt *Magdalen. de num. teſtium part.* 2. *cap.* 8 *nu.* 20. *cum ſeqq. Rubeus de teſtam. cap.* 33. *n.* 69. apud quos concordantes.

COMEN.

LEGATORVM

PRO

IO. BAPTISTA ET ALIIS

CVM

FRANCISCO DE TVRRICELLIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Io. Baptiſta & Conſortibus.

De eadem materia, àn ſcilicèt diſpoſita ad pias cauſas in minus ſolẽni teſtamento, ſuffragentur circa prophanum exceſſiuũ emolumẽtum, quod pio operi ad fauorem coniũctorum aſſignatũ eſt; Et an ſolemnitates præſcriptæ in teſtamento cæci, requirantur in diſpoſitionibus ad pias cauſas.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *De ſolemnitatibus in teſtamẽto cæcorum, àn requirantur pro forma præciſa, vel ſufficiat æquipollens.*
4 *Quod dictæ ſolemnitates non procedant in diſpoſitionibus ad pias cauſas, & quid inter liberos.*

5 Cap-

5 *Cappellaniæ erectæ ſine auctoritate Ordinarij ſunt laicales.*

6 *An legatum factum cum aſſertione pietatis conſanguineo ſit pium.*

7 *Declaratur concluſio, de qua num. 5.*

8 *Emolumentum quod præſtatur pro ſacrificio miſſæ, vel alio opere ſpirituali eſt acceſſorium, & dicitur etiã pium.*

9 *Non poteſt vna, & eadem diſpoſitio eſſe eodem tempore valida, & inualida, & quando ſecus.*

DISC. XVIII.

CAHTARINA TVRRICELLA, luminibus orbata, in teſtamento con-
1 dito non ſeruata forma, quæ in teſtamentis cæcorum præſcripta eſt *per text. in l. hac conſultiſſima C. qui teſtam. fac. poſſ.*, inter cętera reliquit ſcuta 10500. pro cappellania obtinenda per conſanguineos pro tempore, cum onere ſex miſſarum quolibet menſe, deputato per ipſam teſtatricem Io. Baptiſta primo cappellano; Cumque Franciſcus filius, & hæres, ob teſtamenti nullitatem à dictæ formæ defectu reſultantem, legata ſoluere recuſaret; Hinc introducta cauſa coram A.C., prodit ſententia abſolutoria à legatis prophanis; condemnatoria vero dicti legati pro cappellania, tanquam
2 pij; Deuolutaque per appellationem cauſa *in Rota coram Albergato* ſub *diebus 11. Decembris 1651., & 26. Februarij* 1652. pro dicti legati ſolutione, approbando iudicatum, prodierunt reſolutiones quibus hæres acquieuit.

In diſputationibus igitur habitis, coram A.C., coram quo ſcripſi pro omnibus legatarijs, actum fuit de validitate,
3 vel inualiditate omnium legatorum, atque deciſio pendebat à puncto, àn ſolemnitates præſcriptæ *in dicta l. conſultiſſima* percuterent formam præciſam, quæ adimpleri non poſſet per æquipollens, vel potius iſtud ſufficeret; Iſta enim ſecunda parte poſita reſultat, vt conſtito de actus ſinceritate, vndè ceſſet ea ſuſpicio, ob quam ſolemnitates inductæ ſunt, diſpoſita etiam ad cauſas prophanas valeant, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur apud *Hond. conſ. 58. num. 18. lib. 2. Menoch. l. 4. præſ. 6. numer. 2. Michalor. de Cæco, muto & ſurdo cap. 6. num. 28. Burgos de Pax ad l 3. Tauri num. 1298.* vbi *ex num. 1293.*, plenè agit de hac materia teſtamenti cæcorum, de qua agitur etiam infra *diſc. 33.*

Quatenùs autem pertinet ad punctum diſputatum in Rota, ſuper dicto legato facto in cauſam d. cappellaniæ, reſtricta fuit diſputatio ad eius qualitatem, àn ſcilicèt illud dicendum eſſet pium, vel prophanum; Poſito enim, quod eſſet pium, idem ſcribẽtes pro hærede, admit-
4 tebant diſpoſitionis validitatem ad terminos *text. in cap. relatum de teſtam.*, quoniam ex eadem ratione in præcedentibus pluries inſinuata, vt pia cauſa iuris ciuilis ſolemnitatibus non ſubiaceat, ſed ſolùm attendatur imperfectio voluntatis, valida eſt diſpoſitio etiam cæci, vt in his terminis ſpecialibus, cæteris relatis *Tiraq. & add. de priuil. piæ cauſæ cap. 10. Vaſquez illuſtr. contr. cap. 103. num 15. Magdalen. de numer. teſt. part. 2. cap. 4. num. 54. & ſeq. Mant. de Coniect. lib. 6. tit. 3. num. 21. Eugen. conſ. 63. lib. 2. add. ad Comitul. deciſ. 155. in fine*; Et quid inter liberos *Giouagnon. conſ. 5. cum ſeqq. lib. 2. Seraphin. deciſ. 966.* cum alijs *per add. ad Comitul. vbi ſupra.*

Inſiſtebant tamen in eo, quod cum huiuſmodi cappellania erecta non eſſet cum auctoritate Ordinarii, dici non po-
5 terat beneficium eccleſiaſticum, ſed res mere temporalis, adeò vt etiam laici & infantes, aliique eccleſiaſticorum beneficiorum incapaces eã obtinere poſſent iuxtà *deciſiones 125. & 151. Peniæ, Buratt. deciſ. 1. numer. 7. & ſeq.*, & habetur pluries in ſua materia *ſub tit. de Beneſic.*

Quodque vbi etiam pro emolumento proportionato celebrationi miſſarum dici poſſet diſpoſitio ad pias cauſas, non tamen dicẽda eſſet talis, quoad exceſſum cedere debentem ad commodum con-
6 ſanguineorum, cum quibus potius ex cauſa prophana ſanguinis, diſpoſitum cenſetur iuxtà deducta apud *Franch. deciſ. 565. Caualer. deciſ. 212. & 377.* cum aliis *per Rotam in Romana hæreditatis 1. Aprilis 1658. & 16. Iunij 1659. coram Albergato*, quæ prodierũt in caſu, de quo *infrà diſc. 50.*, vbi principaliter agitur de validitate teſtamẽti minoris ad fauorẽ curatoris, incidenter verò de hoc pũcto, an id quod dicitur relinqui carnaliter,

liter, vel ſpiritualiter coniuncto ſub expreſſione charitatis, vel pro amore Dei, dicatur legatum pium, necne, & habetur *etiam diſc. ſeq.*

Hi tamen non obſtantibus; Scribens pro legatarijs (etiam in ſenſu veritatis), contrarium credebam probabilius, ideoque reſolutiones, iuſtæ ac probabiles viſæ fuerunt; Quatenùs enim pertinet ad primum fundamentum, vt ob ceſſantem formalem erectionem, cum auctoritate Ordinarii, iſta cappellania
7 dicenda eſſet mere prophana; Id continet æquiuocum clarum, quoniam aliud eſt agere, àn beneficium ſit verè eccleſiaſticum ad effectum, vt cadat ſub regulis beneficialibus, ad quem effectum diſcretiue huiuſmodi cappellaniæ dicuntur laicales, vt *in dicta ſua materia ſub tit. de Beneficijs*; Aliud verò, an diſpoſitio ſit pia, vel prophana; Quoniam vt aduertitur *diſ. præced.*, ac etiam *ſub tit. de Alien. & Contract. diſc.* 1.; Stant bene ſimul, opus eſſe pium, & tamen non eſſe eccleſiaſticum ad alios effectus, ideoque non eſt bona conſequentia, non eſt eccleſiaſticum, ergo non eſt pium, ſed prophanum.

Quò vero ad alterum motiuum; Dicebam idem, de quo *diſcur. præced.*, quod
8 ſcilicèt ſacrificium miſſæ eſt inæſtimabile, atque quodcumque magnum temporale emolumentum, quod ſacerdoti celebranti detur, ſemper eſt modicum, & conſequutiuum, ideòque ad regulandam diſpoſitionem, attendendum eſt ipſum pium opus in ea principaliter demandatum, non autem temporale emolumentum acceſſorium, & conſequutiuum; Ac etiam quia implicat, vt vna & eadem indiuidua diſpoſitio, diuerſo iure cenſe-
9 ri valeat, eodemque tempore ſit valida, & inualida contra principium, ſuper quo plura colligit *Barboſ. axiom.* 135. *numer.* 7.; Niſi, (vt *diſc. præced.* aduertitur) facti circumſtantiæ diuerſimodè ſuadeant, quia nempè priuatus, cum fraudis ſuſpicione captare velit pingue emolumentum ex vltima voluntate imperfecta, minùſque ſolemni, adiiciendo pro colore aliquod modicum pium opus celebrationis miſſarum, vel ſimile, quod cum modicò incomodo per alium expleri poteſt, tunc enim incumbet ſolum hæredi faciendi celebrare miſſas, vel aliud opus à moriente volitum adimplendi; Hæc autem ſuſpicio in præſenti omninò ceſſabat ex facti qualitate.

ROMANA
LEGATORVM
PRO
CLERIA TORSELLINA
CVM
SOCIETATE SANCTISSIMÆ TRINITATIS PEREGRINORVM.

Caſus diſputatus coram Prælato deputato per Protectorem & reſolutus pro Cleria.

An legatum relictum conſanguineo, cum aſſertione, quod fieret ex charitate, dicatur pium, adeout debeatur ex minus ſolemni diſpoſitione; Et quid vbi Eccleſia, vel pia cauſa eſt hæres vniuerſalis, àn teneatur ad legata prophana relicta in teſtamento minus ſolemni; Et in incidenter, àn ſecundum legatum cenſeatur cumulatiuum, vel adēptiuum cum primo.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *An ſecundum legatum cenſeatur cumulatiuum, vel ademptiuum remiſſiuè.*
3 *Legatum factum conſanguineo eſt prophanum, etiamſi dicatur fieri ex pietate.*
4 *Verbum* charitas *quid ſignificet.*

5 *De*

5 *De diſtinctione duplicis cauſæ piæ.*

6 *De interpretatione dicti verbi, de quo num. 4.*

7 *De tractantibus quæſtionem, de qua num. 3.*

8 *Et quando propriè dicatur diſpoſitio prophana, vel pia.*

9 *Elemoſina eſt danda potius coniunctis, quam extraneis, & quod ſecùs facientes malè agunt.*

10 *De circumſtantijs ob quas in legatario intret ratio pietatis.*

11 *Quod iſta ſit quæſtio facti ex iſtius qualitate decidenda.*

12 *An, & quando teſtamentum ad pias cauſas ſuffragetur etiam quoad prophanas diſpoſitiones.*

13 *Attēditur bona fides, ac ſinceritas actus.*

14 *De circumſtantijs attendendis pro bona, vel mala fide regulanda.*

DISC. XIX.

CAMILLVS PIGNA-
NELLVS, (qui iuxtà
frequentem humanam
1 ſtultitiam, à Salamone
exageratam, cum magna
parſimonia, propriæ animæ nil concedendo, magnum aſſem cōparauerat), teſtamentum, & primos codicillos fecit, quos Confeſſario tradidit exhibendos poſt eius mortem, iſtaque ſequuta, alij poſteriores codicilli à ſe ſcripti, & ſubſcripti, ac ſigillis muniti, in proprio ſcrinio reperti ſunt, Quibus omnibus publicatis, compertum eſt, quod hęredē inſtituebat in teſtamēto Societatem Sanctiſſimæ Trinitatis peregrinorū, & conualeſcentium, in primis autem codicillis, inter alia legata relinquebat Cleriæ conſobrinæ ex charitate ſcuta bis mille, in poſtremis verò relinquebat eidem ex eadem cauſa charitatis, ſcuta mille, ea conditione adiecta, vt hoc legatum relictum cenſeretur pro omni, & toto eo, quod ab eius hæreditate prætendere poſſet; Hinc proindè orta eſt controuerſia inter hæredem, et legatariam coram Iudice per dictæ ſocietatis Protectorem deputato, qui ad legatariæ fauorem pro vtriuſque legati aſſequutione pronunciauit, idemque puto, quod geſtum ſit per iudicem appellationis, vndè propterea Societas acquieuit.

In diſputationibus autem, coram vno, vel altero Iudice habitis, (in quibus pro legataria ſcribebam), duo erant controuerſiæ puncti; Primò ſcilicèt ſuper dictorum legatorum debito in genere, cum Societas hæres vtrumque negaret, ex eo quod codicilli in quibus continebantur, eſſent informes, ac non haberent ſolemnitates, quæ in prophanis diſpoſitionibus neceſſariæ ſunt; Et ſecundo, poſito quod dicti codicilli eſſent validi, & obligatorij, àn deberetur vtrumque legatum, vel potiùs ſecundum ſcutorum mille tantum, & ſic an iſtud eſſet ademptiuum, vel cumulatiuum primi.

De hoc ſecundo habetur actum in ſua
particulari materia *ſub tit. de Legatis*, vbi
2 pluries agitur, àn &, quando ſecundum
legatum ad fauorem eiuſdem perſonæ,
ſit cumulatiuum, vel ademptiuum.

Quatenùs vero pertinet ad primum, ille in duas inſpectiones ſubdiſtinguebatur; Primo ſcilicèt, an iſta legata dicenda eſſent pia, adeout in eis, non obſtaret defectus ſolemnitatum, ſed intraret diſpoſitio *text. in cap. relatum de teſtamentis*; Et ſecundo, àn poſito quod iure prophanæ diſpoſitionis regulanda eſſent, adhuc tamen illa ſolui deberent per hæredem, quæ eſt cauſa pia, cum qua ſolemnitates iuris poſitiui non attenduntur, vndè propterea diſpoſitio *dicti text. in cap. relatum*, tam actiuè, quam paſſiuè, locum habere deberet.

Quoad primum; Scribentes pro hæ-
rede deducebant eamdem concluſionem
inſinuatam *diſc. præced.*, cum ibi allega-
3 tis, ad probandum quod vbi agitur de
diſpoſitione facta ad fauorem ſanguine
coniuncti, illa potius referenda ſit ad
cauſam naturalē coniunctionis ſangui-
nis, quam ad aliam pietatis, ideòque,
non pia, ſed prophana diſpoſitio cenſen-
da ſit, quamuis amore Dei, ſeù pro ſalu-
te animæ, fieri dicatur.

Clarius verò in hac facti ſpecie, in
qua, dicta pietatis, vel religionis cauſa
non exprimitur erga Deum, vel animam
4 propriam, ſed adhibetur ſolùm termi-
nus, ſeù vocabulum *charitatis*, quod eſt
æquiuocum, et aptum conuenire etiam
cauſæ naturali, cū verbum *charitas* con-
gruere

gruere etiam valeat dilectioni humanæ, quæ erga coniunctos, vel amicos, ac beneuolos habeatur; Ideóque duplex piæ
5 cauſæ ſpecies in iure conſideratur; Vna, quæ reſpicit amorem Dei, ac ſalutem animæ; Et altera, quæ dicitur pia legaliter, non autem ſpiritualiter ad certos effectus, non autem ad iſtum, vt exemplificari ſolet in legato libertatis, ex deductis *deciſ.74.num.10 & ſeq. & nu.21. cum ſeq. par.2. diuerſ. vbi concordan.*

Quod benè comprobari dicebant ex eo, quod in aliquibus legatis factis ami-
6 cis, & famulis non indigentibus, etiam de ſummis notabilibus, idem charitatis terminus, ſeù vocabulum adhibetur, vndè propterea conſtat quod eſſet conſuetudo loquendi teſtatoris, ità explicandi amorem, ac beneuolentiam ſub hoc vocabulo charitatis.

His tamen non obſtantibus, contrarium dicebam probabilius (etiam in ſenſu veritatis per Iudicem quoque agnitę); In hac etenim quæſtione in qua noſtri maiores ſe inuoluiſſe videntur, vt patet
7 ex relatis per *Magdalen. de num. teſt. par.2. cap.2. num.37. cum ſeq Surd. de alim. tit.8. priuil. 1., Franch. deciſ. 565. vbi adden. Marcian. iun. reſp. 3. part.1. Rub. de teſtam. cap.73.* apud quos cæteri; Vera, & germana diſtinctio videtur, quod; Aut nulla legandi cauſa expreſſa eſt, ſed ex legatarij paupertate cadere valeat dubitatio, an magis ex motiuo ſanguinis, quam ex illa pietatis, legatum factum ſit, et tunc in dubio, potius cauſæ naturali ſanguinis, quam alteri pietatis, diſpoſitio referri debeat.

Aut expreſſum eſt motiuum pietatis, illud autẽ qualitati legatarij incõgruum ſit, quia nempè ſit benè prouiſus, et tũc
8 verius eſt, vt iſte dicatur color quæſitus, vt pluries expertus ſum, quod ex affectata cautela Notariorum, vel partium citrà intentionem teſtantis id adijci ſolitum ſit; Aut demum, attenta qualitate perſonæ, congruat pietatis motiuũ, quia nempè coniunctus dici mereatur pauper, cui charitatis, ac pietatis terminus rectè conueniat, et tunc teſtatore iſtud motiuum explicante, nulla ſubeſſe videtur congrua ratio, cur ipſius teſtatoris expreſſioni deferendum non ſit.

Eleemoſyna ſiquidem, iuxtà benè ordinatam charitatem, magis diſtribuen-
9 da eſt coniunctis, ac proximis, quam extraneis, ex ijs, quæ cæteris relatis deducuntur per *Franch. deciſ.190.* ibique *Add.*, & plenè *per Rub. de teſtamen.cap. 73.num.72.& ſeq. & num.87.& ſeq.*, vbi plura de more colligit (magnam oſtendendo lecturam), contra eos qui habentes pauperes coniunctos, iſtis neglectis, Eccleſiæ, vel piæ cauſæ relinquunt.

Hinc proindè, cum in hac facti ſpecie ageretur de nobili matrona, vidua, &
10 ſene, aliquibus infirmitatibus ſubiecta, de fortunæ bonis parum prouiſa, atque numeroſa familia grauata, vtiq; attenta eius conditione, pauper dici poterat, atque huiuſmodi legata in ſumma ſcutorum trium mille, habita proportione ad hæreditatem dictæ pię Societati relictam, quàm ſupponebatur eſſe valoris circitèr 80.m., importabant quamdam modicam eleemoſynam, factam ex illa ſaltim morali obligatione, quæ latè cæteris relatis exageratur per *Rub. vbi ſupra*; Et propterea iſta videtur quæſtio
11 potiùs facti, quàm iuris pro facti qualitate prudenti arbitrio decidenda.

Ex his autem, inanis remanebat altera inſpectio, an dicti codicilli non ſolemnes, ſuffragarentur pro huiuſmodi legatis necnè, quoniam poſita pietate diſpoſitionis, ità ceſſabat quæſtio in radice; Verùm vbi de illa agendum eſſet, àn ſcilicèt teſtamentum ad pias cauſas, valeat etiã quoad diſpoſitiones prophanas; Deducebam eadem quę habentur ſupra *diſc.12.* & in alijs, quod ſcilicèt diſ-
12 ficultas cadere poſſet, quando in teſtamento, vel alia vltima voluntate imperfecta, adeſſet ſolum quædam mixtura accidentalis, vel acceſſoria cauſæ piæ, putà legatorũ, adeout, id quod ad cauſas prophanas diſpoſitum eſt, atq; ex hoc defectu indebitum remaneat, cedat commodo legitimi hæredis, et tunc intrare poteſt opinio diuidẽs diſpoſitiones, ſubſtinendo ſcilicèt piã, & reprobando prophanã; Sed vbi ipſa pia cauſa inſtituta eſt hæres, vndè propterea id quod legatarijs tolleretur, ipſi piæ cauſæ accreſceret, tũc ex regula, *quodquiſq; iuris &c.*, et ex altera ratione *d. diſc.12.* & iu alijs pluries inſinuata, quod Eccleſia, & pia cauſa generaliter iuris poſitiui ſolemnitatem negligere debet, ac poteſt, ſolumque procedendum eſt cum veritate naturali, iu-

ſtum, ac rationabile non eſt, vt diſpo-
nentis voluntatem ſcindat, atque obri-
neat ea bona quæ ſcit, quod defunctus,
non ſibi, ſed alteri relinquere voluit.

Potiſſimè vbi (vt in hac facti ſpecie),
diſpoſitio bonam fidem, ac ſinceritatem
præſeferat, omnemq; tollat machinatio-
13 nis ſuſpicionem, quod ſcilicèt affecta-
tè, cauſa pia, vel Eccleſia hæres inſtitu-
ta eſſet cum minori emolumento, vt ità
maius eſſe valeat illud eorum, pro qui-
bus diſpoſitiones cantant, adeòut, non
improbabiliter de ſincera, & perfecta
defuncti voluntate dubitari valeat, pro
facti qualitate, vt in præcedentibus ad-
uertitur.

Iſta verò ſuſpicio in hac facti ſpecie
cadere non poterat, ſtante modicitate le-
gati comparatiuè ad hæreditatem; Vt
enim aduertitur infrà *in Aueniunen. diſc.*
39., ac etiam *in Romana de Martinis*
diſc.33.; Veriſimile, vel inueriſimile,
14 ſiue magnum, vel reſpectiuè modicum
intereſſe, in hac materia totum regulat;
Si enim aliqua machinatio in hoc fieri
debuiſſet ex parte huius legatariæ, vti-
que, vel totam hæreditatem, vel ſaltim
longè maiorem ſummam pro ſe captare
ſtuduiſſet; Ac vlterius omnis ſuſpicio pe-
nitùs aberat ex qualitate iſtius mulieris,
quodque non agebatur de teſtamento,
vel codicillis conditis aliena manu per
grauiter infirmum, quo caſu huiuſmodi
ſuſpiciones, vel quæſtiones intrant, ſed
omnia confecta erant per ipſum teſtato-
rem, manu propria accuratè, ac in ſtatu
valetudinis, ideoque de naturali verita-
te, ac ſinceritate actus non erat dubi-
tandum.

ROMANA
TESTAMENTI
ET
CODICILLORVM
INTER
MONASTERIA, CONVERTITARVM,
ET
PVELLARVM MENDICANTIVM.

Diſcurſus in congreſſu pro veritate.

An hæreditas directò in teſtamento relicta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, reuocari, ſeù adimi valeat per codicillos fauore alterius piæ cauſæ; Et incidenter, àn pia cauſa detrahat trebellianicam contrà aliam piam cauſam.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Hæreditas codicillis dari, & adimi non poteſt.*
3 *Etiam fauore piæ cauſæ, ſi alia pia cauſa eſt hæres.*
4 *De ratione ampliationis, & num.14.*
5 *In milite eſt contrarium, & quare argumentum ad piam cauſam non procedat.*
6 *Trebellianica detrahitur per piam cauſam contrà aliam piam cauſam.*
7 *Contrarium eius quod habetur num.3., vt codicillis adimatur hæreditas.*
8 *Item contrarium eius, de quo num.6., & infrà num.12.*
9 *Quod verior ſit opinio, de qua num.7., & de ratione.*
10 *Et quod non ſit priuilegium, ſed quia ſic exigat ratio.*
11 *Et de ſimili in teſtamento militari, vel inter liberos.*
12 *De concluſione, de qua num.6. & 8.*
13 *Teſtator non poteſt facere, vt codicillis hæreditas detur, vel adimatur, ſed poteſt prohibere trebellianicam.*
14 *Reſpondetur ad rationem, de qua num.4.*

DISC.

DISC. XX.

POſtquam Aſcanius Riualdus qualificatus Prælatus, teſtamentum cōdiderat, 1 in quo hæredem ſcripſerat Monaſterium mulierū pœnitentiū, quæ vulgò *Conuertitæ* nūcupatur in via curſus, in poſtremis codicillis mādauit, vt totum id, quod in teſtamento ad fauorē dicti Monaſterij diſpoſuerat, cenſeretur diſpoſitū ad fauorem Conſeruatorij puellarum mendicantium; Cumque Adminiſtratores Monaſterij, ſequuta morte teſtatoris, prætenderent quod hæreditas in teſtamento relicta, nō potuiſſet in codicillis adimi, quodque propterea ſibi debitus eſſet titulus hæreditarius, cuius ratione ſibi debita eſſet trebellianica pro eiuſdem hæreditatis reſtitutione iure obliquo fideicommiſſi quod ex codicillis reſultat; Ego verò eſſem vtriuſq; pij loci deputatus; Hinc beneuolè ſtatutus fuit congreſſus coram doctiſſimo Prælato dicti Monaſterij iudice, de quo pluries mentionem facio, præſertim *ſub tit. de feud. diſc. 5.*, in quo congreſſu, meum votum fuit, quod dicti Monaſterij prætenſio probabile fundamentum non haberet, eique alij adhæſerunt, idq; controuerſiæ finem dedit.

Motiuātes pro dicto Monaſterio primo inſtituto in teſtamento; Dicebant, quod ei iuris regula aſſiſteret, vt ſcilicèt hæreditas, codicillis dari, vel adimi non 2 valeat ad *text. in l. quidam § fin ff. de condit. inſtitut. l. 2. Cod. de codicill. §. codicillis inſtit. eod. cum plur. concordan.*

Neque dictæ regulæ obſtare dicebāt, quod codicilli concepti eſſent ad fauorē 3 piæ cauſæ; Tum ex regula conquaſſationis priuilegiorum inter ęquè priuilegiatos, de qua ſupra *diſcur. 15. cum alijs per Tiraquell. & adden. de priuileg. piæ cauſ. cap. 26.*, & *Ciarlin. controu. 39.*

Tum clarius, magiſque ſtringenter, ex doctrina *Bald. in l. 1. C. de ſacroſ. Eccl. num. 146. & ſeqq.* vbi in ſpecie firmat, vt dicta regula procedat, quamuis in 4 codicillis fauore piæ cauſæ diſpoſitum eſſet, aſſignata ratione, quod ſcilicèt teſtator, eligendo codicillari potius, quam teſtari, elegiſſe videatur viam incompetentem ad diſponendum iure directo; Et conſequenter quod ità adeſſe dicatur defectus voluntatis, quem vtpotè iuris naturæ, fauor cauſæ piæ non ſupplet; Atque doctrinam *Bald. ſequuntur Alexand. in l. 2. C. de codicill. num. 1.* & alij relati *per Vaſquez de ſucceſſ. creat. lib 3. §. 25. num. 9.* (qui hinc indè diſcurrit, atque nihil firmando relinquit cogitandum), & *Caſtill.* (qui remiſſiuè loquitur nihil firmando) *lib. 4. controu. cap. 3. num. 9.*

Et quamuis in milite, contrarium in iure diſpoſitum ſit, vt etiā codicillis hæ- 5 reditas adimi valeat, ad *tex. in l. militis ff. de militar. teſtam. cum concordan. per Vaſquez dicto §. 25. num. 15. Boſſ. de teſt. militar. tit. 11. §. 2. num. 35. & ſequent.*; Cōſiderari ſolet tamen ratio differentiæ ab eodem *Bald.*, & alijs aſſignari ſolita, quod ſcilicèt in milite intrat excuſatio ratione militaris ſimplicitatis, quæ ratio non militat in pagano qui præſumitur ſcire, vel ſcire tenetur Iuris diſpoſitionē, cuius ignorantia non excuſat.

Atque ad motiuum, quod huius quæſtionis nullus eſſet effectus, dum hic verſatur ſolum circa detractionē trebellianicæ, quæ non datur cōtra piam cauſam; Reſpondebant cum eadem regula con- 6 quaſſationis priuilegiorum, quodque propterea priuilegium quod piæ cauſæ cōpetit, vt contrà eam non detur detractio falcidiæ, vel trebellianicæ, nō procedat contrà aliam piam cauſam æquè priuilegiatam, et conſequenter vt hæres pia cauſa, detrahat trebellianicam, & falcidiam ab alia pia cauſa, ex ijs, quæ latè refert *Ciarlin.* (qui diſputat quæſtionem ad partes) *dicta controu. 139. & ſequ.*

E conuerſò motiuantes pro Conſeruatorio vocato in codicillis, dicebant, quod contraria opinio, vt adinſtar priuilegij militaris, fauore piæ cauſæ poſſit codicillis adimi hæreditas teſtamēto relicta, eſſet verior, magiſque communis, 7 allegando ad id *Bart. conſ. 68. num. 2. lib. 2.*, *Iaſ. in l. 1. Cod. de codicill. num. 2. in tertia limit.*, *Gugliel. de Benedict. in cap. Raynutius §. 3. num. 58. Baldaxar. de Thomaſ. tract. 10. de diſpoſit. ad pias cauſ. cap. 43 num. 92. Fuſar. conſ. 94.*, vbi in ſpecie contrà aliam piam cauſam.

Quodque in omnem caſum, nullus exindè reſultaret effectus, eo quia verius eſſet, vt priuilegium piæ cauſæ non patiendi

8 riendi detractionem trebellianicæ, vel falcidiæ, locum habeat etiam cõtrà aliam piam cauſam, vt firmant alij pariter collecti *per Ciarlin. d. controu.* 139. & refert etiam hinc indè *Rota* quæ nihil decidit *deciſ.* 11. *num.* 13. *part.* 10. *recen.*, & habetur magis ex profeſſo actum in ſua ſede *ſub tit. de legitim. & detraction.*

Mihi autẽ verior viſa eſt hæc ſecunda opinio, ideoq; fui in voto cui cæteri adhæſerunt, quod prætenſio dicti Mona-
9 ſterij probabilitatem non haberet, Tum quia dicta poſterior opinio *Bart.* maiorem auctoritatum aſſiſtentiam habere videtur; Tum clarius ob conuincentem rationem in præcedentibus pluries inſinuatam, ac etiam *ſub tit. de fideic. diſc.* 108., vt pia cauſa, cum naturali iure, ſolaq; naturali veritate regulãda ſit, ideoq; non admittat Iuris ciuilis diſtinctiones, ac ſubtilitates inter directas, & obliquas diſpoſitiones, ac inter teſtamenta, & codicillos, ſed attendat ſolum ipſam naturalem veritatem, quid ſcilicèt teſtator voluerit; Ideoque (vt alibi aduertitur) iſtud dicitur priuilegium impropriè, ac
10 per quemdam modum loquendi, ad diſtinguendum has diſpoſitiones ab alijs prophanis quæ iuri poſitiuo eiuſq; regulis ſubiectæ ſunt, nõ autem quod verè ſit priuilegium, vndè propterea intraret regula conquaſſationis priuilegiorum inter priuilegiatos.

Ea verò quæ per DD. ponderantur de teſtamento militari, ſiue de altero inter
11 liberos, rectè intrant, non in ratione communicationis, vel extenſionis priuilegij, (vt aliqui non benè opinantur) ſed ex identitate, vel maioritate rationis, vt ſcilicèt, quemadmodum in milite ob ſimplicitatem, vel in patre ob ceſſantem ſuſpicionem, lex diſpenſat regulis generalibus, ità fortiùs in pijs diſpoſitionibus.

Eademque ratio, planam apud me perpetuò reddidit ſupra recenſitam poſteriorem opinionem, circa detractionẽ
12 trebellianicæ, vel falcidiæ, vt ei ſubiecta eſſe nõ debeat pia cauſa, quamuis cũ altera pia cauſa cõtentio ſit, adeòut vna ex legiſtarum ineptijs, iſta viſa ſit, ità in huiuſmodi propoſitione variando, atque vnam ex inuolutis quæſtionibus deſuper efformando; Idque non ex regula conquaſſationis priuilegiorum; Minuſque ex eiuſdem regulæ limitatione, àn vterque ſit pariformiter priuilegiatus actiuè, & paſſiuè necnè, cum ſimilibus frigiditatibus; Sed ex dicta ratione, quod in pia cauſa attendenda eſt ſola veritas naturalis, ac perfectio voluntatis, vt iſta obſeruetur, ſuumque effectum ſortiatur eo modo quo verè defunctus voluit, vt *d. tit. de legit. & detraction.*

Quinimò fortiùs ad hunc effectum, quam ad alium ſuperius dictum, adimendi codicillis hæreditatem, quæ directò in teſtamento data ſit; In eo enim acce-
13 dit in defuncto circa ea quæ legi poſitiuæ ſubiacent, defectus poteſtatis, cum neque volens poſſet id, quod expreſsè lex vetat; In iſto autem caſu, ex veriori, magiſque recepta ſententia, nullus dignoſcitur poteſtatis defectus, etiam cum filijs primi gradus, clarius verò cum extraneis, ſed totum pendet à voluntate, quæ præſumpta, & coniecturalis etiam ſufficit, vt infrà in ſua materia *ſub d. tit. de detractionibus*; Et conſequenter præſumenda eſt voluntas eo modo quo naturaliter explicata eſt, non autem prout lex poſitiua eam reſecat, vel alterat, ideoque duplex vrget ratio, quarum vna ſufficit.

Ratio autem *Bald.*, vt defectus adimendi codicillis hæreditatem, quæ directò data eſt in teſtamento, percutiat
14 defectum volũtatis qui in pia cauſa etiã admittendus eſt, nil concludit; Vera ſiquidem eſt dicta propoſitio, vt imperfectio, vel defectus voluntatis per fauorẽ piæ cauſæ non ſuppleatur, ſed fallacia eſt in applicatione, quoniam intelligitur de imperfectione naturali, ac de facto, quia nempè voluntas adhuc non eſſet completa, & redacta ad terminũ, ſed potiùs adhuc eſſet in via, iuxtà pluries in præcedentibus deducta; Secùs autẽ vbi volũtas eſt naturaliter perfecta, & determinata, eius tamen, ac etiam poteſtatis defectus proueniat à diſpoſitione, ac ſubtilitate iuris poſitiui, quoniam ſemper intrat idem principium, vt quoad piam cauſam habendum ſit, ac ſi corpus legum ciuilium repertum, ac vſu receptum non eſſet, attendẽdo illum rerum ſtatum cum quo viuebatur priuſquam ab aliquibus ſæculis citrà id ſequeretur, iuxtà hiſtoriam, de qua infrà *diſc.* 25. & *ſub tit. de ſeruitut. diſc.* 1.

RO-

ROMANA
HÆREDITATIS ſeù DOMVS
PRO
ABB. CELLESIO, & CONSORTIBVS
CVM
CAPITVLO SANCTI NICOLAI IN CARCERE.

Caſus diſputatus coram A. C., reſolutus pro Capitulo, pendet in Rota.

De eadem materia, àn codicillis adimi poſſit hæreditas, quæ piæ cauſæ in teſtamento relicta ſit; Et quando diſpoſitio codicillaris non importet ademptionem, ſed declarationem.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Hæreditas codicillis non adimitur.*
3 *Eccleſia, vel pia cauſa actiuè, & paſſiuè regulatur cum ſola veritate naturali.*
4 *Potiſſimè vbi ſeruatur ordo charitatis cum ſuis.*
5 *Quando pia cauſa rectè impugnet minus ſolemnem voluntatem.*
6 *Quid importet hæreditatem non adimi codicillis.*
7 *De abuſu non deferendi rationibus.*
8 *Fideicommiſſaria diſpoſitio tolli poteſt codicillis.*
9 *Mater eſt inſtituenda cum titulo honorabili, aliàs teſtamentum corruit, & quid operetur clauſula codicillaris.*
10 *An teſtamentum clerici ſubiaceat querelæ inoffícioſi.*
11 *In teſtamento militis, hæreditas codicillis adimitur.*
12 *De effectibus quæſtionis an inſtitutus in vſufructu, alio vocato poſt mortem dicatur hæres, vel legatarius.*
13 *Quod ſit quæſtio nimium diſputata.*
14 *Regula eſt hodiè vt cenſeatur legatarius.*
15 *Sed ceſſat ex coniecturis, & clarius ex declaratione teſtatoris.*
16 *Donator poteſt declarare donationem quamuis irreuocabilem.*
17 *Quod in hoc attendi debeat ſubſtantia voluntatis, non autem formula verborum.*
18 *De materia* l. cum auus, & l. cum acutiſſimi.

DISC. XXI.

1 Ndreas de Iouardis Canonicus S. Nicolai in carcere, in teſtamento, hæredes vſufructuarios reliquit ſucceſſiuè vnum poſt alterum, Benedictã matrem, Catharinam ſororem, & Franciſcum nepotem; Hiſque omnibus defunctis voluit eſſe eius hæredem Capitulum dictæ Eccleſiæ; In codicillis autẽ, dictam diſpoſitionem in eo alterauit, vt Capitulum ſuccedere deberet, quatenùs Franciſcus decederet ſine filijs, quos ſuperſtites, eorumque deſcendentes vocauit; Cumque ex dicto Franciſco fuiſſent ſuperſtites filij, qui teſtatoris domum vendiderunt Cellesio, & conſortibus; Hinc dictum Capitulum, poſt annos triginta ſex à morte teſtatoris, tanquam iſtius primus, ac directus hæres, iudiciũ immiſſionis, ex remedio *l. fin. Cod. de Edict. Diu. Hadr. toll.* inſtituit ad dictã domum, contrà poſſeſſores coram A.C., à quo obtinuit, atq; pẽdet appellatio in Rota, niſi concordia litem terminauerit.

In diſputationibus autem deſuper habitis, punctus erat, an dicta codicillaris diſpoſitio attendi deberet necnè; Scribentes enim pro Capitulo id negabãt, ex regula vt codicillis, hæreditas quæ in teſtamento directo data eſt, adimi non
2 poſſit, quamuis ad fauorem alterius piæ cauſæ id actum ſit, iuxtà doctrinã *Bald.*, & aliorum, de quibus *diſc. præcedent.*; Multò magis vbi ipſa pia cauſa priuilegiata directò inſtituta eſt, ademptio autem in codicillis facta eſt ad fauorẽ perſonæ non priuilegiatæ; Vndè propterea, cum nulla haberetur trebellianicæ prohibitio, ità huic detractioni locum fore dicebant, dum non intrabat difficultas *eodem diſc. præced.* inſinuata, circa dictæ detractionis incompetentiam, vbi altera pia cauſa inſtituta eſſet.

Scribens pro reis conuentis, tria deduce-

ducebam fundamenta, quorum ſingula videbantur ſolida, multò magis ſimul iuncta, ideoque reſolutio parum probabilis viſa eſt, quodque contrarius cauſæ euentus in gradu appellationis debuiſſet ſperari in Rota.

Primò ſiquidem, deducebam eadem quæ pluries in præcedentibus habentur,
3 præſertim *diſc. proximè præced., & diſc. 12. & in alijs*, quod Eccleſia, vel pia cauſa, tam actiuè, quàm paſſiuè, cum ſolo iure naturæ, ſolaque naturali veritate, ac probatione, regulari debet, iuris poſitiui rigoribus, ac ſubtilitatibus neglectis, atque attendendo qualis verè fuerit defuncti voluntas, cum alias nimis improprium, atque iniuſtum ſit, vt Eccleſia quæ eſt veritatis, ac iuſtitiæ mater, & cultrix, et quæ priuatis perſonis, in his virtutibus, norma, & exemplar eſſe debet, ità contrà domini voluntatem, locupletetur de alieno, ex ea iuris poſitiui diſpoſitione, quam ipſa contemnit.

Clariùs verò, atq; pro meo iudicio, extrà omnem dubitandi rationem, quãdo poſterior diſpoſitio, à benè regulato
4 ordine charitatis erga adeò proximos, ac legitimos ſucceſſores, manat, nimiũque rationabilis eſt, atque ab omni ſuſpicione immunis redditur, adeòut non vrgeat ille defectus voluntatis, ſaltim ſuſpicatus, qui, ſola etiam veritate naturali attenta, excuſabilem redderet Eccleſiam, vel piam cauſam in priori diſpoſitione vocatam, ſi poſteriorem impugnat, quoniam tunc non eſt impugnare factum defuncti ex defectu pote-
5 ſtatis, à iuris poſitiui ſubtilitate reſultante, ſed eſt impugnare ipſum actum ſuſpectum, atque negare, quod adſit voluntas, Et quo caſu, cum inter veritatem, & falſitatem, vel eſſe, & non eſſe, non detur medium, difficultas non reſtringitur adhanc diſtinctionem directi, & obliqui ad dictum ſolum effe-
6 ctum detractionis trebellianicæ, alioſq; effectus ex directo titulo hereditario reſultantes, (vt præſertim eſſe ſolet iuſpatronatus regulariter non veniens ſub reſtitutione fideicommiſſi iuxtà opinionẽ, licèt minus rationabilem quam Rota ſequitur), ſed eſt in toto, vndè proptereà, vel totum præſtandum eſt ei pro quo ſecunda diſpoſitio facta eſt, vel nihil.

Verum quia, modernus vſus eſt, iudicãdi in ſola littera deciſionum, vel au-
7 ctoritatum, non expendendo, an benè, vel malè fundatæ ſint, vel àn adaptentur neenè ad caſum, adeòut vbi non adducãtur doctrinæ, quæ in verbis præciſis, dicant id quod aſſeritur, reputentur Aduocatorum ratiocinia, & ſubtilitates, vt frequẽtius meum fatum ità exegit, hinc proindè præmiſſa curata non fuerunt, ſed pro meo iudicio malè.

Alterum erat fundamentum, quod vbi etiam ſtare volebamus iuris ciuilis rigoribus, ac ſubtilitatibus, adhuc neque aderat ius directum in Capitulo actore, ex claro dilemmate quod; Aut dicen-
8 dum erat quod teſtatoris mater pleno iure hæres inſtituta eſſet, fideicommiſſo grauata poſt mortem reſtituere, vt verius eſſe dicebam, vt infrà in tertio fundamento, et tunc de plano reſultabat, vt Capituli vocatio non eſſet directa, iure primæ inſtitutionis, ſed obliqua, & fideicommiſſaria, ideoque nil prohibebat, quin per codicillos ea adimi, vel reſtringi potuerit.

Aut diſpoſitio ad fauorem matris in vſufructu, importare debebat ſimplex legatum, et tunc teſtamentum corruebat ob matris præteritionem, cum etiam in aſcendentibus magis receptum ſit, vt legitima honorabili titulo inſtitutionis
9 relinqui debeat, iuxtà celebrem *deciſ. 76. Duran.*, Et habetur infrà ad materiam præteritionis, vel ex hæredationis *diſc. 57.*, ideoque clauſula codicillaris expreſſa, vel de iure ſubintellecta fauore piæ cauſæ, ſaluat quidem teſtamentariam diſpoſitionem, ſed iure obliquo, non autem directo, vt *d. diſc. 57. & ſeqq.*

Pro iſto obiecto euitando, ſcribentes pro actore (quibus iudex adhærebat), retento dicto præſuppoſito, quod Capitulum eſſet primus, ac directus hæ-
10 res, mater autem ſimplex legataria, deducebant ea, quæ habentur infrà *in Placentina diſcurſ. 61.* ſuper concluſione, vt hæreditas clerici nõ ſubiaceat huic quærelæ inofficioſi, ratione præteritionis, vel exhæredationis.

Replicabam tamen, (etiam in ſenſu veritatis) quod quidquid eſſet de hoc aſſumpto, de quo *d. diſc. 61.* agitur; Eo etiam admiſſo, cum illius fundamentum tum conſiſtat in ea ratione, quod clerici di-

11 dicũtur milites cœleſtis militiæ, ideoq; eorũ teſtamenta regulanda ſunt iure militariũ, quæ dictæ quærelæ nõ ſubiacent, hinc proiudè illud clarè retorquebatur, quoniam ex inſinuatis *diſc. proximè præcedent.*, etiam in teſtamentis militaribus diſpoſitum eſt, vt hæreditas codicilis dari, ac adimi valeat, igitur, vel in omnibus, vel in nihilo attendi debebant termini teſtamenti militaris.

Tertium demum erat fundamentum, quod in iure non eſt expreſsè deciſum, àn ille qui inſtitutus eſt in vſufructu; atque poſt eius mortem alter eſt inſti-
12 tutus, hæres pleno iure dicatur, alter verò ſubſtitutus, vel è conuerſo, ipſe dicatur legatarius, alter verò hæres ab initio, quod ad duplicem effectum diſputari ſolet; Primò ſcilicèt caducationis, vel tranſmiſſionis reſpectiuè, quatenùs contingat præmorientia eius, qui poſt mortem vocatus eſt; Et ſecundo ad effectum detractionis trebellianicæ competentis necnè primo vocato.

Iſta verò quæſtio, reputatur apud antiquiores inuoluta, cum vtraque opinio
13 habeat ſequacium claſſes, vt patet ex copiosè deductis *per Bellon. iunior. de iur. accreſcend. cap. 7. quæſt. 16. ex num. 292.*, vbi diſputat quæſtionem ad partes *Capyc. Latr. conſult. 112. & 147. Marcian iun. diſput. 99.*, plenè *Rota apud Merlin. deciſ. 505. repetit. dec. 22. par. 6. rec., deciſ. 120 & 172. par 9. dec. 99 par. 12.*, & in alijs, de quibus *infrà ſub tit. de detraction. diſc. 33. & in deciſionibus in ea cauſa editis, & ſub tit. de fideicomm. diſc. 107. & 110.*

Et quamuis hodiè, ex magis communi, ac recepto modernorum ſenſu, recepta ſit opinio, vt ille, qui inſtitutus eſt in vſufructu, iure legatarij habendus
14 veniat, alter verò, quamuis poſt eius mortem vocatus, dicatur hæres à principio, adiecto tempore mortis demonſtratiuè pro ſolo effectu, ſeù vtilitate, vt apud allegatos; Attamen certum eſt vt ſit ambigua quæſtio voluntatis, adeout *Rota in Imolen. prædij 6. Iunij 1653. coram Albergato*, edita in caſu, de quo *d. tit. de detraction. diſc. 33.*, dixerit eſſe quæſtionem tranſactione dignam, atque *apud Bellon. iun. vbi ſupra*, quamuis pro regula firmetur hæc opinio, attamen plures coniecturæ, & circumſtantiæ ponderantur, diuerſam diſponentis voluntatem ſuadentes.

Si ergò eſt quæſtio voluntatis, in qua, etiam præſumptiones, & coniecturæ attenduntur, multò magis, & abſque du-
15 bio, deferendum eſt declarationi eiuſdemmet teſtatoris, de cuius voluntatis interpretatione agitur; Ideoque codicillaris diſpoſitio, attendenda non eſt, tanquam correctiua, vel ademptiua, ſed tanquam declaratiua, ſeù interpretatiua voluntatis ab initio habitæ in ipſo teſtamento.

Atque ſi in donationibus inter viuos de ſui natura irreuocabilibus, adhuc de-
16 fertur declarationi donatoris, quando voluntas ità ambigua ſit, vt dici valeat capax interpretationis, ex deductis *per Cyriac. controu. 295. num. 30 & ſeqq. Ottbobon. dec. 119. nu. 8. & 195. num. 18.*, & pluries in ſua materia *ſub tit. de donat. & alibi*, per optimum *tex. in l. adeò ff. de acquir. rer. dom.*, vbi datur exemplum excutientis grana à ſpicis; Multò magis, & abſque principio dubitandi, vbi agitur de vltima voluntate, in qua non vrget dicta ratio irreuocabilitatis, ac defectus poteſtatis, ſed totum facit ipſius diſponentis voluntas, etiam præſumpta, & coniecturalis; Vndè propterea, cum in codicillis, non ſolum adeſſet dicta moderatio teſtamentariæ diſpoſitionis in caſu mortis Franciſci ſine filijs, ſed etiam contineretur explicita declaratio, quod mater, & alij erant inſtituti hæredes, quodque mater fuiſſet relicta plena domina, ità credebam quod ceſſaret omnis ratio dubitandi.

Procedendo ſiquidem cum vera propoſitione pluries inſinuata *ſub tit. de fi-*
17 *deicomm.*, & alibi, vt non cortex, & figura verborum, ſed ſubſtantia veriſimilis voluntatis attendi debeat; Ità clarè conſtare videbatur, quod teſtator iuris ſubtilitatum, ac terminorum ignarus, vocauerit matrē, & ſororem, ac nepotem vſufructuarios, reſpiciendo potiùs effectum reſultantem ab inſtitutione cum onere fideicommiſſi omninò extituri ad fauorem Eccleſiæ, vel Capituli non defecturi, et in quo dari non poterat caducatio ratione præmorientiæ, adeò vt ſpectato effectu, inſtitutio ſpeciem vſusfructus redoleret, non autem, vt

eſſet

eſſet legatum vſusfructus formalis redolentis ſimplicem ſeruitutem.

Ponderabam vlterius, quod dicta codicillaris diſpoſitio non importaret veram ademptionem, ſed potius declara-
18 tionem, vel ſuppletionem eius quod omiſſum fuerat, quamuis in mente habitum; Licèt enim, in tranſuerſalibus magis communiter receptum ſit, vt nō intret tacita conditio *ſi ſine filijs*, ex veriſimili, vel ſubintellecta defuncti voluntate inducta per *tex. in l. cum auus ff. de condit., & demonſtrat., & l. cum acutiſſimi Cod. de fideicommiſſ.*; Attamen ex facti qualitate, & coniecturis, etiam in tranſuerſalibus id attendendū eſt, vt aduertitur pluries *ſub tit. de fideicommiſſis* præſertim *diſc.* 146.; Igitur iſta codicillaris diſpoſitio aliud non continebat, niſi ſuppletionem eius quod veriſimile eſt fuiſſe volitum, vt ſcilicèt Eccleſia non cenſeretur vocata, niſi totaliter defectis coniunctis, ac illis de eius ſanguine, vt benè regulatus naturæ, & charitatis ordo exigere videtur.

Omnia verò hæc fundamenta etiam diſtinctè, ac ſingulariter conſiderata videbantur ſolida, nimiumque probabilia, multò verò magis ſimul iuncta, et tamen à Iudice integro, & non indocto, contrarium iudicatum fuit; Talis eſt effectus varietatis ingeniorum, ob quam, euentus cauſarum, caſui fortuito referri ſolent, ideoque ità admittitur, ſeù verificatur vulgare dicterium, quod habent ſua ſidera lites, ſeù dantur fata cauſarum.

CATHACEN.

HÆREDITATIS

PRO

HORATIO SCOGLIO

CVM

SOCIETATE SS. SACRAMENTI.

Caſus deciſus per Rotam pro Societate.

An pia diſpoſitio incerta ſubſtineatur, et quatenùs ſubſtineatur, àn intrent facultates Fabricæ S. Petri ratione incertitudinis, Et quando perſona hæredis poſſit ex adminiculis, & coniecturis certificari; Et quid reſpectu legatorum ad cauſas prophanas.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *An ſub legato mobilium veniat pecunia remiſſiuè.*
4 *Teſtamentum eſt inualidum ob incertitudinem hæredis ſcripti.*
5 *Fallit in diſpoſitionibus ad pias cauſas.*
6 *Incertæ diſpoſitiones piæ applicantur Fabricæ.*
7 *Concluſio, de qua num. 4., limitatur vbi certificatio haberi poteſt.*
8 *Recenſentur adminicula ex quibus certificatio reſultet.*
9 *Poſita etiam nullitate teſtamenti ob incertitudinem hæredis, vt adhuc debeātur legata.*

DISC. XXII.

1 Cum Decius Scoglio in eius teſtamēto hæredem inſtituiſſet confraternitatem Redemptoris, atq; in Ciuitate Cathacenſi eius patria, nulla adeſſet confraternitas huius nominis, prætenderet

deret autem confraternitas ſanctiſſimi Sacramenti, quod ſibi dicta inſtitutio conueniret, è conuerſo autem Horatius defuncti frater, reportata ceſſione iuriũ Fabricæ S. Petri prætẽderet, vt vel teſtamento ob hæredis incertitudinem corruente, ſibi inteſtata ſucceſſio debita eſſet; vel quod ex eadem ratione incertitudinis, applicanda eſſet Fabricæ, cuius iura ipſe repræſentabat; Hinc introducta cauſa *in Rota coram Cerro, ſub die-*
2 *bus 28. Maij, & 24. Nouembris* 1649. ad fauorem dictæ confraternitatis prodierunt reſolutiones, quæ ſunt *impreſſ. par.*10. *recen. deciſ.*310. *&* 350.; Deindèque aſſumpta fuit diſputatio ſuper interpratatione legati mobilium ad fauorem coniunctorum teſtatoris, an ſcilicèt
3 ſub eo veniret pecunia numerata, & prodijt deciſio, quæ habetur *par.*11. *recen. deciſ.*253., & de qua habetur actum in ſua materia *ſub tit. de legat.*

In his autem diſputationibus, tres fuerunt puncti; Primò ſcilicèt, an dictum teſtamentum ob incertitudinem hæredis inſtituti, eſſet ità inualidum, vt locus factus eſſet inteſtatæ ſucceſſioni ad fauorem Horatij fratris; Secundò, an poſita validitate diſpoſitionis in genere, illa debita eſſet dictæ confraternitati, vel potiùs ratione incertitudinis applicari deberet Fabricæ, cuius perſonam repræſentabat idem inteſtatus ſucceſſor ex ceſſione reportata; Et tertiò quid reſpectu dicti legati mobilium ad fauorem quorumdam coniunctorum.

Quatenùs pertinet ad primũ; Quamuis Ego ſcribens pro inteſtato ſucceſſore, tanquam Aduocatus deducerem regulam, ſuper inualiditate teſtamenti ra-
4 tione incertitudinis hæredis inſtituti *ad tex. in l. in tempus S. quoties ff. de hæred. inſtit., l. ſi fuerit legatum ff. de reb. dub., & l. duo ſunt Titij ff. de teſtamentar. tutel. Mantic. de coniectur. lib.4. tit.7. num.*1. & alij plenè relati *per Rub. de teſtam. cap.*67. *num.*2. *& ſeqq.*

Attamen, eidem meam operam requirenti, liberè pro ſtylo inſinuaui, quod eſſet deſperatum, non ſolum ob adminiculatiuam certificatſonem, de qua infrà;
5 Verùm etiam ob fauorem piæ cauſæ, inter cuius priuilegia connumeratur iſtud, vt incertitudinis defectus nõ vitiet pias diſpoſitiones, ex relatis per *Tiraquell. & Adden. de priuil. piæ cauſ. cap.*56., cum alijs ad ſatietatẽ collectis *per Rubeum dicto cap.*67. *num.*41. *&* 43. *cum ſeqq.*; Eſt enim concluſio certa, ex ea probabili ratione, quod diſpoſitio principaliter dirigitur in Deum, & animam ipſius diſponentis; Vnum verò, vel alterum pium opus, reſpicit potiùs modum, quàm ſubſtantiam, ideoque ipſa pia cauſa in genere eſt certa, iſtoque iure paſſim vtimur, vt etiam ſupponebatur in caſu, de quo *diſc. ſequen.*

Maiorem autem probabilitatem videbatur habere alterum fundamentum, quod ratione dictæ incertitudinis, diſpoſitio applicanda veniret Eccleſiæ in
6 vniuerſum, et conſequenter Fabricæ S. Petri, iuxtà eius facultates reſultantes ex Apoſtolicis Conſtitutionibus, *vt apud Caualer. deciſ.*212. cum alijs, de quibus *eodem diſc. ſequent.*

Adhuc tamen ſentiebam difficultatẽ, vndè propterea reſolutiones fuerunt iuxtà votum, atq; licèt ſuccubuerim, attamen viſæ ſunt probabiles, quoniam licèt vera ſit regula ſuperius inſinuata, vt in-
7 certa diſpoſitio ſit inutilis; Attamẽ in iure vera quoq; eſt limitatio, vbi ex adminiculis, & coniecturis certitudo reſultet, ex deductis *per Mătic. vbi ſupra*, & alios plenè relatos in huius cauſæ *deciſ.*310. *&* 350. *par.* 10. *recen.* prçſertim *in prima num.*3. *& ſequen.*; Et conſequenter ceſſant Fabricæ facultates, quæ non extenduntur ad diſpoſitiones certas, vt *diſc. ſequen.*

Adminicula verò plura concurrebant huiuſmodi certitudinem inducentia;
8 Primò ſcilicèt, quod teſtator eſſet vnus ex confratribus nimium frequentibus, ac deuotis; Secundò, quod ipſe vir nobilis, & Iuriſconſultus, extrà patriam aliquandò verſatus, haberet humorem malenconicum loquendi lingua Etruſca in Calabria, ideoque ſtudendo effugere vocabula ibi viitata, quando nominabat Sanctiſſ. Sacramentum, hoc vocabulum Redemptoris adhibere ſolitus erat; Tertiò quia mandauit ad ſe vocari quoſdam dictæ confraternitatis officiales, idem vocabulum adhibendo; Et quartò ob plurium atteſtationes, quibus teſtator eius intẽtionem communicauerat; Quãuis enim ſingulis adminiculis plures darentur reſponſiones, ac præſertim vlti-

mo ob exceptiones, quas teſtes patiebantur; Attamen vis erat in eorum cumulo attendendo cum ſolita regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.*

Hinc de conſequenti reſultabat reſo-
9 lutio tertij puncti,(de quo tamẽ deciſiones non agunt) quoniã data certitudine hæredis ceſſabat omnis ratio dubitandi de legatis in radice; Et nihilominus,vbi etiam incertitudo vrgeret,adhuc tamen dum teſtamentum habebat ſolemnitates de iure neceſſarias in vltimis quamuis prophanis diſpoſitionibus hinc proindè, vnum de tribus reſultare obſeruabam; Vel ſcilicèt quod Eccleſia vniuerſalis, vt ſupra,eſſet hæres; Vel quod venientes ab inteſtato cenſerentur grauati ſoluere legata, quæ ab inteſtato etiam poſſunt deberi; Vel quod ijdem legatarij prætendere poſſent, vt non dato hærede vniuerſali, ex beneficio iuris accreſcendi, ſeù verius ex alia ratione, nè contingat quem decedere pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatum ipſi, remanerent hæredes vniuerſales, ex inſinuatis *ſub tit. de fideicomm. diſc* 109. *&* apud *Otthobon. deciſ.* 162. *&* 203.,quæ in eo caſu prodierunt; Verùm hæc diſcuſſa non fuerunt quia non opus.

ROMANA

LEGATI DE CESIIS

PRO

HAEREDIBVS PORTIAE CESIAE DVCISSAE CERAE

CVM

FABRICA SANCTI PETRI.

Diſcurſus pro veritate in cauſa poſteà concordata.

De eadem materia legati, vel alterius diſpoſitionis, ad pios vſus incertos per teſtatorem non declaratos, ſed alterius voluntati, ſeù declarationi commiſſos, àn valeat; Et an, & quando continere dicatur talem incertitudinem, vt intrent facultates fabricæ Sancti Petri, potiſſimè vbi facultarius ſit Religioſus profeſſus.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Relictum Monaco ſub conditione, vt Monaſterio non acquiratur, àn, cui, & quomodò debeatur.*
3 *De facultatibus fabricæ circa diſpoſitiones incertas.*
4 *Quandò non dicamur eſſe in caſu* l. Theopompus.
5 *Quomodò diſtinguatur legatarius ab executore.*
6 *De circumſtantijs oſtendentibus agi potius de legatario quàm executore.*
7 *De quibus vſibus intelligatur religioſo profeſſo conceſſa facultas diſponendi.*
8 *De circumſtantijs oſtendentibus agi potiùs de executore.*
9 *An Epiſcopus habeat adminiſtrationem illorum legatorum, quæ non expreſſis vſibus, fiunt Religioſis.*

DISC. XXIII.

PORTIA CÆSIA Duciſſa Ceræ, ſcriptis in eius teſtamento hæredibus
1 tribus germanis ſororibus oblatis in Monaſterio Turris Speculorum, legauit cuidam Religioſo eius vita naturali durante, annua ſcuta 200. eroganda in occultas eleemoſynas, alioſque placitos, ſibique benè viſos pios vſus, abſque eo quod legatum Religioni acquiri poſſet, minuſque legatarius teneretur ad explicationem eorum operum, ac vſuũ, in quibus dicta pecunia annuatim erogaretur; Cumque teſtatricis morte ſequuta, procuratores Fabricæ S. Petri, in vim facultatum capiendi, & applicandi

di legata quæ in incertos pios vſus relicta ſint, prætenderent quod ſuper hoc legato facultates intrarent, idque prædictæ hæredes nimium ægrè ferrent, ob deſiderium quod habebant, vt pecunia erogaretur in eleemoſynas occultas, aliaque opera pia, iuxtà mentem teſtatricis; Hinc Aduocatorum congreſſus conuocatus fuit pro directione & conſilio, àn ſcilicèt expediret litem ſuſtinere, vel potius, iuxtà fabricæ conſuetudinem, aliquam compoſitionem procurare.

In hoc autem congreſſu, maior pars fuit in voto, quod bonum ius legatario aſſiſteret, ideóq; lis cum probabili ſpe boni euentus ſuſtineri deberet; Ego verò in contraria fui ſententia, cuius veritatem exitus comprobauit, quoniam poſt plures diſputationes habitas, & conſequẽter poſt notabiles expenſas ab eiſdem hęredibus paſſas, ob difficultates, quæ per eiuſdem fabricæ Congregationem habebantur, opus fuit amplecti concordiã magis forſan præiudicialem, quàm ſi ab initio, quando cauſa erat noua, & adhuc non diſputata, iuxtà meum votum, tractata eſſet.

Diſcurrendo igitur in dicto congreſſu dicebam, controuerſiæ deciſionem pen-
2 dere à puncto, àn dictus Religioſus, ad cuius vitam hæc annua præſtatio relicta erat, cenſendus eſſet legatarius ad proprium commodum, vel potiùs ſimplex exequutor, ſeù explicator piæ diſpoſitionis per teſtatricem ſibi commiſſæ; Primo enim caſu, certum erat, vt Fabricæ facultates non intrarent, dum certa erat perſona legatarij, cui legatum acquireretur; Nilobſtante ipſius incapacitate in particulari, cum prohibitione, nè acquireretur Religioni, (cui aliàs de iure legatum Religioſo profeſſo factum acquiritur, quoties illa eſt capax in communi), quoniam, vel dicta cõditio iuxtà vnam opinionem reijcitur tanquàm impoſſibilis, ideoq; pro non ſcripta habetur, itaut non vitiet diſpoſitionem; Vel iuxtà alteram opinionem, (quæ videtur magis communis & vera), talis prohibitio intelligenda eſt eo modo, quo de iure ideſt compatibile, vt ſcilicèt habitu acquiratur Religioni, non autem actu, quoad adminiſtrationem, ac vtilitatem de facto, quam Superiores Religionis permittere debent in ipſo Religioſo, cum facultate erogandi in religioſos, ac honeſtos, vel pios vſus; Secùs autem quoad acquiſitionem ipſius iuris, quod pœnès ipſam Religionem, non obſtante dicta conditione, adeſſe dicitur, ex deductis in materia *per Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 7. cap. 17. num. 4. cum ſequen. Fagnan. in cap. Monachi ex num. 21. de ſtatu Monacorum*, vbi latè plures diuerſæ opiniones recenſentur *Rota* apud *Penià deciſ. 1214. Buratt. deciſ. 584. numer. 12. & 13.* & habetur ſub *tit. de Donat. diſc. 25.*, ac etiam ſub *tit. de Regular.*

Si verò econuerſò, cenſendus potiùs eſſet executor, ſeù explicator voluntatis teſtatricis, et tunc planum videbatur, vt dictæ facultates intrarent, ob vtramque incertitudinem, perſonarum ſcilicèt, ac vſuum, iuxtà *cõſ. Oldrad. 61.*, quoniam ea, quæ Epiſcopis ſuper exequendis
3 pijs diſponentium incertis voluntatibus de iure competunt, ex Apoſtolis Conſtitutionibus hodiè cadant ſub facultatibus Fabricæ, quæ capit omnia pia incerta, quamuis ad nominationem, electionem, ſeù declarationem certorum executorũ relicta ſint, vt decernitur in Breui edito *per Alex. VII. 16. Nouembris 1660.*, quoties præcisè non agatur de legato facto ad fauorem pauperum, ità declarando eius motum proprium in propoſito editum inito Pontificatus 30. *Aug. 1655.*, vt ſcilicèt legata pro eleemoſynis, quæ pauperibus diſtribuendæ ſunt, non obſtante incertitudine, non caderent ſub dictis facultatibus.

Et quamuis etiam in caſu, quo deputatus eſſet tanquàm exequutor ſeù expli-
4 cator, adhuc dici poſſet, vt verſaremur in caſu volũtatis certæ per ipſam teſtatricẽ determinatæ, atq; per dictum fiduciariũ explicandę tanquàm teſtem iuxtà terminos *text. in l. Theopompus ff. de dot. prœleg.* cum alijs, de quibus ſub *tit. de fideicom. diſc. 182. & ſeq.*, ac etiam *hoc tit. diſc. 42. & ſeq.*; Attamen ceſſabat applicatio ex facto, Tum quia Religioſus prędictus aſſerebat, quod nihil determinatum à teſtatrice ſibi iniunctum fuiſſet; Tùm etiam quia eiuſdem teſtamenti cõtextus conuincebat cõtrarium, dũ in eo dicebatur, vt pecuniæ erogari deberent iu pios vſus occultos dicto Religioſo benè viſos ac magis placitos, ideoq; ſeruata non erat forma, de qua agit *text. in d. L. P. 1. de Teſt.* L 2 *Theo-*

Theopompus cum concord., de qua locis proximè citatis.

Quod autem eſſet legatum, dicebatur quod ad diſtinguendum legatarium ab
5 executore, recepta eſt diſtinctio *Bart.in l.pecuniæ num.*1.*ff.de alim. & cibar.legatis* quam ſequuntur *Bald. in l.quidem teſtamento §. ſi ſcriptus num.*2.*ff de legatis primo & cæteri collecti per Gratian. diſcept.*446. *numer.*4. *Adden. ad Gregor. dec.*544. *in fine Adden.ad deciſ.*20.*n.*25. *& ſequen. part.*3. *recent.*,quod; Aut verba directa ſunt ad perſonam cũ onere faciẽdi, & dicitur legatarius quãuis grauatus; Aut directa ſunt ad ipſumopus,perſona verò ſubſequatur,&tũc dicatur exequutor; Et conſequenter cum in hac facti ſpecie, verba concepta eſſent iuxtà primam partem, ità cenſendus videbatur legatarius, non autem exequutor.

Præterea iſta eſt quæſtio voluntatis, cuius deciſio pendet à puncto cauſæ finalis, ſeù principalis, àn ſcilicèt diſponens, principaliter contemplaſſet perſonam legatarij, cui acceſſoriè adiectum eſſet onus, Vel èconuerſo principalitèr contemplatum eſſet opus, cui acceſſoriè perſona deſtinata ſit, tanquam inſtrumentum exequutionis, vt benè expendendo multas deciſiones, quæ inuicem pugnantes videntur, habetur apud *Adden. ad Gregor. deciſ.*544., vndè propterea recurrendum eſt ad coniecturas, ſeù facti circumſtantias quæ vnam, vel alteram voluntatem ſuadeant hiſque attentis, pro legato potiùs reſpondendum videbatur.

Primo quia præcedebat perſona, & ſubſequebatur opus, vt apud *Greg. dicta*
6 *dec.*544.*n.*7.;Secũdò quia erogatio pecuniæ iniuncta non erat per viam præcepti poſitiui, ſed potiùs per viam ſimplicis admonitionis, quæ de iure non eſt obligatoria, vt firmatur *per Rot. in Romana hæreditatis* 1. *Aprilis* 1658. *§. nec pietas coram Albergato*, edita in cauſa, de qua habetur *infra diſc.*50. *impreſſ. poſt collec. Bond. deciſ.*43.; Tertiò fortitèr, quia legatum reſtrictum erat ad ſolam vitam dicti Religioſi, qui poterat præmori teſtatrici, vel intrà breue ſpatium poſt illam decedere, vndè propterea legatum remanſiſſet, vel caducum, vel ſine effectu, quod nullatenùs eſt probabile, ſi finalis, ac primaria teſtatricis intentio directa fuiſſet ad opus, & non ad perſonam.

Quartò quia, ad diſtinguendum legatarium ab exequutore attenditur, an perſona aliquod commodum, ac emolumentum ex ea diſpoſitione aſſequitur, necnè, vt primo caſu cenſeatur legatarius, in ſecundo autem exequutor ex deductis *per Adden. ad Gregor. dicta deciſ.*544.*Adden. ad deciſ.*20.*nu.*35. *& ſequen. part.*3. *recent.*; Cum igitur erogatio dictæ præſtationis, vtpotè repoſita in libera voluntate, ac placito dicti Religioſi, ſequi poſſet ad eiuſdem religioſos neceſſarios, vel honeſtos vſus, hinc ſequi dicebatur, vt verſaremur in prima parte diſtinctionis. Neque obſtare videbatur inſinuatum onus erogationis in eleemoſynas occultas, vel vſus pios, quoniam iſta videbatur potiùs quædam expreſſio eius, quod tacitè inerat de iure, cuius diſpoſitione attenta, vbi Religioſo profeſſo, Vel ex Apoſtolica diſpenſatione, Vel ex diſpoſitione teſtatoris, cõceditur vſus, ac adminiſtratio alicuius annuæ præſtationis, ſeù aliorũ bonorũ,
7 tunc id ſub ſe iſtã tacitam habet conditionem erogandi in pios, & religioſos vſus etiam proprios, non autem extrà ea, quæ Religioſo non benè congruunt *Nauarr.conſ.*17. *de donat. lib.*3. *Sanchez ad præcepta Decalogi lib.*7.*cap.*17.*num.*8. *Barboſ.de Epiſcopo alleg.*103.*num.*5. *in fine Rota deciſ.*18.*num.*22.*part.*9.*recent. in Romana cenſuum* 27.*Maij* 1652. *corã Bichio*, inter ſuas *deciſ.*508. *&* 27.*Aprilis* 1654 *coram Beuilaqua, & quarum prima eſt etiam impreſſ. dec.*253 *part.*11. *recent.*

Ecõuersò autẽ, vt dicta diſpoſitio importaret in Religioſo ſimplicẽ exequu-
8 toriam, vrgebant; Primò dicta reſtrictio ad eleemoſynas occultas, ac vſus pios, vndè propterea ipſe religioſus nihil ſibi applicare poterat, quoniam ea, quæ in proximè allegatis auctoritatibus habentur de adminiſtratione religioſo permiſſa, percutiunt prohibitionem erogãdi in vſus parùm honeſtos, atq; viro religioſo incongruos, ſed non inducunt neceſſitatem erogandi in pios vſus tantùm, cũ receptũ ſit, erogationem fieri poſſe in vſus religioſos, qui eius perſonæ vſũ reſpiciãt circa quamdam maiorẽ commoditatẽ, quæ inſtituto non repugnet, & tamen iſti vſus dici nõ poſſunt pij, vtpotè

neceſ-

neceſſarij pro ſubſtentatione religioſi, dum Religio, præſertim verò illa, de qua erat iſte Religioſ', omnia neceſſaria ſuppeditat; Et conſequenter, dum ſtante dicta reſtrictione, perſona nullum obtinebat emolumentum, verſabamur potiùs in altera parte diſtinctionis, de qua ſuprà.

Secundò, quia cum huiuſmodi legata
facta religioſis, cum præcepto, vt non
acquirantur Religioni, ſed conuerti de-
deant in pios vſus, ad quorum ſpecifica-
tionem ipſe religioſus teneri non debe-
ret, vt plurimum continere videntur
fraudem & colorem quæſitum, vt ità re-
ligioſus contrà proprium inſtitutum ef-
ficiatur proprietarius, Atq; hinc ſequitur,
vt per Epiſcopum, ſeù alium Superiorem,
cuius loco Fabrica ſucceſſit, ad huiuſmodi
9 fraudibus obuiandum, dicta adminiſtra-
tio interdici poſſit, erogando legatum
in opera pia Epiſcopo benè viſa, quorum
loco, ſtante incertitudine, ſuccedit fabri-
ca ex deductis *per Fagnan. in cap. tua no-
nobis de teſtamentis*, & habetur particu-
lariter actum *infrà diſc.* 56.

Et tertiò clarius, quia in teſtatrice nulla concurrebat ratio affectionis erga iſtum religioſum, eatenùs ab ea cognitum, quatenùs eſſet Præfectus cuiuſdam piæ congregationis, cuius potiſſimum pium inſtitutum eſt, curandi cum occultis eleemoſynis ſubuenire honeſtos pauperes verecundos, ideoq; verè legatum directum erat in opus deſtinata, perſona ratione Præfecturæ eiuſdem operis, vndè propterea clarum videbatur, quod ageretur potiùs de exequutoria; Credebam tamen quod nimis aſpera, ac rigoroſa eſſet huiuſmodi prætenſio, quoniam ſtante huius congregationis inſtituto, atque expreſſione ab eadem teſtatrice facta de occultis eleemoſynis, ità videbamur eſſe potiùs in caſu illius incertæ diſpoſitionis ad fauorem pauperum, quam à fabricæ facultatibus exemit dictus motus proprius *Alexandri Septimi* 30. *Auguſti* 1655.; Verùm ob difficultates, congrua reputata fuit concordia, quæ controuerſiæ finem dedit.

CAESARAVGVSTAN.

TESTAMENTI

PRO

COMITE DE ARANDA ET CONSORTIBVS

CVM

ARCHIEPISCOPO.

Caſus diſputatus in Rota vbi pendet.

An, & quando Epiſcopus condere poſſit teſtamentum ad pias cauſas, ſiuè, vt dicitur pro anima, pro morientibus ab inteſtato; Et quatenùs poſſit, quomodo id practicari debeat.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *Reſolutio ſeù ſtatus cauſæ.*
3 *De materia remiſſoriæ concedendæ, vel denegandæ, & quod non expediat has diſputationes aſſumere.*
4 *Vnus pro altero teſtari non poteſt, neque vltima voluntas in alienam voluntatem conferri poteſt.*
5 *Non eſt prohibita conſuetudo legitimè inducta, vt Epiſcopus teſtetur pro anima morientis ab inteſtato.*
6 *Qualis conſuetudo in hoc requiratur.*
7 *Quod iſta conſuetudo habeat aliquam iuris aſſiſtentiam, & de ratione.*
8 *De abuſu dictæ conſuetudinis.*
9 *De moderationibus factis per S. Congregationem.*
10 *Quod eadem conſuetudo deberet omninò aboleri.*

DISC.

DISC. XXIV.

1 DEfuncto Antonio de Ximenes Comite de Aranda, eiuſque hæreditate per legitimos ſucceſſores ab inteſtato adita, cum quædam eius ſchedula teſtamentaria reperta poſtmodum fuiſſet, re delata in Tribunali laicali, ea declarata fuit informis, ac inualida, ideoque ius inteſtatæ ſucceſſionis confirmatum; Hiſque peractis, Archiepiſcopus Cæſaraugustanus, prætendens, quod in ea Ciuitate,& diœceſi,antiqua vigeret conſuetudo, vt pro morientibus ab inteſtato, ipſe teſtamentum ad pias cauſas,ſiue vt dicitur pro anima, facere poſſet, diſpoſitionem ordinauit continentem pia legata in ſumma ingenti ſcutorum centum quinquaginta millium, ex eo fundamento, quod id conformaret dictæ ſchedulæ; Quare interpoſita per hæredes appellatione, & commiſſa cauſa *in Rota coram Bourlemont*; Ex parte Archiepiſcopi petita fuit remiſſoria ad effectum probandi dictam conſuetudinem, datoque duplici dubio, vno in bono iure ad inſtantiam hæredum, *an di-*
2 *ſpoſitio ſubſiſtineatur*; Et altero, *an danda ſit remiſſoria*, atque vtroque propoſito ſub *die 6.Martij* 1671., reſponſum fuit pro conceſſione remiſſoriæ, atque iuxtà ſtylum,dilata alterius dubij reſolutio, & in hoc ſtatu cauſa pendet.

In congreſſibus autem pro cauſæ directione habitis ex parte hæredum, Ego eram in ſenſu, vt facienda non eſſet op-
3 poſitio conceſſioni remiſſoriæ, iſteque eſt ſenſus meus frequentior, ità me docente plurium cauſarum experientia, ex ea ratione, quod in cauſis præſertim prophanis, in quibus non proceditur cũ eo rigore, qui rationabiliter adhibetur in beneficialibus, vt aduertitur *ſub tit. de beneſ. diſc.*99., de facili pro remiſſoriæ conceſſione reſponderi ſolet, vbi irreleuantia,vel calumnia non ſit pluſquã clara, cum ex Curiæ ſtylo, non ſoleant, nec debeant probationes coanguſtari; E conuersò autem, huiuſmodi diſputationes grauia præiudicia parere ſolent, quoniam occaſione extendendi deſuper deciſionem (vt ſtylo ſatisfiat), iu ea, (quamuis malè), ad probandam releuantiam articulatæ materiæ, ac futuræ probationis, deduci ſolent omnia concernẽtia merita negotij principalis, plures concluſiones ità incidenter firmando, adeò vt in diſputatione ipſius negotij principalis, ea quæ dicta occaſione iam firmata ſunt, maximum faciant obſtaculum.

De releuantia verò articulatæ conſuetudinis, dicebam non videri dubitandũ, ac ſucceſſiuè, quod nullatenùs negari debuiſſe remiſſoria, vndè propterea mihi, licèt in contrarium ſcribenti,hæc reſolutio probabilis viſa eſt, non ſolum quia agebatur de cauſa prophana, ſed fortius quia ad inſtantiam actoris contrà reum, & poſſeſſorem, vndè propterea non cadebat illa calumniæ ſuſpicio, quæ cadit in caſu conuerſo, vt pluries habetur in ſua materia *ſub tit. de iudicijs*.

Quamuis enim de iure prohibitum ſit, vt vnus pro altero teſtetur, adeòut neque volens teſtator, poſſit eius volun-
4 tatem in illam alterius conferre, ideoque multò minus tali voluntate defuncti non accedente, ex ijs quæ occaſione agendi de captatoria diſpoſitione, habentur *infrà diſc.*42. *& ſeq.*, & ſub *tit. de fideicom. diſc.*60.*cum duob. ſeqq.*ac etiam *diſc.*182. *& ſeq.* vbi de fiduciaria communicatione propriæ voluntatis ab alio aperiẽdæ, & habetur de teſtamento filijsfamilias, vt neque de patris conſenſu valeat, cum ſimilibus, quod etiam agnoſcit *Genuen. in prax. Archiepiſc.Neap. cap.*96. *iuxta impreſſionem Roman.anni* 1609., vbi in ſpecie agit de iſta conſuetudine.

Attamen ex deductis *per Genuen. vbi ſupra*, ac etiã patet ex pluribus decretis
5 Sac. Congregationis, quorum aliqua refert elaboratus *collector Nicolius in Floſculis verbo teſtamentum num.*16., & plepleraque alia Ego habeo manuſcripta, non videtur prohibitum,quin per conſuetudinem id induci valeat; Cadente ſolùm quæſtione,àn iſta conſuetudo debeat eſſe immemorabilis, vel centenaria, cuius vigore allegari valeat priuilegium Apoſtolicũ, vel quicumq;alter titulus de mundo melior, vel potius ſufficiat ordinaria præſcriptio quadragenaria cũ ſuis requiſitis in ijs,quæ ſunt quidẽ cõtrà ius, ſed nimiam poſitiuam reſiſtentiam non habeant,quod in præſenti opus non fuit diſpu-

diſputare, dum Archiepiſcopus articulauit, atque aſſumpſit onus probandi immemorabilem.

Credebam tamen, vt etiam ordinaria præſcriptio ſufficeret, quodq; iſte caſus non haberet poſitiuam, ac vehementem
6 iuris reſiſtentiam; Siquidem, vt pluries in præcedētibus aduertitur, leges ciuiles ex quibus dicta prohibitio reſultat, in hac materia teſtamentorum ad pias cauſas, ponendæ ſunt ad partes, cum earum ſubiectionem pia cauſa non ſentiat; Cūque ius diuinum, vel naturale, ſeù canonicum id poſitiuè non prohibeat, quinimò potiùs expreſſè permittat, vt piæ diſpoſitiones alienæ voluntati committi valeant *ad text. in cap. cum tibi de teſtament.*, cum ibi communiter notatis, & habetur *infra dicto diſc. 42. & ſeq.*; Hinc proindè ceſſat ratio vehementis reſiſtentiæ.

Quinimò non improbabiliter dici poſſe credebam, vt neque omninò aliena eſſet iuris canonici aſſiſtentia; Cum
7 etenim de communi vſu Chriſtianorum, catholicè, ac piè viuentium, piæ diſpoſitiones pro animæ ſuffragio, ac peccatorum remiſſione fieri ſoleant; Hinc proindè, vbi quis morte inſperata præuentus, teſtari, atque eius animæ conſulere impeditus eſt, rectè dicendum videtur, vt Epiſcopus, tanquam pater ſpiritualis, atque de ſalute ſibi commiſſarum animarum ſollicitus, ità ſuppleat id, quod defunctus veriſimiliter feciſſet, vel facturus eſſet ſi reſurgeret, ad inſtar illius ſuppletionis, quam lex, vel iudex faciat, quando cōſtet, quod ſit minus ſcriptum, quam volitum, iuxtà, ea quæ habentur pluries *ſub tit. de fideicomm.* præſertim *diſc.* 115., cum alijs ponderationibus deductis *per Genuen. dicto cap.* 96.

Verùm quia ferè omnia, quæ ex iuſto motiuo antiqua pietas laudabiliter induxit, auaritia in deteſtabiliſſimas corruptelas conuertit, dum aliqui Epiſcopi,
8 (quibus luporum magis, quam paſtorum, nomen conuenit), ſub hoc prætextu, ad propriam ditationem, hæreditates crudeliter expilare conſueuerunt, et quod deteſtabilius eſt, apud magis aſperos Barbaros inauditum, inſæuire in ipſorummet defunctorum cadauera, ſepulturam eis denegando, vt ità filios, ac vxores, alioſque coniunctos ſuffocarent, quod inexplicabilem miſeriam, ac horridum ſcandalum producit, vt Ego pluries vidi practicari; Hinc proindè, ex orbitantia non eſt in ipſa conſuetudine, ſed in modo illam practicandi, vt aduerto pluries in propoſito *Bullæ Baronum ſub tit. de Feud.* ad eius materiam.

Ac propterea Sac. Congregatio, auditis his clamoribus, non damnauit conſuetudinem ingenere, ſed eius praxim moderari conſueuit, mandando ſcilicèt,
9 quod ipſe Epiſcopus nihil ſibi, vel ſuis applicare valeat, quodque id quod taxatur, verè pijs vſibus, cum omni ſinceritate applicari debeat, eo modo quo ipſe defunctus pro qualitate perſonæ, quantitate patrimonij, numero, vel indigentia filiorum, vel coniunctorum, ac more regionis, veriſimiliter diſpoſiturus fuiſſet, vel diſponeret ſi reſurgeret, ità hoc arbitrium, diſcretè, nimiumque moderatè exercēdo tanquam bonus vir, non autem ex propria ceruice, vel vt ſe ipſum, ac ſuos ditaret, potius quàm, vt animæ defuncti prouideret, magnum tamen lumen ad id præbente ſchedula, quamuis imperfecta, & præparatoria eiuſdem defuncti; Sanctius tamen eſſet, vt indefinitè huiuſmodi conſuetudines omninò abolirentur, ità præcidendo ſcandalorum occaſiones; Licèt enim ſan-
10 ctæ, ac prudentes ſint prouiſiones deſuper traditæ, attamen punctus eſt in exequutione, ac obſeruantia, cum pauperes oppreſſi, non habeant modum recurrendi, ac ſuſtinendi lites in Curia Romana ſuper exceſſiua taxa, vel mala applicatione, adeòut præfatæ, ac ſimiles moderationes ferè inanes remaneāt, ideoque deberet eradicari occaſio, id prohibendo indefinitè.

Applicando autem ad rem, iudicium deſuper eſtormari non potuit, dum id pendet à probationibus faciendis ſuper dicta conſuetudine, qua non probata, clarè fundata remanet huius Partis intentio; Verùm, ea etiam probata, adhuc ſine dubio iſtud arbitrium videbatur indiſcretum, ac irrationabile.

TVDERTINA

SVCCESSIONIS

PRO

MARTA, ET MARIA DE NOBILIBVS

CVM

BARTHOLOMEO ET FRATRIBVS.

Caſus decīſus per Rotam pro Bartholomeo & alijs.

De teſtamento condito coram Parrocho, & teſtibus iuxtà formam *cap. cum eſſes de teſtamento*; Et àn teſtes debeant eſſe omninò integri, iſtaque forma ſit ſolemnis, vel probatoria; Et incidenter de ſtatutis laicalibus, àn habeant locum in ſucceſſione clerici.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Forma teſtandi coram Parrocho, & duobus teſtibus in terris Eccleſiæ attenditur etiam in prophanis.*
4 *Sed teſtes debent eſſe integri.*
5 *Defectus teſtium ſuppletur ab adminiculis.*
6 *Vel ab alijs teſtibus vltrà rogatos.*
7 *Quod teſtes debeant eſſe rogati.*
8 *Declaratur.*
9 *Quod ſchedula præparatoria preſtet adminiculum.*
10 *Adminiculum etiam reſultat, vbi obſeruetur ordo inteſtatæ ſucceſſionis.*
11 *De Statuto Tudertino in ſucceſſione.*
12 *Quod in ſucceſſione clerici non attendatur Statutum.*
13 *Contrarium verius remiſſiuè.*
14 *Vbi tenenda ſit prima opinio, ceſſat ſi conſtat de diuerſa morientis voluntate.*
15 *Forma inducta* per cap. cum eſſes, *non eſt ſolemnis, ſed probatoria.*
16 *Sine parrocho ſufficiunt quatuor teſtes ſimplices.*
17 *Quod loco parochi ſufficiat Confeſſarius ordinarius.*
18 *Cui rationi innixa ſit diſpoſitio* cap. cum eſſes.
19 *Quomodo circa probationes deferendum ſit, & an fœmina* ſint teſtes.
20 *De concluſione, vt dicta forma teſtandi procedat ſolùm in infirmo.*
21 *De hiſtoria legum ciuilium.*
22 *Et an debeat eſſe confeſſarius ordinarius, vel ſufficiat quilibet.*

DISC. XXV.

GRauiter infirmato Gregorio, atq; accerſito Notario, per iſtum, eo dictante,
1 conſcripta fuit cedula teſtamentaria, ſtipulatione dilata ad diem ſequẽtem iuxta præciſum caſum in ſæpius enũciato *conſ.* 119. *Oldrad.*; Cumque ſequenti die, ingraueſcente morbo, Notarius promptè haberi non poſſet, hinc coram parrocho, & duobus teſtibus idem Gregorius denuò diſpoſuit eodem adamuſſim modo, quo in dicta ſchedula heſterna die ipſo dictante à Notario conſcripta continebatur, inſtituendo ſcilicèt hæredes, Martam, & Mariam ſorores, cum quibuſdam legatis ad fauorem Bartholomæi, & fratrum ex altera prædefuncta ſorore nepotum; Iſtis autem prætendentibus ob teſtamenti inualiditatem æqualem inteſtatam ſucceſſionem, introducta cauſa coram Ordinario, pro hæredibus teſtamentarijs emanauit ſententia, in gradu appellationis reuocata
2 per A.C., introductaque cauſa *in Rota coram Celſo ſub die* 20. *Maij* 1661., habito teſtamento pro inualido, pro omnium contendentium æquali inteſtata ſucceſſione reſponſum fuit, vt patet ex *deciſ.* 351. *inter eius impreſ.*, confirmata 27. *Februarij* 1662. *coram Bourlemont*, neque, quod ſciam, cauſa vlteriorem progreſſum habuit, vel quia partes acquieuerint, vel ſe concordauerint, aut mutauerint defenſores.

Dictarum reſolutionum Rotalium, ac etiam ſententiæ A.C. fundamentum fuit imperfectio dicti teſtamenti; Non qui-
3 dem vt dubitaretur, quod forma præſcripta

ſcripta *per text.in cap.cum eſſes de teſtam.*
ſufficiens nõ eſſet,cum in Statu Eccleſia-
ſtico, (excepta Vrbe ob Statutum diſpo-
nens,vt ſeruari debeat ius ciuile) , extrà
controuerſiam ſit,vt iſta teſtandi forma
ſufficiat , etiam ad cauſas prophanas ex
plenè deductis *per Fagnan. in eod. cap.*
cum eſſes, vbi more antiquorum Repetẽ-
tiũ , multas huius Decretalis lecturas re-
fert,ac expendit,atq;in idẽ plura colligit
Boſſ.tom.3.moral. tit.13.§.1.num.4.;Qui-
nimò plurium ſententia eſt, vt etiam in
Statu Eccleſiæ mediato id procedat .

Sed ex eo quod idem textus deſiderat
teſtes omninò integros , quales in pro-
poſito iudicati non fuerunt , ob aliquas
exceptiones , quæ parrocho , & teſtibus
dabantur, præſertim quod parrochus in
4 adnotatione , quam de hoc actu fecerat,
adieciſſet clauſulam codicillarẽ , ac pro-
hibitionem detractionum,aliaſque clau-
ſulas de Notariorum ſtylo adijci ſolitas ,
cumque de hoc fuiſſet quærelatus co-
ram Ordinario , ingenuè confeſſus eſt ,
id à teſtatore ſibi iniunctum non fuiſſe,
ſed quod Notarius eius amicus illã for-
mulam ſibi dederat , iuxta quam teſta-
mentum per relationem ad dictam ſche-
dulam extendere deberet.

Mihi ſcribenti pro teſtamentarijs (re-
flectendo etiam ad ſolam veritatem) ,
reſolutiones non placuerunt , neque in-
tellectus in earum obſequium captiuari
potuit , quoniam vbi etiam dicta exce-
ptio , aliæuè (nimium tamen leues) ,
quæ dabantur contrà parochum,& duos
teſtes ad id inductos , eorum fidem mi-
nuerent, adeòut dicendi non eſſent om-
ninò integri , ac idonei , vt texus exige-
re videtur ; Adhuc tamen huiuſmodi
exceptiones,ad exuberantiam ſanatæ,vel
5 ſuppletæ remauere videbantur ex pluri-
bus , quæ vbi etiam ſingulariter , ac di-
ſtinctè ponderata , non eſſent efficacia ,
attamen ſimul iuncta , cum regula , *vt*
ſingula , quæ non proſunt &c. , abundare
videbantur , ex recepta generali propo-
ſitione , vt teſtium exceptiones à nu-
mero , ac adminiculis ſanentur, vel ſup-
pleãtur, ex ijs quæ cæteris relatis haben-
tur in ſpecie *apud Honded. conſil.77. nu.*
21. & ſeqq. lib.1.Cirocc. diſcept.11.num.
11.& ſeqq. vbi concordantes, & eſt regu-
la generalis , de qua apud *Buratt. deciſ.*
143. 349. & 725. Ottbob. deciſ.200. &
frequenter , atque *in Firmana codicillorũ*
deciſ.312.& 369.part.9.recent. procedi-
tur cum hoc ſenſu .

Adminicula verò plura erant;Et præ-
ſertim quod in eadem aula , in qua iace-
bat infirmus,plures alij aderant,qui exa-
minati idem affirmabant, quamuis par-
rochus, non omnes, ſed duos tantum ex
eis rogaſſet in teſtes , quoniam licèt alij
6 ad id aſſumpti non eſſent,adhuc tamen
de hoc teſtabantur , ideoque nulla ſub-
eſſe videbatur dubitandi ratio , cur eis
deferendum non eſſet ad plenam proba-
tionem de per ſe , multò verò magis ad
dictum effectum adminiculandi .

Scribentes pro venientibus ab inte-
ſtato , inſiſtebant in eo , quod teſtes in
7 teſtamento adhibendi, debent eſſe roga-
ti , quodque de non rogatis nulla ratio
habenda eſt *ad text. in auth. Rogati C.de*
teſtibus,cum concordantibus; Idque requi-
ri etiam in teſtamento condito iuxtà
hanc formam iuris canonici *in cap. cum*
eſſes , eſt magis communis , & recepta
opinio , vt cæteris relatis habetur apud
Farinac. de teſtib. quæſt.62. numer.13 4
& ſeqq. Gratian. diſcept.93. numer.1 &
ſeqq. Fagnan.in eod. cap.cum eſſes n.17.&
ſeqq. Rot. deciſ.2. num.21. & ſeqq. poſt
Gilian. ad Statut. & admittitur in pro-
ximè alleganda deciſione,Multo verò ma-
gis ex facti circumſtantia in deciſioni-
bus ponderata præſertim in prima *corã*
Celſo , quod dicti alij teſtes expulſi fue-
rant ab aula,in qua teſtator iacebat .

Verùm id non videbatur motiuum re-
leuans , quoniam iſte rogitus requiſitus
non eſt pro forma , vel ſolemnitate præ-
8 ciſa,ſed ſolum,vt ità conſtet, quod teſta-
tor coram illis teſtibus animo delibera-
to teſtandi,ea verba protulerit,quodque
non iocosè , vel blandiendo ità dixerit ,
ideoque vbi adſit dicta circumſtantia
deliberatæ voluntatis tunc redactæ ad
actum teſtandi , rogitus dicitur adeſſe
implicitus , ac virtualis , qui ſufficit , vt
benè firmat *Rota in Imolen. ſucceſſionis*
18.Maij 1640. coram Cerro, & habetur
apud Gratian. dicta diſcept.93., & latius
apud Boſſ. vbi ſupra eod. tit.13. §.5.num.
54.; Multò verò magis,dum duo teſtes,
qui ad formam dicti textus requirũtur ,
aderant expreſsè rogati , alij verò non
rogati , deducebantur, non tanquam te-
ſtamentarij,ſed adminiculatiuè,ad com-

probandam rei ſinceritatem, tollendam-
que ſuſpicionem reſultantem ab exce-
ptionibus, quas teſtes teſtamentarij pa-
ti videbantur.

Alterum vehemens adminiculum re-
ſultare obſeruabam ex dicta alia ſchedu-
la, quæ præcedenti die, ipſo teſtatore
dictante, per Notarium conſcripta erat,
9 dum in omnibus conformabat cum ad-
notatione parochi; Non quod dicta
ſchedula præparatoria perfectam diſpo-
ſitionem contineret, cum vera ſit con-
cluſio, de qua *apud Celſ. d. dec.* 351. *num.*
1. & habetur pluries in præcedentibus,
vt etiam in teſtamento ad pias cauſas,
magis communiter receptum ſit *conſil.*
119. *Oldrad.*, ſed vt ità conſtare dicere-
tur de continuante voluntate ab initio
habita, ac de ſinceritate actus.

Et tertium vehemens adminiculum
reſultare obſeruabam ex eo, quod teſta-
mentum continebat eumdem ordinem
10 inteſtatæ ſucceſſionis à Tudertinæ Ci-
uitatis Statuto præſcriptum, vndè pro-
pterea ceſſabat omnis machinationis, ac
falſitatis ſuſpicio, ob quam rigoroſæ ſo-
lemnitates in hac teſtamentorum mate-
ria per legem requiruntur, vt *in præce-
dentibus, ac ſeqq.* occaſione teſtamenti
inter liberos, vel ad pias cauſas aduerti-
tur; Omnibus etenim ſimul iunctis, rei
veritas nimium apertè probata videba-
tur.

Ex huius etenim Ciuitatis Statuto *di-
ſtinct. 2. rubr.* 56. & de quo ſtatuto *Bart.*
mētionē habet *cōſ.* 8. *lib.* 1., ſucceſſio de-
lata eſt ſolis agnatis excluſis cognatis, at-
11 q; ſub agnatorum numero veniunt etiā
ſorores, & neptes ex fratre, vel amitæ, cū
etiā fœminæ dicantur agnatæ, ex ijs, quæ
plenè habentur *deciſ.* 133. *&* 491. *par.* 9.
recen. & pluries *ſub tit. de fideicommiſſis*;
Quamuis ſecùs ſit ad effectū *Statuti* 141.
Vrbis, vt recedendo *à d. deciſ.* 491. ha-
betur *deciſ.* 267. *ead. par.* 9. & in ſua ma-
teria *ſub tit. de ſucceſſion.*

Aduerſus hoc vltimum adminiculum
deductum ab ordine inteſtatæ ſucceſſio-
nis; Replicabant Scribentes in contra-
rium, (atque ſecunda deciſio *coram
Bourlemont* admittit motiuum), quod
12 ſcilicèt cum ageretur de ſucceſſione
clerici, non intraret ſtatutum laicale,
ſed attendi deberet ordo iuris commu-
nis, cum quo præſumptio eſt, quod te-
ſtator Statuto non ſubiectus, ſe confor-
mare voluerit, iuxtà opinionem ſæpiùs
à Rota firmatam præſertim *apud Othob.
deciſ.* 149., *& in alia Tudertina dec.* 256.
par. 11. *recen.*, & poſteà quoque dictum
fuit *in Vrbinaten. ſucceſſionis* 11. *Maij*
1668., *& in Aeſina hæreditatis* 7. *Iunij*
1669. *coram Taia, & in alijs.*

Id autem nullū probabile fundamētū
habere videbatur; Tū ex ijs quæ habētur
in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſ. diſc.* 1. &
in alijs pluries, ſuper huiuſmodi Statutis
excluſiuis cognatorum propter agnatos,
13 vt non exorbitantia dici mereantur, ſed
potiùs iuri, ac antiquis Romanorum,
ac Italiæ moribus conformia, dum ius
nouiſſimum quod fœminarum, & cogna-
torum æqualem ſucceſſionem admittit,
prodijt ſub *Iuſtiniano* in Græcia, iuxtà
Græcorum mores, ſeù probabilius ex
motiuo adulationis Triboniani erga
Theodoram; Vndè propterea omninò
probabilius eſt, vt moriens ab inteſtato,
quamuis clericus, patrio ſtatuto potiùs,
quam iuri communi nouiſſimo à mori-
bus patriç, totiuſque Regionis extraneo,
ſe conformare voluerit, cum clericatus
non tollat naturalia, vt latius in dicta
eius ſede *ſub tit. de ſucceſſion.* pluries, præ-
ſertim *in alia Tudertina.*

Tum clarius quoniam iſta eſt quęſtio
voluntatis, pro qua regulanda quæri ſo-
let, an magis vnum, quàm alterum ius
attendi debeat; Et cōſequenter, admiſſa
etiā dicta opinione (pro meo tamē ſenſu
minus probabili), vt in dubio præſum-
ptio ſit, quod clericus in eius ſucceſſione,
potius iuris communis, quàm ſtatutarij
ordinē ſeruari voluerit; Attamen iſta eſt
14 ſimplex præſumptio iuris, quæ per cō-
trariam probationem etiam præſumpti-
uam, vel adminiculatiuam ceſſat; Ideò-
que vbi parochus, & duo teſtes teſtamē-
tarij, ac alij teſtes extrinſeci, nec non
actus, qui altera die præceſſerant, non
ſufficerent ad concludendum teſtamen-
tum iuxtà dictam formam ad fauorem
extranei, atque ad faciendum ceſſare
ordinem inteſtatæ ſucceſſionis; Attamē
abſolutum mihi videbatur, vt ſuperabū-
darent adhūc effectum, vt intrare poſſet
inteſtata ſucceſſio iuxtà ordinem Statu-
ti, cum quo (ſublata contraria præſum-
ptione) conſtat quod teſtator ſe con-
formare voluerit; Ideoque meus intelle-

ctus

ctus percipere non poterat quomodo iſtud motiuum neglectum ſit.

Et nihilominus, vbi etiam agendum eſſet de ſubſtinendo teſtamentũ, adhuc mihi videbatur quod, dictis exceptionibus non obſtantibus, probationes abundarent; Quamuis etenim aliquorum ſenſus fuerit, vt *text. in d. cap. cum eſſes*
15 inducat formam præciſam; Attamen prorſus erronea eſt hæc opinio, cum verius ſit vt inducat formam probatoriã, vt, alios cumulãdo, probat *Boſſ. loco ſupra tit. eod. tit. 13. §. 7. num. 61.*; Idque obſeruabam ad euidentiam probari ex triplici demonſtratione.

Primò ſcilicèt, quod textus contentatur presbytero ſuo, & duabus alijs perſonis idoneis, et tamen ex communi, ac recepto ſenſu DD., etiam ſine parocho ſufficiunt quatuor teſtes, quaſi quod iſte maior numerus ſuppleat qualitatem, ſeù maiorem fidem, quæ parocho præſtanda eſt; Ergo non eſt forma ſolemnis, ac præciſa, quoniam ſi ità eſſet, de-
16 beret pernecesſè deſiderari interuentus parochi, ſine quo tamen ſufficiunt quatuor teſtes ſimplices ex originali doctrina *Speculat. in tit. de Inſtrum. Edit.* §. 12. *nu. 12. & ſcribentes communiter in eodem cap. cum eſſes*, vbi præſertim *Abb. num. 7. & Fagnan. num. 59. Dec. conſil. 283. ſeu 284. num 7. cum ſeq. Magdal. de numer. teſt. par. 2. cap. 8. num. 9. & 10. Caualer. deciſ. 497. nu. 3. & communiter.*

Secundò, quia ità deſiderari deberet pernecesſè interuentus parochi, et tamẽ
17 receptum eſt, vt ſufficiat cõfeſſarius ordinarius (non tamen accidentalis, vt declarauit *Rota in Aeſina bonorũ 31. Martij 1659. coram Veroſpio*), vt per *Magdal. dicto cap. 8. num. 5. Capyc. Latr. deciſ. 12. Rouit. deciſ. 95. Ottbob. deciſ. 145. dicta Imolen. ſucceſſionis coram Cerro, & in dicta Aeſina*, ac in alijs collectis *per Rub. de teſtam. cap. 35.*

Et tertiò quoniam ipſa Decretalis, expreſsè damnando id, quod per leges humanas ſtatutum eſt, & quæ tunc de re-
18 centi repertæ, atque vſu recipi cœptæ, iuxtà hiſtoriam legalem, de qua *ſub tit. de ſeruit. diſc. 1.*, dubitandi anſam præbebant; Aſſignat rationem Diuini oraculi, quod in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum; Iſtaque ratione attenta, indubitatum eſt, vt forma ſit probatoria, non autem ſolemnis; Adeout *Butr. ſuper hac decretali*, credat, vt neque dictus numerus ſit neceſſarius, eo quia Papa contrà Diuinũ oraculum ſtatuere non valeat; Et quamuis iſta ſit opinio ſingularis, & non habeat ſequaces; Attamen vt aduertitur ſupra *diſc. 6.*, & latè expendit *Fagnan. eod. cap. cum eſſes num. 55. & ſeqq.*, id prouenit ratione ſubiectæ materiæ, ob maiorem ſuſpicionem, ob quam maior deſideratur probatio; Igitur firmum remanet, iſtam eſſe formam probatoriam, ideoq; leugleicam ineptiam eſſe, deſuper certam vniformẽ, ac generalem regulam ſtatuere; Non quidẽ vt minor numerus ſufficiat, dũ ità
19 maiores noſtri receperunt, ſed poſito numero, vt circa maiorem, vel minorem fidem teſtibus præſtandam, facti circumſtantiæ, atque ratio, maioris, vel minoris ſuſpicionis, totum regulare debeant; Ideoque licèt magis communiter noſtri teneant, vt etiam in hac teſtandi forma, fœminæ non ſint teſtes idonei, ex relatis *per Fagnan. ibid. num. 36.*; Attamen, id rectè procedit vbi ſint ſolum duo cum parocho, vel quatuor in totum, ſecùs autem ſi alia accedat ſuppletio, vt de fœminis *Rot. deciſ. 16. nu. 15. par. 6. recen.*, cum alijs collectis *per Boſſ. d. tit. 13. §. 5. n. 52.*

Declaratio autem admiſſa *in dicta Aeſina bonorum 31. Martij 1659. coram Veroſpio*, confirmata *6. Ianuarij 1660.* vt hæc forma teſtandi admittenda ſit
20 ſolum in infirmo, non autem in eo, qui in ſtatu ſalutis teſtetur, ex auctoritate *Guid. Pap. deciſ. 543. num. 11. & 12. & Cened. collectan. 159. numer. 7.* cum quo pertranſit *Barboſ. in collectan. ad eundem cap. cum eſſes num. 8.*; Nullo pacto videtur vera, quoniam licèt *text.* in ea caſus figuratione ſupponat, quod ille teſtator eſſet grauiter infirmus, attamen non eſt ea ratio reſolutionis, ſed altera dicti oraculi Diuini, idque enunciatur quoniam ità caſus præbebat, vt latè iſtam opinionẽ reprobando, probant *Fagnan. in dicto cap. cum eſſes num. 68. & ſeqq. Rubeus de teſtam. cap. 33. num. 50. & ſeqq. Boſſ. dicto tom 3. moral. tit. 13. §. 1. nu. 6.*

Ac etiam quia, cum iuxtà dictam hiſtoriam legum ciuilium, inuenerio de
21 recenti ſecuta eſſet inter annũ 1530. & 1540., atque vt *eodem diſc. 1. de ſeruitut.* aduertitur, dictarum Legum vſus

ex quodã decreto Imperiali quoq,demãdatus fuerit; Hinc proindè Pontifex *Alexand. III.*, præfatę decretalis Auctor, creatus de anno 1559., atque defunctus circa annum 1580., & ſic circa ea tempora, vel proxima, nè in terris Eccleſiæ daretur aditus, vt Imperator, ipſi Pötifici, & Eccleſiæ infenſus (vt chronicæ nimium docent) auctoritatem exerceret, ità indefinitè cauit, vt non cum huiuſmodi legibus, ſed cum oraculo Diuino procedi deberet; Igitur omnibus his attentis, omninò improbabilis, nulliq; fũndamento innixa videtur dicta reſtrictio.

Non improbabilis tamen altera, de qua *in eadem deciſione Aeſina*, vt non ſufficiat quilibet confeſſarius accidenta-
22 lis, vel aduentitius, ſed debeat eſſe ordinarius, tanquam ſubrogatus loco parochi, dum Decretalis ponderat, vt ſit presbyter ſuus; Cumque communis ſchola Doctorum vt ſupra, etiam ſine parocho, vel confeſſario admittat quatuor teſtes, hinc proindè ſpectato fine, ſeù ratione, pro facti qualitate, idem quoque intelligendum iſto caſu videtur, vt æquipollens nempè ſufficiat, iuxtà facti circumſtantias.

ROMANA
TESTAMENTI
DE MONALDENSIBVS
PRO
CAFARELLIS
CVM
CREDITORIBVS PATRIMONII MONALDENSIS.

Diſcurſus pro veritate.

De teſtamento inter liberos, quibus ſolemnitatibus ſubiaceat, Et quid ad eius perfectionem, ac validitatem exigat.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *De recognitione ſchedulæ teſtamentariæ per teſtes habentes notam manum.*
3 *De ſtatuto excluſiuo fœminarum.*
4 *Teſtis pubes deponere poteſt, de ijs quæ vidit tempore pupillaris ætatis.*
5 *De adminiculis ſuper recognitione.*
6 *Imperfectio voluntatis cadit etiam in teſtamento inter liberos, & ad pias cauſas, & num. 15.*
7 *Schedula ſine teſtibus ſufficit.*
8 *Quæſtiones cadentes ſuper hoc teſtamento inter liberos ſunt etiam facti.*
9 *Ex quibus deſumatur perfectio voluntatis.*
10 *Ex obſeruantia defertur ſcripturæ etiam informi teſtamenti.*
11 *De actibus denotantibus obſeruantiam.*
12 *Poſſeſſio refertur ad cauſam licitam.*
13 *De alijs adminiculis.*
14 *De alio caſu in eadem materia teſtamenti inter liberos.*
15 *De eadem concluſione, de qua num. 6.*
16 *Priuilegium teſtamenti inter liberos non eſt retorquendum.*
17 *Et an procedat inter eoſdem, cum quibus inæqualiter eſt diſpoſitum.*

DISC. XXVI.

POſtquam, cum præſuppoſito mortis Alexandri Monaldenſis ab inteſta-
1 to, habitæ fuerunt in Cögregatione Baronum diſputationes, de quibus habetur actum *ſub tit. de feudis ad materiã Bullæ Baronũ diſc. 77. cum plur. ſeqq.*, detecta fuit quædã ſchedula teſtamentaria inter eiuſdem Alexandri ſcripturas remanſa, ab eius fiduciario conſcripta, ab ipſo verò ſubſcripta, atque ſeptem eius ſigilli impreſſionibus munita, in qua, ſeriò, ac expreſsè dicitur, vt quamuis eſſet in ea forma priuatæ ſcripturæ, valere tamen deberet tanquam validum, ac perfectum teſtamentum, perindè, ac ſi ad publicam formam redactum eſſet;

Et

Et in qua ſchedula, ſcripto hærede Nicolao filio ex prima vxore, ac etiam altero filio procreando ex ventre prægnante ſecundæ vxoris, quatenus eſſet maſculus, in euentum quod eſſet fœmina, mandauit vocari debere Angelicam, eique, (vbi carnaliter nuberet), reliquit eamdem ſummam ſcutorū 30.m., quam, vt ex ſupra allegatis locis patet, dictus Nicolaus frater in eius teſtamento poſtea eidem reliquit; Quarè ità ceſſantibus omnibus difficultatibus, quæ vigebant in caſu dicti præſuppoſiti inteſtatæ mortis Alexandri, dum ſtante hoc legato, Angelica hypothecam legalem pro legato competētem trahebat vſq; à tempore mortis teſtatoris ſequutæ de anno 1623., atque ità excludebat omnes intermedios Nicolai fratris creditores, quibus dictum legatum ab ipſo Nicolao factum præiudicare non poterat, ex ibi deductis; Hinc proindè, in congreſſibus habitis pro directione, cauſæ diſcurſus pro veritate, iuxtà laudabilem ſtylum, habitus deſuper fuit.

Duæ autem erant inſpectiones; Primò ſcilicèt in facto ſuper recognitione dictæ ſubſcriptionis, ac ſigillorum facta per duos teſtes habentes notam manum; Et ſecundò in iure, an ſcilicèt, poſita etiam ſufficienti recognitione, dicta ſchedula ſufficeret, necnè.

Quoad primam, deducebam eadem quæ, de Curiæ ſtylo, deducta habentur ſupra *diſc. 6.* ſuper ſufficienti recogni-
2 tione huiuſmodi ſchedularum, etiam per teſtes habentes notam manum; Eaque fortiùs procedere dicebam in hac facti ſpecie, quam in illa, dum in præſenti diſpoſitio habebat veriſimilitudinis aſſiſtentiam, diſponendo id, quod diſponit Statutum Vrbis, quod conformat antiquorum Romanorum, ac Italiæ moribus, iuxtà ea, quæ habentur *in Tudertina diſc. præcedent.*, ac in ſua materia
3 *ſub tit. de ſucceſſion.*; Adeò vt teſtator ità prudenter dirimere voluerit dubitationem, quæ (pro meo tamen ſenſu malè), habetur ſuper diſtinctione bonorum intrà, vel extrà territorium ſtatuentis, cum èconuerſo in dicto alio caſu, de quo *diſc. 1.* potiùs vrgeret veriſimilitudinis reſiſtentia.

Et quamuis vnus ex dictis teſtibus, facto calculo ætatis, adhuc eſſet impubes de tempore mortis dicti Alexandri; Non tamen videbatur obiectum conſiderabile, quoniam cum ageretur de materia mixta pendente, partim à iudicio intellectus, magis verò à ſenſu corporis, eo quia vidiſſet pluries dictum Alexandrum ſcribere, atque characteris notitiā acquiſiuiſſet; Hinc proindè dicebam intrare concluſionem, quod teſtis poſt
4 pubertatem deponere poteſt de ijs, quæ vidit, vel ſciuit tempore pupillaris ætatis, vbi præſertim id percutiat tempus proximum pubertati, *gloſ. in l. 3. §. Iulia ff. de teſtib.* vbi *Bart. num. 2 Maſcard. de probat. concluſ. 1247. num. 1. cum ſeq.* plenè *Farinac. de teſt. quæſt. 48. num. 53. cum ſequen. Rot. deciſ. 220. num. 7. & 8. par. 2. diuerſ. & deciſ. 75. numer. 9. part. 10. recent.*

Et nihilominùs ſi quæ exindè reſultaret exceptio, quæ præfati teſtis fidem minueret, adhuc tamen dupliciter nimium de facili huiuſmodi exceptionē ſuppleri
5 dicebā; Primò ſ. cumulando aliam recognitionis ſpeciem in iure magis cognitā per comparationem cum alijs ſcripturis certis, vt in ſpecie *Rot. apud Buratt. dec. 475. num. 6.* cum alijs deductis *eodem diſc 6*; Et ſecundò clarius accedentibus adminiculis, quæ infrà ponderantur circa perfectionem voluntatis, ex pariter vera, & recepta concluſione, quod teſtes aliquas exceptiones patientes ſupplentur per adminicula, ex deductis *per Farinac. de teſt. quæſt. 62. numer. 335. & ſequen.*, & habetur pluries in ſua probationum materia *ſub tit. de iudicijs*; Vndè proptereà ex adminiculis præſertim iſta prima inſpectio videbatur plana.

Quo verò ad alteram inſpectionem, nulla cadebat dubitatio, vt poſita perfectione voluntatis, quia nempè dicta ſchedula ſubſcripta, & ſigillata fuiſſet, cum determinato animo teſtandi, ad cuius actum deuentum eſſet, illa ſufficeret, quamuis nullo teſte munita eſſet; Vt
6 enim in præcedentibus aduertitur in propoſito teſtamenti ad pias cauſas, præſertim *diſc. 14*, difficultas, quæ in aliquorum ſenſu in ea teſtamenti ſpecie cadit circa neceſſitatem teſtium, reſultat à diſpoſitione *tex. in cap. relatum de teſtam.* per quem iuxtà Diuinum oraculum, ſaltim duo teſtes deſiderari videntur; Et tamen vt *loco citat.* habetur, magis communi-

muniter, ac hodiè extra controuerſiam receptum eſt, vt ceſſante obſtaculo imperfectionis voluntatis, etiam ſola ſche-
7 dula ſine teſtibus ſufficiat, ducto argumento ab ijs, quæ in iure diſpoſita ſunt *per tex. in Auth. inter liberos Cod. de teſtamen. Buratt. deciſ.*475. *nu.*1. *dec.*150. *par.*12. *rec.*(vbi de teſtamẽto militari) in teſtamento patris inter liberos, ex deductis *d. diſc.*14., ideoq; in hac ſpecie caſus eſt in iure indubitatus, dum adinſtar, id trahitur ad alium ſimilem teſtamenti ad pias cauſas, vt *d. dec.* 475. *Buratt. & in alijs*, de quibus *d. diſc.*14.

Hinc proindè (vt in eadem materia teſtamenti ad pias cauſas habetur præſertim *diſc.*13. *&* 14.), omnes quæſtiones in propoſito, videntur potiùs facti, ſeù applicationis, quàm iuris, quando
8 ſcilicèt defectus ſit ſolum circa ſolemnitates à iure poſitiuo inductas, vel potius circa imperfectionem voluntatis, vt primo caſu diſpoſitio valida ſit, ſecùs autem in ſecundo.

Et conſequenter, cum in hac facti ſpecie, certa de facto videretur veritas ſchedulæ, ſola dubitandi ratio cadebat ſuper eodem puncto, de quo ſupra *dicto diſc.*14., an ſcilicèt illa confecta eſſet animo determinato tunc teſtandi, adeò vt voluntas non eſſet amplius ambulatoria, atque vt noſtri dicunt in via, ſed eſſet determinata, ac potiùs in termino, quoties dictæ determinationis argumenta non accedant ex ibi deductis.

Applicando autem ad rem; Verius videbatur, vt verſaremur in hac ſecunda
9 parte voluntatis determinatæ, atque ad terminum redactæ; Tum quia expreſsè, ac in verbis ità dicitur, vndè propterea rectè intrare videtur vulgaris regula *tex. in l. ille aut ille ff. de leg. tertio*, quod in claris, & expreſſis non intrant argumenta, & ambiguitates; Tum fortiùs ob ſubſequutam obſeruantiam, cui nimium deferendum eſt, cũ receptum habeamus, vt illa attendenda veniat, etiam ad fortiorem effectum præſtandi fidem ſcri-
10 pturæ informi, & quæ de per ſe apta non eſſet ad probandum teſtamentum validum, ac perfectum, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur plenè deducta per *Rotam deciſ.*346. *par.*11. *recen.*, *& infrà in Bononien. teſtamenti de Coſpijs diſc.*66.

Obſeruantia verò ex pluribus reſultare videbatur; Primò ſcilicèt ex ea circũ-
11 ſtantia, quæ in facto ſupponebatur, quod cum ex ventre prægnantis ſecundę vxoris prodijſſet fœmina, cuius mater aliud ſibi gratum nomen illi imponere volebat, Nicolaus frater ſe oppoſuit, atque voluit, vt apponeretur (vt appoſitum fuit), nomen Angelicæ, eo quia ità pater in teſtamento ordinauerat; Secundò, quia dictus Nicolaus maſculus donec vixit, vniuerſum aſſem tanquam dominus poſſedit, ac adminiſtrauit, atque de illo diſpoſuit, quod citrà delictũ, ac vſurpationem bonorum ſororis pupillæ ſub eius educatione, ac tutela viuentis, ſequi non potuiſſet, dum (poſito caſu mortis patris ab inteſtato), in caſtris, ac bonis exiſtentibus extra diſtrictum Vrbis, ceſſabat vt ſupra copulatiua ſubiectio perſonarũ, & bonorũ, et conſequẽter ad limites iuris communis, æqualis erat ſucceſſio maſculi, & fœminæ; Ideoq; intrat propoſitio, de qua præſertim *Bart & alij in l. gerit ff. de acquir.*
12 *hered.* cum concord. *per Menoch. lib.*4. *præſ.*100., quod vbi dari poteſt cauſa licita poſſidendi, ad illam potiùs, quàm ad illicitam poſſeſſio referenda eſt, et conſequẽter infertur ad aditionem; Et tertiò fortiter, ob identitatem ſummæ ſcutorũ 30.m. quam dictus Nicolaus moriens ſorori pro dote reliquit eo modo, quo in dicta ſchedula continetur.

Et his accedere obſeruabam aliàs dictæ ſchedulæ circumſtantias determinatam voluntatem ſuadentes, quod ſcilicèt
13 eſſet nitida, & cum anno, die, & loco; Et quod magis, non ſolum ſubſcriptione munita, ſed etiam ſeptẽ impreſſionibus eius conſueti ſigilli; Ideoq; his omnibus ſimul iunctis, cum conſueta regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.* in ambiguis voluntatis quæſtionibus perpetuò attendenda, atque dicto præſuppoſito caſus videbatur planus; Non tamen certum, ac maturum iudicium pro veritate deſuper efformari potuit, dum id abſque diſputationis trutina ſequi non poteſt, quoniam incertum eſt quid in contrariũ in facto deduci poſſit.

In eodem tamen propoſito teſtamenti inter liberos, in pleriſque alijs caſibus, in quibus diſputandi, vel conſulendi occaſio dedit, pariter ad hunc punctum perfectionis, vel imperfectionis voluntatis

tatis quæſtio reduci conſueuit, præſertim *in vna Imolen.*, ſuper teſtamento cuiuſdam nobilis viri, qui ſchedulam informem ſua manu conſcriptam in ſtatu valido, tradiderat cuidam religioſo, vt in formam nitidam, benèque ordinatam redigeret, vt ſequutum fuit, dictamque nitidam, ac benè ordinatam ſchedulam, idem teſtator in ſcrinio repoſuit, quodq; improuiſo morbo preſſus, mandauit eam extrahi, ſibique afferri, eo quia volebat ſubſcribere, atque ſecundum eam teſtari, verùm ſubſequuta mors id impedijt; Vndè propterea orta fuit dubitatio, an ex his reſultaret, valida, & perfecta diſpoſitio; Atq; deſuper pro veritate conſultus in aliorum Aduocatorum congreſſu ad hunc effectum habito.

Fui in voto, (cui alij pro maiori parte adhæſerunt), quod vbi in dicta ſchedula continerentur ſolum diſpoſitiones inter ipſius teſtatoris filios, adeout ageretur de puris terminis teſtamenti inter
15 liberos, adhuc dubitari poſſet de perfectione voluntatis, iuxtà magis communiter receptum *conſ.* 119. *Oldrad.*, ex ijs, quæ habentur in propoſito teſtamēti ad pias cauſas ſupra *diſc.* 13., dum alter actus perficiens explicandus erat; Verùm ineuitabilis difficultas in eo conſiſtebat, quod de hoc non ageretur pro iure, ac intereſſe filiorum, quorum reſpectu (data æqualitate) idem erat quod
16 pater teſtatus, vel inteſtatus deceſſiſſet; Sed erat in ordine ad ſubſtitutiones, ac fideicōmiſſa ad fauorem tranſuerſalium, et conſequenter extra liberos, quibus potius teſtamentum præiudicabat; Ideoque illud ad limites iuris communis pro ipſius validitate vtramque ſolemnitatis, ac voluntatis perfectionem deſiderabat.

Ideò enim teſtamentum inter liberos non ſubiacet ſolemnitatibus iuris poſitiui, ſed ſola probatio naturalis in eo ſuf-
17 ficit, quoniam eſt potiùs diſtributio, quā diſpoſitio, ſeù explicatio eius quod à iure diſpoſitum eſt; Vndè propterea, vbi etiam abſque mixtura extraneorum, de ſolo iure liberorum ageretur, ſi diſpoſitio contineat inter ipſoſmet liberos notabilem inæqualitatem, adhuc iſtud priuilegium non intrat, iuxtà opinionē *Caſtr. & Salic. ac aliorum in Auth. hoc inter liberos Cod. de teſtamen. Roman. conſil.* 385. *nu.* 5. *vbi Add.*, *Dec. conſ.* 105. *num.* 6. *lib.* 1. *Magdalen. de numer. teſt. & c. cap.* 16. *num.* 49. *Merlin. de legit. lib.* 5. *tit.* 2. *quæſt.* 3. *num.* 12. *Capyc. Latr. conſult.* 132. *num.* 24. *Theſaur. quæſt. for. lib.* 4. *quæſt.* 34. *num.* 3. *Rub. de teſtamen cap.* 52. *num.* 151. *& ſeq.*; Ex ea clara, & euidenti ratione, quia dictæ iuris poſitiui ſolemnitates remiſſę cenſentur ex pręſumptione ceſſantis fraudis in patre, qui æqualiter omnes filios diligere præſumitur, ideòque vbi ceſſat dicta ratio, ceſſare debet, et ipſa iuris diſpoſitio, nè alioquin aliqui ex filijs machinationem faciant in ſupplantationem aliorum, quidquid immaturè, vna tantùm parte informante, dicatur *per Rot. deciſ.* 79. *num.* 5. *par.* 11. *recen.* vbi allegantur *Surd.*, *Giouagnon.*, *& Gratian.*; Igitur multò magis, & extrà controuerſiam, vbi in præiudicium omnium filiorum ad fauorem extraneorum, quorum nomine veniunt omnes, qui non ſint liberi; Et de iſta materia inter liberos, habetur etiam *infrà diſc.* 75.

ALBANEN.

HÆREDITATIS

PRO

VICTORIA, ET IVLIA DE PASCIVTIS

CVM

MONASTERIO ALBANI.

Caſus diſputatus coram A.C., reſolutus pro Monaſterio, poſteà concordatus.

De eadem materia teſtamenti inter liberos, vbi inæqualiter cum eis diſpoſitum ſit; Et aliqua de teſtamento condito tempore peſtis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Ciuiliſſima poſſeſſio reſultans ex Statuto continuatiuo, eſt ſufficiens ad manutentionem.*
3 *Declaratur, quando id procedat, vel reſpectiuè ceſſet.*
4 *Item non ſuffragatur hæredi ab inteſtato impugnanti teſtamentum aduerſus hæredem teſtamentarium.*
5 *Teſtamentum tempore peſtis ſufficit coram quinque teſtibus.*
6 *De teſtamento imperfecto inter liberos*
7 *Quid data inter eos inæqualitate.*
8 *An diſpoſitio* S. ex imperfecto, *ſanet defectum reſultantem à præteritione alicuius filij.*
9 *An in teſtamento inter liberos ſubintelligatur clauſula codicillaris.*
10 *De* Statuto Vrbis 141., *de quibus agnatis intelligitur.*

DISC. XXVII.

DE tempore peſtis in Vrbe, aliiſque locis adiacentibus, præſertim in oppi-
1 do Neptuni graſſantis, Ioſeph de Paſciutis, opinando iam prouidiſſe tres filias, duas ſcilicèt moniales profeſſas, & alteram nouitiam, alias duas innuptas hæredes inſtituit, quas aliarũ ſororum Monialium curæ, & charitati commendauit, vt curarent congruè illas collocare in matrimonio carnali, vel ſpirituali cum bonis, quæ detractis oneribus, In hæreditate remanebant, ità ſincerè erga dictas moniales vtpotè benè prouiſas ſe gerendo, cum ſignis amoris, ac exiſtimationis; Cumque ſequuta morte teſtatoris, dictæ puellæ cum bonis in hæreditate remanſis, viris æqualibus nupſiſſent, hinc prætendere cœperunt dictæ moniales, ſeù eorum Monaſterium æqualem ſucceſſionem ab inteſtato, non obſtante teſtamento prædicto, cuius nullitatem ex duplici capite pro eis Scribentes allegabant; Primò ſcilicèt ex defectu ſolemnitatis ob non interuentum numeri ſeptem teſtium, quinimò nec quinque, ſtante quod confectum erat coram eis in forma priuata, atque de eius tenore deponebant ſolùm tres, vel quatuor, ob vnius, vel duorũ mortem; Et ſecũdò ob præteritionẽ dictarum trium filiarum, vndè propterea ſtante Statuto Vrbis continuatiuo poſſeſſionis defuncti in hæredes ſuos, dũ ex recepta ſententia iſta poſſeſſio habilis eſt ad manutẽtionẽ, iſtam ab A.C. obtinuerunt, ſed interpoſita appellatione, illiuſque cauſa per Signaturam commiſſa in Rota cum clauſula tranſlatiua executionis, id occaſionem præbuit concordiæ, qua mediante, controuerſia finem habuit.

In huiuſmodi autem diſputationibus habitis, tàm coram A.C., quàm in Signatura, tres inſpectiones habitæ fuerũt; Vna ordinis ſuper competentia interdicti retinendę ex dicto Statuto cõtinuatiuo, àn ſcilicèt illud intraret, necnè; Altera ſuper inualiditate teſtamenti ex defectu ſolemnitatum; Et tertia an eadem inualiditas tolleretur ex clauſula codicillari, quæ de iure ſubintelligenda eſſet, dum teſtamentum rudi modo per pharmacopolam conſcriptum, dictam clauſulam, vel alias à Notario apponi ſolitas, non continebat.

Quoad primam; Scribens pro dictis puellis reis conuentis ſcriptis hęredibus, non negabam, vt huiuſmodi ficta, ſeù ci-
2 uiliſſima poſſeſſio ſtatutaria eſſet apta ad manutẽtionem iuxtà receptam propoſitionẽ, de qua plenè *Poſt. de manut. obſeru.* 54. *& Amat. reſol.* 39., atque docet praxis quotidiana; Verùm dicebam, id ceſſare, quotiès naturalis poſſeſſio bonorum hæreditariorum per aliũ appræhenſa ſit, cũ
3 tunc illa ciuiliſſima dicatur interuerſa, niſi Statutum habeat decretum irritans, quod poſſeſſionem hæreditate iacente captam omninò inficiat, ex deductis in materia *per Gabr. de acquir. poſſ. concl.* 9. *n.* 18 *Amat. d. reſol.* 39. vbi latè de materia *Rota dec.* 263. *n.* 2. *par.* 2. *rec. Interamnen. fideicommiſſi* 28. *Iunij* 1651. *corã Bichio* inter ſuas *dec.* 476. *cũ alijs per Amat. & Poſt. vbi ſupra*; Et è contrà Scribentes in contrarium nil deducebãt quod ſtringeret, dum Statutum Vrbis non cõtinet illud decretum irritans, quod continetur in aliquibus Statutis, de quibus *ſub tit. de hærede*, & *ſub tit. de iudicijs.*

Clarius verò dicebam vt limitatio prædicta intraret, cum non ageretur de

de poſſeſſione merè intruſiua, & ſine aliquo titulo ſaltim colorato, quo caſu fingente Statuto poſſeſſionem ſemper plenam, probabiliter dici poteſt, talem poſſeſſionem naturalem, vtpotè posteriorē, & turbatiuam non impedire prioris ficti poſſeſſoris manutentionem, ex deductis in ſpecie *per Poſt. vbi ſupra*, cum alijs, quæ paſſim recepta habemus in manutentione competente conſtitutario anteriori aduerſus poſteriorem poſſeſſorē de facto, dum erat poſſeſſio titulata iure teſtamenti, & institutionis hæredis.

Et hinc reſultabat altera limitatio, vt Statutum continuatiuum non proſit hæ-
4 redi ab inteſtato contra teſtamētarium, cum illud non dicatur operatiuum contrà morientis voluntatem, non obſtante prætenſa nullitate teſtamenti, cum hæc exceptio tanquàm altioris indaginis, ac reſpiciens petitorium, vtpotè prius canonizanda non poſſit dictum effectum operari, vt *in allegata Interamnen. fideicommiſſi coram Biebio*, et in indiuiduo conſimilis controuerſiæ inter duos fratres, quorum vnus poſſidebat vigore teſtamenti paterni, alter verò veniebat ab inteſtato ob dicti teſtamenti prætenſam nullitatem ex capite præteritionis habetur *in Leodien. dominij 10. Ianuarij 1650. coram Cerro*; Sed quamuis hæc ſtringerent, neque per Scribentes in contrarium quid releuans deduceretur, Attamen Iudex procedendo cum quadā nō ſcripta æquitate, opinatus teſtamenti inualiditatem, manutentionem conceſſit, ex bono forſan fine inducendi partes ad concordiam, vt ſtante difficultate habita per Signaturam, ſequutum fuit.

Quouerò ad reliquas duas inſpectiones reſpicientes nullitatem teſtamenti, ac merita negotij principalis; Circa primam deductam ex defectu legitimi numeri teſtium, inſpecta diſpoſitione iuris ciuilis, neglecta illa iuris canonici *in cap. cum eſſes de teſtamentis*, ob Statutū Vrbis mandans in caſibus, in quibus ab eodem Statuto prouiſum non eſt ſeruari debere ius ciuile; Dupliciter dicebam huiuſmodi defectum non obſtare; Primò ſcilicèt, quia tractabatur de teſtamento confecto tempore peſtis, quod
5 etiam inter extraneos ſufficit coram quinque teſtibus, vt cæteris allegatis firmatur *per Rotam deciſ. 356. num. 8. par. 6. recen.*, vbi quod ſententia *Baldi* videtur æquior, & recipienda.

Fortiùs autē ſtante Conſtitutione, ſeù decreto edito per Alexād. VII. occaſione eiuſdē peſtis in Vrbe graſſantis ſuper teſtamentorum validitate cum eodem numero; Licèt enim Conſtitutio, ſeù decretum prædictum ſubſequeretur hoc teſtamentum, ac eſſet pro Vrbe tantùm, nulla facta mentione diſtrictus, itaùt ſuffragari non poſſet tanquam lex in ratione auctoritatiua, dicebam tamen, vt nimiū illud attendendū eſſet, in ratione interpretatiua, et tanquam magiſtralis canonizatio dictæ æquioris opinionis, quam etiam prius Rota canonizauerat; Verum ſuper hoc ſuberat difficultas, ſtāte morte vnius, vel duorum teſtium, itaùt ad formam publicam teſtamentum reduci non poſſet.

Verùm ceſſare videbatur neceſſitas aſſumēdi has inſpectiones ex altero fundamento, quod non ageretur de teſtamento inter extraneos, in quo huiuſmodi difficultas cadit, ſed de illo inter liberos, inter quos iuris poſitiui ſolemnitates non attenduntur, ſed duo teſtes,
6 vel aliæ ſpecies probationis naturalis ſufficiunt, attenta ſolùm imperfectione voluntatis; Adinſtar eorum, quæ habemus de teſtamentis ad pias cauſas, vel vigore indultorum iuxtà diſpoſitionem *text. in l. hac conſultiſſima §. ex imperfecto Cod. de teſtamentis, vbi communiter Scribentes*, de quibus latè *modern. Rub. de teſtam. ad pias cauſas cap. 21. à num. 90. ad 99.*, vbi quod id non ſolùm eſt commune apud DD., ſed etiam apud omnia mundi Tribunalia receptum, *& diſc. praeed.*

Aduersùs hoc fundamentum, reſpondebant Scribētes in contrarium, id pro-
7 cedere data inter liberos æqualitate, itaut æqualiter concurrat fauor omnium liberorum, quibus ità lex prouidere voluit, ſecùs autem data inæqualitate, ob quam aliqui ex liberis agant de fauore, alij verò de odio, iuxtà opinionem, in qua anteſignanus reputari ſolet *Roman. cōſ. 385. & ſequūtur cæteri plenè collecti per Magdalen. de num. teſtium part. 1. cap. 16. numer. 137. cum ſequen.* cum alijs *diſc. praeced.*

Pro huiuſmodi obiecti ſolutione dicebam, quod licèt plerique iſtam opinionem teneant, vt ſuprà; Alij verò,

curando diuerſas opiniones concordare, diſtinguant, quod, Aut inæqualitas eſt modica, & procedat regula *text. dicti* §. *ex imperfecto*, Aut eſt magna, & intret limitatio,& quę diſtinctio originaliter tribui ſolet *Curtio iuniori in dicto* §. *ex imperfecto num.* 149., & hanc ſequuntur plures congeſti *ab eod. Magdalen.*, *vbi ſupra num.* 148.; Et incidenter ſentire videtur *Merlin.*, qui principaliter agit de ſequenti puncto, àn ſcilicèt diſpoſitio dicti textus ſaluet nullitatem orientem à defectu præteritionis; Nihilominùs ſpectato numero, ac pondere DD., eorumque rationibus, & fundamentis, magis communis, ac probabilis videtur opinio, cui anteſignanum tribuunt *Caſtrenſ. in eodem* §. *ex imperfecto num.* 3., vt ſcilicèt indiſtinctè recipienda ſit regula, ex ratione *per Caſtrenſ.* ponderata, quod vtilitas huius priuilegij in hoc conſiſtit, nam aliàs fatuum, ac fruſtatorium remaneret, ſi ſolùm procedere deberet in caſu æqualitatis, in quo teſtamentum nullius eſſet operationis, cum eadem ſucceſſio deferatur ab inteſtato, vt firmant *Vaſquez*, *Mantic.*, *& cæteri*, de quibus *Magdalen. vbi ſupra num.* 147. *&* 150., *cum ſequen.*, vbi benè probat hanc opinionem *Caſtrenſ.* eſſe magis cōmunem, atque validioribus fundamentis roboratam, & ſequuntur cæteri, de quibus *Giouagn. conſ.* 6. *nu.* 8. *cum ſequen.*, *& conſ.* 7. *numer.* 11. *cum ſequen. lib.* 2., ac ſentijt *Rota in dicta Leodien. dominij* 10. *Ianuarij* 1650. *coram Cerro deciſ.* 79. *par.* 11. *recent. num.* 5.; Niſi tamen magna inæqualitas, aliæque facti circumſtantiæ inducerent probabilem machinationis ſuſpicionem, ob quam lex tot ſolemnitates in teſtamentis deſiderauit, quod in præſenti dici non poterat, dum qualitas inſtitutorum hanc ſuſpicionem excludebat, atque actus ſinceritatem probabat iuſtum motiuum, ex quo pater ad ità inæqualiter diſponendum motus fuit, vt infrà.

Demùm quoad tertiam inſpectionem, nullitatis huius teſtamenti reſultantis à præteritione dictarum trium filiarum; Vbi in eodem teſtamento expreſsè adiecta eſſet clauſula codicillaris, iſta nullitas nullius eſſet momenti, cum dos dictis filiabus præteritis data, & abſque dubio imputanda, abſorberet eas detractiones, quæ aliàs in caſu reſtitutionis hæreditatis in vim dictæ clauſulæ ſibi competerent; Quia verò ea non legebatur, hinc more Aduocatorum, (frequenter ſubſiſt-ntia cum inſubſiſtentibus commiſcētes, ob varietatem ingeniorum iudicantium, qui plerique vera reijcientes, minùs vera amplectuntur), deducebam
8 opinionem eorum, de quibus *Magdalen. dicta part.* 1. *cap.* 16. *numer.* 43. *& ſequen.*, *& num.* 60., *& Merlin. de legitima lib.* 5. *tit.* 2. *quæſt.* 3. *nu.* 1. *cum ſequen.*, quod ſcilicèt diſpoſitio dicti *tex in* § *ex imperfecto* huiuſmodi defectum etiam ſanet; Verùm inſpecta veritate, hoc erat fundamentum fallax, cum ex magis communi & vera ſententia, de qua *apud Magdalen. & Merlin. vbi ſuprà* textus prædictus procedat quoad ſolemnitates probatorias, non autem quoad neceſſitatem inſtituendi, vt infrà ad hanc materiam nullitatis ex cauſa præteritionis *diſc.* 57. *& ſeqq.*

Alterum verò fundamentum magis probabile erat, quod in teſtamento patris condito inter liberos, vel ratione liciti ardoris, vel ex altera ſimplicitatis, quæ in patre diſponēte inter liberos ex-
9 cuſatur, adinſtar militis, (cui pater in hac parte æquiparatur), de iure cenſeatur ineſſe clauſula codicillaris, vel altera, *ſi quod ago &c.*, iuxtà celebrem *gloſ. in l. cohæredi* §. *cum filio verb. non valuit ff. de vulgar.*, quam opinionem ab omnibus communiter approbatam eſſe dicit *Boer. dec.* 240. *n.* 6. *poſt med. verſ. & ſi non valet*, & poſt antiquiores ab eis relatos firmant *Clar.* §. *teſtamentum quæſt.* 8 *num.* 7. *Graſ. de ſucceſſ.* §. *teſtamentum quæſt.* 1. *nu.* 10. *verſ. hoc tamen Mantic. de coniectur lib.* 6. *tit.* 2. *numer.* 33. & benè *Vaſquez*, (qui hinc indè materiam doctè diſcurrit,) *de ſucceſſionum progreſſu lib.* 3. §. 30. *de codicillis num.* 43., & admittit etiam *Rota in dicta Leodien. coram Cerro*; Iſtaque clauſula poſita, dum præteritio nō erat ignoranter, ſed ſcienter, intrat de plano grauamen filiorum præteritorum reſtituendi ſcriptis hæredibus retenta ſolùm legitima, quæ in præſenti abſque dubio abſorbebatur à dote data dictis filiabus, quas non dubitabatur eſſe ſcientèr præteritas, dum in teſtamento expreſſa illarum mentio habita erat ex plenè deductis in materia *per Fuſar. de ſubſtit. quæſt.*

quæſt. 569. & paſſim.

Foſtiùs autem, ac pœnè indubitanter dicta concluſio de ſubintelligendo iſtam clauſulam codicillarem intrabat in hac facti ſpecie, dum euidenter conſtabat, quod præteritio aliarum filiarum facta non erat ſinè cauſa, & ex defectu paterni amoris, ſeù ex odio irrationabili, (quibus caſibus dubitari poteſt de concluſione ob deficientem rationem liciti ardoris, vel alteram excuſandæ ſimplicitatis) dum facta erat ex iuſto, ac rationabili motiuo prouidendi puellas, quæ non prouiſæ remanebant, maiori auxilio, ac prouiſione indigentes, vtporè parentibus deſtitutæ, dum aliæ erant iam benè prouiſæ cũ matrimonio ſpirituali, et cũ congrua dote, dum conſtabat patrem eas non præterijſſe ex odio, quoniam in teſtamento honorificò tractauerat, eiſdem committendo curam, & collocationem dd. ſororum, quæ non prouiſæ remanebant.

Et magis de plano, ſtante Statuto Vrbis 141., per quod diſponitur, vt filiæ à patræ viuente cum dote congrua col-
10 locatæ aliud prætendere non poſſint, etiam ratione ſupplementi legitimæ, rectèque poſſint præteriri, quoties pater diſpoſuit in agnatos, ſub quorum nomine venire alias filias, quoniã etiam fœminæ dicuntur agnatæ, firmauit plenè *Rota in Romana ſupplemento legitimæ 22. Iunij 1643. coram Cerro poſt Merlin. de legit. deciſ. 146. altàs deciſ. 491. part. 9. recent.*; Et licèt à dicta deciſione receſſum ſit 15. *Aprilis* 1644. *coram eodem deciſ. 142. poſt eumdem Merlin. & deciſ. 267. dicta p. 9.*, quod ſcilicèt id intelligatur de agnatis maſculis ad agnationis conſeruationem aptis, atque hæc poſterior deciſio videbatur probabilior; Attamen ſi in hoc ſe decepit Rota, multò magis teſtator, putando id verum, decipi potuit; Ideoq; leguleicus rigor ex hoc defectu impugnandi teſtamenta ob ſolam non ſeruatam formalitatem à iuris ſubtilitate manantem, mihi numquam placuit, cum ſpectari debeat ſubſtantia veritatis, & àn dicta ratio ſimplicitatis patris diſponentis inter liberos, intret, necnè.

ROMANA

TESTAMENTI MILITARIS

PRO

VELLIS, ET MVTIS, ET ALIIS

Reſponſum pro veritate in caſu poſteà deciſo per Rotam iuxta Reſponſum.

De teſtamento militari, àn hodiè ſit in vſu, Et àn milites noſtri temporis gaudeant priuilegijs militaribus, ac de requiſitis dicti teſtamenti militaris; Et àn intret fauor, vel priuilegium cauſæ piæ, vbi hæc non immediatè, ſed mediatè vocata eſt.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutio cauſæ.*
3 *An priuilegia militaria competant militibus noſtri temporis.*
4 *De ratione, ob quam militibus concedatur teſtari ſine ſolemnitatibus.*
5 *Quæ propriè ſint priuilegia militaria.*
6 *De defectibus qui attenduntur in teſtamento militari, & qui non.*
7 *De teſtamento militis, muti, & ſurdi, an valeat.*
8 *Non procedit teſtamentum militare, vbi conſtructum eſt extrà caſtra.*
9 *Et quid vbi in caſtris.*
10 *De eodem, & quando ſubſtineatur teſtamentum militare.*
11 *De teſtamentis militum Hieroſolymitanorum ex licentiam M. Magiſtri.*
12 *Quod iſti, & alij milites gaudeant priuilegijs antiquorum militum.*
13 *De militibus exiſtentibus in arce.*
14 *Quando ſit diſpoſitio pia.*
15 *An priuilegia piæ cauſæ procedant, vbi cauſa pia eſt mediatè vocata.*

DISC. XXVIII.

1 SUcceſſurus Antonius Vellius Romanus ad bellum, quod tunc vigebat inter Sedem Apoſtolicam, & aliquos Italiæ Principes, ſchedulam teſtamentariã propria manu in ipſa Vrbe conſcripſit, de menſe Februarij 1642., deindèque, cum in exercitu Pontificio exiſtente in Lombardia, eſſet tribuuus, vel dux vnius cohortis, de menſe Martij anni ſequentis, infirmatus in ciuitate Ferrariæ vbi obijt à latere, vel tergo eiuſdẽ ſchedulæ, eãdem voluntatem ratificare, atque confirmare profeſſus eſt; In dicta verò ſchedula continebatur inſtitutio cuiuſdam coniuncti, poſt cuius mortem voluit, vt erigeretur commenda ordinis militaris S. Io. Hieroſolymitani, quæ eſſe deberet de iurepatronatus familiæ; Quarè ſequuta morte teſtatoris, & poſteà etiã ſubſtituti, conſultus fui, àn hoc teſtamentum ſubſtineretur, vel potius factus eſſet caſus inteſtatæ ſucceſſionis, meumque votum fuit, vt teſtamentum ad cauſas prophanas non ſubſtineretur, non obſtante, quod conditum eſſet à milite, cũ requiſita teſtamenti militaris non concurrerent, benè tamen ſubſtineretur pro erectione dictæ commendæ vtpotè ad pias cauſas; Ideoque venientes ab inteſtato, ex quorum forſan parte ſupreſſis nominibus conſultus fui, malum ius fouerent; Cumque, dicta Religione non curante hæreditatem cum dicto onere, factus eſſet locus facultatibus Fabricæ
2 Sancti Petri, propoſita cauſa *in Rota coram Cerro* ſub *die 22. Martij* 1656., in omnibus iuxta votum reſponſum fuit, vt patet *ex decis.* 150. *part.* 12. *recent. repetit. poſt Zuff. de legitim. proceſſ. decis* 27., quamuis ego in cauſa non ſcripſerim.

Diſtinguebam igitur in Reſponſo deſuper dato quæſtionem in duas inſpectiones; Vnam ſcilicèt, ſecluſo fauore cauſæ piæ, in terminis teſtamenti militaris, quamuis de prophana diſpoſitione ageretur, Et alteram attento dicto fauore cauſæ piæ ſubſtitutæ, àn ex eo quod diſpoſitio non eſſet immediata, ſed mediata, ille intraret, necnè.

Quatenùs pertinet ad primam; Reſpondi, quod licèt apud Scribentes non
3 modica ſit quæſtio, àn ea priuilegia, quæ in iure ciuili militibus attributa leguntur, competant militibus noſtrorum temporum, ex ea dubitandi ratione, quod non ſint in vſu antiquæ, iuramenti, ac cinguli, aliæque ſolemnitates, ex ijs quæ pro vtraque ſenteutia habentur apud *Zoannett. in tract. de Romano Imper. num.* 51. *& ſeqq. Viu. deciſ.* 491. latè *Maſtrill. deciſ.* 173. *Caſtagn. in tract. deducto &c. q* 8. *Apont. de poteſtate Proreg. tit. de aſſenſ. Reg.* § 7. *num.* 41. *& ſeqq.*; Attamen quidquid ſit ad alios effectus, aliaque priuilegia; Quatenùs tamen pertinet ad iſtud teſtandi abſque ſolemnitatibus, quæ in paganico teſtamento deſiderantur, magis communis, ac recepta eſt affirmatiua, vt admittitur *per ſupra allegat.* præſertim apud *Viu. & Maſtrill.* apud quos cæteri, cum alijs cumulatis per duos modernos Morales, *Dian. par.* 7. *tract.* 6. *reſol.* 42., *& Boſſ. tom.* 2. *oper. moral. titul.* 11. *de teſtament. militar.* § 3. *numer* 40., & in huius cauſæ deciſione, *& apud Merlin. deciſ.* 806. *numer.* 5. *& ſeqq.*

Et quidem meritò, ob rationis identitatem, dum ad inſtar eorum, quæ habemus in teſtamento ad pias cauſas,
4 vel in illo patris inter liberos, iſtud non eſt propriè, ac verè priuilegium, quod dicitur priuans legem, à qua exorbitet, ſed eſt fundatum in congrua ratione neceſſitatis, quod ſcilicèt in caſtris, atq; in belli conflictu, (quando vt plurimum violenta mors contingit, quæ licèt in militibus ſemper imminens, à militum tamen mente, magis quàm ab alijs diſtare ſolet, cum huiuſmodi cogitatio timidos, ac viles reddere ſoleat) ſolemnitates à iure inductæ adhiberi non poſſunt, vndè aliàs eſſet militibus adimere facultatem diſponendi de bonis ſuis, eoſque reddere inteſtabiles.

Priuilegia etenim dicuntur etiam in hac teſtamentaria materia, ea, quæ (pa-
5 ganis denegata), tanquam per ſpeciem prærogatiuæ, ex ratione militaris ſimplicitatis, militibus conceduntur, adimendi, vel dandi directam hæreditatem codicillis, ſiue faciendi eas directas ſubſtitutiones, quæ alijs denegantur, aut ſaluandi teſtamentum à ruptura, ſeù ab inofficioſitate ratione preteritionis, cum ſimi-

ſimilibus, Licèt enim huiuſmodi etiam priuilegiorum reſpectu intret penè eadē ratio, quod ſcilicèt in caſtris non habeantur prompti periti I. C., vel Notarij, cum quorum conſilio ſolemnitates, ac formulæ à iure præſcriptæ adhiberi poſſint, attamen eadē ratio intrare quoq; deberet in ijs, qui in villis, & paruis locis, teſtantur, in quibus eadem penuria habetur, quod etiam in pleriſque locis, quę Ciuitatis titulum, & Cathedralis præeminentiam habent, præſertim in Italia, praxis docet, et tamen id non ſufficit, vndè propterea remanet priuilegium, quamuis probabilis rationis habeat fomentum.

Vbi igitur dicta ratio militaret, tunc dicebam, quod iſta ſchedula teſtamentaria ſufficeret, quamuis nullo teſte mu-
6 nita ſit, quoties tamen vtraque veritas, ac perfectio naturalis concurrat, materialis ſcilicèt, & de facto, quod per legitimam recognitionem conſtet, quod à teſtatore ſcripta, vel ſubſcripta eſſet, et formalis, quia nempè, ſaltim admiculatiuè conſtet de perfecta, ac determinata voluntate redacta ad actum teſtandi, adeò vt dici non valeat, quod ea ſcriptura confecta eſſet tanquam præparatoria futuræ, atq; indeterminatæ adhuc ambulantis voluntatis, iuxtà ea quæ de teſtamento ad pias cauſas, vel de altero indultariorum, in præcedentibus pluries habentur, cum abſque dubio militare priuilegium, huiuſmodi defectus, vtpotè iuris naturæ non ſuppleat; Eis autem ceſſantibus, ſola ſchedula, adinſtar teſtamenti ad pias cauſas, vel patris inter filios, vel indultarij ſufficit, ex plenè deductis *in dicta huius cauſa deciſ.* 150. *par.* 12. *recen.* aliàs *deciſ.* 27. *poſt Zuff. & per dictos Morales Dian., & Boſſ. ibidem allegatos, ac paſſim.*

Et de naturalibus defectibus à mili-
7 tari priuilegio non ſupplendis latè colligit elaboratus *Rubeus de teſtam. ad pias cauſ. cap.* 44. *ex num* 81. *ad* 164., occaſione agendi de teſtamento condito nutu, ac ſignis, & an miles mutus, & ſurdus teſtari valeat, vbi iuxtà conſuetas (eruditas tamen) digreſſiones, pluta deducit circa antiquæ militiæ præcepta, & inſtituta.

Verū in hac facti ſpecie dixi, quod præmiſſa omnia ceſſabāt ex defectu applicationis, ideoque iſtud teſtamentum ex hoc capite ſubſtineri non poterat in con-
8 cernentibus prophanas diſpoſitiones, et quatenùs inter teſtamentarios, ac legitimos inteſtatos quæſtio eſſet, quoniam prima ſchedula conſcripta erat in Vrbe, priuſquam ad bellum teſtator accederet, actus autem cōfirmatorius ſequutus erat in Ciuitate Ferrarienſi, ideoque extrà caſtra, & belli conflictum, et conſequēter adaptabilis non erat ratio, cui hæc prærogatiua innixa eſt.

Quinimò etiamſi extrà Ciuitatem id ſequeretur de tempore quo exercitus eſt (vt dicitur) ſub papilionibus, atque
9 milites ſunt quidem prompti ad horam ſumere arma, & pugnæ accincti, attamē hoſtis non eſt in conſpectu, neque belli acies imminet, ſed in otio ibi permanent ſolum parati, cum tunc magis prōptus teſtium qualificatorum numerus habeatur, quā habeant infirmi in Ciuitatibus, ac locis inhabitatis, hinc proindè id nullatenùs admittendum videtur, cum ità ceſſet vnica, & præciſa ratio.

Et quamuis *apud Merlin. dicta deciſ.* 806. *num.* 11. firmetur, quod ſufficiat vt milites in caſtris terreſtribus, vel mari-
10 timis parati ſint pugnare, non tamen ceſſante actuali conflictu, vel ſaltim prouocatione ad bellum, adeò ut immineat eadem ratio non præuiſæ neceſſitatis, vel celeritatis, id non videtur habere probabile fundamentum, quoniam etiam in triremibus eadem perſonarum, maior, magiſq; prompta copia habetur, vbi dicta ratio non vrgeat; Alias etenim milites Hieroſolymitani habentes teſtandi facultatem (quæ per M. Magiſtrum de
11 patrimonialibus concedi poteſt, ac de facili ſolet, ex deductis *per Rot. dec.* 15. *par.* 11. *recen. & in alijs*), vel aliarum ſolemnium militiarum eccleſiaſticarum, vel piarum profeſſores, de quibus plenè agitur *ſub tit. de iuriſdict. diſc.* 92., ità ſemper, ac vbiq; teſtari poſſent, dū in iſtis pluriū opinio eſt, vt vigeāt antiquorum militum priuilegia, eo quia licèt nō ſint in actuali expeditione, attamen ex eo-
12 rū inſtituto ſemper parati ſunt pro fide mortem ſubire, ac pugnæ accincti remanēt, vt *per Apont. conſ.* 14. *n.* 1. *Gamm. dec.* 365. *Capobl. de Baron. pragm.* 1. *num.* 77. *cum alijs ſupra allegatis*; (Quæ tamen obiter deducebantur, maturum iudicium

deſu-

deſuper non efformando, vtpotè extrà caſum controuerſiæ); Et de militibus exiſtentibus in acie, necnè, ad aliud pro-
13 poſitum aliqua habentur *ſub tit. de iuriſdict. diſc.* 32. vbi concordantes.

Quia verò iam ſequutus erat obitus primo inſtituti, ac propterea factus caſus ſubſtitutionis ad fauorem ſacræ Religionis Hieroſolymitanæ pro erectione commendæ, hinc proindè dixi, teſtamẽ-
14 tum ſubſtineri debere fauore piæ cauſæ, ex pluries deductis in præcedentibus; Nil obſtante, quod commendæ annexum eſſet iuſpatronatus actiuum, vel paſſiuum fauore illorum de agnatione, cum id tanquam accidens, progreſſu temporis quoque defecturum, non alteret ſubſtantiam diſpoſitionis, neq; tollat pietatem, vt aduertitur *ſupra diſc.* 17. *& ſeq., & in huius cauſæ decif.* 150. *ſub num.* 26. *par.* 12. *recen.*

Quæſtio autem, an ea, quæ in teſtamentis ad pias cauſas diſpoſita ſunt, procedant, vbi pia cauſa, non directè, ac
15 immediatè, ſed obliquè, ac mediatè vocata eſt, percutit caſum, in quo adhuc pendeat conditio, adeò vt agatur de intermedio commodo perſonæ priuatæ, ex plenè deductis *per Bellon. iun. conſ.* 84. *num.* 34. *& ſeqq., Add. ad Buratt. decif.* 475. *& ſub tit. de legitim. & detraction.* ſecùs autem vbi iam factus eſt caſus, vndè propterea ius piæ cauſæ remanet certum, ac immediatum, ex relatis *in dicta huius cauſa decif.* 150. *par.* 12. *recen. num.* 26.

TVDERTINA

TESTAMENTI DE APTIS

AD PETITIONEM

HIPPOLYTÆ DE APTIS

Reſponſum pro veritate.

De teſtamẽto condito per mulierem ſine ſolemnitatibus à Statuto requiſitis, an valeat, vbi eſt inter liberos; Et quatenùs ſic, àn ſubſtineatur quoad ſubſtitutiones, & onera; Et qnid vbi mulier eſt forenſis ſequens domicilium viri, vbi tale Statutum viget; Et àn iuramentum, vel renunciatio Statuti aliquid operetur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De Statuto Tudertino ſuper forma teſtandi.*
3 *An valeant Statuta reſtringentia libertatem teſtandi.*
4 *Diſtinguitur àn Statutum exigat ſolam præſentiam, et vbi exigit etiam conſenſum.*
5 *Mulier forenſis acquirit ciuilitatem viri.*
6 *Statutum prohibens teſtari mulieribus quando conueniat forenſi nuptæ in loco Statuti.*
7 *Contrarium verius, & num.* 14.
8 *Quando appellatione ciuium veniant etiam ciues ficti.*
9 *De caſu mixto non veniente ſub dicto Statuto.*
10 *An Statutum capiat actus iuratos.*
11 *Quod non capiat teſtamentum geſtum in loco exempto.*
12 *Teſtamentum inter liberos non ſubiacet tali Statuto.*
13 *Teſtamenta benè, & prudenter ordinata non ſubiacent his Statutis.*
14 *De concluſione de qua num.* 6. *&* 7., *& de cautela adhibenda.*

DISC. XXIX.

Omitiſſa Todeſchina de
Marſcianis Vrbeuetana,
diſſoluto primo matri-
1 monio, per mortẽ Pauli
Ranerij Peruſini, ex eo
ſuperſtite Ludouico vni-
co filio, ſecundas contraxit nuptias cum
Comite Tiberio de Aptis de Ciuitate
Tuderti, vbi cum viro tunc viuente do-
micilium habens, teſtamentum condi-
dit, in quo relictis iure inſtitutionis di-
cto Ludouico primi matrimonij filio
quibuſdam bonis in territorio Peruſino
exiſtentibus, hæredes vniuerſales inſti-
tuit filios maſculos ex hoc ſecundo ma-
trimonio procreandos, quibus non na-
tis, vel defectis, inſtituit Hippolytam, &
Violantem filias ex eodem ſecundo ma-
trimonio procreatas, cum ſubſtitutio-
ne, Vel ad fauorem filiorum, & deſcen-
dentium earumdem filiarum, ſeù vnius
earum, Vel ad fauorem dicti Ludouici
(cum facti nota præſupponeret onus
ſubſtitutionis, ſed non exprimeret ad
cuius fauorem); Seqnuta verò morte te-
ſtatricis in ſtatu viduitatis ob dicti ſecũ-
di viri prædeceſſum, nullis ex iſto ſuper-
ſtitibus maſculis, præfatæ Hippolyta, &
Violantes, ſe ſimpliciter matris hæredes
enunciantes, nulla facta mentione, àn
eſſent ex teſtamento, vel ab inteſtato,
hæreditatem diuiſerunt.

Cum autem per Statutum Tudertinũ
rubr.54. diſtinct.2., & in nouis Refor-
2 mationibus *rub.22.*, diſponatur ſub de-
creto irritanti, vt mulier non poſſit fa-
cere contractus, teſtamentum, vel co-
dicillos, abſque certis ibi præſcriptis ſo-
lemnitatibus, ſine quibus (præuia re-
nunciatione dicto Statuto, adhibitoque
iuramento) iſtud teſtamentum condi-
tum fuit; Hinc dubitatum fuit, an ob
huiuſmodi ſolemnitatum defectum illud
corrueret, adeòut teſtatrix ab inteſtato
potiùs defuncta cenſenda eſſet; Atque
ſuper hoc pro veritate conſultus, reſpon-
di, vt ſequitur.

Sentio difficultatem contrà præten-
dentem teſtamenti inualiditatem; Quid-
quid enim ſit de quæſtione, an huiuſmo-
di Statuta vtpotè adimentia, vel reſtrin-
gentia teſtandi libertatem valeant, nec
3 nè, ſuper quo puncto *Rota in Viterbien.
hæreditatis 4. Martij 1641 coram Ghi-
slerio, impreſſ. deciſ.9. num. 5. & ſequen.
par. 9. recen.*, ſequi viſa eſt opinionem
tenentium, quod non valeant, deindè
verò *ſub die 18. Martij 1642. coram
eodem*, declarando ex alijs fundamentis
teſtamentum validum, remanſit anceps
in hoc articulo, quem indeciſum reli-
quit.

Attamen admittendo etiam tanquam
veriorem alteram opinionem, quam
4 cenſeo in iſto Statuto ex eius circumſtã-
tijs probabiliorem, dum non exigit vi-
ri, vel coniunctorum conſenſum, vt
exigit Statutum Viterbienſe, de quo agi-
tur in allegatis deciſionibus, ſed ſolùm
præſentiam, ideòque ceſſat præcipuà ra-
tio dubitandi, adeò vt intret *conſ.88.
Angeli*, & ſequacium, de quibus in alle-
gatis deciſionibus, cum per hanc di-
ſtinctionem de facili videatur locus eſ-
ſe conciliationi, vt habetur *in Spoletana
teſtamenti diſc. ſequen.*

Adhuc ceſſare videtur huiuſmodi ſta-
tutariæ diſpoſitionis applicatio, dum
5 teſtatrix non eſt Tudertina, ſed Vrbe-
uetana, ideoq; nimium dubitari poteſt de
illius compræhenſione; Licèt enim pro
ratione dubitandi dici poſſet, quod mu-
lier forenſis translata ad patriam viri,
iſtius domiciliaria efficiatur, atque ciui-
litatem acquirat, quam etiam in ſtatu
viduitatis retinet, ex ijs, quæ antiquio-
ribus allegatis plenè habẽtur *apud Gabr.
conſ.29. lib.2. Altograd. conſ.97. lib.1.,
Surd. deciſ. 330. poſt 4. volum. conſil. ex
num.9. Theſ. deciſ.123. Rouit. deciſ.75. &
ſuper pragm.1. de ceſſione bonorum num.5.
Demarin. reſol.22. lib.1.*

Et in indiuiduo conſimilis Statuti Aſ-
ſiſinatis prohibentis mulieri teſtari ſine
6 certa ſolemnitate, vt conueniat etiam
mulieri origine Peruſinæ, quæ nupta ſit
viro Aſſiſienſi *Bald. conſ.139. lib.5.*; Et
de muliere Tudertina nupta extrà pa-
triam, vt teſtetur iuxtà formam iu-
ris communis, & non ſubiaceat huic Sta-
tuto Tudertino, eo quia ſequitur forum
viri, ac efficitur ciuis patriæ viri *idem
Bald. conſ.418. lib.4.*; Et de muliere Spo-
letana nupta extrà patriam, quod non
ſubiacet illi Statuto plenè *Ciroch. diſcept.
21. num. 8. & ſeq.*

In contrarium tamen ſtare videtur

magis

magis communis opinio, vt ſ., exceptis concernentibus obſequia maritalia, nec
7 non forum, ac iudicialia, remaneat ciuis propriæ patriæ actiuè, & paſſiuè, tam in fauorabilibus, quàm in odioſis; Vt in ſpecie factionis teſtamenti eſt magiſtralis *deciſ. Franchi 546. Galeot. lib. 2. controu. 30. num. 42. & ſequen.*, (vbi materiā ſatis benè perſtringit) *Cyriac. controuerſ. 292. Gratian. diſcept. 886. per tot.*, vbi in ſpecie huiuſmodi Statutorum præſcribentium ſolemnitates teſtamentorum mulierum, vt mulier retineat ciuilitatem naturalem; Atq; hanc veriorē multis allegatis dixit *Rot. apud Merlin. deciſ. 828. num. 14. & ſequen.*, *& apud Roias deciſ. 157. num. 9. cum ſequen.*; Ideòque cum agatur de Statuto odioſo, & tali, quod ſatis de eius validitate dubitari poteſt vt ſupra, hinc probabilius videtur, vt hęc ficta ciuilitas, quæ per matrimonium acquiritur, non ſit operatiua quoad hanc ſubiectionem.

Clarius quia in nouis reformationibus *rubr. 22.*, agendo de mulieribus ità contrahere, vel teſtari prohibitis, dicitur *per mulieres* de *Ciuitate*, *vel Comitatu*
8 *Tuderti*, quæ verba ſignificare videntur, veram, ac propriam ciuilitatem naturalem, non autem fictam, ob receptam traditionem *Bartol. in l. Imperatores S. Item reſcripſerunt finali ff. ad municip.*, quod Aliud eſt dicere Peruſinum, Aliud verò de Peruſio; Primo enim caſu venit etiam ciuis fictus, & qui per allectionem effectus ſit ciuis Peruſinus, ſecùs autem in ſecundo, quia intelligitur de vero ciue.

Et augetur difficultas ob caſum mixtum probabilius ſub Statuto non comprehenſum, dum hæc eſt mulier Vrbe-
9 uetana nupta primo loco viro Peruſino, ex quo habebat filium Peruſinum ſuperſtitem, & deindè ſecundo loco nupſit Tudertino, vndè ſi teſtamentum nō valeret, præiudicaretur primo filio Peruſino, vt ponderatur (licèt ad alium effectum) *in allegatis deciſionibus coram Merlino, & Roias.*

Quando autem caſus hanc ſolam haberet difficultatem, tunc forſan inducerer ad conſulendum, vt tentaretur alea; Verùm aliæ quoque concurrunt difficultates, quæ vbi etiam ſingulariter, & de per ſe, eſſent ſuperabiles, attamen ſimul iunctæ magnum inferre videntur timorem, adeòut non de facili aſſenſum præbere valeam huiuſmodi prouinciæ aſſumendæ.

Alia ſiquidem difficultas eſt, quod teſtamentum eſt iuramento munitum; Quicquid enim ſit de irreuocabilitate, & àn iuramentum reddere poſſit irreuocabilem vltimam voluntatem de ſui natura reuocabilem; Nihilominùs quoad effugiendam ſubiectionem Statuti ſæcularis, receptum eſt, vt actus iurati ſub huiuſmodi Statutis non veniant, abſque expreſſa illorum derogatione, cum tunc quamuis ſint Papalia, vel Apoſtolica auctoritate confirmata, non veniant
10 actus iurati ratione voluntatis; Quando verò habetur mentio ſpecialis, tunc intrat inſpectio, àn adſit confirmatio Apoſtolica in forma ſpecifica propter defectum poteſtatis; Siuè altera inſpectio, àn Statutum tollat iuramentum per indirectum, præſumendo actum dolo, vel metu extortum, ex ijs, quæ habentur *apud Baratt & adden deciſ. 44. & 422. Mareſcott. lib. 1. var. cap. 62 Gabr. conſ. 127. lib. 1., & ſub tit. de dote diſc 143. & pluries ſub tit. de alienat. & contract.*

Et in ſimili, de teſtamento facto in Eccleſia, ſeù loco exempto à iuriſdictio-
11 ne laici ſtatuentis, vt non ſubiaceat huiuſmodi Statuto habetur *in allegata Viterbien. hæreditatis coram Ghislerio*, ſuper quo nihil firmo.

Tertia difficultas eſt, quod agitur de teſtamento inter liberos, in quo deſu-
12 mendo regulam à iure communi, nimiū dubitari poteſt, vt dicto Statuto non ſubiaceat ex motiuatis *apud Gratian. diſcept. 219. num. 18. cum ſequen.*, *& deciſ. 206. num. 1. cum ſequen.*; Et licèt *num. 5. dubitet ex Gabr. conſ. 1. num. 8. lib. 1.*; Nihilominùs probabilior videtur cōtraria opinio, vt in terminis conſimilis Statuti Spoletani, *Cirocb. dicta diſcept. 21. n. 1 & ſequen.*, cum in teſtamentis inter liberos abſit omnis fraus, & ſuſpicio, ideoq; exemptio à ſolemnitatibus non prouenit ex priuilegio, ſeù iure ſpeciali, ſed potiùs ex ratione generali exemptiua à rigore iuris poſitiui, adeoùt ſolum ius naturale ſpectetur, ſolaq; probatio naturalis ſufficiat, cum in effectu non videatur diſpoſitio, ſed diſtributio inter eos, quibus bona parentum naturaliter debita ſunt;

ſunt; Et licèt hæc ratio non conueniat quoad ea, quæ ſint eiſdē filijs onerosa, & odibilia, vbi ſcilicèt ipſi filij, cum ſubſtitutionibus, vel legatis onerantur ad fauorem extraneorum, ex ijs, quæ habētur ad materiam *in duobus diſcurſibus præceden.*, attamen hæc difficultas ceſſat in præſenti, dum ſubſtitutio concepta ſupponitur ad fauorem filiorum, vel liberorum, vnde adhuc eadē viget ratio.

Quarta difficultas eſt, quod cum huiuſmodi Statuta habeant pro ratione

13 muliebrem fragilitatem, ob quam ſine præſentia virorum, vel coniunctorum, de facili ſeductionibus, ac fraudibus ſubiectæ ſunt; Hinc proindè intelligenda veniunt in teſtamentis, alijſque diſpoſitionibus parùm rationabilibus, atque de ſeductione, vel fraude ſuſpectis, qualis eſt caſus *Angeli conſ.* 88., vbi auia, excluſo nepote ex filio, extraneum inſtituerat, cum ſimilibus; Secùs autem vbi mulier, prudenter, benèque ordinatè, ac laudabiliter ad fauorem filiorum diſpoſuit, adijciendo ſubſtitutiones ad fauorem eiuſdem ſanguinis, ac liberorum cum prudenti diſtributione bonorum, dando primo filio Perùſino bona in eo territorio exiſtentia, & in reliquis bonis exiſtentibus in territorio Tudertino vocando prius filios maſculos, deindè verò ſubſidiariè fœminas; Ideòq; non obſtante huiuſmodi defectu, tanquàm à ceſſante ratione Statuti, diſpoſitio ſubſtineri debet, vt cæteris allegatis firmauit *Rota in allegata Viterbien. hæreditatis 4. Martij 1641. coram Ghiſlerio deciſ. 9. part. 9. recen. in fine, & in eadem 1. Iulij 1643. coram Veroſpio, deciſ. 193. num. penult. & fin. eadem par. 9., & in altera 18. Martij 1642. coram eod. Ghiſlerio non impreſſa.*

Et his accedit acceptatio, ſaltim tacita, & implicita teſtamenti facta per dictas filias inſtitutas; Licèt enim iſte ſolus actus de per ſe conſideratus non eſſet magni momenti, Tum quia in diuiſione non exprimitur, àn maternam hæreditatem agnouerint ex teſtamento, vel ab inteſtato; Tùm etiam quia iuxtà hodiè receptam propoſitionem, non de facili, præſertim in mulieribus, inducitur approbatio actus inualidi abſque explicita ſcientia nullitatis tàm facti, quàm iuris, Attamen eſt circumſtantia, quæ quamdam malam faciem inducere videtur; Ideoque non agitur de vnica difficultate forſan ſuperabilis, ſed de multis, quæ inſimul iunctæ ſuadere videntur, vt potiùs timendum, quàm ſperandum ſit.

In hoc autem propoſito mulieris nuptæ extrà patriam, àn ſcilicèt remaneat

14 ſubdita huic Statuto reſtrictiuo libertatis teſtandi, quod ſit in eius patria, non autem in domicilio viri, cum tunc ceſſent dictæ rationes, ac potiùs retorqueantur; Contrarium in facti contingentia pluries conſultus credidi; Ad maiorem tamen cautelam (vbi præſertim factum diuturni domicilij aſſiſteret), conſului, vt ipſa mulier expreſsè declararet animum, quem habuit deſerendi naturalem patriam, atq; cōtrahendi verum domicilium in patria viri, quoniā rei veritate, ac facto aſſiſtente, iſta declaratio in coadiuuationem diſpoſitionis legalis nimium conferre videtur, cùm hæc materia pendeat ab animo, vt *ſub tit. de præeminent.* ad hanc materiam ciuilitatis pluries.

SPOLETANA
TESTAMENTI
PRO
SALVATORE FONTANA
CVM
MODESTA PERSICA.

Diſcurſus pro veritate.

De Statuto prohibente mulieri, vel alteri, teſtamenti factionem abſq; certis ſolemnitatibus, àn, & quando valeat; Et quatenùs ſic, quando dicatur ei ſatisfactum, ſiuè abſque

abſque interuentu ſolemnitatum, teſtamentum ſubſtineatur. Et àn ille, cuius pręſentia, vel cõſenſus requiritur, poſſit ſibi ipſi auctorari.

SVMMARIVM.

1 *F Acti ſeries.*
2 *Quod conſulentibus non ſit deferendum.*
3 *Quomodo motiua per iudicantem conſideranda ſint.*
4 *De quæſtione, àn valeant Statuta prohibentia mulieribus facultatem teſtandi ſine aliquorum conſenſu, vel interuentu.*
5 *Datur modus, quomodo dicta quæſtio decidenda ſit cum caſuum diſtinctione, et an teſtamenta ſint permittenda, vel prohibenda.*
6 *De Statuto prohibente mulieri habenti filios, nè ad aliorum fauorem, quàm iſtorum diſponere poſſit.*
7 *De Statuto prohibente coniungi teſtari ad fauorem alterius coniugis, remiſſiuè.*
8 *De validitate Statuti exigentis in teſtamento nedùm præſentiam, ſed etiam conſenſum.*
9 *Quando in Statutis conditis à Ciuitate recognoſcente Superiorem, requiratur cõfirmatio in forma ſpecifica, vel ſufficiat in forma communi.*
10 *Ciuitates ſubditæ non poſſunt condere Statuta contra ius.*
11 *De ratione, cui innitatur opinio volentium validitatem huiuſmod: Statutorum circa teſtamenta mulierum.*
12 *Vbi Statutum exigit interuentum proximiorum, non ſufficit, ſi interueniant remotiores, & num. 13.*
13 *Legatarius àn dicatur ità intereſſatus, quod non debeat interuenire tanquã proximior.*
14 *Legatarius eſt idoneus teſtis in teſtamento.*
15 *Declaratur concluſio, de qua num. 12.*
16 *An dictorum Statutorum ſolemnitas ceſſet, vbi imminet periculum mortis teſtantis.*
17 *Statuta vnius loci interpretari poſſunt cum Statutis locorum adiacentium.*
18 *An ceſſet huiuſmodi Statutorum forma, vbi agitur de teſtamento prudenter, & benè ordinato.*

DISC. XXX.

DIſponente Statuto Ciuitatis Spoleti, vt nulla mulier teſtari poſſit ſine
1 præſentia ſui viri, patris, & filiorum puberum maiorùm 14. annis exiſtentium in loco, ſeù iſtis deficientibus, ſine præſentia duorum proximiorum vſque ad tertium gradum; Cum Victoria Perſica, patre, ac filijs deſtituta, teſtamentum condidiſſet, cum præſentia viri, & duorum coniunctorum, quorum vnus in ſecundo gradu coniunctus erat, alter verò ſecundo, & tertio, neglecto altero, qui in ſecundo æquali, et ſic proximior erat, in quo teſtamẽto factis pluribus legatis pijs, & prophanis, vno præſertim dicto neglecto conſobrino, hæredẽ inſtituit Saluatorẽ virum; Hinc orta eſt controuerſia in partibus ſuper huiuſmodi teſtamenti validitate, atque vtraque parte Aduocatos Curiæ conſulentibus, duo ex ſenioribus, primiquę ordinis, requiſiti per Modeſtam teſtatricis ſororem ab inteſtato venientem, ad requirentis oportunitatem pro inualiditate reſponderunt, Alter verò pariter ſenior, ac primi ordinis, Et ego (ſemper omnium minimus), requiſiti pro parte Saluatoris hæredis inſtituti, pro validitate reſpondimus; (Atque hinc arguen-
2 do ex præſentibus ad præterita, facilè educemur, quantum Conſulentibus fidendum ſit, & quàm manifeſtus error ſit iudicantium, ità ſimpliciter, in ſola eorum auctoritate iudicium proferre.)

In tres autem inſpectiones quæſtio hincindè diſtincta fuit, ob tria ſeparata motiua, quæ, ego præſertim, qui fui primus in ſcribendo, deducebam, ex quibus vnius ſubſiſtentia ſufficiebat, multò magis omnibus inſimul ponderatis, vt vnum in alterius corroborationem deſeruiat; A' iudicantibus enim ſatis atten-
3 dendus videtur concurſus plurium motiuorum ad eundem finem tendentium, atque ad inuicem ſe confouentium, quoniam vbi ſingula non ſufficerent, ſæpiùs tamen vnita iuuant, vt frequens habemus ſuper interpretandis, vel deſumendis ambiguis morientium, vel contrahentium voluntatibus; Et in his termi-

nis

nis ſpecialibus practicatum habemus *in Viterbien. hæreditatis 4. Martij 1641. & 28. Martij 1642. coram Ghislerio, & in eadem 1. Iunij 1643. coram Veroſpio*, quarum prima, & tertia ſunt *impreſſ. deciſ. 9. & 193. par. 9. recen.*

Prima inſpectio erat, ſuper huiuſmodi Statutorum validitate in genere, necnon ſuper validitate iſtius in ſpecie, ob qualitatem Apoſtolicæ confirmationis, quę ex hac parte ſupponebatur In forma communi; Altera verò, an Statuto prædicto, ſatisfactum eſſet cum interuentu dictorum proximiorum, quorum vnus erat remotior, non obſtante ſpretu proximioris vtpotè legatarij, ac intereſſati; Et tertia demùm, àn vbi etiam dictus interuentus omninò deficeret, vel eſſet contrà formam Statuti, teſtamentum adhuc ſubſtineri deberet, ſtante ſinceritate actus, atque imminenti periculo mortis teſtatricis.

Quoad primam; Scribentes hincindè, deducebamus auctoritates, quæ pro ma-
4 iori parte habentur collectæ *per Rot. in dicta prima Viterbien. hæreditatis coram Ghislerio deciſ. 9. par. 9. recen.* tunc non impreſſa, vbi quamuis multi allegarentur firmantes huiuſmodi Statutorum validitatem, ac etiam rationabilitatem ob imbecillitatem fœminei ſexus, quodque potiùs gratiam, quàm odium teſtantium continere videãtur, vt ità mulieres præſeruatæ remaneant ab illis fraudibus, & concuſſionibus, quibus ſubiacere ſolent; Nihilominùs, allegatis alijs contrarium tenentibus, dicitur quod iſta ſit magis communis, aſſignata per eius ſequaces ratione ademptæ libertatis teſtandi, atque ſuper hoc, nimium certatum fuit, dum ſcribentes pro inualiditate, inſiſtebant in eo, quod in ſupra allegatis deciſionibus editis *in eadem Viterbien.*, iſtud motiuum ſuſpenſum fuerit, Rota declarante, quod ob articuli difficultatem nihil firmabat, ſed relinquebat in ſuſpẽſo, confirmando tamen primam deciſionem ex alijs motiuis in ea deductis, illo præſertim rationabilitatis diſpoſitionis, ac etiam quia teſtamẽtum ſine fraude, & affectatione conditũ erat in Eccleſia, ſeù Monaſterio, et ſic in loco exempto à iuriſdictione ſtatuentium.

Reflectendo autem ad veritatem, inanis, ac inſipidus mihi videbatur iſte le-
5 guleicus labor, inſiſtendi ſuper cumulo Scribentium, ac enumerando, cui maior numerus aſſiſteret, dum prę ſertim maior pars eſt Cõſulentium hincindè ad requirẽtium oportunitatem, eodẽ modo, quo in præſenti faciebamus tot Aduocati, cũ verè deciſio pendere videatur à ſingulorum caſuum, ſeù Statutorum qualitate, & circumſtantijs, et cum qua caſuum diſtinctione pugnantes opiniones inuicem conciliabiles videntur, potiſſimè quia teſtandi libertas per Legiſtas reputata fuit beneficium naturæ, à lege poſitiua non immutandum, quod eſt æquiuocum, dum *ex Ariſtotele, Tacito, Plutarco, ac ipſomet Cicerone*, acerrimo teſtamentorum defenſore habetur quod apud Athenienſes, Germanos, aliaſque nationes prohibita erat teſtamenti factio vtpotè tribuens poteſtatem diſponendi de tempore, quo poſt mortem reſolutum eſt dominium, ipſeque diſponens annihilatus eſt, *vt ſupra diſc. 1.*, & latiùs *ſub tit. de fideicommiſſ. diſc.* 141.

Primus igitur caſus eſt, vbi Statutum ſimpliciter prohibet mulieribus teſtari ad aliorum fauorem, quàm filiorum,
6 quos habeant, præſertim verò de dote; Et tunc, licèt aliqui huiuſmodi Statuta impugnauerint tanquam irrationabilia, atque adimentia teſtandi libertatem; In contrarium tamen eſt magis communis, & recepta, ex ijs, quæ habentur *in Vrbeuetana, & in Bituntina ſub tit. de dote diſc. 105. & 106.*, & prius dixit *Rota in alia Vrbeuetana reſtitutionis dotis coràm Merlino, & Roias* inter eorum impreſſas *apud Merlin. deciſ. 828. & 853., & apud Roias deciſ. 157.*; Iſto enim caſu, cum bona materna, prę ſertim dotalia, ex quodã naturali inſtinctu, vel vſu, filijs quaſi debita videantur, atque iniuſtum, ac irrationabile ſit, vt mater, priuando proprios filios, ad extraneorum fauorem diſponat, idcircò Statutum reputatur potiùs fauorabile, quàm odioſum; Licèt enim contineat odium mulieris, cui diſponendi libertatem adimit, nihilominùs continet fauorem filiorum, qui præponderat, ideòque præponderantia debet attendi; Nulla enim datur lex, quæ ad fauorem vnius edita, alterius odium non contineat, ſed ſpectandum eſt quid præponderet; Ideòque auctoritates, ac deciſiones iſtum caſum percutientes, quę

ſuper puncto in genere cumulabantur, ad rem non faciebant, vtpotè diverſam, ac particularem habentes rationem.

Alter caſus eſt in Statutis prohibentibus viro filios habenti, diſponere ad
7 fauorem vxoris, vel econtrà, de quo *in Maſſanen. diſc.32.*, et pariter ob peculiarem rationem in hac ſpecie militantem, auctoritates illam percutientes incongruè cumulabantur ſuper articulo in genere.

Tertius caſus eſt, vbi Statutum, non ſolùm exigit præſentiam, ſed etiam con-
8 ſenſum, et tunc rationabilior videtur opinio negantium eius validitatem, quoniam, non ſolùm eſt reſtringere teſtandi libertatem, ſed etiam inducere, vt vltima voluntas pendeat ab alieno arbitrio, vt in ſpecialibus terminis Statuti Spoletani, *Ciroch. diſcept 21.n.5.& ſeq.*

Verùm vbi talis lex edita eſſet à ſupremo Principe habente ius legem condendi, ac diſpenſandi iuri poſitiuo, adhuc illa, quamuis parùm rationabilis, ſeruanda videretur, quoniã, cum factio teſtamenti, vno, vel altero modo prouentiat à diſpoſitione iuris poſitiui, vt ſupra, hinc proindè, poteſt huic per Principem habentem ius legis condendę diſpenſari, tàm augendo, quàm minuẽdo ſolemnitates ab eo pręſcriptas; Nõenim ſubeſt congrua ratio, quarè lex ciuilis, non contenta probatione naturali, numerum ſeptem teſtium, aliaſque ſolemnitates, etiam in viris prudentibus, ac ſeductionibus, vel concuſſionibus non ſubiectis pręſcribere potuerit, atq; id facere non poſſit altera lex poſitiua, quæ legem communem, tollere, vel moderari poteſt.

Hinc proindè Statuti rationabilitas, vel æquitas, aut è contrà, irrationabilitas, vel iniquitas, in propoſito per Scribentes reſpectiuè ponderari ſolitæ, ad duos effectus conſiderandæ veniunt; Primò ſcilicèt, ad latam, & benignam, vel reſpectiuè ſtrictam, & rigoroſam eius intelligentiam; Et ſecundo in ordine ad Statuta Ciuitatum inferiorum, ac ſubditarum, quæ ius cõdendi legem non habent, citrà qualitatem confirma-
9 tionis concellæ per Principem vt vbi tam ius commune, quàm odibilitas, ac irrationabilitas reſiſtunt, illa eſſe debeat in forma ſpecifica in altero autem caſu ſufficiat in forma communi, iuxtà receptam diſtinctionem, quam præſertim habemus frequentem in propoſito Statutorum excludentium à ſucceſſionibus fœminas propter maſculos, de qua plenè *deciſ.438.par.4. recen. tom.2. Adden. ad Greg. deciſ.267. Duran.deciſ.36. Merlin. deciſ.828.num.11.*, Et in ſpecie Statuti Spoletani *in Spoletana ſucceſſionis 29. Iunij 1651. coram Celſo* inter ſuas *deciſ.125.*, & pluries *ſub tit. de ſucceſſ.*, vbi eſt peculiaris ſtatutorum ſedes.

Quartus demùm caſus eſt, vbi ſola præſentia proximiorum requiratur, non autem conſenſus; Et tunc Statutum, magis de fauore, ac rationabilitate, quàm de odio, ac irrationabilitate participare videtur, ob muliebrem fragilitatem, ſeductionibus, & concuſſionibus ſubiectam; Ideòque cum in hac facti ſpecie, talis eſſet Statutaria diſpoſitio, exigens ſolùm præſentiam, non autem conſenſum, non improbabilis mihi videbatur opinio Conſulentium pro altera parte, vt ſufficeret ea confirmatio, quæ de iſto Statuto habetur, dum præſertim ex facti circumſtantijs omninò clarum nõ eſt, àn ea ſit in forma communi ſtante eius antiquitate, & obſeruantia; De reliquo autẽ, prorsùs erroneũ eſſe dicebam aſſumptum dictorum Conſulentium in contrarium, ſuper indefinita huiuſmodi Statutorum validitate, quamuis condita eſsẽt per Ciuitates ſubditas cum ſola confirmatione in forma communi.

Certum enim eſt, vt talibus Ciuitati-
10 bus ſubditis, interdictum ſit ſtatuere contrà ius, præſertim verò in Statu Eccleſiaſtico ob expreſſam diſpoſitionem Conſtitutionis Ægydianæ, *Buratt. & Adden. deciſ. 6. Gregor. & Adden. deciſ. 267. dicta deciſ.438.par.4. rec. tom.2.*;
11 Ratio autem, in qua principaliter fundantur *Dec. conſ. 455. Eugen. conſil.76. lib 2. Aldobrandin.conſ.34. lib.2. Affiict. & Vrſill. deciſ 260. Tiraquell. de legibus connubialibus gloſ.5. num.98.*, & cæteri huiuſmodi Statutorum validitatem tenentes, in eo conſiſtit, quod cum forma teſtandi tota præſcripta ſit à iure poſitiuo, nil prohibet illam alterari ab eo, qui dicto iuri diſpenſare poteſt; Ergò præſupponitur poteſtas legis condendæ, ac reſpectiuè deſtruendæ, quam Ciuitatibus ſubditis ... non competentem ſimplex

plex cōfirmatio in forma communi abſque dubio non tribuit, niſi vbi contineret potiùs rationabilem reuerſionem ad ius antiquum, noſtris moribus magis adaptatum, quàm irrationabilem correctionem, vt eſt in caſu Statutorum excludentium fœminas propter maſculos, ſeù cognatos propter agnatos, vt *ſub d. tit. de ſucceſſion.*

Et quamuis Cōſulentes in contrariū, magnum fundamentum conſtituerent in auctoritate *Angel. conſ.88.num.2.*, vbi quod accedente confirmatione Superioris, huiuſmodi Statuta valida cenſenda ſunt; Attamen ponderabam id in propoſito non obſtare, quoniam *Angelus* non aperit, àn confirmatio eſſe debeat in forma communi, vel ſpecifica, imò potiùs de hac ſecunda expreſsè ſentire videtur, ob rationem, quam in fine aſſignat, quod ſcilicèt Statutum à Papa, vel Imperatore confirmatum, reputandum eſt tanquàm lex canonica, vel ciuilis, quæ poteſt antiquæ legi derogare; Igitur ſupponit eam confirmationem, quæ tranſire faciat Statutum confirmatum in legem confirmantis, quod vtiq; dici non poteſt de confirmatione in forma communi.

Quouerò ad alteram inſpectionem, àn ſcilicèt poſita Statuti validitate, illi ſatisfactum eſſet cum præſentia illorum coniunctorum, qui interuenerunt; Difficultas reſtringebatur ad ſpretum proximioris in ſecundo gradu, cuius præſentia in Ciuitate probabatur, vndè propterea Conſulentes in contrarium dicebant, quod ſatisfactum non eſſet Statu-
12 to, adhibendo remotiorem, dum proximior aderat *ex Decian. conſ.1. nu.377. lib.1. Honded. conſ.5.num.18. & ſequen. lib.2. Piez. ad Statut.Vrbis lib.1.gloſ.13. num.5. cum ſequen.*, & *Rota* ſatis frequēter occaſione contractuum initorum per mulieres, vel minores occaſione prætertim ſolemnitatum requiſitarum per *Statuta Vrbis* 113. & 151., vt in ſua materia *ſub tit. de alienat. & contract. prohib.*

Atque ad motiuum ex hac parte deductum, quod prædicti proximioris interuentus neglectus eſſet ob eius intereſſe, cum eſſet legatarius, Reſpondebant id non obſtare, cum legatarij inte-
13 reſſe dicatur ſecundarium *ex Bald. cōſ. 82.num.1.lib.4. Gratian. diſcept. 556.num. 23. & ſequen.*, vbi de conſimili Statuto Aſculano, de quo *infrà diſc. ſequen.*; Vndè propterea receptum habemus, quod legatarius eſt validus teſtis in teſtamen-
14 to, §. *Sed neque inſtit. de teſtamen.*, vbi *gloſ. Aretin. & cæteri, Buratt. deciſ.456. num.6.*

Verùm (cum ſenſu etiam veritatis) dicebam huiuſmodi obiectum nullam habere ſubſiſtentiam, atq; iudaiſmi ſpeciem continere; Iſta ſiquidem inſpectio,
15 àn intereſſe, quod habet proximior, cuius interuentus à Statuto deſideratur, ſit proximum, ac principale, vel potiùs remotum, ac ſecundarium, procedit ad effectum ſaluandi actum à nullitate, quæ opponeretur ob interuentum intereſſati; Sed vbi ad maiorem actus validitatē, eiuſdemque diſponentis, atque ipſiuſmet proximioris aliàs interuenire debentis maiorem vtilitatem, & cautelam, omnemque dubitandi occaſionem remouēdam, ipſo proximiore ſciente, & laudante actum faciendum, atque iam factum approbante, vtpotè ſibi proficuū, vocatur alter poſt eum immediatè veniens, itaùt intentioni, ſeù fini ſtatuentium ſit ſatisfactum, tunc non videtur in qua legali auctoritate, vel ratione, hoc aſſumptum fundetur.

Dato enim quod legatarius poſſit eſſe teſtis in teſtamento, ſiue quod in illo cum eius præſentia, vel conſenſu faciendo, vtrumque, vel eorum alterum præſtare poſſit ad ſui fauorem, Attamen negari non poteſt, vt id ſit controuerſum inter DD., qui nil pacificum in iure relinquere voluerunt, pleriſque volentibus, vt dictus conſenſus, vel interuentus vtpotè requiſitus pro ſolemnitate, atque ad integrandam perſonam, ſeu auctorizandum actum, interponi non poſſit ad ſui commodum, ex regula, vt nemo ſibi ipſi auctorari poſſit, vt habetur *in dicta Aſculana dotis diſc. ſequenti*; Igitur ſanum ac prudens conſilium fuit, ità omnē occaſionē dubietatis remouere, et cōſequēter prorsùs irrationabile eſt, vt quod inductū eſt ad ædificandum, deſeruire deberet ad deſtruendum, quodque geſta ad maiorem cautelam, & firmitatem, inducerent annullationem, vt ad aliud propoſitum ratiocinatur *Rot. apud Seraph. deciſ.232.num.5.*; Et ex hoc in facti ſpecie pro meo iudicio ceſſabat omnis dif-

ficul-

ficultas, vbi etiam indubitata eſſet dicti Statuti validitas, adeòut omnia contenta in præcedenti inſpectione procederent iuxtà ſenſum Conſulentium in contrarium, quodque neque ſubſiſterent ſequentia.

Demùm quoad tertiam inſpectionem, an ſcilicèt dato defectu, hic obſtaret, ſtante imminenti morte teſtatricis, ſiue ob ceſſantem fraudem ex actus ſinceritate aliundè iuſtificata, ſeù ex prudenti ordinatione; Quatenùs pertinet ad pri-
16 mam partem imminentis periculi mortis; Vt ex iſta ratione ceſſet neceſſitas adhibendi tales ſolemnitates, nè interim, dum proximi requiruntur, infirmus pereat, firmant *Corn.conſ.53.lib.4.Menoch.conſ.351.num.32.Tomat.deciſ.68. nu.59. & deciſ.82 num.37.*; Cumque liceat conſimilia Statuta, vel leges Ciuitatum, ſeù
17 prouinciarum adiacentium allegare pro interpræatione iuxtà traditionem *Iaſ. in l.de quibus num.6.ff. de legibus Coſtant. in l.1.de ſil.official lib.12.num.36. add. ad Rouit.pragm.1.de ceſſ.bon.*, hinc dicebam id benè probari ex conſimili Statuto *Senogallien.*, per quod ad litteram excipitur caſus imminentis periculi, ac alter peſtis.

Et quoad alteram prudentis, benèq; ordinatæ, ac veriſimilis diſpoſitionis, vt iſta concurrente non habeatur ratio hu-
18 iuſmodi defectus firmant *Corn.d.cōſ.53. lib.4.Apōt.cōſ.148.lib.2.Neguſant.iun.cōſ. 514.num.18.Piſanell.in addit.ad Affl. deciſ.260.*, et firmauit *Rota in allegatis deciſionibus Viterbien. coram Ghislerio & Veroſpio*, quarum prima, & vltima ſunt *deciſ.9.& 193.par.9.rec.*; Et conferunt, quę habentur de teſtamento cœci, et de teſtamento minoris ad fauorem curatoris, vel iufirmi ad fauorem medici, cum ſimilibus, de quibus *hoc eod.tit.*; Id autem per Conſulentes non negabatur, ſed ſolùm impugnabatur applicatio ad factum ex iſtius circumſtantijs, quæ verè irrationabilitatem non continebant; Atque iuxtà præmiſſa fuit in prima inſtantia per Vicarium in partibus reſponſum pro teſtamenti validitate; Incertum autem eſt, an cauſa vlteriorem progreſſum habuerit.

ASCVLANA

DOTIS, ſeù TESTAMENTI

PRO

FRATRIBVS DE PEROTTIS.

Reſponſum pro veritate.

De Statuto Aſculano prohibente mulieribus nuptis teſtamenti factionem abſque præſentia, vel requiſitione viri, an dicatur illi ſatisfactum per conſenſum præcedentem, vel ſubſequentem à viro præſtitum, ſiue per interuentum procuratoris ad id per eum deputati, quoties teſtamentum ad eiuſdem viri fauorem conditum eſt.

Et vbi teſtamentum ad formam dicti Statuti inualidum cenſendum eſſet, an ex illo reſultet reuocatio prioris teſtamenti quod ſolemniter, ac validè initum ſit.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Vir, vel alter, cuius conſenſus requiritur in teſtamento mulieris, an poſſit dare conſenſum diſponendi ad eius fauorem num 4.*
3 *In reuocatione teſtamenti neceſſaria non eſt illa ſolemnitas, quæ neceſſaria eſt in confectione, & num.6.*
4 *Contrarium eius quod habetur num.2.*
5 *Examinantur rationes, quibus huiuſmodi Statuta innituntur.*
6 *Declaratur concluſio, de qua num.3.*

DISC. XXXI.

1 COrinda de Perottis, de anno 1641., ſeruatis in omnibus ſolemnitatibus, tam iuris communis, quàm Statuti Aſculani, validum, nulloque defectu elidibile teſtamentum condidit; De anno autem

tem 1647., cum vellet, dicto prinri te-
ſtamentn reuocato, aliud condere ad fa-
unrem viri, cuius interuentus ex dicto
Statuto in teſtamentis per mulieres vxo-
ratas ordinandis requiritur, timens iſte,
an poſſet auctorizari actum ad ſui fauo-
rem nrdinandum, per aliquos dies præ-
cedentes, conſenſum, ac licentiam gene-
ralem dedit vxnri, pro libito teſtandi,
abſque eius interuentu, vel requiſitinne,
conſtituendo etiam ad abundantiorem
cautelam procuratorem, qui ipſius nomi-
ne in huiuſmndi teſtamento interuenire
poſſet, vt ſeruatum fuit, adhibendo ſci-
licèt dicti prncuratoris interuentum.

Hinc ſequuta dictę mulieris morte, eius
fratres aliàs ab inteſtato ſucceſſores præ-
tendere cęperunt huius vltimi teſtamen-
ti inualiditatem ob non ſeruatam for-
mam Statuti circà interuentum viri, qui
ſibi ipſi auctorari non poterat, Atque Sa-
pientes de partibus opinabautur huiuſ-
mndi prætenſionem benè fundatam eſſe
ex eo, qund dicta viri præſentia requiſi-
ta videatur ad integrandam perſonam
mulieris ac pro forma, quo poſito ſeque-
batur illam impleri debuiſſe pręcisè, cum
ipſius ſcilicèt viri, non autem procurato-
ris interuentu in ipſo actu abſque eo,
quod ſuffragaretur præcedens, vel ſubſe-
quens conſenſus, quodque idem actus or-
dinari non potuerit ad fauorem eiuſdem
viri auctorizantis iuxtà receptam di-
2 ſtinctinnem inter conſenſum, vel inter-
nentum requiſitum pro forma & ad inte-
grandam perſnnam, ac alterum requiſi-
tum pro ſolo intereſſe, vt vltrà genera-
lia per DD. tradita in terminis donatio-
nis cauſa mortis, vel alterius contractus
faciendi per filinsfamilias cum præſen-
tia & conſenſu patris, et de quibus in ſuis
reſpectiuè ſedibus.

In his ſpecialibus terminis firmant
*Dec.conſ.455.num.8.& conſ.612.num.5.
& 6. Petr.Pecchius de teſtam. inter vir. &
vxor. lib.2. cap.7. Vrſill.ad Afflict. deciſ.
260.num.3.Panzirol.conſ.187.num.21.&
ſequen. Eugen.* reſpondens in eodem caſu
*cum Panzirol.conſ.76.num.44. & ſequen.
lib 2.*; Et ex quorum auctnritate in præ-
ciſis terminis huius Statuti Aſculani *Rota*
aliàs dubitauit *in vna Aſculana, de qua
deciſ.71 num 2. par.1.rec.*, et explicitè
ità firmauit *in Aſculana dctis 24. Martij
1664.coram Veroſpio*, cum diſtinctione
tamen, an commndum viri eſſet nmni-
modum ac principale, vel potiùs ſecun-
darium & io parte.

Quo poſitn dicebant, non obſtare pręce-
dens teſtamentum cnnditum de anno
1641., per quod, poſita etiam iſtius po-
ſterioris inualiditate, dictorum fratrum
prætenſio excluſa remanebat, quoniam
in reuocatione, ſeù cancellatione teſta-
3 menti non requiritur illa ſolemnitas,
quæ neceſſaria eſt in confectione, vt fir-
mat *Bald.conſ.209. lib.4.*, cum quo per-
tranſit *Vrſill. ad Afflict. dicta deciſ. 260.
num.6.*; Ideòque dicebant, quod hnc po-
ſterius teſtamentum, ſufficeret quidem ad
infirmationem præcedentis, cuius ex-
preſſam reuocationem cnntinebat, non
autem ſuffragaretur quoad alia de nouo
diſpoſita.

Super his autem ex parte eorumdem
fratrum pro veritate conſultus; Contra-
rium reſpondi probabilius videri, con-
ſulendo, vt abſtinerent à ſuſceptione hu-
iuſmndi litis, cuius certa ſuccumbentia
potiùs timenda videbatur; Tùm quia
vltimum teſtamentum validum, vt infrà,
videbatur; Tùm etiam quia poſita iſtius
inualiditate, ſubſiſteret primum, vndè
propterea effectus eſſet idem.

Quatenùs enim pertinet ad primam
inſpectionem ſuper poſterinris teſtamẽti
validitate; Quamuis *Eugen.,& Panzirol.*
ad pecuniam, ſeù cauſæ opportunitatem
4 ſcribentes ità firment; Contrarium ta-
men omninò verius dicebam, Tum ex
maioribus auctoritatibus; Tum fortius
ex melioribus rationibus; Attentis ete-
nim auctnritatibus, vt viri interuen-
tus per huiuſmodi Statuta in teſtamentis
vxnrum requiſitus, percutiat potiùs eiuſ-
dem viri intereſſe, quàm integrationem
teſtare debentis, ideòque prohibitum
non ſit, vt conſenſum præcedat, vel ſub-
ſequatur, ſiue ad fauorem eiuſdem cõſen-
tiẽtis interponatur, firmant *Bald in l.vni-
ca, Cod.vndè vir & vxor num.2.& conſ.
6.lib.2.num.2.* (atque ad id allegari ſolet
conſ.78. lib.4, quod cum modernis im-
preſſionibus non concnrdat), *Salicet. in
ead l.vnica num.2 Corn.conſ.242. num.1.
in fine num.2.lib.4. Gabr.conſ.2.nu.7.cum
ſequen.*, præſertim *nu 22.lib.1.Tob.Non.
conſ.18.num.11.cum ſequen.* (qui duo vl-
timi conſuluerunt in oppnſitum in eo-
dem caſu, in quo *Panzirol. & Eugen. vbi*

ſuprà;

ſuprà, Vndè liquet, quantum Conſulentium auctoritati deferendum ſit.)

Idemque moderniori tempore, in terminis eiuſdem Statuti Eugubini, ſuper quo proximè allegati hincindè conſuluerunt, verius, ac receptum teſtatur *Andreol. controu. 73. num* 15.; Et in indiuiduo huius Statuti Aſculani *Gratian. diſcept. 556 num. 23. cum ſequen.*, Et generaliter aliud agendo *Merlin. controu.* 100. *num.* 23. *& ſequen. lib.* 2.

Potiſſimè verò, vbi licentia teſtandi non ſit ſpecialis ſuper teſtamento ad fauorem ipſius viri faciendo, ſed eſt generalis, ac indefinitè habilitatiua ad diſponendum in quoſcumque, quo caſu res magis de plano tranſit, vt in ſpecie aduertunt *Corn. & Tob. vbi ſupr.*, Vndè propterea inſpectis auctoritatibus, iſtas dicebam abſque dubio validitati actus magis aſſiſtere, non curata contraria auctoritate *Rotæ vbi ſuprà*, quoniam in priori *deciſione* 710. *par.* 1. *rec.*, quamuis dubitetur, attamen nihil firmatur, et in poſteriori *coram Veroſpio*, in ſecunda diſputatione habita 16. *Ianuarÿ* 1665. *coram eodem*, quamuis dicta reſolutio non improbabiliter ex alijs motiuis confirmata eſſet, nihilominùs iſtud vtpotè agnitum pro inſubſiſtenti, neglectum fuit (quamuis non benè ſub ſilentio inuolutum ob præiudicia, quæ ex dicta priori deciſione tractu temporis oriri poſſunt.)

Clariùs eamdem opinionem veriorem dicebam ſpectatis rationibus; Primò ſcilicèt ponderatis *per Gabr. dict. conſ.*
5 2. *num.* 9. *cum ſequen.*, quod ſi Statutum ob diffidentiam ſexus, ſeù muliebris imbecillitatis deſideraſſet huiuſmodi interuentum ad integrandam perſonam, qualem aliàs non integram reputaſſet, generaliter eamdem, vel ſimilem ſolemnitatem in cuiuſcumque mulieris, ſiue vxoratæ, ſiue non, teſtamento demandaſſet, hinc proindè, ducto argumento à frequentius contingentibus, in caſu nuptarum deſideratus videtur interuentus viri ad euitanda præiudicia filijs ſuperſtitibus reſultare conſueta ex teſtamentis mulierum, quæ de facili ad legata præſertim pia induci ſolent.

Et ſecundò, quia Statutum contentatur ſola requiſitione, licèt vir præſentiam, vel conſenſum adhibere negligat; Nunquam enim maioris operationis eſſe poteſt fictio, quàm veritas, vndè cum in propoſito ſufficiat præſentia ficta, ſeù contumacialis per legem ex ſola requiſitione ſuppleta, hinc non videtur ſubeſſe ratio, quæ prohibeat eamdem ſuppletionem veram & expreſſam per procuratorem, ſeù per præcedentem licentiam.

Addita etiam alia ratione, quod ita reſultaret omnimoda inteſtabilitas mulierum ad fauorem virorum, dum teſtari non poſſent ſine iſtorum præſentia, quæ ſuffragari non poſſit diſpoſitionibus ad iſtorum fauorem ordinandis, ideòq; plura vrgent dictam præcedentem opinionem omninò refellentia; Vltrà eam generalem dubitationem, quæ apud DD. habetur ſuper huiuſmodi Statutorum validitate ob impeditam teſtandi libertatem, vt aduertitur *diſc. prac.*; Siquidem admiſſa etiam opinione affirmatiua ſuper Statutorum validitate, adhùc tamen dubitantium rationes, ac fundamenta ſatis in propoſito attendenda ſunt pro diſcreta eorumdem Statutorum intelligentia, quodque id deſeruiat pro vna ex dictis rationibus dictam poſteriorem opinionem comprobantibus.

Quoad verò ad alteram inſpectionem, an ſcilicèt (poſita etiam inualiditate poſterioris teſtamenti) corrueret necnè primum; Contrà requirentes quoq; reſpondendum cenſui, non obſtante dicta ponderatione deducta *ex Bald. vt ſuprà*, quoniam concluſio, vt in diſtractu non requiratur ea ſolemnitas, quæ in actu, et ſic quod in cancellatione, ſeù reuocatio-
6 ne teſtamenti non requirantur illæ ſolemnitates, quæ requiruntur in confectione, procedit vbi agitur de actu, qui ſolum ac principaliter pro cãcellatione, ſeù reuocatione ſit initus, per quē ille, qui teſtatus eſt, aliud agere noluerit, niſi reuocare prius diſpoſita, atq; decedere inteſtatus, et in his terminis loquitur *Bald.*, cum tunc lex aſſiſtat actui vtpotè reducenti caſum ad ordinem ſuccedendi ab ipſa lege præſcriptum fauore illorum de ſanguine ad excluſionem extraneorum; Secùs autem, vbi actus principaliter ordinatus non eſt ad reuocandum, vt diſponens moreretur inteſtatus, ſed ad ordinandum alterum teſtamentum, quoniam ità conſtat de voluntate non decedendi ab inteſtato, atque reuocatio prioris

ris

ris teſtamenti, non eſt pura, ſed conditionalis, quatenùs ſcilicèt poſterius ſubſiſtat, ſuumque ſortiatur effectum, ſine quo regula eſt, prius non reuocari, vt pluries alibi *hoc eodem tit.* aduertitur; Incertum verò eſt, quid actum ſit; Puto autem quod petentes conſilio acquieuerint, dum vlteriorem huiuſmodi prętenſionis iudicialem proſecutionem non audiui, niſi alium inuenerint Conſultorem prurientem auribus, quem ſequuti ſint.

MASSANEN.

TRANSACTIONIS

INTER

GALEATIVM DE GALEATIIS

ET

FILIONOS.

Votum conſultiuum.

De Statutis prohibentibus viro teſtari, ſeù aliàs diſponere ad fauorem vxoris, illis præſertim Piſarum, & Plumbini, ac alijs, quomodo ſint intelligenda; Et incidenter de trãſactione facta nomine filiorum per patrem tanquàm legitimum adminiſtratorem, an eos liget.

SVMMARIVM.

1 *DE Statutis Piſarum, & Plumbini prohibentibus viro relinquere vxori vltrà ſummam taxatam.*

2 *Facti ſeries.*

3 *De pluribus Statutis prohibentibus viro diſponere ad fauorem vxoris, eorũque validitate.*

4 *Quod iſta Statuta procedant ſolùm, vbi vir habet filios, et de ratione, contrarium num. 7.*

5 *Statuta debent ità interpretari, nè repræhendi mereantur.*

6 *Quod hæc Statuta ſint odioſa, & à iure exorbitantia.*

7 *Contrarium eius, quod firmatur num. 4.*

8 *Leges ciuiles interpretari poſſunt, & benè cum legibus partitarum Hiſpaniæ.*

9 *De rationibus, quibus hæc Statuta innituntur, & expenduntur.*

10 *Quid vbi coniux dicat ſe relinquere pro amore Dei, vel pro remuneratione meritorum.*

11 *An præſcriptio ſuffragetur coniugi, in quem contra formam Statuti diſpoſitum eſt.*

12 *Pater tranſigere poteſt pro filio.*

DISC. XXXII.

1 INter Statuta Plumbini, in toto, vel notabili parte deſumpta ex Statutis Piſarum, ob antiquam huiuſmodi locorũ vnionem, de qua *in Maſſanen. ſub tit. de feudis diſc.* 54., illud præſertim continetur *cap.* 46. (Piſano etiam conforme), vt non liceat viro relinquere vxori, niſi vſumfructum iuxtà numerum liberorum, quos habet, ex ipſa, vel alia; Nempè, ſi vnum, vel duos, pro tertia parte; Si tres pro quarta; Si quatuor pro quinta, et ſic deinceps, vel ſextam partem bonorum in proprietate, dummodò 25. libras non excedat; Cumque Hercules Tamagnus de oppido Rij,
2 filijs deſtitutus, de anno 1619. in eius teſtamento ſcriptis hęredibus pluribus ex ſororibus nepotibus, reliquiſſet Margheritæ vxori mobilia, & quædam alia bona, ſub præcepto pœnali hæredibus de non moleſtando; Hinc orta poſt mortẽ teſtatoris extraiudiciali controuerſia, illa ſopita fuit per cõcordiã, quę nomine dictorum tunc pupillorum inita fuit per eorum patres tanquàm legitimos adminiſtratores; Iſtis autem defunctis, dicti hæredes facti maiores, nolentes concordatis acquieſcere, pulſarunt de anno 1653. Galeatium Margaritæ interim defunctæ hæredem, ad reſtitutionem bonorum,

norum, ſtante nullitate legati ex dicto Statuto reſultante, et commiſſa per Principem cauſa Gubernatori dicti loci, de meo voto decidenda, partibus auditis, in voto deſuper edito.

Dixi dubitandum non videri de prædicti Statuti validitate, quodque illud
3 præualere debeat diſpoſitioni iuris cõmunis, non prohibentis coniugi ad fauorem alterius diſponere, niſi iuxtà moderationem *text. in l. hac edictali Cod. de ſecundis nupt.*, quotiès huic non derogatur, vt in ſpecie Statuti Piſani, quod eſt idem, ac iſtud Plumbini, *Dec. conſ. 540. Soccin. conſ. 79. lib. 5. & Mandell. conſ. 88.*; Et in terminis conſimilis Statuti Parmenſis, *gloſ. ad idem Statutum quid, & quantum mariti*, *Alex. conſ. 128. lib. 7. Burſatt. conſ. 179.*; Et in terminis Statuti Alexandrini, *Lancellott. Gall. in commentar. ad hoc Statut. inter tract. magnos modernos tom. 2. fol. 284. Menocb. conſ. 11.*; Et generaliter *Manta de ſucceſſ. par. 3. quæſt 12. art. 2. per tot.*, apud quos cæteri.

Quarè punctus difficultatis erat ſuper dicti Statuti intelligentia, àn ſcilicèt
4 procedat indiſtinctè, vel ſolùm in coniuge habente liberos; Hanc autem ſecundam partem in terminis dicti Statuti Piſani tenet *Dec. dicto conſ. 540. nu. 2.*, eiuſque ſententia duplicem habere videtur probabilem rationem, Vnam ſcilicèt per eum deductam, quod cum Statutum loquatur de liberis præſuppoſitiuè, non cenſetur diſponere niſi de caſu, in quo illi extent; Et alteram, ex ceſſante Statuti ratione; Cum enim vxor in iure reputetur fauorabilior extraneis, vtpotè in defectum coniunctorum intrà decimũ gradum ad inteſtatam viri ſucceſſionem vocata; Hinc proindè irrationabile videtur, vt ceſſante præponderanti fauore liberorum, eſſe debeat peioris conditionis quolibet extraneo; Ità enim Statutũ cõtinere diceretur vtriuſque coniugis odium, viri ſ.¦, vt cogatur potiùs extraneis bona relinquere quàm vxori, quæ dicitur ſui ipſius pars, ſibi adempta diſponendi libertate; Et vxoris, nè luctuoſam viri mortem cum eius beneuolentia compenſare valeat; Nunquàm igitur Statuta ità interprætanda
5 ſunt, vt abſurdum contineant, atq; à Sapientibus repræhendi mereantur *Hended. conſ. 1. num. 98. lib. 2. Surd. deciſ. 73. num. 11. & cæteri.*

Quodque huiuſmodi Statutum ſit odioſum, ac à iure exorbitans tenent in
6 ſpecie *Bald. in l. cunctos populos num. 88. Cod. de ſumma Trinitate*, & cæteri relati per *Menocb. dicto conſ. 11. num. 1. & Burſatt. d. conſ. 179. num. 60.* (qui hanc dicit magis communem); Ideòque ſufficit Statutariam diſpoſitionem eſſe dubiam, vt illud interprætandum ſit, quominùs ius commune, ac teſtandi libertatem lædat.

Primam verò partem, quod immò Statutum prædictum ſimpliciter, ac in-
7 diſtinctè intelligendum ſit, ſiuè adſint liberi, ſiuè non, quodque iſtorum mentio ſolũ percutiat modum quoad vſumfructum, non autem ſubſtantiam prohibitionis, ſatis tutè firmat *Succin. d. conſ. 79. num. 55. lib 5.*, eumq; (reprobato nominatim *Decio*) ex profeſſo ſequitur *Mandell. d. conſ. 88.*, quem ſimpliciter refert, & ſequitur *gloſator Statuti Parmen. dicta rubr. quid, & quantum*; Eodemq; *Mandell.* relato, firmatur *in commentar. ad Statuta Alexandriæ 5. præfat. num. 23. in fine*; Atque idem ſentire videtur *Bald. conſ. 418. lib. 5.*, vbi agendo de hoc Statuto Piſano, ſubſtinere ſtudet legatum cũ æquitate, vel cum motiuo conſcientiæ, cum tamen vir in eo caſu prole carens quoddam Monaſterium, & ſic extraneum inſtituiſſet; Probabile enim non eſt quod tantùs Doctor ad id non aduertiſſet, ſi crediditſſet motiuum ſubſiſtere; Idemque obſeruabam *de Marta* Doctore oculatiſſimo, & in Piſana Ciuitate nimis verſato, vt conſtat ex eius deciſionibus, ſeù votis, quoniam plenè agendo de hoc Statuto *d. tractat. de ſucceſſ. par. 3. quæſt. 12. art 1. & 2.*, multos caſus conſtituit dubitabiles, iſtum verò negligit, quod etiam obſeruabam *apud Lancellott., Gallian.* qui omnium latius, & accuratiùs iſtam materiam pertractauit; Quodque dictum conſilium *Decij* non ſubſiſtat, ſed confectum ſit ad decipiendos iudices, obſeruant *Adden.* ad eũ.

Et quidem ponderato Statuti tenore, præſertim in *S. penult. incipien. de dote autem*, videtur quaſi expreſsè vtrumque caſum pariformiter complecti, dum loco prædicto vtrumque conſiderat, vt in ſpecie obſeruat *Mandell. vbi ſupra*; Atq; ſi lici-

ſi licitum eſt leges, vel Statuta vnius loci interpretari cum legibus, vel Statu-
8 tis alterius, vt etiam de legibus ciuilibus interpretandis cum legibus partitarum Hiſpaniæ, vtpotè à legibus ciuilibus tranſcriptis, *Franch. deciſ.578.num. 14. Rota deciſ.27. num.7. part.1. recen.*; Habemus conſimile Statutum Parmen., quòd explicitè ità diſponit, ſiuè adſint liberi, ſiuè non.

Et ſi attendimus rationes per DD. attributas, æquè percutiunt vnum, ac al-
9 terum caſum; Duæ ſiquidem aſſignari ſolent, Vna tradita per *Bart. in d.l. cunctos populos num. 32.*, quam ſequuntur *Roman. conſ.39. & cæteri relati per Mādell. dicto conſ.88.*, nè coniuges mutuo amore ſe ſpolient; Et altera, quam meliorem reputant *Menoch. d.conſ.11.num. 9.& Lancellott.Gallian.vbi ſupra in quinta præſat. & ſequen.*, nè ſcilicèt viri, blāditijs, & ſuaſionibus mulierum allecti proprios coniunctos ſpolient; Vtraque enim ratio eſt generalis, ideoque generaliter attendenda.

Benè verum quod ponderatis rationibus, pro hac poſteriori ſententia militantibus, illæ videntur læues; Prima enim eſt omninò inſubſiſtens, quoniā diſponens per vltimam voluntatem quandocumq; reuocabilem, atq; effectum nō ſortituram niſi poſt mortem, ſe ſpoliare non dicitur, vndè proptereà legalis prohibitio donationis inter coniuges prædictæ rationi innixa, non percutit donationem cauſa mortis, ſeù eam, cuius ſubſtantia in tempus diſſoluti matrimonij collata ſit, igitur iſta ratio nihil valet.

Prout, & altera reputatur ſolum cōſiderabilis fauore liberorū diuerſi matrimonij *ad text. in l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs*, Iſto autem fauore ceſſante, etiam in coniuge binubo, qui regulariter de iure ciuili eſt odibilis, hæc ratio non reputatur cōſiderabilis; Vel ad ſummum talis dici poſſet ex iuris ciuilis antiqui, vel medij intentione, ſiue ex communi Italiæ more, quotiès vrgeret fauor agnationis; Sed vno, vel altero fauore ceſſante, non videtur, cur vxor aliàs reputata legitima ſucceditrix, quæ vincit etiam illos de parentela vltrà decimum gradum conſtitutos, reputari debeat inferior quocumque extraneo; Ideoque perpenſis ſolùm rationibus, prior opinio magis placeret, poſterior verò iudaiſmi ſpeciem continere videretur; Adhuc tamen, quando controuerſia ſopita non eſſet per concordiam, adeòut ageretur de illa ex integro decidenda, captiuaſſem proprium intellectum in obſequium tot auctoritatū, iudicando contrà mulierem (præter tamen genium.)

Verum ſtante dicta concordia, quam ex facti circumſtantijs, conſtabat bona fide initam eſſe, atq; à colluſionis ſuſpicione omninò alienā, hinc pro eius obſeruantia reſpondendum cenſui, quoniam ex præmiſſis negari non poteſt, quin caſus eſſet ità probabiliter dubius, vt honeſtæ concordiæ capax eſſet; Potiſſimè quia vir proteſtatus fuerat ſe amore Dei, & ex charitate, ac etiam in remunerationem longæui, & diligentis ſeruitij ſibi præſtiti, ità ad fauorem vxoris diſponere, cum ſatis enixa prohibitione etiam pœnali iniuncta hæredibus, quos poterat non inſtituere; Licèt enim nimiū probabiliter dubitari poſſet, quod
10 ceſſante paupertate, dicta aſſertio charitatis, & pro amore Dei attendenda non eſſet tanquàm color quæſitus, & ficta charitas ad faciendam fraudem Statuto; Attamen negari non poterat potentia veritatis, quod ſcilicèt teſtator ex antidorali obligatione ſe agnoſceret in conſcientia, & ex lege iuſtitiæ, huiuſmodi remunerationis debitorem, ideòque in dubio capienda eſt pars tutior, per quam animæ, & conſcientiæ conſulatur, *vt deciſ.29. par.2. diuerſ.*

Ac etiam quia iuxtà ſenſum *Baldi dicto conſ.418.num.2. lib.5.*, talis diſpoſitio non obſtante Statuto obligare videtur hæredem in conſcientia; Quicquid enim ſit de veritate huius aſſumpti, quod difficile eſſet in foro ſubſtinere, cum magis communis, ac recepta ſit opinio, vt vltima voluntas, quæ à lege communi, vel municipali inefficax declarata eſt, neq; in conſcientia obliget (quicquid Morales, & aliqui Canoniſtæ teneant), Attamen, id etiam conſiderabile videtur, ad ſubſtinendam tranſactionem, pro qua in dubio omnis interpretatio capienda eſt, potiſſimè vbi concurrit longæua eius obſeruantia, ex qua ponderabam etiam præſcriptionem allegari poſſe.

Et quamuis *Lācellott. Gallian. vbi ſupra,*

pra, verbo *Non poſſit quæſt*. 5., neget iſto
11 caſu præſcriptionem intrare ob inſe-
ctionem, ac præſumptam malam fidem
à Statuto reſultantem, nihilominùs id
admittit, vbi caſus eſt aliqualiter dubius,
adeòut mulier, eiuſque ſucceſſores in
bona fide probabiliter verſati dicantur,
quod in hac facti ſpecie non videbatur
controuertendum, tàm ratione non om-
ninò improbabilis dubietatis articuli,
quàm ratione concordiæ, iuſtum titulũ,
ac bonam fidem præbentis.

Patres verò potuiſſe pro filijs tranſi-
gere, eo quia maior eſt auctoritas pa-
12 tris, quàm tutoris, itaùt filij ſtare te-
neantur tranſactioni, donec de collu-
ſione, vel iniuſtitia doceatur *ex Paſchal. de patr. poteſt. par. 1. cap. 2. num. 3. & 4.*, & alijs deductis latè firmatur *per Rot. deciſ. 86. num. 14. cum ſequen. par. 6. recen.*, & in ſua materia *ſub titulo de alienat. & contract. diſc. 27.*

Bona fides autem in dubio de iure præſumitur; Atque in hac ſpecie magnã habebat facti iuſtificationem; Tum ex generali præſumptione, quod pater cõtrà proprios filios fauore penitùs extranei malum conſilium capere noluerit, Tum etiam ex eo, quod conſtabat, publicè, & palàm id geſtum eſſe mediante opera, & tractatu virorum proborum, & ex melioribus loci, quorum fidem idem teſtator probauerat, eos deputando executores teſtamẽtarios; Eo etiam motiuo vrgente, quod patres prædicti, etiam proprio, ac priuato nomine ad prædictę tranſactionis obſeruantiam ſe obligauerant, vndè cum actores eſſent eorum hæredes, intrabant etiam termini *text. in l. cum à matre Cod. de rei vendic.*, & *l. vindicantem ff. de euict.*, ideòque ex pluribus, pro tranſactionis obſeruantia, & rei conuenti abſolutoria mihi viſum fuit de iuſtitia conſulere.

ROMANA

TESTAMENTI DE MARTINIS

PRO

FRANCISCO MAGNO, ET CONSORTIBVS

CVM

CAROLO MVTIO.

Caſus deciſus per Rotam pro Franciſco, & Conſortibus, pendet reuiſio.

De teſtamento cœci, quæ ſolemnitates particulares in eo requirantur.

Et de inualiditate teſtamenti, quod extortum prætendatur cum falſis ſuggeſtionibus, ac malis artibus, et quid requiratur pro annullatione ex hoc capite.

Et incidenter de materia text. in *cap. cum eſſes*, àn ea forma ſufficiat etiã in teſtamento cœci, et quid in Vrbe.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *Quod cauſa ciuilis in hac materia præiudicet criminali.*
3 *Reſolutio cauſæ.*
4 *Puncti, ſeù inſpectiones diſputationis.*
5 *In terris Eccleſiæ ſufficit forma* cap. cum eſſes.
6 *Etiam in teſtamento cæcorum.*
7 *De forma in hoc teſtamento cæcorum à iure ciuili requiſita, & quid in codicillis, vel donatione cauſa mortis.*
8 *Ad quid attenta forma* cap. cum eſſes *conſideranda ſit cæcitas.*
9 *In Vrbe, & diſtrictu non ſufficit forma* cap. cum eſſes.
10 *De decreto Apoſtolico ſuper teſtamentis tempore peſtis.*
11 *Recenſetur duplex forma teſtamenti cæcorum.*

12 *Quod*

12 *Quod ſecunda forma admittatur ſolum in caſu infirmitatis, quod reprobatur.*

13 *Referuntur tractantes de materia teſtamenti cœcorum.*

14 *An Notarius debeat eſſe matriculatus, & de ſubſtitutis ſe rogantibus nomine Notarij in capite.*

15 *De circumſtantijs inducentibus ſuggeſtiones.*

16 *Quod teſtamentum ad ſuggeſtiones ſit inualidum.*

17 *De diſtinctione an agatur ſolum de primo teſtamento, vel ſecundo primi reuocatorio.*

18 *De tribus requiſitis, vt intret concluſio, de qua num.16.*

19 *Reprobatur diſtinctio, de qua num.17.*

20 *Inter venientem ab inteſtato, & ſcriptum in teſtamento reuocabili non eſt differentia.*

21 *Vt dicta requiſita num.18. admittantur etiam per DD. in contrarium.*

22 *De errore cumulandi concluſiones à caſu extraneas.*

23 *Licitum eſt cum blanditijs, & actibus allicere ad diſponendum ſui fauore.*

24 *Recenſentur caſus, de quibus agunt tenentes pro teſtamenti nullitate.*

25 *Quod nō probaretur primum requiſitum ſuggeſtionum.*

26 *Minuſque alterum quod eſſent falſæ.*

27 *Neque tertium, & de dilemmate conuincenti, vt non dentur amor, & odium eodem tempore.*

28 *De alijs circumſtantijs redolentibus ſinceritatem, ac validitatem actus.*

29 *Quomodo doctrinis deferendum ſit, illæque attendi debeant.*

DISC. XXXIII.

DEfūcta Veronica de Martinis vidua ſene, & cœca, cum duobus teſtamē-
1 tis, in quorum primo per biennium anteà condito, hæres inſtituebatur Carolus ex ſorore nepos, cum aliquibus legatis conſiderabilibus ad fauorē Magni, Clementis, & Præuoſti; In poſteriore autem per plures dies antè obitum, in ſemiſſe idem Carolus, & in altero ſemiſſe præfati tres legatarij ſcripti erant hæredes, cum pleriſque oneribus; Quarè prætendens Carolus hoc poſterius teſtamentum, cum dolo, & machinationibus extortum eſſe, iudicium criminale inſtituit coram A.C., ſed per Signaturam Iuſtitiæ cauſa ab eo auocata fuit, ac remiſſa eiuſdem Tribunalis Iudici ciuili, ex
2 ijs, quæ ſuper hoc puncto habentur *ſub tit. de iuriſdict. diſc.79.*; Deindèque, eadem cauſa adhuc indeciſa, concorditer
3 expetito voto *Rotæ coram Albergato*, poſt quartam propoſitionem, *ſub die* 10. *Decembris* 1670. pro vltimi teſtamēti validitate reſponsū fuit, atq; pendet reuiſio.

In his autem diſputationibus, (vltrà alia incidentia, formali examine parùm
4 digna,) duæ fuerunt inſpectiones; Primò ſcilicèt, àn in hoc teſtamento condito per cœcam benè ſeruatæ eſſent ſolemnitates præſcriptæ *per tex. in l. hac conſultiſſima C. qui teſtamen. facer. poſſ.*; Et ſecundò, àn poſita validitate ratione ſolemnitatum, adhuc tamen inualidum eſſet ratione voluntatis, vtpotè cum dolo, ac falſis ſuggeſtionibus extortum.

Quatenùs pertinet ad primum, concorditer per Scribētes hinc indè, ſupponebatur quod eſſent neceſſariæ ſolemnitates à iure ciuili præſcriptæ in teſtamento cœci per text. *in d.l. hac conſultiſſima*; Quamuis .n. in terris Eccleſiæ, etiā in teſtamentis ad cauſas prophanas pro-
5 cedatur cum forma à iure canonico præſcripta *in cap. cum eſſes de teſtamen.* de qua ſupra *diſc.25.*; Eandemque ſufficere etiam in teſtamento cœci, neglecta iuris ciuilis diſpoſitione, teneat, ac latè
6 probet *Fagnan. in eod. cap. cum eſſes*, vbi *num.78. & ſeq.* relata forma præſcripta per ius ciuile, ac etiam relata ampliatio-
7 ne ad codicillos *num.* 83., cum reſtrictione, vt ſecùs ſit in donatione cauſa mortis *num.84. & ſeq.*, aſſumendo deindè iſtam quæſtionem ad partes, poſtquam pro ſtylo antiquorum Repetentiū, ſcholis magis adaptato, *ex num.* 88. *ad* 112. refert omnia fundamēta, vt forma *cap. cum eſſes* non procedat in teſtamento cœci, attamē ex *nu.* 113. *ad* 156, contrarium neruosè ſubſtinet, omnibus contrarijs reſpondendo, iſtaque opinio videtur probabilior, tam ex fundamentis ab hoc docto Auctore deductis, quam etiam ex aliquibus conſiderationibus, de quibus *d. diſc.25.*

Quibus attentis, vt etiam aduertitur *diſc.6.*

diſt.6., iſta infirmitas teſtatoris, vel di-
8 ſpoſitio legis ciuilis, ponderanda eſt pro
ratione, ſeù circumſtantia, vt hæc iuris
canonici forma, potiùs probatoria, quàm
ſolemnis, debeat aliquam maiorem ha-
bere certitudinem, iuxtà ea, quæ ad
aliud propoſitum ponderantur *d. diſt.6.*

Attamen in Vrbe *ob Statutum* 42. per
quod diſponitur, vt ſeruari debeat ius
ciuile (quidquid dubitent, atque in con-
9 trarium teneant plenè *Fagnan. ad idem
cap. cum eſſes num.*163. *& ſeqq.*, ac alij
per eum relati) magis receptum vide-
tur, vt iſta forma, præſertim inter lai-
cos, non ſufficiat, ſed procedendum ſit
cum diſpoſitione iuris ciuilis indefinitè,
ex plenè deductis *per Magdalen. de num.
teſtium par.2. cap.8. nom.24. & ſequen.*,
*Gratian. diſcept.233. num.52. Fenzon. ad
ſtatut.42. num.8.*, atq; hanc ſemper tenuit
*Rota, vt deciſ.396. par.4. diuerſ. in Roma-
na releuationis teſtamenti 27. Maij 1632.
coram Pirouano*, & in adeò ventilata *Fir-
mana codicillorum coram Ottbobono, Cer-
ro, et Ghislerio*, in qua cum hoc præ-
ſuppoſito acriter diſputatum fuit, àn te-
ſtator dici poſſet ciuis huic Statuto ſu-
biectus, dum erat Firmanus occaſiona-
liter in Vrbe moram trahens, cum alijs
collectis *per Rub. de teſtam. cap.34.*

Idque clarè probari obſeruabam ex
Conſtitutione, ſeù decreto *Alex. VII.*,
de tempore peſtis, vt ob eam calamita-
10 tem in Vrbe ſufficerent quinq; teſtes, vt
aduertitur *in Albanen. diſc.27.*; Id etenim
ad euidentiam probat, quod ità abſolutè
receptum ſit, cum aliàs ſpecies fatuitatis
fuiſſet indulgere, vt ex dicta cauſa, eaque
durante, ſufficerent quinque teſtes, ſi
abſque dicta cauſa, omnique tempore ſuf-
ficerent duo cum parrocho, vel quatuor
ſimplices, iuxtà hanc formam.

Præſuppoſita igitur neceſſitate ſeruan-
di formam à iure ciuili præſcriptam;
11 Cum iſta ſit, vt teſtator ore proprio co-
ram Notario, et ſeptem teſtibus, vel oc-
tauo teſte loco Notarij, exprimat nomi-
na, et dignitates hæredum, et quotas in
quibus ſinguli inſtituuntur, omniaque
diſpoſita palàm proferat, Hinc infere-
bant Scribentes pro Carolo innitente
primo teſtamento, vt reſultaret ſecundi
inualiditas, cũ iſta forma ſeruata nõ eſſet.

Reſpondentibus autem me, ac alijs
pro ſecundi teſtamenti validitate ſcri-
bentibus, quod idem textus duas præſcri-
bit formas, vnam ſcilicèt ſupra recenſi-
tam, & alterã, vt Notario, vel alteri, cuius
teſtator fiduciã habet, committat ſuę vo-
luntatis extenſionem in ſcriptura, quæ
deindè ipſo teſtatore, ac teſtibus audien-
tibus, publicè, ac benè intelligibiliter le-
gatur, ipſeque teſtator, omnia benè per-
cepta approbet, iſtaque forma ſeruata
erat, adhibito vltrà Notarium, ac te-
ſtes omnes Sacerdotes, et Religioſos
ſtrictioris obſeruantię Minorum S. Fran-
ciſci, etiam interuentu cuiuſdam Iudicis
ordinarij, qui erat etiam Prælatus qua-
lificatus.

Replicabãt tamẽ ijdẽ Scribẽtes in cõ-
trarium, quod hæc poſterior forma ſo-
lùm admittenda eſſet, vbi teſtator graui
12 morbo impeditus, atque mortis cogita-
tione turbatus primam explicare non
poſſet, vt *ex Angel.* aduertit *quædam ad-
ditio, ſeù gloſ. marginalis in ead. l. hac
conſultiſſima*; Ideòque cum teſtatrix exi-
ſteret in ſtatu valido, dum à domo diſce-
dens, in rheda acceſſerat ad remotam
Eccleſiam Sancti Franciſci propè Ri-
pam, in qua adhibitis illius Conuentus
Religioſis in teſtes, id ſequutum fuerat,
hinc proindè debebat prior, non autem
poſterior forma adhiberi.

Verùm fragilis, malèque fundata erat
oppoſitio, cum hæc opinio, vtpotè om-
ni fundamẽto deſtituta, omninò reiecta
ſit, *Iaſ. in ead. l. hac conſultiſſima n.10. cir-
ca fin. verſ. quartò principaliter nota; Alex.
& alij deducti per Michalor. in tract.
de cæco cap.6. num.20.*; Atque cum hoc
præſuppoſito indefinitè, vt vnam, vel
alteram formam ſeruare ſufficiat de pla-
no, procedit *Fagnan. in dicto cap. cum
eſſès num.79.*; (Qui ex iniuſto infortunio
13 in meliori emeritæ fortunæ curſu,
cęcus effectus, iſtam materiam teſtamen-
ti cœcorum, quaſi tanquam cauſam pro-
priam latè expendit); Et de qua materia,
vltrà ea, quæ, more Collectoris potiùs,
quàm diſcurrendo more Doctoris (pro
frequentiori modernorum ſtylo) deducit
Michalor. d. tract. de cæco &c. plenè etiam
more Doctoris agit *Burgos de Pax ad l.
3. tauri ex nu.1293.*, ideòque iſtud obie-
ctum verè nullam habebat ſubſiſten-
tiam.

Obijciebatur etiam circa validitatem
actus materialis ex defectu Notarij ro-
gati,

gatî,ex eo quod,licèt eſſet Notarius creatus ab habente poteſtatem, non tamen
14 eſſet matriculatus in archiuio Romano, vt requiritur, ad effectũ, vt in Vrbe hoc officium exercere poſſet *ex Conſtitutione 15. Iulij II., et Conſtit. 1. Leon. X.*, vt in ſpecie plenè firmantur *per Rotam dec. 61. par. 8. recen.*

Sed pariter iſtud erat leue obiectum; Id etenim procedit in eo Notario, qui iure ſuo, ac ratione proprij muneris actũ gerat; Secùs autem, vbi id agat tanquã ſubſtitutus Notarij in capite A. C., vel alterius Tribunalis, qui habeat officiũ in titulum à Papa conceſſum, iuxtà eas Notariorum ſpecies, de quibus agitur *ſub tit. de Regal. d. 7. & ſeqq.* quoniam ex recepto ſtylo, ac etiã ex reformatione Tribunaliũ Pauli V., iſta qualitas non requiritur, dum non gerit actum nomine, ac iure ſuo, ſed tanquam præpoſitus à Notario matriculato, et habili, vt aduertitur *deciſ. 386. num. 3. par. 3. rec.*, et habetur *ſub tit. de iudicijs* circa materiam inſtrumentorum, eorumque fidei, ſeù formæ probantis, ac etiam in ibidem annexa praxi, ſeù relatione Curiæ, occaſione agendi de Notarijs.

Maior igitur, ac penè tota diſputatio fuit ſuper ſecunda inſpectione nullitatis reſultantis ex defectu cõſenſus, vtpotè cũ dolo, maliſque artibus, ac falſis ſuggeſtionibus extorti per ipſos teſtamentarios, vel eorum aliquos, dum prædictus oppoſitor, occaſione ſupra enunciati iudicij criminalis, ingentem octogena-
15 rium numerum, teſtium ad id induxerat, ex quibus tres præſertim concludebant, quod Pompilius, vnus ex dictis tribus in poſteriore teſtamento in ſemiſſe inſtitutis, antiquus, ac beneuolus teſtatricis famulus, qui aliquam cum ea habere videbatur auctoritatem, eidem teſtatrici ſuggeſſiſſet, quod dictus Carolus nepos, conuerſationem cum meretricibus, ac filios ſpurios haberet, quodque illius vitæ, (hæreditatem anhelando) inſidiaretur, vndè propterea eidem teſtatrici ſuaſiſſet, vt abſtineret à potu vini per dictum Carolum ſibi tranſmiſſi, vtpotè ſuſpecti ob alteratione͂ coloris; Quodq; altera vice ei ſuaſiſſet, ne ſumeret cibũ, ab eode͂ Carolo ſibi paratum in eius vinea, occaſione viſitationis ſeptem Vrbis Eccleſiarum inſignium, quæ fieri ſolet à deuotis.

Atq; hinc inferebantur ad teſtamenti infectionem, ex ijs quæ, antiquioribus relatis, in his terminis infectionis teſta-
16 menti ex huiuſmodi cauſa machinationum, ac falſarum ſuggeſtionum plenè habentur *apud Surd conſil. 373., Barz. deciſ. 120. Rauden. deciſ. 45. Tapp. deciſ. 16.* cum alijs relatis *per Caſtill. loco infra citan.*

Clarius verò hæc procedere dicebant, quoniam non agebatur de primo teſtamento, quod concerneret ſolũ excluſione͂
17 venientium ab inteſtato (quo caſu admittebant, vt requirerentur ſuggeſtiones poſitiuè falſæ, cum dolo, et machinatione vt infrà); Sed agebatur de reuocatione alterius validi, ac perfecti teſtame͂ti; Iſto enim caſu, ſolæ importunitates, ac ſuaſiones, etiam ſine dolo, et machinatione ſufficiunt, vt diſtinguendo aduertit *Angel. in l. non enim, ff. de inoff. teſtam.*, qui refert ità obtinuiſſe in Ciuitate Peruſij eius patria, iſtamque doctrinam ſequuntur alij relati *per Surd. dicto conſ. 373. nu. 17. & 26. cum ſeqq., Rauden. deciſ. 45. num. 53. cum ſeqq., Barz. dicta deciſ. 120. num. 7.* & alij relati *per Caſtill. lib. 3. controu. cap. 1. nu. 182. & per Cyriac. controu. 549. num. 113 & ſeqq.*; Atque ſuper his in ſubſtantia circumferebantur ea, quæ pleniori calamo in contrarium deducebantur.

His tamen non oſtantibus, contrarium dicebam probabilius, ideòque (reflectendo ad ſolam veritatem) dicta reſolutio, iuſta, benèque fundata viſa eſt; Ad id autem probandum, duas efformabam inſpectiones, Vnam iuris ſuper eius theorica generali, Et alteram facti ſuper eiuſdem theoricæ applicatione.

Quatenùs igitur pertinet ad iuris theoricam; Quidquid aliqui, vel ad cauſæ opportunitatem tanquam venales, et conducti (vt ſunt frequentiùs Conſulentes), vel æquiuocando, atque indigeſtè
18 vnus alterum tranſcribendo (vt frequentius ſunt moderni Collectores), in hac materia varient; Verius eſt, vt iſta nullitas, originata à diſpoſitione, vel ratione *text. in l. fin. C. ſi quis alter teſtari prohib.*, tria copulatiuè exigat; Primò ſcilicèt, vt cõſtet de ipſis ſuggeſtionibus factis ab ipſo teſtame͂tario, vel ab altero de eius expreſſo, vel à lege præſumpto mandato, ſeù in eius gratiam; Secundò, vt conſtet, quod dictæ ſuggeſtiones eſſent falſæ,

cum

cum dolo, et machinatione, ad hunc effectum præparatæ, ac ſequutæ; Et tertiò, quod illis teſtator fidem adhibendo, ex eis motus fuerit ad ità teſtandum, adeòut fuerint cauſa vera, et præciſa talis diſpoſitionis, quæ aliàs probabiliter, ex facti qualitate, ſequuta non eſſet.

Idque indefinitè, ſiuè agatur de primo, ſiuè de ſecundo teſtamento, repro-
19 bata prorſus dicta diſtinctione *Angeli*, vtpotè nulli probabili fundamento innixa, dum eam meritò communiter reprobant, ſequendo *gloſ. & Cin. in ead. l. fin.*, *Iaſ.*, *Dec.*, *Pecchius*, *Miers*, *& alij relati per Caſtill. d. cap. 1. tom. 3. nu. 186. & ſeq.*, vbi hanc firmat eſſe omninò veram, & amplectendam, quoniam agitur de voluntate, quæ eſt indiuidua, ideoque vel indefinitè ſincera, & valida eſt, vel indefinitè malè extorta, & inualida.

Neque aliqua probabilis differentiæ ratio excogitabilis videtur, inter vnum caſum, & alterum, dum ità euentuale, ac ſperatum eſt ius illius, qui in primo
20 teſtamento eſt inſtitutus, vt eſt illud venientis ab inteſtato, qui pro ſe habet teſtamentum ordinatum à lege, quod reuocari dicitur per primum teſtamentum, eo modo quo primum reuocatur per ſecundum.

Atq; cũ his præſuppoſitis, quod adſint ſuggeſtiones, iſtæque ſint falſæ, quodque fuerint præciſa cauſa diſpoſitionis, cum machinatione ad id præordinata, proce-
21 dunt ijdem *Surd. d. conſ. 373.*, *Barz. d. dec. 120.*, *Rauden. deciſ. 45.*, & quotquot alij per eos adducti, & *per Tapp. dec. 16.*, (vbi ad aliud propoſitum diſcurſiuè agitur de materia); Licèt enim allegati Auctores deducant etiam dictam doctrinam *Angeli*, Attamen euidenter patet, quod id agunt, iuxtà conſuetum, (verè damnabilẽ) Iuriſtarũ, & præſertim Conſulentium ſtylum, omnia præter pũcti neceſſitatem cumulandi; Eatenùs ex-
22 cuſabilem, quatenùs ità cogant iudicantium varia ingenia, quæ bona motiua negligendo, mala amplecti ſolent, vndè propterea obtinetur effectus bonus cum cauſa mala, dum in caſibus, de quibus ipſi agunt, dicta requiſita clarè verificabantur.

Ipſique admittunt concluſionem de iure veram, ac receptam, latè comprobatam *per Caſtill. dicto cap. 1. lib. 4. num.*
23 *65. & ſeqq.*, *& num. 81. & 188.*, *& lib. 4. cap. 22. num. 114. & ſeqq.*, ex communi ſenſu antiquiorum ad materiam *tex. in d. l. fin. Cod. ſi quis alter. teſtar. probib.*, vt ſcilicèt (ſecluſis dolo, & machinatione, cum poſitiuo mendacio, falſiſque ſuggeſtionibus), licitum ſit, cum blanditijs, alijſque artificijs, alicuius beneuolentiam captare, eumque inducere ad diſponendum ad ſui fauorem, inſinuando etiam cum veritate imperfectiones, ac vitia ſucceſſoris ab inteſtato, vel primò inſtituti; Alias enim nunquã dari poſſet caſus reuocationis primi teſtamenti cum ſecundo, vel inſtitutio extraneorum, excluſis coniunctis, cum id ſequi non ſoleat, niſi ex aliqua auerſione concepta cum primis, iuncta cum beneuolentia contracta cum ſecundis, vt clarè probant communis vſus, ac ſenſus naturalis.

Benè autem dicta requiſita verificabantur in caſu, de quo agit *Surd. d. conſ. 373.*; Cum enim teſtator inſtituiſſet vnicũ filium legitimatum, quem, alia le-
24 gitima prole carens, diligebat, atque ſucceſſorem deſtinauerat, cum fàlſitate, ac doloſis machinationibus fuit ei ſuggeſtũ ex parte extranei, qui hereditatem anhelabat, eiuſque coniunctorum, quod filius inſidias parare eius vitæ mediante ferro, vel veneno, deſcendendo ad ſpecialia, vndè propterea teſtator nimium indignatus, eum in totũ excluſit; Idẽque, vel ſimilis eſt caſus, de quo agit *Barz.*, vbi de filio adoptiuo, quodque poſteà detecta eſſet falſitas benè iuſtificata, accedente etiam alia probatione expreſſa, vel adminiculatiua, quod aliàs teſtator non fuiſſet ità diſpoſiturus, quodque illæ falſæ ſuggeſtiones fuerint cauſa præciſa, & immediata nouæ diſpoſitionis præiudicialis ei, contra quem facta eſt machinatio; Et ità alij &c.

Iſta theorica ità conſtituta; Quatenus pertinet ad alteram facti inſpectionem, ſuper eius applicatione; Omnia dicta requiſita ceſſare videbantur, cum tamen, ob copulatiuum eorum neceſſa-
25 rium concurſum, ſufficeret quod aliquorum verificatio deficeret; Siquidem; quamuis oppoſitor ad id probandum, ſupra enunciatum ingentem octogenarium numerum teſtium induxiſſet, attamẽ eius probatio reſtringebatur ad tres

viles

viles eius famulos, nempè aurigam, eiuſque ſocerum, & ſocrum, contrà quos, vltrà dictos defectus, dabantur etiam cauſæ indignationis contrà ſecundos teſtamentarios, ideoque deficiebat concludens probatio primi requiſiti ob duplicem teſtium exceptionem.

Deficiebat etiam iuſtificatio ſecundi, quoniam admiſſo, quod benè conſtaret, vt Pompilius famulus teſtatricis, ei ſug-
26 geſſiſſet aliquam nepotis vitam licentioſam, quæ in iuuene nō vxorato excuſabilis erat, non tamen iuſtificabatur, quod ipſe eſſet S. Io. Baptiſta, quodque dictæ ſuggeſtiones fuiſſent falſæ, atq; ex machinatione ad id præordinata; Prout circa conſilium abſtinendi à ſumendo cibum, vel potum, vt id prouenire potuerit ex quadam cautelata, prudentique monitione, ex zelo, vel affectione ergà dominam, ideoq; nullatenùs exindè inferri poterat ad doloſas, ac falſas ſuggeſtiones, cum præordinata machinatione.

Maioris autem, ac omnimodi ponderis apud me videbatur defectus tertij requiſiti, ob dilemma in quo ego, (me
27 in reliquis referendo alijs, pro hac parte doctius, ac plenius ſcribentibus), ſemper inſiſtebam, atque, vt vulgò dicitur, figebam pedes, quod ſcilicèt; Aut teſtatrix ſuggeſtionibus circa machinationem eius vitæ (in qua erat vis, cum aliæ circa vitam licentioſam verè continerēt leuitates) fidem præſtitit, Aut non; Si non credidit, ergò dici non poteſt quod illæ fuerint cauſa noui teſtamenti; Et ſi dicendum eſt, quod crediderit, tunc impoſſibile eſt dicere, quod ità teſtari voluerit, inſtituendo eumdem Carolum in ſemiſſe, & ſic in pluri quàm ius inteſtatæ ſucceſſionis importaret, dum ob exiſtentiam ſororis, ac neptis ex ſorore monialium, ipſe nonniſi in triente ſucceſſionem obtinuiſſet.

Inter odium etenim, & amorem non datur medium, ideoque impoſſibile eſt dicere, quod teſtatrix, præſtando fidem ſuggeſtionibus machinationis eius vitę, voluiſſet ad fauorem huiuſmodi odioſiſſimi machinatoris, cum quo indignationem conceperat, diſponere, eumque honorare in pluri, quàm inteſtata ſucceſſio ei deferret, et ergà quem vtpote collateralem nulla vrgebat obligatio inſtitutionis; Atque iſtud dilemma, ſeù ratiocinium, vtpotè nimium naturale, atque conuincens, aliquorum dubitantium intellectum captiuauit, dum ex recepto Criminaliſtarum, ac Ciuiliſtarum ſenſu, inſidiæ, & machinationes vitæ, inimicitiam, & odium omnimodum, & & capitale cauſant.

Duabus alijs facti circumſtantijs quoque ponderatis; Primò ſcilicèt, quod nō agebatur de teſtatore infirmo, qui mortis cogitatione turbatus, atq; in lecto per
28 quandam ſpeciem tirannidis libertate deſtitutus, ità cōcuſſus eſſet per eum, cui reuerentiam debebat, iuxtà caſum *deciſ. 69. Afflict.*, ac iuxtà alterum, de quo agit *Rauden. dicta deciſ. 45.*; Sed de exiſtente in ſtatu valido, atque per multos dies in eodem ſtatu continuante, ac alloquente ſororem monialem, eiuſdem Caroli materteram, alioſque beneuolos, cum quibus de iam ordinato vltimo teſtamento complacentiam oſtendebat, vndè dicta monialis, cui debebat cordi eſſe vtilitas nepotis, in concurſu prorſus extraneorum, benè dignoſcere poterat, an voluntas eſſet ſincera, & libera, necnè, atque veriſimiliter occurriſſet, vel detegiſſet.

Et ſecundò, quod ſecundi teſtamentarij non erant omninò ignoti, vel non beneuoli de tempore primi teſtamenti, dum in eo, licèt cum diuerſo titulo legati eos benè tractabat, eiuſque beneuolentiam ergà eos ex tunc oſtendit.

Vndè propterea dicebā, quod verus, ac germanus ſenſus eſſet, vt aliqua dicti Caroli licentioſa vita, & aſperi mores, ac etiam aliqua verba imprudenter ab eo prolata, circa deſiderium obtinēdi abſq; maiori mora hanc hæreditatem, cauſaſſent in teſtatrice, non quidem odium, ac formalem indignationem, ſed quandam diminutionem primi amoris; E conuersò autem, obſequia, & ſeruitia feruentiùs hoc medio tempore, per iſtos, iam legatarios, ac beneuolos, ei præſtita, cauſaſſent aliquem amorem maiorem, ex quibus ſimul iunctis, aliqua prioris voluntatis diminutio, ac reſpectiuè accretio facta eſſet; Et conſequenter quod nullatenùs intrarent termini, de quibus agunt ſupra allegati, & alij ad materiam *dicti tex. in l. fin. Cod. ſi quis alter. teſtar. probib.*

Atque hinc ſemper, ac magis, magiſque edocemur, prorſus erroneum, ac
29 abhominabilem eſſe Pragmaticorum abuſum, in huiuſmodi quæſtionibus, quæ ſunt potius facti, quàm iuris, conſarcinare doctrinas, vel attendere generaliter, ac indiſtinctè concluſiones, quæ in conſilijs, vel deciſionibus deducuntur, non benè ponderando caſus, de quibus agunt cum omnibus eorum circumſtantijs, facta comparatione cum caſu controuerſiæ, atque ità inſpiciendo, àn doctrinæ conueniant, & congruè applicentur, necnè; Atque in hoc verſatur totum malum, tot frequentium æquiuocorum productiuum, qnoniam propoſitio deducta in vno caſu, cui rectè congruit, circumque indefinitè adaptatur, non diſtinguendo leprem à lepra.

ROMANA
TESTAMENTI DE IEHOT
PRO
IACOBO IEHOT
CVM
LEGATATARIIS.

Caſus variè deciſus per Rotam, & pendet.

De teſtamento condito per filium familias, an, & quando valeat; Et in ſpecie clerici habentis bona aduentitia, àn de eis teſtetur.

Et incidenter de conſuetudine Galliarum ſuper facultate teſtandi in filijs familias.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Quod filij familias clerici de iure canonico, & ciuili habeant teſtamenti factionem.*
4 *Expenditur diſpoſitio iuris canonici in* cap. quia nos.
5 *De eodem, & quod probet dictam facultatem teſtandi.*
6 *De hiſtoria legis ciuilis, & quod Pontifices eam ſequi non ſoleant.*
7 *Quando dictæ leges attendantur in foro canonico.*
8 *De inteſtabilitate filiorum familias de iure ciuili, eiuſque ratione.*
9 *Quod patri non quæratur vſusfructus in bonis filij clerici.*
10 *Conſenſus patris in donatione cauſæ mortis facta per filium, an ſit pro ſolemnitate, vel pro intereſſe.*
11 *De differentia inter vltimas voluntates, & donationes cauſa mortis.*
12 *De alia conſideratione teſtabilitatis filiorum familias clericorum.*
13 *In Statu Eccleſiaſtico attenditur ius canonicum.*
14 *Quod attento iure ciuili facultas teſtandi non intret in clericis in minoribus.*
15 *Quando ius canonicum attendi debeat etiam in foro laicali, et è contrà.*
16 *Pro hac facultate teſtandi ratione clericatus deſiderantur requiſita Concilij Tridentini.*
17 *An prothonotariatus Apoſtolicus ſuppleat dicta requiſita.*
18 *De non vſu dictorum requiſitorum præſertim ſeruitij in diuinis in Vrbe, & de vſu togæ in profeſſoribus.*
19 *De non vſu patriæ poteſtatis in Gallia.*
20 *De vnione plurium Principatuum ſub vno Principe quid operetur.*
21 *An pro validitate teſtamenti etiam reſpectu forenſium attendatur locus, in quo conditum eſt.*

DISC. XXXIV.

1 A Doleſcens Hadrianus, diœceſis Rhemẽſis, ab auunculo in Vrbe negotiorũ Datariæ ſollicitatore, inſtitutus hæres, ex illis forſan cauſis, quas in iuuenibus, pecuniarum, ac bonorum obuentio, ac libera diſpoſitio producere ſolet, breui ad mortem infirmatus, in teſtamento, in quo Iacobum patrem inſtituit, quamplura fecit legata notabilẽ aſſis partem abſorbentia; Quarè eo defuncto, cum Iacobus pater impugnando dictum teſtamentum tanquam inualidum, legatorum ſolutionem negaret, introducta cauſa, prius coram A.C., &

2 deindè *in Rota coram Priolo, ſub die* 26. *Nouembris* 1668. pro teſtamenti inualiditate reſponſum fuit; Repropoſita verò cauſa *ſub die* 13. *Iunij* 1670. *coram Bourlemont ſubrogato*, receſſum fuit à deciſis, reſpondendo pro validitate, atq; in hoc ſtatu cauſa pendet ſub dubio an ſit ſtandum in primo, vel ſecundo loco deciſis.

In diſputationibus autem deſuper habitis, tres fuerunt puncti; Primò ſuper probatione clericatus teſtatoris, quod conſiſtebat in nudo facto extrà partes Aduocati; Secundò, an poſito clericatu, iſte tribueret facultatem teſtandi, non obſtante vinculo patriæ poteſtatis; Et tertiò, quatenùs clericatus etiam in minoribus ad id ſufficeret, àn deberent cõcurrere requiſita à Concilio Tridentino præſcripta vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori.

Quatenùs igitur pertinet ad ſecũdum punctum, in quo maior, ac penè tota fuit diſputatio, àn ſcilicèt filiusfamilias clericus, etiam in minoribus, habeat factionem teſtamenti in bonis aduentitijs, quæ vtpotè non quæſita ratione clericatus, quaſi caſtrenſia dici non poſſunt; Scribentes pro teſtamenti validitate dicebant, id probari ex vtriuſque iuris canonici, & ciuilis diſpoſitio-

3 ne; Canonici ſcilicèt *in cap. quia nos de teſtamen.*; Et ciuilis *in Auth. præsbyteros Cod de Epiſc. & cler.*, & in corpore vndè ſumitur; Atque ità, ex vno, vel altero iure firmant plures collecti *per Carol. de Graſſ. effect. cler.* 19. *num.* 65. *cum ſeqq.*, *Barboſ. in collectan. ad Auth. præsbyteros, Sanch. ad præcept. decal. lib.* 7. *cap.* 13. *nu.* 33. *Boſſ. de patr. poteſtate cap.* 5. *numer.* 182., latè *Andreol. controu.* 326., qui magnum numerum colligere profitetur, (in hac numerica collectione modernis eorum doctrinam, ac eruditionem oſtẽtare profitentibus, quo nil ineptius).

Scribens ego pro Iacobo patre impugnante validitatem teſtamenti contrarium de iure verius eſſe dicebam; Rota verò etiam in prima huic parti fauorabili deciſione nil deſuper firmare voluit, dum relinquendo punctum indeciſum cum verbo *quidquid ſit*, ſe reſtrinxit ad alium punctum, de quo infrà, ſuper defectu requiſitorum Concilij Tridentini in clericis in minoribus, ad effectum priuilegiorum clericalium.

Diſtinctè ſiquidem expendendo dictũ vtrumque, ius ciuile, & canonicum, à quibus tanquam à fonte, ſeù ſcaturigine, DD. traditiones deriuant; Quatenùs

4 pertinet ad ius canonicum *in d. cap. quia nos de teſtam.*; Quamuis etiam antiquiores Canoniſtæ diligenter relati per *Sanchez loco citato*, & præſertim *Hoſtien.*, *Io. Andr.*, *Abbat.*, *& Cardinal.* ex huius Decretalis diſpoſitione id ſentire videãtur, atque cum eis pertranſeant moderniores Canoniſtæ, ac Morales; Attamẽ id continere videtur æquiuocũ, cum in mẽte Pontificis nunquã fuerit id ſtatuere.

Cũ etenim attento primitiuæ Eccleſiæ vſu, ac antiquorum canonum diſpoſitione, clerici non haberent teſtamenti, vel alterius vltimæ diſpoſitionis factionem in præiudicium Eccleſiæ, quæ eſt eorum neceſſaria hæres, & ſucceditrix, eodem modo quo etiam hodie viget in bonis, quæ Eccleſiæ, vel beneficiorum intuitu, vel occaſione quæſita ſint, vt aduertitur ſupra *in Romana teſtamenti de Iuſtinianis diſc.* 7., *& ſub tit. de benef. diſc.* 81. *& ſequen.*; Dictaque prohibitio tunc extenderetur etiam ad patrimonialia, ſeù aliàs quàm, Eccleſiæ, vel clericatus intuitu quæſita, vt hodie viget in Regularibus profeſſis, idque aſperum videretur; Hinc proindè Pontifex, moderando iſtum rigorem, reſtringit inteſtabilitatem ad bona, Eccleſiæ intuitu, non autem ad patrimonialia, ex parentum, vel coniunctorum ſucceſſione, vel aliàs quæſita; Ideoque Decretalis confirmando an-

antiquam prohibitionem in bonis eccleſiaſticis, eam ſolum moderatur in propnanis, per viam non compræhenſionis, vel remotionis obſtaculi, relinquendo clericos in eorum primæuo, ac naturali ſtatu, ac ſi eſſent laici, non autẽ aliquid plus dando, quam aliàs lex concederet; Ac propterea probabilior videtur dubitatio, quam deſuper habent *Io. de Imola, Ripa, & ſequaces*, quibus adhæret modernus moralis *Boſſ. de patr. poteſtate dicto cap.5. nu.183.*; Potiſſimè quia eadem Decretalis in verbis præſupponit in clericis bona obuenta ex ſucceſſione parentum, quos præſupponit mortuos.

Verum, licèt hæc in puncto iuris, dictæque Decretalis diſpoſitione attenta,
5 ſolida videantur, atque occaſione alterius effectus vſusfructus legalis, quem patri lex ciuilis defert in bonis aduentitijs filij, (in ſenſu etiam veritatis), ità crediderim *ſub tit. de vſufruct. diſc.61.*; Nihilominus maturiùs reflectendo ad punctum, aliquam dignoſcebam difficultatẽ, quoniam, cũ antiquiores Canoniſtæ hũc intellectum tribuerint, moderniq; Canoniſtæ, & Morales magis communiter illum ſequantur, hinc proindè, vbi agatur de clerico in ſacris, vel etiam in minoribus, in quo requiſita Concilij Tridentini verificentur, ob magis communem, ac receptum ſenſum DD., difficile videtur, in foro contrarium ſtatuere; Tum ob maiorem auctoritatum aſſiſtentiam; Tum etiam quia id non prouenit à ſola modernorum traditione, quæ de æquiuoco conuinci valeat, (vt frequenter contingit), ſed etiam à Canoniſtis antiquis, vt ſunt præſertim *Hoſtien.*, & *Io. Andr.* qui fuerunt dictæ Decretalis editioni nimium proximi, ideoque informati qualis fuerit Pontificis intentio in eius editione, iuxtà ponderationes quæ ad intellectum text. *in cap. nauiganti de vſur.* habentur *ſub tit. de vſur. diſc.2.*; Et conſequenter iſta opinio præſuppoſitis tamen terminis habilibus non ità improbabilis videtur, vt prius de tẽpore huiuſmodi diſputationis credebã, ac etiam *d. diſc.61. de ſeruitut.* vt infrà.

Ponderando quoque in idem ea, quæ habẽtur *ſupra diſc.25.*, & in alijs, quod ſcilicèt, cum inteſtabilitas filiorum familias proueniat à diſpoſitione iuris ci-
6 uilis, iſtudque iuxtà legalem hiſtoriam recenſitam *ſub tit. de ſeruitut. diſc.1.*, tũc de recenti in lucem prodierit, atque ex Imperiali edicto cęptũ fuerit vſu recipi; Hinc probabile eſt, quod non de facili Pontifices, qui cum antiquiorũ Canonũ ſenſu, vel SS. Patrum traditionibus procedere ſoliti erant, (vt etiam aduertitur *ſub tit. de præeminentijs diſc.13.*), cũ dicti iuris ciuilis diſpoſitione, ac ſubtilitatibus procederẽt; Potiſſimè verò circa ea tempora, in quibus Imperatores, Gibellinę factionis fautores, vt plurimum, Eccleſiæ, ac Pontificibus infenſi erant, vt hiſtoriæ docent.

Et quamuis ijdem Canones *in cap. 1. de noui oper. nunciat* cum concord. diſpo-
7 nant, vt in ijs, quæ ipſis non aduerſantur, dictæ leges etiam in foro eccleſiaſtico, & cum eccleſiaſticis attendi debeant, taliſque ſit praxis; Attamen, Vel quia dictæ leges ciuiles potius aſſiſtant iuxtà vnam opinionem, aut ſaltim non reſiſtant, vt infrà; Vel quia Canones hunc habeant ſenſum, iuxtà intellectum etiam antiquorum Canoniſtarum, vt ſupra, hinc proindè non videtur quod iſte intellectus adeò abſonus eſſet.

Item ponderando, quod filiorum familias inteſtabilitas, originem trahit à iure ciuili antiquo, ac medio, cuius diſpoſitione attenta, facultas teſtandi, de-
8 ficere videbatur, potius ex defectu materiæ, ac bonorum, quorum filij familias erant incapaces, exceptis caſtrenſibus, vel quaſi, in quibus talis facultas indulgetur; Illa etenim poteſtas, quæ concedebatur donandi cauſa mortis de conſenſu patris, proueniebat ex eo quod patris potius, quam ipſius filij donationem actus continere diceretur, vt aduertitur *ſub tit. de dote diſc.33.*

Cum igitur per ius nouiſſimum inducta ſit alia ſpecies peculij aduentitij, cuius capax eſt filius familias, obſtaculo patriæ poteſtatis non obſtante, tanquam per ſpeciem caſtrenſis, vel quaſi, cum ſola differentia acquiſitionis vſusfructus patri, quod non ſemper procedit, ex ijs, quæ habentur in dicta ſua materia vſusfructus legalis *ſub tit. de ſeruitut. diſc.60. cum plurib. ſeqq.*; Hinc proindè, cum
9 iuxtà opinionem adhuc magis communiter receptam, de qua *d. diſc.61 de ſeruitut.*, dictus vſusfructus legalis non

com-

competat in bonis aduentitijs, quæ filio poſt clericatum deferuntur; Non videtur quæ probabilis ratio ſuadeat dictæ prohibitionis continuationem, & cur in caſtrenſibus, vel quaſi hæc facultas competere debeat, atque in iſtis non.

Potiſſimè quia, ob ceſſantem dictam rationem prohibitionis ex defectu materiæ, probabilius videtur, magiſque communiter receptum eſt, vt ille con-
10 ſenſus patris, quem lex exigit in donatione cauſa mortis, ſit potius pro intereſſe, quam pro ſolemnitate, & ad integrandam perſonam, ex deductis *d. tit. de dote diſc.32. & 33.*, ac etiam *ſub tit. de alienat. & contract. diſc.37.*, vbi generaliter de omni alio contractu filiorū familias; Et conſequenter, quamuis etiam hodie ex communi ſenſu DD. (cum conſueto ſtylo ambulandi in cœca fide cum antiquarum legum diſpoſitione, non
11 diſtinguendo tempora) recepta ſit diſtinctio, potius idealis, ac metaphyſica, inter teſtamenta, & alias vltimas voluntates, ac donationes cauſa mortis, quaſi quod hæc in fieri redoleat contractum, quamuis in facto eſſe importet vltimam voluntatem; Attamen ità dicēdum eſt, potius quia ſic placuerit Legiſtis, quam quod leges ità diſponant, cum ceſſet ratio antiquarum legum, à quibus hæc diſpoſitio prouenit; Ideoque rectè dici poteſt, vt in clericis ſecùs dicendum ſit, quia ſic placuerit magis communiter Canoniſtis, quamuis Canones verè deſuper non diſponant, cum (vt dictum eſt) nulla videatur hodiè vrgere probabilis ratio, cur licitum ſit teſtari de caſtrenſibus, vel quaſi, & non de huiuſmodi aduentitijs.

Conſiderari etiam poſſe obſeruabam aliquam congruam rationem, ob quam clerici in hoc à laicis differre debeant; Quod ſcilicèt clerici dicuntur
12 etiam milites Chriſti, ideòque militaribus priuilegijs in pluribus gaudent, atq; ex communi ſenſu, acquiſita per clericos intuitu clericatus, pro caſtrenſibus habentur; Et tamen id reſpectu facultatis teſtandi, ſeù aliàs per vltimam voluntatem diſponendi, non eſt verificabile, cum eis interdictum ſit per eumdem *text. in dicto cap. quia nos*, vt ſuprà aduertitur; Ergò nō incōgruit, vt ità milites Chriſti, in hoc releuentur, quod illa facultas, quæ competit filijsfamilias armigeris, vel togatis militibus ſæculi in bonis caſtrenſibus, vel quaſi, detur militibus cœleſtis militiæ in patrimonialibus, alijſque aduentitijs, aliàs quàm Eccleſiæ intuitu obuentis, dum in iſtis id interdictum eſt.

Hinc inanis labor videbatur expendere aliud huius opinionis fundamentum deduci ſolitum ex iure ciuili *in dicta*
13 *Auth. presbyteros*, et in corpore vnde ſumitur, quoniam cum præſens cauſa ageretur in Rota, et inter exteros, atque eccleſiaſticos, vndè proptereà non cadebat difficultas oriri ſolita ex Statuto Vrbis, de quo *ſupra diſc.25.*, abſque dubio procedendum erat cum iure canonico.

Vbi verò de dicto altero iure ciuili agendum eſſet, adhùc perſiſtendum vi-
14 debatur in eadem opinione, de qua *dicto diſc.61. ſub tit. de ſeruit.*, cum ex ponderationibus ibi contentis, omninò veriùs videatur, vt diſpoſitio *dictæ Auth. presbyteros*, nullatenus conueniat clericis in minoribus noſtrorum temporum, præſertim ſola prima tonſura initiatis, ex latè ibi deductis, vbi de differentia inter Eccleſiam Græcam, in cuius Statu dicta lex prodijt, et Eccleſiam Latinam, cum alijs ponderationibus ibi contentis, ac videndis nè idem repetatur.

Benè verum, quod poſita dicta diſpoſitione iuris canonici, ſaltim iuxtà intellectum ei attributum per Canoniſtas, cum quibus procedunt Morales, etiam in
15 terris Imperij, ſiue in foro laicali, in quo ſecundùm leges ciuiles, non autem canonicas iudicandum eſt, adhùc idem dicendum veniat, quoniam cum ex deductis *dicto diſc.61. de ſeruit. cum alijs ſupra allegat.*, negari non poſſit, quin dubium ſit, an ius ciuile, (quod in caſibus expreſſis eſt clarum, ac litterale), capiat, necnè iſtum caſum ſimplicium clericorum, qui in eo gradu, vel ordine conſtituti non ſint; Ità rectè in foro etiam laicali recurrendum eſt ad ius canonicum, vel ad Canoniſtarū receptas opiniones pro interpretatione, vel ſuppletione iuris ciuilis, eodem modo, quo in caſu conuerſo, ex ijs, quæ habentur *apud Rot. dec.266. nu.8. par.6. rec., & dec.30. nu.34. par.7.* in quibus cōcordantes, ac frequenter habetur in alijs, quod etiam alibi non ſemel aduertitur præſertim *ſub tit. de iud.*

Quo-

Quouerò ad alterum punctum, ſeù inſpectionem, an ſcilicèt, poſito quod hæc teſtandi facultas competeret etiam clericis in minoribus, deſideranda eſſent re-
16 quiſita *S.C.T.ſeſſ.23.de reform.c.6.*, omninò verior videbatur affirmatiua ex eiſdem rationibus, de quibus *eodem diſc.61. de ſeruitut.*, et *ſub tit. de credito diſc.* . ad materiam beneficij competentis *ex c. Odoardus de ſolut.*, vt in ſpecie ad hunc effectum aduertunt *Caldaſ. in l.ſi curatorem habens, C.de reſt.in integr.verbo læſis num. 105. Spin.de teſtam. in gl. Rubr.p.4. num.23. Barboſ. in ead. Auth. presbyteros num.3.* & alij relati *per Boſſ. de patr. pot. dicto c.5.num.183.*, *et in prima* huius cauſæ *deciſione.*

Adhùc tamen duo releuantem inferebant difficultatem; Primò ſcilicèt, an Prothonotariatus Apoſtolicus iſta requi-
17 ſita suppleret, dum *Barboſ in ſumm. Apoſtol. deciſ. verbo Prothonotarius Titularis num.5.* refert declarationes S. Congregationis, vt ſuppleat requiſitum ſeruitij, non autem alterum inceſſus in habitu, ſuper quo erat controuerſia potiùs facti, quàm iuris.

Et ſecundò quia, vt aduertitur etiam *dicto diſc.* *.de credito* poſito inceſſu in habitu, qui in Vrbe videtur connaturalis, dum etiam laici profeſſores Iuriſtæ, et Medici, alijque curiales eumdem ha-
18 bitum clericalem tanquam togam doctoralem habent, vt habetur actum *ſub tit.de iuriſd.diſc.93.*, vbi de hac materia, et an laici Doctores geſtare poſſint veſtem talarem à clericis vſitatam; Alterum requiſitum ſeruitij Eccleſiæ in Vrbe non videtur eſſe in vſu, dum exceptis illis, qui habent clericatum in titulum beneficij, vt in tribus Baſilicis Patriarchalibus, ac in alijs cernimus, alij clerici non inſeruiunt, neque certæ Eccleſiæ ſeruitio adſcripti ſunt, ſed ſeruitium expletur ab adoleſcentibus laicis conductitijs, et qui vſus in faciem Papæ videntis, ac tolerantis rectè attenditur etiam aduerſus Apoſtolicas conſtitutiones habentes decretum irritans, quod de eius regulari natura impedit contrarium vſum, vt habetur *deciſ. 194. num.15. & ſeqq. par.4. rec.tom.2.*, ac pluries alibi aduertitur.

Scribentes pro legatarijs pro teſtamento ſubſtinendo, etiam in caſu quo clericale priuilegium non ſuffragaretur, dicebātur, quod in Gallia ius patriæ pote-
19 ſtatis in vſu non eſſet, vt dicunt *gl in §. ius autem inſtit.de patr.pot. Bald. de feud. in rubr.an marito ſucced. vx.*, *& rubr.de duob. fratr.de nou. benef.*, *Alex.in l.nemo poteſt num.5. Cod qui teſtament.fac.poſſ.*, *Tiraquell.de retract.lign.§.1.gloſ.9.num. 61.*

Hoc autem motiuum facilis erat ſolutionis ex pluribus; Primò, quia à dicto *gloſæ*, & ſequacium cauendum eſſe aduertunt *Clementin.de patr.pot.c.2.nu.4.*, qui alios refert; Secundò, quia *Tiraquell.* loquitur cum præſuppoſito conſuetudinis qualificatæ, vbi ſcilicèt agatur de filijs vxoratis, vel excedentibus ætatem 25. annorum, vt clariùs habetur *apud Boer. deciſ.197.num.3.& per tot.*, *& Barrius de ſucceſſ.lib.1.tit.7.num.6.*; Tertiò, quia loquuntur de conſuetudine vigente in certis antiqui regni Galliæ prouincijs & partibus, quando ſub regno Galliæ non comprehendebatur totum id, quod
20 hodie ille Rex poſſidet, cum plure adeſſent diuerſi principatus, poſteà ſub ea corona ex ſucceſſione, vel alijs titulis vniti, iuxtà ea quæ in propoſito vnionis plurium principatuum ſub vno Principe, et an cadant leges vnius in altero, habētur *ſub tit.de præeminent. diſc.29. & ſub tit.de feud.diſc.83.*, ac etiam *ſub tit. de benef. diſc. 27.*; Atque iuſtificabatur, quod patria teſtatoris erat de pertinentijs Ducatus Lotharingiæ.

Et demum quartò, quod teſtamentum conditum erat in Vrbe, vt aduertitur in
21 prima huius cauſę deciſione; Quæ tamen reſponſio non placebat, quoniam concluſio, de qua apud *Merlin.deciſ.447.repetit.deciſ.355.p.5.rec. num.13.& ſeqq.*, et pluries *hoc eod. tit.* de attendendo locum teſtamenti, quamuis per forenſem conditi, percutit formam, ac ſolemnitates, non autem ſtatum perſonæ, quoniam ſi hæc iuxtà dictos mores, iam erat ſui iuris ob non vſum patriæ poteſtatis, non ex eo, quod eſſet in Vrbe, efficeretur iuris alieni, dum mora erat accidentalis, et pater erat in patria, vt etiam dicendum eſſet in caſu conuerſo, vt *ſub tit. de alien.& cōtract.* aduertitur; Adhuc tamen in hac facti ſpecie, in qua agebatur de adoleſcente nullam clerici figuram faciente, omninò probabilior videbatur prima reſolutio pro nullitate teſtamenti,

ti, cum nunquam in mente cadat, vt Canones, et Doctores quoad hæc priuilegia de his clericis ſentire voluerint.

IANVEN.

SEV

PORTVS VENERIS TESTAMENTI

AD PETITIONEM

P. IOANNIS BENEDICTI DE PORTV VENERIS

Minoris Obſeruantis.

Diſcurſus pro veritate.

De inteſtabilitate Religioſi profeſſi, Et an teſtamentum ab eo conditum antè profeſſionem, recipiat eſſentiam, ac perfectionem à die profeſſionis, vel à die mortis naturalis, ad effectum caducationis per prædeceſſum inſtituti.

Et an poſita perfectione à die profeſſionis, liceat eidem teſtatori eius voluntatem declarare in præiudicium hæredis inſtituti, vel aliorum, quibus ex teſtamento ius quæſitum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Religioſus profeſſus, an poſſit reuocare teſtamentum conditum antè profeſſionem.*
3 *Quid de nouitio.*
4 *Prohibitus diſponere, vel reuocare diſpoſitionem factam poteſt declarare.*
5 *In ſpecie, an Religioſus declaret eius diſpoſitionem imperfectam.*
6 *An Papa concedat Religioſis facultatem teſtandi, vel reuocandi teſtamentum iam conditum.*
7 *Teſtamentum Religioſi, an recipiat perfectionem à die profeſſionis, vel à die mortis naturalis præſertim ad effectum caducationis per mortem hæredis antè teſtatorem.*
8 *Et an deferendum ſit declarationi eiuſdem teſtatoris, de quo tempore ſenſerit.*
9 *De inteſtabilitate profitentium in Religione Hieroſolymitana remiſſiuè.*

DISC. XXXV.

VOlens P. Ioannes Benedictus de Portu Veneris profeſſionem emittere in
1 Religione Minorũ ſtrictioris obſeruantiæ, vulgò Reformatorum, teſtamentum condidit, in quo hæredem inſtituit Ioannem Angelum conſobrinum, tunc in captiuitate exiſtentem, deputando interim, et donec præfatus inſtitutus in ſtatum libertatis reuerteretur, quoſdam hæreditatis adminiſtratores, quos hęredes fideicommiſſarios deputauit; Dicto autem Io. Angelo in captiuitate moriente, inſtituit eiuſdem fratres & ſorores æqualiter, cum ad certam ætatem peruenerint, eo adiecto, quod vbi ſuper dicto teſtamento aliqua reſultaret ambiguitas, vel dubium, ſtari deberet declarationi duorum ab eo deputatorum, et cuiuslibet eorum in ſolidum.

Cum autem dictus Ioannes Angelus poſt dicti teſtatoris emiſſam profeſſionem, à captiuitate redemptus, ad patriam, ac ſtatum libertatis redierit, ductaque vxore, atque dicta hæreditate agnita, ad paucos menſes obierit abſque prole condito teſtamento, in quo vxorem hæredem ſcripſit, adhuc ſuperſtite dicto teſtatore in ſtatu Religionis continuante, atque aſſerente, eius intentionis fuiſſe prædicto Ioanni Angelo dictos eiuſdem fratres, ac ſorores ſubſtituendi, nedum in caſu, quo in captiuitate moreretur, ſed etiam eo in libertate ſine filijs moriente, quodque id ex errore ſcripto-

ris

ris teſtamenti omiſſum fuerit; Hinc dubitari contigit, an dictus teſtator quamuis religioſus profeſſus facere poſſet dictam declarationem, cui ſtari deberet in præiudicium dictæ vxoris, ab hærede ſcripto vt ſuprà inſtitutæ; Et quatenus de iure id non liceret, an ad id per Superiores habilitari poſſet, atque deſuper conſultus.

Reſpōdi, vt dicti Religioſi declaratio nullatenus attēdēda veniret, quoniam ſequuta iā effectuatione dictę inſtitutionis factæ de Io. Angelo, non poterat ità tolli ius quod eidē, ſeu eius hæredi quæſitum

2 erat cū religioſus per profeſſionē amittat teſtamenti factionem, ideòque ſibi non licèt teſtamentum in ſæculo conditum reuocare, iuxtà magis communem, ac veram opinionem, de qua *Barboſ. de Epiſcopo alleg. 99. Tambur. de iur. Abbat. diſput. 4. quæſit.* 13. *nu.* 4. *Greg. dec.* 87. *nu.* 5. *Rota deciſ.* 623. *num.* 15 *par.* 4. *rec. tom.* 3.; Atq; pro abſoluto ſupponunt omnes tractantes quæſtionem, an nouitius poſſit

3 reuocare teſtamentum, de quo latè *Barboſ. de Epiſcopo dicta alleg.* 99. *num.* 13. *& Tambur. vbi ſupra*, vbi cæteri cumulantur.

Neque ſuffragari poſſe dixi, quod teſtator nollet id agere per viam reuocationis teſtamenti, ſed per viam declara-

4 tionis, quæ etiam in actibus de ſui natura irreuocabilibus, putà in donationibus inter viuos, donatori permittitur, atq; admittēda eſt in donatarij præiudicium, ex eo, quod qui declarat non diſponit de nouo, ſed quod à principio factum, ſeù volitum ſit, clariùs aperit, adinſtar excutientis grana à ſpicis iuxtà bonum *text. in l. adeo* 7. *§. cum enim, ff. de acquir. rerum dominio*, Et cęteris allegatis firmant *Cyriac. controu.* 295. *nu.* 30. *& ſequen. Ottbob. deciſ.* 119. *num.* 8. *&* 195. *nu.* 18., et ſæpius in ſua materia *ſub tit. de donat.* & alibi.

Et in ſpecie, quod religioſus profeſſus poſſit declarare eius voluntatem dubiam,

5 eſt magis cōmunis opinio, de qua *Sāchez ad Decal. lib.* 7. *cap.* 11. *n.* 16. *Barboſ. dicta alleg.* 99. *num.* 15. *in fine, Donatus Lainen. rerum regul. tom.* 2. *tit. de bonis nouitiorum tract.* 7. *quæſt.* 29. *Tambur. de Io quæſit.* 33. *num.* 4.

Id etenim rectè procedit in caſu dubio, atque vbi agitur de declaranda voluntate ambigua, in qua rectè cadat terminus declarationis, ſeu interpretationis, et quo caſu id credebam indubitatum, quoniam ſi teſtator commiſit alijs facultatem interpretandi, multò melius id facere poteſt ipſemet, quo nullus eſſe poteſt de eius voluntate melius informatus; Verum aduertebam, quod difficultas conſiſtebat in eo, vt non verſaremur in caſu ambiguo, ſed claro, in quo non cadit interpretatio *ad text. in l. ille, aut ille, ff. de legat.* 3., ideòque non eſſet interpretari, ſed de nouo diſponere, quod fieri non poteſt, vt præſertim *Tamburin.* vbi ſuprà.

Hinc proindè, in hac teſtamentaria materia habemus, quod ſi agatur de probando declarationem voluntatis ambiguæ, id fieri poſſit per probationes naturales, et ſic per duos teſtes, vel alias ſpecies probationis, quinimò etiam per probationes imperfectas, ac per teſtes ſingulares, vel adminicula, et coniecturas; Sed ſi agatur de re clara, tunc quia eſt ſpecies nouæ diſpoſitionis, ſiue agatur de ademptione, ſiue de relicto, requiruntur eædem ſolemnitates, eademque habilitas ad teſtandum, cum ſit ſpecies noui teſtamenti, ſeù nouæ vltimæ voluntatis, vt eſt omnium recepta diſtinctio, de qua pluries *hoc eodem tit.*

Habilitatio autem Religioſi profeſſi ad reuocandum teſtamentum iam conditum, ac faciendum dictam declaratio-

6 nē, quę haberet ſpeciem noui teſtamenti, concedi non poteſt niſi per Papam, de cuius poteſtate dubitandum nō eſt, cum non agatur de impedimento reſultante à iure Diuino, vel naturali, ſed à iure poſitiuo, cui abſque dubio diſpenſare poteſt; Verum cum ageretur de religioſo profeſſo in Religione incapaci, qui magis mortuo aſſimilatur, ac etiam de tollēdo ius quęſitū, nimiū dubitari poſſe dixi, vt iſta gratia potiùs denegabilis, quā cōceſſibilis eſſet, cū ſoleat Papa concedere indultum teſtandi illis religioſis, qui more ſæcularium in ſæculo viuunt, vt ſunt milites Hieroſolymitani, & ſimiles, vel etiam aliquando Religioſis clauſtralibus in ſolum præiudicium Religionis capacis, cuius bona dici poſſunt ipſius Papæ, Nimium autem rarum, ac difficile eſt, vt id concedendum ſit religioſo ac Religione incapaci, atque non ſolum te-

teſtandi,ſed etiam reuocandi teſtamentum, tollendique ius alteri quæſitum, dum ità eſſent tres exorbitantiæ.

Verùm quia hæres inſtitutus prædeceſſit teſtatori;Hinc proindè dixi, quod vnicum fundamentum venientium ab inteſtato (qui erant ijdem conſobrini ſuperſtites per hunc Religioſum voliti) eſſe poſſet in aſſumendo punctum caducationis, quod ſcilicèt, hærede morientе antè teſtatorem,teſtamentum remanſerit caducum, neque inſtitutionis tranſmiſſio detur in dicti præmorientis hæredes extraneos.

Huius autem pũcti determinationem dixi ab eo articulo pẽdere, àn teſtamentum religioſi, vires, ac perfectionem recipiat à die profeſſionis, & ſic mortis ciuilis, vel potiùs mors naturalis expectanda ſit; Si enim hæc ſecunda opinio
7 attendi deberet, tunc reſultaret caducatio indubitanter, vt in ſpecie *Sanchez in oper. moral., ſeu ad præcept. Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 3. numer. 56.* vbi concordantes, ſecùs autem è contrà.

Iſtam quæſtionem omnium latius, & ex profeſſo tractat idem *Sanchez loc. cit. ex num. 54.*, vbi diſtinguit inter profeſſum in Religione capaci, et incapaci, vt primo caſu, ex magis communi, & recepta opinione, expectanda ſit mors naturalis, ſecùs autem in ſecundo; Quamuis, etiam vtroq; caſu non deſint contrarium volentes, vt ſcilicèt etiam in caſu profeſſionis in Religione incapaci attendi debeat tempus mortis, atque interim bona ſpectare debeant cum dicta ſpe caducationis, vel ad Eccleſiam Romanam, vel ad venientes ab inteſtato, *vt num. 68.*

Quamuis enim regulariter videatur probabilior opinio vtſupra diſtinguẽs,vt in iſto caſu Religionis incapacis latè probat idẽ *Sãchez n. 69.*, & in materia fideicõmiſſaria eſt concluſio hodiè recepta, vt in ſua materia *ſub titulo de fideicomm.*; Nihilominùs iſta videtur quæſtio præſumptæ voluntatis, adeò vt totum fundetur in præſumptione, cui veritas cedere debet; Ideòque ſi appareret, etiam ex coniecturis, quod teſtatoris voluntas fuerit,vt vnũ potius, quàm aliud tempus ad teſtamenti perfectionem attendi deberet,tunc talis voluntas attendenda eſt, vt *idem Sanchez loco citat. num. 54. & 60. cum ſequen.*, vbi de caſu profeſſi in Religione capaci; Idemque in caſu conuerſo dicit *num. 68. in princip.*, vt ſcilicèt diſponentis voluntas omninò ſeruanda ſit.

Si ergò eſt quæſtio voluntatis ambiguæ, etiam ex præſumptionibus, & coniecturis deſumendæ, Hinc aduertebam nõ improbabiliter dici poſſe, vt admitti debeat declaratio eiuſdem teſtatoris adhùc viuentis, quod ſcilicèt eius intentio
8 fuerit, vt teſtamentum effectum ſortiri deberet ſequuta eius morte naturali, & non anteà, cum declarationi non obſtet inhabilitas, dum non eſt diſponere, ſed quod iam ab initio factum, vel volitum ſit, aperire, vt ſupra.

Et licèt *Sanchez loco cit.* loquendo de attendendo teſtantis voluntatẽ,percutiat caſum, quo ipſe velit, vt non expectata morte naturali, profeſſio attendenda ſit; Attamen nulla vrgere videtur ratio,quæ impediat nè idem dici poſſet in caſu cõuerſo,cum eadem ſit vtriuſq; caſus ratio; Iſtudq; dixi videri vnicum remediũ ſufficiens ſaltim ad reddendũ caſum dubium vt ità aliqua honeſta concordia dignus fieret,atque ità quominùs fieri poteſt teſtãtis intentio læderetur; Niſi ex alijs teſtamenti partibus (mihi non communicatis) reſultaret clara voluntas in verbis explicata,vt teſtamentum ſtatim ſequuta profeſſione, effectum, ac perfectionem ſortiri deberet vt erat veriſimilius.

Licèt enim tenor inſtitutionis hæredis cum facultate fiduciarijs data alienãdi, ad effectum redimendi ſcriptum hæredem à ſeruitute, magnam huius voluntatis coniecturam præbere videretur; Attamen iſta erat præſumptio, cui ipſiuſmet teſtatoris declaratio probabiliter præualere deberet; Ideoque vbi veritas ità ſe haberet, atque tuta conſcientia crederetur fieri poſſe, conſului vt facienda non eſſet declaratio voluntatis ſuper ſubſtitutione aliorũ vt ſupra, ſed ſolùm quod voluntas fuerit, vt teſtamentum perfectionẽ, ac effectũ non haberet niſi poſt eius mortem naturalẽ, vt ità dicti alij coniuncti venire poſſent iure caducationis ab inteſtato; Niſi factum eã deſtrueret,quia nempè in teſtamento diceretur, vt illud valiturum eſſet, ac effectum ſortiretur ſtatim emiſſa profeſſione, quo caſu cautela dictæ

declarationis ceſſaret, cum in expreſſis, & claris non cadat terminus declarationis.

In propoſito autem inteſtabilitatis profeſſorum in aliqua Religione, Id habitum fuit pro abſoluto *in vna Peruſina*
9 *hæreditatis* 5. *Maij* 1662., & 30. *Aprilis* 1665. *coram Albergato*, vbi de Fratre cappellano Religionis Hieroſolymitanæ, & in qua cauſa ego ſcribens pro teſtamentario ſuccumbente, qui agebat ad hæreditatem contrà Religionem, ſeù Commendatarium, nõ negabam inteſtabilitatem data profeſſione, ſed negabam iſtã, ex cuius defectu dictæ reſolutiones videbantur parùm probabiles, ex ijs, quæ in hac *Peruſina hæreditatis* pro Franciſco Paſquale habentur *ſub tit. de Regularibus*, cum quæſtio percuteret potius pũctum probationis validæ profeſſionis, qua poſita, inteſtabilitas reſultabat de plano, ſecùs autem èconuerſo.

ROMANA
CENSVS VITALITII
PRO
COLLEGIO ROMANO SOCIETATIS IESV
CVM
ELISABETHA.

Caſus deciſus per Rotam vt infrà, poſteà concordatus.

Teſtamentum profeſſi in Societate Ieſu, àn valeat, atq; effectum ſortiatur à die emiſſæ profeſſionis, vel attendendum ſit tempus mortis naturalis; Et quatenùs attendatur mors ficta, quæ reſultat ex profeſſione, quid dicendum ſit de fructibus bonorum ab ipſomet profeſſo perceptis, antequam hæres in teſtamento ſcriptus hæreditatem adeat. Aliqua de incapacitate profeſſorum Societatis Ieſu, & ipſiuſmet Societatis; Et aliqua de natura, ſeù qualitate pecuniarum, ac reddituum in Chartulario Sancti Georgij Ianuæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De qualitate iurium Chartularij S. Georgij Ianuæ, vt in eis non attendatur mors ciuilis.*
3 *De concluſione ſuper non prohibita ſimulatione perſonarum, quando procedat.*
4 *Titulus adminiſtratorius eſt oppoſitus titulo dominij, neque poteſt eſſe quis dominus, & adminiſtrator eodem reſpectu.*
5 *Teſtamenta Religioſorum quando recipiant perfectionem.*
6 *De dominio bonorum hæreditariorum non transferendo in hæredem ante aditionem, quomodo intelligatur.*
7 *Eleemoſynæ dandæ non ſunt prouiſis.*
8 *De incapacitate Societatis Ieſu quoad ſolemniter profeſſos, ac domos profeſſas, qualis ſit, & in quo differat à Religione minorum.*
9 *Regula de fructibus hæreditate iacente decurſis ipſam hæreditatem augentibus, àn procedat, vbi de facto viuit teſtator, qui eos percepit.*
10 *Idem eſt nullum teſtamentum conditum eſſe, vel hæredem in eo ſcriptum non adire.*
11 *De eadem quæſtione, de qua num. 5.*
12 *De fructibus ex bonis proprijs ab ipſomet teſtatore poſt profeſſionem perceptis nomine proprio, àn eos teneatur reſtituere hæredi ſcripto in teſtamento.*

DISC. XXXVI.

1 VIncentius vol[illegible]e anno 1627., poſt plures annos à tribus votis ſimplicibus, ſolemniter cum emiſſione quarti voti in Societate Ieſu, iuxtà iſtius Inſtitutum, profiteri, teſtamentum condidit, in quo hæredem inſtituit matrem, eique ſubſtituit Eliſabetham ſororem ſimpliciter in omnibus eius bonis, quædam verò iura, ſeù redditus in chartulario, ſeù columna Sancti Georgij reliquit in parte cuidam alteri Vincentio, quo decedente anrè illorum perceptionem, reuerti voluit ad perſonam ab ipſomet teſtatore nominandam, ad effectum, vt eius redditus à nominando erogarentur in vſus ab ipſomet explicandos; Dictaque profeſſione emiſſa, donec mater primò inſtituta vixit vſque ad annum 1645., nullum actum aditionis dictæ hæreditatis fecit, atq; ab indè citrà vſq; ad mortem teſtatoris, pariter Eliſabetha ſoror nullum aditionis actum fecit, ſed idem teſtator nomine proprio, ac iure ſui prioris dominij, ac poſſeſſionis, ſingulis an-
2 nis exegit fructus dictæ columnæ, ſeù chartularij S. Georgij, de cuius peculiari natura eſt, vt non attendatur quæcũque mors ciuilis, qua non obſtante, ſemper illa iura continuant in faciem, ac ſub nomine perſonę, quę in illis libris deſcripta eſt, donec naturaliter viuat, niſi de ipſius expreſſo conſenſu, ſeù reſignatione, ab eius perſona deleantur, atque in alteram transferantur.

Cum autem idem Religioſus; (Siuè ex pecunijs proprijs; Siuè ex cõfidentiarijs, aut aliàs obuentis) plura inueſtimenta in cambia, & cenſus ſub nomine ſæcularium confidentiariorum facere conſueuiſſet, præſertim verò de anno 1651. dediſſet Collegio Romano eiuſdem Societatis quandam ſummam ad cenſum vitalitium ſub nomine Ioannis Georgij, declarantis ſe in dicto contractu habere nudum nomen, illumque creatum eſſe de pecunijs dicti Vincentij, atque ſpectare ad ipſum, ſeù perſonam ab eo nominandam, ſequuta verò eius morte, ob ſuperuiuentiam dicti Ioannis Georgij, ſub cuius vita cenſus creatus erat, adhuc ille duraret; Hinc orta eſt controuerſia inter Collegium, & dictam Eliſabetham religioſi defuncti ſororem, ſuper dicti cenſus pertinentia, fructuumque ſolutione; Et introducta cauſa *in Rota coram Cerro*, datoque dubio, an dicti fructus deberentur Eliſabethæ, *ſub die 6. Iunij* 1664. affirmatiua prodijt reſolutio, ex generalibus fundamentis non prohibitæ ſimulationis perſonæ, & ex coniecturis, ac præſumptionibus, ex quibus elici iudicatum fuit, vt eiuſdem religioſi declaratio, quod adminiſtratorio potiùs nomine dictæ Eliſabethæ ſororis cenſum prædictum cum iſtius pecunijs acquiſijſſet, attendi deberet.

Conceſſa verò noua audientia, cum ego, & cæteri pro Collegio Scribentes, ſatis conuincenter dictam reſolutionem impugnaremus, ex eo quod eius genera-
3 lia axiomata, ſuper non criminoſa, nec prohibita perſonarum ſimulatione per coniecturas, ac præſumptiones iuſtificabili, rectè procederent inter contrahere nõ prohibitos, atq; vbi nulla tertij, vel legis fraus interuenit, adeòut ſimulatio allegetur ſolùm ex parte debitoris, cuius (data veritate contractus) nihil interſit, àn ille ad vnius, vel alterius perſonæ commodum cedat, ex ijs, quæ habentur præſertim deducta *in Romana cambij ſub tit. de cambijs diſc.* 60, & pluries *ſub tit. de alienat. & contract.*; Secùs autem vbi ſimulatio ſub ſe contineat fraudem legis, vel tertij, quod ſcilicèt religioſus, vel tertius, ad fraudandam profeſſatam paupertatem, eiuſque Religionem, ſub ſimulato nomine ſæcularium, proprium commodum debeat reportare, atque de eo deindè ad aliorum fauorem diſponere, (quod in religioſis eſt frequenter contingibile iuxtà ea, quę præſertim habentur deducta *infrà diſc.* 56. *& in alijs*.)

Hinc proindè, nulla in prima repropoſitione capta reſolutione, reſtricta fuit difficultas ad factum, àn ſcilicèt iuſtificaretur, quod pœnès dictum Vincentium, qui aliquas dictæ Eliſabethæ ſororis obuentiones tanquàm eiuſdem procurator exegerat, tot iſtius pecuniæ obuenerint, vt ex eis, tam cenſus, quàm quędam alia cambia acquirere potuerit, atque in calculo deſuper per Eliſabethæ

deſenſores exhibito, ad dictam veritatē
iuſtificandam, omnes fructus dictæ co-
lumnæ, ſeù chartularij non exacti ab
anno 1629. citrà, calculabant ad credi-
tum Eliſabethæ, dum ex dicto tempore
ceſſabat diſpoſitio ad fauorem alterius
vt ſupra de eis facta, quaſiquod in vim
dicti teſtamenti, fructus prædicti ſpecta-
rent ad hæredem, cuius adminiſtratorio
nomine idem teſtator exegerit, ac re-
ſpectiuè inueſtierit.

Quamuis autem cauſæ Patronus pro
hac parte ſcribens, oſtenderet quod
etiam dictum calculum admittendo, ad-
huc pecuniæ abſorptæ remanerēt à qui-
buſdam alijs inueſtimētis præcedentibus
eidem Eliſabethæ adiudicatis, proindèq;
dicta poſſibilitas ceſſaret, atque ſuper
hoc, alijſque fundamentis non benè pro-
batæ ſimulationis, cæteri pro Collegio
ſcribentes inſiſterent; Ego tamen exci-
taui aliud motiuum iuris, ſuper negata
pertinentia dictorum fructuum ad præ-
fatam Eliſabetham, adeòut, poſito etiā,
quod nullum aliud inueſtimentum factū
eſſet, atque ad iſtud dicti fructus inſimul
coaceruati ſufficerēt, adhuc neq; reſulta-
ret effectus per actricē prætenſus; Cumq;
repropoſita cauſa, ob aliquam votorum
diſcrepantiam, neque capta fuerit reſo-
lutio, ſed potiſſimè reſtricta eſſet diffi-
cultas ad hoc nouum motiuum.

Strictè ſuper eo dicebam, impoſſibile
videri, vt reſpectu dd. fructuū columnæ,
dari poſſet in dicto teſtatore titulus ad-
miniſtratorius, cum iſte perneceſsè ex-
cludat in adminiſtrante dominium, ac
poſſeſſionem, quorum vtrumque præ-
ſupponitur pœnes eum, ſub cuius nomi-
ne fit adminiſtratio alijque actus gerun-
tur, cum non poſſit quis eodem tempo-
re eſſe dominus, & famulus, ſeù princi-
4 palis, & procurator, ex deductis per
Poſt. de manut. obſer. 92. nu. 13. & ſequ., &
apud omnes, cū ſit principium abſolutū,
non data perſonarum diuerſitate ex di-
uerſis reſpectibus; Ideoq; cum P. Vincen-
tius huiuſmodi fructus exegiſſet, non
alieno, ſed proprio nomine tanquam
eorum dominus, & poſſeſſor, iure con-
tinuationis prioris dominij, ac poſſeſ-
ſionis, idcircò malè dicebatur vt referen-
di eſſent ad titulum adminiſtratorium.

Verùm obſtabat abdicatio dominij
reſultans ab inſtanti, quo (teſtatore ha-
5 bito pro mortuo) teſtamentum vires, ac
perfectionem recepit; In hac enim quæ-
ſtione, ân teſtamentum conditum per
volentem emittere profeſſionem in ali-
qua Religione, ſumat vires, ac perfectio-
nem à die mortis ciuilis ex profeſſione
reſultantis, vel expectanda ſit mors na-
turalis, remanentibus interim bonis in
dominio religioſi, ſeù Religionis; Quid
quid Scribentes variauerint, concordes
tamen in eo videntur, vt quoties agitur
de Religione incapaci tàm in communi,
quàm in particulari, vires, ac perfectio-
nem recipiat à die profeſſionis, vt ità di-
ſtinguēdo plenè de materia habetur *apud
Sanchez ad præcept. Decal. lib. 7. cap. 3.*, &
habetur actum *diſc. præced.*; Hic autem
videbatur caſus, ſtante omnimoda inca-
pacitate, quæ in hac Societate reſultat ex
quarto voto aſſimilante iſtos Religioſos
Minoribus Obſeruantibus, vt in his ter-
minis aduertit *Sanchez loco cit. num 70.
verſ. Excipe tamen*.

Hinc propterea, nil obſtare videba-
tur id, quod ego ſcribens tanquam Ad-
uocatus deducebam, de non acquiren-
do dominiū bonorum hæreditariorum
per hæredem, niſi ſequuta aditione, ſine
6 qua illa non poſſunt dici propria ad tex.
cum ibi notatis *in l. quod autem ff. quæ in
fraudem creditorum*, cum concord. *apud
Prat. obſer. 15. & 16. Capyc. latr. & ad-
den. deciſ. 8. & 34.* & pluries habetur *ſub
tit. de credito*; Quoniam hoc etiam ad-
miſſo, adhuc fructus hæreditate iacente
decurſi, iſtam augent, ad commodū eius,
qui deindè illam agnoſcendo, hæres, ac
dominus efficitur; Vndè propterea ſi nō
dominus, hæreditate iacente, fructus exi-
gat, non per hoc facit ſuos, neque ab
eorum reſtitutione (ceſſante bona fide)
excuſatur; Multomagis, vbi percipiens,
veritatem agnoſcendo, eos ad commo-
dum hæredis exegit.

Iſta difficultas me ſatis torquebat,
ideoq; reflectendo ad veritatem, adhuc
anceps remanſi; Ex facti ſiquidem cir-
cumſtantijs, clara probatio reſultare vi-
debatur, quod iſte Religioſus præfatos
fructus verè exegiſſet tanquàm proprios
ad eius liberam diſpoſitionem, vt fortè
pecuniæ ità cumulatę ſibi deſeruirent in
eo conſpicuo, ac magno ſtatu, quem al-
tè (non tamen improbabiliter), ex tem-
porum, ac rerum circumſtantijs ſpeta-
bat;

bat; Idque præſertim ex eo comprobatum remanebat, quod non obſtantibus notabilibus inueſtimentis ex dicto cumulo factis, ipſemet religioſus, tanquam vnus ex adminiſtratoribus columnæ totius familiæ, curauit dictam Eliſabetham ſororem, tanquàm pauperem admitti ad participationem fructuum dictæ columnæ deſtinatorum in ſubuentionem pauperum eiuſdem familiæ, quod fuiſſet delictum poſitiuum, applicando perſonæ aliàs diuiti, ac benè prouiſæ, eas ſubuentiones, ac ſubſidia, quæ pauperibus deſtinata ſunt *toto tit. Cod. de mendic. va-*
7 *lid. lib.* 10., vbi Scribentes ex deductis *per Borell. de magiſtr. edict. cap.* 16., ideoqueità voluntas deſumi videbatur, eos exigendi tanquàm proprios.

Neque obſtare videbatur defectus poteſtatis ob dictam incapacitatē, quoniam hæc Societas quoad effectus iuris, aſſimilatur quidem incapacitati Mino-
8 norum Obſeruantium, ſed quoad ea, quę ſunt facti, non ità procedit, dum iſti profeſſi habent de facto vſum, ac retentionem, et adminiſtrationem pecuniarum, quos actus facti non habent dicti Minores in hoc differentes, vt *per Card. de Lugo de iuſt. & iur. diſputat.* 3. *ſect.* 6. *num.* 106.

Prout etiā in hoc differt iſta Religio ab illa Minorum, quoniam etiam quoad Domos profeſſas quæ contradiſtinctæ à Collegijs paupertatem profitentur, licèt ſint incapaces etiā in cōmuni, nihilominùs eſt incapacitas, ad effectum retinendi proprietates, nè viuerēt cum redditibus, non autem ad effectum ſuccedendi, & acquirendi, vt venderēt, atque pretium in earū vſus, & neceſſitates conuerterent, vt plenè habetur *apud Menoch. conſ.* 1014. *num.* 28. *Buratt. dec.* 245., vbi de moderationibus prioris inſtituti per Conſtitutiones Apoſtolicas moderniores, quarum fortè omnimodam notitiam *Sanchez* non habuit, vt *apud Barboſ. ad Concil. ſeſſ.* 25. *de regular. cap.* 5. *num.* 8. *& ſequen.*

Paupertas enim iſtius Societatis reſpectu Domuum profeſſarum non tollit dictam capacitatem ſuccedendi, & acquirendi ad dictum effectum; Reſpectu autem Collegiorum non tollit dominiū, quod reſidere dicitur pœnes Prępoſitum Generalem, ex plenè deductis *dec.* 101. *num.* 15. *cum ſequen. par.* 10. *rec.*, ideoq; nō benè arguitur à Religione Minorum Obſeruantium, ad iſtam.

Poſita igitur in dicto religioſo profeſſo capacitate exigendi, ac retinendi, & adminiſtrādi pecunias de facto, adeò ùt dici non poſſet, vt pro verè, ac naturaliter mortuo habendus eſſet, attenta potiſſimè ſubiecta materia, ob naturam, ſcū qualitatem iſtorum iurium vt ſupra; Pōderabam non obſtare dictum argumen-
9 tum de fructibus hæreditate iacente à non domino perceptis, qui hæreditatem augent, ac hæredi cum retrotractione poſt hæreditatis agnitionem reſtituendi sūt, quoniam id rectè procedere videtur in hæreditate tàm de iure, quàm de facto, verè, ac naturaliter iacente, adeò vt impoſſibile ſit interim dominium, & poſſeſſionem bonorum hæreditariorum penès alium eſſe, cum eſſe non poſſint penès priorem dominum, & poſſeſſorem vt potè iam annihilatum, atque in rerū natura ampliùs non exiſtentem; Secùs autem vbi prior dominus, & poſſeſſor, naturaliter, ac de facto viuit, atque ipſe, vel eius nomine Religio eſt capax habendi ſaltim de facto, ad effectum vtendi, & erogandi, ac adminiſtrādi, quoniā tunc, cum dominium, & poſſeſſio antè aditionem tranſlata non dicantur in hæredem, incompatibile non videtur, vt perſeuerent penès ipſummet teſtatorem, qui per naturalem veritatem, atq; de facto viuit, itaùt fructus ex eius bonis interim proprio iure percepti, acquiſiti cenſeantur Religioni iuxtà ſuam capacitatem, ac eo modo, quo aliàs ſuorum Religioſorum acquiſitiones, ac obuentiones obtinet, ideoque non intret concluſio de fructibus hæreditatem augentibus, atque ad hæredem ex iure retrotractionis pertinentibus.

Si enim ille, qui in teſtamento huiuſmodi profitentium inſtitutus eſt, nolit eſſe hæres, exindè ſequitur, vt corruente teſtamento, quod ità inutile remanet, ac ſi factum non eſſet, habeatur ille religioſus, ac ſi nunquam teſtatus eſſet, dum idem eſt nullum teſtamentum conditum eſſe, vel conditum ſcripto hærede non adeunte ex ijs, quæ habentur præſertim
10 deducta *in Peruſina fideicommiſſi de Corradis ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 88., vbi quod paria ſint, quem obijſſe abſque teſta-

ſtamento, vel cum iſto, quod ob hæredis non agnitionem non habuerit effectum, ideòque tali caſu, ſi idem teſtator ſuperuiuens de facto aliqua bona hæreditaria poſſedit, fructuſque percepit, incongruum eſt dicere, vt iſti fructus hæreditatem augeant, atque ab eodem teſtatore reſtitui debeant hæredibus ab inteſtato venientibus, ità à pari.

Ponderando potiſſimè, quod iſta quæſtio, an ſcilicèt teſtamentum religioſi profiteri volentis ſumat vires à die pro-
11 feſſionis antè mortem naturalem teſtantis, percutit frequentiùs caſum cujtandi caducationem, quæ ob hæredis prædeceſſum teſtatori reſultare dicitur, quo caſu benigna opinio recipienda eſt validitati aſſiſtens, vt liquet ex deductis apud *Sanchez loc.cit.* omnium latiùs hanc materiam tractantem, *& diſc.præced*; Secùs autem, vbi ceſſante æquitatiua conſideratione præſeruandi teſtamentum à caducatione, ſeu inualiditate, de hoc quæreretur ad effectum, vt hæres in eo ſcriptus, proprio auctori, ac ipſimet teſtatori, quæſtionem indebitæ perceptionis fructuum refricaret,

Prætereà, licèt magis communiter receptum ſit, vbi agitur de teſtamento volentis profiteri in Religione incapaci tam in communi, quàm in particulari, vt mors ciuilis ex profeſſione reſultans vim habeat naturalis, atq; ex tunc illud perfectionem, ac effectum ſortiri incipiat, *vt eodem diſc.præced.*; Nihilominùs adhuc iſta eſt quæſtio voluntatis, qua in contrarium expreſſa, vel conjecturali refragante, dicta recepta opinio ceſſat, quoniam non implicat, vt interim, etiam poſt hujuſmodi profeſſionem, bona remaneant penès Eccleſiam vniuerſalem, penès quam iuxtà diſpoſitionem *text. in cap. exijt de verb. ſignif. in ſexto, & in Clementin. exiui eodem*, eſſe dicuntur omnia ad hujuſmodi religioſos, vel Religiones pertinentia, vt ponderatur *dicto diſcur. præced.*; Multò magis in hac ſocietate, in qua non viget tam ſtricta, et præciſa incapacitas, Tum ob contractationem, ac vſum, et adminiſtrationem pecuniarum, aliarumque rerum temporalium penès ipſos religioſos, ipſamque ſocietatem ſaltim de facto vt ſuprà; Tum etiam ob capacitatem Præpoſiti Generalis habendi ſub eius dominio & adminiſtratione bona temporalia ex plenè deductis *dicta deciſ.* 101. *par.* 10. *rec.*; Ideòque ſtante præſertim natura, ſeu qualitate dictorum iurium, nil prohibere videtur, cur negligente hærede ſcripto hæreditatem adire, non poſſit interim ipſemet teſtator ſuperuiuens, iure continuationis, ſeu non abdicationis prioris dominij, et poſſeſſionis, ſaltim de facto fructus percipere.

Conſiderabam è contrà, vt iſta rectè procederent, quoties hæres ſcriptus, à teſtatore inuito, dictorum fructuum re-
12 petitionem prætenderet; Secus autem in hac facti ſpecie, in qua videbatur, quod idem teſtator, recognoſcendo veritatem & bonam fidem, noluit ad commodum proprium, vel Religionis dictos fructus percipere, ſed eos cumulare ad commodum hæreditatis, ſeu hæredis, atque motiuum (licèt per ſcribentes in contrarium non deductum) quando deduceretur, mihi videbatur fortiſſimum; Credebam tamen poſſe reſponderi, vt illud rectè procederet, quando ità dictus religioſus nomine hæredis, publicè, et palàm talem cumulum feciſſet, nomine potiùs adminiſtratorio, quàm proprio, adeòut ab ipſo viuente, ac inuito, hæres liberam auocandi facultatem, ac interdicendi adminiſtrationem habere potuiſſet, vndè actus ſincerè, ac bona fide initus eſſet; Contrarium verò in facti ſpecie potiùs concurrebat, quoniam quoad actum publicum, ac expreſſum exactionis fructuum, ille initus erat proprio, non autem alieno, et adminiſtratorio nomine; Quouerò ad reliquos actus implicitos & occultos, omnes videbantur ſonare in idem, omneſque ſimulationis perſonæ conjecturæ in dicta prima huius cauſæ deciſione ponderatæ, importare videntur ſolùm quamdam velleitatem, ſeu præordinationem dicti religioſi, vt ſorori benefaceret, quatenus tamen eadem pecunia ad ejus vſus neceſſaria non eſſet, non impedita ipſius libera adminiſtratione, ac diſpoſitione, adeòut nulla concurreret probatio, cui innixa, potuiſſet dicta Eliſabetha eumdem teſtatorem inuitum cogere ad hujuſmodi pecuniarũ reſtitutionem, vndè proptereà totũ pendebat ab eiuſdem religioſi libera voluntate, quæ in eo omninò neganda eſt circa bonorum temporalium

lium diſpoſitionem.

Hinc leues dicebam conſiderationes in dicta deciſione contentas, circa præſumptiones reſultantes ab aliquibus dicti Vincētij verbis, quę cū amicis dixerat, vel à mala præſumptione deducta ex deficientia aliquarum eius ſcripturarum, in quibus notulæ, vel declarationes adeſſe poterant, quoniam omnes huiuſmodi actus præſumptiui, ſeu argumentatiui, maioris ponderis eſſe non poterant, quàm eſſent veri, quia ſcilicèt dictus Vincentius moriens hanc voluntatem expreſsè declaraſſet, ſeu inter ſcripturas, quatenus extarent, eadem declaratio reperta eſſet, cum totum penderet à libera voluntate eiuſdem profesſi, qui poterat declarationem non facere, vel priuatè factam occultare; Vndè propterea punctus erat, an actrix ab eo inuito dictas pecunias auocare potuiſſet, vel illarum diſpoſitionem, ac adminiſtrationem impedire necnè; Atque in effectu veritas videbatur, quod religioſus voluerat dictas pecunias ità inueſtitas habere, donec viueret ad eius liberam diſpoſitionem, moriens verò relinquere ſorori, quod in religioſo non eſt practicabile, quoniam eſſet dare in eo liberam diſponendi facultatem omninò interdictam.

Pluribus etiam adminiculis concurrentibus, quæ id euidenter cōprobare videbātur; Primò ſcilicèt, quod curauit per Ioannē Georgium confidentiarium fieri declarationem, ſeù recognitionem veritatis ad fauorem, ſui ipſius, vel perſonæ ab eo nominandæ, cum aliàs debuiſſet ſincerè fieri pura declaratio ad fauorem dictæ actricis; Secundò, quia in facto iuſtificabatur, quod dictæ Eliſabethæ magis congrueret ratione ætatis, aut valetudinis, vt præfatus cenſus vitalitius in eius perſona, atq; ſub eius vitæ periculo crearetur, quàm dicti Io. Georgij confidētiarij; Omninò ſiquidem incongruum erat, ac imprudens conſilium, vt mulier vidua, volens ſuæ ſubſtentationi ità conſulere, exponere voluerit totum eius aſſem periculo vitæ tertij, quo moriente, ipſa depauperata remaneret, dum præſertim nulla ſuberat neceſſitas, vel cauſa ſimulandi diuerſam perſonam; Ceſſante etenim cauſa, receptum eſt non de facili ſimulationem admittēdam eſſe; Et tertiò fortiter, quia eadem Eliſabetha habebat filium iuuenem ac robuſtum, in cuius perſona omninò probabilius erat, vt huiuſmodi cenſus crearetur; Credo autem, quod cauſa ſopita ſit per cōcordiam; De incapacitate autem huius Societatis agunt *Mart.conſ.*11.*Giouagn.conſ.*85.*lib.*1.*Cenſal.ad Pereg.art.*28. *verſ.Quintò obſeruo.*

ROMANA

FACVLTATIS DISPONENDI

PRO

MONASTERIO CONVERTITARVM.

Diſcurſus pro veritate.

De inteſtabilitate, ac interdicta facultate diſponēdi meretricum Vrbis, non relicta quadam portione Monaſterio Conuertitarum; An eas impediat, quin pecunias dare valeant ad cenſum vitalitium, adeòut iſte contractus per Monaſterium ratione eius præiudicij, poſſit eis prohiberi.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries, et de inteſtabilitate mulierum inhoneſtarum in Vrbe.*
2 *Mulieres inhoneſtæ cenſentur iure prodigi, ideoq; eis interdici poteſt adminiſtratio.*
3 *Religioſus, cui permiſſa ſit aliquorum bonorum adminiſtratio, an poſſit dare pecuniam ad cenſum vitalitium.*
4 *Mulier inhoneſta quod acquirit ex turpi quæſtu ſibi acquirit.*

5 *Ha-*

5 *Habet ſuorum bonorum diſpoſitionem, et eſt teſtabilis.*

6 *Cenſus vitalitius continet contractum onerofum & correſpectiuum.*

7 *Facultas interpretandi non cadit in claris.*

8 *Iniuſtum eſt mulieribus inhoneſtis prohibere contractus vitalitios.*

9 *Sed cum temperamento probibitio fieri poteſt, vt conſulatur fraudibus.*

DISC. XXXVII.

DIſponentibus Cōſtitutionibus *Leonis Decimi*, & *Clementis Septimi*, vt om-
1 nia bona mulierum meretricum Vrbis ab inteſtato morientium abſq; prole legitima, euiuſdam ſpolij iure, ſpectent ad Monaſterium mulierum impudicarum pœnitentium, quæ vulgò *Conuertitæ* nuncupantur, quodque teſtandi, vel etiã inter viuos, ſeu cauſa mortis, aut aliam diſpoſitionem faciendi, facultatem non habeant, niſi certa quota dicto Monaſterio aſſignata, ſeu relicta, quodque omnis diſpoſitio aliter facta, irrita & inualida reputetur, adeòut Monaſterium omnia capiat, perindè ac ſi diſponens ab inteſtato obijſſet; Hinc huiuſmodi inhoneſtæ mulieres, ad huiuſmodi reſtrictionem euitandam, dare conſueuerunt pecunias ex earum turpi quæſtu quæſitas ad cenſum vitalitium, cum aliquo præiudicio dicti Monaſterij, quod ità nil poſt earumdem mortem ſperare poteſt; Quare per aliquos eius Adminiſtratores motiuatum fuit, an huiuſmodi contrahendi ſpecies, poſſet ac deberet prohiberi, ſtantibus amplis facultatibus, quæ per ſecūdam præſertim Conſtitutionem *Clementis Septimi* cōceſſæ ſunt iſtius Monaſterij adminiſtratoribus, interpretandi ac declarandi omnia ea, quæ pro earumdem obſeruantia, maiorique firmitate opportuna viderentur; Conuocato igitur ad id, congreſſu Deputatorum, inter quos plerique aderant periti I.C., varia fuerunt vota.

Aliqui enim, indefinitè credebant id prohiberi poſſe, dum Cōſtitutiones prędictæ, præſertim poſterior *Clementis*, nedum prohibent factionem teſtamenti, ac donationes, tam inter viuos, quàm cauſa mortis, ſed etiam omnem aliam diſpoſitionem, ſubcuius generico nomine dicebant venire huiuſmodi ſpeciem contractus, per quem in præiudicium Monaſterij vocati ad ſucceſſionem, in alterius beneficium de bonis diſponitur; Subiūgendo quod huiuſmodi Conſtitutiones aliquod fundamentum habeant in diſpoſitione iuris communis, qua attenta, huiuſmodi inhoneſtæ mulieres, quem-
2 admodùm proprij corporis prodigalitatem exercent, ità & in bonis prodigorum iure cenſendæ ſunt, ideòque poſſit, ac debeat eis, adinſtar prodigorum, interdici adminiſtratio *ad text. in l. & mulieris, ff. de curatore furioſi*, ibique *gloſ.* & cæteri collecti *per Gratian. diſcep. 962. num. 22. cum ſequen., & per modern. Carol. Rot. in tract. de priuil. mulierum cap. 3. ſpecial. 7. num. 50. & 51.*

Aliorum ſententia erat, quod cum per dictas Conſtitutiones certa quota huiuſmodi bonorum iure neceſſariç ſucceſſionis Monaſterio reſeruata eſſet, ità ſtatuendum, ſeù declarandum videbatur, vt ex alijs bonis in hæreditate dictarum mulierum remanentibus, integra quota Monaſterio deberetur, habita etiam ratione pecuniarum, quæ per eas viuentes ad cenſum vitalitium datæ fuerint, procedendo cum ijs, quæ habemus de bonis donatis, ſeù aliàs titulo lucratiuo in vita diſpoſitis per paričiem, ponendis in calculo legitimæ filiorum, vel econtrà, vt in ſua materia *ſub tit. de legitima, & detraction.*

Neutra ſententia mihi placuit, ſed fui in voto, vt id neq; poſſet, neq; deberet ad praxim deduci; Ad id autem methodicè probandum, duas conſtituebam inſpectiones, Vnam ſcilicèt, àn ex ſola iuris communis, vel dictarum Conſtitutionum diſpoſitione dici valeat, vt dictę mulieres ad huiuſmodi contractum peragendum inhabilitatæ eſſent; Et alterã, àn in vim facultatum, poſſent Deputati Monaſterij id ex integro ſtatuere, et quatenùs poſſent, àn deberent, adeout prouiſio, iuſta, honeſtaue reputanda eſſet, vel potiùs econuersò.

Quoad primum, quando daretur ſimpliciter, nedùm inteſtabilitas, ſed etiam indefinita prohibitio adminiſtrationis
3 bonorum; Tunc dicebam, vt ſaltim à ſimili applicari poſſent ea, quæ in his ſpecia-

cialibus terminis cenſuum vitalitiorum firmata fuerāt *per Rotam in Romana cenſuum 27. Maij 1652 coram Bichio,& 27. Aprilis 1654. corā Beuilaqua*, quarū prima eſt impreſſ. *dec.* 253. *p.* 11. *rec.*& inter ſuas *dec.* 508.; Cum enim cuidā religioſo profeſſo indultum fuiſſet per Papam, vt abſque ſuperiorum impedimento, retinere, ac adminiſtrare poſſet quædam bona ex coniunctorum ſucceſſionibus in eum obuenta, deciditur quod non poterat facere cenſus vitalitios in præiudiciū Monaſterij.

Verùm iſtud ſimile non videbatur applicabile ad caſum, quoniam religioſus profeſſus eſt incapax acquiſitionis dominij, quod directè, ac immediatè reſidet penès Monaſterium; Ideoque non ſolùm eſt inteſtabilis, ſed generaliter interdictus quomodocumque diſponere, etiam per actus oneroſos, & correſpectiuos cōcernentes ſortem principalem bonorum, cum huiuſmodi facultates percutere videantur ſolùm quamdam adminiſtrationem, ac erogationem fructuum in religioſos, ac pios, & honeſtos vſus, vt in eiſdem deciſionibus plenè deducitur,

Id autem dici non poteſt de huiuſmodi mulieribus, quæ licèt turpiter agant,
4 attamen licitè acquirunt, atque bona ex turpi quæſtu quęſita, de eorum dominio, ac libera diſpoſitione efficiuntur *ad tex. in l.* 4. *S. ſed quod meritrici ff. ob turpem cauſam*, vbi *Iaſ. & alij, Angelus in l.* 2. *Cod. eodem Peregr. de iure fiſci lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 6. *Ricciull. in tractat. de meretricibus, ſeù de perſonis in ſtatu reprobo lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 7.; Ideoque de iure dici nō poſſunt inteſtabiles *Ricciull. vbi ſupra cap.* 32.; Neque tales dici poſſunt ex
5 dictis Conſtitutionibus, dū illas expreſsè præſupponunt de iure teſtabiles, tam in caſu quo legitimam prolem habeant, atq; ad iſtius fauorem diſponant, quàm etiam in caſu, quo citrà fraudem, ab Vrbe diſcedant; Ac etiam in Vrbe ſunt teſtabiles, quotiès certam quotam dicto Monaſterio relinquant, vndè propterea dici non poteſt, vt eis interdicta eſſet bonorum ſuorum adminiſtratio per cōtractus oneroſos, & correſpectiuos, qualis eſt iſte.

Hinc ſequebatur, quod iſte contractus includi nō videatur ſub genere aliarū diſpoſitionum, quæ vltrà donationes, tàm inter viuos, quàm cauſa mortis, per eaſdem Cōſtitutiones prohibentur, quoniam illæ vtuntur verbo, *alijs*, quod iuxtà vulgaria axiomata, denotat ſimilitudinem, ideoque intelligitur de ſimilibus, & ſic de diſpoſitionibus titulo lu-
6 cratiuo, in quibus ille, qui obtinet, contendat de lucro, quod dici non poteſt in huiuſmodi contractu merè oneroſo, & correſpectiuo, in quo ob incertitudinem vitæ dantis pecuniam, iſte poteſt eſſe potiùs in lucro, ac recipiens potiùs in damno; Et conſequenter nulli iuris fundamento innixum videbatur votum opinantium, vt ſub dicta generali diſponendi prohibitione iſte contractus veniret; Accedente etiam antiqua, & inconcuſſa obſeruantia, tàm circà huiuſmodi contractum, quàm etiam circà erogationem pecuniarum per iſtas mulieres fieri ſolitam, in officia, vel loca montium vacabilia, in quibus eadem ratio militat.

Minùs iuridicum, ex eadem ratione, videbatur aliud votum ſupra relatum, vt iſtę pecunię ponēdę eſſent in calculo pro regulanda quota Monaſterio debita, tāquàm ſpecie legitimæ; Tum quia non exindè conſultum remanebat Monaſterio ob aliorum bonorum non exiſtentiā; Tum etiam quia concluſio prædicta, de qua ſæpiùs *ſub d. tit. de detractionibus*, procedit in bonis donatis, ſeù aliàs titulo lucratiuo diſpoſitis, non autem in huiuſmodi contractu, qui vt ſuprà dictum eſt, oneroſus, ac merè correſpectiuus potiùs dicendus eſt, tanquàm emptio, & venditio aleæ, ſeù iuris annuæ præſtationis ad tempus vitæ emptoris pro certo congruo pretio, ex ijs, quæ de hoc cenſu vitalitio habentur *apud Cenc. de cenſ. quæſt.* 10. *Leotard. de vſuris quæſt.* 49. *Rouit. pragm.* 2. *de cenſibus, Rot. deciſ.* 514. *poſt eumdem Cenc. in Romana vineæ ad repoſum* 28. *Iunij* 1649. *coram Arguelles*, & in ſua ſede *ſub tit. de Cenſibus.*

Eamdem difficultatem habui circa facultatem Deputatorum id decernendi,
7 quoniam eorum facultas eſt in declarando, ſeù interpretando; Id autem cadit in ambiguo, ac in ijs, quæ prætendi poteſt, vt implicitè contineantur ſub Conſtitutionibus, non autem in claris, in quibus non eſt declarare, ſed de nouo

diſponere, iuxtà communem, ac receptā diſtinctionem, quā habemus frequentius in materia obſeruantiæ interpretatiuæ, vel præſcriptiuæ; Siuè in terminis declarationis, quæ licita eſt donatori etiam in donatione irreuocabili inter viuos; Seù probationis faciendę per teſtes ambiguæ, vel reſpectiuè nouæ, ac diuerſæ voluntatis teſtatoris, vt primo caſu ſufficiat naturalis etiam imperfecta, ſecundo autem ſolemnis, vt frequenter in omni materia aduertitur.

Quarè aliud dicebam non remanere remedium, niſi illud ſupplicandi Sanctiſ-
8 ſimo, pro ſpeciali prouiſione; Verū punctus erat, àn, & quomodo petitio concipienda eſſet, vt tanquàm iuſta, & rationabilis exaudiri mereretur; Et in hoc pariter habebam difficultatem ſuper dicta prohibitione, ità ſimpliciter, ac indefinitè obtinenda, quoniam ità eſſet ponere iſtas mulieres in neceſſitate ducendi perpetuò vitam inhoneſtam, atq; nunquàm redeundi ad meliorem frugē, ad quam cum huiuſmodi ſpecie contractus (vt quandoque experientia etiam docet) reduci poſſunt, ſibi nempè conſtituendo cum earum turpi quæſtu tantùm redditum, cum quo in ſtatu honeſtatis viuere poſſint, ob longè maiorem fructum, qui ex cenſu viralitio percipitur, quod econuersò nō eſt de facili practicabile mediante inueſtimento in cenſus perpetuos, ſeù in bona ſtabilia, & loca montium non vacabilia, dum in hac ſpecie inueſtimenti, ad conſtituendum redditum ad congruam ſubſtētationem idoneum, longè maior ſors neceſſaria eſt.

Iuſtam tamen, ac rationabilem credebam petitionem, per quam, neque ſimpliciter dicta contrahendi ſpecies pro-
9 hiberetur, neque iſtæ mulieres omninò liberam, ac effrœnatam haberent licentiam faciendi huiuſmodi contractus, ſub quorum pallio prohibitæ diſpoſitiones in fraudem de facili fieri poſſent, fingendo ſcilicèt dare amaſijs, vel alijs, in quos diſponere volunt, pecuniam ad cenſum vitalitium; Statuendo, vt ſub decreto irritanti per viam Conſtitutionis, ſeù edicti generalis, huiuſmodi contractus per inhoneſtas mulieres fieri non poſſint, niſi cum interuentu perſonæ ad id deputandæ per Cardinalē dicti Monaſterij Protectorem, ſeù per Congregationem ad eius regimen, & adminiſtrationem deputatam, vt ità, ſpectatis, ſtatu, ac ætate mulieris, & perſona, cui pecunia datur, alijſque facti circumſtantijs, videatur àn contractus prædictus ſincerè, ac citrà fraudem fieret, vel econtrà.

Quemadmodum enim etiam honeſtæ matronæ, nullam de iure communi prohibitionem contrahendi, ac liberè de bonis ſuis diſponendi facultatem habentes, adhuc per Statutum Vrbis 151. generaliter inhabilitatæ ſunt ad contrahendum quamuis ſint maiores, niſi cum interuentu Iudicis, ac proximiorum, ſeù in iſtorum defectum curatoris, & vbi ſunt minores, adeòut duplex defectus concurrat, vnus ætatis, & alter ſexus, cum interuentu etiam alterius curatoris iuxtà Statutum 113., quod hodiè receptum eſt cumulatiuè ſeruandum eſſe cum dicto altero Statuto 151.; Ità conſiderando in iſtis mulieribus eūdem duplicem defectum, vnum ſ. generalem ſexus, mulieribus honeſtis etiam communem, et alterum particularē prodigalitatis, de qua ſupra, cōgruū videtur alteram particularem ſolemnitatē adijcere, adeòut, adinſtar dicti alterius curatoris, qui ex Statuto 113. requiritur in contractibus mulierum minorum, vltrà ſolemnitates requiſitas à dicto alio Statùto 151., ſuccederet iſte deputatus permiſſurus contractum ſincerè, ac citrà fraudem faciendum, negaturus autem in caſu conuerſo; Atq; in hanc ſententiā cæteri congregati deuenerunt, cum determinatione expectādi oportunitatem pro huiuſmodi ſupplicatione porrigenda; Incertum autem eſt quid ſequutum ſit.

In propoſito autem huiuſmodi Conſtitutionum, inſinuando ſolum pro quādo caſus occurreret, de illis habetur *apud Gabr. conſ.* 17. *lib.* 2. *Guazzin. de confiſc. concl.* 13. *limit.* 42., *& per Rot. coram Seraphin. deciſ.* 999.

RO.

ROMANA
HÆREDITATIS, vel BONORVM
PRO
VRBANO, ET MARIO
CVM
IOANNE CELSO.

Caſus deciſus per Rotam vt infrà, poſtea concordatus.

De inualiditate teſtamenti ob demẽtiam teſtatoris, et quæ dementiæ ſpecies ad hunc effectum requiratur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Quæſtio ſuper inualiditate diſpoſitionis ob mentis infirmitatem eſt inuoluta potiùs in facto, quàm in iure, & diſtinguuntur pro deciſione plures caſus, & cui incumbat onus probandi ſanitatem, vel infirmitatem reſpectiuè.*
3 *Ponderantur circumſtantiæ inferentes ad mentis infirmitatem.*
4 *Quomodo teſtes in materia huiuſmodi probationis attendendi ſint.*
5 *Quomodo ſit probanda ſanitas mentis, poſtquàm infirmitas probata eſt.*
6 *An datio curatoris probet infirmitatem mentis.*
7 *Deputato curatoris ſola non probat ameniam.*

DISC. XXXVIII.

1 CVm N., Vrbani, Marij, & Ioan. Celſi germanus frater, Vaticanæ Baſilicæ Canonicus, ob frequentes læuitates, ac amentiæ ſigna, ex coniunctorum opera, cum Congregationis Viſitationis Apoſtolicæ auctoritate, deputato curatore eius bonorum adminiſtrationi, ductus eſſet ad Sutrinam Ciuitatem, vbi plurium annorum ſpatio viuens, diem clauſit extremum, ibi teſtamentum condidit, in quo hæredem inſtituit Ioannem Celſum, qui occaſione profeſſionis in quadam Religione, amplam fecerat renunciationem ad fauorem aliorum fratrum, deindè verò Apoſtolica auctoritate translatus ad quandam Cõgregationem, ob iſtius ſuppreſſionem, in ſtatu clerici ſæcularis in Vrbe viuebat, vndè propterea ſequuta morte dicti teſtatoris iudicium inſtituit *in Rota coram Cerro*, tam ſuper reintegratione ad bona propria renunciata, tanquàm ex ceſſante cauſa renunciationis ob regreſſum ad ſæculum, quàm ſuper immiſſione ad bona dicti teſtatoris, atque opponentibus præfatis Mario, & Vrbano omnium dictorum bonorum poſſeſſoribus de renunciatione, ac etiam de teſtamenti prædicti inualiditate ob teſtatoris amentiam, Rotæ, ex prudentialibus motiuis, viſum fuit reijcere hanc ſecundam exceptionem ex capite non benè probatę talis amẽtiæ, quæ ſufficeret ad inteſtabilitatem, actorem verò excluſit ex capite renunciationis, vt liquet ex deciſione deſuper edita 19. *Februarij* 1658. *coram Cerro*.

Hæc autem deciſio, quoad bona propria ipſius renunciantis, atque de tempore renunciationis iam delata, mihi pro dictis fratribus reis conuentis ſcribenti, (reflectendo ad veritatem), viſa eſt iuſta, benèque fundata; Quouerò ad alia, ex dicta teſtata præſertim ſucceſſione poſtmodùm obuenta, ſuper dicti teſtamenti validitate videbatur ſubeſſe aliqua ratio dubitandi, ex ijs, quæ habentur in hac eadem cauſa in ſua ſede *ſub tit. de Renunciationibus*; Reſpectu autem dictæ ſucceſſionis, viſa eſt iuſta reſolutio ex capite inteſtabilitatis teſtatoris per Rotam non admiſſæ, ideoque placuit reſolutio, quamuis non placeret ratio reſolutionis; Atq; ſuper hoc puncto inteſtabilitatis, cum in prima propoſitione, in qua nulla capta fuit reſolutio, multa hincindè deducerẽtur, & in ſecũda diſputatione, in qua reſolutio prodijt; Cũ per Scribentes pro actore magno allegationũ cumulo deducerentur plures auctoritates, ac deciſiones percutientes diuerſos caſus; Hinc proindè ſcribendo ad

ad cauſam (etiam cũ ſenſu veritatis circa theoricas in abſtracto), præcisè vt ſequitur reſpondebam deductis in contrariũ, quamuis ego met haberem difficultatem circa applicationem, in qua eſt tota vis.

Quæſtio hæc, de teſtamentorũ ob mẽtis defectũ inualiditate, videtur de magis
2 inſolutis quas habeamus, non quidem in puncto iuris, dum nullam legum antinomiam, vel dubium intellectum deſuper habemus, ſed ex varietate ſcribẽtium; Attentè verò conſiderata diuerſitate caſuum, in quibus diuerſimodè DD. loquuntur, conſtat quæſtionem huiuſmodi, (quæ potius eſt facti, quàm iuris), ex caſuum diſtinctione reddi planam, atque difficultatem ſolum conſiſtere in applicatione.

Primus igitur caſus eſt, vbi amentiæ ſtatus non eſt adhuc firmatus, illa verò, ex verbis, & factis, vel ſignis viro ſano non conuenientibus deduci prætẽditur; Et tunc regula eſt pro validitate actus, ideoque alleganti mentis infirmitatem, tanquàm habenti contrà ſe præſumptionem iuris, incumbit onus id probare concludenter per actus vniuocos, qui amentiã concludãt, ideoq; nõ ſufficiunt læues, ac æquiuoci, quoniã ad extraiudicialem rei ſuæ diſpoſitionem nõ requiritur perfecta prudentia, ſed ſufficit, vt nõ adſit poſitiua dementia, quamuis aliàs ingenij hebetudo, vel craſſities adeſſet; Fortiùs verò, vbi cum dicta iuris præſumptione concurrerent aſſertio Notarij, benèq; ordinata ſeries diſpoſitionis; Et in his terminis procedunt deducta, cæteris relatis per *Caren. reſol.* 171 *nu.* 2. *& ſeqq. & per Rot. dec.* 566. *par.* 1. *diuerſ. deciſ.* 233. *ex num.* 18. *par.* 7. *recen. coram Buratt. deciſ.* 356. *Duran. deciſ.* 178. *dec.* 265. *par.* 9. *apud Celſ. deciſ.* 166. & alios, qui ad hoc ſolent, ac poſſunt allegari, cum ibi deductis.

Secundus caſus eſt, vbi probatur quidem in diſponente de aliquo tempore infirmitas mentis, ſed accidentalis, ad modicum tempus, non autem fixa, neque confirmata, quia nempè aliquando vir aliàs prudens, actus furioſo conuenientes geſſerit, quod ſæpè contingit in corporibus, febre, vel graui dolore affectis; Et tunc aliqua pugna eſt inter DD. ſuper onere probandi, àn ſcilicèt iſtud incumbat impugnanti, vel è conuerſo ſubſtinenti actum; Atque recepta videtur benignior opinio pro validitate actus, ideoque ſit onus impugnantis probare quod actus geſtus eſſet in eo ſtatu, in quo diſponens mentis alterationem patiebatur, vt latè *apud Duran. & Buratt. vbi ſupra*, vbi concordantes; Tunc etenim potius ex tumultuario mentis impulſu, ac alteratione, quàm ex vera cerebri læſione, actus amentiæ originari ſolent.

Tertius eſt præcedenti proximus, vbi probetur amentia etiam ad longum tempus, ſed interrupta, cum lucidis interuallis; Et tunc adeſt eadem DD. diſcrepantia, vt plurimum autem deciſio pendet à qualitate diſpoſitionis; Si enim ea eſt prudens, ac benè ordinata, tunc præſumptio eſt, vt facta ſit de tempore lucidis; Secùs autem econtrà, atque ità intelligendum venit iudicium Senatus Romani relatum *per Valerium Maximum*, de quo *diſc. ſequen.*

Quartus demùm eſt caſus, quo amentiæ ſtatus iam probatus, vel firmatus fuerit, non accidentaliter, atque ad modicum tempus ex aliqua corporis iufirmitate, ſed ſimpliciter, atq; per tempus notabile; Et tunc, dum à communiter accidentibus, iſta infirmitas, poſtquàm contracta eſt, eſſe ſolet incurabilis, certa concluſio videtur, atque ferè omnes concordant, vt præſumptio ſtet pro continuatione furoris, vel amentiæ, adeòut volẽti ſubſtinere actum ſub prætextu recuperatæ ſalutis, tanquàm habenti contrà ſe iuris præſumptionem, incumbat onus id probandi concludenter, ac per probationes certas, non autem per æquiuocas deductas ex aliquibus verbis, vel factis prudentibus, quoniam etiam ſtulti, ac amentes ſolent aliquaudo ad propoſitum loqui, vel prudenter operari; Id autem prouenit potiùs à caſu, quàm à iudicio, vt deducto notiſſimo exemplo *fatui Pariſienſis*, probant poſt alios ab eis allegatos *Maſcard. de probat. concl.* 825. *Menoch. lib.* 6. *præſumpt.* 45. *num.* 68. *& ſequen. Marta de ſucceſſ. par.* 4. *quæſt.* 1. *artic.* 2. *nu* 13. *& ſequen.* latè *Rubeus de teſtamen. ad pias cauſ. cap.* 14. *num.* 163. *& ſequen. Surd. conſ.* 89. *num.* 28. *Cyriac. controu.* 34. *ex numer.* 13. egregiè *Apont. conſ.* 149. *volum.* 2. *Mantic. dec.* 60. *num.* 4., & benè admittit *Rota coram Durano dicta*

*dicta deciſ.*178. *num.*25. *& ſequen.*

Neque contrarium firmant deciſiones, vel DD. pro actus validitate facientes, quoniam omnes percutiunt caſus præcedentes, non autem iſtum, in quo præmiſſa regula procedit, etiam ſi diſpoſitio, prudenter, benèque ordinata ſit, cũ hæc præſumptio attẽdatur in caſu dubio, quando ex probationibus, animus Iudicis eſſet anceps ad credendã potiùs ſanitatem, quàm infirmitatem, ſecùs autem vbi infirmitas eſt iam firmata, quoniam bona diſpoſitio, vel à caſu, vel frequentius ab aliena ſuggeſtione prouenire poteſt, vt apud allegatos, ac alios communiter; Aliàs enim diſpoſitiones ad pias cauſas perpetuò valerent, quamuis per furioſum ad catenam ligatum fierent, dum ſemper ſunt rationabiles, atque probo, & prudenti viro conueniunt, quod tamen eſt omninò falſum, vt benè, & latè vltrà prædictos, ex profeſſo probat *Magdalen. de num. teſtium par.*2. *cap.*4. *ex num.* 85., qui alios cumulat, & ad ſatietatem *Rub. vbi ſupra cap.*17. *ex num.*466., benè *Apont. d. conſ.* 149.; Eademque ratione non attenditur Notarij atteſtatio de ſanitate, vt plenè diſtinguendo probat in puncto *Rubeus vbi ſupra cap.* 14. *numer.*192. *& ſequen. vſque ad* 216.

Applicando autem ad rem dicebam, quod verſaremur in iſto vltimo caſu, dũ
3 teſtator vir qualificatiſſimus, nepos inſignis Cardinalis adhuc viuentis Canonicus Baſilicæ Vaticanæ, poſtquam plures exquiſitas diligentias in eius curatione adhibitas, tanquàm de ſalute deſperatus, in paruo loco, tanquàm in magis decoro, ac modeſto Hoſpitali, de communi tot inſignium, & qualificatorum conſanguineorum conſenſu fuit perpetuò collocatus, cum deputatione curatoris, quæ facta erat, cauſa cognita, non quidẽ per ſimplicem Iudicem pedaneum, ſed per ſupremum, ac inſignem Magiſtratum, qualis eſt Sac. Congregatio Viſitationis Apoſtolicæ; Dictaque deputatio non fuit vnica, ſed pluries repetita per tempus longiſſimum cum ſubrogatione vnius loco alterius deficientis, adeòut non videretur deſiderabilis clarior probatio; Si enim verè teſtator non fuiſſet amens, vel deindè ſanitatem recuperaſſet, vtique, neq; ipſe à patria, & reſidentia Canonicatus perpetuò alienus fuiſſet, neque ſub curatoris adminiſtratione viuere paſſus eſſet; Minuſque probabile eſt, vt inter tot coniunctos qualificatos, neque vnus adfuiſſet, qui eum ſubleuare curaſſet; Atque hinc dicebam, nullatenùs obſtare dictas auctoritates, ac deciſiones, vtpotè in ſuis caſibus veras, non autem percutientes caſum controuerſiæ.

Neque obſtare dicebam aliquos actus mentis recuperationem redolentes, quoniam, ſtante contrario ſtatu iam firmato infirmitatis, quæ naturaliter, præſertim in ætate matura, ſolet eſſe incurabilis, hinc ſequitur quod probatio huiuſmodi concludere debet pernecesſè, neq; aliqui actus viro prudenti conuenientes ſufficiunt, vt apud allegatos; Tantùm autem abeſſe inculcabam, vt ſanitas probaretur, quod immò potiùs conſtaret de contrario; Tùm ex dicta vehementiſſima præſumptione reſultante à continuata vita in dicto parũ felici loco, qui ſibi pro nobili hoſpitali fuit ab initio aſſignatus, nunquàm procurando regreſſum ad reſidentiam, & patriam adeò felicem, qualis eſt Roma; Tùm etiam ex teſtibus de multis amentiæ ſignis deponentibus;
4 Obſeruando quod teſtes non deducebãtur principaliter ad probandam amentiam tanquàm fundamentum intentionis, quo caſu obſtarent obiecta, quod nempè non concluderent pernecesſè, ſed deducebantur excipiendo, ad excludendam, ſeù reddendam æquiuocam, minùſque concludentem probationem recuperatæ ſanitatis exaduerſo prætenſam, quodque attendendo teſtes iuxtà iſtam lecturam, illi benè concluderent ad dictum effectum.

Prætereà, ea quæ de recuperata ſanitate dici ſolent, procedunt vbi præcedẽs
5 infirmitas probatur per teſtes, vel alias priuatas probationes; Secùs autem vbi cum iudiciali, & publica auctoritate, cum deputatione curatoris, ac interdicta adminiſtratione; Tunc enim, vbi prætendatur ſanitas recuperata, requiritur noua ſententia declaratoria *Bart. in l. is cui bonis num.*5. *ff. de teſtamen.*, vbi *Alex. num.*19. *Iaſ. num.*16. *Ripa nu.*51. *Cagnol. in l. furioſi de regul. iur. Decius conſ.*274. *ſub num.* 4. *Apont. d. conſ.*149. *num.*8. benè *Marta de ſucceſſ. par.*4. *qu.* 1. *art* 5.

1. *art.* 5 *num.* 44., qui duo in ſpecie confutant *Decianum conſ.* 2. *volum.* 3. & reſpondent *ad l. barbarius*, quod ibi non adeſſet factum Iudicis.

Et licèt *in Meleuitana hæreditatis* 29. *Maij* 1633. *coram Panzirolo, &* 15. *April-*
6 *lis* 1644. *coram Cerro*, impreſſ. d. dec. 265. *par.* 9. *rec.*, contrarium dictum fuerit; Attamen obſeruandum eſt, id eſſe verum, vel vbi curator nulliter datus fuiſſet, non abſque fraudis, & machinationis ſuſpicione; Idemque conſideratur etiam *in Romana de Gracchis coram Remboldo, & coram Duran. deciſ.* 178., *& apud Merlin. deciſ.* 772. *num.* 18., *& in alijs*, quod dici non poſſe videbatur in iſto caſu, dũ curator fuerat deputatus per Congregationem Viſitationis Apoſtolicæ, in qua tot inſignes Cardinales aſſiſtebant, præſertim idem Cardinalis patruus, nullaq; vigebat ſuſpicio fraudis.

Quamuis autẽ prǽmiſſa (poſito facto) probabilitatem haberent, non tamen concludedant ad effectum de quo agebatur, quoniam facti circumſtantiæ docebant, vt omnes prædicti actus geſti eſſent honeſtatis, ac decoris cauſa, & nè vir adeò qualificatus, ob aliquas læuitates, ac imperfectiones, in deriſu eſſet, vt contingere ſolet; Non tamen exindè inferri poſſet ad talem amentiam, vt eum redderet inteſtabilem, quoniam (vt ſupra aduertitur) non omnis mentis debilitas, vel hæbetudo, quæ prudentiam tollat, vel minuat, cauſat inteſtabilitatem; Minuſq;
7 deputatio curatoris, vel adminiſtratoris ad id ſufficiens reputatur, *Rot. apud Duran. deciſ.* 178. *num.* 29. *&* 32. *in Romana de Gracchis poſt adden. Maſcard. de probat. ad concluſ.* 824. *Caren. d. reſolut.* 171. *num.* 12.

AVENONIEN.

FIDEICOMMISSI

PRO

MARGHERITA, ET MAGDALENA DE VIENNOT

CVM

ANNA N.

Caſus variè de ciſus per Rotam.

De inualiditate teſtamenti ex cauſa furoris, vel amentiæ, quando intret necnè; Et de teſtamento ad interrogationem per nutum.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *De teſtamento inualido ob amentiam.*
4 *An & quando teſtamentum ad interrogationem valeat, & num.* 16.
5 *Quilibet præſumitur ſanæ mentis.*
6 *Habenti pro ſe regulam ſufficit offuſcare probationem limitationis.*
7 *Atteſtationi Notarij eſt deferendum.*
8 *Ac ſubſcriptioni teſtium.*
9 *Ac etiam ſubminiſtrationi ſacramentorũ.*
10 *Attenditur prudens diſpoſitio, quod diſtinguitur num.* 17.
11 *An vtilitas ſit magna, vel modica.*
12 *Falſitates, & machinationes non committuntur ſine magna vtilitate.*
13 *Defertur etiam obſeruantiæ.*
14 *An, & quando teſtes teſtamentarij admittantur contrà teſtamentum.*
15 *Non omnis infirmitas mentis reddit inteſtabilem.*
16 *Declaratur concluſio, de qua num.* 4.
17 *De concluſione, de qua num.* 17., *an diſpoſitio prudens amentis valeat.*
18 *Declaratur concluſio, de qua num.* 13. *circa obſeruantiam.*
19 *Quomodo iſta materia decidenda ſit.*
20 *Et quomodo regulandæ ſint concluſiones, & doctrinæ.*

DISC.

DISC. XXXIX.

1 IOannes de Viennot lethali morbo laborans, teſtamentum nuncupatiuũ nuncupatione explicita condidit coram ſeptem teſtibus, & Notario, qui illud redegit in ſcripturam ad formam Statuti in ſingulis paginis à teſtibus ſubſcriptam, in quo hæredes inſtituit duos eius filios cum ſubſtitutione inter eos, eiſque abſque prole deficientibus, ſubſtituit Simeonem agnatum, aliqua etiam diſpoſitione facta ad fauorẽ Annæ vxoris, quę ſequuta morte teſtatoris, filiorum tutelam ſuſcepit, ac hæreditatem adiuit ex teſtamento, quod in alijs partibus quoque impleuit; Cum autem dictorum hæredum obitus abſque prole contigiſſet, vndè propterea factus eſſet caſus ad fauorem dicti Simeonis ſuperſtitis, atq; iſto poſtmodùm defuncto, Margherita, & Magdalena eius filiæ immiſſionem in partibus obtinuiſſent; Cõmiſſa ex reſcripto Sãctiſſimi, vel Cardinalis Legati cau-
2 ſa *in Rota coram Cerro, ſub diebus* 24. *Ianuarij* 1659., & 27. *Februarij* 1660., ex fundamento inualiditatis teſtamenti ob teſtatoris amentiam, contrà actrices prodierunt reſolutiones, à quibus receſſum fuit *ſub die* 20. *Iunij* 1661. corã eodem, atque reaſſumpta cauſa (per notabile tempus quieſcẽte) *coram Albergato ſubrogato, ſub die* 17. *Nouembris* 1670. (me tamen in hac vltima diſputatione non ſcribente) poſterior reſolutio pro teſtamenti validitate confirmata fuit.

Cum autem vnicus cauſæ punctus in eo conſiſteret, àn teſtator eſſet necnè teſtabilis; Hinc proindè Scribentes pro Anna rea conuenta, quæ filiorum teſtatoris inteſtata hæres erat, pro amentiæ iuſtificatione, duo deducebant fundamenta in primis deciſionibus admiſſa; Primò deliquorum teſtium teſtamentariorum, ac etiam aliorum depoſitiones, ſuper ſtatu omninò frænetico teſtatoris,
3 quem propterea fortiter ligatum in cubiculo tenere oportuit, ex ijs quæ, cæteris relatis, habentur ſuper huiuſmodi teſtamentorum inualiditate ob mentis infirmitatem, *apud Mantic. deciſ.* 60. *Rot. deciſ.* 620. *par.* 1., & *deciſ.* 107. *par.* 2. *diuerſ., deciſ.* 288. & 346. *par.* 9. *recen.*, in quibus concordantes.

Et ſecundò, quod ageretur de teſtamento condito, non ad dictamen teſtatoris, ſed ad Notarij interrogationem, cum ſimplici verbo affirmatiuo *sì*, vel nutu, & ſignis; Quamuis enim hæc te-
4 ſtandi forma in iure prohibita non ſit; Attamen id procedit quando teſtator in ſtatu valido ità ſit teſtatus; Secùs autem in ſtatu infirmitatis præſertim grauis, ac læthalis, fortiùs verò vbi ea frænеſim cauſauerit, cum tunc præſumptio vrgeat contrà teſtamentum, ideoque teſtamentarij ſit onus concludenter probandi, quod illud in ſtatu ſanæ mentis, ac ſincerè ordinatum ſit, neque intret ea generalis præſumptio, quæ regulariter viget, iuxtà communem traditionem DD. *in l. iubemus Cod. de teſtamen.*, vt ità diſtinguendo firmant *Roman. conſil.* 306. *num.* 6. *verſ. Ego verò pro veritate*, *Corn. conſ.* 73 *num.* 5. & 6. *lib.* 1. *Menoch. conſ.* 45. *Spad. conſ.* 90. *num.* 8. *lib.* 1. *Rot. dicta deciſ.* 288. & 346. *par.* 9. *Mantic. d. deciſ.* 60., cum alijs in huius cauſæ deciſionibus, præſertim ſecunda.

Scribens ego pro actricibus, ac teſtamenti validitate, (etiam cum ſenſu veritatis, qualem demùm Rota agnouit), dicebam huic parti iuſtitiam aſsiſtere, ob maiores probationes, quæ ſanitati mentis, ac ſinceritati actus aſſiſtebant, ac etiã ob inſufficiẽtiam probationum amentiæ.

Illud imprimis generaliter ſtatuendo, priuſquam ad ſpecialia, vt infrà, deſcenderetur, quod cum ex dicta communi
5 traditione *DD. in d. l. iubemus*, de qua in omnibus ferè auctoritatibus, ac deciſionibus, de quibus infrà, præſertim *apud Celſum deciſ.* 166. *num.* 5., quilibet in dubio præſumatur ſanæ mentis, neque teſtamentario incumbat ouus probandi ſanitatem, cum ei ſufficiat regula, ſeu præſumptio, transfundens onus probandi concludenter contrarium in oppoſitorem.

Hinc proindè reſultat nimium frequens concluſio, de qua *apud Surd. con-*
6 *ſil.* 505. *num.* 6. *Rot. deciſ.* 229. *num.* 33. *par.* 6. *deciſ.* 158. *num* 3. & *deciſ.* 270. *num.* 1. *par.* 10., et frequenter, vt ſcilicèt habenti pro ſe intentionem fundatam, non incumbat onus faciẽdi probationes præponderantes, ac ſuffocantes alias factas

in

in contrarium, ſed ſufficiat, etiam ſemi-
plenè, ſeu alias imperfectè offuſcare, du-
biamque reddere probationem eius, cui
eam perfectè facere onus incumbit, ità
potiùs per impedimentum, ne illa ſequa-
tur, ſeu perficiatur, quàm per deſtru-
ctionē iam factę, ideòq; omnimoda præ-
ponderātia neceſſaria non eſt; Et tamen
eam in præſenti concurrere dicebam, ex
pluribus ſimul iunctis, quæ ceſſare facie-
bant illas difficultates, quæ ſuper ſingulis
diſtinctè conſideratis cadere poterant,
cum conſueta regula, *vt ſingula quæ non
proſunt &c.*

Primò ſiquidem aſſiſtebat atteſtatio
Notarij, cui ob eius fidem, à lege, atq; à
7 teſtatore probatam, regulariter eſt defe-
rendum *Bald. in d. l. ſenium num. 27. C. de
tranſact.*, & cęteri *apud Buratt. deciſ. 211.
num. 7. & deciſ. 256. num. 3*, *Celſ. dicta de-
ciſ. 166. num. 15. deciſ. 233. num. 32. p. 7. re-
cent.* cum alijs collectis *per Andreol. con-
trouerſ. 223. num. 5.*, vbi cum conſueto
inepto pragmaticorum ſtylo, in par-
te numerica magnam vim conſtituen-
do, longam retexit litaniam doctri-
narum.

Secundò ob teſtium ſubſcriptionem
in ſingulis chartis, ad formam Statuti,
cum ità teſtes idem affirmare dicantur ex
8 relatis *per Surd. conſ. 414. nu. 76. & ſeqq.
Rot. deciſ. 263. num. 26. & 27. p. 4. rec. tom.
2., & deciſ. 581. num. 34. & 35. ead. p. 4.
tom. 3.* & in aliijs, de quibus infrà.

Tertiò ob atteſtationem parrochi,
qui contemporaneè, teſtatori, tanquam
ſanæ mentis, ſacramenta miniſtrauit, vt
9 ponderatur *apud Celſ. dict. dec. 166. n. 17.
apud Buratt. dicta deciſ. 211. num. 9. deciſ.
256. nu. 17. & 20. dicta dec. 233. num. 18.
p. 7. rec.* & in alijs in eis relatis.

Quartò, ex benè, ac prudenter regu-
lata diſpoſitione, quæ licèt, (poſita men-
tis infirmitate), ex veriori ſententia non
10 ſufficiat, attamen in dubio nimiùm
attendenda eſt, vt infrà diſtinguendo
habetur.

Quintò pro meo iudicio maximi mo-
menti erat, ea circumſtantia, quam,
11 iuxtà ſtylum amplectendi motiua natu-
ralia potiùs quàm leguleica, nimium
exagerabam, (atque potiſſima cauſa
fuit receſſus à prioribus duabus reſo-
lutionibus), modicæ ſcilicèt, ac euentua-
lis, & veriſimiliter non ſperatæ vtilita-
tis dicti Simeonis qui duobus, ætate,
longè inferioribus ſubſtitutus erat.

Falſitates etenim, ac machinationes,
vt aduertitur *ſup. diſc. 2.*, et in alijs, com-
mitti non ſolent, niſi ex motiuo magnæ
12 vtilitatis; Potiſſimè verò in hac facti ſpe-
cie, quod agebatur de teſtamento cōdito
nuncupatione explicita, publicè, & pa-
làm omnibus audiētibus diſpoſitionem,
vndè propterea, magna requirebatur
machinatio, in cuius caſu, machinator
curaſſet liberam inſtitutionem in vni-
uerſa hæreditate, relicta filijs ſola legi-
tima, non autem adeò euentualem, ac
veriſimiliter non ſperatam ſubſtitutionē
benè regulatam fauore agnationis, cum
pingui diſpoſitione ad fauorem ipſius
oppoſitricis, vt clarè ad ſenſum; Iſtaque
motiua naturalia ſunt illa, quæ in hac
materia principaliter attendenda ſunt.

Et ſextò, demùm accedebat obſeruan-
tia eiuſdem Annæ impugnatricis, dum
vigore teſtamenti hæreditatem adierat,
13 legata ſoluerat, omniaque alia imple-
uerat, ideoque intrat adeò frequens, ac
recepta propoſitio, ſuper operatione
obſeruantiæ in omnibus ambiguis.

E' conuerſo autem dictæ contrariæ
probationes minus concludentes erant;
Siquidē quoad teſtes, plures ex eis nota-
biles patiebantur exceptiones in perſo-
na, præſertim verò vnus magis affecta-
tus, vtpotè effectus eiuſdem Annæ vir,
14 ob vrgentia argumenta, quod de tem-
pore depoſitiones, aliquæ futuri ma-
trimonij præparationes iam præceſſiſ-
ſent.

Ac vlterius, cum ex ſupra deductis,
ac pluries in præcedentibus, teſtes ſub-
ſcribendo, approbare dicantur ea quæ
per Notarium geſta ſunt, ità contrarium
aſſerendo, cōtrarij dicendi ſunt, propriā
turpitudinem allegantes; Quamuis enim
Spad. d. conſil. 90. lib. 1. & conſil. ſequen.
(cum cuius auctoritate in primis deciſio-
nibus proceditur), cæteris relatis probet,
vt non prohibeantur teſtes teſtamenta-
rij Notariū conuincere de falſitate, atq;
probare contrarium eius, quod in ſcri-
ptura reperitur; Attamen id rectè pro-
cedit ad dictum effectum, atque vbi No-
tarius alteret veritatem actus eo modo
quo verè coram eis geſtus eſt, & in his
terminis omnes loquuntur; Secùs autem
vbi agitur de ſtatu teſtatoris, quem om-
nes

nes videbant, adeò vt æquale ſit delictū Notarij, ac ipſorum interuenientium, ac ſubſcribētiū teſtamēto condito per eum, quem videbant furioſum, ac inteſtabilem, vt ità diſtinguendo aduertitur in poſterioribus deciſionibus.

Potiſſimè quia non agebatur de mentis infirmitate fixa, & confirmata, ſed de
15 accidentali fræneſi reſultante à periodis morbi, vndè propterea ſtāt benè ſimul vt teſtator quandoque fræneticus fuerit, et tamen ceſſante illa accidentali alteratione fuerit in ſtatu valido, ac habili ad teſtandum, iuxtà plurium caſuum diſtinctionem, de qua *diſc. præceden.*, vbi quod non omnis mentis hæbetudo cauſat inteſtabilitatem, vt etiam habetur *diſc. ſequen.*

Quoverò ad alterum aſſumptum, circa teſtamentum ad interrogationem; Dicebam, quod vera, nimiumque probabilis videretur diſtinctio, de qua
16 apud *Mart. Medices deciſ.* 18., *& Surd. conſ.* 414. *num.* 54. *& ſeqq.*, qua mediante benè deciſiones, ac auctoritates deſuper in contrarium vrgentes cōciliantur, quod ſcilicèt; Aut nulla præcedente teſtandi præparatione, ac voluntatis communicatione per teſtatorem facta Notario, vel alteri, hic ex abrupto, ac proprio marte interroget teſtatorem grauiter infirmum, cum interrogatorijs, quæ ſuggeſtiua dicantur; Et tunc rectè id procedat, ex ea probabili ratione ponderata *in ſupra allegat. deciſionibus*, præſertim *deciſ.* 288., *&* 346. *par.* 9. *recen.*, quod graui morbo lethali correpti, ac moribundi, ad euitandum faſtidium, omnibus affimatiuè reſpondere ſolent, *si si*, non reflectendo ad vim interrogationis, vel ad effectum reſponſionis; Aut verò præceſſit præparatio, adeòut Notarius, vel alter, cui teſtator iam eius voluntatem communicauerat redigendam in ſcripturam, eum interroget ſuper iam communicatis, àn benè extenſa eſſent, & àn in eadem voluntate perſeueraret, idq; ob morbi anguſtias, cum ſolis verbis, vel ſignis explicare ſit minus incommodum, iuxtà plures caſus, de quibus ſupra, et tunc difficultas non intrat, niſi aliud in contrarium probetur, taliſque eſt frequens, & quotidiana praxis.

Cumque ſcribentes in contrarium, nimium ſe diffunderēt in reijciendo quartum fundamentum ſupra deductum, ex prudenti, benèque ordinata diſpoſitione, tam circa filiorum inſtitutionem, cum reciproca ſubſtitutione inter eos, ac ſubſidiariā ad fauorem agnati, quàm circa diſpoſita fauore vxoris ſub conditione viduitatis, ac etiam circa electionem ſepulturæ, piaq; legata, aliaſque diſpoſitiones, non niſi viro prudenti congruas, multa deducerent; Hinc proindè, ad æquiuoca tollenda dicebā, quod in iſta quæſtione apud Scribentes nimiū inuoluta, an ſcilicèt teſtamenti ratio-
17 nabilitas, ac diſpoſitionis veriſimilitudo, illud ſaluet ab inualiditate, non obſtante probata dementia teſtatoris.

Affirmatiuā ex ſententia Senatus Romani, relata *per Valerium Maximum, & alios*, notanter veram dicit *Io. Andr. in cap. finali num.* 10. *de ſucceſſ. ab inteſtato*, quem cæteri ſequuntur relati *per Mātic. de coniectur. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 6. *&* 7., *Boer. deciſ.* 23. *num.* 58. *cum ſequen. Buratt. & Adden. deciſ.* 256. *num.* 21. *&* 31. *Magdalen. de num. teſtium par.* 1. *cap.* 4. *num.* 89. *Rub. de teſtamen. ex num.* 267. *ad* 300:

Negatiuam verò tenent *Bart.*, *Abb.*, *& cæteri cumulati per Magdalen. vbi ſupra*, & latiùs *per Rub. ex num.* 301. *cum ſequen.*; Verùm vbi auctoritates hincindè numerarentur, adeòut ex maiori numero, articuli deciſio penderet, tunc fortè maior aſſiſteret priori opinioni.

Veritas tamen reſidere videtur in ea diſtinctione, quàm egregiè, cæteris relatis, tradit *Rota apud Duran. dec.* 178. *num.* 25. *repetit. deciſ.* 232. *num.* 31. *par.* 5. *recen.*, *& apud Merlin. deciſ.* 772. *num.* 14., ac habetur *diſc. præced.*, quod ſcilicèt; Aut agitur de furore fixo, continuo, & confirmato, adeòut nulla adſint dilucida interualla; Et tunc niſi probetur priſtinæ mentis recuperatio, ſola rationabilitas, vel bonus ordo diſpoſitionis non ſufficit; Vel quia ſtulti etiam quandoq; in propoſito loquuntur iuxtà notū iudicium fatui Pariſienſis; Vel quia id ad aliorū ſuggeſtionem ſequi poteſt.

Aut infirmus aliqua dilucida interualla habere ſolitus erat; Seù (magis ad rem) non agatur de furore, vel dementia fixa, notabili tempore confirmata, ſed de illa alteratione mentis, quam fe-

bris, ſeù alterins morbi vis in infirmis, (iuxtà eiuſdem morbi periodos) ad tempus cauſare ſolet, adeòut cadere poſſit probabile dubium, àn de tempore conditi teſtamenti, infirmus, alteratam, vel tranquillam mentem haberet; Et tunc ordo bonus, vel malus diſpoſitionis in hoc dubio eſſe debet regulator eius validitatis, vt concurrente prudenti, benèq; ordinata diſpoſitione, præſumptio ſtet pro ſanitate; Multòque magis vbi pro eadem concurrant, aſſertio Notarij, ac aliæ probationes, vel adminicula, cum non omnis alteratio mentis ſufficiat ad reddendum aliquem inteſtabilem, vt liquet ex pluribus Rotæ deciſionibus ità ſubſtinentibus, vel teſtamenta, vel etiam donationes, & actus inter viuos; Vt præſertim in vltimis voluntatibus habetur *deciſ. 184. par. 1. recen. deciſ. 570. par. 4. tom. 3. dec. 233. par. 5. dec. 233. par. 7. apud Buratt. deciſ. 256. in Romana de Gracchis coram Remboldo* impreſſ. in addit. *ad Maſcard. de probat. concluſ. 824. deciſ. 265. par. 9. recen. apud Celſ. d. deciſ. 166., & in alijs*; Et in terminis donationis *Merlin. deciſ. 672. deciſ. 298. par. 7. & deciſ. 276. par. 8. recen.*, benè in *Romana donationis 1. Ianuarij 1619. corã Dunozetto ſenior.* inter ſuas *dec. 191.*; Atque ſi ponderentur DD. firmantes inualiditatem diſpoſitionis, non obſtante eius bona ordinatione, liquet quod procedunt cum dicto præſuppoſito dementiæ continuæ, & confirmatæ, iuxtà deducta *diſt. præced.*

Ad vltimum argumentum obſeruantiæ eiuſdem oppoſitricis; Reſpondebant Scribentes in contrarium (atque priores
18 deciſiones reſponſionem admittunt) quod in muliere legum diſpoſitionis ignara, id potius ignorantiæ, vel erroneæ credulitati referendum eſſet, cum generalitatibus, de quibus pluries *ſub tit. de alienat. & contract.*, & alibi, vt ad ratificationem, vel reualidationẽ actus inualidi, requiratur ſcientia certa, ac poſitiua facti, & iuris; Verùm videbatur nimium debilis, ac impropria reſpõſio; Id etenim procederet in ea quæſtione, àn hæres impugnare valeat teſtamẽtum inualidum ratione ſolemnitatis, quod ipſe iam aliàs approbauit, vel obſeruauit, ſiuè vbi de eius fide probanti ſit quæſtio; Sed vbi defectus eſt naturalis, ac notorius mulieribus etiam, ac idiotis præſertim verò eſt benè notus ipſi vxori, quæ infirmo viro aſſiſtebat, tũc obſeruantia non attenditur, tanquam reualidatio actus de iure inualidi, ſed tanquam probatio facti, quod ſcilicèt benè ipſa ſciret, quod tunc teſtator eſſet in ſtatu valido, cum aliàs præſens non permiſiſſet actum, vel conquæſta eſſet.

Clarus autem error eſt in hac materia, ſiuè pro vna, ſiuè pro altera parte, ſe regulare cum generalibus propoſitio-
19 nibus iuris, ac doctrinis, vel deciſionibus, & conſilijs editis in caſibus diuerſis, cum iſtæ ſint quæſtiones puri facti, ex eius qualitate, ac ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs decidendæ, ſpectato earum numero, ac etiam perſonarum, locorum, patrimonij, & veriſimilitudinis, vel inueriſimilitudinis qualitatibus, quarum primaria eſt iſta veriſimilitudinis, vel inueriſimilitudinis, ità prudentis, ac iudicioſi viri, non autem puri leguleici partes aſſumendo.

Conluſiones etenim ſunt pharmaca, quarum virtus, ac operatio conſiſtit in benè proportionata compoſitione, iuxtà morbi, & infirmi, ac temporum, & locorum qualitatem, non autem omnia omnibus in eadem quantitate, eodemq; modo applicanda ſunt, atq; in hoc conſiſtit frequentior Legiſtarum pragmaticorum ineptia verè intolerabilis, ideòque meritò apud aliarum ſcientiarum profeſſores contemptibilis; Iſte ſiquidem contemptus malè cadit in ipſis legibus quæ optimæ ſunt, ac ſapientiſſimæ, ſed in earum mala praxi, vel intelligentia.

NEA-

NEAPOLITANA
TESTAMENTI
PRO
HOSPITALI MENDICANTIVM VRBIS
CVM
SAGGESIIS.

Caſus diſputatus coram Iudice Montis pietatis, & concordatus.

De eadem materia inualiditatis teſtamenti ratione infirmitatis mentis, et quando hæc reddat inteſtabilé; Et incidenter, àn iudicium inualiditatis teſtamenti, tractari poſſit cum legatario, non vocato hærede vniuerſali.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Quarè ſoleat denegari remiſſoria, vel mandari quod teſtes accedant ad Vrbem.*
3 *Vbi cauſa hæreditatis, vel fideicommiſſi tractanda ſit.*
4 *Cauſa validitatis teſtamenti, ac ſtatus teſtatoris eſt indiuidua, & pernecesſè in vno loco tractanda eſt in foro hæredis.*
5 *Non dicitur renunciatum cauſæ, ob remotionem impedimenti præſtiti alteri Iudici.*
6 *Occaſione remiſſoriæ agi ſolet de meritis.*
7 *Non omnis mentis alteratio, vel intellectus hebetudo reddit inteſtabilem.*
8 *Datur enim læſio fantaſiæ, vel imaginatiuæ in vna ſpecie, quæ non tollit in alijs operationem mentis, vel iudicij.*
9 *Diſpoſitio prudens, ac benè regulata, àn attendatur in hoc propoſito.*
10 *An excluſio filiorum ſit ſignum amētiæ.*
11 *Quæ ſit cauſa fauorabilior, filiorum, vel piæ cauſæ.*
12 *De circumſtantijs ponderandis pro ſanitate mentis.*
13 *Quomodo benè, ac prudenter ordinata diſpoſitio attendenda ſit.*
14 *De eodem, de quo num. 12., et quod iſtæ ſint quæſtiones facti.*
15 *Eccleſiæ, & pia loca debent cum filijs, vel coniunctis diſponentium benignè agere.*

DISC. XL.

IOãnes Iacobus Saggeſius, auri, ſeù gemmarum faber, Neapolitanus, vel al-
1 terius loci adiacētis, aliquam habens indignationem cum duobus eius filijs, ad Vrbem acceſſit, ibique per aliquod tempus moratus eſt; Regrediens verò ad Ciuitatem Neapolitanam, depoſuit in Monte pietatis Vrbis arcam cum gemmis, alijſque bonis ad eius exercitium pertinentibus, atq; in dicta alia Ciuitate teſtamentum condidit clauſum, iuxtà hodiè communem, ac frequentem formam nuncupationis nuncupatione implicita, de qua pluries in præcedentibus, in quo poſt ſolita proemialia, diligenter deſcriptis ferè omnibus eius bonis contentis in dicta arca relicta in Vrbe, & in alia arca gemmarum, aliorumq; ſimilium bonorũ maioris valoris, quam in dicta Ciuitate cuſtodiendam repoſuerat in Eccleſia, ſeù oratorio Aurificum, relicta legitima de iure debita filio, ac nepti ex altero filio prædefuncto, factiſque aliquibus legatis, hæredem inſtituit hoſpitale Incurabilium dictæ Ciuitatis, arcam verò vt ſupra relictam in Vrbe cum omnibus ibi exiſtẽtibus legauit hoſpitali S. Sixti eiuſdem Vrbis; Cumque ſequuta eius morte, officiales, & adminiſtratores dicti hoſpitalis Incurabilium, aperto teſtamento curaſſent, pro eo ſtylo, ſequeſtrari dictam aliam arcã, atque Iudex delegatus inhibuiſſet M. C. V., nè ad præambuli confectionem procederet; Hinc præfati, filius, & neptis, prætendentes teſtamenti inualiditatem ratione amentiæ, curarunt cum dicto hoſpitali ſe concordare, mediante ſolutione ducatorum 1700. facta per bancum publicum, ſub nomine eleæmoſynæ, atque ità remotis dictis inhibitione, ac ſequeſtro, (tacito teſtamento) fecerunt ſe in dicta M.C.V. declarari hæ-

redes ab inteſtato, faciendo, vt ibi dicitur, præambulum; Cumque adminiſtratores dicti hoſpitalis S. Sixti, habita notitia dicti teſtamenti, iſtius vigore obtinuiſſent à Iudice Montis pietatis ſibi conſignari dictam arcam, cum obligatione de reſtituendo ad omne eiuſdem Iudicis mandatum; Hinc prælati filius, & neptis, iudicium inſtituerunt coram dicto Iudice ſuper teſtamenti inualiditate, petendo remiſſoriam, ad effectum probandi per teſtes amentiam teſtatoris, cui petitioni tanquam nimium ſuſpectæ, me tāquā d. hoſpitalis iudice acriter opponēte, plures deſuper habitę fuerunt diſputationes, in quibus de duobus punctis actum fuit; Primò ſcilicèt de competentia fori, & an iſtud iudicium tractari poſſet in Vrbe cum legatario particulari, vel potiùs tractari deberet in dicta Ciuitate Neapolis cum hęrede vniuerſali, & in M.C.V., vbi actores curauerant ſe hæredes declarari, vel ſaltim quod eſſet citandus hæres vniuerſalis, Et ſecundò circa prætenſam teſtatoris dementiam talem, quod illum redderet inteſtabilem, dum attento tenore teſtamenti, attentiſque eiſdem atteſtationibus exhibitis ab actoribus pro fumo articulatæ dementiæ, prætendebatur ex hac parte, quod reſultaret irreleuantia, cuius ratione denegandam eſſe dicebam remiſſoriā, dum aliqua probabilis ſuſpicio aderat, vt cum aliqua veritatis alteratione in præiudicium huius hoſpitalis affectaretur in diuerſa Ciuitate illa probatio, quæ neglecta fuit cum altero
2 hoſpitali hærede vniuerſali, cui' adminiſtratores ibi iuſtè timebātur à partibus, & à teſtibus, non ità formidantibus hāc Partem in diuerſo Principatu exiſtētem, vbi falſitas detegeretur; Ad quod nimiū reflectendum eſt, vndè propterea aliquādo (licèt rarò), quando hæc ſuſpicio vrget, demandari conſueuit, vt teſtes accederent ad Vrbem, vt in ſua materia *ſub tit. de iudicijs*, ſed concordia liti finem dedit.

In his autem diſputationibus; Scribens ego pro hoſpitali reo conuento; Quatenùs pertinet ad primum pūctum, deducebam eadem, quæ habentur *ſub tit. de iuriſdict. diſc.87.*, vbi ſcilicèt, &
3 quando cauſa vniuerſalis concernens hęreditatem, vel fideicommiſſum, tractari debeat; Ibi enim deducta percutiunt ſolum diuerſitatem bonorum exiſtentium in diuerſis territorijs, vel prouincijs, ſuper maiori, vel minori competentia; Iſte verò caſus erat fortior, cū ageretur de ſubſtantia, ſeù validitate teſtamenti, vndè propterea connexio erat longè maior, dum impoſſibile eſt, ac mani-
4 feſtè implicat, vt idem teſtator, in vno loco declaretur ſanæ mentis, ac teſtabilis, in altero autem loco declaretur amēs; Ideoque tanquam cauſa ſuper ſtatu omninò indiuiduo, in vno loco per neceſsè facienda eſt; Atque in concurſu plurium locorum, fieri debet in loco hęredis, cum ipſe ſit principalis intereſſatus, dum in hæredis inſtitutione conſiſtit ſubſtantia teſtamenti, legata verò ſunt accidentia, ex deductis *d. diſc.87. de iuriſdict.*, & cōferunt ea, quæ habentur *diſc.94. eod. tit.*

Et quamuis replicaretur, quod dictū alterum hoſpitale hæres inſtitutus, non eſſet in cauſa, iurique ſuo ceſſiſſet, At-
5 tamen id ceſſabat ex facto, dum ſolum eius Iudex particularis, moderando inhibitionem, ſubſtulerat de medio impedimentum, ad effectum vt M. C. V. Iudex ordinarius procedere poſſet ad confectionem præambuli, non diſtinguendo, an ex teſtamenro, vel ab inteſtato, ideoque cum de teſtamento nullatenùs actum eſſet, nullæque probationes deſuper factæ, ſed ſolum (omninò tacito) cum præſuppoſito mortis ab inteſtato, hæreditatis aditio facta eſſet, ità res remanebat omninò integra.

Quo verò ad alteram inſpectionem in meritis, de quibus, (vt ſupra), incidenter actum eſt occaſione remiſſoriæ de-
6 negandæ, vt in ſpecie habetur quoque actum *apud Buratt. deciſ 211. nu.6. cum ſequen.*, & aduertitur *hoc eodem tit. diſc. 24.*; Dicebam (etiam in ſenſu veritatis) quod irreleuantia eſſet clara, quoniam, tā articuli deſuper dati, quàm atteſtationes exhibitæ pro fumo materiæ articulatæ continebant, quod teſtator, ex morbo, vel ætate, redditus erat nimium impatiens, ac imprudens, frequenter vocando diabolum, ac proferendo verba indecentia, necnon indebitè quærelādo proprium filium apud eos Magiſtratus,
7 ac Superiores, atque frequenter mutando famulos, cum ſimilibus actibus, imprudentiam, vel iracundiam, ſeù leuitatem redo-

redolentibus, ex quibus dici quidem poterat, quod effectus eſſet minus prudens, ac imperfectus, non tamen amens cũ illa amentia, quæ aliquem reddat inteſtabilem, cum non omnis mentis alteratio, vel hębetudo ad id ſufficiat; Aliud enim eſt aliquem eſſe imprudentem, vel hæbetem, ſeù etiam habere fantaſiam in aliquo offenſam; Aliud verò eum eſſe omninò amentem, adeò vt dici valeat inteſtabilis, ex ijs, quæ cæteris relatis habetur *apud Celſ. deciſ.* 166. *num.* 10. *cum alijs ſupra diſc.* 38.; Frequenter etenim videmus, præſertim in ijs, qui hypocondriacis morbis, ac paſ-
8 ſionibus ſubiacent, quod ob illã paſſionẽ plures actus gerunt, ex quibus quaſi pro furioſis, vel amentibus de facto reputantur, et tamen non ſunt tales; Atque vbique (præſertim verò in Vrbe) frequenter cernimus perſonas imaginatiuam, ſeù fantaſiam læſam habentes, cum opinatione quod ſint, vel certò ſint extituri Summi Pontifices, vel Cardinales &c., et tamen in reliquis ſunt prudentes, ac perfecti iudicij, benèque de eius bonis diſponunt, eaque adminiſtrant.

Vbi verò ità res dubia ſit, tunc, vt ad-
9 uertitur *duobus diſcurſ. præced.* cum alijs *apud Celſ. d. deciſ.* 166 *num.* 17., nimium defertur qualitati diſpoſitionis, & ân ea prudenter ordinata ſit, necnè; Idque in præſenti verificabatur, cum omnes diſpoſitiones eſſent piæ, vndè proptereà omnis machinationis ſuſpicio aberat; Licèt enim pro amentiæ argumento deduceretur excluſio filiorum; Nihilominùs id nihil concludebat, Tum quia
10 aderat cauſa indignationis, ex alijs actibus præcedentibus iam probata; Tum etiam quia, cum lex obliget ſolum parentes erga filios ad ſolam legitimam, reliquum verò, etiam imprudenter, atq; vt noſtri dicunt, in mare proijcere poſſunt, hinc proindè vſus eſt iure ſuo; Potiſſimè verò diſponendo ad cauſas pias.

In ea etenim quęſtione, an & quę cauſa reputetur fauorabilior, illa ſcilicèt filiorum, vel cauſæ piæ, quamuis nimium Scribentes ſe inuoluant, attamen rece-
11 pta videtur diſtinctio, vt intra limites legitimæ, fauorabilior videatur cauſa filiorum, vltrà verò, illa cauſæ piæ, cum dicatur cauſa propria, propriæque animæ; Verùm quidquid ſit de hoc ad alios effectus; Nimium tamen id conſiderabile dicebam ad iſtum, quoniam cum nemo dicatur directè, ac principaliter intereſſatus in diſpoſitione ad pias cauſas, hinc ceſſat ſuſpicio machinationis, & falſitatis, quæ ineſſe dicerentur, tam in teſtibus, quàm in Notario, in teſtamento amentis, quod cum narratiua vt eſſet ſanæ mentis, factum eſt, atque falſitas, vel machinatio non datur abſque notabili intereſſe, vt aduertitur *diſcurſ. præced.*, & in alijs pluries.

In idem ponderando omnes circumſtantias, de quibus *diſc. præced.*, tam circa fidem præſtandam Notario, & te-
12 ſtibus, quodque ſi aliqui ex iſtis contrarium dicerent, tanquam allegantes propriam turpitudinem eſſent fide indigni, quàm circà ſacramentorum adminiſtrationem etiam poſt teſtamentum; Et quod magis, cum filius eſſet Iuris profeſſor, & cauſidicus, atque à notabili tempore pateretur indignationem patris, vtique ad occurrendum malo, quod ex teſtamento probabiliter timere poterat, ac debebat, curaſſet, vt illi deputaretur curator, ac interdiceretur adminiſtratio, quod veriſimiliter neglectum non fuiſſet, ſi verè pater conſtitutus eſſet in eo amentiæ ſtatu, qui eum reddidiſſet inteſtabilem.

Potiſſimùm autem ponderando circa benè, & prudenter ordinatam diſpoſitionem, quod vbi ea ſolùm verſatur cir-
13 ca modum diſponendi, tunc cadere poteſt ſuſpicio, vel poſſibilitas, vt non obſtante teſtatoris inhabilitate, ità benè, ac prudenter diſpoſitionẽ ordinauerit Notarius, vel alter Sapiens; In hac autẽ facti ſpecie, bona, & prudens ordinatio, conſiſtebat in ijs, quæ facti erã, & quæ nõ niſi ipſi teſtatori innoteſcebant, diſtinctè ſ. deſcribendo dictas arcas, & bona in eis contenta, nec non modum, quo mediante curauerat ea benè cuſtodire, ac in tuto ponere, aliaſque declarationes faciendo, quod impoſſibile videbatur, vt per amentem fieri potuerit, vel ab alio ordinari.

Addita etiam magna inueriſimilitudine, quod idem filius, Iuris profeſſor, & cauſidicus, dicto alteri hoſpitali ſummam adeò notabilem ſoluere voluerit,
14 abſorbentem penè totam hæreditatem, detractis legitima, alijſque oneribus, in

hanc

hanc mentis infirmitatem iuſtificare potuiſſet; Iſtaſque circumſtantias ponderādas eſſe dicebam in huiuſmodi quęſtionibus, quæ vt aduertitur *diſc. præceden.*, verè ſunt facti potiùs quàm iuris.

Verùm quia pia loca debent, ſequendo *D. Auguſtini* ſententiam, in his ma-
15 terijs, nimium benignè agere præſertim cum filijs; Hinc proindè, quamuis de ſtricto iuris rigore, legatum integrè debitum eſſet, cum legitima ex reliquo aſſe hæreditario detrahenda eſſet, facta ſolum huiuſmodi bonorum cōputatione; Adhuc tamen conſului huius hoſpitalis adminiſtratoribus, vt ſequerentur veſtigia adminiſtratorum dicti alterius hoſpitalis Neapolis, eiſque ſe conformarent, amplectendo ſcilicèt eandem concordiam, cum eadem proportione, ſeù dando eis tertiam partem tanquam per ſpeciem detractionis legitimæ, atq; ità ſequutum fuit.

NVLLIVS

SVPPRESSIS NOMINIBVS.

Reſponſum pro veritate.

Teſtamentū in ſtatu valido cōditum, àn per ſuperuenientem teſtatoris furorem, vel dementiam, aliquem defectum patiatur; Et quatenùs non, ſi inſtitutio hæredis concepta ſit per verba præſentis temporis, adeò vt denotent eam factam eſſe in bonis, quæ tunc teſtator poſſidebat; An complectatur bona poſt dementiam in teſtatorem obuenta.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Per quæ verba inducatur voluntas diſponendi de bonis præſentibus tantum.*
3 *Teſtamentum non infirmatur per ſuperuentum furorem.*
4 *Inſtitutio facta in certis bonis, efficitur vniuerſalis, & de ratione.*
5 *Quid vbi adeſt dictio taxatiua.*

DISC. XLI.

1 Quædam mulier duos habens filios, Vni ſolam legitimam iure particularis inſtitutionis reliquit, Alterum verò hæredem vniuerſalem ſcripſit in omnibus bonis mobilibus, immobilibus, iuribus, & actionibus, ſpectantibus ad ipſam teſtatricem; Cumq; poſt teſtamētū in mentis infirmitatem incidiſſet, atq; in hoc ſtatu eidem delata eſſet pinguis eius fratris inteſtata ſucceſſio; Hinc proptereà orta eſt dubitatio, an dictus filius, qui hæres vniuerſalis ſcriptus erat, prætendere quoque poſſet priuatiuè ad alium fratrem dicta bona poſt teſtamentum, atque in ſtatu furoris teſtatrici ſuperuenta.

Dubitandi autem rationem præbebāt deducta *per Soccin. iunior. conſ. 99. lib 3.* vbi firmatur vt verba, *ſpectantibus*, ſeù *pertinentibus*, vtpotè præſentis tem-
2 poris, denotent ſolùm bona per diſponentem poſſeſſa tempore diſpoſitionis, non autem comprehendant ea, quæ poſtmodùm obuenerunt; Arguendo etiam à veriſimili, quod ſi teſtatrix, quę non magnam fortunam de tempore *teſtamenti* habebat, cogitaſſet ad dictam aliam pinguiorem obuenturam, ſeù quod eadem obuentio ſequuta eſſet de tempore habili ad diſponendum, veriſimiliter talem inæqualitatem inter filios non ſeruaſſet; Super hoc autem pro veritate conſultus.

Reſpondi caſū videri planū pro hærede vniuerſali, adeòut nullius, vel ſatis modicæ dubitationis capax eſſet, ſolūq; præfata bonorum obuētio alteri filio in ſola legitima inſtituto ſuffragabatur quoad eamdem legitimam impinguandam, & non vltrà; Certum enim eſt de iure, vt teſtamentum validum, ac perfectum, per ſuperuentum teſtatoris furorem, vel aliā mentis infirmitatem non infirmetur, nullam-

nullamq; alterationem recipiat *per text.*
3 *expreſſ. in* §.2. *inſtit. quibus non eſt per-*
miſſ. facer. teſtam. cum concordan. colle-
ctis *per Harprecħt. ibidem num.* 10. *cum*
ſequen., vbi rationem, ac etiam rationis
rationem expendit.

Hoc autem poſito; Cum paganus de-
cedere non poſſit pro parte teſtatus, &
pro parte inteſtatus, exindè ſequitur, vt
ſiuè ex beneficio iuris accreſcendi, iuxtà
vnam opinionem, ſiuè ex legis potentia,
& diſpoſitione, ob dictam incompatibi-
litatem, iuxtà alteram, vbi etiam hære-
dis inſtitutio expreſsè reſtricta eſſet ad
4 certa bona, adhuc tamen, non dato alio
hærede vniuerſali, ſeù eo dato, ac defi-
ciente, talis inſtitutio remaneat vniuer-
ſalis, atq; capiat omnia *ad text. in l.* 1. *S. ſi*
ex fundo, & l. quotiès §. *ſi duo ff. de hæ-*
red. inſtit., & vtrobique communiter
Scribentes, de quibus plenè *Bellon. iun.*
de iur. accreſc. cap. 7. *quæſt.* 7. *Caſtill. lib.*
3. *controu. cap.* 17. *Cyriac. controu.* 43. *Al-*
tograd. conſ. 77. *num.* 7. *& per tot. lib.* 1.,
Rota apud Gregor. deciſ. 244. *num.* 7. *cum*
ſequen. Ottbobon. deciſ. 162. *num.* 6. *& de-*
ciſ. 203. *num.* 11. *& ſequen.*

Idque ex magis communi, ac recepta
ſententia ampliatur procedere, quamuis
inſtitutio concepta eſſet de certis bonis,
5 cū dictione taxatiua, *tantùm*, niſi alia cō-
currerent inditia pręciſę volūtatis teſta-
toris non diſponēdi ad fauorem hæredis
ſcripti, niſi de ijs bonis, cum tunc cadere
ſoleat quæſtio poteſtatis, àn ſcilicèt eo
etiā inuito, dicta legis diſpoſitio intret,
vel potiùs ità implicitè cēſeātur ſcripti,
hæredes vniuerſales veniētes ab inteſta-
to, qui iure cuiuſdam legati particularis
grauati ſint ad fauorē ſcripti, ex plenè de-
ductis *per Bellon. iun. cap.* 10. *quæſt.* 18.
Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 277. *num.* 29.;
Sed vbi hæc ceſſent, neque ſimus in caſu,
quo datus eſſet alter hæres vniuerſalis
poſteà defectus, adeò vt intrarent quæ-
ſtiones examinatæ *apud Bellon. iun. dicto*
cap. 7. *quæſt.* 8. *cum ſequen.*, ſed agatur
de hærede cum verbis vniuerſalibus in-
ſtituto, tunc caſus remanet indubitatus;
Nil obſtante quod inſtitutio concepta
videretur de certis bonis, cum ea, (ceſsā-
te præſertim dictione taxatiua), potiùs
demonſtratiuè, quàm taxatiuè adiecta
cenſeantur, vt aduertitur *apud Ottbobon.*
dicta deciſ. 203. *num.* 8.

Clarius verò, ac ſine dubio, vbi talis reſtrictio non adeſt, neq; verba ſunt vniuoca, adeò vt tempus præſens, ſeù certa bona perneceſsè denotent, ſed agitur de verbo æquiuoco, & apto compræhendere etiam bona poſtmodùm obuenta, vtpotè verificabili de tempore mortis, quādo teſtamentum perfectionem recipere dicitur; Neq; obſtare dicebam motiuata *per Soccin. iun. d. conſ.* 99. *& alios*, cum ea rectè procedant in legatis, ac diſpoſitionibus particularibus, in quibus regula eſt, vt ſtrictè procedendum ſit, vt quominus fieri poteſt, hæres grauatus cenſeatur, tunc etenim nulla ſubeſt legis repugnātia, ſeù implicatio, vt diſpoſitio ad bona tunc præſentia reſtringatur, dum teſtator in reliquis teſtatus quoque decedit, vndè propterea caſus videbatur omninò planus.

ROMANA
HÆREDITATIS DE SPATIS
PRO
MARCHIONE HORATIO
CVM
ALIIS DE SPATIS.

Diſcurſus pro veritate in congreſſu pro directione.

De materia diſpoſitionis, quæ prætendatur captatoria, quando in eius caſu eſſe dicamur; Et quatenùs ſic, itaùt ſit inualida, àn illa vitietur, vel vitiet totum teſtamentum.

Et quando teſtator diſponere poſſit de bonis proprijs hæredis, eumque in eis grauare.

SVM-

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *In ſucceſſione inter nepotes ex fratribus prædefunctis, quamuis ceſſet repræſentatio, adhùc attenditur duplicitas vinculi.*
3 *Reſtruntur plures opiniones in materia captatoria, quarum vna eſt, vt quotiès adiecta eſt non per viam conditionis, ſed modi, vitietur, et non vitiet.*
4 *Contraria firmatur verior.*
5 *Quando dicatur modus, & quando conditio.*
6 *An captatoria diſpoſitio habens bonum finem ſubſtineatur.*
7 *De pluribus captatoria ſpeciebus, et quæ ſit verè diſpoſitio captatoria à iure probibita.*
8 *Quales ſunt caſus tractati per* DD., *vel* Rotam *in propoſito captatoriæ.*
9 *Teſtator poteſt diſponere de bonis hæredis, eumque in eis grauare, totum eſt diſpoſitio captatoria.*
10 *Declaratur quomodo, & quando dicta poteſtas procedat.*
11 *Sub nomine bonorum ad euitandam nullitatem actus, non veniunt iura, & actiones.*
11 *Verbum* facultates, *quid importet.*
13 *An dicatur ſublata teſtandi libertas, vbi exerceri tantùm poteſt intrà certum genus.*
14 *Clauſula*, omni meliori modo, *ſaluat actum, eumque ſubſtinet eo meliori modo quo poteſt.*

DISC. XLII.

1 IVxtà facti ſeriem, quæ in eadem cauſa habetur *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 55., cuius materia in foro diſputata fuit, non autem præſens ſuper captatoria; Cum Virgilius in vim facultatis à Paulo teſtatore ſibi attributæ, gratificandi inter eiuſdem Pauli deſcendentes, facta erectione maioratus, diſpoſuiſſet ad fauorem Marchionis Horatij ex germano fratre nepotis, eidem, necnõ eius vxori, ac Bernardino filio primogenito iniuncto onere ſubijciendi bona propria prædicto maioratui, ſeù primogenituræ, quod onus omnibus ſucceſſoribus repetitum fuit; Hinc alij nepotes neglecti, non ſolùm prætendere cœperunt inualiditatem dictæ prælectionis in bonis dicti Pauli teſtatoris, & ſucceſſiuè æqualem ſucceſſionem fideicommiſſariam ob non benè exercitam dictam facultatem, iuxtà ea quæ habentur *in d. diſc. 55. de fideicomm.*, ſed etiam quod inualidum eſſet ipſius Virgilij teſtamentum in bonis proprijs, ratione captatoriæ, quam continebat, vndè propterea locus etiam eſſet inteſtatæ ſucceſſioni ad eorum fauorem.

Verè tamen quoad eos prorsùs inanis erat hæc inſpectio, quoniam vbi etiam, inualidato teſtamento, quoad bona Virgilij ſecundi teſtatoris, locus eſſet inteſtatæ ſucceſſioni, adhuc ad eam aſpirare non potuiſſent oppoſitores, cũ ea ſolum debita eſſet eidem Horatio inſtituto tanquàm nepoti ex fratre vtrinque coniuncto, non autem oppoſitoribus nepotibus ex fratre conſanguineo tantùm, dum etiam inter nepotes ex fratribus prædefunctis, itaut ceſſet neceſſitas repræſentationis, magis verum, ac receptum eſt,
2 duplicitatem coniunctionis attẽdendam eſſe, atque vtrinque coniunctos excludere eos, qui ſunt ex vno tantùm latere *ad text. in auth. ceſſante, & auth. poſt fratres Cod. de ſuis & legit.*, vbi *Caſtr. numer.* 4. *Matthæſilan. de ſucceſſ. ab inteſt. artic.* 3. *principali num.* 12. *Craſſ. in* §. *ſucceſſio ab inteſtato quæſt.* 33. *num.* 2. *Gomez ad ll. Tauri* 8. *num.* 7. *Marta de ſucceſſ. par.* 3. *quæſt.* 7. *art.* 6. *num.* 2. *Corn. conſ.* 182. *nu.* 10. *cum ſequen. lib.* 2., ex quibus, & alijs ità firmauit, *Rota in vna Maceraten. hæreditatis* 27. *Maij* 1658. *coram Veroſpio.*

Et licèt in Vrbe per Statutum 146. contrarium diſponatur, attamen ſtatutaria diſpoſitio non intrabat; Tum quia agebatur de ſucceſſione clerici, in qua Statutum laicale non intrat iuxtà opinionem, quam tenet Rota (licèt mihi nõ placeat) vt *ſub tit. de ſucceſſ.*; Tùm clarius, quia oppoſitores erant forenſes, Statuto non ſubiecti, ideoque eius beneficio cõtrà ciuem, (qualis erat Marchio Horatius) potiri non debebant.

Cæterùm, quatenùs pertinet ad punctum captatoriæ, in diſcurſu pro veritate habito in congreſſu per Marchionem Hora-

Horatium iuxtà, ſtylum ad cauſæ directionem cõuocato, (cum veritatis ſenſu) dicebam verè huiuſmodi obiectum parui pendendum eſſe, vt de facto euentus docuit, quoniam oppoſitorum defenſores, eius leuitatem agnoſcentes, illud neglexerunt, ſe reſtringendo ad punctũ malè exercitæ facultatis circa bona Pauli primi teſtatoris; vt *ſub d. tit. de fideicommiſſis diſc*. 55.

In hoc enim propoſito plures habemus opiniones, Vna eſt, quod vbi inſtitutio eſt pura, diſpoſitio autem, ex qua
3 captio reſultet, adiecta eſt, non per viam conditionis, ſed per viam modi, tunc ipſa vitietur, inſtitutionem autem, ſeù aliam principalem diſpoſitionem non vitiet, atque hanc tenet *Ruin. conſ*. 20. *num*.2.*& 3.lib*.2., & ſequuntur *Simon. Pret. de interprat. vlt. volunt. lib.2.dub.2. ſolut.2. num*.74. *Peregr. de fideicommiſſ. art*.33.*num* 63.*& ex profeſſo conſ*.35.*nu*. 3.*& ſequen. lib*.5., vbi in ſpecie reſpondet *ad Surd. deciſ*.68.*& ad deciſ. Seraph*. 363. aliàs 543.*par*.1.*diuerſ*.; Eamdemque opinionem tenet *Sarmient. ſelectarum lib* 2. *cap*.4.*num*.7.*in fine*, qui proindè malè adducitur in contrarium *per Surd. d. deciſ*.68., cum ſola eius diſcrepantia cum *Ruino*, *& Couarr*. ſit ſuper diſtinguendo conditionem à modo, atq; hanc *Ruini* opinionẽ (licèt incidenter, & indigeſtè) ſequi videtur *Rota in Romana renunciationis* 23.*Martij* 1650.*corã Cerro*, de qua cauſa habetur *diſc. ſequ*., quod
4 ſcilicèt inſtitutio pura non vitietur per diſpoſitionem captatoriam adiectam per viã modi; Iſtaq; opinione attenta, quãdo ea ſubſiſteret, nullus effectus oppoſitoribus proficuus ex oppoſitione reſultabat, quinimò proficuus eſſet teſtamentario, quoniam vitiata diſpoſitione captionem continente, liberam inſtitutionem obtinere poſſet, ideoq; aliqui ex congregatis huic fundamento ſatis innitebantur.

Verùm ego dubitabam, tam ex iure, quàm ex facto, ſeù applicatione, ideòque mea ſententia erat, vt nullum deſuper fundamentum conſtituendum eſſet; Ex iure ſiquidem, quoniam reprobato nominatim *Ruino*, contrarium indi-
5 ſtinctè verius firmant *Couarr. cap. cum tibi num*. 13. *de teſtam. Marta de ſucceſſ. par*.4.*quæſt*. 11.*art*.2.*num*.15.*cum ſequen. Fuſar. de ſubſtit. quæſt*.503. *num*. 32.*& conſ*.43. *num* 20. *Venturin. conſ*.23.*num*. 77., ex profeſſo *Surd. deciſ*.68. ibique *Hodiern. in addit*., vbi relatis opinionibus hanc dicit veriorem; Eamq; ſemper tenuit, ac veriorem dixit *Rota apud Seraph. d. deciſ*.363. *in fine*, aliàs 543.*par*. 1. *diuerſ*., *& deciſ*.350.*nu*.14.*par*.6.*rec*., eumdemque ſenſum habuit *in Bonon. fideicommiſſi de Maluetijs propoſita de menſe Martij* 1663. *coram Beuilaqua*, in qua tamen nulla capta fuit reſolutio, ſed inſinuatum fuit deſiderium cõcordiæ iam ſubſequutæ.

Ex facto etiam, quia teſtamenti contextus oſtendebat, quod huiuſmodi diſpoſitio adiecta eſſet per viam conditionis à parte anteà, dum priuſquàm hæres, vel alter vocatus, emolumentum acciperet, atque ad ſucceſſionem admitti poſſet, tenebatur huiuſmodi ſubiectionem bonorum propriorum facere; In hoc autem verè diſtinguitur conditio à modo, vt quando apponitur à parte anteà dicatur conditio, quando verò à parte poſteà, dicatur modus, ex deductis *ſub tit. de fideicommiſſis diſc*. 154., ideoque tuta non videtur opinio *Ruini*, *& Peregr*. volentium, vt diſpoſitio modalis dicatur captatoria, quando poſt inſtitutionem cum aliarum diſpoſitionum intercapedine, adiecta eſt, quoniam in eadem ſcriptura vtpotè recipiente perfectionem ab vltima ſyllaba non datur prius, & poſterius, ex deductis *per Hodiern. & Surd. d. deciſ*.68.; Potiſſimè verò (vt in præſenti), quod in eodem capitulo, in quo hæredis inſtitutio continetur, expreſsè quoque diſponitur, vt ſucceſſio regulari debeat iuxtà formam inferius præſcribendam, ideòque ſubſequentes conditiones, vel diſpoſitiones cenſentur ab initio ineſſe in ipſomet capitulo, iuxtà *text. expreſſ. in l. ſi teſtamentum Cod. de inſtit. & ſubſtit*.

Altera erat opinio fundata in traditione eiuſdem *Ruini d. conſ*.20.*lib*.2., quã
6 rationabilem, atque à nemine contradictam profitetur *Menoch. conſil*. 1233. *num*.7., vt ſcilicèt captatoria diſpoſitio non improbetur, quando teſtator, bonũ, ac honeſtum finem habuit ità conſeruãdi bona in agnatione, ob illius decorẽ, ac nobilitatẽ, cum ità deficere videatur ratio turpitudinis, & captionis. Verùm licèt inſpecta naturali veritate, iſta opi-

 nio

nio mihi probabilis videretur, adeò vt contraria, iudaiſmi ſpeciem continere videretur, ob ſubtiles, ac ſcrupuloſos legum ciuiliũ litterales intellectus, quos non benè attendimus, dum leges prædictas hodiè non habemus, neque ſeruamus ex auctoritate Legislatoris, ſed ex earum rationabilitate, ac populorum vſu. ex deductis *in Neapolitana ædificij ſub tit. de ſeruit. diſc. 1.*, ac pluries *hoc tit.* & alibi aduertitur; Adhuc tamen dicebã videri parùm tutum fundamentum, dum Rota contrarium mordicùs firmauit *decis. 168. & 358. par. 6. recen.*, *in Romana fideicommiſſi de Martolis* 11. *Decembris* 1652. *coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 925.*, & in eodem ſenſu fuit *in d. Bonon. fideicommiſſi de Maluetijs coram Beuilaqua*, quaſiquod iſte honeſtus, & bonus finis, habendus ſit per modum conſilij, non autem præcepti, ſeù conditionis impeditiuæ, nè acquiratur, ſeù priuationis eius, quod acquiſitum eſt.

Quarè mea ſententia erat (cui cæteri etiam adhæſerũt), vt ſolidius fundamentum, cui principaliter inſiſtendum eſſet, verſaretur in eo quod in hac facti ſpecie,
7 verè non eſſemus in diſpoſitione captatoria iuxtà eam tertiam ſpeciem, quam exemplificat *Rota d. deciſ. 350. par. 6. rec. ex num. 4. ad 13.*, *& in dicta Romana renunciationis* 23. *Martij* 1650. *corã Cerro*, *deciſ. 23. par. 11. recen.*, vbi ſcilicèt inſtitutio, vel alia diſpoſitio fiat ſub ſpe alterius ſubſtitutionis, ad commodum proprium, vel alienum, quoniam in hoc propriè conſiſtit aliena bona ità captare, Aliæ verò duæ ſpecies exemplificatæ per *Rot. vbi ſupra*, erroneè, ſeù impropriè à noſtris antiquioribus ſub nomine captatoriæ nuncupantur, cũ propriè ſit cõferre eius volũtatem in illã alterius, vt ex auctoritate *Oſoaldi*, *Donelli*, *Connani*, *& Fabri*, aliorumque politioris eruditionis profeſſorum, plenè deductũ habetur *apud Martin. Andr. dec. 73 num. 14. & Caſtill. tom. 2. controu. cap. 6. ex num 1.*, quod etiam aduertit *Seraph. d. deciſ. 359. num. 12.*

Conſideratis ſiquidem omnibus caſibus per Conſulentes, vel Deciſionantes tractatis, ponderabam quod in nullo ipſorum verſaremur; Siquidem *apud Ruin.*
8 *d. conſ. 20. lib. 2.*, Bernardinus inſtituerat Ioannem Baptiſtam filium, cui ſubſtituerat Iulium fratrem, eiuſque filios, dummodò èconuerſo idem Iulius conſimilem faceret diſpoſitionem infrà octo dies, adeòut, ea non ſequuta, ſubſtitutio euaneſceret; Idemque continetur in caſibus tractatis *per Peregr. conſ. 31. cum duobus ſequen. & conſ. 34. lib. 5. Menoch. conſ. 699. Surd. deciſ. 53. 68. & 98. Fuſar. conſ. 43. Menoch. conſ. 1233. Venturin. conſ. 43. & alios*, quod ſcilicèt vnus alterum vocabat, dummodo ille cõſimilem vocationem faceret de ſuis.

Atque ità idem coincidunt caſus tractati *per Rot. apud Seraph. d. dec. 359. & 363.* aliàs 542. & 543. *par. 1. diuerſor. dicta deciſ. 178. & 360. par. 6. rec. dicta Romana fideicommiſſi de Martolis coram Dunozetto* inter ſuas *deciſ. 925.*, *& dicta Bonon. fideicommiſſi de Maluetijs coram Beuilaqua*, in quibus omnibus agitur de teſtatore, qui ità vel ſpe lucri, vel metu pœnæ alienam hæreditatem ad fauorem eius deſcendentium, ſeù aliorum à ſe vocatorum captare ſtudeat.

Id autem in præſenti dici nõ poterat, dum teſtator nullius hæreditatem, vel bona ſibi, vel alteri per eum vocato, cum hoc improbo artificio captare voluit, ſed eoſdem, quos honorauit, grauare etiam voluit in bonis proprijs, prius ad eorumdem grauatorum fauorem, eorũque deſcendentium, ac ſucceſſiuè aliorum, ideoque error terminorum videbatur aſſumptum, vt huiuſmodi ordinatio cõtineret captatoriã, cũ verò & propriè contineret diſpoſitionem de bonis
9 hæredis, ſeù grauamen adiectum in bonis proprijs eius, quem teſtator honorauit, quod receptum eſt fieri poſſe ad *text. in l. vnum ex familia §. ſed & ſi fundum*, *& l. Imperator §. ſi centum*, *& & l. cum pater ff de legat. 2.*, *gloſ. Bart.*, *Cuman.* & cæteri *in d. §. ſed & ſi fundũ*; Atque agendo de captatoria, pro iſta excludenda aduertunt *Peregr. conſil. 63. num. 7. & 8. lib. 4. Menoch. d. conſ. 1233. num. 21. cum ſequen.*, & admittit *Sarmient. d. lib. 2. ſelectar. cap. 4. num. 7. circa med.*; Atque de dicta poteſtate grauandi hæredem de bonis proprijs tanquàm indubitabili, *Duran. deciſ 93. num. 1. cum ſequen Romana fideicommiſſi de Ceſijs* 13. *Maij* 1658., *&* 10. *Decembris* 1659. *corã Meltio*, ac ſæpiùs in ſuã materia *ſub tit. de fideicommiſſis diſc* 134. *& ſeqq.*

Aliàs

Aliàs etenim cautela, quæ nuncupatur *Soccini*, per quam filius, vt reliquam paternam hæreditatem obtineat, grauatur ad ſubijciendum fideicommiſſo propriam legitimam, aliàs liberam, ex deductis *apud Ottbobon. deciſ.* 100. & in ſua materia *ſub tit. de detraction. diſc.* 17. *& ſeqq.*, contineret etiam captatoriam, quod abſolutè, dicendum non eſt; Ideoq; aduertebam quod omnia, quæ hincindè de captatoria diſcurrebãtur, eſſent à caſu extranea, atque continerent manifeſtum æquiuocum, ac terminorũ confuſionem.

Difficultas autem, quæ ſuper huiuſ-
modi diſpoſitionibus cadere poteſt, non
10 conſiſtit in captatoria, ſed in eo, quod
grauamen excedere non poteſt emolu-
mentum, ideoque honoratus grauari
non poteſt in bonis proprijs, vltrà id
quod ſua interſit honoratum eſſe, ac ad
limites emolumenti ex diſcuſſis *per Pe-
regrin. dicto conſ.* 63. *lib.* 4., & habetur
dicto titulo de fideicommiſſis; Vel ob eam
rationem, ob qua captatoriæ infectio
habetur, quod ſcilicèt ità libera teſtan-
di facultas adimatur, vt quotiès eſt de
vniuerſa honorati hæreditate dubitat
Peregr. de fideicomm. art. 33. *num.* 49. *cum
ſequen.*; Verùm hæc difficultas ceſſabat
in prima inſtitutione Marchionis Ho-
ratij, dum grauamen reſtrictum erat ad
bona auita tantùm præſentia, & futura;
Quouerò ad propria, & vxoris, percu-
tiebat delata de tempore ſucceſſionis, et
ſic remanebat facultas teſtandi de bonis
futura; Et vlterius dum teſtator loque-
batur de bonis, hinc pro ſubſtinẽdo actu,
11 & reſtringenda obligatione, rectè dici
poterat, vt non venirent iura, & actio-
nes, vtpotè tertiam ſpeciem conſtituen-
tia, vt in puncto aduertitur per *Peregr.
d. conſ.* 63. *num.* 7. *&* 8. *lib.* 4.; Atq; ad effe-
ctum ſubſtinendi donationem omnium
bonorum, & nè ſublata dicatur libera
teſtandi facultas, firmatur *in Tudertina
donationis* 17. *Iunij* 1652. *coram Cerro
deciſ.* 273. *par.* 11. *recen.*, & in ſua mate-
ria *ſub tit. de donation.*

Eademque reſponſione dici poterat, vt tolleretur difficultas reſpectu aliorum ſucceſſiuè vocatorum, quoniam licèt grauamẽ eſſet de omnibus bonis præſentibus, & futuris, ſub eis tamen non veniebant iura, & actiones, tanquàm de tertia ſpecie vt ſupra; Verùm de hoc fa-
tis dubitari poſſe obſeruabam, dum iſto-
rum reſpectu teſtator ſe non reſtrinxerat
ad ſolum vocabulum *bonorum*, ſed alte-
rum magis generale adiecerat *facultatũ*,
quod in numero plurali prolatum, vni-
uerſam ſubſtantiam complexiuam, ne-
12 dùm bona, ſed etiam iura, & actio-
nes importare dicitur *Rebuff. in l. ver-
bum* 37. *verſ. facultates in plurali ff. de
verb. ſignif.*, *& ex Tiraquell. in l. ſi vn-
quam verbo benè num.* 12. *& alijs*; Et in
ſpecie, quod hoc vocabulum, vtpotè im-
portans vniuerſam hæreditatem, adime-
re dicatur facultatem teſtandi dixit *Rota
in Eugubina teſtamenti* 28. *Iunij* 1652.
coram Cerro; Verùm hoc, maturiori in-
ſpectioni reſeruatum fuit, quando ca-
ſus veniret, cum in præſenti ageretur
de ſubſtinendo primam inſtitutionem
dicti Marchionis Horatij, in quo dicta
ratio ceſſantis facultatis teſtandi non
vrgebat.

Cæterùm etiam reſpectu aliorum, põ-
derabam, quod vbi etiam dictum voca-
bulum *facultatum* importaret vniuerſam
eorum ſubſtantiam, non per hoc tamẽ
13 dici poterat, vt omninò ſublata eſſet
facultas teſtandi, dum illam iuxtà diſpo-
ſita per eumdem teſtatorem exercere
poterant inter deſcendẽtes eorum, alioſ-
que vocatos, vnum, vel plures inſtituẽ-
do, & gratificando, alios verò, vel in
toto, vel in parte excludendo; Vbi enim
prohibitio, vel reſtrictio non eſt præci-
ſa ad certas, ac determinatas perſonas,
ſed remanet diſpoſitionis libertas inter
plures incertos, quamuis de certo gene-
re, tunc non dicitur ſublata facultas te-
ſtandi, ſed ſolùm aliqualiter reſtricta,
vt in terminis pacti de ſuccedendo *Soc-
cin. iun. conſ.* 143. *nu.* 39. *cum ſequen. lib.* 1.;
Et habemus de conditionibus auferenti-
bus, vel reſtringentibus matrimonij li-
bertatem, quod improbæ non reputan-
tur illæ, quæ percutiunt certum genus,
intrà quos libertas remanet exercibilis,
vt habetur *ſub tit. de matrimonio*, ac *ſub
altero de fideicomm.* præſertim *in Bonon.
de Guidottis diſc.* 44., & infrà *diſc.* 73. *&
alibi*; Quæ tamen omnia diſcurſiuè in-
ſinuabantur motiuandi gratia ſub reſer-
uatione maturioris iudicij.

Prætereà, idem obiectum remoueri
14 poſſe obſeruabam, ex eo quod teſtator
ità diſponendo, relationem habuerat ad

primogenituram ordinatam in domo Barberina, cum declaratione, vt valere deberet, eo meliori modo, quo poſſet; Iſta verò clauſula accedente, tunc vtile per inutile non vitiatur, ſed inutili vitiato, actus remanet vtilis, ideoq; obligatio reſtricta cenſetur ad bona præſentia, atq; proportionata commodo, vt aduertunt *Soccin. iun. d. conſ. 143. num. 11. & 28. lib. 1. Gabr. conſ. 137. num. 23. cum ſequen. lib. 1. Bellon. iun. conſ. 22. num. 8. cum ſequen. Fontanell. de pact. clauſul. 4. gloſ. 21. par. 2. num. 42. cum ſequen.*

Credebant aliqui, vt ad captatoriæ excluſionem ſuffragari poſſet auctoritas *Rotæ apud Mobed. deciſ. 6. de teſtamentis*; Verùm hæc auctoritas à caſu controuerſo extranea erat, dum ibi dubitabatur de validitate diſpoſitionis, vtpotè collatæ in alienam voluntatem, vndè deciſio vtitur termino captatoriæ per improprietatem, ac iuxtà eum ſenſum, in quo erroneè antiquiores illum acceperunt, in primo, & ſecundo caſu exemplificatis *in d. deciſ. 350. par. 6. recen., & deciſ. 23. par. 11. recen.*; Hæc autem omnia remanſerunt in ſimplicibus terminis diſcurſus in congreſſu, dum Scribentes pro oppoſitoribus agnoſcentes motiui inſubſiſtentiam, illud (vt ſupra inſinuatum eſt) neglexerunt, totaque controuerſia poſtmodum, me præſertim nimiũ cooperante, cum quinque ex ſex oppoſitoribus per concordiam finem habuit.

ROMANA
RENVNCIATIONIS
PRO
VALENTIA DE VALENTIBVS
CVM
HÆREDITATE PHILIPPI paritèr DE VALENTIBVS.

Diſcurſus pro veritate in caſu poſteà deciſo per Rotam pro hæreditate.

De eadem materia captatoriæ, quando adeſſe dicatur, adeout vitiet teſtamentum; Et àn detur captatoria in renunciationibus, ſeù donationibus, alijſque actibus inter viuos.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*

2 *In diſpoſitionibus factis pro erectione primogenituræ, ſeù aliàs fauore agnationis non requiruntur ſolemnitates ſtatutariæ.*

3 *De diſpoſitione captatoria.*

4 *Captatoria non datur in donationibus, & actibus inter viuos.*

5 *Quæ verè, & propriè dicatur captatoria.*

6 *Excluditur captio à caſu controuerſia.*

DISC. XLIII.

1 AGnoſcens Philippus de Valentibus, ex primarijs Vrbis negotiatoribus, ſe hydropiſiæ penè incurabili morbo affectũ, morti proximum eſſe, volenſq; (prole deſtitutus), de ſatis pingui aſſe, cum eius induſtria parto, pro libito diſponere, ad fauorem tamen eius agnationis, ac filiorum, & deſcendentium procreandorum à germanis fratribus, quorum aliquos à ſucceſſionis commodo excluſos eſſe intendebat; Vt euitaret dicti

dicti aſſis ſciſſuram, quam ex legis neceſſitate pati oportebat ob legitimam Valentiæ matri veriſimiliter ſuperuiuere debenti relinquendam, obtinere curauit ab eadem matre renunciationem dicto iuri legitimæ, cum facultate liberè diſponendi de toto, eidem aſſignata ſolùm quadam menſtrua congrua præſtatione vitalitia pro eius nimium decenti ſubſtentatione, dictaq; renunciatio facta fuit, ſub aſſertione certiorationis voluntatis diſponendi de integra eius hæreditate ad fauorem agnationis, ac perſonarum ſibi dilectarum; Sequuto autem ad paucos menſes eius obitu cum teſtamento, in quo primogenituram ordinauit ad fauorem deſcendẽtium, prius ex vno, deindèque ex altero germano fratre, Hinc reliqui duo, vtpotè omninò forsã neglecti, dictam diſpoſitionem ægrè ferentes, atque affectantes, vt ob eius nullitatem locus fieret inteſtatæ ſucceſſioni, vel ſaltim iuri aſſequendi legitimam matri debitam, ex iſtius perſona iudiciũ inſtituerunt *in Rota coram Otthobono* ſuper dictæ renunciationis nullitate, ob non ſeruatas ſolemnitates ſtatutarias, vel ob falſitatẽ, ſeù ineptiam cauſæ, atq; propoſita cauſa *ſub die* 24. *Iunij* 1649. contraria prodijt reſolutio ſuper actus validitate ex pluribus fundamẽtis, ex eo præſertim (ob quod hæc reſolutio, ac ſequẽs *corã Cerro*, vt infrà ſunt notabiles) quod ſcilicèt in renunciationibus, alijſque actibus, qui fiunt ex prudenti, ac pio, & lau-
2 dabili motiuo erigendi primogeniturã, atq; conſeruandi bona integra pro agnationis decore, ſolemnitates ſtatutariæ non requirantur, tanquàm ex ceſſante læſione, quod eſt principale huiuſmodi Statutorum motiuum, vt liquet ex deciſione deſuper edita inter impreſſas *eiuſdem Otthobon. deciſ.*182.

Emanata ad formam dictæ deciſionis ſententia, introductaque per appellationem cauſa in eadem *Rota coram Cerro*; In hoc ſtatu, ex parte Valentiæ, ad cauſam circà initia ſuſceptæ Aduocationis euocatus fui, atque in congreſſu Aduocatorum, qui iuxtà laudabilem ſtylum habitus fuit pro directione; Aliqui ex huius partis defenſoribus, cum magna pompa, & apparatu deducebant motiuum captatoriæ, tanquam nouum, ac peregrinum, quod ſcilicèt ità Valentia captare voluerit dictam integram hæreditatem ad commodum deſcendentium, auferendo Philippo renunciatario liberam fa-
3 cultatem diſponendi de bonis ſuis, iuxtà terminos *text. in l. illæ autem inſtitutiones ff. de hæred. inſtit. l. captatorias C. de milit. teſtam.* vtrobique DD., de quibus *Suarez in tract. de captatoria, Gratian. diſcept.* 908. *deciſ.*272. *par.*4. *recen. tom.*2. *deciſ.*350. *par.*6. *recen.* cum alijs, quæ per eos cum longiſſima allegationũ farragine deducebantur, ac habentur *diſc. præced.*

Motiuum mihi non placebat, ideòq; non laudabam, vt deduceretur, meæq; ſententiæ adhærebat vnus doctiſſimus ſenior, ſed quoniam maiori parti placuit deduci debere, ità ſequutum fuit, euẽtus autẽ probauit malum conſilium, quoniã reſtricta principali, ac ferè tota diſputatione ad iſtud motiuum, alia forſan probabiliora (vt frequenter contingit) parùm diſcuſſa fuerunt, vndè *ſub die* 23. *Martij* 1650. prodijt reſolutio in prioris ſententiæ confirmationem, vt patet ex *deciſ.*23. *par.*11.

Non laudabam igitur motiuum; Tum
4 quia captatoria non datur in donationibus, & actibus inter viuos *ad text. in l. cum donationis Cod. de tranſact.*, vbi DD., de quibus *Seraph. deciſ.*359. *num.*8. *cum ſequen. & num.*23. (licèt iſtud motiuum vtpotè ab alterius partis defenſoribus non deductum, in deciſione non adſit); Tum etiam quia nullatenùs dici poterat, quod renunciatio prædicta contineret vitium captionis, quod tunc verè, ac
5 propriè adeſſe dicitur, quando diſponit quis de bonis ſuis ad alterius fauorem, vt iſto medio, ad ſui, vel alterius ſibi benè viſi beneficium, aucupetur, atque captet hæreditatem eius, cuius fauore diſpoſitionem fecit, vt iuxtà modernorum veriorem intellectum firmant poſt alios ab eis allegatos *Duran. in tract. de condit. & demonſtr. impreſſ. poſt eius deciſiones par.* 3. *cap.*5. *num.* 4. *& ſequen. Seraph. deciſ.* 359. *num.*12. *cum ſequen. Martin. Andr. deciſ.*75. *num.*14. cum alijs, de quibus *diſc. præced.*

Aliæ ſiquidem captatoriæ ſpecies diſtinctæ in ſecunda huius cauſæ deciſione *coram Cerro deciſ.*23. *par.*11. *recen.*, & priùs *d. deciſ.*350. *par.*6. *recen.*, ex antiquorum claro æquiuoco ſub iſto vocabulo tra-

lo tractantur, vtpotè omninò incongruo, quoniam dicuntur potiùs continere diſpoſitionem in alterius voluntatem, ſeù placitum collatam, vt in proximè allegatis, ac etiam *diſc. praceden.* (& de quibus alijs ſpeciebus habentur aliqua *diſt. ſequen.*), ideoque pernecesſè requiritur ex parte diſponentis illa turpitudo, per quam, cum præmij allectione, vel cum pœnæ comminatione, ex quadam ſaltim cauſatiua neceſſitate, cogeretur quis inuitus diſponere de bonis ſuis ad alterius fauorem.

Id autem in præſenti dici nō poterat, quoniam Valentia non fuit prima motrix, vel ordinatrix huius captatoriæ diſpoſitionis, neque id per viam conditionis, vel modi adiecit, ſed tantùm futuram ſibi communicatam diſpoſitionem
6 à filio faciendam, enunciauit pro iuſto, ac rationabili motiuo, ob quod ipſa impellebatur ad huiuſmodi renūciationem faciendam; Et clariùs quia nihil dedit de ſuo iam quæſito, minuſque eius patrimonium diminuit, ſed ſolum remiſit ius quærēdum euentuale, quod ob eius præmorientiam poterat non competere, ità ſe à futura acquiſitione abſtinendo, ſiue abſoluendo filium ab eo legali vinculo, quo aliàs detinebatur, non diſponendi de toto, tanquam per remotionem obſtaculi, eodem modo, quo filius cum cautela nuncupata *Soccini*, ſe abſtinet ab aſſequutione legitimæ, quam aliàs patri ſuperſtes liberam ab omni fideicommiſſi vinculo obtinere poſſet, ideoque iuſtæ, benèque fundatæ viſæ ſunt reſolutiones.

PISAVREN.

LEGATI

AD PETITIONEM

HIERONYMI DE DOMINICIS.

Reſponſum pro veritate.

De eadē materia teſtamentariæ diſpoſitionis collatę in alienam voluntatē, ſiue alicui fiduciario commiſſæ ad termines *tex. in l. Theopompus*; Atq; duobus fiduciarijs diſcordantibus, cui potiùs deferri debeat.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Ex duobus fiduciarijs diſcordantibus, cui deferri debeat.*
3 *Incertæ diſpoſitiones piæ ſubſtinentur.*
4 *De circumſtantijs, ob quas, vni potius, quam alteri deferri debeat.*
5 *Cuius dicatur cauſa fauorabilior, an filiorum, vel pietatis.*
6 *In dubio pro quo ſit potiùs reſpondendū, àn pro hærede, vel pro legatario.*

DISC. XLIV.

1 Camilla Benamata, ſcripto hærede Hieronymo, Emerentianæ eius filiæ viro, huic eamdem Emerētianam ſuperuiuentem ſubſtituit, atque poſt vtriuſq; mortem, mandauit erigi cappellam in Eccleſia PP. Minimorum, eamq; ab ipſis fortè viuentibus erectam, dotari de annuo redditu ſufficienti ad perpetuam celebrationem vnius miſſæ in qualibet hebdomada, vel etiam duarum, prout magis videretur, ac placeret hæredi, & Emerentianæ filiæ vnitim.

Prædeceſſit Emerentiana condito teſtamento, in quo ſcripto hærede eodem Hieronymo viro, declarauit ſuam, ſuæq; matris voluntatem eſſe, vt duæ miſſæ in hebdomada celebrarentur, aſſignando proindè quemdam cenſum hæreditatis eiuſ-

eiuſdem Camillæ, ſed Hieronymus prætendens ad ſe principaliter dictam declarationem ſpectare, illam fecit pro vna tantùm miſſa, deindèque recurrendo ad Sac. Congregationem Cõcilij pro obtinẽda deſuper declaratione, per quã in futurum Commiſſariorum Fabricæ moleſtiæ euitarentur, conſilium petijt pro veritate, àn eius petitio iuſtitiam, vel iniuſtitiam foueret.

Pro iniuſtitia reſpondendum cenſui; quoniam nõ agebatur de facultate vtrique conceſſa ordine ſucceſſiuo, & ſic prius Hieronymo hæredi, deindè verò in ſubſidium Emerentianæ ſubſtitutæ, quatenùs ab inſtituto diſpoſitio, vel declaratio non fieret, ſed agebatur de arbitrio, ſeù executione commiſſa vtrique ſimultaneè, ac vnitim, vndè propterea
2 ponderabam quod verſaremur in caſu poſito *per Bart. in l. quem hæredi num.2. ff. de reb. dub.*, de quo *ſub tit. de fideicõmiſſis diſc.* 182.& 183.,*ad materiam tex. in l. Theopompus ff. de dote præleg. & d.l. quem hæredi*, vbi ſcilicèt vltima voluntas commiſſa eſt duobus inter ſe diſcordantibus, qualis declaratio attendi debeat, & decidit *Bart.*, vt Vel neutri deferendum ſit ratione incertitudinis; Vel inſpici debeat id, quod eſt veriſimilius, habita ratione affectionis teſtatoris, & ex alijs adminiculis, & facti circumſtantijs, vt latius *dicto diſc.* 182. *de fideicommiſſis*.

Prima pars diſtinctionis verificari
3 non poterat, cum ageretur de diſpoſitione ad pias cauſas, inter cuius priuilegia illud habemus frequenter in foro receptum, vt incertitudo non vitiet, ſed ea certificatur pro arbitrio Epiſcopi, cuius partes hodiè ſupplet in pleriſque Italiæ partibus fabrica S. Petri, quæ ſibi huiuſmodi incertas pias diſpoſitiones applicat, vt in præcedentibus aduertitur; Et cõſequẽtèr tota diſputatio reſtringebatur ad ſecundã partem eiuſdẽ diſtinctionis, qualis ſcilicèt ex duabus declarationibus eſſet magis veriſimilis, ac attendi deberet.

Maior autèm probabilitas videbatur
4 eſſe in priori declaratione facta per Emerentianam, à Hieronymo non de facili impugnabili ex pluribus; Primò quia illa erat filia teſtatricis, veriſimiliter melius de eius voluntate informata, quàm Hieronymus hæres; Tùm quia hic extraneus, illa verò filia; Tùm etiàm quia mulieres, in concernentibus præſertim pietatem (ad quam ſunt viris procliuiores) libentius inter ipſas voluntatem communicare ſolent, timentes propalare viris maiora onera & grauamina; Secundò quià contextus teſtamenti oſtendebat teſtatricis voluntatẽ in hoc principalitèr directam eſſe in dictam Emerentianam filiam, dùm in concernentibus, tàm conſtructionem, quam dotationem prædictas, pluriès dixit totum fieri ad ſatisfactionem & contentamentum dictæ Emerentianæ; Ac etiàm ob rationem aſſignatam, vt ſcilicèt ipſa quoquè de huiuſmodi pio opere participaret, quod non dixit de Hieronymo in gratiam filiæ potiùs ſcripto hærede; Tertiò quià cum dictus Hieronymus extraneus vtramque hæreditatem obtinendo, de mero lucro ageret, hinc prudentèr ac rationabilitèr per Emerentianam grauatus videbatur ad maius onus, quod pro eorum arbitrio poterat eſſe minus, quoniam cum id potiùs arbitrio, quàm liberæ voluntati commiſſum eſſet, iſtud à ratione regulandum venit; Et quartò quià in dubio quotiès agitur de fauore piæ cauſæ debetur id quod maius, ex deductis *per Tiraq. de priuil. piæ cauſæ cap.* 25. *vbi Adden. ſurd. dec.* 298. *num.* 10. apud quos concordantes, potiſſimè cum ageretur de diſpoſitione pro miſſis celebrãdis in ſuffragium animæ teſtatricis.

In ea etenim quæſtione, qualis eſſet
5 maior fauor, àn ille filiorum, vel alter piæ cauſæ, plures habemus opiniones, Vnam ſimplicitèr tenentium partes filiorum, Alteram ſimplicitèr tenentium illas piæ cauſæ; Tertiam diſtinguentium opera pietatis, àn ſcilicèt ſint pro mera deuotione vel pro exoneratione conſcientiæ ſeù pro celebratione miſſarum in ſuffragium animæ propriæ, vt in hac ſecunda ſpecie vtpotè percutiente commodum ipſiuſmet diſponentis, pro pia diſpoſitione potiùs quàm pro filijs reſponderi debeat, multò magis vbi agitur cum hærede extraneo, contrà quem in caſu dubio potiùs eſt reſpondendum
6 pro legatario coniuncto, vel veriſimilitèr magis dilecto iuxtà diſtinctionem, *de qua apud Carill. dec.* 203. *num* 4. *dec.* 77. *n.* 4.

77. *num.* 4. & 42. *cum ſequen. par.* 10. *rec.* & pluries in ſua materia *ſub tit. de legat.*

Et demùm fortius, quod Hieronymus eſſet hæres etiàm dictæ Emerentianæ, quæ priorem magis onerofam declarationem fecerat; Licèt enim non ageretur de directa impugnatione facti ſeù diſpoſitionis proprij auctoris, adeò vt intraret regula *text. in l. cum à matre Cod. de rei vindic.* & *l. vindicantem ff. de euiction.* Nihilominus hæredi non de facili concedendum eſt, ſuum auctorem de mendacio redarguere, eiuſque factū, quale quale ſit, impugnare cum ea facilitate, quæ tertio conceditur iuxtà diſtinctionem, quæ præſertim frequentèr habetur in materia dotis confeſſatæ *ſub tit. de dote.*

Eo etiàm addito, quòd cùm Emerentiana prædicta eumdem Hieronymum hæredem inſtituerit, quamuis dictum maius onus adijcere profeſſa non ſit in eius bonis proprijs, adhùc tamen, excedendo limites facultatis, ex propria voluntate id adijcere potuit in bonis eiuſdem hæredis, in quibus eum, quem onerauit, de ſuis grauare potuit, ex deductis *in Romana Hæreditatis de Spatis diſc.* 41. & frequentèr *ſub tit. de fideicommiſſis*, vndè multa vrgebant in idem tendentia, cum tamèn ſufficeret caſum reduci ad terminos probabilis dubietatis, vt fauore piæ cauſæ in eo quod magis eſt, reſponderi deberet; Et conferunt ea quæ habentur infra *in Tudertina diſc.* 48.

IANVEN.

SEV

NEAPOLITANA

PRO

HÆREDIBVS IOANNIS AMBROSII SPINOLÆ

CVM

PRIORE CONVENTVS SANITATIS NEAPOLIS ORDINIS PRÆDICATORVM.

Diſcurſus prò veritate ad directionem cauſæ vertentis in Sacro Conſilio Neapolitano.

De eadem materia diſpoſitionis collatæ in alterius voluntatem, et quæ vulgò captatoria dici ſolet, àn & quando ſubſtineatur, & quid operetur piæ cauſæ fauor.

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 De inualiditate legati incerti ſeù collati in alterius voluntatem.
3 Secùs vbi eſt diſpoſitio pia.
4 Diſpoſitio de certa ſumma distribuenda non expreſſa cauſa, dicitur pia.
5 Tempus quomodò dipoſitioni adiectum cenſeatur.
6 De lapſu anni circà poteſtatem executorum.
7 An valeat præceptum teſtatoris, quod fabrica, ſeù alij ſuperiores non ſe ingerant in legatis pijs.
8 De quadam ſpecie diſpoſitionis, per quam illi, quibus commiſſa eſt, non ſunt nec legatarij, nec executores, nec confidentiarij, ſed Iudices ſeù arbitri.
9 Si ſumma deſtinata ad opus, exuberet àn ſit reſtituendum hæredi, Et è contrà ſi non ſufficiat àn reſtituēda?
10 De iure accreſcendi, vel non decreſcendi inter exequutores teſtamentarios.

DISC.

DISC. XLV.

MANDAVIT Ioannes
1 Ambroſius Spinola in
eius codicillis, vt ſtatim
ſequuta morte, per hæ-
redes deponi deberent
in publico banco ſcut.
8.m. per annum exindè non amouendi,
quodque ibi per dictum tempus ſtare
deberent ad diſpoſitionem duorum Reli-
gioſorum proprijs nominibus expreſſo-
rum, ac etiam Prioris Conuentus Sani-
tatis Neapolis Ordinis Prædicatorum,
cuius nomen non expreſſit, ad effectum
diſtribuendi in toto, vel in parte, in id
quod Religioſis prædictis, factis aliqui-
bus diligentijs, videretur, reliquum
verò eſſe deberet hæredum; Declaratio-
ne adiecta, vt Religioſis prædicti non
tenerentur de huiuſmodi diſtributione,
eorũ ſuperioribus, vel officialibus Fabri-
cæ aliquam rationem reddere, ſtante
quod non eſſet legatum, neque incer-
tum, ſed onus, ac debitum in toto, vel in
parte ex dictorum Religioſorum dili-
gentijs certificandum, ac ſoluendum.

Depoſitum adimpletum non fuit, ſed
poſt aliquod interuallum, dictis duobus
Religioſis, qui proprijs nominibus ex-
preſſi fuerant, ità petentibus, hæredes
ſoluerunt ſcut. 1800., abſquè eo quod
aliud ab eiſdem, vel à dicto Priore moti-
uatum eſſet ſpatio annorum 16., poſt
quorum decurſum, defunctis tam di-
ctis duobus Religioſis, quam etiàm
Priore dicti Conuentus tunc exiſtente,
modernus Prior, in Sac. Conſilio Nea-
polis (vbi teſtator teſtamentum, & co-
dicillos condiderat, ac decedendo par-
tem aſſis hæreditarij reliquerat,) iudi-
cium inſtituit contrà hæredes ſuper di-
ctę reſidualis ſummæ ſolutione; Cumque
eorumdem hæredum defenſores potiſſi-
mum fundamentũ conſtituerent; Vel in
lapſu anni per teſtatorem præfiniti; Vel
in prohibitione ab eodem facta, nè di-
cti Religioſi eorum ſuperioribus, vel
alijs quibuſcumque, etiàm Fabricæ ali-
quam ratinnem reddere tenerentur; Vel
demùm in inualiditate dicti legati vt-
potè incerti & collati in alienam volun-
2 tatem, ad notat: *per Ciuiliſtas in l. ca-
ptatorias Cod. de teſtam. militar. & in
l. 1. ff. de legat. ſecundo Afflict. dec. 371.
num. 1. cum ſequen. Ricc. in addit. ad Ti-
raquell. de priuil. piæ cauſæ cap. 64. Mar-
tin. Andr. dec. 63. Rub. de Teſtamentis
ad pias cauſas cap. 67. num. 1. cum ſe-
quen.*

Conſultus per vnum ex dictis hære-
dibus tunc in Vrbe pro Republica Ia-
nuen Reſidentem ſuper dictorum fun-
damentorum ſubſiſtentia; Reſpondi
quod nullum ex eis tutum videbatur,
ideoque parùm laudabilem credebam
hanc ſpeciem defenſionis, quæ melius
pro meo iudicio ſequi poſſet ex capite
ſatisfactionis, ac ſequuti implemen-
ti per teſtatorem deſiderati, examinan-
do ſiquidèm ſingula fundamenta præ-
dicta; Quatenùs pertinet ad iſtud vlti-
mum inualiditatis diſpoſitionis vtpotè
collatæ in alienam voluntatem, vndè
antiquiores (quamuis erroneè) eam ca-
ptatoriam dixerunt; Ponderabam quod
motiuum tunc ſubſiſteret, quandò age-
retur de diſpoſitione prophana, in cu-
3 ius terminis procedunt allegatæ aucto-
ritates, ac aliæ, quas deſupèr habemus;
Secùs autèm vbi dicenda veniret pia,
(vt probabilius videbatur,) cũ tunc, ſiuè
ſit incerta, ſiuè in alienam voluntatem
collata, ſemper valida ſit, & adimplen-
da; Vel ex diſpoſitione *text. in cap. cum
tibi de Teſtam.*; Vel ex ea concludenti
ratione, de qua pluries in præcedenti-
bus, quod pia cauſa ſubiecta non eſt iu-
ris poſitiui diſpoſitionibus, ac ſubtilita-
tibus, ſed cum ſolo iure naturali, eiuſ-
que veritate inſpecta, regulanda eſt; Vt
de captatoria valitura fauore piæ cauſæ
ex profeſſo *Trentacinque lib. 1. var. tit.
de pia cauſa reſol. 1.* quem pro omnibus
allegare ſufficit, dum benè probat hanc
eſſe veriorem, & receptam, reiectis con-
trarium tenentibus & per *Rub. de teſtam.
ad pias cauſas cap. 50. & 51.*

Dictaque opinio, quæ in effectu vide-
tur magis probabilis, in hac facti ſpecie
videbatur indubitata, quoniã non ageba-
tur de conferendo ſubſtantiam inſtitu-
tionis, vel alterius diſpoſitionis in alie-
nam voluntatem, dum ipſemet teſtator
ſummam determinauerat, ac etiàm
vſum, qui quoàd ſe incertus erat, ſed in
ſubſtantia certus per diligentias execu-
torum certificandus; Et nihilominus,
vbi etiàm obſtare poſſet incertitudo,

iſta in pijs diſpoſitionibus non vitiat,
dum certus eſt Deus, ſeù certa eſt ani-
ma teſtatoris, quorum vni, vel alteri le-
gatum fieri dicitur *Tiraquell. de priuil.*
piæ cauſa cap. 64. vbi Ricc. in addit. No-
uarr. de priuil. incert. & malè ablat. q. 1.
Rubeus de teſtam. ad pias cauſas cap. 67.
num. 1. & 40. cum ſequen., apud quos
cæteri.

Quod autèm verſaremur in diſpoſi-
tione pia, videbatur certum ex pluri-
bus; Primò quià vbi teſtator certam
ſummam, vel bona ab aliquo ſimplicitèr
diſtribuenda relinquit, cenſetur ità di-
4 ſtribuiſſe pro anima, & prò exoneratione
ſuæ conſcientiæ, vt fuſo calamo pluribus
allegatis probat *Rubeus d. cap. 50. n. 28.*
& cap. 67. num. 42. vbi cæteri; Secun-
dò ex qualitate perſonarum, quibus di-
ſtributio commiſſa eſt, cum Religioſis
non congruat diſtributio in vſus pro-
phanos, vt conſiderant *Trentacinque vbi*
ſupra num. 10. *& Andreol. controu.* 105.
num. fin.; Et tertiò dum teſtator de-
clarauit hoc non eſſe legatum, ne-
que voluntariam diſpoſitionem, ſed
onus, ac debitum, quo non ſoluto,
grauata remaneret anima, quam pium
eſt liberari, & exonerari, ideoquè certum
videbatur, quod ageretur de pia diſpo-
ſitione.

Quouerò ad alterum fundamentum
lapſus anni per teſtatorem præfiniti, il-
lud longè debilius; malèque fundatum
videbatur, quoniam terminus prædictus
adiectus non erat ad terminandam hæ-
redum obligationem nunquàm imple-
tam, ſed præſupponendo implemen-
5 tum in depouendo, ex tunc voluit teſta-
tor, vt curreret anni terminus dictis exe-
cutoribus præfinitus ad certificandum
& exequendum, nè ſcilicèt perpetuò
hæredes cogerentur pecuniam prædi-
ctam in banco retinere, ideòque moro-
ſis ſuffragari non poterat mora, nequè
allegare ipſi poterant lapſum illius ter-
mini, qui ex eorum culpa nunquàm in-
cœperat.

Ea verò, quæ deducuntur per *Car-*
6 *pium in tract. de execut. teſtam. lib. 1.*
cap. 22. num. 35. cum ſequen. (ex quo ſcri-
bentes de partibus ad iſtud fundamen-
tum comprobandum totum deſumebãt)
extranea videbantur à caſu, cum percu-
tiant terminos quæſtionis inter Epi-
ſcopum & executores, àn ſcilicèt lapſo
anno, expiret nec nè executorum facul-
tas, illàque deuoluatur ad ſuperiores;
Nemo autèm dicit, vt executoribus ne-
gligentibus, liberetur hæres moroſus,
cuius culpæ adſcribi poſſet executo-
rum negligentia, dum non poterant ero-
gare pecuniam vtpotè non depoſitam,
nec promptam.

Alterum demùm fundamentum de-
ductum ex prohibitione teſtatoris Supe-
7 rioribus, & Fabricæ, nè in hoc ſe inge-
rerent, nequè aliquas moleſtias dictis
executoribus tribuerent, videbatur om-
nium læuius; Tùm quia illud percutit
ipſos executores ſuper ſubſtantia, vel
modo exequutionis, ac diſtributionis
eis iniunctæ, quod præſupponit imple-
mentum ex parte hæredum exindè ab
implemento non excuſandorum; Tum
etiàm quià licèt aliàs *Rota in Romana fa-*
bricæ ſeù caſalis Contanelli 26. *Nouem-*
bris 1602. coram Corduba, dixerit huiuſ-
modi diſpoſitiones ligare; Contrarium
tamèn eſt magis receptum *Rouit. ſuper*
pragm. 1. de legat. pijs num. 5. Nouar.
quæſt. forenſ. par. 1. q. 91. De Marin.
reſol. 224. num. 10. lib. 1. Maranta re-
ſponſ. 20. num. 56. & ſequen. tom. 1. Rub.
de teſtam. ad pias cauſas cap. 89. n. 204.
cum ſequen., atq; declarauit Congregatio
Fabricę, approbante etiàm Vrbano Octa-
uo 18. *Maij* 1626.

Quarè vnicum ſolidum fundamen-
8 tum, videbatur illud (quod non tactum
excitaui) adimpletæ ſcilicèt voluntatis
teſtatoris; cum ſumma iam ſoluta ſcuto-
rum 1800; Si quidèm teſtator nõ diſpo-
ſuit, vt integra ſumma ſcutorum 8000.
depoſitanda, diſtribui deberet, ſed ſo-
lũ ea pars, quã ex dictorũ Religioſorum
diligentijs certificaretur debitam eſſe,
præſupponendo vt aliquid ſupereſſe,
poſſet, quod ad beneficium hæredum ce-
deret, eiſque reſtituendum eſſet; Ideo-
que aliud dicta diſpoſitio non contine-
bat, niſi quod teſtator dubius, ac incer-
tus, àn ergà eos, cum quibus contraxe-
rat, ad aliquid teneretur, nec nè, ità eius
conſcientiæ conſulere voluit, commit-
tendo dictis Religioſis, vt examinarent
quid, & quãtum deberetur, ac ſoluerent,
vndè in effectu, dicendi non erant exe-
quutores deputati ad certum opus exe-
quendum ab ipſo teſtatore determina-
tum

tum, minuſque teſtes ſeu explicatores ſibi communicatæ voluntatis, iuxtà terminos *tex. in l. Theopompus vt diſc. præced.* Vel arbitratores, aut facultatarij iuxtà terminos *text. in cap. cum tibi de teſtamentis, & l. illa Inſtitutio de hæred. inſtit. cum concord.*, ſed potiùs iudices vel arbitri, ad inquirendum & iudicandum, quid, & quantum reſtituendum eſſet, cum facultate iudicatum exequendi.

Hinc proindè cum duo ex tribus appellatiuis nominibus per teſtatorem deputati, vtpotè de eius voluntate, ac negotijs tractatis informati, dictam ſolam ſummam exegerint & erogauerint, negligendo reſiduum, reſultare videbatur clarum argumentum, vt in ea & non vltrà, teſtatorem eſſe debitorem comperierint.

9 Et ſic intrare videbatur traditio *Butrigarij & Bald. in l. ſi quis ad declinandam Cod. de Epiſc. & Clericis*, quam refert & laudat *Genuen. in practicabil. Eccleſ. q.* 526. quod ſi teſtator mandet diſtribui 1000. pro malè ablatis, atq; appareat illa non aſcendere ad tantam ſummam, id quod ſupereſt debetur hæredi, etiàm ſi teſtator non exprimat; Quicquid enim ſit de huius aſſumpti veritate in caſu non factæ expreſſionis; Illud abſolutè intrabat in præſenti, dum ità expreſsè diſpoſitum erat, vt ad litteram probare videtur text. *in l. lucius Titius §. à te peto ff. de legat.* 2. vbi quod data commiſſione alicui, vt decem aureos pro teſtatoris corpore condendo ſuſcipiat, ſi exequutor in demandatum opus minùs impendat, id, quod ſupereſt; ad hæredem pertinet, quoniàm ſumma demonſtratiuè tantùm ſtare videtur ad opus, pro quo è conuersò ſi maior ſumma neceſſaria eſſet, per hæredem ſupplenda veniret, quoniàm finis à teſtatore contemplatus ac ſubſtantia ſuæ voluntatis principalitèr attendi debet ex congeſtis *per Adden. ad deciſ.* 25. *nu.* 36. & 37. *par.* 3. *rec.*

Fortius ob duas præſumptiones id corroborantes; Primò ſcilicèt longæui ſilentij dictorũ Religioſorum, dũ nullum proprium intereſſe habentes, in hæredum maiori vel minori incommodo, nullatenùs probabile eſt, vt eludendo Fidem per teſtatorem in eis habitam, ità propriam conſcientiam onerare voluerint, ideoque lapſus temporis conſiderabilis videbatur, non ad perimendam obligationem, vt dedocebatur, ſed tanquàm præſumptio d. ctæ veritatis.

Et ſecundò quià inter dictos codicillos, & mortem, aliquod interceſſerat ſpatium conſiderabile, intrà quod teſtator, magis ad æternam vitam, quàm ad temporalia cogitando, per ſeipſum ſe certificare potuerit in parte de ijs, de quibus dubitabat, atque adimplere id, quod dictis Religioſis implendum commiſerat; Et hæc videbantur ſolidiora fundamenta, quàm alia prædicta, in quibus ſolùm inſiſtebatur; Vel alterum paritèr minùs tutum, quod actio demandata tribus, non poſſet per vnum tantùm exerceri; Tum quià inter exequutores datur ius accreſcendi, vel non de-

10 creſcendi *Bart. conſ.* 17. *lib.* 1. *Rota dec.* 131. & 213. *par.* 5. *rec. cum alijs per Rub. de teſtam. ad pias cauſas cap.* 85. *num.* 39; Tum etiàm quià ſi ex præmiſſis agebatur de pia diſpoſitione, magis neceſſaria, quàm voluntaria pro exoneratione conſcientiæ, cuilibet de populo facultas competit agendi, ſeù Iudicis officium pro implemento implorandi.

Conſulebam tamèn, vt ad omnem bonum finem aliqua moderata compoſitio fieret cum Fabrica, per quam lis omninò ceſſare debebat, propter clarum dilemma; Aut enim hæc diſpoſitio cenſenda erat pia, Aut prophana; Si prophana, et tunc clara erat illius inualiditas vtpotè collata in alienam voluntatem, ac etiam ratione omnimodæ incertitudinis vt ſuprà; Si verò pia, & tunc abſoluta erat dicta omnimoda incertitudo, dum deceſſerant illi Religioſi, qui de voluntate informati veritatem certificare poterant, dictuſque Prior veniebat ex ſola ratione officij, vndè de plano intrabant Fabricæ facultates.

ROMANA
ANNVÆ PRÆSTATIONIS
PRO
DVCISSA CERÆ
CVM
ANNA BLANCHINA, & PAVLO ÆMILIO eius filio.

Caſus deciſus per Rotam pro Anna, pendet reuiſio.

De eadem materia validitatis, vel inualiditatis diſpoſitionis in alienam voluntatem collatæ, quæ ſub captatoriæ vocabulo per antiquiores explicari ſolet, àn valeat, necne; Et incidenter, àn extrinſeca probatio voluntatis teſtatoris debeat eſſe ſolemnis cum eadem ſolemnitate requiſita in vltimis voluntatibus, vel ſufficiat naturalis, etiàm præſumptiua & imperfecta.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Ad materiam text.* in l. vnum ex familia, *àn diſpoſitio dicatur facta à primo vel à ſecundo diſponente.*
3 *Non datur executio vltimæ voluntatis contrà ipſummet teſtatorem viuentem.*
4 *An deferendum ſit ſacerdoti, cui teſtator communicauit.*
5 *Ad materiam textus* in l. Theopompus *circà voluntatem confidentiario communicatam.*
6 *Vbi non agitur de probanda ſubſtantia vltimæ voluntatis, ſed de declaranda, tunc probationes naturales etiàm imperfectæ ſufficiunt.*
7 *Datur diſtinctio plurium caſuum circà materiam voluntatis alteri commiſſæ.*
8 *De materia hæredis fiduciarij.*
9 *De diſtinctione inter arbitrium, & voluntatem.*
10 *Nominatio facta per eum, cui data eſt facultas nominandi àn ſit reuocabilis remiſſiuè.*
11 *De alimentis debitis filio naturali.*

DISC. XLVI.

1 DVX Ceræ Franciſcus Maria Cæſius (in quo hæc linea maſculina, ob carentiam prolis finem habuit, ex ijs quæ habentur *in Romana Contributionis ſub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum. *diſc. 89.*) ſcripſit in Teſtamento hæredem Duciſſa Portia Sorore, cui pariter prole deſtitutæ, ſubſtituit alteram Sororem Comitiſſam de Borromeis, eiuſque filios, & deſcendentes, dictæ primæ hæredi facultatem tribuit, pro eius libito diſponendi de annua præſtatione ſcut. 2500., ad fauorem ac vitam vnius vel plurium perſonarum, vt ſibi videretur; Teſtatoris verò morte ſequuta, Duciſſa prædicta ſchedulam ordinauit, clauſam & ſigillatam, Notario conſignatam, cum prohibitione aperiendi antè eius mortē, ſub facultate illam quandocumque rehabendi, in qua diſponebat ad fauorem Pauli Emilij infantis, quem teſtator opinabatur ab eo ſuſceptum ex Anna, cum qua conuerſationem habuerat, de annua vitalitia præſtatione ſcutorum 500; Cumque eidem Annæ, Vel per Notarium dictæ voluntatis conſciū, Vel per alium ſchedulæ ſcriptorem, id denuntiatum eſſet, Hinc ipſa obtinuit à quodam IudiceCapitolino, contrà omnia theoricæ, ac praxis, quinimo, et ipſius iuris naturalis principia, ſchedulam prædictam viuente Duciſſa aperiri, non obſtante dicta contraria expreſſa prohibitione; Dictaque aperitione ſequuta, eamdem Duciſſam pulſare cæpit tanquā hæredem Ducis ad præfatæ præſtationis implementum in foro Capitolino., à quo auocata cauſa per Signaturā Sanctiſſimi, illaque commiſſa *in Rota coràm Beuilaqua*, datoque dubio, àn dicta præſtatio debeatur, *ſub die 4. Iulij* 1663. affirmatiua prodijt reſolutio, aduerſus quam conceſſa noua audientia, & cauſa repropoſita, ob difficultates pluriès reſolutio dilata fuit, vndè pendet, ſi per concordiam terminata ſit, vel

ter-

terminetur, vt actoribus magis expediret, dum verè inanis eſt diſputationis effectus ob inſufficientiam hæreditatis teſtatoris, quæ notabilitèr potius debitrix eſt in reintegratione fideicōmiſſorū ad eoſdem primos vel ſecundos hæredes pertinentium, ex ijs, quæ habentur *in dicta Romana Contributionis ſub tit. de feudis* ad materiā Bullæ Baronum *diſc. 89.* Iſtaque reſolutio habetur impreſſa *poſt Zuff. de legitim. proceſſ. dec. 104.*

Iſta reſolutio (reflectendo etiàm ad veritatem,) quatenus pertinet ad punctum iuris in genere parùm fundata videbatur; Aut enim actores eorum actionem fundabant in ipſo teſtamento, & abſquè dubio nil ex eo deducere poterant, dum nullam ad eorum fauorem explicitam, vel implicitam diſpoſitionem continebat, dum ea, quę in eo diſponuntur de dicta annua præſtatione, non erant per viam præcepti, & grauaminis, ſed per viam ſimplicis facultatis primo hæredi grauato attributæ, vt non obſtāte fideicommiſſi vinculo, hanc diſpoſitionem facere poſſet, & ſic per viam habilitationis, ſeù remotionis obſtaculi, quod aliàs ſtāte grauamine impediebat; vndè facultas non deducta ad exercitiū nullius erat operationis, ex ijs quæ circa facultatem conceſsā poſſeſſori maioratus, vel fideicommiſſi alienandi, vel obligandi bona, vt nil operetur, non deducta ad exercitium, habetur apud *Salgad. in labirint. par. 2. cap. 10. n. 65. & ſeq.* & habetur *ſub tit. de credito diſc. 42.*

Ac etiam quia cum non eſſet arctatiua, & neceſſaria, minùſque ad perſonam certæ, vel etiàm incertæ de certis, ſed eſſet facultatiua & volūtaria, & cū incertis de incertis, hinc illi, in quos diſponitur, à ſecundo diſponente potiùs, & tanquàm de iſtius bonis, quàm à primo obtinere dicuntur, iuxtà veram, & receptam di-
2 ſtinctionem deductam *ex text. in l. vnum ex familia §. ſi de falcidia ff. de legat. 2.* de qua ſæpius præſertim *in Romana legitimæ ſub titul. de detractionibus diſc. 27.* Ideoquè tanquàm ex diſpoſitione Ducis teſtatoris per hæredem de neceſſitate implenda, nulla ex dicto teſtamento reſultare videbatur actio.

Minuſq; actio prædicta deſumi poterat ex ſchedula, eā capiēdo tanquā diſpoſitionē ipſius Duciſſæ, cum hæc eſſet abſ-
3 que dubio facta per ſpeciem vltimæ voluntatis, ſemper, & quandocumquè reuocabilis, vtpotè perfectionem recipiētis ex morte teſtatoris vſque ad illam in ea voluntate perſeuerantis, nequè dari poteſt caſus, vt diſpoſitio per vltimam voluntatem, præſertim ordinatam ſub ea lege, vt viuente teſtatore, occulta eſſe deberet, atque pro eius libito reuocabilis, producere poſſet actionem contrà ipſummet teſtatorem viuentem.

Fundamentum autem Actorum, cui dicta reſolutio innixa eſt, in eo conſiſtebat, quod teſtator communicata eius intentione per organum cuiuſdam Religioſi ſacerdotis, & confeſſarij, dictæ Duciſſæ ſorori, vt ità prouideret dictum Paulum Emilium infantem, quem eius filium naturalem credebat, & Annam dicti pueri matrem, atque reportata promiſſione, talem fiduciariam diſpoſitionem feciſſet, deferendo in hoc atteſtationibus Notarij, & ſacerdotis prædicti; Vt in ſpecie de fide præſtanda ſa-
4 cerdoti, cui teſtator communicauerat eius voluntatem *Ann. Robert. rerum iudicatarum lib. 1. verſ. Pro Meuio ſacerdote fol. 25. & 27.*

Ità enim dicebant Scribentes pro actoribus, ac etiàm firmat deciſio, quod non eſſet legatum collatum in liberam voluntatem hæredis, adeò vt inutilis diceretur diſpoſitio, quam noſtri antiquiores captatoriam erroneè dixerunt, iuxtà terminos textus. *in l. illa Inſtitutio ff. de hæred. Inſtit. l. fideicommiſſaria libertas ff. de fideicommiſſar. libert. eum concordan. de quibus diſcur. praecedentibus*, ſed potiùs eſſet certum, ac determinatum le-
5 gatum, quod hæredis fiduciæ commiſſum eſt, & quod extrinſecùs certificatū habetur, ac ſi in ipſo teſtamento ità expreſſim relictum eſſet, allegando in id *text. in l. Theopompus ff. de dot. praleg. & l. quem hæredi ff. de reb. dub. cum concord. per Surd. conſ. 264. num. 2. eum ſequen. Fuſar. q. 503. num. 56. Caualer. dec. 212. num. 5. Rot. in Catacen. hæreditatis 28. Maij. & 24. Nouembris 1649. coram Cerro impreſſ. deciſ. 310. & 350. p. 10. rec.*

Cumque ſit certa ſubſtantia diſpoſitionis, ac etiam quantitas in teſtamento expreſſa annuorum ſcutorum 2500. ad vitam, ſolùmq; diſpoſitio indigeret decla-

claratione perſonarum, quas teſtator hæredi declarandas commiſit, exindè indicta deciſione firmatur, vt ad id neceſſaria non eſſet probatio ſolemnis, ſed ſufficeret naturalis per duos teſtes; Quin-
6 imò, & per vnum, cui teſtator ſuam voluntatē aperuerit ad text. *in d. l. Theopompus, Mantic. de coniectur. lib. 3. tit. 1. num. 15. & 16. & lib. 12. tit. 16.*, cū alijs in deciſione, in qua proceditur cum cōmuni recepta diſtinctione, quod; Aut agitur de inducendo nouam diſpoſitionem, vel illam iam factam immutando, adeout agatur de voluntatis ſubſtantia, et tunc requiratur probatio ſolemnis ad vltimā voluntatem requiſita; Aut de declaranda voluntate iam perfecta, ſed ambigua, & obſcura, & tūc ſufficiat probatio naturalis etiam per teſtes ſingulares, ac adminicula.

Quia verò deciſionis prædictæ contextus oſtendere videtur, quod plerique termini inter ſe diuerſi, inſimul congerebantur; Hinc proindè ad æquiuoca tollenda; Dicebam quatuor eſſe diuerſas ſpecies caſuum, ſeù terminorum, in huiuſmodi incertis diſpoſitionibus cadentium, quæ omninò diuerſas determinationes, ac rationes habent, ideoque non benè ab vno caſu ad alium infertur, vndè frequenter æquiuoca reſultant, quando non diſtinguantur.

Primus igitur caſus eſt, vbi ſubſtantia diſpoſitionis eſt certa, ſolùmque incerta
7 eſt perſona, non benè per teſtatorem explicata, vtpotè per verba æquiuoca, qualis eſt caſus, de quo agit *allegata deciſio Cathacen.*, de qua cauſa habetur *ſupra hoc tit. diſc. 22.* ad terminos text. *in l. ſi in nomine Cod. de teſtamentis, & l. aſſe toto ff. de hæred. inſtit.* cum concord.; Et tunc rectè intrat propoſitio, vt huiuſmodi certificatio per probationem naturalem etiam adminiculatiuam fieri poſſit; Verùm iſti termini extranei videbantur à caſu præſentis controuerſiæ.

Alter caſus eſt, vbi etiam ſubſtantia diſpoſitionis ſit certa, quia nempè in teſtamento exprimatur determinata, & præceptiua voluntas, ibi tamen non explicata, ſed alicui confidentiario commiſſa, ſeù communicata, iuxtà caſus, de quibus *ſupra diſc. 43. & ſub tit. de fideicommiſſis diſc. 182. & ſequ.* ad terminos text. *in l. d. Theopōpus ff. de dote prælegatis*, atque iſtos terminos percutit *Ann. Robert. d. lib. 1. rerum iudicatarum cap. 3. fol. 25.*, vbi teſtator diſpoſitiuè, ac per viam præcepti, & perfectæ diſpoſitionis, grauauerat hæredem ad ſoluendum parocho ſcuta 3. m., erogandos, ac diſtribuendos in eos vſus, quos ſibi ſecretò cōmiſerat, et ſic concurrebant duo extrema, de quibus *in d. l. Theopompus*, Vnum ſcilicèt quod diſpoſitio erat iam perfecta, & concepta in forma obligatoria; Et alterum, quod in ipſo teſtamento nominata erat perſona, quæ tanquàm ab ipſomet teſtatore approbata, de perſona, vel vſu per ipſum volito teſtificari debet, dum expreſsè mandauit vt eius dicto ſtari deberet.

Et nihilominùs, etiam his requiſitis concurrentibus, deſiderantur etiam, vel iuramentum, vel adminicula, vt *d. diſc. 182. de fideicommiſſ.*; Hæc autem omnia in præſenti deficiebant, quoniām teſtator, nec præcisè, nec determinatè diſpoſuerat, ſed ſolùm per viam conceſſionis facultatis, ſeù habilitationis diſponendi, ità in hac parte relaxando vinculum fideicommiſſi per illa verba, *dò facoltà alla mia erede, che della mia eredità, e beni poſſa, e li ſia lecito fare vno, ò più legati fino alla ſomma &c.*; Et ſic tam verbum, *poſſit*, quàm alterum, *liceat*, affirmatiuè prolata importabant facultatem, ac liberam voluntatem, non autem neceſſitatē, ex deductis per *Surd. conſ. 98. nu. 7. cum ſeq. Barboſ. axiom. 191. & 268.*; Et prout, deficiebat alterū approbationis perſonæ, cum inteſtamēto nulla dicti Religioſi mentio in propoſito haberetur; Ac vlterius deficiebat etiam iuramentum à dicto Religioſo præſtitum, dum cum ſimplici eius extraiudiciali nō iurata atteſtatione proceſsū fuit, ideoq; verè iſti termini videbantur à caſu controuerſiæ penitùs extranei.

Tertius eſt caſus (fortè magis proximus,) diſpoſitionis ſcilicèt fiduciariæ, iuxtà terminos textus *in l. Seius Saturninus ff. ad trebell., & l. quidem cum filium*
8 *ff. de hæred. inſtit.*, de quo *Gratian. diſcept. at. 650. Caualer. deciſ. 381.* aliàs *765. par. 2. recen. Buratt. dec. 616. & 901. dec. 122. poſt Viuian. deciſ. 351. par. 4. recen. tom 2., In Carpentoraten. hæreditatis coram Bichio, dec. 103. & 195. par. 10. rec.* inter ſuas *deciſ. 317. & 354.*; Verùm, & in

in his terminis adhùc ceſſare videbatur applicatio, quoniam ad hunc effectum quatuor requiſita copulatiuè deſiderari videntur, quæ in præſenti deficiebant.

Primò ſcilicèt, vt fiduciarius ſit talis, quod de iure inſtitui debuerit, vt *per Gratian. d. diſcept. 650. nu. 1. cum ſequen.*, vbi agendo de eodem caſu, de quo *Caualer. d. deciſ. 381.* dicit quod omnes, excepto *Peregr.* iſtam ſententiam tenẽr, quodque de hoc puncto diſputatum non fuit *apud Caualer.* vbi ſupra, et conceſſa noua audientia pluries propoſita cauſa, capi non potuit reſolutio, vt idem teſtatur *poſt num. 33.*

Secundò, vt fiducia ſit in tota hæreditate, itaût fiduciarius ſit nudus miniſter, per cuius organum teſtatoris volũtas explicetur, nullum ius in eadem hæreditate habens *Gratian. d. diſcept. 650. num 5. Buratt. deciſ. 616. num. 21. & dec. 901. per tot.*; Et in ſpecie quod hic terminus fiduciæ non intret in legato particulari, ſed in hæreditate habetur *dicta deciſ. 351 num. 14. par. 4. recen. tom. 2.*

Tertiò, vt accedat iuſta cauſa ſimulandi, ſine qua, fiducia non admittitur *Buratt. d. deciſ. 616. & 901.*, & plenius *in allegata Carpentoraten. coram Biebio, deciſ. 103. & 195. par. 10. rec.* inter ſuas *deciſ. 317. & 354.*

Et quartò, vt in teſtamento contineantur verba talia, quæ fiduciam præciſè importent, adeòut adeſſe videatur certa, & determinata voluntas, per fiduciarium ſolùm explicanda, ſeù eo non declarante, cum naturali probatione, vt erat caſus *dictæ deciſ. Caualer.*, vbi teſtator hæredem inſtituerat Petrum, ſubiũgendo illa verba; *del quale mi confido, e sò, che eſeguirà la mia mente*; iſtaque requiſita enumerantur *apud Buratt. d. deciſ. 616. & d. deciſ. 122. poſt Viuian. & d. deciſ. 103. par. 10. recent.*; Quicquid enim ſit de ſingulorum prædictorum requiſitorum veritate, ſeù præciſa neceſſitate, adhùc in iſto caſu omnimoda applicatio ceſſare videbatur, dum nullum ex eis concurrebat.

Quartus eſt caſus, in quo teſtator ordinet diſpoſitionẽ omninò incertam, in hæredis volũtatem, ſeù arbitrium collatã, iuxtà terminos text. *in l. Senatum §. legatum, & l. ſi ſic legatum ff. de legat. 1.*, cum concord.; Et tunc, ex eorumdem

9 iurium clara diſpoſitione, omniumque Interpretum communi ſenſu, intrat diſtinctio, àn verba contineant arbitriũ, vel potiùs liberam, ac abſolutam voluntatem, vt primo caſu diſpoſitio ſubſtineatur, vtpotè ex iuris diſpoſitione certificanda, quoniam hærede nullatenùs, vel malè arbitrante, intrat arbitrium boni viri per iudicem ſupplendum; Secùs autem in altero, in quo propriè intrat illa incerta diſpoſitio in alterius voluntatem collata, quam noſtri antiquiores (licèt erroneè) captatoriam dixerunt, de qua *Martin. Andr. deciſ. 73.*, & alij *apud Caſtill. tom 2. controu. cap. 6. num. 1. cum ſeqq.*, ac ſæpiùs in præcedentibus.

Iſte autem videbatur caſus præſentis controuerſiæ, adeòut, inſpecto teſtamento, nulla penitùs in eo contineri videretur valida, & obligatoria diſpoſitio, quã proindè ex integro deducere oporteret ex teſtibus de voluntate teſtatoris informatis, et ad quem effectum, iuxtà receptiſſimam diſtinctionem in eadem deciſione admiſſam, neceſſaria eſt probatio ſolemnis, quæ ſaltim per quinque teſtes ad legati, ſeù ſimplicis vltimæ voluntatis probationem neceſſaria eſt, ideòq; videbatur quod fortè cum aliquo æquiuoco proceſſum eſſet.

Rationabiliter autem dicebam, quod teſtator ità diſponere voluerat, remittendo totum liberæ voluntati hæredis, à quo potiùs, quàm ab ipſo, legatarij obtinere dicerentur, remouendo ſolùm obſtaculum, quod aliàs hæres ob fideicommiſſi grauamen haberet, quoniam cum cogitatione mortis turbatus, incertus eſſet, àn ergà iſtum puerum ad aliquid teneretur, necnè, et àn verè eſſet eius filius, vel potiùs ab inhoneſta matre id minus verè ſuppoſitum eſſet, hinc proindè totum id remittere voluit prudentiæ, ac fidei germanæ ſororis, quam hæredem ſcripſerat, vt veritate comperta, tàm puerum, quàm eius matrem ad meliorem frugem redeuntem prouideret, iſtaque videbatur genuina veritas; Ideoque, licèt in tempore eiuſdem teſtatoris morti proximo, hæres eidem credulitati innixa, diſpoſitionem fecerit, nihilominùs cum iſta eſſet potiùs ſua, quã teſtatoris, hinc nulla videbatur ſubeſſe ratio, quæ prohiberet nè ex contrarijs melioribus notitijs illam reuoca-

re

re potuerit, vt de facto fecerat.

Ac propterea omninò extranei erant
alij termini plenè deducti in eadem de-
ciſione ſuper quæſtione, àn huiuſmodi
nominationes, ſeù diſpoſitiones ſemèl
10 factæ, eſſent reuocabiles, necnè, quoniã
percutiunt caſum neceſſariæ nominatio-
nis, atque vbi diſpoſitor, ſimplicis nomi-
natoris, ſeù elèctoris perſonam gerit.

Inſiſtebant Scribentes pro actoribus in
obligatione ex qua, inſpecta præſertim
diſpoſitione iuris canonici, etiam in ter-
ris Eccleſiæ recepta, pater tenetur ſub-
miniſtrare neceſſaria ad ſubſtẽtationem
filij naturalis, ex coitu quamuis illicito
ſuſcepti, vndè inferebant, quod in agni-
tionem huiuſmodi obligationis, teſtator
ità diſpoſuiſſet; Verùm id nil releuare
11 videbatur, niſi iuſtificata filiatione, dũ
ea ex tractatu ipſius patris deſumi non
poterat; Atque tunc alimenta debita eſ-
ſent, non ex teſtamentaria diſpoſitione,
ſed ex illa iuris, qua poſita, ponderabam
dictam teſtamentariam diſpoſitionem
ſatis operatiuam remanere tanquàm ta-
xam congruam ab ipſomet teſtatore in
dicta ſumma ſcutorum bis mille ad vitã
explicata; Hæc autem probatio omninò
deficiebat, atq; vbi etiã concurreret, ina-
nis quoque remanebat actio, ob totalem
carentiam virium hæreditariarum, vndè
propterea dicto puero ſolum ius rema-
nebat, vt à fideicommiſſis aſcendentium
aſſequi deberet alimenta ſubſidiaria de-
ducta ex intentione, ſeù ratione text. *in
auth. res quæ Cod. commun. de legat.*, quem
receptum eſt naturalibus quoque ſuffra-
gari, ex deductis *apud Merlin deciſ. 67 1.*
aliàs *deciſ. 30. par. 7. recen.*, & ſæpiùs in
terminis dotis in ſua materia *ſub tit. de
dote* præſertim *diſc.* 145.

PLACENTINA
HÆREDITATIS
PRO
DOMO PIA ORPHANARVM PLACENTIÆ.

Reſponſum pro veritate.

An, & quando ille, cui commiſſa eſt à teſtatore declaratio eius voluntatis, vel facultas eligendi, ſeù nominandi, poſſit variare, atque nominationem, vel electionem ſemel factam reuocare.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Vltima voluntas collata in voluntatem alterius inutilis eſt.*
3 *Quid fauore piæ cauſæ.*
4 *De diſpoſitione fiduciaria per alterum declaranda iuxtà terminos tex.* in l. Theopompus.
5 *De eodem, & quid requiratur vt deferendum ſit fiduciario.*
6 *De alia declaratione iuxtà terminos tex.* in l. vnum ex familia, *& àn intret poteſtas variandi.*
7 *Scriptor, ſeù Conſultor teſtamenti, vel Notarius, eſt eius interpræs.*
8 *De differentia inter declarationem voluntatis dubiæ, & probationem voluntatis nouæ.*
9 *Declarans non diſponit, ſed quid factum ſit aperit.*
10 *In quo caſu verſemur.*
11 *In claris non intrat declaratio.*
12 *De differentia inter arbitrium, & voluntatem.*
13 *Non ſunt adhibendæ diligentiæ quas cõſtat non eſſe profuturas.*
14 *In idem in caſu ſpeciali.*
15 *Quod in facti ſpecie non caderet quæſtio facultatis reuocandi, ſeù variandi.*

DISC.

DISC. XLVII.

R Etenta facti ſerie, de qua
in hac eadem cauſa *ſub*
1 *tit. de fideicom. diſc.* 156.;
Cum prætenderetur, vt
Dacissa, cuius declara-
tioni teſtatrix totum cō-
miſerat, primam ibi contentam decla-
rationem, ex interuallo reuocaſſet, vel
reuocare vellet, atque ſuper huius pote-
ſtatis puncto, Scribentes in partibus,
hinc indè multa cumulaſſent; Hinc de-
ſuper pro veritate conſultus, Reſpondi,
quod ad æquiuoca tollenda, proceden-
dum erat in materia, cum ſequenti di-
ſtinctione caſuum.

Primus igitur caſus eſt, vbi voluntas
teſtatoris in alienam liberam volūtatem
confertur; Putà, inſtituo Titium, ſi
Seius voluerit, ſeù mando Titio, vt quē
2 maluerit mihi ſcribat hæredem, vel ſi-
militer, adeòut collatio diſpoſitionis fa-
cta ſit, in alienam, puram, & liberam
voluntatem; Et tunc talis diſpoſitio vi-
tiatur, atque habetur pro non ſcripta,
quoniam noſtra, non autem aliena debet
eſſe voluntas, ad text. *in l. illa inſtitutio*
ff. de hæred. inſtit. cum concordan. *per*
gloſ., *& DD. in l. captatorias Cod. de*
militar. teſtam, *& cap. cum tibi*, vbi *Ca-*
noniſtæ de teſtamen., atque cæteris rela-
tis habetur *deciſ.* 350. *num.* 4. *& ſequent.*
par. 6. *recen. apud Caualer. deciſ.* 374., &
habetur ſupra *diſc.* 44. *& ſequen.*

Solùmque iſta diſponendi forma ſub-
ſtinetur fauore piæ cauſæ; Vel ex ea ra-
tione, quod hæc non ſubiaceat ſubtili-
3 tatibus iuris ciuilis, à quibus hæc prohi-
bitio reſultat; Vel quia (et meo iudicio
verius), quod ſubſtantia diſpoſitionis eſt
certa, ſolumq; in alienā voluntatem col-
latus videtur modus, cum ſubſtantia piæ
diſpoſitionis conſiſtat in pietate in gene-
re ergà Deum, vel animam propriam,
vnum autem, vel alterum pium opus, re-
ſpiciat modum, vel accidentia, ex plenè
collectis *per Tiraquell. de priuileg. piæ*
cauſ. cap. 4. vbi latiùs *Riccius in addit.*;
Iſte autē nō erat caſus quæſtionis, ideoq;
dicebam quod non intrabat hæc inſpe-
ctio facultatis reuocandi diſpoſitionem,
vel declarationem ſemel factam, Atque
iſto etiam caſu in legatis præſertim da-
tur diſtinctio, àn verba importent vo-
luntatem, vel arbitriū, ex deductis apud
Caualer. d. deciſ. 374. & alios.

Alter caſus eſt, vbi teſtator, non ex-
preſſa diſpoſitione, illam conferat in al-
terum, ſub expreſſione, quod illi ſuam
voluntatem ipſe communicauerit, iuxtà
4 caſum text. *in l. Theopompus ff. de dote*
prælegat., *& l. quem hæredi ff. de hæred. in-*
ſtituend.; Et tunc non dicitur voluntas
teſtatoris collata in alterius voluntatē,
vel arbitrium, ſed ille dicitur confiden-
tiarius, de quo DD. inter ſe diſcrepan-
tes, diſputant, àn dicendus veniat exe-
cutor, vel arbiter, vel teſtis; Magiſque
communis videtur, vt dicendus veniat
teſtis, cuius fides à teſtatore probata ſit,
qui cum iuramēto more teſtium dictam
voluntatem ſibi communicatam patefa-
cere debeat, iuxtà doctrinam *Bart. in d.*
l. Theopompus num. 7., vbi etiam *Alberic.*,
Odofred., *& alij*, *Bald. conſ.* 482. *in fin.*
lib. 4. *Alex. conſ.* 54. *num.* 2. *lib.* 2. *Alteogr.*
conſ. 78. *num.* 1. *lib.* 1. *Mantica de coniect.*
lib. 3. *tit.* 1. *num.* 1. *Afflict. deciſ.* 371. *nu.* 6.,
Rot. apud Martin. Andr. deciſ. 73. *num.* 5.
in Romana bonorum 4. *Maij* 1646. *coram*
Arguelles, *& in Peruſina erectionis Cano-*
nicatus 4. *Maij* 1665., *&* 1. *Februarij*
1666. *coram Carpinea*, quæ ſunt editæ
in caſu, de quo *ſub tit. de fideicom. diſc.*
182. *& ſequen.*, *& infrà diſc. ſeq.*

Atque iſto caſu, neque cadit quæſtio
ſuper facultate variandi, ac reuocandi
5 electionem, ſeù declarationem iam fa-
ctam, quoniam iſte confidentiarius, nul-
lam facit operationem propriam, nullaſ-
que exercet partes propriæ voluntatis,
vel arbitrij, ſed ſolùm eſt teſtis, qui te-
ſtatur, ac deponit, quæ, & qualis eſſet
voluntas defuncti; Atq; eatenùs *in dicta*
Peruſina erectionis Canonicatus, neglecta
fuit prima confidentiarij declaratio, at-
tentaque poſterior, quatenùs ex facti
circumſtantijs conſtaret, quod prima
fuiſſet nulliter facta, malèque extorta,
quodque ſecunda verè contineret id,
quod teſtator voluerat, et ſic pariter nō
intrat dicta quæſtio facultatis variandi,
ſeù reuocandi, neque hic erat caſus quæ-
ſtionis.

Tertius caſus eſt, vbi ipſe teſtator di-
ſponit, eiuſque diſpoſitio eſt perfecta
6 quoad ſubſtantiam, ad fauorem certi
generis perſonarum, vel operum, ſed

quia perſonæ ſpeciales, vel indiuiduæ incertæ ſunt, hinc proindè concedit alicui facultatem eligendi, ſeù nominandi, aut diſtribuendi, iuxtà terminos textus *in l. vnum ex familia ff. de legat.2.* cum concord. plenè deductis *per Caſtill.lib.5. controu. cap. 67. & lib.6.cap.121.*; Iſtoque caſu, cum hic exercere dicatur aliquas partes propriæ voluntatis, vel arbitrij, intrat quæſtio, àn facta ſemel electione, ſeù declaratione, liceat variare, eamque reuocare; Et in hoc, ex veriori, magiſque communi opinione, regula videtur negatiua, ex collectis *per modern. Petram ſuper Rit. M.C.V. rit.4. num.18. Theſaur.iun.lib.1. quæſt.65. n.7. Cyriac.controu.340.num.32.& per totum,* cum alijs *apud Caſtill.lib.6.contr.80.num.18. & ſeqq.*, cuius contrarium tenent *Caren.reſol.133 num.4.*, & cæteri *apud Caſtill. loco citato*, vbi ad ſatietatem de quæſtione, Verùm quidquid ſit de vnius, vel alterius opinionis veritate, cui integrum locum reliqui, inanis labor erat eam aſſumere, dum neque eramus in caſu.

Quartus demùm caſus eſt, qui aliqualiter deriuat à ſecundo ſupra exemplificato, quia nempè teſtatoris voluntas in
7 omnibus perfecta ſit, neque alterius facto, vel dicto, ad eius perfectionem indigeat, ſed quia in aliqua parte, dubia, vel obſcura ſit, concedatur proindè alicui (licèt ſingulari), tanquam voluntatis diſponentis veriſimiliter informato, facultas declarandi, ſeù interpretandi; Idque vbi etiam per teſtatorem non concedatur, ex ſola iuris diſpoſitione quandoque conceditur, vt receptum habemus in Notario, vel Scriptore, vel Conſultore teſtamenti, aut in Confeſſario, & ſimilibus *Mantic. de coniectur. lib. 3. tit. 1. num.33. Rouit. ſuper pragmat. pragm. 2. de Notar. num 20.*, & cæteri communiter; Multò verò magis, vbi teſtator declarauit, quod ea perſona ſuæ voluntatis conſcia ſit, atque apta ad illam declarandam, ſeù interpretandam.

Ea etenim differentia eſt, inter caſum, in quo agatur de immutando voluntatem claram, & caſum in quo agatur de
8 declarando, vel interpretando voluntatẽ dubiam, & ambiguam, quoniam in primo caſu, cum id importet de nouo diſponere, requiruntur eædem ſolemnitates, vel ſolemnes probationes, quæ deſiderantur in ipſa vltima voluntate, ac diſpoſitione ex integro; In ſecundò autem admittuntur, etiam teſtes ſingulares, & adminicula, iuxtà communem, ac receptam diſtinctionem, de qua, poſt antiquiores ab eis allegatos, *apud Gutier. pract.quæſt.180.Capyc.Latr.conſult. 143 Hodier.contr.11.Rot.dec.108.par.7. rec.dec.61. par.10. apud Carill.dec.128. Romana annuæ præſtationis 4.Iulij 1663. coram Beuilaqua impreſſ. poſt Zuff. de legitim. proceſſ.dec.104.*, atque frequẽter *hoc eod. tit.* & alibi inſinuatur.

Atque iſto caſu, neq; cadit dicta quæſtio facultatis reuocandi, ſeù variandi, ex eadem ratione, de qua in ſecundo caſu ſupra exemplificato, quod ſcilicèt, qui
9 declarat vel interpretatur nullas proprię voluntatis, vel arbitrij partes interponit, ſed ſolum gerit figuram teſtis deponentis, ſeù clarius explicãtis qualis fuerit teſtatoris voluntas; Vndè propterea eleganter *text. in l.adeo 7. §. cum enim graue ff. de acquir. rer. dom.*, declarantem, ſeù interpertantem, aſſimilat excutienti grana à ſpicis, qui nil facit, vel dat de ſuo, ſed clarius aperit id, quod iam in ſubſtantia perfectè inerat, leuando ſolum illud velum, quod aliqualiter occultum retinebat id quod, pro noſtri intellectus imbecillitate, nobis obſcurum, ſiue ignotum erat.

Iſta theorica ità conſtituta, atque ad rem eam applicando; Mihi videbatur, quod codicillorum tenor clarè comprobaret, vt nec in primò, nec in ſecundò, neque in tertiò caſu verſaremur, ſed
10 ſolùm in hoc vltimo; Teſtatrix etenim in codicillis, quamuis nimium vrbanis, & obſequioſis verbis vſa ſit (vt agendo cum adeo magna Principiſſa, eiuſque ſuprema Domina decebat); Nihilominus in ſubſtantia, aliam non tribuit facultatem, niſi illam, interpretandi, ac declarandi ipſius teſtatricis voluntatem in caſibus dubijs, in quibus, circa tamen has partes interpretis, atque declarantis, voluit, vt ea poſſet plenè vti eius arbitrijs, ſed ſemper intrà limites ſolius declarationis, ac interpretationis, ità pluries his terminis repetitis, ibi, *d'accettare quella liberiſſima facoltà, che li dò d'interpretare, ò dichiarare la mia volontà circa del mio teſtamento in tutti li dubij,* che

che in qualunque caſo poteſſero naſcere;Et ibi. *Et voglio, che all'interpretationi,dechiarationi, & arbitrij di S. A. ſi ſtia*, ac ibi. *perche quanto ſarà interpretato, dechiarato, & arbitrato da S. A. tutto ſarà beniſſimo fatto*.

Igitur facultas, expreſsè, ac præcisè, reſtricta eſt ad ſolam interpretationem, ac declarationem in caſibus dubijs, non autem in claris,neque ad effectum ex integro diſponendi, quoniam tunc, non
11 eſt declarare, ſed diſponere, iuxtà communem diſtinctionem,de qua apud *Gregor. deciſ.*184. *num.*5.*deciſ.*375.*dec.*319. *par.*6.*rec.benè Barboſ. in l. poſt dotem num* 28 *ff. ſolut. matrim*; Nil obſtantibus verbis denotantibus arbitrium,quoniàm hæc potius retorqueri debere mihi videbantur,quodq; præmiſſa cõprobarent; dum arbitrium regulandum eſt à
12 iure, vel ratione,non autem à voluntate; Atque in hoc differt voluntas ab arbitrio ex deductis *apud Caualer. dicta deciſ.* 374. ex communi diſtinctione Ciuiliſtarum *in d.l.captatorias*, & Canoniſtarum *in c.cum tibi de teſtamen.ex* deductis pluries *ſub tit.de fideicom.*& alibi.

Dubium verò,declaratione,ſeù interpetratione dignum, attento tenore teſtamenti, iuxta ſeriem,de qua *dicto diſc.* 156. *ſub tit. de fideicom.* in alio non cadebat, niſi circa neceſſitatem expectandi lapſum quatuor annorum, atque adhibendi in iſto termino diligentias,àn ſequi poſſet erectio Monaſterij diſcalceatarum, vel puellarum præſeruatarũ, necnè.

Cum enim, tàm diligentiæ adhibendæ, quam ſpatium temporis, aliud non percuterent, niſi certum finem,ſeù effectum iàm dictum, vt ſcilicèt, cognito, vt id ſequi non poſſet,diſpoſitio cederet ad beneficium alterius pij operis orphanorum, hinc proindè, etiàm ex ſola iuris diſpoſitione, cadere poterat dubietas,àn, ſi ab initio conſtaret,quod attentis viribus hæreditatis, vel alijs difficultatibus, vnum, vel alterum opus effectum ſortiri non poſſet, euaneſceret diſpoſitio circa diligentias, & tempus.

Vbi autem de hoc conſtaret, tunc affirmatiuè reſpondendum eſſet, quoniàm adhibendæ non ſunt illæ diligentiæ,quas
13 conſtet non eſſe profuturas; Atquè vbi diſpoſitio reſpicit ſolum certum effectum, tunc non exigitur implementum præciſum, ſed attẽditur etiàm per equipollens, vt vltra generalia axiomata, de quibus *latè adden. ad deciſ.* 542. *par.* 4. *rec. tom.*3. *num.*84.*& ſeqq. Salgad.in laberint par.* 1.*cap.fin. num.* 135. *& ſeqq.* apud quos ceteri; Et in his ſpecialibus, ac ſatis proximis terminis hæreditatis relictæ prò erectione vnius Conuentus,
14 quatenus obtineretur derogatio Conſtitutionibus Apoſtolicis,prò quà diligentiæ iniunctæ fuerunt,atque in defectum iſtius operis,ad fauorem alterius pij operis,vt non ſit opus attendere dilationes, neque dare reſtitutionẽ in integrum, ſi conſtet, eas non eſſe profuturas,firmauit *Rota in Romana hæreditatis* 10. *Decembris* 1655. *coram Albergato* impreſ. *dec.*107.*par.*12.*rec.*confirmata 28. *Aprilis* 1659 *coram Meltio* impreſſ.*poſt collect. Bonden. dec.* 62., & quæ deciſiones prodierunt in caſu,de quò *ſub d. tit. de fideicom. diſc.*155.

Iſtas igitur dubietates, iàm præuiſas, per teſtatricem, vt clarè comprobabant eius ſuperuiuentia per maius ſpatium, quàm illud hæredi præfinitum, dum ſupponebatur eã ſuperuixiſſe per quinquennium, ac etiàm ſapientiſſima conſilia eiuſdem Duciſſæ, vt eius litteræ oſtendebant, ità declarandas, atque interpetrandas, vel dirimendas, committere voluit eidem, vtpotè eius voluntatis benè conſciæ.

Idque ad euidentiam optimè comprobari obſeruabam, ex immediata ſubſequuta declaratione facta ab eadem Duciſſa, in quà adamuſſim aliud non ſit, niſi remouere hanc inanem dilationem, ac neceſſitatem adhibendi dictas diligẽtias, ob maximas difficultates,magnamque bonorũ quantitatem,quæ neceſſaria erat in huiuſmodi erectionibus, præſertim Monaſterij dictarũ diſcalceatarũ,vt ego pluries expertus sũ præſertim in quadam Principiſſa habente hoc deſideriũ, ob illius religionis inſtitutum.

Et conſequenter, nullo pacto intrare dixi terminos reuocabilitatis, ac varia-
15 tionis, cum iſti intrent ſolum, Vel in primò caſu, quatenus ſubſtineatur diſpoſitio; Vel in tertio, non autem in ſecundò, aut quartò, in quorum vno, vel altero, verè,ac propriè verſabamur,dum id, quod Duciſſa geſſit per eius litteras,

non ex eius voluntate, vel arbitrio geſſit, ſed tanquam organum, per quod loquuta eſt teſtatrix, ità ſolum explicandò, qualis eſſet eius intentio in iſto caſu dubio; Et conſequenter, vt non intraret eius velle, vel nolle, minuſque intraret dicta quæſtio poteſtatis variandi vtpotè cadens in terminis diuerſis vt ſupra; Atque hic eſt quotidianus error in hac facultate, ita ſcilicet confundendo caſus inter ſe diuerſos.

TVDERTINA

LEGATORVM

PRO

FRANCISCO MARIA DE RODVLPHIS,

CVM

LEGATARIIS.

Caſus diſputatus coram A. C., ſopitus cum concordi temperamento.

An fiduciarius, qui in exequtionem ſibi commiſſæ voluntatis, mandet eius hæredi, implementum eius, quod ſibi commiſſum eſt, cenſeatur eius hæreditatem, ac bona obligare, adeòut, habenda ſit tanquam diſpoſitio propria.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De fiduciario ad terminos* text. in l. Theopompus.
3 *Et de facultate diſponendi ad materiam*, tex. in l. vnum ex familia.
4 *Prohibitus alienare, eſt prohibitus confiteri.*
5 *De diſtinctione inter probationem declarationis, vel nouæ diſpoſitionis.*
6 *Quid requiratur, vt deferatur declarationi fiduciarij de quo num. 2.*
7 *De fide præſtanda ſchedulæ exiſtenti penes tertium.*
8 *Heres poteſt grauari etiam in bonis proprijs.*
9 *Ex quibus conſtet, quod fiduciarius iſtas tantùm partes explere voluit.*
10 *Et quando ſecus vt eius hæreditas teneatur.*
11 *De alia facti ſpecie ad eandem materiam de qua n. 2. & 6.*
12 *De diſtinctione bonorum dotalium & extradotalium, eorumque materia.*

DISC. XLVIII.

1 CVM Olimpia, in teſtamẽto inſtituiſſet Rodulphum virum, eique ſubſtituiſſet Franciſcum Mariam, eiuſdem hæredis nepotem, atque huic, Annam Mariam ipſius teſtatricis neptem, haberet autem poſteà in animo, aliàs pias, ac prophanas facere diſpoſitiones, à mortis imminentia tamen eſſet impedita, hinc proindè, coram Religioſo eius confeſſario, alioque Religioſo ſocio, eaſdem diſpoſitiones communicauit, atque exequi mandauit dicto viro, ac hæredi, qui in eius teſtamento, inſtituto hærede eodem Franciſco Maria, huic iniunxit, vt exequeretur dictæ Olimpiæ, ſibi vt ſupra communicatam voluntatem, circa legata per eum ſpecificata, præciſè ità ei mandando, ſub ea tamen conditione, quatenus dictæ Olimpiæ teſtamentum in ſuo robore perſiſteret, atque eius bona ab alijs non auocarentur, Cum autem pia loca, præſertim, quibus legata facta erant, coram A. C. pulſarent dictum; Franciſcum Mariam ad eorum implementum; Hinc orta eſt dubitatio, àn legatarij actionem haberent contrà bona hæreditaria dicti Rodulphi, vel potius ſolùm contrà illa dictæ Olimpiæ, cuius, non autem alterius, dicẽda eſſent legata; Et quatenus haberent, àn competeret eorũ detractio ex prima hæreditate ſubiecta reſtitutioni ad fauorem dictæ Annæ Mariæ.

Scribens ego prò dicto Franciſco Maria reo conuento, dicebam, quod ver-

ſare,

2 fatemur in terminis tex. in *l. Theopompus ff. de dot. prælegat. cum concord. deductis ſub tit. de fideicommiſſ. diſc.* 182. *& ſeq.* ſuper fiduciaria diſpoſitione facta per Olimpiam, Rodulpho viro commiſſa; His autem terminis poſitis, de conſequenti reſultabat, vt diſpoſitiones, ac legata, nõ eſſent Rodulphi fiduciarij, ſed Olimpię committentis, cum ille, (iuxta vnam opinionem,) exequutoris, & iuxta alteram, teſtis partem explicaret, ex ibi deductis.

Et nihilominus, vbi etiam procedendum eſſet cum terminis *tex. in l. vnum ex familia* §. 1. *ff. de legat.* 2; adhuc idem
3 dicendum eſſet, quoniam recepta eſt diſtinctio pluries inſinuata *in dicto tit. de fideicommiſſ;* magis autem particulariter acta *ſub tit. de legitima, & detractionibus diſc.* 27; inter caſum, in quo hæredi, vel alteri data ſit facultas diſponendi, an ſcilicet illa ſit neceſſaria, & præciſe arctatiua ad certas perſonas, vel ad certa opera, vel ſaltim ad incertas de certo genere; Vel è conuerſo ſit collata in arbitrium, ſeù voluntatem eius, qui diſpoſiturus eſt, cum libertate diſponendi ad fauorem cuiuſcumque perſonæ, vel operis in genere, vt primo caſu diſpoſitio facta cenſeatur à primo teſtatore, à quo directè, ac immediate obtinere dicatur ille, cuius fauore diſpoſitum eſſet per alterum, cui data ſit talis facultas, qui propterea reputatur organum ſeu inſtrumentum; Secus autem in altero caſu, vt tunc iſte ſecundus cenſeatur diſpoſitor, per quem actus fieri dicatur, tanquam de eius bonis, eumque in auctorem agnoſcat ille, cuius fauore diſpoſitum eſt; Ideoque cum diſpoſitio Olimpiæ eſſet præceptiua, atque prò certis perſonis, ità verſabamur abſque dubio in prima parte dictæ diſtinctionis; Id autem dicebatur ad exuberantiam, cum reuera, potius intrare viderentur dicti alij termini *tex. in l. Theopompus* cum concordan.

Et quamuis ſecundus teſtator iniunxerit dicto Franciſco Mariæ legatorũ implementum, in executionem quidem volũtatis dictæ Olimpiæ, ſibi (vt aſſeruit) communicatæ, ſed ex eius, voluntate, ac præcepto, ita expreſſe eius heredem grauando; Attamen dicebam, quod id prudenter geſtum erat, eo quia, cum dictus Franciſcus Maria eſſet hæres ſubſtitutus ab Olimpia, ita veniens iure ſuo, hinc proinde dictam voluntatem ſeu declarationem hæredis grauati impugnare
4 potuiſſet, vtpote aliunde non iuſtificatam, niſi ex ipſius grauati confeſſione, quæ apta non eſt præiudicare ſubſtituto, iure ſuo venienti, ex vulgari concluſione, quod prohibitus diſponere, vel alienare, ſit etiam prohibitus confiteri.

Atque vbi etiam dictorum Religio-
5 ſorum atteſtatio accederet, illa quidem ſuffragari poſſet pro pijs diſpoſitionibus, ac legatis, non autem in prophanis, cum non ageretur de interpretatione, ſeu declaratione voluntatis dubiæ, ſed de omnino noua diſpoſitione, pro quà (attentis terminis iuris ciuilis) requiritur ſaltim numerus quinque teſtium, atque attentis illis iuris canonici, ille parochi, & duorum, vel ſine parocho quatuor iuxta diſtinctionem pluries in alijs *hoc eod. tit.* inſinuatam.

Licet enim attentis dictis terminis *tex. in l Theopompus* cum concordan. de quibus dicto *diſc.* 182, & 183. *de fideic.*
6 deferatur aſſertioni vnius fiduciarij, cuius fidem teſtator probauit, Attamen id procedit, poſito quod concurrat ſolemnis, ac perfecta vltima voluntas, per quam teſtator diſponat, vt dicto fiduciario teſti deferri debeat, (cum in hoc conſiſtat ſubſtantia vltimæ voluntatis, ita ſolum per fiduciarium explicandæ.

Ad inſtar eorum, quæ habentur ſupra *diſc. primo cum plur. ſeq;* circa fidem
7 deferendam ſchedulæ exiſtenti penes tertium, vel in certo loco, per ipſum teſtatorem deſignato, quod virtus, atque ſubſtantia teſtamenti, non conſiſtit in ipſa ſchedula de per ſe confidetata, dum iſta nullam habet formam teſtamenti, vel vltimæ voluntatis, ſed conſiſt it in eo actu ſolemni, per quem teſtator diſponat relatiuè ad dictam ſchedulam; Ideòque, cum de dicta voluntate, vt deferri deberet ijs quæ teſtatrix hæredi communicauerat, ſupponeretur non conſtare, niſi per atteſtationem duorum Religioſorum, ita quidem ſufficiens eſſet pro legatis, ac diſpoſitionibus pijs, non autem pro prophanis.

Hinc proindè dictus fiduciarius prudenter, ad huiuſmodi difficultates remouendas, inſtituto hærede eodem ſubſti-

tuto,

tuto, cui ius competebat hanc declarationem impugnandi, illum ità granauit, vt ex regula *tex.in l.cum à matre C.de rei*
8 *vind.*, ſiue ex concluſione de qua *ſub tit. de fideic.diſc.*134.*& ſeq.*, hæres etiam in bonis proprijs grauari poſſit, ità hanc diſpoſitionem impleret, ſed tanquam diſpoſitionem Olympiæ, non autem ipſius fiduciarij, vt clarè probare videbantur tres circumſtantiæ; Primò ſcilicèt ob conditionem adiectam, vt id effectum ſortiri deberet, quatenus in eius hærede ità grauato, ad formam teſtamenti
9 eiuſdem Olympiæ, eius dos remaneret, atque ab alijs non auocaretur; Secundò quod in pijs diſpoſitionibus adiecit onera miſſarũ pro ſuffragio animæ eiuſdem Olympiæ, diſcretiuè ab alijs legatis pijs, quæ idem teſtator fecit de bonis proprijs pro ſuffragio propriæ animæ; Et tertiò quod alia legata profana erant ad fauorem coniunctorũ eiuſdem Olympiæ, non autem ipſius ſecundi teſtatoris.

Omniſq; difficultas in propoſito ceſſare videbatur ex eo, quod huiuſmodi quæſtiones cadunt, vbi primę teſtatricis hę-
10 res, iure proprio veniẽs, id impugnaret, vndè propterea, legatarij non valentes agere ex iudicio primi teſtatoris, agerent ſolum ex iudicio ſecundi; Id autem in præſenti ceſſabat, dum idem hæres, non impugnabat, ſed potiùs contendebat, vt diſpoſitio eſſet potius primi, quã ſecundi teſtatoris.

Ac propterea, vbi etiam legatarij actionem directam haberent contrà hãc ſecundam hæreditatem, ex iudicio ſecũdi teſtatoris expreſsè mandantis, vt ex eius præcepto, ac voluntate, huiuſmodi legata adimplenda eſſent, adhuc iſte hæres à prima hæreditate detrahere poſſet quidquid in iſtam cauſam ſolutum eſſet, ſaltim pro legatis pijs, pro quibus certum videbatur, quod adeſſet ſufficiẽs probatio illius voluntatis naturalis, quæ pro eis ſufficit, ex plnries deductis in præcedentibus, ob atteſtationem dictorum religioſorum, quorum vnus præſertim, erat confeſſarius, cui ſoli magna fides præſtita fuit in caſu, de quo ſupra *diſc.*46.; Et fortiùs ob vehementiſſimum adminiculũ deductum ex agnitione facta per dictum Rodulphum virum, ac hæredem benè informatum, dũ nullum proprium habebat intereſſe; Potiſſimè quia id geſtum eſt propè mortem, quando nemo præſumendus eſt æternæ ſalutis immemor; Ac etiam quia tendebat in præiudicium eiuſdem nepotis dilecti, ac ab eo hæredis inſtituti.

His autem agnitis, meoq; ſenſu etiam audito, qualificat' Cardinalis, (qui priùs, doctus, ac probus Aduocatus fuit) dictæ Annæ Mariæ ſecundo ſubſtitutæ, ac intereſſatæ director, tãquam patruus eius viri, hanc veritatem ingenuè agnoſcendo, cnm concordi temperamento liti finem dedit.

In propoſito autem huiuſmodi fiduciariæ commiſſionis; In vna *Narnien. de Albertis*, diſputata in eodem Tribunali A. C.; Cum teſtatrix in teſtamento, in-
11 ſtitutis hæredibus filijs, mandaſſet, vt circa adminiſtrationem eius bonorum obuenturum in virum, ac etiam in parte diſtractorum, tàm per voluntarias alienationes, quàm per neceſſarias, ob cenſuum extinctiones, deferri deberet declarationi ab eodem viro faciendæ, atq; per ipſum factę in quadam ſchedula, in qua declarauerat, quod ex teſtatricis cõmiſſione erogauerat præſertim prætium habitum ob extinctionem plurium cenſuum, tam dotalium, quàm extradotalium; Hinc proindè eiuſdem viri hæredes prætendebant, ità eximi à reſtitutione notabilis partis dotis.

Dicebam verò ſcribẽs pro hæredibus mulieris (etiam cum ſenſu veritatis), quod iniuſta eſſet hæc prętenſio, quoniam vt aduertitur *d. diſc.* 182. *&* 183. *de fideicomm.*, non ſufficit dictæ facultatis conceſſio, ſed requiritur illius vſus moderatus, ac veriſimilis, adeò vt ex facti circumſtantijs aſſiſtar veriſimilis teſtatoris voluntas, quæ in præſenti excluſa remanebat, dum ex facti qualitate conſtabat, quod dos conſiſtebat in quantitate, cenſus autem per dotantem dati fuerant in ſolutum cum vera æſtimatione, ideoque effecti erant de dominio viri, tanquam tertij emptoris, vndè propterea verificari non poterant verba teſtatricis diſponẽdi de his bonis proprijs, quæ in virum obueniſſent, atque ab eo diſtracta eſſent, dum dos, quæ conſiſtit in quantitate, conſtante matrimonio dicitur de omnimodo dominio vlri, qui ſolum eſt eius debitor conditionalis in

caſu

caſu ſoluti matrimonij, vel diuortij, ideòque non intrat dominij diſtinctio, quæ in iure habetur in bonis æſtimatis, ac inæſtimatis, quæ in dotem data ſunt, tanquam ſpecies, & de qua *ſub tit. de dote diſc.* 158.

Veritas autem erat, quod cum teſtatrici obueniſſet conſtante matrimonio ſucceſſio, pro qua obtinenda opus fuit acerrimam litem ſubſtinere, de qua in celebri *Narnien. ſucceſſionis coram Merlino* inter ſuas *deciſ.* 353. 390. & 429., quę hodiè reputantur magiſtrales in articulo, àn Statuta excluſiua fœminarum operentur in bonis extrà territorium, vel potiùs neceſſaria ſit vtraque copulatiua ſubiectio, & de qua *ſub tit. de ſucceſſion.*; Cumque in adminiſtratione dictorum bonorum cadere poſſent quæſtiones, de
12 quibus *ſub tit. de dote diſc.* 168., vbi de materia bonorum extradotalium; Hinc proindè illum ità liberare voluit, iſtaque erat ſubſtantia volūtatis; De hoc autem vltimo caſu agitur particulariter, magiſq; diſtinctè *ſub tit. de legatis diſc.* 47., vbi videndum eſt.

NEAPOLITANA
SEV
VRBEVETANA SVCCESSIONIS
PRO
ALEXANDRO, & FAVSTINA;
CVM
DOMITILLA, & BARTHOLOMÆA.

Reſponſum pro veritate.

De ambigua, ſeù incerta vltima voluntate, quomodo debeat interpræetari; Et præſertim de vocabulo *Sobrinos*, quod contineatur in teſtamento Hiſpanico idiomate concepto, quid importet, et àn conueniat coniunctis per naturalem tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De vocabulo* Sobrino *in hiſpanico idiomate.*
3 *Licitum eſt adhibere auctoritatem* Calepini, *& ſimilium pro ſignificatione verborum.*
4 *Baſtardi attinentiam habent ex latere materno, non autem paterno.*
5 *De inualiditate teſtamenti ob incertitudinem hæredis.*
6 *Poteſt tamen certificari etiam ex coniecturis, & adminiculis.*
7 *De conecturis, & adminiculis hanc certificationem inducentibus.*
8 *De eodem.*

DISC. II.

1 IOannes filius Bartholomæi Fieſæ Hiſpani, moriens in Ciuitate Neapolis de anno 1656., quando peſtis ibi nimiū crudeliter graſſabatur, teſtamentum condidit hiſpanico idiomate, in quo, factis pluribus diſpoſitionibus in bonis, quæ præſertim, ex parentum ſucceſſionibus, poſſidebat in oppido Orbetelli, inſtituit Antonium fratrem, quatenùs viueret, ſin minus eius *ſobrinos*; Cumque ſequuta eius morte, Domitilla, & Bartholomæa, eiuſdem teſtatoris neptes ex Columba ſorore naturali tantùm, vtpotè ſub nomine *ſobrinorum* venientes, obtinuiſſent per M. C. V. hæredes declarari, ab iſta declaratione appellando ad Sac. Concilium, Alexander, & Fauſtina eiuſdem teſtatoris conſobrini filij Iſabellæ eius materteræ, obtinuerunt, præuia reuocatione præambuli facti per M. C., declarari, quod dicta teſtamentaria diſpoſitio, eis conueniret, atque pendente reclamatione, de proprio ſenſu deſuper pro veritate conſultus fui.

Reſpondi autem, quod probabilis videre-

deretur dicta Sac. Conſilij determinatio, quodque ſucceſſio, ſiuè ex teſtamento, ſiuè ab inteſtato, ob teſtamenti nullitatem ratione incertitudinis, dictis Alexandro, & Fauſtinæ debita eſſet.

Licèt enim, dubitandi ratio, ex eo proueniret, quod in hiſpanico idiomate, ſub *ſobrinorum* nomine, ſignificantur nepotes ex fratre, vel ſorore, quales erant Domitilla, & Bartholomæa, non
2 autem conſobrini, quales erant Alexander, & Fauſtina, qui in eodem idiomate *primi hermani* nuncupantur, vt liquet ex eiuſdem linguæ vocabularijs, quibus etiam in cauſarum deciſionibus, in teſtamentis interpretandis deferendum eſt,
3 vt de fide præſtanda *Calepino* ſuper verborum intelligẽtia habetur *apud Fràch. deciſ.662. num.* 17.; Et de attendenda relatione peritorum in idiomate, ſuper intelligentia verborum *Cæſar de Graſſ. deciſ.17.num.2. de probat. Ottbobon. deciſ.* 151. *num.6.* & in alijs.

Nihilominùs, in hac facti ſpecie, iſtud verbum *ſobrino*, ſiuè vnos, ſiuè alteros coniunctos ſignificaret, conuenire non poterat præfatis Domitillæ, & Bartholomeæ, vtpotè coniunctis per ſororem naturalem tantùm, quæ conſanguinea erat ex latere patris; Baſtardi enim, vel
4 ex eis deſcendentes, dicuntur quidem de parentela, & coniunctione matris, ac attinentium ex latere materno, ideoque cum cognatis habent ſucceſſionem, actiuam, & paſſiuam, alioſque ciuiles coniunctionis effectus; Non autem cum agnatis, ſeù coniunctis ex latere paterno, ex deductis per *Peregr. de iur. fiſci lib.3. tit.18.numer.26.* latè *Caſtill. tom.5. controu. cap 67.num* 31.; Licèt enim ad effectum beneficiorum de iurepatronatus, ſeù ad alium effectum ſubſidiorum dotalium, cum ſimilibus, plures referat opiniones, àn ſub nomine coniunctorũ, & attinentium, veniant baſtardi ex latere paterno, ſeù deſcendentes ex eis; Attamen, ad effectum ſucceſſionis (in qua iuris ciuilis, non autem canonici termini, ac diſpoſitio attendi debent) planum videtur, vt non veniant.

Vndè propterea dicebam, quod intraret clarum dilemma; Aut enim dictum vocabulum præfatis conſobrinis conueniebat, et tunc teſtamentaria ſuc-
5 ceſſio eis debebatur; Aut non conueniebat, et tunc teſtamentum remanebat inualidum, ob carentiam hæredis, ſeù ob incertitudinem perſonæ inſtitutæ, ex iuribus, de quibus ſupra *diſc. præcedn.*, vndè propterea eiſdem tanquàm legitimis proximioribus inteſtata ſucceſſio debebatur; Verè tamen credebam, quod teſtata ſucceſſio potiùs eis conueniret, ex eiſdem auctoritatibus allegatis *d. diſc. præcedn.*, præſertim ex deciſionibus editis in ea cauſa impreſſ. *deciſ.*310.& 350. *par.*10. *recen.*

Voluntas enim, quæ in verbis incerta ſit, ex adminiculis, & coniecturis, alijſque extrinſecis probationibus certi-
6 ficari poteſt, quoniã immorãdum nõ eſt in cortice, & figura verborũ, ſed ſpectãda eſt ſubſtantia volũtatis, vt in allegatis *deciſ.*310 & 350.*par.*10., ac etiam *dec.* 93. *par.7. recen.* repetit. *apud Dunozett. deciſ.*417., vbi de verbo *Iuuenis*, vt conueniat etiam ſeni, in quo pinguius teſtatoris voluntas impleatur, & de quo habetur *ſub tit. de fideicomm.* præſertim *diſc.*45.

Ex facti autem circumſtãtijs, ac præſertim ex modo diſponendi, liquidò cõ-
7 ſtare videbatur, quod teſtator, poſſidendo in Ciuitate Neapolis pecunias, & gẽmas, ac argenta, aliaque mobilia per ipſum quæſita, de illis diſpoſuit ad pios vſus pro eius anima; De patrimonialibus verò, ex vtriuſque parentis ſucceſſione obuentis, quæ in dicto loco Orbetelli poſſidebat, diſponere voluit ad fauorem eorum, quibus de iure ſucceſſio debita erat, germani ſcilicèt fratris, quatenùs viueret, ſin minùs proximiorum, quos ſub hoc generali *ſobrinorum* nomine explicare intellexit, ideoque iſta videbatur ſubſtantia voluntatis, quæ verborum formalitati præualere debet.

Duplici etiam conſiderabili circumſtantia accedente; Vna ſcilicèt probati vſus loquendi teſtatoris, qui viuens, præ-
8 fatos legitimos coniũctos, *ſobrinos* quoque nuncupare ſolebat; Et altera, ex onere eis nominatim iniuncto, faciendi celebrare mille miſſas pro eius anima, concedendo plurium annorum dilationem, abſque eo quod, (præter dicta bona patrimonialia), ſupereſſent effectus, ex quibus impleri poſſet dictum onus, quod nõ niſi ex fructibus dictorum bonorum impleri ab eis poterat, vndè propterea

dila-

dilationem eis conceſſit, vt commodè id ſequi poſſet; Atque ex his omnibus ſimul iunctis, clara pro meo iudicio videbatur prædictæ Sac. Conſilij determinationis iuſtitia.

ROMANA

HÆREDITATIS DE BOISSON

PRO

LAVRENTIO RONCONO

CVM

IACOBO FERRO.

Caſus deciſus per Rotam pro Iacobo, poſteà concordatus.

An valeat teſtamentum minoris fauore curatoris; Et incidenter, àn dicatur pium teſtamentum, quod ſub commemoratione pietatis factum ſit fauore priuati, cum quo alia ratio temporalis affectionis vrgeat.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *An teſtamentum dicatur ad pias cauſas ſi fiat priuato beneuolo cum aſſertione pietatis.*
4 *An valeat teſtamentum minoris fauore curatoris, referuntur variæ opiniones.*
5 *Quomodo iſta quæſtio decidenda ſit, datur diſtinctio fraudis, vel ſinceritatis.*
6 *Qualis debeat eſſe probatio fraudis.*
7 *Reuocatio teſtamenti quamuis non ſolemnis, ad quem effectum conſideranda ſit.*
8 *Et quod ſit quæſtio facti, pro iſtius qualitate decidenda.*

DISC. L.

1 CArolus Balthaſſar de Boiſſon, poſtquam teſtamentum condiderat fauore Iacobi eius curatoris, ex caſuali vulnere læthali in venatione habito, morti proximus, coram aliquibus teſtibus, in ipſo venationis loco dixit, hæredem inſtituere Laurentium eius compatrem, vt memoriam haberet eius animæ, atque pro eo Deo præces effunderet; Vndè propterea, ſequuta morte, Laurentius, in vim huius vltimæ diſpoſitionis, ab A.C., ſeù Prælato deputato, ſententiam fauorabilem obtinuit; Commiſſa verò cauſa *in Rota coram Albergato*, contrarium fauore Iacobi in primo te-
2 ſtamẽto inſtituti, reſolutũ fuit *ſub diebus 1. Aprilis* 1658. *&* 16. *Iunij* 1659., quarũ reſolutionũ prima eſt impreſſ. *p.* 12. *rec. deciſ.* 327.; Commiſſaque denuò cauſa *in eadem Rota coram Taia*, vlteriorem progreſſum non habuit, quia fortè concordia illi finem dedit; Cumq; Laurentius duplici iure veniret, Vno ſcilicèt iure proprio, in vim dictæ inſtitutionis, Et altero ex perſona venientium ab inteſtato in vim ceſſionis ab eis reportatæ; Hinc proindè, in his diſputationibus, duo fuerunt puncti; Primò ſcilicèt, ſuper validitate ſecundi teſtamenti; Et ſecundò, quatenùs iſtud eſſet inualidũ, ſuper inualiditate primi, vtpotè conditi ad fauorem curatoris.

Quatenùs pertinet ad primum; Certum erat, quod in terminis teſtamenti ad cauſas prophanas, illud ſubſtineri nõ poterat, etiam ſi non obſtaret Statutum Vrbis pluries enunciatum, ſed procedẽdum eſſet cum terminis *text. in cap. cum eſſes de teſtamen.*, dum non aderant quatuor teſtes idonei, & conteſtes; Vndè propterea totum ius ſecundi teſtamentarij reſtringebatur ad punctum, an dici poſſet diſpoſitio ad pias cauſas, ſtante quod teſtator iniunxerat onus effundendi Deo præces pro eius anima; Verùm
3 id reiectum fuit; Et quidem probabiliter, adeò vt mihi pro Laurentio ſuccumbente ſcribenti (reflectendo ad veritatem), probabiles viſæ fuerint reſolutiones, quoniam cum dictus Laurentius nõ eſſet

adeò pauper, quod ei eleæmoſynæ, ſeu
pietatis cauſa congrueret, dum erat ar-
tifex, qui cum eius arte decenter pro-
priam perſonam, ac familiam ſubſten-
tabat; Et èconuerſo concurreret moti-
uum nimiæ familiaritatis, ac etiam ſpi-
ritualis cognationis, hinc intrabat po-
tiùs præſumptio, vt ex his cauſis princi-
paliter, non autem ex motiuo pietatis,
diſpoſitio prodijſſet, ex deductis in di-
ctis *deciſ.* 1. præſertim *n.* 38., & plu-
ries in præcedentibus.

Quarè maior, ac penè tota quæſtio
fuit ſuper altero puncto, àn ſcilicèt ſub-
ſtineretur primũ teſtamentum à mino-
4 re conditum fauore curatoris; In hoc
autem, negatiuam tenent *Caſtr. conſ.*
231. *nu.* 2. Verſ. *Cæterum, res mali exem-
pli lib* 2. *Duennas reg.* 31. *ampliat.* 6. *Re-
buff. ad Conſtit. Galliæ tit. de donat gloſ.* 3.
Caldaſ. in l. ſi Curatorem habens num. 27.
ad finem, Caualcan. de tutore num. 279.
Montan. eodem tract. cap. 30. *num.* 8. *Pe-
regr. de iure Fiſci lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 12. *Mar-
ta voto* 198. *Menoch. conſ.* 1073. *num.* 6.
Cancer. lib. 1. *var. cap.* 7. *de tutore n.* 150.
Bimius conſ. 234. *lib.* 3. & alij relati per
Cenſal. ad vnic. C. ſi quis Imper. maledix.
§. 23. *n.* 1. *& ſeqq.*

Affirmatiuam autem, è conuerſo pro
teſtamenti validitate tenent, *Peregr.
conſ.* 59. *num.* 13. *& ſequen. lib.* 6. *Galuan.
conſ.* 42. *num.* 5. *& ſequen. Marta conſ.*
76. *Coſta Ticinen. conſ.* 26. *num.* 1. *& ſe-
quen. Guttier. de tutelis par.* 2. *cap.* 14.
num. 21. *& ſequen. Galganett.*, eius for-
malis tranſcriptor *eodem tract. de tutelis
cap.* 54. *Balthaſſar. de Tomaſio tract.* 8.
de tutore & curatore decade 4. *tit.* 19. *c.*
44. *num.* 4308. *&* alij relati *per Cenſal.
vbi ſupra Hodiern. contr.* 14. *num.* 44.
& ſeqq.

Quidquid autèm ſit de vnius, vel al-
5 terius opinionis veritate, vbi de articu-
lo ageretur, academicè, ac in abſtracto
(quo caſu in dubio admittebam proba-
biliorem videri opinionem pro validi-
tate actus, quæ regularitèr attendenda,
eſt, quotiès reprobatio in iure non habe-
tur expreſſa); Dicebam tamèn, vt iſta
videretur, potiùs quæſtio facti, quàm
iuris, ex ſingulorum caſuum indiuiduis
circumſtantijs decidenda; Si enim iſtæ
ſinceritatem ſuaderent, tunc pro validi-
tate reſpondendum eſſet, et hic erat ca-
ſus, de quo agit *Peregr. d. conſ.* 59., de
teſtamento ſcilicèt condito per conſti-
tutum in ætate 23. annorum, & qui fe-
rè per decennium ſuperuixerat in con-
tinuata beneuolentia cum inſtituto, ab-
ſque eo, quod aliquid in contrarium
motiuaret; Secùs autem vbi de dolo, ac
ſeductione, vel ſaltim, non ſinceritate
dubitari poſſit, vt admittunt ijdem *Gut-
tier. & Galganett. vbi ſupra, Marta d.
conſ.* 79. *in fine, idem Peregr. conſ.* 59.
num. 10. *&* cœteri relati pe *Cenſal.* vbi-
ſupra; vbi plures deducit præſumptio-
nes, & coniecturas doli, ac præſum-
ptionis.

Ad iſtum autem effectum pondera-
6 bam, vt deſiderandæ non ſint plenæ, &
concludentes probationes, doli veri, ac
fraudis, vel ſeductionis poſitiuę, ſed quod
qualeſcumque ſuſpiciones ſufficerent,
quæ denotarent voluntatem, non om-
ninò liberam, ac ſinceram, ob malam
præſumptionẽ militantem ratione mętus
ſaltim reuerentialis, ac familiaritatis, cũ
quo, inexperti adoleſcentes, induci ſo-
lent ad faciendum totum id, quod ab
eorũ curatoribus, vel educatoribus ſug-
geritur, Ideoque magna differentia eſt
inter teſtamentum conditum ad fauo-
rem alterius, in quo dicta ratio non vr-
geat, et iſtud, in quo non agebatur de
ſimplici curatore, bonorum adminiſtra-
tioni deputato, ſed etiàm de pedagogo,
atque educatore, iſtaque circumſtantia
videbatur in propoſito nimiùm conſi-
derabilis.

Ac etiàm quià *ſi Caſtr.* generalitèr di-
cit, vt hæc ſit res mali exempli, for-
tiùs talis iudicanda eſt in Vrbe, ad quã,
ex omnibus Europæ partibus, ad litte-
ras, bonaſque artes addiſcendas, con-
fluunt ditiſſimi pueri, ac adoleſcentes,
qui ferè omnes educantur in dozinis, &
collegijs, ſub cura huiuſmodi pedago-
gorum, qui cum nimia facilitate, has diſ-
poſitiones captare valent, cum periculo
inſidiandi deindè eorumdem adoleſcẽ-
tium vitæ, ideoque ſatis cautè in hoc
procedendum eſſe dicebam.

Non deficiebant autèm ſuſpiciones
ſeductionis, ac nõ liberæ, atq; ſinceræ vo-
luntatis, declaratæ à ſubſequutis diſpli-
centijs, & rancoribus inter eos, cum re-
petitis conquæſtibus antè caſum, ſuper
huiuſmodi ſeductione ad faciendum di-
ctum

ctum teſtamentum, & ſuper cuius reuocatione, aliquos Curiales, idem inexpertus adoleſcens conſuluerat; Vndè proptereà dicebam, quod vbi etiam eius voluntas, in actu moriendi, coram teſtibus, vt ſuprà explicata, non ſufficeret ad teſtamentum validum, ac perfectũ, quod prioris validi, ac perfecti reuocatorium eſſet (vt probabilius vt ſupra ego quoque credebam), adhuc tamen, id ſatis attendi deberet, ad declarandum morientis animum, dictique actus non ſinceritatẽ, itaùt potiùs, ità applicaretur prior opinio *Caſtrenſ.* & ſequacium quàm altera; Potiſſimè quia ijdem *Peregr.*, *Marta*, *& Coſta*, & cæteri pro validitate allegati, principale fundamentum conſtituunt in perſeuerante voluntate diſponentis vſque ad obitum, quæ per acquieſcentiam ſaltim declarata ſit, cuius contrarium in præſenti concurrebat; Ideoque, ſpectatis etiàm Auctoribus in ſecunda deciſione ponderatis, cum hac diſtinctione procedentibus, probabilius videbatur inhærendum eſſe priori opinioni, ob circumſtantias facti, cuius potiùs, & applicationis, præſens quęſtio eſſe videtur, quàm iuris, vnde proptereà, certam regulam generalem non recipit, ſed pro ſingulorum caſuum circumſtantijs decidenda eſt; In dubio autem, ac regulariter, pro ſecunda opinione, ac validitate actus reſpõdendum videtur, ex generali regula, quæ in dubio validitati potius aſſiſtit, ac delicti excluſioni.

ROMANA

INVALIDITATIS TESTAMENTI PRO HIACYNTO ALTOMARE CVM FISCO.

Caſus diſputatus coram Theſaurario reſolutus pro Fiſco.

An valeat teſtamentum infirmi ad fauorem medici, ſcù illud litigantis, ad fauorem Iudicis, vel Aduocati.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Prohibitum eſt medico contrahere cum infirmo, ſeu etiam aliam diſpoſitionem obtinere.*
3 *Idem in Aduocato, Procuratore, Notario, cuſtode carcerum, & ſimilibus.*
4 *Declaratur quando hæc procedant.*
5 *Ea quæ habetur in contractibus non procedunt in vltimis voluntatibus, & de ratione differentiæ.*
6 *De duplici facie medici cum infirmo.*
7 *De alia ratione differentiæ inter contractus, & vltimas voluntates.*
8 *De circumſtantijs facientibns ceſſare dictam prohibitionem.*
9 *Quomodo iſtæ quæſtiones decidi debeant.*

DISC. LI.

1 CVM Io: Robertus, carens hærede legitimo, adeo, vt ſibi ab inteſtato decedenti, Fiſcus tanquã in bonis vacantibus ſuccederet, condidiſſet teſtamentum, per cedulam clauſam, cum nuncupatione implicita, iuxta formulam poſitam per *Bart.* de qua ſupra *diſc. 1. & in alijs*, atque mortuo teſtatore compertus eſſet inſtitutus hæres Hiacyntus eius medicus; Hinc Fiſcales

ſcales prætēdere cœperūt dicti teſtamēti inualiditatem, vtpote conditi per infirmum ad fauorem medici *ad tex. in l. medicus ff. de var. & extraor. crim. gloſ.*
2 *in l. quiſquis verbo contractum C. de poſtu. an. Guglel. de Benedic. in cap. Raynut. Petrus Pecch. de teſtam. coniug.*, & alij relati per *Oleam de ceſſ. iur. tit. 3. q. 11 ſub num. 36.*; Ac etiam fiſcales allegabant *Simones de Olapred. ſeu Oliues quæſt. notab. lib 5. cap. 19. & Carles de Boucques de Expreſ. ſect. 4. de forma teſtam. n. 34. & tit. 3. ſect. 3. nu. 43* quos ego nonvidi.

Scribēs ego pro Hiacynto hærede inſtituto (etiam in ſenſu veritatis) contrariū verius dicebam; Primò quia etiā in ipſis terminis contractuum de quibus loquitur *lex in d. l. medicus*, ex quò in-
3 fertur ad Iudices, & Aduocatos, ac Procuratores, imò etiam ad Notarios, & cuſtodes carcerum, ac ſimiles, ex deductis *per Gomez. lib. 2. var. cap. 14. in fine Fælic. de ſoc. cap. 8. num. 2. cum ſeq. & ſub tit. de Alien. & Contract. diſc 41. & 42.* Id procedit, vbi contractus initus eſt in ſtatu, in quo ſuſpicio concuſſionis in contrahente cadere valeat; Secus autē vbi hæc ſuſpicio ceſſet, quia nempè aliam habeat conuentionis iuſtam cauſam, ſiue quod ex facti circumſtantijs conſtet, huiuſ-
4 modi ſuſpicionem abeſſe, cum ſemper præſumptio cedat veritati, vt aduertitur *dicto diſc. 41. & 42. de Alien. & contr.*, Et in ſpecie chirurghi contrahentis cum infirmo vulnerato ſuper mercede curæ, habetur *apud Afflict. dec. 123. ibique Vrſill. in add.*

Cum igitur in hac facti ſpecie, conſtaret de integritate, ac decompoſita, & beneuola natura medici, ac etiam de nimia beneuolentia teſtatoris erga eum, etiam in ſtatu valetudinis, ita dicta ſuſpicio omnino ceſſabat; Accedentibus etiam alijs conſiderationibus, de quibus infra.

Et ſecundò quia textus prædictus loquitur de contractibus, ideòque non eſt extendendus ad teſtamēta & vltimas vo-
5 luntates *vt per Iaſ in l. non dubium n. 2. C. de teſtam. & in l. principalibus num. 2. in fine in octaua limitatione ff ſi certum petatur vbi etiam Dec. num. 10. Pereg. de iur. fiſci lib. 4. tit. 7. num. 13.*; Ex ea clara differentiæ ratione, quod contractus sūt irreuocabiles, ac perneceſſe obligatorij;

Vltimæ verò voluntates ſunt reuocabiles quandocunque, ideoque probabile non eſt, quod ſi medicus in eo ſtatu infirmum concutere voluiſſet, contentus eſſet diſpoſitione reuocabili, atque veriſimiliter reuocanda, poſtquam conualuiſſet, dum iuxta traditionem de qua
6 *Vrſill. ad Affl. dicta dec. 123.*; illa medici facies, quæ infirmo videtur Angeli, poſtquam conualuit, atque mercedem petit, conuertitur in faciem Diaboli.

Et ſecundò quia, quando infirmus per viam actus inter viuos, fauore medici diſponit, præſumitur, vt id agat ex calore reſultante à deſiderio ſalutis; Vltimæ
7 autem voluntates ordinantur per eum, qui credit ſe mori tū, cum validitatē, ac perfectionem recipiant à morte, ideòque adaptabilis non eſt ratio dicti tex. *in l. medicus*.

Et tertiò quia agebatur de teſtamento clauſo, & ſigillato, non aperiendo niſi poſt mortem, neque medico, vel alteri innoteſcebat, quid in eo contineretur,
8 ideòque pariter dicta ratio non intrabat; Accedente potiſſimùm dicta circūſtantia præcedentis beneuolentiæ, ac familiaritatis de tempore valetudinis, dū potiſſimè agebatur de teſtatore deſtituto legitimis ſucceſſoribus ſanguinis, adeout ad impediendam fiſci ſucceſſionē, oportere diſponere cum extraneo, ex ſolo motiuo amicitiæ, & beneuolentiæ, ideòque, non ex eo quod amicus reperiatur medicus, idcircò eſſe debet inferioris conditionis quocunque altero amico, dum ita virtus, quæ cauſare debet præmium, ac meritum, cauſaret demeritum, ac odium.

Ideoque aduertebam, vt iſta quæſtio; tam reſpectu medici, quàm aliorum, de
9 quibus ſupra, vtpote facti potius, quàm iuris, deciſionem recipere debeat ex facti qualitate, & circumſtantijs, ān ſcilicet iſtæ ſuadeant illam fraudem, & concuſſionem, cuius ſuſpicioni lex innixa eſt, vt aduertitur *dicto diſc. 41. & 42. de Alien. & contr.*, ac etiam ſupra *diſc præced.*; in propoſito teſtamenti minoris ad fauorem curatoris, cum eadem in omnibus ratio eſſe videatur, iſtamque dicebā videri genuinam veritatem; Verùm his non obſtantibus in Tribunali Theſaurarij pro fiſco iudicatum fuit, ac pēdet appellatio in Camera, à cuius Tribunali, quatenus

tenùs cauſa vlteriorem habeat progreſſum, contrarium iudicandum fore, probabilius credendum, ac ſperandum videtur.

ROMANA
SVCCESSIONIS
PRO
IOSEPHO
CVM
CÆSARE, ET ALIIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Ioſepho.

De inteſtabilitate paſſiua naturalium tantùm, ac de teſtamento, vel alia vltima voluntate ad eorum fauorem facta, vel ab eis legitimè deſcendentium; Et quid in Vrbe ex eius Statuto; Et de eodem infrà *diſc.74.*

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *De Statutis Vrbis circa illegitimos.*
4 *Prohibitio teſtandi cum filio illegitimo, non capit nepotes legitimos ex eo.*
5 *Fallit vbi fiat in fraudem, & quando hæc adeſſe dicatur.*
6 *Poteſt diſponi cum legitimato.*
7 *An procedat vbi iſta eſt, cum clauſula,* ſine præiudicio.
8 *Quod ità qualificata ſit vera legitimatio.*
9 *De operatione dictæ clauſulæ.*
10 *Fraus, de qua num.5., non præſumitur.*
11 *Pater non habet vſumfructũ in bonis aduentitijs, habentibus vinculum fideicommiſſi.*
12 *Obſeruatur æquiuocum circà dictam fraudem.*
13 *De ratione militante in diſpoſitione cum fideicommiſſo.*
14 *De* Statuto 144. Vrbis, *vt non capiat actus inter viuos.*
15 *Donatio cum fideicommiſſo, vel primogenitura non ſubiacet ſolemnitatibus.*
16 *Actus iurati non cadunt ſub ſtatuto.*
17 *Conuenit maſculis non autem fœminis legitimis.*
18 *Non comprahendit diſpoſitiones, quæ fiũt cum nepotibus ex filio.*
19 *An comprahendat teſtatores forenſes, & quid ſi ſint incolæ Vrbis.*
20 *Non ſuffragatur coniunctis forenſibus.*
21 *Interdictum* quorum bonorũ *non competit contrà teſtamentarium quamuis teſtamentum prætẽdatur inualidum.*

DISC. LII.

1 CLaudius Mediolanenſis, in Vrbe negotiator, ex muliere aliàs honeſta, & vxorata, quæ amoris gratia ſecum conuerſationẽ habuerat, (& quam viro defuncto vxorem duxit), filium ſuſcepit Ioſephum, ad eius inſtantiam legitimatũ à Collegio ſcriptorum Archiuij, ſtante quod ob impedimentum ſtatus coniugalis mulieris, illa per ſubſequens matrimonium non intrabat; Illique ſic legitimato, quæ eius filijs, & deſcẽdentibus in infinitum, cum ordine primogenituræ, donauit ſcuta viginti quinque millia; Deindèque moriens in teſtamento ſcripſit hæredes eiuſdem Ioſephi filios maſculos natos, & naſcituros, legitimos, & naturales, in conſtantia legitimi matrimonij cum fideicommiſſo perpetuo, & ſucceſſiuo; Ad aliquod verò tempus poſt mortem teſtatoris, Cæſar, & Helena, ac alij ex fratre nepotes, obtenta commiſſione cauſæ *in Rota coram Cerro*, ſiue coram A.C. de voto Rotæ, curarunt ſubſcribi dubium, àn ſubminiſtranda eſſent alimenta, & ſumptus litis, quod *ſub die 10. Maij 1666.* negatiuè reſolutum fuit; Aſſumptoque poſtmodum alio
2 dubio in negotio principali, àn ſcilicèt actoribus, qui ob prætenſam teſtamenti inualiditatem ab inteſtato ſucceſſores erant, danda eſſet immiſſio ex interdicto

ⅽto *quorum bonorum*, & pariter nega-
tiuè reſolutum fuit *ſub diebus* 20. *Fe-
bruarij* 1668., *&* 23. *Ianuarij* 1669. *co-
ram eodem Cerro*, neque huc vſque cauſa
vlteriorem progreſſum habuit.

In his autem diſputationibus, vltrà
inſpectionem facti, ſuper probatione
paupertatis, quæ neceſſaria eſt, ad effe-
ctum obtinendi alimenta, & ſumptus
litis; Quatenùs pertinet ad alteram boni
iuris, de quo in prima diſputatione
actum fuit incidenter ad dictum effectũ
alimentorum in duabus verò poſterio-
ribus, actum eſt principaliter; Illa in
duas alias inſpectiones, vel punctos ſub-
diſtinguebatur; Primò ſcilicèt attenta
generica diſpoſitione iuris communis;
Et ſecundò attento particulari *Statuto*
144. *Vrbis*, quod prohibet relinqui per
3 vltimam voluntatem filijs naturali-
bus, etiam legitimatis, pluſquam fratri-
bus, vel fratrum filijs legitimis, & natu-
ralibus relinquatur, & cuius Statuti mẽ-
tio habetur *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 43.

Quoad primum punctum, attentis
terminis generalibus iuris communis;
Scribentes pro actoribus, dum agebatur
de teſtamento condito, non ad fauorem
ipſius filij naturalis, ſed nepotum legi-
timorum, & naturalium ex eo, agnoſcẽ-
tes quod magis cõmunis opinio per Ro-
4 tam recepta, eſt affirmatiua, vt ſcilicèt
legis prohibitio, circa ipſum filium ſpu-
rium, non percutiat nepotes ex eo legi-
timos, & naturales, iuxtà opinionem
*Bart. in l. Gallus §. quod ſi is ff. de liber.
& poſth. num.* 3., vbi *Iaſ. num.* 21. *&* 24.
Couar. de ſponſ. par. 2. *cap.* 8. *§.* 5. *num.* 13.
Gayl. lib. 2. *obſeru.* 115. *num.* 5. *& ſequen.*,
Capyc. Latr. deciſ. 14. *num.* 28., atque ſe-
quuntur alij plenè collecti *per Lucidor.
de illegit. cleric. cap.* 10. *num.* 17. 30. *&* 31.
Rota apud Gregor. deciſ. 443. *num.* 4. cum
alijs, de quibus in cauſæ deciſionibus.

Dicebant id rectè procedere, ex ſenſu
eiuſdem Bart. vbi ſupra, dummodò id
ſincerè fiat, ac citrà fraudem legis, qua-
lis dicitur committi, vbi conſtet, vt con-
5 templatione eorum patris, ac filij reſpe-
ctiuè id geſtum eſſet; Dictæ autẽ fraudis
probatio reſultare dicitur, vbi agatur de
filijs infantibus, perſonali meritò deſti-
tutis; Fortiùs verò vbi fauore naſcitu-
rorum, cum quibus dari non poteſt me-
ritum, vel affectio perſonalis, ex deductis
per Peregr. de iur. fiſc. lib. 3. *tit.* 18. *nu.* 48.
Gail. d. obſeru. 115. *num.* 8. *Capyc. Latr. d.
dec.* 14. *nu.* 29. *& ſeq. De Marin. reſol.* 89.
num. 7. *&* 8. *lib.* 1., & admittunt omnes,
qui ſequuntur pro regula dictam doctri-
nam *Bart.* pro validitate diſpoſitionis;
Atque hunc dicebant eſſe caſum, dum
inſtituti erant etiam naſcituri, illi verò
qui erant nati, adhuc erant lactantes,
ideoque incapaces meriti, ac affectionis
perſonalis.

Scribens ego pro teſtamentarijs, di-
cebam quod inanis eſſet iſte labor, vt-
potè à caſu controuerſiæ extraneus, quo-
niam vbi etiam ipſemet filius naturalis,
directè, ac immediatè inſtitutus fuiſſet
6 liberè, adhuc tamen, de validitate non
eſſet dubitandum, ſtante legitimatione
ad ipſius patris inſtantiam iam ſequuta,
per quam ablura fuit macula, ſublatum-
que omne iuris impedimentum, perin-
dè, ac ſi eſſet verè legitimus, ex ijs quæ,
cæteris relatis, habentur *deciſ.* 100. *par.*
5. *recen. deciſ.* 241. *par.* 9., *deciſ.* 35. *par.*
8., & habetur *ſub tit. de fideicomm. diſc.*
68. *& ſeq.*, *& ſub tit. de legitima, & de-
traction.*, ac etiam *ſub tit. de ſucceſſ.*, &
in ſpecie *deciſ.* 33. *par.* 9. *recen. num.* 1. *&
ſeqq.*

Et quamuis regula, verè, & propriè,
procedat in ijs, qui purè, ac pleno iure,
legitimantur ab ipſo Principe habente
poteſtatem condendi leges, eiſq; diſpen-
ſandi, non autem vbi agatur de legiti-
matione facta per inferiorem; Et for-
7 tiùs, vbi locum habeat Conſtitutio Pij
IV., quæ diſponit, vt ſubintelligi de-
beat clauſula, *ſine præiudicio venientium
ab inteſtato*, ex deductis in auctoritati-
bus ſupra allegatis, ac etiam *per Fuſar.
quæſt.* 408., vbi dicta Conſtitutio regi-
ſtratur, & *per Capyc. Latr. deciſ.* 3.; Adeò
vt plurium opinio ſit, vt hæc non ſit
vera legitimatio, ſed potiùs quædam di-
ſpenſatio; Potiſſimè dum dicta clauſula
adiecta erat in ipſa legitimatione, vndè
proptereà ceſſabat quæſtio, de qua circa
dictam Conſtitutionem Pij IV. habetur
apud Fuſar. & Capyc. Latr. vbi ſupra.

Attamen veriùs, magiſque receptum
eſt, vt ſit vera, & propria legitimatio,
8 ità ſolum ad certum effectum reſtricta,
vt latè diſcuſſo articulo, ex profeſſo *Rot.
d. deciſ.* 35. *par.* 8. *recen.*, ſæpiùs canoni-
zata; Dictæque clauſulæ virtus, ac ope-

ratio

ratio eſt, vel vbi legitimatio facta non
ſit de certo conſenſu patris, iuxtà quæ-
ſtionem, de qua *diſc. ſequen.*; Vel vbi
agatur ad alios effectus, quàm capacita-
9 tis ſuccedendi ipſi patri legitimanti; Pu-
tà pro ſucceſſione in feudo, vel in fidei-
commiſſo, cum ſimilibus, de quibus *ſub*
tit. de fideicommiſſis d. diſc. 68. & ſequen.;
Vel ad effectum, vt pater inuitus, non
teneatur relinquere legitimam, cum ſi-
milibus; Secùs autem ad effectum capa-
citatis capiendi ex paterna diſpoſitione;
Potiſſimè verò legitima prole deficien-
te, cum tunc ſit caſus incapax quæſtio-
nis, ideoque multò magis nepotibus ve-
rè legitimis ex filio legitimato, relinqui
potuit.

Verùm vbi (ceſſante legitimatione),
verſaremur in puris terminis dictæ quæ-
ſtionis, àn ſcilicèt data prohibitione
diſponendi cum ipſo illegitimo, illa ceſ-
10 ſet cum nepotibus legitimis ex eo; Quã-
uis dicta limitatio ratione fraudis vera
ſit; Attamen eſt etiam verum, magiſque
receptum, vt fraus in dubio non præſu-
matur, vt apud ſupra allegatos; Illaque
in præſenti clarè excludebatur, dũ vtra-
que diſpoſitio inter viuos, ac per vltimã
voluntatem, non erat libera, ſed cum
ſtrictiſſimo fideicommiſſo ſucceſſiuo in
vniuerſa deſcendentia, cum enixa con-
templatione agnationis, adeòut ex pro-
babiliori ſententia, de qua *ſub tit. de ſer-*
11 *uit.* ad materiam vſusfructus *diſc. 61.*
& 63., patri vſusfructus non acquirere-
tur, ideoque non intrat ratio fraudis.

Quinimò circa dictam fraudem, ad-
huc aliqua noſtrorum ſimplicitas digno-
ſci videtur, arguendo à diſpoſitis per
12 ius antiquum, ac medium, & nouum,
quo attento, exceptis caſtrenſibus, vel
quaſi, omnia quomodocumque obuen-
ta in filium in poteſtate, pleno iure pa-
tri acquirebantur, non reflectendo ad
ius nouiſſimum, quod induxit diſtin-
ctionem peculij aduentitij, ob quod,
vtilitas patris modica eſt in ſolo vſufru-
ctu, qui poteſt prohiberi, etiam conie-
cturaliter, ſeù aliàs de facili ceſſare ſolet,
ex deductis in dicta ſua materia *ſub tit.*
de ſeruitut., ideoque longa eſt differen-
tia inter vnum tempus, vel ius, & alte-
rum.

Ac etiam quia, vbi agitur de huiuſ-
modi diſpoſitionibus cum vinculo fidei-
commiſſi perpetui, & ſucceſſiui ex mo-
tiuo agnationis, tunc ità teſtator prin-
13 cipaliter diſponere potiùs videtur ad
ſui ipſius fauorem, ex motiuo, ſeù amo-
re conſeruationis proprij nominis, pro-
priaque ambitione, vt pluries in ſua ma-
teria *ſub tit. de fideicomm.*; Si enim fre-
quens experientia docet, quod aſſumun-
tur meri extranei, vt fictè familiam re-
nouent, & conſeruent, iuxtà plures ca-
ſus, de quibus *eod. tit. de fideicommiſſis*;
Vtique inhumanum, ac irrationabile eſ-
ſet, vt id licitum eſſe non deberet agere
cum ijs, qui naturaliter ſunt de proprio
ſanguine, ſolumque obſtat quidam in-
tellectualis defectus à lege poſitiua pro-
ditus, vt communis, & quotidiana pra-
xis docet.

Hinc proindè, vnica diſputandi ra-
tio, cadebat ſuper ſecunda inſpectione,
attentis ſcilicèt terminis *Statuti* 144. *Vr-*
bis, ad quod, præſertim in ſecunda di-
ſputatione, ſe reſtringebant Scribentes
pro actoribus.

Verùm iſtud quoque erat debile fun-
damentum, vtpotè ex pluribus de facili
elidibile, ideoque (reflectendo etiam ad
ſolam veritatem), iuſtæ, benèque fun-
datæ viſæ ſunt reſolutiones, ex pluribus,
ex quibus, etiam ſeiunctis, hæc ſtatuta-
ria diſpoſitio non obſtabat, multò verò
magis eis ſimul iunctis.

Præſertim verò circa donationem in-
ter viuos, quoniam Statutum loquitur
præcisè de vltima voluntate, ideoque
non capit diſpoſitionem per actus inter
14 viuos, ex deductis in propoſito huiuſ-
modi legum municipalium prohibentiũ
diſponere, vt iſtud verbum importet,
ſolum diſpoſitionem per vltimam volun-
tatem, *ſub titulo de dote diſcurſ.* 103.;
Clariùs verò quia vtitur verbo *relinque-*
re, quod idem importat, ex deductis
ſub tit. de feud. diſcurſ. 85., & in deci-
ſionibus in ea cauſa editis; Ac etiam
quia litteraliter loquitur de teſtamento,
vel quauis vltima voluntate; Põderando
quod in præcedenti Statuto 143., ha-
betur diſcretiuus modus loquendi, tam
per vltimam volũtatem, quàm per actus
inter viuos, ideoque his ſimul iunctis,
caſus videbatur incapax quæſtionis.

Potiſſimè verò ex duplici circumſtan-
tia;

tia ; Primò ſcilicet quod donatio fa-
cta fuit ob erectionem primogenituræ ,
quę reputatur in iure fauorabilis,adeout
15 non veniat ſub prohibitionibus, ac ſo-
lemnitatibus, ex deduct. *per Rot. apud
Ottbobon. dec.182. num. fin.,& dec.23.
n.34.par.11.rec.*;Et ſecundò ratione iu-
ramēti,quod facit ceſſare prohibitiones
iuris poſitiui, ſiue ſit comune , ſiue mu-
nicipale, ideòque actus iurati , regulari-
ter non veniunt ſub huiuſmodi ſtatutis,
16 quamuis Apoſtolica auctoritate in for-
ma ſpecifica confirmatis , vbi ſpecialis
mentio non habeatur, ſi non in ratione
poteſtatis, attamen in illa voluntatis ex
deductis *ſub tit.de dote diſc.*143.,& plu-
ries *ſub tit.de alienat. & contract.*,ac etiā
ſub *altero de donat.*

Quouerò ad teſtamentum ; Aduer-
tebam;Primò quod Statutum non pote-
rat ſuffragari Hælenę nepti , quæ erat
maior oppoſitrix , (ſtante conſenſu Cæ-
17 ſaris cum ampla renunciatione,) quo-
niam Statutum loquitur de fratribus ,
ſeu ex fratre nepotibus , ideòque iſtud
maſculinum , non eſt aptum concipere
fæmininum; Tum quia illa benigna in-
terpretatio,quæ datur in vltimis volun-
tatibus, vtpote fauorabilibus , non ca-
dit in Statutis exorbitantibus,ac odioſis
ſtrictè intelligendis , ſuper comprehen-
ſione fæminini ſub maſculino *ex de-
duct. per Menoch. conſil.*301. *numer.*26.
Hodiern. contr.8. num. 55., & communi-
ter;Tum etiam quia idem Statutum in
principio , agendo de filijs, nepotibus ,
& pronepotibus,eos conſiderat,deſcen-
dentes per rectā lineam maſculinā,ideò-
que multo magis cenſetur neglexiſſe
fœminas tranſuerſales,ſi neglexit deſcen-
dentes, Ac etiam quia,vt patet ex Statu-
to 146., habet ſolum in conſideratione
maſculos ratione agnationis .

Secundò quia prohibitio percutit il-
las diſpoſitiones, quæ fierent immedia-
tè, cum ipſis filijs illegitimis, vt patet ex
18 illo perſonaliſſimo verbo *eiſdem*,bis re-
petito, ideòque non capit caſum diſpo-
ſitionis mediatæ cum nepotibus , quo-
rum reſpectu eſt caſus omiſſus , qui re-
manet ſub diſpoſitione iuris , iuxta ni-
mium vulgatum axioma de quo pluries
ſub tit. de ſucceſſion. vbi eſt maior Statu-
torum ſedes .

Tertiò quia cum loquatur de ciuibus
Romanis, hinc proindè non complecti-
19 tur iſtum teſtatorem, qui teſtando , ſe
dixit Mediolanenſem , non autem Ro-
manum, vt ponderatur *apud Ottbob. dec.*
135. *num.*32.; Neque dici poterat inco-
la dum eius mora in vrbe erat occaſio-
nalis,ex cauſa mercaturæ *vt in eadē deciſ.
Ottbob.* & in alijs in ea cauſa editis , *&
pluries ſub tit. de praeminent.* vbi de hac
materia ciuilitatis .

Hinc proinde neque intrabat quæſtio
excitata *per Fenz.ad ſtatut.*143.àn iſtud
loquens de ciuibus , conueniat incolis ;
Atque ſi in dictis DD. licet argue-
re à contrario ſenſu , in propoſito deci-
dit negatiue , dum in caſu dicti Statuti
143., ideò concludit affirmatiuè , quia
tractatur de Statuto fauorabili , ac diſ-
penſatiuo eius , quod de iure comuni eſt
prohibitū ; ergò à cóntrario in hoc Sta-
tuto 144. , quod eſt odioſum, ac exor-
bitans, contrarium dicendum eſt .

Et quartò, quia excludentes, tam ra-
tione originis,quàm domicilij, vel inco-
latus, verè , & de facto erant forenſes ,
quibus proindè Statutum ſuffragari non
20 debet , cum illud conditum cenſeatur
in gratiam ciuium, ac ſubditorum,vt in
ſpecie aduertitur *per Rotam deciſ.*33.*nu.*
24.*par. 9. rec.*,& generaliter apud *Bu-
ratt.deciſ.*188.*num.4. vbi add. num.* 19.
& 20. *Merlin. deciſ.*153., *&* 526.*deciſ.*
238.*num.*43.*& ſeq.par.*8.*rec.*, & pluries
in dicta ſua materia *ſub tit.de ſucceſ.*, Et
conferunt quæ habentur *ſub tit. de Dot.
diſc.*143.in materia Statuti dotium mo-
deratorij .

His autem ſic ſtantibus , opus non
21 erat aſſumere inſpectionem ordinis ,
ſuper competentia , vel incompetentia
intentati interdicti *quorum bonorum* ,
quoniam fruſtrà quæritur de his,quæ sūt
ordinis,circa incompetentiā iudicij,vbi
obſtet clarus defectus in meritis nego-
tij principalis .

Et nihilominus cum iſte punctus, ſu-
per interpretatione Statuti, dicatur pe-
titorij,atque indigeat declaratione,hinc
proinde , illum dicebam excutiendū eſ-
ſe in iudicio ordinario petitorij, ideòq;
non intrare hoc remedium poſſeſſoriū ,
vt aduertit *Rot. dicta dec. 33.par.9. rec.
in fine,& dec.*263.*par.*8.*&* in huius cau-
ſæ

ſæ deciſionibus; Et in ſpecie, vt non detur contrà donatarium *dec.671.n.1.par.1.rec.*, quoniam hoc interdictum non datur contra titulo poſſidentem, vt in ſua materia *ſub tit. de iudicijs*, & fortè etiam *ſub tit. de hærede*.

AQVIPENDII SVCCESSIONIS PRO ECCLESIA COLLEGIATA ERIGENDA CVM CAROLO

Caſus reſolutus per A. C. pro Eccleſia, poſteà concordatus.

De eadem materia inualiditatis teſtamenti fauore illegitimorum; Et quando legitimatio ſufficiat ad iſtud obſtaculum, remouendum necne; Et àn in dubio, id quod diſponitur fauore illegitimi, præſumatur adæquare id, de quo diſponi poteſt pro alimentis; Et cui incumbat onus probandi exceſſum, vel adæquationem reſpectiuè.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Legitimatus poſt mortem teſtatoris ex iſtius voluntate eſt capax diſpoſitionis dictaque voluntas ſufficit etiam præſumpta ſeu adminiculatiua.*

3 *Quod ex inſtitutione vel ſubſtitutione reſultet dicta voluntas.*

4 *Item ex clauſula* omni modo meliori.

5 *Declaratur concluſio de qua n.2. ſuper præſumptionibus, & adminiculis, qualia requirantur.*

6 *De diſtinctione inter legitimimationem datam à Principe, vel ab inferiori.*

7 *Potius credendum eſt Doctoribus in lecturis, quàm in conſilijs.*

8 *De concluſione de qua n 3.*

9 *De concluſione de qua nu. 4. ſuper clauſula* omni modo meliori.

10 *Ex quibus dicta voluntas potius tollatur.*

11 *De eodem, & de adminiculis contrarijs.*

12 *An diſpoſitio fauore ſpurij in dubio cenſeatur adequata alimentis, & cui incumbat onus probandi adequationem, vel exceſſum.*

13 *De eodem, & quomodo quæſtio decidenda ſit.*

DISC. LIII.

1 IN teſtamento quod condidit N. hæredem inſtituit eius matrem, cui ſubſtituit Carolum filium ex muliere vxorata, illegitimè ſuſceptum, eique præmorienti, ſeu aliàs in pupillari ætate deficienti, ſubſtitutit Eccleſiam, pro eius erectione in Collegiatam; Deindè verò in codicillis diſpoſuit, quod vbi dicta ſubſtitutio fauore Caroli, de iure non ſubſiſterer, Eccleſia cenſeretur purè ſubſtituta matri, cuius morte ſequuta, orta eſt controuerſia coram A. C. inter Eccleſiam, & Carolum, poſt plures acerrimas diſputationes fauore Eccleſiæ deciſa, poſtmodum verò concordata.

In his autem diſputationibus, ſtante legitimatione per dictum Carolum, poſt mortem patris obtenta à Collegio ſcriptorum Archiuij; Non negabant Scribentes pro eodem Carolo, inualiditatem dictæ diſpoſitionis, quatenus non ſuffragaretur dicta legitimatio, cum ageretur de filio adulterino, ob iura litteralia quæ deſuper babemus; Et e conuerſo ego ſcribens pro Eccleſia, non negabã, quod vbi legitimatio, de voluntate teſtatoris obtenta eſſet, illa tolleret prohibitionem, ex deductis *diſc. præced.*; Ideoque reſtringebatur quæſtio ad punctum, àn dici poſſet, vt legitimatio de patris voluntate ſequuta eſſet, necne.

In hoc autem, cum non conſtaret de mandato expreſſo, minuſque deduci poſſet ex ratihabitione, dum legitimatio ſequuta erat poſt mortem; Hinc proindè reſtringebatur quæſtio ad factum, an ſcilicet adeſſet præſumpta ſeu adminiculatiua probatio, quã receptum eſt (atque ego ſcribens in contrarium admittebam) in hac materia ſufficere, ex ijs quæ, antiquioribus relatis, plene habentur collecta per *Menoch. lib. 4. præſ. 80. Lup. de Illegit. commen. 3. §. 6.* apud quos præſumptiones, & adminicula diſtinctè recenſentur, & *per Rot. dec. 33. par. 9. rec.*, Vnde propterea, certa, & determinata regula deſuper ſtatui non poteſt, ſed adinſtar omnium aliarum quæſtionum coniecturalium, in ſingulis caſibus, pro eorum particulari qualitate, & circumſtantijs, diuerſimodè deciſio reſultat.

Ex tribus autem, Scribentes pro Carolo, pro dicta diſpoſitione ſubſtinenda, huiuſmodi voluntatem deſumebant; Primò nempè ex ipſa ſubſtitutione vniuerſali, per quam in mente teſtatoris veriſimiliter extitura, iuxta ordinem natu-
3 ræ, ſubſtitutus, futurus erat ipſius hæres vniuerſalis, quod de iure, ſtante dicto impedimento, effectum ſortiri non poterat, niſi per legitimationem, quam ità virtualiter teſtator deſideraſſe, ſeu demandaſſe videtur, ex regula, vt qui vult conſequens, voluiſſe cenſetur neceſſarium antecedens, vt aduertit *Bal. conſ. 58. lib. 4. in fin.*

Secũdò ob clauſulam *omni modo meliori*, quam in ſpecie ex *Lancellott. Gallia*
4 obſeruat *Peregrin. conſ. 68. num. 3. lib. 2.*; Et tertiò ob veriſimilitudinem deductã ex nimia beneuolentia oſtenſa erga dictum ſubſtitutum, quem teſtator matri nimium commendauit.

His tamen non obſtantibus, contrarium pro Eccleſia iudicatum fuit (Et quidem iuſtè), quoniam, vt benè aduerti-
5 tur *per Ruin. conſ. 109. num. 25. & ſeqq. lib. 2. Peregrin. dicto conſ. 68.*, & admittitur *per Rotam dicta dec. 33. par. 9. rec.*; Quamuis dicta concluſio vera ſit, vt etiã præſumpta, ſeu adminiculatiua huiuſmodi voluntatis probatio ſufficiat; Attamen id procedit, quatenus agatur de adminiculis proximis, ac directis ad ipſam legitimationem; Puta quia preces, vel mandatum dederit, pro illa obtinenda, quam viuens perficere non potuerit; Siue quod huiuſmodi voluntatem corã teſtibus declarauit, vt eſt caſus, de quo agitur *dicta dec. 33. par. 9.*; Vel, quod crediderit eum eſſe iam legitimatum, & capacem, ideoque eum tanquam talem tractauerit, ac inſtituerit, quamuis deinde detegatur eam non eſſe veram, vel non eſſe ſufficientem, dum ita etiam probatur voluntas, vt ex *Iaſon. conſ. 202.* & alijs aduertit *Giouagn. conſ. 17. num. 18. lib. 2.* cum ſimilibus ex quibus reſultet, quod illi actus, ex quibus huiuſmodi voluntas deſumitur, directè, ac proximè percutiant legitimationem.

Si etenim ex ſola inſtitutione, vel ſubſtitutione, aut alia diſpoſitione, talis voluntas reſultaret, exindè ſequeretur, quod inanis, ac fatua remaneret regula prohibitiua, dum ita ex ſola diſpoſitione, illegitimus poſt mortem teſtatoris, poſſet ſe legitimari facere ab iſtis inferioribus, qui non habent poteſtatem tollendi ius
6 quæſitum alteri, iuxta diſtinctionem, de qua *ſub tit. de fideicom. diſc. 68. & ſub tit. de Regalib. diſc. 148.*, cuius contrarium firmat *Bal. in l. eam, quam num. 48. C. de fideicommiſſ.*; Ideoque aduertebam, vt
7 etiam aduertit *Rota deciſ. 438. num. 12. par. 9. rec.*, quod potius credendum eſſet *Baldo* legenti, quam eidem conſulenti, cũ in lecturis habeatur ſola veritas prè oculis; Conſulentiũm autem doctrinæ vt potè conductitiæ ad pecuniam, vel ad affectionem ſemper ſuſpectæ ſunt, vt aduertunt *Rota vbi ſupra, & Franch. deciſ. 260. num. 5. & 6.*, & alij communiter.

Eademque reſponſione, de plano tolli dicebam adminiculum deductum ab affectione, quoniam cum fine iſta, non
8 detur diſpoſitio, hinc proindè eſſet eludere, atque prorſus fatuam reddere dictam regulam prohibitiuam; Iſta etenim circumſtantia, apta quidem eſt inducere vnum ex adminiculis, cum alijs coniungendum, ſeù verius, robur, ac efficaciam tribuere alijs præſumptionibus, & adminiculis proximis, quæ dictum finẽ, ſeù effectum percutiant, non autem, vt de per ſe operatiua ſit.

Quo verò ad clauſulam, *omni modo meliori*; Aduertebam, illam fortè conſi-
9 derabilem, ac operatiuam eſſe, vbi particulariter, ac directè, & immediatè adie-
cta

ɖta eſſet ipſi diſpoſitioni; Secùs autem, vbi ea ſit generalis pro vniuerſo teſtamento, vt in ſpecie aduertit *Soccin. iun. conſ.91.num.26. & ſequen.* qui reprobat *Galiaul.loco citato*; Atque occaſione aliarum clauſularum, vel iuramenti, ſeù atteſtationis pro exoneratione conſcientiæ, aduertitur pluries in alijs *hoc eodem tit.*, diſtinguendo inter clauſulam generalem, & ſpecialem.

Non ſolum autem, in hac facti ſpecie non aderant adminicula proxima, & vniuoca huiuſmodi voluntatem redolẽtia, ſed potiùs obſeruabam, quod ex dicta dubitatiua codicillari diſpoſitione, diuerſa voluntas reſultaret, quoniam ſi
10 id in animo habuiſſet, concepiſſet ſubſtitutionem ſub conditione legitimationis, ac ſi, & poſtquam illa ſequuta eſſet, ipſeque illegitimus, effectus eſſet capax, quod receptum eſt rectè fieri poſſe, ex dicta ratione voluntatis, quæ ità reſultare dicitur, vt punctualiter aduertit *Ruin. d. conſ.109.num.25.lib.3.*, quem refert, & ſequitur *Peregr. d. conſ.68. nu. 2.lib.2.*; Ideoque aduertebam intrare clarum dilemma ineuitabile, quod; Aut teſtator cogitauit ad remedium legitimationis, Aut non; Si cogitauit, ità potiùs intrabat argumentum contrarię voluntatis, dum tale remedium adhibere noluit, iuxtà ponderationem *Ruini loco citato*; Et ſi non cogitauit, ergò intrare non poteſt præſumpta voluntas, quæ nunquàm trahitur ad incogitata.

Alterum contrarium adminiculum, reſultabat ex omiſſo titulo honorabili inſtitutionis, quem aliàs teſtator adhi-
11 buiſſet, ſi talem filium, tanquàm legimum tractare voluiſſet; Ac etiam ex modo educationis demandatæ penès ipſammet matrem inhoneſtam, cum aliquã modica menſtrua aſſignatione pro ſubſtentatione, quod eſt inueriſimile, ſi teſtator eũ natalibus reſtituere voluiſſet, atque eum tanquàm legitimum tractare; Ideoque non ex eo, quod teſtator aliquã affectionem ergà puerum oſtenderet, illum commendando matri hæredi inſtitutæ, exindè ad talem voluntatem inferri poterat, quoniam ſtant ſimul, vt huiuſmodi filij diligantur, et tamen abſit voluntas eos declarandi legitimos, eoſq; cooptandi in familiam, ob malam qualitatem matrum, ac infimas, indignaſq; parentelas, quas iſtarum ratione contrahunt; Et ex his Iudex pronunciauit pro immiſſione Eccleſiæ, quam ſolùm obligauit ad congruam menſtruam præſtationem, ſeù aliquam quotam pro alimentis, ſuper quibus, eorumque, maiori, vel minori taxatione, fuit coram iudice appellationis maior controuerſia, quæ deindè per concordiam finem habuit.

Iſta verò occaſione, diſputatum fuit; àn diſpoſitio facta ad fauorem ſpurij, ſubſtineretur ex capite alimentorum,
12 quibus diſpoſitio proportionata præſumeretur, adeòut hæres illam impugnare volens, ex capite exceſſus, teneretur iſtum probare, vel potiùs econuerſò, eſſet onus ipſius ſpurij ſubſtinere volentis diſpoſitionem, aliàs inualidam probandi congruitatem.

Iſtam verò quæſtionem, ſingulariter, & ex profeſſo expendit *Surd. conſ.248.*, vbi ſubſtinet, onus eſſe ſpurij probare congruitatem; Verùm deciſio (vt tunc iſta occaſione ponderabam), pro meo iudicio ea congruentior eſſe videtur, vt id repoſitum ſit in arbitrio Iudicis, ex facti circumſtantijs regulando, inſpecta ſcilicèt, bonorum quota, vel quantitate, iuncta cum qualitate perſonarum, ac more regionis, & ſimilibus.

Concordiæ autem, de facili conſilium præbui, quoniam licèt deſtricto iure, præmiſſa probabilitatem habere viderentur, quodque efficax eſſet dictum argumentum ponderatum *per Ruin. alleg. conſ.109.*, quod ſcilicèt, ex ſubſtitutione facta de alio, neglecto remedio legitimationis, reſultaret potiùs coniectura excluſiua voluntatis legitimandi; Attamen, inſpecta qualitate perſonarum, & loci, reuerà, atque attenta rei ſubſtantia, potiùs id prouenerat ex ignorantia
13 teſtatoris, eiuſque conſiliarij, dictaque cautela, adiecta potiùs fuit, ob timorem fiſci, nè aliàs ille manus in hæreditate apponeret; Reuerà tamen voluntas teſtatoris videbatur eſſe, vt fieret totum id, quod pro ſubſtinenda diſpoſitione fieri poſſet, ac deberet; Ideoque attenta regula, quæ in quibuſcumque humanis actibus, præſertim verò in iſtis per vltimam voluntatem, perpetuò attendenda eſt, vt non cortex, & figura verborum, ſed ſubſtantia veriſimilis voluntatis, ſpectari debeat, nimium de præmiſſis du-

dubitari poterat; Et de qua regula pluries *hoc eodem tit.*, frequentiùs autem *ſub tit. de fideicommiſſis*, ac etiam in omni alia ferè materia; Ea etenim huiuſmodi quæſtionum voluntatis, maior, ac primaria regulatrix eſſe debet.

MVTINEN.

SEV &c.

TESTAMENTI

AD PETITIONEM

ALPHONSI.

Reſponſum pro veritate.

De eadem materia inualiditatis teſtamenti ordinati fauore illegitimorum, Et quando iſtis legitimatio obtenta à Principe laico proſit, ſi teſtator ſit clericus, vel in bonis extrà territorium; Et de Conſtitutione Pij V. contrà illegitimos.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *De punctis, ſeù quæſitis.*
3 *Pater tenetur de iure canonico ad alimenta filio naturali, etiam ſi ſit clericus.*
4 *Non obſtante Bulla Pij V. qua non ſubſtulit competentia de iure communi.*
5 *An diſpoſitio in dubio præſumatur adæquata alimentis, vel exceſſiua.*
6 *Poteſt diſponi cum vxore, & filijs filij illegitimi, ſi non conſtat de fraude.*
7 *Secùs autem vbi obſtet Conſtitutio Pij V.*
8 *Legitimatio conceſſa per Principem non laicum ſuffragatur etiam in bonis temporalibus patris clerici, ſi ipſe legitimatus eſt laicus.*
9 *Quid in bonis eccleſiaſticis, vel vbi legitimatus eſt clericus.*
10 *Legitimatio extrà territorium legitimantis non prodeſt, ſi eſt ſine conſenſu patris.*
11 *Secùs autem dicto conſenſu accedente.*
12 *De differentia inter legitimationem, & diſpenſationem.*
13 *Concluſio, de qua num. 10., procedit diſſentiente alio Principe, in cuius territorio ſunt bona.*
14 *An & quando illegitimus dicatur turpis perſona reſpectu fratris.*
15 *Filius procreatus ex muliere vxorata, quando præſumatur filius viri.*
16 *Quod in hoc attendatur àn pater falſa opinione ſit deceptus.*
17 *De indirecta diſpoſitione facta ad fauorem fiduciarij.*
18 *De declarationibus Bullæ Pij etiam ſuper patrimonialibus.*
19 *Leges Papales obligant abſque requiſito vſus, & acceptationis populorum.*
20 *Quod attendendum ſit, àn Bulla* Piana *ſit in vſu.*

DISC. LIV.

1 A B eius naturali Principe ſupremo, omnia iura Imperij, ac plenariè legitimandi poteſtatem habēte, obtinuit Alphonſus, ex Stephano ſacerdote, & muliere coniugata procreatus, ad patris etiam ſupplicationem, in ampla forma legitimari, atque natalibus reſtitui, perindè ac ſi de legitimo matrimonio procreatus eſſet, exceptis bonis feudalibus, & fideicommiſſarijs, in præiudicium vocatorum; Ad decennium verò, & vltrà, poſt dictam legitimationem, pater in teſtamento, quædam bona legauit, præfati Alphonſi vxori, cui filios, ex iſto viro ſuſceptos, ac ſuſcipiendos, ſubſtituit, eidemque Alphonſo aliud fecit legatum; In vniuerſa verò hæreditate complectente bona exiſtentia, nèdum in Principatu, & ditione legitimantis, qui erat Princeps naturalis, ſed etiam in ditione, & dominio alterius Principis adiacentis, inſtituit Franciſcum, & Ioannem Andream, æquis portionibus, ità tamen, vt ad hunc ſecundum, ſpectarent bona in dicto alio Principatu exiſtentia, mandando dictis hæredibus, vt vniuerſam hæreditatem reſtituerent dicto Alphonſo

phonſo, quando omnia impedimenta, quæ obſtare poſſent, ſublata eſſent.

Sequuta morte teſtatoris, illinc ad triennium, Ioannes Andreas, vnus ex dictis inſtitutis, per contractum donationis irreuocabilis inter viuos, omnia bona ad eius hæreditariam portionem ſpectantia, præſertim verò exiſtentia in dicto alio Principatu, donauit præfato Alphōſo, qui à dicto alio Principe, habilitationē quoq; obtinuit ad ea poſſidenda, cum eiſdem prærogatiuis, & exemptionibus, cum quibus, eius maiores poſſederunt.

His ità ſe habentibus, alter Alphonſus ſenior, præfati teſtatoris germanus frater religioſus profeſſus in Religione capaci in communi, conſilium pro veritate petijt, àn & quale ius ſibi tanquam fratri competeret in dictis bonis, in vno, vel altero Principatu exiſtentibus,
2 diſtinguendo quæſitum in quinque partes; Primò ſcilicèt, àn dicta legitimatio conceſſa per Principem laicum operatiua eſſet in bonis patris, qui erat clericus; Secundò, quid reſpectu bonorum exiſtentium extrà ditionem legitimātis; Tertiò, àn ſaltim ob inſtitutionem turpis perſonæ, dicto fratri debitum eſſet triens; Quartò, àn conſtaret de filiatione, dum mulier habebat virum; Et quintò poſito, quod directè ad fauorem dicti Alphonſi diſponi non potuiſſet, àn corrueret etiam dicta diſpoſitio ad fauorem extranei, poſteà diſponentis ad fauorem dicti Alphonſi.

Reſpondi, quod omnia quæſita percutere videbantur reliquam hæreditatē, non autem legatum directè eidem Alphonſo relictum, quoniam illud ſtante qualitateq; patris, tàm circa natalia, quàm circa fortunæ bona, videbatur
3 adæquatum alimentis, ad quæ (ſecluſa etiam legitimatione) pater tenetur ergà filios naturales, quantumuis ſpurios, ac adulterinos, vel inceſtuoſos, ſeù aliàs ex damnato coitu natos, quoniam iſtæ diſtinctiones, à iure ciuili inductæ, non attenduntur per ius canonicum, ex cuius diſpoſitione, vel æquitate, emanat hæc obligatio indefinitè, etiam aduerſùs patres in ſacris, ſeù in alia maiori dignitate conſtitutos, ac etiam de bonis eccleſiaſticis, ſeù Eccleſiæ intuitu quæſitis, vt plenè colligit *Lucidor. in tract. de illegitim. cleric. cap.* 29. *num.* 20. *& ſeqq.*, & frequenter, & eſt principium abſolutum, de quo etiam *Rot. deciſ.* 8. *par.* 10. *recen.*, & ſæpiùs.

Neque huius diſpoſitionis reſpectu, refragari dicebam *Conſtitutionem* 117. *Pÿ V.* contrà illegitimos, quoniam, cum hæc alimenta filio naturali debeantur de
4 iure communi, non autem ſpeciali; Recepta, hodièque certa concluſio eſt, vt per dictam Bullam *Pianam*, alterata non ſit iuris communis diſpoſitio, neq; ablata ſint ea, quorum filij illegitimi de iure communi ſunt capaces, quoniam Bulla ſubſtulit ſolum capacitatem in eis reſultantem de iure ſpeciali, non autem de iure communi *Lucidor. loco ſupra citat.*, & alibi pluries, apud eum, *Rota deciſ.* 487. *&* 505. *par.* 1. *diuerſ. dec.* 100. *num.* 4. *par.* 5 *recen. deciſ.* 114. *num.* 13. *par.* 7. & frequenter.

Solùmque intrare poſſe obſeruabam, quæſtionem ſingulariter diſputatam *per*
5 *Surd. conſ.* 248. (vbi dicit eam à nemine reperijſſe tractatam), àn ſcilicèt diſpoſitio facta ad fauorem illegitimi, ſubſtinenda ex cauſa alimentorum, præſumatur congrua, vel exceſſiua, & cuinam incumbat onus probandi congruitatem, vel reſpectiuè exceſſum, ex ibi deductis, & ſupra *diſc. præceden.*, quod diſputare non oportebat, dum legatum erat tale, quod ex facto ceſſabat omnis anſa dubitandi.

Quatenùs igitur pertinet ad reliquam hæreditatem, ſub qua compræhenſum quoque cenſendum videbatur dictum legatum ad fauorem Virginiæ vxoris filij illegitimi; Dixi quod licèt de iure cō-
6 muni, verius ſit, vt ceſſante colluſione, ac fraude (in dubio non præſumenda), ad fauorem vxoris, vel filiorum illegitimorum diſponi poſſit, ex plenè collectis *per Lucidor. d. tract. de illegitim. cleric. cap.* 10. 11. *&* 12., atque firmauit *Rota in Romana ſucceſſionis* 20. *Februarÿ* 1668. *coram Cerro*, de qua ſupra *diſc.* 52.; Attamen obſeruabam, quod obſtaret dicta *Conſtitutio* 117. *Pÿ V.* contrà illegitimos,
7 dum per eam in §. 4., expreſsè diſponitur etiam de coniugibus, vel filijs, ideoque in hac parte, periculoſa videbatur opinio *eiuſdem Lucidor. cap.* 30. *num.* 19. *& ſequen.*

Ad primum igitur quæſitum, an legiti-

gitimatio cõceſſa per Principem laicum operatiua ſit in bonis temporalibus patris clerici, quoties ipſe legitimatus eſt
8 laicus; Dixi quod quamuis Aliqui teneãt negatiuam, ex deductis *per Carol. de Graſſ. effect. cleric. effect. 35. nu. 1. & ſeqq. & Bellon. iun. de iure accreſcend. cap. 10. quæſt. 4 num. 152. & ſeqq.*; Nihilominùs contraria opinio videtur magis communis, & recepta, quam antiquioribus relatis plenè firmant *Surd. conſ. 303. num. 32. Cyriac. contr. 436 num. 8. & ſeqq., Giouagnon. conſ. 16. lib 2. per tot.*, & cæteri collecti *per Lucidor. in d. tract. de illegit. cleric. cap. 24. num. 2.* latè *Bellon. iun. dicta quæſt. 4. num. 157. cum ſeqq.*; Atque hanc ſequuta eſt quoque *Rota apud Caputaquen. deciſ. 146. par. 1., & apud Comitulum deciſ. 37. num 6.* confirmata *dec. 74.*, quæ funt etiam impreſſæ *apud Giouagnon. d. conſ. 16. lib. 2.*, atque videtur concluſio hodiè in praxi recepta.

Solũq; difficultas intrare videtur quoad bona eccleſiaſtica, ſeù aliàs ex bonis eccleſiaſticis quæſita, vel vbi ipſe legitimatus eſſet clericus ſæcularis, vel regularis; Cũq; in his terminis nõ verſaremur,
9 hinc proindè ſuperuacaneum eſſe dixi, iſtas à caſu extraneas queſtiones aſſumere; Potiſſimè quia dicta quæſtio diſputationem admittere poſſet, vbi de illa agendum eſſet in Curia Romana, alijſq; Curijs eccleſiaſticis; In Curijs autem, ac Tribunalibus ipſorum Principum ſæcularium legitimantium, prorsùs vanum eſſet hoc opus aſſumere, cum hodie, Iuriſtæ tenere, ac ſequi videãtur illas opiniones, per quas proprio Principi adulando, honores, ac præmia ità captare ſtudent, ideoque ſibi ipſis potiùs, quàm veritati ſcribant.

Quoad ſecundum quæſitum, àn ſcilicèt dicta legitimatio ſuffragetur quoad bona exiſtentia extrà territorium legitimantis; Quotiès agatur de legitimatione facta ſine conſenſu patris, magis communem, ac receptam dixi videri opinio-
10 nem negatiuam, vt patet ex plenè collectis *per Fuſar. de ſubſtitut. quæſt. 408. num. 125.*, atque hanc tenuit etiam tanquam veriorem *Rota apud Comitul. deciſ. 56. num. 5.*, vbi de legitimatione conceſſa per M. Ducem Hetruriæ non ſuffragante quoad quædam bona exiſtentia in Vrbe, ac etiam dixit *Rota apud Roias deciſ. 317. num. 18.*, atque hanc abſque dubio veriorem eſſe pro certo ſupponit *Bellon. iun. d. quæſt. 4.* ad plures annos poſt hoc reſponſum datum, in hac parte poſthuma luci edita.

Vbi verò ſit de conſenſu patris, atque ad eius ſupplicationem, tunc magna eſt quæſtio, vt patet, ex collectis hinc indè *per Fuſar. d. quæſt. 408. nu. 128. & 129. & Bellon. iun. vbi ſupra*; Meæ autem occupationes tunc non concedebant inſpicere, quenã dictarũ opinionum eſſet ve-
11 rior, ac tenenda; Potiſſimè quia videbatur etiam labor ſuperfluus; Tum quia difficultas cadere videbatur in illis bonis, de quibus pater, liberam non habet diſpoſitionem, vt ſunt fideicommiſſaria, & ſimilia; Secùs autem vbi agatur de eius liberis, vt eſt ſenſus *Rotæ apud Roias d. deciſ. 316 num. 19.*, atq; diſtinguunt plures collecti *per Fuſar., & Comitul. vbi ſupra*; Ideòque malè *Fuſar. numer. 131.*, dicit declarationem non benè ſe habere ad poteſtatem, dum ipſemet dicit vt omnes allegati pro prima opinione *nu. 128.* percutiant caſum, in quo agatur de bonis proprijs, ſed punctus eſt in tenentibus contrarium, de quibus *numer. 129.*, quorum plerique iſtam opinionem tenẽt ex ratione differentiæ ponderata *apud Roias*; Quamuis enim *apud Comitulum d. deciſ. 56.* ageretur de bonis eius, qui diſpenſationem obtinuerat; Attamen vt patet, ibi agebatur de ſimplici diſpenſa-
12 tione ad certum effectum, certaque bona; Secùs autem, vbi agatur de vera, & plenaria legitimatione, vt de differentia inter legitimationem, & diſpenſationem latè, ac magiſtraliter habetur *deciſ. 35. par. 8. recen.*

Tùm etiam, quia difficultas cadere ſolet, vbi adeſt diſſenſus Principis, in cuius
13 territorio ſita ſint bona, ex deductis *per eundẽ Fuſar. dicta quæſt. 408. num. 131., & Bellon. iun. vbi ſupra*, vndè, cum in iſto caſu alter Princeps non contradixerit, quinimò potiùs ratum habuerit, atq; dictum legitimatũ admiſerit, hinc difficilè dixi videri, vt in eorumdem Principum Tribunalibus ex hoc motiuo obtineri poſſet; Quid autem, ceſſante dicto cõſenſu, ſit verius, plenè diſputat, hinc indè *Bellon. iun. dicta q. 4.* ad quem relatio ſufficiat, dum occaſio adhuc non præbuit id practicè, ac formiter diſputare.

Circà

Circa tertium quæſitum, àn locum habeat diſpoſitio textus *in l. fratres C. de inoff. teſtam.* de qua latè agunt poſt antiquiores ab eis relatos *Merlin. de legitim. lib. 1. tit. 2. quæſt. 13. Lucidor. dicto*
14 *tract. de illegit. c. 13. num. 3. & ſeqq.* probabilior videtur negatiua, quoniam huius legis fundamentum eſt infamia, & turpitudo reſultantes à macula natalium, quæ macula iam abluta eſt ob plenariam natalibus reſtitutionem ex *deduct. d. dec. 35. par. 8. rec.*

Quoad quartum, in ordine ad probationem filiationis, ſtante quod mulier habebat virum; Quamuis ex diſpoſitione
15 textus *in l. miles ff. ad l. Iul. de adulter.* filius ſuſceptus ex muliere vxorata præſumatur potius legitimus filius viri, ex deductis *per Rot. dec. 409., & 597. par. 5. rec. Surd. dec. 83., Burratt., & adden. d. ciſ. 725.*; Attamen dixi, quod iſta eſt nuda iuris præſumptio quæ attendenda eſt in dubio, & vbi ipſi filio ita expedit fauore eius legitimitatis; Secus autẽ, vbi ipſi filio potius expediat, ſe alterius naturalem eſſe; Potiſſimè vbi non agitur de agnitione facta per patrem in præiudicium tertij, neque in bonis, quorum liberam diſpoſitionem non habeat, ſed in bonis eius liberæ diſpoſitionis, vt ità diſtinguendo ad interpretationem *tex. in d. l. miles* plenè deducunt *adden. ad dictam dec. 597. num. 19., & ſeqq. par. 5. rec. Rot. dec. 8. par. 10. recent.* vbi ad ſatietatem concordantes.

Tunc autem iſtud motiuum eſſet conſiderabile, quando concludenter conſtaret, quod Stephanus fuiſſet falſa opinio-
16 ne deceptus, atque cum erronea credulitate iudicaſſet quod dictus Alphonſus eſſet eius filius, ideoque cum eo tanquam tali ita diſpoſuiſſet, adeout intraret infectio diſpoſitionis ratione falſi præſuppoſiti; Iſto autẽ motiuo ceſſante, dixi quod inane opus eſſet de hoc agere ob dilemma; Aut enim negabatur quod eſſe filius illegitimus, & tunc de conſequenti reſultabat, quod cum eo tanquam extrat neo liberè diſponi potuit, ideoque ceſſabant omnes difficultates; Aut affirmabatur, & tũc intrabat obligatio alimentorũ, ideoque iſte punctus videbatur ſuperfluus.

Ad quintum, àn indirecta diſpoſitio facta ad fauorem extranei, qui de inde
17 diſponeret ad fauorem illegitimi, corrueret; Planam eſſe dixi reſolutionem affirmatiuam, pro diſpoſitionis inualiditate, quando bulla Pij V. obſtaret, adeòut, cum illegitimo, non obſtante legitimatione, diſpoui non potuiſſet, quoniam ea, quæ habentur de diſpoſitione directa, locum habent in huiuſmodi indirecta, ità expreſsè ordinata, dum alias lex diceretur impoſita verbis potius, quàm rebus, atque facilimè illa eludi poſſet, vt in ſpecie diſponit ipſamet Conſtitutio, ac aduertitur *per Rotam apud Comitul. dec. 74. non fin. repetita poſt Giouagn. dicto conſ. 16. lib. 2.*

Verùm difficultas erat, àn intraret Bulla; Si enim intrabat, rectè conſiderabile remanebat motiuum, quod neque indirecta, & mediata diſpoſitio ſuffragaretur; Sed ſi non intrabat, nil releuaret de hoc agere, quoniam, dicta Conſtitutione de medio ſublata, obſtaculum iuris communis iàm ceſſauerat, atque ſublatum erat per legitimationem, quam licet factam à Principe laico, dum perſona legitimata erat pariter laica, verius eſt ſuffragari, quamuis pater eſſet clericus, vt ſupra.

18 Igitur quamuis ad ſatisfaciendũ quæſitis, de præmiſſis actum eſſet; Nihilominus, dixi quod videbatur labor quodammodo inanis, dum vnicus cauſæ punctus, in eo conſiſtebat, àn intraret, nec nè dicta bulla, quæ iuxtà ſubſequentem eius declarationem litteralem, locũ habet etiam in patrimonialibus, ac etiã ſi teſtandi facultas patri competat de iure communi, quoniam ius ſpeciale in propoſito conſideratur, in ordine ad ipſum illegitimum, àn eius capacitas ſit de iure communi, vel ſpeciali, vt plenè *Lucidor. vbi ſupra cap. 26.*; Ideoque cum dictæ bullæ diſpoſitio ſit clara, hinc proinde dicti puncti determinatio pendet ab eo, àn ea ſeruanda ſit in terris Imperij, ſeù in Principatibus, ac ditionibus aliorum Principum.

Quando autem iſta quæſtio tractanda eſſet in Curia Romana, alijſque Curijs Eccleſiaſticis, probabilius, pro eius obſeruantia vbique reſpondendum, videri dicebam, quoniam cum poteſtas Papæ ſit immediatè à Deo, idcirco eius
19 leges non indigent populorum acceptatione, & vſu, ſed indiſtinctè in toto orbe

orbe terrarum ſeruandæ ſunt, quoties non agatur de legibus, ab eodem latis tanquam Principe ſeculari temporalis dominij Eccleſię.

Vbi verò tractanda eſſet in Tribunalibus laicalibus ipſorùm Principum ſecularium legitimantium; Si de facto vſus eſſet in contrarium, durum, ac fortè deſperatum opus dixi mihi videri, id ſubſtinere, vt de facto practicari videmus cum dicta diſtinctione de bulla eiuſdem Pij V. ſuper forma creandi cenſus, & ſimilibus; Et in his terminis bullæ Pij IV. de illegitimis, diſtinguendo terras Eccleſiæ ab alijs *habetur apud Capyc. Latr. deciſ 3. & alibi hoc tit.*; Ideoque concludebam, vt videndum eſſet, qualis eſſet vſus,
20 quē probabiliter credebā eſſe in contrarium, dum formula legitimationis erat ampla, & continebat etiam bona eccleſiaſtica, cum expreſſione, quamuis ageretur de ſpurijs, & inceſtuoſis; Ideoque ſine diſtincta notitia obſeruantiæ dicti Principatus, dixi quod non de facili iudicium dari poterat ſuper hoc hoc puncto, in quo vnicè conſiſtebat tota controuerſia, ſuper qua in ſpecie videri poſſe monui deducta hinc indè *per Lucidor. dicto tract. de illegitim. clericor. cap. 33.*

MELEVITANA
LEGATI
PRO
IOANNE MARIA ATTARDO
CVM
AZZVPPARDIS

Caſus deciſus per Rotam pro Io: Maria.

De paſſiua inteſtabilitate eius, qui teſtatorem coegit ad teſtandum, ſeù aliàs eum grauiter offendit, ſeù teſtamentum ex capite dementiæ impugnauit, vt inualida cenſeri debeant diſpoſita ad eius fauorem.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Impugnans teſtamentum, àn ex eo legata vel alia emolumenta conſequi valeat.*
3 *Probibens teſtari vel cogens ad teſtandum dicitur indignus aliquid obtinere.*
4 *Afficiens iniuria teſtatorem, dicitur ingratus, & priuatur quocumque commodo.*
5 *Creditores legatarij non agunt ad bona legata, niſi præcedat agnitio.*
6 *Creditor. veniens ex iuribus ſui debitoris non babet maius ius, quàm ipſemet debitor.*

DISC. LV.

1 FEDERICVS Attardus, de anno 1605. teſtamentum condidit, in quo hæres inſtituit Azzupardos, deindeque de anno 1620., aliud ordinauit, ſcripto hærede Attardo, hoc autē per Azzuppardos cognito, cū minis, ac violentijs, alijſq; iniurijs teſtatori illatis, illum coegerunt eodē anno ad aliud teſtamentū ordinandū ad eorum fauorem; Verū Attardus, probatis minis, ac violentijs, obtinuit declarari inualidum hoc poſterius teſtamentum vtpotè, per vim, & metum extortum, mediante ſententia Ordinarij canonizata *per Rotā coràm Ghislerio* præuia deciſione ſub die 1. *Iulij* 1633.; Cumq; victi prætenderent reſtitutionem in integrum aduersùs dictam ſententiam Rotalem, quæ in rem iudicatam tranſitū fecerat; Commiſſa cauſa *coràm Panzirolo ſub die 16. Ianuarij, & 29. Maij 1637.* dictum fuit non conſtare de cauſis reſtitutionis in integrum, dictæque deciſiones habētur impreſſæ *dec. 292. cum duab. ſeqq. par. 8. recen.* Quare ſublato vltimo teſtamento, ijdem Azzuppardi, conuolarunt ad primum eorum fauore conditum, curando deſtruere ſecundum ex

capite,

capite non ſanæ mentis teſtatoris, ſed pariter ſuccubuerunt, vtiliquet ex deciſione edita 15. *Aprilis* 1644. *coram Cerro*, impreſſ. *deciſ.* 265. *par.* 9. *recen.*, atque ità finē habuit cauſa principalis ſuper vniuerſa hæreditate.

De anno autem 1650., ijdem Azzuppardi, ſeù verius eorum creditores, nouum iudicium in partibus inſtituerunt contrà Io. Mariam, pro aſſequutione legati, quod in ſecundo teſtamento ità valido, ac ſubſiſtenti declarato, continebatur, ad ipſorum fauorem; Et introducta per appellationem cauſa *in Rota coram Meltio*, *ſub die* 14. *Martij* 1652. prodijt reſolutio hæredi ſolùm informanti fauorabilis, legatum ſcilicèt non deberi, ex pluribus fundamentis.

Primò ob impugnationem teſtamen-
2 ti, in quo legatum continebatur ex capite dementiæ; Impugnans enim teſtamētum, atque illius infirmationem procurans, indignus redditur emolumentum ex eo capere, ob iniuriam, quam ità teſtatori intuliſſe dicitur, quotiès impugnatio percutiat defectum voluntatis, licèt ſecùs ſit, vbi reſpiciat illum ſimplicis ſolemnitatis, vt expreſsè diſponitur *in l. poſt legatum in principio*, *& §. ſi pater*, *& l. Papinianus ff. de his quibus vt indign. l. alia Cod. eodem*, vbi *Bart. & cæteri Peregr. de iur. fiſc. lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 1. *& per tot. & conſ.* 69. *ſeù* 49. *num. vlt. lib.* 5. *Gratian. diſcept.* 967. *num.* 28.

Secundò quia prohibens aliquem teſtari, dicitur indignus, vt ex iſtius iudi-
3 cio aliquod emolumentum obtineat, *vt toto tit. ff. & Cod. ſi aliquem teſtari prohibuerit*, & firmatur in dictis huius cauſæ *deciſ.* 292. *cum duabus ſeqq. par.* 8. *recent.*; Edictum autem de prohibente teſtari, æquè procedit, ſi prohibeatur ille, qui nunquàm teſtatus eſt, nè teſtetur, ac ſi inuitus cogatur teſtamentum iam factum reuocare, vt clarè probat *text. in l.* 1. *ff. d. tit. ſi aliquem*, *Surd. conſ.* 373. *num.* 17. *cum ſequen. Peregr. de iure fiſci. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 13.

Et tertiò, quia graui iniuria afficiens teſtatorem, tanquàm ingratus priuatur
4 legatis, alijſque ad eius fauorem diſpoſitis, iure ademptionis à lege præſumptæ *ad text. in l.* 3. *§. finali*, *& l. ex parte in fine de adimen. legatis*, *l.* 1. *& l. ſi inimicitiæ ff. de his, quibus ut indignis*, vbi quod verba contumelioſa, ſeù infauſtæ voces ad id ſufficiunt *Mantic. de coniect. lib.* 12. *tit.* 5. *num.* 1. *cum ſequen. Peregr. d. lib.* 2. *tit.* 8. *ex num.* 1.

Defuit autem occaſio, præmiſſa omnia maturius examinandi, dum defuit oppoſitor, cuius interuentus nimium prodeſt (occaſione reſoluendi obiecta) ad veritatem indagandam; Iſta verò in propoſito, potiùs ex facto, quàm ex iure pendere ſolet, àn ſcilicèt ſufficienter iuſtificentur ea, quæ in ſingulis prædictis caſibus per allegata iura præſupponuntur, cum eis præſuppoſitis, iuris diſpoſitio ſit clara.

Reſolutio autem prædicta (reflectendo ad veritatem), ex eo potiſſimè iuſta videbatur, quod non erant in cauſa ipſimet legatarij, qui legatum agnoſcendo, illud peterent, ſed huiuſmodi petitio fiebat ab eorum creditoribus, quibus, ex magis communi ſententia, quam Rota, & Curia recepit, ac tenet, in ijs, quæ
5 delata ſunt, per vltimas voluntates, vel per inteſtatas ſucceſſiones, nullum ius competit, abſque præuia ipſorum debitorum agnitione, cum dicantur eſſe in ſimplici facultate, non autem in bonis, vt pluries habetur *ſub titulo de credito* præſertim *diſc.* 137. *& ſeqq.*, *ac alibi*.

Atque huic rationi per Rotam in deciſione deſuper edita admiſſæ, aliam ego addebam, quod legatarij prædicti, rectè conſcij de ijs, quæ geſſerant, ità non petendo, agnoſcebant ſe indignos, ac iure petere non poſſe; Ideoque non agebatur de illa ſimplici non agnitione voluntaria, & ſinè cauſa, quam debitor ex quodam liuore, ſeù malignitate ergà creditores, facere dicatur, et quam plerique volunt fieri non poſſe ſaltim in conſcientia, ex ijs, quæ habentur deducta *apud Capyc. Latr. & Adden deciſ.* 8. *Prat. obſeru.* 15. & 16. & alios, de quibus *in d. diſc.* 137. *de credito*, ac etiam *ſub tit. de legitim. & detractionibus*, quoniam ità concurrere dicebatur iuſta cauſa non agnoſcendi.

Aliud item fundamentum rei conuēti per Rotam canonizatum fuit, retentionis ſcilicèt eidem competentis aduerſus legatarios, quatenùs etiam legatum agnoſcerent, pro reintegratione eorum

bonorum hæreditariorum, quæ de tempore inſtitutiuæ poſſeſſionis in hæreditate, in vim vltimi teſtamenti diſtraxerãt, quoniam cum creditores venire non poſſent iure ſuo directo, independenter à perſona debitoris, vt eſt quando in vim hypothecæ agunt ad bona ſibi hypothecata penès tertios exiſtentia, ſed venirent tanquàm legales procuratores
6 ſuorum debitorum, exercendo iſtorum nomine ad proprium commodum iura ipſis debitoribus cõpetentia, hinc proindè nõ poſſunt habere maius ius, quàm habeãt ipſimet principales, ideòque omnia quę iſtis obſtant, ipſis etiã obſtare debẽt, ex deductis *per Surd. conſ. 4. num. 5. & ſequen.*, vbi concordantes, & habetur in hac deciſione, & *d. tit. de credito plaries.*

NEAPOLITANA
LEGATI
PRO
QVADAM REGVLARI DOMO
CVM
DVOBVS EIVS RELIGIOSIS.

Caſus deciſus per Congregationem particularem, pro Domo.

De paſſiua inteſtabilitate Religioſi profeſſi, nè aliquid ad commodũ particulare, ex teſtamento obtinere valeat; Et àn id ſequi valeat ſub titulo exequutoris teſtamentarij; Et de aliquibus ad materiam exequutoris teſtamentarij; Et de præcepto teſtatoris nè Religioni quæratur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De incapacitate Religioſorum in particulari.*
3 *Religioſi non poſſunt eſſe executores teſtamentarij ſine licentia Superioris.*
4 *De incapacitate Minorum exercendi munus executoris teſtamentarij, et quid de alijs Religionibus.*
5 *An licentia per Superiorem conceſſa regulari exercendi executoriam ſit reuocabilis.*
6 *Confirmatio non alterat confirmatum.*
7 *De cauſis, quæ dicantur iuſtæ ob reuocationem licentiæ.*
8 *De fraude in diſpoſitionibus ad fauorem religioſorum, & de eiuſdem fraudis coniecturis.*
9 *Quando in huiuſmodi diſpoſitionibus factis cum Religioſis intret motiuum violationis ſecreti.*
10 *Geſta à maiori parte executorum debent præualere.*
11 *Qualis executoria ſit prohibita Religioſis.*
12 *De iure accreſcendi inter executores teſtamentarios.*

DISC. LVI.

1 IN teſtamento quod condidit quædam Matrona ordinis magnatitij, hæredem inſtituit quandam conſpicuam Domum Regularem Ciuitatis Neapolis, eam grauando ad præſtandum ſingulis annis germanæ ſorori eius viri defuncti Moniali profeſſæ in Monaſterio ad eius vitam, annuos ſcut. 50.; Eamdemque præſtationem ſolui iuſſit duobus eiuſdem viri fratribus in eiuſdẽ Domus Religione profeſſis ad eorum vitã, ea lege huic legato adiecta, vt nihil Religioni acquiri poſſet, ſed ad legatum cenſeretur, pro applicando pecunias in occultos pios vſus, dictis legatarijs communicatos, abſque eo quod Superioribus Regularibus, vel alijs quibuſcumque id communicare tenerentur, vel aliquam rationem reddere; Teſtatricis autem morte ſequuta, atque obtenta per dictos Religioſos à Superiore licentia acceptãdi, ac adminiſtrandi dictam diſpoſitionẽ

tan-

tanquàm exequutoriæ ſpeciem; Cum Præpoſitus Generalis, ex diſciplinæ zelo agnoſceret, quod huiuſmodi legatorũ, ac diſpoſitionum ſpecies, ſub nomine occultæ executoriæ, inter illius Religionis profeſſores introducta, nimium aduerſaretur eius ſtrictiſſimo paupertatis inſtituto, atque in dies magis creſcendo, eiuſdem inſtituti relaxationem cauſare poſſet; Hinc proindè beneuolè curauit, vt ferè omnes Religioſi, agnita veritate, ab eis abſtinerent, atque in communi id reponerent; Renuẽtibus autem dictis duobus Religioſis, quibus enũciatum legatum factum erat, eorum iuri cedere, ſub eo prætextu, quod ad id per Sedem Apoſtolicam diſpẽſati eſſent per litteras in forma breuis obtentas ſuper confirmatione dictæ licentiæ, quæ per localem Superiorem eis attributa erat; Hinc ijdem iudicium inſtituerunt contrà dictam propriam Religioſam domum tanquam teſtatricis hæredem, pro decurſarum annualitatum aſſequutione coram A.C., coràm quo cauſæ Patronus qui ex parte dictæ Domus, ac Religionis aſſumptus fuerat, (iuxtà ſtylum) plures egit diſputationes, priuſquàm ad Aduocati opem recurreretur, donec ſ. cauſæ neceſſitas exigeret, cum nonniſi vrgente neceſſitate, atque cauſa iam vulnerata, vel in malo ſtatu poſita, frequentiùs id agi ſoleat.

Eo autem recurrente ad meam operã; Conſului, vt omninò abſtinendum eſſet ab eiuſdem cauſæ proſecutione in forma contentioſa; Tum quia, incongruum videbatur, vt inter eiuſdem Religionis profeſſos, huiuſmodi controuerſiæ in foro contentioſo audireutur; Tum etiam quia, ex prudentialibus potiùs motiuis, religioſo politico gubernio congruis, iſtæ controuerſiæ tractari debent; Ideòque mea fuit ſententia, vt recurreretur ad Sanctiſſimum pro congrua prouiſione morej prudentiali Principis Eccleſiaſtici, vt ſequutum fuit.

Deputata igitur Congregatione particulari ad referendum Suæ Sanctitati, in diſputationibus coram ea habitis; Dicebam Scribens pro dicta Religione, ſeù religioſa Domo, quod dicti Religioſi actores, vnam ex duabus perſonis perneceſsè repræſentare debebant; Vel ſcilicèt illam legatariorum, Vel alteram exequutorum.

Spectata prima perſona, indubitatum erat, vt nullam haberent actionem petendi controuerſam præſtationẽ, quamuis
2 ageretur de laxiori Religione, quæ eſſet magis capax bonorum in communi, quoniam non datur Religio, in qua Religioſus profeſſus poſſit, inuita ipſa Religione, eiuſquè Superioribus, habere aliquid proprium in particulari, cum proprietas de directo aduerſetur Inſtituto Regulari, vt paſſim admittunt inferius allegandi, & per Scribentes in contrarium non negabatur, tanquàm principium abſolutum; Vndè propterea, ſtante huius Religionis capacitate in communi ad acquirendum ad effectum impendendi in quotidianos vſus (quamuis ex voluntario, & non obligatiuo inſtituto ſe gereret more incapacis ad retinendum), hinc ſequebatur, vt inducta eſſet dicti legati confuſio, dum idem Monaſterium, cui legatum de iure delatum erat, hæredis perſonam quoque gerebat, ex incompatibilitate, vt quis ſit hæres, & legatarius, ſiuè ſui ipſius debitor, & creditor ex deductis *ſub titulo de credito diſc.* 40. & alibi, atquè in his, vtpotè in iure abſolutis, nulla cadebat quæſtio.

Quarè dubitandi ratio reſtringebatur ad alteram perſonam exequutoris; Circà quam dicebam, quod inſpecta etiam ſola iuris communis diſpoſitione, etiam non refragantibus particularibus Conſtitutionibus Religionis, prohibitũ eſt profeſſis clauſtralibus, hoc munus exequutoris teſtamentarij acceptare, ac exercere, abſque licentia ſuperiorum, vt ad litte-
3 ram diſponitur *in cap.* 2. *de teſtam. in* 6. *& in Clem. vnic. eodem tit. & vtrobique Doctores*, de quibus *Sanchez ad precept. Decalogi lib.*6.*cap.*11.*num.*2. *cum ſequen.* & latè alios colligit *Carpius de execut. teſtam. cap.* 5. *lib.* 1. *num.* 1.

Clarius verò vbi, vltrà prohibitionem reſultantem à iure communi, accedat altera conſtitutionum particularium Religionis, vt erat in præſenti; Et de Societate Ieſu habetur *apud Sanchez vbi ſupra num.*3.

Quinimò, ſtante iſtius Religionis inſtituto, per quod eius profeſſoribus, vtpotè ex ſola diuina prouidentia viuere debentibus, interdicta eſt etiam oſtiaria mendicatio, videtur quoquè vrgere illa prohibitio, quę circà iſtud munus exequ-

4 toris, habetur de Minoribus Obſeruantibus *in Clement. exiui S. proindè de verborum ſignif.*; Et de qua prohibitione *Sanchez dicto cap.* 1 t. *num.* 24. *& Carpius dicto cap.* 5. *nu.* 61., quoniam rationes in dicto textu aſſignatæ, magis conuenire videntur iſtis Religioſis ſtrictiorem paupertatem profitentibus, dum eis prohibita eſt illa mendicatio, quæ Minoribus conceditur, ideoq; conſtitutiones iſtius Religionis, in hac parte, potiùs declaratiuæ videntur, quàm noui Iuris inductiuæ.

Et quamuis hæc omnia ceſſent, accedente ſuperiorum licentia; Nihilominùs dicebam, quod iſta, ad eorumdem ſuperiorum libitum eſt reuocabilis, etiam re
5 nõ integra, & poſt ceptam executoriam, vt *ex gloſ. & Abb., ac alijs in eadem Clementina*, firmant magis cõmuniter DD., de quibus *Sanch. dicto cap.* 1 t. *num.* 12. *& Carpius dicto cap.* 5. *numer.* 15., apud quos habetur minùs probabilem eſſe aliquorum opinionem diuerſam, vbi præſertim reuocatio licentiæ paritura non eſt ſcandalum impediendi aliquod publicũ opus iam ceptum, minuſquè infert graue præiudicium tertio, cuius interſit, vt cœpta, vel iniuncta executoria ab illo Religioſo, & non ab alijs fiat, quo caſu (ceſſante iuſta cauſa), probabilius adiri poſſet Põtifex, vel alter ſupremus magiſtratus eccleſiaſticus, putà Cardinalis protector, vel Sacra Congregatio Regularium, per viam querelæ; Verùm hæc difficultas in præſenti ceſſabat, dum nullum ex his cõcurrebat.

Non negabantur hæc per ſcribentes in contrarium, qui toti inſiſtebant in diſpenſatione Apoſtolica, ob quam dicebant ademptam eſſe ſuperioribus illam reuocandi facultatem, quàm aliàs habebant; Verùm fragile confugium videbatur, Tùm quia hæc diſputatio habebatur in dicta Congregatione deputata ad referendum Sãctiſſimo, eiquè conſultiuum votum præſtandum, àn audire deberet particulares Religioſos eorum Superiori in hoc ſe opponentes, dictamque executoriam eo inuito exercere volentes; Tum etiam quia, litteræ Apoſtolicæ non continebant aliquam diſpenſationẽ, vel gratiam, ſeù priuilegium, adeòut iuris diſpoſitioni, ità derogatum dici poſſet, ſed ſimplicem confirmationem licentiæ per Superiores Regulares conceſſæ; Confirmatio autem ſimplex, præ-
6 ſertim in forma communi, non alterat naturam confirmati, neque reddit irreuocabile id, quod aliàs eſſet reuocabile, niſi expreſsè dicatur *Gregor. deciſ.* 267. *num.* 1. *deciſ.* 175. *num.* 8. *par.* 5. *recen.*

Ideòque totus punctus reſidebat, ſuper iuſta, vel reſpectiuè iniuſta cauſa faciendi dictam reuocationem; Et in
7 hac facti ſpecie (cum ſenſu etiam veritatis) dicebam, quod verè plures iuſtæ cauſæ concurrerent aptæ ad reuocationem, etiam formalis diſpenſationis, ac priuilegij, quod per Papam aliquibus Religioſis eſſet conceſſum; Primò nempè, quia non agebatur de reuocatione particulari, adeò vt dici poſſet, vt proueniret ex partialitate, ſeù liuore, denegando vni quod alijs concedebatur, ſed id fiebat generaliter pro bono publico Religionis, atque ex iuſto, quinimò neceſſario motiuo, ità conſeruandi ſtatum einſdem Religionis, quæ ob iſtarum executoriarum introductionẽ, ac frequentem vſum, à ſuo Inſtituto, quodammodò deuiare videbatur.

Ea verò, quæ reſpiciunt bonum publicum, ſemper præferenda ſunt priuatorum commodis; Vndè propterea ex cauſa publicæ vtilitatis de iure paſſim conceſſa eſt, ac rationabilis reputatur gratiarum, & priuilegiorum reuocatio, ex deductis *ſub tit. de Regal. diſcurſ.* 148. vbi de materia.

Secundò ob fraudes, quæ ſub hoc pallio de facili fieri poſſunt, non ſolùm
8 ſummæ paupertatis inſtituto, quod iſta Religio profitetur, ſed etiam proprietati prohibitæ cuilibet clauſtrali Religioſo, nè ſub hoc pallio, licitum reddatur habere proprium, ac particulare peculium, independenter à Superioribus, vt benè aduertit *Fagnan. in cap. tua nobis de teſtam. num. finali*; Præſertim, dum ex aliorum Religioſorum ingenua veritatis recognitione, conſtabat, quod quamplures ſimiles diſpoſitiones, ad hũc finem ordinatæ erant.

Tertiò quia, vltrà dictas rationes generales, accedebant coniecturæ ſpeciales, huiuſmodi fraudulentam cautelam ſuadentes; Primò ſcilicèt coniunctio ſãguinis; Secundò abſentia iſtorum Religioſorum à loco, in quo teſtatrix diſpoſuerat,

fuerat, vndè probabiliter dari non poterat caſus, quod illa eius voluntatem ipſis ſecretò commiſerit;] Tertiò ſimile legatum factum alteri cognatæ moniali; Et quartò inuerisſimilitudo, quod per teſtatricem diſpoſitum pro exoneratione conſcientiæ, demãdare voluerit ad ſolam vitam eorum, qui poterant præmori, vel poſteà breui tempore deficere, quibus omnibus penſatis, clara dictę fraudis probatio reſultare videbatur.

Hinc proindè ceſſare videbatur inſpectio, (quæ Prælatis deputatis maiorẽ inferebat difficultatem), ſuper violatione ſcilicèt ſecreti, iuxtà quæſtionem plenè agitatam *per Fagnan. d. cap. Tua nobis*; Tùm quia in facto ceſſabat circumſtantia ſecreti ſacramentalis, vel naturalis, ob abſentiam dictorum Religioſorum de tempore teſtamenti; Tùm etiam, ob tot coniecturas, & circumſtantias, verè ſuadentes, quod hic eſſet color quæſitus.

Dicebam enim, quod huiuſmodi difficultas, tunc verè, ac propriè intraret,
9 quando Religioſus, cui permiſſus eſt cõtinuare exequutoriæ opus, cogeretur per Epiſcopum, vel alium Superiorem, ad reddendum rationes, ac reuelandum pios vſus, in quos erogationem pecuniarum feciſſet; Hic autem non erat caſus controuerſiæ, dum ſolùm agebatur, de inhabilitando perſonas ad illud munus exercendum, per quamdam inductionem mortis ciuilis, aſſimilandæ morti naturali.

Neque exindè aliqua iniuria fieri dicitur teſtatori, cuius intentio ità fraudata remaneret, quoniam vbi etiã nulla concurrerent dictæ fraudis inditia, ſed verè ageretur de exequutoria, in vſus ſecretò commiſſos, Adhuc tamen, vbi Superioribus, pro bono publico, atque ad tollenda inconuenientia, quæ exindè reſultare poſſunt, oportunum videatur, id prohibere, tunc bonum publicum anteponẽdum eſt priuato, ideoque; Vel dici poteſt teſtatori, vt ſibi imputet, cur exequutores deputauerit tales perſonas, quas ſciebat, vel ſcire debebat, quod per Superiores inhabilitari poſſent, eodem modo, quo ſibi imputandum eſſet, ſi deputaſſet aliquem Minorem obſeruantem; Vel quia, pium opus incertum, remanet ſub Epiſcopi exequutione, per quam, quoad Deum, & exonerationem conſcientię teſtatoris, dum per eum non ſtat, remanet ſatisfactum; Atque ità prodijt reſolutio pro facultate prohibendi; Verùm Deus ſcit, àn iſtæ diligentiæ, (mutato regimine), in aliquo profecerint.

In propoſito autem huiuſmodi teſtamentariæ executoriæ Religioſis profeſſis in Religione Minorum commiſſæ; In vna *Spoletana*, diſputata coràm A.C., ſeù Prælato deputato, pro Cæcilia Buſcaina; Cum teſtator quædam eius bona deſtinaſſet dotationi puellarum, quarum nominationem commiſerat Guardiano Capuccinorum loci, ac Priori Societatis laicalis Sanctiſſimi Sacramenti, et ſeniori de familia Amicia, Oppidi Sillani, teſtatoris patriæ; Quidam autem Guardianus, poſtquàm eius prædeceſſores dictum munus exercuerant, credẽdo quod id Inſtituto aduerſaretur, ei renunciaſſet, Guardianus autem ſucceſſor, diuerſam habens opinionem, vnà cum dicto Priore Societatis, ad ſubſidium nominaſſet dictam Cæciliam; Econuersò autem ſenior de familia alteram nominaſſet; Hinc inter iſtas orta eſt controuerſia, cuinam dos deberetur; Atque difficultas reſtringebatur ad punctum, àn de dicta nominatione, ſeù voto Guardiani habenda eſſet ratio, cum tunc clarum eſſet ius Cæciliæ, vtpotè electæ à maiori parte *ad text. in cap. 3. de Iurepatronat.*, vbi *gloſ. & DD.* communiter,
10 de quibus *Buratt. & adden. deciſ. 942. num. 1.*, & in proximis terminis *Merlin. controu. 50. lib. 1.*; Ceſſante autem dicto voto, alia vota remanebant æqualia, ideoque locus erat gratificationi, per Ordinarium, qui aſſiſtebat puellæ nominatæ per illos de familia.

Fundamentum autem Scribentium pro dicta altera puella, conſiſtebat in incapacitate dicti Guardiani, ad exercendum munus exequutoris teſtamentarij, iuxtà *Clementinã exiui de Paradiſo*; Verùm (cum ſenſu etiam veritatis), dicebam quod huiuſmodi prætenſio nõ ſubſiſteret, quoniam, vbi etiam eſſemus in caſu prohibitionis, illa percutit ipſos Religioſos, nè in huiuſmodi munere ſe ingerant, atq; ſe ingerẽdo, prohiberi poſſint, non autẽ annullare videtur, in præiudiciũ tertij, actus de facto per eos geſtos, cum ità per organum talis perſonæ

quam-

quamuis prohibitæ, explicata dicatur teſtatoris voluntas.

Et vlteriùs dicebam, quod huiuſmodi prohibitiones, verè, & propriè percutiunt illam exequutoriam, ob quam in iudicio opus eſſet, vel pecuniam adminiſtrare, ſeù alia gerere, Inſtituto aduerſantia; Secùs autem vbi idem munus conſiſtat in nudo facto electionis, ſeù
11 nominationis perſonarum, ergà quas, ab alijs capacibus, pium opus eſt exequẽdum; Potiſſimè verò vbi illud concernat pietatem, atque ſit tale, quod palàm, & publicè factum, concernere dicatur actũ charitatiuum, ac laudabilem, abſque ſuſpicione fraudis, vel mixtura vſus, ſeù adminiſtrationis pecuniarum, ac bonorum, cuius ratione, dicta prohibitio inducta eſt, vt habetur *apud Sanchez dicto lib.6.cap.*11.*num.*32.*&* 41. *Craſſ. de execut. vltim.volunt.quæſt.*2.*num.*14., *& in Theuſar. Capuccin. ſuper cap.* 4. *regulæ*, vbi allegatur *Corduba cap.* 6. *qu.*18. verbo *exequutor* S.15.

Alio etiam fundamento pro dicta Cæcilia accedente, quod non benè legitimabatur perſona illius, qui alteram puellam nominauerat, quod ſcilicèt eſſet de familia Amicia Sillani; Hoc enim poſito, vbi etiam ſubſiſteret dicta inhabilitas Guardiani, adhuc, ob ceſſationẽ illorum de dicta familia, totum ius deuolutum eſſet ad dictum Priorem Societatis, qui iſtam puellam quoque nominauerat, ob ius accreſcendi, vel non de-
12 creſcendi, quod datur inter exequutores teſtamentarios, *vt deciſ.*131.*&* 213. *par.*5. *recen.* & in alijs *per Adden. ad dec.* 25. *num.* 8. *cum ſequen. par.*3.; Atque ità certo credo, quod iudicatum ſit pro iſta puella.

ROSSANEN.
HÆREDITATIS
PRO
CORNELIA PERSIANA
CVM
MARCO DE ALEXIIS.

Caſus diſputatus coram A. C., credo, ſopitus per concordiam.

De inualiditate teſtamenti, ob præteritionem aſcendentis; Et àn debeat conſtare, quod ſit appoſita de volũtate teſtatoris, clauſula codicillaris, vel altera *omni modo meliori*.

Agnitio hæreditatis ex teſtamento iure directo, àn, & quando impediat recurſum ad ius obliquum codicillorum, ad materiam text. *in l. fin. Cod. de iure codicillorum.*

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Teſtamentum eſt nullum ob præteritionem aſcendentis.*
3 *Duæ detractiones quando non competãt.*
4 *De diſtinctione, àn, & ad quem effectum ſufficiat clauſula* omni modo meliori *generalis, & quando ſpecialis.*
5 *De dicta clauſula æquipollente clauſulæ codicillari.*
6 *Quod dictæ clauſulæ non operentur in teſtamento mulieris, vel ruſtici, & idiotæ.*
7 *Contrarium, & de materia* Authen. ex cauſa.
8 *Vbi tractetur per Rotam materia text.* in l. fin. Cod. de iure codicillorum.
9 *De duabus limitationibus* d. l. fin.
10 *De eadem materia, & vbi tractetur.*
11 *&* 12 *De duabus alijs limitationibus eiuſdem legis.*
13 *Quod deferatur declarationi adeuntis.*
14 *De clauſulis ſaluantibus rigorem dictæ legis.*
15 *De ratione, ob quam dictus rigor attendi non*

di non debeat, illeque ſit rarus in foro.

DISC. LVII.

1 CONDITO per Ferentinam teſtamento, in quo Marcum germanum fratrem inſtituit, atque eiuſdem teſtamenti vigore, facto illo aditionis actu, qui ſub vocabulo *præambuli*, in Tribunalibus Regni Neapolitani, explicari ſolet; Cornelia auia, tanquam inſtitutionis titulo non honorata, iudicium inſtituit coram Ordinario, ſuper teſtamenti nullitate, ac inteſtata ſucceſſione, quæ de conſequenti reſultat, introductaque per appellationem à quodam decreto, cauſa coram A.C., ſeù Prælato deputato, incertus eſt eius exitus, quem credo fuiſſe per concordiam, dum poſt aliquas diſputationes, amplius de cauſa actum non audiui.

In his igitur diſputationibus, vltrà ea, quæ concernebant ordinem, ſuper quibuſdam attentatis; Quatenùs pertinet ad merita, duo erant puncta; Primò ſuper efficacia, & operatione clauſulæ codicillaris, ac alterius *omni modo meliori*; Et ſecundò, àn quatenùs hæc diſpoſitio vigore dictarum clauſularum ſubſtineretur iure codicillorum, obſtaret necnè diſpoſitio text. *in l. fin. Cod. de iure codicillorum*, ſtante aditione iàm facta, iure directo, vigore teſtamenti; Ceſſantibus etenim dictis clauſulis, Scribentes pro teſtamentario, admittebant concluſionem, ex magis communi, & rece-
2 pta opinione veram, quam ego ſcribens pro Cornelia auia deducebam, ſuper inualiditate teſtamenti, ob omiſſam inſtitutionem auiæ *ad tex. in* §. *Aliud quoque capitulum Auth. vt cum de appell. cognoſc.*

Quamuis enim Aliqui, differentiam adhibeant, inter deſcendentes, & aſcendentes; Attamen veriuseſt, vt ea procedat de iure antiquo, & medio, non autem nouo, vt aduertunt, cæteris relatis, *Gomez tom.* 1. *var. cap.* 11. *num.* 36. *Clar.* §. *teſtamentum quæſt.* 48. *in fine*, *Craſſ. de ſucceſſ.* §. *teſtam. quæſt.* 51. *nu.* 1. *Fab. de Ann. conſ.* 103. *in principio*; Et ad aliud propoſitum plenè *Rot. apud Duran. deciſ.* 76. quæ reputatur in materia magiſtralis, atque communem fatetur *Vaſquez de ſucceſſ. creat. lib.* 2. §. 20. *num.* 1. *& ſeqq.* (quamuis ipſe pro ingenij oſtentatione ſcholaſtico more eam impugnare ſtudeat, iuxtà iſtius Auctoris ſtylum), ideoque cauſa reſtringebatur ad dictos punctos.

Primus autem, circa clauſulas, in duas inſpectiones ſubdiſtinguebatur; Primò ſcilicèt, circa clauſulam *omni modo meliori*, & ſecundò circa aliam codicillarem; Prima ſiquidem deducebatur per Scribentes in contrarium ad ſubſtinendum ipſum teſtamentum iure directo, vt ità ſaluarent aditionem iam factam, ac euitarent difficultatem, de qua in dicto ſecundo puncto, ad cuius effectum oportebat de his agere, cum in reliquis, idem videretur effectus, dum ſiuè vno, ſiuè
3 altero modo, legitimæ ſupplementum negari non poterat; Trebellianicę autem detractio non intrabat, quoniam non datur duplex detractio niſi in fideicommiſſo conditionali, *vt infrà diſc.* 59., & in ſua materia *ſub tit. de detraction.*

Quatenus igitur pertinet ad clauſulam *omni modo meliori*; Quamuis Scribentes in contrarium, qui in ea fundamentum conſtituebant, niterentur au-
4 ctoritati *Peregr. deciſ.* 34. & aliorum de quibus *Hodiern. ad Surd. deciſ.* 293., vt idem ſit quod dicta clauſula ſpecialiter adiecta ſit ipſi diſpoſitioni, ac generaliter adiecta ſit in principio, vel fine; Attamen in hoc aduertebam, vt procederetur cum aliquo æquiuoco; Allegati etenim, ac alij apud eos, percutiunt terminos diuerſos, vbi ſcilicet agatur de operatione huius clauſulæ vt æquipolleat clauſulæ codicillari, quæ omiſſa ſit, ad ſubſtinendum ſcilicet teſtamentum iure obliquo codicillorum, et in his terminis rectè procedit aſſumptum, vt ſufficiat clauſula generalis, adiecta in principio, vel fine, vtpote percutiens totum actum.

Secus autem, vbi agitur, ad effectum ſubſtinendi ipſum actum particularem, legati, vel alterius diſpoſitionis, quæ abſque honorabili titulo inſtitutionis, in teſtamento facta ſit ad fauorem eius, qui cum dicto titulo honorari debebat, quoniam tunc, certum videtur, vt dicta clauſula *omni modo meliori*, præciſè contineri debeat in ipſamęt diſpoſitione,

ne,ad denotandum animum diſponentis,
quod ita voluerit eam diſpoſitionem
facere eo meliori modo, quo fieri pote-
rat, adeo vt, ſubintelligatur titulus in-
ſtitutionis, vt cæteris relatis, aduertitur
apud *Mart. de clauſ. par. 1. clauſ. 88. n. 5.
verſ. Dic verum*, *Marcian. conſ. 1. n. 39.
Galeot. lib. 2. contr. 31. num. 16. Ricc. collect.
879. verſ. 4. quia*, & communiter.

Clauſula enim generalis poſita in fine,
vel in principio, diuerſam habet ope-
rationem, vel finem, ad quem adiecta
eſt, pro ſaluando ſcilicet ipſum teſta-
mentum in genere, quod ſi valere non
poteſt iure teſtamenti, valeat eo melio-
ri modo, quo valere poteſt, & ſic circa
æquipollentiam clauſulæ codicillaris, &
ſuper qua æquipollentia plura colligunt
5 *Mart. dicta claus 88. num. 6. & Barboſ.
clauſ. 95. num. 36.*; Iſtaque videtur vera,
germanaque diſtinctio; Et conſequenter
in hac facti ſpecie, cum iſta clauſula
omni modo meliori eſſet inter clauſulas
generales, pro conſueto ſtylo, adiecta,
vna cum codicillari, hinc alium effectum
operari non poterat, niſi illum, quem
dicta clauſula codicillaris operatur, ſub-
ſtinendi ſcilicet teſtamentum iure obli-
quo, quod negari non poterat.

Quamuis enim ego ſcribens pro auia,
prætendente vniuerſam inteſtatam ſuc-
6 ceſſionem, cum omnimoda irritatione
teſtamenti, deducerem concluſionem
de qua *Socc. conſ. 93. num. 27. lib. 4. Hon-
ded. conſ. 74 num. 46. lib. 1. Ciriac. contr
360. num. 88. & ſeqq. Altogr. conſ. 78. n.
34. & conſ. 80. num. 12. lib. 1. plenè Mer-
lin. lib. 2. contr. 78. num. 17. & 18.*, quod
ſcilicet, huiuſmodi clauſulæ, in teſta-
mentis mulierum, vel ruſticorum adie-
ctæ, operatiuæ non ſint, niſi probetur,
quod teſtator certificatus fuerit de ea-
rum efficacia, quaſi quod animus trahi
non valeat ad ignorata, potiuſque adie-
cta cenſeantur de ſtylo Notarij citra vo-
luntatem teſtatoris.

Nihilominus, quidquid ſit in puncto
iuris, (quod occaſio non dedit for-
miter diſputare extra Curiam), in
Curia id ſolet reputari ſubtilitas Conſu-
lentium, eaque non videtur recepta,
cum verius credatur, quod ideo teſtato-
res, vel contrahentes, adhibent Nota-
rios, vt adijciant omnes clauſulas con-
ſuetas, & opportunas, per quas actus
ſubſtineatur, vt præſertim ſupponitur
per *Rotam deciſ. 405. par. 9. rec.*, vbi de
materia inualiditatis teſtamenti ex capi-
te præteritionis, quoniam difficultas re-
7 ſtringitur potius ad terminos tex. *in
Auth. ex cauſa C. de lib. præter.*, ex cuius
diſpoſitione rectè ſubſtinetur fideicom-
miſſum, cuius iure teſtamentum ſubſi-
ſtit, præterquam, vbi præteritio eſſet
ignoranter facta, quo caſu, ex veriſimi-
li voluntate, diſpoſitio corruit in totum;
Adinſtar eorum, quæ habemus ad ma-
teriam *tex. in l. ſi vnquam C. de reuoc. do-
nat.*, de qua in ſua ſede *ſub tit. de Donat.*,
idque mihi videtur nimiùm probabile
quodq; contraria opinio contineat quan-
dam leguleicam formalitatem, à ratio-
ne, ac veriſimili voluntate alienam.

Hinc proinde quæſtio reſtringi vide-
batur ad ſecundum punctum *tex. in l. fin.
C. de iur. Codicill.*, an ſcilicet, dum hæres
elegit viam directam iure teſtamenti,
conuolare poſſit ad viam obliquam iure
codicillorum.

Iſtam quæſtionem diſputat in ſpecie
*Rota dec. 506. 556., & 594. par. 3. diuerſ.
lib. 3.*; Licet enim in eadem cauſa, duæ
8 aliæ deciſiones præcedant 464. & 474.
eadem par. 3. lib. 3., Nihilominus non
agunt de puncto iuris, ſed potius de
circumſtantijs facti, àn ſcilicet hæres, fa-
ciendo ſe declarare hæredem, ſe reſtrin-
xerit, nec nè ad ius directum ex teſtamen-
to, adeo vt intret diſpoſitio dicti tex.;
De ipſo autem puncto agitur ſolum *dicta
deciſ. 506. in fine* vbi firmatur regula ne-
gatiua iuxta textus diſpoſitionem, qua
præſuppoſita, in ſequentibus deciſioni-
nibus agitur potius de duobus eiuſdem
regulę limitationibus; Primò ſcilicet vbi
agatur de codicillis ex interuallo in di-
9 uerſa ſcriptura, & cum particulari diſpo-
ſitione initis; Et ſecundò vbi hæres, qui
hæreditatem iure directo petijt, veriſi-
militer conſcius non eſſet inualiditatis
teſtamenti, quia nempe ignoraret, quod
eius tempore ſuperuiueret perſona, quæ
pernecesſè inſtituenda erat, & ex cuius
præteritione reſultabat nullitas teſta-
menti; Præiudicium enim quod ab ele-
ctione duarum viarum incompatibilium
reſultat, vtpote effectus voluntatis, abſ-
que iſta dari non poteſt, eaque non datur
in ignorante, qui cogitare non poterat
ad diuerſam viam codicillarem, niſi ſci-

ret

ret cauſam, ex qua reſultet inualiditas teſtamenti, alias validi, & perfecti.

Quidquid autem ſit in abſtracto de materia *tex. in dictas l.fin.*, de cuius in-
10 tellectu, cæteris relatis, ingenioſe de more agit *Merlin. contr.* 80. *lib.* 2. (cum laudabilis Curiæ ſtilus non concedat in forenſibus negotijs aſſumere ſuperfluas euagationes, ſuper iuris quæſtionibus in abſtracto, quoties difficultas, vna, vel altera opinione retenta, ex facti circumſtantijs remoueri poteſt); Quamuis ego ſcribens contra teſtamentarium, more Aduocati plura deducerem, deſumpta ex *dicta controu.* 80. *Merlin.*; Attamen, reflectendo ad veritatem, ingenue pro ſtylo inſinuatam agentibus pro dicta muliere, agnoſcebam quod motiuum non ſubſiſteret, ex duplici fundamento.

Primò ſcilicet, quia dicta regula procedit, quando vtraque via, directa,
11 & obliqua, competere poterat, quia nempe, teſtamentum vtroque iure, ad electionem hæredis, valere poſſet, vnde propterea intrarent termini electionis, quod ſcilicet, vbi duæ viæ competunt per electionem vnius, cenſeatur alteri renunciatum; Secus autem, vbi ſolum modus obliquus codicillorum, tanquam ſubſidiarius, in vim clauſularum competit, quia nempe teſtamentum, ratione præteritionis, ſeu alias ſubſtineri non poſſit, vt ita diſtinguendo, cæteris relatis, habetur *apud Merlin. dicta contr.* 80. *num.* 3. *& ſeq. & per Rot. deciſ.* 132. *n.* 7. *cum ſeq. par.* 8. *rec.*

Et ſecundò quia, eiuſdem textus ri-
12 gor intelligendus venit, quando hæres viam teſtamenti ſtudioſe eligat ſecus autem vbi, ex probabili credulitate validitatis, vel probabili ignorantia inualiditatis, quoniam aliàs eſſet inducere pœnam priuationis iuris quæſiti ſine delicto, quod recipiendum non eſt, vt ex *gloſ. Bart. & Caſtr. in l. Clodius ff. de acquir. hæred.* & alijs, *Cacher. dec.* 53. *& apud Merlin. dicta contr.* 80., Atque cum hoc benigno ſenſu proceditur per *Rotam* ex mente vnius (forſan extenſoris) *dicta dec.* 132. *num. penult. & fin. par.* 8. *rec.*, vbi bene aduertitur quod ſufficit id eſſe du-
13 bium, vt eiuſdem hæredis declarationi deferendum ſit.

Nimium autem raræ in foro, ſunt huiuſmodi quæſtiones, ob clauſulas ſalu-
14 tares, quæ in libellis, vel comparitionibus, adijci ſolent, vt præſertim ſunt clauſulæ *deducens &c. non ſe adſtringens &c. & omni modo meliori &c.* cum per eas deductum cenſeatur omne melius ſeù pinguius ius, vel remediũ, ac etiam plurũ cumulatio, per quam ceſſat quæſtio.

Prout etiam ego ponderabam, quod iſta Conſtitutio Theodoſij Imperatoris, emanauerit de tempore, quo adhuc non prodierat beneficium inuentarij, introductum per ius no-
15 uiſſimum Iuſtiniani *in leg. fin. C. de iur. delib.*; Eo autem tempore attento, aliqua fraus, vel calliditas ſubeſſe poterat, adeundi hæreditatem potius iure obliquo, quam directo, ob diuerſos effectus exinde reſultantes; Ideoq; hodie ceſſare, videntur huiuſmodi rigores, ac ſubtilitates, quas mirum non eſt, ſi nimium rarò in Curia, & Rota audimus tanquam ex earum ratione ceſſante.

BONONIEN.

SEV

NEAPOLITANA HÆREDITATIS

PRO

MARCHIONISSA CONSTANTIA BALLEONA

CVM

MARCHIONISSA SORORE.

Reſponſum.

De eadem materia inualiditatis teſtamenti, ob præteritionem filij; Et àn, & quando clauſula codicillaris, quamuis expreſsè adiecta, dictam nullitatem non ſaluet; Et àn hæc

hæc exceptio impediat hæredi ſcripto, immiſſionem *ex remedio l. fin. Cod. de Edict. Diu. Hadr.*

SVMMARIVM

1 F*acti ſeries.*

2 *An, & quando exceptio nullitatis teſtamenti ratione præteritionis impediat hæredi ſcripto immiſſionem.*

3 *Clauſula codicillaris quid operetur in caſu præteritionis.*

4 *Accidentia peſtis, vel belli minuunt de pretio.*

5 *Sufficit eſſe dubium, àn clauſulà codicillaris intrent, vel nè.*

DISC. LVIII.

CVM Murconi Marchio Balleonus, vendidiſſet Conſtantiæ filiæ, eiuſque
1 viro, dictum Oppidum Murconi, ac etiam feudum Coſſiani; In teſtamento, quod moriens condidit, alteram filiam natu minorem inſtituit, dictam verò Conſtantiam præteriit; In codicillis autem, dictæ præteritionis cauſam aſſignando, dixit, ideò ſolum alteram filiam inſtituiſſe, vt ita æqualitatem inter eas induceret, ſtante quod feuda prædicta ei vendiderat pro longè minùs iuſto pretio, in compenſationem eius quod à reliqua eius hæreditate aſſequi deberet, factoque caſu mortis teſtatoris; Cum dicta hæres inſtituta, in M. C. Vicariæ, vel in Sac. Conſilio, peteret tanquàm hæres ex teſtamento, claro, & non aboſito, immitti in poſſeſſionem bonorum hæreditariorum ex remedio *l. fin. Cod. de edict. Diu. Hadr.*, dictæque immiſſioni ſe opponeret filia primogenita præterita, quæ prætendebat locũ non eſſe teſtatæ ſucceſſioni, ob euidentem teſtamenti nullitatem à dicta præteritione reſultantem; E' conuersò autem altera replicaret, quod hæc eſſet exceptio altioris indaginis, non apta retardare dictum ſummarium remedium poſſeſſorium; Hinc ex parte dictæ maioris filiæ præteritæ de meo ſenſu requiſitus.

Reſpondi, quod licet exceptio præteritionis, tanquam altioris indaginis, ac
2 reſpiciens petitorium, retardare non ſoleat hoc interdictum poſſeſſorium; Attamen id procedit, vbi exceptio non ſit incontinenti probata ex lectura eiuſdem teſtamenti, ſed exigat ad eius iuſtificationem probationes extrinſecas, puta quia, oporteat probare filiationem legitimam, & obligationem ad inſtitutionem, quæ ponatur in controuerſia; Secus autem, vbi illa ſit certa, & incontinenti probata ex eodem teſtamento, cuius vigore, teſtamentarius petat immiſſionem, ſeù alias ea ſit incontrouertibilis, quoniam tunc, tanquam exceptio incontinenti probata, impedit; Vt ita diſtinguendo, cæteris relatis, habetur *per Menoch. de arbitrar. caſu* 12 *num.* 2. *&* 3. & melius *in tract. de adipiſcen. remed.* 4. *n.* 729. *& ſequen. Argel. de acquir. poſſ. q.* 3. *artic.* 16. *num.* 877. *cum ſequen. Capic. Latr. conſult.* 86. *num.* 13. *cum ſequen. Rota dec.* 526. *num.* 7. *& ſeqq. par.* 1. *rec. dec.* 405. *num.* 13. *par.* 9. *dec.* 46. *num.* 9. *& ſeqq. poſt Merlin. de legitima, & ſæpius.*

Hic autem erat caſus quoniam in eodẽ teſtamento, atq; in codicillis, teſtator faſſus fuerat quod dicta Conſtantia eſſet eius filia legitima, & naturalis, ideoque filiatio erat indubitata, & conſequenter incontinenti probata nullitas, ratione præteritionis reſultantis ex ſola lectura eiuſdem teſtamenti, adeò vt dici poſſet, exceptio reſultans ex ventre eiuſdem ſcripturæ, ex qua oritur actio, in quibuſcumque executiuis, & priuilegiatis admittenda.

Et quamuis Scribentes pro teſtamentaria, replicarent de clauſula codicillaris; Attamen, vltrà motiuata in propo-
3 ſito dictæ clauſulæ *apud Capic. Latr. dicta conſult.* 86. *num.* 21. *&* 22., vbi habetur quod quando etiam admittatur, vt dicta clauſula, verè, vel præſumptiuè adiecta dicatur de voluntate teſtatoris, adeò vt ſuam operationem faciat, adhuc tamen illa non ſaluat teſtamentum à nullitate, neque facit, vt in eo ſcriptus, dici poſſit hæres directus, ſed ſolum reſoluendo teſtamentum in codicillos, operatur, vt venientes ab inteſtato, cenſeantur per fideicommiſſum grauati reſtituere hæreditatem ei, qui ſcriptus eſt, & qui capere debet fideicommiſſum à manu hæredis, vt in ſpecie *Rot. dicta dec.* 526. *num.* 3. *par.* 1. *rec.* cum alijs per *Capic.*

Latr.

Latr. dicta conſult. 86. *num.* 20.

Dicebā quod tunc clauſula codicillaris prædictam operationem facit, quando præteritio facta ſit ſcienter, ac animo prætereundi expreſſo,vel ſaltim ſubintellecto; Secus autem vbi ignoranter, vel erroneè, dum ignorantia, & error, in propoſito æquiparantur, quoniam vtroque caſu, eadem eſt ratio deficientis voluntatis, vt in terminis inſtitutionis factæ in bonis, quæ teſtator credebat eſſe ſua, detectaque ſint aliena, cæteris allegatis, *Rot. deciſ.* 405. *num.* 42. *& ſequen. par.* 9. *rec. in Romana fideicommiſſi de Agazarijs* 12. *Decembris* 1644. *&* 19. *Iunij* 1647. *corā Peutingerio* & in alijs.

Teſtator enim proteſtatus eſt ideo huic filiæ nihil relinquere, ſed totum alteri, aſſignata ratione, quod cum diminutione pretij feudorum, ei dediſſet totum id, quod aliàs ex reliqua hæreditate ſpectare potuiſſet, ita ſeruando æqualitatem, nil relinquebat.

Iſtud autem præſuppoſitum detegebatur erroneum, quoniam, licet feuda prædicta vendita eſſent pro longè minori pretio, quam prius valerent, atque ab ipſo empta eſſent; Nihilominus ex accidentibus motuum popularium, ac peſtis, pretiū erat notabiliter diminutū,
4 vt eſt regularis natura huiuſmodi accidentium ex deductis per *Gratian. diſcept.* 45. *num.* 12. *cum ſequen. & Rota deciſ.* 65. *& dec.* 78. *par.* 2. *diuerſ. deciſ.* 222. *num.* 5. *par.* 11. *rec. & ſæpius*, ideòque conſtabat de voluntate ſeruandi æqualitatem, atque actus corruebat ex deficiente voluntate.

Scribentes in contrarium, multa deducebant, penè ad verbum tranſcripta *ex Cyriac. controuerſ.* 262., præſertim *ex n.* 40., vbi in ſimilibus terminis cuiuſdam crediti minus veri, ſtante clauſula conciliari, vel altera *omni modo meliori*, curatur teſtamentum ſubſtineri; Verum (vltrà quod contrarium in ſupra allegatis deciſionibus firmauit Rota, cuius auctoritati potius deferendum videtur); Ceſſabat dictæ auctoritatis applicatio ex longè diuerſis facti circumſtantijs.

Et nihilominus dicebam ſufficere, vt ex his dubium redderetur, àn dicta clauſula codicillaris intraret, nec nè, vt
5 pro filio præterito immittendo ab inteſtato reſpondendum eſſet, dum exceptio erat clara, & incontinenti probata, turbiditas verò conſiſtebat in replicatione, vt punctualiter *Rot. dicta deciſ.* 526. *num.* 12. *par.* 1. *rec.*; Cum enim feuda prædicta vendita eſſent per patrem dictæ filiæ, eiuſque viro, iure ſimplicis contractus emptionis, & venditionis, ac ſi inter extraneos; Hinc præſumptio erat pro iuſtitia pretij, ac propterea, duo ex parte teſtamentarij iuſtificanda erant; Primò ſcilicèt dicti pretij diminutio; Et ſecundo, quod ea non prouenerit ex illa circumuentione, quæ intra dimidiam iuſti pretij licita eſt inter contrahentes, iuxta terminos textus *in l.* 2. *Cod. de reſcind. vend. & cap.* 3. *extra eod.*, ſed prouenerit iure donationis, ſeù præuentiuæ ſolutionis dictę portionis hæreditariæ, vt per teſtatorem, iuxta alicuius Conſultoris cautelam, in codicillis narratum fuit, atque puto, quod ad huiuſmodi iuſtificationem difficultas reſtricta eſſet; Incertum autem eſt quid in cauſa ſequutum ſit.

SENEN.

TESTAMENTI
PRO
AMERIGHIS,
CVM
CONGREGATIONE SVFFRAGII

Reſponſum pro veritate.

De eadem materia nullitatis teſtamenti ratione præteritionis, quid operetur clauſula codicillaris, vel Statutum loci ſeù fauor cauſæ piæ; Et an reſoluta inſtitutione hære-

dis in fideicommiſſum, ac iure obliquo competat trebellianica vltra legitimam.

SVMMARIVM

1 F*Acti ſeries.*
2 *De clauſula omni modo meliori ſpeciali ſaluante teſtamentum à nullitate ratione præteritionis.*
3 *Secus vbi eſt generica.*
4 *De Statutis Senenſi, & Lucano in hac materia.*
5 *Quod hæc Statuta valeant.*
6 *Quod nil referat teſtamentum valere iure directo, vel obliquo.*
7 *Quando liberi detrahant duas quartas.*
8 *Et in ſpecie fideicommiſſi impliciti ob clauſulam codicillarem.*
9 *De quæſtione circa operationem clauſulæ codicillaris cum diſtinctione inter liberos, & extraneos.*
10 *Quando intret dicta quæſtio, & ad quem effectum.*

DISC. LIX.

CÆSARE Inſtituente hæ-
1 redem vniuerſalem piam
Congregationem ſuffragij cum ſubſtitutione Fabritij clerici, caſu quo congregatio nollet acceptare hæreditatem, cum eiſdem oneribus illi iniunctis, relictis nepotibus ex filia præmortua cum clauſula *omni modo meliori* ſcutis decem, & alteri filiæ quodam vſufructu, per dictos nepotes aduerſus Fabritium ſubſtitutum adeuntem ob repudiationem primò inſtituti, prætendentes nullitatem teſtamenti ob eorum præteritionem, pro veritate conſultus.

Reſpondi quod magnam ſentiebam difficultatem contra ipſorum requirentium prætenſionem in eo quod legitimam, vel ſupplementũ excederet, in reliquo ſcilicet beſſe, vel in trebellianica, quã alij deſuper in partibus conſulti prætendebant vt ſaltim eis debita eſſet, idque ex pluribus fundamentis.

Primò propter clauſulam *omni modò meliori* præcisè, ac ſpecialiter adiectam in ipſamet diſpoſitione facta ad fauorem
2 nepotum, ac filiæ reſpectiue, cum tunc
cenſeatur ita adiectus honorabilis tituius Inſtitutionis, ex ijs, quæ cæteris relatis, habentur *apud Vbald. deciſ.* 183. *repetita deciſ. 558. par. 1. rec. in princ. Merlin. de legitim. lib. 5. tit. 2. q. 3. num.* 4. *& 5. Mart. clauſul.* 88. *par. 1. n. 5. & par. 3. clauſ. 56. num. 18. Barboſ. clauſ. 95. benè Rot. in Romana hæreditatis* 3. *Martij* 1600. *coram Iuſto, &* admittitur ſupra diſcurſu præcedenti, vbi difficultas circa iſtam clauſulam reſidet, quando illa non ſit adiecta in ſpecie in ipſa diſpo-
3 ſitione facta fauore eius, qui honorandus eſt, ſed eſt generica, & adiecta in principio vel fine inter clauſulas generales, vtpotè ad alios effectus referibilis, aliamq; operationem rectè faciens.

Secundo ob Statutum Senarum, per quod diſponitur, vt quæcumque diſpoſitio facta per parentem ad fauorem li-
4 berorum, implicitum habeat titulum
inſtitutionis; Vt de conſimili Statuto in Ciuitate Lucana *Io: de Imol. conſ.* 114. *relatus per Thuſc. lit. S. concl. 588. n.* 34; Neque ſubeſſe videtur ratio dubitandi de huiuſmodi Statutis, vbi fiant ab huiuſmodi Ciuitatibus leges condendi fa-
5 cultatem habentibus, dum neceſſitas ad-
hibendi dictum titulum honorabilem inſtitutionis prouenit à mera ſubtilitate iuris nouiſſimi, cum ius antiquum vel nouum ad id non arctaret, & de conſimili Statuto *diſc. ſeq.*

Tertiò clarius quoniam vt aduertitur *eod. diſcurſu præcedenti*, quoties non
6 obſtet defectus veriſimilis voluntatis,
vt contingit in præteritione ignoranter, vel erroneè facta tũc nullus videtur huius inſpectionis effectus, niſi circa quaſdam prærogatiuas competentes hæredi directo, non autem obliquo, ſeu fideicommiſſario, ſiquidem circa bona indifferentia, ſeù burſalem vtilitatem, effectus eſt idem, quoniam vbi etiam teſtamentum non ſubſtineretur iure directo, ſed iure obliquo codicillorum, vel fideicommiſſi, adhuc præteritus, qui ob teſtamenti nullitatem remanet inteſtatus hæres, aliud prætendere non poteſt, niſi ſupplementum legitimæ, quod æque competit in altero caſu.

Et quãuis dicti Conſultores opinarentur nimium referre quod teſtamentum ſuſtineri non poſſet iure directo, ſed iure obli-

obliquo, ob detractionem etiam tre-
bellianicæ, ſtante quod liberis compe-
tit duplex detractio legitimæ, & tre-
bellianicæ; Attamen reſpondi quod id
contineret clarum æquiuocum; Dicta
enim facultas faciendi duplicem detra-
ctionem rectè procedit in fideicommiſ-
ſó conditionali, non autem puro, quod
ratione inualiditatis teſtamenti ob clau-
ſulam codicillarem vel aliam æquipol-
lentem, illicò reſtituendum eſt, cum tunc,
ex veriori magiſque communi opinione
quam ſequitur Rota, & Curia duplex
detractio non detur, vt ita diſtinguen-
do, cæteris relatis, generaliter habetur
apud, Surd. deciſ. 251. nu. 5. Cyriac. contr.
316. num. 5. Mantic. de coniectur. lib. 7.
tit. 12. num. 31., Rot. dec. 579. in fin. par.
7 *5. rec.*

Magiſque in ſpecie illius impliciti fi-
deicommiſſi quod reſultat à clauſula co-
dicillari vel altera equipollēti *omni modo*
8 *meliori* generali *Rot. apud Vbald. dicta*
deciſ. 183. repetit. deciſ. 568. par. 1. rec. in
fin. Coccin. dec. 143. repetit. dec. 66. ead.
par. 1. rec., Buratt. dec. 520. num. 9. & in
alijs pluries.

Diuagando item, iuxta frequentio-
rem exterum ſtylum, ijdem Conſulentes
nimium ſe diffundebant in quæſtione
9 de qua *apud Theſaur. deciſ. 141. num. 15.*
Merlin. de legit. lib. 5. tit. 2. q. 4. num. 8.
& 10. Altograd. conſ. 80. num. 20. & 21.
lib. 1. Rot. dec. 405. num. 35. & ſeqq. par. 9.
rec., ân ſcilicet clauſula codicillaris, vel
altera *omni meliori modo* ſit operatiua vbi
ſit inſtitutus alter ex liberis, ſed extra-
neus; Atque euagationem euagationi ad-
dendo, per ſpeciem formalis tractationis
aſſumebant quæſtionem, ân cauſa pia
iure liberorum, vel extranei habenda ſit,
ita cum conſueto improbo Legiſtarum
labore replendo chartas cum copioſis al-
legationibus.

Dixi tamen hunc eſſe laborem ina-
nem, Tum quia ex veriori ſententia in
eo quod eſt vltra legitimam filiorum
10 cui non præiudicetur, pia cauſa filio⁊ũ
æquali iure, non autē extranei cenſenda
eſt; Tum etiam quia dicta quæſtio ca-
dit pro regulanda ambigua voluntate
in caſu quo agatur de præteritione igno-
ranter facta, quia forte teſtator ſi ſcıuiſ-
ſet, vel cogitaſſet ad exiſtentiam libero-
rum, eos non præterijſſet; Id autē extra-
neum erat à caſu, in quo præteritio erat
ſcienter, atque non erat omnimoda, ſed
ſolum ob dictam iuris nouiſſimi ſubtili-
tatem ratione omiſſi honorabilis tituli
inſtitutionis, ideoque ſuperflua, & ina-
nis erat euagatio.

IANVEN.

SVCCESSIONIS

INTER

FRATRES DE CAMPIONIS.

Diſcurſus pro veritate.

De eadem materia inualiditatis te-
ſtamenti, ob præteritionem patris;
Et quid vbi poſt teſtamentum, pa-
ter præteritus prædecedat teſtatori;
Et quid in hoc diſponatur per Sta-
tutum Ianuæ.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *An ſucceſſio nepotum ex fratribus ſit in capita, vel in ſtirpes; Et quod vocatus poſt mortem vſufructuarij ſit hæres ab initio.*
3 *De diſpoſitione* Auth. ex cauſa Cod. de liber. prater.
4 *Teſtamentum annullatur ob præteritionem patris.*
5 *An teſtamentum de tempore confectionis ob præteritionem reconualeſcat per mortem præteriti.*
6 *Teſtamentum conditum inualidè per filiumfamilias ân reconualeſcat ſi deindè efficiatur ſui iuris.*
7 *De Statuto Ianuen. ſaluante teſtamentum à nullitate oriente à defectu præteritionis.*
8 *De altero Statuto deferente ſucceſſionem in ſtirpes, iuxta opinionem* Accurſij.

9 De

9 *De teſtamento condito calore iracundiæ remiſſiuè.*

DISC. LX.

IOannes Iacobus Campionus, à patre adhuc viuẽte emancipatus, teſtamen-
1 tum condidit, in quo ob aliquam indignationem, quam habebat cum aliquibus ex fratribus, ac etiam cum patre, iſto præterito, vxorem hæredem inſtituit quoad vſumfructum, & quoad proprietatem, filios ab eiſdem fratribus procreandos; Cum autem, eo poſt dictum teſtamentum ſuperuiuente, deceſſiſſent, tàm vxor, quàm pater, deindèque ipſe obierit, ſuperſtitibus tribus fratribus vtrinque coniunctis, quorum, Alter vnum, Alter tres, & Alter nullos filios legitimos habebant; Hinc orta eſt extraiudicialis beneuola controuerſia, quomodo eius ſucceſſio inter iſtos regulari deberet; Cumque deſuper pro veritate conſultus eſſem.

Reſpondi, quod reſolutio pendebat à puncto, validitatis, vel inualiditatis dicti teſtamenti; Eo enim valido exiſtente, ſequebatur, vt ille, qui nullos filios habebat, nil prætendere poſſet; Aliorum verò filios habentium, adhùc inæqualis fuiſſet conditio, ob inæqualem numerũ, ex recepta opinione *Azonis* contrà *Accurſ.*, vt ceſſante concurſu patruorum, ſub quibus nepotes repræſentatiuè concurrere debeant, attenta iuris commu-
2 nis diſpoſitione, filij plurium fratrum ſuccedere debeant in capita, ex deductis *per Theſaur. deciſ.* 162., vbi vt id procedat, tàm in teſtata, quàm in inteſtatã ſucceſſione, atque hanc opinionem ſequitur *Rota vt deciſ.* 180. *&* 278. *par.* 6. *recen. deciſ.*600. *par.* 5. *deciſ.*138. *par.* 7. & ſæpiùs; Si verò teſtamentum eſſet inualidum, tunc non curata exiſtentia, vel numero filiorũ, æqualis eſſe deberet dictorũ fratrũ ſucceſſio ab inteſtato; Hinc proindè quæſtio reſtringebatur ad nullitatem teſtamenti, quæ dupliciter conſiderabatur; Primò.ſ. ratione caducationis, ob prædeceſſum vxoris, quæ fuerat hæres inſtituta; Et ſecundò ob præteritionem patris; Quarè eas diſtinctè examinando.

Prima nullitas parùm conſiderabilis videbatur, ob vulgarem ſubſtitutionem contentam ſub compendioſa, dum non aderant verba, vel coniecturæ, ex quibus inferri poſſet, quod teſtator per ſolam fideicommiſſariam diſponere voluiſſet, ex ijs, quæ pluries ad materiam vulgaris contentæ ſub compendioſa habentur *ſub tit. de fideicomm.*; Ac etiam quia verius eſt, vt vocati ad proprietatem poſt mortem vxoris inſtitutæ in vſufructu, dicantur hæredes ab initio, vt pluries *eod. tit. de fideicommiſſis*, & ſub altero *de hærede*, ac *de legitim. & detractionibus*.

Totus igitur punctus difficultatis erat in altera ſpecie nullitatis, ob præteritionem patris, eaque poſita, tunc, inſpecta iuris communis diſpoſitione, nullatenùs teſtamentum ſaluari poterat; Non quidem ex clauſula codicillari, dum in teſta-
3 mento non legebatur; Minùſque ex diſpoſitione *Auth. ex cauſa Cod. de liber. præteritis*, quoniam hæc ſaluat quidem ſubſtitutiones obliquas, quamuis vniuerſales, non autem directas, quamuis tacitas, ſub vulgari, vel pupillari contentas, *vt per Bart. in ead. auth. num.*8. vbi latiùs *Bald. ex num.*35. *Iaſ. num.* 10. *Guglielm. de Benedictis in cap. Raynutius par.* 1. verbo *in eodem teſtamento il primo num.*230. *&* 239. *cum ſequen. Clar.* §. *teſtamentum quæſt.* 54. *num.*2. *in fine*, & cæteri communiter.

Quod autem teſtamentum filij per præteritionem patris, vel alterius parẽtis
4 de iure inſtituendi, ſit inualidũ, clarè diſponitur *in* §. *ſiuè igitur* verſ. *iuſtũ, et* verſ. *ſi autem hæc omnia auth. cum de appellat. cognoſcitur*, cũ concord. *ſupra diſc.* 53. *& alibi*; Sed quia pater prꝫteritus prꝫdeceſſerat, vndè propterea de tempore mortis teſtatoris, quãdo teſtamẽtũ vires ſumere dicitur, defectus præteritionis ceſſabat, hinc dubium erat, àn illud de tempore confectionis inualidum, ità reconualuerit, necnè.

In hoc autem puncto dicebam, quod de ſtricto iure ciuili, negatiuè dicendum venire: per text. *in l. poſthumus de iniuſt. rupt. teſtam.*, & per alterũ magis expreſ-
5 ſum *in* §. 1. *Inſtit. de exhared. liberorum*, per quæ iura ità pro abſoluto firmant Scribentes, atque præſupponitur *apud Menoch. conſ.* 130. *Cyriac. controu.* 262. *num.*

*num. 44. & ſequen. Arias de Meſa lib.2.
var. cap.9.*, apud quos agitur ſolùm de
tali diſpoſitione ſubſtinenda,quotiès tra-
ctetur de præteritione poſthumi , ob
particularem rationem tali caſu cõcur-
rentem ; Siuè vbi cum venientibus ab
inteſtato diſpoſitum ſit, adeòut non
agatur de aliqua iſtorum excluſione,cum
de cætero intrare videatur regula , vt
quod ab initio non valet, tractu tempo-
ris reconualeſcere non valeat, ex com-
muniter firmatis per DD. in dictis iuri-
bus.

Ac etiam in caſu , quo filiusfamilias
patre viuente teſtetur , quoniam per pa-
6 tris prædeceſſum, teſtamentum in ſui
origine nullum , non reualidatur, niſi
teſtator actum geſſerit perſeuerantis vo-
luntatis , ſolemnem tamen , & cum eiſdẽ
ſolemnitatibus , quæ in ipſomet teſta-
mento deſiderantur , adeò vt iſte actus
reualidatorius,vicem nouæ diſpoſitionis
habeat , ex deductis *per Piccard. § 1.In-
ſtit., quibus non eſt permiſſ. facere teſta-
ment.* , *Rot. in Vrbinaten. prædij 3. Iu-
nij 1650. coram Bicbio impreſſ. deciſ.42.
par.11.rec. num.20.& ſeqq.* repetit. *poſt
Paitell. deciſ.48.num.15.cum ſequen.*, &
inter ſuas *deciſ.424. num.17. & ſeq.*

Non fuit autem opus maturiùs im-
morari ſuper intellectu *d. text. in l. po-
ſthumus*, & àn illa æquitas prætoria,quę
intrat pro ſaluando teſtamentum inuali-
dum ob præteritionem poſthumi,intra-
re quoque debeat , vbi agatur de præte-
ritione iam nati , præſertim quia non
agebatur de teſtamento patris inualido
ob præteritionem filij , ſed de caſu con-
uerſo , in quo nullitas non eſt ità abſo-
luta , cum plerique illam negent ; Quo-
niam attento Statuto Ianuenſi ceſſabat
7 huiuſmodi quæſtionum effectus , dum
ſub tit. de teſtam. verſ. *ſaluis ſemper fal-
cidijs fol.176.*, diſponitur, vt teſtamen-
ta dici non poſſint nulla,ex capite præte-
ritionis , vel exhæredationis , ſeù cuiuſ-
uis alterius cauſæ, ſed loco nullitatis,fal-
cidia in omnibus ſuccedat .

Ex hac autem Statutaria diſpoſitione,
iſtius cauſæ occaſione, agnoui rationem,
ob quam in pluribus quæ videram teſta-
mentis, in Ciuitate,& Dominio Ianuenſi
confectis , non legantur , clauſula codi-
cillaris , & aliæ ſalutares , de communi
ſtylo vbique apponi ſolitæ, quoniam ità
Statutum eas ſupplet.

Eiuſdemq; Statuti diſpoſitione atten-
ta , dubitari poteſt , àn venientibus ab
inteſtato debita ſit trebellianica , dum
Statutum , tam loco prædicto , quàm
ſub tit. de Legatis, verſ. *hæres grauatus*,
pręſeruat ſolùm falcidias iure naturę de-
bitas, quibus exceptis, quaſcumque aliàs
prohibet detractiones , & ſic in ſtricta
cenſura, ſatis dubitari poſſe credebam ,
quod teſtator potiùs teſtatus , quàm in-
teſtatus obijſſet , ac propterea de conſe-
quenti, ille frater,qui nullos filios legiti-
mos habebat , omninò excluſus rema-
neret.

Super modo autem eiuſdem teſtatæ
ſucceſſionis;Quamuis inſpecto iure com-
8 muni,iuxtà dictam receptam opinionem
Azonis,ob ceſſantem concurſum patruo-
rum , illa eſſe deberet in capita , ideoque
ità diſpar eſſet fratrum conditio , dum
vnus pro tribus filijs, alter verò pro
vno participare debuiſſet ; Nihilominùs
etiam de hoc ſatis dubitari poterat, ſtan-
te eodem Statuto Ianuenſi *ſub tit. de ſuc-
ceſſion. ab inteſt.* verſ. *Et non exiſtentibus*,
vbi canonizatur opinio *Accurſij* , vt etiã
ceſſante concurſu cùm patruis , ſucceſſio
eſſe debeat in ſtirpes .

Quia verò cõtrouerſia beneuolè age-
batur , meumque conſilium pro veritate
expetitum fuerat, ad effectum deſumen-
di aliquod honeſtum concordiæ tempe-
ramentum ; Hinc proindè quamdam
mediam viam eligendam cenſui , per
quam , frater qui filijs legitimis carebat,
& qui aliàs in totum excluſus remanere
debuiſſet , de aliquo participaret ; Tùm
ob difficultates , quæ haberi potuiſſent
circà alteram nullitatem per prædeceſsũ
hæredis inſtituti , & àn vocatio ſubſtitu-
torum eſſet per vulgarem,vel per meram
fideicommiſſariam ; Tùm etiam quia
mors vxoris teſtatoris iam euenerat per
multos annos , vndè propterea , medio
tempore, potuiſſet idem teſtator com-
modè nouam diſpoſitionem ordinare ,
quam neglexit;Ex hoc enim non impro-
babile argumentum reſultare videbatur,
quod idem teſtator ob dictũ vxoris præ-
deceſſum, habuerit teſtamentum pro ca-
ducato , ſeù reſoluto, ob immutatum re-
rum ſtatum , dum mors vxoris (quæ di-
ſcordiarum cauſa erat) produxerat re-
conciliationem , tàm cum patre, quàm
cum fratribus ; Vndè propterea ceſſabat
cauſa

cauſa indignationis, ob quam (iuxta vnam ſententiam) teſtamentum iracun-
9 diæ calore conditum, tanquàm ex ceſſante cauſa, reſolui dicitur, ex ijs, quæ habentur alibi deducta *hoc eodem tit.*; Quãuis enim hæc, in ſtricta iuris cenſura, & quando cauſa iudicialiter agenda eſſet, ſuas non leues haberent difficultates; Nihilominùs conſiderabilia videbãtur, ad effectum ſumendi honeſtum concordiæ temperamentũ inter fratres, qui conſilio acquiſcentes, concorditer controuerſiam terminarunt.

PLACENTINA HÆREDITATIS

PRO MICHAELE MORSELLIO CVM MAVRITIO.

Caſus variè deciſus per Rotam.

De inualiditate teſtamenti, ob præteritionem fratris, inſtituta turpi perſona; Et quis in propoſito dicatur turpis.

Et àn teſtamentum clerici ſubiaceat quærelæ inofficioſi, ex iſto, vel alio capite.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Diſtinguuntur puncti, ſiuè inſpectiones.*
4 *Illegitimi, àn dicantur turpes perſonæ etiam reſpectu extranei, vel ſolum reſpectu patris tantùm.*
5 *Quod indefinitè habeantur pro turpibus, ſeù infamibus.*
6 *Vbi agitur de inceſtuoſis, vel ſacrilegis planum eſt eos eſſe tales.*
7 *An filij clericorum in minoribus dicantur ſacrilegi, & ex damnato coitu negatiuè.*
8 *Secùs vbi adeſſet concubinatus formalis,*
9 *An, & qui dicantur naturales tantùm, vel ſpurij de iure ciuili.*
10 *Et qui de iure canonico.*
11 *Quod in hac materia attendi debeat ius ciuile.*
12 *Quod teſtamentum clerici non ſubiaceat querelæ inofficioſi, & de ratione.*
13 *Contrarium verius in hac ſpecie inofficioſitatis, à qua neque militaria teſtamenta excuſantur.*
14 & 15 *De eodem, & expenduntur rationes contrariæ opinionis.*
15 *De clericatu, vel alia bona qualitate tollente hanc turpitudinem in inſtituto.*

DISC. LXI.

1 CVm Ioan. Baptiſta, inſtituiſſet hæredem Mauritium filium illegitimum Hieronymi clerici, hinc Michael teſtatoris frater, fretus diſpoſitione text. *in l. fratres Cod. de Inoff. teſtamen.*, ob eius prætieritionem, turpi perſona inſtituta, iudicium inſtituit, ſuper dicti teſtamenti inofficioſitate; Et introducta per appellationem cauſa *in Rota coram Albergato, ſub die 30. Maij 1664.* pro teſtamenti validitate, ad fauorem Mauritij hæredis inſtituti, prodijt re-
2 ſolutio, à qua receſſum fuit *ſub die . . Iunij 1665.*, reſpondendo pro fratre actore, neque ampliùs de cauſa actum audiui, Vel quia concordata ſit, Vel quia defenſores mutauerit, dum ex mutatione cauſæ Patroni, frequenter prouenit etiam mutatio Aduocatorum.

In his autem diſputationibus, vltra quamplura in facto conſiſtentia, circa probationem affinitatis ſpiritualis, inter Hieronymum, & mulierem, ex qua Mauritius ſuſceptus fuit; Ac etiam circa probationem formalis, ac diuturni concubinatus, cum ſimilibus, de quibus, pro lau-

laudabili ſtylo, nullæ qualificatorũ Ad-
3 uocatorum partes eſſe ſolent; Quatenùs
pertinet ad ea, quæ iuris ſunt, tres erant
puncti; Primò ſcilicèt, an ſpurij dicen-
di ſolum veniãt in propoſito turpes per-
ſonæ, in ordine ad teſtamentum patris,
non autem extranei; Secundò, quæ ille-
gitimitatis qualitas, ſeù ſpecies ad hunc
effectum deſideranda veniat, vt illegiti-
mus dici valeat turpis perſona; Et ter-
tiò, an diſpoſitio dicti text. *in l. fratres*,
habeat locũ in teſtamento clerici, necnè.

Quatenùs pertinet ad primum; Quã-
uis non deſint volentes, vt illegitimi ve-
niant ſolum ſub nomine turpis perſonæ
4 ad hunc effectum, in ordine ad teſta-
mentum patris, non autem extranei, vt
credunt *Rolan.*, *Cagnol.*, *Gaill.*, *Simon
de Pret.*, *& alij relati per Theſaur. deciſ.*
126. *num.* 2.; Attamen magis communi-
ter eſt recepta opinio *Azonis*, vt indefi-
nitè ſpurius dicatur ad hunc effectum
turpis perſona, quamuis, non à teſtato-
re, ſed ab alio ſit procreatus, vt cæteris
relatis *idem Theſaur. deciſ.* 126. *num.* 6.,
vbi teſtatur ità fuiſſe deciſum; Cum
enim text. *in d. l. fratres*, etiam leuis no-
5 tæ maculam attendat, ibi, *ſi ſcripti he-
redes infamiæ, vel turpitudinis, vel leuis
notæ macula aſpergantur*; Hinc proindè
ſufficit, vt vna ex his tribus qualitatibus
concurreret, vt firmant *Faber in* §. *ſoror
num.* 2. *&* 3. *Inſtit. de Inoff. teſtamen.*,
Maluaſ. conſil. 24. *num.* 57. *& ſequen.
Honded. conſ.* 47. *num.* 14. *& ſeq. lib.* 2.
apud quos concordantes, ideoque Scri-
bentes pro teſtamentario in hoc motiuo
non multum inſiſtebant, ſed magis in
alijs duobus, quoniam ſpurios, ad hunc,
& ſimiles effectus, inter infames, atque
legi exoſos numerari, videtur magis cõ-
munis opinio, ex deductis *per Theſaur.
d. deciſ.* 126. *Mart. de ſucceſſ. par.* 1. *qu.*
26. *artic.* 2. *num.* 9.

Quo verò ad ſecundum punctum, il-
lius reſolutio nimium pendebat à facto,
àn ſcilicèt conſtaret, necnè de affinitate
ſpirituali, inter Hieronymum, & mu-
6 lierem, ex qua Mauritius ſuſceptus fuit.
Iſta enim qualitate poſita, planum erat,
vt vtroque ciuili, & canonico iure atten-
to, iſte dicendus eſſet turpis, vtporè ex
inceſtuoſo, ac damnato, & punibili coi-
tu procreatus; Vbi verò, iſta circum-
ſtantia deficeret tunc dicebam ſcribens
pro actore more Aduocati, vt adhuc iſte
dicendus eſſet illegitimus ex damnato,
& ſacrilego, ac punibili coitu procrea-
tus, dum pater erat clericus.

Verùm vbi in facto non benè iuſtifi-
caretur altera circumſtantia, formalis,
ac diuturni concubinatus, quæ ex hac
parte ſupponebatur, tunc reflectendo ad
veritatem, agnoſcebam, quod motiuum
7 non ſubſiſteret, quoniam ex veriori, ma-
giſque recepta ſententia, inceſtuoſi, ac
ſacrilegi, dicendi ſunt ſolum illi, qui
procreantur à clericis ſæcularibus con-
ſtitutis in ſacris, vel à clericis regulari-
bus profeſſis, vtporè ſolemni caſtitatis
voto iam adſtrictis, ob cuius violatio-
nem, coitus dicitur ſacrilegus, ac dam-
natus, & punibilis; Secùs autem in cle-
ricis in minoribus, in quibus dicta ratio
violationis voti non intrat, ex ijs, quæ
cæteris relatis plenè collecta habentur
*per Carol. de Graſſ. de effect. cler. in præ-
lud. num.* 29. *& ſeqq.*, *& Lucidor. de ille-
git. cap.* 1. *num.* 1. *&* 2. *&* 5. apud quos
cæteri; Taliſq; eſt communis vſus, quod
filij clericorum in minoribus, habentur
pro fornicarijs tantùm.

Secùs autem, vbi in facto benè pro-
bata eſſet dicta circumſtantia concubi-
natus, quoniam, cum etiam clericis in
8 minoribus ſit prohibitus, & punibilis
cõcubinatus de iure canonico, & clariùs
per Sac. Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Reformat.
cap.* 14. cum ibi deductis *per Barboſ. in
collectan. & per Carol. de Graſſ. vbi ſupra
in prælud. num.* 49. *Farinac. quæſt.* 138.
par. 1. *Bellett. diſquiſ. cleric. tit. de pæn.
cleric. cap.* 3., hinc proindè idem reſul-
tabat effectus, adeò vt ea qualitas, quæ
attento iure ciuili in laicis prodeſt, in
clericis attento iure canonico noceat.

Vbi verò, iſta quoque circumſtantia
ceſſaret, diſputatum fuit, an in propo-
9 ſito attendenda eſſet diſpoſitio iuris ci-
uilis, qua attenta, generaliter, ac inde-
finitè, omnes dicuntur ſpurij, qui dici
non poſſunt veri naturales tantùm, qua-
les ſunt habentes requiſita de eodem iu-
re ciuili deſiderata, vt ſcilicèt ſuſcepti
ſint ex concubina domi retenta, in ſche-
mate, & figura matrimonij, vt *per Pa-
leot. de noth. & ſpur. cap.* 12. *Mantic. de
conιect. lib.* 11. *tit.* 11. *Mart. de ſucceſſ. par.*
1. *quæſt.* 16. *art.* 1. cum alijs *per Lucidor.
de illeg. in prælud. num.* 2. *& ſeq. & Rota*

*deciſ.*254. *par.* 2. *diuerſ.*; Vel potiùs attendenda eſſet diſpoſitio iuris canonici,
10 qua attenta generaliter dicuntur naturales tantùm illi, qui dici non poſſunt adulterini, vel inceſtuoſi, ſiuè ſacrilegi, ex deductis per eumdem *Lucidor.* vbi ſupra, *& Rot. in diſcurſu poſt dec.*811. *par.* 1. *diuerſ. Michalor. de fratr. par.* 3. *cap.* 2. *num.* 26.

Probabilius antem (etiam in ſenſu veritatis) dicebam, vt diſpoſitio iuris ciuilis in hòc propoſito attendenda eſſet,
11 (quidquid, non diſtinguendo vnum ius ab altero, ponderet *Theſ. iun. in addit. ad d. deciſ.* 126. *Theſaur. ſen.*); Quoniam, vt *ex Abb. in cap. tanta num.* 12. *qui filij ſint legitimi*, aduertitur *in dicto diſc. poſt dec.* 811. *par.* 1. *diuerſ. numer. penult. & fin.* cum alijs *per Lucidor. d. prælud. num.* 18., in hac ſucceſſionis materia, non ius canonicum, ſed ciuile attendi debet, vt etiam pluries aduertitur *ſub tit. de ſucceſſion.*, ad materiam graduum, vt non accedente expreſſa diſpoſitione in contrarium, illorum computatio, ad limites iuris ciuilis, non autem canonici, facienda ſit.

Demùm quoad tertium punctum; Scribentes pro teſtamentario, fundamentum conſtituebant in doctrina *Abb.*
12 *in cap. quia nos num.* 4. *de teſtamen.*, vbi firmat, quod teſtamenta clericorum non ſubiacent quærelæ inofficioſi, ex duplici ratione per eum aſſignata; Primò ſcilicèt, quia text. in eodem *cap. quia nos* liberam teſtandi facultatem clericis tribuit, ponderando illud verbum *liberè*; Et ſecundò, quia clerici dicuntur milites Chriſti, ideòque gaudere debent omnibus priuilegijs, quibus potiuntur milites ſæculi, dum inter militaria priuilegia, eſt iſtud, vt eorum teſtamenta inofficioſi quærelæ non ſubiaceant, iſtamque doctrinam referunt, & ſequi videntur *Surd. conſ.* 259. *num.* 10. *Gratian. diſcept.* 464. *num.* 16. *Andreol. controu.* 326. *num.* 6. *Bellett. diſq. cler. tit. de bon. cler.* §. 7. *num.* 6.

Verùm his non obſtantibus, contrarium credebam probabilius in hac ſpecie inofficioſitatis, quidquid ſit reſpectu aliarum ſpecierum reſultantium à quadam ſubtilitate iuris, quoniam ab iſta
13 proueniente ab inſtitutione turpis perſonæ, neque militaria teſtamenta exempta ſunt, ex ea ratione, vt id ſit inductum in odium ipſius perſonæ inſtitutæ, non autem ob prohibitionem factam teſtatori, vt aduertit *Marta de ſucceſſ. par.* 1. *quæſt.* 26. *art.* 2. *num.* 25.; Ideòque meritò in iure nõ reperitur hoc priuilegium conceſſum militibus priuilegiatis, vt attributum legitur circa ea; quæ pendent à ſubtilitate iuris, circà ſolemnitates, vel circà neceſſitatẽ adhibendi honorabilem titulum inſtitutionis cum ſimilibus.

Quo verò ad alteram rationem, deſumptam ex diſpoſitione text. *in d. cap. quia nos*; Vltrà ponderationes, de quibus *ſupra diſc.* 34., occaſione facultatis
14 teſtandi, quæ exindè deſumitur etiam in filijsfamilias, quod ſcilicèt d. Ḿ Decretalis, ſolum edita fuerit, ad tollendum obſtaculum inteſtabilitatis, quod habent clerici, vt illud quod militat in bonis eccleſiaſticis, non procedat in patrimonialibus, ſeù prophanis ex ibi deductis; Aduertebam rectè congruere etiam à fortiori rationem ſupra aſſignatam in teſtamento militari, quoniam
15 illigitimi, excepta obligatione alimentorum, (circa quæ ius canonicum, inhærendo cuidam naturali æquitati, ſeù parentum punitioni, iuris ciuilis rigores relaxat, magiſque benignè ergà illegitimos ſe gerit); In reliquis, illi ſunt magis exoſi ipſi iuri canonico, quàm ciuili, ideòque prorsùs improprium eſt, vt id quod fauore illegitimorum, prohibitum eſt laicis, cum illegitimis, & ex peccato procreatis, permiſſum eſſe debeat clericis, & perſonis eccleſiaſticis ex diſpoſitione iuris canonici, quod magis eos abhorret.

Agitur etiam in prima deciſione edita pro validitate teſtamenti, de inſtituti
16 legitimatione, reſultante à clericatu, per quem, ad inſtar ingreſſus in Religionem, iſta infamia purgari dicitur, iuxtà ea quæ ponderantur per *Theſaur. dicta deciſ.* 126. *num. fin.*, quoniã Aliud eſt agere de vera, & formali legitimatione ad effectum capacitatis ſuccedendi ipſimet patri, vel in fideicommiſſis, & feudis, ac ſimilibus, ad quos effectus iſta ſpecies legitimationis non ſufficit; Aliud verò eſt ad effectum abluendi maculam infamiæ; Verùm iſtud fundamẽtum corruebat ex facto, dum ex hac parte docebatur, quod clericatus fuerat ſuſceptus

ſceptus poſt mortẽ teſtatoris, et ſic poſt iam factum caſum ſucceſſionis, ideoque in poſteriori diſputatione motiuum neglectum fuit.

VELITERNA

PRO

HÆREDE CÆSARIS MACIOTTI

Reſponſum pro veritate.

Teſtamentum conditum in ſtatu, quo teſtator filios non habebat, àn mutato ſtatu, atque filijs procreatis, ceſſet quoad omnia, etiam legata ad pias cauſas, vel potiùs iſta egeant, expreſſa, & ſpeciali reuocatione.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *An legata ad pias cauſas veniant in generali diſpoſitione, vel egeant mentione ſpeciali.*
3 *De repetitione admittenda, vel excludenda.*

DISC. LXII.

1 CÆſar, & Marta fratres inſimul viuẽtes, ob peſtem in loco craſſantem, ad imminentem vtriuſque mortis caſum cogitando, teſtamentum in eadem charta condiderunt, in quo vnus, alterũ ſuperſtitem inſtituendo, in caſu mortis vtriuſq; ſinè filijs legitimis, & naturalibus, plura ordinarũt legata, tàm pia, quã prophana, vniuerſum ferè aſſem abſorbentia; Cumq; defuncta Marta, ſuperſtite Cæſare, hic, vxore poſtmodùm ducta, morti proximus, aliud condiderit teſtamentum, in quo, præuia dicti alterius reuocatione, hæredem inſtituit ventrem prægnantem vxoris, atque in eius defectum ipſammet vxorem; Hinc ſequuta Cæſaris morte, antequàm ſperatus partus luci ederetur, pro veritate requiſitus fui, àn legata contenta in primo teſtamento deberentur, & quæ

Quoad bona Cæſaris, ſiuè poſthumus perfectè naſceretur, ſiuè non, cenſui planam eſſe negatiuam, nulla ſcilicèt legata deberi, ſtante poſteriori perfecto teſtamento, per quod præcedens euanuit; Licèt enim apud pleroſque dubitatum fuerit, àn diſpoſita ad pias cauſas, ſub generali reuocatione veniant, vel potiùs egeant mentione ſpeciali, atque iuxtà
2 hanc ſecundam partem, fauore cauſæ piæ teneant *Oldrad.* & cæteri relati *per Mantic. de coniectur. lib. 3. tit. 3. num. 47. Rouit. deciſ. 56. num. 2.*; Verior tamen, atque vbique recepta eſt contraria ſententia, quam tenent *Bart. conſ. 76. Bald. conſ. 22. lib. 1.*, & cæteri, quorum auctoritate ità benè firmatur *per Rot. dec. 721. num. 5. par. 2. recen.*, & plenè ex auctoritatibus, & deciſionibus ab eis collectis probant *Rouit. d. deciſ. 56.*, & alij relati *per Rubeum de teſtamentis ad pias cauſas cap. 66. num. 214. cum pluribus ſequen.*, præſertim vbi agitur de teſtamento cõdito de tempore alicuius imminentis periculi ſecum ferentis præſuppoſitum, vt tunc mors ſequi deberet, vt benè ponderatur *apud Rouit. deciſ. 56.*; Idq; etiamſi poſthumus non naſceretur.

Per eius enim natiuitatem, quamuis hoc poſteriùs teſtamentum non adeſſet, prius ceſſaret, etiam quoad legata & particulares diſpoſitiones, dum præteritio ignoranter facta eſt ideoque non intrat diſpoſitio *text. in Auth. ex cauſa Cod. de liber. præter.*; Neque in hoc pia cauſa videtur priuilegiata, cum eius fauor percutiat concernentia ſolemnitatem, eiuſque defectus, ac alios reſultantes à diſpoſitione Iuris poſitiui ſuppleat, non autem ea, quæ concernunt defectum voluntatis, quæ piæ cauſæ fauor non ſupplet, vt ſæpiùs in præcedentibus; Clarius verò quia dicti teſtamenti tenor oſtendebat, vt ita diſpoſitum eſſet, cum præſuppoſito mortis vtriuſque ſine filijs, in quorum caſu aperta erat diſponen-

tium voluntas, à veriſimilitudine etiam comprobata, non ità profusè diſponendi.

Quo verò ad bona Martæ alterius teſtatricis; Quatenus adeſſent (quod improbabile videbatur, dum innupta deceſſerat, atque bona proueniebant ab vtroque parente, quorum ſucceſſio ſoli Cæſari fratri delata erat ex Statuto Vrbis obligante ad ſolam dotationem fæminæ); Adhuc dicebam, vt expectandus eſſet exitus partus; Si enim ille perfectè edebatur, certum pariter videbatur legata non deberi, dum conſtabat quod teſtamentum ordinatum eſſet, ſub hoc præſuppoſito, & conditione mortis vtriuſque ſinè filijs, in quorum caſu, improbabile eſt, quod Marta voluerit ab vniuerſo eius aſſe nepotes ex dilecto fratre excludere, diſtribuendo omnia bona, nedum locis pijs, ſed etiam coniunctis, & vicinis, eo modo quo fieri ſolet per eos, quorum domus omninò clauditur, Ideoque credebam quod ſolum pro prudentis Iudicis arbitrio adimplenda eſſent ea pia legata, quæ veriſimiliter per teſtatricem facta eſſent, quamuis ad caſum ſuperexiſtentiæ filiorum fratris cogitaſſet; Adinſtar eorum, quæ per DD. habentur ad materiã *dictæ auth. ex cauſa*, ſiuè ad alteram *text. in l. ſi vnquam Cod. de reuoc. donat.*

Et quamuis dicta conditio *ſi ſine filijs*, cum clauſula, *& non aliàs*, per quam præcisè teſtantium voluntas probabatur, adiecta eſſet occaſione cuiuſdam pij legati ſcut. 100. pro miſſis celebrandis, at-
3 que regula ſit pro excluſione repetitionis, vbi alia legata concepta ſunt per periodos ſeparatos perfectam orationem habentes, cum diuerſitate rerum, & perſonarum *vt ex theor. Bart. & aliorum in l. in repetendis ff. de leg.* 3. habetur *dec.* 530. *num.* 6. *par.* 1. *rec. &* 541. *num.* 9. *cum ſequen. par.* 5.; Nihilominus in hac materia ſpectari debet veriſimilis voluntas, quæ ex coniecturis etiam elicita primum locum obtinet pro repetitione attendenda, quamuis Iuris regulæ contradicant, vt benè *Mantic. de coniectur. lib.* 10. *tit.* 6. *num.* 25. *Menoch. lib* 4 *præſumpt.* 180. *num.* 2. *& per tot.* apud quos concordantes; Iſta autem veriſimilitudine, alijſque coniecturis, & facti circumſtantijs attentis, clara videbatur voluntas ità non diſponendi, quatenus filij ex fratre ſupereſſent, quodque conditio occaſione vnius legati ſpecificata, demonſtraret in reliquis voluntatem diſponentium; Potiſſimè inſpecta qualitate legati magis pij pro celebratione ſcilicet miſſarum in ſuffragium animæ, vt in ſpecie conditionis ſi ſinè filijs adiectæ vni legato, quod cenſeatur in alijs repetita *Bart. in d. l. repetendis circa fin.*, *quem ſequuntur Capra conſ.* 6. *nu.* 3. *cum ſequen. Mantic. dicto tit.* 6. *num.* 17. *Menoch. dicta præſumpt.* 180. *num.* 21. *cum ſequen.*, apud quos concordantes.

Quatenus verò poſthumus non naſceretur, tunc licet aliqua non improbabilis dubietas ſubeſſe poſſet, ex motiuo ceſſantis præſuppoſiti, quod tunc vterque ex peſte decedere deberet, adeò vt ſi Marta cogitaſſet ad fratris incolumem ſuperuiuentiam, citrà periculi occaſionẽ, veriſimiliter ita non diſpoſuiſſet, cum diſponendi modus, præſertim diſtributio veſtium, ac ſuppellectilium erga vicinos, & beneuolos, id clare probaret, Nihilominus durũ eſſe dixi in foro id obtinere, vndè propterea reſeruaui maturius iudicium, quando eueniret caſus quem puto non eſſe ſequutum, dum amplius de controuerſia actum non audiui.

VITERBIEN.

SVCCESSIONIS

PRO

MONASTERIO VISITATIONIS

CVM

BVSSIS

Caſus ſopitus per concordiam.

De reuocatione, ſeù ademptione contentorum in teſtamento per ſub.

ſubſequentem conuentionem, in qua, diſponendo de illis, de quibus in teſtamento diſpoſitum fuerat, reſeruetur facultas diſponendi, Et àn iſta ad exercitium deducta dicatur, ſi teſtator cum dicto riori teſtamento decedat.

SVMMARIVM

1 *Facti ſeries.*
2 *Teſtamentum conditum tempore inhabili àn reualidetur per ſuperuentam habilitatem,*
3 *Ademptio prioris diſpoſitionis per ſecundam àn ceſſet, itaut prior reuiuiſcat per impugnationem ſecundæ.*
4 *Facultas diſponendi percutit nouam voluntatem futuram.*
5 *Declaratur concluſio, de qua n. 2.*
6 *De ademptione legati, ſeù vltimæ voluntatis per alienationem inter viuos, quamuis hæc eſſet reuocabilis.*

DISC. LXIII.

1 VALERIVS Buſſus, vnicum habens filium Petrũ Franciſcum, de anno 1608. per apocam, huic aſſignauit quædam bona, reliqua verò pro ſe retinuit; Anno verò ſequenti, teſtamentum condidit, in quo hæredem inſtituit dictum filium in bonis vt ſupra aſſignatis, de reſeruatis autem, diſpoſuit, vt per quoſdam exequutores exigerẽtur fructus, qui ſingulis annis deberent inueſtiri pro quodam multiplico ad fauorem familiæ ordinato; Ortis autem, occaſione forſan dicti teſtamenti, diſcordijs, atque ad forũ deductis, nõnullis prætenſionibus filij contra patrem, de anno 1612. deuentum eſt ad concordiam, per quam, pater conſtituit filium vſufructuarium vniuerſalem, ſub diuerſis pactis, & conditionibus, præſertim ſibi reſeruatæ facultatis de dictis bonis, quoties ei placebit, libere diſponendi, per modum vltimæ voluntatis; Atque illinc ad biennium, abſque alio teſtamento, vel diſpoſitione, pater obijt.

Sequuta verò demum de anno 1654. morte dicti Petri Franciſci, condito teſtamento, in quo, ſcripta hærede in legitima Maura Hyacintha vnica filia moniali, profeſſa in Monaſterio Viſitationis, hæredes inſtituit agnatos collaterales, cum fideicommiſſo ad fauorem familiæ; Hinc occaſione firmandi ſtatum hæreditarium pro detractione legitimæ, duæ præſertim ortæ fuerunt cõtrouerſiæ cõpromiſſæ in meritiſſimumCardinalem Brancaccium eiuſdem Ciuitatis Epiſcopum, atque diſputatæ etiam in Curia coram peritiſſimo Prælato, quem idem Cardinalis in eius Aſſeſſorem elegerat; Primò ſcilicet, àn per facultatem diſponendi per vltimam voluntatem, quam Valerius in dicta concordia ſibi reſeruauerat, cenſeretur diſpoſuiſſe, dictaque facultate vſum eſſe per dictum præcedens teſtamentum, cum quo, non dato alio reuocatorio, obijſſe dicebatur; Et ſecundo àn per dictam concordiam cenſeretur receſſum à diſpoſitione in dicto iam condito teſtamento ordinata circa multiplicum ad fauorem familiæ.

Quoad primum; Scribentes pro illis de familia, qui cum dicti multiplici faciendi detractione, prætendebant hæreditatem vltimi teſtatoris notabiliter
2 diminuere, fundamentum conſtituebant *in l. ſi quis filio S. irritum ff. de iniuſto, rupto, & irrito teſtam.* per quem textũ diſponitur, vt teſtamentum conditum de tempore inhabili, reualidetur per ſuperuenientem habilitatem, iunctam cum inditijs continuatæ voluntatis, vt obſeruant *gloſ. in l. 1. S. 1. ff. de legat. 3. vbi Bart. num. 6. Caſtrenſ. num. 4.* & cæteri, *ac etiam in l. ſi cui militi Cod. de militar. teſtam.*, atque hunc dicebant eſſe caſum, cum etiam poſt dictam concordiam, ortis alijs diſcordijs, & controuerſijs, dictus Valerius, in vim pacti reſolutiui, declarauerit dictam concordiam reſolutam, ſententiam etiam deſuper à Iudice primæ inſtantiæ in partibus reportando, in gradu autem appellationis per AC. reuocatam.

Contrarium ego ſcribens pro Monaſterio ſubſtinebam, quoniam cum ſecundus actus in concordia contentus, clarè incompatibilis eſſet cum priori diſpoſitione, hinc proinde importare dicitur iſtius ademptionem, ac formalem receſſum à priori voluntate, vt infrà in al.a inſpe-

inſpectione habetur; Hoc autem poſito, quamuis hæc ſecunda reuocata eſſet, non tamen bona ità adempta reincidunt
3 in priorem cauſam, niſi nouæ voluntatis priori conformis, probationes, vel inditia accedant, vt probant *text. in l. cum ſeruus, & l. rem legatam ff. de adimen. legatis* §. *ſi rem ſuam Inſtit. eod. cum concord. per Cancer. par. 3. var. cap. 20. n. 259. cum ſequen. Cauagnol. conſult.* 44. *Harpreſt.* §. 1. *Inſtit. de adempt. legatorum n.* 20. & punctualiter *Rota in Reggien. bonorum* 23. *Ianuarij* 1647. *coram Corrado*, vbi plenè agitur de puncto, àn bona, quæ pater poſt ordinatum teſtamentum per actum translatiuum dominij filijs aſſignauerat, ſub reſeruata facultate diſponendi, cadant ſub fideicommiſſo indicto præcedenti teſtamento ordinato, & reſoluitur negatiue; Neque in hoc dabatur auctoritas in contrarium, quæ probaret, vt per ſimplicem pœnitentiam ſecundi actus, cenſeretur renouata præcedens diſpoſitio per dictum actum adēptiuum reuocata; Potiſſime verò, quia non improbabiliter dici poterat, vt etiã à dicta reuocatione teſtator receſſiſſet per acquieſcentiam ſecundæ ſententiæ iudicis appellationis, declarantis non concurrere ex parte filij eam inobedientiam, & contrauentionem, ſub cuius conditione dicta reuocandi facultas ſeù pactum reſolutiuum, conceptum erat, dum non appellando, paſſus erat, eam tacere tranſitum in iudicatum.

Ac etiam quia diſponendi facultas
4 concepta legebatur per verba importantia voluntatem futuram, ibi. *Reſeruandoſi facoltà di diſporre ogni volta che ad eſſo piacerà*, per quæ verba demonſtrari videtur, vt neceſſaria ſit noua voluntas ad *notat. per Bart.* & alios *in l. centeſimis* §. *finali ff. de verb. oblig.*

Et reſpondendo ad obiectum deductum *ex d. l. ſi quis filium* §. *irritum* di-
5 cebam; Primò quod benigna dicti textus interpretatio principaliter innititur fauori teſtamenti, & ne quis decedat inteſtatus; Hæc autem ratio in præſenti non intrabat, quoniam hæc inſpectio non percutiebat inualiditatem ſeù reuocationem totius teſtamenti, ſed admittendo, quod defunctus deceſſiſſet teſtatus, id importabat ſolam ademptionem, ſeù ceſſationem legati, vel particularis diſpoſitionis, quæ validitati teſtamenti non præiudicat.

Et ſecundò clariùs, quoniam vt ex eodem textu, ac DD. ſupra allegatis liquet, eatenus ob ſuperuentam habilitatem reualidatur teſtamentum de tempore inhabili conditum, quatenus probationes, vel inditia perſeuerantis voluntatis concurrant, ideoque neceſſaria eſt probatio voluntatis reuerſiuæ ad priorem diſpoſitionem, eiuſque reintegratiuæ, quod eſt quid magis, ob intermedium actum contrarium.

Eo potiſſimè conſiderato, quod in caſu dicti textus, inhabilitatio erat inuoluntaria, proueniens ex impedimento legis, quo ceſſante, cum fauorabile ſit decedere teſtatus, idcircò; Vel in dubio præſumenda eſt voluntatis perſeuerantia, adeout, non docto de contrario, hæc ſola præſumptio iuxtà vnam opinionem ſufficiat; Vel vbi iuxta alteram, illa ſufficiens non eſſet, leuiores tamen probationes, vel minora inditia ſufficere videntur; Secus autem vbi impedimentum prouenit ex actu mere voluntario; Iſto enim caſu (quantum tunc, hæc diſputando, obſeruare licuit) omnes concordare videntur, vt noua voluntas etiam ſolemnis, neceſſaria ſit, cum importare videatur omninò nouam diſpoſitionem; Ob ſubſequutam autem concordiam iſta non potuerunt maturius diſcuti, neque deinde occaſio dedit vt ad veritatem maturius punctus examinari potuerit.

Quoverò ad alteram inſpectionem; Illam dicebam videri planam, quod ſci-
6 licet per ſubſequentem actũ inter viuos translatiuum dominij, tanquam per ſpeciem alienationis, receſſum dicatur à priori diſpoſitione, quamuis iſta contineret in certis caſibus facultatem reuocandi *ad text. in l. pater* §. *hortos ff. de adimen. legat.* & firmant DD., de quibus *Cancer. dicta par. 3. var. cap.* 20 *n.* 260. & 265. *Cauagnol dicta conſult.* 44. *num.* 8. *cũ ſequen.*; Et in ſpecialibus terminis aſſignationis bonorum factę per patrem filijs in vita poſt teſtamentum, vt per hũc ſecundum actum cenſeatur receſſum à teſtamentaria diſpoſitione in hac parte alterata *Eugen. conſ.* 68. *nu.* 17. & *ſequen. lib.* 2. *plenè Rota in allegata Reggien. Bonorum coram Corrado.*

Idque non negabatur per Scribentes in

in contrarium, ſed inſiſtebatur in eo puncto, quod dicta aſſignatio non eſſet tranſlatiua dominij, & ſic non importaret alienationem, ex qua ademptio reſultare dicitur, ſed ſimplicem aſſignationem iure peculij, vt regulariter in dubio præſumitur; Verum contrarium eſſe probabilius oſtendebatur, ex clauſulis, & verbis dictæ conuentionis, iuxta ea, quæ in propoſito plenè deducta habentur *in allegata Reggien.*, & in alia præcedenti *coram eodem impreſſ. dec.*387. *par.*9. *rec. repetit. dec.* 110. *poſt Merlin. de pignor.*; Atque ſuper hoc puncto fuit maior, ac ferè tota diſputatio, in examinando ſcilicet coniecturas, aliaſque circumſtantias, vnam vel alteram voluntatem ſuadentes, quæ hincindè ponderabantur, ſed (vt dictum eſt), concordia ſubſtulit occaſionem vlterioris diſputationis.

FARFEN.
TESTAMENTI
PRO
VALENTINO
CVM
SIENA DE IPOLITIS

Caſus diſputatus coram AC. ſub incerto exitu.

An, & quando per lapſum temporis, cenſeatur reuocatum teſtamentum, illudque habitum pro neglecto, potiſſimè fauore venientium ab inteſtato, atque ceſſante cauſa indignationis, quæ vigebat de tempore teſtamenti; Et qualis declaratio in hoc ſufficiat.

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 Solus lapſus temporis non ſufficit ad tacitam reuocationem, vel oblitationem teſtamenti, niſi alia adminicula concurrant.
3 Quando dicantur adminicula ſufficientia, & quomodo decidenda.
4 De materia obliuionis reſultantis ex lapſu longi temporis.
5 Quomodo concipi debeat declaratio ſuper reuocatione teſtamenti, & quando hæc ſufficiat.
6 De teſtamēto condito calore iracundiæ, ān valeat, & quid operetur ceſſatio dictæ cauſæ, & reconciliatio.
7 De alio caſu, & quod ſecundum teſtamentum, etiam imperfectum attendatur pro declaratione voluntatis reuocandi primum.

DISC. LXIV.

1 DE tempore quo Decius, aliquā habebat indignationem, cum Valentino Fratre, in læthali infirmitate, teſtamentum condidit, in quo, indignationis cauſam exprimendo, dicto fratre præterito; Sienam ſororem inſtituit; Poſtmodum vero conualeſcens, atque per decennium, & vltra ſuperuiuens, ſe conciliauit, atque cum fratre beneuolè egit, plurieſque declarauit, ſe velle, vt bona deferrentur ei, cui de iure, nulla dicti teſtamenti ratione habita, vtpote in ſtatu indignationis conditi; Sequuta verò eius morte, cum inteſtata ſucceſſio ad formam Statuti vrbis 146., ſoli fratri debita eſſet, excluſa ſorore, hinc prætēdebat iſta, fratrem excludere ex dicto teſtamēto, ideoque introducta deſuper lite coram AC.

Pro fratre ſcribens, circa profeſſionis initia, dicebam (etiam cum aliquo ſenſu veritatis), quod de teſtamento nulla ratio habenda eſſet, ex tribus, quæ vbi etiam ſingulariter ponderata, difficultatem pati poſſent, attamen ſimul iuncta, vnum alterum coadiuuando, id bene concludere videbantur; Primo ſcilicet ob lapſum longi temporis; Secundo ob

ceſſa-

ceſſatam cauſam aliter diſponēdi; Et tertio, ob dictam declarationem.

Quatenus igitur pertinet ad lapſum temporis; Aduertebam, quod antiquiori tempore ex *Codicis* Theodoſiani diſpoſitione dubium erat, àn ſolus lapſus longi temporis decem annorum corrue-
2 re faceret teſtamentum, quod ita pro reuocato, ſeu neglecto haberetur; Quarè ad hanc dubietatem tollendam, Iuſtinianus conſtitutionem edidit *in l. ſancimus C.de teſtamen.*, per quam diſponitur, vt ſolus lapſus temporis id non operetur, niſi alia accedant eiuſdem voluntatis inditia, vt aduertit *Marta de ſucceſſ. par.4.q.4.art.2.num.* 42. & admittunt omnes, de quibus infrà occaſione, agēdi de declaratione reuocandi teſtamētum.

Qualia verò ſint adminicula, quæ in propoſito ſufficiant, necuè, certam, ac determinatam regulam non habemus, quoniam eſt quæſtio voluntatis, ideoq;
3 potiùs facti, quàm iuris, et conſequenter pro facti qualitate decidenda, iuxtà ea, quæ nimium frequenter in huiuſmodi ambiguis, & coniecturalibus materijs habentur; Adeòut leguleicam ſimplicitatem verè continere videatur quæſtio per noſtros diſputari ſolita, an ſufficiat, vt decennium incœptum ſit, vel oporteat vt illud ſit complètum; Iſta etenim quæſtio congrua eſſet, quando vis eſſet in tempore, ex quo talis operatio reſultaret, ſecùs autem vbi diuturnum ſilentium deducitur tamquam vnum ex adminiculis, cum alijs coniungendū, quoniam menſium, vel dierum differentia, non videtur in hoc attendenda, cum decennij ſpatium conſideretur ob regulam
4 deductam ex text. *in l. peregrè ff. de acquir. poſſeſſ.* vbi *Bart.*, & alij, ſuper præſumpta obliuione, circà quam præciſa regula temporis non cadit, quoniam ſtant ſimul, vt ea neque per 15., vel 20. annos inducatur in vno, et in altero inducatur per minus tempus decennij, Ideòque dicitur materia arbitraria adnotata per DD. *in eadem l. peregrè*, de quibus *Menoch. de arbitr. caſ.*26., & aduertit etiam *Rota in Bonon. parochialis 9. Iunij 1664. coram Taia*; Et habemus etiam ad materiam text. *in l. procula ff. de probat.* ſuper præſumpta ſolutione deducta ex longi temporis ſilentio ponderari ſolito ex adminiculis, vt in ſua materia *ſub tit. de credito*, cum ſimilibus; Vndè propterea punctus eſt in alijs adminiculis, ac facti circumſtantijs, ex quibus, in vno caſu breuius tempus ſufficere poteſt, in altero autem longius non ſufficiat.

Quo verò ad alterum punctum declarationis reuocandi teſtamentum; Paritèr DD. nimium ſe inuoluere videntur, an
5 ſufficiat ſimplex declaratio reuocandi teſtamentum, alio non expreſſo, vel neceſſaria ſit declaratio, vt id fieret in gratiam venientium ab inteſtato, et quid vbi dictum ſit fieri animo alterum condendi, quod poſteà conditum non ſit, vel inutiliter; Super hoc autem, licèt *Gratian. diſceptat.* 558. & 763. plura deducat ad probandum, vt neceſſaria ſit declaratio expreſſa, vel ſaltim coniecturata, id faciendi fauore venientium ab inteſtato; Siuè quod allegata ratio confectionis alterius teſtamenti inducat præciſam voluntatem, eatenùs reuocandi, quatenùs alterum teſtamentum validè fiat.

Nihilominùs, huiuſmodi rigores, magis communiter ſunt reiecti, quoniam vbi confectio alterius teſtamenti adiecta non eſt pro expreſſa, & formali conditione reuocationis primi, adeò vt dici poſſit, quod teſtator noluit, decedere inteſtatus, ſed cum vno, vel cū altero, tūc verius eſt hanc expreſſionem non requiri, vt nominatim reprobato *Gratiano vbi ſupra*, firmat *Marta d.par.4.quæſt.4.art.1.num.43.& ſeqq.*, vbi examinat auctoritates, & fundamenta, quæ ab eodem *Gratiano* deducuntur, et benè probat *Fontanell. deciſ.50.num.2.cum ſeqq.*; Atque hanc opinionem ſequuta eſt *Rota apud Gregor.deciſ.446. & deciſ.652.par.4.recen. tom.3.*

Clariùs verò, vbi cum dicta declaratione, coniunguntur alia adminicula, præſertim illud lapſus longi temporis;, & alterum ſupra inſinuatum ceſ-
6 ſantis cauſæ indignationis, ob quam teſtamentum conditum fuit, cum excluſione veniētium ab inteſtato; Quidquid enim ſit, àn, & quando calor iracundiæ ſufficiat ad teſtamenti inualiditatem ex ijs, quæ habentur alibi *hoc eod. tit.*; Attamen vbi etiam non ſufficeret, adhuc tamen iſta circumſtantia, iuncta cum ſubſequuta recōciliatione, adminiculum præbent, cum alijs coniungendum ad hunc

hunc effectum, vt benè ad rem *Alciat. conſ.11.lib.9.in princ.*, & aduertitur *apud Gregor. d. deciſ.446.num.11.*; Ideoque ex his omnibus ſimul iunctis, pro inteſtata ſucceſſione mihi reſpondendum videbatur; Credo autem quod concordia cõtrouerſiæ finem dedit, dum poſt vnicam diſputationem, non audiui ampliùs actum eſſe de cauſa.

In hoc autem propoſito *in vna Amerina* pro Ianſelicibus, cum Vulpijs, diſputata coram A.C.; Cum teſtator annis
7 præcedentibus teſtamẽtum condidiſſet, cum diſpoſitione directa, vel obliqua, ad fauorem extraneorum, ſeù remotiorum, poſtmodùm verò aliud feciſſet teſtamentum coram parocho, & teſtibus ad formam *cap. cum eſſes*; Atque poſt diuturnum tempus, per vocatos in primo teſtamento, opponeretur, quod ſecundum à parocho repoſitum in archiuio publico loci, non eſſet formiter publicatum; Hinc, vltrà alia motiua deducta ex conſuetudine loci, & ex obſeruantia d. teſtamenti, alijſq; adminiculis; Põderabã ego ſcribens pro illis, qui huic ſecundo teſtamento nitebantur, quod cum illud ordinatum eſſet ad fauorem veniẽtium ab inteſtato, ità ſaltim reſultaret ſufficiens declaratio, ſeù probatio voluntatis, non moriendi cum primo teſtamento; Sed quod fieret locus ordini inteſtatæ ſucceſſionis per legem præſcripto, ad cuius normam, hæc poſterior diſpoſitio concepta erat, iuxtà deciſiones, & auctoritates, de quibus ſupra; Et conferunt quæ ponderantur *ſupra diſc.25.*

ROMANA
FIDEICOMMISSI DE VICTORIIS.
PRO CARAFIS CVM ROBERTIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Robertis, poſteà concordatus.

An, & quando, cancellatio, vel interlineatio, contenta in teſtamento cenſeatur conſultò facta, adeò vt importet reuocationem, vel ademptionem,

Et quid ſi inter ſcripturas Notarij, duæ eiuſdem teſtamenti ſcripturæ reperiantur, quæ nam dicenda ſit matrix, vel originalis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *De duplici ſcriptura præparante, & præparata fieri ſolita etiam in teſtamentis.*
4 *Si duæ ſcripturæ reperiantur, qualis dicatur matrix.*
5 *De eodem.*
6 *Subſcriptio Notarij denotat matricitatẽ.*
7 *Quomodo attendi debeant clauſula actũ, & alia ad effectum matricitatis.*
8 *Originales imbreuiaturæ ſolent lacerari, vel negligi.*
9 *De eodem concurſu duarum ſcripturarũ.*
10 *Etiam in minutis apponi ſolet clauſula actum.*
11 *Fictiones, & ſpecialitates non ſunt multiplicandæ.*
12 *Vt cancellatio operetur, debet eſſe conſultò facta.*
13 *Potiſſimè vbi verba caſſata ſunt legibilia.*
14 *Cui incumbat onus probandi conſultum, vel inconſultum.*
15 *Et quomodo concilientur auctoritates in hoc puncto.*

16 *Ponderatur differentia an teſtamentu continens cancellationes reperiatur penès teſtatorem, vel Notarium.*
17 *Præſumptio eſt contrà ademptionem.*
18 *Quod caſſatura referenda ſit ad accommodationem ſcripturæ.*
19 *Argumentum ſuperfluitatis eſt debile, & quando attendatur.*
20 *De differentia inter ſupplicationes, & ſcripturas Notarij ad intelligentiam* deciſ. Mohedani.
21 *De eadem* deciſ. Mohedani.
22 *Ex cancellatione reſultat præſumpta mutatio voluntatis, ex ſola præſumptione iuris contraria probatione elidibili.*
23 *Recenſentur præſumptiones dictam præſumptionem elidentes.*
24 *De eadem concluſione, de qua num. 8.*
25 *Vbi alia cancellationis cauſa adeſt, ad illam eſt referenda.*
26 *De concluſione vt matrix, vel imbreuiatura attendatur pro interpretatione prothocolli, vel inſtrumenti, quando procedat.*
27 *Quod fictiones, ac præſumptiones non ſint multiplicandæ.*

DISC. LXV.

1 Retenta facti ſerie, de qua *ſub tit. de fideicommiſſ. diſc.* 23.; Cum in quodam quinterno informi, quamplures adeſſent inſimul conſutæ ſcripturæ partim matrices, & partim copiæ, ſeù minutæ illius Notarij, qui de teſtamento, de quo agebatur, rogatus erat, atque præſertim ſimul iunctæ repertæ eſſent duæ ſcripturæ eiuſdem teſtamenti, vna in nitidum aliena manu redacta, à Notario ſubſcripta, et altera paritèr aliena manu ſcripta, continens quatuordecim circitèr caſſaturas, & apoſtillas, manu Notarij, abſque ſubſcriptione; Atque iuxtà deducta *d. diſc.* 23., ab vna ex dictis cancellationibus penderet interpretatio teſtamenti, quod attento tenore ſcripturæ in nitidū redactæ, atq; in prothocollo regiſtratæ, claram continebat vocationem illorum de Carafis, de illa verò dubitari poterat, quatenùs prima ſcriptura cancellata, & expurcata attendenda eſſet pro matrice, quodque cancellationes cenſerentur conſultò factæ, vndè propterea ademptionem importarent; Hinc proindè, vltrà aliàs inſpectiones, de quibus ibi; Quatenùs ad hanc teſtamentariam materiam pertinet, de duobus acerrimè diſputatum fuit; Primò ſcilicèr, qualis ex dictis duabus ſcripturis, dicenda eſſet matrix, ſeù originalis; Et ſecundò, poſito quod ſcriptura continens cancellationes, ac interlineationes, dicenda eſſet originalis, àn dictæ cancellationes cenſerentur conſultò emiſſæ, adeò vt operarentur effectus ex conſulta cancellatione, vel deletione reſultantes, de quibus in deciſionibus
2 in eadem cauſa editis *apud Otthobon. dec.* 244. & 271. & *decis.* 285. *par.* 11. *recen.*, in quibus firmatur, quod ſcriptura cancellata eſſet matrix, quodque cancellationes conſultò factæ cenſerentur; Poſtmodùm verò cauſa, me quoque conſulente, & cooperante, per concordiam laudabilem finem accepit.

In his autem diſputationibus, quæ vt ſupra in duos punctos diſtinguebantur; Quatenùs pertinet ad primum, ille vide-
3 batur potiùs facti, quàm iuris, quoniam cum in huiuſmodi actibus, ex frequentiori ſtylo, præſertim in teſtamentis nūcupatiuis nuncupatione explicita, in quibus, ad futuram memoriam, ac probationem, adhibetur ſcriptura in forma publici inſtrumenti, non autem de ipſius teſtamenti natura, ſeù qualitate, fieri ſoleant minutæ, ſeù ſcripturæ præparatoriæ, quæ per manus Aduocatorum, ac Sapientū tranſmitti ſolēt, hinc proindè ſubiacent additionibus, vel reformationibus, & caſſaturis, vel reſpectiuè apoſtillis, vt ad meliorem formam reducantur, atque ex eis aliæ nitidæ concipi valeant, ſuper quibus actus concipitur, ſeù perficitur, iuxtà caſum, de quo ſupra *diſc.* 1. & *diſc.* 14. *numer.* 11., in quibus ſcriptura præparatoria cum altera nitida, & præparata reperta fuit; Ac etiam iuxtà alterum caſum, de quo pariter ſupra *diſc.* 13., in quo teſtatoris confidentiarius, die præcedenti, ſcripturam præparatoriam confecerat, quam die ſequēti redegerat in alteram præparatam, ac nitidam, ſuper qua confici debebat teſtamentum.

Hinc proindè aduertebam, vt intrarent punctualiter firmata *per Bald. conſ.* 428.

428.*lib.*3. *& conſ.*14. *lib.*4., quod ſcili-
4 cèt ſi eiuſdem teſtamenti reperiātur duæ ſcripturæ, quarum vna ſit nitida,& altera expurcata, ſeù cancellata, tunc nitida habenda eſt pro originali, altera verò habenda eſt tanquam minuta, ſeù ſcriptura præparatoria, iuxtà caſus ſupra enunciatos *diſcurſ.*1.*&* 14., atque docet communis vſus.

Atque in idem intrare videtur theorica *Bald. in l. Imperatores* 1. *num.*26. *ff.*
5 *de ſtatu hominum*, vbi quod ſi reperiantur duæ ſcripturæ contrariæ, vel diuerſæ, & ignoretur quæ ſit matrix, ſeù originalis,attendatur ea,quæ eſt plenior, ac habet plura capitula, & ſequuntur cæteri, de quibus *benè Rot. deciſ.*671. *num.*2. *& ſeqq. par.*1. *diuerſor.*

Potiſſimè quia iſta ſcriptura nitida,nō ſolum habebat clauſulam *actum*,& teſtes, ſed etiam ſubſcriptionem Notarij,quam
6 influere ad probationem matricitatis probare videtur *deciſ.* 279. *Putei lib.*2., quæ licèt loquatur in diuerſis terminis ſupplicationum, attamen eius ratio aliqualiter ad hoc influere videtur; Ac etiā quia docebatur, quod in eodē quinterno,plures adeſſent minutæ,ſeù ſcripturæ præparatoriæ,ſine ſubſcriptione,aliæ verò matricis formam habentes eſſent ſubſcriptæ; Et quod magis,ſcriptura nitida maiorem concordantiam habebat cum extenſo in prothocollo; Et fortiùs, quia inſtrumentum authenticum, tempore non ſuſpecto, ab archiuiſta, ſeù conſeruatore ſcripturarum, extractum fuerat, atque in actis productum à Marco Antonio, per cuius obitum iſta controuerſia aperta eſt, occaſione eiuſdem fideicommiſſi diſputati *apud Merlin. deciſ.* 245.*&* 327. repetit. *dec.*47.77.*&* 129. *par.*5. *recen.*, vndè propterea, his omnibus ſimul iunctis, probabilius videbatur, vt potiùs nitida cenſenda eſſet originalis, altera verò plena expurcationibus, & caſſaturis, ac apoſtillis, eſſet minuta, ſeù præparatio, quæ tranſmitti ſolet per manus, ad effectum melioris ordinationis.

Et quāuis in deciſionibus deſuper editis præſertim *in ſecūda & tertia*,in quibus potiſſimū de his actum fuit, ponderaretur, quod ſubſcriptio in matrice non ſit
7 neceſſaria, quodque cōtineret clauſulam *actum*, & teſtes, cum alijs ponderationibus, de quibus in eiſdem deciſionibus; Attamen aduertebam, quod hæc rectè procederent,quando non haberetur alia ſcriptura,adeò vt,ſi illa,quæ non ſubſcripta, inter imbreuiaturas, ſeù filzias Notarij reperitur,pro originali nō haberetur,ſed pro minuta,actus corrueret, cum tunc ad ſubſtinēdam actus validitatem, huiuſmodi benignæ interpræationes capi ſoleant, ac debeant, quodque vbi alia adminicula concurrant, huiuſmodi defectus non curentur, iuxtà ea, quæ ad materiam formę probātis ſcripturarum, & inſtrumentorum habentur *ſub tit. de Iudic.*

In idem conferentibus ijs, quæ circa ſcripturam teſtamenti, quamuis informem, habentur infrà *diſc. proximè ſeq.*; Siuè vbi agatur de interpræatione extenſi in prothocollo,aut inſtrumenti publici dati per Notarium, vndè recur-
8 rendum ſit ad matricem, ſeù imbreuiaturam, quæ negligi, ac lacerari etiam ſolet, poſtquam dicta extenſio in prothocollo ſequuta eſt, iuxtà *conſ. Bald.*14. *lib.*4. cum alijs *apud Odd. conſ.* 78. *num.* 22. *&* 23. *Rot. deciſ.*349. *num.*24. *par.*10. *recen.* & in alijs, cum tunc præmiſſa attendantur; Secùs autem in concurſu dua-
9 rum ſcripturarum eiuſdem tenoris, ad effectum inſpiciendi,cui potiùs deferendum ſit, cum tunc, tanquam in quæſtione facti, ac probationum, præualere debeant maiora adminicula, & inter iſta, attendi debeant ea, quæ magis vrgeant; Potiſſimè verò quia clauſula *actum*, & teſtes etiā in minutis,ſeù ſcripturis præparatorijs adijci ſolent, vt exindè amanuenſis, qui ſcripturam in nitidum eſt reducturus, actum perfectum facere valeat, ideoque non eſt circumſtantia, ex qua neceſsè inferatur ad perfectionē, ac matricitatem, vt aduertunt *Corn. con-*
10 *ſil.*226. *num.*5. *lib.*3. *Pariſ. conſ.*27. *num.* 16. *lib.*2. *Surd. conſ.*187. *ſub num.*22. latè *Menoch. conſ.*42. *numer.*15. *& per tot. add. ad Buratt. deciſ.*456. *num* 22. *& dec.* 666. *num.*14. *Rota deciſ.*628. *num.*5. *par.* 2. *recen.*

Et fortiùs coniungendo iſtum punctum, cum altero ſequenti cācellationis, ex qua deſumatur ademptio, ſeù mutatio voluntatis (in excluſionem eorum) qui alias iuxtà regulas iuris clarè vocati erant, atque fundatam intentionem ha-

bebant, vt aduertitur *d. diſc.23. de fidei-*
11 *comm.*, quoniam ità eſſet multiplicare
præſumptiones, ac ſpecialitates, atque
deſumere fictum de ficto, ſeù præſum-
ptum de præſumpto; Ideoque magna diſ-
ferentia eſt, inter caſum, in quo agatur
de præſtando fidem ſcripturæ, vt dica-
tur matrix, ſeù originalis, ad effectum
concludendi, vt ea exiſtente minuta, ſeù
præparatoria, actus corruat, et caſum
concurſus cum alia ſcriptura, quæ me-
liorem habeat faciem authenticę, ac ori-
ginalis.

Quo verò ad alterum punctum can-
cellationis; Dicebam (etiam in ſenſu ve-
ritatis), vt non ſufficiat, ad effectum
inducendi hanc voluntatem ademptio-
nis, ſola cancellatio, ſeù interlineatio ali-
quorum verborum, ſed conſtare debeat,
vt id conſultò ad id factum ſit, cum ad
hũc effectum ademptionis, vel excluſio-
nis, abſq; dubio id requiratur, vt ad lit-
12 teram diſponit text. *in l. 1. ff. de his, quæ
in teſtam. delen.*, vbi omnes, quos latè in
materia cumulat *Eugen. cõſ. 23. n. 32. 35.
& per tot. lib. 2.*, quod videtur in hac ma-
teria magiſtrale, atque admittunt cauſæ
deciſiones, quoniam nemo videtur qui
dicat contrarium.

Vt enim benè aduertit *Connan. lib. 9.
Commentariorum fol. 689. litt. B.* (per
verba præciſa) *neque inductio aut cancel-
latio facit quicquam, niſi quatenùs facta
de teſtatoris voluntate, vel conſilio*; Præ-
ſertim verò, vbi verba caſſata ſunt legi-
13 bilia, iſto enim caſu, tale requiſitum
abſolutum eſt, nullamque recipit dubi-
tationem, quæ ſolùm cadit vbi verba caſ-
ſata legi non poſſunt, vt clarè diſtinguit
idem text. in dicta l. 1., vbi *DD.*, &
benè *Eugen. dicto conſ. 23. num. 46. & ſe-
quent.*

Clariùs quia hæc Pars non veniebat
ex verbis caſſatis, neque in eis fundabat
ſuam intentionem, adeòut intrare poſ-
ſet difficultas, àn eius onus eſſet oſten-
dere, quod verba prædicta ex quibus
14 vocatio deſumitur, non obſtante caſſa-
tura, remaneant operatiua, vtpotè ex
caſſatione inconſultò facta, (quo caſu
mea ſententia erat, vt onus eſſet ità ve-
nientis probare inconſultum, dum ſcri-
pturæ facies ei aduerſabatur, atque ad
hunc effectum dicebam procedere aucto-
ritates in deciſionibus deductas ſuper
concluſione, quod deletio, vel cancel-
latio præſumatur conſultò facta), quo-
niam veniebat ex clara vocatione pro-
ximioris contenta in verbis nitidis, ac
aliàs quàm ex verbis caſſatis; Cum enim
hæc pars haberet ex lectura teſtamenti
nitidi eius intentionem fundatam, alte-
ra verò exciperet de excluſione reſultã-
te à caſſatura, quæ erat fundamentum
ſuæ vocationis, hinc eius onus erat pro-
bare illam qualitatem, quæ cauſa erat
excluſionis.

Atque ita conciliari dicebam contra-
rias auctoritates in dictis deciſionibus
15 adductas ſuper præſumptione conſulti,
cum alijs auctoritatibus quæ ex hac parte
deducebantur ad probandum vt in du-
bio non præſumatur conſultò id geſtum
eſſe, vt litteraliter probat text. *in l. can-
cellauerat ff. de his, quæ in teſtam. delen-
tur*, ibi. *In ambiguo tamen interpretan-
dum eſt, et legata deberi, & cohæredum
inſtitutionem non eſſe infirmandam*; Ac
firmant *Connan. loco cit. litt. N. fol. 688.
Argel. de acquir. poſſ. q. 6. art. 10. num. 226.
ſeù 262 cum ſequen. Eugen. dicto conſ. 23.
n. 51 & ſeqq.* apud quos alij.

Prætereà, concluſio de præſumenda
cancellatione conſultò per ipſum teſta-
torem, vel Notarium de ipſius mandato
facta iuxt. *dec. 22. & 122 par. 4. recen. tom.
2.* cum alijs, de quibus in cauſæ deciſioni-
16 bus, procedit, vbi teſtamentum repe-
ritur penes eumdem teſtatorem, in qui-
bus terminis propriè loquuntur dictæ
deciſiones, ac etiam *Bald. in l. 1. in fin. ff.
de his quæ in teſtam. delen. Mantic. de
coniectur. lib. 12. tit. 1. num. 30.*, & cæteri
per eumd. *Eugen. d. conſ. 23 n. 37.*

Vel vbi reperiatur penès Notarium,
vel tertium non ſuſpectum, clauſum ta-
men, & ſigillatum ab ipſo teſtatore, cum
tunc caſſaturæ anteà fieri non potuerint,
niſi ipſo teſtatore approbante, adeòut
ſubſtantia teſtamenti ſit in illa ſchedula
inalterabili, non admittente diſtinctio-
nem minutæ, & matricis, vt contingit
in teſtamentis ſolemnibus in ſcriptis, vel
in nuncupatiuis, ea nuncupatione impli-
cita de qua ſupra *diſc. 1. & ſeqq.*

Siuè dicta præſumptio recipienda eſt
pro indemnitate Notarij, ad effectum
excludendi in eo falſitatem, vel ſuſpicio-
nem, vt id egerit ex poſt facto; Vel ad
effectum ſubſtinendi actum, atque exclu-

dendi

dendi inualiditatem, vel ſuſpicionem, ex caſſaturis, & alterationibus aliàs reſultantem, in quibus terminis loquuntur *Alex. Pariſ. Menoch.* & cæteri in prima deciſione, atque ita bene diſtinguendo obſeruat *Ruin. conſ. 68. n. 4. lib. 4.*

Secus autem ad iſtum odibilem effectum ademptionis, & excluſionis, con-
17 trà quam in dubio ſtat præſumptio ex relatis, *apud Buratt. dec. 168. num. 4. Menoch. lib. 4. præſumpt. 167. nu. 1. cum ſeqq.*; Siquidem poſſibile, quinimò ex uoto ſtylo (præſertim in grauibus) ſatis probabile eſt, vt Notarius, abſque nota falſitatis, & delicti, poſt ſcripturam præparatoriam prius confectam, ex proprio motu, vel cum alicuius ſapientis maturiori conſilio, fecerit caſſaturas, & apoſtillas, ſiue additiones, & diminutiones, pro reducendo eandem ſcripturam ad meliorem formam, quodque poſteà, iuxtà modum iam aptatum, eam reduxerit in nitidam, ſuper qua ſtipulatus fuerit, vt de hoc Notariorum ſolito conſtat *ex Corn. conſ. 188. num. 1. circa finem lib. 4.* & alijs in præcedenti inſpectione adductis.

Præſertim verò ex iam dicta conſideratione, quod non agebatur de teſtamento redacto in ſcripturam, ac habente, (vt frequentius practicatur) teſtatoris ſubſcriptionem, per quam præſumptio eſt, quod omnia viderit, ac approbauerit, *vt dec. 581. num 14 & 17. par. 4. rec. tom. 3.*, & in quibus terminis loquuntur *dictæ dec. 22. & 122. ead. par. 4. tom. 2.*, iſtamque differentiam præſentit *Bald. ad rubr. C. de fid. inſtrum. num. 39.*, & benè obſeruat *Pariſ. conſ. 28. num. 20. & 27. lib. 2.*

Quodque verè dictæ caſſaturæ non fuerint conſultò, atque pro mutanda voluntate, factæ, ſed per Notarium vel Conſulentem (qualis fuit eximius I.C. *Antonius Gabrielius*,) pro reducendo ſcriptu-
18 ram in meliorem formam; Euidenter liquere dicebam, eo perpenſo, quod in eadem ſcriptura continebantur, (vltrà iſtam), treſdecim aliæ caſſaturæ, cum apoſtillis, ſeù ſuperappoſitionibus, nullam voluntatis mutationem continentibus, & quas euidenter conſtabat per Conſulentem, ſeù reuiſorem factas eſſe pro aptando in meliorem formam ſcripturam, quæ per rudem, ac indoctum Notarium malè compoſita erat, ideoque ad eamdem cauſam iſta etiam referenda erat, vt egregiè probat *Angel conſ. 346. num. 1.*, ibi, *cauſa autem cancellationis deſumi debet illa eadem, ex qua idem Notarius alias cancellationes in alijs Inſtrumentis facere conſueuit, nam ex conſuetudine hominis in eadem ſpecie, ſiue in eodem genere iudicatur eius intentio qualis quantaque fuerit*; Præſertim quia hæc eadem indiuidualis caſſatura eamdem rationem habebat, ineptitudinis vel ſuperfluitatis; Vel etiam quia multarum litium occaſio eſſe poterat inter tot genera perſonarum quæ cum tot alternatiuis vocata erant, àn ſcilicet ſimultaneè omnes proximiores ſingulorum generum venire deberent, vel prælatiuè, vt natura alternatiuæ importare ſolet.

Deciſiones nimium inſiſtunt in eo fũdamento, quod ſuperfluitatis argumentum debile in iure reputetur, neque ad
19 illud, ſed potiùs ad diuerſam voluntatem, ſeù ad iſtam melius declarandam, caſſaturæ referendæ ſint, quoniam ſuperfluum dici non poteſt id, quod maiorem habet declarationem, ſeù aliquem effectum quamuis modicum operatur, ex auctoritate *Mohed. dec. 23. de præbendis*, (& quæ auctoritas, forte potiſſima cauſa fuit huius reſolutionis.)

Verum dicebam, quod caſus dictæ deciſionis à præſenti prorsùs extraneus eſſet, ob diuerſas circumſtantias; Ibi enim agebatur de Regulis Cancellariæ, à Papa viſis, ac de more ſubſcriptis, quæ in optima, & nitidiſſima forma, Papæ exhiberi ſolent, atque in eis, caſſaturæ, vel interlineaturæ, non niſi cum miſterio, & ex magna cauſa, præuio maturo officialium Datariæ conſilio, fieri ſolent; Necnon ipſa um legum, ſeu regularum ſubſtantia reſidet in ipſa ſcriptura, poſt ſubſcriptionem Papæ, quæ neque in accidentalibus, quiuimò nec in linea per alios alterari poteſt; Ideoque iſte caſus, ad noſtrum propoſitum, adaptabilis videretur, caſſaturis vel interlineaturis cõtentis in ſchedula teſtamenti in ſcriptis, ſeù etiam nuncupatiui nuncupatione implicita, iuxtà diſtinctionem ſuperius traditam.

Nullatenus autem aptari poſſe dicebam ſcripturæ confectæ ad ſolam memoriam per Notarium ſuper contractu
20 vel teſtamento merè nuncupatiuo nuncupa-

cupatione explicita, dum iſto caſu Notarius, vt dictum eſt, adnotat in parua ſchedula ſubſtantiam actus ad ſui memoriam, ac ad effectum exindè formandi extenſum, cum additionibus clauſularum, & formularum, non alterata voluntatis ſubſtantia, cum poteſtate poſteà ſpernendi, ſeù lacerandi talem imbreuiaturam, dum præſertim, non ſola ſuperfluitatis cauſa concurrebat, vt eſt in caſu *Mobed.*, ſed plures aliæ circumſtantiæ reſultantes ex conſuetudine Notarij circà tot alias caſſaturas, & ex motiuo tollendi maiores ambiguitates, & lites vt ſuprà, alijſque circumſtantijs.

Item in caſu *Mobed.*, præſumptio a-
21 demptionis, vel mutatæ voluntatis erat fauorabilis, cum ageretur de conſeruando ius Imperatoris ex concordatis, quibus derogari non ſolet, cum ſint ſpecies contractus, vndè ademptio dicebatur fauorabilis, meritóque habet in dubio Iuris præſumptionem, ac aſſiſtentiam; E conuerſo autem id erat odioſum, non conſeruans Ius tertij, ſed deſtruens, et quam conſiderationem inter actum fauorabilem, et odioſum *ex Rimınald. ſeniore in l. ſi vnus de Teſtamentis vlt. columm.* bene obſeruat in his terminis *Eugen. d. conſ. 23. n 40. circa finem.*

Ex his autem ponderatis pro excludendo, vt id conſultò factum eſſet; Quoad ipſum actum materialem cancellationis ponderabam, quod nimium congruæ coniecturæ reſultare videbantur ad probandum, quod vbi etiàm in actu teſtandi, ac de voluntate, & conſenſu teſtatoris, conſultò dictæ cancellationes factæ eſſent, non indè tamen reſultabat effectus, de quo erat quæſtio, cum id ad diuerſum effectum eſſet referibile.

Voluntatis etenim mutatio, vel ademptio, quæ ex cancellatione, vel interlineatione quamuis conſultò facta reſultat, habet ſolum nudam iuris præſumptionem, quam in iure certum eſt, con-
22 trarijs fortioribus præſumptionibus elidi poſſe, vt vltrà vulgatum generale axioma, in his proprijs terminis probant *text. in l. 2. & 3. ff. de his, quæ in Teſtamento delentur*, vbi præſumptio conſultæ deletionis, quæ regulariter ex cācellatione oritur, tollitur per aliam præſumptionem legalem orientem fauore libertatis; Idque *Bart. &* cæteri ibidem relati per *Tiraquell. de priuil. piæ cauſæ cap. 16.* extendunt ad quamcumque piam cauſam, cuius fauori hæc præſumptio cedit; Et generaliter de præſumptione oriente ex cancellatione inſtrumenti iuxtà terminos *text. in l. ſi chirographum ff. de probationibus* eſt communis, & recepta traditio.

Huic autem præſumptioni, quæ ex ſupra deductis, etiam ſola, & de per ſe leuis erat, ac debilis, plures aduerſari videbantur præponderantes præſumptiones; Primò nempè vt ſupra, quod caſſa-
23 tura ad aliam referri poterat cauſam vitandi ſuperfluitatem, vel maiorem ambiguitatem; Atque ad id ponderabam *text. in l. pluribus ff. de ÿs, quæ in Teſtamento delentur, vbi Cuman.* quem ſequuntur *Bart. Caſtrenſ. & cæteri ibidem Connan. d. lib. 9. Commentar. pag. 688. litt. I. & K. & pag. 689 litt. A.*; Quod ſcilicet ſi de eodem teſtamento ſunt plures ſcripturæ, atque teſtator vnam ex eis cancellat, potius vitandæ ſuperfluitatis quā ademptionis, ac mutatæ voluntatis argumentum, ſeù præſumptio reſultat; Ergò quicquid dicat *Mobed.* in ſuo caſu ob eas facti circumſtantias, in noſtris terminis ſola cauſa ſuperfluitatis præponderat, ac ſuffocat præſumptionem ademptionis.

Secundò ex qualitate verbi generici ſuperappoſiti, apti etiam compræhendere illas perſonas, quas Rota cenſuit per huiuſmodi cancellationem eſſe excluſas; Si enim teſtator conſultò, pro maiori declaratione facere voluiſſet caſſaturam, ad effectum excludendi maſculos ex fæminis vlteriorum deſcendentium, atque reſtringendi vocationem ad ſolos deſcendentes ex filiabus primi gradus hæredis inſtituti, abſque dubio id clarius expreſſiſſet, per verba quæ tranſportata etiàm in prothocollū (amiſſa ſeù lacerata matrice ſeù imbreuiatura) eundem ſenſum, eamdemque operationem habuiſſent, nam aliàs fuiſſet mera fatuitas non præſumenda in actu geſto cum aſſiſtentia, & conſilio tàm eximij Iuriſconſulti.

Cum enim poſtquàm Notarij exten-
24 ſum fecerunt in prothocollo, poſſint, ac ſoleant huiuſmodi imbreuiaturas lacerare, ſeù parui pendere, cum ſufficiat adeſſe ſolum prothocollum, vt *dicta deciſ. 34. par. 10. rec.* cum alijs ſupra allegatis, atque

age-

ageretur de caſu veriſimiliter non ſperato, niſi in remotiſſimum tempus poſt extinctas omnes lineas maſculinas, hinc proinde improbabile omninò dicebam, vt teſtator ità eius voluntatem declarare voluerit, quod declaratio inutilis remaneret, dum deficiente huiuſmodi aſſerta matrice, quæ longæuæ conſeruationi de ſui regulari natura apta non eſt, attentoque ſolo prothocollo, vel publico tranſumpto, iſte effectus non reſultabat.

Et his accedebant aliæ coniecturæ de quibus *dicto diſc. 23. de fideicommiſſ.* tam ſuper attendēda magis proximitate grauati quàm grauantis, quàm etiā ſuper diſpoſitione protracta in remotiſſimum tempus, ob incertitudinē, ac inextricabilium litium anfractum ex eodem remotiſſimo tempore reſultantium; Quodque erga maſculos naſcituros ex filiabus primi gradus, vel ex vlterioribus, nulla prædilectionis ratio conſiderabilis erat; Omniumque potiſſima coniectura videbatur illa reſultans à facultate conceſſa vltimo maſculo morienti, nominandi ſeù præeligendi, cum eſſet omninò improbabile, vt teſtator, loco fauoris, maximū odium huic iniungere voluerit, illum ſcilicet cogendo, vt ſpretis nepotibus, ex proprijs filiabus vel ſororibus, eligeret remotiſſimum deſcendentem ex filiabus primi grauati, qui ſibi omninò extraneus effectus eſſet, & quem poſt remotiſſimum tempus, nimis incertum, vel difficile fuiſſet perquirere.

Hinc proinde, ſtantibus tot vrgentibus coniecturis, & argumentis, dum aliæ
25 ſuppetebant cauſæ, ad quas huiuſmodi cancellationes congruè referri poterant, ad illas probabiliùs, ac omninò facienda videbatur relatio, vt probant *text. in l. cancellauerat ff. de his, quæ in teſtamento delentur*, & clarius *in l. noſtram Cod. de teſtament.*, ibi, *ſin autem ex quacumque cauſa hoc contigerit &c.*; Et firmant *Angel. d. conſ. 346. num. 1. Imol. conſ. 89. n. 2. Tuſcus verb. cancellatio concluſ. 21. n. 3. & 4. Surd. conſ. 16. n. 15. Rot. dec. 380. p. 4. recen. in fine*.

Potētius autē motiuū, quod in iſta cauſa pro reſolutionibus vrgeret, videbatur illud, quod cum hæc ſcriptura cancellata, ſiue eſſet matrix, ſiuè minuta, & ſim-
26 plex præparatio, de neceſſitate præceſſerit, atque ex ea, altera in nitidum redacta eſſet, intraret cōcluſio de qua in deciſionibus, quod in caſu dubio, ac pro interpretatione dicta prima ſcriptura attendenda ſit, cum etiam ex actu nullo ſeù ineffectuato, ſiuè ex ipſa ſcriptura præparante, argumentum ſeù coniectura dubiæ voluntatis deduci valeat, atque in hoc nimium in deciſionibus inſiſti videtur.

Reſpondebam tamen quod argumentum eſſet fortiſſimum, quandò ageretur de aliqua differentia inter extenſum, ſeù prothocollum, vel Inſtrumentum, ac originalem matricem, cum tunc ad iſtam recurratur, & in his terminis loquuntur *Bald. Felin.* & cæteri in eiſdē deciſionibus allegati, quoniam ſtāte qualitate matricis perfectę, & authenticæ, dubitari non poteſt, vt totum id, quod in ea continetur, adiectum ſit de voluntate teſtatoris; Secus autem in præſenti, vbi de hoc erat quæſtio, an ſcilicèt iſta eſſet matrix, et àn huiuſmodi caſſaturæ factæ eſſent de ſcientia, & voluntate teſtatoris conſultò ad effectū ſcilicet adimendi, vel potius per Notariū vel Conſultorem pro bene aptanda ſcriptura; Vnde propterea, vt ſupra aduertitur, ad hoc vt reſultaret effectus
27 prędictus, oportet dare ſimultaneum concurſum quatuor, vel quinque præſumptionum in idem, quod aduerſatur iuris principijs, potiſſimè verò in materia odioſa nullam habente veriſimilitudinem, ideoque reſolutiones non captiuabant intellectum, ſed quia concordia his finem dedit, idcircò vlteriorem diſputationem id non habuit.

BONONIEN.

TESTAMENTI

PRO

MARCHIONE FERDINANDO DE COSPIIS.

Reſponſum pro veritate.

An teſtamenti veritas probetur in antiquis, per ſcripturam informem, ſeù copiam, inter antiquas ſcripturas domus repertam, concurrentibus adminiculis.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Copia non facit fidem, limita, vt num.6.*
3 *Signum Notarij non eſt neceſſarium in inſtrumento originali.*
4 *Impugnari non poteſt veritas illius ſcripturæ, vel tituli, ex quo ipſe obtinuit.*
5 *Confeſſio teſtamenti facta per venientes ab inteſtato àn probet illius veritatem, & ſubſiſtentiam.*
6 *Quando copia faciat fidem.*
7 *Subſcriptio inducit approbationem ſcripturæ.*
8 *De pluribus adminiculis, ex quibus ſcripturæ informi teſtamenti præſtatur fides.*
9 *Obſeruantia dat robur, & fidem ſcripturæ informi.*
10 *Non exiſtentia originalis inter ſcripturas, & prothocolla Notarij, non præiudicat veritati Inſtrumenti.*

DISC. LXVI.

1 THOMAS de Coſpijs, vnicã habens filiam monialem, in teſtamento hęredem inſtituit Vincentiũ germanum fratrem, cum perpetuo fideicommiſſo ad fauorem deſcendentium ex eo, & ſucceſſiuè aliorum de familia; Cumque defuncto teſtatore, orta eſſet lis inter dictum Vincentium, ac Monaſterium, ex perſona dictæ filiæ monialis, ratione inteſtatæ ſucceſſionis, de anno 1582. deuentum eſt ad concordiam, per quam, dimiſſis aliquibus bonis Monaſterio, ſeù certa quantitate ei data, totus aſſis remanſit penes teſtamentarium, dictaque concordia ſuum effectum ſortita fuit.

Defectis autem, Alberto, & Iulio, dicti Vincẽtij filijs; Cũ in prothocollo Notarij rogati nõ reperiretur teſtamentũ originale, ſolumque inter ſcripturas huius familiæ, reperta eſſet quædam copia, cum expreſſione indictionis, ac Pontificatus, & anni 1554., cum menſe tamen, & die in albo, & cum clauſula *actum*, ac adnotatione nominum teſtium, ac ſubſcriptione Notarij, atque initio ſcripturæ; cum antiquo charactere reperiretur nota per hæc verba *copia prout in proprio Originali Notarij*; Hinc orta eſt dubitatio, àn hæc ſcriptura eſſet in forma probanti, adeòut ſuffragari poſſet Marchioni Ferdinando, in tali teſtamento vocato, aduerſus habentes cauſam titulo vniuerſali, vel particulari à præfatis, Vincentio, & Alberto, vel Iulio, atque ſuper hoc ex parte dicti Ferdinandi de mea ſententia pro veritate conſultus.

Reſpondi, quod vbi quæſtio eſſet inter dicti Thomæ venientes ab inteſtato, ac teſtamentarios, ſeù ab eis cauſam habentes, tunc ſatis dubitari poſſet, dum tam ex inſcriptione à tergo, quàm ex nota marginali, conſtat quod ſit ſimplex copia, quæ de iure nullum facit proba-
2 tionis gradũ *c.1. vbi gloſ. de fide Inſtrum. dec.187.n.1.p.5.rec. & dec.51.n.4.p.9.* & abſolutũ ſupponitur in infraſcriptis auctoritatibus, quæ ad limitationem deducuntur, præſertim quia ipſa ſcripturæ facies oſtendebat, quod non haberet formam publici inſtrumenti; Non quidem ex defectu ſigni, quod iuxtà magis com-
3 munem, & veram opinionem, non eſt neceſſarium, ex deductis *per Caualer. dec.122.num.2. Buratt. dec.666.num.4. & 672.num.2. Capic. Latr. conſult.14.n.92. & conſult.15 num.41.*; Sed quia non habebat, nec diem, nec menſem, atque Notarij ſubſcriptio non erat iuxta eam formam, quæ in publico inſtrumento fieri ſolet, vnde patebat quod eſſet ſimplex copia domi memoriæ cauſa tenta.

Ve-

Veiùm,contrà habētes cauſam à Vin-
centio,vel Alberto,ſeù Iulio teſtamētarijs,
probabilius reſpondendū cenſui, vt hæc
ſcriptura probaret teſtamentū,eiuſq;vim
haberet,dum ex eorum parte controuer-
ti non poterat ſubſtantia teſtatæ ſucceſ-
4 ſionis, quod ſcilicet Thomas deceſſerit
cum teſtamento, dum ipſi explicitè id
confeſſi ſunt in concordia inita cum le-
gitimo ſucceſſore, veniente ab inteſtato,
atque iure teſtatæ ſucceſſionis obtinue-
runt hæc bona, cum nemo admitti poſ-
ſit ad impugnandum veritatem tituli à ſe
ipſo deducti, cum ſubſequuto effectu ad
terminos,vel rationem *text. in l. ſi quis conductionis C. locat.* cuius diſpoſitionem
vel rationem procedere in omni materia
latè habetur collectum per *add. ad deciſ.
420.par.4.rec.tom.2.ex n.* 50.

Neque intrare videbatur quæſtio de-
5 ducta ex *text. in l.ſi veritas & l. fin. Cod.
de fideic.*, de qua latè poſt *Bald. Aretin.&
aliis Magdalen. de num. teſtium par.* 1.
cap. 9., àn ſcilicèt confeſſio teſtamenti
facta per venientes ab inteſtato, probet
illius veritatem; (Et in qua quæſtione
diſtinctio eſt, àn confeſſio ſit ſuper ve-
ritate diſpoſitionis, quæ deindè detega-
tur inſubſiſtens, vel ſit ſuper ſolemnita-
te, vt ſecundò caſu prȩiudicet, non au-
tem primò,niſi etiàm in hoc ſecundo do-
ceatur de errore). Quoniam iſti non e-
rant venientes ab inteſtato, dum hæc
ſucceſſio ſpectabat ad Monaſterium ex
perſona filiæ, quod non negabat teſta-
menti exiſtentiam, ſed ſolùm prætende-
bat, vt illud eſſet defectiuum ex capite
ſolemnitatum; Accedente potiſſimùm,
quod concordia tractata, & concluſa
fuerat per Cardinalem Legatum, quem
probabile non eſt, vt Monaſterio per-
mittere voluerit dimiſſionem hæredita-
tis, ob nimiùm tenuem recompenſam,
niſi agnouiſſet quod adeſſet teſtamen-
tum validum, ac ſolemne, concurren-
tibus etiàm alijs adminiculis, de quibus
infrà.

Quare poſita pro indubitabili verita-
te, vel ſubſtantia teſtamenti in genere;
Punctus difficultatis erat in ſpecie, ſeù
identitate, àn ſcilicèt ſcriptura ſupe-
rius enarrata conuinceret, atque proba-
ret quod ea contineret illud teſtamen-
tum, quod in genere conſtabat condi-
tum eſſe; Et affirmatiuè in præiudicium
dicti Vincentij,eiuſque filiorum, ac ha-
bentium cauſam ab eis, reſpondendum
eſſe cenſui, quoniam idem Vincentius,
tàm in ſupraſcriptione à tergo, quàm in
nota marginali propria manu confeſſus
eſt,quod hæc ſcriptura contineret idem,
quod in originali Notarij.

Copia enim facta per ipſam partem,
6 ſeù ea approbante,quoad ſe, ac alios ab
ea cauſam habentes dicitur authentica,
& fidem facit *Alex. in auth. ſi quis in a-
liquo Cod.de edendo*,& cæteri collecti per
*Menoch. conſ.*924. *num.*28. *Maſcard. de
probat. concluſ.*711. *nu.*27. *&* 31. *& Rot.
apud Roias dec.*218.

Quodque ex ſupraſcriptione induca-
tur approbatio ſcripturæ firmant, *Alex.
7 conſ.*147.*num.*10.*cum ſequen.,lib.*2 *Gabr.
de præſumpt.lib.* 1.*concluſ.* 3. *n.*16.*Tuſc.
litt.S. concluſ.* 726.*num.* 10. *&* 12.; Po-
tiſſimè concurrentibus adminiculis; Si
enim ex iſtis, copia probat, etiam contrà
tertium non extrahentem, vel non ap-
probantem, vt in terminis teſtamenti
Nèuizan. conſ. 24. *num.* 18. & genera-
litèr *Buratt. deciſ.* 243. *num.* 1. *deciſ.*
136. *num.* 18. *par.* 9. *rec.*, Multo magis
contra eum, qui talem copiam fecit,vel
approbauit, ac retinuit inter eius ſcri-
pturas.

Adminicula verò plura obſeruabam
in præſenti concurrere vrgentia; Primò
8 nempè, quia dictum exemplum reper-
tum fuit inter huius domus ſcripturas,
quod ponderat *Menoch. dicto conſ.* 924.
*n.*28.*in fine*,bene *Molina de primog.lib.*3.
cap. 13. *num.* 49., vbi quod præſtita fuit
fides cuidam antiquiſſimo exemplo pri-
mogenij reperto penes vltimum maio-
ratus poſſeſſorem; Secundò ex antiqui-
tate ſcripturæ ex deductis *per Menoch.
dicto conſ.* 924.*n.* 29. *ac Molinam* vbi
ſupra.

Tertiò quia ex eiuſdem ſcripturæ inſ-
ſpectione patebat, quod eſſet in charta
antiqua, antiquo etiam charactere con-
ſcripta manu eiuſdem Notarij, qui di-
cebatur rogatus, vt conſtabat ex compa-
ratione cum alijs eius ſcripturis; Copia
enim ſcripta ab eo, qui ſcripſit origina-
lem, probat, vt in terminis teſtamen-
ti *Rot. deciſ.* 166. *num.* 29 *par.* 8. *rec.*,
maximè quia continebat formalem ſub-
ſcriptionem.

Quartò quia ex alijs ſcripturis conſta-

bat, quod teſtator, eò præſertim anno ſolitus eſſet vti opera Notarij de hoc inſtrumento rogati, inter cuius rogitus, licèt non inueniretur originale huius teſtamenti, attamen neque aliud inueniebatur, atque pluralitas non præſumitur vt infrà.

Quintò fortiſſimè, quia certum erat quod Thomas deceſſit teſtatus quodque Vincentius frater fuerat hæres teſtamentarius, vt ipſe, ac eius filij vt ſuprà faſſi ſunt, atque docuit obſeruantia, quoniam cum Thomas haberet filiam, quæ ſuccedere debebat ab inteſtato, ipſe tamẽ Vincẽtius obtinuit bona tanquã hæres ex teſtamento, ideóq; cum de alio teſtamento non appareret, iſtud erat præſumendum, quoniam pluralitas non præſumitur, vt bene in terminis probant *Neuizan. dicto conſ. 24. num. 14. cum ſequen. Pariſ. conſ. 33. num. 41. lib. 2. Surd. conſ. 173. num. 43. Rot. deciſ. 139. n. 17. par. 9 rec.*

Sextò in præcedentium corroborationem, ex longæua lite, quam Vincentius, eiuſq; filij ſuſtinuerunt, contra hæredem ab inteſtato, cum ſubſequuta victoria; Si enim teſtamentum, cuius vigore obtinuerunt, in alia ſcriptura contineretur, illam potius, quàm iſtam conſeruaſſent, potiſſimè quia eadem copia plura continebat, eiſdem teſtamentarijs odibilia, & oneroſa, ideóque veriſimile non erat, vt eam retinere voluerint, niſi eſſet ſuæ intentionis fundamentum.

Septimò pariter in præcedentium corroborationem, ex adnotatione contenta in libro Conuentus Minimorum vulgò nuncupatum *Campione*, de legato vnius corbę frumenti, & vnius corbæ vini, quæ adnotatio conſonabat cum iſta ſcriptura, tàm quoàd legatum, quàm quoad Notarium, & annum, ac etiam quia in fine eiuſdem ſcripturæ aderat adnotatio eiuſdem legati; Et fortiùs ſtante eiuſdem legati continua præſtatione, vndè propterea ex pluribus reſultabat obſeruantia, quam recepta concluſio eſt, vt robur tribuat ſcripturis, quantumuis informibus, vt in ſpecie ſcri-
9 pturæ continentis teſtamentum *Peregr. conſ. 64. nu. 20. lib. 1. Magon. dec. Florent. 58. num. 20. & ſequen. Menoch. conſ. 423. num. 22. Gratian. diſcept. 429. num. 17. & ſequen. & 468. num. 7. Buratt. deciſ. 243. n. 6. Gregor. dec. 446. n. 13. Rota in Amerina hæreditatis 28. Aprilis 1614. coram Vbaldo, de qua apud Gratian. dicta diſcept. 468. in Auximana Sepulturæ 28. Maij 1646. coram Arguelles*, & in alijs, *& Molina* loco ſupra citato, quæ omnia inſimul ac vnitim conſiderata, cũ conſueta regula in coniecturalibus, & adminiculatiuis paſſim ſeruanda, *vt ſingula quæ non proſunt, vnita iuuent*, ponere videbantur rem in claris, præſertim in antiquis, in quibus leniora ſufficiunt.

Neque obſtare credebam obiectum, quod in prothocollo Notarij non repe-
10 riretur originale, quoniam id non videtur tollere veritatem, ac fidem ſcripturæ, ſi ex alijs illam mereatur, cum negligentia Notarij in nõ prothocollando ſiuè caſus amiſſionis originalis imbreuiaturæ, non debeat partibus, ac veritati præiudicare, *vt poſt Couarr. & alios Rota apud Caualer. dec. 122. in fin. dec. 197. p. 10. rec. dec. 61. p. 12.* repetit inter illas Bichij *dec. 643.*, atq; tũc demũ hæc negatiua attenditur, quando aliæ concurrunt ſuſpiciones, & mala inditia, quæ ità augentur, *vt per Caualer. dec. 455. n. 4. Buratt. dec. 591. n. 7 & alios*, maximè quia ſupponebatur quod Notarius in illo eodem anno deceſſiſſet, ideòque non potuiſſet morte præuentus, diligenter regiſtrare, atque in prothocollum redigere ſcripturas illius anni, ac etiam quia agebatur de tempore ſatis antiquo, in quo potuit originalis imbreuiatura amitti; In his autem omninò maturum iudicium pro veritate efformari non poteſt, non viſis obiectis, atque reuera iſta eſt quæſtio potius facti, quàm iuris, ex ſingulorum caſuum circumſtantijs pro facti qualitate decidenda.

TIBVRTINA
CASTRORVM
PRO
DVCE BRACCHIANI
CVM
PORTIA PANDOLPHINA ET CONSORTIBVS.

Caſus deciſus per Rotam pro Duce.

De recognitione teſtamenti, quomodo facienda ſit, et quando dicatur facta ſufficienter, vt ei fides præſtanda veniat.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries, & de recognitione ſcripturæ teſtamenti, cum reſolutione.*
2 *Quando ſufficiant teſtes habentes notam manum.*
3 *De differentia inter recognitionem ſcripturæ publicæ, & priuatæ.*
4 *De adminiculis, & quando dicantur ſufficientia remiſſiuè.*
5 *Nobilitas perſonæ excludit præſumptionem falſitatis.*
6 *Falſitas committi non ſolet ſine magno lucro.*
7 *Qualitas bonorum inducit veriſimilitudinem.*
8 *Confeſſionibus teſtatoris nimium defertur.*
9 *Item atteſtationi ſacerdotis, & viri religioſi.*
10 *Teſtes attenduntur pro adminiculo, licèt patiantur exceptiones.*
11 *De alio puncto huius cauſæ remiſſiuè.*

DISC. LXVII.

REtenta facti ſerie, de qua in hac eadem cauſa *ſub tit. de feud. diſc. 62.*;
1 Cum reaſſumpta eſſet *coram Beuilaqua* ſubrogato, reuiſio *deciſ. 192. par. 3. rec.*, ſuper forma probante teſtamenti, eiuſque ſufficienti recognitione, per teſtes habentes notam manum, cum rigoroſa forma recognoſcendi per feneſtrellas, propoſita cauſa *ſub die 3. Martij 1659.*, pro confirmatione reſponſum fuit, deindèque aſſumpta eſt diſputatio ſuper alijs punctis, de quibus *d. diſc. 62. de feudis*.

In hac autem diſputatione; Dicebam ſcribens pro Duce (atque Rota cum iuſtitiæ fundamento admiſit), quod quæſtio, an in hac teſtamentaria materia, deferendum ſit teſtibus habentibus notã manũ, vel potiùs requiratur, vt ijdẽ teſtes
2 ſint ſubſcripti, verè, & propriè percutit caſum, de quo ſupra *diſc. 6.* & in alijs, vbi ſcilicèt agatur de ſcriptura priuata ipſius teſtatoris, ſubiecta falſitatibus, ac ſuppoſitionibus, per imitationem characteris teſtatoris, ideoque magis cautè, & circumſpectè procedendum eſt; Et nihilominùs, de ſtylo Curiæ id ſufficit etiam iſto caſu concurrentibus præſertim adminiculis ex ibi deductis.

In hac autem facti ſpecie, agebatur de teſtamento redacto ad formam teſtamenti publici per Notarium, ideoque
3 non agebatur de recognitione ſchedulæ teſtamentariæ confectæ per teſtatorem, (quo caſu intrat maior ſuſpicio), ſed de recognitione manus, ac ſigilli ipſius Notarij, quo caſu, etiã de iure, ſecluſo ſtylo, admittitur hæc ſpecies recognitionis, circa quam magna eſt differentia inter vnum caſum, et alterum, vt cæteris relatis, habetur *apud Veſtr. in prax. lib. 6. cap. 1. num. vbi adden.*, *Mareſcott. lib. 1. var. cap. 80. num. 1. Rot. apud Gregor. & adden. deciſ. 38.* cum alijs in deciſionibus cauſæ; Adeò vt ille magis præciſus concurſus adminiculorum, qui requiritur in primo caſu ſcripturæ priuatæ, in hoc altero deſiderandus nõ veniat; Vel quod in iſto leuiora, in illo autẽ ſcripturæ priuatæ, vehementiora deſideranda ſint.

Quando autem adminicula dici valeant vehementia, vel ſufficientia, necnè, vt *hoc eod. tit.* & in alijs, ac etiam frequẽ-
4 tiùs *ſub tit. de fideic.*, & in omni ferè materia aduertitur, certa, & determinata regula generalis tradi non poteſt, cum ſit quæſtio facti, pro Iudicis prudenti arbitrio pro ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantijs, diuerſimodè decidenda, ſpectatis nempè qualitate perſo-

narum, quantitate patrimonij, moribus
regionis, ac alijs, ſinceritatem, vel ſuſpi-
cionem reſpectiuè redolentibus; Atten-
dendo ſuper omnia, veriſimile, vel in-
ueriſimile, ex vulgato axiomate, quod
veriſimile imaginem habet veritatis, &
è contrà, inueriſimile imaginem falſita-
tis.

Applicando autem ad rem; Plura cõ-
currebant, quæ ſimul iuncta, cum conſue-
ta regula, *vt ſingula quæ non proſunt &c.*
id conuincebant; Primò ſcilicèt eximia
qualitas hæredis inſtituti Magnatis pri-
5 mi ordinis, ac ditiſſimi, cum nobilitas,
vel conſpicua qualitas excludat ſuſpicio-
nem falſitatis *Rot. apud Roias deciſ.*439.
*num.*4.

Secundò quantitas aſſis hæreditarij,
dum habita ratione diuitiarum, & qua-
litatis teſtamentarij, erat quid modicũ,
6 idque nimium attendendum venit, cum
falſitates, & machinationes committi nõ
ſoleant ſine magna vtilitate, vt pluries
aduertitur in præcedentibus.

Tertiò veriſimilitudo, quod cum te-
ſtator decederet abſque prole maſculina,
atque relinqueret caſtra enunciata *dicto*
*diſc.*62. *de feud.*, ità rationabile, ac ve-
7 riſimile fuit, vt ea curaret conſeruare in
adeò nobili familia, iuxtà antiquos, ac
laudabiles Italiæ mores enunciatos ſupra
*diſc.*25. & in alijs, vbi præſertim agitur
de familijs nobilibus, atq; de bonis con-
ſpicuis, & qualificatis, vt ſunt caſtra,
& bona iuriſdictionalia.

Quartò ex cõfeſſione teſtatoris, quod
teſtamentum condidiſſet, dictumq; Du-
cem inſtituiſſet, cui confeſſioni in pro-
8 poſito deferri ſolet, ex deductis *per Rot.*
*deciſ.*166.*num.*36.*par.*8.*recen.* cum alijs,
de quibus in vltima deciſione anni 1659.

Quintò, atteſtatio grauis Religioſi,
ſacerdotis, & confeſſarij, nimium pro-
bati, qui aſſiſtentiam præſtitit teſtatori
9 morienti, quod cum eum moneret, vt
de bonis ſuis diſponeret, reſpondit ſe iam
teſtatum eſſe, dictumque Ducem inſti-
tuiſſe, vt aduertitur *ſupra diſc.*46., & in
deciſione in ea cauſa edita impreſſa *poſt*
*Zuff. de legit. proceſſ. deciſ.*102., vbi in
ſpecie de conſimili atteſtatione Religio-
ſi aſſiſtentis teſtatori morienti.

Et ſextò, accedebat depoſitio duorum
teſtium deponentium in genere de ipſo
actu confectionis teſtamenti coram eo
10 Notario; Ex recepta propoſitione,
quod probata ſubſtantia, ſeù exiſtentia
actus in genere, facilius admittatur pro-
batio idẽtitatis ad notata *per DD. in l.*2.
Cod. de bon. poſſeſſ. ſecund. tab. Rot. deciſ.
663.num.6.par.4.recen. cum alijs in ea-
dem vltima deciſione, & habetur præſer-
tim *ſub tit. de credito.*

Et quamuis aduersùs teſtes plures da-
rentur exceptiones, attamen (vltrà quod
erant leues) punctus erat quod ſubſtan-
tia teſtamenti non conſiſtebat in eorum
11 dicto, atque in concurſu tot admini-
culorum, iſta tollebant omnem difficul-
tatem, ità coniunctim ea attendendo;
Ideoque reſolutio, iuſta, & probabilis
viſa eſt, cui meritò altera Pars acquieuit,
alterius puncti diſputationem aſſumen-
do, de quo *d. diſc.*62. *de feudis.*

PAMPILONEN.

LEGATI

INTER PARTES, VT INFRA.

Reſponſum pro veritate.

De exequutoribus teſtamentarijs, eo-
rumque facultatibus, et quomodo
exequi, vel interprætari valeant
voluntatem teſtatoris.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *Exequutores teſtamentarij non poſ-*
ſunt adijcere conditiones diuerſas
à voluntate teſtatoris.
3 *In quo conſiſtant partes, & munus exe-*
quutoris teſtamentarij.
4 *De agentibus de materia remiſſiuè.*
5 *Quod exequutores debent diſcretè vti,*
non autem abuti eorum facultate.
6 *De fiduciario, cui teſtator communicauit*
voluntatem.

7 *De*

7 *De circumſtantijs facti, ex quibus voluntas regulanda eſt.*

8 *Verbum* alius, *denotat ſimilitudinem.*

9 *Verbum* videbitur, *denotat arbitrium.*

10 *Quid propriè reſpiciant amplæ facultates datæ exequutoribus.*

11 *De operatione alternatiuæ, ac dictionis* vel.

12 *Eleemoſinæ aliaque pia opera fieri debent in propria patria teſtatoris.*

DISC. LXVIII.

TEſtator mandauit, vt in
Ciuitate Taffallæ funda-
1 retur Collegium Societa-
tis Ieſu, pro ſtudijs, ac
doctrina Nationalium
eiuſdem Ciuitatis, totiúſ-
que Regni Nauarræ, præſcribendo ſpe-
cies ſcholarum, ac iniungendo onus miſ-
ſionum, & cum alijs conditionibus, quæ
pro Dei ſeruitio viderentur exequuto-
ribus teſtamentarijs, relinquendo ad hũc
effectum reales 200.m.; Quatenùs verò,
ex aliquo impedimento, dicta fundatio
ſequi non poſſet infrà quatuor annos, ab
eius obitu, tunc mandauit, vt cum ea-
dem quantitate, in eadem Ciuitate Taf-
fallæ, vel in alio loco Regni fundaretur
Monaſterium Monialiũ ordinis S. The-
reſiæ, ſiuè fierent alia pietatis opera, quæ
exequutoribus viderentur magis cõgrua
pro Dei ſeruitio.

Iſta diſpoſitione ſic ſtante, de tribus dubitari contigit; Primò, an exequutores in vim dictæ facultatis per teſtatorẽ eis attributæ, adijciendi fundationi Collegij, aliàs conditiones, adijcere poſſent conditiones tales, quæ per Superiores Societatis nullatenùs acceptari poſſent, ideoque ità reddere impoſſibilem dicti Collegij erectionem, ad effectum, vt relictam pecuniam applicare poſsẽt alijs pijs vſibus eis benè viſis; Secũdò, poſito quod ſequi non poſſet erectio Conuentus, àn exequutores, neglecta erectione Monaſterij Monialium, nulliſque diligentijs deſuper adhibitis, poſſent pro libito dictam pecuniam alijs vſibus applicare; Et tertiò, quatenùs id liceat, àn applicatio fieri deberet in alia pia opera in eadem Ciuitate, vel ſaltim intrà Regnum Nauarræ, vel potiùs vbi eis placuerit; Atque ſuper his pro veritate conſultus.

Ad primum, ſine dubio negatiuè re-
ſpondendum cenſui, quod ſcilicèt, non
2 poſſent exequutores adijcere leges inſo-
litas, ac exorbitantes à Societatis Inſti-
tuto, vel aliorum Collegiorũ cõſuetudi-
ne, ſeù natura, adeout ob certam earum
non acceptationem, ità impoſſibilis red-
deretur Collegij erectio, atq; eluſa rema-
neret teſtatoris intentio, circa illud
opus, quod primariò habuit in inten-
tione, pro Ciuitatis, & Regni vtilitate,
ac publico bono.

Siquidem cum teſtator adiecisſet con-
ditiones circa ſcholas in dicto Collegio
tenendas grammaticæ, phyloſophiæ, ac
vtriuſque ſcholaſticæ, & moralis theo-
logiæ, necnon circà miſſiones tribus vi-
cibus cuiuslibet anni faciendas, hinc di-
xi, quod illa verba, *con las condiciones
referidas, y las de mas que pariſiere à mis
Albaccas ſiendo del ſeruitio de Dios Nue-
ſtro Señor*, intelligenda eſſent de condi-
tionibus ſimilibus expreſſis, vel circà alia
concernentia cultum, ac ſeruitium Dei,
compatibiliter, ac præſuppoſitiuè, cum
erectione Collegij, iuxtà Societatis In-
ſtitutum, non autem de conditionibus
3 exorbitantibus, ac deſtruentibus defun-
cti voluntatem, cuius exequutioni, ac
obſeruantiæ, onus eſt exequutorum in-
cumbere, non autem eam deſtruere, vel
impedire, cum id de directò aduerſetur
muneri, ac officio exequutoris teſtamen-
tarij.

Vt in ſpecialibus terminis exequuto-
rum teſtamentariorum, vt non poſſint
aliquid facere citrà mentem teſtatoris,
eo quia ad eos ſpectat teſtatoris volun-
tatem adimplere, atq; ope, & conſilio iu-
uare, vt ad effectum perducatur, non
autem euertere, *ex Bald. in l. vnum ex
familia §. ſi duos in princ. ff. de legat. 2.,
& Io. à Canib in tractat. de Executor. te-
ſtam. par. 1. quæſt. 1. num. 3.*, benè *Rota
apud Gregor. deciſ. 179. num. 1. cum duobus
ſeqq., Mantic. de coniect. lib. 8. tit. 5 num.*
8., vbi quod exequutores, quorum arbi-
trio aliquid relictum eſt, non poſſunt
abuti poteſtate ſibi attributa, ſed eam
exercere debent pro arbitrio boni viri,
4 vt refert *Caſtill. lib. 5. controuerſ. cap. 67.
num. 12. in princ.* vbi *num.* 16. ad ſatieta-
tem refert agentes de materia exequuto-
rum teſtamentariorum.

Et de iſta propoſitione, vt non poſſint
exe-

exequutores abuti facultate ſibi conceſ-
5 ſa, ſed ea vti debeant diſcretè, atq; pro arbitrio boni viri, plura cumulat *Rubeus in tract. de teſtamen. ad pias cauſ. cap. 71. num. 250.*, vbi *ex num. 198. ad fin.*, latè agit de hoc arbitrio, quoties non adſint verba, quæ omninò liberam, ac effrænatam voluntatem denotarent.

Et generaliter habemus in quocumq; fiduciario, iuxtà terminos text. *in l. Theopompus ff. de dote prælegata*, cum ſimili-
6 bus, vt fiducia explicanda ſit iuxtà veriſimilem, ac diſcretam teſtatoris voluntatem, adeò vt ſi declaratio talis fiduciarij, vel alterius commiſſarij, non ſit veriſimilis, attendi non debeat, vt latè cæteris relatis *Caſtill. 2. tom. controu. cap. 26. num. 24. & ſeq. & num. 31. cum ſeqq. Carpius de exequutor. teſtam. lib. 2. cap. 5. num. 20. & 21. Fontanell dec 526. Rot. in Romana hæreditatis 4. Maij 1646. coram Arguelles, & in Peruſina erectionis Canonicatus 4. Maij 1665., & 1. Februarij 1666. coram Carpineo*, de qua *ſub tit. de fideicomm. diſc. 182.*

Clariùs verò, ac extrà principium dubitandi, in hac facti ſpecie, ex triplici circumſtãtia; Primò ſcilicèt ob nimiùm
7 enixam, & claram teſtatoris voluntatem, vt erigeretur iſtud Collegium, aſſignata ratione publici boni dictę Ciuttatis (quę forſan eſt eius patria), totiuſque Regni; Secundò quia nil collatum fuit in liberam voluntatem exequutorum, ſed ſine dubio, in ſatis limitatum boni viri arbitrium, vtpotè ſemper reſtrictum ad qualitatem ſeruitij Diuini; Et tertiò clariùs, quia nulla facultas exequutoribus data eſt circa ſubſtantiam erectionis, vel non erectionis Collegij, cum iſta purè, & ſimpliciter, ac præcisè demandata ſit, ſed eſt circà aliquas conditiones adijciendas ipſi Collegio iam erecto, vt meliùs impleatur teſtatoris voluntas, circà ſcholas, & ſtudia, ac circà miſſiones, vt probant dicta ſuperiùs regiſtrata verba, *con las condiciones referidas, y las demas che pareſiere &c.*

Illa enim verba, *y las demas &c.* trãſlata in latinum ſignificant, *ac alijs, quæ*
8 *exequutoribus viderentur*; Vndè duo reſultare obſeruabam; Primò, quod verbum *alius*, denotat ſimilitudinem, ideòque intelligendum veniat de ſimilibus, vel æquipollentibus, vt de verbo *alius*, plenè colligit *Barboſ. inter tractat. var. dict. 26.*; Et ſecundò, quod verbum, *videbitur*, denotat arbitrium, vt idem
9 *Barboſ. diction. 424. num. 4. Caualer. deciſ. 374. num. 2.* & paſſim.

Huiuſmodi enim facultates intelligũtur diſcretè, ac eo modo, cum quo teſtatoris voluntas, meliùs, ac pleniùs impleatur, ſiuè vt exequutores ſuppleant
10 id, quod teſtator omiſit; Sed percutit eius memoriam, ac honorificentiam, putà appoſitionis inſignium, iuxtà caſum, de quo *apud Dunozett. deciſ. 341.* cum ſimilibus, non autem adijciendi conditiones impoſſibiles, vel inſolitas, ac exorbitantes, deſtruentes potiùs illam voluntatem, cuius exequutio ipſis commiſſa eſt, ideoque mihi videbatur quod ageretur de caſu indubitabili.

Hinc proindè dixi, quod inanis labor erat agere de ſecundo, & tertio quæſitis, quotiès voluntas teſtatoris impleri poteſt; Verũ quando de ijs agendum eſſet, atque legatum ſufficeret ad erectionem Monaſterij per teſtatorem in ſpecie deſiderati, præſcribendo numerum Monialium, & Conuerſarum; Et tunc, ex ijſdem ſupra deductis fundamentis, quod ſcilicèt exequutores non ſunt domini, neque liberam voluntatem, ſeù liberum arbitrium habent, ſed ſint miniſtri habentes arbitrium, quod à iure, ac veriſimili teſtatoris volũtate eſt regulandũ; Pro Monaſterij erectione, reſpondendũ eſſe dixi, quoniam in vltimis præſertim
11 voluntatibus, dictio, *vel*, operatur ſubſidium, ſeù præpoſterationem in defectum eius, cuius fauore priùs diſpoſitum ſit *ad notata per Scribentes in l. cum pater §. pæn. ff. de legat. 2. & in l. hæredes mei §. fin. ff. ad trebell. Ruin. conſ. 149. num. 12. & ſeq. lib. 2.* & alij *apud Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 379. num. 26. & ſeqq.*

Ideòque dixi, quod illa dictio, *ò*, ſeù *aut*, poſita inter erectionem Monaſterij, & alia opera pia, intelligi debebat ſubſidiariè, ac per poſterius, quatenùs erectio ſequi non poſſet; Ob experientiam tamen, quam habebam de fundationibus Monaſteriorũ huius ordinis S. Thereſiæ, dixi quod facilius videbatur erectio Collegij.

Et quoad tertium dixi, quod regula eſt, vt teſtatore diſponente in genere de Eccleſijs, vel pauperibus, alijſque pijs operi-

12 operibus, id intelligatur in propria patria, ſeù proprio domicilio, iuxtà celebrem *gloſ. in cap. ſi patrr* verb. *pauperrs de teſtamentis in ſrxto*, atque rx *Speculatore, Anrharano, & alijs, Tiraqurll. ae priuilrg. piæ rauſ.56. Surd. dr aliment. tit.1.quæſt.93.num.13.*, & cæteri copioſè relati *per Rub. d. tract. dr teſtam. ad pias cauſ. d. cap.71.nu.201. & 202.*; Clariùs verò inſpecto tenore teſtamenti, ex quo videbatur quod eſſemus extrà omnē quæſtionem, dum, tàm occaſione erectionis Collegij, quàm erectionis Monaſterij, ſemper teſtator affectionem, ac voluntatem oſtendit erga dictā Ciuitatem Taffallæ (forſan eius patriam), ac ergà Regnum Nauarræ; Ideoque dicebam, quod eſſet expreſsè violare eius voluntatem, applicando dictum legatum, tàm extrà dictam Ciuitatem, quàm extrà Regnum.

IANVEN.

TESTAMENTI

Reſponſum pro veritate.

De interpretatione teſtamenti, Et quando aliquis cenſeatur inſtitutus hæres, quamuis id explicitè nō dicatur.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Quod in farilioribus ſit magis diffirile reſpondere de iure.*
3 *Inſtitutio hærrdis per quæ verba roncipi valeat, ſrù ronrepta diratur.*
4 *Præſumptio eſt quod pater vrlit ſeruare æqualitatem rum filijs.*
5 *Ex quibus cenſratur quod pater nolurrit grauare filios.*
6 *Drbet rapi intellectus exclusiuus correctionis.*
7 *Clauſula, ſine præiudicio, vel alia inrompatibilis intelligitur in alijs, quā in expreſſis.*
8 *Ex Statuto Ianuenſi non eſt neceſſarius titulus inſtitutionis.*

DISC. LXIX.

CVm eſſet Federicus generalis Gubernator Regni
1 Corſicæ pro Republica Ianuenſi, morti proximus, in eius teſtamento, ad remouendas lites, quę inter Iulium, Michaelem, & Ambroſiū, tres eius filios oriri poſſent, prælegatum fecit Iulio, de omnibus melioramentis, & augmentis, per ipſum, eiuſque vxorem factis, alijſque iuribus competentibus in domo magna, alijſque bonis ſubiectis fideicommiſſo ordinato per olim Iulium Cæſarem, dictæ vxoris patrem, addendo eidem fideicommiſſo bona, & iura in bonis exiſtentibus in quibuſdam locis, exprimendo verba, quę denotare videbātur, quod ità crediderit grauare alios filios, quos in alijs omnibus hęredes inſtituit; Vbi verò dictus Iulius dictæ diſpoſitioni non acquieſceret, dixit, vt tali caſu omnes eorū iura experirentur, atque (vt teſtator dicebat), vt facerent eorum partes, conſulendo, ſeù laudando, vt totum facerent, cum conſilio cuiuſdam Religioſi; Deindèque, his ità diſpoſitis, ſubiunxit vt nullum valere deberet tentatiuum contrà dictam eius diſpoſitionem, adeout Michael, & Ambroſius non remanerent hæredes, ac in totum domini, vt danda eſſet ſatisfactio prout iuris; Hinc proindè dubitari contigit, (quatenùs dictus Iulius paternæ diſpoſitioni acquieſcere nollet) An cenſeretur æqualiter inſtitutus cum alijs filijs, & in quo ſibi obſtaret diſpoſitio paterna; Cūq; deſuper pro veritate (incertū eſt ex cuius parte) conſultus eſſem.

Reſpondi, quod in iſto caſu rectè practicari videbatur id, quod frequenter Aduocati, ac Reſpondentes de iure, ex-
2 periri ſolent, vt ſcilicèt maius faſtidium ſentiant, in caſibus facilibus, ac planis, quàm in articulis valdè controuerſis, nimiumque per Scribentes tractatis, cum in iſtis, perquirendo dicta DD., ex quibus lumen habetur, de facili inquiri valeat,

leat, quæ nam ſit pars probabilior, magiſque communiter tenta; In illis verò ambulare oportet in tenebris, & cum ſolis principijs generalibus, cum ſi quæ ſpecialis auctoritas deſuper adeſſe poſſit, caſus, ac fortunæ partus eſſe potiùs dicatur, illam præ manibus habere.

Pro meo autem iudicio cenſui, reſpõdendum eſſe de æquali ſucceſſione omnium filiorum, quamuis Iulius, cui prælegatum factum erat, nullibi legeretur explicitè inſtitutus hæres vniuerſalis,
3 quoniam hodiè per ius nouiſſimum, ſublatis iuris antiqui rigoribus, ac formalitatibus, hæredis inſtitutio per quæcũque verba fieri poteſt ad text. *in l. quoniam indignum Cod. de teſtamen. & l.3. Cod. de liber. præter.* cum concordan. collectis *per Adden. ad deciſ.25. num.16. & ſeq. par.3. recen.*; Atque ſi quæ difficultas in propoſito caderet, illa percutiebat fauorem ipſius filij, cui debebatur titulus honorabilis inſtitutionis; Sed quia ipſe non conquærebatur, atque acceptabat eius vocationem, quomodocũque illa concepta eſſet, hinc proindè, nulla cadere videbatur ratio dubitandi, idcòque dum teſtator, dicto Iulio non acceptante legatum, dixerat, vt tali caſu facerent eorum partes, ità clarè reſultare dixi, eorum æqualem vocationem in portiones æquales.

In idem aſſiſtentibus; Primò regula, ſeù præſumptione iuris, vt cenſendum
4 ſit, quod pater ſeruare voluerit æqualitatem inter filios *l. vltim. Cod. commun. vtriuſque iud. l. cum pater §. euictio ff. de leg.2.* cum concordan. *per Fuſar. quæſt. 254. num.34. & ſeq.*

Et ſecundò ea circumſtantia facti, quod teſtator nullum oſtendit habere odium, vel auerſionem à dicto Iulio; Quinimò clarè oſtendit, quod ipſe magis eum diligeret, alios autem filios potiùs cum prælegato grauare volue-
5 rit, vt præſertim probabant illa verba, *cum aliquo aliorum præiudicio*; Ideoque cum beneficia non conferantur inuitum, hinc dixi quod non ex eo, quod dictus Iulius acceptare nollet id, quod teſtator credidit gerere ad maiorem eius vtilitatem, exindè reſultaret, vt deberet eſſe patris inæqualis ſucceſſor.

Neque prædictis, (quæ plana eſſe videbantur), dixi quod obſtarent quędam verba, ſuper quorum intellectu erat tota quæſtio, quoniam ità reſultaret contradictio, vel ſubitanea correctio in iure
6 damnata, ad quam euitandam dicebam, vt capi debeat quicumque alter poſſibilis intellectus, cum præcedenti diſpoſitione compatibilis *Fuſar. conſ.25. nu.29. & 30.* cum concord. *per Barboſ. axiom. 60.*, & plenè *Rot. deciſ.113. num.10. par.11. recen. Buratt. deciſ.168. num.3. & Adden. ad ipſum deciſ.620. litt. A.*; Ideoque hæc ſecunda diſpoſitio intelligenda veniret compatibiliter, dictoque præſuppoſito retento, quod ſcilicèt, præfato Iulio, prælegato acquieſcente, ità exindè reſultaret, vt alij duo remanerent hæredes, ac domini aliorum bonorum, cum oneribus hæreditarijs, quæ teſtator (prout iuſtitia exigit), impleri voluit; In idem ſuffragante alia propoſitione, quam habemus, circa clauſulam *ſine præ-*
7 *iudicio*, vel ſimilem, quæ præcedenti diſpoſitioni aduerſari poſſet, quoniam intelligitur cõpatibiliter, ac in alijs, quàm in expreſſis *Buratt. deciſ.193. num.21.* & ibi *Adden. litt. E. deciſ.375. num.8.*, & ibi *Adden. ſub litt. B. & deciſ.113. num.9. & 10. par.11. recent.*

Eoque magis dixi, quod iſte intellectus de iure capiendus videbatur, quoniam ità ſaluabatur teſtamentum à nullitate, quæ aliàs reſultaret à præteritione eiuſdem Iulij, qui in caſu non acce-
8 ptationis prælegati, quod abſque honorabili titulo inſtitutionis factum erat, nullibi legebatur inſtitutus hæres, (quãuis in Ciuitate Ianuæ ex Statuto id non attendatur.)

Alia etiã coniectura concurrente, per quã, in caſu nõ acceptationis dicti prælegati, patere dixi de æquali omniũ filiorũ inſtitutione, ac diuiſione, quod .ſ. eos monuit ad adhibendam operam viri Religioſi; Id etenim alium intellectum habere non videbatur; Cumque ageretur de quæſtione nudi facti, ac voluntatis, idcircò dari deſuper non poterat certa iuris regula, ſed ità pro eius congrua interpretatione ratiocinari oportebat.

RO-

ROMANA PECVNIARIA PRO SORORIBVS DE PASSARIS, CVM NICOLAO FLORIDO.

Caſus diſputatus coram A. C., & reſolutus pro Paſſaris.

An, & quando, diſpoſitio facta cenſeatur, potiùs per vltimam voluntatem, quàm per contractum; Et quatenus ſit per vltimam voluntatem, àn confeſſio debiti, vel alia diſpoſitio, cum iuramento, vel aſſertione, quod fiat pro exoneratione conſcientiæ, ſit reuocabilis, necnè.

SVMMARIVM

1 *Facti ſeries.*
2 *De præſumpta ſolutione.*
3 *Quando actus dicatur conceptus inter viuos, vel per vltimam voluntatem.*
4 *Confeſſio debiti in teſtamento reſoluitur in legatum.*
5 *Fallit vbi fiat pro exoneratione cõſcientiæ.*
6 *Vel vbi cum iuramento.*
7 *Et quando vtraque limitatio non procedat.*
8 *De earumdem limitationum intelligentia.*
9 *De materia limitationis de qua num. 5. remiſſiuè.*
10 *Procedunt vbi adijciantur in ſpecie in ipſa confeſſione, ſecus in genere.*
11 *Solent teſtatores in diſpoſitionibus adijcere verba denotantia pietatem, licet non intret.*
12 *Procedunt item limitationes cum præſuppoſito validitatis, ac perfectionis actus.*
13 *In teſtamento, vel Codicillis poteſt contineri contractus inter viuos, & quando.*
14 *In vna ſcriptura poſſunt contineri plures contractus diuerſi.*
15 *Declaratur concluſio de qua nu. 13. quando procedat.*

DISC. LXX.

1 IN læthali infirmitate cõſtitutus, ac morti proximus Io: Antonius Paſſarus, cũ iam per annos, in ſtatu valetudinis, teſtamentum condidiſſet; Coram Notario, & duobus teſtibus, enunciato dicto teſtamento, pro eius declaratione, omnibuſque litibus dirimendis, ac pro exoneratione etiã cõſcientiæ, dixit aliquas facere velle declarationes dictæ teſtatamẽtariæ diſpoſitionis, vt fecit in pluribus, per viginti circiter diuerſa capitula; In fine verò, Notarius eas adiecit clauſulas, quæ pro obſeruantia actuum inter viuos adijci ſolent, additis etiam, iuramento, & obligatione camerali; Cumque inter dictas diſpoſitiones, vel declarationes, contineretur confeſſio debiti cuiuſdam ſummæ, ad fauorem Nicolai præsbiteri eius coniuncti; Hinc iſte, poſt ſilentium, quindecim circiter annorum, defunctis dicti Io: Antonij filijs, ac hæredibus, contra vnius eorum filias, ac hæredes, cum proceſſu exequutiuo competente in vim dictæ obligationis cameralis, contra bona hæreditaria pro ſumma confeſſata, iudicium inſtituit coram A. C., à quo poſt plures diſputationes, prodijt ſententia, rearum conuentarum abſolutoria.

2 In diſputationibus autem deſuper habitis, quamuis plura nimium probabilia argumenta concurrerent, ſolutionis dictæ ſummæ, factæ per primos hæredes, ex diuturno ſcilicet inuerſimili ſilentio, ac etiam ob expectatam mortem principalium informatorum, aliaſque facti circumſtantias, ex quibus de plano intrare videbantur ea, quæ ad materiam *text. in l. procula ff. de probat.* in propoſito præſumptæ ſolutionis habentur apud *Afſl. dec. 12. Surd. dec. 105. Merlin. dec. 124.* & pluriès in ſua materia *ſub tit. de Credito*; Iſtaque ad deciſionem ſufficere viderentur.

Attamen, vbi etiam iſtud motiuum non intraret, adeo vt, petitio eſſet proxima morti teſtatoris, neque dicta præſumptio intraret, itaque præſuppoſito facto, de duobus actum fuit; Primò ſcilicet, àn hæc diſpoſitio importaret vltimam voluntatem, ac ſpeciem codicillorum, vnde propterea ex defectu numeri teſtium, actus corrueret, atque pro infecto habendus eſſet, vel potius importaret actum, inter viuos; Et ſecundò, quatenus contineret codicillos, àn ſtante iuramento, ac etiam aſſertione quod id fieret pro exoneratione conſcientiæ, dicta confeſſio debiti, illud probaret, illaque eſſet irreuocabilis, adeòut, ſaltim in hac parte, ſeù capitulo, redoleret actum inter viuos.

Quatenus pertinet ad primum; Quæſtio erat potius facti, ex eius circumſtantijs, ac diſpoſitionis tenore regulanda,
3 iuxta conſimilem quæſtionem tractatam *per Rot. apud Merlin. deciſ. 664. repetit. deciſ. 9. par. 7. recent., & in ſua materia ſub tit. de donat.*, quando ſcilicet donatio, dicenda ſit inter viuos, vel cauſa mortis; Ipſiuſque diſpoſitionis tenor, ac ſtatus diſponentis, aliæque circumſtantiæ, ad euidentiam oſtendere videbantur, quod teſtator in animo habuerit codicillari, ſeù per vltimam voluntatem diſponere, declarando diſpoſita in teſtamento, dum ad illud magnam relationem habuit, etiam circa fideicommiſſa, & alia, quæ nonniſi vltimis voluntatibus congrua erant, adeout Scribentes pro actore quodammodo darent manus victas.

Maior igitur, peneque tota quæſtio fuit, ſuper altera inſpectione, àn ſcilicet, ſtantibus, iuramento, ac aſſertione, quod id fieret pro exoneratione conſcientiæ, confeſſio huius debiti, illud probaret.

Admittebant ſiquidem ſcribentes pro actore concluſionem, quam deducebam ego ſcribens pro reis conuentis, vt
4 confeſſio debiti facta in teſtamento, vel codicillis, aliundè non adminiculata, nõ probet debitum, ſed reſoluatur in legatum quandocunque reuocabile, adeòut (quidquid dicatur apud *Capic. Latr. conſult. 152. num. 21. & Menoch. conſ. 39. nu. 47.*), neque ipſi teſtatori ſuperuiuenti talis confeſſio præiudicet, niſi alia adminicula confeſſionem corroborent ex deductis *per Mant'c. de coniectur. lib. 9. tit. 8. num. 11. Capic. Latr. dicta conſult. 152. num. 19. Surd. conſ. 169. nu. 5. & dec. 250. & 285.*, ac admittitur *per Rot. dec. 63. num. 9. par. 11. rec.* ac etiam admittunt alij, de quibus proximè infra.

Dicebant tamen, id limitari, quando vna ex dictis circumſtantijs accedat, vel ſcilicet iuramentum, vel aſſertio, vt id fiat pro exoneratione cõſcientiæ, multomagis vbi (vt in preſenti), vtraque accedat, ex ijs quæ cæteris relatis, habentur circa declarationẽ pro exoneratione cõ-
5 ſcientiæ ex doctrina *Bal. in l. generaliter num. 30. & ſeqq. C. de non num. pecun.* apud *Ciriac. controu. 347 num. 1. & ſeqq.* & plenè apud *Rot. dicta dec. 63. nu. 3., & n. 10. cum ſeqq. par. 11. rec.*, & habetur *ſub tit. de credito diſc. 80.*

Et de iuramento, poſt antiquiores ab
6 eis relatos, *Marеſcott. lib. 1. var. cap. 48. num. 20. Guttier. de iuram par. 2. cap. 6. n. 4. & 5., & par. 1. cap. 54. nu. 14. Seraphin. de priuil. iuram. cap. 95. num. 5. Maſcar. de prob. concl. 359. n. 8. & alij.*

Idque receptum eſſe dicebant, quoties
7 aliqua ſuſpicionis ratio non obſtet, vt contingit in ijs, qui donare, vel aliàs alienare ſunt prohibiti, ſed agatur de cõfeſſione perſonæ non prohibitæ, ac habentis liberam ſuorum bonorum adminiſtrationem, cum tunc, niſi doceatur de errore, vel dolo, & circumuentione, aut falſo præſuppoſito, nulla cadere videatur dubitandi ratio, vt aduertitur *per Rotam dicta dec. 63. par. 11. rec. num. 17. & 16.*

Verùm ego (inhærendo nimium commendabili Curiæ ſtylo, non euagandi in ſuperfluis, ſed inſiſtendi ſtrictè ſuper pũ-
8 cto præciſo caſus de quo agitur) neglexi aſſumere inſpectionem dictarum limitationum in genere, & quomodo illæ intelligendæ ſint; Potiſſimè quia id, pro meo iudicio, non recipit certam regulam generalem, cuicumque caſui applicabilem, ſed tanquam quæſtio facti, & voluntatis, pro ſingulorum caſuum qualitate, decidendum eſt, an ſcilicet conueniat, necnè ratio, cui dictæ limitationes innituntur, quia nempè tales concurrãt circumſtantiæ, ex quibus arguatur, quod maturè, ac deliberatè pro veritatis recognitione, teſtator ità confeſſionem qualificare voluerit, & de qua circum-

ſtan-

ſtantia aſſertionis pro exoneratione con-
9 ſcientiæ habetur actum *dicto tit. de credi-
to diſc.* 80.

Aduertebam idcircò quod dictæ limi-
tationes procedunt, quando dicta aſſer-
tio, vel iuramentum reſpectiuè percute-
rent ipſam confeſſionem in ſpecie, vel in-
indiuiduo, et in quibus terminis, atque
10 cum hoc præſuppoſito loquuntur om-
nes ſupra allegati, ac alij, cum tunc in-
tret dicta ratio, cui limitationes inni-
tuntur; Secus autem vbi vna, vel altera
circumſtantia, vel vtraque ſimul, ſint
in parte proemiali, vel in parte execu-
tiua, inter clauſulas generales, quoniam
cum tunc hæc incongruant omnibus
alijs diſpoſitis, quibus congruere debe-
rent, dum ad omnia referuntur, hinc
proinde potius id formulario, ſeù æqui-
uoco Notarij videtur referendum; Siuè
quod circa exonerationē conſcientiæ, id
referendum ſit cuidam modo loquendi
11 teſtatoris, eo modo quo habetur *ſupra
diſc.* 19. de teſtatore faciente legata, etiā
prophana perſonis coniunctis, ac fami-
liaribus vel famulis, cum aſſertione
charitatis; Vt in ſpecie ità diſtinguendo;
inter caſum ſpecialem, & generalem,
aduertit *Boſſ. de dote cap.* 10. *num.* 97., at-
que videtur nimium probabilis diſtin-
ctio, quoniam aliàs facillimè fraudes
committi poſſent, atq; morientium vlti-
mæ voluntates cum huiuſmodi captioſis
cautelis reddi irreuocabiles; Ideoque pro
facti qualitate quæſtio decidenda venit;
Potiſſime quia in hac facti ſpecie, non
leues vrgebant ſuſpiciones, de fide
Notarij, & de colluſione cum dicto
actore.

Præterea aduertebam, quod præmiſ-
ſa omnia, percutiunt caſum irreuocabi-
12 litatis, cum præſuppoſito validitatis, ac
perfectionis teſtamenti, vel codicillo-
rum; In hac verò facti ſpecie, iſtud præ-
ſuppoſitum ceſſabat, quoniam deficien-
te numero quinque teſtium in Vrbe,
vbi (vt alibi aduertitur *hoc eod. tit.*) pro-
ceditur in hac materia cum diſpoſitione
iuris ciuilis, actus habendus eſt pro in-
fecto.

In hoc autem replicabant Scribentes
pro actore, quod non implicat, vt in te-
ſtamento, vel codicillis, fieri valeat actus
13 inter viuos, pro quo ſufficiant teſtes ad
huiuſmodi actum neceſſarij iuxta auctori-
tates de quibus proximè infrà, dum No-
tarius ſtipulatur pro abſente, & clarius
quia hæc ſtipulatio ſemper ineſſe dici-
tur, vbi adeſt obligatio cameralis, vt ad-
uertitur ſepius *ſub tit. de donat.*, & *ſub
tit. de credit*; Et frequenter.

Verum, & id continebat æquiuocum
in applicatione; Procedit etenim, quan-
do conſtet, quod in eadem ſcriptura,
duos diuerſos actus omninò contradi-
ſtinctos, teſtator facere voluerit, adeò
vt, ea ſcriptura, vel charta, quæ mate-
rialiter eſt vnica, formaliter habeatur
pro duplici, cum non implicet, vt in
vna eademq; charta, ſeù ſcriptura, & corā
eiſdem teſtibus, ac ſub eadem clauſula
actum, plures fiant diuerſi contractus,
14 vel actus *l. ſcire debemus ff. de verb.
obl. cum concord. per Rot deciſ.* 154. *n.* 12.
par. 8. *rec. deciſ.* 6. *num.* 26. & 27. *par.* 11.
& frequenter; Atque in his terminis, &
cum hoc præſuppoſito loquuntur, *Gra-
tian. diſcept.* 858. *num.* 2. & *ſeqq.*, & *Ma-
gdalen. de numer. teſt. par.* 1. *cap.* 27.
limit. 12. *num.* 25. & 26., qui ex parte a-
ctoris allegabantur, ac alij apud eos.

Hinc proindè, tunc id eſſet ſubſten-
tabile, quando, ſeruata in reliquis forma
15 teſtamenti, vel codicillorum, per mo-
dum diſponendi in morte, illud capitu-
lum, in quo agebatur de hoc debito, con-
ceptum eſſet per viam contractus, cum
iuramento, ac ſtipulatione Notarij,
& cum obligatione camerali, aliſque
pactis, & clauſulis adijci ſolitis in con-
tractibus, non autem in vltimis volunta-
tibus, vnde propterea diſcretiuus mo-
dus probaret diuerſam voluntatem, quod
in facto non verificabatur; Ideòque iu-
ſte abſolutoria conceſſa fuit.

CAESENATEN.

BONORVM

PRO

CONFRATERNITATE SVFFRAGII

Reſponſum pro veritate.

De teſtantium præceptis, àn & quando ſint obligatoria, necnè, & præſertim de prohibentibus tranſactionem, vel diuiſionem; Et de intelligentia præcepti pęnalis, de non inferendo moleſtias.

SVMMARIVM

1 *Facti ſeries.*
2 *Præceptum teſtatoris de non dando moleſtias, de quibus moleſtijs intelligatur.*
3 *Quod qualibet cauſa excuſet à pœna pro cuius incurſu requiritur dolus, vel malitia.*
4 *De diſtinctione inter modum, & conditionem, & priuationem iuris quæſiti, & excluſionem iuris quærendi.*
5 *Diſpoſitio fauore filij cẽſetur iſtius potius, quàm patris intuitu, & quando ſecus.*
6 *Præceptum de non tranſigendo non eſt obligatorium.*
7 *Idem de præcepto de non diuidendo.*
8 *Tranſactio quando obſtet ſucceſſori venienti iure proprio.*

DISC. LXXI.

IVLIA, habens litem cum Baptiſta fratre, ſuper domo, alijſque bonis, hære-
1 dem in teſtamento inſtituit Laurentium, eiuſdem Baptiſtæ filium, in proprietate, vſumfructum verò vniuerſalem reliquit viro, ſub præcepto, quod Baptiſta prædictus, iſtum in dicto vſufructu, præſertim domus, moleſtare non poſſet ſub pœna caducitatis, & cum ſubſtitutione ad fauorem Societatis ſuffragij; Cumque Baptiſta, mortua teſtatrice, curaſſet obtinere ſententiam fauorabilem, ſuper deſertione appellationis, & executione rei iudicatæ, obtentæ contrà ſororem viuentem, eiuſque virum; Hinc prætendere cæperunt Societatis Adminiſtratores, factum eſſe locum dictæ ſubſtitutioni, ſed priuſquàm litem ſuſciperent, conſilium pro veritate expetere curarunt, quod negatiuum à me traditum fuit, conſulendo, vt à litis ſuſceptione abſtineretur.

Ex eo fundamento, quod iuxtà magis veram, receptamque ſententiam, appellatione moleſtiarum, ad hunc effectum veniunt ſolùm iniuſtæ, & extraiudiciales, ac de facto, non autem iuſtæ, &
2 iudiciales, quales erant illæ, de quibus in hac facti ſpecie agebatur *Bald. in l. vnica num.2. Cod. de his, quæ pœna nomine*, *Cuman. conſ.51. num.3. Rebuff. in l. vnic. Cod. de ſent. quæ pro eo quod intereſt num. 49. Caputaquen. deciſ.233. num.7. par.1. Mantic. deciſ.183. num. fin.*, amplè (reprobato *Surdo dec.14.*) *Merlin. dec.491. num.1. & per tot.*, & quam deciſionem reaſſumunt *Adden. ad Buratt. dec.899. ex num. 14.*, & ſentijt etiam *Rota in Eugubina hæreditatis 2. Iunij 1651. coram Bichio inter ſuas dec.366. n. final.*

Et quamuis ob amplitudinem verborum, ſtante lite præcedenti ſuper eadem domo, probabilius eſſet, quod teſtatrix ſentijſſet de quacumque moleſtia etiam iudiciali, & iuſta, ex deductis *per Gratian. diſcept.758. num. 30. cum ſequen. Fuſar. conſ.195 num.54 cum ſequen.*, Iſtaque voluntate expreſſa, vel coniecturali concurrente, non dubitatur vt illa attendenda veniat; *Nihilominus* ponderabam ſufficere, vt id eſſet de iure dubium, quodque Baptiſta prædictus probabiliter potuiſſet opinari, vt præceptum intelligendum veniret de moleſtijs iniuſtis, & de facto, ad effe-
3 ctum inducendi excuſationem à pœna, pro qua quælibet cauſa ſufficit, cum pro eius incurſu requiratur malitia, ex deductis in allegatis auctoritatibus, præſertim *apud Merlin. dicta dec. 491. deciſ. 293. nn. 5. & 6 par.6.* cum alijs, quæ in propoſito ſubſtitutionis pœnalis habentur *ſub tit. de fideicommiſſ. diſc.154. & ſequentibus* ac etiam *ſub tit. de emphiteuſ.* ad materiam caducitatis.

Potiſſimè quia de facto vir, in cuius gra-

gratiam tale præceptum adiectum erat, nullas paſſus fuit moleſtias, neque in poſſeſſione, vel fruitione domus impeditus, ideoq; dicta ſententia rectè potuit obtineri, ad effectum illam exequendi contrà hæredem proprietarium, terminato vſufructu, & abſque voluntate moleſtandi vſufructuarium, quem ſolum teſtatrix à moleſtijs preſeruare voluit.

Clarius verò, quia tractabatur, de pœna incurrenda, non ex facto, & contrauentione propria, ſed ex delicto alterius, ideòque obſeruabam intrare regulam *text. in l. pater familias ff. de hæred. Inſtit.*
4 *vbi Bart.* & cæteri, vt pœna ex delicto tertij per innocentem pati non debeat, quoties factum tertij adiectum non ſit per viam conditionis, & à parte anteà, quo caſu non attenditur tanquam pœna, ſed tanquam conditio impediens acquiſitionem, eiuſque principio ſe opponens; Sed eſt per viam priuationis iuris iam quæſiti, & à parte poſteà iuxtà diſtinctionem *Bald. in l. vnic. num.* 10. *Cod. de his quæ pœnæ nomine*, quam DD. (exceptis, *Menoch. conſ.* 78., *&* *Surd. dec.* 181. & alijs, in pauco numero) magis communiter ſequuntur, *vt pleue Rot. dec.* 86. *ex num.* 36. *ad fin. & dec.* 208. *num.* 5. *& ſequen., & dec.* 293. *num.* 1. *& ſequen par.* 6. *rec.*, vbi concordantes, ac in ſpecie reprobantur *Surd. & Menoch. vbi ſupra*, & habetur ita diſtinguendo *dicto diſc.* 154. *de fideicommiſſ. & infra diſc.* 73.

Ponderabam poſſe motiuari, quod huiuſmodi diſputatio fauore filij cenſeretur intuitu, & contemplatione patris, qui teſtatrici magis coniunctus erat, adeò vt eſſet peculium profectitium, in quo filio per factum patris rectè præiudicatur; Verùm cum ageretur de diſpoſitione facta per extraneum ad fauorem filij ab eo cognati, ac nomine appellatiuo vocati,
5 in contrarium eſt regula, niſi contrariæ voluntatis probationes vel coniecturæ concurrant *ad text. in l. finali Cod. de vſufructu Bart. in l. filio familias* 2. *ff. de donat. cum concord. per Mantic. de coniect. lib.* 8. *tit.* 16. *num.* 4. *& ſequen. Merlin. de legitima lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 16. *num.* 16. *Rota deciſ.* 181. *par.* 11. *rec. n. fin.*

Huius autem contrariæ voluntatis, nulla ex teſtamento deſumebantur adminicula, quæ potiùs vrgebant in contrarium; Tum quia ob præcedentem litem militabat cauſa auerſionis à fratre, vndè prudenter teſtatrix, ne filij ferrent iniquitatem patris, iſtos tanquam innocentes, ac de ſuo ſanguine honorare voluit; Tùm etiã quia cogitauit ad exiſtentiam aliorum filiorum dicti Baptiſtæ fratris, dum eos tantùm ſubſtituit dicto Laurentio ſinè filijs morienti, ergò contemplata non eſt patrem, cui tanquàm in peculij profectitij ſpecie, commodũ acquireretur, quoniam ità omnes filij æqualiter ſuccedere deberent; Iſta verò quæſtio in effectu, eſt potius facti, quàm iuris, non recipiens certam, ac vniformẽ determinationem generalem, ſed pro facti qualitate, atque ſingulorum caſuũ circumſtantijs decidenda, attendendo potius ſubſtantiã voluntatis, quam verborum formulas, eo modo quo in omni materia, præſertim verò in iſta vltimarum voluntatum, eſt procedendum, ſpectando finem, ſeù motiuum prohibitionis.

In propoſito autem obſeruandi, vel ſpernendi præcepta teſtatoris, *in vna Vrbinaten.*, ad requiſitionem Adminiſtratorum hoſpitalis Vrbini; Cum quidam teſtator, inſtituto hærede hoſpitali prædicto, præceptum iniunxiſſet, vt in caſu litium, ac moleſtiarum quarumcumque, deberet (iuſtitia mediante), ſe tueri aduersùs moleſtantes, nullatenus verò cum eis inire concordiam, quam expreſſe prohibuit; Atque eiuſdem teſtatoris vxor iudicium inſtituerit ſuper aſſequutione quartę ratione paupertatis in vim *Auth. præterea Cod. vndè vir & vxor*; Hinc aſſũpto deſuper tractatu honeſtæ concordiæ, pro veritate conſultus fui, àn dictum præceptum pœnale obſtatet; Et negatiuè reſpondi, quoties concordia, ſincerè, ac bona fide ſuper lite probabilitèr dubia, atq; ad normam dubij euentus ſequeretur, ex vera; & recepta Iuris propoſitione, quod huiuſmodi præcepta de non tranſigendo, non ſunt obli-
6 gatoria, ſpernique valent, tanquam publicæ quietis impeditiua *Caccialup. de tranſact. quæſt.* 22. *Soccin. iun. conſ.* 32. *num.* 13. *lib.* 3. *Rota dec.* 104. *num.* 18. *& dec.* 190. *n.* 27. *p.* 7. *rec.*

Quod habemus etiam in pręcepto prohibente diuiſionem, quoniam vbi eſt indefinitum, atque non habet certi temporis

poris determinationem, regulatur à iu-
ſta cauſa, puta minoris ætatis vnius, vel
aliquorum cũ ſimilibus, atq; rectè quoq;
7 ſperni poteſt ad notata *in l. nemo poteſt*
ff. de legat. 1. *l. in hoc iudicio* § *ſi conuene-*
rit ff. commun. diuid. eum concordanti-
bus deductis *per Rotam deciſ.* 241. *nu.* 33.
par. 5. *rec. Vaſquez. de ſucceſſ. creat. lib.* 1.
§. 6.

Vndè propterea, adinſtar diſpoſitio-
num liberantium à confectione inuenta-
rij, ſiue à redditione rationum, cum ſi-
milibus, dixi vt præceptum prædictum
intelligendum eſſet ſano modo, ac inter-
prætandum, iuxtà diſpoſitionem Iuris,
vt ſcilicet intelligatur prohibita tranſa-
ctio colluſiua, & mala fide inita, nè ſub
eius pallio prohibita alienatio ſequatur;
Adinſtàr eorum, quæ in iure habemus
8 de tranſactione inita per feudatarium,
vel emphyteutam, ſeù fideicommiſſariũ,
& ſimiles, àn obligent ſucceſſores, in-
dependenter, & ex perſona propria ve-
nientes, dum pendet ex dicta diſtinctio-
ne, bonæ, vel malæ fidei, regulãdæ ex pro
babili dubio euentus, *vt ſub tit. de fidei-*
commiſſ. diſc. 172. *& ſeqq.*, *& ſub altero de*
emphyteuſi diſc. 52. *& ſub tit. de feud. diſc.*
49. & alibi pluries; Vnde propterea eſt
etiam quæſtio facti, ex iſtius qualita-
te, & circumſtantijs decidenda, ſpe-
ctato etiam, vt dictum eſt, motiuo,
ſeù fine prohibitionis, & àn habeat iu-
ſtæ cauſæ, ac rationis fomentum,
necnè, Ac propterea erroneum eſt cum
generalitatibus procedere.

PANORMITANA
DISPENSATIONIS
PRO
BARONE MONDELLI.

Reſponſum in forma ſupplicis libelli ad Sanctiſſimum.

De eadem materia conditionis, vel præcepti pœnalis, adiecti per teſtatorem, quando ſeruari debeat, vel reſpecti uè ſperni valeat; Et quid, vbi illud, nonniſi cum Principis diſpenſatione adimpleri poteſt, àn teſtamentarius teneatur eam impetrare; Et de termino per teſtatorem præfinito, quando currat, necnè.

Et de aliquibus ad materiam poteſtaris Papæ, vel Principis ſæcularis, commutandi vltimas voluntates, vel eis derogandi.

SVMMARIVM

1 F*Acti ſeries.*
2 *Conditiones impoſſibiles in vltimis voluntatibus habentur pro non ſcriptis, & quando dicantur impoſſibiles.*
3 *Bigamia infert irregularitatem.*
4 *An ille, cui per teſtatorem iniungitur aliquod præceptum, quod ſine diſpenſatione impleri non poteſt, teneatur eam impetrare.*
5 *Verba teſtamentorum intelligenda ſunt ſecundum diſpoſitionem iuris communis, non autem iuris ſpecialis diſpenſationem.*
6 *Dubietas concluſionis de qua num. 4. excuſat à caducitate à qua qualibet cauſa excuſat, & de diſtinctione inter conditionem, & modum.*
7 *An adimplementum poſt terminum præfinitum attendantur.*
8 *Impedito non currit tempus, & in ſpecie impedimenti ſedis Papalis vacationis.*

9 *Prin-*

9 *Princeps poteſt ſuſpendere, vel ampliare terminum, etiam conuentionalem.*

10 *An Princeps laicus poſſit habilitare inhabilem, vel diſpenſationem concedere in præiudicium Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ.*

11 *De legitimatione naturalium ſeù ſpuriorum.*

12 *Facultas teſtandi prouenit à iure poſitiuo, ideoque Princeps derogat vltimis voluntatibus.*

13 *Fortiùs derogat fideicommiſſis, & ſubſtitutionibus, & de ratione.*

14 *De poteſtate Papæ commutandi vltimas voluntates, & in quibus Papæ poteſtas ſit alijs maior.*

15 *Facilius conceditur commutatio vbi eſt circa accidentia, non autem circa ſubſtantiam.*

16 *Seù quando accedit iuſta cauſa, adeòut dicatur potius interpretatio, vel ſupplętio.*

DISC. LXXII.

BARONISSA Mondelli,
testamento condito de
1 menſe Martij 1669. (in
quo etiam obijt); inſtitu-
to hærede Barone viro,
legem illi adiecit, vt in-
frà annum à die obitus, aſcendere debe-
ret ad ordinem ſacerdotalem, ſub pœna
caducitatis, in cuius caſu, ſubſtituit quam-
dam piam Congregationem, quæ eidem
inſtituto poſt mortem naturalem quo-
que ſubſtituta fuit; Cum autem, ob im-
pedimentum bigamiæ quod reſultabat
à teſtatricis viduitate, dictum implemen-
tum, abſque Apoſtolica diſpenſatione, ſe-
qui non poſſet, hinc dictus inſtitutus, ab
illius Regni Prorege, quamdam dicti
termini prorogationem per menſes ob-
tinuit, poſtmodum vero, eo ad Curiam
perſonaliter accedēte, pro dicta diſpēſa-
tione obtinenda, ſuperueniſſet impedi-
mentum diuturnæ vacationis ſedis Pa-
palis per mortem Clem. IX., atque ſequn-
ta creatione Clem. X., ab iſto obtinuiſſet
commutationem d. voluntatis, vt loco
ſuſceptionis ſacrorum ordinum, ſufficę-
ret ſuſceptio habitus militaris iuſtitiæ
S. Ioannis Hieroſolymitani, cum obli-
gatione profitendi debito tempore, di-
ctæque gratiæ motiuum fuit, ne per ſta-
tum clericalem in ſacris, ex legibus, vel
ſtylis illius Regni inhabilitaretur ad ſuc-
cedendum in feudis paternis; Hinc in
expeditione litterarum, ſuper dicta gra-
tia, per aliquos officiales Datarię, vel Se-
cretariæ Breuium, excitata fuit difficul-
tas, an iſta gratia, vtpote conceſſa poſt
annum à teſtatrice præfinitum, dicenda
veniret tertii præiudicialis, atque tol-
leret ius dictæ Congregationi ſubſtitutæ
quæſitū; Quare deſuper ex parte dicti Ba-
ronis conſultus.

Reſpondi prò dictæ difficultatis inſubſiſtentia, (quæ poſt dictum reſponſum agnita etiam fuit per motiuantes), vnde propterea litteræ expeditæ, ac relaxatæ fuerunt, quamuis deinde aliæ exortæ fuerunt difficultates, de quibus infra.

Dicebam etenim, quod de ſtricto iu-
re, non improbabiliter prætendi potuiſ-
ſet, vt neq; dictum præceptum eſſet obli-
gatorium, eiuſque implemento non ob-
ſtante, ſubſtitutioni locus non eſſet, adeò
vt, iſta gratia, eſſet ad ſuperabundantiam,
2 quoniam in vltimis voluntatibus, condi-
tiones impoſſibiles, vitiantur, atque pro
non ſcriptis habendæ ſunt; Taleſque di-
cuntur, quæ ex propria facultate, ſeù le-
gis permiſſione, citrà extraordinarium
remedium diſpenſationis, obtineri non
poſſunt ex deduct. *per Plot. conſ. 19. n. 92.*
cum concordan. per Molin. de rit. nupt.
lib. 4. quæſt. 29 à num. 37. ad 55. Caſtill.
lib. 3. contr. cap. 7. Boſſ. de matr. cap. 11. nu.
511. cum ſeq. Capyc. Latr. conſult. 134 n. 6.
cum ſeq. Rot. apud mobed. dec. 3. de Te-
ſtam. repetit. apud Put. dec. 87. lib. 2., Vnde
cum bigamia inducat irregularitatem ad
ordines ſuſcipiendos abſque Apoſtolica
3 diſpenſatione *ad tex. in cap. 1. de Bigam.*
in 6. cum concordan. per Maiol. de Irregu-
lar. lib. 1. cap. 33. idcircò ita verſabamur
in caſu conditionis impoſſibilis.

Et quamuis huic impedimento diſpen-
ſari ſoleat, atque DD. nimium ſcindan-
tur in iſta quæſtione, an teſtamentarius
4 teneatur impetrare diſpenſationem, at-
que diligentias deſuper adhibere, ex ijs
quæ, cæteris antiquioribus relatis, ha-
bentur apud *Caſtill. dicto cap. 7. par. 3. San-*
chez de matr. lib. 5. diſp. 5. q. 2. Fontanel. de
pact. cl. 9. gl. 4. par. 4. num. 55. & ſeqq. Ver-
migl. conſ. 481., ac etiam innuatur *diſc.*
ſeq. generali in hac materia, an & . ando
conditiones vitient diſpoſit. nem,

vel

vel potius vitientur, Atque probabilior videatur opinio, vt quoties impedimentum eſt tale, quod videatur quodammodo notorium, et conſequenter teſtatori veriſſimiliter cognitum, ſiue de facili diſpenſabile quodque perſonæ alium defectum non patienti, paſſim conceditur (vt in præſenti rectè dici poterat dū vere impoſſibilis dicitur conditio, quando diſpenſatio concedi non ſolet, vel non niſi raro ex magna cauſa, & cum magnis difficultatibus.)

Attamen ob contrariam opinionem indefinitè volentium, vt teſtamentarius
5 ad id non teneatur, ex regula de qua plene *Molin. de rit. nup. vbi ſupra, & Mantic. de coniect. lib. 11. tit. 18. num. 6.*, vt verba teſtatoris intelligenda veniant, ſecundùm diſpoſitionem iuris communis, nō autē ſpeciali diſpenſatione mediante; Ac etiā quia nō improbabiliter dici poterat, vt iſta mulier vtpote legum ignara, neſciret impedimentum; Hinc proinde, vbi etiam præceptum ſperni non poſſet,
6 neque conditio pro vere impoſſibili habenda eſſet, adhuc tamen, id ſufficientem præbuiſſet excuſationem à lapſu termini, atque ab incurſu caducitatis, cum dictū præceptū adiectum eſſet per viam modi à parte poſtea, non autem per viam conditionis à parte antea, ideòque non implementum importaret priuationem iuris iam quæſiti, quod redolet pœnam formalem, pro cuius incurſu requiritur dolus, vel malitia, iuxta receptam diſtinctionem de quà præſertim *ſub tit. de fideic. diſc. 154. &* in alijs, ac etiam *ſub tit. de emphiteuſ.*

Præterea, vbi tempus non eſt ita præciſum, quod in eo conſiſtat vis, vel effectus implementi, tunc ex magis benigna,
7 & recepta ſententia, illud attenditur, etiam ſi ſequatur poſt terminū præfinitum præſertim re integra, & antè acceptatā caducitatem *ad notat. per ſcribentes in l. ſi inſulā ff. de verb. obl.* de quibus bene *Rouit. dec. 53. num. 10. & ſeq. Mantic. dec. 270.*, atque fuit habitum pro abſoluto *in Romana Hæreditatis de Rubeis de qua ſub tit. de fideic. diſc. 155.*, in cuius caſu, eatenus ſubſtitutis locus datus fuit, quatenus (ex ibi deductis) iam certificatum eſſet de implementi impoſſibilitate, ſolus autem lapſus termini à teſtatore præfiniti, in modica conſideratione habitus fuit; Et tamen in eo caſu implementum, potius per viam conditionis, ex facti qualitate, quam per viam modi, & caducitatis, iniunctum videtur, multo magis in præſenti.

Verùm, vbi etiam rigorosè, in tempore perſiſtendum eſſet, adhuc neque illius lapſus aderat, quoniam cum dupliciter Apoſtolica diſpenſatio neceſſaria eſſet; Primò ſcilicèt ſuper bigamia, vt ſupra; Et ſecundò ſuper interſtitijs præſcriptis à Sac. Conc. Trid.; Hinc proindè, ob ſuperuentum caſum vacationis Apoſtolicæ Sedis infrà annum, durante hoc impedimneto, terminus obdormiuit, ſeù remanſit ſuſpenſus; Vt in termi-
8 nis Sedis vacantis, quod non currat tempus, occaſione fatalium habetur *apud Seraphin. deciſ. 362. num. 2.*; Et de tempore belli ſubducendo *Rouit. pragm. 1. de pacto de retrouend. num. 2. & 3.*; Et generaliter de axiomate, quod impedito nō currit tēpus, eſt tex. *in l. 1. C. de annal. except., & cap. imputari de reg. iur. in ſexto*, cum concordan. *per Mantic. dec. 30. nu. 2. & Buratt. deciſ. 519. num. 1.*, & habetur *ſub tit. de benef. diſc. 94. num. 9.*, vbi de termino præſcripto per Conſtitutionem Gregor. XIII. ad publicandum, & habetur etiā *ſub tit. de feud. diſc. 57. in fine & ſub tit. de iudic.* in propoſito fataliū.

Accedebat quoque prorogatio conceſſa per proprium Principem, à quo
9 etiam terminum conuentionalem prorogari poſſe, vel ſuſpendi, nè currat, cæteris relatis, habetur *apud Caſtill. deciſ. 218. lib. 3. & Rouit. dicta pragm. 1. de pact. de retrou. in fine*.

Et quamuis motiuaretur de defectu poteſtatis Principis laici, tollendi ius Eccleſiæ, ſeù eccleſiaſticæ Congregationis ab eius poteſtatæ exemptæ; Attamen
10 (quidquid eſſet de inſpectione illius iuriſdictionis, quam iſte Princeps habere ſupponit etiam cum eccleſiaſticis iure Legationis Apoſtolicæ, quæ ſub *Monarchia* vocabulo ibi explicatur, ac de facto exercetur, ſuper quo integrum locum veritati relinquebam); Vbi etiam de quocumque Principe laico ageretur, in quo dicta peculiaris ratio non intraret, adhuc tamen dicebam, vt id rectè fieri poſſet, quoniam ità non eſt tollere ius quæſitum Eccleſiæ, vel perſonæ eccleſiaſticæ, neque de bonis eccleſiaſticis diſpo-

nere

nere,ſed habilitare proprium ſubditum, illumq; eximere ab illo onere, quod ipſa lex poſitiua induxit, & cui Princeps tanquã lex animata derogare,vel diſpenſare poteſt, ità tollendo obſtaculum à ſe ipſo inductum, quamuis deindè in conſequẽtiam, reſultet acceſſorium præiudicium non ſubditi, quoniam vbi non vrgeat ratio fraudis, vel æmulationis, attenditur id,quod principaliter agitur,vtendo iure ſuo, non autem id, quod in conſequentiam reſultat,ad vulgarem regulam text. *in l. altius Cod. de ſeruit. & aqu.*, de qua ſæpiùs in ſua materia *ſub tit. de ſeruit.*, ac alibi.

Quod frequens in praxi habemus in materia diſpenſationis, ſuper impedimentis inhabilitantibus, quoniam niſi diſpenſatio concedatur, propter obſta-
11 culum incapacitatis illius, qui primo vocatus eſt, fieret locus vocationi, vel ſucceſſioni alterius remotioris habilis; Et tamen eius ius, per huiuſmodi diſpẽſationem tolli non dicitur, quoniam diſpenſatio principaliter directa non eſt ad præiudicandũ ſubſtituto, vel vlteriori vocato,ſed ad habilitandum illum,qui primo vocatus eſſet habilis, niſi pateretur inhabilitatẽ ab ipſa lege poſitiua inductã, iuxtà ea quæ circa legitimationẽ illegitimorum, ad effectum ſuccedendi in fideicommiſſis, habentur *ſub tit. de fideicomm. diſc.68. & 69.*; Et de habilitatione clericorum ſuccedendi in feudis, cum ſimilibus,habetur plenè deductum *ſub tit. de Regal. diſc.*148., vbi generaliter agitur de poteſtate Principis tollendi ius tertij.

Vt enim inſinuatur ſupra *diſc.*1.& plenius *ſub tit. de fideicomm. diſc.*141., ac pluries *ſub tit. de feud.* ad materiam *Bullæ*
12 *Baron.* præſertim *diſc.*89.; Veriùs eſt, vt teſtandi facultas (quidquid aliqui puri legulei dicant), non proueniat à iure naturali, vel gentium, ſed à benignitate legis poſitiuæ, quæ ità per modum loquendi dicit, vt hæc poteſtas manat à iure naturæ, nam huic potiùs aduerſari videtur diſpoſitio collata in tempus inhabile, quando per mortem quis annihilatus eſt, atque non eſt amplius bonorum dominus.

Fortiùs verò, vbi non de prima, ac directa, ſed de ſecunda fideicommiſſaria diſpoſitione agatur, quoniam eodem iure poſitiuo attento, iſta non erat obli-
13 gatoria vſque ad tempora Auguſti,qui illam,quàm hodiè habemus neceſſitatem, ac obligationem induxit; Ideoque nil prohibet Principi tollere id, quod alter Princeps eius prædeceſſor ſtatuit,vt frequens omnium Principatuum praxis docet, in derogationibus fideicommiſſorum, ac facultatibus alienandi, vel obligandi bona fideicommiſſis, ac maioratibus ſubiecta, vt pluries in dicta ſua materia *ſub tit. de fideicomm.*, ac etiam *dicto tit. de feud.* ad materiam *Bullæ Baron.*

De poteſtate autem Papæ commutandi dictam voluntatem, nefas eſt dubita-
14 re ad text. *in clem. quia contingit de religioſ. dom.*, Canoniſtæ communiter *in cap. nos quidem de teſtam.*, *Monet. de commutat. cap.5. Gratian. diſcept.458.nu. 4. Rot. apud Buratt. deciſ.883.num.1. Comen. hæreditatis 26. Iunij 1647. coram Meltio*; Si enim, vt ſupra, id cuicumq; ſupremo Principi habenti poteſtatem derogandi legi poſitiuæ cõceditur; Multò magis Papæ, qui eſt omnium Principum primus, ac maior, & cuius peculiaris poteſtas (alijs Principibus denegata) conſiſtere videtur circa pias diſpoſitiones,quibus directè derogetur,vel circa bona, vel iura eccleſiaſtica, cum de his inter Catholicos, ſolus Papa diſponendi facultatem habeat.

Multò verò magis, vbi (vt in præſenti) non ſit omnimoda derogatio, per quam totaliter deſtruatur teſtatoris voluntas,ſed potiùs commutatio de vno In-
15 ſtituto ad alterum, in eodem genere vitæ cælibis eccleſiaſticæ, per teſtatricẽ deſideratæ, vndè firma remanet ſubſtantia voluntatis, atque alteratio eſt circà modum, ſeù accidens; Eo modo quo habemus in commutationibus piorum operum, quoniam ſubſtantia diſpoſitionis conſiſtit in ipſa pietate in genere, per quam bona erogari dicuntur erga Deum,ac pro ſalute animæ, vnus autem, vel alter modus, potiùs importat accidens.

Potiſſimè verò, vbi accedat iuſta cauſa, quàm verius eſt apud forenſes,vt præcisè neceſſaria non ſit, ex deductis *dicto diſc.*148. *de Regal.*, quoniam cum ſtatus à teſtatrice demandatus cauſaret graue
16 præiudicium inſtituti ab ea dilecti, ob inhabilitationem ſuccedendi in feudis pater-

paternis, ad quod probabile eſt, ipſam teſtatricem tāquam mulierem huiuſmodi legum ignaram non cogitaſſe, quodque ſi cogitaſſet, ità non diſpoſuiſſet; Hinc proindè, iſta dicitur potiùs interpretatio, vel ſuppletio omiſſæ voluntatis, quæ etiam iudicibus, ac inferioribus magiſtratibus conceditur, ex diſpoſitione, vel ratione tex. *in l. cum auus ff. de condit. & demonſtr., & l. cum acutiſſimi Cod. de fideicomm.* cum concordan., de quibus pluries in dicta ſua materia *ſub tit. de fideicomm.* præſertim *diſc.* 115.; Et conferunt quæ *eodem tit.* habentur *diſc.* 7. & in alijs, ſuper ceſſante incompatibilitate obtinendi alterum pinguius fideicommiſſum, vel maioratum, ob veriſimiliter aſſiſtententem teſtatoris voluntatem, cum ſimilibus; Vndè proptereà eſt potiùs interpretari, vel ſupplere, quàm commutare, vel derogare.

DISCVRSVS GENERALIS.

An, & quæ conditiones per teſtatorem, in teſtamento, vel alia vltima voluntate adiectæ reſpicientes, aliquid à iure prohibitum, purà reſtrictionem libertatis matrimonij, vel quid ſimile vitientur, vel vitient.

SVMMARIVM.

1 *AGitur ſolùm de conditionibus reſpicientibus matrimonium, vel viduitatem per vltimam voluntatē.*
2 *In contractibus conditio impoſſibilis, vel illicita vitiat diſpoſitionem, & non vitiatur, etiamſi agatur de conditione prohibitiua nuptiarum.*
3 *Sed aliqui diſtinguunt inter conditionem, ac pactum, vt conditio vitiet ſed pactum vitietur.*
4 *Cōditio adiecta in donatione de nō nubendo, niſi de conſenſu, & licentia donatoris valet, & eſt ſeruanda.*
5 *In vltimis volontatibus conditio nuptiarum prohibitiua tanquam inductiua viduitatis reijcitur, & habetur pro non ſcripta.*
6 *Appellatione vltimæ voluntatis veniunt contractus, qui in facto eſſe illam important, proùt eſt donatio cauſa mortis.*
7 *Principalis concluſio de reprobanda dicta conditione procedit etiamſi tacitè, & virtualiter adiecta ſit.*
8 *Declaratur vt procedat, vbi generaliter viduitatem inducit, nec habet alium honeſtum finem, ſecùs vbi habet finem honeſtum, vel rationabilem, ſeù conditio ad certum tempus, locum, & perſonas eſt reſtricta.*
9 *Dicitur finis honeſtus ſi teſtator prohibeat nuptias carnales, quia ſpirituales, vel vitam cælibem deſideret.*
10 *Quid dicendum ſit in dubio, vbi nempè diſponens hunc meliorem finem non expreſſit, & reſoluitur illum ſubintelligi pro ſeruanda conditione.*
11 *Hinc rarus eſt caſus, in quo iſta conditio tanquam ſolo irrationabili odio nuptiarum adiecta corruat.*
12 *Et proptereà quæſtiones in iſta materia ſuper huiuſmodi conditionum validitate, potiùs percutiunt libertatem matrimonij, & diſpoſitionem iuris canonici, quàm prohibitionem iuris ciuilis de indicta viduitate.*
13 *Non agitur hic de alijs concernentibus naturam viduitatis, quia ſi præſupponimus diſpoſitionem eſſe pro dote iſta ſupponit matrimonium carnale, vel ſpirituale; Vndè noſtra inſpectio eſt circà conditionem, vnum, vel alterum matrimonium reſpicientem.*
14 *Circa quatuor verſantur huiuſmodi conditiones, nempè circa tempus, locum, perſonas, & modum.*
15 *Tempus diſtinguitur inter certum, & incertum, & conditio collata in tempus incertum non vitiatur, ſed eſt valida, putà ſi relinquatur puellæ dos ſub conditione, ſi de tempore mortis teſtatoris reperiatur innupta.*
16 *Quid vbi diſpoſitio collata eſt ad tempus poſt mortem teſtatoris, ſed agitur de diſpoſitione generali ad fauorem*

mulie-

mulierum, quæ erunt innuptæ in genere.

17 Sicut valent leges concedentes priuilegia innuptis, negantes autem nuptis, ità valere debent diſpoſitiones vocantes innuptas, & excludentes nuptas.

18 Quid vbi agitur de diſpoſitione ad fauorem certæ perſonæ, ſub conditione ſi reperiatur innupta tempore mortis teſtatoris, vel tempore mortis alterius.

19 Tempus certum quale ſit, explicatur, & agitur de conditione nuptiarum affirmatiua, vel negatiua ad certum tempus, ſeù certam ætatem reſtricta, num valeat, vel ſperni poſſit, & quæ dicatur ætas congrua.

20 Conditio affirmatiua, vel negatiua de nubendo, vel non nubendo in certa Ciuitate, prouincia, regione, vel loco, an valeat, & quando.

21 De conditione affirmatiua, vel negatiua nubendi cum certa perſona, vel cum certo genere perſonarum, àn valeat, datur diſtinctio num ſit per viam conditionis inuitatiuæ ad lucrum, vel per viam pœnæ.

22 Quando diſpoſitio dicatur inductiua pœnæ, vel inuitatiua ad lucrum referuntur plures opiniones.

23 Filius excepta legitima nullum ius habet conſiderabile in bonis patris morientis, imò nec reſpectu legitimæ in bonis patris viuentis.

24 Conſulentes damnabiles apud Iudices; boni autem pro inſtructione Aduocatorum.

25 Non omne, quod continetur in deciſionibus, dicitur deciſio.

26 Aduocatis, & Conſulentibus licitum eſt data iuſtitia cauſæ deducere motiua parum tuta pro Iudicibus imperitis qui non cognoſcunt motiua bona, & ſolida.

27 Datur temperamentum in materia, num conditio contineat pœnã, vel inuitationem lucri, diſtinguendo, àn quod auſertur non implenti conditionem, applicetur alteri, per quem impleatur finis à teſtatore deſideratus.

28 An fauor cauſæ piæ ſubſtineat conditionem viduitatis, vel pœnam contrà matrimonij libertatem adiectam.

29 De Statutis prohibentibus, vel demandantibus nuptias cum certo genere perſonarum, àn valeant plenè.

30 An data validitate Statuti excuſent nuptiæ aliàs contractæ de paterno iuſſu.

31 De legibus, & Statutis inducentibus certum modum in nuptijs adhibendum, putà nubendi cum conſenſu parentũ, vel propinquorum, vel ſine illo non nubendi, àn valeant.

32 Diſpoſitio hominis de dotibus præſtandis puellis ſeruantibus in nuptijs certum modum, putà, nubentibus cum licentia, vel conſenſu alicuius, quomodo valeat, & quando dicta conditio ſperni poſſit.

33 Et illo de cuius cõſenſu nuptiæ ſunt cõtrahendæ, iniuſtè conſenſum negante, vel alias impedito, Iudex ſupplet, quod declaratur non procedere in conditione adiecta per contractum.

34 Vbi alicuius conſenſus in nuptijs, adhibendus præſcribitur, intelligitur de nuptijs carnalibus, non autem de ſpiritualibus, de quibus tunc non cenſetur diſponentem cogitaſſe.

35 Vbi modus, locus, vel tempus nuptijs adijcitur per viam conditionis, præcedere debet implementum, vt obtineatur diſpoſitionis emolumentum, ſed vbi per viam modi obtinetur emolumentum, ac ſufficit non contrauenire, datur exemplum de fideicommiſſo relicto fœminis, dummodò nubant in familia.

36 Ex duabus conditionibus non ſufficit vnã impleri, & ſi vna ſit reproba, adhuc ſeruanda eſt altera, & ſic reiecta conditione circa modum nuptiarum, adhuc implenda eſt conditio circa ipſas nuptias.

37 In caſu, quo conditiones huiuſmodi valeant, & ſeruari debeant, datur contrauenienti reſtitutio in integrum ex capite ignorantiæ, minoris ætatis, vel reuerentiæ, quod tamen impugnatur.

38 Reſtitutio in integrum non datur cum præiudicio tertij, & ideò fortiùs iſta limitatio non intrat, vbi adeſt particularis ſubſtitutus, maximè ſi eſt in eadem cauſa dotis.

39 Vbi conditiones continent aliquam indignitatem, reijciuntur, ac ſperni licitè poſſunt.

40 Plenè, & ſingulariter declaratur, quando conditio contineat indignitatem,

& quando inæquales nuptiæ dicantur indignæ, & quando non.

41 *Conditio, vel præceptum de nubendo cum conſanguineo, vel affine in gradu prohibito, àn cauſet indignitatem, itàut ſperni valeat.*

42 *Ceſſat item onus implendi dictas conditiones, vel præcepta accedente Principis diſpenſatione.*

43 *Quid vbi impedimentum prouenit ex parte alterius perſonæ, cum qua implementum ſequi debet, quia decedat, recuſet, inhabilitetur, vel aliàs mutet ſtatum remiſſiuè.*

DISC. LXXIII.

AGitur in hoc *diſcurſu*, de conditionibus circà pro-
1 hibita præſertim circa
matrimoniũ adiectis per vltimã volũtatem, àn vitient, vel vitiẽtur, quoniã in adiectis per cõtractum indefinitè, veriùs eſt, vt vitiẽt diſpoſitionem, niſi ſeruẽtur, cum in contractibus vrgeat ratio indiuiduæ voluntatis, neque intret illa benigna interpretatio, quæ intrat in vltimis voluntatibus, ex veriſimili ſubintellecta defuncti voluntate, vt conditionem potiùs vitiari voluerit, vt cæ-
2 teris relatis *Sanchez de matrimon. lib. 1. diſp. 34 num 2. Guttier. eodem tract. cap. 21. num. 1. Ricc. ad Tiraquell. priuil. piæ cauſæ 18. Boſſ. de matrimon. cap. 11. num. 562.*, & alij communiter per text. *in l. non ſolum ff. de action. & obligation. §. ſi impoſſibilis inſtit. de inutil. ſtipulat.*, & in his terminis *Cancer. lib. 3. variar. cap. 7.*
3 *num. 272. & ſeqq.*, vbi diſtinguit inter conditionem, & pactum, vt quoties viduitas apponatur per viam conditionis, vitiet contractum, ſecùs autem ſi per viã pacti, vt tunc illud vitietur; Ad quod conſideranda venit diſtinctio de pactis reſpicientibus ſubſtantialia, vel accidentalia contractus, vt prima vitient, ſecunda vitiẽtur, iuxtà cõmunẽ diſtinctionem in feudalibus, cenſualibus, & ſimilibus materijs paſſim admiſſam, vt in ſuis materijs; Et de conditione adiecta in do-
4 natione non nubendi niſi de conſenſu, vel arbitrio donatoris, vt ſit ſeruanda *Rota deciſ. 443. par. 1. diuerſorum, Greg. deciſ. 117. num. 1.*

In vltimis autem voluntatibus conſtituenda eſt concluſio, vt conditio, quæ
5 nuptiarum prohibitiua ſit, tanquam impoſſibilis, ac reprobata, vitiet, proindèque illa ſpreta, diſpoſitio executioni demandanda ſit, perindè, ac ſi nunquam eſſet appoſita *ad tex. expreſſ. in l. quoties, & l. cum tale §. Moeuiæ, & §. ſi arbitratu ff. de condit. & demonſtrat.* cum concordan. *per Acoſtam in dicto §. ſi arbitratu in princ., Sanchez dicta diſp. 34. nu. 4., Altograd. conſ. 77. num 1. vol. 2.* cum alijs, de quibus *ſub tit. de fideicomm. diſc. 44.*

Sub vltimis autem voluntatibus, veniunt etiam contractus, qui licèt in fieri
6 ſint tales, attamen in facto eſſe redolent vltimam voluntatem, vt eſt donatio cauſa mortis, vt *per Sanchez dicta diſp. 34. num. 3. & Boſſium de matrimon. d. cap. 11. num. 562.* ac alios.

Iſtaque concluſio procedit, ſiuè conditio ſit expreſſa, & talis, quod ex ea
7 directè viduitas reſultet, ſiuè etiam tacitè, atque ſub alio colore concepta ſit, ex qua indirectè idem effectus oriatur, ex latè in materia congeſtis, (licèt iudicio meo in caſu ſuo non applicabilibus), *per Altograd. d. conſ. 77.* ſcribens in caſu de quo *d. diſc. 44. de fideicommiſſ.*

Ea verò recipienda eſt, quoties con-
8 ditio reſpiciat ſubſtantiam nuptiarum, atque inducat generaliter viduitatem, tam reſpectu temporis, quàm perſonarum, ac locorum, atque in ea conſideretur ſolum irrationabile impedimẽtum matrimonij; Secùs autem, vbi alium honeſtum, ac rationabilem finem conditio habeat, vel ad certum tempus, ſeù locum, aut perſonas reſtricta ſit, vt compendiosè, ſed ſatis benè, *Gomez tom. 1. variar. cap. 12. num. 78*, & firmant alij communiter, præſertim *Acoſta vbi ſupra limitat. 1. 12. & ſeqq., Sanchez d. diſp. 34. nu. 29. & ſeqq.*, & alij inferius deducendi; Ideòq; tota vis præsẽtis inſpectionis verſatur in dignoſcendo, quænã dicatur honeſta ratio, vel iuſta reſtrictio, per quam conditio ſubſtineatur, cũ ab ijs, quę de nuptijs habentur, ad alia inferri poſſit.

Honeſtus finis, vel rationabilis conditio dicitur, vbi teſtator ponat ſub con-
9 ditione negatiua nuptias carnales, eò quia ſpirituales cupiat, ob meliorem ſtatum virginalem *Peregrin. de fideicomm. art. 28. num. 42., Sanchez d. diſput. 34. nu. 15.*

Capyc. Latr. conſult. 149. *num* 32. *& ſeqq.*, *Boſſ. d. cap.* 1 1. *num.* 640. *&* 644.

Et è conuerſo, ſi ſub eadem conditione, tacita, vel expreſſa, ponat ſpirituales, quia cupiat carnales, ob familiæ propagationem, vel Reipublicæ beneficium, idem dicēdum eſt; Atq; id hodiè vtroq; caſu eſt in foro planum, non obſtāte Moralium cōtradictione, quoties huiuſmodi melior finis explicetur à diſponente, vel etiam ex coniecturis deducatur, vt *ſub tit. de dote diſc.* 12. *& ſeq.* & alibi, vt infrà.

Hunc autem finem ſufficit verſari circa cælibatum, etiamſi vita religioſa in aliquo Monaſterio non iniungatur, quia nempè teſtator iniungat cælibem vitam domi, aſſumendo habitum biguinæ, vel tertiariæ, qui honeſtus, ac tutus in regione reputetur, vt *apud Capyc. Latr. conſult.* 149. *num.* 41.

Difficultas enim eſt, vbi diſpoſitio eſt ſimpliciter prohibitiua nuptiarum alia ratione non deducta, putà quia teſtator 10 dicat, lego Titiæ mille, ſi non nubet; Et tunc ſi in legato fiat mentio dotis, dum hic terminus non datur, niſi dato matrimonio carnali, vel ſpirituali (cum pro vtroque ex communi vſu dos ſit moraliter neceſſaria), hinc proindè ad euitandam in diſponente fatuitatem, vel contrarietatem, clara oriri videtur coniectura, vt prohibuerit nuptias carnales, quia deſiderauerit ſpirituales, ob quas etiam dos requiritur, vndè propterea honeſtior finis tacitè ità explicatus videatur; Si verò legatum ſit ſimpliciter ſub dicta conditione conceptum, tunc dicendum videtur ex iam dicta principali concluſione, vt conditio, tanquam viduitatis inductiua reprobetur; Atque cum iſta lectura videntur omnes pertrāſire, adeò vt *Boſſius* vbi ſupra, improbet *Pontium* ſententiam, quod hodiè de iure canonico, ob cælibatus meliorem ſtatū, talis conditio ſubſtineatur.

Mihi autem videtur, quod vbi conditio eſt ſimpliciter negatiua nuptiarum carnalium, atque expreſsè, vel coniecturaliter non conſtet, vt id emanauerit odio dictarum nuptiarum, tunc in dubio conditio ſubſtineatur, quoniam cum diſpoſitio poſſit æquè ſe habere ad bonum, & malum, nempè ad honeſtiorem finem nuptiarum ſpiritualium, vel ad odium matrimonij, hinc proindè in dubio capienda eſt interpretatio in bonū pro excluſione delicti; Vt vltrà regulas generales, in his præciſis terminis rectè probatur, ex deductis *ſub tit. de dote dicto diſc.* 12. *& ſeq.*, & *ſub tit. de fideic. diſc.* 63. *& ſeqq.*, vbi firmatum eſt, vt diſpoſitio excluſiua profitentium religionem, vel cælibatum, niſi conſtet, quod odio religionis emanauerit, ſubſtineatur, quoniam in dubio præſumendum eſt, vt, non odio cælibatus, ſed fauore matrimonij facta ſit; Ità ex omni ratione à pari dicendum eſt, vt diſpoſitio excluſiua eligentium viam matrimonij carnalis, in dubio cenſeri debeat facta, non odio matrimonij, ſed fauore melioris vitæ religioſæ, vel caſtæ; Nulla ſiquidem inter vnum caſum, & alterum dignoſci videtur differentia; Quinimò fauorabilior tanquam perfectior eſt ſtatus religionis, ac cælibatus; Atque in hunc ſenſum capiendus eſt *Pontius lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 12.

Dicendum etenim non eſt, vt diſpoſitio iuris ciuilis ità genericè correcta ſit à iure canonico, ſed tantùm quod ab iſto reputatus fuerit melior cælibatus à iure ciuili non approbatus; Ideoque non ceſſet regula ſuper improba conditione viduitatis, ſed tunc demùm procedat, quando conſtet, quod odio matrimonij emanaſſet, non autem vbi, vel ratio melioris finis eſt expreſſa, vel ſumus in dubio, in quo præſumptio in bonum eſt capienda; Iſtaque ſententia videtur verior, quoties tenenda ſit altera opinio contra Morales, in foro magis recepta, vt diſpoſitio excluſiua vitæ religioſæ, in dubio præſumatur habere honeſtum finem matrimonij carnalis, quoniam idē è conuerſo rectè dici poteſt; Qui verò negant iſtam, negare poterunt illam, cum eadem ratio pariformiter militet in vtroque caſu.

Retento igitur hoc principio; Exin11 dè reſultat, vt rarò, vel nunquā huiuſmodi conditio, vnius, vel alterius generis nuptiarum excluſiua, reijcienda veniat, cum non de facili reperiantur homines ita beſtiales, vt ex ſolo irrationabili odio, ad ita diſponendum impellantur, niſi prohibitio vtrumque ſtatum maritagij, ac cælibatus ſpiritualis contineat, quoniam tunc dicitur irrationabilis, atque ceſſat ea præſumptio, quæ in vno genere ſupra firmatur.

Hinc

Hinc proindè maior difficultas hodiè non eſt circa conditiones negatiuas, vel affirmatiuas, reſpicientes ſubſtantiam vnius vel alterius matrimonij, ſed eſt cir-
12 ca reſpicientes qualitatem, et accidentia, quia nempè teſtator non prohibuerit nuptias, ſed illis præſcripſerit certum tempus, vel locum, aut modum, adeò vt talis conditio libertati matrimonij præiudicare videatur; Iſtoque caſu, conditionis irritatio, non oritur amplius ex diſpoſitione Iuris ciuilis *de indicta viduitate &c.*, ſed ex illa iuris canonici, & Sacri Concilij Tridentini pro matrimonij libertate emanata; Ideoque ſuperfluum, atque extraneum videtur agere genericè de conditione viduitatis, quoniam ſi præſupponimus tractari de diſpoſitione pro dote, iſta de neceſſitate
13 præſupponit matrimonium carnale, vel ſpirituale, quod eſt prohibitæ viduitati oppoſitũ; Ac propterea conſultò de alijs conditionem ſeù materiam viduitatis concernentibus non tractatur, de quibus conſuli poſſunt *Sanchez, Pontius, Guttier. & Boſſius in eorum tractat. de matrimonio locis allegatis*, ac etiam habetur *ſub tit. de fideicommiſſ. diſc.* 44.

Circa quatuor igitur verſari ſolent huiuſmodi conditiones, nempè circà tem-
14 pus, locum, perſonas, & modum; Tempus autem ſubdiſtinguitur in incertum, & certum; Incertum eſt illud quod pendet à caſu ideoque incertum, ac dubium eſt, an, & quando ſit extiturum; Puta
15 ſi teſtator relinquat Moeuiæ mille pro dote, ſi de tempore mortis ipſius reperiatur innupta, hoc enim tanquam incertum, ac euentuale, nec prohibitam conditionem viduitatis, nec matrimonij præiudicium continet, vt rectè aduertit *Acoſta in dicto § ſi arbitratu limit. 7. num. 1. & ſeqq.*, ſequitur *Sanchez. dicto lib. 1. diſput. 34. num. 37.*, Atque me alias motiuante in eadem cauſa, in qua emanauit dictum *Conſil. Altogradi* 77. ipſe admittit, ideòque talis conditio rectè ſubſtinetur *vt d. diſc. 44. de fideicommiſſ.*

Et quamuis conetur euitare concluſionem, diſtinguendo inter diſpoſitio-
16 nem effectum habituram poſt mortem ipſius teſtatoris, quę omninò incerta reputatur, quoniam vſque ad vltimum ſpiritum eſt reuocabilis; Et alteram habituram effectum certum irreuocabilem poſt mortem tertij, vt erat in caſu, in quo teſtator deficientibus aliquibus ſubſtituit fœminas quæ reperientur innuptæ; Nihilominus hæc diſtinctio nullo pacto recipienda eſt, cum nullum habeat fomentum rationis, atque in Rota certè non fuiſſet recepta, ſi contigiſſet diſputari cauſam, quę ob funeſtiſſimum accidens, abſque deciſione ſopita fuit; Nedum quia ſemper vera eſt eadem ratio incertitudinis, ac euentualitatis, per quam conditio non reputatur præiudicialis, cum poſſit non euenire; Sed etiã quia diſpoſitio rationabilitatem habere videtur, quia nempè voluerit teſtator ſolis innuptis prouidere tanquam in ſtatu miſerabili exiſtentibus atque huiuſmodi ſubſidijs iuxtà communiter accidentia indigentibus, non autem nuptis, quæ ſunt iam proniſę.

Ideoque diſpoſitio non videtur continere irrationabile impedimentum matrimonij, ſed potius rationabilem ceſſationem cauſæ legandi iuxtà magiſtralem diſtinctionem *Oldradi conſ.* 162. *num.* 2. quam ſequuntur *Alberic. Bald., Cuman., Beluiſ. & alij relati per Acoſt. vbi ſupra limit. 9. num. 5. in fine*; Idque verum perſertim vbi, vt in eo caſu, diſpoſitio non eſt ad fauorem certæ perſonæ, ſed fœminarum in genere, quæ reperientur innuptæ, adeòut cælibatus, potius pro qualitate, quàm pro conditione adiectus videatur, tunc enim diſpoſitio continere dicitur rationabilem cauſam prouidendi ſolis perſonis prouiſione indigentibus, & commiſeratione dignis.

Atque ſi à validitate legis poſitiuæ, ad
17 validitatem diſpoſitionis factæ per hominem in iſta materia (vt inferius conſtat), arguere licet; Habemus in iure plures leges communes, & etiam feudales, & municipales, concedentes multa priuilegia mulieribus, quæ aliquo caſu euueniente, reperiantur innuptæ, nuptis verò denegata; Vt puta ſi de tempore agitandæ litis, mulier ſit innupta, quia virgo, vel vidua, habet priuilegium electionis, ac variationis fori, quod negatur mulieri virum habenti; Item moriente feudatario ſine maſculis, ſi primogenita reperitur innupta, ſuccedit in feudis vtriuſque Siciliæ, ſed ſi reperitur nupta, uincitur in ſucceſſione à ſecundogenita exiſtente in capillo ex Conſtitutione

ne incipien. *Vt de ſucceſſionibus* de qua agitur *ſub tit. de feud. diſc.* 14 et tamen de iſtarum legum validitate non dubitatur, non curato abſurdo, quod puellæ ob ſpem conſequendi huiuſmodi priuilégia ſe retrahant à nuptijs.

Ergò pari ratione, idem dicendum eſt in caſu diſpoſitionis hominis, quæ pendeat ab incerto euentu, quoniam cum ſe habere valeat ad eſſe, & non eſſe, non intrat iſta ſuſpicio, quod fœminæ, ob ſpem huiuſmodi euentualis diſpoſitionis, à nuptijs retrahendæ ſint; Ideoque ſiue conditio collata ſit in tempus mortis ipſius teſtatoris, ſiue mortis tertij, quoties diſpoſitio reſpectu perſonæ ſit generalis, ac incerta iuxtà caſum præmiſſum, ſemper venit idem indiſtinctè pro conditionis validitate dicendum, vt de dicto caſu de quo agit *Alograd. dicto conſ.* 77. habetur actum *dicto diſc.* 44. *de fideicommiſſ.*

18 Vbi verò diſpoſitio ſit ad fauorem certæ, ac determinatæ perſonæ; Tunc ſi conditio collata eſt in tempus mortis teſtatoris, adhuc ſubſtinetur, *Acoſt.*, *Sanchez*, & alij, qui loquuntur in his terminis, neque impugnat *Altograd. loco cit.*, Sed ſi collata ſit in tempus, vel caſum mortis alicuius tertij, tunc eam non valere tanquam perpetuæ viduitatis inductiuam tenet *Acoſta dicto* §. *ſi arbitratu Octaua limitat. num.* 9. quem ſequuntur *Sanchez dicta diſputat.* 34. *num.* 36. *in fine*, *Boſſ. dicto cap.* 1 *t. n.* 575. *in fine*, *Cancer. dicta par.* 3. *cap.* 7. *n.* 287.

Verùm hæc ſententia ità ſimpliciter capta, non placet, cum rectè dari valeat caſus, vt huiuſmodi diſpoſitio, rationabiliter ità ordinata ſit, neque irrationabile odium nuptiarum contineat; Ideòque inſpiciendus venit modus, cum quo legatum eſt conceptum, an ſcilicet viduitas adijciatur pro conditione ademptiua, vel potius pro qualitate legati inductiua, vt primo caſu procedat opinio *Acoſtæ*, ſecus autem ſecundo.

Vtputa, legat teſtator Moeuiæ centũ, ſi, vel dummodo durante vita Titij non nubat; Iſta conditio dum ſuſpendit, vel reſoluit legati conſequutionem, tanquam continens tempus incertum, videtur ſapere perpetuitatem, quoniam poſſet vita Titij protrahi vſque ad vltimam legatariæ ſenectam, quando nuptijs omninò inutilis eſſet, neque rationabilitatem habet, dum longam, ac ferè perpetuam nuptiarum prohibitionem continet; Sed ſi teſtator relinquat Mæuiæ cẽtum, ſi, & quatenus de tempore mortis Titij reperiatur innupta, tunc non videtur ſubeſſe ratio, cur huiuſmodi conditio ſubſtineri non debeat, cum dici valeat vt contineat eandem rationabilitatem, quæ ſupra conſideratur in conditione collata in tempus mortis ipſius teſtatoris, vel etiam tertij, reſpectu indeterminatæ perſonæ quia nempè voluerit illi puellæ prouidere, quatenus de tali tempore reperiretur non prouiſa, atque miſeratione digna ſit, ideoque potius qualitatem, quàm conditionem iſta diſpoſitio continere dicitur.

Neque ea dicenda eſt à rationabilitate aliena, quoties ille tertius, in cuius obitum conditio concepta fuit, eſſet hæres ad legatum grauatus, ſeù aliàs talis, à quo legataria veriſimiliter prouiſionem conſequi debuerit vel potuerit; Nulla etenim ratio prohibet teſtatori nolentĩ grauare hæredem viuentem ad legatĩ præſtationem, vt illum grauet poſt mortem, ad prouidendam aliquam puellam, quatenus prouiſione indigeat, & non aliàs; Vel credendo quod puella à Titio probabiliter prouidenda ſit, eiuſdem puellæ prouiſioni conſulat, quatenus Titij morte ſuccedente, ipſius credulitas erronea detegatur.

Si verò in eo tertio, cuius mors ad effectum legati deſideratur, non conſideretur aliqua ex præmiſſis vel ſimilibus rationibus, et tunc conditio nonniſi irrationabilem nuptiarum dilationem cõtinere videretur, ideoque in *Acoſtæ* ſententiam concurrendum eſſet; Iſta etenim materia non videtur, ex literali legum intelligentia, iuxtà iudaicum ſtylum ſcholaſticorum, regulanda, ſed ex deficientia, vel exiſtentia rationis, ac iuſtæ cauſæ ità diſponendi, principaliter ſpectata ſubſtantia diſpoſitionis, vel eius motiuo.

19 Tempus certum dicitur illud, quod omnino extiturum eſt, certamque, ac determinatam habet metam, quæ directa ſit ad ætatem legatariæ, vel tertij, ſeù ad certam diem; Id autem affirmatiuè, vel negatiuè ſolet in conditionem deduci; Puta, ſi ante talem ætatis annum nu-

pſe-

pſerit; Vel dummodò ante talem diem, vel ætatis annum, non nubat &c.

Iſto autem caſu, licet *Acoſta dicta 8. limitatione num. 3. & num. 9. in fine verſ. quibus argumentis*, velit, vt neque iſta temporalis viduitas induci poſſit, niſi iuſta cauſa concurrat; Veriùs tamen eſt; vt cōditio regulariter ſubſiſtat, *per text. in l. ſed. ſi hoc §. fin. ff. de condit. ; & demonſtrat.*, cuius auctoritate ita firmant Scribētes relati *per eūdem Acoſtam dicta octaua limitatione num.* 1. eodemque relato, ac reiecto, *ex Mantica de coniecturis lib.* 11. *tit.* 19. *num.* 7. *Cancer. dicto cap.* 7. *n.* 284., *Surd. dicta deciſ.* 30. *Sanchez. dicta quæſtione* 34. *n.* 36., cum quo cæteri moderniores coucurrunt, quoniam talis limitatio temporis congruam rationem habere poteſt, nè ſcilicet puella, contra omnem prudentię rationem, in immatura ætate nubat, quando ignorando quid agat, facilius ſeductionibus ſubiecta eſt, neque virum dignum ſcit eligere; Vel ne diù nuptias poſt certam ætatem differendo, honeſtatis, ac pudicitiæ amittendæ periculo ſe ſupponat, iſtiſque rationibus concurrentibus, non diſcrepat *Acoſta* vbi ſupra.

Solumque in hoc ab alijs iſte Auctor eſt diuerſus, quod alij firmant regulam generalem affirmatiuam validitatis, limitandam in caſu ceſſantis rationis, vel cauſæ, ipſe verò firmat regulam generalem negatiuam inualiditatis, limitandam in caſu, in quo iuſta cauſa, vel ratio concurrat; Hæc autem differentia, id ſolum operatur, vt excuſato habente pro ſe regulam ab onere probationis, iſtud transferatur in deducentem limitationem iuxta deducta *apud Mantic. dec.* 241. *num.* 4. & *Barboſ. axiom.* 198.

Et licet *Merlin. Controuer.* 45. *lib.* 2. dicat deciſum, vt non obſtante temporis acceleratione, dotis legatum habuerit effectum; Attamen potiſſima ratio illius deciſionis fuit, quia tractabatur de præcepto quod ſonabat in conſilium, proindèque caducitatem non operabatur; Vel (vt verius), quia ætas non erat adiecta pro conditione matrimonij, ſed pro executione præſtationis.

Quare poſita pro conſtanti regula affirmatiua validitatis, ac etiam eiuſdem regulę limitatione, quoties tempus adeò incongruum ſit, vt in fraudē legis adiectum videatur; Hinc proindè tota inſpectio cadit ſuper dictæ limitationis verificatione, quando ſcilicet tempus, ratione nimiæ accelerationis, vel reſpectiuè tarditatis, dicatur incongruum, necnè.

In hoc autem, licet iuxtà regulas generales, diſtingui ſoleat inter præceptum affirmatiuum, & negatiuum, vt primò caſu incongruum cenſeatur tempus ante nubilē ætatē, in altero autē tunc dicatur tempus incongruum, quando ſit poſt annum 25., dum vſque ad hoc tempus puella nuptias expectare debet, neque de dilatione conquæri poteſt ex deductis per *Manticam, vbi ſupra n.* 8., & *Sanchez eodem n.* 36.

Nihilominus, quia ex particularibus facti circumſtantijs, rectè dari poteſt caſus, vt etiam antè annum 25., incongrua, vel periculoſa ſit dilatio; Siue etiam vt poſt dictum annum vigeſimum quintū, cōditio rationabilitatem contineat, hinc proindè cuicumque caſui applicabilis deſuper conſtitui, certa, & determinata regula non poteſt, ſed totum remittendum eſt prudenti arbitrio iudicis, qui ſupplendo, vel interpretando potius, quàm deſtruendo voluntatem teſtatoris, poterit tempus ab eo ſtatutum moderari, *vt ex Gulielmo de Benedict. Aretino, & alijs, Sanchez dicto n* 36.

Ponamus enim, quod teſtatore mandante, vt nuptiæ ante annum decimumquintū contrahi debeanr, tēporum verò, vel puellæ qualitas oſtendat quod conditionis implementum eſſet potius perniciosum, quàm proficuum, vtique iudex poterit, induendo perſonam defuncti, atque ſupplendo illius voluntatem, arbitrari id, quod defunctus ſi viueret, faceret, vel interrogatus veriſimiliter reſponderet.

Idemque dicendum, quoad neceſſitatem expectandi certam ætatem, ſi temporum conditio, vel puellæ qualitas, temporis accelerationem exigerent, præſertim vbi argui poteſt vt voluntas teſtatoris in ætate præſcribenda, directa fuerit ad fauorem ipſius puellæ ex deductis *per Merlin. controuerſ.* 45. *lib.* 2.

Poſt annum verò vigeſimum quintum; Quamuis, indiſtinctè Scribentes, incongruitatem conſiderare videantur, adhuc tamen dari poteſt caſus, vt diſpoſitio tanquam rationabilis veniat ſeruanda;

Quia

quia nempè huiuſmodi dilatio contineat alterius fauorem, qui eſt cauſa legandi; Vtputa teſtator, relinquendo filios, vel alios coniunctos in infantili ætate, ſub cura, vel educatione alicuius mulieris, eidem dotem relinquat, ſub conditione non nubendi, niſi perſonæ, quæ educandę ſunt, ad talem ætatem peruenerint; Tunc etenim, licet tempus ætatis tertij excedat in muliere metam annorum 25., non per hoc tamen id videtur incongruum, quoniam tempus non dicitur adiectum ad conſulendum nuptijs legatariæ, vel ad illas prohibendum, ſed ad conſulendum tertio magis dilecto, ad effectum uempè, vt legataria, à maritalibus obſequijs exempta, melius prædictæ educationi incumbere valeat quoties ad rationabilem educandorum ætatem conditio reſtricta ſit, ex ratione *tex. in l. ſed ſi hoc, 61., §. vltimo ff. de condit. & demonſtration.*, et ſic ſimiliter, iuxtà caſus contingentiam, ex iam dicto vero principio, vt conditio viduitatis reijcienda veniat, quoties irrationabile nuptiarum odium contineat, ſecus autem, ſi aliam rationem, vel iuſtam cauſam habeat.

Quò verò ad locum; Iſte nuptijs, affir-
20 matiuè, ac negatiuè adijci ſolet, magna verò differentia eſt inter vnum caſum, & alterum; Vbi enim ponitur affirmatiuè, quia nempè relinquatur dos, ſi nupſerit in tali loco, tunc nō intrat materia viduitatis, ſed altera libertatis matrimonij, proindeque circa iſtam conditionem (ad ſuperfluitatem vitandam), dicendum eſt idem, quod inferius habetur circa perſonas, vbi nempè conditio, ad certas perſonas, vel ad certum perſonarum genus reſtricta ſit.

Vbi verò ponatur negatiuè; Puta ſi non nupſerit in tali prouincia vel Ciuitate, aut loco; Et tunc regula eſt affirmatiua, niſi locus ſit adeò amplus, vt fraus legi facta videatur, quia nempè alibi commodè mulier virum inuenire non valeat, ad *tex. in l. Hoc modo 63. ff. de condit., & demonſtr. DD. in l. Turpia ff. de leg. 1. Acoſta dicto §. ſi arbitratu ampliat. 8. nu. 1., Sanch. dicta quaeſt. 34. n. 38. Boſſ. dicto cap. 11. num. 575. Surd. dec. 30. num. 29.* & alij communiter quoniam eſt concluſio plana; Dicto tamen temperamento accedente, in quo ſtat difficultas, quando ſcilicet locus prohibitus dicatur talis, qui nuptiarum facultatem tollendo, indirectè viduitatem cauſet, necnè.

In hoc autem, certa, vniformis regula dari non poteſt, ſed totum pendet ex prudentis Iudicis arbitrio, penſatis, perſonarum, loci, & bonorum circumſtantijs, ac etiam cauſa, ex qua teſtator moueri potuerit ad ita mandandum, àn ſcilicet congruam rationem contineat, vel potius irrationabile odium nuptiarum, iuxtà principium ſupra conſtitutū, à quo tota hæc materia pendet; Ponamus enim, quod aliquis Rex filiæ iniungat, ne in ſibi ſubiectis regionibus, neque in Regno eius hoſtis nubat, vtique iſta dicenda eſt iuſta conditio, quoniam in locis ſubiectis, nemo adeſt, cui dignè valeat copulari, dū in prohibito Regno, ad vnam, vel paucas perſonas de ſanguine Regio, prohibitio eſt reſtricta; Ac etiam vrget ratio Status, quæ ita dictat, dum non deſunt in reſtantibus mundi partibus Reges, ac Principes, cum quibus cōmodè nuptiæ ſequi valeant.

E conuersò autem, ſi priuatæ puellæ iniungatur, ne in propria prouincia, vel regione nubat, id erit per indirectum prohibere nuptias in totum, quoniam moraliter, extra eā regionem, virum non inueniet vndè propterea perſonarū qualitas efficere poteſt, vt prohibitio etiā ad vnam Ciuitatem, vel locum reſtricta, incongrua ſit; Et è conuerſo prohibitio totius prouinciæ vel regionis, congrua, & rationabilis veniat iudicanda.

Si enim Hiſpanus, vel Gallus degens in Italia, iniungat perſonæ ſibi coniunctæ, ne in Italia nubat, iſtud rationabile videtur præceptum, vtpotè continens regreſſum ad propriam patriam, ſeù prouinciam, vbi fortè commodius virò æquali nubere poterit, vt in his terminis declarato *Riccio in praxi reſol. 107.* benè obſeruat *Boſſius dicto cap. 11. num. 577.*; Cum præſuppoſito tamen quod commodus ad patriam ſit regreſſus, itàut totum pendeat à qualitate perſonarum, aliſque facti circumſtantijs, ex quibus prudens Iudex ſuum arbitrium regulabit.

Procedunt tamen hæc omnia cum præſuppoſito conditionis, vel præcepti inuitatiui ad lucrum; Secus autem ſi pœnam contineat, eodem modo, quo intra notatur de perſonis, tam reſpectu diſpo-

ſitionis, quàm legis, & Statuti, cum ibidem de vtroque tractetur, vt infra.

Quò verò ad perſonas, earum qualitas pariter, affirmatiuè, & negatiuè poni ſolet in conditione; Verùm vtroque ca-
21 ſu attendenda eſt in primis diſtinctio, àn diſpoſitio ſit concepta per viam conditionis, ſeù alias inuitatiua ad lucrum, vel potius per modum pœnæ; Vbi enim eſt pœnalis, tunc certũ eſt, vt ea non ſubſiſtat, quoniam matrimonij libertas, pœnarum ſubiectionem, nec affirmatiuè, nec negatiuè cognoſcit *ad tex. in c. Gemma de ſponſalibus l. Titio centum* §. 1. *ff. de cond. & demonſtrat.*; & cribentes Scommuniter, de quibus infra.

Vbi autem eſt per modum conditionis, ſeù inuitationis ad lucrum, et tunc quamuis plerique matrimonij libertatẽ indiſcreto modo tuentes, adhuc huiuſmodi conditiones reijciendas eſſe putẽt; Verior tamen magiſque recepta eſt ſententia, vt ſpe lucri poſſit quis allici ad certum matrimonium contrahendum, vel reſpuendum, ideoqne conditio ſit ſeruanda, *vt in dicta l. Titio centum* §. 1., *& l. Cum ita legatum* §. *Videamus ff. de condit. & demonſtrat. c De illis de ſponſalibus, Oldrad famoſo conſil.* 16., quem cæteri ſequuntur, de quibus *adden. ad Molin. de primogen. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 1. *& ſeqq., Capyc. Latr. conſultat* 72. *num.* 1. *&* 134. *num.* 3, *Coſcia diſſert.* 9. *Marcian. diſp.* 77. *num.* 7. *Mantica de coniectur. lib.* 11. *tit.* 18. *num.* 1., *Sanchez dicto lib.* 1. *diſput.* 33. *n.* 6. (vbi dicit neminem de iſta concluſione dubitare) *Rota in Venuſina legati coram Coccino impreſſ. par.* 4. *recent. tom.* 2. *deciſ.* 493. *num.* 2. in *Anconitana legati* 30. *Maij* 1642. *coram Bichio inter ſuas deciſ.* 89. vbi de præcepto nubendi in patria, & admittitur *in Romana ſeù Comen. hæreditatis* 26. *Iunij* 1647. *coram Meltio*, & in alijs; vt etiam aduertitur, *ſub tit. de Matrim.*

Quamuis enim aliqui ſenſerint vt de Iure Canonico, vel ex Sacri Concilij Tridentini diſpoſitione, iſta conditio, tanquam libertati matrimonij præiudicialis, adhuc vitioſa ſit ex deductis per *Ciriac controu.* 451. *& Menoch. conſ.* 1083, Attamen in contrarium eſt veritas, vt de vtroque iure concluſio procedat, vt etiam aduertitur *ſub dicto tit. de Matrim.*

Difficultas verò, quæ forenſes quæſtiones producit eſt in dignoſcendo quando diſpoſitio dicatur inductiua pœnæ, vel allectiua ad lucrum; In hoc enim nimium diſcrepant Scribentes; Aliqui enim credunt, vt tunc dicatur pœna, quando ille, ad cuius fauorem concepta eſt diſpoſitio ità pactionata, paſſurus ſit damnum in re propria, ſuique patrimonij diminutionem; Secus autem vbi conditio ſit cauſa, ne lucrum ex diſpoſitione
22 conſequatur, vel conſequutum in caſu contrauentionis amittat, dum ità ſemper contendit de lucro, neque proprium patrimonium diminuere, vel pauperior fieri dicitur; Et hanc ſententiam tenent *Oldrad. dicto conſ.* 16., *Couar. de Sponſal. par.* 2. *cap.* 3. §. 3. *num.* 7. *&* 8. *Sanchez de matrim. lib.* 1. *diſput.* 33 *num.* 7 *&* 8. *Mantica de coniectur. lib.* 11 *tit.* 18 *nu.* 3. *Cancer. lib.* 3. *variar. cap.* 7. *num.* 300. *&* 302. *Molfeſ. conſ.* 12. *num.* 6. *Ramon. conſ.* 95. *num.* 33. *Coſcia diſſert.* 9. *num* 32 *& ſeq.*, *& nu.* 41. vbi multos cumulat, *Rota in dicta deciſ.* 89. *Bich.* & alij apud præmiſſos allegati.

Alij verò ſentiunt, vt tunc dicatnr agi de lucro, quando diſpoſitio concepta ſit per viam conditionis ſuſpenſiuæ, quæ ſe opponat principio acquiſitionis, itaut contraueniens nil amittat, niſi facultatẽ conſequendi, quia nempè adimplementum conditionis appoſitnm fuerit à parte antea; Secus autem vbi diſpoſitio contineat modũ, vel conditionem reſolutiuã, itaut adimplementum ſit appoſitum à parte poſt, cum tunc contrauentio cauſet amiſſionem rei iam quæſitæ, & incorporatæ, ideoq; dicitur contraueniens fieri pauperior, ac pœnam ſentire, maximè vbi tractetur de re graui, cuius priuatio, quamuis titulo lucratiuo obueniat, pœna etiam dicitur, *Aretin. in l. Titia ff. de verb. obligat. Calcan. conſ.* 3., & alij, de quibus latè *Morotius conſ.* 97., *Menoch. conſ.* 425. *num.* 4. *& ſeqq. & conſ.* 1083. *num.* 9. *& ſeqq., Capyc. Latr. conſult.* 72. *num* 16. *& ſeqq. Ciriac. controuer.* 451. *num.* 83. *& ſeqq. Rot. dicta deciſ.* 493. *par.* 4 *tom.* 2. *num.* 30. *& ſeqq.* ac admittitur in dicta *Romana ſeu Comen. hæreditatis* 26. *Iunij* 1647. *coram Meltio*.

Quinimo *Iaſ. in dicta l. Titia num.* 9. tenet, vt etiamſi agatur de amiſſione facultatis conſequendi maximum lucrum

adhuc

adhuc dicatur pœna, & metus, qui libertati matrimonij præiudicet, ac refert, & ſequitur *Menoch. dicto conſ. 425. n. 7. & 1083. num. 19.* Et de dicta diſtinctione inter modum, & conditionem latè *diſc. 154 ſub tit. de fideicommiſſis*.

Alia eſt ſenteotia diſtinguentium, inter diſpoſitionem ad fauorem filiorum, vel extranei, vt in ſecundo caſu conditio ſubſtineatur, ſecus autem in primo, quoniam cum patris hæreditas, ac bona, videantur filijs quaſi debita, hinc proinde priuatio ſapit potius amiſſionem iuris habiti, et conſequenter pœnam, quàm impedimentum lucri, *vt ex Aretino, Ruino, Croto*, & alijs plenè *Menoch. dicto conſ. 425. num. 4. & 1083. num. 7. Capyc. Latr. conſult. 72. num. 20.. Marcian. dicta diſput 77. num. 11.* et hanc diſtinctionem poſitiuè firmat *Rota in dicta Romana. ſeu Comen. coram Meltio*.

Mihi verò indiſtinctè placet ptima ſententia, quam rationabiliorem puto, quoniam licèt in caſu modi, vel conditionis reſolutiuæ, contraueniens videatur de facto amittere rem quæſitam; Verè tamen eam amittere non dicitur, quoniam cum conditio inſit ipſi acquiſitioni, hinc proindè nuoquam illa cenſeri poteſt purè facta, dum ab initio eſt conditionalis, adeòut, iuxtà naturam cooditionis reſolutiuæ, eueniente caſu, habeatur, ac ſi nunquam res eſſet quæſita, vt *ex Oldrad., Guttier.*, & alijs deductis *per Marcian.* id ſatis benè exprimentem *dicta diſput. 77. num. 8.*, ponderatur etiam *in d. deciſ. 89. Bichij*.

Neque diſtinctio inter filios, & extraneos habere videtur ſubſiſtentiam, quoniam (excepta legitima) filius nullum 23 ius habet conſiderabile in bonis parentis, *l. 1. §. ſi impuberi ff. de collat. bon., l. poſt emancipationem §. 1. de lib. legat.*, vbi *Bart., Mantic. deciſ. 289. num. 1., Rota deciſ. 355. par. 6. recen., in Bonomien ſucceſſionis de Zanis 9. Decembris 1654 coram Bichio impreſſ. deciſ. 349. par. 11. recen. & inter illas Bich. deciſ. 625.*, imò neque in legitima, viuente patre, habet ius certum, ex plenè deductis *per Altograd. conſ. 40. & duobus ſeqq. vol. 2.*

Minùſque aliqua differentia inter ipſos, & extraneos in iure conſideratur, niſi quoad quandam ſpem magis proximam, & probabilem, cum id, quod legitimam excedit, ex ſola patris munificentia, & liberalitate filius conſequi dicatur, proindèque ſi vera, prout veriſſima eſt concluſio iam dicta, vt vtroque iure attento, non ſit prohibitum, cum ſpe lucri aliquem allicere ad certum matrimoniũ contrahendum, vel vitandum, neq; proptereà conditio damnata dicatur, hinc proindè, non videtur adeſſe ſolida ratio, cur licitum eſſe non debeat, parenti in hac parte tanquam extraneo in bonis ſuis hanc legem adijcere.

Auctoritas autem Coofulentium in contrarium deducta, non videtur attendenda tanquam ſuſpecta, cum ad pecuniam, ſeu affectionem, vel ingenij oſtentationem, coofilia ſoleant emanare;

24 Atque reuerà vſus Conſulentium in iudicando legalem ſcientiam inuoluit, mũdumque litibus impleuit; Laudabilis etenim eſt vſus conſiliorum, atq; proficuus Aduocatis, pro excitandis motiuis, ac materiæ notitia obtinenda, ſed deteſtabiliſſimus eſt Iudicibus, qui in eis ptincipaliter ſe fundent.

Auctoritas verò Rotæ, quamuis magna, in præmiſſis tamen deciſiooibus nõ multum attendenda videtur; Tum quia fundata eſt in dictis Conſulentibus; Tum etiam quia reſolutiones ibidem contentæ, alijs præcipuis innituntur fundamẽtis, ex quibus iuſtæ, ac rationabiles dici fortè poſſeot; In dicta enim *Venuſina coram Coccino dec. 493. p. 4. tom. 2.*, (ommiſſis quibuſdam facti circumſtantijs, ex quibus ad exemplum trahi non poteſt), vrgebat motiuum quod bona debebantur filijs ex donatione inita in capitulis matrimonialibus, vt *ex num. 7.*; Et in alia *Romana, ſeù Comen. coram Meltio*, aderat derogatio Papæ, ideoque pro reſolutione nõ erat opus recurrere ad alia motiua, quæ fuerunt deducta ex abundanti.

Non omne ſiquidem quod continetur 25 in deciſionibus, continet deciſionem, ſed id quod eſt cauſa reſolutionis; Multa enim alia per extendentem ex abuodanti cumulantur incidenter, & indigeſtè quæ particularia ſuffragia, non deciſio dicuntur, vt alijs allegatis proteſtatur eadem Rota *apud Seraphin. deciſ. 299. in fin. deciſ. 17. num. 9. par. 7. recen. Bich. dec. 480. repetit. deciſ. 196. part. 11. recent.*; Idemq; dici poteſt de Conſulentibus, qui etiam

etiam pro veritate reſpondendo ex par-
26 ticularibus facti circumſtantijs ità ſuadentibus, alias etiam concluſiones ex abundanti deducunt ad Conſilij ornatū, ſiuè pro Iudicibus imperitis, qui ſæpè motiua ſolida non percipiendo, ex debilioribus, ac fallacibus moueri ſolent.

Idque licitum eſſe Conſulentibus, & Aduocatis, admonet *Aponte de poteſtate Proreg. nu.2. de aſſenſ. regijs ſuper dote in princ num.56.*; Atque in his præciſis terminis ità obſeruatū habemus *apud Capyc. Latr. conſult.72. & 134.*, qui in eiſdem concluſionibus diuerſimodè reſpondit, idemque in eiſdem terminis habemus in allegatis Rotæ deciſionibus.

Verùm vbi etiam in caſibus modi, vel
27 reſolutiuæ conditionis, in quibus puella contraueniendo, bonis iam quæſitis priuari dicatur, aliqua ſubeſſet difficultas, ob allegatas auctoritates; Adhuc tamen, controuerſiæ deciſio regulanda videtur, ex maiori, vel minori rationabilitate diſpoſitionis, & applicationis bonorum, ex qua reſultat cognitio, an diſpoſitio contineat odium contrauenientis, vel potiùs fauorem tertij, ad quem diſponens à principio reſpexiſſe videatur; Si enim teſtator qui filijs maſculis careat, vel illorum deficientiam præuideat, atque agnationis, & familiæ conſeruationem rationabiliter cupiat, amplam hæreditatem relinquat filiabus, vel alijs deſcendentibus, ſub præcepto nubendi in familia, quodque in caſu contrauentionis, bona ſolum debeantur fœminæ obſeruanti iuxtà caſum *Menochij conſil.* 1083., Vel quod ex eiſdē bonis cenſeatur erecta primogenitura, ſeù alia diſpoſitio ad fauorē familiæ iuxtà caſum *Coſciæ d. diſſert.9.*

In his, ac ſimilibus caſibus, contrà omnem legalem, ac naturalem rationem videtur opinio, quæ excuſet contrauenientem, atque huiuſmodi diſpoſitionis præciſam obſeruantiam neget, dum conſtat, quod principale intentum teſtatoris directum fuit ad fauorem familiæ, ac bonorum conſeruationem in ea, quæ ex matrimonio reſultare debet; Fœminæ verò vocatæ, ac honoratæ fuerint, tãquam medium, ac inſtrumentum, per quod huiuſmodi finis impleatur.

Quemadmodum enim, ob iſtum honeſtum finem conſeruationis bonorum in agnatione, licitum eſt priuare ingredientes Religionem, ac perfectiorem viam eligentes; Ità multò magis in præſenti, quoniam, non contrauentio, vel odium aliarum nuptiarum, ſed fauor agnationis, ac familiæ videtur eſſe cauſa diſpoſitionis, illeque fuit primus in intentione diſponentis.

Si verò teſtator, idē præceptū filiabus iniungat, ſub priuatione omniū, vel partis bonorū applicãdorum alteri, qui nullum ex præcepti obſeruantia commodū ſentiat; Putà Eccleſiæ, vel pio loco, cui nil intereſt, àn matrimonium contrahatur, vel non contrahatur cum perſonis à teſtatore demandatis; Et tunc fortè ſuſtineri poſſet opinio *Aretini*, & ſequacium, cum tunc diſpoſitio, odium aliarum nuptiarum, ac pœnam contrauentionis principaliter continere videatur, fauor autem Eccleſiæ, vel tertij legatarij ſit conſecutiuum, ac ſecundum in intentione, cum ſemper in iſta materia pro deciſione recurrēdum ſit ad verum principium iam inſinuatum, vt attēdendum ſit, àn diſpoſitio principaliter, non autem acceſſoriè, vel conſecutiuè, rationem, vel odium contineat reſpectiuè.

Et licèt conſiderari ſoleat per Scribē-
28 tes, an in caſu contrauentionis, diſpoſitio concepta ſit ad fauorem cauſæ piæ, vel alterius priuati, vt primo caſu ſubſtineatur, non autem in ſecundo, eo quia fauor piæ cauſæ ſubſtineat conditionem viduitatis, vt *ex Bart. in l. Titio §. vſuſfr. ff. de cond. & demonſtr.* & alijs, *Mantica de coniect. lib.11. tit.19. num.9.*, *Sanchez d. diſput.33. num.25.*, *Rota d. deciſ.493. num.38. par.4. tom.2. & in allegata deciſ. 89. Bichij.*

Nullatenùs tamen hæc diſtinctio attendenda videtur, quoniam, Aut diſpoſitio continet puram lucri allectionem, iuxtà opinionem *Oldradi*, et tunc nil intereſt, àn vocata ſit cauſa pia, vel prophana, quoniam ſufficit, vt ille, qui non obſeruat, excludatur à lucro; Aut continet pœnam, iuxtà opinionem *Aretini*, *Iaſonis*, *Menochij*, & aliorum, et tunc intrat diſpoſitio textus *in cap. gemma*, vt pœnales diſpoſitiones matrimonij fauore omninò irritæ ſint, ideòque nil operari poteſt fauor piæ cauſæ, vt in ſpecie *Rota dicta deciſ. 493. num. 42., & in d. Romana, ſeù Comen. coram Meltio.*

Dicta enim concluſio fauore piæ cauſæ,

ſa, procedit pro ſubſtinendo conditionē viduitatis, quæ de ſolo iure ciuili damnata ſit, non autem aliam libertatis matrimonij, quæ prohibita eſt de iure canonico.

Hinc decidenda venit quæſtio, ſuper
29 validitate Statuti prohibentis ſub pœna priuationis hæreditatis, vel ſucceſſionis, nuptias extrà ſubditos, vel perſonas de certo genere; Licèt enim ardua ſit quæſtio inter ſcribentes, circa huiuſmodi Statutorum validitatem; Aliquibus pro eis reſpondentibus, eo quia, non circa matrimonium, ac rem ſpiritualem, ſed tantùm circa bona temporalia ſe ingerant; Alijs verò, magis communi calculo, indiſtinctè negantibus, quoniam ex iure canonico, & fortiùs ex Sac. Conc. Trident., laicis, nec directè, nec indirectè, ſuper matrimonij libertate ſtatuere, vel ſe ingerere permittitur, quos hinc indè cumulant *Menoch. conſ.* 1083. *num* 18. *Cyriac. controuerſ.* 291. *num*. 5. & 451. *num*. 75., *Carpan. ad Statut. Mediolan. tom*. 1. *cap*. 310. *num*. 18., *Boſſius de matrimon. d. cap*. 11. *num*. 233. & *ſeqq*.

Attamen, quia inter plures abuſus vtrique Chriſtianæ Reipublicæ perniciosos, ille videtur maximus, quem in legali facultate factionaria diuiſio modernorum, ad adulationem potiùs, quàm ad veritatem, circa iuriſdictionales, vel mixtas materias induxit; Canoniſtis ſcilicèt, ac Moralibus eccleſiaſticę libertatis magis, quàm par eſt, zelatoribus, multa nimis aſperè, ac rigorosè, contra Principum auctoritatem firmantibus; Laicis verò Ciuiliſtis, nimiū ſæculari poteſtati adulando, ea, quæ nec quidem hæretici contrà eccleſiaſticam poteſtatem auſi ſunt aſſerere, quandoque firmare non erubeſcentibus, vndè propterea, vtramq; poteſtatem adeò inuoluerunt, vt non amplius, ex iuridica veritate, ſed ex politicis documentis, iuſtitia pendere videatur, cum aliquo animarum detrimento, ac ipſius vtriuſque poteſtatis præiudicio.

Hinc proindè, ſequendo eam mediam viam, per quam (data vtriq; gladio congrua operatione), commodè tot diſſenſionibus, ac malis in vniuerſum conſuli poſſet, vt etiam ad aliud propoſitum aduertitur *ſub tit. de feud. diſc*. 60., ità videtur diſtinguendum.

Aut Statutum laicale procedit per viam conditionis *ſuſpenſiuæ*, vel reſolutiuæ, quia nempè, eatenus ad inteſtatas parentum, vel conſanguineorum ſucceſſiones, fœminas admittat, quatenùs, ciuium, ſeù agnatorum matrimonio copulatæ reperiantur, vel infrà certum tempus, poſt delatam ſucceſſionem, copulentur, vocando aliàs agnatos, vel coniunctos proximè ſequentes; Et tunc pro Statuti validitate, ac obſeruantia reſpōdendum videtur, quoniam neque pœnā, neque priuationem continet, ſed ſimplicem inuitationem ad commodum cum certa qualitate.

Cum enim de iure certum ſit, vt per Statutum poſſint fœminę in totum à ſucceſſionibus excludi, etiam à legitima, atque tanquam extraneæ reputari, ad inſtar legis 12. tabularum, *vt ſub tit. de ſucceſſionibus*, & *ſub altero de legitima*, & *detractionibus*; Hinc proindè nullatenus matrimonij libertatem offendere videtur illud Statutum, quod cum fœminas indefinitè excludere valeat, ità contentetur eas admittere, quæ certam qualitatem tantùm habeant, adeòut matrimonium tali caſu, potiùs dicatur cauſa habilitationis, quàm cauſa excluſionis, magiſque fauorem, quàm odium operetur, adeòut verè, fœminæ ità inuitari dicerentur ad lucrum, à quo aliàs poſſent ſimpliciter excludi.

Quemadmodùm enim validę, ex communi ſententia reputantur leges, quæ in feudorum ſucceſſionibus, fœminas tantùm innuptas, quamuis natu minores admittunt, vt ſupra; Ac fortiùs validæ reputantur leges admittentes ad huiuſmodi ſucceſſiones ſolas perſonas in laicali ſtatu exiſtentes, nec proptereà dicitur, vt contineant odium matrimonij, vel vitæ clericalis, ſeù religioſæ, quoniam lex non damnat, nec prohibet dictum ſtatū, ſed ſolum exigit alterum pro qualitate habilitatiua, vt *ſub tit. de feud. diſc* 54., & *ſub tit. de fideic. diſc*. 44.; Ità à pari.

Vt etiam habetur *ſub tit. de dote diſc*. 143. de validitate legum, dotes moderātium, quoniam honeſtum finem, ac publicam vtilitatem principaliter continētes, non dicuntur matrimonij libertati præiudicare, quamuis aliqua reſtrictio ità ſequatur; Ponamus igitur, quod Statutum indefinitè prohibendo nè dotes vltrà certam, taxam conſtituantur, excipiat

cipiat caſum nuptiarum cum viro de agnatione, ſeù de alio certo genere perſonarum, tunc nemo rationabiliter de huiuſmodi Statuti validitate dubitabit, quoniam ſi poteſt certam regulam generalem negatiuam præſcribere, vtique neminem lædit, ſi habilitationem certò caſu concedit.

Quæ tamen moderatè intelligenda ſunt, quatenùs ſcilicèt Statutum adeò indiſcretè non procedat, vt fœminis qualitatem à ſe deſideratam non habentibus, legis ſubſidium ità neget, vt eas in præciſa neceſſitate conſtituat, vel nubendi perſonis de illo genere, vel permanendi in ſtatu viduitatis, quia nempè filiam, quæ dictam qualitatem non habeat, à parentis ſucceſſione, etiã quoad legitimam; vel congruam dotem excludat; Seù quod filiæ, ius petendi dotem à patre viuente, omninò deneget cum tunc fraudem libertatis matrimonij apertè continere videtur; Secùs autem, ſi legitimam, vel congruam dotem, in bonis illius, qui dotare tenetur, reſeruet, vel non prohibeat, quoniam tunc puella de dote prouiſa, libertatẽ habet nubendi cui vult; Reſiduum verò ſucceſſionis importat lucrũ, quod ſi conſequi cupit, rationabile eſt, vt Statuti qualitatẽ habeat.

Atque ſicuti validum eſt Statutum, quod excludit à ſucceſſione parentum fœminas, propter agnatos remotiores, dummodò congruè dotentur, ità non ſuppetit ratio, cur non ſit dicendum validum illud, quod vltrà dotem, ſub certa qualitate eas inuitet ad ſucceſſionem.

Aut verò Statutum, quod fœminas ad ſucceſſiones, ac bona, ſimpliciter, prout de iure admittit, illas ob matrimonium cum forenſe, ſeù extrà genus perſonarum ibidem præſcriptum, bonis, vel hæreditatibus priuet; Et tunc, quia matrimonium eſt cauſa præciſa, & vnica huiuſmodi priuationis, ac damni, cenſendum videtur pœnale, proindèque inualidum; Atque iuxtà hunc ſenſum capiendi videntur tenentes contrà Statutum; Alij verò qui Statuti partes ſubſtinent intelligendi veniunt, iuxtà caſum præcedentem; Verùm, & in eo, eatenùs præmiſſa procedunt, quatenùs fœminas inhabilitando, agnatis, vel alijs proximioribus ſucceſſionem deferat; Secùs autem ſi fiſco applicet, quoniam tunc, non eſſet inhabilitare fœminam, ſed ab ea tanquã indigna, delatam ſucceſſionem auferre, quod ſonat in pœnam, vt in ſpecie aduertunt *Gabriel. conſ.* 12. *lib.* 2. *num.* 7. & *Boſſius d. cap.* 11. *num.* 239.

Iſta enim eſt differentia inter indignitatem, ac inhabilitatem, quod inhabilitas, tollendo perſonam de medio, perindè ac ſi non ad eſſet, gradu ſequentibus locum aperit; Indignitas verò, admittit perſonam ad ſuccedendum, ſed ſucceſſionis commodum, tanquam ab indigno fiſcus aufert *Peregrin. de iur. fiſci lib.* 2. *tit.* 2. *ex num.* 24. *Rouit. in pragmat.* 1. *de bonis proditorum ex num.* 65. & communiter.

Altera item limitatio traditur *per Bald. conſ.* 357. *lib.* 1., vbi nempè de pa-
30 terno iuſſu, filia nubat extrà genus perſonarum à Statuto demandatum, atque *Baldum* ſequuntur *Molin. de primogenit. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 22., *Sanchez lib.* 1. *diſp.* 33. *num.* 13. *Boſſ. d. cap.* 11. *num* 240., qui alios referunt.

Verùm inutilis videtur hæc limitatio, quoniam procedit, præſuppoſita validitate Statuti in ſecundo caſu pœnali, in quo magis communis, ac recepta eſt in contrarium; Vbi enim agitur de primo caſu, tunc quia matrimonium requiritur pro qualitate, idcircò ſufficit, vt in fœmina non adſit dicta qualitas, nè ad ſucceſſionem aſpirare valeat, niſi & iſto caſu, iuſſus paternus præbeat iuſtam cauſam reſtitutionis in integrum, de qua infrà.

Cognito autem de conditionibus, circà tempus, locum, & perſonas; Quate-
31 nùs pertinet ad modũ, qui nuptijs contrahendis ab homine, vel à lege præſcribatur; Putà ſi nupſerit cũ conſenſu parẽtum, vel conſanguineorum, aut alterius perſonæ &c.; Diſtinguenda eſt diſpoſitio legis, ab illa hominis.

Quoad illam legis (quàm citrà montes parum frequentem habemus), plenè agunt *Barboſa, Sanchez, Vaſq.*, *Garzias*, *Fontanella*, & alij plenè congeſti *per Boſſium de matrimonio d. cap.* 11. *ex num.* 170. & *num.* 201., qui accuratè diſcutit articulum, atque probabilior videtur diſtinctio, quod; Aut lex tollit dotem ſubſidiariam, et tunc inualiditas eſt certa, cum ità directè percutiat libertatem matrimonij, quod ſine dote moraliter

ter

ter contrahi non poteſt; Ant tollit illam dotem exuberantem quæ ex eiuſdem legis ciuilis liberalitate conceditur, vt eſt illa, quam lex concedit filiæ diuiti, ac prouiſæ, et tunc non videtur ſubeſſe probabile motiuum, ob quod de huiuſmodi legis validitate dubitandum ſit, cum tali caſu, aliud lex non agat, niſi auferre nudum lucrum, quod ab eadem lege tributum fuit, vtpotè à nulla ratione naturali, vel canonica demandatum, vt aduertitur *ſub tit. de dote diſc. 1. & 2.*

Quo verò ad diſpoſitionem hominis; Aut agitur de illa quæ ex mera liberalitate dotale ſubſidium tribuat, et tūc;

23 Aut agitur de relicto generali perſonis incertis de incertis, vel etiam de certis, putà puellis de familia, vel parentela, ſeù Ciuitate, aut regione &c.; Et tali caſu indubitatum videtur, vt conditio ſeruari debeat tanquam inductiua qualitatis per diſponentem requiſitæ ex ſupradeductis; Atque itá ſeruat vſus in dotibus, quæ per montes familiarum, vel per pia loca, certo puellarum generi diſtribuendę ſunt, quoniam paſſim validæ cēſentur diſpoſitiones mandantes, vt huiuſmodi dotes non dentur, niſi puellis in certa ætate, certo loco, cum certo genere perſonarum, & cum certis modis, putà cum licentia, & conſenſu adminiſtratorum nubentibus; In effectu enim non eſt conditio, ſed qualitas deſiderata pro habilitatione, ſeù capacitate conſequendi ſubſidium.

Aut agitur de relicto ſpeciali, certæ, ac determinatæ perſonæ; Et tunc, licèt modus ſupra exemplificatus, nubendi, nempè cum conſenſu, ſeù licentia, vel arbitrio alterius, videatur de iure ciuili expreſsè reprobatus per tex. *in l. cum tale §. arbitratu, ſeù ſi arbitratu, ff. de condition. & demonſtrat.*; Vbi *Acoſta* in vltima ampliatione, plures referendo opiniones, doctè quidem, ſed cum nimio ſcholaſtico rigore, conditionis inualiditatem ſuſtinet, atque cum eo pertranſire videtur *Sanchez d. lib. 1. diſput. 34. ex num. 19.*; Qui *num. 24.* multorum auctoritate firmat ſecùs eſſe, ſi non conſenſum, vel arbitrium, ſed conſilium tertij conditio exigat; Ex ea differentiæ ratione, quod cum conſilium non ſit neceſſariò ſequendum, non videtur libertati matrimonij præiudicare; Eandemq; diſtinctionem communi calculo ſequuntur moderniores cumulati *per Boſſium d. cap. 11. num. 518. & 527.*

Attamen id non ſatisfacit quoniam licet auctoritates terreant; Attamen ratio non ſtringit ad itá ſimpliciter firmādam nullitatem talis conditionis, etiamſi concepta ſit per verba ſonantia in conſenſum, ſeù voluntatem, vel arbitrium.

Non videtur enim ſubeſſe congrua ratio, quæ ſuadeat diuerſitatem, & cur licitum eſſe debeat diſponenti, abſq; præiudicio libertatis matrimonij, allicere puellam, ſub ſpe lucri ad contrahendum matrimonium, cum certa, & determinata perſona, vel in certo loco, & tempore; Et non debeat eſſe licitum, ad itá alliciendum cū iſto certo modo, dum eque viget ratio dictæ libertatis in caſibus præcedentibus, vt in iſto.

Ideoque recurrendum videtur ad principale aſſumptum ſupra conſtitutum, vt ſcilicet attendendum veniat, àn principaliter, non autem acceſſoriè, & conſecutiuè, conditio probabilem rationem, vel potius irrationabile odium contineat; Si enim tertij conſenſus, vel voluntas, ex facti circumſtantijs, nullum continet honeſtum finem, adeòut, videatur ad nuptiarum prohibitionem, vel libertatis matrimonialis reſtrictionem principaliter conditio directa, atque itá potius legis fraudem, quàm prudens conſilium habeat, et tunc benè procedit concluſio; Sed ſi teſtator cupiens in puella dignas, ac honeſtas nuptias, neque valens ei aliter prouidere, ad ſe de hoc ſine tutum reddendum, pro conditione lucri conſequendi, adijciat nuptias de probati viri conſenſu contrahendas, tūc naturali rationi repugnare videretur, vt ex mera liberalitate de re ſua diſponenti, illicitum eſſe debeat, ſub certa honeſta conditione, innitare illas perſonas, quibus nil relinquendo, nullam faceret iniuriam.

Meritò igitur Rota, huiuſmodi conditionis validitatem firmauit *deciſ. 433. par. 1. diuerſorum, & apud Gregor. deciſ. 117. num. 1.*, vbi aliæ referuntur; Licet enim allegatæ deciſiones loquantur de conditione appoſita in contractu, in quo diuerſa eſt ratio, quàm in vltima voluntate, vt ſupra inſinuatum fuit; Attamen conſideratur

etiam

etiam ratio generalis inuitationis ad lucrum, quæ militat æqualiter in vno, ac altero caſu, iſtamq; opinionem, ex *Mart.*, *& Paleaz* probabiliorem putat *Boſſius vbi ſupra num.* 536., *&* 539., eaque conſulendo, & iudicando tenenda videtur.

Siquidem, ſiue attendamus rationem prohibitæ viduitatis, ſiue alteram libertatis matrimonij, in quarum vna, vel altera fundatur diſpoſitio text. *in d. §. ſi arbitratu*, cum quo tranſit communis Doctorum Schola; Eatenùs ratio viduitatis procedit, quatenùs diſpoſitio contineat irrationabile nuptiarum odium, ſecus autem ſi finem honeſtum; Altera verò libertatis matrimonij ratio, generaliter ceſſat, vbi tractatur de nuda inuitatione ad lucrum, dum legatarius nullam patitur reſtrictionem contrauenendo, quia propriũ patrimonium non diminuit, neque aliquam pœnam pati dicitur.

Eatenus verò dicta negatiua opinio procedere videtur, quatenus agatur de diſpoſitione illius, qui ad ſubſidiariam dotem erga puellam aliundè non prouiſam, de iuris neceſſitate teneatur, quoniam ſi huiuſmodi doti liceret tales conditiones adijcere, ſequeretur, vt, vel puella cogeretur inuita tale matrimonium tertij arbitrio ſubire, vel viduitatem pati, vt etiam ſupra circa alias conditiones aduertitur.

Ideoq; licitũ eſſe non debet ei, qui purè tenetur dotare, has reſtrictiones adijcere, tam circa modum, quàm circa perſonas, ac locum, vel tempus (pręterquam ſi tempus ſit modicum, & rationabile vt ſupra); Maximè quia dato dicto principio, (in dubio etiam præſumendo), quod nẽpè modus adiectus cenſeatur, non ex irrationabili odio nuptiarum, ſed ex rationabili, ac honeſto fine melius puellæ conſulendi, hinc ſequitur de conſequenti, quod ſi tertius, cuius licentia, vel con-
33 ſenſus requiritur, illum præſtare non poſſit, vel abſque iuſta cauſa recuſet, poteſt Iudex, ex veriſimili diſponentis voluntate, illum ſupplere, vt in ſpecie *obſeruant Boſſius vbi ſupra, & plenè Valenzuola conſ.* 132. *lib.* 2., vnde propterea ceſſat libertatis præiudicium, atque remanet honeſtas.

Intrat enim dilemma; Aut dicimus, quod diſponens huiuſmodi modum præſcripſit, ob honeſtum, ac rationabilem finem conſulendi puellæ; Et tunc intrat veriſimilis diſponentis voluntas, vt in caſu impedimenti, vel iniuſti arbitrij, Iudex, aſſumendo partes teſtatoris, id ſuppleat; Aut dicimus quod diſponens ſtare voluerit in rigoroſa Iuris diſpoſitione, vt nempè tertio nolente, vel non valente arbitrari, diſpoſitio corruat; Et tunc quia diſpoſitio nullam habet rationem, vel honeſtatem, intraret diſpoſitio *dicti §. ſi arbitratu*; Verùm in dubio, capienda eſt interpretatio in bonum, vt il, læſa legis fraude, voluntas diſponentis quantum fieri poteſt adimpleatur.

Licet enim *Rota dicta deciſ.* 433 *par.* 1. *diuerſorum*, huiuſmodi ſuppletionem neget; Attamen id prouenit, quoniam ibi agebatur de conditione poſita in cõtractu, in preſenti autem agitur de vltima voluntate, ex diuerſitatis ratione in eadem deciſione deducta; Hinc proinde vera videtur declaratio quæ huiuſmodi
34 præcepto datur, apud *Capyc. Latr. conſult.* 63. *num.* 32., vt nempè illud (expreſſa voluntate non repugnante) intelligendum veniat, quatenus legataria carnaliter nubere velit, cum tunc, ob periculum, ne indignas nuptias contrahat, alterius conſilium, vel conſenſus videatur iuſtè per teſtatorem deſideratus; Secus autem, ſi vitam religioſam eligat, quoniam tunc ceſſat ratio, vel finis præcepti, vt etiam aduertitur *ſub tit. de dote*.

In dictis autem caſibus, in quibus hu-
35 iuſmodi conditio, rationẽ temporis, vel loci, aut perſonarum, ſeu modi, valida de Iure cenſeatur; Obſeruandum eſt in primis, an per viam conditionis, vel per viam modi adiecta ſit, ad effectum, vt ille, in quem facta eſt diſpoſitio, emolumentum percipere valeat, nec ne; Si enim adiecta eſt per viam conditionis ſuſpenſiuæ, tunc certum eſt, quod adimplementum eſt præciſè neceſſarium, ac ſine illo, diſpoſitio non poteſt effectum ſortiri; Vbi verò adiecta eſt per viam modi, tunc non impeditur vocatus ad conſecutionem lucri obtinendam, neque præciſè cogitur ad adimplendum, ſed ſufficit non contrafacere, atque ſe promptum exhibere teſtatoris præceptum ſeruare, quando prębebit occaſio, vt in ſpecie firmauit

mauit *Rota in Romana fideicommiſſi 21. Iunij 1652.coram Veroſpio* §. *Huic autem deciſ.283.par.11.rec.* vbi vocata fœmina ad fideicommiſſum, dummodò nubat in familia teſtatoris, dicitur tale præceptum importare modum non impedientem emolumenti aſſequutionem.

Eſt benè verũ, quod vbi agitur de diſpoſitione pro dote, tũc iſta inſpectio videtur incongrua, quoniã; Aut agimus de dote debita ex neceſſitate, et iſta non ſubiacet his conditionibus, vel præceptis; Aut ex liberalitate, & dum præſupponitur conditionalis, conſequen-
36 ter non eſt aſſequenda, non impleta conditione nuptiarum, etiam ſi alia conditio, vel qualitas nuptijs adiecta reijciatur, quoniam, non per hoc ipſa nuptiarum conditio reijcitur; Ex duabus enim conditionibus, ſi vna eſt infecta, non per hoc altera vitiatur; Ideoque facto præcepto nubendi de conſenſu tertij, quamuis conditio alieni arbitrij in ſuis caſibus habeatur pro non ſcripta, adhuc tamen ſubeſt neceſſitas adimplendi conditionem principalem nubendi, vt obſeruat *Acoſta dicta vltim. limitatione*, ac ſequuntur omnes abſque controuerſia.

Sed quoniam, Conſulentium præſer-
37 tim ſubtilitas, nil certum in hac facultate reliquit, atque illas ſacroſanctas morientium leges, quas etiam gentilitas, in caſibus non prohibitis, rigoroſe ſeruauit, ferè inutiles, ac eluſorias redegit; Hinc proindè, ſi veræ ſunt limitationes, quæ in iſta materia tradi ſolent, ſuperuacaneus labor eſt immorari circa præmiſſorum veritatem, àn ſcilicet huiuſmodi diſponentium præcepta obligent, nec ne, cum à communiter accidentibus Iuris regulas omninò deſtruant limitationes, ſeù modificationes, deſuper tradi ſolitæ, vt infrà.

Primò enim id limitari ſolet, vbi puella non ſit teſtamenti, ſeù præcepti conſciae; Sc̃dò vbi ſpreta cõditione, vel præcepto; maritetur de mandato parentum, vel aliorum, quibus reuerentiam debeat; Et tertiò vbi nubat in minori ætate, ob quam reſtitutio in integrum cõcedẽda eſt ex plenè deductis in his terminis *per Menochium conſ.425.& 1083. Ciriac. controuerſ.451., Morot. conſ.97., Altograd. conſ. 77. vol. 2. Marcian. diſput. 77., & Rot. deciſ. 493. par.4. recent. tom.2.*

Admiſſis etenim iſtis limitationibus, nunquam, vel nimium raró dari poterit caſus, in quo teſtatoris diſpoſitio effectũ ſortiatur, eaque facili negotio eludi valet; Vt plurimùm enim, puellæ ſunt teſtamentorum ignaræ, atque in minori ætate nubere ſolent, vel ad voluntatem, ac placitum parentum, vel eorum, ſub quorum educatione, & cuſtodia reperiuntur, idagunt.

His autem ità ſimpliciter ſumptis, nunquam intellectum captiuare potui in obſequium tot, tantarumque auctoritatum, quibus Iudices, vel de iure Reſpondentes deferre adſtricti videntur; Deus enim, qui pijſſimus eſt pater omnium, atque fons miſericordiæ, denegat vitam æternam inuitato carenti veſte nuptiali, atq; virginibus non ferentibus ſecum oleum in lampadibus, iuxta parabolas Euangelij, quamuis ex imprudentia, & fragilitate id ſequatur; Ideoque vbi quis hanc legem rei ſuæ adijcere voluit, pro illius cõſequutione, tunc ille, qui non adimplet, ſibi imputet; Nulla enim fit iniuria contrauenienti, qui nil de ſuo amittit, ſed quod alienum eſt, non aſſequitur, ob qualitatem à domino præſcriptam quæ in eo deſit; Cum enim teſtator rebus ſuis honeſtam legem adijciendo, voluerit vt illi tantum ad illarum aſſecutionem admittantur, qui legem ſeruauerint; Hinc proindè non videtur quid prohibere debeat huius voluntatis obſeruantiam, dum obſeruantia talis præcepti, eſt finis à teſtatore deſideratus, atque abſque iſto, quoties rationabilis eſt, ac honeſtus, nulla naturalis, vel poſitiua ratio exigere debet, vt res aliena, ſine domini conſenſu, in alium tranſeat;

Nil autem intereſt, an contrauentio ſit ex ſpretu, vel fragilitate, quoniam ſufficit, vt finis à diſponente præſcriptus, non adimpleatur, cum non ſit priuatio iuris proprij, ſed non aſſequtio alieni; Idque indiſtinctè verum videtur; Attamẽ in hæreditatibus, alijſq; diſpoſitionibus, de quibus allegati Auctores loquuntur, ob eorum reuerentiã id tutè affirmare non audeo, ſed relinquo cogitandum.

Quidquid autem ſit de veritate, in præmiſſis caſibus; Attamen in terminis diſpoſitionis conditionalis, ac merè gra-

tuitæ in cauſam dotis, prædictæ limita-
tiones nullatenus veræ videntur, quoniã
contrauentio ſupponit matrimonium
iam contractum, quod ſine dote per ità
diſponentem benè ſubſiſtit, & per quod
puella eſt iam prouiſa, ideoque aliud li-
mitationes non operentur, niſi contra-
uenientem aliundè prouiſam ditare, ac
abundantiùs prouidere contra omnia
principia; Aut enim puella legataria
notitiam habuit legati, cum animo, ac
determinatione acquirendi; Aut non; Si
habuit, tunc non eſt excuſabilis, quoniã
ſicut ſciuit habere notitiam lucri, atque
illud acceptare, ita ſcientiam habere de-
buit oneris, ſeu præcepti, eidem acquiſi-
tioni annexi; Aut ignorauit, et cum
tunc nunquam acquiſitio ſibi perfectè
facta ſit, hinc proindè nihil amittit.

Verum vbi id aliquã pateretur difficul-
tatem, quoties commodum caducatæ, ſeù
defectæ conditionis, pertinet ad hære-
dem; Attamẽ indubitatũ videtur vt hæc
dubitatio ceſſet vbi datus ſit particu-
laris ſubſtitutus, quoniam cùm ab inſtan-
ti non adimpletæ conditionis, ſtatim ius
quæſitum ſit ſubſtituto, hinc proindè
non intrat amplius reſtitutio, quæ dato
38 etiam, quod minori detur aduerſus lu-
crum, non datur tamen cum damno, ac
præiudicio tertij vt ex *Pariſ. conſ.* 19.
*num.*83.*lib.*2. aduertit *Odd. de reſtitution.
in integr. quæſt.*89.*num.*12.*&* 43., Et in
proximis terminis Eccleſiæ, & piæ cau-
ſæ non reſtituendæ aduersùs non imple-
tam conditionem *Rota in Romana hære-
ditatis* 10. *Decembris* 1655. *coram Alber-
gato* S. *Reſtitutionem deciſ.* 105. *par.* 12.
rec. edita in caſu de quo *ſub tit. de fidei-
commiſſ. diſc.*155. alioſque ad hoc propo-
ſitum cumulat *Capic. Latr. conſult.* 127.
*num.*8.

Pręſertim verò, ſi (vt frequentius ac-
cidit) ſubſtitutio ſit de altera puella, in
eandem cauſam dotis, quoniam tunc re-
ſtitutio, quæ habet pro fundamento æ-
quitatem, eſſet iniquitatis productiua,
dum tolleret panem filiorum illum dan-
do canibus ità gratificando contraue-
nientem prouiſam, in præiudicium non
prouiſæ, quæ teſtatoris præceptum obſer-
uare velit.

Et licet in his terminis contrarium
teneat *Capic. Latr. conſult.*127., In eo ta-
men caſu, ſubſtentabilis videtur eius
opinio, ob facti circumſtantias, cum a-
geretur de puella virgine contrahente
ſecundas nuptias, ſeruatis legibus præ-
ſcriptis à dotante, ſolumque obſtabat o-
biectum primi matrimonij contra di-
ctas leges contracti, quod ranquam iam
ſolutum, & non conſumatum, probabi-
liter, ex beneficio reſtitutionis, cenſeri
poterat ſublatum de medio, tanquam
nunquam contractum, dum adhuc puel-
la in ſtatu virginali exiſtendo, prouiſio-
ne indigebat, adeòut res integra dici
poſſet, cum in reliquis, concluſiones non
videantur ſubſiſtere.

Ea tamen limitatio aduerſus dictam
39 concluſionem ſeruandæ conditionis, eſt
firma; Vbi nempè, tempus, vel locus, aut
perſona, ſeu modus, in quibus condi-
tio, vel præceptum verſatur indignita-
tatem contineant, adeòut per conditio-
nis implementũ, indignas nuptias puel-
la contrahere compellatur; Tunc enim,
reiecta conditione qualificatiua (firma
tamen manente principali conditione
nuptiarum) per iſtarum dignum imple-
mentum fit locus diſpoſitioni; Vel ex prę-
ſumpta diſponentis voluntate; Vel ex di-
ſpoſitione legis, turpes conditiones reij-
cientis, ad *text. expreſſ. in l. cum ita* 62.
§. *videamus ff. de condit. & demonſtrat.*,
vbi cõmuniter ſcribentes, de quibus *Me-
noch. conſ.*425., *ex num.*10., *Sanchez dicto
lib.*1. *diſput.*33. *num.* 11., *Marcian. diſpu-
tat.*77. *num.*15., *Rot. dicta deciſ.*493. *par.*
4. *recentior. tom.*2. *num.*43. *& ſeqq.*; Et eſt
vera concluſio, quæ nullam in abſtracto
habere videtur difficultatem, quæ tan-
tùm vertitur in concreto, quando nem-
pè dicatur indigna perſona per diſpo-
nentem demandata, necnè.

De hac verò indignitate actum habe-
tur *ſub tit. de Dote diſc.* 1. *&* 2. *&* 144.,
40 Quamuis applicatio ità generaliter, ac
indiſtinctè ſumpta, non videatur tuta,
cum pariter de facili aperiatur via elu-
dendi diſponentis voluntatem, vt in al-
legatis auctoritatibus legitur; Hinc
proindè pro veritatis notitia, diſtinguen-
dum videtur; Aut præceptum teſtatoris
directum eſt ad certum locum, vel genus
perſonarum, in quo veriſimiliter æquales
ac dignæ nuptiæ per diſponentem co-
gitari potuerunt, quia nempè ex illo ge-
nere, vel in eo loco, multi adſint æquales,
et tunc præceptum eſt intelligendum de

nuptijs

nuptijs dignis, ea dignitate, quæ totalem æqualitatem, quoad mores, ac nobilitatem, & ætatem, ſeù diuitias, ac formam reſpiciat, atque in his terminis rectè procedunt firmata *per Menoch. & Marcianum*, & alios vbi ſupra, præſertim per *Rotam in dicta Venuſina legati coram Coccino* 493. *par.*4. *recent. tom.*2.; Vt putà, præcepit teſtator puellæ magnati Neapolitanæ, vt nubat Nobili concini, certè intelligendum eſt de æquali, tàm quoad nobilitatem, quàm ætatem, valetudinem, diuitias, & alia, quæ pro dignis nuptijs per Doctores ſolent deſiderari, ob magnum numerum Procerũ, & Magnatum in illa nobilitate exiſtentium; Idque, non tam ex diſpoſitione legis, quam etiam ex veriſimili voluntate diſponentis.

Idque etiam procedere dicendum eſt, ſi reſtrictum eſſet præceptum ad certam familiam numeroſam, in qua plures viri æquales reperiantur, de quibus probabiliter diſponens cogitare potuit; Puta ſi mandetur puellæ magnati de familijs numeroſis Carafa, Caracciola, Spinola, Doria, & ſimilibus ne extra familiam nubat, & ſic ſimiliter iuxtà perſonarum ſtatum, & qualitatem.

Aut præceptum eſt directum ad certum genus, in quo diſponens rectè ſciebat nõ adeſſe perſonas in omnibus ęquales, præſertim in diuitijs, vel in magnatitia, qualitate; Et tunc, exceptis illis caſibus, in quibus, ex capite indignitatis, ſperni poteſt præceptum directum ad certam, ac determinatam perſonam, vt infra; In reliquis, inæqualitas indignitatem non cauſat, quoniam teſtator eam ſciens, remiſiſſe cenſetur; Puta ſi aliquis primarius Princeps Romanus præcipiat filiæ ne nubat extra ſuam familiã, quæ in alia inferiori Ciuitate, vel etiam in Vrbe, ſed in priuata, vel longè inferiori fortuna exiſtat; Vtique vanum eſſet dicere quod præceptum eſſet intelligendum de æquali in omnibus, quoniam notiſſimum erat diſponenti, quod non de facili tunc reperiretur, vel in futurum probabiliter ſperari poſſet qui in diuitijs, alijſque qualitatibus in dicta familia æqualis eſſet, ſed eum talem prudens teſtator, mediante hoc matrimonio, pro familiæ decore, facere determinauit.

Prout etiam reſpectu ætatis id aſſeuerari poteſt, quoties teſtator omnium perſonarum illius generis tunc viuentiũ notitiam habẽdo, ità diſponat, quoniam ità ſciens, ac volens, legati emolumentum, ac lucrum cum viri inæqualitate per puellam, ex honeſto, ac laudabili fine voluit compenſare; Ad inſtar illius donationis, quæ alias inter coniuges prohita, ob inæqualitatem compenſandam ſubſtinetur.

Aut tandem præceptum eſt directum ad certam, & determinatam perſonam, et tunc; Aut indignitas reſultat ex defectibus, prauiſque animi qualitatibus; Aut ex defectibus naturæ, vel fortunæ; Primo caſu, conditio tanquam turpis, rectè ſperni poteſt, cum non valeat abſque infamia, & dedecore, legataria cum eo nuptias inire, atque in hoc ſenſu benè procedit opinio volentiũ, vt illæ tantùm dicantur nuptiæ indignæ, quæ contrahũtur cum perſona, quæ turpi nota, & infamia affecta ſit ex deductis *d. tit. de dote diſc.*1. *&* 144.; Mali etenim animi mores, quemadmodùm ſunt inſanabiles, ità non compenſabiles.

In ſecundo autem caſu inæqualitatis ex defectu naturæ, vel fortunæ; Aut huiuſmodi defectus aderat de tempore diſpoſitionis, adeò vt eſſet teſtatori cognitus; Aut non; Si non aderat, tunc videtur vt hæc ſit iuſta cauſa excuſationis ab obſeruantia præcepti, ex veriſimiliter ceſſante diſponentis voluntate, ob certam iuris regulam, vt quælibet diſpoſitio, intelligenda ſit rebus in eodem ſtatu permanentibus; Si verò defectus aderat, atq; teſtatori cognitus, et tũc dicendum eſt illum fuiſſe remiſſum, atq; cum diſpoſitionis emolumento compenſandum; Niſi inæqualitas adeò magna eſſet, quod diſpoſitio, potiùs irrationabile odium dignarum nuptiarum, quàm alium honeſtum, ac rationabilem finem contineret, quod vix ad praxim deducibile videtur; Atque cum hac diſtinctione præmiſſa concluſio indignitatis intelligenda videtur, ne aliàs, fatuas, ac ridiculas diſponentium ſupremas voluntates reddat Iuriſtarum ſubtilitas, ac legum rigoroſa litteralis intelligentia, contra omnem rationem.

Dubitari etiam ſolet, an impedimen-
41 tum iuris canonici ad matrimonium contrahendum, indignitatem cauſare dica-

dicatur, itaut præceptum de nuptijs cũ
conſanguineo, vel affine contrahendis,
licitè ſperni valeat, & de quo pariter di-
ctum eſt *d. diſc.1.& 144. de dote*; Atque
de hoc poſt *Molin., Sanchez, Fontanell.,
Boſſ.*, & alios agit *Capyc. Latr. conſultat.*
134., vbi referendo plures opiniones,
rectè loqui videtur; Aut enim agitur de
tertio, & quarto gradu, in quibus facilli-
ma eſt diſpenſatio, quæ nemini denega-
tur, et tunc nulla ratio vrget, cur teſta-
toris præceptũ ſperni debeat; Aut agitur
de primo, ſuper quo nemini diſpenſatio
cõceditur, et tunc abſque neceſſitate ad-
hibendi diligentias, præceptum tanquã
impoſſibile reijcitur; Aut agitur de ſe-
cundo, in quo hodiè, etiam inter pri-
uatos, diſpenſari ſolet, et tunc videtur
idem dicendum, quod de tertio, & quar-
to, niſi qualitas perſonarum, ſeù regnan-
tis Pontificis conſuetudo, huiuſmodi di-
ſpenſationem probabiliter impoſſibilem
reddant.

In illis tamen caſibus, in quibus con-
ditio ſeruanda eſt, excuſari videtur mu-
42 lier contraueniens, ſi Princeps diſpen-
ſet, dictamque conditionem remittat, vt
in puncto ſimilium diſpẽſationum Apo-
ſtolicarum *Ruin. conſ.189. ſub num.13.
vol.2.*, *Rota pluries in allegata Romana,
ſeù Comen. hæreditatis 26. Iunij 1647. co-
ram Meltio*.

In reliquis autem, quando viro (cum
quo matrimonium eſt contrahendum)
decedente, vel recuſante, ſeù mutante
ſtatum, conditio habeatur pro impleta,
43 & ad quid mulier teneatur, vt condi-
tioni ſatisfeciſſe dicatur, aliaque huiuſ-
modi, benè tractant *Sanchez, & Boſſius
vbi ſupra*, qui in caſus occurrentia con-
ſulendi ſunt; Atq; de hac materia agitur
etiam *ſub tit. de matrimonio*, vbi habetur,
quando .ſ. cõditiones eius libertati præ-
iudiciales, habendę ſint pro non ſcriptis,
atque ſperni valeant, necnè; Adeò vt
ibi deducta, ſint huic *diſcurſui* commu-
nia, et è conuerſo, quæ in hoc continen-
tur, illi materiæ congruant.

BONONIEN.

SVCCESSIONIS DE PEPVLIS

PRO

COMITE IOANNE PEPVLO.

Reſponſum pro veritate.

An pater pinguius diſponere poſſit cum filio illegitimo legitimato, quàm cum filio, vel deſcendente legitimo; Et quatenùs non poſſit, quomodo hæc exceſſiua diſpoſitio reformanda ſit, atque ad æqualitatem reducenda; Et de aliquibus ad materiam præteritionis, vel excluſionis vnius, in odium alterius, putà matris, vel patris; Et ad materiam *diſc.52.*

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Filio illegitimo legitimato non poteſt plus relinqui, quàm filio legitimo.*

3 *Legitimari poteſt illegitimus per reſcriptum, etiam ſi adſint filij legitimi.*

4 *Quid differat legitimationem concedi à Principe, vel ab inferiore.*

5 *De concluſione, de qua num.2., vt procedat in legitimato per oblationem Curiæ, non autem per reſcriptum, & de ratione.*

6 *Contrarium, vt etiam in his legitimatis concluſio procedat.*

7 *Deferendum eſt Doctoribus in lecturis, & tractatibus potiùs, quàm Conſulentibus.*

8 *De Statuto Vrbis, alijſque legibus diſponentibus idem, quod num.2.*

9 *Quod legibus Hiſpaniarum, alijſque legibus particularibus ſit deferendum.*

10 *Quod non adſit differentia inter dictas ſpecies legitimationis.*

11 *Non debet melius tractari filius ancillæ, quàm liberæ.*

12 *Impugnatur ratio opinionis, de qua numer.5.*

13 Ba-

13 *Baſtardis, quando, & quomodo poſſit relinqui.*
14 *Concluſio, de qua num.2., exequata eſt alteri, quæ habetur in parente binubo.*
15 *Quando procedat, & recipienda ſit opinio, de qua num.5.*
16 *De concluſione, de qua num.4. ſuper differentia inter legitimationem Principis, & inferioris.*
17 *Quando probetur voluntas legitimantis.*
18 *Quando ſecunda opinio, de qua num.6. ſit verior.*
19 *De eadem exequatione diſpoſitioni tex.* in l. hac edictali.
20 *In terminis* l. hac edictali, *an legitima ſit deducenda præcipua.*
21 *De ratione, ob quam pater cum illegitimis ità diſponere ſoleat, vt non procedat in patris vxore.*
22 *De excluſione vnius in odium alterius.*

DISC. LXXIV.

1 Iacobus de Pepulis, habẽs Ioannem nepotem ex filio prædefuncto, qui vix excedebat pupillarem ætatem, & Franciſcum filium illegitimum, quem in ſtatu coniugali ex muliere ſoluta ſuſceperat; Relicta Ioãni ſola legitima, quæ de iure naturæ debita erat, hæredem vniuerſalem ſcripſit dictum Frãciſcum; Idemque eo defuncto, fecit eius vxor, Ioannis auia, cui Franciſcus omninò extraneus, ac iuxtà legis, & naturæ ordinem potiùs exoſus erat; Cumque in acerrima lite inter iſtos habita, de qua *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 179., deciſio nimium penderet ad fauorem Franciſci, vel (eo defuncto) ad fauorem eorum qui ab ipſo cauſam habebant, ab æquali collatione, ſeù communicatione eius bonorum liberorum, ex dicta vtraque hæreditate obuentorum, vt patet ex deciſionibus præſertim vltimis in ea cauſa editis; Hinc proindè, excitatum fuit motiuum, an dictus Iacobus teſtando potuerit melius tractare filium illegitimum legitimatum, quàm verè legitimũ, contrà expreſſam diſpoſitionem text. *in*
2 *§. & quoniam Auth. quib. mod. natur. effic. ſui.*; Vel potiùs, ad eiuſdem textus limites, dicta diſpoſitio reformanda eſſet, atque ad æqualitatem reducenda, & quomodo.

Cum autem diſpoſitio dicti textus ſit litteralis, loquatur tamen de illa legitimatione, quæ ex oblatione Curiæ reſultet, hinc proindè, quæſtio inter Scribentes nimium controuerſa eſt, an id quod in prædicta ſpecie legitimationis diſponitur, procedat quoque in ea, quæ per reſcriptum Principis, vel alterius qui à Principe, hanc ſufficientem facultatem habeat, ſequatur.

Quamuis etenim Scribentes, præſertim verò Conſulentes, occaſione tractãdi iſtam quæſtionem, nimium ſe inuol-
3 uant in altera quæſtione poteſtatis, àn ſcilicèt Princeps, multoque minùs inferior magiſtratus qui hanc facultatem legitimandi habeat, legitimare poſſit illegitimos illius, qui legitimam prolem habeat, pleriſque id negantibus, vt patet ex inferius allegatis; Attamen iſta quæſtio, congruum remanet pabulum ſcholaſticorum, & academicorum, à foro autem exulaſſe videtur, quoniam in ijs quæ iuris Diuini, vel naturalis poſitiuam reſiſtentiam non habent, ſed à iuris poſitiui prohibitione, vel diſpoſitione procedunt, de poteſtate Principis qui dicto iuri diſpenſare poteſt, non eſt hodiè dubitandum, ex ijs, quæ ad materiam poteſtatis Principis tollendi ius tertij, habentur plenè deducta *ſub tit. de Regal. diſc.* 148.; Solaque differentia in-
4 ter legitimationem directè, ac immediatè conceſſam ab ipſo Principe, ac aliã ab inferiori magiſtratu, cui ipſe Princeps conceſſerit, conſiderabilis eſt, circà derogationem iuris iam quæſiti tertio, non autem circa præuentiuam habilitationem, vt præſertim aduertitur *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 68. & in alijs, *& d. diſc.* 148. *de Regal.*

Quatenùs igitur ad dictam aliam quęſtionẽ pertinet; Opinionem legitimato fauorabilem, vt ſcilicèt, quemadmodum pater relicta filijs legitima, reliquum extraneo relinquere poteſt, ità id relinquere poſſit legitimato, in quo, per legitima-
5 tionem, ſublata eſt ea macula, quæ præſtabat impedimentum, tenẽt *Aretin. in l. Gallus §. & qui ſi tantum n.*27 *ff. de liber. & poſth.*, & alij, qui ferè omnes, vel pro maiori parte sũt Conſulentes, relati per

Eugen.

Eugen. conſ.57. lib.1. ex num.88. & ſeqq. Peregrin. de fideicom. art.23. nu.31. verſ. Et licet contra, Paſchal. de patr. poteſt. par. 2. cap.4. num.105., inter quos omnium latiùs *Marzar. conſ.9.* iuxtà antiquã impreſſionem, aliàs *conſ.10.*, quem alij inſequuntur, atque hic videtur fuiſſe ſenſus Collateralis Conſilij Neapolitani, vt deſumi videtur *ex Capyc. Latr. dec.166. nu. 166. & ſeqq.*, atq; fauore legitimati contrà filiam legitimam reſpondit etiam *Rot. apud Seraphin. deciſ.131.*

Potiſſimè verò vbi legitimatio ſit nimiùm ampla, quaſi quod textus prædictus contineat quid ſpeciale in materia odioſa, & correctoria, quod extendendum non eſt de caſu ad caſum, ſed intelligendum eſt in eo præciſo, de quo loquitur, ob differentiam per allegatos ponderatam, præſertim *ab Eugen. d. conſ.57.*, inter vnam, & alteram ſpeciem legitimationis.

Contrariam verò opinionem fauore legitimi, vt ſcilicèt id, quod in dicto textu diſponitur, de legitimatis per oblationem Curiæ, pariformiter procedat in
6 legitimatis per reſcriptum, tenent *Bald. in cap. per tuas de maior. & obed., & conſ. 206. lib.3.*, & alij plenè relati *per Tiraquell. de iur. primogen. quæſt.34. num.49. & ſeqq. Peregr. d. art.23. num.31. Merlin. de legit. lib.1. tit.2. quæſt.9. num.24. Molin. de primogen. lib.2. cap.11. num.20. & 21., Adden. ad eum lib.3. cap.2., Tell. Fernand. ad l.9. tauri num.28. Lup. de illegit. commentar.3. §.4. num.33. Fenzon. ad Statut. 144. Vrb. num.11.*, & alij per eos relati, ex quibus patet, iſtam eſſe magis communi calculo receptam.

Fortiùs verò, quia huic opinioni, non ſolum aſſiſtit maior numerus, ſed etiam maior qualitas auctoritatum; Siquidem eam tenentes, vltrà coæqualem, ac fortè maiorem numerum Conſulentium,
7 ſunt in magna parte Repetẽtes, vel Quæſtionantes, ac Tractatiſtæ, quibus magis deferendum eſt, vtpotè loquentibus ad ſolam veritatem; Conſulentium verò doctrina, vtpotè venalis ſemper eſt ſuſpecta, vt aduertunt *Francb. dec.260. num. 5. & 6., & deciſ.441. num.4. Caball. reſol. 287. num.85. Rot. dec.438. num.12. par.9. recen.*; Potiſſimè quia plures ex Conſulentibus, & præſertim *Ruin.*, doctus quidem, ac ingenioſiſſimus, vtpotè nimium venalis, vtramque tenuit opinionem pro cauſarum oportunitate, vt mos eſt Aduocatorum, & Conſulentium.

Pro auctoritatibus quoque, nimium attendi debere obſeruabam diſpoſitionẽ Statuti Vrb. *cap.144.*, quod adamuſſim idem diſponit, & de quo habetur actum *ſupra diſc.52.*; Illudq; eſſe iuri commu-
8 ni conforme aduertit *Fenzon. ibid. n.11.*; Ac etiam obſeruabam conferre *l.12. tauri*, aliàs *iuxtà nouam recõpil. lib.5. tit.8. l.10.*, iſtas enim, ac ſimiles leges eſſe rationales, ac iuris diſpoſitioni conformes, aduertit *Lupus de illegit. d. commentar.3. §.4. num.33.*

Quamuis enim dictæ leges tanquam leges non obligent, extrà ditionem Legiſlatoris; Adhuc tamen, in iuris communis articulis, & quæſtionibus, attendendæ veniunt, pro interpretatione, vt
9 de legibus Hiſpaniarũ *Francb. deciſ.578. num.14. & Rot. dec.27. num.8. par.1. rec. Conſtant. in l.2. Cod. de ſil. official. lib.10. num.36. Galeot. lib.1. contr.48. num.44.*; Et generaliter plura deducunt *Conſtant.* & alij vbi ſupra, & Scribẽtes *apud Prat. reſpon. crim.46. num.51. & ſeqq.*, atque pluries alibi aduertitur.

Magis idem probat, vtraque naturalis, ac legalis ratio, (quæ pro meo ſenſu principaliter attendenda venit); Quidquid enim *Marzar. d. conſ.9. & Eugen. d. conſ.57.*, & alij, Conſulentium more
10 ſubtilizando, dicant circa differentiam inter vnam, & alteram ſpeciem legitimationis; Verè tamen, nulla ſubeſſe videtur probabilis differentiæ ratio; Quinimò plures tenentes ſecundam opinionem, credunt, vt magis priuilegiata ſit legitimatio per oblationem, quàm per reſcriptum; Ipſaque natura abhorret, vt melioris conditionis eſſe debeat filius
11 ancillæ, quàm filius liberæ, vt docet ipſa Sac. Scriptura, & ex ea communiter SS. PP., ſuper duobus Abrahæ filijs, ex vxore, & ancilla reſpectiuè.

Neq; conſiderabilis videtur ratio per tenentes contrariam opinionem, quod
12 ſcilicèt, quemadmodùm pater, relicta filio legitima, prohibitus non eſt de reliquo aſſe diſponere ad fauorem cuiuslibet extranei, ità prohibẽdus non veniat diſponere ad fauorem proprij filij, in quo natalium macula abluta ſit.

Quoniam multa in iure diſponuntur, fauore

fauore extraneorum, quæ negantur fauore coniunctorum, ratione nimiæ, ac immoderatæ affectionis, ob quam de facili dari ſolet caſus irrationabilis diſpoſitionis, aliàs non dandæ cum extraneo, iuxtà ea, quæ habemus in his terminis filiorum naturalium tantùm, qui in iure odibiles non ſunt, neque prohibiti vniuerſum aſſem patris ex eius teſtamento obtinere, et tamen id eis denega-
13 tur, vbi filij legitimi adſint, vltrà vnciā ad tex. *in l. 2. Cod. de natur. lib.* cum concordan. *per Peregr. de iur. fiſci lib. 3. tit. 18. num. 12. & ſeq. & num. 19.*

Ac etiam habemus in terminis text. *in l. hac edictali Cod. de 2. nupt.*, quod ſecundus coniux, deterior reputatur quo-
14 libet extraneo, iſtaſq; leges benè exæquat *gloſ. in eodem* §. *Et quoniam*, verbo *habente*, cum qua communiter pertranſeunt DD. de hac materia agentes.

Ponderando etiam, quod plures ex tenentibus primam opinionem, legitimato fauorabilem, nimiùm ſe fundant in
15 ea circumſtantia, quod ageretur de filio maſculo legitimato in concurſu fœminæ legitimæ, & in loco, in quo vigeat Statutum excluſiuū fœminarum, vt præſertim eſt, in caſu *Eugen. dicto conſ.* 57. et in his terminis loquitur etiam *Rot. apud Seraphin. dicta dec.* 1331. atq; cū eodem ſenſu proceditur apud *Capyc. Latr. dicta dec.* 166.

Clarius verò in hac facti ſpecie, quod non agebatur, de pura, & plenaria legitimatione, facta per ipſum Principem
16 ſupremum, habentem poteſtatem tollendi ius tertij, ac derogandi legibus, ſed facta erat per inferiores, cum clauſula *ſine præiudicio venientium ab inteſtato*, quæ etiam non adiecta, ad præſcriptum Conſtitutionis Pij IV., ſubintelligenda venit; Ac etiam quia, ex diſcretiuo loquendi modo, inter caſum, in quo dictus Ioannes legitimus ſupereſſet, et caſum in quo ille prædecederet, dū in iſto caſu dicitur, vt in totum ſuccedere poſſit, in altero vero, vt vna cum eo, ita arguitur voluntas legitimantium, quidquid cri-
17 ticando hæc verba, deducat *Marzar. dicto conſ.* 9., quoniam Aliud eſt ponderare aliqua verba prò reſtrictione, ſeù limitatione regulæ, quæ in contrarium vrgeat, et cum quò ſuppoſito non benè procedit *Marzar.*, Aliud verò, pro interpretatione ambiguæ voluntatis eius, in cuius poteſtatis defectu, dubitandi ratio cadere poſſit, ſiue, vt minus cenſeatur tertio præiudicare velle.

Retenta igitur ſecunda opinione tanquam veriori, & à qua reſpondi, quod
18 in iudicando, & conſulendo recedendum non eſſet, vtpotè maiorem aſſiſtentiam habente auctoritatū, ac rationum, & æquitatis, ac etiam ipſius communis vſus, & naturalis diſcurſus, iuxta noſtros præſertim Italiæ receptos mores; Quatenus pertinet ad huiuſmodi diſpoſitionis reformationem, ac reductionem ad æqualitatem, cum ea diligentia, quæ pro cōſuetis Curiæ occupationibus concedi potuit, non licuit videre deſcenden-
29 tem ad hos terminos præciſos; Credebam tamen, vt rectè adaptabiles eſſent dicti termini *text. in l. hac edictali C. de ſecundis nuptijs*, quos vt ſupra exæquat communiter recepta *gloſ. in eod.* §. *Et quoniam*, atque exæquatio probabilitatis fomentum habet, cum eadem, ac maior videatur ratio.

Iſtis autem terminis retentis; Reſpondi quod probabiliter ſubſtineri poſſet, iuxta opinionem, quam inconcuſſè tenet Rota et Curia Romana, *vt apud Mer-*
20 *lin. deciſ.* 38. & 828., *dec.* 406. *par.* 9. & *dec.* 305. *par.* 10. *rec.*, & pluries in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſ* ac etiā *ſub tit. de dote* occaſione lucri *diſc.* 130. & *ſeq.* (quidquid in cōtrariū teneāt deducti *apud Capyc. Latr. cōſult.* 91.), vt ſcilicet prius ad fauorem filij legitimi deduci debeat legitima, tanquam ſpecies æris alieni, deindeque, in reliquo beſſe, æqualis fieri debeat diuiſio, cum eadem ratio, in omnibus (vt ſupra) militare videatur.

Maior autem difficultas, vrgebat in teſtamento mulieris, in quo maxima dignoſcebatur, naturæ, & comunis vſus repugnantia; Quando enim pater, vel mater, meliorem facit conditionem illegitimorum, quàm legitimorum, tunc id referri poteſt ad rationem amoris, quem frequenter experientia maiorem docet in filijs, qui ex huiuſmodi amoroſis, ac furtiuis illicitis amplexibus procreantur; At in ea, quæ mater eſt filiorum legitimorum, atque illegitimis extranea eſt, quinimo ei tanquam vxori viri adulterini, illi odibiles, ac omnino exoſi eſſe ſolent, magna viget repugnantia naturæ

vt

vt proprios filios excludat, dictoſq; exoſos includat, ideoque, vbi ipſo viro viuente, huiuſmodi teſtamentum conditũ fuiſſet, tunc nimium dubitari potuiſſet, de mulieris concuſſione, vel ſeductione ab eodem viro, quodque propterea, retentis eiſdem terminis *text. in l.hac edictali*, dicendum veniret idem, quod habemus, de diſpoſitione parentis binubi, ad fauorem extranei, in gratiam tamen ſecundi coniugi, eiuſque contemplatione; Vbi verò id ſequutum eſſet poſt mortem viri, vnde propterea dicta ratio non eſſet adaptabilis, tunc quoad iſtud teſtamentum, dixi quod reſolutio penderet à circumſtantijs facti, an ſcilicet in dicto Ioanne adeſſet ratio demeriti perſonalis, quod iuſtam indignationem in auia cauſaſſet, ob quam (ſecluſa legitima), ad cuius effectum requiritur poſitiua iuſtificatio cauſarum, quæ exhæredationem licitam reddant, non improbabiliter ita extraneo poſtpoſitus fuerit.

Iſta verò circumſtantia ceſſante, ad-
32 uertebam inſpiciendum eſſe, an inter ſocrum, & nurum,.quæ mater erat Ioannis (vt nimium probabile erat), adfuiſſent odia, & rãcores, quaſi quod excluſio fuerit ob odium cum alio, nempe cũ nepotis matre, quod in iure damnatum eſt, ad terminos *text.in l.ſi quis in ſuo teſtamento §. legis autem C.de inoff.teſt.& l fin.C. de hæred.inſtit.* cum ibi notatis, & inſinuatur *ſub tit.de fideicommiſſis diſc.* 116. *circa finem*; Id autem maturè examinatũ nõ fuit, cum ſpecies fatuitatis videatur aſſumere diſputandas quæſtiones iuris, non cognito prius, àn congruãt, nec ne ad factum, iſtius circumſtantijs attentis, à quibus penè omnium forenſium quæſtionum deciſio pendet.

AMERINA TESTAMENTI PRO IVLIO PLACENTIO CVM ANTONIO FRATRE

Caſus diſputatus coram Prælato Iudice commiſſario, reſolutus pro Iulio.

De eadem materia de qua ſupra *diſc.* 26. *&* 27., teſtamenti patris inter liberos, confecti per ſchedulam priuatam, domi inter eius ſcripturas repertam, in ordine ad imperfectionem voluntatis.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *Teſtamentum inter filios valet ſine ſolemnitatibus, dummodo voluntas ſit perfecta.*
3 *Defectus voluntatis attenditur etiam inter liberos.*
4 *Quod requiratur ſubſcriptio.*
5 *Item expreſſio temporis.*
6 *Cuſtodia in ſcrinio.*
7 *Dicitur imperfecta voluntas ſi conſtat quod alius actus erat faciendus.*
8 *Vel dicatur quod eſt minuta.*
9 *De eadem concluſione de qua n.3.quando conſtet de imperfectione voluntatis.*
10 *De expreſſione temporis de qua num.5.*
11 *Et quando ea requiratur.*
12 *De requiſito ſubſcriptionis de quo n.4.*
13 *De requiſito de quo n.6.*
14 *Requiſita quamuis non neceſſaria, deſeruiunt tamen vbi deficiunt pro argumento imperfectionis.*
15 *Quomodo in hac materia ſit procedendum.*
16 *Ex quibus dicatur adeſſe imperfectio voluntatis.*
17 *Diuiſio, quam pater faciat inter filios non ſubiacet ſolemnitatibus.*
18 *De differentia inter teſtamentum inter liberos, & illud ad pias cauſas, quod-*

que

que illud minores exigat probationes, & de ratione.

19 *Subſtitutio reciproca quod non contineat grauamen, vel inequalitatem inter filios.*

DISC. LXXV.

1 THOMAS Placentius, valdè numeroſam habens prolem(adeout eo immunitatis nimium commendabili, atque vbique exactè obſeruando, potiretur priuilegio, quod per legem patri duodecim filiorum conceditur), per ſchedulam eius manu conſcriptã, quæ à quodã Religioſo, defuncto teſtatore, poſt aliquod tempus exhibita fuit, teſtamentum ordinare profeſſus eſt, in quo, pro conſuetis Italiæ moribus, prouiſis fœminis de congrua dote, maſculos æqualiter inſtituit, cum reciproca inter eos ſubſtitutione, omniumquè æquali dilectione, iniungendo præſertim enixè præceptum communionis, atque in caſu diuiſionis, iſtius modũ(præſertim in antiqua domo) prudenter præſcribendo; Cum autem pluribus fratribus prædefunctis, inter Iulium, & Antonium, in Vrbe eiuſdem paternæ facultatis medicinæ profeſſores, aliquæ exortæ eſſent controuerſiæ, vnde propterea Antonius natu minor ad diuiſionem prouocaret Iulium, qui ad eam impediendam de paterno teſtamento id prohibente, opponeret, actor autem illius validitatem negaret; Hinc proindè firmato incontrouertibiliter puncto, cõſiſtente in facto, ſuper recognitione ſcripturæ, quodque illa per Thomam patrem conſcripta eſſet, aſſumpta fuit coram A.C., ſeù Prælato deputato diſputatio iuris ſuper validitate, ac perfectione; Prætendente Antonio, quod hæc ſchedula contineret ſimplicem minutam, ſeù præparationem futuri teſtamenti, quod pater in animo habebat ordinare, abſque eo quod ad actum teſtãdi deueniſſet; Verùm in prima inſtantia pro teſtamenti validitate, ac perfectione ad fauorem Iulij prodijt ſententia, confirmata etiam in alia inſtantia per Iudicem appellationis, atque in hoc ſtatu, ob appellationem denuò interpoſitam, cauſa pendet, probababiliter tamen (vt deceret), aliam proſequutionem non habitura.

In diſputationibus igitur habitis coram Iudice appellationis(coram quo tantum ſcripſi pro Iulio); Scribẽtes pro Antonio impugnante teſtamentum, non negabant iuris principium, de quo ſupra *diſc.* 26. *&* 27., vt teſtamentum patris inter filios, per ſolam ſchedulam eius manu conſcriptam, abſque alia ſolemnitate ſufficiat, cum ad il ſtar, idem receptum ſit in teſtamento ad pias cauſas, vt pluries in præcedentibus habetur.

Dicebant tamen, vt id procedat, quãdo talis ſchedula eſt perfecta, cum ſubſcriptione, ac data temporis, nempè, anni, menſis, & diei, necnon benè retenta ſit in ſcrinio, inter alias ſcripturas conſeruatione dignas, eamque habeat formam, vel adminicula, vt conſtare dici valeat de voluntate iam perfecta, & determinata, adeò vt redacta eſſet ad actũ teſtandi, ideoque dici poſſet eſſe in termino; ſecus autem vbi adhuc eſſet in via, adeout ſchedula, contineret ſolum futuri teſtamenti præparationem, quam *Minutam*, ſiuè *abozzum* vulgò dicimus, cum tunc, imperfectio non proueniat à defectu ſolemnitatum, ac iuris poſitiui, ſed ab illo voluntatis, ac iuris naturæ, quem nullus fauor, nullumque priuilegium ſupplet, vt pluries in præcedentibus aduertitur, occaſione teſtamentorum ad pias cauſas, ac etiam eorum, quę fiant vigore indulti remittentis omnes ſolemnitates præſertim *diſc.*6.

Atque in ſpecie teſtamenti inter liberos, vt non ſubſtineatur, vbi imperfectio proueniat à voluntate adhuc inde-

3 terminata, Aliqui ex ſcribentibus, de illo genere, quod noſtros parui pendendo, exteros, ac remotos quærunt, magnũ faciebant cumulum modernorum Vltramontanorum, & præſertim *Beſold.conſ.* 86 *à num.*4.*par.*2.*conſ.*94.*à num.*19.*par.*3.*& conſ.*273.*à nu.*19.*par.*3.*& conſ.*273. *à num.* 16.*par.* 6., *Treuther conſ.* 15. *à num.*120.*lib.*1., *Vameſ.conſ.*64.*num.*7.*in ciuilibus centur.* 1. *& conſ.* 47. *à num.*30. *centur.*6.*Vlter. inter conſ. Academ. Marpurgen. vol.* 4.*conſ.*35.*num* 59. *&* 77. *Cothman. reſponſ.iur.*46.*num.* 62. *lib.* 4. *Ribaer. conſ.*17.*nu.*27.*par.*4. *Sebinid.conſ. Argentor.*56.*num.*5.*& conſ.*79. *num.* 43. *tom.*1.*Coler. conſ.*8.*à num.* 106.

Imperfectio autẽ volũtatis, ex pluribus de-

deducebatur;Primò rẽpe ex defectu ſub-
4 ſcriptionis, quam neceſſariam eſſe, probari dicebant per *text. in* §. 1. §. *quia verò Auth. de teſtam. imperfect. inter fil.*, ex quo per *Irnerium* deſumpta eſt *Authent. quod ſine Cod. de teſtam.*, ideoque ita firmant, vel præſupponunt mox allegati Vltramõtani, ac alij, quos elaboratè colligit modernus moralis *Boſſ. tom. 2. moral. tit. 10. de teſtam. inter liber.*

Secundò ob non deſcriptionem, anni,
5 menſis, vel diei, vt neceſſarium eſſe, ad litteram diſponit ſupra allegatus textus *in auth. de teſtam. imperfect. inter liber.*, eiuſque compendium contentum *in dicta auth. quod ſine*, vbi firmant *Repetentes*, & ſequuntur alij principaliter collecti *per Boſſ. vbi ſupra*, & patet etiam ex infra allegandis in reſponſione ad hoc requiſitum.

Tertiò, quod eadem ſchedula per te-
6 ſtatorem non retineretur benè cuſtodita in ſcrinio, ſiuè in eo loco, in quo inſtrumenta, aliaſque ſcriptura importantes retinere ſolebat, vt alijs relatis *Grat. diſcept. 235. n. 19.* cũ alijs, per *Boſſ.* vbi ſupra.

Quartò fortiter ex eo, quod ipſe con-
7 textus ſchedulæ præſertim in principio præſupponeret quod pars proemialis extendenda eſſet *In forma &c.* nempè iuxta ſolitum formularium Notariorum, quod euidenter conuincere videbatur, vt teſtator in animo haberet, faciendi alium actum perficientem teſtamentum, ac propterea illa eſſet ſimplex præparatio, vt in terminis longè fortioribus ſchedulæ in omnibus perfectæ, ac nitidæ, cum conſueta parte proemiali, bene extenſa, & cum data temporis, & loci, ac ſubſcriptione, repertę in ſcrinio conſueto teſtatoris ex improuiſo defuncti, cum alia notabili circumſtantia præcedentis ſcripturæ præparatoriæ, firmatur in ſæpius inſinuata *Romana hæreditatis* 14. *Ianuarij* 1661. *coram Veroſpio* reuocatoria alterius præcedenter editæ 4. *Maij* 1657. *coram Meltio*, quamuis ageretur de diſpoſitione ad pias cauſas, fauore ſcilicet Eccleſiæ Sudarij, ob eam circumſtantiã, quod adeſſet quædam adnotatio alterius diſpoſitionis faciendæ, vt pluries in præcedentibus inſinuatur.

Et quintò clarius, quoniam in dorſo
8 eiuſdem ſchedulæ, eadẽ manu ſeu charactere teſtatoris, ſcriptum, legebatur verbum *minuta* quamuis interlineatũ eſſet, cum interlineatio fieri potuerit à quocumque ex interuallo, abſque eo quod conuinci, ſeù diſtingui poſſet, an ab vno, vel ab altero facta eſſet, ſiue de vno, vel alio tempore.

Non negabam ego ſcribens pro teſtamenti perfectione, ac obſeruantia, veritatẽ dictæ propoſitionis in genere, ſiuè
9 in abſtracto, quod ſcilicet vbi certus eſſet defectus imperfectionis voluntatis, non redactæ ad terminum, ſiuè actum teſtandi, adhuc etiam in hoc teſtamento inter liberos, ſiue in eo ad pias cauſas, aut per indultarium condito, hæc imperfectio attendenda ſit, vtpote iuris naturæ, quod lex poſitiua ſupplere, vel tollere non poteſt, vt pluries occaſione teſtamenti ad pias cauſas, vel alterius in vim indulti in præcedentibus aduertitur, ac etiam implicitè ſupponitur *dicto diſc.* 26. & 27., vbi in ſpecie de hoc teſtamento inter liberos.

Dicebam tamen, quod punctus erat in applicatione, ſiuè in probatione huius imperfectionis, de qua ſit quæſtio, nè aliàs præſupponatur pro concluſione id, quod eſt in quæſtione; Ideòque dicebam, quod punctus non erat, an poſita huiuſmodi imperfectione, illa vitiaret actum, necne, ſed erat, an adeſſet hæc imperfectio, quæ in caſu, & ad effectum, de quibus agebatur, ob particularem circumſtantiam, non videbatur conſiderabilis.

Expendendo autem ſingulas dictas imperfectiones; Quatenus pertinet ad pri-
10 mam, & ſecundam, deductas ex defectu ſubſcriptionis, ac temporis, deducebam ea, quæ in teſtamento ad pias cauſas, ſuper conſimili ſchedula, ſine ſubſcriptione, ac ſine tempore, habentur ſupra *diſc.* 14., cum tamen (vt infra aduertitur) in hac materia, fauorabilior, ſiue minoribus ſolemnitatibus ſubiecta videatur diſpoſitio inter liberos, quæ inæqualitatem non contineat, quàm illa ad pias cauſas, pro qua, DD. adinſtar ab hoc teſtamento inter liberos, ſtatuerunt exemptionem à ſolẽnitatibus, atq; præſertim iſta ſuper defectu temporis, in ſpecie neglecta fuit *apud Caualer. dec.* 553. *in princ.* & ſupponitur *dec. 476. apud Buratt. num. 8. & dec. 575. num. 3.*

Quamuis etenim ſupra allegatus tex-

tus,

tus, in verbis, iſtud requiſitum temporis exigat; Attamen aduertebam quod;

11 Vel ille intelligendus eſt in caſu, quo pater eligeret in ſcriptis, ac ſolemniter teſtari, iuxtà formam textus *in l. hac conſultiſſima*, quæ tunc magis in vſu erat, ac verè preſupponi videtur, quaſi quod iſto caſu, proportionabiliter ad alia teſtamenta cum extraneis, tot ſolemnitatibus ſubiecta, aliqua ſpecialis forma, vel maior ſolemnitas deſideranda veniret.

Vel (et probabiliùs), vt tempus neceſſarium eſſet, quando vis in ipſo tempore conſiſteret, cum tunc illud videatur de ſubſtantia, ideoque concludenter iuſtificari debeat; Ad inſtar eorum, quæ pluries habentur *ſub tit. de beneſic.*, in propoſito iuſtificandi mortem poſſeſſoris, vt eatenùs præciſa, & concludens temporis probatio deſideranda ſit, quatenùs vis conſiſtat in tempore, & non aliàs; Quod etiam generaliter *ſub tit. de Iudic.*, & alibi habetur in propoſito teſtium nõ benè concludentium, ſeù variantium in tempore.

Ideoque, vbi variæ eiuſdem teſtatoris ſchedulæ reperiantur, vndè propterea intret quæſtio, quænam earum ſit poſterior, quæ alijs præualere debeat, tunc id attendi debet, vt benè deſumitur *ex Bald. in eadem authen. quod ſine num.4.*, & aduertitur *apud Buratt. d. deciſ.456. num.8.*, vbi quod, tunc tempus eſt conſiderabile, quando in eo vis conſiſtit; Atque id conſiderari ſolet, vbi ſchedula, non ſit ab eodem teſtatore cõſcripta, ſed à Notario, vel ab altero, ex deductis *per Menoch. conſ.288. num.31. Cancer. var. part. 1. cap. 4. de teſtament. num.107.*

Eodemq; caſu, deſiderandum videtur alterum requiſitũ ſubſcriptionis, quando
12 ſ., corpus ſcripturę ſit aliena manu cõſcriptũ; Secùs autem vbi manu ipſius teſtatoris, cum tunc alia ſubſcriptio deſideranda non videatur, vt in propoſito actuum inter viuos, vbi ſcriptura ſit perfecta, & non appareat quod à ſubſcriptione perfectionem recipere debeat, habetur cæteris relatis *apud Duran. deciſ. 368 num.5.*, *Buratt. dec.192.* & in alijs.

Et quoad tertiũ defectum, quod ſcriptura reperta non ſit in ſcrinio; Dicebã quod nullibi in iure ſtatutum eſt, vt
13 iſtud requiſitum ſit præciſè neceſſariũ *vt apud Boſſ. vbi ſupra*; Benè tamen quãdo ſchedula reperiretur inter ſcripturas neglectas, quæ nullius importantiæ reputentur, argumentum vehemens reſultare videtur imperfectionis, quod ſcilicèt teſtator illam ſcripturam tanquam ſimplicem minutã, ſeù præparationẽ neglexerit, et in his terminis loquitur *Gratian. vbi ſupra*, & aduertitur *ſupra diſc.6.*

Atque in idem obſeruabam rectè põderabiles eſſe præfatos alios duos defectus, ſubſcriptionis, & temporis, quod ſcilicèt, cum ex communi vſu, illæ ſche-
14 dulæ, quæ conficiantur cum iam determinata voluntate, tunc deueniendi ad actum teſtandi, illumque perficiendi, ſoleant ità reduci ad formam perfectam, per ſubſcriptionem, & datam, ac etiam diligenter cuſtodiri; Scripturæ autem ſine ſubſcriptione, & data, pro communi vſu continere ſolent minutas, vel præparationes; Hinc proindè huiuſmodi defectus, nimiùm cõſiderabiles videntur, nõ quia requirantur per legem, cui propterea ſatiſfactum non ſit, ſed quia magnũ præbeant naturale adminiculum, ſiuè argumentum, quod teſtator adhuc in animo non habuerit actum perficere, ſed ſolùm præparare.

Hinc proindè, pro meo ſenſu, in omnibus materijs, vel quæſtionibus volun-
15 tatis, præſertim verò in his ſpecialibus terminis, irriſione ſemper digni viſi ſunt illi, qui potiùs grammatici, ſeù pedagogi legales, quàm iuriſprudentiæ profeſſores dicendi, totam vim in hoc propoſito conſtituere ſolent in littera legum, ſeù in verborum criticatione, vel grammaticali ſenſu; Tum quia (vt ſæpè aduertitur), legum auctoritas, potiùs ex earum rationabilitate, ac vſus receptione prouenit; Tum clariùs, ex eadem ratione, pluries in præcedentibus inſinuata, occaſione teſtamentorum ad pias cauſas, quod ſcilicèt, exemptio huiuſmodi teſtamentorum à ſolemnitatibus, nõ proueniat ex aliquo priuilegio, quod eis lex poſitiua conceſſerit, vndè propterea intelligere oporteat priuilegia ſtrictè ad limites verborum legis ea concedentis, iuxtà regularem naturam priuilegiorum, à iure exorbitantium, dum lex poſitiua in hoc ſolum ſe habet negatiuè, vel abſtentiuè, quod ſcilicèt nulla eius forma, vel ſolemnitas deſideranda

veniat tanquam à ceſſante ratione illius
ſuſpicionis, quæ ratione ſubiectæ mate-
riæ, in huiuſmodi actibus habetur, &
ob quam, vt machinationibus occurra-
tur, tot ſolemnitates adhibere oportuit,
et conſequenter actus remanet in puris
terminis naturalibus, atque ſola proba-
tio naturalis inquirenda eſt, eo modo,
quo in actibus inter viuos, vel in alijs nō
ſolemnibus habemus, attendendo ſcilicèt
ſolam formam probatoriam, non autem
ſolemnem.

Magnam verò difficultatem mihi in-
ferebāt alia duo poſteriora imperfectio-
nis argumenta, quæ potiùs expreſſæ pro-
16 bationis, quàm argumentorum termi-
num mereri videbātur, vndè propterea,
quando ageretur de teſtamento ad pias
cauſas, vel etiā, de illo ad prophanas ali-
cuius indultarij, tunc pro meo iudicio
imperfectio voluntatis videretur clara,
& incōtrouertibilis; Multò verò magis
ſimul cōcurrentibus dictis tribus alijs ar-
gumentis, quæ (vt præmiſſum eſt) con-
ſiderabilia non ſunt, ea capiendo tanquā
ſolemnitates, vel tanquam requiſita ne-
ceſſaria per dictam legem ciuilem præ-
ſcripta, ſed benè inducunt argumentum
naturale, cum alijs coniungendum, ex
conſueta regula, *vt ſingula quæ non pro-
ſunt &c.*

Verùm in hac facti ſpecie, ex eius par-
ticularibus circumſtantijs, his non ob-
ſtantibus (reflectendo etiam ad verita-
17 tem) probabilius videbatur, vt ad præ-
ciſum effectum huius quæſtionis, ſuper
diuiſione, ſeù modo diuidendi, huiuſmo-
di voluntas attendenda eſſet; Tum quia
text. *in §. quia verò fin. auth. de teſtam.
imperfect. inter liber.*, agendo de diuiſio-
ne, quam pater moriens inter filios fa-
ciat, non exigit ea requiſita, quæ deſi-
derat in eodem teſtamento inter libe-
ros, quoad alias diſpoſitiones.

Tum etiam quia, magna differentia
videtur, inter alia teſtamenta priuile-
18 giata, ſolemnitatibus non ſubiecta, vt
ſunt illa ad pias cauſas, vel indultariorū,
et iſtud patris inter filios; Illa etenim,
iuxtà ſenſum, ſeù diſcurſum naturalem,
in effectu important poſitiuum præiudi-
cium tertij, ità tollendo bona ijs, quibus
iuxtà ordinem inteſtatæ ſucceſſionis, ip-
ſa natura deferre videtur, eaque dando
extraneis.

Secùs autem in teſtamento patris in-
ter filios, quoties potiſſimè, omnimoda
æqualitas ſeruetur, cum aliud in effectu
huiuſmodi teſtamenta importare non
dicantur, niſi quamdam diſtributionem
inter eos, quibus natura eadem bona
defert, iuxtà communem ſenſum DD.,
quos ad ſatietatē, colligit dictus elabora-
tus modernus moralis *Boſſ. de teſtam. inter
liber. tom. 2. moral. tit. 10. nu. 2. cum ſeqq.*,
& benè patet ex deductis pro ratione
dubitandi *per Rot. dec. 74. par. 2. diuerſ.*;
Ideoque congruum eſt, vt filij ſeruare
debeant, prudentem voluntatem patris,
quomodocumque explicatam, ità ex In-
dicis officio ſupplendam, dum non eſt
circa ſubſtantiam ſucceſſionis, ſed circa
modum; Hinc proindè erroneum eſt hu-
iuſmodi materias, ſeù quæſtiones, ità ge-
neraliter, ac in abſtracto diſputare, cum
id ad ſcholaſticos, & academicos perti-
neat, dum in foro agitur de decidendis
caſibus indiuiduis ad effectus præciſos,
de quibus agitur.

Et quamuis in hac facti ſpecie dici
poſſet, vt id rectè procederet, quoad mo-
dum diuidendi; Secùs autem quoad fi-
deicommiſſum reciprocum, quod onus,
19 ac ſeruitutem importare dicitur, non
tamen videbatur obſtare, quoniam cum
illud eſſet æquale, atque incertum eſſet,
quis nam filiorum priùs, vel poſteriùs
defecturus eſſet, ità æquè ad onus, ac
ad commodum omnium id referri po-
terat, et conſequenter potiùs fauorem,
quàm odium continet, ſiuè potiùs ordi-
nem, quàm ſubſtantiā concernit ad text.
in l. ſi pater puellæ C. de inoff. teſtam., cum
cōcordantibus in propoſito legitimæ re-
latis *per Capyc. Latr. conſult. 121. num. 43.
cum ſeqq.*; Ac etiā quia in præſenti quæ-
ſtione de hoc non agebatur, ſed ad dictū
diuerſum effectum diuiſionis, vel modi
diuidendi, ideoque iuſtæ viſæ ſunt re-
ſolutiones.

TVSCVLANA DIVISIONIS PRO IOANNE, & TYBERIO DE IATERIS CVM IOANNE FRATRE.

Caſus diſputatus coram A.C.

De derogatoria ad futura teſtamenta, aliáſq; diſpoſitiones, contenta in teſtamento, vt ſcilicèt, illud reuocatum non cenſeatur, niſi in diſpoſitione reuocante, certa forma adhibeatur, vel certa verba contineantur; An, & quando attendenda ſit, necnè.

SVMMARIVM

1 *Facti ſeries.*

2 *Quod iſta quæſtio non ſit multum frequens, & ſit facti potiùs, quam iuris.*

3 *Regula eſt, vt ſecunda diſpoſitio non reuocet primam, non ſeruata forma præſcripta.*

4 *De eiuſdem regulæ limitationibus, ſeù declarationibus.*

5 *Quomodo quæſtio decidenda ſit, & quæ regula teneri debeat.*

6 *De duplici ratione huius cautelæ.*

7 *Quomodo circumſtantiæ inducentes limitationem attendi debeant.*

8 *De applicatione ad caſum, eiuſque circumſtantijs.*

9 *Confeſſio debiti facta in teſtamento non adminiculata, reſoluitur in legatū.*

DISC. LXXVI.

HAbens Martia vidua tres filios maiores, ex alijs
1 cauſis, inter ſe diſcordes, ipſa verò cū vno eorum conuiuendo, vt inter eos omnimodam æqualitatē ſeruaret, neque ad aliquam inæqualitatē in futurum induci poſſet, de conſilio fortè alicuius Iuriſperiti, teſtamentum condidit, in quo eis æqualiter inſtitutis, derogatoriam adiecit ad quaſcumque futuras diſpoſitiones reuocatorias, vel contrarias, nō ſeruata certa forma, ideſt non regiſtrata ſalutatione Angelica, ſiuè aliqua eius parte, iſtud adijciendo ſignū eius determinatæ volūtatis; Ad aliquod verò tempus, morti proxima, codicillos condidit, in quibus pro recognitione veritatis, declarare aſſeruit, ſe plurium annorum ſpatio alitam fuiſſe à Hieronymo filio, in cuius domo conuixerat, mandando vt iſte de huiuſmodi alimentis priùs reintegrari deberet, id autem quod ſupereſſet, æqualiter diuidi; Quarè ſequuta eius morte, occaſione diuidendi domum, aliaque bona hæreditaria, inter alias controuerſias exortas inter dictum Hieronymum, ac Ioannē, & Tyberium fratres coram A. C., fuit iſta, an ſcilicèt dicta codicillaris diſpoſitio attendenda eſſet, dum non continebat dictam formam, ſeù verba, iuxtà legem in teſtamento adiectam.

Deſuper autem in conſueto otio Tuſculano conſultus, deindèque ſcribens pro impugnantibus codicillos, atque pe-
2 tentibus æqualitatem ad formam teſtamenti; Dicebam, quod iſta quæſtio frequenter per ora ſcribentium volitare ſolita, in foro præſertim in Curia, non multum frequens videtur, adeout in diuturnæ meæ vitæ forenſis interuallo, formiter eam diſputare occaſio nō dedit, neque ſcio quod ab alijs diſputata ſit; Hinc proindè, neglectis tot declarationibus, ſeù ampliationibus, & limitationibus deſuper à DD. traditis; Veriùs eſt, vt iſta ſit quęſtio potiùs facti, quàm iuris, ideòque iuxtà ſæpiùs enunciatam generalem naturam quæſtionum cadentium in hac vltimarum volūtatum materia, non recipit certam, ac determinatam regulam, vel reſpectiuè certam limitationem generalem, cuicumq; caſui applicabilem, ſed in ſingulis caſibus pendet deciſio ex eorum qualitate, & circumſtantijs, prudentis Iudicis arbitrio metiendis.

Deſeruientibus regulis, vel reſpectiuè limitationibus, ac declarationibus generalibus, pro quadam norma regulandi arbi-

arbitrium prædictum, vt legaliter, benèque ordinatũ illud interponatur, cõgruè applicando actiua paſſiuis, non autem, vt cum doctrinis, ac propoſitionibus generalibus, deductis occaſione decidendi diuerſos caſus, in quocumque alio, ità procedendum ſit, non reflectendo ad ſpecialem facti qualitatem, iuxtà frequẽtiorem modernorum errorem.

Regula etenim generalis, aſſiſtit huiuſmodi cautelæ, ſeù derogatoriç, ideoq; teſtamentum, ſeù alia diſpoſitio, non

3 reuocatur in toto, vel in parte per poſteriorem, non ſeruata forma, quæ derogatoriæ pręſcripta ſit ad text. *in l. ſi quis in princ. ff. de leg. 3., & l. ſi mihi §. in legatis ff. de verbor. ſignific. vtrobiq;* DD., de quibus præſertim, plenius de hac materia agentes *Couarr. de teſtam. par. 2. rubric. num. 19. cum ſeqq. Gall. de except. vltim. volunt. par. 3. tit. 1. num. 43. cum ſeqq. Simon. de Pret. de interpræt. lib. 4. dubit. 2. num. 56. & ſeqq.* & alij relati *per Farinacc. in repertor. vltim. volunt. quæſt. 36. ex num. 32. Caſtill. lib. 4. controu. cap. 93. numer. 34.*; Eamque pluries firmauit Rota, tàm antiqua *apud Ceſar. de Graſſ. deciſ. 1. de teſtam.*, quàm etiam moderna *apud Duran. deciſ. 178. num. 7. apud Bich. deciſ. 478. num. 32. dec. 201. & 247. par. 6. recen., & deciſ. 13. poſt Paitell.* cum alijs *per Adden. ad Buratt. deciſ.* 901.

Super eiuſdem regulæ tamen limitatione, certant DD., an ſufficiat reuocatio generalis, vel debeat eſſe ſpecialis, ex relatis *per Couarr.*, *Simon. de Pret.*, *&*

4 *Farin. vbi ſupra, Barboſ. clauſ. 43. Ciroccb. diſcept. 21. num. 31.*; Atque ſuper hoc DD. videntur ſe inuoluere; Alijs ſimpliciter tenentibus, vt generalitas ſufficiat; Alijs verò in oppoſitum, vt præciſè debeat eſſe ſpecialis, ac indiuidua, iſtaque, magis communis videtur, vt patet ex ſupra allegatis Rotæ deciſionibus; Alijs verò plures adhibentibus diſtinctiones, quibus limitationum, ſeù declarationum terminus (pro Collectorum prælertim ſtylo) tribui ſolet; An ſcilicèt verba ſint generalia, & effrœnata, necnè; Siuè an ſpatium decennij, vel alterius notabilis temporis effluxerit, vndè propterea dictæ formæ obliuio præſumi valeat; Vel an agatur de teſtatore litterato, vel illitterato, ſeù muliere, cum ſimilibus, de quibus apud allegatos, ac etiam in aliquibus ex prædictis Rotæ deciſionibus.

Verùm aduertebam, vt huiuſmodi generalitates, ità ſimpliciter, ac indeterminatè ſumptæ, periculoſæ videantur,

5 cum non omnium eadem ſit conditio, eademque voluntas; Ideòque omninò verius eſt, vt pro congrua huius quæſtionis determinatione, principaliter recurri debeat ad rationem, ſeù finem, ob quem huiuſmodi cautela introducta eſt, eamque lex approbauit, vel reſpectiuè negligendam eſſe diſpoſuit; Et de conſequenti inſpiciendum eſt, an ratio congruat; Idque ex perſonarum, ac temporis, & morum regionis qualitate, alijſq; circumſtantijs, dijudicandum eſt, an ſcilicèt potiùs regulæ, quàm limitationi ſit inhærendum.

Duplicem enim rationem, ſeù cauſã, huiuſmodi cautela habere ſolet; Vnam,

6 iuſtam, & fauorabilem, vtpotè orientem ex parte ipſius teſtatoris, qui cum in ſtatu maioris valetudinis, vel libertatis, pro eius determinata voluntate diſponat, præuidendo quod in ſtatu, in quo morbo preſſus, vel mortis cogitatione turbatus, concuſſionibus, vel ſeductionibus, & ſuggeſtionibus faciliùs ſubiectus eſt, ſeù quod aliàs inuitus, ad diuerſimodè diſponendum inducatur, vel cogatur, ità prudenter occurrat, dando huiuſmodi ſignum, tanquàm ſuæ determinatæ, ac liberæ voluntatis cifram, vel demonſtrationem.

E'conuerſo autem, huiuſmodi cautela, affectari ſolet per teſtamẽtarios, ipſo teſtatore ignaro, ſeù ad id non reflectente (vt fortè frequẽtius cõtingit, præſertim in mulieribus vel idiotis, vel in grauiter infirmis), vt ita .ſ. adimatur teſtatori indirectè, illa reuocãdi, vel adimendi poteſtas, quæ directè tolli non poteſt; Ideoque principaliter reflectendum eſt ad indagandum, ex perſonarum qualitate, alijſque facti circumſtantijs, an potius vna, quam altera ratio, huiuſmodi cautelæ congruat, cum ex hoc pendeat, an faciliùs, vel difficiliùs, inhærendum ſit regulæ, vel reſpectiuæ limitationi.

Iſtoque principio cognito, reflectendum quoque eſt, ad ſupra enunciatas circumſtãtias, amplitudinis verborum, ſiue

7 ad qualitatem teſtatoris, àn ſit litteratus, vel idiota, nec non ad longæuitatem, vel breui-

breuitatem temporis, ac ſimilia; Non quod, poſita aliqua ex his qualitatibus, indefinitè, atque vt vulgò dicitur, more cœcorum, cum ea tanquam duce, procedendum ſit, ſed ad effectum metiendi, veram, ac determinatam defuncti voluntatem, & àn reuera, cum vltima potiùs diſpoſitione reuocante, vel corrigente, decedere voluerit, vel è conuerſo potiùs cum prima; Præ oculis omninò, ac principaliter habendo pluries inſinuatam veriſſimam, ac pro meo ſenſu, (iuxta illum modum loquendi, quo Iuriſtæ vtuntur) euangelicam propoſitionem, attendendi ſubſtantiam veriſimilis voluntatis, non autem verborum formalitates, quæ frequentiùs, Notariorum potius, quam ipſorum teſtantium eſſe ſolent. Minuſque regulas, ac propoſitiones generales, vel doctrinas, ac deciſiones, quę in diuerſis caſibus prodierũt in ſola littera, non reflectendo, ad eorumdem caſuum diuerſas circumſtantias.

Applicando autem ad rem; Spectata qualitate perſonarum, ac fortius, illa pri-
8 mæ diſpoſitionis, potius prima, honeſta, & fauorabilis ratio, quàm altera turpis & criminoſa, huiuſmodi cautelæ congruere videbatur, quoniam, licet teſtatrix eſſet mulier, potius ruſtica, & ignara; Attamen, etiam teſtamentarij, quamuis eſſent viri, erant eiuſdem conditionis, vnde propterea, vel in teſtatrice, vel in teſtamentarijs, per neceſsè id referendum erat conſilio alicuius Iuriſperiti; In hac autem dubietate, an per illam, vel per iſtos, iſta cautela adhibita ſit, obſeruabam (iuxtà pluries in præcedentibus inſinuatam regulam, occaſione agendi de diſpoſitionibus illorum, de quorum ſana vel infirma mente dubium habeatur) vt ſcilicet bonus, vel malus ordo diſpoſitionis magnam ac potiſſimam regulam, ſeù argumentum deſuper dare debeat, dum teſtatrix, prudenter, ac laudabiliter, omnimodam æqualitatem inter filios, à lege adeo deſideratam, ſeruauit; Sed quia cum eorum vno conuiuebar, probiliter (vt caſus dedit) apud eum infirmatura, & moritura, vnde propterea ob triplicem, ſexus, ac ætatis, & infirmitatis imbecillitatem (ſiuè cum blanditijs, ſiuè cum malis tractamentis) ſeductioni ſubiecta erat; hinc proindè, ne ità inæqualitas ſeruaretur; dicta cautela nimium honeſta, & prudens fuit; E conuerſo autem ſecunda diſpoſitio, ex dictis circumſtantijs, potius ſuſpecta; Et conſequenter, quod verſaremur in caſu regulæ, potius quàm in caſu limitationis.

Inſiſtebant Scribentes pro Hieronymo, , innitente vltimæ codicillari diſpoſitioni, quod ea non contineret teſtamenti reuocationem, minuſq; legatum, vel aliam gratuitam diſpoſitionem, ſed
9 potius recognitionem debiti, ac veritatis; Replicabam tamen, vt id rectè procederet quando huiuſmodi recognitionis ſufficientia adminicula extrinſeca accederent; Secus autem illis ceſſantibus, ex certo, receptoque principio, pluries *hoc eodem titulo*, & in altero *de legatis*, ac etiam *de alienat. & contract.* inſinuato, *& ſub tit. de credito*, ac alibi, vt etiam in non prohibitis, neque ſuſpectis, nuda debiti confeſſio in teſtamento, vim habeat legati, in quod reſoluatur; Multò verò magis, vbi ratio, prohibitionis, vel ſuſpicionis accedat, vt quod directè non valet, ita indirectè ſubſtineatur.

Et fortius, quia eadem agnitio, de affectatione potius, ac mendacio conuincebatur, vnde propterea reſultabat vehemens argumentum in contrarium, quod primam regulæ rationem confirmabat, dum in primo teſtamento, teſtatrix expreſsè declarauerat, quod nihil dicto filio debebat ex cauſa alimentorum, quæ ſibi cum induſtria, & labore, proprijſq; bonis parauerat, quinimo quod ipſe filius potius ab ea beneficium gratuitæ habitationis in eius domo receperat, iſtaque declaratio, ab extrinſecis facti circumſtantijs adminiculata, conuincebatur verior; Incertum autem eſt quid in cauſa ſequutum ſit.

VALENTINA PONTIFICALIVM PRO HÆREDITATE ARCHIEPISCOPI CVM CAPITVLO

Caſus deciſus per Rotam vt infra.

De inteſtabilitate Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum de ſacra ſuppellectili, alijſque rebus ad Eccleſiæ ſeruitium, vel Diuinum cultum deſeruientibus, quamuis teſtandi facultatem habeant, vt in eis neceſſaria ſit Eccleſiæ ſucceſſio; De quibus bonis intelligenda veniat, & quæ nam propriè dicantur venire ſub hac ſacra ſuppellectili.

SVMMARIVM.

1 *DE inteſtabilitate clericorum de bonis Eccleſiæ intuitu quæſitis.*
2 *In ſpecie de inteſtabilitate Pontificalium, ac ſacrorum paramentorum, & vaſorum, non obſtante facultate teſtandi.*
3 *Facti ſeries.*
4 *Reſolutiones cauſæ.*
5 *Quæ ſint paramenta, & veſtimenta ſacra, in quibus cadat inteſtabilitas de qua num. 2.*
6 *De eodem, & à quo pendeat huius quæſtionis deciſio.*
7 *Quando bona dicantur ita deſtincta, vt veniant ſub certo genere.*
8 *Et quando quis dicatur familiaris, vel ſeruitio addictus ad effectum comprehenſionis ſub aliqua diſpoſitione.*
9 *Diſpoſitio debet referri ad ordinaria non autem ad extraordinaria.*
10 *Quod non placeat vltima reſolutio quoad certa bona.*
11 *De conſtitutione Vrb. 8. ſuper ſacra ſuppellectili Cardinalium.*
12 *De obſeruantia Cameraliũ in ſpolijs Epiſcoporum.*

DISC. LXXVII.

QVAMVIS ex ſacrorum Canonum diſpoſitione, pluries in præcedentibus
1 enunciata, præſertim *diſc. 7. & 34.*, clerici, etiam in Prælaturæ ſtatu, vel in maiori eccleſiaſtica dignitate conſtituti, ſint inteſtabiles, reſpectu bonorũ, quæ clericatus, vel Eccleſiæ intuitu quæſita ſint, in quibus neceſſarium habent hæredem ipſam Eccleſiam, vel eius loco, Cameram Apoſtolicam, in illis partibus, in quibus receptæ ſunt Conſtitutiones Iulij tertij, aliorumque Pontificum, quamuis agatur de bonis, cum reliquo prophano patrimonio iam confuſis, & incorporatis, cum hæc diſtinctio confuſionis, vel incorporationis ſequutæ, necne, nõ percutiat hanc materiam inteſtabilitatis, ſed alteram acquiſitionis dominij, quodque bona adhuc non confuſa, remaneant in dominio Eccleſiæ, ac veniant ſub nomine fructuum pendentium, etiam reſpectu eorum, qui ex Apoſtolico indulto teſtandi facultatem habeant, iuxta diſtinctiones, de quibus ad hanc materiam ſpolij clericorum *ſub tit. de beneficijs diſc. 81. cum pluribus ſeqq.*; Attamen generaliter in Cardinalibus, ac etiã frequẽter in magnis, & qualificatis Prælatis, hæc inteſtabilitas de facto ceſſare ſolet, ob teſtandi indulta Apoſtolica concedi ſolita, quorum pluries mentio habetur ſupra *diſc. 6. cum ſeqq.*

Eis tamen non obſtantibus, per conſtitution 42. *Pij V.* diſpoſitum eſt, vt eadem inteſtabilitas, adhuc vigere debeat, in pontificalibus, alijſque ſacris vaſis, &
2 paramentis, Diuino cultui deſtinatis, quę ſub ſacræ ſuppellectilis nomine explicari ſolent, vt ſcilicet in iſtis, Epiſcopi, alijq; Prælati, ipſam Eccleſiã Cathedralem, ſeù maiorem habere debeant ſucceſſorem, interdicta teſtandi, ſeù aliàs diſponendi facultate, Idq; adinſtar fauore capellæ Pontificiæ per Conſtitutionem 164. *vel 165. Vrbani VIII.*, quoq; diſpoſitum eſt in Cardinalibus, cum aliqua tamen moderatione, vt non veniant quædam vaſa argentea, præſertim candelabra quamuis cappellæ vſui deſtinata.

Cum igitur Archiepiſcopus Aliaga, di-

dictum teſtandi indultum haberet, atque condito teſtamento, pro conſueta nimium commendabili Hiſpanorum Prælatorum pietate, de eius aſſe, ad pios vſus
3 diſpoſuiſſet, commiſſa quibuſdam qualificatis exequutoribus diſtributione; Ipſeque viuens, pro maiori decore dignitatis, magnā haberet argenteorum vaſorum quantitatem pro domeſticis vſibus, quibus quandoque pro quadam maieſtate, vti quoque ſolitus erat, quando in maioribus ſolemnitatibus, pontificaliter celebrabat, Hinc proindè, nulla cadēte quæſtione ſuper vaſis, ac paramētis ſacris, quæ cappellæ ſeù diuinis vſibus deſtinata erāt, ad formā dictæ Conſtitutionis Pij V., prætenſionē excitauitCapitulum Metropolitanæ, vt etiam omnia dicta vaſa argentea, ſub eiuſdē Conſtitutionis diſpoſitione, ad Eccleſiæ fauorem, venire deberent.

Quarè introducta cauſa *in Rota coram Priolo*, datoque dubio, an & quæ bona Eccleſiæ debeantur *ſub die 15. Iunij* 1657. prodijt reſolutio generalis, vt ve-
4 nire ſolum deberent vaſa, & bona, quæ tanquam Diuino cultui deſtinata, ſeruabantur penes cappellanum, qui *veſtiarius* ibi appellatur, non autem alia conſeruari ſolita per alium miniſtrum, qui vulgò *credentierius* dicitur, atque ad normam dictæ reſolutionis *impreſſ. par. 12. rec. dec. 269.* approbatæ etiam *ſub die 17. Martij 1659. coram eodem*, emanauit ſententia; Commiſſaq; cauſa appellationis *in eadem Rota coram Albergato ſub die 4. Iulij 1663.* prodijt reſolutio dictæ ſententiæ reformatoria, ſeù magis ſpecificatiua, declarando ſcilicet, ſub dicta Conſtitutione ad Eccleſiæ fauorem venire, atque ſub Prælati teſtamento non compræhendi omnia paramenta, & ornamenta ſacra; Vt ſunt, mitræ, planetæ, pluuiales, tunicellæ, dalmaticæ, linei amictus, & ſimilia, prophanis vſibus incongrua, & ſuper
5 quibus nulla erat quæſtio; Et quoad vaſa argentea, vel aurea, non curata diſtinctione, àn penes ſacrum, vel prophanum miniſtrum aſſeruarentur, vt venirent calices, & patenæ, aliaque vaſa, quæ ſolum Diuinis, ac ſacris vſibus deſeruiunt, nec non candelabra argentea. quæ ex eorum ſtructura, pro altaris, non autem pro domeſticis priuatis vſibus deſeruiant; ac etiam vaſa aquæ ſanctæ cum aſperſorijs, & vna peluis magna, cum vrceo, ſeu gutturneo, ac duo crateres argentei, ſtantibus probationibus iam factis, quod in ordinationibus, alijſque pontificalibus ſolemnitatibus, ſeù functionibus, iſtorum vaſorum continuus, ac penè neceſſarius eſſet vſus, ideoque dicenda venirent ad id principaliter deſtinata; Quamuis ex parte exequutorum è conuerſo, probatum eſſet, quod occaſione hoſpitationum, & conuiniorum, vel in alijs contingentijs domeſticis, eadem vaſa, inter alia, in abaco, ſeù vt vulgò dicitur *credentia*, apponi ſolita eſſent; Neque quod ſciam cauſa vlteriorem habuit progreſſum, quia forſan Partes huic vltimæ reſolutioni acquieuerint.

Huiuſmodi autem diſputationum pūctus, potius facti, quam iuris eſſe videbatur; Non dubitabatur etenim, vt ſub
6 dicta Conſtitutione Piana, non venirent vaſa, & bona domeſticis prophanis vſibus principaliter deſtinata; Et è conuerſo, vt venirent ea, quæ principaliter deſtinata erant Diuinis, quamuis accidentaliter Epiſcopus, vna bonorum ſpecie, ad alium vſum, ad ornatum, vel decorem, præter neceſſitatem, vel connaturalem deſtinationem vteretur, vt firmant *Nauarr. Mainat., Bonacin., Maranta, & alij* deducti *in prima dec. 259. par. 12. rec.*, Ideoque admiſſa per Scribentes hinc inde iſta theorica, totus punctus erat in applicatione, & àn de vna, vel altera ſpecie bona dicerentur; Abſonum etenim eſſet dicere, quod ſi Epiſcopus, aulæa, aliaq; ſerica paramenta domeſtica, adhibere ſoleat prò ornatu Eccleſiæ in diebus ſolemnibus, exindè dici valeat, vt eccleſiaſticis vſibus ea deſtinata ſint, & ita pariter de vaſis argenteis.

Hinc proindè, ad rem conferre obſer-
7 uabam ea, quæ habentur *ſub tit. legat. diſc. 6. & 7.* ac etiam *ſub tit. de ſeruitut.* ad materiam retractus *diſc. 74.*, ſuper quæſtione, an, & quæ bona dicantur alteri annexa, vt ſub eius diſpoſitione veniant, eiuſque pars dicantur, cum in hoc, non localitas, vel altera materialis circumſtantia, ſed deſtinatio patris familias totum faciat ex iuribus ibi deductis, dū eadem Conſtitutio ponderat deſtinationem, ibi *ad vſum, & cultum Diuinum deſtinata*.

Atque ad effectum dignoſcendi, an bona

bona, vni, vel alteri vſui, magis, ac prin-
cipaliter deſtinata eſſent, ponderabam
8 etiam conferre ea, quæ habentur *ſub tit.*
*de iuriſdict. diſc.*39., ſuper puncto, an &
quando dicatur quis verè familiaris, vel
ſeruitio addictus, vt attendatur maior
pars temporis, & vitæ, cum ſimilibus
Beneque ad rem facere ponderabam
9 text. *in l.Seio amico* §.*medico ff. de annuis*
legat. ex quo deſumitur per Scribentes
theorica, vt diſpoſitio, ad ordinaria, non
autem ad extraordinaria debeat referri.

His ſtantibus, placuit reſolutio quoad
alia enarrata bona, non autem quoad
malluuium, & gutturnium, & crâteres
argenteos, dum ad ſolum lautiorem, ſeù
10 magis honorificum vſum lotionis ma-
nuum, & exhibitionis aliquarum rerum
per Epiſcopos, alioſque Prælatos hæc ad-
hiberi ſolent, ſed iſta non eſt fixa, &
connaturalis deſtinatio, ad hos vſus, eo
modo quo ſunt candelabra, iconapacis,
& alia prædicta vaſa ſacra, cum id potius
reſpiciat quid merè prophanum.

Idque benè comprobari obſeruabam
ex dicta Conſtitutione, 164. *Vrb.* 8., per
quam, iſta vaſa, in ſpecie excipiuntur;
11 Quamuis enim iſta Conſtitutio percu-
tiat caſum diuerſum, ſacræ ſuppellecti-
lis Cardinalium, ad fauorem Pontificiæ
cappellæ; Attamen, eadem videtur ra-
tio, atque ab vno caſu ad alium rectè ar-
guere licet, ſaltim pro Interpretatione,
vt in ſpecie ab iſta Conſtitutione Pij V.
arguit *Spad.conſ.* 135. *lib.* 1. ad Conſtitu-
tionem Iulij 3. diſponentem de eadem
ſuppellectili Cardinalium ad fauorem
capellæ Pontificiæ, innouatam per dictã
conſtitutionem *Vrb. VIII.*, eò quia, per
indulta, quæ etiam in hoc ſolebant con-
cedi, videbatur in deſuetudinem abijſſe,
quod etiam hodiè, non obſtante hac mo-
derna Conſtitutione, aliquibus Cardina-
libus concedi ſolet.

Nimium quoque in idem conferre ob-
ſeruabam quotidianam obſeruantiam
Cameralium, in ſpolijs Epiſcoporum,
12 quoniam ad præſcriptum dictæ Pianæ
Conſtitutionis, relinquuntur pro Eccle-
ſia, veſtimenta, & paramenta, ſacra me-
reque pontificalia, ac etiam vaſa merè
congrua huic Diuino vſui tantùm, non
autem hæc vaſa argentea, quibus Epiſco-
pus, in ordinationibus, alijſque ſolemni-
tatibus, vti ſolitus eſſet, ſed ad præſcri-
ptum Apoſtolicarum Conſtitutionum, ca-
dunt ſub ſpolio; Ideoque in hac parte,
fuit quoddam æquitatiuum arbitrium,
quod ſtante magna quantitate argento-
rum, viſum fuit interponi in re modica,
potiſſimè quia, vt dici ſolet, eſt auferre
Deo, vt detur Deo, dum etiam Eccleſiæ,
pijſque operibus id applicabatur.

SVM-

SVMMA
SIVE
COMPENDIVM

Eorum, quæ magis in ſoro practicabilia, habentur in hoc Lib. IX. De Teſtamentis, & Codicillis, alijſque vltimis voluntatibus.

INDEX RVBRICARVM.

I.

De teſtamentorum, aliarũq; vltimarum voluntatum origine, ac introductione, an ſcilicèt de iure naturę, vel poſitiuo ſit; Et de conſequenti de poteſtate Principis, vel legis poſitiuæ prohibendi vltimas voluntates, vel eis diſpenſandi; Et de teſtamentorũ, aliarumq; vltimarum voluntatum generibus. *à num.* 1. *ad* 14.

II.

De actiua teſtamenti factione, quibus competat, vel reſpectiuè denegetur; Et qui teſtabiles, vel inteſtabiles in iure dicantur. *à num.* 15. *ad* 30.

III.

De inteſtabilitate paſſiua, ſiue de illis, cum quibus teſtari prohibitum ſit. *à num.* 31. *ad* 42.

IV.

De forma, vel ſolemnitate in prophanis, ac non priuilegiatis teſtamentis, alijſque vltimis voluntatibus generaliter adhibenda. *à num.* 43. *ad* 69.

V.

De teſtamentis circa ſolemnitates priuilegiatis, eas nullas, vel minores deſiderantibus, ex locorum legibus particularibus, vel Principum indultis, nec nõ de teſtamentis militum, vel patris inter liberos, ſiuè ad cauſas pias. *à num.* 70. *ad* 78.

VI.

De teſtamenti, vel alterius vltimæ voluntatis, aliàs ſolemnis, ac perfectæ, accidentali inefficacia, ob reuocationem, vel inofficioſitatem, aliamque nullitatem à lege inductam, ſiuè ob conuerſionem in aliam ſpeciem, aut per caducationem, aliumque caſum. *à num.* 79. *ad* 90.

SVMMARIVM.

I.

1 *An teſtamenta, aliæque vltimæ voluntates ſint de iure naturali, vel poſitiuo.*

2 *Quod lex naturæ potiùs id prohibeat, & aliquæ nationes prohibuerint.*

3 *Quomodo probetur, vt ſit iuris poſitiui, quia nempè plures reddat inteſtabiles, ac diſpenſabiles.*

4 *Quale dicatur impedimentum naturæ, cui diſpenſari non poteſt.*

5 *Si eſſet iuris naturæ, lex poſitiua ſolemnẽ probationem deſiderare non poſſet.*

6 *Veriùs eſt, vt teſtandi facultas proueniat à benignitate legis poſitiuæ.*

7 *Ideoque Princeps vltimis voluntatibus derogare poteſt.*

8 *Quodque propterea poteſt quis cum pacto iurato ſe facere inteſtabilem.*

9 *Fauore piæ cauſæ poteſt quis omnia donare, atque ità teſtandi facultatem ſibi adimere.*

10 *Solemnitas, vel forma teſtamentorum eſt inuentum iuris ciuilis, & non procedit in teſtamentis ad pias cauſas, vel inter liberos, ideoque Princeps dictæ formæ, vel ſolemnitati diſpenſat.*

11 *Lex poſitiua induxit plures diuerſas ſpecies vltimarum voluntatum.*

12 *Diſtinguuntur plures ſpecies vltimarum voluntatum.*

13 *De differentijs inter vnam, & alteram vltimarum voluntatum ſpeciem, & quid referat diſpoſitionem eſſe directam, vel obliquam.*

14 *De ſubdiſtinctionibus, vel diuerſis ſpeciebus illius directæ voluntatis, cui teſta-*

teſtamenti nomen, ſeù vocabulum congruat.

II.

15 De regula, vt quilibet cenſeatur habilis ad teſtãdum qui non reperiatur prohibitus, & de effectu regulæ.

16 Impuberes non habent teſtamenti factionem, ſed ſufficit vt ſit cœpta dies vltima anni decimiquarti.

17 Quid vbi malitia ſuppleat ætatem.

18 Furioſi, vel amentes ſunt etiam inteſtabiles, neque in hoc ſupplet fauor piæ cauſæ, & de probatione amentiæ, & qualis eſſe debeat.

19 An benè regulata diſpoſitio attendatur pro validitate actus.

20 In dubio an præſumptia aſſiſtat validitati, vel inualiditati, ſi adeſſe poſſunt lucida interualla.

21 Quid de prodigis.

22 De filijs familias vt ſint inteſtabiles, excepta donatione cauſa mortis de conſenſu patris, & quomodo iſte conſenſus præſtari debeat.

23 Fallit in Caſtrenſibus, vel quaſi, & quid in clericis reſpectu aduentitiorum.

24 De muto, ſurdo, & cæco.

25 De inteſtabilitate ſeruorum, & de illa meretricum.

26 De illa Monachorum, aliorumque Religioſorum.

27 Quid de profeſſoribus religionum militarium.

28 De teſtabilitate, vel inteſtabilitate clericorum ſæcularium, & de Cardinalibus, vel diſpenſatis.

29 De teſtamento condito per ingreſſurum Religionem, quando perfectionem recipiat, & an ſit reuocabile.

30 De inteſtabilitate eorum, qui ſerui pœnæ efficiantur.

III.

31 Quilibet cenſetur habilis ad factionem teſtamenti paſſiuam, etiam ſerui, & Monachus.

32 Quid de religione, quæ ſit etiam incapax in communi, & in quibus caſibus iſta ſit etiam capax teſtamentariæ diſpoſitionis.

33 De diſpoſitione ad fauorem Religioſi in particulari, cum prohibitione nè acquiratur Religioni, vel Monaſterio.

34 De incapacitate ſpuriorum obtinendi ex teſtamento patris, vel alterius aſcendentis.

35 Quid de legitimatis.

36 De inteſtabilitate cogentium teſtatorem, ſeù alias adhibentium dolum, vel machinationem, aut aliàs delinquentium, & offendentium teſtatorem.

37 De ſibi adſcribentibus in teſtamento.

38 De incapacitate curatoris, vel medici, ſeù Iudicis, & ſimilium.

39 De incapacitate concubinarum clerici, vel militis.

40 De illa ſecundi coniugis, vel eorum qui præiudicent vocatis ad ſucceſſionem neceſſariam.

41 Illegitimorum incapacitas non procedit quoad alimenta, & quomodo.

42 Quid de legitimatis, vel illegitimorum filijs legitimis.

IV.

43 De teſtamentis iuxtà formam iuris canonici in cap. cum eſſes coram parocho, & teſtibus.

44 An confeſſarius ſuppleat in hoc vicem parochi, & quando.

45 Sine parocho, vel confeſſario ſufficiunt quatuor teſtes.

46 Qualis idoneitas in teſtibus requiratur.

47 Quod hæc forma teſtandi conueniat ſolum grauiter infirmis, ſed non placet, ſeù declaratur.

48 Etiam in prophanis hæc forma attenditur in terris Eccleſiæ immediatis.

49 Non autem in Vrbe ex Statuto.

50 Quid de terris Eccleſiæ mediatis.

51 An parochi ſcripturæ adhibeatur fides eodem modo quo Notario.

52 An in terris Imperij, ſed in foro eccleſiaſtico admitti debeat eadem teſtandi forma.

53 De diſtinctione generali plurium ſpecierum vltimæ voluntatis de iure ciuili.

54 De diſtinctione duarum ſpecierum teſtamenti ſolemnis, & nuncupatiui.

55 De teſtamento ſolemni eiuſque forma, & rigore, & quod rarus ſit eius vſus.

56 De teſtamento nuncupatiuo, nuncupatione explicita parum vſitato, vel commendabili.

57 De teſtamento nuncupatiuo nuncupatione implicita, eiuſque forma.

58 De cautela adhibendi Notarium, ac deſuper conficiendi inſtrumentum, & quid operetur.

59 De ſchedulæ identitate, ac difficultatibus deſuper cadere ſolitis, & quomodo in hoc procedendum ſit.

60 De

60 De qualitate ſchedulæ ad effectum dictæ formæ teſtamenti nuncupatiui nuncupatione implicita.

61 An iſta forma teſtandi ſuffragetur circa hæredis inſtitutionem.

62 De teſtamento nuncupatiuo nuncupatione explicita, & quid referat adhiberi Notarium.

63 De teſtamento nutu, & ſignis ad interrogationem.

64 De numero teſtium in teſtamentis deſiderato, eorumque qualitate.

65 Debent eſſe rogati, & qualis debeat eſſe rogitus.

66 Quando ſcriptura teſtamenti quamuis informis fide digna ſit.

67 De pluribus ſpeciebus obliquæ diſpoſitionis, cui teſtamenti nomen non conueniat, & qui numerus teſtium in eis requiratur.

68 De teſtamentis cæcorum.

69 De Statutis, & legibus particularibus in teſtamentis mulierum certam maiorem ſolemnitatem deſiderantibus.

V.

70 Sufficit teſtari iuxtà ſolemnitates, ac formam inductam à ſtatuto loci.

71 Quid reſpectu exemptorum, vel bonorũ extrà territorium.

72 De indultis concedi ſolitis teſtandi ſine ſolemnitatibus, et in ſpecie de teſtamẽtis Cardinalium, & an ſola ſchedula ſufficiat.

73 Idem de teſtamentis ad pias cauſas, & de pluribus ad hanc materiam.

74 De teſtamentis militaribus.

75 De illo patris inter liberos.

76 De quibus in his teſtamentis priuilegiatis diſputari ſoleat, & præſertim circa recognitionem ſchedulæ, ac fidem teſtium.

77 De imperfectione voluntatis etiam in hac ſpecie teſtamentorum attendenda, & quando hæc adeſſe dicatur, & in ſpecie de teſtamento patris inter liberos, quando imperfectio hæc non obſtet.

78 De conſuetudine vt Epiſcopus teſtetur ad pias cauſas pro decedentibus ab inteſtato.

VI.

79 De teſtamenti inualiditate ob omiſſam hæredis inſtitutionem, & quando hæc non obſtet.

80 An in hæredis inſtitutione certa forma verborum requiratur.

81 Quid vbi incertus eſt hæres inſtitutus.

82 De inualiditate ob præteritionem, vel exhæredationem, & an ea non obſtante, legata debeantur.

83 An huic nullitati, vel inofficioſitati ſubiaceant teſtamenta militum, & clericorum.

84 De alijs ſpeciebus inualiditatis ob dolum, vel vim, ſeù ob calorem iracundiæ, aut ob ſuggeſtiones, vel quod alienæ voluntati diſpoſitio commiſſa ſit.

85 De reuocatione prioris teſtamenti per ſecundum, & de implicita reuocatione per longum tempus, & quid vbi certa forma recurſus præſcripta eſt.

86 De reuocatione ob cancellationem, vel alia argumenta, & quid per inimicitiam ſuperuentam.

87 Qui petijt hæreditatẽ ex teſtamento iure directo, an recurrat ad codicillos.

88 Clauſulæ codicillares, vel ſimiles quando ſuffragentur.

89 Hæredis prædeceſſus teſtatori, cauſat teſtamenti caducationem.

90 Ab inteſtato etiam decedere dicitur qui teſtamentum ordinet, cuius vigore nemo hæreditatem adeat.

91 Per codicillos teſtamentum non reuocatur.

92 Neque per ſuperuentam amentiam.

93 De fiduciario, eiuſque fide.

94 An ſuperuenientia filiorum, cauſet reuocationem.

95 Quando dicatur diſpoſitum per vltimam voluntatem, vel per contractum.

96 Quæ teſtantium conditiones, & præcepta ſperni poſſint.

97 De executoribus teſtamentarijs.

98 De modo recognoſcendi teſtamenta.

De

I.

De teſtamentorum, ac vltimarum voluntatū origine, ac introductione, an ſcilicèt de iure natura, vel poſitiuo ſit; Et de conſequenti, de poteſtate Principis, vel legis poſitiuæ prohibendi vltimas voluntates, vel eis diſpenſandi; Et de teſtamentorum, ac vltimarum voluntatum generibus.

1 NAturali iure, facultatem teſtandi, ſeu aliàs poſt mortem, de bonis ſuis diſponendi, hominibus competere, ſcholaſticorum communis traditio eſt; Eaque decepti, forenſes aliqui, idem quoque aſſeruere; Erroneum tamen eſt aſſumptum, in foro meritò non receptū, cum nullibi naturæ ius habeatur ſcriptū, niſi quod legitur in ea Diuinæ legis parte, quæ moralia, à naturali ratione, vel inſtinctu originem trahentia concernit; Quinimò, naturæ legem, vel ra-
2 tionem, potiùs id prohibère, plurium ſententia eſt, illi non improbabili rationi innixa, vt morte omnia diſſoluente, atque per eam bonorum dominio reſoluto, incongruum ſit, vt voluntas poſſeſſoris eo tempore inhabili effectum ſortiatur, quo iam annihilatus eſt, ac dominium amiſit, adeout ex hiſtoricorum teſtimonio doceamur, plures gentes, vel nationes id vetaſſe. A.

Eiuſdemque iuris ciuilis Romanorum (à quo præmiſſa ſcholaſticorum traditio deriuat) contextus id probat, dum ex
3 accidentali impedimento ſeruitutis, vel patriæ poteſtatis, vel ætatis, ſeù criminis, aut impedimenti eius, cum quo diſponi contingat, multos reddit inteſtabiles, quos tamen, pro eis, vel Principis libito diſpēſabiles facit; Id etenim facere non poſſet, ſi ex naturæ iure, vel beneficio, facultas hæc tributa eſſet, cum natura huiuſmodi perſonarum diſtinctiones, vel accidentalia impedimenta non agnoſcat.

Illud verò naturæ impedimentum, di-
4 citur, quod à iudicij imperfectione, vel mentis infirmitate pendet, cui poſitiua lex diſpenſare non poteſt.

Minuſque eadem lex, extrinſecas potuiſſet ſtatuere ſolemnitates, quæ ab ea-
5 dem viua, vel mortua diſpenſabiles eſſēt, cum in iis, quæ ſunt naturalis iuris, omnium iudicio naturalis probatio ſufficiēs reputetur, Diuino quoque oraculo ità comprobante.

Veriùs igitur, ac firmū eſt, vt ex poſitiuæ legis benignitate id manet, impropriè autem per eamdem iuri naturæ re-
6 feratur, ità pro humana intelligentia explicando, quēdam naturalem inſtinctum qui à magis communi ciuili vita nobis inſitus eſt, eo ipſo quod rationis compotes efficimur, ob quem, etiam viuentium dominium, liberaque bonorum diſpoſitio, ſeù pactorum obſeruantia, eidē iuri, per eamdem improprietatem refertur. B.

Hinc de conſequenti manat, vt reiecta ſententia eorum, qui iuri naturæ id referunt; Verior, magiſque recepta ſit
7 altera forenſium opinio, vt poſitiuæ legi, ſiuè mortua ſit, ſiuè viua (quæ in ſupremi Principis voluntate eſſe dicitur), poteſtas competat, huiuſmodi teſtandi facultatem, habilibus quoque interdicendi, eodem modo quo poteſtas eſt, non à natura, ſed ab ipſa lege inhabilitatis, diſpenſandi, defunctorumque ſupremis voluntatibus in tempus inhabile, atque poſt eorum annihilationem collatis, tam inſubſtātia, quàm in modo derogandi, ſucceſſores quoq; ab obſeruantia eximendi, ſeù aliàs diſpenſandi.

Eademque ratio exigit, vt ea legis poſitiuæ determinatio, quæ illas inter viuos omnium bonorum diſpoſitiones inficit, per quas diſponens inteſtabilem
8 ſe reddat, quemadmodùm vbi pietatem continent, ab eadem lege ſubſtinentur, ità quoque, vbi iuris iurandi religione munitæ ſint; Publico etenim principali bono, vel bonis moribus naturalibus nō repugnantibus, iuramenti obſeruantiam, lex Diuina præcipit, ideoq; poſitiuæ legi ſæculari, huic præcepto diſpēſandi poteſtas nō competit; Ea ſolum conceſſa, quæ præſumptam inducat probationē illius defectus naturæ, qui hoc religionis vinculum non obligatorium reddat, quaſi quod

A. *hoc tit. diſc. 1. & de fideicomm. diſc. 41. vbi latiùs.*

B. *eodem diſc. 41. de fideicomm., vbi de his omnibus, & hoc tit. pluries.*

quod effrœnata omnium bonorum diſpoſitio, quæ teſtãdi facultatem adimat, doli, ſeù violentiæ, ac metus, ob eius inueriſimilitudinem, inducat præſumptionem, quã tamen ſublata per contrariam veritatem, quæ huiuſmodi ſuſpicionem excludat, nulla cõgrua ſubeſt ratio, quæ huiuſmodi obligatoriam di-
9 ſpoſitionem, iuriſiurandi præſertim religione munitam, inficere debeat, dum eãdem, quamuis non iuratam, pietas cauſæ ſubſtinet. C.

Longè verò certiùs eſt, vt teſtandi forma, vel ſolemnitas, iuris poſitiui merum inuentum ſit, ideoque receptum eſt, vt piæ diſpoſitiones, iuris poſitiui ſubiectionem non habentes, ſolaque naturali veritate contentæ, tali formæ ſubiectæ
10 non ſint D; Eodem modo quo ipſa met poſitiua lex, in parentũ vltimis voluntatibus cũ liberis id ſtatuit E; Ideoq; Principis Indulto huiuſmodi formæ, vel ſolemnitati diſpenſari poſſe, inconcuſſa recepta praxis docet. F.

Quamuis autem vocum ſit magis generale genus vltimarum voluntatum, ea-
11 dem tamen poſitiua lex, vel in ratione formæ, vel pro habilitate teſtantis, ſiuè teſtamentarij, vel ob effectus exindè reſultantes, plura induxit, ac diſtinxit vltimarum voluntatum genera ſubalterna, ſeù ſpecies.

Alia enim eſt diſpoſitio directa, per quam directè, ac immediatè, teſtamen-
12 tarius à teſtante capiat; Alia verò obliqua, per quam, mediatè, ac per alterius, vnicum, vel plura ſucceſſiua organa, diſpoſitionis emolumentum obtineatur; Prout vnius, vel alterius diſpoſitionis, plura ſunt genera; Aliquibus etenim (iuxtà earum diuerſas formulas) teſtamẽtorum nomen, ſeù vocabulum congruit; Alijs codicillorum; Alijs legatorum; Alijs mortis cauſa donationum, vel caplonum; Ac alijs ſimplicium vltimarum voluntatum, quibus pro legis ciuilis ſubtilitatibus, nullum ex præmiſſis vocabulis congruat.

Ea differentiæ ratione militante, inter illas diſpoſitiones, quæ teſtamentorum nomine, ſeù titulo dignæ ſint, ac
13 alias aliorum enunciatorum generum naturam ſortientes, vt ex teſtamento directè, ac immediatè obtineatur emolumentum, propria etiam auctoritate capiendum; In alijs autem cum obliqua, ac mediata ab eo ſucceſſore, cui hæredis vniuerſalis nomen tribuitur, vtpotè teſtantis perſonam in omnibus, ex legis fictione, repræſentante, pro generali regula (à pleriſque tamen limitationibus non immuni), emolumentum debeat obtineri, quod quandoque aliquam teſtamentario præiudicialem diminutionem cauſat, pro eo emolumento, quod lex huic medio, vel inſtrumento, tanquã implementi, mercedem, ſeù præmium ſtatuit.

Illud autem genus, cui teſtamẽtorum nomen, ſeù titulus congruit, in plures, diuerſaſque ſpecies, ob diuerſas formu-
14 las, vel ſolemnitates, eadem poſitiua lex ciuilis diſtinxit; Alia etenim genericè ſunt paganica; Alia verò militaria teſtamenta; Atque eadem, ſiuè de vna, ſiuè de altera ſpecie; Alia ſunt, quæ ſolemnia, ſiuè in ſcriptis dicuntur; Alia verò nuncupatiua; Iſtaque ſubdiſtinctionem quoque recipiunt, quoniam; Alia ſunt ea, quæ nuncupatione explicita dicuntur; Alia verò, quæ implicita, iuxtà diuerſas eorum formulas, in ipſarum particulari Rubrica recenſitas.

Alia que ex iure canonico ſuborta eſt diſtinctio, vt ſcilicèt; Alia ſint teſtamẽta, quæ ad Iuris ciuilis præſcriptum ordinata ſint; Alia verò quæ ad illud iuris canonici; Iſtaque poſterior ſpecies pro diſpoſitionis qualitate, diſtinctionem quoque recipit, vt Alia ſint, quæ ad prophanas; Alia verò quæ ad pias cauſas ordinentur, ob diuerſam eorum formulam, eodem modo, quo ex iure ciuili, vltra enunciatam militum, ac paganorum diſtinctionem, altera habetur diſtinctio, inter teſtamentum patris inter liberos, ae illud cum extraneis, iuxtà varias formulas, de quibus infrà 10 propria Rubrica.

De

C. *eod. diſc.41. de fideicommiſſ.*
D. *diſc.13 cum pluribus ſeqq.*
E. *diſc.26. & 27. & 75.*
F. *diſc.6. & ſequen.*

II.

De actiua teſtamenti factione, quibus competat, vel reſpectiuè denegetur; Et qui teſtabiles, vel inteſtabiles in iure dicantur.

AFfirmatiua generalis regula, pro teſtandi facultate, cuicumque aſſiſtit, vt qui in iure prohibitus non reperitur,
15 ad teſtandum habilis cenſeatur, indeque reſultat effectus, vt teſtamentarius, qui pro ſe regulam habet, alio probationis onere non preſſus, fundatam habeat intentionem, transfuſo onere in eum, qui ob teſtantis inhabilitatem, teſtamenti inualiditatem, tanquam regulæ limitationem alleget.

Inhabiles autem ad teſtandum lex; Primò cenſuit eos, qui naturæ defectum
16 in voluntate patiantur, præſertim impuberes, in quibus ob immaturam ætatem, lex voluntatis imperfectionem præſumit, ideoque eos inteſtabiles eſſe decernit, vſque quò pubertatem expleuerint; Ea ſolum benigna diſpoſitione conceſſa, vt vltimi anni dies, quamuis incæpta, pro præfecta, ſeù completa habeatur.

Quamuis autem malitia ætatem ſuperante frequenter caſus præbeat in minori ætate iudicij, ſeù voluntatis perfectionem, quæ ad teſtandum ſufficiat; Ad-
17 huc tamen lex, vtpotè ijs adaptata, quæ frequentiora ſunt, generalem deſuper ſtatuit regulam, ideoque hanc non admittit diſtinctinonem; Admittendam tamen in ijs, quæ ipſi legi ciuili ſubiecta non ſint, ſed naturali veritate, ſeù probatione contententur, vt ſunt piæ diſpoſitiones; Ad inſtar eorum, quæ in habilitate contrahendi matrimonium ſtatuta ſunt, vt quamuis pro generali regula eadem ætas ſtatuta ſit, adhuc tamen ratio malitiæ ætatem ſupplentis admittatur, cum naturalis veritas, legis præſumptionem vincat, ideoque piç impuberum diſpoſitiones, conſtito de iudicij perfectione (in dubio tamen non præſumenda) ſubſtinentur, ſuumque effectum ſortiri debent.

Mentis quoque infirmitate laborantes, quamuis ætate maiores, lex meritò
18 inteſtabiles decreuit, cum naturæ potius, quàm ipſius poſitiuæ legis inhabilitas eſſe dicatur, neque piæ cauſæ fauor hunc defectum ſupplet, vtpotè circa ſolemnitates à poſitiuo iure inductas, non autem quoad ea, quæ iuris naturç ſunt, operatiuus.

Facti proindè potiùs, quàm iuris, fori quæſtiones dignoſcuntur ſuper vltimarum voluntatum, & actuum inter viuos infectione, quæ ex hoc mentis defectu reſultat, àn ſcilicet ea mentis infirma valetudo probetur, quæ in ipſo actu teſtandi ita vexet, vt inteſtabilem reddat, cum non omnis mentis hæbetudo, ſeù infirmitas, quæ aliquam phantaſiæ partem tantùm lædat, ſiuè quæ lucida interualla relinquat, hunc effectum producat, ſed ea, quæ mentis validam operationem conſtanter impediat.

Hinc proindè, certa generalis regula, vel determinatio, cuicumque caſui applicabilis, ſtatuenda non eſt, cum ex particularis facti qualitate, ac probationum efficacia, prudenti, benequе regulato Iudicis arbitrio, (cui probationum materiam lex commiſit) ſingulorum caſuum varia deciſio, pro eorum varietate pendeat.

Quæſtione cadente ſuper præſumptionis aſſiſtentia, cuius virtus, ac operatio eſt à probationis onere illum releuare, cui ipſa aſſiſtat, ita fundatam intentionem habenti, illud in eum transferendo, cui reſiſtat; Idque non leuem
19 habet opinionum conflictum, potiſſimũ verò vbi bene regulata diſpoſitio ſit, quã antiqui Romani Senatus exemplo, attendi debere, ac ſufficere plurium ſententia eſt; Eorum autem probabilior cenſenda eſt, quæ diſtinctionis fædere rem decidit, vt penè in omnibus fori quæſtionibus fieri debere monemur.

Generalis etenim regula, ſeù præſumptio facti, ſecluſis particularibus circumſtantijs, mentis valetudini, ac validitati actus, aſſiſtit, onere concludentis pro-
20 bationis in eum transfuſo, qui contrarium dicat; Nimium tamen vaga eſt hæc generalitas, raró ad quæſtionum deciſionem apta, cum nimium rari, penèque nulli caſus dentur, in quibus abſque huius infirmæ valetudinis argumentis, quæſtio hæc aſſumatur, ideoque præſuppoſita infirmitatis probatione, punctus eſt, an ea præciſum actus tempus percutiat, ſiuè talis gradus exiſtat, vt ipſum actum inficiat.

Di-

Diſtinctio igitur, à probabiliori, magiſque iudicioſa ſententia manans, ea eſt vt jam probata fixa, omnimodaq; amentia, adeo vt lucidi interualli negatiuam, per notabile tempus continuatum, iudicio peritorum, probationes, vel argumenta concludant; Et tunc regula inualiditati actus aſſiſtat, contraria valetudinis probatione in eo actu elidibilis, ſoluſque diſpoſitionis, prudens, beneque regulatus ordo, vel contextus, ad id non ſufficiat, cum etiam ſtulti quandoque in propoſito, quinimò nimium prudenter, & acutè loqui ſoleant, quod caſui referēdum venit, vt fatui Pariſienſis, pluraque ſimilia exempla docent, Vel quia non ab ipſis, ſed à teſtamentarijs, vel ab ijs, qui pro eis operantur, bonus magiſque prudens ordo ad machinationem tegendam affectari ſolet; Ac etiam quia omnes amentium pias diſpoſitiones validas canonizare oporteret; Benè tamen hoc ordine pro efficaci argumento cum alijs, quæ accedant, coniungendo ad allegatæ valetudinis probationem.

Vbi autem infirmitatis probatio ambigua ſit, vel talis, vt contrariam valetudinis, aut lucidi interualli potentiam habeat, vt in ijs prçſertim praxis docet, qui ex accidētali, febris, vel alterius morbi moleſtijs, ac operatione mentis aliàs validæ, illam patiantur infirmitatem, cui frænefis vocabulum tribui ſolet; Siuè vbi ambiguum ſit, an infirmitas non omnimoda ſit, ſed talis, vt aliquam hæbetudinem ſolum cauſet, vel aliquam lædat phantaſiæ partem, vt penè in omnibus, quamuis litteratis, ac prudentibus, praxis docere videtur, cum maiora ingenia id pati ſoleant, et tunc bene regulatus, ac prudens diſpoſitionis ordo magnum præbet argumentum, vt in ſtatu valetudinis magis, quàm infirmitatis diſpoſitio ordinata ſit, vel è conuerſo; Rarum verò eſt, vt hæc ſola generalitas, pro vna, vel altera parte, ad determinationem ſufficiens reputetur, cum ex alijs argumentis, totaque facti maſſa, pro ſingularibus facti circumſtantijs ea metienda ſit, ideoque erroneum eſt, cum ſolis generalitatibus ambulare. G

An autem ea, quæ de amentibus lex
diſpoſuit, prodigis quoque congruant,
quoties legitima contrahendi, ſeù aliàs
21 irreuocabiliter diſponendi facultatis
interdictio accedat, ſub quæſtione eſt;
Aliquibus ſimpliciter affirmantibus, ex
eo quod eadem vrgeat ratio; Alijs autem
ſimpliciter negantibus ex rationis diuerſitate, cum non niſi poſt mortem, vltima voluntas perfectionem recipiat, ac effectum ſortiatur, ideoq; ſui ipſius denudatio, quæ prodigalitatis effectus eſſe ſolet, non intrat; Alijs verò probabiliùs, ex dicto prudentis, beneque regulati ordinis argumento, deciſionem metientibus pro qualitate, ac circumſtantijs facti, cuius reuera eſt quæſtio, generalem proindè regulam recipere non apta. H

Eos quoque lex ciuilis inteſtabiles reddidit, quos licèt maiores, ac prudentes,
patriæ poteſtatis nexus ligat, quamuis
22 eiuſdem patris conſenſus accedat, ea
ſolum vltimæ voluntatis excepta ſpecie, quæ in fieri, contractus, vel actus inter viuos habeat ſpeciem, ſeù formam, quamuis in facto eſſe, vltima voluntas cenſeatur, cui donationis cauſa mortis nomen attributum eſt, dummodo eiuſdem patris accedat aſſenſus; Super cuius tempore Iuriſtæ nimium certant, an ſcilicet pro ſolemnitate, atque ad integrandam perſonam deſiderādus veniat, vt vna credit opinio, qua retenta omninò contemporaneus, ſiuè contextualis eſſe debet, adeout nec præcedere, nec ſubſequi valeat, minuſque ad ipſius conſentientis fauorem præſtari.

Probabilior verò, magiſque recepta eſt altera opinio, vt pro ſolo intereſſe lex illum deſideret, ideoque præcedere, ac ſubſequi, ſibique præſtari valeat; Quinimò, vt intereſſe ceſſante, quia nempe de ijs agatur, quorum pater formalem vſumfructum non habeat, nullatenus veniat deſiderandus, tanquam ex ceſſante cauſa. I

Caſtrenſia verò, vel quaſi, eadem lex ciuilis ab hac prohibitione eximit, atque
eos, qui in parentum poteſtate exiſtunt,
23 in his bonis, patres familias, ac teſtabi-
les cenſuit; Ideoque ſiuè eadem lex ciuilis, ſiue canonica, ſeù veriùs vna DD. opinio, ab aliorum contradictione non im-

G. *de teſtamentis amentium diſc.* 38. & *ſeqq.*

H. *ſub tit. de alienat. & contract. diſc.* 36.

I. *Sub tit. de dote diſc.* 32. & 33.

munis, etiam in aduentitijs, ac indifferentibus, quorum caſtrenſium, vel quaſi qualitas non congruat, in clericis induxit, cum declarationibus tamen, de quibus in ſua ſede, vtpote nō de facili compendioſè explicabilibus. L

Mutum, & ſurdum à natura, lex inteſtabilem quoque reddidit, quando tale
24 ſit impedimentum, vt contrahendi quoque facultatem adimat; In cæco autem aliquam tamen maiorem addidit ſolemnitatem in propria ſolemnitatū Rubrica inſinuatam.

Seruorum inteſtabilitatem, forus hodiè non diſputat, vt in antiquiori Romanæ Reipublicæ, vel Imperij tempore
25 caſus præbebat, quoniam interdicto inter eiuſdem Chriſtianæ Religionis profeſſoribus, perſonalium ſeruitutum vſu, eoque in ſolis infidelibus retento, cum iſti in infimo, ac depreſſo ſtatu retineri ſoleant, atque aboletus videatur vſus peculiorum, ac ſeruilis adminiſtrationis, de quo antiquæ Romanorum leges adeo tractant, hinc teſtandi facultas de facto adempta remanet, atque iuris ciuilis diſpoſitio circa ſeruorum peculium ab aula receſſit; Atque in plerisq; locis, in meretricibus ſeù aliàs inhoneſtā vitam ducentibus leges particulares aliquam inteſtabilitatis ſpeciem induxerunt. M

Ad ſeruorum autem inſtar, In mona-
26 cis, alijſque regularis vitæ; Inſtitutum cum ſolemni paupertatis voto profitentibus, hodierna praxis hanc inteſtabilitatem habet, dummodo ſolemne, ac formale paupertatis votum accedat; Ideoque idem ſtatus Religioſus, adhuc in via, non autem in termino, qui in nouitijs eſſe dicitur, hoc impedimentum non præſtat; Quod ex dicto ſolēni voto, etiā eos afficit, qui extra clauſtra, more ſæcularium viuentes, eccleſiaſticas militias profiteantur, vt in illis Hieroſolymitanæ Religionis contingit, ad aliorum clauſtralium profeſſorum inſtar verè inteſtabilibus, niſi M. Magiſtri, cui ſingulariter, ac directè ad aliarum Religionum primos, ac ſupremos Prælatos, quibus id
27 non conceditur, accedat diſpenſatio, in antiquis, ſeù patrimonialibus præſertim bonis concedi, neminique denegari ſolita; In alijs verò profeſſis, ſolius Pontificiæ poteſtatis eſt diſpenſatio. N

Iſtius verò inteſtabilitatis effectus, in earum militiarum, vel Inſtitutorum, ſeù Congregationum profeſſoribus non reſultat, in quibus, dicti formalis voti emiſſio ſolemnis non fiat, quamuis aliqua obedientiæ, vel Inſtituti obſeruantiæ promiſſio accedat, quæ ſolemnis profeſſionis figuram, ſeù imaginem habeat, ipſiq; profeſſores aliorum Religioſorum iure, de facto cenſeantur.

Clericos quoque ſæculares, quamuis eccleſiaſtica dignitate præditos, lex ca-
28 nonica, in ijs, quæ Eccleſiæ, vel clericatus intuitu, vel occaſione, parta ſunt, inteſtabiles reddidit, firma remanente teſtandi facultate in patrimonialibus, ac alijs, quæ ex licita induſtria, aliaque occaſione, ab Eccleſia vel clericatu extranea, parta ſint, quibus prophani patrimonij vocabulum congruit ad eccleſiaſtici diſcretionem; Ad illius diſtinctionis inſtar, quam inter caſtrenſe, & paganicum lex ciuilis tribuit in militibus, quorum iure cenſentur clerici, vtpotè cæleſti militiæ adſcripti. O

Niſi Pontificia diſpenſatio impedimentum tollat, vt in Cardinalibus præſertim, vniformis, atque inconcuſſa praxis docet, in alijs quoque in aliqua maiori dignitate, vel eccleſiaſtico officio conſtitutis, nimium frequens; In quibus tamen, vbi profeſſionis regularis vinculum quoque accedat, quamuis ad diuerſum Prælaturæ ſtatum aſſumptis, ob duplex vinculum, duplex neceſſaria eſt ſolutio, vel diſpenſatio, ſiuè vnica, quę iſtius qualitatis mentionem habeat ſpecialem.

Eaque ſæculari clerico conceſſa, ad regularem ſtatum poſtea tranſitum facienti, non prodeſt, dum impedimentum, quod regularis profeſſio producit, non tollit, niſi præuentiua eius quoque ſolutio, ſeù diſpenſatio accedat. P

Quia verò profitentium frequentior eſt vſus, antè profeſſionis emiſſionem
29 teſtamentum ordinandi, hinc duplex in

L. *diſc.34.*
M. *diſc. 37.*

N. *diſc.35. & ſeqq. & diſc.9.*
O. *ſub tit. de benef. diſc. 81. & ſeqq. & hoc tit. diſc. 7.*
P. *diſc. 9.*

in hac diſpoſitionum ſpecie quæſtio cadit; Vna ſcilicet ſuper reuocandi facultate poſt iam ſequutam eam fictam, ſeù ciuilem mortem, quæ ex profeſſione reſultat; Et altera ſuper tempore, quo teſtamentum, aliauè diſpoſitio perfectionem recipiat, an per ipſam mortem ciuilem à ſolemni profeſſione reſultantem, vel potiùs naturalis expectanda ſit.

In prima, regula eſt negatiua ex Apoſtolica diſpenſatione recipiens limitationem; In altera verò Scribentium pugna, cum opinionum varietate dignoſcitur; Probabilior autem, perfectioni ex morte ciuili reſultanti aſſiſtit, limitationem recipiens ex diuerſa diſponentis voluntate, cuius ſubſtantia principaliter attendenda potius venit, quàm verborum formalitas, in qua tamen frequentiùs conſueta leguleici vulgi ineptia maiorem vim conſtituere ſolet; Ideoque facti, ac voluntatis potius, quàm Iuris quæſtio eſt, certam ac generalem non admittens determinationem, ex facti particulari qualitate pendentem. Q.

Super ea inteſtabilitate certare ſolent
Iuriſtæ, quam lex ciuilis, ad inſtar ſer-
30 uorum, quos ex belli lege in captiuita-
te habemus, in pœnæ ſeruis lex ciuilis in-
duxit; Vel quia lex nouiſſima, ab homi-
ne libero hanc ſeruitutem exulare debe-
re ſtatuerit; Vel quia vſus contrarium re-
ceperit, Idq; pariter certam, ac genera-
lem iuris regulam cuicumque caſui ada-
ptabilem non de facili recipit, cum à ſin-
gulorum principatuum, ſeù dominiorum
legibus, vel ſtylis deciſio pendeat, præ-
ſertim verò à publicationis bonorũ vſu;
Ea etenim intrante, inanis eſt teſtabili-
tatis quæſtio, illorum bonorum reſpectu,
quæ ſub ipſa publicatione cadant, vt ge-
neraliter in Diuinæ maieſtatis reis ſta-
tutum eſt, vtpotè vbique criminoſis, ac
punibilibus, abſque principatuum vel
territoriorum diſcretione, ideoque nil
remanet, in quo facultas exerceri valeat;
In ijs autem, in quibus hæc ratio non
cadat, probabilius eſt, vt etiam capitalis
condemnatio, quamuis vera, multò mi-
nus ficta, ſeù contumacialis, inteſtabili-
tatem non cauſet. R.

I I I.

De inteſtabilitate paſſiua, ſiue de illis, cum quibus teſtari prohibitum ſit.

EAdem generalis regula affirmatiua;
quæ in actiua teſtabilitate habetur,
31 vt quilibet expreſsè non prohibitus,
cenſeri debeat habilis, fortiùs in paſſiua
inteſtabilitate procedit, vtpote minori-
bus fallentijs ſubiecta, cum infantes, &
pupilli, ac amentes, & ſurdi, & muti,
alijque actiua teſtandi facultate deſtitu-
ti, à paſſiua non excludantur, quæ neque
ſeruis denegatur, eius tamen effectu do-
mini commodo, ſeù vtilitati cedente;
Quod ad inſtar, in Religioſis profeſſis
quoque habetur, vbi Monaſterij, vel
Religionis capacitas accedat, vt iſtius
commodo diſpoſitio cedat, ideoque vali-
da ſit.

Vbi verò Monaſterij, ſeù Religionis
quoque incapacitas vrgeat, adhuc paſſi-
32 ua teſtabilitas verificabilis eſt pro ijs
operibus, pro quibus, temporalium bo-
norum ſubſidium citrà Inſtituti violatio-
nem, vel repugnantiam congruum, ſeù
neceſſarium ſit, quia nempè pro Eccleſiæ,
vel religioſæ domus conſtructione ſeù
refectione, vel ornamento, ſiuè pro ſa-
cra ſuppellectili, vel infirmorum neceſ-
ſitate, alijſque ſimilibus pro Religionum
vario Inſtituto, cum in plerìſque perpe-
tua retentio ad redditum prohibita ſo-
lum ſit, non autem aſſecutio ad effectum
vẽdendi vt pretium in quotidianos vſus
erogetur; Hiſque ceſſantibus, diſpoſi-
ta, vniuerſalis Eccleſiæ comodo cedunt,
cuius loco in pleriſque Italiæ partibus
Fabrica Sancti Petri ex Apoſtolica con-
ceſſione ſucceſſit. S

Regularis verò ſtatus, vbi iam inſi-
nuatum ſolemne, ac formale paupertatis
votum accedat, paſſiuam inteſtabilita-
tem in particulari producit, nè domi-
33 nium, liberaque diſpoſitio ipſi profeſ-
ſo quærantur, cum vtriuſque incapacem
lex eum reputet, ideoque licet ad
particularis perſonæ vſum, diſponentis
voluntas præcisè reſtricta ſit, ipſi Reli-
gioni, vel Monaſterio acquiſitione pro-
hibita, ſub quæſtione eſt, an hac pro-

Q. *diſc. 35. & 36.*

R. *Sub tit. de Regal. ad materiam confiſcationis in ſupplemento.*

S. *ſub tit. de Regular.*

hibitione vitiata, diſpoſitio valida ſit, atq; Monaſterij ſeù Religionis commodo cedat, vel potius ipſa diſpoſitio vitiata remaneat, Alijs vnam; Alijs verò alteram ſententiam indefinitè tenentibus; Ea tamen probabilior eſt, quæ diſtinguit, vt Monaſterio ſeù Religioni, teſtatoris prohibitione non obſtante, bonorum habituale dominium quæratur, ipſi autẽ Religioſo adminiſtratio ac etiã diſcreta diſpoſitio, in pios vel honeſtos vſus permittatur; Niſi Religioſus executoris perſonam potius gerat, in vſus à diſponente volitos erogaturus; Vbi tamẽ id legis prohibitioni fraudem non faciat, vt ità Religioſo, paupertatis votum eludendi præbeatur aditus, ideoque pro facti qualitate decidenda eſt quæſtio.

Fraude verò accedente, ſeù aliàs dicto vſu non permittendo, legis rigor, Monaſterio, ſeù Religioni diſpoſitionis commodum (teſtatoris prohibitione neglecta) defert; Pietatis verò, vel honeſtatis ratio congruentiùs exigit, vt à diſpoſitionis agnitione abſtinendum ſit; Illi etenim iuſtitiæ, ac æquitatis, cuius Eccleſia mater eſt, & cultrix, aduerſari videtur, vt præter domini voluntatem, ex ſubtilitate legis, aliena bona captanda ſint; Niſi eiuſdẽ veriſimilis voluntatis ratio aſſiſtat, vt impedimẽto præcogitato, idem fauore Religionis, vel Monaſterij diſpoſitum eſſet. T

Iſtius autem paſſiuæ inteſtabilitatis quæſtiones, forus audit frequentius, in
34 ijs, quos natalium defectu laborantes, lex ciuilis patris teſtamentariæ, ſeù alterius diſpoſitionis incapaces cenſuit, vt in inceſtuoſis, & adulterinis, ac generaliter in ijs qui ex dãnato coitu progeniti ſũt, ſiue qui ex legis ciuilis rigore, naturaliũ tantùm requiſita non habentes, inter ſpurios generaliter cenſeantur, iſta huiuſmodi paſſiua inteſtabilitate pro diuerſa magis vel minus odibili ſpurietate regulanda, ac etiam pro exiſtentia, vel reſpectiuè carentia legitimæ prolis, ob quam, etiam ijs, in quibus, ob natalium priui-legiatiuam reſtitutionem, macula abluta eſt, ideoq; ſublata inteſtabilitas adhuc in aliquo obſtet, ne melior eorum conditio ſit, quàm legitimorum eſſet, iuxtà diſtinctiones de quibus in ſua ſede. V.

Tranſuerſalium quoque legitimorum fauore, aliquæ municipales leges hanc naturalium inteſtabilitatem induxerunt, legitimationis beneficio non obſtante, vt Vrbis præſertim ſtatutaria lex diſponit
35 iuxta diſtinctiones, de quibus pariter in propria ſede. X.

Per vim, vel dolum, ſeù machinationem, teſtatorem cogentes, vel inducentes, vt eorum fauore, vel aliorum, quos ipſi volunt, diſponat, inteſtabiles quoque lex reputat, ita teſtantis voluntatem
36 abeſſe præſumendo Y ſiuè vbi poſt teſtamentum, ipſe teſtamentarius, teſtatorem adeo graui iniuria afficiat, ſiuè cum eo malè agat, vt prioris voluntatis reuocationem, ac pœnitentiam lex præſumat; Vbi etenim poſt iniuriam, huius voluntatis exercitium practicabile non ſit, quia nempè teſtamentarius, teſtatorẽ occiderit, inteſtabilitas tũc non intrat, quæ incapacitatem producat, benè tamen indignitas, ob quam fiſcus, diſpoſitionis emolumentum aufert.

Sibi ipſi in teſtamento adſcribentem lex huic paſſiuæ inteſtabilitati ſuppoſuit, vt diſpoſitio per ipſum ſcripta pro non,
37 ſcripta ſit, niſi veritatis, ac ſinceritatis probationes vel efficacia argumenta illam tollant ſuſpicionem, ob quam ità lex ſtatuit. Z

Curatorem, vel educatorem mino-
38 ris, ſiuè medicum reſpectu infirmi teſtantis, vel Iudicem, ac Aduocatum, aliumque defenſorem, reſpectu eius, qui ciuilis, vel criminalis litis moleſtiam patiatur, lex pariter, iuxta vnam opinionem, inteſtabilem reddidit; Id autem non ſimpliciter, ſed pro facti qualitate recipiendum eſt, vbi illa vrgeat ratio, cui lex innixa, talem inteſtabilitatem ſtatuit. A

Vtriuſq; cæleſtis, ac terreſtris militiæ profeſſorum concubinas quoque inteſtabiles

T. *diſc.* 56.

V. *diſc.* 52. *& ſequentibus &* 61. *&* 74.
X. *dicto diſc.* 52.
Y. *diſc* 33. *&* 55.
Z. *diſc.* 8.
A *diſc.* 50. *&* 51.

bileseſſe ſtatutum eſt, niſi ex melioris
39 frugis motiuo id proueniat, ſiuè alia
accedat cauſa probabilis, quæ prohibi-
tionis rationem ceſſare faciat; Idemque
generaliter in ijs, in quibus ob criminis,
vel turpitudinis rationem, ita quoque
ſtatutum ſit, cum etiam in donationi-
bus id cautum ſit. B

Secundum coniugem in parte lex huic
paſſiuæ inteſtabilitati quoque ſubiecit,
ne pluſquã ſingularis filius primi coniu-
40 gij obtineat; C In omnibus generaliter
eadem paſſiua inteſtabilitate cadente in
ijs bonis, in quibus aliorum neceſſaria
ſucceſſio ſit, cum id potius actiuam per-
cutiat; Vt in bonis reſtitutioni ſubiectis
ex fideicommiſſo; Vel in ſecundum co-
niugem ex primi beneuolentia ex lucra-
tiuo titulo obuentis; Aut vbi per teſtan-
tis mortem, ſui iuris, vel dominij reſolu-
tio ſequatur, vt in feudalibus, ac emphy-
theoticis pacti, & prouidentiæ formam
habentibus, ac ſimilibus contingit.

Illegitimorum autem paſſiuam inteſta-
bilitatem, lex canonica in eo moderatur,
quod neceſſaria, vel ſubſidiaria percutiat
41 alimenta, ad quæ parentem quamuis
inuitum obligat; Quæſtione cadente vbi
diſpoſitio alimentis proportionata vel
reſpectiuè exceſſiua prætẽdatur, cuius nã
debeat eſſe onus, vnam, vel alteram qua-
litatem probandi, quod ex facti qualita-
te determinationem recipit, vt in pro-
pria ſede. D.

Legitimatio quoque hanc inteſtabili-
tatem tollit, vbi tamen de ipſius paren-
42 tis voluntate facta ſit, aliamque non
patiatur infectionem, ob quam hæc
operatio eidem neganda veniat, ideoq;
facti quæſtio eſſe ſolet, quæ legitimantis
voluntatem vel poteſtatẽ percutiat; Po-
tiſſimùm verò, an ab vno Principe, vel
poteſtate conceſſa, in diuerſo dominio,
vel diuerſa poteſtate ſeù iuriſdictione
hunc effectum operetur, quod ex varijs
diſtinctionibus determinationem re-
cipit.

Legitimi autem filij, vel deſcendentes
illegitimorum, huic inteſtabilitati non
ſubiacent, niſi fraudis ratio ſuppetat, vt
in gratiam patris illegitimi atque ad
eius commodum ità diſpoſitum ſit; Hæc
autem fraus vtpotè non præſumenda,
per allegantem expreſsè, vel adminicu-
latiuè probanda eſt. E

IV.

De forma, vel ſolemnitate in prophanis, ac non priuilegiatis teſtamentis, alijſque vltimis voluntatibus generaliter adhibenda.

DIſtinguendo ius ciuile à canonico;
Quatenus ad hoc ſecundum perti-
43 net, etiam in prophanis, vnica teſtan-
di forma præſcripta eſt, nulla data di-
ſcretione inter directas, vel obliquas, ſi-
uè inter ſolemnes, vel nuncupatiuas diſ-
poſitiones, cum iſtas, ac ſimiles diſtin-
ctiones, vel ſolemnitates à iure ciuili in-
ductas, lex canonica negligat, atque in-
definitè quamcumque vltimam volunta-
tem, validam, ac efficacem declaret, quæ
coram proprio parocho, ac duobus
idoneis teſtibus fiat, Diuino innixa ora-
culo, vt in ore duorum vel trium ſtet
omne verbum.

Quamuis autem iſta ſit legis præciſa
diſpoſitio; Eam tamen Interpretes am-
pliando, vel reſtringendo, nimium alte-
raſſe videntur, dum vicem parochi, (qui
præsbiteri nomine explicatus eſt), com-
munis Interpretum ſententia recepit, vt
ſuppleat etiam confeſſarius, quamuis
non ſit proprius parochus; Iſtam tamen
44 ampliationem reſtringendo ad illum
ordinarium confeſſarium, qui teſtatoris
viuentis Sacramentales confeſſiones au-
dire conſueuerat, adeo vt non ſufficiat
ille, qui in ea infirmitate per moribun-
dum, ſit adhibitus.

Iſta verò ita ſimpliciter ſumpta diſtin-
ctio, pragmatico more, cuicumque ca-
ſui generaliter applicanda, non placet;
Cum etenim, ex veriori ſententia, non
ſolemnis forma ſit, ſed probatoria, hinc
proinde non præciſa formalitas attendi
debet, ſed implementum finis, quem iſta
lex habuit, vt vltra duos ordinarios te-
ſtes, alter accedat, qui ita qualificatus eſſe
debeat, vtpote maiori fide dignus; Sæ-
pius etenim homines bene valentes
ad-

B *diſc.46.& ſub tit.de donat.diſc.42.*
C *ſub tit. de ſucceſſion.*
D. *diſc. 53.*
E. *diſc.52.& ſeqq.*

adhibĕdo tales quales, doctrina, vel probitate minus idoneos cŏfeſſarios, morientes tamen eos exquirere ſolent, qui, prudentia, doctrina, & integritate, magis probati ſint, vt cum eorum directione, animæ rationes cum Deo benè ordinent, ac etiam de bonis temporalibus benè diſponant, ideoque abſonum, ac improbabile eſt, vt ea fides, quæ primo adhiberi debet, huic deneganda veniat; Sinè quod exterus, qui in domicilij loco ordinariū confeſſarium habeat, alibi infirmatus, ſeù extra domicilium, cum iſto modo diſponere voleos, hac teſtandi forma deſtitutus eſſet.

E' conuerſo autem ea conuocatio aduentitij confeſſarij, cuius fidem teſtator in vita probatam, ſeù expertam non habeat, quæ ob acerbitatem morbi, vel mortis imminentiam ſequi ſolet, teſtamentariorum fraudibus, ac machinationibus ſubiacet; Iſtius igitur rationis, vel finis attenta ſubſtantia potius, quàm leguleica generica traditione, pro facti qualitate, ac circumſtantijs deciſio metienda eſt, an iſte inſolitus confeſſarius ad id ſufficere debeat.

Vbi verò neque parochi, neque confeſſarij interuentus accedat, quamuis ip-
45 ſa lex caſum omittat; Communis tamen, ac recepta ſapientum ſentĕtia ſtatuit, vt quatuor teſtes ad id ſufficiăt, quaſi quod, alij duo, parochi, vel confeſſarij vices rectè ſuppleant; Vndè edocemur, (vt inſinuatum eſt), non ſolemnem, ſed probatoriam eſſe hanc formam.

Ipſa verò lege idoneitatem in verbis explicante, cŏ uera leguleica ſimplicitas, verborum formalitati inhærendo, inde-
46 bitè nimium ſuper hac idoneitate ſe inuoluit, atque indiſcretos adhibere ſolet rigores ipſi legi aduerſos, dum ſuæ diſpoſitionis fundamĕtum, vel rationem Diuini oraculi aſſignat, pro cuius praxi, ob ſuſpicionem, cui magis ſubiacĕt morientium voluntates, aliquam pleniorem exigit probationem; Ideoque hoc fine ſpectato, pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, iſta maior, vel minor idoneitas deſideranda, ſeù regulanda eſt, illis neglectis rigoribus, qui à iuris ciuilis ſubtilitate deriuant, cum Pontifex legiſlator legum temporalium mixturam abhorruiſſe potius viſus ſit.

Eadĕ ſimplicitas puræ litteræ innixa, hanc teſtandi ſpeciem, ſeù facultatem illis tantùm tribuit, qui graui morbo
47 preſſi, ſe morituros credant, quaſi quod benè valentibus deneganda ſit; Id autem rationi per ipſam legem aſſignatę aduerſum eſt, infirma valetudine pro frequĕtiori contingentia enunciata; Benè tamen, eodem retento aſſumpto, vt non ſolemnis forma ſit, ſed probatoria, cum ea tamen magis certa, perfectaque probatione, quæ ſubiectæ materiæ ſuſpicioni congrua eſt, iſta validi, vel grauiter infirmi qualitas, ex qua manat imminĕtis neceſſitatis, vel reſpectiuè maioris commoditatis inſpectio, nimium ponderabilis eſt pro regulando Iudicis arbitrium, ſuper maiori, vel minori teſtium idoneitate, vel ſinceritate actus, non autem, vt pro generali regula id ſtatuĕdum ſit, litteræ, vel formalitati inhærendo, cum id ſcholaſticis, & academicis congruum, à forenſibus abhorrendum ſit.

In terris Eccleſiæ, ſeù Legiſlatoris tĕporali ditioni ſubiectis, in quibus canonica lex, temporalis etiam legis vim ha-
48 bet, quæ ciuili præponderet, etiam inter laicos, quamuis de prophanis diſpoſitionibus agatur, hæc teſtandi forma recepta eſt, niſi locorum leges municipales aliter ſtatuant, vt in Vrbe præſertim, eiuſque diſtrictu, magis receptum
49 eſt, eius Statuto legum ciuilium obſeruantiam demandante.

In ijs verò terris, quæ de directo, ſeu mediato eiuſdem Eccleſię temporali do-
50 minio ſint, ſub Regum, vel Principum ſubalterno regalis feudi dominio pleniū ius principatus præſeferente, ſub quæſtione eſt, an hæc forma admittenda ſit, varijs varia ſentientibus; Ea tamen opinio admittenda eſt, quæ in loco recepta ſit, vt generaliter in pleriſque, vtriuſque ciuilis, & canonici iuris diſcordantijs, praxis docet.

Pro locorum item qualitate, ac moribus regulanda venit deciſio, an parochi ſcripturæ, ea fides abſque teſtium iudiciali examine præſtanda veniat, quæ
51 Notarijs præſtatur, quorum vicem, in paruis præſertim locis, vbi eorum copia non habeatur, explicare ſolent parochi, quibus maius probatæ fidei teſtimoniū, vel authenticationem habentibus, non

minor

minor adhibenda videtur fides, quàm parum experto, parumque probato laico Notariatum habenti, longè minori examine, ac diligentia conferri ſolitum, quàm parochialium collatio fiat, ideoq; vſui nimium deferendum eſt.

Quamuis autem lex canonica, in eccleſiaſtico foro, vbique terrarum ſeruãda ſit, atque ciuili præualeat; Sub non improbabili tamen quæſtione eſt, in ijs diuerſorum Principum ditionibus, in quibus teſtamenta iure ciuili regulentur, ſub *terrarum Imperij* generali vo-
52 cabulo, ità ab illis Eccleſiæ diſcreto, explicari ſolitis, an vna, vel altera lex attendi debeat, magiſque communis Iuriſtarum ſenſus, cum præmiſſa generalitate procedendo, vt forus canonicus vbiq; canonicam, non autem ciuilem legem ſequi debeat, hanc teſtandi formam admittit; Id verò non placet, cum improbabile ſit, vt in eadem indiuidua re, vel diſpoſitione, contradictoria validitatis, ac inualiditatis qualitas, pro fori accidentali diuerſa qualitate practicanda veniat, ſed eadem in omnibus pro ſubiecta materia lex eſſe debeat, attendẽdi .ſ. illũ, qui inter loci incolas magis communis, ac receptus eſt vſus, cuius diuerſitas, magna parere apta eſt abſurda, vt in vſuraria quoque, ac cenſuali materia aduertitur. F.

Ciuilis autem legis diſpoſitione attẽta, plures pro eius ſubtilitate, in paganorum indifferentibus, ac non priuilegiatis vltimis voluntatibus, adhibentur
53 initio inſinuatæ diſtinctiones, inter directas diſpoſitiones, ſub teſtamentorum vocabulo explicatas, ac obliquas, quibus codicillorum, vel ſimplicium vltimarum voluntatum, aut legatorum, & fideicommiſſorum vocabulum congruit, ſiuè illud expreſsè per teſtantes adhibeatur, ſiuè ex legis potentia actus, qui ſub teſtamẽti, ac directæ diſpoſitionis nomine, ſeù verbo explicatus eſt, in codicillos, vel aliam obliquam diſpoſitionem ex aliquo defectu reſoluatur.

Teſtamentorum verò duas in paganis, ac non priuilegiatis, eadem lex diſtinxit ſpecies; Vnam eorum, quæ in-
54 ſcriptis, vel ſolemnia dicuntur, quæ apud antiquos Romanos magis in vſu erant, vtpotè pro communi voto, clauſã, ac ignotam continentia voluntatem, nonniſi poſt mortem aperiendam; Alteram verò, quæ nuncupatiui vocabulum habet, per quam diſpoſitio, teſtantis ore palam coram teſtibus explicata, omnibus innoteſcat.

Prima ſpecies, ſeptem teſtes idoneos rogatos, ac litteratos propriam ſubſcriptionem, propriumque ſigillum, vel illud teſtatoris adhibentes, eiuſdemque
55 teſtatoris ſubſcriptionem, aliàſque plures tàm in confectione, quàm in apertura exigit ſolemnitates, quarum interuẽtus adeò rigoroſè per legem deſideratus eſt, vt modicus defectus totum vitiet, neque conuerſionem in codicillos, vel minus ſolemnem voluntatem admittat, niſi clauſulæ, vel alia verba diuerſam explicent voluntatem; Ideoque tanquam nimium periculoſa forma, quæ teſtari volentes frequentiùs inteſtatos efficiebat, penè aboleta videtur, nulluſque, vel nimium rarus eius vſus eſt.

Periculoſa pariter, atque communi teſtantium voto aduerſa videtur altera nuncupatiui teſtamenti forma pro-
56 priam voluntatem ità pateſaciendo coram eodem ſeptenario rogatorum teſtium numero; Tum ob neceſſitatem explicandi eam voluntatem, quàm nonniſi poſt mortem pateſieri, commune votum eſt; Tum etiam, ob eiuſdem voluntatis authenticam probationem, ità nimium rarò ad praxim deducibilẽ, Vel ob ſuperuentam aliquorum teſtium mortẽ, Vel ob eorumdem diuerſitatem, quæ ex malitia, vel ex memoriæ imbecillitate, alioue accidenti ſequatur, vndè propterea idem reſultare videbatur effectus, vt inteſtati decederent, qui teſtati mori voluerunt.

Hinc Interpretum prudentia, ex his inconuenientibus edocta, alterã induxit meliorem, magiſque vſu receptam mixtam formulam, de vtraque ſpecie parti-
57 cipantem, quia nempè in ſcripturam clauſam, ac ſigillatam voluntas redigitur, non niſi poſt mortem pateſacienda, ideoque in hac parte, ſolemnis, vel inſcriptis ſpeciem habet, in reliquis autem, eiuſ-

F. *de hac forma teſtamenti de iure canonico in* cap. cum eſſes *diſ.* 25.

eiuſdem ſolemnis teſtamenti rigoroſis ſolemnitatibus non ſubiacet, ſed nuncupatiui potiùs more regulatur; Ideoque nuncupatiui nuncupatione implicita, nomen habet.

Quia nempè, vltima voluntate redacta in ſcripturam, ſeù ſchedulam, propria, vel aliena manu conſcriptam, eam clauſam, ac ſigillatam, non pro ea ſigillatione, quæ in teſtamento ſolemni, pro forma neceſſaria eſt, ſed pro ea, quæ ad meliorem clauſuræ cuſtodiam fiat, in ea, coram ſeptem teſtibus, ad id rogatis teſtator dicat, eius teſtamentum, vel vltimam voluntatem contineri; Quinimò etiã ſi hæc declaratio fiat relatiuè ad eã ſchedulam, quam penès tertiũ, ab eo nominatum, vel in certo ſpecificato loco per ipſum repoſitam eſſe aſſerat.

Cumque iſta teſtandi forma, priuato more coram teſtibus, eaſdem producere valeat difficultates, quæ in teſtamento verè nuncupatiuo nuncupatione ex-
58 plicita inſinuatæ ſunt; Hinc prudenter, communis vſus induxit publici Notarij interuentum, vt ità deſuper publicum rogaretur inſtrumentum, cui fides præſtanda eſt, vbi de falſitate non doceatur, quamuis teſtes interim pereant, vel abſint, nulla eorum examinis neceſſitate vrgente, vel illa aperturæ ſolemnitate, quæ in teſtamento priuato more confecto deſideratur.

Facti autem potiùs, quàm iuris in hac teſtandi ſpecie quæſtiones cadunt, ſuper
59 ipſius nempè ſchedulæ veritate, vel identitate, cuius certitudo, etiam vbi publico Notario tradatur, deſideranda venit, ob alterius ſuppoſitionem, quæ fieri poteſt, ac ſolet, vndè propterea, an teſtantis, vel alterius voluntas, effectum ſortiatur, varijs varia ſuper hac identitate, vel certitudine opinantibus; Aliquibus ſcilicèt eam omnimodam deſiderantibus probationem, quæ contrariam ſuppoſitionis, vel alterationis poſſibilitatem præcisè excludat; Alijs verò adminiculatiua, minùſque rigoroſa probatione contentis, ideoque non modica determinationum diuerſitas dignoſcitur; Veriùs tamen eſt, vt facti potiùs, quàm iuris quæſtio ſit, pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, prudenti, benèque regulato Iudicis arbitrio decidenda; Pluribus pro eodem arbitrio regulando, adhibitis diſtinctionibus, vel modis, ſiuè argumentorum ſpeciebus ſub compendio non cadentibus, ideoq; certam regulam generalem, cuicumque caſui applicabilem ſubiecta materia non admittit; Erroneumque eſt, cum generalitatibus, in huiuſmodi quæſtionibus procedere.

Vbi verò identitatis ſufficiens accedat probatio, vt nempè ſit ſchedula, de qua
60 teſtator ſentijt, nil refert an propria, vel aliena manu ſcripta ſit, minuſque an eiuſdem ſubſcriptionem habeat, neque illa teſtium, vel ſigilli adhibitio deſiderantur, cum iſtæ ſolemnitates in ſolemnibus tantùm, non autem in nuncupatiuis præſcriptæ ſint; Nimiùm autem refert eas accedere, benèque ſeruatas eſſe, ad veritatis probationem facilius inducendam, cum earum carentia, illam difficiliorem reddere ſoleat, maioremque ſuppoſitionis ſuſpicionem inferat; Quãuis non deſint earum potiùs improbatores, quàm laudatores, nè ità ad teſtantis voluntatem inferri valeat, vt rigoroſam, adeoque periculoſam ſolemnis, vel ſcripti teſtamenti formam adhibere voluerit, atque ad eam ſe reſtringere.

Ea verò iuris quæſtio inter Interpretes cadit in hac noua teſtandi forma, (quæ vtpotè ex Interpretum ſenſu deri-
61 uata, legum ciuilium determinationem non habet), àn ſcilicèt in obliquis tantùm diſpoſitionibus, non autem in directis, ipſaque hæredis inſtitutione, hæc forma admittenda ſit, neceſſitate adhuc vigente, vt ex legum ciuilium præſcripto, hæres ore proprio teſtatoris, corã teſtibus, declarari, ac publicari debeat; Verior tamen, magiſque recepta ſententia eſt, vt etiam quoad hæredis inſtitutionem, aliaſque vniuerſales, ac directas diſpoſitiones, hæc implicita nuncupatio, ſufficiat, cum pro communi vſu, ipſam hæredis inſtitutionem occultã eſſe principaliter interſit, ac deſideretur; Ideoq; ad præmiſſam facti quæſtionem ſuper ſchedulæ veritate, ac certitudine totum reſtringitur. G.

In

G. *de his teſtamentis nuncupatiuis nuncupatione implicita diſc. 1. cum plur. ſeqq.*

In vſu tamen præſertim apud infimę, vel mediæ fortunæ perſonas,eſt quoque antiqua veræ, ac explicitæ nuncupatio-
62 nis formula, cum eadem tamen prudēti cautela practicari ſolita, cum qua iam enũciatis occurratur incõuenientibus ex priuato teſtandi modo oriri ſolitis,adhibendi ſcilicèt publicum Notarium, qui pro locorum legibus, vel ſtylis ſufficientem ad id poteſtatem habeat, coram ſeptem teſtibus, voluntatem à teſtatore explicatam, memoriæ, ac facilioris probationis cauſa, in ſcripturam reducat, atque publicum deſuper inſtrumentum conficiat, nimiam confidentiam, lege, vel recepto vſu, habente de Notario, vt abſque teſtium, vel teſtatoris ſubſcriptione,aliauè ſolemnitate illi deferatur; Niſi per eoſdem teſtamẽtarios teſtes,ſeù aliàs,eius conuincatur falſitas quę præſumēda nõ eſt,ſed perfectè probāda, ideoque eorumdem teſtiũ varia aſſertio quæſtiones deſuper producere ſolet, quæ vtpotè facti, certam non recipiunt regulam, ſed pro earum ſingulari qualitate decidendæ ſunt.

In vna verò, vel altera diſponendi ſpecie, frequens cadit quæſtio, an teſtãtis voluntas, ad Notarij, ſeù alterius interrogationem, nutu, ac ſignis explica-
63 ta, ſufficiat; Idque pariter certam, ac generalem non recipit regulam, ſed pro facti ſingulari qualitate, ac circumſtantijs decidendum venit, an ſcilicèt probabilia concurrant argumenta vt ei, qui interrogationem faciat, atque teſtator, coram teſtibus, cum ſolo verbo affirmatiuo, vel cum nutu, & ſignis reſpõdit, idem teſtator propriam voluntatem explicauerit, vel potiùs de illis agatur ſuggeſtiuis interrogationibus, quibus grauiter infirmi morbo afflicti, mortiſque cogitatione turbati, ad effugiendas moleſtias, pro quodam vſu, generaliter, vel ſemper affirmatiuè reſpondere ſolẽt, ad earum continentiam, vel importantiam non reflectendo, ideoque totum ex facti qualitate pendet.

Teſtium numerus, in vna, vel altera teſtandi ſpecie, vniformis eſt, nempè ſeptenarius, cum qualitatibus à lege ci-
64 uili præſcriptis, vt maſculi, ac puberes, & ingenui eſſe debeant, ideoq; nec fœminæ, nec impuberes, neque ſerui admittantur; Quæſtione cadente inter Interpretes, an ea ſpiritualis obſtet ſeruilis qualitas, quæ in ſtatu regulari, in quo ſolemnis profeſſio emiſſa ſit, cum omnimoda penè ſeruorũ exæquatione in Religioſis dignoſcitur; Verior tamen, magiſque recepta eſt negatiua, cum imo religioſa qualitas, teſtium fidem augeat, eoſque magis dignos reddat.

Eorumdem teſtium rogitus per legē deſideratus eſt, in quacumque teſtamen-
65 ti formula; Eam tamen huius requiſiti moderationem forus prudenter induxit, vt huiuſmodi rogitus, præciſa ſolemnitas, vel formalis probatio deſideranda non ſit, ſed ille ſpectetur finis ſiuè effectus, an seriò, ac præordinatè, teſtator coram eis ad id adhibitis, ſuam explicauerit voluntatem, & nè verba caſualiter coram amicis, vel alijs accidentaliter in loco repertis, teſtamentum, aliamque vltimam determinatam voluntatem inducant.

Super eiuſdem teſtamenti, quamuis nuncupatiui, vnius, vel alterius nuncupationis, ſcriptura per Notarium confecta, ſeù inſtrumento deſuper extenſo,
66 quæſtiones cadere ſolent ſuper probanti forma, àn eam in aliquo deficientem, temporis antiquitas, ac obſeruantia, aliaque argumenta ſuppleant, quod pariter facti potiùs quæſtionem continet, pro eiuſdem facti peculiari qualitate determinandam, generali regula deſuper non cadente, vt in ſua ſede H.

Obliquæ verò diſpoſitionis ſpecies, ſub diuerſis vocabulis explicari ſolitæ,
67 codicillorum ſcilicèt, legatorum, ac fideicommiſſorum, & donationum cauſa mortis, aliarumque vltimarum voluntatum, minori teſtium numero contentæ ſunt, quoniam quinque tantùm ſufficientes reputantur, ijſdem tamen ſexus, pubertatis, ingenuitatis, ac rogitus, requiſitis retentis.

In ijs verò teſtantibus, qui luminum facultate priuati ſint, lex ciuilis, aliquam
68 maiorem præſcripſit ſolemnitatem, ſcilicèt octaui teſtis, quodq; ipſe voluntatem ſuam diſtinctè coram teſtibus proferre debeat, ſiuè quod ea per fiduciarium ipſo dictante conſcripta, diſtin-

H. *diſc.66.*

ctè ipſo audiente, ac approbante, teſtibus pateſiat, octauo ipſius teſtantis vices quodammodo adimplente; Credunt autem Interpretes, vt hæc non ſit præciſa forma, vel ſolemnitas, cuius omiſſio actum vitiet, ſed potius certiorem probãdi modum contineat ad certũ finẽ inductam excludendi fraudem, ideoque certa ſinceritate accedente, huiuſmodi maioris ſolemnitatis omiſſio, id non vitiet; Alijs verò id negantibus; Ideoque pro locorum, vel Tribunalium ſtylis, vel pro facti qualitate, magis, vel minus certam ſinceritatem actus redolente, determinatio facienda videtur; In ea tamen teſtandi forma, quam canonica lex vt ſupra induxit, teſtantis cecitas maiorem ſolemnitatem deſiderare non videtur. I

Maiores, iura municipalia, quandoque ſolemnitates exigere ſolent; Potiſſimùm autem in mulieribus, vt non niſi, cum viri, vel parentum præſentia, vel conſenſu, teſtari poſſint, ſuper quarum 69 legum validitate, vel interpretatione, ſiue operatione, plures cadunt quæſtiones, quæ ex varijs diſtinctionibus, vel facti circumſtantijs deciſionem recipiunt. L

V.

De teſtamentis circa ſolemnitates priuilegiatis, eas nullas, vel minores deſiderantibus, ex locorum legibus peculiaribus, vel Principum indultis, Aut de illis militum, vel patris inter liberos; ſiue ad cauſas pias, ac ſimilibus.

OB Romani Imperij diſſolutionem, pluriumque Imperiorum, ſeù principatuum diuerſitatem, aliquorum peculiares leges, etiam in paganis, nullo 70 priuilegio munitis, diuerſam teſtandi formam, cum minoribus ſolemnitatibus præſcripſerunt, ideoque ad earũm normam teſtari ſufficit, vbi ab eo conditæ ſint, qui contra leges communes, diſponendi facultatem habeat; Cum etenim à iure poſitiuo hæc teſtandi forma inducta ſit, nil prohibet, (vt initio præmiſſum eſt), vt ea, quæ ſolemnitates reſpiciunt, per aliam poſitiuam legem immutata ſint, ſiue maior, ſiue minor ſit ſolemnitas, quæ præſcribatur. M

Quamuis autem, localium, ſeù municipalium legum natura, vel operatio ſit, vtramque perſonarum, ac bonorum copulatiuam ſubiectionem exigere; In te-71 ſtamentis tamen, alijſque vltimis voluntatibus ordinandis, vbi teſtantium fauor ità exigat, vt minoribus ſubiaceant ſolemnitatibus, ſecus eſt dicendũ, vt ſufficiat, iuxtà loci leges, vel mores teſtari, quamuis ille, qui teſtatur, ibi caſualiter moram trahat, ſeù aliàs ab ea lege ſit exemptus, eaque diſpoſitio, ex ipſius teſtantis potius, quam legis operatione, bona vbique exiſtentia capit.

Vbi verò peculiaris loci lex, aliàs competentem libertatem reſtringat, maioreſq; exigat ſolemnitates, ſecus dicendum eſſe, magis comunis Interpretum opinio credit, vt exemptos, vel exteros, accidentalem, vel occaſionalem in loco moram trahentes, non afficiat, quod tamen prò eorumdem locorum, vel Tribunalium ſtylis decidendum videtur.

Supremi Principis indulta, à Summo 72 Pontifice frequentius, Cardinalibus, alijſque Prælatis, vel familiaribus concedi ſolita, huiuſmodi ſolemnitates relaxant, eiſque accedentibus, illam ſufficit adhibere formam, quam indulta præſcribant, quarum amplior formula, Cardinalibus præſertim cõcedi ſolita, diſpẽſatiua eſt omniũ iuris poſitiui ſolemnitatum, vt ſola ſchedula propria manu ſcripta, vel ſubſcripta, ſufficiat, licet nullo teſte munita ſit N; Quamuis etenim opinentur aliqui vt duorum ſaltem teſtium interuentus deſiderandus veniat, forus tamen id non recipit, quoniam ſi in teſtamento patris inter liberos, lex ciuilis ſolam ſchedulam ſufficere ſtatuit, vbi notabilis inæqualitas inter liberos nõ ſeruetur; Atq; tunc, non in ſolẽnitatis ratione, ſed in illa maioris probationis naturalis, ob ſuſpicionem exinde reſultantem, intrat quæſtio quæ varias habet opiniones O; Itanil prohibet Principi, cuius indulta viuam poſitiuam legem continere

I. *diſc.* 36.
L. *diſc.* 29. *& ſeqq.*
M. *diſc.* 10. *& ſeqq.*
N. *diſc* 6. *cum ſeqq.*
O. *de teſtamento patris inter liberos diſc.* 26. *& ſeq. & diſc.* 75.

re dicuntur, idem ſtatuere.

Eademque ratione ſolius probationis naturalis, quæ deſideratur, rece-
73 ptum eſt, ſolam ſchedulam ſufficere in pijs diſpoſitionibus, neglecta credentium opinione, vt duo teſtes adhibendi ſint; Quamuis etenim canonicæ legis littera, in huiuſmodi pijs voluntatibus, iuxta Diuinum oraculum, duorum vel trium teſtium interuentum præſcribat; Demonſtratiuè tamen, non autem taxatiuè, ad quamcumque naturalem probationem ſignificandam, id adiectum eſſe, verius eſt.

Vbi tamen certum ſit, cauſam eſſe eſſe piam, ſuper cuius exiſtentia quæſtiones cadunt, vbi alia prophana, ſanguinis, vel alterius humanæ affectionis ratio cadat, cui potius diſpoſitio referri debeat; Atq; prophanæ magis, quàm piæ, tali caſu regula aſſiſtit pro facti qualitate limitanda, ideoque certa non cadit regula iuris, ſed facti potius quæſtio eſt; Id autem in piè diſpoſitis, non ex poſitiui iuris priuilegio manat, vt aliquorum erronea opinatio eſt, ſed potius à ratione exemptionis ab eadem lege poſitiua, quam pia cauſa obtinet, ideoque ſola naturalis probatio ſufficit.

Quæſtione cadente, vbi cum pia, prophanæ quoque cauſæ mixtura accedat, àn huic etiam, eadem probationis forma congruat, quod varias habet opiniones, ac diſtinctiones, atque pro facti qualitate recipit deciſionem. P

Militibus, abſque ſolemnitatibus teſtandi, lex indulſit, vbi tamen conceſſionis ratio vigeat, & non aliàs, quia
74 nempè, in ipſo belli conflictu ſeù acie id ſequatur, ſecùs autem vbi ſolemnitates commodè adhibendi extra aciem, occaſio ſuppetat. Q

Atque idem in teſtamento patris in-
75 ter liberos, quoties æqualitatem, vel non magnam inæqualitalitatem inter eos ſeruet. R

In huiuſmodi autem vel ſimilibus priuilegiatis teſtamentis, in quibus, ſolemnitatum imperfectio remiſſa ſit, ſolaque
76 naturalis probatio ſufficiat, triplex, facti potius, quam iuris quæſtio, frequentius cadit; Primò nempe (vbi per ſchedulam teſtari contingat) ſuper manus ſeù characteris verificatione, an per teſtes, qui ſcribere viderint, facienda ſit, vel ſufficiat ea, quæ per teſtes notam manum habentes, vel per comparationem fiat; Licet autem iuris rigor primam deſideret formam, magis communis tamen ſtylus (Romanæ curiæ præſertim) alteram admittit ſpeciem, cum adminiculorum concurſu maiori, vel minori, vt facti qualitas exigit, prudenti arbitrio ex facti qualitate regulando.

Altera cadit ſuper teſtium fide, vbi per eos, abſque ſcriptura diſpoſitionem probari contingat, idque certam non recipit regulam, cum iuxta generales probationis terminos ex facti qualitate pariter id pendeat, & an teſtium numerus, vel adminicula illas ſuppleant exceptiones, quæ perfectam probationem ex bino teſte reſultantem, impediant.

Frequentior eſt tertia, ſuper voluntatis imperfectione, quam piæ cauſæ fauor, aliaque indulti, vel militaris ſeù paternæ qualitatis ratio non ſupplet, cũ
77 naturali defectui lex poſitiua vel Principis poteſtas non diſpenſet; Non omnis etenim voluntatis explicatio, validam, ac perfectam diſpoſitionem inducit, ſed ea quæ ad actum teſtandi determinatè deducta ſit, atque, (vt Iuriſtæ dicunt), in termino exiſtat, non autem altera, quæ adhuc in via, velleitatem, ſeù futuræ diſpoſitionis præparationem potius redoleat, adeout ad alium actum faciendum perfectio collata ſit, ad quem peruenire, mors, vel alter ſuperueniens caſus impedimẽtum præſtiterit; Id autem pariter certam, ac determinatam non recipit regulam cuicumque caſui applicabilem, ſed ex facti qualitate, & circumſtantijs prudenti arbitrio penſandis determinationem recipit; Potiſſimùm verò ex maiori, vel minori veriſimilitudine, ac fortius ex maiori, vel minori ſuſpicicione, quæ in facti naturali veritate maiori, vel

P. *de teſtamentis ad pias cauſas diſc. 13. cum plur. ſeqq.*
Q. *diſc. 28.*
R. *dicto diſc. 26. & ſeqq. & diſc. 75.*

minori deſideranda attendenda eſt; In ea etenim æquali, ſeù non valdè inæquali benè ordinata patris diſpoſitione inter liberos, quamuis præparationis potius, quàm perfectæ voluntatis ſpeciem, vel imaginem habeat, benignius procedendum eſt, cum potiùs diſtributionem, ſeù diuiſionē eius quod natura defert, quàm nouam diſpoſitionem redoleat, congruumque ſit, vt liberi quomodocumque parentis inſinuatam prudentem, beneque ordinatam voluntatem ſequantur; Secùs verò vbi ea diſpoſitio ſit, quæ naturali ordine turbato, ſuis, vel proximis bona tollat, atque extraneis tribuat, quamuis pietatis ratio vrgeat, cum Eccleſia, vel pia cauſa, veritatis, ac iuſtitiæ maior cultrix iam perfectam, ac determinatam voluntatem teſtantis deſiderare debeat, incongruumque ſit abſque certa domini voluntate, bona coniunctis tollere, ſibique appropriare. S.

Pietatis ratio, ſiuè animæ fauor, eam alicubi conſuetudinem induxit, vt pro eo, quem inteſtatum decedere, caſus
78 prębeat, Epiſcopus pro aſſis viribus, debitaque proportione piè teſtetur, vt veriſimiliter ipſe defunctus egiſſet, ſi teſtatus eſſet; Vbi tamen incertum ſit, an teſtato, vel inteſtato decedere in animo haberet; Secus autem ſi inteſtatò decedendi voluntas accedat, cum præſumptionem contraria veritas tollat; Perfectè autem cum iis requiſitis, quæ in conſuetudine contra ius deſiderantur, ea probanda eſt, atque probata, diſcretè (vt præmiſſum eſt) pro viribus, ac veriſimili voluntate, ad exercitium hæc facultas deducenda eſt, omni prorſus ipſius facultatarij, vel ſuorum directa vel indirecta vtilitate prohibita; Quia verò conſuetudinem hanc, ex pio ac laudabili motiuo inductam, praxis in corruptelā potius tranſmutare ſolet, laudabilius idcircò abolenda videtur. T

S. *Eiſdem locis proximè ſupra tacitatis.*
T. *diſc.* 24.

VI.

De teſtamenti, vel alterius vltimæ voluntatis, aliàs ſolemnis, ac perfectæ, accidentali ineſficacia, ob reuocationem, vel inofficioſitatem, aliamque nullitatem à lege inductam, ſiuè conuerſionem in aliam ſpeciem, aut per caducitatem, aliumque caſum.

FRequenter contingit, vt ſolemnitatis, perfectione neglecta, adhuc teſtamentum, aliauè vltima voluntas ineſficax remaneat, idque ex pluribus con-
79 tingere caſus præbet; Potiſſimùm verò vbi aliis ordinatis legatis, ac diſpoſitionibus, hæredis inſtitutio negligatur, quæ teſtamenti caput dicitur, eique perfectionem præbet, ipſaque ceſſante illud corruit; Niſi legis benignitas, illum ſubintelligat vniuerſalem hæredem, cum quo, iure legati, ſeù aliàs particulariter diſpoſitum ſit, qui hæres efficitur.

Quamuis autem antiqua lex, hæredis
80 inſtitutioni, certam verborum formam præſcripſerit, qua neglecta, nimium rigoroſè agendo, teſtamentum irritabat; Benignius tamen noua lex agendo, inordinato rigore iſto moderato, ſola ſubſtantia veritatis contenta eſt, ideoque quæcumque licet obliqua, & impropria verba, quæ bonorum vniuerſitatem denotent, ſeù aliàs teſtantis voluntatem explicent, ad id ſufficientia reputantur, quamuis ſub legati vocabulo.

Eiuſdem quoque ſcripti hæredis in-
81 certitudo, idem vitium, vt omiſſio, producit, niſi per extrinſeca argumenta certitudo haberi valeat pro facti qualitate; In hoc autem piæ cauſæ fauor operatiuus eſt, vt certę cauſæ incertitudo diſpoſitionem non omninò irritet, neque inteſtato ſucceſſori locum aperiat, ſed vniuerſalis Eccleſiæ commodo diſpoſitio cedat, iuxta varios locorum mores vel Pontificias prouiſiones, cum in piè diſpoſitis, Dei, ac animæ propriæ, certitudo accedat, incertitudo autem accidentia percutiat. V

Liberorum, vel parentum, quos honorabili inſtitutionis titulo, lex ciuilis
82 nominari mandat, præteritio, vel iniuſta exhæredatio, teſtamenti nullitatem, vel

V. *diſc.* 22.

vel rupturam, ſiuè inofficioſitatem cauſat; Clauſulæ autem in teſtamentis adijci ſolitæ, diſpoſitiones ita præſeruant, vt directa forma corrupta, in obliquas, & codicillares conuertantur, ideoque legata, & fideicommiſſa non ceſſent, niſi de illorum liberorum, vel parentum præteritione agatur, quæ ignoranter facta ſit, quia teſtator eos non habere crediderit, ſeù de illa exhæredatione, quæ ex falſo præſuppoſito facta ſit, adeout veriſimilitudo vrgeat, quod in liberorum vel parentum damnum ita diſpoſitum non eſſet, ſi de ipſis cogitatum foret.

Ab huiuſmodi autem rupturæ, ſeù inofficioſitatis defectu exempta ſunt militum
83 teſtamenta, quibus adinſtar, (iuxta vnã ſententiam), illa clericorum exæquata ſunt, cum iis declarationibus, de quibus in ſua ſede. X

Dolus, vel falſa ſuggeſtio, ſeù violentia, vel iracundiæ calor, pro facti qualitate, eamdem producit infectionem; Y
84 Siuè ea diſponendi ſpecies, quæ captatoria per Iuriſtas dicitur; Z Siuè quæ alterius liberæ voluntati, non autem arbitrio commiſſa ſit, cum declarationibus in ſua ſede contentis, non de facili ſub compendio explicabilibus.

Poſteriore autem teſtamento, ſeù alia vltima voluntate, priorem reuocari certum eſt, vbi poſterior, valida, perfectaque, ſit habeatque derogatoriam expreſſe in primo declaratam, quę implicita
85 ſufficit, ſin minus prior firma manet; A Niſi poſterior, eam contineat animi declarationem, vt priori omninò abolita, vbi iure teſtati vltima non ſubſiſtat, inteſtato decedere potius volitum ſit; Ex quibus autem verbis, vel ſignis, vel ex quo temporis interuallo, teſtamenti, reuocatio reſultet, vt inteſtatæ ſucceſſioni locus fiat, certa regula non cadit, cum ex facti qualitate, varijſque voluntatis argumentis id pendeat. B

Cancellatio, item, vel interlineatio, ſiue ſigillorum deletio, vel funiculorum diſſolutio, teſtamenti reuocationem
86 arguit, aliaque ſimilia voluntatis mutationem arguentia C; Siue inimicitiæ cum teſtamentario ſuperuentæ, quæ omnia, iuris inducunt pręſumptionem, contraria probatione, vel fortiori præſumptione elidibilem, pro facti qualitate, cuius potius, quàm iuris quæſtiones eſſe dignoſcuntur.

Qui verò directam ex teſtamento hæreditatem petierit, an ad obliquam co-
87 dicillorum iure, (priori via non ſuffragante), conuolare valeat, ſub quæſtione cadit idq; ex facti qualitate, varijſque facti circumſtantijs deciſionem recipit. D

Siue àn codicillaris, vel æquipollens clauſula, generica ſufficiat, vel in ipſa
88 ſpecifica diſpoſitione adijci debeat, vt teſtamentum ſaluet; Vel in teſtamento mulieris, vel idiotæ ſuam faciat operationem, cum ſimilibus, in ſua ſede videndum eſt. E

Hæredis prædeceſſus teſtatori, teſta-
89 menti caducitatem inducit, niſi alter ſit datus ſubſtitutus, qui de ſecundo, primus hæres efficiatur.

Ità verò inteſtatus decedere dicitur,
90 qui nullum condidit teſtamentum, ac ille qui condidit, ſed ſcriptus hæres ex eo hæreditatem non adeat. F

Per codicillos item teſtamentum non
91 reuocatur, quoniam hæreditas directo codicillis dari, vel adimi nõ poteſt, cum declarationibus vt in ſua ſede. G

Superuenies teſtatoris dementia,
92 teſtamenti iam validè confecti inualiditatem non operatur. H

Super fiduciarij autem declaratione, vel fide plures cadunt quæſtiones, cer-
93 tam regulam non recipientes, ſed ex facti qualitate decidendæ. I

Filiorum ſuperuenientia teſtamenti
94 reuocationem cauſat, niſi facti qua-

X. *diſc. 58. cum pluribus ſeqq.*
Y. *diſc. 33. & ſeqq.*
Z. *diſc. 42. & ſeqq.*
A. *diſc. 63. & 76.*
B. *diſc. 64.*

C. *diſc. 65.*
D. *diſc. 58.*
E. *Eod. diſc. 58. & ſeq.*
F. *Tit. de fideicommiſſ. diſc. 88.*
G. *diſc. 20. & 21.*
H. *dec. 41.*
I. *Diſc. 47. & 48. & ſub tit. de fideicommiſſ. diſc. 182. & 183.*

qualitas aliud ſuadeat. L

Quando autem per contractum, vel
95 per vltimam voluntatem, diſpoſitio ordinata ſit, ex facti qualitate pendet, vt in ſua ſede. M

Et quæ teſtātium præcepta obligato-
96 ria ſint, vel ſperni potius valeāt, pariter diuerſas recipit diſtinctiones, ac declarationes, in ſua ſede recenſitas. N

Exequutorum autem teſtamenti quæ
97 ſit poteſtas, et an hoc munus Religioſi ſuſcipiant, & exerceant, varias pariter habet diſtinctiones, ac declarationes. O

In modo autem recognoſcendi teſta-
98 mentum, certa quoque regula non datur, ideoque in ſua ſede quoque videndum eſt. P

L. *diſc.* 62.
M. *diſc.* 70.
N. *diſc.* 71. & *ſeqq.*

O. *diſc.* 68. & 56.
P. *diſc.* 66. & 67.

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quæ continentur ſub hoc titulo de Teſtamentis.

A

ABSENS.

DOnatio facta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ abſenti valet, diſc.16. num.11.

Declara, quando id procedat, numer.11. ibidem.

Stipulatio ad iſtius fauorem ſemper ineffi dicitur, vbi adeſt obligatio cameralis, diſc.70.num.13.

ACCEPTATIO.

Legum Papalium non requiritur ad effectum vt obligent, diſc.54. num.19.

ACTIO.

Non datur contra ipſum teſtatorem viuentem pro executione vltimæ voluntatis, diſc.46.num.3.

ACTIONES.

Et iura non veniunt appellatione bonorum, diſc.42.num.11.

ACTOR.

Vid. Regula, & *vid.* Reus.

ACTVS.

Iuratus. *Vid.* Statutum.

Quãdo dicatur geſtus nomine adminiſtratorio, vel proprio, diſc.36. ſub num.12.

Subſtinetur per clauſulam, *omni modo meliori*, diſc.42.num.14.

Vt ſubſtineatur, bonorum appellatione nõ veniunt iura, & actiones, diſc.42. n.11.

ADEMPTIO.

Vid. Teſtamentum quoad Reuocationem.

ADIMPLEMENTVM.

A parte antea, vel à parte poſtea diſtinguit conditionem à modo, diſc.42. n.5. diſc.71.num.4. diſc.72. num.6. diſc.73. num.35.

Conditionum legato dotis adiectarum, an ſequi debeat antè emolumẽti perceptionem, diſc.73.num.35.

Vid. Conditio.

Poſt terminum præfixum quando attendatur, diſc.72.num.7.

ADITIO.

Hæreditatis vbi non fit, perindè eſt, ac ſi nullum teſtamentum conditum ſit, diſc. 36. num.10.

Vid. Hæreditas, & *vid.* Dominium.

Facta ex teſtamento iure directo, an recurri poſſit ad ius obliquum codicillorum, diſc.57.num.5.

ADMINISTRATIO.

Aliquorum bonorum vbi ſit conceſſa Religioſo, an dari poſſit pecunia ad cenſum vitalitium, diſc.37. num.3.

Et quod huiuſmodi facultas intelligatur circa honeſtos, & pios vſus, diſc.37. num.3. in fine.

Bonorum temporalium reſidet penès Præpoſitum generalem Societatis Ieſu, diſc. 36. ſub num.8. & 11. circa finem.

Quinimò ipſe profeſſus Societatis habet retentionem, & adminiſtrationem pecuniarum, num.8. ibid.

Legatorum quæ non expreſſis vſibus fiunt. Religioſo, an ſit Epiſcopi, diſc.23.n.9.

Meretricibus interdici poteſt, diſc.37.n.2.

ADMINICVLA.

Supplent defectum teſtium, diſc.25. nu.5 diſc.26. ſub num.5.

ADMINISTRATOR.

Et Dominus eodem tempore quis eſſe non poteſt, diſc.36. n.4.

Quando dicatur explicaſſe actum nomine proprio, vel adminiſtratorio, diſc.36. ſub num.12.

ADSCRIBENS.

Sibi in teſtamento nihil agit cum pro non ſcripto habeatur, diſc.8.n.12.

Quid vbi adſit ſubſcriptio ſpecialis teſtatoris, num.13. ibid.

Et quando ad hunc effectum dicatur ſubſcriptio ſpecialis, num.14. ibid.

Et quando dicatur generalis, diſc.8. num.15.

De ratione ob quam deſideratur ſubſcri-

ſcri-

ſcriptio ſpecialis, num. 16. ibid.
Amplia principalem concluſionem, etiam vbi concurreret legalitas ſcriptoris, diſc. 8. num. 18.
Declara, vt huiuſmodi probitas excuſet à pœnis à *Liboniano* inductis, ibid.
Amplia etiam vbi teſtator haberet Cardinalitium indultum, diſc. 8. num. 5.
Contrar. refertur, num. 4. ibid. ſed reijcitur, d. num. 5.
Amplia etiam in teſtamento militari, vel inter liberos, diſc. 8. num. 7.
Limita in diſpoſitis fauore Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, num. 10. ibid.
Amplia etiam vbi diſpoſitio ſcripta eſſet ab eiuſdem Eccleſiæ Rectore, & de ratione, ibid.
Limita vbi teſtamẽti validitas non pendet ab ipſa ſcriptura, ſed à ſubſcriptione, & ſigillo teſtatoris, diſc. 8. num. 20.
Declara, id procedere in teſtamentis nuncupatiuis vera nuncupatione, ſecùs implicita per relationem ad ſchedulam, ſub num. 20. ibid.
Limita in venientibus ab inteſtato, diſc. 8. num. 25.
Dummodo adſcriptio non alteret modum inteſtatæ ſucceſſionis, ibid.

ADVOCATVS.

Poteſt deducere motiua parum tuta pro Iudicibus imperitis, diſc. 73. num. 26.

AGNATVS.

Vide. Statutum.

ALIENATIO.

Facta inter viuos licèt reuocabiliter, an inducat receſſum à diſpoſitis in vltima voluntate, diſc. 63. num. 6.
Facultas alienandi data poſſeſſori maioratus, vel fideicommiſſi, nil operatur vbi non deducitur ad exercitium, diſcur. 46. num. 1. in fine.

ALIMENTA.

Debentur filio naturali, diſc. 46. num. 11. diſc. 54. num. 3.
Amplia etiam quod pater eſſet clericus, diſc. 54. num. 3.
An autem diſpoſitio facta fauore ſpurij cenſeatur in dubio adæquare alimentis, & cui incumbat onus probandi adæquationem, vel exceſſum, diſc. 53. num. 12. & 13.

AMENTIA.

Vide. Dementia.

ANNVS.

Menſis, vel dies an ſit neceſſarius in teſtamento inter liberos, diſc. 75. num. 5. 10. & 11.

APERITIO.

Teſtamenti an requirat citationem venientium ab inteſtato, diſc. 4. num. 9.
Requireret vbi ageretur de teſtamento per viam priuatam, ſecùs vbi per publicam cum interuentu Notarij, ibid.
An eadem citatio requiratur in aperitione ſchedulæ teſtamentariæ, diſc. 2. ſub num. 5.

APPELLATIONE.

Bonorum non veniunt iura, & actiones ad euitandam nullitatem actus, d. 42. n. 11.
Ciuium quando veniant ciues ficti, diſc. 29. num. 8.
Coniunctorum, & attinentium, an veniãt baſtardi, diſc. 49. ſub num. 4.
Moleſtiarum. *Vid.* Præceptum.

ARBITRIVM.

Donatoris, propinquorum &c. in contrahendo matrimonio, an apponi poſſit pro conditione in legato dotis, diſc. 73. n. 4. & 31. cum ſeq. *Vid.* Conditio.

ASSIGNATIO.

Facta per patrem filijs, an cenſeatur iure dominij, vel peculij, diſc. 63. ſub num. 6.
Et an dicta bona cadant ſub fideicommiſſo poſtea ordinato, ſub num. 3. ibid.
Vid. Teſtamentum quoad Reuocationem.

ATTESTATIO.

Religioſi morienti aſſiſtentis eſt attendenda, diſc. 67. num. 9.
Idemque procedit in eiuſdem aſſertione circa ſchedulam teſtamentariam penès ipſum conſeruatã, diſc. 2. ſub num. 5. & ſub num. 10.
Amplia idem procedere in quolibet tertio, penès quem teſtator dixerit eſſe ſchedulam, ſub num. 5. ibid.

AVARVS.

Cur ſæpiùs ſtudeat erigere primogenituras, & maioratus, diſc. 6. ſub num. 9.

B

BASTARDVS.

Attinentium, & coniunctorum nomine an veniat, diſc. 49. ſub num. 4. remiſſiuè.
Ex latere materno, non autem paterno dicitur habere affinitatem, diſc. 49. num. 4.
Vid. Bulla, & *vid.* Filius.

BIGAMIA.

Inducit irregularitatem, diſc.72.num.3.

BONA.

Appellatione iſtorum non veniunt iura, & actiones ad euitandam nullitatem actus, diſc.42.num.11.

Aſſignata per patrem filijs an cenſeantur data iure dominij, vel peculij, diſc. 63. ſub num.6.

Et an iſta cadant ſub fideicommiſſo poſtea ordinato per ipſum patrem, ſub num.3.ibid.

Clericorum dicuntur militaria ad differentiam patrimonialium, quæ dicuntur paganica, & de illorum differentia ad effectum teſtandi, diſc.7.num.5.

Eccleſiaſtica an capiat teſtamentum clerici, diſc.7. à num.5.

Et an eadem capiant indulta Cardinalium teſtandi, num.6. ibid.

Et quid de legitimatione facta per Principem laicum an eadem comprehendat, diſc.54.n.9. *Vid.* Epiſcopus.

Extrà territorium cadunt ſub teſtamento ordinato cum ſolemnitate illius loci vbi ſit celebratum, diſc.1.num.7. diſc. 11. num.6.

Extra territorium legitimantis an cadant ſub legitimatione, diſc.54. n.10.

Negatiua procederet vbi illa fieret ſine conſenſu patris ibid.

Secùs dicto conſenſu accedente, num. 11. ibid.

Procederet etiam negatiua diſſentiente alio Principe in cuius territorio ſunt bona, num.13. ibid. *Vid.* Statutum.

Hæredis, grauari poſſunt per teſtatorem, qui poteſt de illis diſponere, diſc.42.n.9. diſc.44. ſub num.6. diſc.48.num.8.

Declara, vt grauamen excedere nequeat commodum inſtitutionis, diſcurſ. 44. num.10.

Quid vbi eſſet grauata vniuerſa hæreditas ipſius met hæredis ità adimendo facultatem teſtandi, diſc.42.ſub num.10.

An talis facultas ſublata dicatur, vbi exerceri tantùm poteſt intrà certum genus, num.13. ibid. *Vid.* Captatoria.

Quando dicantur ità deſtinata, vt veniant ſub certo genere, diſc.77.num.7.

BVLLA.

Pij V. contra illegitimos non ſubſtulit cõpetentia de iure communi, ſed tantùm ſpeciali, diſc.54. num.4.

Ius ſpeciale ad hunc effectum conſideratur in ordine ad ipſum illegitimum, an eius capacitas ſit de iure communi, vel ſpeciali, diſc.54. ſub num.18.

An habeat locum in patrimonialibus, num. 18. ibid.

In quibus locis ſeruari debeat, num. 19. & 20. ibid.

Non comprehendit nepotes legitimos ex eis, diſc.52.num.4.

Fallit vbi id fieret in fraudem Bullæ, num.5. ibid.

Fraus adeſſe diceretur vbi ageretur de infantibus perſonali meritò deſtitutis, num.5. ibid.

In dubio tamen hæc fraus non præſumitur, & ex quibus excludatur, diſcurſ. 52.num.10.

Quid vbi diſpoſitum ſit cum vinculo fideicommiſſi, & primogenituræ, diſc. 52.num.10. & 13.

Non procedit vbi relinquatur filio illegitimo ſub conditione ſi, & poſtquam legitimatus fuerit, diſc.53. num.10.

Procedit etiam aduerſus vxorem ipſius filij illegitimi, diſc.54.num.7.

C

CAMERALIS OBLIGATIO.

Vbi adeſt, dicitur adeſſe ſtipulatio ad fauorem abſentis, diſc.70.n.13.

CANCELLATIO.

Contenta in teſtamento an cenſeatur conſultò facta, adeo vt importet reuocationem, vel ademptionem, diſc.65.ex n.12.

Vt hunc effectum operetur, debet eſſe conſultò facta, num.12. ibid.

Præſertim vbi verba caſſata ſunt legibilia, num.13. ibid.

An autem in dubio præſumatur conſultò facta, diſc 65.num.15. & ſeq.

Et cui incumbat onus probandi contrarium, num. 14. & ſeq. ibid.

De differentia vbi teſtamentum continens cancellationem reperiatur penès teſtatorem, & vbi penès Notarium, diſc. 65.num.16.

Quid interſit teſtamentum ſubſcriptũ eſſe a teſtatore, ſub num.17. ibid.

Quod caſſatura ſit referẽda ad accommodationem ſcripturæ, ſub num. 17. & 18. ibid.

De differentia inter ademptionem importãtem actum fauorabilem, & odioſum,

ſum , diſc.65.num 21.

Ex cancellatione reſultat præſumptio ademptionis contraria præſumptione eliſibilis, num.22.ibid.

Et de præſumptionibus illam elidentibus, num.23. & ſeq. ibid.

Vbi alia cancellationis cauſa adeſt, ad illam eſt referenda, num.25. ibid.

CAP. *Cum eſſes.*

Forma huius *Cap.* validè ſeruari poteſt in teſtamento cœcorum , diſc.33. num.6.

Cui rationi innitatur, diſc.25.num.18.

Non eſt ſolemnis, ſed probatoria, diſc. 25.num.15.& ſeq.

Attenditur etiam in prophanis, diſc. 25.num.3.

In Vrbe,& diſtrictu non habet locum hæc forma teſtandi, diſc.33.nu.9. & 10. diſc.11.num.2.

Quod tamen procedit inter ciues, & incolas, ſecùs in forenſibus, ibid.

An admittatur in Regno Neapolitano, diſc.17.num.7. remiſſiuè.

Reliqua, *vid.* Teſtamentum coram Parocho.

CAPPELLANIA.

Erecta ſine auctoritate Ordinarij eſt laicalis, diſc.18.num.5.

Et laici, & infantes ſunt illius capaces, ibid.

Poteſt eſſe pia, & non Eccleſiaſtica ad diuerſos effectus, diſc.18 num.7.

CAPTATORIA.

De pluribus captatoriæ ſpeciebus, & quænam verè ſit à iure prohibita, diſcurſ.42. num.7.& 8. diſc.43. num 5.

Habens bonum, & honeſtum finem, an ſubſtineatur, diſc.42 num.6.

Non datur in donationibus, & actibus inter viuos, diſc.43. num.4.

Non dicitur ex eo, quod teſtator grauauerit hæredem in bonis proprijs, diſc. 42. ſub num.8. & 9.

Quoties adiecta eſt non per viam conditionis, ſed modi, vitiatur, & non vitiat, diſc. 42. num.3.

Contrar. veriùs, num.4. ibid.

CARDINALIS.

Teſtamentum per ſolam ſchedulam priuatā in vim indulti abſq; ſolemnitatibus quādo valeat, & quid requiratur, *Vid.* Teſtamentum Cardinalium,& *vid.* Indultū.

Vrb. VIII. Conſtitutio ſuper ſacra ſupellectili Cardinalium in Cappella Pōtificia, diſc.77.num.11.

CAVSA.

Hæreditatis, vel fideicommiſſi vbi ſit tractanda, diſc.40.num.3.

Non dicitur illi renunciatum, ob remotionem impedimenti præſtiti alteri Iudici, diſc.40.num.5.

Validitatis teſtamenti, ac ſtatus teſtatoris eſt indiuidua, & pernecesſè tractanda eſt in foro hæredis, num.4. ibid.

CAVSA PIA.

Vide. Priuilegium.

CAVTELA.

Fulgoſij ſuper rogitu Notarij inſeparabili à ſchedula quid operetur, d.2. n.6. & 7. *Vid.* Schedula.

COECVS.

Codicilli per ipſum facti debent eſſe muniti ſolemnitatibus *l. hac conſultiſſima*, diſc.33.num.7.

Secùs eſt in donatione cauſa mortis, ibid.

Neque in diſpoſitionibus ad pias cauſas, & quid inter liberos, diſc.18.num.4.

Solemnitas requiſita in ipſius teſtamento an requiratur pro forma præciſa, vel ſufficiat æquipollens, diſc.18.num.3.

Illius defectus non attenditur vbi cōſtat de actus ſinceritate, diſc.12.num.12.

Teſtari poteſt iuxtà formam *cap. cum eſſes*, diſc.33.num.6.

Amplia, vt poſſit committere Notario, vel alteri ſuæ voluntatis extenſionem, diſc.3.ſub num.11.

An autem hæc forma teſtandi admittatur ſolum in caſu infirmitatis, num. 12. ibid.

CENSVS.

Vitalitius an conſtitui poſſit per meretrices Vrbis in præiudicium Monaſterij Conuertitarum, diſc.37. per tot.

Quid de Religioſo cui permiſſa ſit aliquorum bonorum adminiſtratio, num. 3. ibid.

Meretricibus licere, optima ratione probatur, num.8. ibid.

Declara tamen prout, num.9.ibid.

Dicitur contractus onerosus, & correſpectiuus, diſc.37.num.6.

CHIRVRGVS.

An validè contrahat cum infirmo vulnerato ſuper mercede curæ, diſc.51. num.4. remiſſiuè.

CITATIO.

Venientium ab inteſtato an fieri debeat in aperitione, & publicatione teſtamenti, diſc.4.num.9. *Re-*

Requiritur vbi ageretur de teſtamento per viam priuatam, ſecùs vbi cum interuentu Notarij, ibid.

Et quando requiratur in aperitione ſchedulæ teſtamentariæ, diſc.2. ſub n.5.

CIVIS.

Appellatione quando veniat fictus, diſc.29. num.8.

CIVITAS.

Subdita non poteſt condere ſtatuta contrà ius, diſc 30.num.10.

Et quando iſta requirant confirmationem in forma ſpecifica, vel ſufficiat in forma communi, diſc.30. num.9.

CLAVSVLA IN GENERE.

Actum &c. etiam in minutis adijci ſolet, nec ideo infert ad perfectionem, & matricitatem, diſc.65. num.10.

Quomodo tamen attendi debeat ad hunc effectum matricitatis, num.7.ibid.

Deducens &c. non ſe aſtringenda &c. quid operetur, diſc.57. num.14.

Derogatoria. Vid. Teſtamentum quoad Reuocationem.

Omni modo meliori ſuſtinet actum eo modo quo fieri poteſt, diſc.42. num.14.

Ad quem effectum ſufficiat eſſe generalem, & ad quem debeat eſſe ſpecialiter adiecta ipſimet diſpoſitioni, diſc.57.n.4. diſc.59.num.2.& 3.

Vt teſtamentum ſuſtineatur iure obliquo, ſufficit eſſe generalem, ibid.

Secùs ad effectum ſuſtinendi particularem actum legati, quod abſque titulo inſtitutionis ſit relictum, ibid.

Et vbi adiecta eſt ipſimet diſpoſitioni, operatur titulum inſtitutionis, diſc.59.num.2.

Secùs vbi eſſet generica in fine teſtamenti, num.3. ibid.

Æquipollet clauſulæ codicillari, d.57. n.5.

Non operatur in teſtamento mulieris, & ruſtici, num.6. ibid.

Sine præiudicio, vel alia incompatibilis, intelligitur in alijs, quàm in expreſſis, diſc.69.num.7.

Venientium ab inteſtato appoſita in legitimatione quid operetur, diſcur.57. num.7. & 9.

Et an ſubintelligatur in eadem legitimatione, num.7. ibid.

CLAVSVLA CODICILLARIS.

Saluat teſtamentum iure obliquo, non autē directo, diſc.21.n.9. diſc.58.num.3.

Et grauat hæredem ab inteſtato reſtituere hæreditatem hęredibus ſcriptis, diſc.27. ſub num.9.

Declara id procedere vbi præteritio facta eſt ſcienter, ſecùs ſi ignorātur, ibid. & diſc.58. ſub num.3.

Et ſufficit eſſe dubium, an intret clauſula codicillaris, ad effectum reſpondendi pro filio præterito, diſc.58. num.5.

Declara, vt præteritus qui vigore dictæ clauſulæ grauatur reſtituere hæredi ſcripto, non detrahat trebellianicam, diſc.59.num.7. & 8.

Quid attento Statuto *Ianuen.*, diſc. 60. ſub num.7.

An ſit operatiua vbi non ſit inſtitutus vnus ex liberis, ſed extraneus, d.59. n.9.

Non operatur in teſtamento mulieris, & ruſticorum, diſc.57.num.6.

Hæreditate agnita, ex teſtamento iure directo, an, & quando recurri poſſit ad ius obliquum codicillorum, diſc. 57. ex num.8. *Vid.* Hæreditas.

Subintelligitur in teſtamento inter liberos, diſc.27.num.9.

CLERICATVS.

An tollat turpitudinem in perſona per fratrem inſtituta, diſc.61.num.16.

CLERICVS.

Alimenta pręſtare debet filio naturali, diſc. 54. num.3. *Vid.* Alimenta.

Bona illius dicuntur militaria ad differentiam patrimonialium, quæ dicuntur paganica, de illorum differentia ad effectū teſtandi, diſc.7. num.5.

Filiusfamilias de iure canonico, & ciuili habet teſtamenti factionem, diſc.34.n.3.

Contrarium, ſub num.3. & 4. ibid.

Defenditur prima opinio, num.5.ibid.

Et de ratione, num.12. ibid.

Attento tamen iure ciuili facultas teſtandi, non intrat in clericis in minoribus, diſc.34. num.14.

Declara, vt pro hac facultate teſtandi, ratione clericatus deſiderentur requiſita Conc.Trid., diſc.34. num.16.

Prothonotariatus Apoſtolicus an ſuppleat iſta requiſita, num.17. ibid.

Intellige, vt in Vrbe requiſitum ſeruitij non ſit receptum, diſc.34.ſub n.18. *Vid.* Donatio.

In minoribus habens filios, iſti non dicūtur ſacrilegi, & ex damnato coitu, diſc.61. num.7.

Fallit vbi adeſſet concubinatus formalis, num.8. ibid.

Legitimatio conceſſa per Principem laicũ, ſuffragatur etiam in bonis temporalibus patris clerici, vbi legitimatus eſt laicus, diſc.54.num.8.
Quid in bonis eccleſiaſtici, vel vbi legitimatus eſt clericus, num.9.ibid.
Non poteſt teſtari de ijs, quæ Eccleſiæ conſideratione perceperit, diſc.7.num.6.
Sæcularis obtinens à Pontifice indultum diſponendi etiam de bonis eccleſiaſticis an ſuffragetur, ſi poſtea ingrediatur religionem Hieroſolymitanam, diſcurſ. 9. num.5. & per tot.
Statutum laicale non attenditur in illius ſucceſſione, ſed ordo iuris communis, diſc.25.num.12.
Contrar. verius, num.13. ibid.
Vbi tenenda ſit prima opinio, ceſſat vbi conſtat de diuerſa morientis voluntate, diſc.25.num.14.
Teſtamentum ipſius non ſubiacet quærelæ inofficioſi, diſc.21.num.10.diſc.61.n.12.
Contrar. veriùs, num.13.& ſeq. ibid.
An capiat bona eccleſiaſtica, diſcur.7. à num. 5.
Et quod ſit inteſtabilis quoad bona Eccleſiæ intuitu quæſitis, diſc.77.num.1.
Quid de Pontificalibus, & ſacris paramentis, *Vid.* Epiſcopus.

CODICILLI.

Facti per cæcum debent eſſe muniti ſolemnitatibus *l.hac conſultiſſima.* d.33.n.7.
Hæreditas in ipſis, neque dari, neque adimi poteſt. diſc.10.num.6.diſc.20.n.2.
Amplia etiam fauore piæ cauſæ vbi alia pia cauſa eſſet hæres inſtituta diſc. 20. num.3.& 4.diſc.21.num.2.
Contr. diſc.20.num.7.& 9.
Limita in militibus diſc. 20. num. 5. diſc.21.num.11.diſc.28.n.5.
Limita in diſpoſitionibus fideicommiſſarijs quæ tolli poſſunt diſc.21.n.8.
Limita vbi ademptio fieret ad fauorem proximiorum diſc.21.num.4.
Quid vbi in ipſis demandetur quod fideicommiſſum ſimpliciter ordinatum in teſtamento, redigatur ad primogenituram. diſc.10.num.5.
Declara vt poſſit in ipſis prohiberi trebellianica. diſc.20.num.13.
Et quando importare dicantur declarationem potius, quàm ademptionem. diſc.21.num.18.
Statutum Lucenſe diſponens vt fieri valeant corã notario, & duobus teſtibus, quando locũ habeat diſc. 10. per totum.
Et an procederet vbi in ipſis ad. mere-tur fideicommiſſum in priori teſtamento ordinatum. ibid.

COLLEGIVM

Erectio ipſius vbi demandatur, non poteſt executor adijcere conditiones per quas reddatur impoſſibilis talis erectio. diſc. 68.num.2.
Vbi fieri, & ſequi non poteſt, an executor neglecta erectione alterius monaſterij demandati, poſit ad libitum pecunias applicare. ſub num. 10.& 11. ibid.
Et vbi applicatio fieri poſſit, an intelligatur in propria patria teſtatoris n.12. ibid.

COMMVTATIO

Vltimarum voluntatum fieri poteſt per Papam, et in quibus eius poteſtas dicatur alijs maior. diſc.72.num.14.
Præſertim vbi commutatio ſit circa accidentia. num. 15.ibid.*vid.*ſupra Collegium.

COMPARATIO

Scripturæ eſt apta ad conuincendos de falſo teſtes deponentes vidiſſe ſcribere. diſc. 6.ſub num.8.
Huiuſmodi recognitio facilius admittitur vbi agatur de modica re num. 14. ibid.
Et quid differat à depoſitione teſtium habentium notam manum diſc. 6. n. 8. *vid.* Teſtis.

CONCVBINATVS

Eſt prohibitus, & punibilis de iure Canonico clericis in minoribus diſc.61. n. 8.

CONDITIO

Impoſſibilis in vltimis voluntatibus habetur pro non ſcripta diſc.72.num.2.
Et quando dicatur impoſſibilis ibid.
In Contractibus autem vitiat ipſam diſpoſitionem diſc.73.num.2.
Declara diſtinguendo conditionem à pacto, vt conditio vitiet, pactum autem vitietur num.3.ibid.
Nuptiarum prohibitiua in vltimis voluntatibus habetur pro non appoſita diſc. 73.num.5.
Quod etiam procedit in donationibus cauſa mortis num.6.ibid.
Amplia etiam ſi tacitè, & virtualiter adiecta ſit n. 7. ibid.
Declara id procedere vbi generaliter viduitatem induceret; Secùs vbi reſtricta eſſet ad certũ tempus, locum, & perſonas,

ſonas, vel haberet rationabilem finem diſc.73.num.8.

Dicitur finis honeſtus, vbi teſtator prohibeat nuptias carnales, quia vult ſpirituales num.9.ibid.

Et è conuerſo vbi fauore agnationis prohibeat ſpirituales, & velit carnales. ſub num.9.ibid.

Amplia honeſtum finem verſari etiam circa cælibatum vbi nempe teſtator iniũgat cælibem vitam, domi aſſumendo habitum Tertiariæ. num. 10.ibid.

Quid ſit dicendum in dubio vbi teſtator hunc meliorem finem non expreſſiſſet diſc.73.num.10.

Limita vbi teſtator relinquat ſub conditione. *Berta* reperiatur innupta de tempore eius mortis. num. 15. ibid.

Quid vbi diſpoſitio collata ſit ad tempus poſt mortem teſtatoris. num. 16. & ſeq. ibid.

De differentia vbi diſpoſitio ſit ad fauorem mulierum in genere, vel certæ perſonæ. diſc.73. num. 15.& ſeq.

Nuptiarum negatiua, vel affirmatiua ad certum tempus ſeu certam ætatem reſtricta num valeat diſc.73. nu. 19.

Negatiua procederet vbi tempus adeo ſit incongruum vt in fraudem legis adiectum videatur ſub num. 19. ibid. *verſ.* Quare poſita.

Quando autem tempus ratione nimiæ accelerationis, vel tarditatis dicatur incongruum ſub num.19. ibid. dicto *verſ.* Quare poſita.

Nuptiarum affirmatiua, vel negatiua quoad locum eſt valida. diſc. 73. num.20.

Niſi locus prohibitus ſit adeò amplus vt fraus dici valeat. ibid.

Quando autem locus prohibitus, dicatur talis ſub num. 20. ibid. *verſ.* In hoc autem.

Nuptiarum affirmatiua, vel negatiua quoad perſonas an valeant. diſc.73.num.21.

Affirmatiua procederet vbi eſſet per viam conditionis inuitatiuæ ad lucrum, ſecus per viam pœnæ ibid.

Diſpoſitio quando dicatur inuitatiua ad lucrum, vel inductiua pœnæ. num. 22. ibid.

Vbi diſpoſitio eſſet ad fauorem extranei, conditio ſubſtineretur, ſecus vbi ad fauorem filiorum. ſub num. 22. ibid.

Contr. in *verſ.* neque diſtinctio n.23. ibid.

Diſtinguitur etiam, an quod aufertur à non implente applicetur alteri, per quem impleatur finis à teſtatore volitus num.27.ibid.

Quid vbi in caſu contrauentionis vocata ſit cauſa pia diſc.73.num.28.

Nuptiarũ contrahendarum cum conſenſu, arbitrio, ſeù conſilio parentum, an valeat diſc.73. num.31.& ſeq.

Diſtinguitur diſpoſitio hominis ab illa legis num.31.& 32.ibid.

Et an relictum ſit perſonæ certæ, & determinatæ, vel potius incertis n. 32. ibid.

Vbi iniuſtè conſenſus denegetur, vel aliàs impediatur, Iudex ſupplet num.33. ibid.

Declara id non procedere in conditione adiecta per contractum ibid.

Vbi conſenſus in nuptijs deſideratur, intelligitur de carnalibus, non de ſpiritualibus diſc.73.num.34.

Nuptiarum circa locum, modum &c. an debeat adimpleri ante emolumenti perceptionem num.35.ibid.

Reliqua *vid.* in ſummario diſc. 73.

Pia cauſa vbi illam non adimpleuerit non habet reſtitutionem in integrum. diſc. 73.num.38.

Teſtatoris non poteſt alterari per executorem.diſc.68.num.2.

CONFESSARIVS

Ordinarius, non autem accidentalis ſufficit pro forma *cap. cum eſſes*. diſc. 25. num.17.& 22.*vid.* Teſtamentum coram Parocho.

CONFESSIO

Debiti facta in teſtamento cum iuramento, vel cum aſſertione quod fiat pro exoneneratione conſcientiæ, an ſit reuocabilis diſc.70.ex num.4.

Regulariter non probat ſed reſoluitur in legatum num.4.ibid.diſc.76.num.9.

Amplia vt talis confeſſio neque ipſi teſtatori ſuperuiuenti præiudicet diſc. 70. num.4.

Limita vbi eſſet facta pro exoneratione conſcientiæ num.5. ibid.

Vel vbi eſſet facta cum iuramento num.6.ibid.

Declara prædictas limitationes procedere vbi adijciantur in ſpeciæ in ipſa confeſſione, ſecus in genere diſc. 70. num.10.& 11.

Procedunt item cum præſuppoſito validi-

liditatis actus num.12.ibid.
Teſtamenti facta per venientes ab inteſtato an probet illius veritatem d. 66. n. 5.
Teſtatoris eſt nimium attendenda diſc. 67. num.8.
Vid. Declaratio.

CONFIRMATIO

Non alterat confirmatum. diſc.56.n.6.
Statuti conditi à Ciuitate recognoſcente ſuperiorem, an debeat eſſe in forma ſpecifica vel communi diſc.30. n.9.

CONFRATERNITAS

Aliqua per teſtatorem vocata, quæ non adſit in eius patria, ex quibus vocata cenſeatur diuerſa confraternitas, in eadem exiſtens. diſc. 22. num.8.

CONSANGVINEVS

Legatum factum conſanguineo pauperi, an dicatur factum intuitu ſanguinis, vel pietatis diſc.18.num.6.diſc. 19. ex n.3.
Et quid vbi adiectum eſſet id fieri pro charitate, & amore Dei. diſc. 19. ex num.3.
Præſentiam aut conſenſum ipſius, an Statutum poſſit exigere in teſtamentis mulierum. diſc.29.& ſeq.
Diſtingue plures caſus prout d.30.n.6.
Vid. ſolemnitas, & Statutum.

CONSENSVS

Patris in donatione cauſa mortis facta per filium an dicatur requiſitus pro intereſſe, vel pro ſolemnitate diſc.34. n.10.
An validet nuptias contractas citra formã ſtatuti. diſc.73. num.30.
Proximiorum in teſtamento mulierum an licitè poſſit exigi à Statuto. *vid.* Statutum.
Et an licite adijciatur tanquam conditio in legato dotis diſc.73. num. 31. & ſeq.
Diſtinguitur diſpoſitio hominis ab illa legis num.31.& 32.ibid.
Et an legatum ſit factum perſonæ certæ, & determinatæ, vel potius incertis num.32.ibid.
Declara quod vbi conſenſus in nuptijs deſideratur, intelligitur de carnalibus non de ſpiritualibus diſc.73.num.34.
Vid. Statutum. *Verſ. Reſtringens*.

CONSTITVTIO

Leonis X. & Clem. VII. prohibens meretricibus Vrbis quidquam diſponere in præiudicium Monaſterij conuertitarum, quos actus comprehendat, diſc. 37. n.1. & 5. in fine.
An, & quando declarari, & interpretari poſſint per deputatos dicti Monaſterij num.7.ibid.
Pij V. circa inteſtabilitatem Epiſcoporum quoad Pontificalia, aliaque Sacra ſupellectilia diſc.77.num.2.& per tot.
Sabaudiæ ſuper forma teſtandi refertur diſc.12.n.1.
An ſolemnitas d. Conſtitutionis impleri poſſit per procuratorem, diſc. 12. num.3.
Vrb. VIII. ſuper Sacra ſuppellectili Cardinalium diſc.77.num.11.

CONTRACTVS.

Chirurgi cũ infirmo vulnerato ſuper mercede curæ an teneat diſc. 51. num.4. remiſſiuè.
Conditio impoſſibilis illum vitiat, diſc.73. num.2.
Declara diſtinguendo conditionem à pacto, vt conditio vitiet, pactum autem vitietur, num.3. ibid.
Declaratio teſtamenti àn dicatur diſpoſitio per vltimam voluntatem, vel contractus inter viuos, diſc.70.num.3.& ſeq.
Diuerſi contineri poſſunt in vna, eademque ſcriptura, diſc.70.num.14.
Infirmi ad fauorem medici num valeat, diſc.51.num.2.
Quid de Aduocato, Procuratore, Notario, & ſimilibus diſc.3. & 4. ibid.
In teſtamento aut codicillo an fieri poſſit diſc.70. num. 13.& 15.
Et quot teſtes ſint neceſſarij num. 13. ibid.
Onerofus, & correſpectiuus dicitur cenſus vitalitius, diſc.37. num. 6.
Quando dicatur initus nomine adminiſtratorio, vel proprio diſc.36.ſub num.12.
Quæ dicuntur de contractibus, non procedunt in vltimis voluntatibus diſc. 51. num.5. *vid.* Diſpoſitio.

COPIA

Non facit fidem diſc.66. n.2.
Fallit vbi facta eſſet per ipſam partem, quoad ſe, & habentes cauſam ab ea num.6.ibid.
Vel vbi ſcripta eſſet ab eo qui fecit originale, diſc.66.ſub num.8.
Teſtamenti an probet contra tertium non extrahentem, vel non approbantem, diſc. 66.num.7.

CORRECTIO

In dubio non præſumitur, & ſemper eſt euitanda, diſc.69.num.6.

CRE-

CREDITOR

Legatarij non agit ad bona legata niſi præcedat agnitio, diſc.55. num.5.

Veniens ex iuribus ſui debitoris non habet maius ius, quàm ipſemet debitor, diſc.55.num.6.

CVRATOR.

Deputatus, àn denotet, & probet infirmitatem mentis, diſc.38.num 6. & 7.

Minor àn teſtari poſſit ad fauorem ipſius, diſc.50.ex num.4.

CVSTODIA

In ſcrinio an requiratur teſtamenti inter liberos, diſc.75.num.6. & 13.

D

DEBITOR

AN in conſcientia poſſit repudiare hæreditates &c. in præiudicium creditorum diſc.55.ſub num.5.

Confitens debitum in teſtamento àn probet, & an poſit reuocare talem confeſſionem, diſc.70.ex num.4.

Regulariter non probat, ſed reſoluitur in legitum, num 4. ibid.

Ampliatur vt talis confeſſio neque ipſi debitori ſuperuiuenti præiudicet ibid.

Limita vbi id egiſſet pro exoneratione conſcientiæ, num.5. ibid.

Vel vbi adhibuiſſet iuramentum, n.6. ibid.

Declara prædictas limitationes procedere vbi adijciantur in ſpecie in ipſa cõfeſſio :e, ſecus in genere, diſc.70.num.10. & 11.

DECISIO

Afflict. 143. expenditur, diſc.5. n.7.

Mohedan. 23. *de Præben.* declaratur diſc.65.num.19. & 20.

Non dicitur omne id, quod continetur in ipſa, diſc.73.num.25.

Videnda eſt vbi allegantur doctrinæ conſulentium, diſc.5.num.8. diſc. 53.num.7.

DECLARATIO

Donationis licet irreuocabilis, poteſt fieri per donatorem, diſc 21.num.16. diſc.35. num. 4.

Fiduciarij vt attendatur quid requiratur, diſc.48.num.6.

Vbi non ſit veriſimilis, non eſt attendenda, diſc.68.num.6.

Ex duobus fiduciarijs diſcordantibus cui nam deferri debeat, diſc.44. num. 2. & 4.

Debet eſſe munita iuramento, diſc.47. num.4. *vid.* fiduciarius.

Hæredis attendenda eſt ſuper ignorantia inualiditatis teſtamenti ad effectum de quo diſc.57.num.13. *vid.* Hæreditas.

In rebus claris non intrat, & vbi fiat, dicitur noua diſpoſitio, diſc. 47. num. 11. *vid.* Teſtis.

Non diſponit, diſc.47.num.9.

Religioſi, *vid.* Atteſtatio.

Super reuocatione teſtamenti quomodo ſit concipienda, diſc.64.num.5.

Teſtamenti ambigui fieri poteſt per Religioſum, diſc.35.num.4. & 5.

Intellige vbi verè eſſet ambiguum, ſecus vbi nulla indigeret declaratione ſub num.5. ibid. *vid.* Teſtis, *vid.* Primogenitura.

An huiuſmodi declaratio dicatur diſpoſitio per vltimam voluntatem, vel cõtractus inter viuos, diſc.70.num.3. & ſeq.

Teſtatoris eſt ſummopere attendenda, diſc. 21.num.15. & 16.

Viri ſuper adminiſtratione bonorum Vxoris an attendenda in caſu de quo diſc.48. num. 11.

Voluntatis ambiguæ fieri poteſt per duos teſtes, aliaſque probationes naturales diſc 25.ſub num.5 diſc. 10.num. 4. diſc. 47.num.8. diſc.48.n.5 d.46 n.6. & ſeq.

Vbi verò ageretur de re omnino clara, tunc requiruntur ſolitæ ſolemnitates, ibid.

Amplia vt poſſit fieri per ipſum Notarium, ſcriptorem teſtamenti, confeſſarium &c. diſc.47.ſub num.7.

DEFECTVS

Teſtium ſuppletur ex adminiculis diſc. 25. num.5. diſc.26. ſub num. 5.

Voluntatis non ſupplet pia cauſa ſed ſolum illum ſolemnitatum, *vid.* Teſtamentum *ad Pias cauſas.*

DEMENTIA

An probetur per dationem curatoris diſc. 38.num.6. & 7.

Et ex eo quod proprij filij ſint excluſi diſc.40.num.10.

Et de alijs circumſtantijs illam inducentibus, diſc.38.num.3.

In dubio non præſumitur diſc.39.n.5.

Vnde teſtamentario non incumbit probare ſanitatem ibid.

Quando vitiet teſtamentum *vid.* Teſtamen-

mentum furioſi, Dementis &c.

Non omnis alteratio mentis ſufficit ad reddendum inteſtabilem diſc.39. ſub num.17.diſc.40.num.7.& ſeq.

Superuenta non irritat teſtamentum validum, & perfectum, diſc.41. num.3.

DEMENTIS.

Donatio quando ſubſtineatur, diſc. 39. ſub num.17.

Teſtamentum quando valeat, *vid.* Teſtamentum furioſi, & Dementis.

DEROGATORIA

Ad futura teſtamenta &c. *Vid.* Teſtamentum quoad Reuocationem.

DETRACTIO

Trebellianicæ *vid.* Trebellianica.

DICTIO.

Vel in vltimis voluntatibus quid operetur, diſc.68.num.11.

DILIGENTIA.

Non eſt adhibenda vbi conſtat non eſſe profuturam, diſc.47.num.13.

DISPENSATIO

An debeat impetrari per illum cui, per teſtatorem iniunctum eſt aliquod præceptum, quod ſine illa impleri non poteſt, diſc.72.num.4.

In præiudicium Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ an concedi poſſit per Principem laicum, diſc.72. num. 10.

Papæ ſuper libertate teſtandi abſque ſolemnitatibus, àn remittat ſolemnitates iuris ciuilis tantum, ſecus autem Canonici, diſc.6.num.2.

Solemnitatibus teſtamentorum, poteſt fieri per Principem, diſc.12.num.8.

Super impedimentis in habilitatibus, quem effectum operari dicatur diſc.72.nu. 11.

Et an tollere dicatur ius vocatis in caſum eiuſdem diſpenſati incapacitatis. ibid.

Vid. Facultas *Vid.* Indultum.

DISPOSITIO

Bene ordinata àn ſanet nullitatem teſtamenti ratione dementiæ diſc. 39. num. 17.diſc.40.num.9.& 13. *vid.* Teſtamentum furioſi.

Ex bona, vel reſpectiue imprudenti diſpoſitione oritur præſumptio falſitatis, ſeù veritatis, diſc.2.ſub num.11.circa finem *vid.* Teſtamentum quoad ſolemnitates.

Clara nõ indiget declaratione *vid.* volũtas.

Collata in alterius voluntatem quandò ſubſiſtat diſc.44.& ſeq.

Diſtingue plures caſus de quibus diſc. 46.ex num.7.& diſc.47.à num.2.*Vid.* Voluntas.

De bonis hæredis *Vid.* Teſtator.

Excluſiua profitentium Religionem, vel cælibatum ſubſtinetur, diſc.73.ſub n.10.

Fauore filij, an iſtius, vel patris intuitu facta cenſeatur, diſc.71.num.5.

Non poteſt vno, eodemque tempore eſſe valida, & inualida, diſc.18.num.9.

Noua dicitur vbi fiat declaratio ſuper rebus omnino claris, diſc. 47. num. 11.

Per vltimam voluntatem non comprahendit actus inter viuos diſc.52. nu.14.

Prophana an ſubſtineatur vna cum illa ad pias cauſas, *Vid.* Teſtamentum *ad Pias cauſas*.

Quando dicatur ad pias cauſas, vel prophanas *vid.* Legatum, & *vid.* Teſtamentum ad *pias cauſas*.

Quando dicatur facta per vltimam voluntatem, vel potius contractum inter viuos, diſc.70.num.3.& ſeq.

Referri debet ad ordinaria, non ad extra ordinaria, diſc.77.num.9.

Reuocata quando dicatur. *Vid.* Teſtamentum quoad Reuocationem.

Vid. Teſtamentum in genere.

DISTRIBVTIO.

De certa ſumma facienda, nõ expreſsa, cauſa dicitur pia, diſc.45. num.4.

Præſertim vbi diſtributio commiſſa ſit Religioſo, ibid.

Vid. Teſtamentum inter liberos.

DIVISIO

Præceptum de non diuidendo quando valeat, diſc.71.num.7.

Quam pater faciat inter filios non ſubiacet ſolemnitatibus, diſc.75.num.17.

DOCTOR

Fundans ſe in falſo præſuppoſito non eſt attendendus, diſc.13.num.11.

In Lecturis attenditur magis quam in Conſilijs, diſc.53.num.7.diſc.74. num.7.

DOCTRINA

Conſulentium dicitur ſuſpecta, & oportet videre deciſiones, diſc.5.n.8. diſc.53.n.7.

Punctualis non habens contradictorem, habetur pro caſu legis, diſc.8.num.4.

DOLVS.

Et malitia requiritur, vt incurratur pœna, diſc.71.num.3.*vid.* Falſitas.

DOMINIVM

Hæreditatis non transfertur in hæredem antequam fuerit adita diſc.36. num.6.

De-

Declara vt fructus decurſi hæreditate iacente augeant hęreditatem, ibid.

Quid vbi viuat teſtator profeſſus in aliqua Religione qui dictos fructus percepit, num.9.ibid.*vid.*Aſſignatio.

DOMINVS

Et adminiſtrator eodem tempore quis eſſe non poteſt diſc.36.num.4.

DOMVS.

Profeſſa Societatis Ieſu eſt incapax retinendi proprietatem, non autem illam vendendi,& pretium vertendi in vſus neceſſarios, diſc.36.ſub nnm.8.

DONATIO

Cauſa mortis in quo differat ab vltima voluntate diſc.34.num.11.diſc.73.num.6.

Facta per cæcum non debet eſſe munita ſolemnitatibus *l. hac conſultiſſima*, diſc.33.num.7.

Cur de conſenſu patris poſſit fieri per filium familias,diſc.34.ſub num. 8.

Et an huiuſmodi conſenſus dicatur requiſitus pro intereſſe,vel pro ſolemnitate, diſc.34.num.10.

Quando tamen dicatur talis, vel potius inter viuos, diſc.70.num.3.

Declarari poteſt per ipſum donantem, licet reuocari non poſſit,d.21.n.16.d.35.n.4.

Fauore Ecelefiæ, vel piæ cauſę abſentis quomodo valeat, diſc.16.num.11.

Inter coniuges non eſt prohibita,vbi collata ſit in tempus diſoluti matrimonij, diſc.32.ſub num.9.

Omninm bonorum quomodo ſubſtineatur, diſc.42.num.11.

Vt valeat, appellatione omnium bonorum non veniunt iura, & actiones, diſc.42.nnm.11.

Per dementem facta,àn,& quando ſubſtineatur, diſc.39.ſub num.17.

DVX

Sabaudiæ habet iura veri Principis, diſc. 12.num.9.

E

ECCLESIA.

AN rectè impugnet minus ſolemnem voluntatem, diſc.21.num.5.

Debet benignè agere cum filijs, vel coniunctis diſponentium,diſc.40.num.15.

Hæres inſtitnta capit omne id quod legatarijs ſine ſolemnitatibus relinquitur, diſc.17.num.5.diſc.19.num.12.

Regulatur actiuè, & paſſiuè cum ſola veritate naturali,diſc.20.num.3.*Vid.* Ad ſcribens,*vid.*Epiſcopus,*vid.*Domus, & Confraternitas.

ELECTIO.

Semel facta an poſſit iterum variari, diſc. 47.num.6.

Vid. nominatus, *vid.* facultas.

ELEEMOSYNA.

Aliaque pia opera facienda ſunt in propria patria teſtatoris, diſc.68.uum. 12.

Diſtribuenda eſt potius coniunctis, quàm extraneis, diſc.19. num..9.

Non eſt danda prouiſis, diſc.36. num.7.

ENVNCIATIVA.

Fauore Eccleſiæ àn inducat diſpoſitionem validam, & perfectam,diſe.13.ex num.8.

EPISCOPVS

An habeat adminiſtrationem illorum legatorum,quæ non expreſſis vſibus fiunt Religioſo, diſc.23. num.9.

Quando condere poſſit teſtamentnm ad pias cauſas pro morientibus ab inteſtato, diſc.24.per tot.

Et Quod non ſit proibita huiuſmodi teſtamentorum conſuetudo, num. 5.

Teſtari non poteſt de ſacra ſuppellectili, aliiſque ad Eccleſiæ ſeruitium deſeruientibus, diſc.77.per tot.

Quænam proprie dicantur venire ſub hac ſacra ſuppellectili n.5.& ſeq.ibid.

Regularis obtinens indultum teſtandi, an debeat facere mentionem Regularitatis, diſc.9.ſub num.7.

Spolium ipſorum quomodo practicetur per Camerales, diſc.77.num.12.

ERECTIO.

Cappellaniæ vbi non ſequitur cum auctoritate Ordinarij dicitur laicalis,diſc.18. num. 5.

Et laici, & infantes ſunt capaces ipſius, ibid.

Collegij vbi demandatur non poteſt executor adijcere conditiones,per quas reddatur impoſſibilis talis erectio, diſc. 68. num.2.*vid.*Collegium.

AETAS. *Vid.* Tempus.

EXCEPTIO.

Nullitatis teſtamenti ob præteritionem impedit hæredi ſcripto immiſſionem, diſc.58.num.2.

Intellige vbi nullitas conſtet in continenti, ſecus vbi eſt dubia ibid.

Et ſufficit eſſe dubium,an intret clauſula codicillaris,nec ne num. 5. ibid.

Quando concludenter ſit probanda per reum diſc.6. num.15.

EXECVTIO, *vid.* Actio.

EXECVTOR.

An poſſit ſe ingerere poſt lapſum anni à teſtatore præfixi, diſc.45.nu.5. & 6.

Debet diſcretè, & arbitrio boni viri vti, non autem abuti eius facultate, diſc. 68.num.4.

Quid propriè reſpiciant facultates amplæ eis datæ, diſc.68.num.10.

Et in quò conſiſtant partes, & munus executoris, diſc.68. num.3.

Geſta à maiori executorum parte, præualere debent, diſc.56.num.10.

Inter executores datur ius accreſcendi, vel non decreſcendi, diſc.45.n.10.d.56.n.12.

Non poteſt adijcere conditiones diuerſas à voluntate teſtantis, diſc. 68. num.2.

Et quæ aliàs actum impoſſibilem redderent, ibid.

Poteſt ſupplere id quod teſtator omiſit, vbi reſpiciat eius honorificentiam, diſc. 68. num. 10.

Qui in executionem ſibi commiſſæ voluntatis mandet eius hæredi implementum eius, quod ſibi commiſſum erat, an cenſeatur obligaſſe eius bona, d.48. per tot.

Et ex quibus conſtet quod fiduciarius ſuas tantum partes explere voluerit, num.9.ibid.

Et quando ſecus, adeout etiam eius hæreditas teneatur, diſc.48. num.10.

Quomodo contradiſtinguatur à legatario, diſc.23.num 5.& 6.

Ex quibus dicatur potius agi de legatario quam de executore, num.6. ibid.

Vbi commodum aliquod conſequitur, cenſetur legatarius, ſecus vbi nihil, diſc. 23 ſub num.6.

Ex quibus dicatur agi potius de executore, diſc.23.num.8.

Religioſus non poteſt eſſe ſine licentia ſuperioris, diſc.56.num.3.

Vt de Religioſo ſocietatis Ieſu ibid.

De Minoribus obſeruantibus n.4.ibid.

Declara vt talis facultas exercēdi executoriam ſit reuocabilis, diſc. 56.num.5.

Subdeclara prout num. 5. ibid.

Quid vbi acceſſerit diſpenſatio Apoſtolica, diſc.56.ſub num. 5. & 6.

De iuſtis cauſis reuocandi dictam licentiam num.7.& ſeq. ibid.

Declara principalem concluſionem non procedere vbi annullarentur actus geſti in præiudicium tertij, diſc.56.ſub n. 10.

Fallit etiam vbi executoria conſiſteret in nudo facto electionis, ſeù nominationis puellarum, diſc.56. num.11.

Vel vbi concerneret pietatem, & actū charitatiuum, abſq; mixtura adminiſtrationis pecuniarum, & bonorum, ibid.

EXHÆREDATIO.

Vid. Præteritio, & Teſtamentum furioſi.

EXTENSIO.

Non datur in Statutis etiam vbi concurreret identitas rationis, diſc.10. ſub nu.6.

EXTRANEVS.

Vbi ſit inſtitutus, an operetur clauſula codicillaris, diſc.59.num.9.

F

FABRICA.

S. Petri obtinet diſpoſitiones incertas, diſc.22.num.6.,diſc.23.n.3.,d.44.n.3.

Amplia, licèt relicta ſint ad nominationem, & electionem certorum executorum, diſc.23.ſub num.3.

Fallit vbi præciſè ageretur de legato facto ad fauorem pauperum, num.3. ibidem in fine.

An præceptum teſtatoris quod Fabrica, ſeù alij Superiores non ſe ingerant in legatis pijs, valeat, diſc.45.num.7.

FACTIO.

Actiua, & paſſiua teſtandi, *Vid.* Teſtamentum quoad factionem &c.

FACVLTAS.

Adminiſtrandi aliqua bona conceſſa Religioſo, intelligitur de honeſtis, ac pijs vſibus, diſc.37.num.3. in fine.

Vid. Religioſus.

Alienandi ad quos vſus Religioſo conceſſa dicatur, diſc.23.num 7.

Vel obligandi conceſſa poſſeſſori maioratus, vel fideicommiſſi, nihil operatur ſi non deducitur ad exercitium, diſc. 46.num.1. in fine.

Diſponendi percutit nouam futuram voluntatem, diſc.63.num.4.

Eligendi aliquem ex pluribus an facta ſemel electione variari poſſit, diſc.47.n.6.

Exercendi executoriam. *Vid.* Executor.

Teſtandi cōcedi poteſt per M. Magiſtrum de patrimonialibus, non autem de acquiſitis, diſc.9.num.3.

Abſque ſolemnitatibus conceſſa per Pa-

Papam, an remiſſæ cenſeantur ſolum ſolemnitates iuris ciuilis, non autem canonici, diſc.6.num.2.
Vel reuocandi teſtamentum iam conditum, an Papa cõcedat Religioſis, diſc. 35.num.6.
An competat de iure naturæ, vel poſitiuo, & quam poteſtatem in hoc habeat Papa, diſc.1. num.11.
Et quod non iure naturæ, vel gentiū, ſed ex legis poſitiuæ benignitate competat, diſc.14.n.16., diſc.72.n.12.
Et ideò Princeps poteſt derogare vltimis voluntatibus, num.13.ibid.
Viri data vxori vt teſtari poſſit, an prodeſſe poſſit ad ſui fauorem. *Vid.* Teſtamẽtum quoad ſolemnitates, circa finem.
Reliqua, *Vid.* Indultum.

FALSITAS.

Bona, vel reſpectiuè mala ordinatio diſpoſitionis, inducit ſuſpicionem ipſius, ſeù veritatis, diſc.2. ſub num.11. circa finẽ.
Et ſuſpicio debet eſſe vrgens, & legis, non autem hominis, diſc.3. num.8. in fine, diſc.4.num.5. in fine.
Fieri non ſolet abſque magna vtilitate, diſc. 2.num.11., diſc.5.n.12., diſc.39.n.12.
Nobilitas perſonæ excludit illius ſuſpicionem, diſc.67.num.5.
Quantitas bonorum auget illius ſuſpicionem, diſc.6.num.14.
Teſtamenti an probari debeat per venientes ab inteſtato, diſc.6.num.15. & ſeq.
Vbi maior ſuſpicio vrgeat in nuncupatiuis teſtamentis, vel in relatiuis ad ſchedulã, diſc.3.num.3.

FAMILIARIS.

Vel ſeruitio addictus quando quis dicatur ad effectum compræhenſionis ſub aliqua diſpoſitione, diſc.77.num.8.

FATALIA.

Non currunt Sede vacante, diſc.72.n.8.

FOEMINA.

An ſit teſtis idoneus in teſtamento coram Parocho, diſc.25.num.19.
Dicitur agnata, & compræhenditur ſub Statuto vocante agnatos excluſis cognatis, diſc.25.num.11.
Vocata ad fideicommiſſum dummodo nubat in familia teſtatoris, hoc præceptum non impedit emolumẽti acquiſitionem, diſc.73.ſub num.25. *Vid.* Mulier.
FIDEICOMMISSARIVS. *Vid.* Alienatio.

FIDEICOMMISSVM.

An inſtitui poſſit in perſona nepotis ex filio illegitimo, diſc.52. num.10. & 13.
Bona quæ pater filijs aſſignauit, an cadant ſub illius fideicommiſſo, diſc.63.ſub n.3.
Cauſa ipſius vbi ſit tractanda, diſc.40. n.3.
Cur ſæpiùs inſtitui ſoleat ab auaris, diſc.6. ſub num.9.
Derogari poteſt à Principe, diſc. 72. n.13.
Fauorabilius eſt quod ſucceſſio reducatur ad formam primogenituræ, diſc.10. ſub num.5.
Hoc vocabulum verificatur etiam in primogenitura, diſc. 10. ſub num.5.
Iuſpatronatus an veniat ſub illius reſtitutione, diſc.21.num.6.
Nouum induci non dicitur, vbi agatur de transferendo ſucceſſionem in teſtamento præordinatam de vna perſona ad aliã in priori diſpoſitione vocatã, diſcur.10. ſub num.2.
Reciprocum. *Vid.* Subſtitutio.
Secunda diſpoſitio, per quam ordinatur, vt fideicommiſſum ſimpliciter cõſtitutum regulari debeat, iuxtà ordinem primogenituræ, an importet nouam diſpoſitionem, vel declarationem, d.10.n.5.
Teſtatór illud ordinando diſponere dicitur ad ſui fauorem, diſc.52.num.13.

FIDVCIARIVS.

Declaratio ipſius, vt attendatur quidnam requiratur, diſc 48.num.6.
Vbi non ſit veriſimilis non eſt attendenda, diſc.68.num.6.
Dicitur teſtis à teſtatore probatus, debens cum iuramento illius voluntatem patefacere, diſc.47.num.4.
Ex duobus fiduciarijs diſcordantibus, cui deferri debeat, diſc.44. num.2.& 4.
Qui in executionem ſibi commiſſæ voluntatis mandat eius hæredi implementum eius, quod ſibi commiſſum erat, an cenſeatur eius bona obligaſſe, d.48. per tot.
De circumſtantijs ex quibus conſtet, quod fiduciarius ſuas tantùm partes explere voluerit, num.9. ibid.
Et quando ſecùs vt etiam eius hæreditas teneatur, diſc.48.num.10.
Vt quis dicatur, quænam requirantur, diſc. 46.n.8. *Vid.* Hæres, & Executor.

FILIA.

Dotata præteriri quando poſſit ex Statuto Vrbis, diſc.27. num.10.

FILIVS.

Baſtardus attinentiam habet ex latere materno, non autem paterno, diſc.49.n.4.
Clerici in minoribus, non dicitur ſacrile-

gus, & ex damnato coitu, diſc.61.n.7.

Secùs vbi adeſſet concubinatus formalis, num.8. ibid.

Excepta legitima nullum ius conſiderabile habere dicitur in bonis patris morïẽtis, diſc.73.num.23.

Imo, nec reſpectu legitimæ in bonis patris viuentis, ibid.

Familias, an & quando teſtari valeat, *Vid.* Clericus. Donatio.

Mulieris vxoratæ præſumitur viri, diſc.54. num.15.

Declara prout num.15. ibid.

Naturalis tantùm, vel ſpurius de iure ciuili quis dicatur, diſc.61.num.9.

Et quis de iure canonico, nu.10. ibid.

De iure ciuili dicitur ſuſceptus ex cõcubina domi retenta, diſc.61.num.9.

De iure canonico dicitur ille, qui dici nequeat inceſtuoſus, vel ſacrilegus, diſc. 61.num.10.

Non poteſt habere præter vnciam, vbi adſunt legitimi, diſc.74.num.13.

Conſequi debet alimenta, diſc.46. nu. 11. diſc.54.num.3.

Etiam quod pater eſſet clericus, diſc. 54.num.3.

Vid. Statutum. Nepos. Legitimatus.

Poſthumus ſecto matris ventre detectus non poteſt dici natus, diſc.15.num.3.

Quænam ſit cauſa fauorabilior filiorum, an piæ cauſæ, diſc.40.n.11. diſc.44. num.5. diſc.59.num.10.

FORENSIS.

Mulier an acquirat ciuilitatem viri, *Vide.* Vxor.

Prohibita à Statuto teſtari ſine certis ſolemnitatibus, an cõpræhendatur, diſc. 29.num.6. & 7.

Non compræhenditur à Statuto Vrbis impediente formam *cap. cum eſſet*, diſc.33. num.9. & 10. diſc.11.num.2.

FORMA.

Vid. Teſtamentum quoad ſolemnitates.

FORVS.

Cauſa hæreditatis, vel fideicommiſſi vbi ſit tractanda, diſc.40.num.3.

Validitatis teſtamenti, ac ſtatus teſtatoris eſt indiuidua, & perneceſsè tractãda eſt in foro hæredis, num.4. ibid.

Hæredis, *Vid.* Cauſa.

FRATER.

De inualiditate teſtamenti ob iſtius præteritionem inſtituta turpi perſona, diſcur. 61. per tot.

Illegitimi ad hunc effectum an dicantur turpes perſonę etiam reſpectu extranei, vel ſolum reſpectu patris tantùm, diſc.54.num.14. diſc.61. num.4.

Ad hunc effectum ſufficit, vt hæres ſit aſperſus nota alicuius leuis maculæ, diſc. 61.num.5.

Clericatus, vel alia qualitas an tollat hanc turpitudinem, diſc.61.num.16.

Teſtamẽtum clerici an ſubiaceat quærelæ inofficioſi teſtamenti, diſc.61.n.12.

Contrar. verius, num.13.& ſeq. ibid.

Teſtamenta militaria non ſunt exempta ab hac quærela, diſc.61. num.13.

FRAVS.

An & quando committi dicatur diſponendo ad fauorem nepotis ex filio illegitimo *Vid.* Bulla. Falſitas.

FRVCTVS.

Decurſi hæreditate iacente augent hæreditatem, diſc.36.num.6.

Quid vbi adhuc viuat teſtator profeſſus in aliqua Religione qui illos perceperit, num.9. & 12. ibid.

Vide. Religioſus.

FVRIOSVS.

Teſtamentum parentis calore iracundię filium, vel coniunctum excludens eſt inualidum, diſc.11.num.4.

Amplia etiam vbi eſſet diſpoſitum fauore piæ cauſæ, num.8. ibid.

Quando autem dicatur eſſe conditum calore iracundiæ ad effectum inualiditatis, diſc.11.num.9. diſc.38. per tot.

Et an cenſeatur reuocatum per ceſſationem dictæ cauſæ, & ſubſequutæ recõciliationis, diſc.64. num.6.

Vid. Teſtamentum furioſi &c. *vid.* Dementia.

G

GRAVAMEN.

IMponi poteſt per teſtatorem ſuper bonis proprijs hæredis, diſc.42.n.9., diſc. 44 ſub num.6. diſc.48.num.8.

Declara, vt grauamen excedere nequeat commodum inſtitutionis, diſc.44. num.10.

Quid vbi eſſet grauata vniuerſa hæreditas ipſius met hæredis, ità quod eſſet adempta facultas teſtandi, d.42.ſub n.10.

Et an dicatur ſublata teſtandi libertas vbi exerceri tantùm poteſt intrà certum ge-

genus, num.13.ibid.

Declara, vt non ex eo quod teſtator grauauerit hæredem in bonis proprijs, dicitur adeſſe captatoria, diſcur.42. ſub num.8. & 9.

H

HÆREDITAS.

Agnita ex teſtamento iure directo, an & quando recurri poſſit ad ius obliquum codicillorum, diſc.57.ex num.8.

Regula negatiba nō procedit vbi agatur de codicillis ex interuallo in diuerſa ſcriptura, num.9. ibid.

Et vbi hæres qui directè adijt, erat ignarus inualiditatis teſtamenti, ibidem & num.12.

Amplia ſufficere id eſſe dubium, vt declarationi ipſius hæredis ſtandum ſit, num.13. ibid.

De clauſulis ſaluantibus rigorem legis in hac materia, diſc.57. num.14.

Cauſa ipſius vbi ſit tractanda, diſc.40.n.3.

Status teſtatoris eſt indiuidua, & tractari debet in foro hæredis, n.4.ibid.

Codicillis nec dari, nec adimi poteſt, diſc. 20.num.6. diſc.20.num.2.

Amplia etiam fauore piæ cauſæ, vbi alia pia cauſa eſſet hæres inſtituta, diſc. 20. num.3. & 4. diſc.21.num.2.

Contrar. diſc.20.num.7. & 9.

Limita in militibus, diſc.20. num.5., diſc.21.num.11. diſc.28.num.5.

Limita in diſpoſitionibus fideicommiſſarijs, quæ tolli poſſunt, diſc.21.n.8.

Limita, vbi ademptio fieret ad fauorē proximiorum, diſc.21.num.4.

Quid vbi in ipſis demandetur quod fideicommiſſum ſimpliciter ordinatum in teſtamento, redigatur ad primogenituram, diſc.10.num.5.

Declara, vt in ipſis prohiberi poſſit trebellianica, diſc.20.num.13.

Et quando importare dicantur declarationem, non autem ademptionem, diſc. 21.num.18.

Dominium ipſius non transfertur in hæredem, antequam fuerit adita, diſc.36.n.6.

Fructus tamen decurſi illa iacente, augent hæreditatem, ibid.

Quid vbi viuat ipſe teſtator profeſſus in aliqua Religione, qui dictos fructus perceperit, num.9. ibid.

Relicta pro erectione Conuentus, quatenus obtineatur derogatio Conſtitutionum Apoſtolicarum, vbi iſta non ſequatur, an ſtatim fiat locus ſubſtitutis, diſc.47. num.14.

Repudiari an poſſit in conſcientia per debitorem in præiudicium creditorum, diſc.55. ſub num.5.

Vbi non eſt adita perindè eſt, ac ſi nullum teſtamentum eſſet conditum, d.36.n.10.

Venientes ab inteſtato illam debent reſtituere vigore clauſulæ codicillaris, *vide* Clauſula codicillaris.

HÆRES.

Agnoſcens hæreditatem ex teſtamento, an & quando recurrere poſſit ad ius obliquum codicillorum, diſc.57. ex num.8.

Vid. Hæreditas.

Fiduciarius vt dicatur quænam requirātur, diſc.46.num.8.

Primo, vt fiduciarius ſit talis, quod de iure inſtitui debuerit, ibid.

Secundo, vt fiducia ſit in tota hæreditate, itaut fiduciarius nullum ius in ea habeat, ibid.

Tertio, vt accedat iuſta cauſa ſimulandi, ſine qua fiducia non admittitur, ibid.

Quarto, vt in teſtamento adſint talia verba, quæ fiduciam præciſè importent, ibid.

Declarationi ipſius fiduciarij, vt deferatur, quid requiratur, diſc.48. num.6.

Vbi non ſit veriſimilis non eſt attendenda, diſc.68.num.6.

Dicitur teſtis à teſtatore probatus, debens cum iuramento illius voluntatem patefacere, diſc.47. num.4.

Ex duobus fiduciarijs diſcordantibus, quinam veniat attendendus, diſcur.44. num.2. & 4.

Qui in executionem ſibi cōmiſſæ voluntatis mandat eius hæredi implementum eius, quod ſibi commiſſum eſt, an cenſeatur eius bona obligaſſe, diſcur.48. per totum.

De circumſtantijs ex quibus conſtet, quod fiduciarius ſuas tantùm partes explere voluerit, num.9. ibid.

Et quando ſecùs, ità vt eius hæreditas teneatur, diſc.48.num.10.

Grauari poteſt per teſtatorē in bonis proprijs, diſc.42.num.9. diſc. 44. ſub num. 6. diſc.48.num.8.

Declara, dummodo grauamen non excedat emolumentum inſtitutionis, diſc.44. num.10.

Quid vbi eſſet grauata vniuerſa hæreditas ipſius hæredis, ita vt eſſet adempta libertas teſtandi, diſc.42. ſub num.10.

Et an ſublata dicatur teſtandi libertas vbi exerceri tantùm poſſit intra certum genus, num.13. ibid.

Declara, vt non ex eo, quod teſtator grauauerit hæredem in bonis proprijs, dicatur captatoriè id egiſſe, diſc.42. ſub num.8. & 9.

Incertus vbi ſit, totum corruit teſtamentum, diſc.22.num.4. diſc.49. num.5.

Fallit fauore piæ cauſæ, diſc.22.n.4.

Vel vbi certificatio aliundè haberi poteſt, diſc.22.n.7. diſc.49. à num.6.

De adminiculis ex quibus certificatio reſultet, diſc.22.num.8.

Quæ certificatio haberi poteſt per probationem naturalem, diſc.46.n.7.

An adhuc legata debeantur, d.22.n.9.

In dubio an pro iſto, vel legatario ſit reſpondendum, diſc.44.num.6.

Vocatus poſt mortem vſufructuarij dicitur hæres ab initio, diſc.60.num.2. diſc.21. ex num.12.

Et de effectibus ex hoc reſultantibus, num.12. ibid. *Vid.* Immiſſio.

IDENTITAS.

Schedulæ teſtamentariæ ex quibus conſtare dicatur, diſc.1.num.9.& ſeq diſc.2. à num.3. *Vid.* Schedula, *& vid.* Teſtamẽtum quoad relationem ad ſchedulam.

I

IESVITA.

PRæpoſitus Generalis habet dominiũ, & adminiſtrationem bonorum temporalium, diſc.36. ſub num.8. & 11. circa finem.

Profeſſus habet retentionem, & adminiſtrationem pecuniarum, diſc.36.num.8.

Quid differat à Minoribus obſeruantibus circa incapacitatem, diſc.36.num.8.

Vid. Religioſus. Domus.

ILLEGITIMVS.

Nepos ex eo an dicatur capax ſucceſſionis non obſtante Bulla Piana. *Vid.* Nepos. & Bulla.

Perſona turpis an dicatur ad effectũ querelæ inofficioſi contra fratrem, diſc. 54. num.14. diſc. 61.num.4.

Vid. Alimenta, & *vid.* Filius.

IMPEDITVS.

Contra iſtum non currit tempus, diſc. 72. num.8.

IMMISSIO.

Exceptio nullitatis teſtamenti ob præteritionem iſtam impedit hæredi ſcripto, diſc.58.num.2.

Intellige vbi nullitas conſtaret in continenti, ſecùs vbi ſit dubia, ibid.

Et ſufficit eſſe dubium an intret clauſula codicillaris, necnè, num.5. ibid.

IMPLEMENTVM.

Vid. Adimplementum.

IMPVGNATIO.

Scripturæ, ſeù tituli fieri non poteſt ab eo qui ex eis aliquid obtinuit, diſc. 66. n.4.

Secundæ diſpoſitionis an faciat reuiuiſcere primam, diſc.63.num.3.

Teſtamenti an operetur vt ex eo legata, & alia emolumenta percipi non poſſint, diſc.55.num.2.

Negatiua procederet vbi impugnatio percuteret defectum voluntatis, ſecùs illum ſolemnitatis, ibid.

INCAPAX.

Vid. Prohibens, & Teſtamentum quoad factionem &c.

INCERTITVDO.

Hæredis vitiat totum teſtamentum, diſc. 22.num.4. diſc.49.num.5.

Fallit fauore piæ cauſæ, diſc.22.n.4.

Vel vbi certificatio aliundè haberi poſſet, diſc.22.num.7. diſc.49.ex n.6.

De Adminiculis ex quibus dicta certificatio reſultet, diſc.22.num.8.

Quæ certificatio haberi poteſt per probationem naturalem, diſc.46.n.7.

An adhuc legata debeantur, diſc. 22. num.9.

Piarum diſpoſitionum operatur ad fauorẽ Fabricæ S. Petri, diſc.22.num.6.diſc.23. num.3. diſc.44.num.3.

Amplia, licèt relicta ſint ad nominationem, & electionem certorum executorum, diſc. 23. ſub num.3.

Fallit vbi præcisè ageretur de legato facto ad fauorem pauperum, num.3.ibid. in fine. *Vid.* Confraternitas.

An præceptum teſtatoris quod Fabrica, ſeù alij Superiores non ſe ingerant in legatis pijs, valeat, diſc.45.num.7.

INDIGNITAS.

Nuptiarum contenta in legato dotis tanquam conditio reijcitur, ac ſperni poteſt, diſc.73.num.39.

Ad.

Adimpleui tamen debet conditio nuptiarum, reiecta illa qualitate, ibid.
Quando autem inæquales nuptiæ cõtinere dicantur indignitatem, n.40. ibid.
Impedimentum iuris canonici an cauſare dicatur indignitatem, ità vt conditio ſperni valeat, num.41. ibid.
Quid differat ab inhabilitate, diſc. 73. ſub num.29. *Verſ.* Iſta etenim.

INDVLTVM.

Cardinalitium teſtandi per ſolam ſchedulã priuatam quid operetur, & quid requirat ad validitatem, diſc.6. per tot.
An capiat bona eccleſiaſtica, diſc. 7. num.6.
Vſus talis indulti reſtringi debet ad diſpoſitiones honeſtas, vel pias, non vt extraneis relinquant, diſc.7. ſub num. 6.
Et quatenùs non diſponant, tranſmittunt ad venientes ab inteſtato, ibid.
An deroget diſpoſitioni *Sen. Conſ. Liboniani* contra ſibi adſcribentes in teſtamento, diſc..8. à num.1. ad 11.
Intelligitur diſpenſare cum teſtatore, non cum hærede, aut legatario, diſc. 8. ſub num.5. & ſub num.10.
Pontificium clerico ſæculari conceſſum diſponendi de quibuſcumque bonis etiam eccleſiaſticis, an ſuffragetur ſi poſtea ingrederetur Religionem Hieroſolymitanam, diſc.9. num. 5. & per tot.
Teſtandi concedi ſolitum Religioſis profeſſis quomodo conċipiatur, diſc.9. num.7.
Conceſſum Epiſcopis Regularibus, an debeat continere mentionem Regularitatis, diſc.9. ſub num.7.
Concedi poteſt per M. Magiſtrum de patrimonialibus, non autem de acquiſitis, diſc.9. num.3.
Abſque ſolemnitatibus conceſſum per Papam, an remiſſæ cenſeantur ſolum illæ iuris ciuilis, non autem canonici, diſc. 6. num.2.

INFANS.

Eſt capax cappellaniæ laicalis erectæ ſine auctoritate Ordinarij, diſc.18. num.5.

INFIRMITAS

Mentis quomodo probetur. *vid.* Demẽtia.

INFIRMVS.

An teſtari poſſit ad fauorem medici, diſc. 51. per tot.
Et quid in alijs contractibus, num.2. ibid.
Forma *cap. eum eſſes de teſtam.* procedit ſolum in infirmis, diſc.25. num.20.
Contrarium, ibid. *Vid.* Teſtamentum coram Parocho.

INIVRIA.

Afficiens teſtatorem tanquam ingratus priuatur omni emolumento, diſc.55. nu.4.
Amplia, vt ad id ſufficiant verba contumelioſa, & voces infauſtæ, ibid.

INSTITVTIO.

Clauſula *omni modo meliori* adiecta ipſimet diſpoſitioni operatur titulum inſtitutionis, diſc.59. num.2. diſc.57. num.4.
Secus vbi eſſet generica in fine teſtamenti, diſc.59. num.3.
Ex Statuto *Ianuen.* non eſt neceſſarius titulus inſtitutionis, diſc.69. num.8. *Vid.* Statutum, *verſ.* Lucenſe, ac *verſ.* Senarum.
Facta in certis bonis efficitur vniuerſalis, diſc.41. num.4.
Amplia etiam quod eſſet facta de certis bonis cum dictione taxatiua *tantum* num.5. ibid.
Quid vbi expreſſe teſtator diſponere noluit niſi de certis bonis, an hæres ſcriptus cenſeatur grauatus reſtituere veniẽtibus ab inteſtato, ibid.
In teſtamento ad pias cauſas non requiritur hic titulus, diſc.16. num.4.
Per quæ verba concipi valeat ſeù concepta dicatur, diſc.69. num.3.
Poteſt fieri quibuſcumque verbis etiã ſub nomine legati, ibid.
Vid. Præteritio.

INSTRVMENTVM.

Originale non indiget ſigno notarij d. 66. num.3.
Quomodo præſentetur per mulieres, aut alios impeditos, vt ſeruetur forma Ritus M.C. diſc.12. nu 7. *vid.* Matrix. *vid.* Teſtamentum in Genere *Vid.* ſcriptura, Impugnatio.

INTERDICTVM.

Quorum bonorum non competit contra teſtamentarium licet teſtamentum prætendatur inualidum, diſc.52. num. 21.

INTERPRETATIO.

Legum ciuilium fieri poteſt cum legibus partitarum Hiſpaniarum, diſc. 32. n. 8.
Statutorum, *vid.* Statutum.

INTERROGATIO.

Vid. Teſtamentum *ad Interrogationem, &c.*

IRREGVLARITAS.

Inducitur per Bigamiam, d.72. n.3.

IVDEX.

Laicus an poſſit diſpenſare inhabilem in præiudicium perſonæ Eccleſiaſticæ, diſc. 72. num.10.

IVRA.

Et actiones conſtituunt tertiam ſpeciem bonorum, diſc.42.num.11.

Non veniunt appellatione bonorum ad euitandam nullitatē actus, d.42.n.11.

Neque comprehenduntur appellatione bonorum præſentium, & futurorum, ibid.

IVRAMENTVM.

An reddat irreuocabilem confeſſionem debiti factam in teſtamento, *vid.* Confeſſio.

Fiduciarius debet cum iuramento, teſtatoris voluntatem declarare, diſc.47. nu.4.

Statutum laicale, an, & quando comprehendat actus iuratos, d.29.n.10. d.52.n.16.

IVS.

Ciuile non autem canonicum attenditur in materia ſucceſſionis, diſc.61. num.11.

Speciale quomodo conſideretur ad effectum Bullæ Pianæ contra illegitimos. *vid.* Bulla.

Tertio quæſitum quando poſſit tolli per Principem, *vid* Princeps, *vid* Lex.

IVS ACCRESCENDI.

Eccleſia hęres inſtituta capit omne id quod legatarijs ſine ſolemnitatibus relictum eſt, diſc.17.num.5. diſc.19. num.12.

Inſtitutio facta in certis bonis efficitur vniuerſalis, diſc.41. num.4.

Amplia etiam quod eſſet facta de certis bonis cum dictione taxatiua *tantum* num.5.ibid.

Quid vbi expreſſe teſtator diſponere noluit niſi de certis bonis, an hæres ſcriptus cenſeatur grauatus reſtituere venientibus ab inteſtato, ibid.

Intrat inter executores teſtamentarios, diſc. 45.num.10.diſc.56.num.12.

IVSPATRONATVS.

An veniat ſub reſtitutione fideicommiſſi, diſc.21.num.6.

L

LAICVS.

Eſt capax cappellaniæ erectæ ſine auctoritate ordinarij, diſc.18.num.5.

Princeps concedens legitimationem an ſuffragetur in bonis temporalibus patris clerici, ſi legitimatus eſt laicus, d.54.n.8.

Et quid in bonis Eccleſiaſticus, vel vbi ipſe legitimatus ſit clericus, n.9.ibid.

LEGATARIVS.

Ab executore quomodo differat, diſc.23. num.5.& 6.

Ex quibus dicatur potius agi de legatario, quàm executore, num.6.ibid.

Et e contra, num.8. ibid.

Vbi commodum aliquod tribuitur, cenſetur legatarius, ſecus e contra, diſc. 23. ſub num.6.

Eſt validus teſtis in teſtamēto, d.30. n.14.

In dubio, an pro iſto, vel hærede ſit reſpondendum, diſc.44. num.6.

Tanquam proximior, an interuenire poſſit, diſc.30. num.13. & 15.

LEGATVM.

Ad pias cauſas àn dicatur, vbi contineat opus pium pro cuius implemento pingue emolumentum temporale ſit aſſignatum, diſc.17.& ſeq.

Statuitur regula affirmatiua, diſc. 17. n.3. diſc.28. num.14.

Niſi id geſtum eſſet in fraudem, diſc. 17.num.14.

Quid vbi fiat priuato beneuolo cum aſſertione pietatis, diſc.50. num.3.

Factum conſanguineo pauperi an dicatur factum intuitu ſanguinis, vel pietatis, diſc.18.n.6.d.19.num.3.& ſeq.

Et quid vbi adiectum eſſet quod id fieret pro charitate, & amore Dei, diſc. 19.num.3.& 4.& 6.

De circumſtantijs ob quas in legatario intret ratio pietatis num.10. ibid.

Diſpoſitio de certa ſumma diſtribuenda, non expreſſa cauſa, dicitur pia, diſc. 45.num.4.

Præſertim vbi diſtributio commiſſa ſit Religioſo, ibid.

Vid. Incertitudo.

An poſſit quis illud ſibi adſcribere in aliquo teſtamento, diſc.8. fere per tot. *vid.* Adſcribens.

Confeſſio debiti facta in teſtamento reſoluitur in legatum, diſc.70. num.4.

Dotis cum conditione affirmatiua, vel negatiua nuptiarum quando valeat nec ne. *vid.* Summarium diſc. 73. per tot. *vid.* conditio. *vid.* Tempus Indignitas Conſenſus.

Factum monacho ſub conditione vt Monaſterio non acquiratur, an, cui, & quomodo debeatur, diſc.23. num.2.

Hæredi fiduciario cōmunicatum, & extrinſecus certificatum habetur, ac ſi expreſſe in teſtamento relictum eſſet, d.46.n.5.

In

In certum, ſeu collatum in alienam voluntatem non valet, diſc.45. num.2.
Fallit vbi eſſet pium num.3. ibid.
Libertatis dicitur pium legaliter, non autem ſpiritualiter, diſc.19. num.5.
Mobilium an comprehendat pecuniam numeratam, diſc.22. num.3. remiſſ.
Poteſt relinqui etiam ab inteſtato, d.1.n.8.
Et per relationem ad ſchedulam, n.4. & 8. ibid.
Prò erectione conuentus, quatenus ſequatur derogatio Conſtitutionum, vbi iſta non ſequatur, an ſtatim fiat locus ſubſtitutis, diſc.47.num.14.
Secundum an cenſeatur cumulatiuum, vel ademptiuum, diſc.19.num.2.remiſſ.
Sub onere quod adimpleri non poteſt abſque diſpenſatione, an iſta impetrari debeat per legatarium, diſc.72. num.4.
Summa deſtinata ad opus ſi exuberet, ăn ſit reſtituenda hæredi, diſc.45. num.9.
Et e contra ſi non ſufficiat an ſupplenda ibid.
Vel alia diſpoſitio facta fauore filij quando iſtius vel patris intuitu facta dicatur, diſc.71.num.5.

LEGITIMA.

Deducenda eſt tanquam præcipua in terminis *l.hac AEdictali* diſc.74. num. 20.
Filius(ea excepta)nullum ius conſiderabile habere dicitur in bonis patris morientis, diſc.73.num. 23.
Imo neque reſpectu legitimæ in bonis patris viuentis, ibid.
Quando debeatur duplicata, diſc.11. n.11. remiſſ.
Titulo honorabili inſtitutionis debetur etiam aſcendentibus, diſc. 21. num.9.

LEGITIMATIO.

An ſuffragetur quoad bona exiſtentia extra territorium legitimantis, diſc.54. n. 10.
Negatiua procederet vbi illa fieret ſine conſenſu patris, ibid.
Secus dicto conſenſu accedente, n.11. ibid.
Neque ſuffragaretur diſſentiente alio Principe, in cuius territorio ſunt bona, num. 13. ibid.
Conceſſa per Principem laicum, ſuffragatur etiam in bonis temporalibus patris clerici, ſi legitimatus eſt laicus d.54.n.8.
Quid in bonis Eccleſiaſticis, vel vbi legitimatus ſit clericus, num.9. ibid.
Facta ab inferiori non tollit ius alteri quæſitum, diſc.52.n.6.d.74.n.4.*vid.*Princeps.
Per reſcriptum poteſt fieri etiam quod adſint filij legitimi, diſc.74. n.3.
Per ſubſequens matrimonium quando non habeat locum, diſc.52. num.1.
Sequuta poſt mortem teſtatoris quando de illius voluntate ſequuta dicatur, diſc. 53. num. 2.& ſeq.
Quod ex inſtitutione, vel ſubſtitutione reſultet dicta voluntas, num.3. ibid.
Contr. ſub num. 5.ibid.
Et ex clauſula *omni modo meliori*, num.4.ibid.
Declara dummodo dicta clauſula ſit ſpecialiter adiecta ipſi diſpoſitioni, n.9. ibid.

LEGITIMATVS.

Inſtitui poteſt per patrem, diſc. 52. n.6.
Quid vbi adſit clauſula *ſine præiudicio*, &c. diſc.52. num.7.
Et an hoc pacto dicatur potius diſpenſatus, quam legitimatus, n.7.& 8.ibid.
Amplia vt diſponi poſſit etiam cum filio illegitimo cum conditione, ſi & poſtquam legitimatus fuerit, diſc.53.n.10.
Declara vt pater non poſſit plus relinquere filio legitimato, quam legitimo, diſc.74.num.2.
Intellige in legitimato per oblationem Curiæ, nõ per reſcriptum, d.74. n.5.
Contr. verius num.5.ibid.
Cum non adſit differentia inter dictas ſpecies legitimationis, diſc.74. num. 10.
Declara contrariam opinionem procedere in legitimato in cõcurſu fœminę legitimæ, ſed excluſæ à Statuto, diſc.74. num.15.
Quomodo hæc exceſſiua diſpoſitio ſit reformanda, diſc.74.ex num. 18.
Poſt mortem teſtatoris ex iſtius voluntate eſt capax ſucceſſionis, dictaque voluntas ſufficit præſumpta, diſc.53. num. 2. *vid.* Legitimatio.

L E X.

Ciuilis interpretari poteſt cum legibus Hiſpaniarum, diſc.32.num.8.
Et pro earumdem interpretatione recurritur ad canonicas, & e contra, diſc. 34.num.15.
Quando attendatur in foro canonico, num.7.ibid.
Iſta in materia ſucceſſionis attenditur, non autem canonica, diſc.61. n.11.
De earumdem legum ciuilium hiſtoria, diſc.25. num.21.
Communis attenditur in ſucceſſione clerici,

ci, non Statutum laicale, diſc. 25. n. 12. *vid.* Statutum.

Contr. num. 13. ibid.

Concedens priuilegia innuptis valet, diſc. 73. num. 17.

Medicus ff. de var. & extraor. Crim. procedit in contractibus, non in vltimis voluntatibus, diſc. 51. num. 5. & 7.

Et de ratione ibid.

Papalis obligat abſque requiſito vſus, & acceptationis populorum, diſc. 54. n. 19.

Poſitiua induxit facultatem teſtandi, diſc. 14. n. 16. diſc. 72. n. 12. *Vid.* Facultas.

Si quis conductionis Cilocati procedit in omni materia, diſc 66. num. 4.

LIBERTAS.

Teſtandi quando valeat reſtringi, *vid.* Statutum.

LIBONIANVM, *Vid.* Adſcribens.

LICENTIA, *vid.* FACVLTAS.

LOCA MONTIVM.

Seu iura cartularij S. Georgij Ianuæ, non obſtante morte ciuili continuant in faciem eius, pro quo ſunt deſcripta, diſc. 36. num. 2.

LOCVS.

Vid. Solemnitates Teſtamentum quoad ſolemnitates.

Pius & Eccleſiaſticus ad diuerſos effectus eſſe poteſt, diſc. 18. num. 7.

M

MAIORATVS.

AN reguletur ab ætate, & per naturam, vel à prærogatiua lineæ, diſc. 10. num. 7. in fine remiſſ.

Cur ſæpius erigi ſoleat ab auaris; diſc. 6. ſub num. 9.

MANVTENTIO.

Poſſeſſio ciuiliſſima reſultans ex Statuto continuatiuo apta eſt ad manutentionem, diſc. 27. num. 2.

Non procederet vbi poſſeſſio naturalis per alium ſit apprehenſa, n. 3. ibid.

Niſi tamen Statutum haberet decretum irritans, ibid.

Vel niſi eſſet poſſeſſio merè intruſiua abſque aliquo titulo ſaltim colorato, diſc. 27. ſub num. 3.

Limita vbi hæres ab inteſtato impugnet teſtamentum aduerſus hæredem teſtamentarium, diſc. 27. num. 4.

MARITVS.

An poſſit ad ſui fauorem præſtare conſenſum vxori ſuæ teſtanti, diſc. 31. num. 2. & ſeq. *vid.* Teſtamentum quoad ſolemnitates *vid.* Statutum.

MASCVLINVM.

Quando concipiat fœmininum, d. 52. n. 17.

MATER.

Eſt inſtituenda cum honorabili titulo inſtitutionis, diſc. 21. num. 9.

Et quid in hoc operetur clauſula codicillaris, ibid. *vid.* Vxor, *vid.* Præteritio.

MATRIMONIVM.

Conditio iſtius libertatem reſtringens, an vitiet, vel vitietur, diſc. 73. per tot.

Non reputatur improba vbi percuteret certum genus, intra quod libertas ſit exercibilis, d. 42. ſub n. 13. *Vid.* Conditio.

MATRIX.

Clauſula *actum &c.* quomodo attendi debeat ad effectum matricitatis, d. 65. n. 7.

Dicta clauſula, & teſtes etiam in minutis adijci ſolent, nec infert ad perfectionem, & matricitatem, n. 10. ibid.

Originale imbreuiaturæ lacerari ſolet, ſequuta extenſione, diſc. 65. n. 8 & 24.

Qualis dicatur matrix, de duabus ſcripturis eiuſdem teſtamenti, d. 65. à n. 3. ad 12.

Subſcriptio Notarij denotat matricitatem, num. 6. ibid.

Vel imbreuiatura quando attendatur pro interpretatione prothocolli, vel inſtrumenti, diſc. 65. num. 26.

MEDICVS.

Contrahere nō poteſt cū infirmo, d. 51. n. 2.

Duplicem faciē præſefert infirmo, d. 51. n. 6.

Teſtamentum infirmi ad ipſius fauorem, an teneat, diſc. 51. per tot.

Et ex quibus circumſtantijs ſuſpicio ceſſet, num. 8. ibid.

MERETRIX.

Cenſetur iure prodigi, ideoque adminiſtratio poteſt ei interdici, diſc. 37. num. 2.

Quidquid acquirit ex turpi quæſtu propriū eſt, ac de eo liberè poteſt diſponere, n. 10. ibid.

Vrbis moriens ab inteſtato abſque prole legitima, ſuccedit monaſterium Conuertitarum Vrbis, diſc. 37. num. 1.

Nec habet facultatem teſtandi, ſeù diſponendi inter viuos, niſi certa portione eidem Monaſterio aſſignata, ibid.

Alias Monaſteriū omnia capit perinde, ac ſi ab inteſtato obijſſet, ibid.

An conſtituere poſſit cenſum vitalitium,

tium, diſc. 37. per totum.

MILES.

Hieroſolymitanus eſt inteſtabilis, diſc. 35. num.9 diſc.9 num.4.

Declara id procedere probata profeſſione, ſecus e contra, diſc. 35.num.9.

De facili diſpenſatur ad teſtandum de patrimonialibus per M. Magiſtrum, diſc.28.num.11.

Et gaudet priuilegijs antiquorum militum, num.12.ibid.

Vid. Indultum, *vid.* Religio.

Mutus, & ſurdus an teſtari valeat, diſc.28. num.7.

Sola ſchedula ſine teſtibus ſufficit pro eius teſtamento, diſc.14.num.7 diſc.28.n.6. *vid.* Teſtamentum *Militare vid.* Priuilegium.

MINOR.

An teſtari poſſit ad fauorem curatoris, diſc. 50. num.4.& ſeq.

MINVTA *vid.* Inſtrumentum.

MISSARVM.

Emolumentum exceſſiuum, an dicatur profanum in ipſo exceſſu, diſc.17.num.3. & 4. diſc.18.num.8.

MOBILIVM.

Appellatione, an veniat pecunia numerata, diſc.22.num.3.remiſſ.

MODVS.

Quomodo diſtinguatur à conditione, diſc. 42.num.5.diſc.71.num.4. diſc.72. num. 6.diſc.73.num.35.

MOLESTIAE.

Præceptum de iſtis non dandis, de quibus intelligatur, diſc.71. num.2.

Quodque intelligatur de iniuſtis, & de facto, non de iuſtis, & iudicialibus, ibid.

Vbi adeſſet verborum amplitudo, intelligitur etiam de quacunque moleſtia etiam iudiciali ſub num.2.ibid.

MONASTERIVM.

Conuertitarum Vrbis ſuccedit meretricibus decendentibus ab inteſtato, diſc.37. num.1.

Amplia etiam quod teſtando deceſſerint, vbi certam portionem eidem Monaſterio non aſſignauerint, ibid. *vid.* Meretrix.

MORTIS.

Periculum vbi imminet, ceſſant ſolemnitates teſtamentorum, diſc.30. num.16.

Tempore, & in eadem die, quà quis obijt ſi fuerit factum teſtamentum, an valeat, diſc.4.num.8.

MOTIVA.

Leuia ac parum tuta poteſt Aduocatus deducere pro Iudicibus imperitis, diſc.73. num. 26.

MVLIER.

Clauſula codicillaris non operatur in eius teſtamento, diſc.57.num.6.

Forenſis acquirit ciuilitatem viri, quam etiam vidua retinet, diſc.29. num.5.

Declara id procedere in concernentibus obſequia maritalia, nec non forum, & iudicialia, num.7.ibid.*vid.*Statutum.

Statutum an poſſit illā prohibere, ne teſtetur ſine certis ſolemnitatibus, *vid.*Statutum.

Prohibere poteſt ne teſtetur ad aliorum fauorem, quàm filiorum, d.30.n.6.

Et de ratione ſub num.6.ibid.

Teſtando ſi dixerit, vt circa adminiſtrationem bonorum obuentorum in virum, ſtetur illius declarationi, quomodo ſit intelligenda, diſc.48.num.11. *vid.* Fœmina, *vid.* Vxor.

MVTVS.

Vbi ſit miles, ac etiam ſurdus an teſtari valeat, diſc.28.num.7.

N

NATVRALIS.

Tantum, vel ſpurius, de iure ciuili quis dicatur, diſc.61.num.9.

Et quis de iure Canonico n.10.ibid.

De iure ciuili dicitur ſuſceptus ex cōcubina domi retenta, diſc.61. num.9.

De iure Canonico dicitur ille, qui dici nequeat inceſtuoſus, vel ſacrilegus, diſc. 61. num.10.

Non poteſt habere præter vnciam vbi adſunt legitimi, diſc. 74. n.13.

Conſequi debet alimenta, diſc.46.n.11. diſc.54.num.3.

Etiam quod pater eſſet clericus, d.54. num.3.

Vid. Nepos.

NEPOS.

Ex filio illegitimo eſt capax ſucceſſionis, non obſtante Bulla Piana contra illegitimos; diſc.52.num.4.

Fallit vbi id fieret in fraudem, dictæ Bullæ num. 5. ibid.

Fraus adeſſe diceretur vbi ageretur de infantibus perſonali merito deſtitutis, num.5.ibid.

In dubio tamen hæc fraus non præſu-

mitur, & ex quibus excludatur, diſc 52. num.10.

Quid vbi diſpoſitum ſit cum vinculo fideicommiſſi, & primogeniture, d.52. num. 10.& 13. *vid.* ſucceſſio.

NOBILITAS.

Excludit ſuſpicionem falſitatis, diſc.67.n.5.

NOMINATVS.

An dicatur recognoſcere in auctorem nominantem, vel eum qui dedit facultatem nominandi, diſc. 46. num. 2. diſc. 48. num.3.

NOTARIVS.

Affirmans teſtatorē eſſe ſanæ mentis, eſt attendendus, diſc.39.num.7.diſc.40.n.12. diſc.38. ſub num.2. vbi declaratur, *vid.* Teſtamentum furioſi.

Declarare poteſt dubiam teſtatoris voluntatem d.47. ſub num. 7.

Fides eius vt tollatur, ſuſpiciones debent eſſe vrgentes legis, non autem hominis, diſc.3.num.8.in fine, diſc.4.n.5.in fine.

Identias, ſeu veritas ſchedulæ teſtamentariæ probatur per illius atteſtationem etiā quod rogitus fuerit ſeparatus à ſchedula, diſc.2.n.6.diſc.3.ſub num.2.

Et de ratione ibid.

Quid tamen referat vt illius rogitus ſit inſeparabilis à ſchedula, diſc.2.num.6. & 7. *vid.* Schedula.

Matriculatus an eſſe debeat pro validitate teſtamenti, diſc.33. n. 14.

Signum ipſius non eſt neceſſarium in inſtrumento originali, diſc. 66. num.3.

Subſcriptio ipſius denotat matricitatem, diſc.65.num.6.

Vocato per teſtatorem, vt teſtamentum redigeret in publicam formam, ſi interim teſtator decedat, an dicatur perfecta voluntas, diſc.12.ſub num.15.

NOVITIVS.

An poſſit reuocare teſtamentum conditum ante nouitiatum, diſc.35.num.3.*vid.* Religioſus.

NVLLITAS.

Exceptio nullitatis teſtamenti ob præteritionem impedit hæredi ſcripto immiſſionem, d.ſc.58.n.2.

Intellige vbi nullitas conſtet incontinenti; ſecus vbi eſſet dubia, ibid.

Et ſufficit eſſe dubiam an intret clauſula codicillaris, nec ne n.5.ibid.

Præteritionis, *vid.* Præteritio.

Teſtamenti, an ſanari poſſit per Principem poſt ius quæſitum venientibus ab inteſtato, diſc. 12. num. 10.

Et an ſanetur ob ſuperuentam habilitatem, diſc.63.n.2.& 5.

Quid in hoc differat inhabilitatio voluntaria ab inuoluntaria, ſub n. 5. ibid.

NVMERVS.

Teſtium, *vid.* Teſtis.

NVPTIÆ.

An, & quando prohiberi poſſint, & conditio earum affirmatiua vel negatiua quando ſubſtineatur, *vid.* Summarium diſc.73. per tot. *vid.* Conditio, *vid.* Statutum.

Vid. Indignitas.

O

OBLIGATIO.

Cameralis continet in ventre ſtipulationem pro abſente, diſc. 70. n. 13.

Legum Papalium, *vid.* Lex.

Naturalis an oriatur ex minus perfecta vltima voluntate, diſc. 10. ſub num. 2. & ſeq.

Et an ſit apta ad retentionem num.3. ibid.

De differentia inter legata particularia, & hæreditatem, ibid.

Non reſultat per ſimplicem admonitionem factam à teſtatore, diſc. 23. ſub num.6.

Vid. Voluntas, *vid.* Executor.

OBLIVIO.

Ex quo temporis lapſu inducta dicatur, diſc. 64.num.4.

OBSERVANTIA.

Dat robur, & fidem ſcripturæ informi diſc. 66. num.9.diſc.26. n.10.

Ex quibus dicta obſeruantia deducatur n.11.ibid. *vid.* ſcriptura.

P

PACTVM.

Impoſſibile vitiatur, quod ſequs eſt in conditionibus, diſc.73.n.3.

Viduitatis quid differat à conditione, *vid.* Conditio.

PAPA.

Concedens priuilegium teſtandi abſque ſolemnitatibus, an cenſeatur remiſiſſe ſolemnitates iuris ciuilis, non autem Canonici, diſc.6.num.2.

Leges ipſius, *vid.* Lex.

Po.

Poteſt commutare vltimas voluntates, diſc. 72.num.14.

Præſertim vbi commutatio ſit circa accidentia n.15.ibid.

Seu quando accedit iuſta cauſa, itaut dicatur potius interpretatio, vel ſuppletio, num.16.ibid.

Religioſis an concedat facultatem teſtandi, vel reuocandi teſtamentum iam conditum, diſc.35.n.6.

Voluntas ipſius deſumitur ex ſtylo datariç, diſc.9.n.7. in fine. *Vid.* Princeps.

PAROCHVS.

Vide. Teſtamentum coram Parocho, *vide.* Rector.

PARTVS.

Secto matris ventre detectus non poteſt dici natus, diſc.11.num.3.

PATER.

Aſſignando bona filijs an illa cenſeatur donaſſe, diſc.63.ſub n.6.*vid.* Aſſignatio.

Ex quibus cenſeatur noluiſſe grauare filios diſc.69.num.9.

Legitimatum inſtituere poteſt, diſc.52.n.6.

Quid vbi adſit clauſula *ſine præiudicio*, num.7. ibid.

Et an hoc pacto dicatur potius diſpenſatus, quàm legitimatus, num.7.& 8. ibid.

Amplia vt diſponere poſſit etiam cum filio illegitimo cum cõditione ſi, & poſtquam legitimatus fuerit, diſc.53.n.10.

Vid. Legitimatio, & Legitimatus.

Poteſt tranſigere pro filijs, diſc.32.n.12.

Præteritus annullat teſtamentum, diſc.57. num.2.diſc.60. n.4.

Quid ſi prædeceſſerit, diſc.60.ſub numer.4. & 5.

Vſufructus ei non quæritur in bonis filij clerici, quæ poſt clericatum deferuntur, diſc.34.num.9.

An deferatur in bonis aduentitijs habentibus vinculum fideicommiſſi, diſc. 52.num.11. remiſſiuè.

Vid. Alimenta, *vid.* Filius.

PATRIA.

Teſtatoris eſt omnibus præferenda in diſtributione eleemoſynæ, diſc.68.n.12.

PATRIA POTESTAS.

De non vſu patriç poteſtatis in Gallia, diſc. 34.num.19. vbi declaratur.

PECVNIA.

An contineatur ſub legato mobilium, diſc. 22.num.3. remiſſiuè. *Vid.* Legatum.

POENA.

Adſcribentis in teſtamento. *Vid.* Adſcribẽs.

Conditio quando dicatur inuitatiua ad lucrum, non autem inductiua pœnæ. *vid.* Conditio.

Ex delicto tertij per innocentem pati non debet, diſc.71. num.4.

Vt incurratur requiritur dolus, & malitia, & quælibet cauſa excuſat, diſc.71. nu.3.

POENITENTIA.

An admittatur in confeſſione debiti facta in teſtamento ità vt poſſit reuocari. *Vid.* Confeſſio.

PERITVS.

Declarans aliquod idioma eſt attendendus, diſc.49.num.3.

PERSONA.

Turpis, an & qualis dicatur reſpectu fratris inſtituentis. *Vid.* Frater.

PIA CAVSA.

An rectè impugnet minus ſolemnem voluntatem, diſc.21.num.5.

Codicillis adimi, vel dari hæreditas an poſſit ipſius fauore. *Vid.* Codicilli.

Defectum voluntatis non ſupplet, diſc. 8. num.6. diſc.11.num.8. diſc.12. num.14. diſc.13.num.5.

Vid. Teſtamentum ad pias cauſas.

Dementiæ ſignum an ceſſet per illius inſtitutionem, diſc.40.num.9. & 11.

Incerta diſpoſitio an ſuſtineatur illius fauore. *Vid.* Incertitudo.

Mediatè vocata an ſit priuilegiata, diſc.28. num.15.

Non reſtituitur aduerſus non impletam conditionem, diſc.73.num.38.

Solemnitatum defectus an attendatur cum alia pia cauſa, diſc.16.num.5. & ſeq.

Trebellianicam an detrahat contra aliam piam cauſam, diſc.20.num.6. 8. & 12.

Veritate naturali actiuè, & paſſiuè regulatur, diſc.20.num.3.

Alia, *vid.* Teſtamentum ad pias cauſas.

PLVRALITAS.

Teſtamentorum non præſumitur, diſc.66. ſub num.8.

PONTIFEX. *Vid.* Papa.

PONTIFICALIA.

Vid. Epiſcopus.

POSSESSIO.

Referenda eſt ad cauſam licitam, diſc. 26. num.12.

Statutum de illa continuanda. *Vid.* Statutũ.

POSSESSOR.

Ex Statuto continuatiuo, an & quando ſit ma-

manutenendus. *vid.* Manutentio.
Vigore vltimæ voluntatis minus perfectæ poteſt ſe tueri excipiendo, cum ex ea oriatur obligatio naturalis, diſc.10. nu. 2. in fine. *Vid.* Obligatio.

POSTHVMVS.

Vid. Præteritio.

PRÆCEPTVM.

De non dando moleſtias, de quibus intelligatur, diſc.71.num.2.
Et quod intelligatur de iniuſtis, & de facto, non de iuſtis, & iudicialibus, ibid.
Vbi adeſt verborum amplitudo, intelligitur etiam de quacumque moleſtia, etiam iudiciali, ſub num 2. ibid.
De non diuidendo quando valeat, diſc.71. num.7.
De non tranſigendo non eſt obligatorium, diſc.71.num.6.& 7.
Quod ſine diſpenſatione impleri non poteſt, an impetrari debeat diſpenſatio, diſc.72.num 4.
Teſtatoris quod Fabrica, ſeù alij Superiores non ſe ingerant in legatis pijs, an valeat, diſc.45. num.7.

PRAESCRIPTIO.

Vid. Statutum, *verſ.* Piſarum in fine.

PRAESVMPTIO.

Correctionis non debet dari, dum in dubio eſt ſemper euitanda, diſc.69.num.6.
Vid. Cancellatio.
Solutionis ex quibus arguatur, diſc.70.nu. 2. remiſſiuè.

PRAETERITIO.

Aſcendentis annullat teſtamentum, diſc. 57. num.2. diſc.60.num.4.
Quid vbi pater præteritus prædeceſſerit, diſc.60. ſub num.4. & 5.
Et quid in hoc differat poſthumus qui prædeceſſerit teſtatori, ibid.
Vid. Mater.
Filiorum an ſit ſignum amentiæ, diſc. 40. num.10.
Fratris inſtituta turpi perſona quando vitiet teſtamentum, diſc.61. per tot.
Vid. Frater.
Nullitas preteritionis impedit hæredi ſcripto immiſſionem, diſc.58.num 2.
Intellige, vbi nullitas conſtet incontinenti, ſecùs vbi eſt dubia, ibid.
Et ſufficit eſſe dubium an intret clauſula codicillaris, necnè, num.5. ibid.
Quando ſanetur per clauſulam codicillarē. *vid.* Clauſula codicillaris.
Vid. Statutum, *verſ.* Ianuen. & *verſ.* Vrbis.

PRETIVM.

Minuitur ex accidentibus peſtis, vel belli, diſc.58.num.4.

PRIMOGENITVRA.

Cur ſæpiùs erigi ſoleat ab auaris, diſcurſ.6. ſub num.9.
Dicitur fideicommiſſum cum ordine delationis ad vnam tantùm perſonam, diſc. 10. ſub num.5.
Fauorabilius eſt quod ſucceſſio reducatur ad formam ipſius, diſc.10. ſub num.5.
Secunda diſpoſitio per quam mandatur vt fideicommiſſum ſimpliciter ordinatum, regulari debeat iuxtà ordinem primogenituræ, an importet nouam diſpoſitionem, vel declarationem, diſc.10.n.5.
Solemnitas ſtatutaria non requiritur in diſpoſitis pro illius erectione, diſc.43. n.2.

PRINCEPS.

An poſſit reualidare teſtamentum inualidū poſt ius quæſitum venientibus ab inteſtato, diſc.12. num.10.
Ius tertio quæſitum quando poſſit tollere, diſc.12. ſub num.13. diſc.72.num.11. in fine remiſſiuè.
Laicus an poſſit habilitare inhabilem, vel diſpenſationem concedere in præiudiciū Eccleſiæ, vel perſonæ eccleſiaſticæ, diſc. 72.num.10.
Legitimare an poſſit baſtardum poſt factū caſum ſucceſſionis, & ius quæſitum venientibus ab inteſtato, diſc.12.num.13.
Poteſt ſuſpendere, vel ampliare terminum etiam conuentionalem, diſc.72.num 9.
Solemnitatibus teſtamentorum diſpenſare poteſt, diſc. 12. num.8.
Imo derogare vltimis voluntatibus, diſc.72. num.13.
Vid. Papa. Diſpenſatio.

PRIVILEGIVM.

Militare an competat militibus noſtri temporis, diſc.28.num.3.
Quoad effectum teſtandi ſine ſolemnitatibus, ſine dubio habet locum, ſub num.3. ibid.
Et de ratione, num.4. ibid.
Quæ propriè dicantur priuilegia militaria, diſc.28.num.5. *Vid.* Miles.
Competit Cardinalibus, diſc.7.num.7.
Piæ cauſæ, *Vid.* Pia cauſa.
Teſtandi conceſſum per Papam abſque ſolemnitatibus, an cenſeatur ſolum remittere ſolemnitates iuris ciuilis, non autem canonici, diſc.6. num.2.

PROBANDI.

Onus cui incumbat, quod diſpoſitio ad fauorem ſpurij adæquet alimenta, diſc.53. num.12.& 13.

Et quod cancellatio fuerit conſulto facta, diſc.65.num.14.& ſeq.

Vid. Cancellatio.

Teſtamenti falſitatem an ſpectet ad venientes ab inteſtato, diſc.6.n.15.& ſeq.

Sanitatem, vel infirmitatem reſpectiuè cui incumbat, diſc.38.num.2.

Vid. Teſtamentum furioſi.

PROBATIO.

Naturalis ſufficit in diſpoſitis ad pias cauſas, diſc.16.n.3. diſc.17. ſub num.1.

Vid. Teſtamentum ad pias cauſas.

Amplia, id procedere in quacumque diſpoſitione vbi non agatur de probanda ſubſtantia vltimæ voluntatis, ſed eã declaranda, diſc.46.num.6.diſc.25. ſub num.5. diſc.10. num.4. diſc.47. num.8. diſc.48.num.5.

Intellige vbi verè voluntas eſſet ambigũa, ſecùs ſi clara cum tunc diceretur noua diſpoſitio, ibid.

Diſtingue ad hunc effectum plures caſus de quibus, diſc.46. ex num.7.

Vbi perſona hæredis non eſt benè explicata, certificatio ipſius haberi poteſt per probationem naturalem, nu.7. ibid.

Vid. Hæres, *verſ.* Incertus.

Super identitate, ſeù veritate ſchedulę quomodo debeat eſſe, *Vid.* Schedula.

Teſtamenti an reſultet ex confeſſione venientium ab inteſtato, diſc.66.num.5.

PROCVRATOR.

Solemnitas teſtamenti an per iſtum explicari poſſit, diſc.12.num.11.

PROFESSIO.

Militis defuncti quomodo probetur ad effectum inteſtabilitatis, diſcurſ.9.num.3. remiſſiuè.

Teſtamentum Religioſi an recipiat perfectionem à die profeſſionis, vel à die mortis naturalis. *Vid.* Religioſus, *verſ.* Teſtamentum.

PROHIBENS.

Aliquẽ teſtari dicitur indignus vt ex iſtius iudicio aliquod emolumẽtum obtineat, diſc.55.num.3.

Amplia id procedere etiam ſi prohibitus teſtari, teſtatus, vel inteſtatus fuerit, ibid. *Vid.* Statutum.

PROHIBITVS.

Alienare eſt prohibitus confiteri, diſc. 48. num.4.

PROXIMIOR.

Requiſitus per Statutum, non ſufficit ſi interueniant remotiores, diſc.30.num. 12. *Vid.* Statutum, *verſ.* Reſtringens.

Legatarius an dicatur ità intereſſatus, vt non poſſit interuenire tanquam proximior, diſc.30. num.13. & 15.

PVBLICATIO.

Teſtamenti an requirat citationem venientium ab inteſtato, diſc. 4.num.9.

Requiritur vbi ageretur de teſtamento per viam priuatam, ſecùs vbi cum interuentu Notarij, ibid.

Et an eadẽ citatio requiratur in apertione ſchedulæ teſtamentariæ, diſc.2. ſub num.5.

Q

QVÆRELA.

INofficioſi teſtamenti non habet locum in teſtamento clerici, diſc.21.num.10. diſc.68. num.12.

Contrarium, num.13.& ſeq. ibid.

Quando habeat locum in teſtamento fratris inſtituentis perſonam turpem, diſc.61. per tot. *Vid.* Frater.

Habet locum in teſtamento militis, diſc.61. num.13.

R

RECOGNITIO.

PER comparationem. *Vide*. Comparatio.

Schedulæ quando fieri debeat. *Vid.* Schedula, *verſ.* Recognoſci.

Scripturæ non ſufficit quod fiat per teſtes habentes notam manum, diſc.6.ſub n.6.

Declara, & limita prout *Verb.* Teſtis.

Teſtamenti quomodo ſit facienda, diſc 67.

Et quando ſufficiant teſtes habentes notam manum, num.2. ibid.

De differentia inter recognitionem ſcripturæ publicæ, & priuatæ, num. 3. ibid.

Probata ſubſtantia teſtamẽti in genere facilius admittitur probatio identitatis, diſc.67.num.10.

RECTOR.

Eccleſiæ an poſſit ſibi adſcribere in teſtamento, diſc.8. num.10.

REGVLA.

Qui eam pro ſe habet dicitur habere intẽtionem fundatam donec exaduerſo probetur limitatio, diſc. 10. ſub num. 6.

Et ſufficit offuſcare probationem limitationis, diſc. 39. num. 6.

RELATIO.

Periti ſuper aliquo idiomate eſt attendenda, diſc. 47. num. 3.

RELIGIO.

Hieroſolymitana an faciat ſpolium de patrimonialibus, diſc. 9. num. 2.

Societatis Ieſu quid differat à Religione Minorum obſeruantium circa incapacitatem, diſc. 36. num. 8.

Theatinorum eſt ſtrictior illa Minorum, diſc. 56. num. 4.

RELIGIOSVS.

Cui permiſſa ſit aliquorum bonorum adminiſtratio an dare poſſit pecuniam ad cenſum vitalitium, diſc. 37. num. 7.

Et de quibus vſibus intelligatur conceſſa huiuſmodi facultas, diſc. 23. num. 7. diſc. 37. num. 3. in fine.

Cui teſtator ſuam voluntatem communicauit, deferendum eſt, diſc. 46. num. 4.

Prout eiuſdem atteſtationi dum morienti aſſiſteret, diſc. 67 num. 9.

Et in eiuſdem aſſertione circa ſchedulam teſtamentariam penès ipſum conſeruatam, diſc. 2. ſub num. 5. & ſub n. 10.

Executor eſſe non poteſt ſine licentia ſuperioris, diſc. 56. num. 3.

Vt de Religioſo Societatis Ieſu, ibid.

Et de Minoribus obſeruantibus, num. 4. ibidem.

Declara, vt talis facultas exercendi executoriam ſit reuocabilis, diſc. 56. n. 5.

Subdeclara prout num. 5. ibid.

Quid vbi acceſſerit diſpenſatio Apoſtolica, diſc. 56. ſub num. 5. & 6.

De iuſtis cauſis reuocandi dictam licentiam, num. 7. & ſeq. ibid.

Declara principalem cõcluſionem nõ procedere vbi annullarentur actus geſti in præiudicium tertij, diſc. 56. ſub num. 10.

Fallit etiam vbi executoria conſiſteret in nudo facto electionis, ſeù nominationis puellarum, diſc. 56. num. 11.

Vel vbi concerneret pietatem, & actũ charitatiuum abſque mixtura adminiſtrationis bonorum, & pecuniarum, ibid.

Hieroſolymitanus eſt inteſtabilis, diſc. 35. num. 9. diſc. 9. num. 4.

Declara id procedere probata profeſſione, ſecùs è contra, diſc 35. num. 9.

Quando autem miles defunctus dicatur profeſſus ad hunc effectum, diſc. 9. num. 4. remiſſiuè.

M. Magiſter habet facultatem concedendi indultum teſtandi de patrimonialibus, non autem de acquiſitis, diſc. 9. num. 3.

Indultum teſtandi eis conceſſum quomodo concipiatur, diſc. 9. num. 7.

Legatum ei factum ſub conditione, vt Monaſterio non acquiratur, cui nam, & quomodo debeatur, diſc. 23. num. 2.

Profeſſus Societatis Ieſu habet retentionẽ, & adminiſtrationem pecuniarum, diſc. 36. num. 8.

Et Præpoſitus Generalis habet dominium, & adminiſtrationem bonorum temporalium, diſc. 36. ſub num. 8. & 11. circa finem.

Profeſſus inteſtabilis paſſiuè quando dicatur, ne aliquid ad commodum particulare ex teſtamento obtinere valeat, d. 56.

De fraudibus quæ reſultarent diſponendo fauore Religioſorum, nu. 8. ibid.

Et quando in huiuſmodi diſpoſitionibus factis cum Religioſo intret motiuũ violationis ſecreti, diſc. 56. num. 9.

Reuocare teſtamentum non poteſt conditum ante profeſſionem, diſc. 35. num. 2.

Quid de Nouitio, num. 3. ibid.

Declara, vt poſſit declarare eius diſpoſitionem ambiguam, diſc. 35. num. 4. & 5.

Intellige vbi verè eſſet ambigua, ſecùs vbi clara, nulla indigens declaratione, ſub num. 5. ibid. *vid.* Papa.

Teſtamentum ipſius an recipiat perfectionem à die profeſſionis, vel à die mortis naturalis præſertim ad effectum caducationis per mortem hæredis ante teſtatorem, diſc. 35. num. 7. diſc. 36. n. 5. & 11.

Et quid ad effectum vt fructus percepti poſt emiſſam profeſſionem augeant hæreditatem, diſc. 36. num. 9. & 11.

Et de differentia inter hos diuerſos effectus, num. 11. ibid.

Et quid ſit deferendum declarationi ipſius teſtatoris de quo tempore ſentierit, diſc. 35. ſub num. 7. & 8. diſcurſ. 36. ſub num. 11.

REMISSORIA.

Faciliter conceditur in profanis, diſc. 24. num. 3.

Et quarè non expediat aſſumere illius diſputationes, ſed potiùs ſit annuendum illius conceſſioni, ibid.

RESTITVTIO IN INTEGRVM.

Non datur cum damno, & præiudicio tertij ſubſtituti, diſc.73.num.38.

Piæ cauſæ non datur aduerſùs nõ impletam conditionem, ibid.

RETENTIO.

An peti poſſit à poſſeſſore ex cauſa imperfectæ voluntatis. *Vid.* Voluntas.

REVOCATIO.

Confeſſionis debiti factæ in teſtamento, an & quando fieri valeat. *vid.* Confeſſio.

Facultatis datæ Religioſo exercendi executoriam. *Vid.* Executor.

Teſtamenti non requirit ſolemnitatem, quę requiritur in illius confectione, diſc.31. num.3.

Vid. Teſtamentum quoad reuocationem, *vid.* Religioſus.

REVS.

Illi ſufficit offuſcare, dubiamque reddere probationem actoris, diſc.6. ſub num.5.

Quando debeat concludenter probare ſuam exceptionem, num.15. ibid.

ROGITVS.

Notarij inſeparabilis à ſchedula, iuxtà cautelam *Fulgoſij* quid operetur, diſcur.2. num.6. & 7.

Sufficit vt ſit in dorſo folij inuoluentis abſque eo, quod ſit in ipſa ſcriptura continente diſpoſitionem, diſc.2. num.9.

Et de ratione, ſub num.9. ibid.

Vid. Schedula.

S

SANITAS.

Mentis. *Vid.* Teſtamentum furioſi.

SCHEDVLA.

Ex quibus conſtare dicatur de ipſius veritate, & identitate, diſc.1.ex num.9.diſc. 2. à num.3.

Debet eſſe ità concludens, vt poſſibilem ſuppoſitionem excludat, diſc.2.n.3.

Contrar. & qualis probatio ſufficiat, num.4. ibid.

Diſtingue plures ſchedularum ſpecies ad hunc effectum identitatis, diſc.2.n.5.

Vbi teſtator de ſe illam confecit, nec teſtibus oſtendit, ſed dixit eſſe penès tertium, tunc plena probatio requiritur, diſc.2. ſub num.5.

Amplia, vt iſto caſu ſit neceſſaria citatio venientium ab inteſtato, ibid.

Declara, vt aſſertio eiuſdem tertij penès quem dixit eſſe ſchedulam, iunctis adminiculis, attendatur, diſc.2. ſub n.5.

Vbi accerſito Notario fiat actus publicus ſuper dicto teſtamento, tunc non exigitur rigoroſa probatio, ſub num.5. ibid. diſc.3. ſub num.2.

Diſtinguas vbi rogitus ſit à ſchedula ſeparabilis, necnè, diſc.2. num.6.

Et quid operetur hæc cautela inſeparabilitatis rogitus, num.6. & 7. ibid.

De pluribus circumſtātijs, ſuppoſitionem, vel identitatem redolentibus, diſc. 2. ſub num.10. diſc.3. num.5 & 6. diſc.4. num.4. plenè diſc.5. num.7. diſc 6.nu.9.

Vid. Religioſus.

Recognoſci non debet vbi tradita eſt Notario per inſtrumentum publicum, diſc. 3.num.6.

Quid vbi fiat rogitus ſuper ſchedula, quæ non remaneat penès Notarium, ſed penès teſtatorem, diſc.4. num.2. & ſeq. diſc. 5. ſub num.7.

Vbi pręſertim in ea domo penès quam remanſit, adeſſent intereſſati, diſc.5.ſub num.7.

An ſaltim de Curiæ ſtylo ſufficiat fieri illius recognitio per teſtes habentes notam manum, diſc.6.num.5. diſc.26.n.2.

Regnoſci poteſt per comparationem cum alijs ſcripturis certis, diſc.26.nu.5.

Vid. Teſtis.

Reperta inter ſcripturas teſtatoris non ſufficit pro validitate teſtamenti niſi conſtet de voluntate determinata teſtandi, diſc.6.num.17.

Quando autem dicatur conſtare de tali perfecta voluntate. *Vid.* Teſtamentum ad pias cauſas. Voluntas.

Rogitus ipſius an debeat eſſe inſeparabilis ab ipſa, diſc.2. num.6.

Et quid referat huiuſmodi inſeparabilitas, num.6. & 7. ibid.

Sufficit quod ſit in dorſo folij inuoluentis, abſque eo quod ſit in ſcriptura continente diſpoſitionem, diſc. 2. numer.9.

Et de ratione, ſub num.9. ibid.

Si fuerit factus extra cubiculum teſtatoris, an præſumatur ſchedulæ ſuppoſitio, diſc 2.num.10.

Quia vbi non eſſet benè clauſa, & ſigillata, diſc.5. ſub num.7.

Et quid vbi confecta eſſet ante bieonium, ſeù &c. rogitus, ibid.

Sola in teſtamento militis ſufficit, diſc. 14. num.7. diſc.28. num.6.

Declara prout diſc.28. ſub num.6.

Vid. Teſtamentum militare.

Idemque procedit in teſtamento inter liberos, cum ſola ſine teſtibus ſufficiat, diſc. 14. num.7. diſc.26. ſub num.5. & 7. diſc.27. num.6.

Quid in teſtamento Cardinalium teſtantium in vim Indulti Apoſtolici, *vid.* Teſtamentum Cardinalium &c.

Et quid in diſpoſitionibus ad pias cauſas, *vid.* Teſtamentum ad pias cauſas.

Subſcriptio teſtatoris, & teſtium in dorſo ipſius ſchedulæ an requiratur, diſcurſ.2. num.8. diſc.3. num.4. diſc.5. num.14.

Et defectus ſubſcriptionis quid operetur, diſc.3. num.5.

Vid. Subſcriptio.

SCRIPTOR.

Teſtamenti eſt bonus interpres pro declaratione voluntatis ambiguæ, diſc.47. ſub num.7.

SCRIPTVRA.

Comparata conuincit de falſo teſtes deponentes vidiſſe ſcribere, diſc.6. ſub num.8.

Huiuſmodi recognitio per comparationem facilius admittitur vbi agatur de re modici præiudicij, num.14. ibid.

Et quid differat à depoſitione teſtium habentium notam manum, diſc.6. num.8. *vid.* Teſtis.

Continere poteſt, licèt vnica, plures, diuerſoſque contractus, diſc.70. num.14.

Duplex vbi reperiatur, qualis dicatur matrix, diſc.65. ex num.4.

Informis robur accipit ex obſeruantia, diſc. 26. num.10. diſc.66. num.9.

Ex quibus autem dicta obſeruantia deducatur, diſc.26. num.11.

Et ex quibus adminiculis ſcriptura informis teſtamenti attendatur, diſc. 66. num.8.

Non exiſtentia originalis inter ſcripturas, & prothocolla Notarij, non præiudicat veritati inſtrumenti, diſc.66. num.10.

Originalis imbreuiaturæ lacerari ſolet ſequuta extenſione, diſc.65. num.8. & 24.

Subſcripta per aliquem habetur, ac ſi ab eodem ſcripta fuiſſet, diſc.4. ſub num.6.

An neceſſario requirat ſubſcriptionẽ, diſc.75. num.12.

Et an ſufficiat pro teſtamento ad pias cauſas. *Vid.* Teſtamentum ad pias cauſas. Subſcriptio. Matrix.

SIMVLATIO.

Perſonarum an ſit prohibita, diſcur.36. numer.3.

SOLEMNITAS.

Requiritur vbi agatur de noua diſpoſitione conceſſiua, vel ademptiua, ſecùs vbi agatur de declaratione prioris voluntatis ambiguæ, diſc.10. num.4. diſc.47. nu. 8. diſc.48. num.5.

Amplia, vt hoc ſecundo caſu ſufficiat probatio naturalis etiam imperfecta per teſtes ſingulares, vel adminicula, diſc.10. num.4.

Requiſita ad certum effectum, ſi habeatur talis effectus, non attenditur illius defectus, diſc.12. num.12.

Statutaria non requiritur in diſpoſitionibus factis pro erectione primogenituræ, ſeù aliàs fauore agnationis, diſcurſ.43. num.2.

Vid. Teſtamentum quoad ſolemnitates.

SOLVTIO.

Præſumpta ex quibus arguatur, diſc.70. nu. 2. remiſſiuè.

SPOLIVM.

Clericorum vbi tractetur, diſc.77. num.1.

Epiſcoporũ quomodo practicetur per Camerales, diſc.77. num.12.

Religio Hieroſolymitana an illud faciat de patrimonialibus, diſc.9. num.2.

SPVRIVS.

Diſpoſitio facta ad eius fauorem an cenſeatur adæquare alimentis, & cui incumbat onus probandi adæquationem, diſc.53. num.12. & 13. *vid.* Filius.

STATVTVM.

Aſſiſtenſe prohibens mulierem teſtari ſine ſolemnitatibus, conuenit etiam mulieri foren ſi, diſc.29. num.6.

Contrar. verius, num.7. ibid.

Conditum à Ciuitate recognoſcente ſuperiorem, an requirat confirmationem in forma ſpecifica, vel ſufficiat in forma communi, diſc.30. num.9.

Contra ius non poteſt condi per Ciuitates ſubditas, diſc.30. num.10.

De continuanda poſſeſſione eſt aptum ad manutentionem, diſc.27. num.2.

Non procederet vbi poſſeſſio naturalis per alium ſit appræhenſa, num.3. ibid.

Niſi tamen Statutum haberet decretũ irritans, ibid.

Vel

Vel niſi eſſet poſſeſſio merè intruſiua, abſque aliquo titulo ſaltim colorato, diſc. 27. ſub num. 3.

Limita vbi hæres ab inteſtato impugnet teſtamentum aduerſus hæredem teſtamentarium, diſc. 27. num. 4.

Excluſiuum fœminarum propter maſculos eſt iuri conforme, diſc. 25. num. 12.

Admittens tantũ fœminas nuptas, vel innuptas, an valeat, diſc. 73. ſub num. 29.

An illud excluſiuum operetur in bonis extra territorium, diſc. 48. num. 11. in fine remiſſiuè.

Ianuen. ſaluat teſtamentum à nullitate oriente ex defectu præteritionis, diſcur. 60. num. 7.

Sed loco nullitatis ſuccedit falcidia in omnibus, ibid.

Non requirit titulum inſtitutionis, diſc. 69. num. 8.

Interpræstari debet ne repræhendi mereatur, diſc. 32. num. 5.

Et illud vnius loci interpræstari poteſt cum alijs locorum adiacentium, diſc. 30. num. 17. diſc. 32. num. 8.

Declara, vt illius interpræstatio reſpiciat petitorium, nec attenditur in poſſeſſorio, diſc. 52. num. 21.

Laicale, an & quando comprænhendat actus iuratos, diſc. 29. num. 10. diſc. 52. nu. 16.

Non attenditur in ſucceſſione clerici, ſed ordo iuris communis, diſc. 25. n. 12.

Contrar. verius, num. 13. ibid.

Et vbi tenẽda eſſet prima opinio ceſſat vbi conſtaret de diuerſa voluntate morientis, diſc. 25. num. 14.

Lucenſe quod co dicilli fieri valeant coram Notario, & duobus teſtibus quãdo procedat, diſc. 10. per tot.

Et an locum habeat vbi in ipſis adimeretur fideicommiſſum in priori teſtamento ordinatum, ibid.

Diſponit, vt quomodocumque diſponatur ſubintelligatur titulus inſtitutionis, diſc. 59. num. 4.

Et quod ſit validum, num. 5. ibid.

Non extenditur etiã vbi concurreret identitas rationis, diſc. 10. ſub num. 6.

Piſarum, & *Plumbini* prohibens virum teſtari, ſeu aliàs diſponere ad fauorem vxoris quomodo intelligatur, diſc. 32. num. 3.

Et an huiuſmodi Statuta procedant ſolum vbi adſunt filij, num. 4. & 7. ibid.

Sunt odioſa, & à iure exorbitantia, diſc. 32. num. 6.

Prohibens mulierem teſtari poſſe ad aliorũ fauorem quàm filiorum valet, diſc. 30. num. 6.

Et de ratione, ſub num. 6. ibid.

Quid vbi prohiberet viro filios habẽti diſponere ad fauorem vxoris, vel ecõtrà, diſc. 30. num. 7. diſc. 32. num. 3.

Et quid vbi mentio filiorum non haberetur, an tale ſtatutum intelligendum eſſet ſolum filijs extantibus, diſc. 32. numer. 4. & 7.

Prohibens, vel demandans nuptias cum certo genere perſonarum, an valeat, diſc. 73. num. 29.

Diſtinguas prout num. 29. ibid. *verſ.* Hinc proindè, & *verſ.* Aut verò.

Data validitate Statuti an excuſent nuptiæ aliàs contractæ de conſenſu patris, diſc. 73. num. 30.

De rationibus quibus dicta Statuta innituntur, diſc. 32. num. 9.

Quid vbi coniux dicat relinquere pro amore Dei, & pro remuneratione meritorum, diſc. 32. num. 10.

Et an ſaltim obliget hæredem in conſcientia, diſc. 32. ſub num. 10.

An præſcriptio ſuffragetur coniugi in quem contra formam Statuti diſpoſitum ſit, num. 11. ibid.

Requirens interuentum proximiorum in teſtamento mulieris non ſufficit ſi interueniant remotiores, diſc. 30. num. 12.

Legatarius an dicatur ità intereſſatus, vt interuenire non debeat tanquam proximior, diſc. 30. num. 13. & 15.

Ceſſarent dictæ ſolemnitates vbi immineret periculum mortis, num. 16. ibid.

An ceſſarẽt vbi ageretur de teſtamento benè, ac prudenter ordinato, diſc. 30. num. 18.

Vir, vel alter cuius conſenſus requiritur, non poteſt iſtum præſtare ad ſui fauorem, diſc. 31. num. 2.

Contrar. verius, num. 4. & 5. ibid.

Præſertim vbi licentia teſtandi non eſt ſpecialis ſuper teſtamento faciendo ad ipſius fauorem, ſed eſt generalis, diſc. 31. ſub num. 4.

Reſtringens libertatem teſtandi an valeat, diſc. 29. & ſeq.

Diſtingue aliquos caſus prout, diſc. 30. num. 6.

Valeret vbi Statutum exigeret ſolum præſentiam, ſecùs vbi conſenſum, diſc. 29. num. 4. diſc. 30. num. 8.

Prohibens teſtari mulierem conuenit forenſi nuptæ in loco Statuti, diſcurſ.29. num.6.

Et quid in caſu conuerſo, nu.14. ibid.

Quid vbi mulier haberet filium, ex primo matrimonio cui præiudicaret inualiditas teſtamenti, num.9. ibid.

Et quid vbi adeſſet iuramentum, diſc. num.10.

Non capit teſtamentum conditum in loco exempto, num.11. ibid.

Quid vbi eſſet inter liberos, diſc.29. num.12.

Non procederet vbi teſtamẽtum eſſet rationabile, diſc.29.num.13.

Senarum ſubintelligit titulum inſtitutionis, diſc.59.num.4.

Spoleti quas ſolemnitates exigat in teſtamẽto mulierum, diſc.30.num.1.

An ſit validum, num.4. & ſeq. ibid.

Diſtingue plures caſus prout num. 6. & ſeq ibid.

Tudertinum ſucceſſionem deferens ſolis agnatis, excluſis cognatis compræhendit etiam ſorores, & neptes ex fratre, vel amitas, diſc.25.num.11.

Vrbis requirit indiſtinctè numerum ſeptem teſtium, neque in eo habet locum forma *cap. cum eſſes*, diſc.11.num.2.

Quod tamen procedit inter ciues, & incolas ſecùs in forenſibus, ibid.

141. diſponens vt præteriri poſſint filiæ dotatæ, vbi pater diſpoſuit in agnatos, de quibus agnatis intelligatur, diſc. 27.num.10.

144. prohibens diſponi per vltimam voluntatem cum filijs naturalibus, & illegitimis pluſquam legitimis, d.52. n.3.

Dicitur bonum, ac rationabile, d.74. num. 8.

Non compræhendit actus inter viuos, diſc.52.num.14.

Conuenit maſculis, non autem fœminis legitimis, diſc.52.num.17.

Non compræhẽdit diſpoſitiones, quæ fiant cum nepotibus ex filio, diſc.52. num.18.

An compræhendat teſtatores forenſes, & quid vbi ſint incolæ Vrbis, nu.19. ibid.

Non ſuffragatur coniunctis forenſibus num.20.ibid.

STIPVLATIO.

Pro abſenti ſemper ineſſe dicitur vbi adeſt obligatio cameralis, diſc.70.num.13.

Teſtamenti reſeruata per teſtatorem, an dicatur concernere perfectionem voluntatis, diſc.12 ſub num.15.

SVBSCRIPTIO.

Notarij denotat matricitatem, d.65.n.6.

Scripturæ operatur, ac ſi ab eodem ſubſcribente eſſet conſcripta, diſc.4.ſub n.6.

Specialis teſtatoris, an faciat ceſſare diſpoſitionem *Liboniani*, diſc.8. num.13.

Et quando ad hunc effectum dicatur ſubſcriptio ſpecialis, num.14.ibid.

Et quando dicatur generalis, diſc. 8. num.15.

De ratione ob quam deſideratur ſubſcriptio ſpecialis, num.16.ibid.

Suprainſcriptio inducit approbationem ſcripturæ, diſc.66.n.7.

Teſtatoris, & teſtium, an requiratur in dorſo ſchedulæ teſtamentariæ, diſc.2.num.8. diſc.3.n.4.diſc 5.n.14.

Et defectus ſubſcriptionis quid operetur, diſc.3.num.5.

Teſtatoris an requiratur in teſtamento inter liberos, diſc.75.n.4.,10. & 12.

Quid referat vbi in teſtamento adſit cancellatio, diſc.65.ſub n.17.

Teſtium dicitur approbare acta per Notarium, diſc.39.n.8.& 14.

SVBSTITVTIO.

Reciproca non continet grauamen vel inæqualitatem inter filios, diſc.75.n.19.

SVCCESSIO.

Clerici non attendit quid diſponet Statutum laicale, diſc.25.num.12.

Contr. verius n.13.ibid.

Vbi tenenda ſit prima opinio ceſſat, vbi conſtat de diuerſa morientis voluntate, diſc.25.num.14.

Ius ciuile non autem canonicum attenditur in hac materia, diſc.61. num.11.

Nepos ex filio illegitimo, an ſit capax ſucceſſionis non obſtante Bulla Piana contra illegitimos, *vid.* Nepos.

Nepotum, ex fratribus an ſit in capita, vel in ſtirpes, diſc.60.num.2.

Et quid attento Statuto *Ianuen.*n. 8. ibid.

Vxoris defertur viro in defectum coniunctorum intra decimum gradum, & è contra, diſc.32.ſub num.4.*vid.*Meretrix. *Vid.* Statuto.

SVGGESTIO.

An, & quando inualidet teſtamentum, *vid.* Teſtamentũ quoad *Interrogationem, &c.*

SVPPOSITIO, *vid.* Schedula.

TEM-

T

TEMPVS.

Decennij lapſus, àn inducat præſumptionem reuocationis teſtamenti, diſc.7.num.3.diſc.64.n 2.
Incertum an ſubſtineatur in legato dotis, diſc.73.num.15.
Vbi conditio collata ſit in tempus mortis teſtatoris ſubſtinetur, diſc.73.n.18.
Secus vbi eſſet collata in tempus, vel caſum mortis alicuius tertij ibid.
Declara prout ſub num. 8, ibid. *verſ.* Verum.
Limitatum ad certam ætatem an valeat in eodem legato dotis, diſc.73.num. 19.
Negatiua procederet vbi tempus adeo ſit incongruum, vt in fraudem legis adiectum videatur, ſub num.19 ibid. *verſ.* Quare poſita.
Quando autem tempus ratione nimiæ accelerationis, vel tarditatis dicatur incongruum ſub num.19.ibid. *verſ.* Quare poſita.
Non currit impedito, diſc.72. num.8.
Quomodo diſpoſitioni adiectum cenſeatur, diſc.45.num.5.
Teſtamentum inter liberos, àn illud requirat, diſc.75.num.5.10.& 11.

TERMINVS.

Præfixus vbi expirauerit, quando adimplementum attendatur, diſc.72.num.2.*vid.* Princeps.

TESTAMENTVM in genere.

Apud quas nationes prohibita eſſet factio teſtamenti, diſc 30.ſub num.5.
Cauſa validitatis teſtamenti, eſt indiuidua, tractanda in foro hæredis, diſc.40.n.4.
Clerici non ſubiacet quærelę inofficioſi, diſc.21.n.10.d.68.n.12.
Contr. verius num.13.& ſeq.ibid.
An capiat bona Eccleſiaſtica, diſc. 7. num.5.& ſeq.
Vid. Teſtamentum filij familias.
Conditum tempore inhabili, an reualidetur per ſuperuentam habilitatem, diſc. 63.num.2.& 5.
Et quid in hoc differat inhabilitatio inuoluntaria, & voluntaria, ſub num.5. ibid.
Contractus an in eo fieri valeant, diſc.70. num.13.& 15.
Et quot teſtes ſint neceſſarij, num.13. ibid.
Copia ipſius, àn probet contra tertium non extrahentem, diſc.66.n.7.
Coram vno deputato conditum, habetur, ac ſi confectum eſſet coram ipſo Senatu, diſc.12.num.16.
Decennij lapſus an faciat illud euaneſcere, diſc.7.num.3.
Declarari quomodo poſſit, *vid.* Voluntas.
De teſtamento apud acta iudicij, diſc. 12. num. 6.
Duplex eiuſdẽ tenoris vbi reperiatur, quod nam dicatur matrix, ſeù originale, diſc. 65. ex num.1.ad 12.
Iſta pluralitas teſtamentorum non præſumitur, diſc.66. ſub n. 8.
Exequi non poteſt viuo teſtatore, diſc. 46. num.3.
Facultas teſtandi proueuit à iure poſitiuo, non autem naturali, vel gentium, d.72. num.12.diſc.14.num.16.
Ideoque Princeps derogare poteſt vltimis voluntatibus, diſc.72.n.13.
Et Fortius in fideicommiſſis, ibid.
Vſus teſtandi inoleuit quando lex ciuilis inuenta, ac vſu recepta eſt, diſc.14. num.16. in fine, *Vid.* Facultas.
Hæredis incertitudo, an & quando illud vitiet, *vid. Incertitudo*.
Idem eſt illud non eſſe conditum, vel hæredem in eo ſcriptum non adire, diſc.36. num.10.
Impugnans illud an legata, ſeu alia emolumenta poſſit ex eo percipere, diſc. 55. num.2.
Negatiua procederet vbi impugnatio percuteret defectum voluntatis ſecus illum ſolemnitatis, ibid.
Indiuiduum dicitur, ac perficitur in vltimo actu, ſeu momento, diſc. 16. n. 10.
Informe, *vid.* Scriptura.
Iracundię calore conditum, an valeat, diſc. 60.n.9.remiſſione, *vid.* Furioſus.
Minoris ad fauorẽ curatoris, vel eius vxoris, àn valeat, diſc.4.num.5.
Num valeat ſi ſit conditum eadem die mortis præſertim diluculo, diſc. 4. n.8.
Prohibens aliquem teſtamentum condere dicitur indignus, vt ex iſtius iudicio aliqui obtineat, diſc.55.num.3.
Amplia etiam ſi prohibitus teſtari, teſtatus vel non teſtatus fuerit, ibid.
Religioſi, *vid.* Religioſus.
Stipulatio ipſius reſeruata ad aliquem diem

An dicatur concernere perfectionem voluntatis, diſc.12.ſub n.15.
Sufficit fieri iuxta ſolemnitates loci, in quo celebratur, etiam quoad bona exiſtentia in alieno territorio, diſc.1.num.7.diſc. 11.num.6.
Tempore peſtis conditum ſufficit eſſe factum cum quinque teſtibus, diſc.27.n.5.
Vid. Adſcribens.
Venientes ab inteſtato an probare debeant illius falſitatem, diſc.6.num.15.& ſeq.
Et ſi fateantur illud adeſſe, an probent illius veritatem, diſc.66.num.5.
Vid. Statutum. Publicatio. Diſpoſitio.

TESTAMENTVM

Ad interrogationem, & ſuggeſtionem &c.
Regulariter teſtamentum ad ſuggeſtionem eſt inualidum, diſc.33.num.16.
Amplia vt vbi agatur non de primo, ſed de ſecundo reuocatorio primi, tunc ſolæ importunitates ſine dolo ſufficiunt, diſc.33.num.17.
Contr. & quod regula procedat indefinite num.19.& 20.ibid.
Quæ tamen requirantur vt illud ex capite ſuggeſtionis ſit inualidum habes, diſc.33.num.18.
De circumſtantijs inducentibus ſuggeſtiones, diſc.33.num.15.
Et quando non dicantur adeſſe, n.25. & ſeq. ibid.
Declara, vt licitum ſit cum blanditijs, & artibus allicere ad diſponendū ad ſui fauorem, diſc.33.num.23.
Præſertim vbi non agatur de infirmo mortis cogitatione turbato, num. 28. ibid.
De pluribus argumentis ſinceritatem actus redolentibus, ibid.

TESTAMENTVM ad pias cauſas.

Diſpoſitio vt dicatur ad pias cauſas, non attenditur temporale emolumentum quod datur pro celebratione pij operis, diſc.17.num.3.diſc.28.num.14.
Dummodo non ſit factum in fraudem, diſc.17.num.4.
Quid vbi fiat priuato beneuolo cum aſſertione pietatis, diſc.50.num.3.
Epiſcopus quando illud poſſit condere pro morientibus ab inteſtato, d.24. per tot.
Fauor cauſæ piæ ſupplet defectum ſolemnitatum, non autem voluntatis, diſc.8.n.6. diſc.11.num.8.diſc.12. num.14. diſc.13. num.5.
Quando autem voluntas dicatur perfecta vel imperfecta, diſc. 12. num. 15. diſc. 13. num.14. & 16. diſc.15. num.4. diſc. 16.num.9.
Intellige vbi imperfectio voluntatis eſſet circa ipſam piam diſpoſitionem ſecus vbi eſſet in reliqua parte teſtamenti, diſc.13.num.6.diſc.16.ſub num.10.
Contr. diſc.13.num.7.
Si quis dixerit amico velle relinquere Eccleſiæ tot loca montium, an ex hoc dicatur perfecta voluntas ſi accerſito Notario, deceſſerit, diſc.13.num.8.& ſeq.
Libonianum non habet locum in hoc teſtamento, diſc.8.num.10.
Valet enim diſpoſitio licet ab eiuſdem Eccleſiæ Rector conſcripta, diſc.8.n.10.
Omiſſio inſtitutionis hæredis non obſtat in hoc teſtamento, diſc.16.num.4.
Pia diſpoſitio incerta, an ſubſtineatur, & an intrent facultates S. Petri ratione incertitudinis, diſc.22.per tot.
Primum teſtamentum ſolemne ad pias cauſas, non reuocatur per ſecundum pariter ad pias cauſas minus ſolemne, diſc.16.ſub num.5.
Sicut primum perfectum non reuocatur per ſecundum imperfectum, in quo deficiat hæredis inſtitutio, quamuis iſtud dicatur fieri pro anima, ibid.
Priuilegia piæ cauſæ àn procedant vbi ipſa ſit mediate vocata, diſc.28. num. 15.
Priuilegium piæ cauſæ circa defectum ſolemnitatum, an procedat contra aliam piam cauſam, diſc.16.num.5.& ſeq.
Quid differat à teſtamento inter liberos, diſc.75.num.18.
Schedula ſola ſcripta, vel ſubſcripta per teſtatorem ſine teſtibus, atque inter eius ſcripturas reperta, an ſufficiat, diſc. 14. num. 7. & per tot. diſc. 15. num. 2. & per tot.
Quod duo teſtes requirantur in huiuſmodi teſtamentis, diſc.14. num. 13.
Et quidem integri, ac habiles ad concludendum perfectionem naturalem, diſc.14.n.3.in fine.
Contrarium quod imo ſola ſchedula ſufficiat, diſc. 14.num.5.diſc.15.n.2.
Imo ſola probatio naturalis æquipollens duobus teſtibus, diſc.14. num.5.
Declara dumodo conſtet quod illa ſchedula non ſit minuta, ſeu præparatoria ad teſtandum, diſc. 14. num. 10. & ſeq.
Quando autem dicatur præparatoria, vel

vel potius perfecta, diſc. 15. num. 4.

Quid vbi reperiantur duæ ſchedulæ, quarum vna ſit cancellata, & abſque die &c. altera vero eiuſdem tenoris nitida, & ſubſcripta, diſc. 14. num. 11. & 12.

Limita vbi ſchedula imperfectionem redoleret quia ſine anno, loco, menſe, die &c. diſc. 14. num. 13. in fine diſc. 15. n. 4.

Declara vt iſta non ſint neceſſaria, ſed deſeruiant pro contrarijs adminiculis, diſc. 14. ſub num. 14.

Quid vbi hæres ab inteſtato non reclamauerit, patiendo quod pia cauſa declaretur hæres, diſc. 14. num. 15.

Subſtinendum ſine ſolemnitatibus fauore piæ cauſæ, ân ſubſtineatur quoad diſpoſitiones profanas, diſc. 12. num. 4. diſc. 17. num. 5.

De rationibus affirmatiuæ, diſc. 22. num. 5.

Diſtingue prout, diſc. 17. num. 5. & diſc. 19. num. 12.

TESTAMENTVM

Cardinalium, & Indultariorum.

Cardinales quando vigore indulti teſtari valeant per ſolam ſchedulam priuatam abſque ſolemnitatibus, diſc. 6. per tot.

Et an ſufficiat ſola ſchedula, Cardinalis manu ſcripta, vel ſubſcripta ſine alijs teſtibus, num. 2. & ſeq. ibid.

An huiuſmodi diſpoſitio ſufficiat ad reuocationem prioris teſtamenti conditi ad formam iuris cum ſolemnitatibus, diſc. 7. num. 2.

Cardinales in materia teſtamentaria gaudent omnibus priuilegijs militum, diſc. 7. num. 7.

Et vbi habent indultum, non attenduntur ſubtilitates iuris, ſed ſola veritas naturalis, n. 8. ibid.

Indulta Cardinalium teſtandi ân capiant bona Eccleſiaſtica, diſc. 7. num. 6.

Vſus huiuſmodi indultorum reſtringitur ad diſpoſitiones honeſtas, & pias, non vt extraneis relinquant, ſub num. 6. ibid.

Et quatenus non diſponant tranſmittunt ad venientes ab inteſtato, ibid.

An derogent dicta indulta diſpoſitioni *Sen. Conſ. Liboniani* contra ſibi adſcribentes in teſtamento, diſc. 8. â num. 1. ad 11.

Indultum teſtandi quid operetur, diſc. 8. num. 5.

Intellige diſpenſare cum teſtatore, non autem cum hærede, aut legatario, diſc. 8. ſub num. 5. & ſub num. 10.

Pontificium clerico ſæculari conceſſum diſponendi de quibuſcumque bonis etiam Eccleſiaſticis, an ſuffragetur ſi poſt illud ingrediatur religionem Hieroſolymitanam, diſc. 9. n. 5. & per tot.

Concedi ſolitum Religioſis profeſſis quomodo concipiatur, diſc. 9. num. 7.

Conceſſum Epiſcopis Regularibus, an debeat continere mentionem Regularitatis, diſc. 9. ſub num. 7.

TESTAMENTVM coram PAROCHO.

Forma teſtandi coram Parocho, & duobus teſtibus in terris Eccleſię attenditur etiā in profanis, diſc. 25. num. 3.

Hæc forma *cap. cum eſſes* non eſt ſolemnis, ſed probatoria, diſc. 25. num. 15. & ſeq.

In Vrbe, & diſtrictu non ſufficit hæc forma teſtandi, diſc. 33. num. 9.

Quodque hæc forma ſit ſolum admittenda in infirmis, diſc. 25. num. 20.

Contr. ibid.

In teſtamento cœcorum valet hæc forma teſtandi, diſc. 33. num. 6.

Teſtes debent eſſe omnino integri, diſc. 25. num. 4.

Iſtorum tamen defectus ſuppletur ex adminiculis, num. 5. ibid.

Vel ab alijs teſtibus vltra rogatos, diſc. 25. num. 6.

Quod teſtes debeant eſſe rogati, n. 7. ibid.

Declara prout num. 8. ibid.

Fœminæ an dicantur teſtes idonei in hoc teſtamento, diſc. 25. num. 19.

Sine parocho ſufficiunt quatuor ſimplices teſtes, diſc. 25. num. 16.

Sufficit etiam loco parochi, confeſſarius ordinarius, non autem accidentalis, n. 17. & 22. ibid.

De opinione *Botr.* vt neque ſit neceſſarius numerus duorum teſtium, diſc. 25. ſub num. 18.

TESTAMENTVM *quoad factionem actiuam, & paſſiuam*.

Apud quas Nationes prohibita eſſet factio teſtamenti, diſc. 30. ſub num. 5.

Clericus filius familias de iure canonico, & ciuili habet teſtamenti factionem, diſc. 34. n. 3. *vid.* Teſtamentum filij familias.

Epiſcopus quando poſſit condere teſtamentum ad pias cauſas pro morientibus ab inteſtato, diſc. 24. per tot.

Et quod non ſit prohibita huiuſmodi teſtamentorum conſuetudo, num. 5. ibid.

Vid. Epiſcopus.

Facultas teſtandi prouenit à iure poſitiuo, non autem naturali, vel gentium, d.14. num.16.diſc.72.num. 12.

Ideoque Princeps derogare poteſt vltimis voluntatibus, diſc.72. num.13.

Et fortius in fideicommiſſis ibid.

Vſus teſtandi inoleuit quando lex ciuilis inuenta, ac vſu recepta eſt, diſc.14. num.16.in fine.

Furioſus, *vid.* Teſtamentum furioſi.

Impugnans teſtamentum an ex eo legata, aliaque emolumenta percipere valeat, diſc.55.num.2.

Negatiua procederet vbi impugnatio percuteret defectum voluntatis, ſecus illum ſolemnitatis, ibid.

Iniuria afficiens teſtatorem, *vid.* Iniuria.

Miles Hieroſolymitanus eſt inteſtabilis, diſc.9.num.4.diſc.35.num.9.

Declara id procedere probata profeſſione, ſecus, e contra, diſc.35.num.9.

De facili tamen diſpenſatur ad teſtandum de patrimonialibus per M. Magiſtrum, diſc.28.num.11.

Et gaudet priuilegijs antiquorum militum, num.12.ibid.

Miles mutus, & ſurdus, an teſtari valeat, diſc.28.num.7.

Minor, àn teſtari poſſit ad fauorem curatoris, diſc. 50.num.4.& ſeq.

Prohibens aliquem teſtari dicitur indignus vt ex iſtius iudicio aliquid obtineat, diſc. 55.num.3.

Amplia etiam ſi prohibitus teſtari, teſtatus, vel non teſtatus fuerit, ibid. *Vid.* Statutum.

Religioſus profeſſus quando dicatur paſſiue inteſtabilis ne aliquid ad commodum particulare obtinere valeat, diſc.56. per tot.

De fraudibus quæ reſultarent diſponendo fauore Religioſorum, num.8. ibid.

Et quando in huiuſmodi diſpotionibus factis cum Religioſo intret motiuum violationis ſecreti, diſc.56. n.9.

Vid. Religioſus.

Statutum prohibens mulierem teſtari poſſe ad aliorum fauorem, quàm filiorum valet, diſc. 30.num.6.

Et de ratione ſub num.6.ibid.

Quid vbi prohiberet viro filios habenti diſponere ad fauorem vxoris, vel e contra, diſc.30.num.7.diſc.32. num.3.

Et vbi mentio filiorum non haberetur, àn tale ſtatutum intelligendum eſſet ſolum filijs extantibus, diſc.32.nu. 4. & 7.*vid.* Statutum.

TESTAMENTVM filij familias.

Clericus filius familias de iure canonico, & ciuili habet teſtamenti factionem, diſc. 34.num.3.

Contr. ſub num.3. & 4. ibid.

Defenditur prima opinio, num.5.ibid.

Et de ratione num.12.ibid.

Attento tamen iure ciuili, facultas teſtandi non intrat in clericis in minoribus, diſc.34.num.14.

Declara vt pro hac facultate teſtandi ratione clericatus deſiderentur requiſita S.C.T. num.16.ibid.

Protbonotariatus Apoſtolicus àn ſuppleat iſta requiſita, num.17.ibid.

In Vrbe requiſitum ſeruitij non eſt receptum, diſc.34.ſub num.18.

Filij familias inteſtabilitas procedit ex iure ciuili, & de ratione, diſc.34.n.8.

In Gallia teſtari poteſt, diſc.34.n.19.

Teſtamentum inualidè per ipſum conditū, non reconualeſcit ſi deinde efficiatur, ſui iuris, diſc.60.num.6.

Intellige niſi teſtator actum geſſerit perſeuerantis voluntatis, cum ſuis tamen ſolemnitatibus, num.6.ibid.

TESTAMEMTVM Furioſi Dementis, &c.

Inualidum dicitur teſtamentum parentis calore iracundiæ filium, vel coniunctum excludentis, diſc.11.num.4.

Amplia etiam quod eſſet diſpoſitum fauore piæ cauſæ, num.8. ibid.

Quando autem dicatur eſſe conditum calore iracundiæ ad effectum inualiditatis, diſc.11.num.9.diſc.38. per tot.

Teſtamentum dementis an, & quando valeat, diſtingue plures caſus prout, d.38. num.2.diſc.39.num.3. & ſeq.

Et cuinam incumbat onus probandi ſanitatem, vel infirmitatem reſpectiuè, diſc.38.num.2.

Vbi dementia deduceretur ſolum ex verbis, tunc regula eſt pro validitate ſub num. 2. ibid.

Præſertim vbi concurreret aſſertio Notarij, & bene ordinata ſeries diſpoſitionis ibid.

An ex bona ordinatione teſtamenti, ſane-

ſanetur nullitas ratione dementię, diſc. 39.num.17.diſc.40.num.9. & 13.

Vbi quis haberet dilucida interualla, regula eſt pro validitate, actumque impugnanti incumbit onus probandi fuiſſe geſtum tempore dementiæ, diſc. 38. ſub num.2.

Vbi infirmitas ſit iam firmata, & vere teſtator ſit amens, tunc regulariter non tenet, ibid.

Etiam quod diſpoſitio ſit bene ordinata, ibid.

Neque attenditur atteſtatio Notarij de ſanitate, ibid.

Declara vt non omnis alteratio mentis ſufficiat ad reddendum inteſtabilem, diſc.37.ſub num. 17. diſc. 40. num. 7. & ſeq.

De circumſtantijs inferentibus ad mentis infirmitatem, diſc.38.num. 3.

Quomodo teſtes in hac materia ſint attendendi, num.4.ibid.

Sanitas mentis quomodo ſit probanda, vbi infirmitas probata ſit, diſc. 38. num.5.

Datio curatoris an probet mentis infirmitatem, num.6.& 7. ibid.

Quilibet in dubio præſumitur ſanæ mentis, diſc.39.num.5.

Vnde teſtamentario non incumbit probare ſanitatem, ibid.

Notario atteſtanti teſtatorem eſſe ſanæ mentis, creditur,diſc.39.num.7.diſc. 40.num.12.

Et ſubſcriptioni teſtium,diſc.39. n.8.

Et ſubminiſtrationi Sacramentorum num.9.ibid.

Et ex bene regulata diſpoſitione,n.10. ibid.

Excluſio filiorum an ſit ſignum amentiæ, diſc.40.num.10.

An ceſſet ſignum amentiæ vbi ſit inſtituta pia cauſa, diſc.40.num.9.& 11.

De circumſtantijs ponderandis pro ſanitate mentis, diſc.40.n.12.

Teſtamentum validum, & perfectum per ſuperuentum furorem, vel dementiam non irritatur, diſc.41.n.3.

TESTAMENTVM inter liberos.

Sola ſchedula ſine teſtibus ſufficit, diſc. 14. num.7.diſc.26.ſub num.5.& 7. diſc.27. num.6.diſc.75.

Quare non ſubiaceat ſolemnitatibus, diſc.26.ſub n.16.

Imperfectio tamen voluntatis cadit etiam in hoc teſtamento, diſc.26.& n.6. & 15.diſc.75.n.2.& ſeq.

Ex quibus imperfectio deducatur, diſc.75 ex num.4.

Atque intrat diſpoſitio Liboniani, diſc.8.num.7.

An procedat hoc priuilegium vbi inæqualiter diſpoſitum ſit inter liberos, diſc.26.num.17.diſc.27. num.7. & ſeq.

Vid. Subſtitutio.

An ſanet defectum reſultantem à præteritione alicuius filij, diſc.27.num. 8.

Clauſula codicillaris in hoc teſtamento ſubintelligitur, diſc.27.num.9.

An requirat ſubſcriptionem,d.75.n.4. 10.& 12.

Expreſſionem temporis, num. 5. 10. & 11. ibid.

Cuſtodiam in ſcrinio, n.6. & 13. ibid.

De differentia inter hoc teſtamentum, & illud ad pias cauſas, diſc. 75. num.18.

Importare dicitur quamdam diſtributionem inter filios, diſc. 75.

TESTAMENTVM MILITARE.

Miles Hieroſolymitanus eſt inteſtabilis, diſc.9.num.4.diſc.35.num.9.

Declara id procedere probata profeſſione, ſecus e contra, diſc.35 num.9.

De facili diſpenſatur ad teſtandum de patrimonialibus per M.Magiſtrum,diſc. 28.num.11.

Et gaudet priuilegijs antiquorum militum, num. 12.ibid.

Vid. Indultum.

Miles mutus, & ſurdus àn teſtari valeat, diſc.28.num.7.

Priuilegia militaria, àn competant militibus noſtri temporis, diſc.28.n.3.

Quoad effectum teſtandi ſine ſolemnitatibus ſine dubio habet locum, ſub n. 3. ibid.

Et de ratione, num.4. ibid.

Quæ propriè dicantur priuilegia militaria, diſc.28.num.5.

Sola ſchedula ſine teſtibus ſufficit pro eius teſtamento, diſc. 14. num. 7. diſc. 28. num.6.

Dummodo conſtet quod illa fuerit eius manu ſcripta, vel ſubſcripta, redacta ad perfectam voluntatem teſtandi, diſc.28. ſub num.6.

Amplia vt poſſit decedere pro parte inteſtatus, diſc.7.num.9.

Et poteſt dare, & adimere hæredita-

tem codicillis, diſc.20.num. 5. diſc. 21. num.11.diſc.28.num.5.

Non eſt exemptus à querela inofficioſi, diſc.61. n. 13.

Neque à diſpoſitione Liboniani, diſc. 8. num.7.

Neque procederet teſtamentum militare vbi factum eſſet extra Caſtra, d. 28. num.8.

Et quid vbi in Caſtris, num. 9. & 10. ibid.

TESTAMENTVM *quoad Reuocationem.*

Ademptio prioris diſpoſitionis per ſecundam, an ceſſet, ita vt prior reuiuiſcat per impugnationem ſecundæ, d. 63.n.3.

Alienatio inter viuos licet reuocabilis, an inducat receſſum à diſpoſitis in vltima voluntate, diſc.63.num.6.

Aſſignatio bonorum facta à patre filijs, an inducat receſſum à teſtamentaria diſpoſitione, diſc.63.ſub num.6.

Cancellatio contenta in teſtamento, an cenſeatur conſultò facta, adeout importet reuocationem, vel ademptionem, *vid.* Cancellatio.

Declaratio ſuper reuocatione teſtamenti quomodo concipi debeat, diſc. 64. n. 5.

Ex quibus cenſeatur reuocatum, d.7.n.4.

An per lapſum decennij præſumatur reuocatum, diſc.7.n.3.diſc.64. n.2. & 3.

Hæreditas directè relicta Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, an reuocari, ſeu adimi valeat per codicillos fauore alterius piæ cauſæ, d. 20.*vid.*Codicilli.

Per ſecundum teſtamentum inualidum, an cenſeatur reuocatum primum, diſc. 31. ſub num.5.*verſ.*Quò verò.

Religioſus profeſſus non poteſt reuocare teſtamentum conditum ante profeſſionem, diſc.35.num.2.

Quid de nouitio num.3.ibid.

Declara vt poſſit declarare eius diſpoſitionem ambiguam, diſc. 35. num. 4. & 5.

Intellige vbi vere eſſet ambigua, ſecus ſi nulla indigeret declaratione, ſub n. 5. ibid.

Reuocatio teſtamenti quamuis non ſolemnis ad quem effectum ſit conſideranda, diſc.50.n.7.

Secundum teſtamentum etiam imperfectũ attenditur pro declaratione voluntatis reuocandi primum, diſc. 64. num.7.

Non reuocat primum non ſeruata forma derogatoriæ præſcripta in primo d. 76.num.3.

An autem ſufficiat reuocatio generalis, vel debeat eſſe ſpecialis, diſc.76.n.4. & ſeq.

De rationibus ob quas in primo teſtamento apponi ſolent huiuſmodi derogatoriæ, num.6.ibid.

Limita ſeu declara regulam prædictã prout, num.7.& 8. ibid.

Secundum minus ſolemne, an reuocet primum ſolemne, diſc.7.num.2.*Vid.* Teſtamentum ad Pias cauſas.

Teſtamentum conditum calore, iracundiæ an cenſeatur reuocatum per ceſſationem dictæ cauſæ, & ſubſequutam reconciliationem, diſc.64.num 6. *vid.*Furioſus.

TESTAMENTVM, *quoad ſolemnitates.*

Conditum in Regno Sardiniæ cum tribus tantum teſtibus, an ſuſtineatur, diſc.11.num.5.*vid.* Teſtis.

De Conſtitutione Sabaudiæ ſuper forma teſtandi, diſc.12.num.1.

An ſolemnitas d. Conſtitutionis impleri poſſit per procuratorem, n. 3.ibid.

Diſpenſari poſſunt per Principem ſolemnitates teſtamentorum, diſc.12.num.8.

Pontifex concedens priuilegium teſtandi abſq; ſolemnitatibus, ân cenſeatur remiſiſſe ſolemnitates iuris ciuilis, non autem canonici, diſc.6.num.2.

Solemnitas teſtamenti, an explicari poſſit per procuratorem, diſc.12.n.11.

Requiſita in teſtamentis cœcorum an requiratur pro forma præciſa, vel ſufficiat æquipollens, diſc.18. num.3.

Non requiritur in diſpoſitione ad pias cauſas, & quid inter liberos, diſc. 18.n.4. *vid.* Teſtamentum ad pias cauſas.

In reuocatione teſtamenti non requiritur illa quæ requiritur in illius confectione, diſc.31.n.3.

Requiritur vbi agitur de noua diſpoſitione conceſſiua, vel ademptiua, ſecus vbi agatur de declaratione prioris voluntatis ambiguę, diſc. 10. n.4. diſc. 47. num.8.diſc.48.num.5.

Amplia vt hoc ſecundo caſu ſufficiat probatio naturalis, etiam imperfecta per teſtes ſingulares, vel adminicula, diſc. 10.n.4.*vid.*Voluntas.

Sufficit fieri iuxta ſolemnitates loci, in quo celebratur etiam quoad bona extra territorium, diſc.1.num.7.diſc.11.n.6.

Statutum Spoleti quas ſolemnitates exigat

in teſtamento mulierum, diſc.30.n.1.
An ſit validum, num.4.& ſeq. ibid.
Diſtingue plures caſus prout, n. 6. & ſeq. ibid.
Valerent huiuſmodi ſtatuta vbi exigerent ſolum præſentiam, ſecus vbi etiã conſenſum, diſc. 29. num. 4. diſc. 30. num. 8.
Prohibens teſtari mulierem conuenit forenſi nuptæ in loco ſtatuti, diſc. 29. num.6.
Contr. verius, num.7.ibid.
Et quid in caſu conuerſo nu. 14. ibid.
Quid vbi mulier haberet filium ex primo matrimonio, cui præiudicaret inualiditas teſtamenti, num.9.ibid.
Et quid vbi adeſſet iuramentum, d.29. num.10.
Non capit teſtamentum conditum in loco exempto, num.11.ibid.
Quid vbi eſſet inter liberos, diſc.29. num.12.
Non procederet vbi teſtamentum eſſet rationabile, diſc.29.num.13.
Statutum requirens interuentum proximiorum in teſtamento mulieris, non ſufficit interuentus remotiorum, diſc.30. num.12.
Legatarius an dicatur ita intereſſatus, vt interuenire non debeat tanquam proximior, diſc.30.num.13.& 15.
Ceſſarent dictæ ſolemnitates vbi immineret periculum mortis, diſc. 26. ibid.
An ceſſarent vbi ageretur de teſtamẽto bene, ac prudenter ordinato, diſc. 30. num.18.
Vir vel alter, cuius conſenſus requiritur, non poteſt iſtum præſtare ad ſui fauorem, diſc.31.num.2.
Contr. verius, num.4.& 5.ibid.
Præſertim vbi licentia teſtandi non eſt ſpecialis ſuper teſtameto faciendo ad ipſius fauorem, ſed eſt generalis, diſc.31. ſub num.4.
Teſtamentum ſecundum inualidum, an cenſeatur reuocaſſe primum, diſc.31.ſub num.5.*verſ.* Quò verò, *Vid.* Teſtamentum quoad Reuocationem, Teſtamentum ad Pias cauſas.

TESTAMENTVM

Per relationem ad ſchedulam.
An, & quando valeat, & quid requiratur ad validitatem, diſc.1. cum ſeq.
Quod procedat ſolum in legatis, non autem in hæredis inſtitutione, diſc. 1. num.4.
Contr. verius num. 5. ibid. & diſc. 2. num.2.
Amplia etiam vbi relatio eſſet ad ſchedulam non dum confectam, & traditam, ſed conficiendam, & tradendam, diſc.1. num.10.
Amplia vt huiuſmodi relatio ſufficiat pro implicita nuncupatione hæredis ore proprio, diſc.3.ſub num.2.
Amplia etiam quod ſchedula non eſſet ſcripta propria manu, ſed ab altero de ipſius ordine, diſc.3.
Amplia multo magis vbi eſſet diſpoſitum ad fauorem piæ cauſæ, diſc.4. n.7.
Neque deſiderantur ſolemnitates quæ deſiderantur in nuncupatiuis, diſc. 5. num. 14. *vid.* Schedula, *vid.* Adſcribens.

TESTATOR.

An poſſit præcipere ne Fabrica, aut alij ſuperiores ſe ingerant in legatis pijs, diſc. 45.num.7.
An ſanæ mentis dicatur, *vid.* Teſtamentum furioſi, &c.
Poteſt diſponere de bonis proprijs hæredis, eumque in eis grauare, diſc. 42. num. 9. diſc. 44. ſub num. 6. diſc. 48. num.8.
Declara vt grauamen excedere non poſſit commodum inſtitutionis, diſc. 44. num.10.
Quid vbi eſſet grauata vniuerſa hæreditas ipſiuſmet, ita adimendo facultatem teſtandi, diſc.42.ſub n.10.
An dicatur ſublata teſtandi libertas vbi exerceri tantum poſſit intra certum genus, num.13.ibid.
Vid. Facultas.
Subſcribens, *vid.* Adſcribens.
Viuens conueniri non poteſt pro executione ſuæ vltimæ voluntatis, diſc.46. n.4.
Vid. Stipulatio.

TESTIS.

Declaratio voluntatis ambiguæ fieri poteſt per duos teſtes aliaſque probationes naturales, diſc.25.ſub num.5.diſc.10.num. 4.diſc.47.num.8.diſc.48.num.5.diſc.46. n.6.& ſeq.
Secus vbi ageretur de re omnino clara, ibid. *Vid.* Probatio, *Vid.* Fiduciarius.
Defectus teſtium ſuppletur ex adminiculis, diſc.25.n.5.diſc.26.num.5.

Habens notam manum, non ſufficit pro recognitione ſcripturæ, diſc. 6. ſub num.6.

Limita de ſtylo Curiæ, num. 6. circa finem, ibid.

Amplia dictum ſtilum procedere in ſchedulis teſtamentarijs, num.6. in fine, ibid.

Declara ſtylum procedere accedentibus adminiculis, ſine quibus etiam quod agatur de pijs diſpoſitionibus non ſufficiunt, num.7.ibid.

De differentia inter recognitionem per comparationem, & teſtes habentes notam manum, diſc.6.num.8.

Quodque comparatio ſit efficacior altera, ibid.diſc.26.num.5.

In contractu facto in teſtamento, *vid.* Contractus.

In teſtamento ad pias cauſas requiruntur duo teſtes, diſc.14. num. 3.

Et quidem integri, ac habiles, ad concludendam perfectionem naturalem, diſc.14.n.3 in fine.

Contrarium quod imo ſola ſchedula ſufficiat, diſc.14.n.5.diſc.15. num.2.

Vid. Teſtamentum ad pias cauſas.

In teſtamento Cardinalium, an ſufficiat ſola ſchedula ſine teſtibus, diſc. 6. num. 2. & ſeq.

In teſtamento condito tempore peſtis ſufficiunt quinque, diſc.27. n. 5.

In teſtamento coram Parocho debent eſſe omnino integri, diſc.25.num.4.

Vid. Teſtamentum coram Parocho.

In teſtamento inter liberos ſufficit ſola ſchedula ſine teſtibus, diſc. 14.n.7. diſc.26 num.5.& 7.diſc.27.num.6.

Quid vbi inter illos ſit inæqualiter diſpoſitum, diſc.26.num.17.diſc.27.n.7. & ſeq.

In teſtamento militari ſufficit ſola ſchedula ſine teſtibus, diſc. 14. num.7. diſc.28. num.6.

vid. Teſtamentum militare.

In vrbe non eſt recepta forma *cap. cum eſſes*, ſed requiruntur ſeptem teſtes, d.33. num.9.

In Regno Sardiniæ teſtamentum conditum cum tribus teſtibus, an valeat, d.11. num.5.

Legatarius poteſt eſſe in teſtamento, diſc. 30.num.14.

Mendacium ipſius in accidentibus, & leuibus non attenditur, diſc 5.num.10.

Fallit, vbi in eodem teſte aliæ ſuſpiciones concurrerent, ibid.

Poteſt conuinci de falſo per comparationem litterarum, diſc.6.ſub num.8.

Pubes poteſt deponere de ijs quę vidit tempore pupillaris ætatis, diſc. 26. num.4.

Quomodo ſint attendendi circa probationem dementiæ, diſc.38.n.4.

Rogatus cur eſſe debeat in teſtamentis, d. 13.num.15.diſc.25.num.8.

Subſcribendo approbare dicitur acta per Notarium, diſc.39.num.8. & 14.

Suſpectus, an dicatur, ſi depoſuit ad fauorem eius mulieris, cuius deinde ſit effectus maritus, diſc.39. num.14.

Teſtamentarius, an, & quando admittatur contra teſtamentum, diſc. 39. num.14.

Vniuerſitatis, vel Collegij in ijs quæ non concernunt intereſſe ſingulorum, ſed omnium, teſtificari poteſt, d. 14.n.4.

TITVLVS

Inſtitutionis, *vid.* Inſtitutio.

TRANSACTIO.

An obſtet ſucceſſori venienti ex perſona propria, diſc.71.num.8.

Pater poteſt tranſigere pro filijs, diſc. 32. num.12.

Præceptum de non tranſigendo non eſt obligatorium, diſc.71.num.6.& 6.

TREBELLIANICA

An detrahatur per piam cauſam contra aliam piam cauſam, diſc. 20. num.6., 8. & 12.

Non detrahitur quando reſtituitur hæreditas vigore clauſulæ codicillaris, diſc. 57.num.3.diſc.59.num.7.& 8.

Prohiberi poteſt in Codicillis, diſc. 20. num.13.

VARIATIO, *vid.* Electio.

VENIENTES AB INTESTATO

Citari, an debeant in aperitione, & publicatione teſtamenti, diſc.4.num.9.

Affirmatiua procederet vbi ageretur de teſtamento, per viam priuatam ſecus vbi cum interuentu Notarij, ibid.

Et quid in aperitione ſchedulæ teſtamentariæ, diſc.2.ſub num.5.

Grauantur per clauſulam codicillarem reſtituere hæreditatem hæredi ſcripto, diſc.27.ſub n.9.

Et abſque detractione trebellianicæ, diſc.59.n.7. & 8.

Vid. Clauſula codicillaris.

Liboniarum non procedit in ipſis, d.8.n.25.

Dum-

Dummodo tamen adſcriptio non alteret modum inteſtatæ ſucceſſionis, ibid.
Quando ipſis incumbat onus probandi teſtamenti falſitatem, diſc. 6. num. 15. & ſeq.
Si fateantur adeſſe teſtamentum, an probent illius veritatem, diſc. 66. num. 5.

V

VERBVM,

Alius denotat ſimilitudinem, diſc. 68. num. 8.
Charitas quid ſignificet, diſc. 19. num. 4. & 6.
Diſponere quid importet, diſcur. 52. num. 14.
Facultas quid ſignificet, diſcur. 42. numer. 12.
Meſſerſi à teſtatore infirmo prolatum quid operetur, diſc. 5. ſub num. 7.
Minuta indicat voluntatem imperfectam, diſc. 75. ſub num. 2. & 8.
Poſſit Liceat affirmatiue prolatum non inducit neceſſitatem, diſc. 46. ſub num. 7.
Relinquere quid importet, d. 52. num. 14.
Si à teſtatore prolatum quid operetur, diſc. 5. ſub num. 7.
Sobrinos in Hiſpanico idiomate quid ſignificet, diſc. 49. num. 2. & ſeq.
Spectantibus, ſeu *pertinentibus* inducunt voluntatem diſponendi de bonis præſentibus tantum, diſc. 41. n. 2.
Videbitur denotat arbitrium, diſc. 68. num. 9.
Ylas demas tranſlata in latinum quid ſignificet, diſc. 68. num. 8.

VERBA

Non illorum cortex ſed ſubſtantia voluntatis eſt attendenda, diſc. 21. num. 7.
Teſtatoris admonitionem denotantia, non ſunt obligatoria, diſc. 23. num. 6.
Intelligenda ſunt iuxta diſpoſitionem iuris communis, non iuris ſpecialis per diſpenſationem, diſc. 72. num. 5.

VIDVA.

Retinet ciuilitatẽ viri, d. 29. n. 5. *vid.* Vxor.

VIDVITAS.

Conditio viduitatis quoties apponitur per viam conditionis, vitiat contractum, ſecus ſi per viam pacti, diſc. 13. num. 3.
Vid. Conditio, & Summarium d. 73.

VNIO

Plurium Principatuum ſub vno Principe quid operetur, diſc. 34. num. 20.

VOLVNTAS.

Ambigua declarari poteſt per duos teſtes, aliaſque probationes naturales, diſc. 25. ſub num. 5. diſc. 10. num. 4. diſc. 47. nu. 8. diſc. 48. num. 5. diſc. 46. à num. 6.
Secus vbi eſſet clara cum tunc requirerentur debitæ ſolemnitates, ibid.
Amplia vt eadem declaratio fieri poſſit per ipſum Notarium, ſcriptorem teſtamenti, confeſſarium, &c. diſc. 47. ſub num. 7.
Vid. Religioſus.
Captatoria an, & quæ proprie dicatur, & de alijs ad materiam, *Vid.* Captatoria.
Defectus ipſius non ſupplẽtur per piam cauſam, diſc. 8. num. 6. diſc. 11. num. 8. d. 12. num. 4. diſc. 13. num. 5. *Vid.* Teſtamentum ad pias cauſas, & Teſtamentum inter liberos.
Diſpoſitio collata in alterius voluntatem quando ſubſiſtat, diſc. 44. & ſeq.
Diſtingue plures caſus de quibus, diſc. 46. ex num. 7. & diſc. 47. ex num. 2.
Regulariter non tenet, diſc. 24. num. 4. diſc. 47. num. 2.
Fallit in pijs diſpoſitionibus, diſc. 24. num. 6. in fine, diſc. 47. num. 3.
Ex quibus dicatur perfecta, & determinata, diſc. 12. num. 15. diſc. 13. num. 14. & 16. diſc. 15. num. 4. diſc. 16. nu. 9. diſc. 75. *Vid.* Teſtamentum, ad pias cauſas.
Minus perfecta, an producat obligationem naturalem, diſc. 10. ſub num. 2. & ſeq.
Et an ſit apta ad retentionem, num. 3. ibid.
De differentia inter legata particularia, & hæreditatem, ibid. *Vid.* Eccleſia.
Minus ſolemnis an impugnari poſſit per Eccleſiam, diſc. 21. num. 5.
Papæ deſumitur ex ſtylo Datariæ, diſc. 9. num. 7. in fine.
Patris, ſeu teſtatoris ſequutę legitimationis, ex quibus deducatur, *Vid.* Legimimatio.
Quid differat ab arbitrio, diſc. 47. n. 12.
Reuocandi teſtamentum deſumitur etiam ex ſecundo teſtamento nullo, diſc. 64. num. 7.

Vltima non poteſt demandari executioni viuo teſtatore, diſc.46.num.3.

Si à lege communi, vel municipali declaretur inefficax, non obligat neque in conſcientia, diſc.32.ſub num.10.

* VSVSFRVCTVARIVS.

Vocatus poſt mortem iſtius, dicitur hæres ab initio, diſc.21.ex num.12.diſc.60.n.2.

Et de effectibus ex hoc reſultantibus, diſc.21.num.12.

VSVSFRVCTVS

Patri non quæritur in bonis delatis filio poſt clericatum, diſc.34.num.9.

An quæratur in bonis aduentitijs habentibus vinculum fideicommiſſi, diſc.52.num.11.remiſſiuè.

VXOR.

Filij illegitimi comprehenditur ſub Bulla Piana contra illegitimos, diſc.54. num.7.

Forenſis acquirit ciuilitatem viri, quam etiam vidua retinet, diſc.29.num.5.

Declara id procedere in concernentibus obſequia maritalia, nec non forum, & iudicialia, num.7.ibid.

In defectum coniunctorum intra decimum gradum ſuccedit viro, diſc.32.ſub n.4.

Prohiberi, an, & quando poſſit per Statutum ne teſtetur ad aliorum fauorem quàm filiorum, *Vid.* Statutum, & *vid.* Mulier.

FINIS.

PARS II.

HVIVS

NONI LIBRI

DE HAEREDE,

ET

HAEREDITATE.

INDEX
ARGVMENTORVM
IN DISCVRSIBVS
Qui habentur in hoc Lib. IX. Par. II. de Hærede, & Hæreditate.

Diſc. I.
Senogallien. hæreditatis.

An inſtitutus in vſufructu, non dato alio hærede in proprietate, remaneat hæres vniuerſalis, vel potiùs hæreditas debita ſit venientibus ab inteſtato; Et quatenus remaneat hæres, An iure impliciti fideicommiſſi, cenſeatur grauatus eiſdem venientibus ab inteſtato, hæreditatem reſtituere.

Diſc. II.
Firmana hæreditatis.

An inſtitutus hæres in vſufructu, poſt cuius mortem datus ſit hæres in proprietate, dicatur hæres vniuerſalis, qui alteri poſt mortem reſtituere ſit grauatus; Vel potiùs alter dicatur hæres directus ab initio, inſtitutus autem in vſufructu cenſeatur legatarius, ad plures effectus exindè reſultantes, Et præſertim in hac facti ſpecie, ſuper reſtitutione fructuum perceptorum, in caſu contrauentionis.

Diſc. III.
Romana hæred.tatis.

An & quando inſtitutio hæredis in bonis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ, dato alio hærede in reliqua vniuerſitate, dicatur hæres vniuerſalis, vel particularis; Et de duplici hærede, vel duplici hæreditate, àn, & quando detur in eodem defuncto.

Diſc. IV.
Spoletana.

Hæredum appellatione, àn veniant ſolum primi, & immediati, vel etiam ſecundi, ſiuè mediati, & vlteriores.

Diſc. V.
Romana diuiſionis hæreditatis.

Succeſſio teſtamentaria inter nepotes ex duobus fratribus in numero inæquali, quia nempè ex vno fratre ſint tres, vel quattuor, & ex altero vnus, vel duo, àn debeat eſſe in capita, vel in ſtirpes.

Diſc. VI.
Ianuen. hæreditatis.

An æqualitas ordinata per teſtatorem inter hæredes per quotas, ceſſet per ſubſequutam aſſignationem, quam teſtator in codicillis vni cohæredi faciat, Vel potiùs aſſignatio cenſeatur facta, vt cedere debeat in propriam quotam.

Diſc. VII.
Romana redditionis rationum.

De quibus bonis, ac fructibus hæres beneficiatus rationem reddere teneatur; Et præſertim de fructibus induſtrialibus, et quid de nominibus debitorum inexactis; Et àn peremptio, vel amiſſio bonorum, vel iurium vacabilium, ſeù vitalitiorum, cedat damno hæreditatis, vel reſpectiuè damno ipſius hæredis; Et è conuerſo quid de lucro, vel augumento.

Diſc. VIII.
Romana compoſitionis.

Compoſitiones initæ per hæredem cum creditoribus hæreditarijs, vel alijs ius contrà hæreditatem habentibus, àn hæreditario, vel proprio nomine factæ cenſeantur, ad effectum vt commodum ſit hæreditatis, vel è conuerſo ipſius hæredis; Et de conſequenti, àn obligatio hæredis facta cenſeatur

proprio, vel hæreditario nomine, adeoùt competat, vel reſpectiuè ceſſet beneficium inuentarij.

Diſc. IX.

Florentina ſucceſſionis de Franceſchis.

An, & quando hæres in parte, qui hæreditatem integram poſſedit, ac fructus percepit, teneatur cohæredibus poſteà venientibus reſtituere fructus, qui in iudicio petitionis hæreditatis veniant ab initio, etiam ante petitionem; Vel potiùs eos faciat ſuos, ac non teneatur niſi ex tempore petitionis.

Diſc. X.

Viterbien. bonorum.

An, & quandò cohæredes, qui integros fructus bonorum hæreditariorum perceperunt, teneantur ad eorum reſtitutionem ad fauorem cohæredis abſentis, vel aliàs non curantis ſuæ portionis fructus percipere, vel potiùs iſti cenſeantur condonati.

Diſc. XI.

Romana cenſus.

De aditione hæreditatis reſultante ex actibus facti, àn, & quando adeſſe dicatur, necnè, vbi impugnetur per eum, in cuius præiudicium aditio allegetur.

Diſc. XII.

Peruſina aditionis.

Aditio hæreditatis, àn inducatur per enunciatiuas in iudicio factas, quia ibi comparendo quis enuncietur hæres. Et quatenùs ſic, àn adeunti, quamuis maiori, aduersùs aditionem competat reſtitutio in integrum; Et de iſtius reſtitutionis materia.

Diſc. XIII.

Reatina.

Aditio hæreditatis maternæ per filium, àn, & quandò inducta dicatur per retentionem dotium maternarum penès patrem.

Diſc. XIV.

Auenionen. Legati.

An in aditione hæreditatis facta iudicialiter, adhiberi debeant ſolemnitates ſtatutariæ requiſitæ in actibus gerendis per minores, & mulieres; Et quando actus dicatur iudicialis ad hunc effectum.

De inuentarij inualiditate ex defectu ſolemnitatum; Et àn aduersùs huiuſmodi nullitatem, mulieri, vel minori, ſeù alteri competat reſtitutio in integrum, & quandò.

Diſc. XV.

Firmana.

Aditio hæreditatis facta per mulierem maiorem, àn exigat ſolemnitates præſcriptas per Conſtitutionem Ægidianam.

Diſc. XVI.

Romana pecuniaria, ſeù aſſictus.

De Statuto Florentino, circa inductionem aditionis hæreditatis, per ſolam poſſeſſionem domus, aliorumque bonorum à defuncto poſſeſſorum, quomodo, & quando procedat.

Diſc. XVII.

Florentina hæreditatis.

An hæres putatiuus, ob inuentarium non confectum, vel malè, ad aliquid teneatur de proprio ergà hæredem verum, vel ergà creditores hæreditatis, & legatarios.

Diſc. XVIII.

Mutinen. hæreditatis.

Præceptum à teſtatore hæredi iniunctum de non vtendo beneficio inuentarij, an ſit obligatorium, adeoùt adita hæreditate, hæres tali beneficio vti non valeat, vel potiùs ſperni poſſit; Et quatenùs defectus poteſtatis non concurreret, àn, & quandò dicatur adeſſe defectus voluntatis; Et quomodò dicatur conſtare, quod teſtator id voluerit.

Hæres contraueniens voluntati Teſtatoris, atquè nolens eius præceptum adimplere, àn faciat ſuos fructus ex bonis hæreditarijs interim perceptos; Et aliqua de imaginaria ſolutione, ſeù bonorum hæreditariorum appropriatione ſibi ipſi facta.

Diſc. XIX.

Arianen.

An hæredi, quem conſtat inoentarium con-

confeciſſe, illius beneficium ſuffragetur, ſi ipſum inuentarium amiſſum fuerit, & quomodo probetur amiſſio; Et àn iſta probata, obſtet exiſtentia eius copiæ, vel ſumpti, ex quo pateat illud eſſe minus ſolemne.

Diſc. XX.
Romana cenſus.

An, & quando inuentarium dicatur defectiuum, ex eo quod bona, præſertim mobilia, & nomina debitorum diſtinctè deſcripta non ſint, ſed in confuſo, et qualis effectus exindè reſultet; Ac etiam quomodo in iſto caſu, ſtatus hæreditatis firmari valeat, ac æſtimari bona ità in confuſo deſcripta, vbi amplius non extent.

Diſc. XXI.
Romana augment. dotis.

De inuentario defectiuo, & an ex iſto defectu ſit exercibile iudicium executiuum contrà hæredem in perſona, & bonis proprijs.

Diſc. XXII.
Bituntina cenſus.

An ſtatus clericalis, vel æquitas canonica excuſet à præiudicijs reſultantibus ab aditione hæreditatis abſquè beneficio inuentarij; Et præſertim vbi agitur de præiudicio confuſionis propriarũ actionum; Et incidenter de proceſſu executiuo contra hæredem, in perſona, & bonis proprijs.

Diſc. XXIII.
Baren. cenſus.

De conſuetudine Baren. concedente facultatem repudiandi quandocumque hæreditatem, etiam expreſ.è aditam, àn, & quando locum habeat, nec nè.

Diſc. XXIV.
Bononien. hæreditatis de Barberijs.

An Eccleſia, vel Prælatus repudiare poſſit hæreditatem delatam; Et quid vbi etiam adita ſit ex titulo erroneo; Et an reſtitutio fideicommiſſi facta per huiuſmodi hæredem, ità erroneè adeuntem, ac poſteà repudiantem, ſubſtineatur in præiudicium hæredis veri, cui proindè fideicommiſſarius ſit legitimus contradictor.

Diſc. XXV.
Romana pecuniaria.

Hæres beneficiatus ſoluens liberè, & non obtenta cautione, creditoribus poſterioribus primò venientibus, àn, & quando dicatur malè ſoluere, itaùt ad reiteratam ſolutionem de proprio teneatur anterioribus, inuentario non obſtante.

Diſc. XXVI.
Parmen. hæreditatis.

De continuatione poſſeſſionis bonorum defuncti in hæredem ex Statuto, àn, & quandò intret; Et præſertim, àn huiuſmodi Statuta ſuffragentur fœminis à ſucceſſione excluſis ſub certa conditione dotis.

Diſc. XXVII.
Romana euictionis.

De euictione, quæ præſtanda eſt inter cohæredes, bona hæreditaria diuidentes, vel de alio contributo ad æqualitatem ſeruandam; Et de geſtis per hæredem putatiuum, àn, & quando præiudicent hæredi vero.

Diſc. XXVIII.
Maceraten. cenſuum.

De imaginaria ſolutione, ſeù appropriatione bonorum defuncti, quam ſibi ipſi faciat hæres, expreſsè, vel præſumptiuè pro eius credito, quod habeat contrà defunctum; An, & quando, & ad quos effectus intret.

Diſc. XXIX.
Veliternæ pecuniaria.

An aditio hæreditatis delatæ filijs, facta per patrem tanquàm legitimum adminiſtratorem ſine beneficio inuentarij, ipſos filios afficiat, necnè; Et quando eiuſdem aditionis ratificatio ex actibus hæreditarijs per eos factis reſultet; Et quatenùs filij aditionem non approbent, an illa afficiat ipſum patrem in bonis proprijs.

Diſc.

Diſc. XXX.

Beneuentana ſucceſſionis.

An diuiſio facta de bonis alienis, ſubſtineatur, ſi poſteà diuidentes efficiantur hæredes domini eorumdem bonorum; Et de pluribus ad materiam diuiſionis inter hæredes, quomodo facienda ſit, & quatenus erronea, ſeù læſiua detegatur, àn reſcindatur in totum, vel intrare debeat ſuppletio, & quomodo.

Diſc. XXXI.

Lucana collationis.

De collatione inter cohæredes facienda de ijs, quæ citrà titulum hæreditarium à defuncto in eos obuenerunt, et conſequenter de imputatione in propriam portionem, àn, & quando intret; Et in ſpeçie quid de dote, vel dotis augmento.

Diſc. XXXII.

Romana hæreditatis.

An, & quando cohæres, ius, vel actionem habeat ad bona poſſeſſa per cohæredem, pro eius portione, non redditis rationibus de bonis per ipſum habitis, ac diſtractis, ad materiam actionis *familiæ erciſcun. vel commun. diuidundo*, ſeù collationis.

S V M M A

SIVE COMPENDIVM

Eorum, quæ in foro magis practicabilia, continentur hoc Lib. IX. Par. II. de Hærede, & Hæreditate.

INDEX CAVSARVM

Hoc titulo de Hærede,& Hæreditate, ordine alphabetico per Diœceſes diſpoſitus.

A

ARianen., diſc. 19. fol. 53.
Auenionen. legati, diſc. 14. fol. 37.

B

BAren. cenſus, diſc. 23. fol. 67.
Beneuentana ſucceſſionis, diſ. 30. f. 92.
Biſuntina cenſus, diſc. 22. fol. 65.
Bononien. hæreditatis de Barberijs, diſc. 24. fol. 70.

F

FIrmana, diſc. 15. fol. 40.
Hæreditatis, diſc. 2. fol. 4.
Florentina hæreditatis, diſc. 17. fol. 44.
Succeſſionis de Franceſchis, diſc. 9. fol. 22.

I

IAnuen. hæreditatis, diſc. 6. fol. 14.

L

LVcana collationis, diſc. 31. fol. 95.

M

MAceraten. cenſuum, diſc. 28. fol. 82.
Mutinen. hæreditatis, diſc. 18. f. 48.

P

PArmen hæreditatis, diſc. 26. fol. 77.
Peruſina aditionis, diſc. 12. fol. 30.

R

REatina, diſc. 13. fol. 34.
Romana augmenti dotis, diſc. 21. fol. 60.
Cenſus, diſc. 11. fol. 27.
Cenſus, diſc. 20. fol. 55.
Compoſitionis, diſc. 8. fol. 19.
Diuiſionis hæreditatis, diſc. 5. fol. 11
Euictionis, diſc. 27. fol. 80.
Hæreditatis de Guefir, diſc. 3. fol. 6.
Hæreditatis de Riualdis, diſcur. 32. fol. 100.
Pecuniaria, ſeù affictus, diſcur. 16. fol. 42.
Pecuniaria, ſeù redditionis rationum, diſc. 25. fol. 74.
Redditionis rationum, diſc. 7. fol. 16.

S

SEnogallien. hæreditatis, diſcurſ. 1. fol. 1.
Spoletana, diſc. 4. fol. 9.

V

VEliterna pecuniaria, diſcur. 29. fol. 89.
Viterbien. bonorum, diſc. 10. fol. 25.

DE HAEREDE ET HAEREDITATE DISCVRSVS PRIMVS.

SENOGALLIEN. HAEREDITATIS PRO FRANCISCO MASSVCCIO.

Reſponſum pro veritate.

An inſtitutus in vſufructu, non dato alio hærede in proprietate, remaneat hæres vniuerſalis, vel potiùs hæreditas debita ſit venientibus ab inteſtato; Et quatenus remaneat hæres, an iure impliciti fideicommiſſi, cenſeatur grauatus eiſdem venientibus ab inteſtato, hæreditatem reſtituere.

SVMMARIVM.

1 *AN magis congruat apponere inſtitutionem hæredis in principio, vel fine.*
2 *Facti ſeries.*
3 *De quæſtione an inſtitutus in vſufructu, vel re certa, non dato alio hærede ſit hæres vniuerſalis.*
4 *De eius deciſione, & qualis ſit regula.*
5 *Nil refert an ſis vxor, vel alter, ſiue an in vſufructu, vel alia re.*
6 *Quatenus ſit hæres, an cenſeatur grauatus reſtituere venientibus ab inteſtato.*
7 *Defectus poteſtatis in hoc non intrat.*
8 *Quomodo leges intelligi debeant.*
9 *Inſtitutio in reſiduo eſt vniuerſalis.*
10 *Inſtitutio hæredis poteſt hodie fieri per quæcumque verba.*

DISC. I.

OB Notariorum Vrbis, & Status Eccleſiaſtici ſtylum, in teſtamentis, om-
1 nia legata, aliaſque diſpoſitiones præmittendi, in fine autem adijciẽdi hæredis inſtitutionem, cuius oppoſitum (fortè meliùs) ſeruant Notarij in Regno Neapolitano, alijſque partibus, quòd cum hæredis inſtitutio de iure ſit caput teſtamenti, ea præmittitur, aliaque ſubſequuntur; Hinc proindè contingunt quandoque huiuſmodi quæſtiones, quoniam, tam teſtator, quàm Notarius, vel alter teſtamenti ſcriptor, ab alijs diſpoſitionibus defatigati, quandoque obliuiſcuntur adijcere inſtitutionem, vt non ſemel praxis me docuit, prætertim verò in iſto caſu; Siquidem Io. Franciſcus, in-
2 ſtituta hęrede vſufructuaria Iuſtina vxore, quam dixit capere debere vſumfructum à manu hæredis per eum inſtituendi, alijſque pluribus ordinatis legatis, ac factis diſpoſitionibus, quarum exequutionem dicto hæredi inſtituendo commiſit, plura in eum dirigendo, eum ſcribere neglexit; Quare ſequuta eius morte, atque Iuſtina vxore continuante in bonorum poſſeſſione, et fruitione donec vixit, ea quoque defuncta, inter Franciſcum ipſius hæredem, ac venientes ab inteſtato teſtatoris, orta eſt controuerſia ſuper huiuſmodi hæreditatis pertinentia; Atquè ex parte dicti Franciſci pro veritate deſuper conſultus.

Reſpondi, quod licèt iſta apud DD. vi-

videatur vna de magis inuolutis quæſtionibus, quæ in iure habeantur, ob nimiam opinionum varietatem, de qua, 3 poſt antiquiores ab eis plenè relatos, conſtat apud *Menoch. lib. 4. præſ. 141. Mantic. de coniect. lib. 4. tit. 5. Cyriac. contr. 43.*, *Rouit. conſ. 46. & 47. lib. 1. Altograd. conſ. 77. lib. 1. Caſtill. lib. 3. contr. cap. 27. Bellon. iun. de iur. accreſc. cap. 7. quæſt. 7. & 10.*, apud quos habetur examinata quæſtio, an regula, vt fauor hæredis particularis in vſufructu, vel alia re, proueniat à beneficio iuris accreſcendi, vel ex potentia legis, ne contingat aliquem decedere pro parte teſtatum & pro parte inteſtatum; Et conſequenter, an morientis voluntas in hac materia operatiua ſit, necnè; Vel potiùs legis diſpoſitio ei præualeat, adeòut, eo etiam inuito, idem ſequatur effectus.

Nihilominùs, huiuſmodi, ac ſimiles quæſtiones, hodie ſcholis, & academijs 4 reſeruandæ videntur pro iuuenum ingenijs exercendis priuſquam ad practicas concluſiones deueniant (quamuis id malè ſeruetur, quoniam cum damnabiliſſimo vſu, moderni Magiſtri, ſeù Lectores, etiam in Inſtitutionum principijs, deciſionibus, et practicis concluſionibus tyrones imbuere ſtudent, quo nil pernicioſius, nilque damnabilius); In foro etenim, (inhærendo commendabili Curiæ ſtylo abhorrendi, ac reſecandi ſuperfluas diſputationes) recepta eſt pro regula opinio, verè magis communis, et probabilis, vt inſtitutus in vſufructu, vel in re certa, remaneat hæres in vniuerſum, vt patet ex allegatis, quorum plures præſertim *Cyriac. dicta controu. 43. num. 24. cum ſeqq.* loquuntur in ſpecie vxoris inſtitutæ in vſufructu, vndè propterea pro conſueta pragmaticorum ineptia, iſta, 5 et ſimiles auctoritates magnificari ſolēt, vtpotè loquentes in indiuiduo, quod tamen nil referre videtur, cum idem ſit, an ſit vxor, et quicumque alter, dum in iure fauore vxoris aliquid peculiariter ſtatutum non habetur; Prout magnificare ſolent loquentes in ſpecie de vſufructu, vt vltrà *Cyriac.* habetur apud *Bellon. iun. dicta quæſt. 10. num. 20. & Rouit. dicto conſ. 46 & 47. & deciſ. 26. num. 5.*, quod pariter nihil refert, quoniam idem eſt, ſi inſtitutio eſſet in alia re particulari, vt firmatur per *Rotam apud Ottbob. deciſ. 203.* & in alijs eius confirmatorijs.

Conſtituta verò iſta regula, maior quæſtio cadit, an idem inſtitutus in vſufructu, vel re particulari, qui ob vnam vel alteram ex dictis rationibus, alio non dato hærede vniuerſali, efficitur talis, cenſeatur tamen iure impliciti fideicom-6 miſſi grauatus reſtituere hæreditatem venientibus ab inteſtato, necnè; Et ſuper hoc pariter DD. nimium certant, indagando, an adſit dictio taxatiua, vel alia concurrant verba, ſeù adminicula, diuerſam defuncti voluntatem ſuadentia; Et poſito quod concurrerent, an vrgeat defectus poteſtatis, quod ſcilicèt, nec volens poſſit id agere; Alijque ponderant clauſulam codicillarem, ſeù in alijs ſimilibus frigiditatibus immorantur, magnaſque deſuper retexunt quæſtiones pariter pro meo iudicio, ſcholis, et academijs congruas, quoniam verius eſt iſtam eſſe quæſtionem potiùs facti, et voluntatis, quàm iuris, ideoque iuxtà nimium frequenter inſinuatam huiuſmodi quæſtionum naturam, ſeu qualitatem, certa, et determinata regula generalis cuicumque caſui applicabilis dari non poteſt, atque erroneum eſt doctrinas, ac deciſiones vnum caſum ex eius circumſtantijs vno modo determinantes, cuicumque alteri applicare, quoniam ex ſingulorum particularibus circumſtantijs, ac pro facti qualitate deſumenda eſt deciſio, eo modo, quo in fideicommiſſarijs, alijſque voluntatis quæſtionibus habemus.

Atque fabulæ ſpecies videtur aſſumptum, vt ex quadam iuris ciuilis ſubtilitate, ſeu ex legum grammaticalibus ſignificationibus, vel ſubtilibus argumentis 7 induci debeat poteſtatis defectus, quodque inuito moriente, debeat quis eius hæreditatem, ac bona obtinere, cum id ſolùm procedat in ea ſucceſſione, quam lex neceſſariam eſſe voluit, expreſsè adempta morienti poteſtate aliter ſtatuendi, vt (e.g.) habemus in legitima filijs, vel parentibus debita à iure municipali, quandoque etiam aucta ad totum, vt præſertim in mulieribus reſpectu dotis contingere ſolet, ſiue in parente binubo, cum ſimilibus; Aut ex qualitate bonorum in libero commercio non exiſtentium, vt ſunt feuda, & ſimilia; Sed his 8 circumſtantijs ceſſantibus, cum leges ciuiles

uiles

uiles apud nos, potiùs ex populorum recepto vſu ob earum rationabilitatem habeamus iuxtà legalem hiſtoriam pluries inſinuatam, præſertim *ſub tit. de ſeruit. diſc.* 1., adenut in aliquibus partibus, in quibus illæ noſtris moribus adaptatæ non ſint, non fuerint receptæ, vel per contrarias leges municipales abolitæ, vel declaratæ, vt præſertim aduertitur *ſub tit. de ſucceſſ. ab inteſtato diſc.* 1.; Hinc proindè prorſus incongruum videtur, ob pedagogicas potiùs, quàm legales rigoroſas ſignificatinnes verborum, vel ſubtiles inductiones legum, in foro ſtatuere hanc exorbitantiam, ſpernendi morientis voluntatem, quodque eo inuito, vel nolente, alter eius bona obtinere debeat; Et conſeqnenter præcipuæ iudicantis, vel Conſulentis ad veritatem partes eſſe videntur, indagandi morientis voluntatem veriſimilem, adhibendo veram, imò neceſſariam, ſæpiùſque inſinuatam regulam, attendendi potiùs ſubſtantiam voluntatis, quàm verborum formalitatem; Atque vbi hæc aſſiſtat, illam attendere tanquam dominam & Reginam; Ea verò incerta, & ambigua exiſtente, tunc recurrere ad iuris regulas & propoſitiones expreſſas, vel ſaltim à magis communi, atque in foro recepta opinione ſtatutas, quę in hoc propoſito, vt patet ex eiſdem allegatis, et præſertim *ex dicta deciſ. Rotæ apud Otthob. dec.* 203. aſſiſtunt teſtamentario, quamuis in re certa ſcripto, potiùs quàm venientibus ab inteſtato, quos patet teſtatorem non contemplaſſe, neque cordi habuiſſe, dum ad teſtamenti confectionem proceſſit, vndè propterea animum declarauit decedendi teſtatus, non autem inteſtatus; Cumque ergà iam honoratum affectionem oſtenderit, meritò lex in defectu hęredis vniuerſalis, quem teſtator in animo habebat, ſed neglexit, ſupplet potiùs iſtum, quàm inteſtatos omninò neglectos, potiſſimè, quia ex communi ſtylo, in proœmio adijci ſolet iſta cauſa ordinandi teſtamentum, ne inteſtatus decederet.

In hoc item propoſito; In *vna Firmana* diſputata in Congregatione Fabricæ, actum fuit de quodam teſtamento, in
9 quo agebatur de inſtituto in ſolo reſiduo, atque benè reſolutum eſt illum eſſe hæredem vniuerſalem, quoniam reſidui appellatione totum venit *ad text. in l. 2. Cod. de hæred. inſtit. cum concord. per Peregrin. de fideic. art. 9. num. 6. Cancer. variar. part. 3 cap. 22. de iur. accreſc. num. 82. Bellon. iun. de iur. accreſc. cap. 7. quæſt. 6. n.* 10.; Quamuis enim iuris ciuilis antiqui ſubtilitas certam formam in hæredis inſtitutione præſcripſerit, attamen ius nouum
10 huiuſmodi ſubtilitates ſubſtulit, & quomodocumque verba concepta ſint, ſubſtantia voluntatis, ſeù effectus attenditur, quoniam vbi lex pluſquam clara, et præciſa non vrgeat, nunquam ſola formalitas verborum, ſubſtantiam voluntatis tollere debet, vel eam inefficacem reddere.

FIRMANA
HÆREDITATIS
PRO
VICTORIA DE RVBEIS
CVM
BENEFICIATO.

Caſus diſputatus coram A. C., credo, reſolutus pro Victoria.

An inſtitutus hæres in vſufructu, poſt cuius mortem datus ſit hæres in proprietate, dicatur hæres vniuerſalis, qui alteri poſt mortē reſtituere ſit grauatus; Vel potius alter dicatur hęres directus ab initio, inſtitutus autē in vſufructu cēſeatur legatarius, ad plures effectus exindè reſultantes, et præſertim in hac facti ſpecie, ſuper reſtitutione fructuum perceptorum, in caſu contrauentionis.

SVMMARIVM.

1 *DE effectibus ex iſta quæſtione reſultantibus.*

2 *Facti ſeries.*

3 *An & quando mulier contraueniens voluntati teſtatoris, per tranſitum ad ſecunda vota reſtituat fructus.*

4 *De quæſtione principali, an inſtitutus in vſufructu dicatur hæres.*

5 *Quomodò intelligenda ſit regula, quæ deſuper ſtatuitur.*

6 *Quales ſint coniecturæ vnam, vel alteram voluntatem ſuadentes remiſſiuè.*

7 *De applicatione ad caſum controuerſiæ.*

DISC. II.

FRequenter de iſta quæſtione agi contingit, quo-
1 niam præſertim vxorati conſuetudinē habent inſtituendi vxores vſufructuarias ad vitam, atque poſt earum mortem dandi hæredem in proprietate, non quod in vxoribus aliquid peculiare in iure ſtatutum ſit, ſed quia iſta eſt frequentior contingentia, ideoque intrat quæſtio, an vocatus poſt mortem primò honorati, iure ſubſtituti, ac ſecundi hæredis potiùs, quàm primi & directi habendus veniat, vel èconuerſo, ad plures effectus exindè reſultantes, potiſſimè verò illum pluries inſinuatum *ſub tit. de fideicommiſſ.* ſuper caducatione, vel tranſmiſſione reſpectiuè, quando caſus præbeat præmorientiam ſecundi, quem teſtator ſperauit primo ſuperſtitem fore; Ac etiam percutit alterum effectum detractionis trebellianicæ iuxtà caſum diſputatum *in Imolen. ſub tit. de detract. diſc. 33.*, cum ſimilibus effectibus exindè reſultantibus; Inter quos eſt ille, de quo in hac facti ſpeciè agēbatur, ſuper reſtitutione, ſcilicèt fructuum medio tempore perceptorum, facienda necnon
2 per Victoriam à Felice viro inſtitutam hæredem in vſufructu ſub lege viduitatis, ſcripto poſt eius mortem naturalem, vel ciuilem hærede, Beneficio erigendo, quoniam cum Victoria poſt aliquorum annorum decurſum, ad ſecunda vota conuolaſſet, prætendebat beneficiatus, qui iam hæreditatem pacificè obtinuerat, vt fructus percepti quoque reſtitui deberent, idque pendebat ab hoc puncto.

In iſta etenim quæſtione, àn vxor quæ ſub lege viduitatis aliquid ex viri diſpoſitione obtinet, contraueniendo tenea-
3 tur reſtituere fructus interim viduitate durante perceptos, præcipua diſtinctio eſt, àn agatur de legato, vel inſtitutione particulari, vel potiùs de inſtitutione vniuerſali; Primò etenim caſu intrat diſtinctio, àn diſpoſitio ſit conditionalis, vel modalis, vndè propterea DD. nimiū certant, quando concepta eſt in gerundio, àn importet potiùs conditionem, vel modum, vt aduertitur *ſub tit. de legatis*; In altero autem, in quo agatur de inſtitutione vniuerſali, huiuſmodi diſtinctiones non intrant, ſed indefinitè, dato caſu contrauentionis, intrat retrotractio ad initium, & conſequenter intrat reſtitutio fructuum, ex ea differentiæ ratione, quod hereditas ad tempus, vel ſub conditione dari non poteſt, neque in annos diſtribui, vt antiquioribus relatis, ità diſtinguendo firmatur *in Imolen. bonorum 31. Maij 1613. coram Coccino*, quæ reputatur in materia magiſtralis cum concordantibus per *addend. ad Gregor. deciſ. 187.* & frequenter, cum ſit diſtinctio recepta; Ideoque huic mulieri expediebat eam eſſe potiùs legatariam, quàm hæredem; Sicuti è conuerſo ad prædictos alios effectus caducationis, vel trebellianicæ, ac ſimiles, res eſt in oppoſitum.

Cum igitur in iſta cauſa pendente coram A.C., Scribentes hinc inde, in dicta theorica, ſeù diſtinctione concordaremus, ideoquè reſtringeretur quæſtio ad applicationem; Dicebam ſcribens pro muliere (etiam cum ſenſu veritatis, qualem credo, quod Iudex agnouerit, ei concedendo abſolutoriam), quod licèt apud antiquiores magna, inuolutaquè fuerit
4 iſta quæſtio, in qua DD. hincindè per claſſes ſciſſi ſunt, vt patet præſertim ex plenè relatis *per Bellon. iun. de iur. accreſc. cap. 7. quæſt. 16.*, *vbi ex nu. 181.*, quæſtionem diſputat ad partes, atquè vtriuſquè opinionis ſequaces, & fundamenta expendit; Attamen hodiè ex magis communi, & vera ſententia receptum eſt in foro pro regula, vt hæres inſtitutus in

vſu-

vſufructu habeatur loco legatarij, vel hęredis particularis, ille verò qui in proprietate inſtitutus eſt, cenſeatur primus ac directus hæres ab initio iuxtà plenè firmata *per Bellon. iun. vbi ſupra Capyc. Latr. conſult. 112. & 147. Marcian. iun. diſput. 99.*, & hanc perpetuo tenuit Rota, præſertim à tempore quo *coram Merlino* articulum ex profeſſo diſputauit, vt apud eum *deciſ. 505. repetit. deciſ. 22. par. 6. rec. deciſ. 120. & 172. par. 9.* cum alijs *in dicta Imolen. prædij ſub tit. de legitima, & detraction. diſc. 33.*

Eſt benè verùm quod iſta non eſt regula neceſſaria, cum nullibi lex eam expreſsè ſtatuerit, ſed ſolum præſumptiua,
5 quod ſcilicèt magis communis DD. ſchola id credat diſponentis voluntati magis adaptatum; Et conſequenter vbi diuerſæ voluntatis probatio etiam adminiculatiua, ſeù coniecturalis accedat, concordant omnes vt iſta attendi, ac præualere debeat, cum nulla ſubſit ratio dubitãdi, vt apud eoſdem ſupra allegatos.

Quales autem ſint præſumptiones, & coniecturæ, vnam, vel alteram voluntatem ſuadentes, latè præ cęteris deducit, ac elaboratè expendit *Bellon iun. loco cit.* vbi videri poteſt; Ad illud tamen aduertendo, quod non ex eo, vt aliquæ coniecturæ, canonizatæ, vel reiectæ quandoquè ſint, ità exindè in omnibus alijs caſibus amplectendæ, vel reijciendæ veniant, quoniam totum pendet ex facti qualitate, & circumſtantijs, ex quibus in vno caſu mereantur amplecti, & in alio reijci, vt in fideicommiſſaria materia frequenter aduertitur.

Applicando autem ad hanc facti ſpeciem; Agebatur de teſtamento viri idiotæ, quod rudi, & groſſolano modo cõceptũ erat, vndè propterea omninò impro-
6 babile dicebam, vt teſtator ad huiuſmodi ſubtilitates cogitare potuerit; Et quod magis, non adeò abhorruerat ſecundas nuptias, dum etiam in earum caſu, aliquas veſtes, aliaquè bona mobilia vxori reliquit; Ideoquè improbabile eſt, vt ad fructuum perceptorum, & conſumptorũ reſtitutionem eam obligare voluerit; Atquè attendendo ſubſtantiam voluntatis potiùs quàm huiuſmodi Iuriſtarum ſubtilitates, ea mihi videbatur, quod vſquequò mulier in ſtatu viduitatis permanſiſſet, voluerit teſtator, vt tanquam adhùc faciens figura , commodè, ac decenter viueret, poſtquam verò per tranſitum ad alias nuptias hanc figuram ampliùs non faceret, tanquam ex ceſſante cauſa, hoc ſubſidium ceſſaret, non autem, vt obligata remaneret, ità remanere indotata, reſtituendo fructus in ſtatu bonæ fidei conſumptos &c.

ROMANA HAEREDITATIS DE GVEFFIR

PRO

CHRISTOPHORO, ET ALIIS

CVM

CONVENTV MIMIMORVM AD MONTES.

Caſus diſputatus coram A. C. ſopitus per concordiam.

An, & quando inſtitutio hæredis in bonis alicuius Ciuitatis, vel Prouinciæ, dato alio hærede in reliqua vniuerſitate, dicatur hæres vniuerſalis, vel particularis; Et de duplici hærede, vel duplici hæreditate, àn, & quando detur in eodem defuncto.

SVMMARIVM.

1 FActi ſeries.
2 Remed. l. fin. Cod. de edicto Diu. Hadr. *non competit hæredi particulari.*
3 *Hæres particularis non detrahit falcidiã.*

4 *De diuerſitate patrimoniorum ad materiam text.* in l. ſi certarum.
5 *De hac diuerſitate in feudatarÿs, & clericis.*
6 *De ratione dictæ diuerſitatis.*
7 *De pluralitate patrimoniorum in eodem genere feudorum.*
8 *In paganis non datur hæc diſtinctio.*
9 *Non attenditur formalitas verborum àn ſint vniuerſalia, vel particularia, ſed ſubſtantia diſpoſitionis.*
10 *Quando in pagano detur duplex patrimonium ratione diuerſarum negotiationum.*
11 *De eadem diuerſitate ratione Statutorum.*
12 *Quod detur eadem diſtinctio ratione diuerſitatis Principatuum.*
13 *De concluſione quod quilibet fiſcus confiſcat in ſuo.*

DISC. III.

STephanus Gueſſir Gallus,
1 qui longo tempore pro
ſeruitio proprij Regis in
Curia vitam duxit, in teſtamento
condito de anno 1665., aſſerendo de
bonis in Gallia & alibi exiſtentibus, iam
per aliud teſtamentum diſpoſuiſſe ad fauorem
Chriſtophori nepotis, volenſque
diſponere de bonis Vrbis conſiſtentibus
in locis montium, nominibus debitorũ,
& ſuppellectilibus, factis de eiſdem bonis
aliquibus legatis, hæredem ſcripſit Conuentum
Minimorum Sanctiſſimæ Trinitatis
ad Montes, præſcriptis operibus, in
quæ dicta bona erogari deberent, deindeque
in codicillis alia fecit legata, præſertim
dicto Chriſtophoro nepoti reliquit
quædam ſuppellectilia, & notabilem
partem illorũ locorũ monti, quorũ pretium
per dictum Conuentũ in teſtamẽto
in deſtinata opera erogari mandauerat;
Quare inter Chriſtophorum, & Conuentum,
orta controuerſia coram A.C., punctus
diſputationis erat, quis eorum eſſet
hæres, vel legatarius reſpectiuè, tàm circa
ordinem iudicij, cui ſcilicèt debita
eſſet immiſſio ex beneficio textus *in l. fin.
C. de edict. diu. Adr. tollend.*, dum ex
magis communi & recepta opinione illud
competit hæredi vniuerſali, non au-
2 tem particulari, ex ijs quæ antiquioribus
relatis habentur *apud Menoch. de adipiſcend
remed. 4. quæſt. 19. num. 32. & ſeqq.
Argel. de acquirend. poſſ. quæſt. 17. art. 2.
numer. 14.* plenè *Rota in Fanen. ſeù Senogallien.
bonorum 14. Martÿ 1646. coram
Meltio impreß. poſt Paitell. deciſ. 35.*

Quam fortiùs ob competentiam falcidiæ,
cuius ratione defenſores dicti Conuentus
hanc litem aſſumpſerunt, quoniã
cum nulla eius prohibitio legeretur, ea
3 Conuentui debita fuiſſet, quatenus dici
poſſet hæres vniuerſalis; Secùs autem
vbi particularis in re certa inſtitutus ad
*text. in l. vt lex falcidia §. nunquam ff. ad
l. falcid. cum concord. per Peregr. de fideic.
art. 3. num. 5.*; Nulla tamen prodijt reſolutio,
dum concordia controuerſiæ
finem dedit, quoniam Chriſtophoro, &
alijs, cum naturali Gallicana impatiẽtia,
volentibus ad patriam regredi, litis mora
nimium diſplicebat, eaque tolerari nõ
potuit.

In diſputationibus autem deſuper habitis;
Scribentes pro Conuentu, ſe prætendente
hæredem vniuerſalem bonorũ
4 Vrbis, fundamentum conſtituebant in
diſpoſitione textus *in l. ſi certarum §. Iulianus
ff. de militar. teſtam. & l. hæres in
princ. ff. famil. erciſc.* cum ibi cõmuniter
notatis; Iſtorumquè iurium diſpoſitionem
rectè applicari dicebant ad caſum,
dum teſtator patrimonia diſtinguere
voluit, Gallicum ſcilicèt & Italicum; In
vno inſtituendo Chriſtophorum nepotem,
et in altero dictũ Cõuentum, quodquè
propter eà ambo diſcretiuè *dicendi*
eſſent hæredes vniuerſales in quolibet
patrimonio; Ad inſtar illius duplicis patrimonij,
et conſequenter duplicis hæredis
vniuerſalis, ac duplicis hæreditatis,
quæ in iure communi dantur in militibus
habentibus hæredem militarem, &
hæredem paganicum, quod hodie praxis
docet in feudatarijs duplex patrimoniũ,
et conſequenter duplicem hæredem vniuerſalem
habentibus in feudalibus, & al-
5 lodialibus, reſpectiuè, ex ijs, quæ habentur
pluries *ſub titulo de feudis* præſertim
diſc. 21. & ſeqq.; Ac etiam habemus
in clericis, qui milites cæleſtis militiæ
dicuntur, duplex habentibus diuerſum
patrimonium, duplicemquè hæredem
vniuerſalem eccleſiaſticum, &
prophanum ex pluries deductis *ſub
tit. de teſtam.*, ac etiam *ſub titulo de*

be-

benef.diſc 81. *&* 100.; Atquè ſuper his, pro conſueto inepto tranſcriptorio ſtylo,chartæ copioſis allegationibus implebantur, magniquè ſuperflui apparatus fiebant, ſed inutiliter vtpotè ſuper notorijs propoſitionibus, quas tanquam præſupponendas,ſufficiebat inſinuare, dum non controuertebantur.

Scribens ego pro Chriſtophoro,& legatarijs, qui illi adherebant,ad effectum impediendi detractionem falcidiæ,(& pro quo effectu principaliter huiuſmodi diſputationes habitæ fuerunt, cum alter punctus ordinis,ſeù competentiæ,vel incompetentiæ dicti remedij, parum, vel nihil referret); Dicebam quod omnia præmiſſa in abſtracto, vel in ſuo caſu eſſent vera, quodquè abſquè tàm improbo inani labore ſufficiebat ea inſinuare;Verùm fallacia manifeſta erat in applicatione, cum rectè procedant in ea perſona,quæ ratione adiuncti miniſterij,quā-
6 uis materialiter vnica, formaliter tamen duplex, vel multiplex eſſe poteſt,vt ſunt in hoc propoſito,milites,ac feudatarij,& clerici;Quoniam ex perſona propria iure priuato, vnus reputatur paganus ſuum habens paganicum ſeù priuatum patrimonium,ac hæredem, eo modo quo habet quilibet priuatus homo de hoc mundo; Ratione verò feudi,vel militiæ,ſeù clericatus reputatur homo diuerſus.

Quinimò in feudatarijs,etiā in eodem genere feudorum, dantur diuerſa patrimonia vniuerſalia, pro diuerſitate Principatuum inter ſe non connectentium, quamuis vnica ſit perſona,ad inſtar plurium Eccleſiarum Cathedralium æquè
7 principaliter vnitarum, ac exiſtentium ſub regimine vnius Epiſcopi ex deductis *ſub tit. de præemin. diſc.* 7.; Et ad inſtar pluriū Regnorū,vel Principatuū ab eadē perſona, vel Corona poſſeſſorum ſub diuerſis titulis, quolibet eorum propriam, ac ſeparatam naturam retinente ex deductis *eodem tit. de præemin.diſc.*29.; Et de feudatario habente plura feuda, vel dominia in diuerſis principatibus habetur actum *ſub tit.de iuriſdict.diſc.*90., & in his terminis procedit diſpoſitio dictorum iurium cum ibi notatis.

Secùs autem vbi dicta perſonarum reduplicatio ceſſet, atquè in eodem teſta-
8 tore vnica conſideretur perſona pagani, ſeù viri priuati, quoniam hic prohibetur duplex patrimonium diuerſum, duplicemquè ſeparatum vniuerſalem hæredem in ſolidum habere; Nequè in hoc, regionum, vel prouinciarum diuerſitas quidquam operatur ad textum *in l. Iuris peritos §. cum oriundus ff. de excuſat. tutor. cum concord. apud Alex. conſ.*31. *nu.* 9 *lib.*1. *Salgad. in labyr. par.*2. *cap.* 12. vbi plenè de more alios colligit *Rota apud Royas deciſ.*267. *repetit. deciſ.*222. *num.*20. *cum ſeqq. poſt Zacch. de oblig camer.deciſ.*51.*n.*11. *poſt Merlin.de pignor.* & in alijs.

Atquè his ſtantibus, dicebam nil referre, quod in poſteriore teſtamento ad fauorem dicti Conuentus teſtator vſus eſſet verbis vniuerſalibus, quoniam in hac materia non attenditur formalitas verborum, ſed ſubſtantia veritatis, ideo-
9 què nihil refert, quod vniuerſitas patrimonij, ſeù hæreditatis relinquatur ſub verbo particulari legati, nam adhùc erit hæres; Et è conuerſo nihil refert quod rei particulari adijciatur verbū vniuerſale inſtitutionis, quoniam adhùc importat legatum, vel inſtitutionem particularem; Quoties tamen alter datus ſit hæres vniuerſalis,quò non dato, vniuerſalitas bonorū proficua remanet ad tollendā quæſtionem, de qua *diſc.ſequenti*, àn ſcilicèt ille,qui ex beneficio iuris accreſcendi ſiuè ex iuris regula,ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, legis miniſterio efficitur hæres vniuerſalis, per diſpoſitionem particularem cenſeatur grauatus, necnè, hæreditatem reſtituere venientibus ab inteſtato; Sed vbi iam adeſt hæres vniuerſaliter inſtitutus in alijs bonis,quam in ijs, in quibus limitatè alter inſtitutus eſt, tunc vniuerſalitas verborum apta non eſt immutare ſubſtantiam diſpoſitionis particularis ex relatis *per Rotam apud Royas dicta dec.*268.*repetit.dec.*222. *poſt Zacch.de oblig.cam. & deciſ.*63.*num.* 26. *& deciſ.*64.*n.*10. *cum ſeqq. poſt Merlin. de pign. apud Capyc. Latr. conſult.*10. *num.*13. & communiter.

Et quamuis, etiam in pagano, praxis doceat diuerſitatem patrimoniorum, etiā cum incompatibilitate inter ſe ipſa, quodq; vnū poteſt eſſe creditor alterius, ſeù emptor,& venditor, ac mandans, &
10 mandatarius, vt habetur pluries *ſub tit. de credito*; Attamen, vt ibi aduertitur,

id

id prouenit, quatenus accedat mixtura tertij intereſſati, Vel quia ſit negotium ſociale, in quo cadat dicta reduplicatio perſonarum; Vel quia negotiationes ità diſtinctæ ſint, ac omninò independentes; Atq; eodē modo, quo vnus & idē homo, in bonis priuatis indifferentibus, pagani ſeù priuati perſonam repræſentat, in militaribus verò, ſeù feudalibus repræſentat perſonam militis, ſeù feudatarij, ità poteſt quis repræſentare duplicem perſonam, vnam viri priuati indifferentis, & alteram mercatoris, ex ibi ponderatis, ad effectū tamen concurſus creditorū; Ad iſtū verò effectū habendi duplicem hęredem vniuerſalem in ſolidum, adhùc occaſio non dedit formiter diſputare, quamuis pro affirmatiua nimium conferre videantur deciſiones æditæ *in Romana de Ceulis coram Orano apud Grat. diſcept. 256. num. 6. & ſeq.*, in quibus firmatur, quod donatio, vel alia diſpoſitio mercimonij, ſeù rationis bancariæ dicitur vniuerſalis, cum ità contineat in ſe vniuerſitatem iuris actiui, & paſſiui.

Praxis tamen docet, etiam in pagano, diuerſitatem hæredis, cum diuerſo modo ſuccedendi, ob Statuta diuerſimo-
11 dè in ſucceſſionibus diſponentia, præſertim in mulieribus, quibus in pleriſquè Ciuitatibus, vel regionibus prohibita eſt diſpoſitio extrà filios, quoniam bona exiſtentia in territorio ſtatuentis efformare dicuntur vnum patrimonium, in alijs verò alterum diuerſum, atque ità vnus, & idem, quamuis priuatus, ſeù paganus reputatur duplex ſeù multiplex, vt *apud Merlin. deciſ. 828. & 853. apud Royas deciſ. 157. rū concord. ſub tit. de Dote diſc. 103. & ſeqq.*, & habetur etiam pluries *ſub titulo de ſucceſſ.*; Verùm id prouenit ex potentia legis, non tamen exindè inferri poſſe videtur vt priuatus homo ex eius priuata diſpoſitione id inducere valeat, ex vulgari regula, ſeù axiomate, quod nemo facere poteſt, quin leges locum habeant in eius teſtamento.

Reflectendo autem ad hanc facti ſpeciem; Quando hic teſtator diſtinxiſſet patrimonia, cum diſtinctione verè vniuerſali, conſtituta ex diuerſitate Principatuum omninò diuerſorum, quorum vnus omnimodam independentiam ab
12 altero haberet, adeoùt dici non poſſit, quod eſſet vnus Principatus, vnaque lex, quæ ex eadem auctoritate, vtrique Prouinciæ, vel Principatui ſit communis; Tunc, reflectendo ad veritatem, credebam quod iſte concurſus duplicis hæredis vniuerſalis, etiam non data militari qualitate, verificabilis eſſet; Verùm opus non fuit hanc diſputationem aſſumere; Tùm ob concordiam vt ſupra celeriter controuerſiæ finem dantem; Tùm ob ceſſantem aſſiſtentiam facti, cum hæc inſtitutio fauore Conuentus, reſtricta eſſet ad bona Vrbis, cum eorū ſpecificatione, conſiſtentia ſcilicèt in locis montium, nominibus debitorum, & illis mobilibus, de quibus per particulare legatum diſpoſitum non eſſet; Dicta verò circūſtantia accedente, quod ſcilicèt teſtator vnum hæredem inſtituiſſet in bonis exiſtentibus ſub Imperio, ſeù Monarchia Regis Galliarum, et alterum in omnibus bonis, & iuribus exiſtentibus in vniuerſa temporali ditione Eccleſiæ, ſiuè in dominijs, ac vniuerſa Monarchia Regis Hiſpaniarum &c.; Tunc aduertebam, quod rectè dari poſſet iſte coucurſus duplicis diuerſi hæredis vniuerſalis, ex iiſdem rationibus, & fundamentis, ex qui-
13 bus *in Romana confiſcationis pro Marchione Frangipanio cum Camera*, diſtinguebam concluſionem, ſeù quæſtionem, ân data publicatione bonorum in vno territorio ſeù loco, ſub eo veniant bona in alijs Ciuitatibus, & Territorijs exiſtentia, adeo vt quilibet confiſcare poſſit in ſuo, ad intelligentiam theoricæ *Bartoli in l. 1. Cod. de Summa Trinit. num.* 50 *&* 51., de qua præ cæteris omnium latiùs, ac ad ſatietatem agit *Bellon. iun. de iur. accreſc. cap.* 10. *quæſt.* 3., & habetur de dicta cauſa *ſub titulo de Regalibus in ſupplemento*; Si enim, ex ibi deductis, dari poteſt, vt vnus, & idem, pro Imperiorum diuerſitate, in vno Imperio, vel Principatu, poſſit eſſe ſeruus pœnæ, & incapax habendi hæredem, in altero autem ingenuus, ac liber homo, capax habendi hæredem, hinc de conſequenti intrat etiam iſta compatibilitas, quæ reſultat à iure Romanorum, ac eumdem effectum operatur intra illud Imperium, intrà quod ex eadem auctoritate id ius commune ſit; Secùs autem è conuersò vbi, data etiam diuerſitate Principatuum independentium, intraret generaliter confiſcatio fauore cuiuſlibet

libet fiſci in ſuo; Ideoquè iſtæ concluſiones connexæ videntur, atquè deciſio vnius confert ad deciſionem alterius; Atquè ad idem conferunt deducta *dicto diſc.90. de iuriſdict.*

SPOLETANA

PRO

N. BERARDELLA.

Reſponſum pro veritate.

Hæredum appellatione, àn veniant ſolum primi, & immediati, vel etiam ſecundi, ſiuè mediati, & vlteriores.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *In odioſis appellatione hæredis venit ſolum primus hæres.*
3 *An obligatio cameralis contineat obligationem bonorum ſecundi hæredis.*
4 *Vſusfructus conſtitutus etiam pro hærede, àn tranſeat ad ſecundum hæredem.*
5 *De emptione, & venditione ad vitam.*
6 *Appellatione hæredum, qui veniant.*
7 *De eodem, & quando etiam in indifferentibus veniant ſolum illi ſanguinis.*
8 *Licèt veniant iſti, quod etiam requiratur qualitas hæreditaria.*
9 *Contrariũ ex veriſimili voluntate, cuius ſubſtantia attendi debet.*

DISC. IV.

1 POmpeus, & Berardellus pater & filius, vendiderunt Pompeo, & Olimpiæ prędium ad ſolam vitam ipſorũ venditorum, ac hæredum Berardelli, & non vltrà, adeoùt eis defectis venditio reſoluta cenſeretur; Ex Berardello autem tres fuerunt ſuperſtites filij, vnus ſcilicèt maſculus, & duæ fœminæ, ſed ſolus maſculus, ſtante Statuto excluſiuo fœminarum, eaſquè extraneas faciente, hæreditatem obtinuit; Cumquè iſtius mors contigiſſet ſuperſtite N. Berardella filia, & hærede, hinc ex iſtius parte, tanquam ob factum caſum reſolutionis contractus, motum fuit iudicium in partibus ſuper dicti prædij vendicatione contrà emptorem, ſeù alterum ab eo cauſam habentem, per quem obijciebatur de non facto caſu; Tum ob exiſtentiam eiuſdem actricis, quæ tanquam neptis, & hæres mediata Berardelli venditoris veniret ſub dicto nomine hæredũ ex vulgari axiomate, quod hæres hæredis teſtatoris eſt hæres, ideoquè iſtud vocabulum conueniret tàm immediato, quàm mediato hæredi; Tùm etiã, quod vbi etiam id non conueniret niſi primo, & immediato, adhùc tamen obſtaret ſuperuiuentia dictarum filiarum primi gradus, vndè deſuper ex parte dictæ actricis conſultus fui.

Diſtinguendo autem cauſam in duos punctos; Primò ſcilicèt, an hæredum nomine veniret ipſa actrix; Et ſecundò, an venirent dictæ filiæ fæminæ venditoris, quamuis ab hæreditate rei familiaris excluſæ.

Ad primum reſpondi, probabiliorem videri negatiuam, dicto axiomate non obſtante; Tùm ex concluſione ſeù regu-
2 la, quod in odioſis & grauantibus, appellatione hæredis, venit ſolùm primus, et immediatus non autem ſecundus, et mediatus ad textũ *in l.cauſa la 2. §. Pomponius ff.de minor. & l vnica §. Sin autem Cod.de caduc.toll.Bald.in l.vltima num.60. & 61.Cod.de hæred.inſtit.Peregr.de fideic. art.32.num.69. Fuſar.quæſt.344. num.9. Caſtill.lib.2. controu. cap.22. num.65. & lib.5.cap.96. num.38.* cum cõcordantibus

deductis *ſub tit. de credito diſc. 38.*, occa-
3 ſione agendi de puncto, an concluſio quam in Curia habemus receptam, vt ſub obligatione camerali veniat etiam hypotheca bonorum hæredis, procedat ſolùm in primo hærede, vel etiam in quocumque quamuis mediato, de quo ibi.

Tùm clariùs ob diſpoſitionem, vel rationem textus *in l. antiquitas C. de vſufr.*, de cuius materia habetur actum *ſub tit.*
4 *de feud. diſc. 62.*, vt ſcilicèt relicto, vel conceſſo vſufructu tranſmiſſibili ad hæredes, intelligatur de primis tantùm, non autem de vlterioribus, ne detur multiplicatio exorbitantiarum contrà naturam vſusfructus, qui redolet ſeruitutem perſonalem.

Id etenim ſubiectæ materię benè congruere dicebam, cum ità conſtaret venditores noluiſſe vendere ipſam rem, eiuſque ſubſtantiam in perpetuum, ſed ſolùm
5 facere voluiſſe contractum illius vitalitiæ conceſſionis, de qua *ſub tit. de emptione & venditione diſc. 1.*, et ſic vendere ſolùm certas vitas, ſeù commoditatem iſtis durantibus; Adinſtar illarum conceſſionum, quæ fiunt ad duas, vel alias certas generationes cum ſolo ordine inuerſo, vt ſcilicèt quemadmodùm huiuſmodi contractus ad vitam, vel conceſſiones ad generationes regulariter reſpiciunt vitam emptoris, vel conceſſionarij, iſti reſpiciant vitam, vel certam generationem venditoris, ſeù concedentis eo modo, quo quandoque practicatur in ſocietatibus officiorum contrahi ſolitis ſuper periculo vitæ creditoris, nam quandoque contrahuntur ſuper vita debitoris, vt in ſua materia *ſub tit. de ſociet. offic. lib. 5. de vſur.*; Vel magis ad rem, habemus in ceſſione commoditatis penſionum eccleſiaſticarum, vel officiorum, ſeù feudorum, vel bonorum fideicommiſſariorum & ſimilium, quod venditur vita venditoris, ac etiam aliorum, in quibus dictum ius duret; Neque aliàs iſte contractus intelligi poterat, quoniam dictum axioma, quod hæres hæredis teſtatoris eſt hæres, ità procedit in ſecundo, ac in tertio, et quarto, vel quocumque alio vlteriori, vndè propterea dicta limitatio remaneret de vento nunquam verificabilis, et conſequenter in hac prima parte planum videbatur, vt intelligendum eſſet de primis, ac immediatis, et conſequenter quod exiſtentia actricis non obſtaret.

Maior autem difficultas reſidebat in altero puncto, quamuis etenim regula
6 ſit, vt in bonis indifferentibus ad hæredes extraneos tranſitorijs, appellatione hæredum veniant illi rei familiaris, quinimò etiam in materijs differentibus, vt ſunt feuda, emphyteuſis Eccleſiæ, ac fideicommiſſa, & maioratus, aliaque ſimilia, in quibus regulariter non veniunt niſi illi ſanguinis, adhùc tamen vtraque qualitas requiſita videtur, vt habetur præſertim *ſub titulo de feudis*, & *ſub tit. de emphyt.*, & *ſub altero de fideicom.*, ac alibi; Et conſequenter quod vbi etiam in iſto contractu inito ſuper bonis indifferentibus de ſui natura tranſitorijs ad extraneos, ex veriſimili
7 partium intentione iſtud verbum *hæredibus* non congrueret niſi illis ſanguinis iuxtà communem vſum loquendi ruſticorum, et idiotarum, qui loquendo etiam de fœtibus animalium, *hæredes* vocant, vndè plures conuentiones ego vidi ſuper venditionibus, vel diuiſionibus, quod enunciando equas, vel vaccas, ſeu aſinas cum pullo dicunt cum *hærede*, ſub cuius nomine explicatur pullus, quem iam haberet; Nihilominus id conuenire deberet ſolùm illis hæredibus ſanguinis, qui haberent etiam qualitatem hæreditariam,
8 et non aliàs ex deductis locis citatis *de emphyt.*, & *de fideicom.*; Et his ſtantibus tunc reſpondi, quod exiſtentia dictarum fœminarum obſtare non deberet, dum ipſæ tanquam excluſæ à Statuto, atque effectæ extraneæ, qualitatem hæreditariam non habebant.

Verùm deindè, maturius reflectendo; contrarium probabilius videbatur, ex veriſimili Partium voluntate deſumpta ex qualitate perſonarum, earumque loquendi modo prædicto, quo attento ſubſtan-
9 tia veritatis eſſe videbatur, vt iſta eſſet ſpecies conceſſionis ad tertiam generationem, compræhenſa perſona generantis, ideſt Pompei patris conſtituentis primam, Berardelli filij conſtituentis ſecundam, et filiorum Berardelli conſtituentium tertiam, conſiderando hæredes in genere ideſt filios, ac vniuerſam generationem, cum contrahentibus vtpotè idiotis non congruerent iſtæ ſubtilitates, ideòque rectè intrare obſeruabam

veram

veram, ac antè omnia à Iudicibus præ oculis habendam propoſitionem, vt in omnibus humanis actibus, non cortex, et formula verborum, ſed ſubſtantia veritatis, ac veriſimilis voluntatis attendi debeat, vt ferè in omni materia nimium frequenter (fortè vſque ad faſtidium, nunquam tamen ſuperfluè, ac inutiliter) aduertitur, quoniam eſt propoſitio in foro, nedum vtilis, ſed præciſè neceſſaria.

ROMANA

DIVISIONIS HÆREDITATIS

INTER

HÆREDES ANTONINI DE ANGELIS.

Reſponſum pro veritate.

Succeſſio teſtamentaria inter nepotes ex duobus fratribus in numero inæquali, quia nempè ex vno fratre ſint tres, vel quatuor, et ex altero vnus, vel duo, an debeat eſſe in capita, vel in ſtirpes.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Scriptor teſtamenti eſt bonus interpres.*

3 *Quomodò indagandum, an hæredes ſint vocati in capita, vel in ſtirpes.*

4 *Agitur de iſta quæſtione in caſu dubio, expenduntur opiniones, & dantur diſtinctiones pro deciſione.*

5 *De eadem quæſtione in conceſſione emphyteutica remiſſiuè.*

DISC. V.

1 IN teſtamento, quod lingua materna, craſſo ac rudi ſtylo cuiuſdam Religioſi, condidit Antonius de Angelis, inſtituit plures ex vno fratre prædefuncto nepotes, quorum vnum primogenitum ſibi cognitum proprio nomine appellauit, alios verò expreſſit ſub nomine collectiuo fratrum dicti inſtituti, ſeù filiorum fratris defuncti, deindèque cum noua periodo concepta per dictionem, *Item*, inſtituit inſolidum cum eis alterum nomine proprio, ſeù appellatiuo, qui ex altero pariter prædefuncto fratre ſolus erat ſuperſtes, vndè proptereà orta extraiudiciali controuerſia inter eos, ſuper dictæ ſucceſſionis modo, an ſcilicèt eſſe deberet in ſtirpes, vel in capita, deſuper pro veritate concorditer per vtramque partem conſultus.

Reſpondi in primis adhibendas eſſe diligentias in facto, ex cuius circumſtantijs deſumi poſſet expreſſa, vel conitctura teſtatoris voluntas, quæ omnem dirimeret quæſtionem, tam cum Religioſo ſcriptore teſtamenti, quem DD. dicunt
2 opportunum ambiguæ voluntatis interpretem *Mantic. de coniectur. lib. 3. tit. 1. num. 33. Rouit. pragm. 2. de Notar. nu. 20.* & ſæpiùs *ſub tit. de fideic.*, *& ſub altero de teſtamentis*; Quàm etiam in indagandis verbis, quæ teſtator antè, vel poſt teſtamētū dicere ſolitus eſſet, ac et.ā inſpi-
3 ciendo ſtatum dictorum nepotum, an ſcilicèt illi, qui erant plures, de bonis, magis prouiſi eſſent, itàut ad adæquandam fortunam, voluerit vni ſoli relinquere id, quod pluribus relinquebat, ſiuè an ergà iſtum vrgeret aliqua ratio maioris dilectionis, ac maioris meriti; Et in ſumma inquirendo ſubſtantiam veriſimilis voluntatis, potiùs quàm formulam verborum; Potiſſimè dum agebatur de teſtamento condito per virum idiotā, atq; extēſo per inexpertum Religioſum, vim ac efficaciam verborum, ſeù diuerſæ orationis non callentem.

Quatenùs autem hæc omnia deficerent, adeòut verſaremur in caſu merè ambiguo, cum ſolis regulis iuris decidendo; Aduertebam articulum eſſe adeò du-

bium, vt *Rota in Cluſina hæreditatis coram Merlino inter ſuas deciſ. 570. aliàs* 4 *180 par. 6. rec.*, ob votorum diſcordantiam capere non potuerit reſolutionem, vndè proptereà illa deciſio continet potiùs diſcurſum opinionum hinc indè; Quod enim ſucceſſio debeat eſſe in ſtirpes, vrgent textus, qui videntur expreſſi *in l. interdum, & l. Titius fundi, ff. de hæred. inſtit. l. planè 1. §. 1. ff. de legat. 1. l. Sempronius, §. finali, ff. de vſufructu legato*, in quibus diſponitur, vt vocatis aliquibus per nomen collectiuum, alia verò perſona per nomen proprium, quælibet vocatio conſtituere dicatur vnum corpus, ideòque tanta ſit portio omnium contentorum in prima, quanta illa vnius, & poſt alios per eos deductos habetur apud *Laderch. conſ. 18. num. 2. Giouagn. conſ. 23. num. 1. lib. 1. & alios*, de quibus apud *Merlin. dicta deciſ. 570. num. 1. cum ſequen.*, & habetur pluries actum *ſub tit. de iurepatr.*, in qua materia frequenter iſtæ controuerſiæ contingunt.

Econuersò autem, vt eſſe debeat in capita, vrget ratio reſultans ex ordine inteſtatæ ſucceſſionis, qui iuxtà magis communem, ac hodiè receptam opinionem *Azzonis* contrà *Accurſium* inter plures fratrum prædefunctorum filios ob ceſſantem neceſſitatem repræſentationis cum patruo, eſt in capita ex deductis in huius cauſæ deciſionibus infrà allegandis, ac etiam *deciſ. 600. par. 5. rec. Prat. obſer. 11. & paſſim*, cum præſumptio ſit, teſtatorem voluiſſe ſe conformare cum ordine prædicto; Atquè in dicta *Cluſina* poſt editum dictum diſcurſum, de quo *dicta deciſ. 570. Merlin.* aliàs *deciſ. 180. par. 6. rec.*, iuxtà hanc ſecundam opinionem ex dicta potiſſimùm ratione capta fuit reſolutio, vt liquet *ex deciſ. eiuſdem Merlini 631. aliàs 278. par. 6. rec.* confirmata etiam coram *Panzirolo deciſ. 238. par. 7.*; Vndè proptereà cum in Curia magna ſit Rotæ auctoritas, nimiumque vigeat vſus pragmaticus procedendi cum deciſionibus, eis ſimpliciter acquieſcendo, non indagando caſus, vel rationis diuerſitatem, hinc dicebam quod vbi ad forum controuerſia deduceretur, probabiliores eſſent partes volentium ſuccedere in capita.

Verùm quia ſuperiùs allegata iura pro ſucceſſione in ſtirpes videntur nimis vrgentia & clara, vndè proptereà induci non poteram ad determinatè reſpondendum pro dicta ſucceſſione in capita, ſtante præſertim mea conſuetudine, (ſiuè bona, ſiuè mala), non de facili acquieſcendi deciſionibus & auctoritatibus; Hinc ponderabam, quod dicta deciſio prodierat ex facti particularibus circumſtantijs, ob quas, vota aliàs in puncto iuris diſcordantia, in eam deuenerunt ſententiam; Dictæ autem circumſtantiæ in præſenti non concurrebant, ideòque non poterat exindè conſtitui regula generalis cuicumque caſui applicabilis, ſed potiùs ex allegatis iuribus conſtituenda videtur regula in contrarium pro ſucceſſione in ſtirpes, quotiès vt ſuprà, per duas orationes, ſeù vocationes ſeparatas, vel etiam per vnicam orationem, continentem tamen duos diuerſos vocandi modos, vnum ſcilicèt per nomen collectiuum, alterum verò per appellatiuum, diſpoſitio concepta eſt.

Dicta verò regula limitanda venit, ex diuerſa teſtantis voluntate ex coniecturis, alijſque circumſtantijs deſumenda, ob receptiſſimam, ac perpetuò prę oculis habendam propoſitionem attendendi magis ſubſtantiam voluntatis, quàm formulas, & figuras verborum, vt conſtat factum eſſe per *Rotam in allegata deciſ. 631. Merlini*, in qua conſideratum fuit; Primò, quod inſtitutio hæredum concepta erat, cum vno, eodemque verborum contextu, ſub vno verbo vtramquè vocationem regente; Secundò, quia ibi aderat clauſula *pro equali rata & portione*, quo caſu ſatis vrgere videtur textus in eadē *l. interdū ſuprà allegata*, vt latè exornat *Giouagn. dicto conſ. 24.*; Tertiò, quod omnes nepotes vocati fuerunt nominibus proprijs, vndè proptereà non vrgebat ratio diuerſi, ſeù diſcretiui modi vocandi, quo concurrente ibi admittitur, vt regula ſit in contrarium pro ſucceſſione in ſtirpes; Quartò, quia in quibuſdam prælegatis, teſtator apertè eius voluntatem declarauerat, vt partiri deberent in capita; Et demùm clariùs, quia conſtabat ex alijs facti circumſtantijs de maiori teſtatoris dilectione ergà duos nepotes ex vno fratre, quàm ergà alterum, qui minùs dilectus ità remaneret magis priuilegiatus, ideòquè dicta deciſio fuit magis ex facto,

quàm

quàm ex iure, in cuius ſimplicibus terminis aſſiſtere potiùs videtur ſucceſſio in ſtirpes.

In hac igitur facti ſpecie prædictæ circumſtantiæ ceſſabant, vel ſaltim non iuſtificabantur, atquè attenta littera, ſeù verbali contextura teſtamenti, potiùs videbamur eſſe in caſu oppoſito; Tùm quia vtraquè vocatio concepta erat per ſeparatas orationes à diſtinctis verbis rectas, Tùm fortiùs ob dictam diſcretiuam, quod vna vocatio eſſet collectiua, & altera appellatiua; Solùmquè aliquam difficultatem inferre videbantur illa verba, *In ſolidum con li ſudetti*; Cum enim verbum, *In ſolidum*, importet totum in ſingulis ex deductis *per Barboſ. clauſ. 72.*, hinc deſumi videtur, quod teſtator conſtituere noluiſſet diuerſa corpora, vel facere diuerſas partes hæreditatis, ſed vocare omnes pariformiter & eodem modo, perindè, ac ſi dixiſſet, *æqualiter ſeù æquis portionibus*, quoniàm licèt textus *in dicta l. interdum* conſideret verba proximè relata, nihilominùs ſufficerent æquipollentia, quæ eumdem ſenſum habeant, vt plenè *Giouagn. vbi ſuprà*; Verùm è conuersò ponderabam, quod iſta verba vtpotè æquipollentia, & adinſtar, eſſe non poſſunt maioris efficaciæ, & operationis, quàm ſi expreſsè diceretur *æquè*, ſeù *pro æquali*, & tamen iſta nequè ſufficerent, quotiès vocationes conceptæ eſſent per orationes ſeparatas, & fortiùs vbi cum dicta diſcretiua, vt liquet ex eiſdem deciſionibus *corã Merlin*.

Hinc proindè caſus me tenebat ancipitẽ, quoniã iuris regulæ me cogebãt ad reſpondendum pro ſucceſſione in ſtirpes, præſertim, quia in inteſtata ſucceſſione nequè abſolutum, ac à iure expreſsè determinatum eſt, illam eſſe diuerſo modo, cum id ſolùm proueniat à quadam magis recepta, ſed ſatis controuerſa opinione; Et è contrà, ſtante mihi cognita qualitate teſtatoris, quodquè rudi & craſſo modo, teſtamentum à ſimplici, ac inexperto Religioſo conceptum eſſet, naturalis diſcurſus magis impellebat ad reſpondendum pro æqualitate inter omnes; Ideòquè concludendo dicebam, vt adhiberi deberent diligentiæ prædictæ, quodq; forsã factũ dirimeret difficultatẽ; Eis verò non ſuffragantibus, vt tũc caſus eſſet aliqua concordia dignus, per quam nepos vnicus non haberet integram medietatem iuxtà ſucceſſionem in ſtirpes, minùſque ſolam virilem iuxtà ſucceſſio-

5 nem in capita; Et de ſucceſſione plurium nepotum in capita in conceſſione emphyteutica habetur actum *ſub tit. de emphyteuſi, diſc. 17.*, ibique deducta ad rem conferunt.

IANVEN.

HAEREDITATIS PRO STEPHANO FRANZONO.

Reſponſum pro veritate.

An æqualitas ordinata per teſtatorem inter hæredes per quotas, ceſſet per ſubſequutam aſſignationem, quam teſtator in codicillis vni cohæredi faciat, Vel potiùs aſſignatio cenſeatur facta, vt cedere debeat in propriam quotam.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Vt aſſignatio facta hæredi importet prælegatum.*
3 *Contrarium vbi eſt expreſſa quota, ſeù portio.*
4 *Plus credunt homines habere in bonis, quàm habeant.*
5 *Datur auctoritas ſpecialis, vel ſimilis.*
6 *Ad quid proſit aſſignatio.*
7 *Ademptio, ſeù mutatio voluntatis non præſumitur.*
8 *Præſumptio eſt pro æqualitate.*
9 *Quomodò generalitates attendendæ veniant.*
10 *Reſpondetur ad concluſionem, de qua n. 2.*

DISC.

DISC. VI.

IN teſtamēto condito per Baptiſtam Riuarolam, vl-
1 trà quoddam prælegatum factum Stephano ex Placidia filia nepoti cū onere fideicommiſſi, quod non erat in quæſtione, hæredes pro tribus ex quattuor partibus æqualiter ſcripſit dictam Placidiam, & Catherinam filias, eumdemquè Stephanum, reliquam verò quartam in quædam pia opera erogari voluit, atquè vt omnimoda æqualitas ſeruaretur, mandauit, vt per Iudicem portiones fierent ſorte extrahendæ, deindèq; in codicillis, vltrà plures diſpoſitiones ad rem non facientes, aſſignauit Stephano quamdam villam, aliaquè bona, quæ in eius quartam partem cedere voluit; Cumquè firmato ſtatū hæreditatis, detractiſquè legatis, aliſquè oneribus compertum eſſet, quod bona Stephano aſſignata longè quartam partem excederent, imò etiam dimidiam, hinc dubitari contigit, an ea ex dicta codicillari diſpoſitione Stephanus obtinere deberet, vel potiùs intrà limites ſuæ virilis, pro exceſſu verò dimittere bona, aut ſoluere pretium ad commodum cohæredum, quarè deſuper pro veritate conſultus.

Reſpondi, quod primo aſpectu dicendum eſſet, vt integra bona Stephano iure impliciti prælegati debita eſſent iuxtà theoricam *Caſtrenſis in l.quoties, C.fam. erciſc.* per illum textum, vt aſſignatio facta per teſtatorem ad fauorem vnius,
2 vel plurium ex hęredibus, ſeruari debeat, quamuis dixerit eos æqualiter inſtituere, quoniàm illud plus, iure prælegati relictum cenſetur, ſequuntur *Pariſ. conſ.34. num.17. & ſeqq. lib.2. Iaſ.conſ.18.lib.1., Morot.conſ.79., Decian.conſ.15. num.11. lib.1 & conſ.106.num.1.lib.3., Simon de Pret.de interpræt.lib.3. interpræt.1. dubit. 5.ſolut.2.nu.8.Gail.lib.2.obſer.116. nu.2. cum ſeqq.*, vbi in ſpecie, quod in codicillis id fieri poſſit, quamuis æqualis inſtitutio facta ſit in teſtamento; Et conferunt in idem firmata per *Ang. conſ.394. & ſeqq.*, vbi quod relicta vni filio in ſui partem iure prælegati, obtinentur in exceſſu ſuprà virilem, quamuis omnes æqualiter inſtituti eſſent.

His tamèn non obſtantibus, contrarium dixi mihi videri probabilius, ex ea circumſtantia, quod teſtatrix in ipſamet aſſignatione, expreſsè dixit, vt ea bona
3 ſic aſſignata cedere deberēt in eius quartam partem, vndè patet, quod noluit alterare viriles, ſeù quotas iam ordinatas, nequè aliquod prælegatum facere, quoniàm, vbi per viam prælegati eumdem Stephanum gratificari voluit, id fecit, dictum titulum exprimendo; Et conſéquenter, quod iuxtà vulgare dicterium,
4 de quo apud *Franch.deciſ.236. num.11.*, quod plus homines in bonis habere credunt, quàm in effectu habeant, teſtatrix in qualitate bonorum dicto Stephano gratificari voluerit, non alterando quotam, ſeù virilem, quàm ità firmam eſſe debere declarauit.

Ad quod comprobandum ponderabam ea, quæ habentur apud *Caſtill. lib. 4.cap.54.num.33.*, vt teſtatore meliorante vnum ex filijs iuxtà illas leges, vel mo-
5 res in tertio, vel quinto, atquè in iſtius cauſam aſſignante aliqua bona, quæ maioris valoris detegantur, aſſignatio reformatur ad limites dictæ quotæ, in qua conſiſtere dicitur ſubſtantia diſpoſitionis, non alterabilis per accidens aſſignationis in vna, vel altera bonorum ſpecie; Quamuis enim in eo caſu aliqua vrgeat etiam ratio defectus poteſtatis, vndè propterea caſus non ſit omninò ſimilis, attamen ratio prædicta benè applicabilis videtur.

Nequè exindè diſpoſitio, ſeù aſſignatio inutilis remanere dicebat, cum notabilis eſſet eius effectus ità aſſecu-
6 randi dictum Stephanum habendi bona magis commoda, ſeù conſpicua in eius portione, eumquè eximendi ab incerto euentu ſortis, quæ paritèr etiam propitia, nequè hoc beneficium cauſare potuiſſet, dum nonniſi bona proportionata cuilibet quotæ, ſeù portioni Iudex aſſignaſſet cum cōgrua repartitione, vt quilibet de optimis, mediocribus, & infimis participaret, vndè propterea dupliciter eius conditio melior efficiebatur; Primò, nempè habendi in propria virili bona vnita, eiquè magis commoda, & meliora; Et ſecundò circà implicitam coactam venditionem ſibi per cohæredes faciendam de parte excedente ſupplenda in

pre-

pretio, quod etiam eſt nimiùm æſtimabile, vt communitèr ponderant DD. in propoſito legitimæ obtinendæ potiùs in bonis, ſeù corporibus, quàm in pecunia ex pluries deductis *ſub tit. de legit. & detract.* ac etiã conferunt, quæ ad materiam retractus coactiui, legalis, vel conuentionalis habentur *ſub tit. de ſeruitut.* cum ſimilibus.

Et his ſpecialibus ponderationibus addebam generalitates, (quas Conſulentes cum copioſiſſimis allegationibus, ac ina-
7 ni chartarum repletione deducere ſolẽt, vt apud ignarum vulgus, quod ex prolixitate ſcripturæ, & copia allegationum, non diſtinguendo an ſint ad propoſitum, necnè, iudicium efformat, ſapientes videantur), nempè quod ademptio, vel mutatio voluntatis non præſumitur, omniſquè interpretatio capienda eſt pro ea excludenda ex ijs, quæ collecta habentur *per Menoch. lib. 4 præſumpt. 167. Greg. dec. 236. Buratt. deciſ. 168. Dunoz. dec. 579. & paſſim.*

Ac etiam quod in parentibus præſumenda eſt æqualitas inter filios, ideòquè
8 omnis interpretatio capi debet pro ea includenda, & excludenda inæqualitate, multò verò magis, dum aliæ notabiles inæqualitates concurrebant, dum eiuſdem Stephani mater adhùc viuens ſuam portionem obtinebat æqualem cum altera filia, cuius inæqualis conditio remanebat ob admiſſionem nepotis ex filia viuente, & ſuccedente ad æqualem ſucceſſionem vltrà aliud pingue prælegatum; Iſtæ autem generalitates conſiderabiles quidèm erant in propoſito, vt coadiuuarent ſuperiùs ponderatas ſpecialitates, in
9 quibus conſtituebam principale fundamentum pro huiuſmodi voluntate, cuius potiùs, ac facti, quàm iuris quæſtio erat, ideòq; adinſtar huiuſmodi quæſtionum, deciſio non ex generalitatibus deſumenda eſt, ſed ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs.

Ad prædictam autèm theoricam *Caſtrenſ.*, cum qua procedunt *Pariſ.*, & alij ſuperiùs allegati; Dicebam reſponſionem patere ex figuratione caſus per ipſum poſiti, vbi ſcilicèt aſſignatio ad fauorem
10 vnius præcedat, deindè verò ſubſequatur inſtitutio vniuerſalis æqualiter, vel etiãſi inſtitutio præcedat, & aſſignatio ſubſequatur, abſquè tamèn taxatione ad quotam, in qua pro meo iudicio maior conſiſtebat difficultas, iuncta cum altera circumſtantia prælegati facti fauore eiuſdem, dum quandò teſtatrix prælegati titulum adhibere voluit, illum explicare ſciuit, ac dixit; Nimiùm etiam conſiderando notabilem inæqualitatem, aliaſquè generalitates vt ſuprà.

ROMANA
REDDITIONIS RATIONVM
PRO
ALTOBELLO CASTRVCCIO
CVM
IOSEPHO PASQVANINO,
& alijs.

Caſus diſputatus coram A. C.

De quibus bonis, ac fructibus hæres beneficiatus rationem reddere teneatur; Et præſertim de fructibus induſtrialibus, et quid de nominibus debitorum inexactis; Et àn peremptio, vel amiſſio bonorum, vel iurium vacabilium, ſeù vitalitiorum, cedat damno hæreditatis, vel reſpectiuè damno ipſius hæredis; Et è conuerſo quid de lucro, vel augumento.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Vacatio vitalitiorum cedit damno hæreditatis.*
3 *Contrarium, vt debeat eſſe hæredis.*

4 *Emo-*

4 *Emolumenta vacabilium non ſunt fructus, ſed ſors.*
5 *De ratione opinionis, de qua num. 3.*
6 *Quando procedat opinio, de qua num. 2.*
7 *Hæres non tenetur de nominibus debitorum inexactis.*
8 *Impugnatur, ſeù declaratur.*
9 *De eodem, & ratione impugnationis.*
10 *Hæres àn vendat habita fide de pretio.*
11 *An mercimonij, vel induſtriæ lucra, & damna pertineant ad hæredem, vel ad hæreditatem &c.*

DISC. VII.

1 PVſatus Altobellus tanquam hæres patris à Ioſepho, alijſquè creditoribus, exhibuit coram A. C. inuentarium, ac rationes, in quarum diſpunctione, plures diſputationes habitæ fuerunt; Cum etenim ipſe omnia bona poſſeſſa per patrem tempore obitus, ſeparaſſet tanquam pertinentia ad fideicommiſſum aui, ex perſona propria ſibi delatũ, creditores autem obijcerent de legitima, alijſquè detractionibus debitori in eis competentibus, atquè reus replicaret de illarum conſumptione cum pretio plurium animalium, ac etiam cum frumento, alijſquè frugibus ab eo conſumptis, ac remanſis in hæreditate fideicommittentis, qui artem agrariam exercebat, necnõ in quibuſdam officijs vitalitijs ad eamdem hæreditatem ſpectantibus, quæ per eiuſdem Petri mortem vacauerant; Hinc proindè tres fuerunt puncti ſub iuris diſputatione cadentes (cum pleriquè alij conſiſterent in nudo facto); Primò ſcilicèt circa vacationem dictorum officiorum, àn hæredis, vel hæreditatis damno cedere deberet; Secundò circa defecta nomina debitorum conflata ex animalium, aliorumquè dictæ artis inſtrumẽtorum venditione habita fide de pretio; Et tertiò circà frumentum, alioſquè fructus induſtriales ex eadem arte in duabus recollectis perceptos.

Quatenus pertinet ad primũ; Scribentes pro creditoribus deducebant eadem, quæ inſinuantur *ſub tit. de detractionibus diſc. 15.*, quod ſcilicèt, cum hic punctus in iure deciſus non reperiatur, neque aliqua obligatio adiecta ſit hæredi vendendi officia, aliaquè iura vitalitia, ſeù vacabi-
2 lia, hinc non debeat vacatio cedere eius damno, niſi proportionabiliter, & pro eius quota ſibi competente ratione legitimæ, idquè praxis Curiæ recepit, ob determinationem Rotæ præſertim *in Romana fideicommiſſi de Marianis*, et conſequenter cum in hac facti ſpecie officia vacabilia, ſeù alia iura vitalitia, vt ſunt cenſus, vel loca montium ad vitam, vel ſocietates officiorum, ponerentur quidem in calculo ad conſtituendum aſſem hæreditarium de tempore mortis defuncti pro regulanda legitima, vt eorum periculum cedere deberet æquali damno tàm hæreditatis, quàm filij, cui legitima debita eſt proportionabiliter, & pro rata tanquam inter duos ſocios, ità pro communi eamdem rem poſſidentes, vt in dicta ſua materia detractionum aduertitur, atq; cum hoc ſenſu in iſta cauſa proceſſum fuit.

Quamuis autem ego Scribens pro Altobello, cuius intererat integrum huiuſmodi vacationis damnum cedere debere damno hæredis, non autem hæreditatis,
3 reſolutioni acquieſcerẽ ex eo, quod Iudices inferiores ſequi debeant opiniones iam firmatas per Rotam, & Tribunalia maiora; Attamen, tàm iſtius, quàm plurium conſimilium controuerſiarum occaſione dicebam quod intellectus non acquieſcebat; Vt enim aduertitur *ſub tit. de Regal. diſc. 35. & dicto diſc. 15. de detractionibus*, & in alijs, iſta officia, vel iura vacabilia continent ſpeciem negotiationis, ac induſtriæ, ità obtinendo ſingulis annis magnum emolumentum, ob
4 ſuſceptionem aleæ huius periculi, adeoùt illi, quos pro communi vſu loquendi dicimus fructus, verè, ac de ſtricto iure non ſint tales, ſed potiùs ſint pars ſortis, quæ ità minutatim recipitur cũ fructus propriè dicatur ille, qui in tempora percipitur, ſalua ſubſtantia; Et conſequenter intrare deberent eadem, quæ habentur infra in tertio pũcto ſuper fructibus induſtrialibus, ex artis agrariæ exercitio obuentis, vt ſcilicèt Vel emolumẽta, quæ ſingulis annis percepta fuerunt, fortem conſtituerent, atquè in reſtitutione venirent iuxtà deducta *dicto diſc. 35. de Regal. & diſcur. 148. de Dote* occaſione agendi de vſufructu dato in dotem; Vel

quod

quod iure occultæ appropriationis, ſeù emptionis, & venditionis, ipſorum officiorum, vel iurium vitalitiorum pretiū in ſorte principali in hæreditate remanere deberet.

Cum enim hæres fideicommiſſo grauatus dicatur fideicommiſſariæ hæreditatis legalis adminiſtrator, iuxtà auctoritates plenè deductas *ſub tit. de Credito*
5 *diſc.36.*, ac *eodem tit. de legit. & detract.* pluries; Hinc proindè legali adminiſtratori incumbere videtur onus gerere negotium vtilæ adminiſtratæ hæreditatis ex voluntate morientis perpetuam, vel longam conſeruationem habere debentis, durante genere ad fideicommiſſum vocato; Huic autem adminiſtrationi certè incongruum eſt, ac præter morem cuiuſlibet mediocriter diligentis patrisfamilias, retinere vacabilia per mortem amittenda, cum id aduerſetur conſeruationi per teſtatorem deſideratę, ac fideicommiſſo connaturali, atquè ità non eſt adminiſtrare hæreditatem, ſed gerere negotium proprium, propriamq; vtilitatem affectare in damnum hæreditatis ob emolumenta maiora, quæ intuitu periculi percipiuntur, ideoquè nō videtur ſubeſſe probabilis ratio, quæ dictā reſolutionem ſuadeat, niſi vbi facti circumſtantiæ hæredem excuſabilem redderent; Puta quia ad breue tempus va-
6 catio ſequuta ſit; Vel quod ipſo minore, vel pupillo exiſtente, iſta culpa adſcribenda eſſet tutori, vel curatori, cum ſimilibus; Multo verò magis vbi ageretur de ſocietate officij ab ipſomet hærede renouata iuxtà caſum, de quo *in dicto tit. de fideic. diſc.192.*

Quoverò ad ſecundum punctum, Scribentes pro creditoribus, fundamentum conſtituebant in propoſitione, de qua cæteris relatis *Peregr. de fideicom. art.10.*
7 *num.45. Fuſar. de ſubſt. quæſt. 625. num. 1. Rota apud Duran. deciſ. 212. repetit. deciſ. 310. num.5. cum ſeqq. par. 5. rec.* & in alijs, quod ſcilicèt hæres grauatus non tenetur de nominibus debitorum inexactis, ſed quod facto caſu reſtitutionis, ei ſufficeret cedere iura, & indicare nomina, reſtituendo inſtrumenta, vel alia documenta, quatenus conſtaret ad eius manus obueniſſe.

Iſtud aſſumptum ità ſimpliciter, ac indefinitè receptum, pariter pro meo iudicio parum probabile videtur, quoniam poſito dicto principio, quod hæres gra-
8 uatus iure legalis adminiſtratoris cēſendus veniat, idcircò grauandus onere diligentiæ, ſi non phyſicæ, & exquiſitæ, ſaltèm moralis; Quinimò probabilitèr maius deberet eſſe onus ipſius, quàm illud tutoris, vel curatoris, ſeù alterius legalis adminiſtratoris, cuius officium eſt gratuitum, ſuum verò eſt cum recompenſa fructuum, quos interim percipit, ſuoſq; facit, ac etiam trebellianicæ, quādo prohibita non ſit.

Atquè ſi in terminis ceſſionis nominum debitorum, quæ per debitorem creditori fiat pro ſoluendo, non autem pro ſoluto, adeoùt importet ſimplex manda-
9 tum ad exigendum nomine cedentis, vel aſſignantis, adhùc tamen ceſſionarius tenetur docere de diligentijs, adeoùt ſi cōſtet de iſtis non adhibitis, quodquè nimia negligentia fuerit cauſa amiſſionis, iſta ſibi imputanda veniat ratione ſuſcepti mandati, quod ſecum trahit culpam ſine dubio latam, ac iuxtà vnam opinionem etiam leuem ex deductis in ſua materia *ſub titulo de Credito*; Et tamen iſto caſu dici poteſt quod cedens rectè ſciens, quod adhùc periculum inexigibilitatis ſuum eſſet, debebat eſſe ſollicitus; Multò magis iſto caſu, in quo nemo ſupereſt, qui hanc ſollicitudinem habere valeat; Ideòque durum, ac prorſus irrationabile videtur, vt remanſis in hæreditate multis nominibus debitorum, de quorum exactionis affirmatiua, vel negatiua non conſtet, atquè iuſtificatio poſt diuturni temporis decurſum impoſſibilis eſt, proùt impoſſibilis reddita eſt exactio, quæ de tēpore proximo erat facilis, ac veriſimiliter ſequuta, quod hæres grauatus excuſari debeat cum ſola aſſertione non exactionis; Ideoquè dicta cōcluſio diſcretè, ac ſano modo pro facti qualitate intelligenda venit.

Verùm in hac facti ſpecie, neque iſta inſpectio cadebat, quoniam non ageba-
10 tur de nominibus debitorum remanſis in hæreditate, & quorum fidem defuncti ſequutus eſſet, (in quibus terminis propriè dictæ auctoritates loquuntur), ſed agebatur de nominibus debitorum contractis ab eodem hærede grauato, qui animalia, aliaquè bona mobilia in hæreditate reperta vendiderat, habita fide

fide de pretio, quód per adminiſtratorẽ legalem fieri nõ poteſt, ideoquè niſi doceret, quod de more regionis, vel ex temporum conditione aliàs huiuſmodi bonorum venditio pro congruo pretio ſequi non potuiſſet, quodquè tunc emptores iuſtè reputarentur idonei, adeoùt partes prudentis adminiſtratoris geſſerit, inexactio autem ab aliquo caſu prouenerit (cum ſenſu etiam veritatis qualem in iſta cauſa Iudex quoque habuit) dicebam, vt pretium huiuſmodi bonorũ imputandum veniret, ipſiquè hæredi cedere deberet damnum non ſequutæ exactionis, cuius negatiua nequè verificabatur, ideoquè præſumptio erat in oppoſitum ob dilemma clarum quod ego conſtituebam; Aut enim credidit perſonis idoneis, et præſumptio intrat exactionis; Aut minus idoneis, et intrat culpa.

Quoueró ad tertium punctum fructuum induſtrialium perceptorum ex recollecti ſatorum remanſorum in hære-
21 ditate de tempore mortis teſtatoris, iſtorum reſpectu, indubitatum erat, vt remanerent in hæreditate iuxtà ea, quæ in terminis frumenti, aliorumquè fructuum ſub fideicommiſſi reſtitutione venientium, habentur *ſub titulo de fideic. diſc.* 130., nullaquè deſuper dubitandi ratio cadit, niſi circa detractionem expenſarum pro perficiendo negotio à defuncto iam cæpto, & àn aliqua ratio habenda eſſet de eius induſtria, & operibus iuxtà ponderationes, de quibus *eodem tit. de fideicom. diſc.* 191.; Reſpectu veró recollectæ anni ſequentis dicebam intrare eamdem diſtinctionem, quæ habetur *dicto diſcur.* 191. *de fideicom*, àn ſcilicèt iſta fuerit continuatio neceſſaria negotij iam cæpti, & præparati à defuncto, vel è conuerſo fuiſſet merè voluntaria, vt primo caſu, tàm damnum, quàm lucrũ eſſet hæreditatis eodem modo, quo in prima recollecta dicitur, in altero autem eſſet hæredis obligati reſtituere, vel imputare pretium bonorum, ac inſtrumentorum huius artis, iure occultæ emptionis, & venditionis cum ſe ipſo factæ, atq; ſiuè vno, ſiuè altero modo ab hac parte obtinebatur intentum.

ROMANA
COMPOSITIONIS
PRO
FRATRIBVS DE FRANCONIIS
CVM
FABRICA SANCTI PETRI.

Caſus diſputatus coram Iudice Fabricæ, & reſolutus pro Franconijs.

Compoſitiones initæ per hæredem cum creditoribus hæreditarijs, vel alijs ius contrà hæreditatem habentibus, àn hæreditario, vel proprio nomine factæ cenſeantur, ad effectum vt commodum ſit hæreditatis, vel è conuerſo ipſius hæredis; Et de conſequenti, àn obligatio hæredis facta cenſeatur proprio, vel hæreditario nomine, adeoùt competat, vel reſpectiuè ceſſet beneficium inuentarij.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Compoſitio eſt actus, qui inducit aditionem.*
3 *Eadem compoſitio cenſetur facta nomine hæreditario potiùs quàm proprio.*
4 *De eodem, & de ratione cur titulo hæreditario ſit referenda.*
5 *Ceſſat concluſio, vbi conſtat de contraria voluntate.*
6 *Quare compoſitio dicenda eſſet nomine proprio.*
7 *De huius quæſtionis frequentia, & de effectibus exindè reſultantibus.*
8 *Quando quis eſt hæres, & tranſigit, actus refertur titulo hæreditario, & de ratione.*
9 *Quando dicatur tranſactio iure proprio.*
10 *Quod actus tranſactionis importet aditionem hæreditatis.*

11 Se.

11 *Secus de ea compoſitione, quæ fit per viam emptionis hæreditatis.*
12 *An hæres ſe obligando de proprio cenſeatur renunciare inuentario.*
13 *De decreto quattuor Aularum.*
14 *De diſtinctione in dicta quæſtione.*
15 *De effectibus ex dicta obligatione reſultantibus.*

DISC. VIII.

1 DEfuncto Hippolyto Francono Epiſcopo Nuceriæ Paganorum; Cum idem, tãquam tutor, ac adminiſtrator, quattuor ex eius prædefuncto fratre nepotum puerorum, qui in Seminario Romano educabantur, quamplura loca mõtium, aliaquè bona notabilis valoris in Vrbe ad eorumdem nepotum commodũ acquiſiuiſſet; Hinc Camerales prætendentes, quod ea per Epiſcopum de proprio acquiſita, ſub ſimulato nomine nepotum in fraudem ſpolij, ſub iſto venirent, ea ſequeſtrarunt, quare agentes pro dictis pueris, compoſitionem cum Camera fecerunt, mediante ſolutione ſcutorũ 10. m., omnium ipſius Cameræ iurium ceſſionem reportando; Cumquè idem Hippolytus per plures annos officium Commiſſarij generalis Fabricæ Sãcti Petri in Ciuitate, & Regno Neapolis exercuiſſet, atquè ob hanc adminiſtrationem prætenderetur debitor in ſcutis 4. m., hinc Fabricę adminiſtratores coram eius Iudice particulari, præfatos de Franconis tanquam hæredes pulſarunt ad ſolutionem, à qua tamen poſt aliquas diſputationes, ſententiam abſolutoriam reportarunt.

In diſputationibus autem deſuper habitis, Scribentes pro Fabrica actrice dicebant, quod ipſe actus compoſitionis,
2 aditionem hæreditatis redolebat iuxtà *deciſionem* 1622. *Penæ*, quæ in ſpecie loquitur de conſimili compoſitione ſuper ſpolio; Ac etiam deducebant firmata
3 *apud Caualer. deciſ.* 374. *& deciſ.* 284. *par.* 4. *diuerſ.*, vt huiuſmodi compoſitio cenſeatur in dubio facta hæreditario nomine, & ad commodum hæreditatis.

Atquè his addi poſſe ponderabam ea, quæ habentur deducta *ſub tit. de fideic. diſcur.* 172., vbi in ſpecie agitur de hoc
4 puncto, àn tranſactio cenſeatur facta hæreditario nomine, & ad commodum hæreditatis, vel potiùs proprio, ac priuato nomine, & commodo, quod ſcilicèt tranſactio de ſui natura ſupponit litem actualem, vel ſaltèm habitualem, ſine qua ea nõ datur, cum non intret in claris ad vulgar. text. *in l.* 1. *ff. de tranſact.*, ideoquè cum inter hæredem, priuato, ac proprio nomine contradiſtinctum à perſona hæredis, et Cameram, nulla adeſſet lis, quæ ſolùm cadebat ſuper ſpolio Epiſcopi defuncti, ità pernecesſè ad titulum hæreditariũ iſta tranſactio referenda erat, quodquè propterea, tanquam ex actu, qui citrà ius, & nomen hæredis geri non potuit, aditio reſultaret iuxtà ſæpiùs inſinuatam concluſionem deductam *ex l. gerit, & l. pro hærede ff. de acquir. hæred.* cum ibi notatis.

His tamen non obſtantibus; Scribens pro dictis fratribus reis conuentis, contrarium dicebam probabilius (etiam cũ ſenſu veritatis, qualem Iudex quoquè agnouit), quoniam ipſius compoſitionis
5 tenor in verbis expreſsè hæreditariam qualitatem excludebat, dum dicebatur, quod non iure hæreditario, ſed proprio, compoſitio fieret, ideoquè intrabat vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de leg.* 3., quod in claris & expreſſis non intrant præſumptiones, & argumenta, et conſequenter extrà applicationem remanebant dictæ deciſiones loquentes in ambiguo; Cum etenim aditio hæreditatis ſit actus animi, ac volũtatis, idcircò impoſſibile eſt ſine iſta expreſsè in contrarium declarata, illum dare.

Et quamuis fortiter vrgere videretur dictum argumentum tranſactionis, non cadentis niſi inter litigantes, ac ſuper ijs, quæ in litem deducta ſunt, vndè pro-
6 ptereà ponderabam, quod in contrariũ dici poſſet, vt declaratio verbalis contineret proteſtationem contrariam facto, quod verbis præualere debet; Attamen difficultas de plano tollebatur ex facto, dum lis erat cum ipſiſmet tranſigentibus, proprio, ac priuato nomine potiùs quàm cum hæreditate defuncti, quoniam loca montium, aliaquè bona ipſorum nomine, & commodo quæſita erant per dictũ Epiſcopum patruum tanquam tutorem, ac adminiſtratorio nomine; Camera verò prætendebat vt id ſimulatè, ac in eius

fraudem geſtum eſſet cum eiuſdem Epiſcopi bonis, cuius tamen cõtrarium, quoquè in facto iuſtificabatur, quod ſcilicèt ad eius manus plura obueniſſent bona, & pecuniæ ex vtriuſquè parentis ſucceſſione; Et conſequenter lis erat directè cum eis, qui meritò nomine proprio citrà aliquem titulum hæreditarium tranſegerunt.

In propoſito autem huiuſmodi compoſitionum, aliorumquè cõtractuum, qui per hæredes, vel coniunctos gerantur ſuper
7 bonis, ac iuribus defuncti, àn ſcilicèt proprio, vel hæreditario nomine geſti cenſeantur; Pluries, nimiumquè frequentèr in foro diſputaui, vel pro veritate cõſultus reſpondi, tàm ad effectum inſpiciendi, àn ex hoc actu aditio hæreditatis reſultaret, quàm ad effectũ cõmodi ex cõpoſitione reſultãtis, àn propriũ, vel hæreditatis eſſe debeat, ac etiam frequentiùs circà efficaciam obligationis per ipſum hæredem cõtractæ pro conuentionis obſeruantia, àn ſcilicèt ea cenſeretur ſolo hæreditario nomine, adeoùt firmum remaneret inuentarij beneficium, & nè vltrà vires teneri poſſet, vel è conuerſo ità illud ceſſaret; Aduertebã id, quod pluries in omni ferè materia inſinuatur, vt. ſ. erroneum ſit id generaliter, & in abſtracto tractare, ſiuè cum deciſionibus, & doctrinis generaliter procedere, cum potiùs eo modo, quo ferè in omnibus fori quæſtionibus, in quibus cadat inſpectio voluntatis, procedi debeat cum caſuum diſtinctione.

Aut enim quis eſt iam hæres, atquè talem ſe enunciando, tranſigit ſuper ijs, quæ erant in lite inter hæreditatem, ac alterum contrahentem, adeoùt terminus
8 tranſactionis ſibi nomine proprio omninò congruus eſſet; Et tunc ad titulum hæreditarium actus referri debeat, neq; poſſit ipſe hæres ad priuatum commodũ contrà hæreditatem iuuari iuribus ab altero tranſigente dimiſſis, vel ceſſis ex fundamentis, de quibus *dicto diſcur.* 172. *de fideicom.*; Ac etiam quia tranſactio eſt ſpecies rei iudicatæ, per quam lis dirimitur, vndè propterea id, quod quilibet tranſigentium, obtinet, vel retinet, iure ſuo primæuo obtinere, vel retinere dicitur tanquam per remotionem obſtaculi, non autem ex nouo iure per alteram partem attributo, cum alijs ponderationibus ibi deductis, illa præſertim turpitudinis, quæ aliàs reſultaret, vt qui eſt hæreditatis legalis adminiſtrator, eamdem ad proprium commodum cum huiuſmodi affectatis ceſſionibus ſupplantare curaret.

Aut ille, qui compoſitionem facit, non eſt hæres, nullumquè exprimit titulum hæreditarium, ſed alterius mors cauſat ſibi moleſtias in bonis proprijs,
9 pro quarum remotione tranſactionem facere curat, (iuxtà caſum præſentis controuerſiæ); Et tunc vbi etiam non adeſſet expreſſa proteſtatio, (quæ in præſenti omnem dirimebat quæſtionem), adhùc nomine proprio actus eſt referendus, cum ità proprium, non autem hæreditarium negotium principaliter geri dicatur.

Aut agitur de formali tranſactione ſuper actuali, vel habituali lite cum de-
10 functo, vel eius hæreditate abſquè aliquò iure proprio, et tunc iſte cenſendus venit actus, qui citrà ius, & nomen hæredis geri non poteſt, vndè propterea in eo, qui eſt legitimus ſucceſſor, aditionem redolet iuxtà theoricam *Bart. in dicta l. gerit*, de qua *apud Menoch. lib.* 4. *præſumpt.* 100. & alios, de quibus in præcedentibus.

Aut demùm non agitur de formali tranſactione pro componenda lite, ſed agitur de illa compoſitione, quæ
11 cum Camera, vel fiſco, ſuper defuncti, vel delinquentis ſpolio, vel ſucceſſione fieri ſolet per coniunctos, vel alios; Et tunc licèt hæc vulgò dicatur compoſitio, non tamen dici poteſt vera, & formalis tranſactio, ſed potiùs emptio hæreditatis iuxtà terminos textus *in l. 2. & tot. tit. ff. & Cod. de hæredit. vel act. vendit.*, & de qua ſpecie emptionis habetur *ſub tit. de empt. & vendit. diſc.* 26. & alibi; Et conſequenter deduci nõ poteſt actus aditionis, nequè quod nomine, & commodo hæreditatis geſtus ſit, quoties iſte titulus expreſſus non fuerit; Potiſſimè verò vbi huiuſmodi compoſitiones cum Camera, vel Fiſco fiant per defuncti coniunctos, vel familiares, aut alios, qui eius bona adminiſtrarunt, cum frequentiùs fieri ſoleant principaliter pro euitandis moleſtijs proprijs à Fiſcalibus inferri ſolitis ex eo quod haberent bona in manibus, vndè propterea

hanc

hanc aleam emere ſtudent.

Quouerò ad alium effectum, ſeu pun-
ctum, àn ſcilicèt, & quando hæres, qui de
proprio erga creditores, & legatarios,
alioſquè ius in hæreditate habentes, ſe
obligauit, hæreditario, vel proprio no-
12 mine, id egiſſe cenſeatur, adeòut adhùc
retineat inuentarij beneficiũ, vel potiùs
illi renunciaſſe cenſeatur; Et tunc inuo-
luta videtur quæſtio, cũ vna opinio, (quæ
anteſignanum habet *Cynum*), hæredem
excuſet, vt hoc non obſtante, inuentarij
beneficium retineat; Altera verò, (quæ
anteſignanum habet *Angelum*), tenet cõ-
trarium, vt patet ex collectis de more ſu-
per vtraq; per elaboratum *Giurbã obſer.*
104. *num.* 8. *&* 9., & alios de quibus habe-
tur *ſub tit. de dote diſc.* 28., occaſione agẽ-
di de decreto generali, quod vulgò ibi
dicitur *quatuor Aularum* per quandam
determinationem generalem tanquam
13 per ſpeciem legis edito de anno 1623.
per Sacrum Conſiliũ Neapolitanum ex
ibidem deductis, vbi de iſtius decreti in-
telligentia.

Quidquid autem ſit de decreto prædi-
cto, quod fauore hæredis ſe obligãtis per
ſpeciem legis attendendum venit in illis
Tribunalibus, non autẽ in alijs, in quibus
tamen magnifaciendum videtur tanquã
doctrina magiſtralis tã magni Tribunalis
vnius ex dictis diſſidentibus opinionibus
14 canonizatiua; Verior mihi ſemper viſa
eſt diſtinctio tradi ſolita *per Rotã in de-
ciſionibus eod. diſc.* 28. *de dote* inſinuatis, &
in alijs, quod ſcilicèt; Aut obligatio hæ-
redis de proprio facta eſt occaſione no-
uationis, quæ ſibi proficua ſit, et tunc re-
cipienda veniat opinio *Angeli*, vt obli-
gatio eum afficiat de proprio, nequè in-
uentarij beneficium ſuffragetur ex veri-
ſimili voluntate creditoris, quod ideo
partem debiti, vel iuris ſibi competentis
remittere voluerit, vt ità ſe aſſecuraret à
periculo reſultante à diſcuſſione inuen-
tarij; Et è conuerſo hæres huic pericu-
lo ſe exponere voluerit, ob illud com-
modum, quod ſibi priuato nomine cede-
re debet tanquam præmium aſſecuratio-
nis, ac effectus eius induſtriæ, & diligen-
tiæ, quæ vbi agatur de debito certo, &
liquido in iure prohibita non videtur;
Secùs autem vbi non accedat formalis
nouatio, adeòut obligatio ſit compati-
bilis cum titulo hæreditario, quia nempè
ex ſola cauſa alicuius dilationis, ea facta
ſit, cum tunc nulla cadat ratio, vel veri-
ſimilitudo, ob quam hæres beneficio in-
uẽtarij priuare ſe voluerit, atq; ad hunc
effectum dictum decretum *quatuor Aula-
rum*, vbiquè in conſideratione habendũ
venit, tanquam doctrina magiſtralis, &
maximæ auctoritatis.

Nequè actus fruſtratorius, vel inutilis
dici poteſt, dum plura commoda credi-
tori exindè reſultant, ità acquirendi
actionem directam, & exequutiuam in
15 perſona, & bonis proprijs abſquè neceſ-
ſitate ſeruandi aliàs inſinuatam *praxim
Saluſtij*, ac etiam acquirit hypothecam
in bonis proprijs hæredis aliàs de iure
non competentẽ, pluresquè exindè reſul-
tant proficui effectus, qui ſufficiunt, vt
actus non dicatur inanis, ſed in aliquo
operatiuus; Ad inſtar eorum, quæ habe-
mus de legato per creditorem facto de-
bitori de debito cum ſimilibus; Ac pro-
pterea iſta videtur quæſtio, potiùs fa-
cti, quàm iuris, ex facti qualitate deci-
denda.

FLORENTINA

SVCCESSIONIS

DE FRANCESCHIS

PRO

MARIA LVCRETIA, & MARIA MAGDALENA

CVM

PHILIPPO DE FRANCESCHIS.

Reſponſum pro veritate.

An, & quando hæres in parte, qui
hæreditatem integram poſſedit, ac

tru-

fructus percepit, teneatur cohæredibus poſteà venientibus reſtituere fructus, qui in iudicio petitionis hæreditatis veniant ab initio, etiam ante petitionem; Vel potiùs eos faciat ſuos, ac non teneatur niſi ex tempore petitionis.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*
2 *De hac eadem cauſa alibi.*
3 *In fideicommiſſis fructus veniunt à die petitionis, & non anteà.*
4 *De ratione.*
5 *Vt id non procedat in petitione hæreditatis, in qua fructus veniunt ab initio.*
6 *Contrarium, vt fructus veniant à petitione.*
7 *Ignorantia iuris dubij aſſimilatur ignorantiæ facti, & excuſat.*
8 *Declarantur opiniones de quibus num. 5. & 6.*
9 *Hæres putatiuus bonæ fidei excuſatur.*
10 *Cohæres, vel poſſeſſor pro communi abſque alia declaratione mutat cauſam poſſidendi.*
11 *De Statuto Florentino in ſucceſſionibus.*
12 *Quomodo quis declaratur hæres.*
13 *Et quomodo hæres obtineat loca montium hæreditaria, & alia iura cum Principe.*
14 *Fructus extantes veniunt ſine dubio ſub petitione hæreditatis.*
15 *De differentia inter prouocantem, & prouocatum.*
16 *De concluſione, de qua num. 7.*
17 *De pluralitate hæredum, & hæreditatum eiuſdem perſonæ.*

DISC. IX.

1 DEfunctis ab inteſtato; priùs Franciſco patre, & deindè Iuliano filio, de Franceſchis, ſuperſtitibus Philippo, Maria Lucretia, & Maria Magdalena filijs, ac fratribus, & ſororibus reſpectiuè; Cum vtriuſquè hæreditatis bona in varijs Principatibus, & regionibus ſparſa eſſent, partim ſcilicèt in Florentina Ciuitate omnium defunctorum, ac viuentium, origine, & domicilio patria, partim verò in Vrbe, & Statu Eccleſiaſtico, & partim in Regno Neapolitano, ac etiam in Dominio Veneto, alijſquè locis; Solus autem maſculus, ex fundamento Statuti Florentini, omnia bona per aliquod tempus poſſederit, ac fructus perceperit; Poſtmodũ autem timens ſororum prætenſiones, in iudicio *l. diffamari, & l. ſi contendat*, eas ſuper huiuſmodi ſucceſſionibus in quodam eiuſdem patriæ Tribunali prouocauerit; Hinc ex parte mulierum de pluribus pro veritate conſultus fui, tàm ſuper ſucceſſionis pertinentia, quàm ſuper competentia fori, & àn in quorumlibet dictorum Principatuum Tribunalibus pro eorum legibus, ac ſtylis, cauſa tractanda eſſet, ſuper bonis in eorum quolibet reſpectiuè exiſtentibus; Ac etiam, àn poſita pertinentia ſucceſſionis in fœminis æqualiter cum maſculis ad limites iuris communis, venirent fructus ab initio, vel potiùs ſolùm à die motæ litis.

De primo, & ſecũdo pũcto agitur *in hac eadem cauſa ſub tit. de ſucceſſ. ab inteſtat. diſc.* .; Quatenus verò ad iſtum pertinet; Cum alij Scribentes deſuper con-
2 ſulti, quorum reſponſa communicata fuerunt, procederent cum regula quæ ex magis communi opinione in fideicommiſſaria materia recepta eſt, vt fructus non veniant niſi à die petitionis, ac moræ regularis, vel irregularis, quæ in priuilegiatis datur ex generaliter deductis
3 *per Fuſar. de ſubſtit. quæſt. 626. Rot. apud Dunoz. deciſ. 662.*, & pluries in ſua materia *ſub tit. de fideic.*

Reſpondi, quod improprij, atq; à caſu quęſtionis extranei eſſent huiuſmodi termini, quoniàm vt in dicta ſua materia habetur, hæres fideicommiſſo grauatus
4 dicitur verus dominus percipiẽs fructus iure ſuo, ac ratione proprij dominij, quod facto caſu reſtitutionis non euaneſcit, nec reſoluitur ipſo iure, vt aliqui malè opinati ſunt, ſed eius reſolutio ſequitur ope exceptionis, quatenùs ſcilicèt fideicommiſſarius petat, quia poteſt nolle petere, ſeù nolle agnoſcere; Et conſequentèr dominium ab vno nõ abdicatur, nequè in alterum tranſit, niſi ex hoc tẽpore; Fructus verò dicuntur ſequela dominij,

minij, à quo regulantur.

Non ſic eſt in hæreditate, in cuius iudicio veniunt fructus ab initio, ipſamquè hæreditatem augent ad text. *in l. item*
5 *veniunt*, *§ fructus*, *ff. de petit. hæred.*, vbi *Cyn.*, *Bald.*, *Salycet.*, & alij, ac etiam *in l. non eſt ambiguum*, *C. fam. erciſc.*, *Afflict. deciſ. 240. num. 2. & ſeqq.*, quæ reputatur in materia magiſtralis *Buratt. & add. deciſ. 843. num. 3. & 7.*

Econuersò autèm vrgent textus *in l. pro hærede, & l. ſed & ſi lege, § ſi ante litem, ff. de petit. hæred. & l. 1. C. eodem*, ex
6 quorum iurium diſpoſitione, alij Reſpôdentes, maſculū integræ hæreditatis poſſeſſorem excuſabant, quodquè propterea nonniſi ad fructus à die petitionis teneri deberet, in idem deducendo generalem, nimiùmquè frequentem propoſitionem ſæpiùs inſinuatam, vt à reſtitutione fructuum conſumptorum excuſet non ſolùm bona fides, ſed etiam media, quoniàm ſufficit abeſſe malam fidem poſitiuam; Idquè rectè in hac facti ſpecie congruere videbatur, dum ſupponitur, quod Rota & Curia Florentina ſequatur opinionem diuerſam ab ea, quam ſequūtur Rota & Curia Romana, & Tribunalia Neapolis ſuper vtraque ſubiectione perſonarum, & bonorum copulatiuè deſiderata, quodquè prima ſufficiat, ac operatiua ſit etiam reſpectu bonorum extrà territorium ex deductis in hac eadem cauſa *dicto diſc. 9. de ſucceſſionib.*, ità enim
7 interebant, quod vbi etiam dicta opinio ſubſtentabilis non eſſet, adhùc tamèn ſufficere deberet ad bonam fidem inducendam, ſiuè ad excludendam malam fidem poſitiuam, dum probabilis dubietas iuris aſſimilatur ignorantiæ facti, atquè regula, quod ignorantia iuris non excuſet, procedat, vbi agitur de iure claro, non autem de iure dubio.

His tamèn non obſtantibus, reſpectu præſertim bonorum exiſtentium in Vrbe, & Statu Eccleſiaſtico, ac in Regno Neapolitano; Cōtrarium diximus mihi probabiliùs videri, vt ſcilicèt dictus poſſeſſor dici non poſſet in bona fide, ideòquè reſtitutio fructuum veniret ab initio; duas proindè inſpectiones efformando, Vnam ſcilicèt in puncto iuris, & in abſtracto; Alteram verò facti & applicationis in concreto.

Quatenùs igitur pertinet ad primam; Dicebam vtramquè theoricam, ſeù concluſionem hinc indè deductam, eſſe veram, atquè iura ſuperiùs allegata non eſſe contraria, ſed diuerſa, ideòquè rectè
8 conciliabilia; Prima etenim propoſitio deducta ex textu *in l. item veniunt, § fructus*, procedit in eo, qui benè ſcit alios habere cohæredes, vndè propterea dicitur in mala fide; Altera verò deducta ex alijs iuribus ſuprà allegatis, procedit in eo, qui iuſtè credebat, ſeù opinabatur eſſe ſolus hæres, atquè integram hæreditatem ad ſe ſpectare, vndè propterea tanquàm hæres putatiuus bonæ fidei fructus perceperit, & conſumpſerit tanquàm ſuos.

Adeò enim lex bonæ fidei putatiuum hæredem excuſat, vt quamuis aliqua bona in ſorte principali conſumat, quin-
9 imò diſſipet, non per hoc reſtituere, vel in eius portionem imputare tenetur, vt habetur *in Romana euictionis diſc. 27.*, multò igitur minùs tenetur de fructibus perceptis & conſumptis, cum quibus magis benignè proceditur, vndè propterea neque bona fides poſitiua, vt ſuprà requiritur, ſed ſufficit media, quodquè abſit mala poſitiua; Igitur vtriuſquè theoricæ, ſiuè diſtinctionis veritate admiſſa, dicebam, quod quæſtio erat facti, & applicationis, an in vna, vel altera parte verſaremur.

Quandò ergò hic maſculus, adeundo hæreditatem, verbis, vel factis, propria auctoritate, ac in forma extraiudiciali bona poſſediſſet, ac fructus percepiſſet, vt fortè verificabile erat in bonis patriæ, quod filij continuauerint viuere in domo paterna, & poſſidere pro communi, vnoquè eorum defuncto, ille, qui poſſidebat totum pro eius virili, ità ſuperuento titulo per mortem ſocij poſſederit totum iure proprio, mutando cauſam poſſidendi abſque neceſſitate nouæ declarationis, vel appræhenſionis, vt de facto frequens praxis docet, atquè de iure eſt
10 veriùs, magiſquè communiter receptum iuxtà *deciſ. 8. Achill. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. cum concordant.*

Et tūc rectè procederet ſecūda pars diſtinctionis, fauore hæredis poſſidentis, quamuis ſciret habere ſorores, quibus de iure communi, æqualis ab inteſtato ſucceſſio debita erat ſtāte diſpoſitione Sta-
11 tuti Florentini enunciati ſuprà *diſc. 8.*

ex.

excludentis fœminas propter maſculos nedùm æquales, ſed etiam inæquales, rectèque opinari potuit, quod iſtud Statutum indefinitè procederet in omnibus bonis, quamuis in hoc errauerit, cum ſit error iuris dubij, qui ad hunc effectum ſufficiens videtur, vt ſuprà aduertitur, ipſiſque ſororibus rectè conſcijs de morte patris & fratris, imputandum erat, cur tandiù tacuerint, ac paſſæ ſint, vt frater totum poſſideret, vndè in concurſu ignorantiæ, vel culpæ hinc inde, intrat mutua compenſatio, ac potior eſt conditio Rei, & poſſeſſoris ità contendentis de damno vitando in concurſu alterius agentis de lucro captando.

Verùm reſpectu bonorum exiſtētium in dictis alijs Principatibus, id in facto practicabile non eſt, quoniàm quando
12 defuncto priori poſſeſſore, eius hæres vult eorumdem bonorum vacuam poſſeſſionem adipiſci, oportet, vt formiter in iudicio ſe talem declarari obtineat cum legitimis iuſtificationibus, atque mandatum obtineat à Iudice de immittendo, quod non conceditur, niſi cum clauſula, *ſine præiudicio aliorum habētium meliora & potiora iura*, vt in Vrbe practicatur, vel cum alia clauſula, *ſaluo iure cuiuslibet*, vt practicatur in dicta Ciuitate Neapolis, vbi magis certitudinaliter, ac rigoroſè conficiendus eſt hic actus, qui ſub *præambuli* vocabulo, vel termino explicatur, atque ità ſupponebatur, quod practicaretur quoq; in Ciuitate & dominio Veneto.

Potiſſimè verò, quia bona, quæ per exteras induſtres nationes (vt præſertim frequentiùs ſunt hæc Florentina, & Ianuēſis) in diuerſis Principatibus poſſidē-
13 tur, vt plurimùm conſiſtere ſolent in locis montium, vel ſimilibus iuribus cum Principe, vel Republica, pro quorum poſſeſſione adipiſcenda, ac fructibus percipiēdis oportet obtinere deſcriptionem in libris publicis, quæ vulgò ſub *inteſtationis* vocabulo explicatur, illaque non conceditur niſi de mandato Iudicis præuio dicto prēambulo, in cuius confectione, ille qui petit hæres declarari, tenetur iuſtificare ſe eſſe ſolùm proximiorem, & in gradu ſucceſſibili, vel mitiùs cum eo agendo, defertur eius aſſertioni admiſſæ tamen cum dicta præſeruatiua iuris alterius, quam ipſe, qui declaratur hæres, vtendo declaratione ità qualificata, acceptare dicitur, & cōſequenter quoad eos, quorum iura reſeruata ſunt, ipſe faciens ità conſtitui dicitur in mala fide; Adinſtar creditoris recipientis à manibus Iudicis pecuniam debitoris cū clauſula præſeruatiua iurium creditorum anteriorum, vel potiorum, cum ſimilibus; Idemque reſpectu nominum debitorum, in quibus pariter effectus huiuſmodi negotiantiū in diuerſis Principatibus conſiſtere ſolent, quoniàm, vt nomina exigi valeant, atquè debitores compellere, vtiquè eumdem actum facere oportet.

Et conſequenter dicebam intrare dilemma, quod; Aut reſpectu bonorum & iurium in prętatis diuerſis Principati-
14 bus exiſtentium, maſculus hic obtinuit poſſeſſionem, vel fructus percepit, Aut non; Si non poſſedit, nequè percepit, adeòut hæreditas tanquàm iacens fuerit ſub adminiſtratore, qui fructus cumulauerit, vel quod iſti adhùc inexacti ſint, & tunc ceſſat quæſtio in radice, dum in fructibus extantibus nulla cadit difficultas, iuxtà litteralem diſpoſitionem eiuſdem textus *in l. 1. C. de petit. hæreditat.*, Aut poſſedit, & percepit, & pernecesſè oportet ſupponere dictum actum, per quem in mala fide conſtitutus fuit, ideòquè vnum ex duobus videbatur ineuitabile.

Conſiderabam quoquè malam fidem maſculi augeri, ſeù comprobari ex eo, quod ipſe non fuerit à ſororibus prouocatus, vndè proptereà ſe excuſare poſſet, quod interim vixerit in bona fide, opinando, quod illæ paternam & fraternam
15 ſucceſſionem non curarent, ſed ipſe eas prouocauit in iudicio diffamationis, quod pernecesſè ſupponit prouocati cōtrariam declarationem, ac iactationes, vt ad rem benè conferre videntur firmata *apud Dunozett. deciſ. 852. num. fin.*, vbi expenditur differentia inter prouocatum & prouocantem.

Ac etiam quod dubietas iuris circa quæſtionē, an ſola ſubiectio perſonarum ſufficiat, illaque operatiua ſit in bonis
16 extrà territoriū, rectè procedebat apud noſtros maiores tempore antiquiori, hodie autem, ac de tempore, quo huiuſmodi ſucceſſionis caſus contigit, in Tribunalibus dictorum Principatuum Status Ec-

Eccleſiaſtici, & Regni Neapolitani, nimiùm explanatum eſt cum tot deciſionibus, & doctrinis modernis benè cognitis etiam in Ciuitate Florentina, vnde propterea obſeruabam probabiliter dici poſſe, vt neque applicabilis eſſet ſuperiùs inſinuata concluſio in ſuo caſu vera, vt ignorantia iuris dubij aſſimiletur ignorantiæ facti, vel potiùs intraret altera regula, quod iuris ignorantia non excuſat, cum ea potiùs craſſa, vel affectata videatur.

Quodq; pro diuerſitate Principatuum, etiam in pagano detur diuerſitas hæreditatum, vel ſucceſſionum, quæ diuerſo
17 iure cenſendæ ſint, adeòut in vno patrimonio diuerſo iure ſuccedatur, ac in altero, habetur in hac eadem cauſa *ſub tit. de ſucceſſ. dicto diſc. 9.*

VITERBIEN.

BONORVM

PRO

HIERONYMO BVSSIO

CVM

EIVS FRATRIBVS.

Caſus diſputatus coram Cardinali deputato, ſeù arbitro, incertus eſt exitus, credo per concordiam.

An, & quandò cohæredes, qui integros fructus bonorum hæreditariorum perceperunt, teneantur ad eorum reſtitutionem ad fauorem cohæredis abſentis, vel aliàs non curantis ſuæ portionis fructus percipere, vel potiùs iſti cenſeantur condonati.

SVMMARIVM.

1. *Facti ſeries.*
2. *In iudicio petitionis hæreditatis, vel famil. erciſc. veniunt fructus.*
3. *Hæres ſciens adeſſe cohæredem, non poteſt facere ſuos fructus portionis iſtius.*
4. *Vnus frater dicitur adminiſtrator portionis alterius.*
5. *Quid vbi vnus eſt hæres purè, alter ſub conditione.*
6. *Quandò inter cohæredes cenſeatur inducta remiſſio, ſeù tacita donatio, quam non percipiens fructus faciat percipienti.*
7. *De quodam caſu tacitæ remiſſionis.*
8. *Datur diſtinctio, cum qua dicta quæſtio decidenda eſt.*

DISC. X.

1 ADitis per fratres de Buſſis, parentum, aliorumque maiorum hæreditatibus, eis æqualiter delatis, Hieronymus Societatem Ieſu ingreſſus eſt, quarè alij fratres omnia bona hæreditaria poſſidentes, fructus perceperunt; Cumque ad plures annos, dictus Hieronymus in ſtatu religioſo perſeuerans, propriam portionem recognoſcere voluiſſet, atquè fratres ad diuiſionem pronocaſſet, hinc petijt etiam fructus decurſos, quibus denegatis ex fundamento præſumptæ remiſſionis, ſeù conſumptionis bona fide, Atquè controuerſia beneuolè remiſſa eſſet cuidam inſigni Cardinali, coràm iſto ad ſcribendum requiſitus ex parte P. Hieronymi actoris.

Dicebam, quod in ſtricta iuris cenſura (ſcribendo more Aduocati) pro iſto reſpondendum eſſet, quoniàm in iudicio petitionis hæreditatis, vel familiæ
2 erciſcundæ veniunt etiam fructus *ad tex. in l. item veniunt, §. fructus, ff. de petit. hæred., gloſ., Bald., Salycetus, & cæteri in l. non eſt ambiguum, Cod. famil. erciſc. Afflict. deciſ. 240. num 2 & 3. Buratt. dec. 474. num. 6. & 843. num. 3., vbi Adden.*

Neque à conſumptis excuſari poſſe dicebam dictos cohæredes, cum ſcirent alium habere cohæredem, qui cum eis hæreditates adierat, vndè propterea erāt

3 in mala fide,qua concurrente,non potuerunt facere ſuos fructus quamuis conſumptos, vt *per Afflict.dicta deciſ.* 240., cum qua paſſim pertranſeunt moderniores, agentes de huiuſmodi fructuum reſtitutione, vt liquet *ex Buratt.locis citatis*, *deciſ* 528.*num.final.par.2.rec.*, *Caualer.deciſ.* 409., vbi ſolùm quæſtio eſt ſuper competentia iudicij, quod ſcilicèt non cadant ſub interdicto quorum bonorum, ſed veniant in iudicio petitionis hæreditatis; Sed quoad ſubſtantiam nemo dubitare videtur.

Si enim pro legitima debentur filio fructus ipſo iure à die mortis parentis, etiam antè petitionem, iuxtà magis communem & receptam opinionem,de qua *Merlin.de legitima lib.* 2. *tit.*1. *quæſt.* 1., & cum qua paſſim procedit Rota & Curia, cum tamen hæres dici poſſit in bona fide, putando ſcilicèt eum non eſſe petiturum,et ex qua ratione præſcriptioni mala fides non obſtat, multò magis, vbi hæreditas iam eſt agnita, vndè cohæredes ſciant potiùs adminiſtratorio nomine fructus ex illa portione percipere, cum vnus frater dicatur adminiſtra-
4 tor portionis alterius fratris ex deductis *per Michaloc.de fratr.par.* 3.*cap.*44.

Et in fortioribus terminis duorum hæredum,quorum vnus ſit purè inſtitutus, alter verò ſub conditione, vt iſta
5 purificata, poſſit cohæres conditionalitèr inſtitutus petere fructus à principio, neque cohæres excuſari poſſit, dum ſciebat poſſe habere cohæredem, cuius portionis interim adminiſtrator erat, cæteris allegatis probat *Andreol.cōtrou.*255.; Quicquid enim ſit de veritate huius aſſumpti non maturè examinata, dum incidentèr deducebatur; Attamen per argumentum à fortiori nimium videbatur facere ad rem.

Scribentes pro cohæredibus, vim conſtituebant in ea tacita donatione,ſeù
6 remiſſione, de qua cæteris allegatis *Surd. conſ.*434. *nu.*37.; Reſpondebam tamen id procedere, vbi ceſſante communione vniuerſali,concurreret ſocietas,ſeù communio vitæ,quia ſcilicèt fratres, vel alij cohabitantes ſtarent ad vnam vitam,ſeù, vt noſtri dicunt ad vnum panem; Tunc enim ſi vnus ponit maiores fructus, quā alter, videtur de exuberanti facta tacita donatio,vt in ſpecie de fratribus cum dicta diſtinctione *Angel.in l. quid ſit fugitiuus* §. *apud Celſum ff. de Edilit. Edict. Adden. ad Bald.in l.vt nemini Cod. de collation. littera A.*; Suffragante etiam huic parti regula generali ſuper donatione in dubio excludenda, nec de facili etiam inter coniunctos inducenda,niſi alia vrgeant adminicula ex deductis *per Caualer. deciſ* 603.*num.*5.*&* 6.*deciſ.* 54. *par.* 5. *rec. deciſ.*41.*par.*9. *in principio*, & ſæpius.

Allegabant etiā deducta *per Andreol. controu.*318.; Verùm ea non faciebant
7 ad caſum, vndè plana erat reſponſio ex defectu applicationis ad factū, ibi enim patruus, qui cū nepotibus bona in communi poſſidebat,extrà patriam in cuiuſdam Principis aula diù ſplendidè vixerat, abſquè eo quod conſtaret, quod habuiſſet alios redditus ad illam vitam ſubſtentandam ſufficientes, dum ſalarium erat tenue, ideoq; probabilitèr infert ad præſumptam ſolutionem, quod ſcilicèt ſingulis annis,vel congruis temporibus, fructuum propriæ portionis æquiualentiā nepotes ſubminiſtrauerint, vt cōmunis vſus docet;Id autem nullatenùs intrare poterat in hac facti ſpecie,in qua agebatur de fratre viuente in Religione abſquè fratrum ſubſidio.

Iſta dicebam tanquam Aduocatus de ſtricto iure; Interrogatus autem ab eodem Cardinali, quid ex proprio iudicio pro veritate ſentirem, dixi mihi videri) procedendo cum illa æquitate, & bona fide, quæ inter fratres attendenda eſt) inſpiciendum eſſe,àn dicti fratres,qui integros fructus perceperant, ex eis effecti
8 eſſent locupletiores, quia nempè cum exuberantibus aliquas feciſſent acquiſitiones, itaùt pro hac rata dici poſſint fructus verè,vel æquipollentèr extantes; Iſto enim caſu,cum ceſſarent omnia,quæ in iure habentur ſuper excuſatione à perceptis, & conſumptis ratione bonæ, vel ſaltèm non malæ fidei,atquè dicti fratres agerent potiùs de lucro captando, probabilius dicendum videbatur in eos, qui conſumpti ſunt,referri prius debere proprios,quàm alienos,itaùt iſti exuberantes vtpotè referendi ad alienos,deberent eorum domino reſtitui; Secùs autem in caſu conuerſo, vbi ſcilicèt omnes bona fide conſumpti eſſent, quia nempè fratres crediderint, quod per fratrē effectū reli-

religioſum eſſent neglecti, & remiſſi, dũ hæc probabilis credulitas excuſare videtur à conſumptis, quorum reſtitutio importaret damnum de proprio in ſortem contrà omnem æquitatem, & communem vſum; Incertum autem eſt quid ſequutum ſit, credo autem quod honeſta concordia controuerſiæ finem dederit.

ROMANA

CENSVS

PRO

LAVRENTIO CIANTES

CVM

FRANCISCO STELLA.

Caſus deciſus per Rotam pro Franciſco.

De aditione hæreditatis reſultante ex actibus facti, àn, & quando adeſſe dicatur, necnè, vbi impugnetur per eum, in cuius præiudicium aditio allegetur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De Rotæ deciſionibus præſupponendis.*
3 *Reſolutio cauſæ.*
4 *De aditione hæreditatis ex actibus facti.*
5 *Declaratur quando id procedat.*
6 *Quomodo iſtæ quæſtiones decidendæ ſint.*
7 *Quod aliquãdo reſolutiones prodeant ex motiuo æquitatis, ſed ad cohoneſtandas deciſiones, adducantur concluſiones generales.*
8 *De titulis, ad quos actus referri poterant.*
9 *Etiamſi titulus non ſubſiſtat ſufficit eius credulitas, & de ratione.*
10 *Declaratio animi contraria multum attendenda eſt.*
11 *Aditio hæreditatis in minore, vel muliere exigit ſolemnitates ſtatuti.*
12 *Tutor malè agit adeundo hæreditatem ſine inuentario.*
13 *De aditionis ratificatione.*
14 *De reſtitutione in integrum ob iuſtam opinationem remiſſiuè.*
15 *Monitum quomodo deferendum ſit deciſionibus.*

DISC. XI.

1 Defuncto Martio Iordano, ſuperſtitibus Marcello, & Paulo filijs; Cũ defuncto etiam Marcello, Societas Sacramenti Sancti Laurentij in Damaſo Martij creditrix, pulſaſſet Paulum tanquam hæredẽ, qui dictã qualitatẽ negabat, hinc aſſumpta deſuper diſputatione *in Rota coram Bichio ſub die prima Iunij* 1641. incidenter occaſione remiſſoriæ, firmatum fuit conſtare de aditione per actus facti, vt liquet ex deciſione, quæ habetur impreſſa *deciſ.48.par.9.rec.*, & inter illas *Bichij deciſ.66.*; Dicta verò lite per concordiã ſopita, poſt longum interuallum, corã Iudice particulari, Franciſcus Stella contra eumdem Paulum, ſeù Laurentium eius interim defuncti hæredem, cũ præſuppoſito dictæ hæreditariæ qualitatis plures excitauit prætenſiones; Cumquè pro ſtylo deciſiones præſertim ſuper ſtatu veniant præſupponendæ etiam in Rota, multò magis coram Iudicibus inferio-
2 ribus, donec reuocentur, & quatenus etiã ſtylus rigorosè non intraret, (cum verè & propriè ille procedat in eadem cauſa, & inter eaſdem partes), adhùc tamen ſint magnæ auctoritatis, nequè ſoleant Iudices in contrarium iudicare; Hinc proindè, vt frequenter contingit, reaſſumpta
3 fuit eius reuiſio *coram Beuilaqua ſubrogato*, coram quo ſub die 20. *Iunij* 1659. pro confirmatione reſponſum fuit, vndè propterea per concordiam, iſtam quoquè controuerſiam terminare oportuit.

In hac igitur vltima diſputatione *coram Beuilaqua*, in qua ſolum ſcripſi pro Laurentio impugnando deciſionem, (cũ

de tempore primæ ad Curiam adhuc nõ acceſſiſſem); Nõ negabã generalem theoricam *Bartoli in l. gerit nu. 21 ff. de acquir.*
4 *hæred.* cum concord. in eadem deciſione deductis, vt hæreditatis aditio, nedum verbis, ac expreſsè fieri poſſit, ſed etiam tacitè, ſeù implicitè, ac per actus facti, poſſidendo ſcilicèt bona hæreditaria, ſiuè illa vendendo, aliaquè faciendo, quæ citrà ius, & nomen hæredis fieri non poſſunt, quos actus plenè reaſſumit *Menoch. lib. 4. præſ.* 101.

E' conuerſo autem Scribentes in contrarium non negabant eiuſdem theoricæ declarationem, ſeù moderationem, in deciſione quoquè admiſſam, de qua *apud*
5 *Menoch. vbi ſupra Cyriac. contr.* 244. *nu.* 27. *& ſeqq. Capye. Latr. deciſ.* 13. *nu.* 10. *Gregor. deciſ.* 460. *Buratt. & add. deciſ.* 207. & paſſim, vt id procedat, quando agatur de actibus omninò vniuocis, ac pernecesſè concludentibus, qui citrà ius, ac nomen hæredis fieri non potuerint; Secùs autem dato alio poſſibili titulo, vel iure, ex quo illi fieri potuerint, cum tunc aditio non reſultet, quoties iſta non allegetur per ipſum filium ad eius fauorem, ſed per creditores, & alios in eius præiudicium; Tum quia actus in dubio referendus eſt ad illum titulum, qui ſit facienti vtilis, magiſquè proficuus; Tùm etiam quia aditionis præſumptio fundata eſt in excluſione delicti, quod aliàs reſultaret, poſſidendo bona aliena, eaquè alienando, ſiuè aliàs de eis diſponendo ex eadem ratione, ob quam habetur pluries *ſub tit. de legit. & detract.* concluſio ſuper electione bonorum alienatorum ad terminos *textus, in l. Marcellus ff. ad trebell.*, et conſequenter vbi alter dari poteſt titulus, tàm delicti, quàm præiudicij excluſiuus, huic potius tales actus referendi veniunt.

Hinc proindè, tàm iſtius, quàm multarum aliarum ſimilium controuerſiarũ
6 occaſione frequentiſſimè habita, cum videatur articulus in foro penè quotidianus; Dicere conſueui quod iſta non eſt quæſtio iuris, ſed nudi facti, & applicationis, ex cuius defectu intellectus non acquieuit huic reſolutioni, dum ex deciſionis tenore conſtat proceſſum eſſe cum theoricis generalibus, in ſe veris, quando (vt dictum eſt), actus remaneant vniuoci, ad alium titulum non referibiles; Secùs autem iſto accedente, cum tunc pariter vera, & indubitata ſit limitatio; Ideoquè totus punctus huiuſmodi controuerſiarum eſt, àn verſemur in vna, vel altera propoſitione, ſeù theorica, quod pendet à nudo facto, eiuſquè circumſtantijs.

His autẽ attentis, in hac facti ſpecie de ſtricto iure pro nõ aditione omninò reſpondendũ videbatur, niſi dicamus quod proceſſum fuerit ad fauorem actoris cum quadam non ſcripta æquitate; Propoſitiones autem generales, quamuis ad rem non applicabiles, deductę fuerunt pro or-
7 natu deciſionis, quæ de ſtylo Tribunalis pernecesſè in qualibet reſolutione edenda eſt, vt aduertitur *ſub tit. de iud. in relat. Roman. Cur.*, occaſione agendi de Tribunali Rotæ, dum actor erat dicti Pauli nepos ex ſorore, ſeù aliàs arcto gradu coniunctus, ac nobilis, bonis fortunæ nõ multum prouiſus, eoquè neglecto, extraneum amicum inſtituerat iuxtà ſeriem, de qua *ſub tit. de fideic. diſc.* 62.

Poſſeſſio etenim, ac reſpectiuè venditio aliquorum bonorum, & iurium, vndè ad huiuſmodi aditionem infertur, ſuam habebat cauſam, cui referenda veniebat,
8 reſpectu aliquorum bonorum indifferentium, præſertim vnius domus venditæ; Et quoad quædam territoria in caſtro, ſeù oppido Zagarolæ, ex tenore cuiuſdã inueſtituræ, ſeù verius ex quodam Statuto, ſeù decreto antiquo ædito per quemdam dicti loci Ducem Columnenſem, cõſtans habebatur, ac etiam hodiè habetur opinio, vt ea territoria, quæ à priuatis poſſeſſa, originaliter proueniunt ab eorumdem Ducum cõceſſionibus, ſint feudalia in forma pacti, & prouidentiæ, vndè propterea in eis ſuccedant ſoli hæredes ſanguinis iure proprio, atq; non ſint tranſmiſſibilia ad extraneos.

Et quamuis vbi non adeſt inueſtitura, quæ ità diſponat, id non ſubſiſtat, vt in deciſione aduertitur, atq; ego pluries practicaui pro tempore, quo idem Status Zagarolæ ſtetit penès Ludouiſios acquirẽtes à Colũnenſibus, ſaltèm reſpectu cõ-
9 ceſſionum, quæ dictũ Statutũ, ſeù decretũ præcedant; Attamen dicebã (etiã in ſenſu veritatis) eadem, quæ inſinuantur quoquè *ſub tit. de feudis diſc.* 19., ſuper pũcto, àn ex poſſeſſione feudi hæreditarij præſertim noui, inferri poſſit ad titulum hæredi-

reditarium,quod cum aditio hęreditatis dicatur actus pendens ab animo, quem lex eatenus præſumit,quatenus ità cogat neceſſitas excludendi purum delictum intruſionis, & occupationis rei alienæ ſine cauſa,quod aliàs ità reſultaret,idcircò attendendus eſt animus facientis,atq; ſufficit titulus putatiuus, ſeù iuſtè opinatus,cum ad hunc effectum adeò pręiudicialem requiratur animus certus,ac determinatus, qui vbi nō habeatur expreſſus,eatenus à lege præſumitur, vel ſubintelligitur, quatenus alio titulo quamuis colorato deficiente,præcisè vrgeat dicta ratio delicti,vt benè proſequitur *Cyriac. dicta contr.244.num.37.cum ſeqq.*, atquè ad ſenſum, ipſe diſcurſus naturalis clarè probat.

Clariùs verò ex duplici circumſtãtia; Primò ſcilicèt quod in eo tempore proximo,præfati Camillus, & Paulus,pulſati à
10 quodam alio creditore paterno,tanquã hæredes, expreſsè declararunt in actis ſe non eſſe tales, quam declarationem in propoſito nimiùm attendendam eſſe habetur *apud Cyriac.dicta contr 244.nu 36. & ſeqq*; Et de cōſimili declaratione etiã in caſu,quo intererat habere qualitatem hæreditariam,firmatum fuit *per Rotam in Romana retrouenditionis domus*, de qua *ſub tit.de ſeruit. diſc.87.*

Et ſecundò fortiùs,quoniam dicti Camillus,& Paulus, de tempore mortis patris, remanſerunt pupilli, vel minores, ſub tutela, vel cura patris actoris, qui erat etiam eius hæres,atquè aliqui ex his
11 actibus: præiudicialibus per eos geſti erant,ipſo curatore auctorizante, vndè propterea, Vel id nullatenus eis præiudicare debebat ex recepta concluſione *hoc eodem titulo,& in altero de alienat.& contract.*,ac alibi inſinuata, vt actus aditionis cadat ſub Statuto Vrbis 151.,ideoq; per minores,ac mulieres,abſquè ſolemnitatibus ibi præſcriptis fieri non poſſit; Vel quod ipſi actori tanquam hæredi tutoris, vel curatoris reſpectiuè, obſtaret exceptio doli, vel altera circuitus deducta ex *textu in l. vendicantem ff.de euict.*, ob culpam inexcuſabilem tutoris, vel curatoris prædicti non adeundi hæredita-
12 tem patris iuxtà communem vſum cum beneficio inuentarij omniū pręiudiciorū præſeruatiuo,ideoquè actione tutelæ tenebatur ſine dubio ad quanti intereſt.

Atquè hinc corruere dicebam præcipuum actoris fundamentum in deciſione quoquè deductum, reſpondendo ad minorem ætatem, & ad dictam contra-
13 riam animi declarationem,quod ſcilicèt facti maiores,ipſi ratos habuerint actus geſtos tempore minoris ætatis,quodquè dicta declaratione non obſtante poſtea in eorum præiudicium potuerint mutare propoſitum; Tùm quia verè factum non aſſiſtebat; Tùm etiam quia ita iuſtè opinari potuerunt, quod eorum tutor, vel curator benè eius officium egiſſet, et conſequenter, aduerſus eumdem, eiuſquè hæredem ſine dubio præfata exceptio doli intrabat; Siuè quod intrarent
14 eadem,quæ habentur *in Peruſina diſcur. 12.* ſuper iuſta cauſa reſtitutionis in integrum; Ideoquè ex pluribus etiam ſingulariter ponderatis, multò magis ſimul iunctis,dicta reſolutio nullatenus in puncto iuris probabilis videbatur,verè non habens aliud fundamentum, niſi dictam non ſcriptam æquitatem, quæ in iudicãdo non ſufficit, vbi ius ſcriptum in contrariũ vrgeat,vndè propterea credebam, quod in reuiſione pro cōmendabili Tribunalis ſtylo,pleniùs inſinuato in dicta ſua ſede *ſub tit. de iudic.*,ſperari debuiſſet receſſus, niſi cauſa finem habuiſſet vt ſupra; Hinc propterea, vt pluries aduer-
15 titur, monendi ſumus cautè procedere in deferendo deciſionibus, indagando ſtatum, vel exitum cauſæ,in qua prodierunt, ac benè combinando caſuum circumſtantias, non autem eas attendendo in ſola littera prò omnibus caſibus &c.

PERVSINA
ADITIONIS
PRO
GASPARE DE CRISPOLDIS
CVM
CREDITORIBVS PATERNIS.

Reſponſum pro veritate.

Aditio hæreditatis, àn inducatur per enunciatiuas in iudicio factas, quia ibi comparendo quis enuncietur hæres. Et quatenùs ſic, àn adeunti, quamuis maiori, aduersùs aditionem competat reſtitutio in integrum, et de iſtius reſtitutionis materia.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Aditio hæreditatis inducitur ex eo, quod quis comparendo in iudicio dicit ſe hæredem, & num.7.*
3 *Probatur etiam aditio per enunciatiuas factas in alijs actibus.*
4 *An repudiatio probetur per verba id denotantia.*
5 *Quid vbi dicti actus iudiciales facti sũt per procuratorem.*
6 *Verbum*, idem, *eſt perſonale.*
7 *Declaratur concluſio, de qua num.2.*
8 *Vbi hæreditas eſt ſuſpecta non de facili intrat præſumptio aditionis abſque beneficio inuentarij ſtante illius vſu.*
9 *Datur diſtinctio, àn agatur de aditione fauorabili, vel odioſa, & præiudiciali.*
10 *Vbi præcedit declaratio repudiandi, tunc difficilius inducitur aditio.*
11 *Dicta declaratio animi probatur etiam per teſtes ſingulares, & imperfectas probationes.*
12 *In ijs, quæ pendent ab animo, ſtatur declarationi facientis.*
13 *Aditio inducitur etiam per actus facti, dummodò alio titulo fieri non potuerint.*
14 *De reſtitutione in integrum etiam maiori danda aduersùs hæreditatis aditionem ex clauſula generali, ſi qua mibi.*
15 *Quæ regula tenenda ſit in hac reſtitutione concedenda, vel neganda.*
16 *An ſit denegãda reſtitutio, ſi minor adiens poſtquã eſt effectus maior, nouos actus hæreditarios gerit, & num.*19.
17 *Quid ſit reſtitutio in integrum.*
18 *De intellectu text.* in l.3. §.ſi quis cum minore ff. de minor.
19 *De eadem concluſione, de qua num.*16.

DISC. XII.

1 DEfuncto Petro de Criſpoldis, ſuperſtitibus Gaſpare, & alijs filijs, in proſecutione cuiuſdam iudicij per dictum Petrũ viuentem intentati, occaſione quarumdam comparitionum, ſeù actuum geſtorum per Gaſparem, ſuo, ac fratrum nomine, enunciabantur dicti Petri hæredes, vndè propterea, detecta iurium hæreditariorum inſufficientia, timens Gaſpar prædictus creditorum moleſtias, conſilium pro veritate petijt, àn aduersùs immixtionem per creditores ex dictis actibus prætenſam, ſe tueri poſſet; Et quatenùs non, àn ſaltèm, quamuis eſſet maior, recurrere ſibi concederetur aduersùs huiuſmodi immixtionem ad beneficium reſtitutionis in integrum, ex clauſula generali, *ſi qua mibi iuſta cauſa &c.*

Contrà Gaſparem, vt aditio inducta dicatur per comparitionem in iudicio, in qua ſe hæredem enunciauit, vbi præ-
2 ſertim comparitio fuit occaſione rei hæreditariæ, multum obſtare videri dicebam deducta *apud Buratt. deciſ.*279. *nu.* 2. & 5., vbi allegantur *Mantic.* & cæteri, atquè *num.*3. in indiuiduo ad hanc facti ſpeciem ponderatur illud verbum, *cum effectu*, quod in huiuſmodi comparitionibus quoquè continebatur, quaſi quod tale verbum deſignet eum, qui factis, &
3 verbis verè hæres exiſtit; Et generalitèr quod aditio probetur per enunciatiuas, vel actus, in quibus ſe nominet quis hæredem, habetur *deciſione* 474. & 478.
par.

par.5.recen., aliàs *apud Merlin deciſ.*237. *& 280. & deciſ.*74.*num.*6., *ac deciſ.*106. *num.*16.*par.*7.

Et quamuis ex parte eiuſdem Gaſparis iuſtificaretur, quod ipſe coram amicis pluries declaraſſet animum diuerſum, abſtinendi ſcilicèt à paterna hæreditate; Ponderabam tamen huiuſmodi verba nō
4 probare formalem repudiationem, ſeù abſtentionem, ſed ſolùm quemdam animum, quo deindè mutato, aditio ſeù immixtio rectè ſequi potuit, vt habetur *deciſ.*48.*numer.* 6. *& ſequen. par.*9. *rec.* confirmata *in Romana cenſus* 20. *Iunij* 1659. *coram Beuilaqua S. penult.*, de qua cauſa habetur *hoc eodem titulo diſc. præced.*

Proùt licèt ex parte eiuſdem Gaſparis diceretur, quod dictæ iudiciales comparitiones, in quibus huiuſmodi enunciatiuæ continentur, factæ non eſſent per ipſum, ſed per procuratorem cauſidicum, ad iudicia ſolùm deputatum, non habentem hoc mandatum, (quod vtpotè explicandum ſuper animi declaratione, de iure non dubitatur eſſe debere ſpeciale); Nihilominùs pro dubitandi ratione ponderabam, quod ex actis apparebat, vt comparitiones prædictæ factæ eſſent per ipſum Gaſparem, vndè donec
5 concludentèr probaretur contrarium, deferendum erat actis, vt in his ſpecialibus terminis *Gratian. diſcept.* 711. *num. finali*; Præſertim quia in aliquibus continebatur verbum *idem*, quod perſona-
6 litatem, ac præſentiam denotat, vt probant *Burſatt.conſ.*64. *num.*20. *& ſequen. Surd. deciſ.*125. *num.* 1. *Rot. in Romana reſciſſionis concordiæ* 15. *Iunij* 1648. *corā Corrado, deciſ.*192.*par.*10. *recent.*

His tamen non obſtantibus; Probabilius pro Gaſpare reſpondendum cenſui, in aditionis excluſionē, quoniam enunciationes non erant in ipſa diſpoſitiua
7 comparitionis, vel inſtantiæ, ſed in præludio concipi ſolito per Notarium ad exprimendam perſonam comparentis, ideoquè cum ea poſſint eſſe verba Notarij ità extenſa parte abſente, operatiua nō ſunt, niſi probetur quod cōcepta eſſent parte præſente, ac expreſsè vel ſaltèm tacitè approbante, vt in his terminis indiuidualibus cæteris allegatis habetur *apud Gratian. diſcept.*694. *numer.*30. *&* 31. *& diſcept* 711.*num.*67. *Baratt. deciſ.* 207. *num.*12. vbi *Adden. num.* 19.

Clariùs ex pluribus coniecturis, & circumſtantijs contrarium veriſimilitèr ſuadentibus, illa præſertim, quod ageretur de hæreditate euidentèr damnoſa, atquè ab initio reputata ſuſpecta, vel ſaltèm intricata, vndè propterea difficilius intrat præſumptio aditionis, et conſequenter magis vrgentes, ac perfectæ probationes deſiderantur, cum in dubio, (ſtante præſertim communi hodierno vſu, etiam opulentiſſimas, ac notoriè lucroſas hæreditates non adeundi, abſquè beneficio inuentarij), non de facili præſu-
8 menda ſit huiuſmodi fatuitas adeundi ſuſpectam hæreditatem abſq; dicta cautela, quæ etiam in opulentis, tàm de facili, & à quocumq; adhiberi ſolet *Mantic. de coniectur. lib.*12.*tit.*13.*num.*8 *Greg deciſ*460.*num.*15.*Royas deciſ.*285 *num.*13. *&* 14 aliàs *deciſ.*393.*num.*19. *&* 20., *& num.*35.*cum ſequen.par.*9 *rec.*

Vt enim habetur *apud Mantic.loco cit. Menoch. lib.*4. *præſumpt.*100. *& ſequen.*, ac alios, de quibus in proximè allegatis
9 deciſionibus, magna differentia eſt, vbi hæreditatis aditio, vel immixtio allegatur per ipſum filium, vel alium legitimū ſucceſſorem fauorabilitèr, pro legitimatione perſonæ ad exercenda iura hæreditaria; Et caſum vt id allegetur à creditoribus, vel tertio, in ipſius adeuntis damnum, vel præiudicium; Primò enim caſu rectè intrat regula, *filius, ergo hæres*, non autem in ſecundo; Attento præſertim iure nouiſſimo, per quod filius non eſt amplius hæres neceſſarius, ſed abſtentionis beneficium habet; Atquè cum hac diſtinctione obſeruabam reſponderi *ad deciſionem Buratti* 279., quæ eſt reuocatoria *dictæ deciſionis* 207. *coram eodem*, quoniam in eo caſu aditio allegabatur tanquam fauorabilis, ac ad effectus vtiles, & proficuos, in quibus terminis procedunt *deciſiones* 74. *&* 106. *par.*7.*rec.* & aliæ.

Alteram ponderabam notabilem circumſtantiam deductam ex dicta præcedenti contraria animi declaratione pluries facta coràm amicis & domeſticis; Licèt enim illa non excludat animi mutationem, ac ſucceſſiuam aditionem; Nihilominùs eſt circumſtantia, quæ difficiliorem reddit aditionis probationem,
10 quæ proindè magis perfecta, & conclu-

dens eſt deſideranda, vt in ſpecie aduertitur *dicta deciſ.* 293. *num.*23. *& ſequen. par.*9.*rec.*aliàs *apud Roias deciſ* 285.*num.* 16.*&* 448.*num.*6. & latiùs *in Romana ſocietatum officiorum* 18. *Martij* 1658.*coram Meltio*, *& in eadem cauſa eadem die coram Albergato*, in quibus agitur de terminis fauorabilioribus inducendi aditionem pinguis & lucroſæ hæreditatis in debitore ad commodum creditorum.

Atquè in eiſdem deciſionibus firmatur, quod huiuſmodi voluntas non adeundi, etiam per teſtes ſingulares, vel
11 alias imperfectas probationes iuſtificari poteſt, vt etiam admittitur *dicta deciſ.* 48.*par.* 9. *rec.*, vbi non agatur de actu communicato cum tertio contrahente, vt ità diſtinguendo habetur *num.* 8. *cum ſequen.*

Altera quoque videbatur circumſtantia conſiderabilis, quod non conſtabat, an dictæ comparitiones verè per ipſum Gaſparem factæ eſſent; Licèt enim ad excludendum delictum Notarij ità præſumi ſoleat; Nihilominùs id percutere videtur validitatem illius actus, & circa effectum, ad quem agitur, vt pro eo explicando procurator cauſidicus, de mandato ipſius principalis id fecerit, cum aliàs de communi vſu huiuſmodi comparitiones, & proteſtationes, quamuis ſub nomine principalium, per ipſos cauſidicos fieri ſoleant; Et nihilominùs negari non poſſe obſeruabam, quod huiuſmodi actus non eſſet certus, ſed æquiuocus dupliciter; Primò ſcilicèt, quod id fieri potuerit à cauſidico vt ſuprà; Et ſecundò, quod potuerint eſſe verba Notarij iuxtà *dictam deciſ.*207. *Buratt.*, vndè propterea eſſet dare præſumptum ex præſumpto, atq; præſumptionum cumulum contrà recepta principia.

His accedebat iurata declaratio per eumdem Gaſparem facta, quod nũquàm talem animum habuerit huiuſmodi hęre-
12 ditatem adeundi; In ijs enim, quæ ab animo pendent, quoties actus non eſt omninò clarus, & vniuocus, ſed dubius & æquiuocus, attendenda eſt declaratio facientis, vt in his terminis ſpecialibus *dicta deciſ.*393.*num.*39.*par* 9.*recen.*aliàs *apud Roias deciſ.*285.*num.*25. *in fine*, & generaliter *apud Ottbob.deciſ.*119.*num.*8. *&* 195.*num.*58.*Cyriac.controu.*295.*num.* 30.*cum ſequen.*, *& ſub tit. de donat.*, *ac alibi.*

Accedente potiſſimùm qualitate dicti Gaſparis, viri nobilis, ſacerdotis, & Canonici, qui communi omnium opinione reputabatur probatæ vitæ & timoratæ conſcientiæ, quæ omnia, vbi ſingulariter & de per ſe non ſufficerent, ac difficultatem pati poſſent, vnita videbantur concludere.

Difficultatem ſolùm facere videbatur ea circumſtantia, quod dictæ iudiciales comparitiones ſactæ fuerint occaſione rei hæreditariæ, proſequendo litem à defuncto cœptam, ideòquè vltrà verba, concurrebant quoquè actus facti, ex qui-
13 bus etiam aditio inducitur, iuxtà *theor. Bart.in l gerit num.*21.*ff.de acquir.hæred.* de qua latè *Menoch.lib.*4.*præſumpt.*100. *cum pluribus ſequen.& dicto diſc.præced.*; Verùm hæc difficultas remoueri videbatur ex eo, quod Gaſpar prædictus & fratres eſſent creditores paternæ hæreditatis ex cauſa dotium maternarum, & pro reintegratione fideicommiſſi maiorum, vndè propterea pro eorum indemnitate, iure creditoris proſequi potuerunt exequutionem ſententiæ per debitorem obtentæ ex recepta propoſitione pluries inſinuata, præſertim *ſub tit. de credito*, quod creditor dicitur ſui debitoris procurator, iſtaquè diuerſi tituli poſſibilitas ſufficit ad excludendam aditionem, quæ per actus facti non inducitur, niſi quoties illi citrà ius, & nomen hæredis abſquè delicto, geri non potuerunt ex deductis *per Menoch.vbi ſupra*, *Greg. dicta deciſ.*460. *& in allegatis deciſionibus in Romana ſocietatum officiorum coram Meltio & Albergato*, *& dicto diſc.præced.* præſertim verò, vbi agitur de inducendo aditionem ad effectus odioſos, & adeunti præiudiciales, quo caſu videtur principium indubitatum.

In omnem euentum, cum ageretur de hæreditate nimis damnoſa, atquè aditio non eſſet omninò expreſſa, atquè deliberato animo facta, ſed ſolùm deducta ex dictis enunciatiuis, quæ per cauſidicum imprudenter fieri potuerunt, nequè conſtaret de vſurpatione bonorum, vel alijs mali animi, & fraudis indicijs, (quo caſu
14 rigoroſiùs procedendum eſt); Dicebam denegari non poſſe remedium reſtitutionis in integrum, quod etiam in maioribus ex clauſula generali, *ſi qua mihi &c.* quoties (vt dictum eſt), ceſſat ſuſpicio frau-

fraudis, pro Iudicis officio, denegandum non eſt, vt plenè & pùnctualiter cæteris relatis, firmatur *per Rotam dec.89.par.9. rec., repetit. poſt Marin.lib.2.reſol* 96.

In propoſito autem huiuſmodi reſtitutionis in integrum, quæ etiam maioribus ex iuſta cauſa concedi debet aduer- 15 sùs aditionem hæreditatis ſimpliciter & abſquè inuentarij beneficio factam, quoties de tempore aditionis reputetur idonea, poſtmodùm verò damnoſa & præiudicialis detecta eſt; Principaliter inſpiciendum venit, an petens reſtitutionem, in bona, vel mala fide verſetur, & an aliqua vrgeat ſuſpicio occultationis bonorum, quodquè ad hunc effectum malitioſè inuentarij confectio omiſſa eſſet; Vel potiùs econuersò conſtaret de ſinceritate, quodquè dicta omiſſio prouenerit, vel à ſimplicitate, vel à iuſta credulitate idoneitatis hæreditatis; Vndè propterea ſuper hoc puncto ſæpiùs coràm A.C. alijſquè Tribunalibus diſputato, ſubſtinendo quandoquè conceſſionem, quandoquè verò denegationem huiuſmodi reſtitutionis in integrum, frequens mea dicendi conſuetudo erat, ut iſta ſit quæſtio potiùs facti, ideòquè certa, & determinata regula deſuper tradi non poſſit, ſed ex qualitate facti, ac ſingulorum caſuum indiuiduis circumſtantijs deciſio pendeat pro Iudicis prudenti arbitrio.

In vna verò *Mediolanen.* pro illis de Aſte cum Comite Sorbellono pulſato tanquàm hærede patris à prædictis de 16 Aſte creditoribus, de cuius ſerie habetur *ſub tit. de legit. & detraction. diſc.* 25.; Cum peteret reſtitutionem in integrum aduersùs aditionem paternæ hæreditatis factam de tempore minoris ætatis, pro denegatione dicebam (pro creditoribus ſcribens), quod vbi ſolùm obſtarent actus, verbis, vel factis geſti de tempore minoris ætatis, denegari non poterat reſtitutio in integrum, quæ tamen in ea facti ſpecie deneganda erat, ex eo quod idem poſt iam completam maiorem ætatem, quædam bona, ſeù iura hæreditaria tanquàm hæres, ac hæreditario nomine per viam formalis, ac translatiuæ alienationis diſtraxerat; Aliud enim non eſt reſtitutio in integrum, niſi repoſitio in ſtatum priſtinum, itaùt ex legis fictione actus geſtus de tempore minoris æta- 17 tis habeatur pro non facto ex deductis *per Odd. de reſtit. in integr. par. 1. quæſt. 1. art. 4. num.* 32.; Quarè admiſſa annihilatione omnium geſtorum de tempore minoris ætatis, dum poſteà factus maior, actus hæreditarios geſſerat, ità inanis dicta reſtitutio remanebat ob aditionem ex iſtis nouis actibus reſultantem *ad notata in l. gerit, ff. de acquir. hæred. cum concord. per Menoch. dicto lib. 4. cap. 99. cum ſequen., Greg & Addén. deciſ. 7. & 98. deciſ. 48. par. 9. rec.* cum alijs *dicto diſc. præced.*

Non negabantur hæc per Scribentes pro Sorbellono in integrum reſtitutionem petente, ſed totum fundamentum per eos conſtituebatur in diſpoſitione textus *in l. 3. §. ſi quis cum minore, verſ. ſcio etiam, ff. de minor.*, vbi deciditur, quod ſi minor, qui ſe paternæ hæreditati immiſcuerat, factus maior, aliquid ab hæreditarijs debitoribus exegerit, adhùc inſpecto initio, reſtitutionis beneficium obtinere debet.

Super huius textus intellectu, cum contrarium videatur diſpoſitum in eiuſdem §. *initio*; Excitata per *Accurſ.* diffi- 18 cultate, illam ſoluit, ex ſola ratione neceſſitatis, quaſi quod ſequuta immixtione, actum neceſſarium fecerit, exigendo nomina hæreditaria, quæ ex debito officij hæreditarij exigere tenebatur, ſecùs autèm ſi actus non ſit neceſſariò conſequutiuus, ſed omninò voluntarius, ad quem faciendum lex non cogebat; Atq; *Accurſij* intellectum laudant *Azzo in ſumma Cod. & tit. ſi maior factus num.* 2., vbi eumdem *Accurſium* os aureum appellat *Odd. de reſtit. in integr. quæſt. 25. art. 6. num. 62. Merenda lib. 10. controu. cap. 19. num. 9. Faber in rational. ad eamd. text. in d. l. 3. §. ſi quis cum minore, verſ. ſcio etiam,* benè *Merlin. lib. 2. controu. cap. 53. ex num. 12. in fine*, vbi ingenioſè dictum textum, eiuſquè rationem expendit, atquè *Oddi* traditionem *loco citato* in ſpecie refert, & laudat *Barboſ. ſuper Cod. in l. 1. Cod. ſi maior factus num.* 10. & 11.

Hinc proindè inferebam, quod cum actus, de quo agebatur, non eſſet neceſſarius, ſed merè voluntarius, cum nomina debitorum exacta non eſſent ab ipſis debitoribus offerentibus ſolutionem, quæ per creditorem recuſari non poteſt, ſed per viam translatiuæ ceſſionis, con-

ſequenter ceſſabat ratio dicti textus, in qua vnicè eius diſpoſitio fundatur; Et clariùs, quia in hac facti ſpecie, ac reſpectu prædictorum de Aſte, nec quidem excogitabilis aderat ſuſpicio illius doli, ſeù fraudis, in qua etiam dictus textus fundari videtur, ratione læſionis exindè reſultantis, vt ſingulariter aduertit *Merlin. dict. controu. 53. in fine.*

Verùm reflectendo ad veritatem, de præmiſſis dubitabam, quoniàm, data aditione, vel inualida, vel elidibili ob
19 exceptionem, ſeù reſtitutionem in integrum, ſtante minori ætate ob nimis præiudicialem inuentarij omiſſionem, actus ſubſequentes, quamuis in ætate maiori vtpotè conſequutiui, referendi veniunt ad dictum prӕſuppoſitum minùs verum, & elidibile, ac habere videntur ſpeciem ratificationis, quæ iuxtà receptas propoſitiones non inducitur, niſi data explicita ſcientia nullitatis tàm iuris, quàm facti, vt ſæpiùs *ſub tit. de alienat. & contractibus.*

Licèt enim alienatio bonorum hæreditariorum, ſeù cæteri actus, qui citrà ius, & nomen hæredis fieri non poſſunt, aditionē inducant, nihilominùs id procedit, quando ex ipſis actibus deduci poteſt voluntas tùnc adeundi; Id autem in præſenti videbatur dici non poſſe, dùm hic hæres actum prędictum non fecerat ex integro, quaſi quod ità faciendo tùnc animum declaraſſet adeundi, ſed vt dictum eſt, id geſtum fuit, dicto præſuppoſito retento, quo ceſſante, corruunt actus conſequutiui, & ex eius fundamento geſti; Atquè iuxtà hanc dubitationem pro cōceſſione reſtitutionis in integrum iudicatum fuit per Senatū Mediolani, vbi præſens controuerſia agebatur; Vnde poſtmodùm diſputatum fuit de detractionibus, de quibus dicti actores opponebant aduersùs dictos Comites opponentes de auito fideicommiſſo, ex ijs, quæ in hac eadem cauſa habentur deducta *dicto diſc. 25. de detractionibus.*

REATINA
PRO
PIZZICAIA
CVM
EVSEBIA.

Caſus diſputatus coràm A. C., incertus eſt exitus.

Aditio hęreditatis maternę per filium, an, & quandò inducta dicatur per retentionem dotium maternarum penès patrem.

SVMMARIVM.

1 *DE quæſtione, an per retentionem dotium inducatur aditio in filijs.*
2 *Datur quæſtio facti decidenda cum diſtinctionibus.*
3 *Quandò agitur de aditione præiudiciali, verior eſt negatiua.*
4 *Quid vbi ad effectum tranſmiſſionis hæreditas eſt lucroſa.*
5 *Aditio hæreditatis vtilis, & lucroſæ de facili admittenda.*
6 *Quid vbi de aditione ad effectum, vt ius quæratur creditoribus adeuntis.*
7 *An debitor tuta conſcientia poſſit non adire hæreditatem.*
8 *Vbi vltrà dictam retentionem dotium factam à patre, concurrit aliquod factum ipſius filij, tùnc faciliùs pro aditione.*

DISC. XIII.

SÆpiùs in diuerſis cauſis,
1 & ad diuerſos effectus mihi contigit diſputandus iſte articulus, an ſcilicèt per retentionem dotium vxoris defunctę per virum ſuperſtitem factam, inducta diceretur aditio hæreditatis in filijs ex dicta muliere ſuperſtitibus, & legitimis eius hæredibus iuxtà ſententiam *Bartoli conſ. 129. lib. 1., & in l. gerit num. 28. ff. de acquir. hæred.*; Atquè dubitandi occaſio-

nem

2 nem præbuerunt DD. contradictiones, ſeù diſtinctiones; An ſcilicèt ageretur de filio infante, vel èconuerſo maiore infantia; Et an actus retentionis eſſet vniuocus, vel æquiuocus, quod ſcilicèt vir aliam non haberet retinendi cauſam, niſi tanquàm pater, ac legitimus adminiſtrator filij hæredis mulieris defunctæ, vel èconuerſo alium haberet retinendi titulum ratione lucri totius dotis in vſufructu ſibi delato, vt eſt in Vrbe ex Statuto; Siuè quod ab eadem muliere relictus eſſet vſufructuarius, cum ſimilibus, ex ijs quæ latè ad materiam pro aditione excludenda colligit *Altograd.conſ.*81.*lib.*1. apud quem habentur latè collecti concordantes fruſtrà tranſcribendi.

Occaſione autèm præſentis controuerſiæ diſputatæ coràm A. C. inter illos de Pizzicais creditores Dominici, agentes ad bona in eumdem debitorem ex materna hæreditate obuenta, & eiuſdem Dominici iam defuncti ſororem, prætendentem, quod ob non aditionem maternæ hæreditatis, iſta ſibi aliàs per Statutum excluſæ delata eſſet, proindèq; nullum ius dictis creditoribus ad bona hæreditaria competeret, quod etiam diſputaui in cauſis, de quibus habetur *ſub tit. de credito diſc.*40.*&* *diſc.*136.*&* 137.

Reflectendo ad veritatem, aduertebam, quod in huiuſmodi quæſtione, quæ potiùs eſt facti & voluntatis quàm iuris, certa & determinata regula generalis admittenda non eſt, ſed deciſio pendet à ſingulorum caſuum particularibus circumſtantijs, procedendo tamèn cum plurium caſuum diſtinctione, cum qua conciliari videntur pugnantes auctoritates, eo modo quo ferè in omnibus facere oportet.

Primus caſus eſt, vbi agitur de inducenda aditione maternæ hæreditatis, quæ debitis, vel oneribus inuoluta ſit,
3 adeòut filio, vel habenti cauſam ab eo, expediat ſequutam non eſſe aditionem, quæ odium, & grauamen importet, proindèquè impugnetur; Et tùnc, cum actus, ex quo aditio reſultat, debeat eſſe omninò vniuocus, & qui citrà ius, ac nomen hæredis fieri non poſſit, recipienda venit opinio negatiua, vt per retentionem dotium à viro ſuperſtite factam, inducta non cenſeatur in filijs aditio maternæ hæreditatis, quamuis in viro nullus concurreret titulus retinendi huiuſmodi dotem iure proprio; Tùm quia id referri poteſt ad communem vſum debitorum, qui non pulſati, nequè adſtricti, non de facili vltroneam debiti ſolutionem faciunt, ſed in eo obdormiunt, dùm potiſſimè modernis temporibus propter abuſum adijciendi iuramentum in quocumquè actu, in deſuetudinem abierūt, infamia, aliæq; pænæ, quæ in debitore periuro de temporibus *Bart.*, & antiquiorum fortè in vſu erant, vndè de facili reſultabat præſumptio retinendi debitum ex alio titulo legitimo, dùm ex ijs, quæ *ſub eodem tit. de credito*, ac ſub altero *de iudicijs* non ſemèl habentur, ac liquet ex Ritibus Magnæ Curiæ Vicariæ, Neapolis ibidem deductis, tùnc adeò periurus debitor, qui debito tempore non ſoluebat, puniebatur, quod amputationem manus dexteræ pati cogebatur.

Altera etiam ratione ad fauorem filij dictam aditionem impugnantis concurrente, quod cum ipſe viuens ſub paterna adminiſtratione, aſſimilandus veniat pupillo, vel minori, viuenti ſub adminiſtratione tutoris, vel curatoris, hinc proindè à patria poteſtate ſolutus, atquè ſui iuris effectus, rectè impugnare poteſt imprudentem, ac damnoſum actum à patre geſtum, adeundo hæreditatem ſine beneficio inuentarij, quod culpæ latæ ſpeciem hodiè continere videtur, dùm quilibet etiam parùm diligens, id negligere non ſolet; Niſi poſtquàm ſui iuris effectus eſt, atquè huiuſmodi actus malè geſti rectè conſcius, tales actus ratificatorios geſſerit, qui nouam aditionem ex integro in ipſomet inducerent, quod rarò ad praxim eſt deducibile ex hodiè recepta concluſione, quod pro ratificatione neceſſaria eſt certa ſciētia nullitatis actus facti, & iuris; Vndè propreteà dicebā, quod plures auctoritates de iſto caſu loquentes malè ad illum præſentis controuerſiæ, vel ſimilium deducebantur.

Alter eſt caſus propriè diſputatus per *Altograd.dict.conſ.*81., quandò de eadem aditione inducenda agatur, ad effectum tranſmiſſionis eiuſdem maternæ hæreditatis in filij defuncti hæredes, præſertim
4 extraneos, contendentes de mero lucro, ac ſæpiùs reſiſtente æquitate, quia nempè ageretur cum magis coniunctis mulieris defunctæ, quibus eadem hæreditas,

tas, excluſa dicta aditione, ac reſpectiuè
transmiſſione, deferretur, ex ijs, quæ
habentur *ſub tit. de ſucceſſionibus*, præſer-
tim *in Fanen. diſcurſ.* 154, vbi de hac
transmiſſionis materia; Et tunc, quia
transmiſſio videtur regulariter prohibi-
ta, atquè iuxtà vnam opinionem repu-
tatur odioſa, idcircò ſtrictiùs ad aditio-
nem inducendam procedendum venit;
Et nihilominùs, vbi agatur de hæredita-
te non ſuſpecta, ſed potiùs vtili, & lucro-
ſa, vndè de facili intret aditionis præ-
ſumptio, probabilior opinio eſſe vide-
tur affirmatiua pro aditione ex plenè de-
ductis *per Natt. conſ. 74. num. 10. & ſequ.*
Surd. deciſ. 140 num. 10. Magon. deciſ. Flo-
rent. 148. num. 11. Greg. deciſ 421. num. 7.
Caualer. (qui hanc dicit veriorem) *de. iſ.*
504 num. 6. Buratt. deciſ 523 num. 6. cum
ſequen. deciſ. 217. num. 3. par. 5. recent. de-
ciſ. 527 num. 4 par. 4. tom. 3. Interamnen.
vſusfr. 18. Iulij 1649. corā Cerro impreſſ.
par. 10. rec. deciſ. 329. & poſt *Merlin. de le-*
gitima deciſ. 202. & in alijs; Ex dicta ra-
5 tione, quod vtilis, ac lucroſæ hæreditatis
aditio facillimè inducitur, ac etiam leuiſ-
ſimi actus ſufficiunt *Bart. in l. gerit nu. 5.*
Maſcard. de probat. concluſ. 40. nu. 9. Theſ.
iun. lib. 2. quæſt forenſ. 51. nu. 5.; Quinimò
in actibus merè fauorabilibus & lucrati-
nis ſola ſcientia abſquè alia probatione
acceptationis ſufficere videtur ex dedu-
ctis *dec. 183. n. 15. poſt Zacch. de oblig.* & in
alijs frequẽter, de quibus *ſub tit. de donat.*

Tertius demùm eſt caſus controuer-
ſus, vbi ſcilicèt, defuncto eo, in quo adi-
tio controuertitur, contentio ſit inter
6 eius creditores fouentes cauſam onero-
ſam, & eum, cui aliàs dicta hæreditas ob
proximioris non agnitionem delata eſ-
ſet, contendentem de mero lucro; Et
tùnc, vbi præſertim agitur de hæredita-
te lucroſa, vel ſaltim non ſuſpecta, omni-
nò recipienda videtur pro regula opinio
Bart., vt ſcilicèt per huiuſmodi retentio-
nem à patre factam, cenſeatur inducta
aditio; Tùm ex dicta ratione non de fa-
cili præſumendi repudiationem, vel non
curationem lucri, & vtilitatis exindè re-
ſultantis; Tùm etiam ex communi vſu;
per quem, prædefuncta muliere, dos pe-
nès virum tanquàm patrem nomine fi-
liorum matris hęredum continuare ſolet;
Ac etiã quia, quo magis ille, cui delata eſt
hæreditas, ære alieno grauatus erat, atq;
debitis implicitus obijt, eò magis præ-
ſumptio eſt inductæ aditionis, ob vtili-
tatem eiuſdem defuncti animæ reſultan-
tem, nè ità, ob æs alienum non ſolutum
ea grauata remaneat; Quicquid enim
ſit de quæſtione, an debitor poſſit, necnè
tuta conſcientia, & citrà peccati labem
repudiare, ſeù nolle agnoſcere hæredita-
7 tes, ſeù fideicõmiſſa, vel legata ſibi delata
in præiudicium creditorum, ſuper quo
habentur DD. hinc indè collecti *apud*
Gratian. diſcept. 271. num. 26., Capyc. Latr.
& Adden. deciſ. 8., Prat. obſer. 15. & 16.,
& ſub tit. de credito diſc. 137. & 138.;
Cum in dubio tenenda ſit opinio tutior
pro anima, faciliùs intrat præſumptio
aditionis, ac etiam, quia in concurſu con-
tendentis de cauſa oneroſa contrà fouen-
tem cauſam lucratiuam, de facili pro illo
contrà iſtum reſpondendum videtur.

Clariùs autèm, ac de plano, vbi aliqua
etiam leuia, concurrant adminicula,
eiuſdem filij animum indicantia, adeoùt
8 aditio non omninò deducatur ex ſola re-
tentione dotium per patrem facta, vt
erat in præſenti cauſa, in qua docebatũr
de inhibitione dotali per eumdem Do-
minicum tanquàm hæredem matris ob-
tenta aduersùs patris creditores doti po-
ſteriores; Licèt enim dicta inhibitio,
per ipſum à Curia abſentem, iuxtà mo-
rem, obtenta eſſet per quemdam cauſidi-
cum, de cuius mandato explicito non
conſtabat; Nihilominùs efficax præſum-
ptio erat, vt id geſtum eſſet ad inſtan-
tiam ipſius Dominici, cuius intererat in
poſſeſſione bonorum paternorum ex hoc
iure aduersùs creditores ſe tueri; Con-
currente etiam mandati præſumptione
reſultante ab impenſa, quam pro huiuſ-
modi inhibitione obtinẽda facere opor-
tuit; Atquè *in dicta Romana cenſus*, de
qua *ſub titulo de Credito* concurrebat
circumſtantia, quod idem filius, cui
materna hæreditas delata erat, euaſerat
hæres patris poſtmodùm defuncti, qui
erat dotis debitor in pecunia, ideòque
idemmet filius effectus erat debitor ſui
ipſius, & conſequentèr nullus actus po-
ſitiuus deſiderandus erat; Et de filio con-
tinuante poſſeſſionem bonorum dotaliũ
maternorũ poſt mortẽ patris, vt ità dicta
aditio clariùs inducta, ſeù confirmata re-
maneat, habetur *in d. Interamnen. vſuſ-*
fructus coram Cerro deciſ. 329. p. 10. rec.
AVE-

AVENIONEN.

LEGATI

PRO

ISABELLA PALVZ

CVM

CATHARINA SORORE.

Caſus diſputatus in Cõgregatione Auenionen., credo, ſopitus per concordiam.

An in aditione hæreditatis facta iudicialiter, adhiberi debeant ſolemnitates ſtatutariæ requiſitæ in actibus gerendis per minores, & mulieres; Et quando actus dicatur iudicialis ad hunc effectum.

De inuentarij inualiditate ex defectu ſolemnitatum; Et àn aduersùs huiuſmodi nullitatem, mulieri, vel minori, ſeù alteri competat reſtitutio in integrum, & quando.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Data nullitate aditionis ad quid teneatur ille, qui adiuit.*
3 *Statuta prohibentia contractus, & obligationes, capiunt aditionem hæreditatis.*
4 *De eodem.*
5 *Quid de aditione facta cum auctoritate Iudicis.*
6 *Solemnitates ſtatutariæ non requiruntur in iudicialibus.*
7 *Quando dicatur actus iudicialis.*
8 *Quomodo iſta materia intelligenda ſit.*
9 *De reſtitutione in integrum competente mulieribus, & alijs priuilegiatis.*
10 *Quid de reſtitutione competente etiam viris maioribus.*
11 *Deferendum eſt vſui circa ſolemnitates.*
12 *Inuentarium quoad non citatos habetur pro infecto.*
13 *Quomodo dicta materia reſtitutionis in integrum debeat regulari.*

DISC. XIV.

CVM iſtarum ſororum pater, ſeruata odibili inæ-
1 qualitate, Catherinam natu minorem hæredem vniuerſalem inſtituerit, Iſabeliam verò hæredem particularem ſcripſerit in legato ſcutorum mille, quorum promptam ſolutionem in pecunia hæres quoque denegabat ſub prætextu inſufficientiæ virium hæreditariarum; Hinc proindè, acerrima, rabioſaquè lis in partibus longo tempore agitata fuit ſuper inuentarij nullitate, deducta; Tùm ex defectu ſolemnitatum; Tùm fortiùs ex doloſis occultationibus bonorum; Et delata cauſa ad Curiam coram Legato Auenionen. (qui Papæ nepos eſſe ſolet) eiuſquè Congregatione *Auenionenſi*, nuncupata, poſt plures diſputationes, (me non ſcribente in cauſa) habitas ſuper defectu inuentarij, illud per plures reſolutiones minus legitimũ declaratum fuit; Quare Catherinę hęredis defenſores ad nouum conuolarunt motiuũ nullitatis aditionis ob non adhibitas ſolemnitates ab eo Statuto, in contractibus, alijſquè actibus præiudicialibus mulierum, & minorum requiſitas, quodque in omnem euentum, vbi etiam actus eſſet validus, mulieri tunc minori aduerſus omiſſas ſolemnitates cõcedenda eſſet reſtitutio in integrum, atq; ſuper hoc nono motiuo, alijs Iſabellæ Aduocatis adiũctus fuĩ ad ſcribendũ, ſed poſt vnicam ſcripturam, credo quod cauſa per cõcordiã finẽ habuerit, dum amplius actum nõ audiui.

Duo igitur erant puncti diſtincti; Primò ſcilicèt inualiditatis actus aditionis ob non ſeruatam formam à Statuto
præſcriptam; Dictaquè nullitate poſita,
2 ceſſabat omnis quæſtio ſuper inualiditate inuentarij, dum ità cauſa reducebatur ad non cauſam, dictaquè mulier cenſenda erat non hæres ab initio, obligata ſolùm actione de dolo, vel de in rem verſo, reſtituere id, quod haberet in manibus, vel in eius vtilitatem verſum eſſet iuxtà ea, quæ generaliter habemus in minore inualidè contrahente; Et ſecundò quatenus dicta nullitas non ſubſiſteret, àn aduersùs omiſſas ſolemnitates, benèque non confectum inuentarium, beneficio reſtitutio-

tutionis in integrum ei ſubueniendum
eſſet.

Quatenus igitur pertinet ad primum,
Scribentes pro rea conuenta allegante
nullitatem,deducebant concluſionem,de
qua *diſc. ſequ.*, ibiquè inſinuatas *deci-
ſiones*, & alias, ad probandum quod Sta-
3 tuta prohibentia minoribus, & mulieri-
bus,contractus,alioſquè actus facere ſinè
certis ſolemnitatibus, comprehendant
etiam aditionem hæreditatis; Idquè ve-
rum quamuis ea fieret cum inuentario
legitimè confecto,per quod cuiuſcumq;
præiudicij præſeruatio inducitur, quo-
niam ipſum onus adminiſtrandi hæredi-
tatem, ac reddēdi rationes,cauſare dici-
tur incommodum,& præiudicium,ideo-
què ille, quem lex municipalis imperfe-
cti iudicij declarauit,quodquè propterea
alieno indigeat auxilio, debeat iſtud
adhibere, vt *apud Gregor. & Add. deci-
ſione* 181.

Et quamuis Ego ſcribens in contra-
rium,more Aduocati,deducerem eadem,
quæ in propoſito Ægidianæ,vel Carpen-
ſis inſinuantur *eodem diſcur. præcedenti*,
quod ſcilicèt cum Statutum loquatur de
4 contractibus,& diſtractibus,trahendum
non ſit ad iſtum actum, quaſi quod, in
contractibus, vel diſtractibus, qui poſi-
tiuè cum altero fiant, verificari valeat
ratio fraudis, vel circumuentionis,
cui ſtatutaria diſpoſitio innixa eſt; Se-
cùs autem in iſto actu, qui geri dicitur
ſpontè ſua abſquè alterius contrahentis
interuentu; Attamen in foro contrariū
hodiè receptum videtur præſertim in
Curia; Et quidem non improbabiliter,
quoties agatur de aditione, quæ verbis,
vel factis fiat in forma extraiudiciali
iuxtà plenè deducta cæteris relatis *apud
Menoch. præſ.* 99 & 100.,ac habetur plu-
ries *hoc eod. titulo*; Tùm quia hęres adeun-
do, cum creditoribus hæreditarijs,ac le-
gatarijs quaſi contrahere dicitur, ergò
adeſt contractus; Tùm etiam quia veri-
ficabilis eſt eadem ratio fraudis, & cir-
cumuentionis in creditoribus, & legata-
rijs, qui hæreditatem ſuſpectam haben-
tes,ità minorem,vel mulierem circumue-
nire poſſunt ad incautè eam adeundam,
vt ità ius,vel obligationem acquirant in
eius perſona,& bonis proprijs; Ac etiam
quia ſi iſta concluſio recepta eſt in ter-
minis Statuti 151. Vrbis,quod in verbis
reſtrictum eſt ad quatuor contractus, &
tamen extrà dubium habemus,quod ſpe-
ctato fine, ſeù ratione, illi ſtent demon-
ſtratiuè, non autem taxatiuè, et conſe-
quēter,vt comprehendant omnes actus,
ex quibus læſio reſultare poteſt,vt in ſua
materia *ſub titulo de alienat. & contract.
probib.*; Multò magis vbi agitur de Statu-
to,quod magis generalitèr de contracti-
bus, ac diſtractibus diſponit, vndè pro-
pterea,cū præſuppoſito, quod actus eſſet
extraiudicialis, agnoſcebam, quod nulli-
tas eſſet ineuitabilis.

Verùm quia actus aditionis ſequutus
erat coram Iudice in ea forma,quæ præ-
ſertim penè infallibiliter vſitata eſt in
5 M. C. V. Neapolis, *vbi preambulum* di-
citur, quod ſcilicèt exhibito teſtamento
in caſu teſtati,vel facta ſummaria proba-
tione filiationis, ſeù alterius proximita-
tis in caſu inteſtati,ac etiam mortis eius
de cuius hæreditate agitur, obtinetur à
Iudice declarari hæres,ac obtinetur etiā
mandatum de immittendo cum clauſula
*ſine præiudicio habentium meliora, & po-
tiora iura*, vel altera *ſaluo iure alterius*,
aut æquipollenti, vt aduertitur *ſub tit. de
iuriſdict. diſc* 94.

Atquè receptam habemus concluſio-
nem, vt ſolemnitates ſtatutariæ non re-
quirantur in actibus iudicialibus,quoniā
6 iudicij calor eas ſupplet, ſeù eis æqui-
pollet *Put. deciſ* 158. *lib.* 1. *deciſ.* 54. *numer.
fin poſt Gilian. ad Statut. Peruſ. Buratt.
deciſ.* 301. *nu.* 9. & in alijs; Hinc proindè
difficultas reſtricta fuit ad punctum ap-
plicationis,àn ſcilicèt verè hic actus di-
ci poſſet iudicialis, cui dicta concluſio
applicabilis eſſet.

Verùm licèt Ego ſcribens ad cauſæ
opportunitatem,Aduocati more, ſubſti-
nerem affirmatiuam, dum cum decreto
7 Iudicis id ſequutum erat per acta Nota-
rij actuarij, diſcreti à ſimplice Notario
priuato, qui ſolùm de cōtractibus, alijſq;
actibus extraiudicialibus rogatur; Ac
etiam quod acceſſerant, eiuſdem Iudicis
auctoritate,citationes certæ, atquè pro-
clama &c. in confectione inuentarij;
Attamen,(reflectendo ad veritatem) du-
bitabam, ideoquè libentèr conſului con-
cordiam,quoniam vera, & propria iudi-
cij forma dicitur illa,quæ ſequatur tan-
quam contentioſa, habeatquè tria eſſen-
tialia eius requiſita conſiſtentia in Acto-
re,

re, Iudice, & Reo,quo caſu acta maturè,
præuio Aduocatorum, & procuratorum
conſilio,ac præuia diſcuſſione,geri dicũ-
tur per Iudicem cum cauſæ cognitione,
ac in vera forma iudicij, cuius calor me-
ritò ſolemnitates ſupplet,ob dictam cau-
ſæ cognitionem ſaltèm implicitè ſuppo-
nendam,vel præſumendam; Secùs autem
vbi agitur de huiuſmodi actibus merè
voluntariæ iuriſdictionis,abſquè oppoſi-
tore,nullaque accedente cauſæ cognitio-
ne,dum quemcumque comparentem, ac
probantem ſummariè mortem eius, de
cuius hæreditate agitur, ipſumquè eſſe
in gradu ſucceſſibili,Iudex hæredem de-
clarat,nulla adhibita cauſæ cognitione,
quæ neceſſaria non reputatur ob clauſu-
lam præſeruatiuam præiudicij alterius
deſuper apponi ſolitam, ideoque Iudex
non inquirit, àn minori,vel mulieri ex-
pediat,necnè,ideòq; intrare poteſt eadem
ratio fraudis, & circumuentionis à cre-
ditoribus, & legatarijs, alijſque intereſ-
ſatis.

Eſt benè verùm, quod vt aduertitur
eodem diſc. ſequ., non ità generalitèr, ac
in littera huiuſmodi propoſitiones ca-
8 piendæ veniunt,ſed circumſpectè pro fa-
cti qualitate, principaliter verò attento
fine, ſeù ratione, ob quam ſolemnitates
introductæ ſunt,ac deſiderantur, vt ſcili-
cèt huiuſmodi perſonæ imperfecti iudi-
cij non circumueniantur, non autem, vt
alios fraudent, ac circumueniant;Et con-
ſequenter vbi ex facti circumſtãtijs con-
ſtaret quod mulier ſagax,ſiuè habens vi-
rum,vel alios coniunctos, qui in effectu
de hæreditatis emolumento contende-
rent,habuerit, vel commodè habere po-
tuerit quos conſuleret, vt inuentarium
ſolemniter, ac fideliter conficeret,atque
cum ea ignorantia,quæ dici ſolet affecta-
ta,ſeù craſſa,vel ſupina,in hoc ſe geſſerit,
vt bona hæreditaria occuparet, atque
creditores, vel alios intereſſatos frauda-
ret,ſub clypeo iſtius nullitatis, ad annos
allegandæ,tunc exaudienda nõ veniret;
Potiſſimè verò vbi obſeruantia de facto
doceret,quod in aditionibus, quæ cum
Iudicis auctoritate, quamuis non cõten-
tioſa, ſed voluntaria, & abſquè cauſæ co-
gnitione fiunt,adhiberi non ſoleant illæ
ſolemnitates,quæ in contractibus volun-
tarijs adhibentur; Secùs autem è con-
uerſo,vbi de ſimplicitate,ac inaduerten-
tia conſtet,ſeù de fraude, & malitia mi-
niſtrorum, vel aliorum, qui ad eam ſup-
plantandam ita ſe geſſerint, vt pondera-
tur *infra diſc.* 25. in propoſito mulieris,
quæ tanquã hæres ſoluerit primo venien-
tibus abſque cautione.

Atque licèt ſecluſis huiuſmodi Statu-
tis, in puncto iuris communiter recepta
videatur regula, ſeù diſtinctio,in mulie-
re, vel ſimili perſona, cui regulariter re-
ſtitutionis in integrum beneficium con-
cedi ſolet,quod ſcilicet; Aut agitur de
9 omnimoda omiſſione ſolemnitatum, et
tunc reſtitutio non intret; Aut facta
eſt aditio cum beneficio legis, & inuen-
tarij, atque ad iſtius confectionem de
facto proceſſum fuit,ſed non benè ſerua-
tæ ſunt ſolemnitates de iuris rigore ſer-
uandæ, et tunc reſtitutio intret iuxta
deciſ. 229. *Franch.* cum alijs infra *diſc.* 17.;
Attamen pariter pro meo ſenſu, erro-
neum videtur generalem regulam ita
ſtatuere pro quocumque caſu, quoniam
pariter, tàm in vna, quàm in altera di-
ſtinctionis parte, circumſpectè proce-
dendum eſt pro facti qualitate, ex qua
deciſio pendere debet, et àn defectus
proueniat à mera ſubtilitate, vel rigore
iuris,quo attento iuris ignorantia non
excuſat, vel potiùs admixta ſit malitia,
aliaque inexcuſabilis culpa de facto.

Si etenim, etiam viro maiori, in quo
nulla concurrat cauſa conceſſionis huiuſ-
modi beneficij, adhùc tamen præcluſum
non eſt iudicis officium illud conceden-
10 di ex clauſula generali *ſi qua mihi &c.*
iuxtà plenè firmata *deciſ.* 181. *par.* 9. *rec.*,
quæ reputatur in materia magiſtralis,ac
pluries in alijs inſinuatur; Multò ma-
gis vbi ſexus infirmitas,vel ruſticitas,ſeu
alia ſimilis cauſa id exigat; Et è conuer-
ſo,ſexus,vel ruſticitas,aut minor ætas,vel
alia ſimilis cauſa regulariter hoc benefi-
cio digna, anſam præbere nõ debet dolo,
ac fraudibus, adeoùt verè iſta pariter di-
catur materia potiùs facti,quàm iuris,ex
benè regulato, prudentiq; arbitrio pro
facti qualitate in ſingulis caſibus deci-
denda,non autem iudaico more,cum re-
gulis, & propoſitionibus generalibus in
omni caſu procedendum eſt.

Applicando autem ad rem; In hac fa-
cti ſpecie ſupponebatur, quod in huiuſ-
modi aditionibus, quæ fiunt coram Iu-
dice, aliæ ſolemnitates adhiberi non ſo-
lerent,

11 lerent, ideoque huic vſui deferendum
eſſe dicebam, vt pluries aduertitur *ſub
tit. de alien. & contract. prohib*, ac etiam
certa erat nullitas actus ob plures defe-
ctus reſpectu iſtius partis, præſertim ob
omiſſam eius citationem, dum quoad nõ
citatos, qui tanquam certi citandi erant,
inuentarium habetur pro infecto, quam-
uis quoad citatos ſit validum, & perfectũ
12 iuxtà *conſ. Bart. 154. numer. 8.* cum alijs
*apud Buratt. & Add. deciſ. 750. numer. 5.
Rot. apud Bich. deciſ. 469. & 482.*

In facto autem docebatur de aliqui-
bus culpoſis occultationibus bonorum,
eorumque non integra deſcriptione;
Quamuis enim, vt pluries in alijs inſinua-
tur, iuxtà magis benignam opinionem,
quam Rota, & Curia ſequitur, id non in-
ducat omnimodã inuentarij nullitatem,
quæ eius beneficio priuet; Attamen vi-
detur circumſtantia nimiũ conſiderabi-
13 lis, vt ea concurrente, rigoroſè proce-
dendum ſit, ac deneganda veniat æqui-
tas ſuper reſtitutione in integrum; Ma-
gnamque impreſſionem apud me facie-
bat, quod cauſa diù, & acriter tractata
fuerat in ipſa met Ciuitate Aueniononſi,
atque poſtquam cum magno labore, ac
ſumptu iſta mulier, eiuſque vir de fraude
conuicti erant, ità potiùs ex ſubtilitate
Aduocatorum, & defenſorum Curię Ro-
manæ ad iſtud præſidium confugiebant;
Ideoquè à ſimili applicari poſſe videban-
tur ea, quæ habentur in alia *Auenionen.
ſub tit. de teſtam. diſc. 39.*; Et conſequen-
ter, mihi videbatur, quod de ſtricto iu-
ris rigore, poſita culpa, vel malitia
in facto, iſtud confugium admittendum
non eſſet.

FIRMANA

PRO

MANARDIS

CVM N.

*Caſus diſputatus coram A. C., incertus
eſt exitus.*

Aditio hæreditatis facta per mulierem
maiorem, àn exigat ſolemnitates
præſcriptas per Conſtitutionem
Ægidianam.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *In aditione hæreditatis per mulieres
probibitas contrahere, requiruntur
ſolemnitates præſcriptæ à Conſtitu-
tione Aegidiana.*
3 *De differentia inter Aegidianam, & Car-
penſem.*
4 *Quomodò videatur decidenda quæſtio, àn
ſolemnitates præſcriptæ per Aegidia-
nam, vel Carpenſem requirantur in
aditione hæreditatis facta per mulie-
rem maiorem.*

DISC. XV.

CVM Manardi credito-
1 res N., in vim mandati
obtenti ab A. C., curaſ-
ſent exequutionem fieri
ſuper aliquibus bonis, di-
ctæque exequutioni ſe
opponerent hæredes filiæ eiuſdem debi-
toris, pro credito dotium maternarum,
vel ex eo quod bona prædicta quæſita
eſſent de pecunijs, & bonis extradotali-
bus eiuſdẽ matris, ex parte autem Acto-
rum pro huiuſmodi exceptione repellẽ-
da, vltrà alia in facto conſiſtentia, doce-
retur quod ea, ex cuius perſona oppoſi-
tores veniebant, ſe immiſcuiſſet paternæ
hæreditati, poſſidendo, ac diſtrahendo
bona hæreditaria, alioſquè actus hære-
ditarios gerendo, continuato ſpatio an-
norum 30. & vltrà, & donec vixerat, atq;
replicaretur per alterã partem de huiuſ-
modi

modi aditionis nullitate ob nõ ſeruatas
ſolemnitates in contractibut mulierum
requiſitas per Conſtitutionem Ægidianã
lib.5.cap.25.;Cum receptum videatur, vt
aditio hæreditatis tãquàm actus, ex quo
notabilis læſio reſultare poteſt, exigat ſo-
2 lemnitates ſtatutarias requiſitas in mi-
noribus, mulieribus, & alijs liberam con-
trahendi facultatem non habentibus ex
deductis *apud Royas deciſ.285.& 349.&*
apud Celſ. deciſ.129. numer.4. & in alijs.

Hinc aſſumpta deſuper diſputatione;
Scribens pro creditoribus, non nega-
bam huiuſmodi propoſitionem, vbi vi-
geant Statuta generaliter abſq; certis ſo-
3 lemnitatibus inhabilitantia mulieres ad
quoſcũque actus, ex quibus lædi poſſunt;
Dicebam verò nimium dubitandum vi-
deri in hac facti ſpecie de applicatione,
quoniam dicta Conſtitutio duas conti-
net partes, in quarum prima regiſtratur
Conſtitutio Cardinalis Egidij, quæ per
Sixtum IV., & *Paulum III.* extenſa eſt
ad Vrbem, ac vniuerſum Statum Eccleſia-
ſticum, vt pluries aduertitur *ſub tit. de*
alienat. & contract., *& ſub tit de donat.*
ad materiã inſinuationis; Et in hac par-
te agitur ſolùm de contractibus minorũ,
nihil verò diſponitur de mulieribus ma-
ioribus, de quibut ſolùm agitur in ſecun-
da parte continente Conſtitutionẽ Car-
dinalit Carpenſis, quæ vim habet in ſola
Prouincia (in qua tamen eramus).

Verùm quod ad iſtum caſum extendẽ-
da non eſſet, quoniam vbi agitur de mu-
lieribus, Conſtitutio Carpenſis extendit
reſpectu earum Ægidianam diſponentẽ
de minoribus, ad quoſcumque contra-
ctus per eas faciendos, ideoquè ità diſpo-
nere videtur de contractibus correſpe-
ctiuis cum altero faciendis, in quibus ex
parte alterius cõtrahentis, dolut, vel cir-
cumuentio adeſſe poteſt; Vnde propte-
reà probabilitèr dicendum videtur non
complecti huiuſmodi actum reſultantẽ
à ſolo animo facientis, & ex potentia le-
gis, abſq; facto tertij, qui mulierem cir-
cumuenire potuerit; Potiſſimè dum nul-
la dabatur auctoritas, vel deciſio, quæ in
iſtit ſpecialibus terminis Conſtitutionis
Ægidianæ, vel Carpenſis firmaret, vt in
hac parte, in qua agit de mulieribus ma-
ioribus, huiuſmodi caſum complectatur.

Quinimò obſeruabam quod potiùs co-
trarium rectè ſentire videatur *Rota in*
Firmana pecuniaria 1. Iunij 1654. co-
ram Veroſpio, vbi cum ageretur de adi-
tione paternæ hæreditatis inducta ex
actibus factis per mulierem, ſupponitur
huic poſſe conſultum eſſe ex beneficio
reſtitutionis in integrum, iuxtà termi-
nos iuris communis, nulla ratione habi-
ta dictæ Conſtitutionis; Atq; poſt hanc
diſputationem habitam, inueni, ità in
ſpecie obſeruari *per Marium Antonin.*
lib.2.var.cap.11.num.25.; Adhùc tamen
intellectus non acquieuit, nequè deſuper
maturum iudicium efformari potuit, dũ
poſt vnicam diſputationẽ (foſàn ob ſub-
ſequutam concordiam) ampliùs de cauſa
actum non audiui, nequè adhùc occaſio
præbuit id maturius diſputare.

Reflectendo autem ad veritatem, cre-
debã quod huiuſmodi quęſtio videretur,
4 potiùs facti, quàm iuris, ex ſingulorum
caſuum particularibus circumſtãtijs, pro
Iudicis prudenti arbitrio decidenda;
Si enim aditio ex rigoroſa iuris cenſura
deduceretur ex quibuſdam momentaneis
actibus, expreſſis, vel tacitis per mulie-
rem initis, & ad quos gerendos, fortè di-
rectè, vel indirectè ſeduci potuit per in-
tereſſatos in hæreditate, vt ità eam ha-
beant obligatam etiam de proprio; Et
tunc eadem ratio, ob quam ſolemnitates
requiruntur in contractibus, ſuadere vi-
detur, vt eædem requiſitæ ſint in huiuſ-
modi actu, qui in effectu aliud non eſt,
niſi quaſi contractus cum creditoribus
hæreditarijs, & legatarijs, vt aduertitur
diſc. ſequen.

Aut verò agitur de aditione ſincera,
atquè ab huiuſmodi ſuſpicione aliena,
reſultante ex actibus non momentaneis,
ſed longo tempore continuatis, vt in
præſenti; Fortiùs autem, vbi ex parte
ipſius mulieris, abſq; ſuſpicione circum-
uentionis, fraus adeſſe poſſit, hæredita-
ria bona occupandi, ac diſſipandi ſub hu-
iuſmodi clypeo, et tunc ſecùs dicendum,
quoniam ius, tàm commune, quàm ſta-
tutarium ſubuenit mulieribus, nè deci-
piantur, non autem vt decipiant, atque
in dolo verſentur, vt *in Auenionen. diſcur.*
præced.

ROMANA PECVNIARIA, SEV AFFICTVS PRO BARONE AVGVSTINO, ET FRATRIBVS CVM BARONE MARIA, ET FRATRIBVS DEL NERO.

Caſus diſputatus coram A. C., & in Rota, reſolutus, vt infrà.

De Statuto Florentino, circà inductionem aditionis hæreditatis, per ſolam poſſeſſionem domus, aliorumque bonorum à defuncto poſſeſſorum, quomodo, & quando procedat.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De diſpoſitione Statuti Florentini.*
3 *Vt non ſufficiat declaratio poſſidendi alio titulo, niſi accedat etiam declaratio Iudicis.*
4 *Non procedit Statutũ in bonis extra territorium Florentinum.*
5 *Declaratur concluſio, de qua num. 3., & de differentia inter titulum iure dominij, & iure crediti.*
6 Paul. de Caſtr. *fuit compilator Statutorum Florentiæ.*
7 *De alijs ad materiam Statuti remiſſiuè.*
8 *An ſucceſſor fideicommiſſi retinendo fructus maturatos tempore grauati, dicatur eius hæreditatem adire.*

DISC. XVI.

1 POſſidentibus pro cõmuni prædictis del Nero Florentinis, duorum fratrũ filijs, ex antiquo fideicommiſſo, caſtrum Porciliani in diſtrictu Vrbis; Cum Aloyſius Maria, & fratres cõduxiſſent ab Auguſtino, & fratribus eorum portionem, atquè locatores peterent coram A. C. aliquas decurſas penſiones à conductoribus excipientibus de compẽſatione cum quibuſdam debitis Alexandri Actorum patris; Inter plures inſpectiones in iſta controuerſia cadentes, ſuper validitate cambiorum, ex quorum cauſa debita reſultabant, præcipuus punctus erat ſuper hæreditaria qualitate dicti Alexandri debitoris Actorum patris,
2 quam iſti negabant, Rei verò conuenti deducebant ex Statuto Florentino *lib.2. cap.29.*, vbi expreſſè diſponitur, quod ſi filij, vel alij legitimi ſucceſſores, per 15. dies poſt mortem defuncti eius domum, aliaque bona poſſideant abſquè expreſſa declaratione facta coram Iudice ſuper poſſeſſione ex alio titulo, quàm hæreditatis repudiatæ, inducta cenſeatur aditio abſquè aliquo inuentarij beneficio, ideoque cum intrà dictũ terminum, vel longè vltrà poſſediſſent, tam portionem dicti caſtri, eiuſque plures fructus iam collectos, quamuis à ſolo non ſeparatos ipſo Alexandro viuente maturatos, ac etiam domum in Ciuitate Florentiæ exiſtentem, ità factus erat locus Statuto.

Cumque in continenti doceretur de dicto fideicommiſſo includente, tàm caſtrum, quàm domum, quodque illicò ex hoc iure, actores dicta bona poſſidere
3 profeſſi eſſent; Replicabatur per alteram partem id non ſufficere, niſi accederet etiam decretum Iudicis, iuxtà punctualiter firmata *per Cabal. conſ. 156. num. 27. & ſeq. lib. 1.*, quæ auctoritas tanquam indiuidualis magnificabatur.

Scribens ego pro actoribus (etiam in ſenſu veritatis, qualem Iudex in prima inſtantia quoque habuit, ſuper hoc puncto licèt ex alijs motiuis dictam compẽſationem in parte admiſſerit); Dicebam in primis inſpectionem cadere ſuper ſola poſſeſſione domus Florentiæ exiſtentis, tan-

tanquam in territorio ſtatuentis,non au-
tem ſuper poſſeſſione caſtri exiſtentis in
territorio Romano, ex generali hodie
4 plana,& recepta concluſione,de qua plu-
ries *ſub tit. de ſucceſſ.* & alibi,vt Statuta
exigant copulatiuam ſubiectionem per-
ſonarum,& bonorum,atq; vna ſine altera
non ſufficiat; In indiuidualibus terminis
huius Statuti, firmat *Paul.de Caſtr.in l. ſi
ſideicommiſſò ff.de iudic.num.4.*, vbi teſta-
tur ità fuiſſe deciſum,iſtamquè doctrinā
pluries receptam fuiſſe per Rotam Flo-
rentinam teſtatur *Ger. Spin. in gloſ. ſeù
ad notat. ad idem Statutum manuſcript.*,
(dum ex prudentialibus motiuis prælū
hucuſquè illi negatum fuit.)

Quatenùs igitur pertinet ad poſſeſſio-
nem dictæ domus; Aduertebā quod *Ca-
bal. dicto conſ.156.* in hac parte æquiuo-
5 cat, dum ſe fundat in auctoritate *Caſtr.
in l.1.num.3.Cod.de repud.hæredit.*,(cuius
auctoritas ſuper huiuſmodi Statutorum
Florentiæ interprætatione magna eſt,dū
6 fuit eorum compilator); Ipſe etenim lo-
quitur de caſu,in quo filij dicerent poſſe-
diſſe bona patris pro dotibus maternis,
qui caſus longè diuerſus eſt ab iſto, quo-
niam dictus titulus importat ſimplex
creditum, non autem dominium, quod
dicitur continuare ex perſona defuncti
in eius hæreditate, ideoquè rectè verifi-
catur Statutū, quod filij poſſederint bo-
na patris; Secùs autem vbi agatur de
bonis fideicommiſſo ſubiectis,quoniam
eo ipſo,quod vocatus ad fideicōmiſſum,
ſequuta morte grauati,iſtud agnoſcit,re-
ſolutus eſt omnis titulus, omneq; ius,vel
poſſeſſio defuncti,ideoque filius,vel alter
legitimus poſſeſſor, nec quidem tempo-
ris momento, defuncti bona poſſediſſe
dicitur, quoniam poſſedit bona ſua iure
proprio,vt benè aduertit idem *Caſtrenſ.
conſ.55.lib.1.*; Ideoque clarum remanet
æquiuocum *Cabal.*, cuius auctoritas etiā
parui facienda erat,vtpotè conductitia
Cōſulentis ad pecuniā, ſeù clientis opor-
tunitatem; Inanis autem remanſit iſta
quæſtio,dum in diſputationibus in ſecū-
da inſtantia habitis in Rota per alteram
partem, doctum fuit de poſitiua aditio-
ne deducta à quibuſdā iudicialibus actis,
in quibus imprudenter ſe enunciabant
hæredes, vt de iſta cauſa habetur *ſub tit.
de credit. in ſupplemento.*

De hoc autem Statuto Florentino, ac
pluribus ad eius interprætationem per-
7 tinentibus,& prę́ſertim,àn ſit fauorabile,
vel odioſum, et àn attendi debeat etiam
quoad ea,quę poſſeſſori fauorabilia ſunt,
habetur *apud Magon.deciſ.Florent.10. n.
20. & 28.cum ſeqq.*

In eiſdem autem diſputationibus in
prima inſtantia habitis coram A.C.ſuper
hoc puncto qualitatis hæreditariæ, præ-
tendebat altera pars vt hæreditatis adi-
8 tio inducta etiam eſſet ex diſpoſitione
iuris cōmunis iuxtà theoricam *Bart. in
l. gerit ff. de acquir. hæredit.*, ex eo quod
actores, adepta poſſeſſione caſtri iure
fideicōmiſſi,percepiſſent fructus viuente
patre maturatos, ac etiā collectos,quam-
uis ab eodem caſtro non eductos,et præ-
ſertim quandam magnam quantitatem
lignorum inciſorum, in quibus notabi-
lior pars fructuum dicti caſtri conſiſtit;
Verùm id non videbatur motiuum con-
ſiderabile,quoniam vt patet ex deductìs
ſub tit. de fideicom. præſertim *in Catacen.
diſc.177.*,ſub quæſtione eſt, àn fructus
bonorum fideicommiſſi quamuis matu-
ri,adhùc tamen non percepti,neque cum
reliquo grauati patrimonio commixti,
tranſmittantur ad eius hæredes, vel po-
tiùs pertineant ad fideicommiſſarium,
Hinc proindè dicebam quod quidquid
ſit de vnius,vel alterius opinionis verita-
te ſufficit, vt à fideicōmiſſario id proba-
biliter, ac non temerè prætendi poſſet,
ad effectum, vt ità dicere valeat, quod
poſſedit iure proprio, quamuis deindè
Iudex eius prætenſionem minus ſubſiſtē-
tem declaret,dum non exindè inferri po-
teſt ad aditionem, quæ ad effectum adeò
præiudicialem,exigit animum certum,ac
deliberatum ſaltèm ità à lege prę́ſumptū,
quando penitus ceſſante omni alio titulo,
intraret aliàs delictum,non autem quan-
do idem animus aliam habeat cauſam,
ſeù prætenſionem, quamuis hæc poſtea
minus valida detegatur, cum actus agē-
tium operari non poſſint vltrà id, quod
voluntas eſt, vt aduertitur *in Romana
cenſus diſc.11.*,& alibi, præſertim *ſub tit.
de feud. diſc.19.*

FLORENTINA
HÆREDITATIS
PRO
MARVSCELLIS
CVM
CASTELLIS.

Reſponſum pro veritate.

An hæres putatiuus, ob inuentarium non confectum, vel malè, ad aliquid teneatur de proprio ergà hæredem verum, vel ergà creditores hæreditatis, & legatarios.

SVMMARIVM.

1 *FActi ſeries.*

2 *Inuentarium quandò dicatur legitimum, & benè confectum.*

3 *De perſonis, quæ citandæ ſunt in confectione inuentarij, vbi de creditoribus dubijs, & incertis.*

4 *An ſit citandus cohæres.*

5 *Vnus ex ſucceſſoribus poteſt petere totum, data cautione de reſtituendo portiones alijs poſteà venientibus.*

6 *Ad quid teneatur hæres putatiuus.*

7 *Quid operetur beneficium inuentarij.*

8 *Hæres grauatus fideicommiſſo vniuerſali non tenetur ad inuentarium.*

9 *Sed quem effectum operetur omiſſio inuentarij.*

10 *De Statuto Florentino tollente beneficiũ inuentarij.*

11 *An mulier reſtituatur aduersùs omiſſum vel malè factum inuentarium.*

12 *De concluſione, quandò inuentarium probet negatiuam aliorum bonorum.*

13 *Hæres, vel adminiſtrator non tenetur reddere rationes de pecunijs, quæ breui tempore obuenerant in defunctum, niſi cõſtet in ipſum adminiſtratorem obueniſſe.*

DISC. XVII.

1 DEfuncto Octauio Caſtello, credens Eliſabetta de Maruſcellis eius neptis, inteſtatam ſucceſſionem ſibi tanquam in gradu proximiori competere, hæreditatem adiuit cum beneficio inuentarij, quo, ſeruatis, de iure, vel de ſtylo ſeruandis, confecto, hæreditatem prædictam ſpatio nouem circitèr menſium poſſedit, deindè verò eius auocationem paſſa eſt ab eiuſdem defuncti remoto agnato ex Statuto Florentino præferente agnatos intrà octauum, vel reſpectiuè ſextum gradum, cognatis, & fœminis proximioribus, ex ijs, quæ de hac eadem cauſa habentur in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus diſcur.* 8.; Dictaque auocatione ſequuta, prætendere cæpit agnatus, cui hæc ſucceſſio decreta fuerat, quod inuentarium à dicta Eliſabetta confectum, eſſet defectiuum, ob omiſſam citationem ipſius, tanquam in dicta ſucceſſione intereſſati, atquè ſtante dicta nullitate, inducente actus annihilationem perindè, ac ſi illud confectum non eſſet, exindè pro eodem actore ſcribentes inferebant, quod reſultaret mala præſumptio occultationis deducta ex text. *in l. fin. Cod. de iur. deliber.*; Prætertim verò quod cum ex libro introitus defuncti conſtaret ad eius manus obueniſſe ſcut. 100. m., ex libro autem, ſeù partitis exitus conſtaret exijſſe ſolùm 50. m., reliqua 50. m. dicebatur præſumi remanſiſſe in hæreditate, atquè ad ipſam Eliſabettam hæreditatis detentricẽ deueniſſe; Quarè deſuper de meo iudicio ex parte dictæ Eliſabettæ, eiuſquè filiorum, etiam pro veritate, requiſitus.

Reſpondi, vanam, nullique probabili fundamento innixã eſſe huiuſmodi prætenſionem; Tùm quia prætenſus inuentarij defectus nullam in facto habebat ſubſiſtentiam, ſed illud validum, ac legitimum cenſendum erat; Tùm quia, vbi etiam illud eſſet defectiuum, quinimò omninò neglectum eſſet, adhùc tamen omiſſio, nullius conſiderationis in propoſito eſſet, abſquè alijs extrinſecis ſufficientibus occultationis bonorum probationibus, ideoquè diſcurſum di-

ſtin-

ſtinguebam in duas inſpectiones; Primò ſcilicèt ſuper validitate inuentarij; Et ſecundò ſuper effectibus ex inualiditate, vel totali omiſſione in propoſito reſultantibus, quamuis, vnum vel alterum admittendum eſſet.

Quoad primum dicebam, quod legitimum eſſet inuentarium, vtpotè confectum cum omnibus illis ſolemnitatibus, quæ de more, ſeù ſtylo regionis adhiberi
2 ſolent, quod ſufficere, (licèt in ſcrupoloſa iuris diſpoſitione aliquid plus requireretur) habetur *apud Capyc. deciſ. 101. num. 3 Amendol. ad Franch. deciſ. 124. in fine, Caualer. deciſ. 508. num. 7. deciſ. 331. num. 14. par. 5. rec.*; Licèt enim Rota antiqua, nimis rigidè admiſerit inuentarij nullitatem ob omiſſam aliquam ſcrupuloſam ſolemnitatem; Nihilominùs iuxtà æquiorem ſententiam, vbi non conſtat id ex dolo, & fraude poſitiua geſtum eſſe, recipiendum non eſt, vt *apud Duran. deciſ. 287. numer. 17. & 18., & deciſ. 202. num. 6. & 7. par. 11. rec.* & in alijs.

Et nihilominùs in præſenti nullus aderat ſolemnitatum defectus, quoniam vnicus, qui ex parte actoris deducebatur, eius omiſſæ citationis, nec theoricè, nec practicè aliquod probabile fundamentum habebat; Textus enim *in dicta*
3 *l. finali Cod. de iur delib., & in S. hinc nobis cum ſequen. auth. de hæred. & falcid*, vbi forma confectionis inuentarij præſcribitur, citari debere diſponit creditores, ac legatarios, & fideicõmiſſarios certos nominatim, incertos autè per proclama; Nullibi autem cautum reperitur, vt citari debeat æmulus, qui aſpirare prætendat ad ſucceſſionem priuatiuè ad cõficientem inuentarium, & in eius excluſionem; Quinimò etiam reſpectu creditorum, & legatariorum, de quibus dicta iura diſponunt, quæſtio eſt, àn creditores dubij, ſeu conditionales, vel litigioſi, nominatim citandi ſint, vel potiùs quoad eos ſufficiat citatio generalis per proclama, ſeù per edictum, magiſq; cõmunis, & vera videtur hæc ſecunda opinio, vt citatio generalis ſufficiat ex plenè deductis *per Giouagn. conſ. 19 & 20. lib. 2, & Rot. dicta deciſ. 202 par. 11. rec. Andreol. controu 122. num. 3.*; Multò igitur magis in caſu controuerſo, ſufficere dicebam citationem generalem, cum oppoſitor non eſſet, neque creditor, neque legatarius, vel fideicommiſſarius, ſed prætenſus ſucceſſor contrà diſpoſitionem iuris in vim Statuti, quod hæres conficiens inuentarium, vtpotè habens fundatam intentionem in diſpoſitione iuris communis, probabilitèr credere poterat in præſenti non intrare ex fundamentis, de quibus *dicto diſc. 8. de ſucceſſ.*

Atquè ſi hæres in parte, ſciens habere cohæredem iam adeuntem, vel adire volentem, non tenetur illum citare, neque
4 ex hoc defectu inuentarium impugnari poteſt, vt *ex Monticul. de inuentario*, & alijs habetur *apud Vbert. de citat. tom. 3. cap. 15. num. 455. Duran. dicta deciſ 387. num. 37.*; Multò minùs tenebatur prouocare æmulum, itaùt neque iure cautum ſit, citandum eſſe illum, quem certum eſſet ex diſpoſitione iuris communis coæquale ius in ſucceſſione habere, quoniàm credere, vel ſperare poterat eum nolle adire, itaùt ex beneficio iuris non decreſcendi totam hæreditatem obtineret, ideoquè non tenebatur dormientem excitare.

Vndè quandò plures ad eamdem ſucceſſionem vocati ſunt, vnus verò comparet, & alij non (quicquid plerique dubi-
5 tent) inoleuit praxis, de qua *apud Surd. conſ. 359 nu. 15 cum ſequen. apud Duran. deciſ. 448. Perusina reintegrationis 10 Iuny 1648 coram Roias inter ſuas dec. 374.* & in alijs, vt comparens ad totum admittatur, præſtita cautione de reſtituendo alij venientibus eorum viriles, abſq; eo quod teneatur eos citare, ſeù aliàs prouocare; Multò minùs prouocare cogendus erat eum, quem probabiliter credere poterat extraneum, nullumquè ius in hæreditate habentem.

Sed quatenùs etiam iſte defectus eſſet legalis, vel alter ſubſtantialis concurreret, ex quo de iuris cenſura, nullitas reſultaret; Adhùc tamèn, aſſumendo aliam inſpectionem dicebam, nullum exinde reſultare effectum præiudicialem, quoniàm non poteſt eſſe maioris operationis nullum, quàm nihil; Cum igitur nullo penitùs confecto inuentario per hæredem bonę fidei putatiuum, nulla per eum incurratur pœna, neque ex hoc hæres verus aliquam contrà eum acquirat actionem, multò minùs, vbi inuentarium confectum eſt, ſed minùs validè; Nulla ſiquidem in iure reperitur indicta pœna

hæ-

hæredi putatiuo, inuentarium conficere negligenti, cum ſolùm in iure diſpoſitum ſit, eum teneri reſtituere vero hæredi id, quod extat, vel dolo, & mala fide conſum-
6 pſit, ſeù aliàs poſſidere deſijt, itaùt de bona fide conſumptis, ſeù aliàs citrà malam fidem, & delictum peremptis, nullam rationem reddere teneatur, vt *hoc eodem tit. diſc. 17. & alibi, & ſub tit. de Regalibus* ad materiam officiorum *diſc. 1.*

Ratio eſt clara, quoniàm dictum ius nouiſſimum *in l. finali, Cod. de iur. delib., & in auth. de hæred. & falcid.*, non indu-
7 cit præceptum hæredibus, vt omninò inuentarium conficere debeant, aliàs eos delinquentes, ac punibiles declarando, ſed ſolùm in eorumdem hæredum gratiam introduxit hoc beneficium, tanquàm remedium præſeruatiuum ab illis malis, ac præiudicijs, quibus aliàs de iure antiquo, medio, & nouo, hæres ſubiacebat poſt annum ad deliberandum, tàm confuſionis actionum, quàm obligationis inſolidum, & de proprio quoad creditores & legatarios; Ideoquè, vbi hæres huiuſmodi beneficio vti negligit tunc quaſi quod beneficia in inuitum non conferantur, aliud exindè non reſultat, niſi quod illo non potiatur, ſed remaneat in illis terminis, in quibus hæres erat, antequã dictũ ius nouiſſimũ prodiret, quo attento, hæres putatiuus, hæredi vero, ad aliud nõ tenetur, niſi ad id, de quo ſuprà.

Hinc proindè, etiam in fortioribus terminis hæredis fideicommiſſo grauati, qui certò ſciat, ſe ad hæreditatis re-
8 ſtitutionem teneri, receptum eſt, eum obligatum non eſſe reſpectu fideicommiſſarij vniuerſalis ad inuentarij confectionem, neque per illius omiſſionem amittuntur detractiones legitimę, & trebellianicæ, vel aliæ de iure competentes, excepta falcidia; Ex ea ratione, quod dictum ius nouiſſimum obligat ſolùm ad ſolidum ergà creditores & legatarios, ſub quorum nomine veniũt etiam fideicommiſſarij particulares, vt in ſua materia *ſub tit. de detractionib. diſc. 25. & in alijs*.

Solus autèm pręiudicialis effectus, qui ex inuentarij omiſſione, vel mala confectione reſultare ſolet, videtur ille malæ pręſumptionis, vel ſuſpicionis vſurpatio-
9 nis, & occultationis bonorũ, quaſi quod ex negligentia in adhibendo adeò proficuum beneficium, quo communitèr hæredes vti ſolent, reſultare videatur quædam lata culpa, ſeù mala præſumptio redolens dolum, ac malum animum occultationis; Vndè propterea aliquorum ſententia eſt, vt intret iuramentum in litem, quod tamèn minùs verum dicunt magis communitèr DD., de quibus *apud Fuſar. quæſt. 667. num. 17.*

Vbi autèm ex parte veri hæredis, vel fideicommiſſarij, prætendatur occultatio, cuius inditia, ſeù præſumptiuæ probationes dentur, tùnc omiſſio, ſeù mala confectio inuentarij, conſiderabilis videtur, ad effectum, vt etiam minores, ac imperfectæ probationes faciliùs admittantur, quaſi quod ipſa inuentarij omiſſio, vel mala confectio, ſit vnum ex adminiculis, ſeù præſumptionibus; Ideoquè in materia detractionum ſæpiùs habetur de præſumpta illarum conſumptione reſultante ex aliquibus licèt modicis alienationibus, ob dictam alteram malam præſumptionem orientem ex omiſſione inuentarij.

Et nihilominùs in hac facti ſpecie conſiderabam, neque adeò rigoroſè dictam malam præſumptionem intrare, cum illius fundamentum conſiſtat in culpa lata omittendi id, quod de communi
10 vſu fieri ſolet, & quod veriſimilitèr negligendum non eſt; Hæc autèm ratio ceſſat in Ciuitate Florentiæ, vbi ex iure Statutario, ſublatum eſt inuentarij beneficium, eoquè licèt confecto non obſtante, hæres tenetur inſolidum creditoribus, vt *per Fanuc. de inuentar. par. 6. nu. 137. cum ſequen.*, & habetur etiam *in Romana, ſeù Florentina reſtitutionis in integr. coram Panzirolo deciſ.* 82. *par.* 9. *rec., & apud Marin. tom 2 reſol. 96. & hoc tit. in Romana pecuniaria del Nero diſcur. præced.*, vndè propterea ceſſante tali beneficio, ceſſant etiam pœnæ, ſeù malæ præſumptiones per dictum ius nouiſſimum inducta, quod habetur, ac ſi non extaret, quoniàm iuſtum non eſt ſubiacere pœnis, dùm obtineri non poteſt beneficium, vt bene poſt *Caſtrenſ.* & alios *Fanuc. vbi ſupra num.* 138.

Et quamuis ab hoc Statuto excipiantur mulieres, nihilominùs, quia exceptuatio reſpicit earumdem priuilegiũ, & fauorem, ratione imbecillitatis ſexus, idcircò dicebam, id non eſſe in odium retorquendum, quoniàm inſpecta etiam

iuris

iuris communis diſpoſitione, quamuis mulier, iuxtà magis communem, & veram opinionem, non excuſetur ab omnimoda omiſſione inuentarij, neque aduersùs eam, ex ſola ratione ſexus habeat reſtitutionem in integrum, niſi alia concurrant, ex quibus intrare poſſet reſtitutio ex clauſula generali, *ſi qua mihi*, de qua in proxima allegata *deciſ.* 82. *par.* 9.
11 *recen.*, faciliùs tamèn in muliere, quàm in viro admittenda; Nihilominùs, vbi ad inuentarij cōfectionem de facto proceſſit, ſed solùm prætenditur eius nullitas ob defectum alicuius ſolemnitatis, citrà dolum, & fraudem poſitiuam, conceditur mulieri reſtitutio, vt *per Franeb. & Adden.deciſ.*229.*Stayban.iun.reſol.*95. *num.*37.*cum ſequen.*, *Capye.Latr. conſult.* 57.*num.*30.*& per tot.*

Scribentes pro actore, in eo principalitèr inſiſtebant, quod huius quæſtionis effectus eum faciebat potiùs reum, ipſam verò hæredem putatiuam actricem, ſtante quod in rationibus negotij defuncti interim adminiſtrati, ipſa allegando ad eius manus non perueniſſe niſi tot pecunias, petebat ex alijs bonis & effectibus hæreditarijs ſibi refici illud plus, quod in dicti negotij adminiſtratione erogauerat, quaſi quod ex inuentario defectiuo non probaretur dicta negatiua exiſtentiæ aliarum pecuniarum, vel bonorum, quæ aliàs ex inuentario valido & legitimæ confecto probatur.

Quamuis autèm obiectum ceſſaret, ex ceſſante præſuppoſito facti, ſeù prætenſæ nullitatis ex deductis in prima inſpe-
12 ctione, adeoùt fruſtratoria eſſet altera inſpectio iuris, in caſu inualiditatis; Adhùc tamèn, iſta etiam admiſſa, dicebam, quod concluſio ſuper negatiua exiſtentiæ aliorum bonorum probanda per hæredem, qui eam ad ſui fauorem alleget ex inuentario benè confecto, non autèm ex defectiuo ex deductis *per Caualer.dec.* 246.*Adden.ad Buratt.dec.*115.*num.*18., eſt in ſuo caſu vera, nullatenùs verò ad rem applicabilis; Iſta enim inſpectio, an ſcilicèt & quando inuentarium probet negatiuam aliorum bonorum, procedit quandò hæres eam allegat tanquàm fundamentum ſuæ intentionis, atq; pro aſſequendis iuribus ex titulo hæreditario ſibi competentibus, ſiuè etiam pro aſſequendis iuribus proprijs, per viam replicationis aduersùs alios intereſſatos de eadem qualitate hæreditaria excipientes; Vt putà, vult hæres facere ſuas detractiones legales legitimæ & trebellianicæ, ex certis bonis ſpecialitèr alienari prohibitis, ſeù particulari fideicommiſſo ſubiectis, ad quæ regula eſt huiuſmodi actionem non competere niſi in ſubſidium, atquè pro iuſtificando, quod alia non extant, ipſe allegat negatiuam ex inuentario reſultantem, tùnc ſi inuentarium eſt legitimè confectum, probat negatiuam, quamuis per hæredem actorem ad ſuam intentionem fundandam allegetur, ſecùs autèm è conuerſo.

Proùt ſi hæres, ex perſona propria eius iura aduersùs hæreditatem, ac legatarios, vel fideicommiſſarios, agendo, vel excipiendo deducat, ſeù experiatur, dicti autèm intereſſati objiciant de qualitate hæreditaria inducente confuſionem actionum, ſiuè præſumptionem ſolutionis ex alijs bonis & effectibus hæreditarijs, tùnc rectè ad fauorem hæredis probari dicitur negatiua aliorum bonorum ex inuentario legitimo, non autèm ex defectiuo, cum ſimilibus, de quibus *Caualer.& Adden.ad Buratt.vbi ſupra*, apud quos concordantes.

Præſens autèm quæſtio diuerſa erat, quoniàm dicta Eliſabetta non faciebat ampliùs figuram hæredis, dū dictus titulus iā euanuerat, ac redactus erat ad non titulum, eaquè remanente in terminis ſimplicis adminiſtratoris, non teneba-
13 tur reddere rationem niſi de bonis, quæ conſtabat ad eius manus obueniſſe ex deductis *deciſ.*380.*par.*4.*rec.tom.*2., vbi in fortioribus terminis tutoris; Neque ex eo, quod defunctus de tempore morti proximi pecunias in maiori quantitate habuerit, earumdem pecuniarum exiſtentia, ſeù obuentio probata dicitur, quoniàm eo etiam breui tempore, per ipſum defunctum, impendi, atq; in alios vſus erogari potuerunt, ſolaquè contraria poſſibilitas ſufficit ad huiuſmodi probationem elidendam, vel offuſcandam, quæ perfecta & concludens dici poſſit, vt poſt hæc ſcripta ponderauit in ſpecie *Rota in Anconitana hæreditatis* 26. *Ianuarij* 1665. *coram Veruſpio*, §.*nec vrget*; Potiſſimè, quia dabantur probationes & adminicula in genere ſuper profuſione notabilis pecuniarum

quan-

quantitatis per defunctum factæ circa tempora morti proxima ob aliquas moleſtias criminales; Eſt benè verùm, quod omiſſio, vel defectiua confectio inuentarij malum adminiculum cauſat ad alios effectus, vt *ſub tit. de legitima & detraction. & in alijs hoc eod. tit.*

MVTINEN.

HAEREDITATIS INTER LAVRENTIVM, & CONSTANTIAM DE CAMONCHIIS.

Reſponſum pro veritate.

Præceptum à teſtatore hæredi iniunctum de non vtendo beneficio inuentarij, an ſit obligatorium, adeoùt adita hæreditate, hæres tali beneficio vti non valeat, vel potiùs ſperni poſſit; Et quatenùs defectus poteſtatis non concurreret, an, & quandò dicatur adeſſe defectus voluntatis; Et quomodò dicatur conſtare, quod teſtator id voluerit.

Hæres contraueniens voluntati Teſtatoris, atq; nolens eius præceptum adimplere, an faciat ſuos fructus ex bonis hæreditarijs interim perceptos; Et aliqua de imaginaria ſolutione, ſeù bonorum hæreditariorum appropriatione ſibi ipſi facta.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *An teſtator poſſit prohibere confectionem inuentarij, referuntur opiniones hinc indè.*

3 *Referuntur plura Statuta adimentia beneficium inuentarij.*

4 *Ex quibus probetur voluntas teſtatoris prohibendi inuentarium.*

5 *Pro aditione requiritur actus certus & determinatus, & non ſufficit ſuſpenſus.*

6 *Actus agentium non operantur vltrà voluntatem agentis.*

7 *De reſtitutione in integrum competente aduersùs aditionem factam per maiorem.*

8 *Ad effectum caducitatis & pœnæ requiritur dolus.*

9 *De materia imaginariæ ſolutionis & appropriationis bonorum, quandò intret.*

10 *An hæres erogans pecuniam ſuam in extinctionem æris alieni hæreditarij, ob id faciat ſuos fructus bonorum.*

11 *Bona fides, vel non mala, excuſat à fructibus perceptis & conſumptis.*

12 *Hæres putatiuus bonæ fidei excuſatur à diſſipationibus.*

13 *Quandò hæres ob contrauentionem præcepti teſtatoris teneatur ad reſtitutionem fructuum.*

DISC. XVIII.

1 FRanciſcus de Camõchijs, inſtituto hęrede Lauinio fratre, mandauit, vt infrà menſem poſt ſequutũ ipſius teſtatoris obitum, ſolemnitèr, ac validè ſe obligare deberet, ad punctualitèr exequenda omnia in teſtamento diſpoſita, ſub pœna caducitatis ad fauorem Conſtantiæ ſororis, quam tali caſu ſubſtituit; Atquè in huius præcepti exequutionem, Lauinius infrà terminum præſcriptum, (ſaluo beneficio inuentarij, cum quo hæreditatem prædictam adire velle expreſsè profeſſus eſt) dictam obligationem coram Notario, & teſtibus per publicum inſtrumentum fecit, deindèq; ad inuentarij confectionem iuxtà formam à lege, ſiuè

ſiuè à loci ſtylo præſcriptam proceſſit; Hinc proindè inter prędictos Lauinium & Conſtantiam orta eſt dubitatio, an per dictam obligationem, cum tali præſeruatiua factam, contrauentum diceretur dicto teſtatoris præcepto, & an illud eſſet validum & obligatorium, itaùt factus eſſet, necnè locus caducitati, ſeù pœnali ſubſtitutioni, atq; ſuper hoc pro veritate ex parte vtriuſquè conſultus.

Reſpondi, huiuſmodi quæſtionem duplicem habere inſpectionem, Vnam generalem in abſtracto ſuper poteſtate, an ſcilicèt, volens, poſſit teſtator, hæredem priuare beneficio inuentarij, itaùt huiuſmodi præcepta valida & obligatoria ſint, vel potiùs ſperni poſſint; Et alteram ſpecialem & in concreto ſuper voluntate, an ſcilicèt teſtator id voluerit; Et quatenùs ſic, adeòut, poteſtas ac voluntas in idem concurrerent, an adhùc integrum eſſet Lauinio hæredi, teſtatoris præceptum implere, atquè non obſtante dicta contraria declaratione, pręfatę ſubſtitutionis caſum impedire.

Super prima inſpectione, modicam dixi verſari difficultatem, quoniàm, licèt
2 *Guid.Pap.conſ.63.nu.4.Phanucc.de inuent.
par.2.num.69. Gizzarell.deciſ.7.num 56.
Altograd.conſ.84.num.27.lib.1.*, & cæteri apud eos, negent in teſtatore talem poteſtatē, ex regula *nemo poteſt*, &c. quaſi quod hoc beneficium publico fauore introductum, priuatorum diſpoſitionibus tolli non valeat; Contrarium tamèn magis communiter tenent DD. collecti *per Surd.deciſ.30.num.19.& ſequen.*, *Cancer. par.3.var.cap.2.de inuent.num.235.*, *Cyriac.controu.160.nu.103. Mangil.de imputatione quæſt.134.per tot.* benè *Menoch. conſ.942.num.10.cum ſequen.*, vbi tres caſus diſtinguit; Vnum, vbi prohibitio eſt in pręiudiciū creditorū, & tunc de plano procedit negatiua; Alterum, vbi agitur de præiudicio legatariorum, & in hoc certant DD., vt liquet *ex Croto in d.l.nemo poteſt num.52.*, qui hos terminos percutit, atquè adhùc probabilior videtur negatiua ob remiſſionem doli, & occaſionem delinquendi, quæ ità præbetur; Et tertiū, quoad præiudicium ipſius hæredis, nè tali beneficio iuuetur, & in hoc verior, magiſq; communis videtur affirmatiua, qualem etiam canonizauit *Rota apud Caualer.deciſ 471.*; Atquè verè ponderatis auctoritatibus, in quibus ſe fundant tenentes contrarium, præſertim *Bald. in l.finali, Cod.arbitrium tutelæ n.6. & Crott. vbi ſupra*, cum quibus pertranſit *Phanuc.*, non percutiunt iſtum tertium caſum, ſed potiùs primum, vel ſecundum; Ideoquè videtur originale inuentum *Guid.Pap. dicto conſ. 63.* ſinè auctoritate, vel probabili ratione; Licèt enim alleget *Angel.in dicta l.final.Cod.ad arbitrium tutelæ*, attamèn quantum tùnc videre licuit, hic Auctor illius tituli repetitionem non facit.

Et quemadmodùm habemus paſſim recepta Statuta ſic diſponentia, vt præ-
3 ſertim ſunt Mediolanenſe & Florentinū,
& alia, ità non videtur ſubeſſe ratio, cur teſtatori concedendum non ſit idem, cum rectè procedat argumentum à Statutis ad contractus, cuius ſpeciem huiuſmodi actus habere videtur, quoniàm quaſi contrahi videtur inter teſtatorem & hæredem, ſeù inter iſtum, & creditores, ac legatarios.

Potiſſimè quia, nulla concurrit reſiſtentia iuris naturalis, vel gentium, ſeù ratio bonorum morum naturalium, adeòut de poteſtate diſponentis dubitari poſſit, quoniàm attento iure antiquo, medio, & nouo, iſtud beneficium ignotum erat, cum ſit nouum inuentum Græcorum in iure nouiſſimo Iuſtiniani *in l. finali, Cod.de iur.deliber.*

Ea etiam conuincenti ratione ponderata, quod denegandum non videtur teſtatori præcipere eius hæredi id, quod ab eius libera voluntate pendet, dum poterat non adire, atq; ità quæcumque præiudicia euitare; Seù adeundo, poteſt etiam negligendo, huiuſmodi beneficio ſe priuare; Ideoquè ſi præiudicium, vel inconueniens in huiuſmodi diſpoſitione conſiderari poteſt, illud eſt eiuſdem teſtatoris, qui ità ſe exponit periculo decedendi ab inteſtato, & non inueniendi hæredem.

Quouerò ad alteram inſpectionem facti, ſeù voluntatis; Dixi, vt quoties verba non ſint clara & expreſſa, ſed æquiuoca, ſeù ambigua, tùnc certa, & deter-
4 minata regula deſuper tradi non valeat,
cum totum pendeat ex ſingulorum caſuum indiuiduis circumſtantijs, prudentis Iudicis arbitrio inſimul ponderandis, inſpecta ſcilicèt qualitate teſtato-

ris, an ſit litteratus, vel idiota; Quantitate aſſis hæreditarij, ac legatorum, aliorumquè onerum, quæ teſtator integrè impleri voluit; Qualitate ſcripti hæredis, an ſcilicèt aliquam prætenſionem haberet ex perſona propria contrà hæreditatem, ſub cuius prætextu, ſeù clypeo frequentiùs ſolent hęredes beneficiati, lites contrà hæreditatem excitare, atq; ità morientium voluntatem eludere; Ac etiã inſpectis verbis, ex quibus deſumendum ſit, an teſtator ad id cogitauerit, taliſq; fuerit eius intentio; Itæquè ſunt illæ circumſtantiæ, quæ in propoſito conſiderari ſolent per DD. de materia agentes, præſertim *Barbat.conſ.64.*, *Crauett. conſ. 174.*, *Menoch. dicto conſ. 942. num. 15. cum ſeqq.*

In hac autem facti ſpecie, iſtis ità inſinuatis; De proprio iudicio reſpondere non potui, dum, quadam breui particula teſtamenti ſolùm tranſmiſſa, conſiderari non potuit totius teſtamenti contextus, qui ſemper inſpiciendus, eſt pro defuncti voluntate in daganda, cum vna pars alteram declaret, ſeù coadiuuet, atquè frequẽtiùs ex tota diſpoſitionis maſſa deſumatur illa voluntas, quæ ex ſingulis partibus deſumi non poteſt, nequè dictarum aliarum circumſtantiarum notitiam habebam.

Quouerò ad effectus exindè reſultantes, quatenus poteſtas & voluntas concederentur; Dixi quod, Aut detecta hæreditate minùs idonea, controuerſia erat cum creditoribus, & legatarijs volentibus hæredem inſolidum cõuenire, etiam vltrà vires; Aut erat cum ſubſtituto prætendente factum eſſe caſum dictæ pænalis ſubſtitutionis ratione contrauentionis; Primo caſu, ſi hæres ſcriptus vellet talem perſonam exuere, atquè ad euitandas creditorum & legatariorum moleſtias, effici non hæres, abſolutè tunc pro eo dixi reſpondendum videri, quoniàm aditio hæreditatis dicitur actus pendens ab animo, qui ad hunc effectum certus, ac determinatus eſſe debet, non
5 ſuſpenſus ab aliqua proteſtatione ad notata per ſcribentes *in l.pro hærede ff. de acquir. hæred.*, de quibus plenè *Cyriac. controu.244.nu.33.36.& 64.*; Vndè cum hic declaraſſet adire hæreditatem cum beneficio legis & inuentarij, & cum clauſula *non aliàs, aliter, nec alio modo*, quatenus id ſubſiſtere non poſſet, ceſſare dicitur adeundi voluntas, cum actus vo-
6 luntarij non poſſint obligare vltrà voluntatem, nequè actus agentium operentur vltrà id, quod voluntas eſt *ad text. in l.voluntariè, Cod.de excuſat.tutor.l.tutori, Cod. de negot. geſt.*, *Mantic. deciſ. 267.num.3.*& in his terminis *Cyriac. vbi ſupra num.36.*, apud quem cæteri; Clauſula enim prædicta remouet conſenſum ab actu, atquè inducit præciſam conditionem, itaut tollat conſenſum in radice, atquè omninò ceſſare faciat animum aliàs non faciendi, proindequè actus habeatur pro infecto, ex ijs quæ in propoſito alienationis factæ per prohibitum, & ex qua, pæna caducitatis, vel alter malus effectus reſultare poteſt, habentur *apud Merlin.deciſ.871.num 4.cum ſeqq.*, *Ottbob.deciſ.16.*cum ſimilibus, de quibus *ſub tit. de emphyteuſi, & ſub altero de fideicommiſſ.*

Et in omnem euentum, cum voluntas non eſſet expreſſa, & clara, vndè probabiliter hæres adeundo, credere potuit, quod tale præceptum ſibi iniunctum non eſſet, ac etiam ſtantibus dictis auctoritatibus, probabiliter opinari potuerit defectum poteſtatis, ideoquè vbi etiam præceptum eſſet expreſſum, non eſſet obligatorium, idcircò ex his certum mihi videri reſpondi, reſultare iuſtam cauſam, ob quam ex clauſula generali, *ſi qua mibi*, aduersùs dictam aditionem, concedenda veniret reſtitutio in integrum, quam etiam maioribus aduerſus aditionem hęreditatis ſinè beneficio inuentarij ex iuſta cauſa concedendam
7 eſſe, in fortiori etiam caſu plenè firmatur *per Rotam deciſ.82.par.9.rec.*, quæ reputatur in materia magiſtralis ſæpius deindè canonizata, præſertim *in Sancti Seuerini inuentarij 30.Martij 1661. coram Veroſpio, & 23.Ianuarij 1662 coram Emerix*; Fortiùs autem in præſenti caſu, in quo ceſſant illæ difficultates, quæ pro huiuſmodi reſtitutione deneganda excitantur *apud Andreol.controu.101.*

Quatenùs verò ob hęreditatis idoneitatem, ac opulentiam, admiſſa etiam dicta voluntate, hæres prædictus nollet hæreditatem dimittere, ſed eam, etiam ſine tali beneficio agnoſcere, adeòut ſola controuerſia eſſet cum ſubſtituto prætendente, quod ratione contrauentionis factus

factus eſſet caſus pœnalis ſubſtitutionis; Et tunc abſquè dubio reſpōdendum dixi pro hærede contrà ſubſtitutum, quoniã præceptum non continebat prohibitionem conficiendi inuentarium,ſed ſolùm punctualitèr, & integrè adimplendi per ipſum teſtatorem diſpoſita,et ſic contrauentio non conſiſtebat in modo adeundi,ſed ſolùm in vſu dicti beneficij, recuſando eius vigore adimplementum, ſub prætextu retinendi bona hæreditaria, ex proprijs prætenſionibus, & iuribus, quæ per inuentarium præſeruata remanent; Ideoquè contrauentio conſiſtit potiùs in vſu,ſeù effectu dicti beneficij, quàm in confectione illius actus, ex quo illud in potentia competere poteſt,quoniam potentia, quæ non reducitur ad actum,non habetur in conſideratione.

Et nihilominùs, vbi etiam de ſtricta cenſura, modus adeundi, talem contrauentionem importare poſſet, adhùc tamen præmiſſæ dubitationes, tàm iuris, quàm facti, ſufficientem,ac iuſtam excuſationis cauſam præbebant à dicta pœnali caducitate, ad cuius effectum receptum eſt requiri malitiam, & dolũ, itaùt contrauentio ſit culpoſa ex deductis in
8 his terminis ſubſtitutionis pœnalis *apud Merlin.deciſ.*491.*nu.*1. *Ottbob.deciſ.*10. *num.*10.*& ſequen. & per tot. Neapolitana hæreditatis* 30. *Ianuarij* 1660.*coram Cerro*, & habetur ſæpius in ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſis* præſertim *diſc.* 154. *cum pluribus ſeqq.*

Ideoq; vbi dicto Lauinio hæredi expediret hæreditatẽ non dimittere,nõ tamen ſimpliciter agnoſcere,vt hoc præceptũ teſtatoris de punctualitèr adimplendo per eum diſpoſita, importaret prohibitionem vſus beneficij, & inuentarij, ac effectuũ exindè reſultantiũ; Tũc conſului vt ad ſe præſeruandum à dicta caducitate,fieri deberet per publicum inſtrumẽtum coram Notario, & teſtibus, ſiuè penès acta alicuius Iudicis competentis,declaratio, quod crediderit, & credat, per obligationem intrà ſtatutum terminum iam factam, ſatisfeciſſe præcepto teſtatoris, quod tamen, tàm ex diſpoſitione iuris,ac ratione poteſtatis,quàm ex facto ratione voluntatis credidit compatibile cum beneficio inuentarij, cum quo hæreditatem adire profeſſus eſt; Et nihilominùs, quatenùs de iùre, ac ſer. ſer. declararetur, quod diuerſa eſſet teſtatoris voluntas, quodquè illa de iure efficax, & obligatoria eſſet,tali caſu,ex nunc omni meliori modo, eam obſeruare ſe obligabat ad eiuſdem teſtatoris mentem, à competenti Iudice declaratam.

Vbi verò dicto hæredi non expediret huiuſmodi periculo ſe exponere, ſed potiùs hæredis perſonam exuendo, iura propria contra hæreditatem experiri; Conſultus etiam fui de fructibus medio tempore perceptis, àn venirent reſtituẽdi; Et quatenùs generalitèr affirmatiuè reſpondendum eſſet,àn ſaltèm ſuos fecerit eos,quos aliàs ſoluere oportuiſſet creditoribus cenſuarijs, ſeù aliàs vſurarijs per ipſum de propria pecunia dimiſſis.

Reſpondi contrà hæredem ſuper prætenſione per eius Sapientes in partibus excitata,immaginariæ ſolutionis,ſeù ap-
9 propriationis tot bonorum, quot cadebant ſub pecunijs per eum ſolutis pro debitis hæreditarijs extinguendis, quoniam huiuſmodi priuilegium cõceditur ſolùm hæredi beneficiato, ideoquè numeratur inter effectus,ſeù priuilegia inuentarij, atquè ſolùm procedit pro illis debitis, quæ ante aditionem, atquè de eius tempore hæres conſequi debebat; Secùs autem pro illis,quæ poſt aditionẽ, ac ratione adminiſtrationis hæreditatis obuenerunt, vt ità diſtinguendo habetur *apud Surd. deciſ.*92., *Rot. in Romana bonorum de Cæſarijs* 5. *Maij* 1635.*coram Motmanno*,& in alijs *apud Ottbob.dec.*47. *& Merlin. de pignor.lib.*5.*quæſt.* 14.*n.*79. *cum ſequen.*

Quinimò vtroq; etiã extremo concurrente, quod ſcilicèt ſit hæres beneficiatus, atquè agatur de debitis àntè aditionem ex eius tempore iam competentibus; Adhùc magis communis opinio per Rotam recepta eſt,vt huiuſmodi immaginariæ ſolutionis effectus ſuffragetur ad ſolam aſſequutionem fructuum perceptorum ex bonis tali credito proportionatorum,non autem ad effectum formalis dominij,niſi cum decreto Iudicis, ac ſer. ſer. adiudicatio fiat, cum appropriatio propria auctoritate facta,ad id non ſufficiat,vt *ex Mareſcott. lib.* 1. *var.c.*37. & alijs, habetur *in Romana fideicommiſſi de Mutis* 3.*Iunij* 1661. *corã Bourlemont, Romana fideicõmiſſi de Boncompagnis* 14. *Decẽb.* 1663. *corã Beuilaqua*,& in alijs,ac ad-

aduertitur *in Maceraten. diſc.28.*
Vtrumquè autem extremum, etiam ad
effectum fructuum in præſenti deficie-
bat, quoniam ità iſte remanebat non hæ-
10 res à principio, ſuumquè creditum non
competebat de tempore aditionis, cum
poſt illam obuenerit ratione adminiſtra-
tionis ipſius hæreditatis, ideoquè conſi-
derandus veniret tanquam nudus credi-
tor pecuniarius, cui conceditur quidem
retentio bonorum, donec per verum hæ-
redem ſatisfiat, non autem vt faciat fru-
ctus ſuos, quoniam ità eſſet recipere vſu-
ras ex credito merè pecuniario, quod
importaret vſuram, ad cuius effectum
non inſpicitur vtilitas debitoris, ſed in-
tereſſe creditoris, vt in ſua materia *ſub
tit. de vſur.*; Et ſic non ex eo quod ex
credita pecunia debitor, vſurarium, ſeù
fructiferum debitum extinxerit, reſultat
vt creditor licitè vſuras, & acceſſiones ex
pecunia aſſequi poſſit, niſi concurreret
ratio reſtauratiua proprij intereſſe, quia
nempè hæres proprios effectus fructife-
ros ad hunc effectum vendidiſſet, ſiuè
pecunias inueſtimentis, vel honeſtis lu-
cris deſtinatas, & paratas ad id erogaue-
rit, itaùt agatur de reſtauratione legi-
timi intereſſe potiùs quàm de lucroſis
acceſſionibus, vt *in dicta Maceraten.
diſc.28.*
Cæterùm, quatenùs pertinet ad fru-
ctus iam perceptos, & conſumptos, itaùt
nec verè, nec interpretatiuè per locuple-
tationem extarent, vndè propterea hæ-
res, non contenderet de lucro captando,
ſeù de faciendo ſe cum eis locupletio-
rem, ſed ſolùm de damno vitando, nè
ſcilicèt de proprio patrimonio reſtitue-
re cogatur eos fructus, quos titulo hæ-
reditario tanquàm ſuos percepit, & con-
ſumpſit, aliàs fortè tanti non conſumptu-
rus; Et tunc omninò verius mihi vide-
ri reſpondi, vt ad illorum reſtitutionem
cogi non poſſet, quoniam præmiſſa con-
cernentia probabile iuris dubium circà
defectum poteſtatis, clariùs verò alia
concernentia defectum voluntatis, abun-
11 dare videbantur ad inducendam bonam
fidem, vel ſaltèm ad excludēdam malam,
quam abeſſe ſufficit ad inducendam ex-
cuſationem à fructibus perceptis, & con-
ſumptis ex deductis *per Caualer. deciſ.
409. & 645. Gregor. & Adden. deciſ. 74.
Buratt. & Adden. deciſ. 184. deciſ. 3. par.
7. rec.* & paſſim; Et in ſpecialibus ter-
minis hæredis putatiui bonæ fidei, excu-
ſandi, non ſolùm à fructibus perceptis,
12 & conſumptis, ſed etiam à conſumptio-
ne ipſorum bonorum in ſorte principa-
li clarè diſponitur *in l. ſed & ſi lege §.
eos autem, & l. item veniunt §. conſuluit
ff. de petit. hæredit.*, vbi *Caſtrenſ. & ca-
teri*, de quibus *in Romana hæreditatis 23.
Iunij 1662. coram Ninot*, de qua habetur
actum *ſub tit. de Regalibus* ad materiam
officiorum *diſcur. 1.*, et habetur *hoc tit.
diſc. praced.*
Ea verò, quæ per Sapientes de parti-
bus motiuabantur, ſuper reſtitutione
fructuum facienda per hæredem teſtato-
13 ris præcepto contraucnientem ex dedu-
ctis *per Pariſ. conſ. 19. num. 53 & ſequen.
lib. 2. Peregr. de fideic. art. 11. numer. 121.
Fuſar. quaſt. 447. num. 3.* & alios, percu-
tiunt caſum claræ, & inexcuſabilis con-
trauentionis, continentis formalem vo-
luntarium ſpretum, ob quem hæres de in-
dignitate, vel ingratitudine redargui
valeat, quoniam tunc fingitur non hæ-
res, ac malæ fidei poſſeſſor à principio;
Secùs autem vbi aliqua iuſta excuſatio-
nis cauſa concurrat, per quam ceſſet ta-
le ingratitudinis delictum, quod eſt di-
ctæ concluſionis fundamentum; Multo-
què magis dicta æquitatiua circumſtan-
tia accedente, quod ſcilicèt hæreditas,
ſeù eius nomine ſubſtitutus, prætendens
dictorum fructuum reſtitutionem, po-
tiùs contendere diceretur de faciendo
lucrum ex alieno, quoniam niſi hic inter-
medius poſſeſſor hæreditatis, debita fru-
ctifera de proprio extinxiſſet, huiuſmo-
di fructus in notabili parte à fructibus
paſſiuis æris alieni abſorpti fuiſſent;
Et quoad debita non fructifera, ſtante
creditornm vrgentia, opus etiam fuiſſet,
pro illis extinguendis, vendere bona, ex
quibus illi percepti ſunt, ideoquè hære-
dis veri commodo non ceſſiſſent.

ARIANEN.

PRO

MARCO, ET ALIIS DE TANCREDIS

CVM

SCIPIONE MARADIA, ET ALIIS.

Caſus diſputatus coràm A. C., reſolutus pro Marco.

An hæredi, quem cõſtat inuentarium confeciſſe, illius beneficium ſuffragetur, ſi ipſum inuentarium amiſſum fuerit, & quomodo probetur amiſſio; Et àn iſta probata, obſtet exiſtentia eius copiæ, vel ſumpti, ex quo pateat illud eſſe minus ſolemne.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Quando intret necnè iudicium executiuum cum hærede.*
3 *Sufficiunt in inuentario ſolemnitates, quæ adhibentur de ſtylo.*
4 *Negatiua non probatur ex actis, quæ non ſint integra.*
5 *Amiſſa ſcriptura quomodo eius tenor debeat probari.*
6 *Declaratur.*
7 *Nullitas non præſumitur, ſed præſumptio eſt pro validitate actorum iudicialium.*

DISC. XIX.

1 Obtento per Scipionem, & conſortes mandato exequutiuo producat. 1300. contrà hæreditatem, ac bona Marci Tancredi ſenioris in tribunali Nunciaturæ Neapolis, illiuſquè exequutione demandata per A. C., ad quem per appellationem cauſa deuoluta fuerat; Cũ in actu exequendi coram officialibus eiuſdem Nunciaturæ, Marcus iunior, & alij de Tancredis iuxtà eam cautelam, quam in Curia dicimus *Angeli*, oppoſuiſſent, quod bona per dictum Marcum eorum auum poſſeſſa, per ipſos poſſiderentur, tanquam tertios pro dotibus, & alijs, quodquè hæreditaria qualitas debitoris eorum aui obſtare non deberet ob beneficium inuentarij, hinc actores coram eodem exequutore petierunt exequi etiam contra perſonas, & bona propria, ob eiuſdem inuentarij defectum, ad quẽ iuſtificandum, produxerunt quoddam eiuſdem inuentarij ſumptum à pluribus annis ante excidium, de quo infrà (incertum eſt ex cuius parte) productum in Tribunali Regiæ Cameræ Summariæ ex eius facie patebat de eius imperfectione ob nullas adhibitas ſolemnitates, de iure, vel ſtylo adhibendas; Cumquè propterea exequutores ad executionem proceſſiſſent, hinc proindè reaſſumpta cauſa coram eodem A. C., de plano reuocata fuit dicta exequutio tanquam inualida cum refectione expenſarum, dum facultas exequutoris erat circa exequutionem mandati contra bona hæreditaria, non autem contrà perſonam, & bona propria hæredis, quod ſpeciali nouo mãdato indigebat, deindequè aſſumpta fuit diſputatio, àn actoribus competeret actio contra perſonam, & bona propria hæredum, duæquè erant huius diſputationis partes; Vna ſcilicèt in negotio principali ſuper dictæ actionis competentia; Et altera circa ordinem iudicij exequutiui deſuper ab actoribus intentati.

Inane verò opus videbatur agere de hoc ſecundo, dum ex parte reorum, pro
2 quibus ſeribebam, principaliter inſiſtebatur in primo, quo ſubſiſtente, vt ſcilicèt inuentarij beneficium ſuffragaretur, extranea remanebat quæſtio ſuper vnius vel alterius actionis competentia; Et nihilominùs etiam in hoc puncto dicebam eadem, quæ habentur *diſc.* 21., quod quando conſtat de inuentarij confectione in genere, ſed cadat quæſtio, àn ſit legitimum, vel illegitimum, ſiuè àn rationes benè reddantur, necnè, dicatur quæſtio petitorij, ideoquè tractanda in iudicio ordinario, & appellabili ex ibi deductis.

Quouerò ad primum punctum, non negabant actores confectionem inuentarij

tarij in genere, dum ipſimet eius ſumptũ
produxerunt, inſiſtebant tamen in eo
quod eſſet defectiuũ, dum ex dicto ſum-
pto cõſtabat adhibitas non eſſe ſolemni-
3 tates præſcriptas per text. *in l. fin. Cod. de
iur. deliber.*, vel ſaltèm eas, quæ adhiberi
ſolẽt de ſtylo loci, quod ex veriori, & re-
cepta ſententia ſufficit ex deductis ſupra
diſc.17.

Scribens autem pro reis dicebam,
(etiã in ſenſu veritatis), id obſtare poſſe,
quando Notarius atteſtaretur, quod illa
eſſet copia integra omnium, & ſingulo-
rum actorum, cum tunc rectè probare-
4 tur negatiua; Secus autem non conſti-
to de integritate, quoniam tali caſu rectè
dici poteſt, quod ea, quæ deficiunt, eſſent
in alijs actis, quoties non agatur de re, de
qua ex ſui natura per neceſsè apparere
deberet ex illis actis, quorum copia habe-
tur, quoniam in dubio præſumptio eſt
pro validitate, iſtaquè ſola poſſibilitas ex-
cludit illã cõcludentẽ probationem, qua
præmitur ille, qui allegat nullitatem, ſeù
defectum ex deductis *per Buratt. & Add.
deciſ.264. num.2.*, & habetur pluries *ſub
tit. de iudic.* in propoſito nullitatis ex de-
fectu citationis cum ſimilibus, cum ſit
recepta diſtinctio in praxi quotidiana;
Potuit enim pro minori ſumptu extrahi
ſolum copia ipſius inuentarij continen-
tis deſcriptionem bonorum, ad effectum
firmandi ſtatum hæreditatis, vel probã-
di aliquorum bonorũ identitatem, abſq;
neceſſitate extrahendi alia acta reſpi-
cientia ſolemnitates, & præparatoria;
Clarius verò, ac extrà omne dubiũ, quo-
niam hæc poſſibilitas, quæ ſola etiam ſuf-
ficeret, comprobata remanebat ab atte-
ſtatione Notariorum illius Ciuitatis,
vt talis eſſet ſtylus dandi ſcilicèt copiam
inuentarij in corpore, non autem illam
actorum præparatoriorũ concernentiũ
ſolemnitates.

Replicabant Scribẽtes pro actoribus,
quod ſaltèm deberet de huiuſmodi ſole-
mnitatibus doceri; Cumq; ex hac parte
allegaretur combuſtio, vel amiſſio ferè
omnium ſcripturarũ, & proceſſuum Cu-
riæ in magno excidio, quod dicta Ciui-
tas de anno 1647. paſſa fuit in reuolutio-
nibus popularibus; Dicebant id non ſuf-
fragari niſi per teſtes peritos, benequè
5 informatos probaretur ſcripturarũ amiſ-
ſarũ tenor iuxtà doctrinã *Bartol. in auth.
ſi quis in aliquo documento Cod. de edend.*,
vbi Ciuiliſtæ, & Canoniſtæ *in cap. cũ olim
1. de priuil.*, & firmatur *apud Afflict. dec.
274. & 302.*, quæ reputantur in materia
magiſtrales, *Rota apud Caual. deciſ.523.*
cum alijs *ſub tit. de iuriſdict. diſc.11.*

Verùm vltrà aliquas iuſtificationes,
quãuis non omninò perfectas, quod verè
in huius inuentarij confectione conſue-
tæ ſolemnitates præparatoriæ eſsẽt adhi-
bitæ; Dicebam quod in hac facti ſpecie
dicta generica probatio pro excluſione
6 negatiuæ ſufficere deberet iuxtà pluries
firmata per Rotam ſuper ſcripturis, & iu-
ribus ante Vrbis excidium, quod conti-
git de anno 1527.; Neq; intrat dictus ri-
gor in ſuo caſu verus; Procedit etenim
quando agatur de certo, & ſpeciali docu-
mento, quod ſit fundamentum intentio-
nis alicuius contrà præſumptionẽ iuris;
Puta, quia agatur de priuilegio exẽptio-
nis iuxtà caſum, de quo *dicto diſc.11. de
iuriſdict.*, vndè properea intrare valeat
ratio ibidem ponderata, quod ità ſcilicèt
quis confingere poſſet priuilegium, vel
inſtrumentum minus verum, eoquè in
actis producto, affectare amiſſionem, nè
ex inſpectione originalis conuinci poſſet
falſitas, vel alter defectus, vt etiã ad aliud
propoſitum aduertitur *ſub tit. de dote
diſc.22.*; Secùs autẽ vbi agatur de huiuſ-
modi excidijs generalibus cauſantibus
amiſſionem proceſſuum, & actoiũ iudi-
cialium in genere, quoniam tunc non in-
7 trat dicta ratio fraudis, eaquè excluſa re-
manet à generali præſumptione, quæ
aſſiſtit validitati actorum iudicialium,
cũ in dubio preſumptio ſit, vt Iudex ritè,
& rectè proceſſerit, nequè nullitas in du-
bio præſumatur, ſed per allegãtem pro-
banda ſit, vt pluries aduertitur in ſua ma-
teria *ſub tit. de iudic.*, ac etiam ſub altero
de alien. & contract. probib. & paſſim, cum
ſit principium vulgare.

RO-

ROMANA
CENSVS
PRO
MARCHIONE FRANCISCO VRSINO
CVM
MATTHEIIS, ET ALIIS.

Caſus deciſus per Rotam, vt infrà.

An, & quando inuentarium dicatur defectiuum, ex eo quod bona, præſertim mobilia, & nomina debitorum diſtinctè deſcripta non ſint, ſed in confuſo, et qualis effectus exindè reſultet; Ac etiam quomodo in iſto caſu, ſtatus hæreditatis firmari valeat, ac æſtimari bona ità in confuſo deſcripta, vbi amplius non extent.

Et quando hæres beneficiatus teneatur reddere rationem de fructibus, ac de mobilibus, adeoùt conſumptio non excuſet.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries:*
2 *Antiqua reſolutio cauſæ.*
3 *De reſolutionibus ſuper puncto fideicommiſſi.*
4 *De alijs ſuper præſenti puncto.*
5 *Quando dicatur malè facta extinctio cenſus.*
6 *Inuentarium debet continere bona benè, & diſtinctè deſcripta.*
7 *Sed non per hoc illud remanet nullum in totum, vt eius beneficium ceſſet.*
8 *Qualis autem effectus ex hoc defectu reſultet.*
9 *An ex culpoſa, vel doloſa omiſſione bonorum in inuentario, iſtud annulletur.*
10 *Maior defectus eſt omittere in totū bona, quam ea non diſtinguere.*
11 *De differentia inter amiſſionem totalem beneficij, vel alium effectum præiudicialem.*
12 *Quod excuſetur hæres non conficiens inuentarium per ſe ipſum, ſed per procuratorem, & miniſtros.*
13 *An mobilia quæ non extant, poſſint æſtimari.*
14 *Quatenus non poſſint æſtimari, quid agendum ſit.*
15 *An & quando hæres teneatur de mobilibus conſumptis.*
16 *Et quid de fructibus perceptis, & conſumptis.*
17 *De concluſione, de qua numer. 8. & 10., quod procedendum ſit cum diſtinctione.*
18 *Quando non diſtincta deſcriptio præiudicet hæredi agenti.*
19 *De arbitrio per Iudicem in hoc interponendo.*
20 *De difficultatibus in ijs, quæ pendent à iudicio peritorum.*
21 *De alio præiudicio, de quo num. 18., vbi hæres agit.*
22 *Quando hæredi excipiēti de iuribus ſuis, defectus inuentarij non obſtet.*

DISC. XX.

1 CVM Marchio Franciſcus Vrſinus ageret contra fratres de Mattheis, & alios pro cenſibus conſtitutis ex pecunia dotali eius matris, malè cum eius patre extinctis, ſtante pacto, vt debitores, pro dotis cautela, in caſu extinctionis, pecuniam deponere deberent in Monte pietatis vinculatam pro nouo tuto inueſtimento; Rei verò conuenti illi obijcerent qualitatem hæreditariam eiuſdem patris, vndè propterea obſtaret exceptio doli, vel circuitus ad vulgarem, atq; in foro quotidianam regulam text. *in l. eum à matre Cod. de rei vendic., & l. vendicantem ff. de euict.*; Hinc actor, exhibito inuentario, rationes quoque reddidit bonorum hæreditariorum, vt ità hæredis perſonam exueret iuxtà quotidianam praxim; Introductaquè cauſa *in Rota coram Veroſpio*, ac dato dubio,
2 àn conſtaret de ſufficienti redditione rationum, *ſub die 28. Aprilis 1634.* negatiua prodijt reſolutio, quæ habetur im-

impreſſa *deciſ.535. par.5. rec.*, ex eo potiſſimùm fundamento, quod in aſſe hæreditario, & in rationibus, poni deberent bona magis pretioſa auita, quæ Fráciſcus ſeparauerat, tanquam ad ipſum ſpectantia iure fideicommiſſi, quod tunc non extare iudicatum fuit; Quare poſt diuturnum ſilentium, idem Franciſcus *coram Bourlemont ſubrogato*, ſuſpenſis alijs partitis in eadem deciſione contentis, aſſumpſit reuiſionem iſtius puncti tantùm, ſuper exiſtentia ſcilicèt fideicommiſſi, atquè in eo fauorabiles reportauit reſolutiones, de quibus in hac eadem
3 dem cauſa *ſub titulo de fideic. diſc.* 118.; Deindequè duo data fuerunt dubia eadem die diſputanda; Primò nempè, àn ſtandum, vel recedendum eſſet à deciſione *coram Veroſpio* ſuper ſufficiēti redditione rationum reſpectu aliorum bonorum, & partitarum; Et ſecundo ſu-
4 per valida, vel inualida dictorum cenſuum extinctione, illiſquè propoſitis *ſub die* 1. *Aprilis* 1669., ſuper hoc ſecundo prodijt reſolutio fauore actoris, quod ſcilicèt cenſus eſſent malè extincti ob nō ſeruatam dictam formam ex eiſdem
5 fundamētis, de quibus *ſub tit. de cenſibus diſc.* 25.

In primo autem, reſolutio fuit in oppoſitum contra eum, perſiſtendo in deciſis, ex eo potiſſimùm fundamento, quod inuentarium non eſſet legitimum, ideoquè illi ſuffragari non deberet, vtpotè non continens diſtinctam deſcriptionem bonorum cum eorum quantitati-
6 bus, & qualitatibus, vt ità ſtatus hæreditatis firmari poſſet, iuxtà ea, quæ cæteris relatis habentur *apud Cyriac. contr.* 160. *num.* 98. *Rot. apud Gregor. deciſ.* 473. *&* 496., *& apud Royas deciſ.* 195. *num.* 14. *&* 15. *repetit. deciſ.* 149. *numer.* 23. *& ſeqq. par.* 9. *rec.* cum alijs in deciſione deſuper ædita, aduersùs quam conceſſa fuit noua audientia, quæ pendet, dum ob ſuperuentam mortem dicti Marchionis, cauſa hucuſquè aliā non habuit proſequutionem.

Super hoc autem puncto, ego qui pro actore ſcribebam, in hac diſputatione nihil deduxi, cum id non contineretur in ſcripturis alterius Partis, minuſque in prima deciſione, quæ reuidebatur, ſed ageretur de alijs bonis, & partitis in dicta prima deciſione contentis pro maiori parte in facto conſiſtentibus, adeoùt vltrà dictum punctum fideicommiſſi, vnicus punctus iuris conſiſteret, àn hæres teneretur reddere rationes de mobilibus, ac fructibus, vt infrà.

In congreſſu autē, qui de ſtylo habitus fuit poſt editā dictā deciſionem, ac etiam in informationibus præparatorijs pro
7 noua diſputatione; Dicebam quod iſtud fundamentum, pro meo iudicio, videretur parum probabile, ad effectum ità ſimpliciter denegandi hæredi beneficiato effectus proficuos ab inuentario reſultantes iuxtà diſpoſitionem *textus in l. fin. Cod. de iure deliber.*, quaſi quod id operetur, vt inuentarium minus legitimum eſſet, et conſequentèr habendum pro infecto, vt videtur ſenſus deciſionis.

Quamuis enim inuentarium continere debeat integram, beneq; diſtinctam deſcriptionem omnium bonorum, & iurium hæreditariorum, vt ità ſciri poſſit
8 ſtatus hæreditatis, & quid obuenerit ad manus hæredis, vt de eis ſufficiens ratio reddi valeat, eo modo quo in inuentario tutelari, vel alterius conſimilis legalis adminiſtratoris, in iure cautum eſt; Attamen dicebam id rectè procedere, ad effectum, vt hæredi ſuffragari non valeat ille effectus, qui ex inuentario, ità benè, ac diſtinctè confecto aliàs reſultat, probandi ſcilicèt ex eo negatiuam aliorum bonorum, ob iuris præſumptionem illi aſſiſtentem, donec doceatur de contrario; Et in his terminis, atquè ad hunc effectum procedunt dictæ deciſiones *coram Gregor. & Royas*; Non autē, vt exindè reſultet, quod inuētarium dici valeat omninò illegitimum, adeoùt habendum ſit pro infecto, atquè hæres eius beneficio priuari debeat, vt eſt rigoroſus ſenſus aliquorum, de quibus *apud Cyriac. dicta contr.* 160. *num.* 98.

Iſta enim opinio retinetur, retento præſuppoſito alterius opinionis, cum qua ipſi procedunt, vt inuentarium defectiuum ob culpoſam non deſcriptionem aliquorum bonorum, adhùc pro in-
9 fecto habendum ſit, adeoùt hæres eius beneficio priuetur; Iſta verò opinio in Rota, & Curia eſt reiecta, potiuſque recepta altera, de qua cæteris relatis *apud Surd. deciſione* 222., vt ſcilicèt hic defectus non vitiet actum in totum, neque

quę exindè priuet hæredem beneficio inuentarij, quamuis ageretur de omiſſione doloſa, cum dolus aliud operari non videatur, niſi pœnam dupli, vt formiter diſcuſſo articulo firmatur *in deciſ.* 181. *par.* 6. *rec.*, quæ reputatur in materia magiſtralis, ſæpiùs approbata præſertim *apud Carill. deciſ.* 180., quæ eſt repetita *deciſ.* 85. *par.* 9 *rec. num.* 26., *& in Romana ſeù Ianuen. locorum montium* 17. *Maij* 1658. *coram Priolo impreſſ. par.* 12. *rec. deciſ.* 343., iſtamquè tuetur *Andreol. contr.* 38.; Nunquam etenim dici poteſt, quod maior debeat eſſe defectus omiſſæ diſtinctionis bonorum iam fideliter deſcriptorum, quàm ſit defectus omnimodæ infidelitatis, quæ conuincatur etiam culpoſa, vel doloſa, cum iſta
10 non deſcriptio arguat dolum, ac animum fraudandi, & occultandi, dum neglecta diſtinctio potiùs cuidam negligentiæ, ſeù inaduertentiæ adſcribenda videtur; Igitur ſi primus defectus maior hunc præiudicialem effectum non cauſat, cum ad ſummum non producat niſi pœnam dupli (quam tamen nunquã vidi practicatam); Multò minus id cauſare debet iſte longè minor defectus, qui ſolum conſiderabilis eſt circa alium ſupra inſinuatum effectum, non benè probandi negatiuam, ſeù benè firmandi ſtatum hæreditatis, vndè propterea hæres grauetur illo onere, quo aliàs grauatus non eſſet, extrinſecùs nempè, ac aliundè probandi bonorum qualitatem, & valorem, vt ità benè ſtatus firmari valeat, non autem inducendi dictum aliũ effectum magis præiudicialem, vt ità
11 benè diſtinguendo inter vnum effectũ, & alterum habetur *apud Gregor. dicta deciſ.* 473. *num.* 3., vbi allegantur aliæ deciſiones antiquiores cum hac diſtinctione procedentes, quæ eſt vera, nimiſque probabilis.

Clariùs verò, vbi (vt in hac facti ſpecie) inuentarium confectum non ſit per ipſummet hæredem, ſed per procurato-
12 res, & miniſtros, vt præſertim in perſonis nobilibus contingit, vt ponderatur *dicta dec.* 181. *par.* 6. *rec. nu* 15. *cum ſeqq.*, *& dicta deciſ.* 180., *Carilli num.* 16. *cum ſeqq. repetit. deciſ.* 85. *par.* 9. *num.* 24.; Et quod magis, accedat (vt in facto accedebat), altera circumſtantia minoris ætatis hæredis, ac etiam nobilitatis, dum viri nobiles non ſolent per ſeipſos, ſed per procuratores, ac famulos ad bonorum cuſtodiam deputatos, huiuſmodi deſcriptiones facere, vt in alia conſimili controuerſia in congreſſu ſuper inuentario confecto per quemdam Magnatem dicebam; Ideoquè vnicus præiudicialis effectus videtur prædictus, vt ſcilicèt inuentarium, ſolum, & de per ſe non ſufficiat ad firmandum ſtatum, ac probandum negatiuam, ſed incumbat onus æſtimandi, quid importent bona ità non benè deſcripta, quatenùs extent, ea exhibendo, vt pro iudicio peritorum æſtimari valeant.

Difficultas verò cadit, quando bona non extent, quia nempè, diſtracta, vel conſumpta ſint, vndè propterea ſit impracticabilis eorum æſtimatio à peritis facienda; Quamuis enim Rota moderno tempore, temperando antiquam propoſitionem aliàs firmatam, vt bona, quæ
13 non extant, atquè peritorum oculis ſubijci non poſſunt, non poſſent æſtimari; Contrarium dixerit *apud Celſum deciſ.* 356. & in alijs deciſionibus editis in cauſa, de qua *ſub tit. de Regal. diſc.* 1. ibidem enunciatis, idquè vſu receptum ſit; Attamen, id rectè procedit, quando eorum qualitas & quantitas benè diſtincta eſt, cum exindè peritorum iudicium rectè efformari valeat; Sed quando iſta circumſtantia deficit, tunc intrat difficultas, quæ maior erat in dicto alio caſu, in quo agebatur de hæreditate cuiuſdam Magnatis primi ordinis, dum in inuentario deſcriptæ fuerant plures gemmæ, & tabulæ pictæ, aliaquè ſimilia bona, in quibus maxima valoris alteratio dari poteſt, cum vna tabula, vel gemma poſſit eſſe modici, & altera magni valoris, etiam in centeſimo, vel in milleſimo exceſſu.

In hoc autem dicebam, quod non per hoc æſtimatio dicenda eſſet impoſſibilis, quoniàm etiam in caſu tutoris nullatenùs conficientis inuentarium de bonis,
14 quæ amplius non extant, (et cum quo rigoroſiùs proceditur cum iuramento in litem, quod ità non intrat contra hæredem), adhuc tamen, iſtud moderationem recipit ab arbitrio Iudicis, iuxtà quod, inſpecta qualitate perſonarum, ac veriſimilitudine, taxari, ſeù moderari debet, vt in ſua materia *ſub tit. de tutor. &c.*

Ita cum debita proportione fieri poſſit
hæc æſtimatio, inſpiciendo ſcilicèt veri-
ſimilem quantitatem, ſeu valorem gem-
marum, aliorumquè mobilium, quæ de-
functo pro eius diuitijs, & qualitate pro-
portionata eſſent, ità audiendo à conſi-
milium Magnatum, vel perſonarum mi-
niſtris huiuſmodi bonorum cuſtodiæ de-
putari ſolitis vulgò *Guardarobba* nuncu-
patis, quidnam veriſimiliter id impor-
tare poſſet pro facti qualitate.

Actum quoquè fuit in iſta cauſa de
alio ſuprà inſinuato puncto, an hæres te-
neretur reddere rationem de fructibus
medio tempore perceptis ex bonis hære-
ditarijs, ac etiam de mobilibus in hære-
ditate repertis, & in inuentario deſcri-
ptis; Verùm quoad hanc ſecundam ſpe-
ciem bonorum, ſcilicèt mobilium, nulla
habita fuit diſputatio, quoniàm ego met
15 ſcribens pro hærede fui inſenſu, quod
cederetur puncto, atquè valor mobilium,
attento tempore adeptæ hæreditatis po-
neretur in calculo, cum in iſta parte mihi
videretur ex facti circumſtantijs, quod
hæres malum ius foueret; Tum quia ma-
ior pars erat mobilium ſolidæ materiæ,
in quibus non intrat ea conſumptionis
præſumptio, quæ per diuturnum vſum
cadit in ijs mobilibus, quæ vſu conſu-
muntur iuxtà illas mobilium ſpecies, ac
diſtinctiones, de quibus *ſub tit. de ſeruit.*
ad materiam *vſusfructus diſc.* 54. & inſi-
nuatur pluries *ſub tit. de fideic.* (cum in
iſta materia id ſit nimium frequẽs); Tum
etiam, quia licèt vera, & poſitiua ſcien-
tia inſufficientiæ virium hæreditariarum
non haberetur per hæredem ab initio,
attamen paulò poſt ſuperuenit, dum ex
tempore deſijt eſſe poſſeſſor bonæ fidei
pro iſto vſu, hoc cum tunc non ſit con-
ſumere bona defuncti, ſed bona credito-
rum, & conſequenter non eſt gerere par-
tes legalis adminiſtratoris, quas hæres
gerit in hæreditate minus idonea, in
qua ceſſat iuſta credulitas proprij domi-
nij; Ideoquè magna differentia eſt inter
hæredem grauatũ allegantem hanc con-
ſumptionem contrà fideicommiſſarium,
& hæredem de hoc contendentem cum
creditoribus, quorum conſcius erat; Pri-
mo enim caſu, durante conditione re-
ſtitutionis, eſt verus dominus vtens re
ſua, habens ſubſtitutum tanquam ſucceſ-
ſorem neceſſarium; In altero autem data
ſcientia remanet purus adminiſtrator.

Idem in omnibus procedebat de iure
reſpectu fructuum, circa quos hæres præ-
tendere poterat excuſari à perceptis, &
conſumptis eo medio tempore, quo cer-
16 tam inſufficientiæ notitiam non habuit,
cum ad effectum huiuſmodi excuſationis
ſufficiat fides media, quamuis non poſi-
tiuè bona, dũmodò non ſit poſitiuè mala,
quam ſufficit abeſſe, vt vltrà generalia
de quibus *apud Caualer. deciſ.* 409., *Mer-
lin. deciſ.* 663. *repetit. deciſ.* 3. *par.* 7. *rec.* &
frequenter; In his ſpecialibus terminis
habetur cæteris relatis *apud Ottbob. deciſ.*
47. *nu.* 7.; Verum id importabat quid mo-
dicum, vndè propterea circa hunc pun-
ctum fructuum, tota inſpectio fuit, an
ſuffragaretur appropriatio, ſeu imagina-
ria ſolutio iuxtà ea, quæ ad hanc mate-
riam habentur infrà *diſc.* 28. ſed pariter
modica iuris inſpectio cadebat, dum
aliqua hæredis credita erant fructifera.

Reſpectu autem primi puncti inuen-
tarij, quod prætendebatur minus legiti-
mum, ideoquè ex iſto capite hæredi de-
ducenti ius proprium, creditores, vel alij
intereſſati in hæreditate objciant de
17 dicta regula textus *in l. cum à matre, &
l. vindicautem &c.*; Tàm iſtius, quàm
plurium aliarum cauſarum occaſione ſub
eodem articulo cadentium, reflectendo
ad veritatem, ac expertus, quod in æqui-
uoca frequenter incidi ſoleat, cõfunden-
do vnum caſum cum altero, aduertere
conſueui, vt cum diſtinctione proceden-
dum eſſet.

Primus enim caſus eſt, vbi hæres bene-
ficiatus agẽdo ex iure proprio velit mo-
leſtare eum, qui cauſam habeat à defun-
cto, cuius ipſe ſit hæres, vt in præſenti
contingebat, atquè frequentiùs contin-
git in filijs vindicare volentibus iure fi-
18 deicommiſſi auiti bona alienata per eo-
rum patrem, cuius ſint hæredes, ſiue
iuxtà caſum, de quo *ſub tit. de dote diſc.*
24., cum ſimilibus; Reus autem objciat
de non benè redditis rationibus, ex eo
quod ob non diſtinctam bonorum de-
ſcriptionem, adhuc incertum remaneat,
an habeat, necnè in manibus de bonis
hæreditarijs, pro quorum rata tenetur,
ex magis recepta opinione, ſeruare fa-
ctum auctoris; Et tùnc benè dicta oppo-
ſitio intret ratione illiquiditatis, vel in-
certitudinis, dùm bona, quorum valor
in-

incertus eſt, poſſunt abſorbere totum, ac adæquare eius iura.

Niſi tamen ex eorumdem bonorum quamuis confuſa deſcriptione, pro facti qualitate, incontinenti pateat, quod im-
19 portent quid modicum comparatiuè ad ius, quod ab hærede exercetur, adeoùt certum ſit verificari non poſſe æquiualentiam, potiſſimè vbi ius, quod exercetur, conſiſtat in ſpecie, ideoquè præcluſum non videtur Iudicis arbitrium; Abſonum enim eſſet dicere, quod hæres vendicans iure fideicommiſſi, vel alio iure proprio prædia, & bona magni valoris per eius patrem, vel auctorem diſtracta, à poſſeſſoribus repelli debeat, ſub prætextu quod habeat in manibus aliqua mobilia, & ſuppellectilia hæreditaria, ob quorum non diſtinctam deſcriptionem, ac impeditam exhibitionem, quia conſumpta ſint, valor incontinenti certificari non poſſit, quoniàm adhùc videtur intrare Iudicis arbitrium, peritorum iudicio regulandum, videndo groſſo & ſuperficiali modo quid ad maiorem rigorem ea bona importare poſſint attenta ea veriſimilitudine, quæ deſumi poteſt à qualitate perſonæ, ac more regionis etiam cum aliqua æſtimatione rigoroſa in damnum hæredis, cui concedatur hãc æſtimationem verificare, vel pretium deponere iuxtà illud temperamentũ, quod captum fuit *in Romana domus* inſinuata *ſub tit. de legit. & detract. diſc. 35.*, non autem vt exindè ſub prætextu huiuſmodi liquidationis, iudicium impediatur.

Solent enim poſſeſſores bonorum, iuxtà conſuetas reorum calumnias, ac ſubterfugia, litem in longiſſima tempora protrahere, vt ità impediant bonorum vendicationem, idquè ità nimiùm de facili ſequeretur, quoniàm iuxtà quotidianam experientiam, cum huiuſmodi æſtimationes fieri ſoleant à duobus peritis per
20 ipſas Partes eligendis, qui perpetuò ſunt inter ſe diſcordes, dùm reuerà non gerunt partes arbitrorum, vt gerere deberent, ſed potiùs illas locantium operas ſuas ad fauorẽ eius, qui ipſos elegit, ideoq; oportet deputare tertium nõ ſuſpectum, in quo concordando conſumuntur anni, & poſtquam iſte dedit peritiam, magnæ aſſumũtur diſputationes ſuper iſtius impugnatione, ac erroneitate, ac deputatione peritioris, & ſic ſucceſſiuè, adeoùt cauſæ, in quibus oportet audire iudicium peritorum, ferè nũquam videant finem, & conſequenter ità eſſet fouere calumnias, quæ reſecandæ ſunt, quamuis praxis doceat, quod ſtudioſè quandoq; per Iudices nutriuntur.

Alter caſus eſt, vbi hæres pariter agendo ex iure ſuo, moleſtat tertium excipiẽtem de eadem regula *text. in l. cum à ma-*
21 *tre*, ſeù *l. vindicantem* non quidem ob poſſibilem hæreditatis ſufficientiam, cum hæres omnium bonorum in inuentario deſcriptorum rationem, reddiderit, ſed ſub prætextu, quod inuentarium non eſſet legitimè confectum, ac fraudulentum, ideoquè eius beneficium ſuffragari non debeat, ſed tanquam ex eo ceſſante hæres teneatur inſolidum, & vltrà vires, & tunc niſi de vitio conſtet in continenti, adeoùt ſit infectio, quæ deducatur ex defectu extrinſeco requirente probationes, vndè dicatur res altioris indaginis, rectè intrat axioma quod actio clara, exceptio turbida, ideoquè non videtur hæres impediendus, quin ius ſuum exerceat, nam ità maior aditus calumniarum nutrimento aperiretur vt ſuprà; Atquè ità ſequeretur, quod hæres in proceſſu exequtiuo conueniretur in perſona, & bonis proprijs ſub prætextu inuentarij non benè confecti, cuius contrarium eſt verius, vt pluries *hoc tit.* aduertitur præſertim *diſc. ſeq.*

Tertius demùm eſt caſus, quando hæres à creditoribus hæreditarijs conuenitur, ac moleſtatur in bonis quidem hæ-
22 reditarijs, quæ tamen ipſe cum iuribus proprijs anterioribus abſorbere poteſt, vndè de eis excipiendo, replicetur de inuentario minus legitimo, vel de non redditis rationibus, quoniam non per hoc procedendum eſt ad executionem, ſed iuxtà praxim poſitam per *Saluſtium* præfigendus eſt terminus eo modo, quo ſi ageretur de relaxando exequatur in perſona & bonis proprijs, quoniam ita eſſet id agere, dum de facto in bonis, & iuribus proprijs anterioribus, pro quibus bona hæreditaria poſſidet, non obſtante inuentarij beneficio, pateretur, niſi ex eadem ratione, de qua ſuprà in primo caſu, eſſet locus eidem Iudicis arbitrio, regulando ex quantitate, & qualitate bonorum hæreditariorum, ac reſpectiuè iurium, de quibus hæres excipit,

cipit, nè pro modica ſumma ſibi debita, vniuerſum aſſem hæreditarium cooperiret, omneſquè creditores eludere liceat; Ideoq; intrare videtur id, quod frequens mea eſt conſuetudo dicendi, vt iſtæ dicantur quæſtiones potiùs facti, quàm iuris, pro facti qualitate & circumſtantijs decidendæ, non autem cum regulis, vel concluſionibus generalibus, vel cum deciſionibus, quæ in alijs caſibus prodierint.

ROMANA

AVGMENT. DOTIS

PRO

ROSEO IACOMINO

CVM

HIERONYMA DE BENEDICTIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Roſeo.

De inuentario defectiuo, & an ex iſto defectu ſit exercibile iudicium executiuum contrà hæredem in perſona, & bonis proprijs.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Hæres adiens cum beneficio inuentarij eſt tutus à moleſtijs in perſona & bonis proprijs, & reputatur diuerſa perſona.*
3 *Idem eſt non facere inuentarium, ac facere non benè.*
4 *Inuentarium quoad non citatos habetur pro non exiſtente.*
5 *Intrà quantum tempus inuentarium eſt inchoandum, & perficiendum.*
6 *Non confecto inuentario, eadem via executiua competens contrà defunctum, competit contrà hæredem.*
7 *Declaratur, vbi nullum confectum eſt inuentarium ſecùs ſi confectum & prætendatur inualidum.*
8 *Quid operetur omiſſio inuentarij in damnum hæredis.*
9 *An contrà eum procedi poſſit criminaliter.*
10 *Quomodò conficiendum inuentarium de mercibus exiſtentibus in taberna.*
11 *Quandò expediat inuentarium diſtinctum non conficere.*
12 *Cohæres non benè faciens inuentarium, non opponit eundem defectum cohæredi.*
13 *Declaratur concluſio, an & quandò in iudicio poſſeſſorio manutentionis ſuffragetur inuentarium, vel nè.*
14 *Obligatio de proprio, an priuet hæredem beneficio inuentarij remiſſiue.*

DISC. XXI.

1 Defuncto Bernardino Iacomino abſquè filijs, ſcripto hærede Roſeo germano fratre, hic hæreditatem adiuit cum beneficio legis & inuentarij, cuius confectione pendente plures controuerſiæ, tàm ciuiles, quàm criminales exortæ ſunt, inter ipſum, & Hieronymam defuncti vxorem, ad cuius inſtantiam pro dote, lucro, dotis augmento, & alijs prætenſionibus, per A.C. relaxatum fuit mandatum exequutiuum, etiam in perſona & bonis proprijs cōtrà dictum Roſeum, qui proindè, reſcribente Signatura de appellatione in Rota ad deuolutiuum tantùm cum clauſula, *ſine praiudicio legitima executionis*, per annum & vltrà carcerationem paſſus eſt, qua adhùc durante, cum in hoc ſtatu euocatus eſſem; In congreſſu habito pro directione proſecutionis cauſæ in Rota, & quale dubium petendum eſſet, vt eligendo viam magis expeditam celeriùs à carceribus liberari poſſet; Cum cæteri congregati ſuper petitis conſilium dando, multa benè diſcurriſſent, tàm in meritis, quàm in ordine, ſed ſemper cum præſuppoſito diſputandi in Rota; Diuerſa fuit mea opinio, redeundi ſcilicèt ad Signaturam, atq; tentandi

tandi receſſum à priori reſcripto emanato ſuper commiſſione appellationis ad deuolutiuum tantùm, cum de iuſtitia, proceſſus exequutiuus nō intraret, ideoq; locus eſſet commiſſioni appellationis ad vtrumquè, & conſequenter quod exequutio in perſona & bonis proprijs eſſet attentata, & inualida, ideoquè antè omnia reuocanda; Taliſquè ſenſus ratio fuit, quod proſequutiuo in Rota, ſtante ſtylo Tribunalis, non concedendi ſententias, vel decreta niſi prçuia diſputatione cum editione deciſionis, aduersùs quam frequentiùs, ſaltim vnica audientia concedi ſolet, idquè iuxtà experientiam, longum importare ſolet temporis interſtitium, hinc propterea imprudens conſilium videbatur interim pati, quod principalis indebitam carceris macerationem pateretur.

Aſſumpta igitur noua diſputatione in Signatura ſuper modo reſcribendi de appellatione (cum ſenſu etiam veritatis), dicebam omninò reſcribendum eſſe de appellatione ſimpliciter ad vtrumque, vel ſaltim cum clauſula, *ſi quid exequendum*, exequutionis translatiua, & ſucceſſiuè demādanda excarceratio tāquā attētata, & de facto ſequuta, quoniā vltrà ea, quæ ex hac parte prætendebantur circa dicti mandati iniuſtitiam & exceſſum, aliquam altiorem indaginem requirentia, non de facili admitti ſolita aduersùs obligationem cameralem; Id rectè procedere dicebam aduersùs hæreditatem, ac ſuper bonis hæreditarijs, ſecùs autem contrà hæredem adeuntem cum beneficio legis, & inuētarij, in perſona & bonis proprijs, quoniā inter alios dicti beneficij effectus ille eſt præcipuus, vt hæres præſeruatus remaneat à quocumq; præiudicio, ac dāno, vel moleſtia in perſona &
2 bonis proprijs, itaùt in iſtis reputetur diuerſa perſona ab illa hæredis, conſideranda potiùs iure adminiſtratorio quàm proprio *ad text. in l. finali*, *S. & ſi præfatam*, *Cod. de iur. deliber.* vbi omnes, de quibus *Ottbob. deciſ. 47. num. 1. & 4. Mantic. dec 326. n. 3. & ſequ.*, vbi quod hæres beneficiatus reputatur diuerſa perſona, atq; fingitur, ac ſi hæreditatem non adiuiſſet, & habetur *ſub tit. de credito d. 36.*

Non negabatur per ſcribentes in contrarium hæc propoſitio, tanquàm indubitata, quoties ad legitimam inuentarij confectionem proceſſum eſt, iuxtà formam à dicta lege, vel particulari locorum ſtylo præſcriptam, Dicebatur tamen id non procedere, vbi inuentarium non eſſet legitimè confectum, quoniàm idem eſt nō facere inuētariū, ac illud facere mi-
3 nùs ſolēniter, vel minus legitimè & fideliter *Surd. dec. 222. n. 2.* vbi plenè *Hodiern. in addit. Greg. deciſ. 496. nu. 2. Romana fideicommiſſi de Marianis 10. Decembris 1646. & 3. Iunij 1647. coram Roias inter ſuas deciſ. 311. & 330. Maceraten. cenſus 12 Iunij, & 1. Decembris 1651. coram Bichio inter ſuas deciſ. 469. & 482.* & ſæpiùs.

Nullitas autem deducebatur; Tum ex omiſſa legitima citatione actricis, quæ creditrix & legataria erat, ideoq; quoad
4 eam non citatam inuentarium pro infecto habendum erat, iuxtà *conſ. Bart. 154. n. 8.* cū alijs *per Buratt. & Addend. deciſ. 750. & in allegatis deciſ. 469. & 482. coram Bichio*; Tùm etiam, quia probabatur minùs fidele, ob omiſſam, vel malè factam plurium bonorum deſcriptionē; Ac etiam, quia non erat completum in tempore debito, cum illud ex dicta legis diſpoſitione inchoandum ſit infrà 30. dies poſt aditam hæreditatem, ac
5 terminandum intrà alios ſexaginta, vt in allegat s *deciſionibus coram Roias*; Fortiùs autem in Vrbe, vbi per Reformationem Pauli V., dictus terminus trium menſium abbreuiatus eſt ad duos cum decreto irritanti; Et poſito defectu inuentarij, non dubitabatur, vt eadem via exequutiua, quæ competit contrà defunctum, com-
6 petat etiam contrà hæredem, vt *deciſ. 39. par. 6. rec. 343. par. 10. 252. 253. & 269.* poſt *Zacch. de oblig.* & paſſim; Dictaque vltima nullitas ob non completum inuentarium in tempore apud aliquos de Signatura impreſſionem faciebat, maiorem verò apud alios, altera minùs integræ, ac fidelis deſcriptionis bonorum.

Quamuis autem cauſæ Patronus, multa bona fundamenta in facto deduceret, ad huiuſmodi nullitates excuſandas, oſtēdendo minùs verum eſſe facti præſuppoſitum, circà mancam, ſeù infidelem bonorum deſcriptionem, ac etiam quod defectus non perficiendi in tempore proueniſſet ab iniuſto carcerationis criminalis impedimento præſtito per eamdem oppoſitricem, in cuius præiudicium

cium impedito tempus currere non debuit, ſublata etiam de plano altera nullitate deducta ex defectu citationis, quæ in facto iuſtificabatur; Adhùc tamen dicebam, quod vbi etiam iſta deeſſent, adeoùt in diſcuſſione negotij principalis probabiliter de huiuſmodi inuentarij inualiditate dubitari poſſet; Nihilominùs non exindè contrà hæredem, qui profeſſus eſt hæreditatem adire cum beneficio inuentarij, atquè ad illius confectionem de facto proceſſit, prætendi poterat proceſſus exequutiuus.

Vt enim benè diſtinguendo firmauit *Rota apud Coccin. deciſ.* 151. *num.* 4. aliàs *deciſ.* 96. *poſt Zacch. de oblig.*, meliùs verò
7 *in Romana de Pratis* 6. *Iunij*, *&* 12. *Nouembris* 1629. *coram Verospio*; Concluſio de via exequutiua concedenda contrà hæredem in perſona, & bonis proprijs, eodem modo, quò contrà defunctum, procedit in duobus caſibus; Primò ſcilicèt, vbi iam certitudinaliter conſtet nullum confectum eſſe inuentarium iuxtà caſum, de quo *in Bituntina cenſus diſc. ſeq.*; Et ſecundò, vbi hæres citatus iuxtà praxim poſitam *per Saluſt. Tiber. lib.* 1. *cap.* 45. ad docendum de legitimo inuentario, ac reddendum rationes de bonis inuentariatis, in termino ſibi præfixo, comparere non curat, ac præmiſſa adimplere, cum tunc proceſſus exequutiuus, fundari potiùs dicatur in contumacia non curantis comparere, ac docere de inuentario, ob quam contumaciam fingentem id, quod eſt deterius, ſupponitur, ac ſi eſſemus in primo caſu, quod ſcilicèt conſtaret nullum inuentarium confectum eſſe; Secùs autem vbi comparet, ac docet de inuentario, ſuaſque exhibet rationes, quoniàm, ſi ex parte creditorum prætenditur inuentarium eſſe defectiuum, ſiuè rationes non eſſe integras, vel minùs benè redditas, tùnc iſta dicitur exceptio petitorij, cuius mixturam, ſeù complicationem cõtinet, ideoq; decidenda eſt per tres conformes, neq; poteſt ſub hoc prætextu cadere proceſſus exequutiuus, quoniã eſſet incipere ab exequutione antè iudicatum, atq; ponere pro cõcluſione id, quod eſt in quæſtione, vt benè firmatur in ſuprà allegatis deciſionibus, & in illa iſtius cauſæ vt infrà.

Et iuxtà præmiſſa cum acerrima diſcuſſione per Signaturam reſolutum fuit, reſcribendo de appellatione cum clauſula, *ſi quid exequendum*, præuio receſſu à priùs reſolutis, vndè propterea excarceratio de facto ſequuta fuit, atquè in proſecutione cauſæ *in Rota coram Cerro ſub die* 16. *Iunij* 1662. dato dubio ad formam reſcripti, an mandatum eſſet exequendum in perſona, & bonis proprijs, ex eiſdem fundamentis negatiua quoquè prodijt reſolutio, canonizando etiam alia fundamenta, quæ ex hac parte deducebantur pro dictis nullitatibus excuſandis; Vndè propterea actrix omiſſo hoc iudicio nouum obtinuit dari dubium, an, & pro qua ſumma dicta hæreditas Bernardini ergà ipſam teneatur, ſuper quo diuerſæ prodierunt reſolutiones ad materiam non facientes, dicto Roſeo indefenſo, ac negligente.

In propoſito autem inuentarij defectiui, in vna *Romana* pro Nuntio Præuitale creditore hæreditario; Cum ex iſtius parte aduersùs hæredes corã A. C. opponeretur vt inuentarij beneficium ſuffragari non deberet, ob eius inualiditatem deductam ex malitioſa, & doloſa plurium bonorum occultatione, ſeù non deſcriptione, atquè hæredes ad id excuſandum allegarent ſententiam abſolutoriam ad eorum fauorem latam in criminalibus à querela contrà eos data de dicta occultatione, quaſi quod ità inuentarium, validum, ac legitimum canonizatum eſſet; Dicebam ſcribens pro cre-
8 ditore, vt id non releuaret, quoniam ſtant benè ſimul, quod hæredes abſoluti eſſent à criminalitate, & tamen quod inuentarium eſſet defectiuum; Cum enim hæres dicatur dominus, atquè inuentarij omiſſio, ſeù minus legitima confectio, aliam non habeat à iure pœnam præſcriptam, niſi illam priuationis beneficiorum reſultantium ex eodem inuẽtario legitimè confecto, adeoùt, ceſſante quoad eũ iure nouiſſimo ſuperd. beneficij introductione, res remaneat in terminis iuris antiqui, vel medij *Digeſtorum & Codicis*, ſequitur exindè, vt contrà eum non intret crimen expilatæ hæreditatis,
9 ſeù alia actio criminalis, dum totum geſſit iure domini, vt in ſpecie dictum fuit *in Romana Saluiani* 12. *Ianuarij* 1646. *corã Arguelles impreſſ. apud Merlin. de pignor. deciſ.* 108., vbi concordantes, edita in caſu, de quo *ſub tit. de alienat. &*

& contract. diſc. 41.
Et in vna *Firmana donationis* pro Fa-
bio de Siluijs,occaſinne quarumdam de-
tractionum,pro iſtis impediendis,ſeù ea-
rum præſumpta cōſumptione inducēda,
objiciebatur de inuentario defectiuo
habendo pro infecto, ex eo quod agere-
tur de taberna, ſeù fundaco mercium mi-
nutarum, quarum diſtincta deſcriptio
facta non eſſet, ſed ſolùm deſcriptus
eſſet ipſe fundacus, cum mercibus in cō-
fuſo; Atquè reſpondi,etiam pro verita-
te,quod huiuſmodi propoſitio non ſub-
ſiſteret, quoniam cum ageretur de mer-
cibus minutis, impoſſibile videtur ſuper
eis inuentarium, ità diſtinctum confice-
re,potiſſimè quia dum habentur libri,
memorialia, & notulæ, ex iſtis veritas
10 colligi poteſt, atquè conſuli fraudibus,
vt in ſpecie aduertit *Cyriac. controu.* 411.
num. 20.*cum ſeqq.*; Ac etiam quia non
expedit huiuſmodi diſtinctas deſcriptio-
nes facere in inuentarijs iudicialibus,
quæ cuiquè publicè pateant, ſed potiùs
reputatur imprudens conſilium, ità pa-
dendi vires negotij,ac mouendi opinio-
nem,quæ eſt principale peculium merca-
11 torum,& negotiantium,vt habetur *apud
Cyriac.vbi ſupra*,vbi concordantes.
Et vlterius aduertebam, huiuſmodi
oppoſitionem,tunc eſſe conſiderabilem,
quandò fieret per creditorem, vel tertiū
intereſſatum, aduersùs quem, hæres op-
poneret de inuentario, nè vltrà vires ad
integrum debitum cogi valeat; Secùs
12 autem vbi,(vt in præſenti) opponitur
per cohæredem de eadem culpa partici-
pantem,dum idem quoquè in dicta in-
uentarij confectione interuenit, cum nō
poſſit hæres opponere cohæredi illum
defectum,quo ipſemet laborat *Montirul.
in l. ſcimus Cod.de iur. deliber. num.*178.,
& de inuentario poſt cap. 10. *Phanuc.eod.
tract. par.*7.*num.*2.
Ac demùm quia totalis omiſſio, vel
nullitas inuentarij, operatiua eſt quoad
creditores, vel legatarios, ſeù fideicom-
miſſarios particulares, vt iſtis hæres in-
ſolidum teneatur, nequè excuſari poſſit
ſub prætextu inſufficientiæ virium hære-
ditariarum, idquè in caſu non confe-
cti inuentarij diſponitur per text.
in l. finali S. *& ſi præfatam Cod. de iur.
deliber.*, ità diſponendo potiùs per viam
denegationis beneficij à dicto nouiſſimo
iure inducti, quàm per viam nouæ pœ-
næ, relinquendo ſcilicèt hæredem in eo
ſtatu, in quo erat præambula hora, quo
dictum nouiſſimum ius emanauit, attēto
iure antiquo,medio, & nouo Digeſtorū,
& Codicis; Iſto enim iure attento nullibi
cautum eſt, vt hæres alicui pœnæ ſubij-
ciatur ob non confectionem inuenta-
rij ad fauorem cohæredis, quamuis non
culpoſi, vndè propterea receptum eſt,
vt inuentarij omiſſio nil præiudicet de-
tractionibus legalibus competentibus
aduersùs fideicōmiſſarium vniuerſalem,
multò magis, vbi cohæres eodem mor-
bo laborat,atquè de eadem culpa redar-
gui poteſt.
Item in propoſito hæredis beneficiati
non conueniendi de proprio, ac vltrà
vires,ob omnimodam ſeparationem pro-
priorum iurium, itaùt reputetur non
hæres, ſed ſimplex adminiſtrator vt ſu-
prà; In vna *Romana pecuniaria ſeù
fructuum dotis*, de qua *ſub titulo de
viſur. in ſupplemento*; In primis diſ-
putationibus habitis coram primo Col-
laterali fori Capitolini (à quo deindè
cauſa auocata fuit, & commiſſa in Rota),
diſputatum fuit, àn creditori hæredita-
rio,cui hæres per aliquod tempus annuā
præſtationem, ſeù alicuius debiti fructus
ſoluerit, prætendere poſſit In ſumma-
riſſimo poſſeſſorio retinendæ,manuten-
13 tionem in quaſi poſſeſſione exigendi,
etiam aduersùs perſonam, ac bona pro-
pria, abſquè eo quod de beneficio inuen-
tarij, ac virium hæreditariarum inſuffi-
cientia opponi poſſit; Atq; pro creditore
in eo Tribunali iudicatum fuit cum ſub-
ſequuto etiam effectu, abſquè eo quod
Capitaneus appellationū inhibere vellet
ex auctoritate *Rotæ deciſ.*254.*par.*8.*rec.*,
aliàs *deciſ.*38.*num.*7 *& ſequen. poſt Mer-
lin. de pignor.*, vbi quod creditori poſſi-
denti, datur manutentio contrà hære-
dem quamuis beneficiatum, vbi eſt in
poſſeſſione exigendi ab ipſomet hære-
de, nequè exceptio inuentarij in tali
ſummario,ac priuilegiato iudicio admit-
titur.
Verùm, (cum ſenſu etiam veri-
tatis), dicebam, vt id contineret
æquiuocum clarum in ordine ad mole-
ſtias in perſona, & bonis proprijs ipſius
hæ-

hæredis, cum id de directo aduerſetur diſpoſitioni *text. in d. l. finali*, ac effectibus inuentarij; Id enim ſolùm procedit, ac recipiendum eſt in ipſis bonis hæreditarijs, eorumquè fructibus, etiam aduersùs ipſummet hæredem, quatenùs ſcilicèt ex iuribus ſibi ex perſona propria competentibus, prætenderet huiuſmodi bona abſorbere, atquè ratione eius anteriorum, vel potiorum iurium tanquam tertius diuerſam perſonam repræſentando, creditorem excludere, quoniam tunc dicitur exceptio petitorij, non admittenda in hoc iudicio, et hic eſt ſenſus *deciſionis 99. par.1. diuerſ. per tot.*, præſertim *num.11.*, à qua huiuſmodi concluſio originata eſt, atquè cum eodem præſuppoſito proceditur *deciſ.55. numer.10. & 251. numer.6. & 7. poſt Cenc. de cenſ.*, idemquè in effectu habetur *dicta deciſ. 254. par.8. num.7. & 8.*, *& apud Poſt. de manut. obſer.56. num. 9.*; Secùs autem in perſona, & bonis proprijs, dum id nullum iuris fundamentum habere videtur; Verum quia doctrinę accipiuntur in littera, idcircò iſta reputata fuerunt ratiocinia.

An autem, & quando hæres beneficiatus priuetur beneficio inuentarij,
14 ac teneatur inſolidùm creditoribus, quibus proprio nomine ad id ſe obligauit, habetur actum *in Neapolitana dotis ſub titulo de dote diſc.28.*, vbi de hac materia.

BITVNTINA
CENSVS
PRO
MONTE LABINORVM
CVM
BOVIIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Monte.

An ſtatus clericalis, vel æquitas canonica excuſet à præiudicijs reſultantibus ab aditione hæreditatis abſquè beneficio inuentarij; Et præſertim vbi agitur de præiudicio confuſionis propriarum actionum; Et incidenter de proceſſu executiuo contra hæredem, in perſona, & bonis proprijs.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Iudicium aſſociationis non admittit appellationem.*
4 *De punctis controuerſis.*
5 *In annuis præſtationibus quot ſunt anni, tot ſunt præſcriptiones.*
6 *Mala fides obſtat etiam hæredi.*
7 *De confuſione actionum per aditionem hæreditatis.*
8 *De amiſſione inuentarij.*
9 *Clerici non conficientes inuentarium, an teneantur vltra vires.*
10 *Quid de æquitate canonica.*
11 *Declaratur concluſio, de qua num.9.*
12 *Eccleſia non tenetur vltra vires, & de ratione.*
13 *Quod canonica æquitas non excuſet.*
14 *De rationibus.*
15 *De reſtitutione in integrum aduersùs aditionem.*
16 *An Eccleſia, vel pia cauſa cogat hæredem vltrà vires.*
17 *An, & quando detur via executiua con-*

contra hæredem in perſona, & bonis proprijs.

DISC. XXII.

PRO cenſu ducatorum 85.,
1 in ſorte ducatorũ 1000., eiuſquè fructibus, multorum annorum ſpatio decurſis, impoſito per Scipionem Bouium ad fauorem Montis Labinorum, iſtius adminiſtratores introducta cauſa *in Rota coram Corrado* (occaſione alterius malè directi iudicij), aſſociationem contrà Scipionis filios intentarunt ad fundum cenſitum, atquè Actorum fauore binæ prodierunt
2 reſolutiones *ſub diebus* 27. *Nouembris* 1645.*&* 24.*Martij* 1647., quarum prima eſt impreſſa *dec.* 373.*par.*9., & altera *dec.* 58.*par.*10.*rec.*; Ad quarum normam expedito mandato de aſſociando, & commiſſa cauſa appellationis in eadem *Rota coram Arguelles*, in ſolo deuolutiuo cum conſueta clauſula *ſine præiudicio*, (dum receptum eſt, hoc aſſociationis remediũ
3 de ſui regulari natura non admittere appellationem ſuſpenſiuam ex deductis in ſua materia *ſub tit. de iudic.*); Cum ijdem adminiſtratores agnoſcerent, vt iſtud remedium, quamuis executioni demandatum, parum prodeſſet ad intentum, hinc in ſecunda inſtãtia *coram Arguelles* conuolarunt ad iudicium exequutiuum contrà eoſdem filios, & hæredes debitores, cum quibus primum iudicium actũ fuerat, ac pariter binæ prodierunt fauorabiles reſolutiones ſub diebus 1. *Iunij, &* 10.*Decembris* 1649., quarum prima habetur *eadem parte* 10. *rec. deciſ.* 343., deindequè concordia finem dedit controuerſiæ.

In his autem diſputationibus in vtraquè inſtantia Rotali reſpectiuè habitis (in quarum prima, licèt ego, vtpotè adhùc indeterminatus, àn in Curia vitã ducere deberem, Aduocationis munus
4 nõ aſſumpſiſſem, adhùc tamen iuxtà ſtylum, ſine nomine ſcripſi, alterius Aduocati operam adhibendo), plures fuerunt puncti, ſeù articuli examinati; Primò ſcilicèt ſuper præſcriptione à Reis conuentis allegata ſtante plurium annorum ſilentio; Secundò ſuper competentia crediti anterioris dotium maternarum, cuius iure ijdem rei de bonorum retentione obijciebant; Tertiò ſuper allegata confectione, ac reſpectiuè omiſſione inuentarij confecti per eorum matrem, & tutricem reſpectiuè; Quartò quod cum eſſent clerici, atq; cauſa tractaretur in foro eccleſiaſtico, idcircò ratione clericatus, vel ex canonica æquitate, deberent eſſe exempti à rigoroſis pœnis text. *in l. fin. Cod. de iur. deliber.*; Et quinto, de quo ſolum actum fuit in ſecunda inſtantia, ſuper competentia proceſſus exequutiui in perſona, & bonis proprijs.

De primo puncto præſcriptionis præſertim latè agitur *in prima deciſione* 373. *par.*9., vbi plura firmantur in hac mate-
5 ria præſcriptionis, inſinuata pluries *ſub tit. de credito* præſertim *in altera Bituntina diſc.* 131., ac etiam *ſub tit. de cenſibus*; Et præſertim quod Rota, & Curia ſequitur opinionem Vltramontanorum, neglecta contraria *Bartoli*, quam aliqui Citramontani ſequuntur, vt in cenſibus, alijſquè annuis præſtationibus non ſufficiat vnica præſcriptio, tanquam in debito conditionali, ſed quot ſunt anni, tot requirantur præſcriptiones; Quodquè
6 principalis debitor nunquam præſcribat ratione malæ fidei, quæ influat etiam in hæredem ex ibi deductis, & in eadem *deciſione*, quæ in hac materia circumferri ſolet tanquam magiſtralis.

Secundus punctus crediti anterioris dotium maternarum pendebat à duobus proximè ſequẽtibus, quoniam niſi doceretur de confectione inuentarij, adeoùt intraret ex eius beneficio propriorum iurium præſeruatio, iſta ceſſante, plana
7 eſt in iure eorum confuſio, vbi præſertim agatur de ſolo præiudicio ipſius met hæredis abſquè mixtura tertij, cui ſuper iuribus, & actionibus aliquod ius quæſitum eſſet, vel competeret, iuxtà ea, quæ ad hanc materiam confuſionis actionũ habentur *ſub tit. de credito* præſertim *diſc.*40. & alibi.

Tertius punctus erat nudi facti, in quo nulla dabatur ſufficiens iuſtificatio
8 circa cõfectionem, & omiſſionem iuxtà ea, quæ in hoc propoſito habentur *in Arianen. diſc.*19.

Aliqua igitur diſputatio fuit ſuper quarto puncto, àn ſcilicèt qualitas clericatus, vel canonica æquitas in hoc pro-

poſito ſuffragarentur, atquè à non con-
9 iectione inuentarij excuſarent; In hoc etenim Scribentes pro reis conuentis, ad probandum, quod clerici exempti eſſent à dicto rigore textus *in l. fin. Cod. de iur. deliber.*, vel quod canonica æquitas ab hoc excuſaret, multòq; magis vtraque circumſtantia ſimul accedente, deducebant ea, quæ in hoc propoſito firmant fauore clericorum *Marta de iuriſdict.*, *Duard.*, *Squillant.* & alij relati *per Capyc. Latr. deciſ.* 15. *num.* 11.; Et circa æquita-
10 tem canonicam adducebant doctrinam *Bald. in l. cum à matre Cod. de rei vendic. num.* 11., vbi quod ius canonicum attendit ſolam veritatem naturalem, ideoquè ſi iſta attenta, hæreditas non eſt idonea, non debet hæres vltrà eius vires grauari, atq; ex hac doctrina ad idem inferunt ſuperius allegati relati *per Capyc. Latr. dicta deciſ.* 15.

In hoc autem, Ego ſcribens pro Monte, (etiam cum ſenſu veritatis, qualem quoquè habuit Rota), aduertebam quod ad æquiuoca euitanda plures in hoc propoſito diſtinguendi ſunt caſus.

Aut enim agitur de clerico, qui ex teſtamento, vel ab inteſtato fit hæres iure proprio, & priuato ratione ſanguinis, vel
11 affectionis perſonalis, independenter à clericatu, qui accidentaliter in eo reperiatur, vt in præſenti, et tunc omninò verius eſt, vt iſte non differat à laico, cũ nulla vrgeat ratio diſcriminis, vt cæteris relatis latè probant *Menoch. conſ.* 89. *nu.* 156. *& ſeqq.*, *Staiban. iun. reſol.* 23., et hãc opinioñe examinato articulo tenet *Rot. deciſ.* 72. *par.* 2. *diuerſ.* cũ concord. in dicta ſecunda huius cauſę deciſione *coram Corrado deciſ.* 58. *par.* 10. *rec. num. fin.*; Atquè hoc iure viuitur, quoniam ius ciuile ſeruandum eſt etiam cum clericis in foro eccleſiaſtico ex eiuſdem iuris canonici diſpoſitione, vbi ei non aduerſetur.

Aut verò agitur de clerico hærede ratione clericatus, & Eccleſiæ, tanquam .s. Prælato, vel beneficiato, et tunc rectè
12 intrat concluſio, non fauore clerici, ſed fauore Eccleſiæ, quæ in effectu eſt hæres, & quam hodiè extrà controuerſiam receptum eſt, non teneri de proprio, vltrà vires; Non quidem ex priuilegio, ſed ex ea congrua ratione, quod iure pupilli habetur, cui tutoris negligentia præiudicare non poteſt, non conficiendo inuentarium.

Quouerò ad canonicam æquitatem, ea rectè procedit in foro interno, qui cum veritate naturali, non autem cum ſubtilitatibus poſitiui iuris regulatur; Verũ quoad forũ externum, magis receptum eſt, eam non ſuffragari, vt aduer-
13 tunt *Genuenſ. in practicabil. Eccl. cap.* 373., *Staiban. dicta reſol.* 23. *Capyc. Latr. dicta deciſ.* 15. apud quos cæteri; Atquè ità declaratum fuiſſe per Bullam *Clem. VIII.* referunt *Quarant. in ſumma bullar.* verbo *fabrica Sancti Petri*, *Rouit. ſuper pragm.* 1. *de legat. pijs num.* 13.; Taliſquè eſt recepta praxis, ex triplici ratione; Primò quia ipſummet ius canonicum *in cap.* 1. *de noui oper. nunciat.* & alibi diſponit, vt ſeruari debeat ius ciuile in ijs,
14 in quibus ſacris canonibus non aduerſetur; Secundò quia hæres adeundo hæreditatem, gerere dicatur quemdam quaſi contractum ſuper futura alea lucri, & damni, quod ex hæreditate reſultare poteſt; Et tertiò quia hæres non conficiẽdo inuentarium, ac non vtendo adeò cõgruo, ac vſitato legis beneficio, præſumitur in aliquo dolo, vel conſtituitur in ſiniſtra ſuſpicione, ideoquè æquitate dignus non eſt, cum in foro externo incertum ſit, àn habeat in manibus; Quando enim aliqua ſubeſt iuſta cauſa, quæ excuſet, tũc ſuccurritur cum beneficio reſti-
15 tutionis in integrum, de quo latè *Rot. deciſ.* 182. *par.* 9. *rec.*, & habetur alibi *hoc eod. tit.*

Probabilis autẽ ratio dubitandi cadere videtur, vt ipſa Eccleſia, vel pia cauſa, quãdo eſt actrix, & cõtendit de lucro captãdo, putà de legatis, ex regula, *quod quiſq;*
16 *iuris etc.* debeat hanc æquitatem ſeruare, quando verè conſtat, quod hæres non habet in manibus; Atquè in hoc ſenſu capienda videtur doctrina *Bald. in dicta l. cum à matre*, vt aduertitur *apud Frãcb. deciſ.* 536 *nu.* 29. *&* 30., et ſentire etiam videtur *Rot. dec.* 493. *p.* 4. *rec. tom.* 2. *n.* 28. *&* 29., quod tamen impugnat *Staiban. iun. dicta reſol.* 23. *num.* 17. *& ſeqq.*, non tamen adhùc occaſio dedit id firmiter diſputare.

Demùm quoad vltimũ punctum proceſſus executiui in perſona, & bonis proprijs, de quo actum fuit in ſecunda inſtã-
17 tia *coram Arguell.*; Mihi (quamuis obtinenti), reſolutiones nimium rigoroſæ viſæ

viſæ ſunt, quamuis enim vera ſit concluſio alibi etiam *hoc tit.* inſinuata, cum qua in deciſionibus *coram Arguelles* proceditur, vt eadẽ via exequtiua, quæ competit contra defunctum, competat etiam contra hæredem, etiam in perſona, & bonis proprijs, quandò eſt certum illum nõ eſſe beneficiatum; Attamen punctus difficultatis eſt in hac circumſtantia, quoniã, vt præſertim aduertitur *in Romana augmẽti dotis diſc. præced.*, quãdo hæres exhibet inuentarium, vel ſi non exhibet, allegat, & aliquam dat probationem, quod confecerit, ſed amiſſum ſit iuxtà caſum, de quo *in Arianen. diſcur.* 19., replicetur autem illud eſſe defectiuum, ſiuè probationem amiſſionis non eſſe ſufficientem, (vt in pręſenti cõtingebat), tunc id æget diſcuſſione, ac exigit, ſeù admittit extrinſecas probationes, ſiuè (vt Neapolitani dicunt), intrat terminus in cauſa, et conſequenter impracticabilis eſt proceſſus exequutiuus, quoniam hæres rectè allegare poteſt vulgare dicterium, non probata probabo, atquè illas probationes in vna inſtantia factas, in alia ſupplebo; Ipſaquè declaratio Iudicis, quod factę probationes non ſufficiant, complicat petitorium, ideoq; eſt appellabilis.

Fortiùs verò in hac facti ſpecie, quod aditio hæreditatis facta fuerat per matrem, & tutricem, ſeù curatricem hæredum minorum, ac pupillorũ reſpectiuè, ex cuius culpa inuentariũ legitimè confectum non erat; Id etenim creditoribus ſuffragari benè dicebam ad repellendã ſupradictã exceptionem crediti dotalis anterioris eiuſdem culpoſæ tutricis, non autem, vt in hoc iudicio procedi poſſet cõtrà ipſos minores, quamuis effecti maiores aditionẽ ratam habuerint, pluresq; actus hæreditarios fecerint, vt in deciſionibus ponderatur, quoniam id agere potuerunt iuſtè præſupponendo, vt eorum tutrix, vel curatrix legitimè, ac fer. fer., vt tenebatur, hæreditatem adierit, atquè cum huius principij præſuppoſito alios actus conſecutiuos, ſeù continuatiuos fecerint, vt aduertitur ſupra *in Romana cenſus*, *& in Peruſina diſc.* 11. & 12.

BAREN.

CENSVS

PRO

PAVLO CARDVCCIO

CVM

IOANNE ANDREA GERVNDO.

Caſus diſputatus coram A. C., & reſolutus pro Carduccio, pendet in Rota.

De conſuetudinè Baren. concedente facultatem repudiandi quandocumque hæreditatem, etiam expreſsè aditam, àn & quando locum habeat, nec nè.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*

2 *Hæreditas ſemel adita, repudiari non poteſt, & de reſtitutione in integrum aduersùs repudiationem remiſſiuè.*

3 *Fallit de conſuetudine Baren., & de eius ratione.*

4 *An de canonica æquitate hæres, qui non confecit inuentarium excuſetur, nè teneatur vltrà vires.*

5 *De alijs rationibus dictam conſuetudinem ſubſtinentibus.*

6 *Quando beneficium inuentarij prodijt.*

7 *Conſuetudines antiquæ redactæ in ſcripturam de Principis auctoritate fortiùs attendendæ.*

8 *De hiſtoria legali tàm iuris communis Romanorum, quàm iuris Longobardorum.*

9 *Bona ſtabilia non poſſunt latere, neque de facili diſſipari.*

10 *An inuentarij omiſſio præiudicet, vbi certus eſt ſtatus bonorum.*

11 *De ratione dubitandi de dicta conſuetudine, & quomodo in eius praxi procedendum.*

DISC. XXIII.

1 PLures articulos continebat iſta controuerſia habita inter Carduccium, & Gerundum; Præ cæteris autem, cum Carduccius adijſſet hæreditatem Pauli ſenioris aui & debitoris, per actū expreſſum iudicialem, qui in regione *preambulum* dicitur, deindè verò, detecta hæreditate ære alieno grauata, atq; prætendens ex proprijs iuribus à quadā donatione reſultantibus, eiuſdem Pauli bona retinere in excluſionem creditorū, inter quos pro maiori parte erat Gerundus, idcircò dictam hæreditatem vigore conſuetudinis Baren. in ſcriptis redactæ, quę incipit, *Ex rerum argumentis*, ſub titulo, *qualiter poſſit adita hæreditas &c.*, repudiauit, vndè propterea aſſumptus fuit coram A. C., (ad quem in gradu appellationis cauſa deuoluta erat) diſputandus hic punctus, àn ſcilicèt dicta repudiatio ſuffragaretur, necnè, in vim dictæ conſuetudinis.

Ea.n. ceſſante, egomet pro Carduccio ſcribens, attenta iuris communis diſpoſi-
2 tione, admittebā regulā eſſe in cōtrariū, quod ſcilicèt ſemèl hæres, non poteſt amplius deſinere eſſe hæres, quodque hæreditas adita repudiari non poteſt in præiudicium creditorum, ac aliorum quibus ius quæſitum eſſet, niſi ratione minoris ætatis, vel ex alia iuſta cauſa, ob quam etiam in maiore ex clauſula *ſi qua mihi &c.*, locus eſſet reſtitutioni in integrum, de qua latè *deciſ. 82 par. 9. recent.*, quæ reputatur in materia magiſtralis, *& ſupra in Peruſina hoc eodem titulo diſcur.* 12.; Vel niſi ob non ſeruatas ſolemnitates ſtatutarias, actus eſſet inualidus, quo caſu res magis de plano procedit.

Pro repudiante autem, probabilius reſpondendum eſſe dicebam, atquè ità per A. C. iudicatum fuit, pendet tamen
3 cauſa in gradu appellationis in Rota; Siquidem conſuetudo prædicta eſt clara, ità litteralitèr diſponens, eamquè eſſe in viridi obſeruantia teſtatur *Maxilla in commentar. ad eamdem n. 1.*, vbi rectè oſtēdit, quod licèt aliàs ea multis ſapiētibus abſona, atq; terribilis viſa eſſet, æqua tamen, ac iuſta, & ſācta cēſenda eſt, quoniam vbi non conſtet de vſurpatione bonorum, vel eiuſdem magna præſumptio non vrgeat, tunc nimia iuris ciuilis rigoroſitas eſſe videtur, vt hæres de proprio teneri debeat vltrà vires hæreditarias; Adeoùt plurium Canoniſtarum, ac Moralium ſententia ſit, (quam veram credit *Maxilla*), vt de canonica æquitate circumſcripta etiam dicta conſuetudine, hæres vltrà vires teneri non debeat.

Et quāuis hæc opinio in foro interno vera, in externo tamen recepta nō ſit, dū magis communis, ac recepta opinio eſt, vt etiam attenta diſpoſitione iuris canonici, hæres non conficiens inuentariū,
4 creditoribus, & legatarijs inſolidum teneatur, alijquè effectus præiudiciales adeunti reſultent, ab inuentarij beneficio aliàs præſeruati, vt liquet ex plenè deductis *per Rot. deciſ. 72. par. 2. diuerſ.* & latiùs *deciſ. 58. numer. fin. par. 10. rec.*, atq; occaſione clericorū agitur *in Bituntina diſc. praeced.*; Attamen cum non deſint tenentes contrarium, de quibus *apud Capyc. Latr. deciſ. 15. Rouit. pragm. 1. de legatis pijs Genuen. practicab. Eccleſ. cap. 739.*, ità patet, vt id non percutiat ius gentium, nequè ſit contrà bonos mores naturales, ſeù quod talem habeat iuris reſiſtentiam, vt conſuetudo hæc iniqua, & inualida reputari debeat.

Altiùs verò, ac à priori diſcurrendo articulum in modo ratiocinatiuo (vt verè agēdum eſt, quamuis pragmaticorum
5 ignaro vulgo nō placeat); Dupliciter dicebam, quod huiuſmodi conſuetudo, iuris communis correctoria, nimiùmquè exorbitans cenſeri non debeat; Primò nempè, quia beneficium inuentarij præſeruatiuum moleſtiarum in perſona, & bonis proprijs, & confuſionis actionum, fuit rationabile quidem, ac iuſtum, ſed modernum inuentum iuris nouiſſimi Iu-
6 ſtiniani poſt Digeſtorum, & Codicis, & Authenticorum compilationem *in l. fin. Cod. de iur. deliber.*, dum priori, antiquo, medio, & nouo iure attento, & quandò iſtud beneficium ignotum erat, hęres qui hæreditatē agnoſcebat, poterat intrà annum, qui dabatur ad deliberandum, illam repudiare, reddendo ſolùm rationem adminiſtrationis de bonis hæreditarijs incumbentis, eo modo, quo de ſimpli-

ci

ci adminiſtratore in iure diſpoſitum eſt; Ex hoc autẽ reſultat, quod conſuetudo nõ dicitur percutere ſubſtantiam rei, ſed ſolùm maiorem dilationem temporis, vt nempè id, quod ius concedebat fieri poſſe intrà annum, conſuetudo concedat, vt fieri poſſit, etiam poſt plures, et ſic non eſt exorbitantia omnimoda.

Et quando etiam eſſet talis, attamen vipotè contrà nudum ius poſitiuum, non percutiens ius gentium, vel bonos mores naturales, rectè attendenda eſt, dum omnia legitimæ conſuetudinis habet requiſita; Potiſſimè quia, ab antiquiſſimo tẽpore, de Principis etiam placito & cõfirmatione, redacta eſt in ſcripturam
7 more legis, ex iis quæ aduertunt ibidem *Maxilla*, ac etiam cæteri commentatores aliarum conſuetudinum, quæ in ſcripturam redactæ ſunt, præſertim *Napodan. ad conſuetud. Neap. Carauis ſuper ritibus Giurb. ad conſuetud. Meſſan.* & ſimiles.

Et ſecundò, quia iuxtà legalem hiſtoriam frequenter enuntiatam ſub diuerſis materiis, præſertim *ſub tit. de ſeruitutib. diſc.* 1.; Quamuis dictum ius nouiſſimum Iuſtiniani, probabilius prodierit per plu-
8 ra ſæcula, priuſquam inducerentur huiuſmodi conſuetudines, deriuantes ab introductione, ac vſu iuris Longobardorum, quorum morem illa Ciuitas, totaq; prouincia retinuit, non obſtante illorum expulſione per Græcos, & ſucceſſiuè per Normandos, iſtudque ius eſt abſquè dubio poſteriùs, dum hiſtorici volunt, quod Longobardi in Italiam ab indignato Narſete vocati fuere ſub Imperio Iuſtini filii Iuſtiniani, qui leges ciuiles compilauit; Nihilominùs dictum ius ciuile quo vtimur, per plura ſæcula in Italia ſepultũ, à tempore ſolum moderno luci prodiit, vſquè receptum eſt, quando iam dictæ conſuetudines indubitanter introductæ fuerant, cum etiam de tempore quo (approbante Rogerio), in ſcripturam redactæ fuerunt, ius prædictum, quamuis inuentum, adhùc in iſtam prouinciam non penetrauerat, neque vſu receptum erat, cum generaliter in Regno Neapolis à duobus ſæculis vltrà viueretur iure Longobardorũ, vt aduertitur *d. diſc.* 1. *ſub tit. de ſeruit.*, ideoq; incertum eſt, an tunc illorum temporum conditione attenta, & quandò iſtius iuris notitia non habeba-tur, rationabile, ac honeſtum, vel irrationabile eſſet ita moribus introduci; Non omne enim, quod hodiè videtur iuri communi contrarium dici, poteſt geſtum in correctionẽ eiuſdem iuris, quod ignotũ erat de tẽpore, quo lex municipalis edita fuit, vt in propoſito Conſtitutionis Regni, quę incipit, *Minorũ iura* ſuper reductione minoris ætatis ad annos 18., habetur *in Romana dotis ſub tit. de dote diſc.* 1., & alibi, cum ſimilibus.

Clariùs verò præmiſſa procedere dicebam in hac facti ſpecie, ob ceſſantem fraudis, & occultationis ſuſpicionem, quoniàm de tempore aditæ hæreditatis, non aderant bona, quæ per dictum hæredem occupata eſſent, niſi ſtabilia,
9 quæ vtpotè omnibus expoſita, de facili latere non poſſunt, neque diſſipari *Greg. deciſ.* 169. *num.* 8.; Ac etiam quia eadem diſtinctè deſcripta fuerant per ipſum teſtatorem in teſtamento, iſtaq; deſcriptio inuentarii vicem habere videtur, vt *apud Coccin. deciſ.* 151. *nu* 9., *Caualer. deciſ.* 310. *num.* 7., *Roias deciſ.* 428., vbi quod quan-
10 do certus eſt ſtatus hæreditatis, inuentarii omiſſio non præiudicat.

Quod ſanè intelligẽdũ venit quoad ea, quæ per dictũ ius nouiſſimũ *in l. fin. Cod. de iur. delib.* diſpoſita sũt, ſeù ex eius intẽtione per DD. tradita, nempè; vt teneatur inſolidum de proprio creditoribus, & legatariis, quamuis vltrà vires, atq; vt intret præſumptio occultationis, ſeù altera præſumptio conſumptionis detractionum, ob aliquas alienationes quamuis modicas cum ſimilibus; Secùs autem ad effectus non inductos per dictum ius, ſed ex priori iure antiquo, medio, & nouo ex natura actus reſultantes tanquàm ex ceſſante beneficio, vt præſertim eſt ille confuſionis actionum, à qua inuentarium præſeruat, vt ità diſtinguendo habetur *apud Capyc. Latr conſult.* 121. *num.* 42., vbi allegantur *Phanucc.* & alii.

Vnica verò dubitandi ratio de huiuſmodi conſuetudinis exorbitantia, in eo cõſiſtere videbatur, quod ità delinquẽdi
11 occaſionẽ præbere videtur inuitãdo ad occultationes, & fraudes; Adinſtar eorũ, quæ habemus de remiſſione confectionis inuentarii per teſtatorem facta, vel de liberatione à redditione rationum cum ſimilibus; Verùm iſta ratio æquè militaret in diſpoſitione iuris communis

nis concedente annum ad deliberandum; Ideoquè ponderabam, eam efficacem non eſſe ad tollendam vim conſuetudinis, eamquè iniquam, ſeù irrationabilem decernendam, adeoùt ſpernenda eſſet, ſed benè id attendi debet ad effectum rigorosè procedendi contrà talem hæredem ſuper redditione rationum adminiſtrationis hæreditatis poſſeſſæ, ac dimiſſæ; Adinſtar eorum, quæ habemus de tutoribus, aliiſq;adminiſtratoribus nō conficientibus inuentarium, minùſq;librū rationum benè tenētibus,aliaq;opportuna nō facientibus,ex quibus ſuſpicio fraudis tollatur, cum ſuper hoc, conſuetudo in contrarium non diſponat, proindèque intrant diſpoſita de iure communi contrà quemcumquè legalem adminiſtratorem, ad cuius titulum intermedia talis hæredis poſſeſſio reſolui videtur.

BONONIEN.

HAEREDITATIS DE BARBERIIS PRO MONASTERIO CONVERTITARVM CVM N. BARBERIO.

Caſus deciſus per Rotam pro Monaſterio.

An Eccleſia, vel Prælatus repudiare poſſit hæreditatem delatam; Et quid vbi etiam adita ſit ex titulo erroneo; Et an reſtitutio fideicommiſſi facta per huiuſmodi hæredem, ità erroneè adeuntem, ac poſteà repudiantem, ſubſtineatur in præiudicium hæredis veri, cui proindè fideicommiſſarius ſit legitimus contradictor.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Quandò licèt excipere de iure tertij.*
4 *Hæres qui adiuit ab inteſtato, detecto teſtamento, poteſt deſinere eſſe hæres, & quando non.*
5 *Rector Eccleſiæ poteſt repudiare hæreditatem delatam, & an poſſit etiam eam cedere tranſlatiuè ſine ſolemnitatibus.*
6 *Geſta per hæredem putatiuum præiudicant hæredi vero, præſertim circa reſtitutionem fideicommiſſi.*
7 *Declaratur, quandò id procedat.*
8 *De requiſitis, vt fideicommiſſarius ſit hæredi contradictor.*

DISC. XXIV.

1 Defuncto Iacobo Barberio de anno 1654., ſuperſtite vnica filia moniali profeſſa in Monaſterio Trinitatis Bononię, per iſtud adita fuit hæreditas ab inteſtato, deindè verò detecto teſtamento condito vſquè ab anno 1629., in quo inſtitutis hæredibus priùs maſculis, & poſteà fæminis ex ipſo ſuperſtitibus, iſtis non obſtantibus, vel quandocumquè deficientibus abſquè prole, ſubſtituit Monaſterium Cōuertitarum ſub inuocatione SS. Iacobi & Philippi eiuſdem Ciuitatis, Hinc propterea tàm ex oneribus in dicto teſtamento contentis, quàm ex ære alieno, & antiquis fideicommiſſis, comperto per dictum primū Monaſterium, quod damnoſa, vel nimis intricata eſſet huiuſmodi hæreditas, catenus ab inteſtato adita, quatenus pinguis, & lucroſa crederetur, poſtquam eius adminiſtratores paſſi fuerant, vt quædā bona acciperentur per Barberium agnatum vtpotè pertinētia ad quoddam antiquum fideicommiſſum, ad quod ipſe vocatus erat, hæreditatem prædictam cum Ordinarij licentia repudiarunt, vndè propterea dictum alterum Monaſterium, quod iure vulgaris ſub-

ſubſtitutionis primus hæres effectus eſt, hæreditatem adiuit ex teſtamento, atquè tanquàm talis immiſſionem petijt, & obtinuit ab A. C. ad bona per defunctum de tempore mortis poſſeſſa, etiam aduersùs dictum fideicommiſſarium, vtpotè vitioſum poſſeſſorem, non habentem poſſeſſionem à manu legitimi hæredis, vt requiritur de iure communi; Fortiùs verò ex Statuto Bononienſi, quod poſſeſſionem aliàs captam, omninò infectam decernit; Dictæ autem litis effectus potiùs redundabat ad commodum creditorum defuncti, eam ſubſtinentium ſub dicti Monaſterij nomine, ob aliquod conuentum emolumentum eidem datum, ità ſperando, vt expulſo fideicommiſſario à poſſeſſione, eorum conditionem facere poſſent meliorem in bonis, quæ antiquis fideicommiſſis à dicto agnato ſubiecta prætendebantur, maiorem hæreditarij aſſis partem conſtituentibus, ob fideicōmiſſi turbiditatem, vel ob non benè probatam identitatem; Aut ob exceptionem detractionum legalium, ac melioramentorum, cum alijs commodis poſſeſſionis contrà non poſſeſſorem reſultantibus.

Introducta verò per appellationem cauſa *in Rota coram Cerro*, datoquè dubio, an dicto Monaſterio hæredi ſcripto
2 in teſtamento non abolito, nequè cancellato danda eſſet immiſſio in vim *l. fin. Cod. de Edict. Diu. Adr. ſub die* 11. *Februarij* 1658. *coram Cerro*, affirmatiua prodijt reſolutio, quæ eſt impreſſa *par.* 12. *rec. deciſ.* 313., ad cuius normam lata ſententia, hæc in gradu appellationis *in eadem Rota coram Beuilaqua* confirmata fuit præuijs duabus deciſionibus 7. *Februarij* 1659. *&* 1660., atq; in vim trium conformiũm, ad exequutionem deuentum eſt.

In huiuſmodi autem diſputationibus, præſertim verò in prima, quę fuit acrior, & cum cuius motiuis deindè in alijs proceſſum fuit; Cum reo, & poſſeſſori ſufficiat repellere actorem per eius non ius, quamuis ipſe de ſuo iure non doceat; Hinc proindè eius defenſores, opponebãt, magis de iure tertij, quã de ſuo, principaliter inſiſtendo in defectu legitimationis perſonæ dicti Monaſterij actoris, ex eo quod hæreditas ſpectaret ad aliud Monaſterium ex perſona monialis, quæ tanquàm filia teſtatoris, primo loco in eodem teſtamento inſtituta fuerat, & in cuius defectum dictum alterum Monaſterium fuerat ſubſtitutum, cuius proindè ſubſtitutionis caſus factus non erat; Potiſſimè verò, dum iam proceſſum fuerat ad aditionem hæreditatis, quæ ſemel adita non poteſt ampliùs repudiari, ex regula, quod ſemel hæres non poteſt deſinere eſſe hæres, præſertim dum agebatur de Eccleſia, quæ huiuſmodi ius iam agnitum & quæſitum repudiare non poterat ſine beneplacito Apoſtolico, alijſq; requiſitis *per extrauag. ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.*

Scribens ego pro actore, his non obſtantibus, contrarium dicebam probabiliùs (etiam cum aliquo ſenſu veritatis, qualem cauſæ euentus vt ſuprà comprobauit); Non quidem ex eo fundamento, cui cæteri huius partis defenſores innitebantur, quod ſcilicèt hæc eſſet exceptio de iure tertij, quoniàm quidquid ſit de puncto, an, & quando reo, & poſſeſſori ad repellendum actorem dare liceat de iure tertij; In hac facti ſpecie id principaliter oppoſitoris intererat, ſtante quod de dicti Monaſterij adminiſtratorum conſenſu, vel ſaltim patientia (quæ
3 ſufficit loco reſtitutionis, ex ijs, quæ præſertim habentur *in Bononien. de Graſſijs ſub tit. de fideic. diſc.* 196, controuerſorum bonorum poſſeſſionem iure fideicommiſſi acceperat.

Sed ex eo, quod cum Monaſterium dictam hęreditatem adijſſet ab inteſtato, rectè potuit, detecto teſtamento, aditionem prædictam, vtpotè ex erronea cauſa factam retractare, ſeù infectam declarare, tanquàm ex deficiente conſenſu, qui in errante adeſſe non dicitur, vt ad litte-
4 ram probat *text. in l. ſi is ad quem, ff. de acquir. hæred.*, vbi *Bart. nu.* 1., *Ancharan. conſ.* 357. *num.* 2. *cum ſequen.*, atquè eſt iuris principium verum, & receptum, quandò hæres de tempore aditionis ignorat teſtamentum; Difficultas enim cadere poteſt, vbi hæres teſtamenti conſcius, ab inteſtato adierit, quo caſu intrant diſpoſita *toto tit. ſi quis omiſſa cauſa teſtam.* &c., de quibus in propoſito agere opus non fuit, ſtante quod in facto certa erat ignorantia, qua concurrente, id de plano procedit, vt aduertunt *Bald. conſ.* 403. *&* 404. *ex num.* 1. *cum ſeq. lib.* 3., (quorum primum eſt *Angeli*), *Soccin. iun. conſ.* 95. *num.*

num.8.lib.2.Pariſ.conſ.63. num.23. lib.1.
cum alijs deductis in dictis deciſionibus,
præſertim prima *coram Cerro dicta deciſ.*
313.par.12.rec.

Ad motiuum autem nullitatis dictæ
repudiationis ob non ſeruatas ſolemni-
tates in alienatione bonorum Eccleſiæ
requiſitas, pariter facilis erat reſponſio,
quæ illatiuè reſultat ex præcedentibus,
quoniàm poſita prædictę aditionis inua-
liditate ex defectu conſenſus, exindè ſe-
quebatur, vt teſtata hæreditas remaneret
in terminis potiùs adeundæ & quæren-
dæ, quā aditę, & quæſitæ; Hoc autē poſito
recepta propoſitio eſt, vt huiuſmodi ſo-
5 lemnitates neceſſariæ non ſint, atque
abſquè illis Eccleſiæ Rector, ſeù Præla-
tus talem hæreditatem, vtpotè non quæ-
ſitam, nec incorporatam poſſit repudia-
re *Abb. in cap. tua de his, quæ fiunt à Præ-*
latis, Federic. de Senis conſ.9., Put. dec.507.
lib.2. Buratt. & Adden deciſ.773., & tan-
quàm certum admiſſum fuit *in Romana*
reſtitutionis dotis 27. Iunij 1657. coram
Priolo, & in alijs, atquè in huius cauſæ
deciſionibus firmatur, cum ſolùm in his
terminis DD. dicant vt Eccleſię ex huiuſ-
modi repudiationibus præiudicatæ, in
ſubſidium ſuccurratur beneficio reſtitu-
tionis in integrum, non autem ex capite
nullitatis; Idquè non ſolùm, vbi agitur
de repudiatione ſimpliciter abſtentiua,
per quam repudians tollat ſe de medio,
ac ſe opponat principio acquiſitionis,
habendo ſe negatiuè, ſed etiam vbi de
renuntiatione perſonali, ſeù translatiua
iuris quærendi ad alterius commodum;
Licèt enim huiuſmodi renūciationis ſpe-
cies, per neceſſarium antecedens præſup-
ponat præcedētem acquiſitionem; Nihi-
lominùs iſta tanquàm inſtantanea, ac po-
tiùs imaginaria, quàm vera, non habetur
in conſideratione, ad effectum ſolemni-
tatum, vt benè *Puteus dicta deciſ.507.* &
habetur *ſub tit. de alien. & contract. diſc.*
1. & alibi; Licèt ſecùs ad effectum reſtitu-
tionis in integrum vt ſuprà, quoniàm
pro neceſſitate ſolemnitatum ad termi-
nos *extrauag. Ambitioſæ* cum concord.
punctus eſt in incorporatione, quod ſci-
licèt bona iam quæſita & incorporata
ſint Eccleſiæ, itaùt agatur de ea depau-
peranda, eiuſquè patrimonio diminuen-
do, quod ſequi non dicitur ex eo, quod
bonorum quærendorum, ac delatorum
acquiſitio negligatur ad notata *in l. qui*
autem, ff. quæ in fraudem creditorum, &
habetur frequènter *ſub tit. de credito*, ac
etiam ſub altero *de renuntiationibus*, in
propoſito inſinuationis, aliarumquè ſo-
lemnitatum, cum ſimilibus.

Inſiſtebant etiam fortiter rei conuen-
ti defenſores, in eo quod (quicquid ſit de
præmiſſis), negari nō poterat, quod inte-
rim Monaſterium fuiſſet hęres putatiuus
6 bonæ fidei; Atq; hoc poſito inferebant, vt
geſta per eum, valida cenſenda eſſent in
præiudicium hæredis veri, ex deductis
deciſ.122.par.7.recent., ac habetur ſpe-
cialiter actū *ſub tit. de Regalib.* ad mate-
riam officiorum *diſc.1. & hoc tit.* in ma-
teria hæredis putatiui *diſc.18.*, vndè in-
ferebant, quod ipſe non poſſet dici vi-
tioſus poſſeſſor ob explicitam, vel impli-
citam, ac virtualem reſtitutionem ſibi
factā per hæredem, à cuius manu poſſeſ-
ſionem bonorum fideicommiſſariorum
acceperat, ideoquè dici poterat legiti-
mus contradictor.

Iſtud fundamentum, in deciſionibus
neglectum fuit, & tamen mihi ma-
iorem inferebat difficultatem, cum ità
ſufficere videretur, vt poſſeſſor excuſa-
retur à vitio, ac delicto ſpoliandi hære-
ditatem vacantem, ſeù capiendi poſſeſ-
ſionem propria auctoritate, ac aliàs
quàm à manu hæredis, vbi potiſſimùm
adeſt bona fides ex parte vtriuſquè hæ-
redis, putatiui ſcilicèt, & fideicommiſ-
ſarij, ab eius manu capientis, cum iſto
caſu ceſſet inconueniens, quod ego in
præſenti cauſa ponderabam, vt ſcilicèt
fideicommiſſarius illicò ſequuta morte
grauati, antequàm aperiretur teſtamen-
tum, ac detegeretur verus hæres, collu-
dere poſſet cum proximiori ab inteſtato
ſe declarante hæredem, atquè huiuſmo-
di reſtitutionem faciente.

Reſpondendo autem obiecto, etiam
in caſu ſinceritatis, ac bonę fidei ex parte
vtriuſquè; Dicebam, quod geſta per hu-
iuſmodi putatiuum hæredem, attendi
quidem debent, ac valida cenſeri ad fa-
7 uorem contendentis de damno vitando,
vt ab iſto præſeruetur, & in his termi-
nis loquūtur iura & auctoritates, de qui-
bus proximè ſuprà; Non autem ad effe-
ctum reportandi lucrum facti perma-
nentis, & continuatiuum etiam poſt de-
tectum verum hæredem, vt in præſenti
ſe-

ſequeretur, quoniàm fideicommiſſarius ità lucrum reportaret, quod reſultat à commodo poſſeſſionis pendente lite ſuper fideicommiſſi exiſtentia,& bonorum identitate, ac detractionibus; Econuerſò autem,per immiſſionem,quę vero hæredi daretur, in nihilo damnificatus remaneret, quoniā ius ſuum adhùc ſaluum eſſet; Cum enim tria ſint requiſita copulatiuè neceſſaria, vt fideicommiſſarius dicatur, hæredi legitimus contradictor;
8 Primò ſcilicèt, vt fideicommiſſum ſit clarum, tàm ratione exiſtentiæ, quàm pertinentiæ, ac identitatis bonorum, (cum vna ex huiuſmodi turbiditatibus ſufficiat); Secundò,quod certum ſit nullas competere detractiones; Et tertiò, quod poſſeſſio non ſit vitioſa, vt ſæpiùs aduertitur in ſua materia *ſub tit. de fideic.* & ſub altero *de detractionib.*; Hinc ſequitur, vt poſito quod ratione dictæ bonæ fidei verificetur tertium requiſitum, atquè ità tolli dicatur poſſeſſionis vitium, nō indè tamen ſequitur verificatio aliorum duorum requiſitorum, ſuper quibus hæres cogendus non eſt litigare manibus vacuis, dum in hac facti ſpecie præcipuus diſputationis punctus, ac effectus præſertim conſiſtebat in detractionibus, quarum ratione,creditores nomine Monaſterij cauſam ſubſtinebant, ſperantes ex illis ſatisfactionem obtinere; Et ex his putabam,quod obiecto benè ſatisfactum eſſet; Mirabar tamen, quod punctus, tanquàm exemplaris, non examinaretur in deciſionibus,cum in eo pręſentis controuerſiæ cardo difficultatis conſiſtere videretur; Et conferunt, quæ de fideicommiſſario appræhendente poſſeſſionem ſine vitio, & tamen, quod non per hoc ſit hæredi legitimus contradictor habentur *ſub tit. de fideicommiſſis diſcurſ. 197. & 198. & ſub tit. de legitima & detractionib. diſc. 25.* & in alijs.

ROMANA PECVNIARIA, SEV REDDITIONIS RATIONVM PRO BARTHOLOMEO CAPRANICA CVM MASTINIS.

Caſus deciſus per Cameram pro Maſtinis, poſteà concordatus.

Hæres beneficiatus ſoluens liberè, & non obtenta cautione, creditoribus poſterioribus primò venientibus, ân, & quando dicatur malè ſoluere, itaùt ad reiteratam ſolutionem de proprio teneatur anterioribus inuētario non obſtante?

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 *Sententia ſtatus facit ius quoad omnes, in ſpecie de ſententia ſuper canonizatione inuentarij.*
3 *Status hæreditatis firmatus cum vnis, facit ius quoad alios,*
4 *Item redditio rationum facta per hæredem beneficiatum.*
5 *Quomodo decidenda quæſtio, ân hæres liberè ſoluens creditoribus primò venientibus benè ſoluat, vel malè.*
6 *Pendet ab eo, ân ſit in bona, vel mala fide.*
7 *Anterior citatus, & negligens in concurſu ſibi præiudicat.*
8 *Hæres ſoluens poſteriori, præſente, & non opponente anteriori, eſt tutus.*
9 *Communis vſus eſt, vt creditoribus hæreditarijs non ſoluatur liberè.*
10 *Hæres beneficiatus dicitur adminiſtrator.*
11 *Creditores anteriores habent ius auocandi à poſterioribus, quibus per poſteriores eſt liberè ſolutum nō poſſunt iſti allegare bonam fidem.*

DISC. XXV.

DEfuncto Laurentio Celſo
1 Epiſcopo Caſtren. de
anno 1603., ſcripta hæ-
rede Iſabella germana
ſorore, hæc hæreditatem
adiuit cum beneficio in-
uentarij, quod ſolemnitèr, iuxtà con-
ſuetum ſtylum confecit, ſed, vel ex mu-
liebri ſimplicitate, vel probabilius ab
eius corruptis miniſtris, ac directoribus
decepta, liberè, & abſquè ſolita cautione
ſatisfecit creditoribus hæreditarijs pri-
mò venientibus, Vndè ad plures annos,
ea defuncta, cum Maſtini eiuſdem hære-
ditatis creditores, Bartholomæum eius
filium, & hæredem pulſarent ad ſolutio-
nem, petendo executionem mandati ob-
tenti contrà bona propria dictæ Iſabel-
læ, cum præfixione termini ad docendũ
de inuentario, & reddendum rationes
iuxtà praxim poſitam *per Saluſtium*;
Reus autem conuentus exhibuiſſet inue-
tarium, atquè rationes reddidiſſet; ex
quibus, detractis bonis iure fideicõmiſſi
reſtitutis ad fauorem agnatorum, ac de-
bitis ſolutis, conſtabat quod nil remane-
ret; Adhùc tamen creditores prætende-
bant locum eſſe eorum petitioni; Tùm
ob inuentarium defectiuum; Tùm ex eo
quod malè dicta Iſabella liberè ſoluiſſet
creditoribus poſterioribus, ab eis nõ re-
portata cautione de reſtituendo ante-
rioribus, & potioribus, vndè propterea
ſolutiones prædictæ ſibi bonificandæ nõ
eſſent; Quare aſſumpta deſuper diſpu-
tatione in Camera *coram Aquino*, (vbi
alia occaſione reperiebatur introducta
cauſa vniuerſalis ſuper hac hæreditate),
ſub die 25. Iunij 1657. pro actoribus reſ-
ponſum fuit, atquè in deciſis per ſtitum,
tàm coram eodem, quàm *coram Caſarino*
in gradu appellationis, vndè propterea
opus fuit, liti cedere, & ſe concordare.

Occaſione autem huiuſmodi diſputa-
tionum, in congreſſibus iuxtà ſtylum ha-
bitis, præſertim in vltimo, ſuper delibe-
ratione, àn ad concordiam deuenien-
dum eſſet; Videbatur quod primum
Actorum fundamẽtum ſuper defectu in-
uentarij verè non ſubſiſteret; Tùm quia
leues, & ſcrupuloſæ erant ſolemnitates,
de quarum defectu opponebatur, atq; de
earumdem negatiua coarctata neque cõ-
ſtabat, vndè potuerunt eſſe adhibitæ, ſed
ſtante longi temporis tractu peremptæ,
iuxtà ea quæ habentur *in Arianen. diſc.*
19.; Tùm etiam quia inuentarium jam
præuia formali diſcuſſione cum alijs in-
tereſſatis, à notabili tempore canonizatũ
2 fuerat, tanquàm validum per ſententiã
Rotalem latam præuia *deciſione coram*
Caualer. inter eius impreſſ. deciſ. 508.;
Nil obſtante, quod lata non eſſet cum
ipſis actoribus, ſed cum alijs, quoniam
videbatur ſententia ſuper ſtatu, quæ la-
ta cum legitimis contradictoribus, facit
ius quoad omnes *ad text. in l. ingenuum*
ff. de ſtatu hominum cum ibi notatis, *Greg.*
deciſ. 486. *num* 9 *Buratt. deciſ.* 780. *nu.* 4.,
Adden. ad eum deciſ 358.; Et de ſtatu hæ-
3 reditatis, qui legitimè, & non colluſiuè ſit
firmatus corã vno legitimo defenſore, vt
faciat ius quoad omnes habetur *in Romana*
na fideicommiſſi de Candidis prima Decem-
bris. 1651. *coram Vereſpio deciſ.* 202. *par.*
11. *rec.* vbi concordantes.

Quod in praxi quotidianum habemus
ſuper redditione rationum facta per hæ-
redem beneficiatum cum aliquibus cre-
4 ditoribus, quoniam vbi colluſionis pro-
babilis ſuſpicio non adſit, facit ſtatum
quoad omnes; Et quidem durum, ac ir-
rationabile videretur, vt poſtquam hæ-
res curauit cum aliquibus intereſſatis, &
legitimis contradictoribus dictum in-
uentarium canonizari per ſententiam
tranſactam in iudicatum, poſt longum
annorum decurſum, cogi debeat cum al-
tero comparente, nouum iudicium ex
integro deſuper ſubſtinere, dummodò
tamen fraudis, & colluſionis probabiles
coniecturæ non concurrant; Vndè me-
ritò ſuper hoc motiuo, Iudices nullum
conſtituebant fundamentum.

Difficultas autem erat in neglecta
cautione; Atquè ſuper hoc, licèt more
Aduocati ſcribendo ad cauſam, deduce-
rem ſola fundamenta hæredem excuſan-
5 tia; Nihilominùs in dicto congreſſu, atq;
in diſcurſu eius occàſione edito ad veri-
tatẽ, pro dicta prudẽtiali determinatio-
ne; Dicebam quod iſta videtur quæſtio
potiùs facti, quàm iuris, ex facti particu-
laribus circumſtantijs decidenda, cum
iuris theorica hincindè per vtramque
partem deducta, generalitèr, & abſtractè
videatur plana; Siquidem hæredi a'li-
ſtat

ſtit regula deducta ex clara diſpoſitione
text.in l. finali §. *& ſi præfatã Cod. de iur.
deliber.*, vt hæres beneficiatus ſoluens pri-
mo venienti ſit tutus, nequè ad aliud te-
neatur, vt firmant ibidem communirèr
Scribentes, de quibus plenè ex modernis
*Gannauèr.deciſ.*8., vbi ex profeſſo hære-
dem excuſare curat.

E conuerſo autem pro creditoribus
contrà hæredem malè poſterioribus li-
berè ſoluentem, vt ad reiteratã ſolutio-
nem cogẽdus veniat per anteriores, quo-
ties ſciat, vel ſuſpicari poſſit quod hære-
ditas eſſet minus idonea, atq; adeſſe poſ-
ſint anteriores, eſt communis cõcluſio ex
diſpoſitione, vel ratione textus *in l. dolo
malo ff. ad falcid.*, firmata *per gloſ. in eo-
dem* §. *& ſi præfatã* verb. *& ſatiſfaciant*,
vbi *Bart. num.* 1. *Caſtrenſ. num.* 4. *Angel.*,
Salicet., *Iaſ.*, & alij de quibus *apud Gra-
tian. diſcept.* 532. *num* 6. *Theſaur. iun. lib.*
2. *quæſt. forenſ. cap.* 16. *num.* 17. *de Marin.
lib.* 2. *variar. cap.* 105. *num.* 9. *Salgad. in
labyrint. par.* 3. *cap.* 8. *numer.* 26. *Rot. apud
Seraph. deciſ.* 1311. *numer.* 3., *deciſ.* 202.
in fine poſt Zacch. de oblig. deciſ. 211.
par. 10. *rec.*, & in alijs ſæpius, vt aduer-
titur etiam *ſub titulo de eredito diſc.* 36.
& 53.

Et ſic eſt quæſtio facti, & applicatio-
nis, àn ſcilicèt, & quandò hæres dicatur
6 in mala fide, vtporè cõſcius quod adſint,
vel adeſſe poſſint creditores anteriores,
vel informatus de malo ſtatu hęreditatis,
itaùt dicatur eſſe in dolo præſumpto,
quodquè cum mala fide gratificari vo-
luerit creditoribus poſterioribus, et cũ
quo præſuppoſito ſcientiæ, & gratifica-
tionis mala fide factæ, itaùt intret,
diſpoſitio, vel ratio textus *in dicta l. dolo
malo* procedunt DD., de quibus ſuprà, &
cæteri *apud Balthaſſar. de Tomaſio in
tract. de inuentar.* 13. *cap.* 9. *num.* 123.

Ad hunc autem effectũ; Scribens pro
hærede, dicebam requiri ſcientiam ve-
ram, & poſitiuam, ſtante quod agebatur
de graui præiudicio, pro quo incurren-
do receptũ eſt, requiri ſcientiam veram,
& non ſufficere pręſumptam ex deductis
per Adden. ad Gregor. deciſ. 127. *& Adden.
ad deciſ.* 542. *num.* 90. *cum ſequen. par.* 4.
rec. tom. 3.; Cum .n. agatur de beneficio
quod expreſsè, ac nominatim per dictum
ius nouiſſimũ conceſſum eſt, nõ de facili
hæres illo priuandus eſt, ſed potiùs im-
putandum videtur ipſis creditoribus an-
terioribus, cur citati in confectione in-
uentarij, comparere, atq; eorum ſatisfa-
ctionem petere neglexerint, *vt ex Saly-
cet., Monticul. Phanuc.*, & alijs plenè habe-
tur *apud Gannauer. dicta deciſ.* 8.; Idquè
potiſſimè recipiendum dicebam, vbi ali-
quod notabile temporis interuallum in-
terceſſit, itaùt longæuum inueriſimile ſi-
lentium, iuſtam cauſam hæredi præbue-
rit credendi, quod creditores non
comparentes, eſſent ſatisfacti, vndè
propterea poſterioribus cum bona fide
ſoluerit.

Ad quod comprobandum adducebam
latè firmata *per Salgad. in labyrint. par.* 1.
7 *cap.* 8. *n.* 6. *cum ſequen.*, *& Amat. var. reſol.
cap* 11. *n.* 1., de creditore citato, & negli-
gente cõparere, vt anterioritatis fauores,
ac priuilegia amittat, ex ratione, ſeù diſ-
poſitione textus *in l. ſi eo tempore Cod. de
remiſſ. pignor.*, & videtur admitti *per Ro-
tam apud Seraph deciſ.* 994. *n.* 2. *cum ſeq.*,
& habetur *ſub tit. de credito diſc.* 29.

Atquè in proximis terminis noſtris
rectè ſentire videtur *Theſ iun. dicta qu.*
16. *lib.* 2. *num.* 18., dum dicit, quod ſi hæ-
8 res poſteriori ſoluit, anteriore præſen-
te, & non contradicente, tutus redditur,
dum ex diſpoſitione textus *in dicta l. ſi
eo tempore*, contumacia habet vim præ-
ſentiæ, quam lex in odium contumacis
fingit.

Fortiùs verò in hac facti ſpecie, in
qua hæres formato concurſu ſuper hæ-
reditate, citari fecit ſub comminata pœ-
na amiſſionis crediti, omnes creditores
ad docendum, & iuſtificandum eorum
credita, & gradum, vndè magis de plano
intrare videbatur diſpoſitio dicti textus
in l. ſi eo tempore latè exornata *per Sal-
gad. loco cit.*

His tamen non obſtantibus, nimium
dubitabam de iuribus rei conuenti;
Tùm ob communem vſum non ſoluendi,
creditoribus hæreditarijs pecuniam li-
9 beram, etiam, vbi de eo tempore hære-
ditas idonea reputaretur, ob incertitu-
dinem æris alieni, ſeù alterius vinculi,
quod detegi poteſt, & de quo vſu teſtan-
tur *Valaſc. conſult.* 52. *n.* 38. *in fine Frãch.
deciſ.* 272. *n.* 9., & habetur *d. tit. de credito
diſc.* 59., vnde propterea ſemper hæres
dicitur in culpa, omittendo id, quod ex
communi vſu per omnes fieri ſolet; Po-

tiſſimè vbi probabilis ſuſpicio concur-
reret,quod hæreditas eſſet non idonea,
vel ſaltèm inuoluta, vt in caſu ſuſpicio-
nis habetur *in dicta dec. 211. par. 10. rec.*;
Tùm certiùs in hac facti ſpecie, dum ad
inſtantiam eiuſdemmet hæredis, forma-
tus erat concurſus, per quem, ipſamet hę-
reditatem ſuſpectam, minuſquè idoneam
declarauit; Quemadmodum igitur in
caſu concurſus, per quem bona debito-
ris viuentis, ſub manu, ac adminiſtratio-
ne Iudicis poſita ſunt, non licet ipſi de-
bitori, minuſquè adminiſtratori liberè
ſoluere primo venienti, adeoùt ſi admi-
niſtrator liberè conſueta cautione ne-
glecta, ſoluat, teneatur de ſuo, vt *dicto
diſc. 36. de credito* (licèt in eo caſu malè
practicatum), ità dicendum videtur in
hærede, qui in propoſito dicitur admi-
niſtrator legalis, atquè inter adminiſtra-
10 tores computatur ex deductis *per Sal-
gad. par. 3. cap. 7. num. 20. cum ſequen.*, *&
dicto diſc. 36. & 59. de credito*, ac alibi ſæ-
pius; Ità etiam ſuadente clara ratione,
nè aliàs in libito hæredum poſitum ſit,
colludendo cum creditoribus poſterio-
ribus, ius tollere anterioribus abſenti-
bus, vel qui ratione ætatis, aut ignoran-
tiæ, vel alterius impedimenti, ius ſuum
proſequi non poſſunt.

Et licèt eiſdem creditoribus anterio-
ribus ex diſpoſitione textus *in dicta l. fi-
nali §. & ſi præfatam*, detur actio contrà
poſteriores, quamuis eis abſquè aliqua
11 cautione, vel obligatione de reſtituen-
do ſolutum ſit, itaùt poſterioribus ſuff. a-
gari non poſſit illa bonæ fidei conſum-
ptio, quæ ex recepta æquitate deducta
à libertate commercij, ſuffragatur credi-
toribus ſatisfactis per principalem debi-
torem in ſtatu, quo liberam bonorum ad-
miniſtrationem habebat, quaſiquod pa-
trimonium vacans, ac exiſtens ſub admi-
niſtratione hæredis beneficiati, quodam-
modò aſſimilatum videatur patrimonio
decocto, ſeù aliàs ſub concurſu, ac Iudi-
cis adminiſtratione poſito, ex ijs, quæ
habentur deducta *ſub tit. de Regalibus* ad
materiam locorum montium *diſc. 29. &
dicto diſc. 36. & 59. dicto tit. de credito*,
Nihilominùs vel huiuſmodi actio inanis
remanere ſolet ob inſufficientiam eorũ,
quibus ſolutum eſt; Vel maximum eſt
creditorum anteriorum incommodum,
repetendi in iudicio ordinario, & cum
requiſitis ſubſidij, id quod aliàs promptè,
& executiuè in caſu cautionis repetere
poſſent; Potiſſimè verò quia, vbi forma-
tus eſt cõcurſus, tunc ex reformationibus
Pij IV. & Pauli V., creditores dictam
cautionem controuertere non poſſunt,
vtpotè ibi demandatam; Et in qua refor-
matione cautum quoquè eſt, vt ad effe-
ctum, quod dicatur inductus concurſus,
ſufficiat inſtantia triũ creditorum; Ideo-
què licèt ex quadam non ſcripta æquita-
te, attentaquè veritate naturali, eſſet ma-
gnus rigor in matrona in hoc à mini-
ſtris decepta; Attamen de ſtricto iure,
ob dictam circumſtantiam iam effor-
mati concurſus ei benè cogniti, reſolu-
tiones iuſtæ viſæ ſunt, ideoquè concor-
diam conſului.

PARMEN.

HÆREDITATIS

PRO

CATHARINA SPANA

CVM

CREDITORIBVS EIVS FRATRIS.

Reſponſum ad cauſam.

De continuatione poſſeſſionis bono-
rum defuncti in hæredem ex Sta-
tuto, àn, & quandò intret; Et
præſertim, àn huiuſmodi Statuta
ſuffragentur fœminis à ſucceſſio-
ne excluſis ſub certa conditione
dotis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 De Statuto Parmen. circa ſucceſſionem.
3 Poſſeſſio bonorum non tranſit in hæredem, cui competit interdictum adipiſcendæ.
4 Etiam in iuribus incorporalibus.
5 Quid in feudis.
6 Quod ſecùs in bonis hæreditarijs, & quãdo ex poſſeſſione vnius rei inferatur ad aliam.
7 Fallit accedente Statuto continuatiuo per quod competit manutentio.
8 De Statuto Vrbis.
9 De iure Regni Siciliæ.
10 Procedit etiam in Inſula Meleuitana, & de ratione.
11 Quanam quæſtiones cadant accedente hoc ſtatuto.
12 Non operatur hoc Statutum vbi poſſeſſio naturalis eſt interuerſa, & ab alio occupata.
13 Declaratur quando id procedat, vt ſcilicèt ſit interuerſa per veritatem, non per fictionem.
14 Non procedit vbi Statutum habet decretum annullatiuum.
15 De Statuto Foroliuij.
16 De ratione concluſionis, de qua num. 14.
17 De eadem materia de qua nu. 2. & quando quis dicatur hæres.
18 De alijs ad materiam huiuſmodi Statuti continuatiui remiſſiuè.

DISC. XXVI.

1 Defuncto ab inteſtato Ioãne Baptiſta Spano, ſuperſtitibus Cæſare maſculo, & quinque filiabus, ex quibus quattuor vitam monaſticam elegerant, vltima verò Catharina in pupillari, vel minori ætate puella, in Monaſterio educationis gratia exiſtente; Cum eius curator, ad formam Statuti Parmen. interpellaſſet pro dote Cæſarem fratrem, replicantem nõ poſſe aſſignare, nec offerre petitam dotem, dum ea bona, quæ in paterna hæreditate remanſerant, eo medio tempore inter mortem patris, ac interpellationem, iam diſtraxerat; Hinc proindè idem curator obtinuit à Iudice ad formam Statuti, ſeù decreti continuantis poſſeſſionem defuncti in hæredem, ſibi decerni manutentionem in poſſeſſione ſuæ portionis hæreditariæ in bonis, quæ licèt per Cæſarem fratrẽ diſtracta, adhùc tamen per ipſum de facto poſſidebantur ob reſeruationem fructuum ad certum tempus; Dictę autem manutentionis exequutioni ſe opporẽte emptore, allegãte non eſſe locum dicto Statuto, vel decreto continuatiuo cõtra tertium, ac etiam actrici offerente dotem ad formam Statuti; Hinc ex parte dictæ Catharinæ requiſitus fui ad ſcribendum in cauſa pendente in eadem Ciuitate Parmen.

Duas igitur conſtituebam inſpectiones, Vnam in bono iure, àn ſcilicèt dictus emptor admittendus eſſet ad offerendam dotem, ac ſatisfaciendum Statuto pro fœmin ę excluſione à paterna ſucceſſione; Et alteram ordinis ſuper dicti ſummarijſſimi poſſeſſorij competentia.

De primo puncto concernente merita negotij principalis, agitur *in hac eadem cauſa ſub tit. de ſucceſſionibus ab inteſtato diſc. 21.*, tanquam in ſua ſede; Qua-
2 tenùs verò pertinet ad ſecundum punctum ordinis, dicebam, vt attenta diſpoſitione iuris communis, certa eſſet huius remedij incompetentia, quoniam receptum eſt, quod poſſeſſio, cum ſit quid facti, non tranſit in hæredem ipſo iure, ſed exigit actualem appræhenſionem, ſine qua hæres dici non poteſt poſſeſſor, neque interdictum retinendæ ſibi competit, ſed ſolùm alterum adipiſcendæ ex remedio quorum bonorum, ſi
3 eſt inteſtatus, vel ex altero textus *in l. fin. Cod. de edict. Diu. Adr. tollend*, ſi eſt teſtamentarius *Menoch. de retin. remed. 3 n. 57. Rot. deciſ. 392. n. 2. par. 2. rec.* cum alijs *apud Poſt. de manut. obſ. 55. n. 23. & ſeq.*

Idquè verùm, quamuis ageretur de iuribus incorporalibus in hæreditate re-
4 manſis, quoniam adhùc in iſtis neceſſarius eſt ille actus, per quem quaſi poſſeſſio in eis quæritur ex deductis *per Poſt. dict. obſ. 55. num. 32. & ſeq.*

Atq; ſi actualem poſſeſſionem aliquorum bonorum ſit adeptus, non exindè tamen illa ſuffragatur quoad reliqua ex plenè collectis *per Poſt. de manut. obſ. 73. num. 59. & ſeq.*, quoniam licèt hæredi as

fit

5 ſit vniuerſitas, atquè in ijs, quæ vniuerſi-
tatem conſtituunt, poſſeſſio rei principa-
lis operatiua ſit pro omnibus acceſſo-
rijs, vel membris, vt habemus in benefi-
cijs eccleſiaſticis, ac etiam in feudis ex
deductis *per Peregr. de fideicom. art.* 48.
*num.*76. *&* 79. *Grat. diſcept.*425. *nu.*18.
& 19. *Cyriac. contr.*300. *num.*40. cum alijs
plenè cumulatis *per Poſt. dict. obſer.* 73.
*num.*109. *& ſeq.*; Attamen in bonis hæ-
reditarijs id non procedit, quoniam vni-
uerſitas conſiſtit in ipſo iure, vel corpo-
re hæreditatis in abſtracto, ſingula verò
bona ſunt membra diſtincta, æquè prin-
6 cipaliter concurrentia ad iſtud corpus
efformandum, præterquam ſi agatur de
illis bonis, quæ ſint membra, vel acceſſo-
ria alicuius prædij ſeù membri hæredi-
tarij., cum tunc in illa ſpecie intret eadẽ
propoſitio, vt in feudis habemus, quod
ex poſſeſſione capitis inferatur ad mem-
bra, ſiuè ex poſſeſſione rei principalis
inferatur ad connexa, vel acceſſoria *Pe-
regr. de fideicom. art.* 48. *numer.* 74. *Caual.
deciſ.*629. *num.* 10. *&* 641. *num.* 9. *&* 10.
cum alijs *per Poſt. dicta obſer.* 73. *nu* 77.
& ſequen.

Verùm è conuerſo, receptum pariter
eſt, quod quando in loco viget Statutũ
de continuanda poſſeſſione defuncti in
hæredem, tunc legis miniſterium in hoc
7 propoſito operetur idem, ac factum ho-
minis, et conſequenter quod hæc ficta
poſſeſſio, quam alij ciuiliſſimam dicunt,
per Statutum translata in hæredem, vim,
ac operationem habeat poſſeſſionis veræ
ad effectum huius remedij retinendæ,
ſeù manutentionis ex ijs, quæ cæteris re-
latis habentur *apud Grat. diſcept.* 732. *Re-
denaſc. conſ.* 4 *num.* 30. *& conſ.* 66. *num.* 6.,
Amat. reſol. 39. *num* 53. *& ſeqq. Poſt. de
manut. obſer.* 55. *nu.* 54., & in his terminis,
vel ſatis proximis plenè *Camerat. conſ.* 5.
lib. 1. *num.* 10. *&* 11., vbi ex deductis ad
materiã *per Amatum, & Poſtium* vbi ſupra,
pro eo nimiũ copioſo, ac elaborato ſtylo,
plura ad huiuſmodi Statutorum materiã
deducuntur, eamdemquè huius remedij
competentiam firmauit *Rota apud Mar-
tin. Andr. deciſ.* 36. *num.* 1. paſſim recepta,
adeoùt in Curia, poſito quod Statutum
intret, itaùt non obſtet aliqua eius limi-
tatio, de plano id ſupponatur, vt patet
ex *deciſione* 1. *Otthoboni*, vbi de conſimili
Statuto Vrbis, (quod tamen reſtrictum
8 eſt ad ſolos hæredes ſuos, ideoquè non
ſuffragatur illis, qui ſuorum nomine non
veniant), & *coram eodem Otthob. deciſione*
195., vbi de lege Regni Siciliæ vltrà
9 Pharum, de qua plenè *Amat. & Camerat.
vbi ſupra*, occaſione agendi de Inſula
Meleuitana, quæ tanquam membrum
dicti Regni conceſſum in feudũ M. Ma-
10 giſtro Hieroſolymitanæ Religionis, il-
lius legibus viuit ex deductis *ſub tit. de
iuriſdict. diſc.* 69.

Vndè proptereà quæſtiones, quæ in
propoſito cadunt, reſpicere ſolent potiùs
11 applicationem huius Statuti ad caſum,
& àn illud intret, necnè, dũ poſita regula
affirmatiua, adeoùt aliqua limitatio non
obſtet, de plano intrat dicti remedij cõ-
petentia.

Duplex autem in hac facti ſpecie ca-
debat difficultas, àn hoc Statutum, ſeù
decretum Ducale ſuffragaretur, necnè;
Primò nempè ob interuerſam natura-
lem poſſeſſionem à tertio, qualis erat em-
ptor, cauſam habens à cohærede ex cauſa
alienationis vt ſupra; Et ſecundò àn
iſta mulier dici poſſet hæres, cui Statu-
tum ſuffragaretur, ſtante altero Statuto
excluſiuo fęminarum ab inteſtata paren-
tum ſucceſſione propter maſculos, quos
obligat ſolùm ad dotandum fœminas.

Circa primam; Agnoſcebam quod re-
gula erat contra ipſam mulierem, vt ſci-
licèt hæc ficta, ſeù ciuiliſſima poſſeſſio
operatiua ſit in bonis adhùc vacantibus
12 non autem vbi ea interuerſa eſſet per
poſſeſſionem naturalem de facto ab alio
appræhenſam, quoniam fictio veritatem
ſuperare non poteſt, ex ijs, quæ cæteris
relatis plenè habentur *apud Poſt. dicta
obſer.* 55. *nu.* 81. cum alijs *ſub tit. de feud.
diſc.* 44.

Dicebam tamen hanc difficultatem
dupliciter remoueri; Primò nempè quod
dicta propoſitio procedit, vbi verè ob-
ſtet ipſa veritas naturalis, quæ ſtatuta-
riæ fictioni præualere debet, quia nem-
13 pè naturaliter, ac de facto poſſeſſio eſſet
penès tertium; Secùs autem in præſen-
ti, quod ipſa detentatio naturalis, & de
facto, adhùc erat penès dictum Cæſarem
fratrem, ob reſeruationem fructuum ad
certum tempus; Quamuis enim vendi-
tionis inſtrumentum contineret clau-
ſulam conſtituti, quæ iuris miniſterio
transferre dicitur poſſeſſionem tàm ci-

uilem,

uilem, quàm naturalem, etiam ad effectum huius remedij manutentionis, vt habemus in Curia receptum, & quotidianum; Eumdemquè effectum operetur ipſa reſeruatio vſuſfructus, vt habetur præſertim *ſub titulo de donat.* & alibi; Attamen totum id prouenit ex fictione legis, et conſequenter ceſſat concurſus fictionis cum veritate, ſed eſt concurſus inter duas fictiones, inter quas prima præualere debet, vt in ſpecie latè probat *Honded.conſ.*18. *lib.*2. quem refert,& ſequitur *Poſt.dicta obſer.* 55.*num.*62.

Et ſecundò, vt non procedat quando Statutum explicitè, vel etiam implicitè, ac virtualitèr, nullam, ac infectam
14 declaret poſſeſſionem interim ab alio appræhenſam, vt pleraquè Statuta diſponunt, & præſertim ego pluries practicaui in Statuto Foroliuienſi, cuius
15 in hoc propoſito habetur mentio *in Foroliuien. ſub tit. de ſucceſſ. diſcur.* 24. cum ſimilibus, tunc etenim ob decretum annullatiuum, poſſeſſio habetur pro vacua, illaquè reſoluitur in ſimplicem detentationem, ſiuè vt dicitur poſſeſſio tradita ſub conditione, dummodò non adſit alter hæres, qua conditione purificata actus reſoluitur ab initio cum
16 retrotractione, iuxtà conditionalium naturam, vt latè *apud Amat. dicta reſol.* 39. *num.*29., & latiùs *per Camerat. dicto conſ.*5. *num.*11. *& ſeqq. & num.*14., *& conſ.*7. *per tot.*, vbi in terminis fortioribus fœminæ, quæ de tempore apertæ ſucceſſionis erat monialis profeſſa, et conſequenter poſita validitate profeſſionis, erat ſine dubio excluſa, adeoùt in alterum hæredem poſſeſſio cum iuſta credulitate, & bona fide translata eſſet; Poſtmodùm autem ob detectam profeſſionis nullitatem, illa tanquam ſæcularis declarata fuit hæres ob regulam, quod qui declarat,non diſponit,nequè aliquid de nouo facit, ſed quod iam ineſt, ac nobis pro noſtra imbecillitate obſcurum erat, aperit, ideoquè intrat retrotractio ad ſuum initium iuxtà optimum, ac pluries inſinuatum exemplum traditum per textum *in l.adeo ff.de acquir. rer. domin.* in excutiente grana à ſpicis.

De alio verò puncto, ſeù obiecto, quod iſta mulier tanquam excluſa per maſculum, dici non deberet hæres, cui
17 Statutum ſuffragetur, habetur *in hac eadem cauſa dicto tit. de ſucceſſ. diſc.* 21., vbi firmatur quod huiuſmodi Statuta, quæ non ſimpliciter excludunt, ſed ſub certa conditione intra certum tempus adimplenda, qua non adimpleta ſucceſſionem decernunt, dici non poſſunt verè, ac ſimpliciter excluſiua, ſed ſub certa conditione, qua non impleta, fœmina remanet hæres ab initio in eius virili, ex ibi deductis. Incertum autem eſt quid in cauſa ſequutum ſit, neq; deſuper maturum iudicij pro veritate efformare potui, cum non viderim iura alterius Partis,quibus non viſis,& abſquè formalis diſputationis trutina,vix dictum iudicium efformari poteſt.

De conſimili autem Statuto Placentino habetur mentio *ſub titulo de feudis diſcur.* 44. occaſione agendi, àn huiuſ-
18 modi Statuta ſuffragentur exteris, vel compræhendant clericos actiuè, & paſſiuè; Frequentiores autem quæſtiones cadere ſolent ſuper qualitate bonorum, quoties ea prætenduntur fideicommiſſaria, non autem libera, & hæreditaria, de quo *apud Otthob. dicta deciſione* 1. *à num.*11., *& deciſione* 195. *num.*7.*&* 8.; Et ſuper alijs ad hanc materiam multa colligunt *Amat. dicta reſolut.* 39. *Poſt. dicta obſeru.* 55.. multaquè in idem deducit *Camerat.dicta reſp.* 5. *lib.*1.,quamuis præter cauſæ neceſſitatem pro exterorum Conſulentium frequentiori ſtylo à Curia tamen Romana abhorrito, incidenter deducendi quidquid in ea materia habeatur.

ROMANA
EVICTIONIS
PRO
SOCIETATE BEATÆ MARIÆ DE HORTO
CVM
MONASTERIO MONIALIVM N.

Caſus diſputatus coram A. C.

De euictione, quæ præſtanda eſt inter cohæredes, bona hæreditaria diuidentes, vel alio cõtributo ad æqualitatem ſeruandam; Et de geſtis per hæredem putatiuum, àn, & quando præiudicent hæredi vero.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Inter hæredes diuidentes præſtanda eſt euictio.*
3 *Hæres qui exigit portionem ſuam non tenetur communicare.*
4 *Quando ſecus.*
5 *Quando non præſtetur euictio, de quã num. 2.*
6 *Veritas non ſimulatio attenditur.*
7 *Quomodo conſtet, quod hæreditatis nomine acquiſitio facta ſit.*
8 *Hæres putatiuus, ad quid teneatur &c.*

DISC. XXVII.

1 CVM Peccius, vnicam habens filiam in Monaſterio iam profeſſam, iſta in re particulari, vel certa ſumma inſtituta, hæredem vniuerſalem ſcripſerit Societatem Sanctæ Mariæ de Horto, atquè inter effectus hæreditarios adeſſet quoddam nomen debitoris ſuſpectum, & difficilis exactionis, expediens iudicarunt eiuſdẽ Societatis adminiſtratores, dictum creditum conuertere in annuum cenſum cum eodem debitore, ſed quia obſtabat Conſtitutio Pij V. ſuper forma creandi cenſus, idcircò pro iſtius implemẽto, ille creatus fuit ad fauorem cuiuſdam ex adminiſtratoribus, ſeù Guardianis, fingendo (iuxta frequentiorem praxim) formalitatem pecuniæ numeratæ vnico contextu ſolutæ dictæ ſocietati in ſatisfactionem debiti; Dictus autem adminiſtrator bonam fidem ſtatim recognouit cum ſolita declaratione, quod ipſe in dicto actu nudum nomen habuiſſet, quodquè cenſus, vtpotè creatus de bonis Societatis, ad ipſam ſpectaret, ideoquè idem cenſus deſcriptus fuit inter effectus hæreditarios in libro particulari, quem Societas pro iſta hæreditate tenebat ab alio eius libro ordinario diſtinctum; Hiſquè peractis, cum dicta Monialis, ſeù Monaſterium, acquieſcere nollet paternæ diſpoſitioni, ſed peteret legitimam de iure debitam, ad iſtius participationem concorditer admiſſio ſequuta fuit, deindequè deuentum ad diuiſionem, in qua iſte cenſus obtigit in portionem Societatis hæredis vniuerſalis; Cumquè fundo cenſito ab anterioribus hypothecis euicto, atquè debitore detecto minus idoneo, cenſus inutilis remaneret, hinc Societas contra Monaſterium iudicium inſtituit ſuper euictione, ſeù contributo, quo mediante eadem diuiſio ad æqualitatem reduceretur, introductaquè cauſa coram A. C.

Scribentes pro Monaſterio reo conuento, nõ negabant regulam in iure certam, & incontrouertibilem, quod inter cohæredes hæreditatem diuidentes, de
2 iure præſtanda eſt euictio, quamuis nulla deſuper conuentio inita ſit, vbi iſta nõ ſit in contrarium ad textũ *in l. ſi fratres Cod. com. vtr. iud.* cum concord. *per Mangil. de euict. quæſt.* 114. *n.* 1. *Rot. in Romana diuiſionis* 28. *Nouembris* 1653. *coram Beuilaqua*; Multò verò magis vbi, vt in præſenti, eius expreſſa conuentio adſit.

Sola etenim dubitandi ratio circa euictionem, vel contributum inter cohæredes cadit, quando vnus eorum eſt altero
3 diligentior, eius partem à communi debitori exigendo, quod ſi interim debitor fiat non ſoluendo, vel alter caſus in altera portione inexacta contingat, negligens cohæres eius negligentiæ id imputare debet, nequè contributi actionem aduerſùs diligentem habebit iuxtà diſpoſi-

poſitionem *textus in l. fin. Cod. depoſit.*; Quoties tamen quilibet eorum pro diuiſo propriam portionem poſſideat, ac adminiſtret; Secùs autem quando eis pro communi poſſidentibus, quilibet ex eo 4 promiſcuo maodato, quod inter ſocios adeſſe dicitur, adminiſtrat totnm, quoniam ſi vnus partem debiti à communi debitore exigit, cauſam communem exegiſſe dicitur *gloſ. in dicta l. fin. Cod. depoſ. cum concord. per Menoch. conſ. 46.*

Siuè altera dubitandi ratio cadit, potiùs facti, quàm iuris, inſinuata *ſub tit. de fideicommiſſ.* & alibi occaſione quæſtionis, àn per dinïſionem, fideicommiſſum, vel ius emphyteoticum remiſſum cenſea5tur, quia nempè in hæreditate extantibus boois partim liberis, & partim fideicommiſſarijs, vel feudalibus, ſeù emphyteoticis, in portionem vnius obneniant libera, in illam verò alterius ſerua, & euictioni ſubiecta, vt ſcilicèt iſta præſtanda ſit, quando diuiſio fuit æqualis, adeoùt bona ſerua æqualiter æſtimata fuerint, ac libera, vndè propterea magna inæqualitas aliàs reſultaret; Secùs autem vbi in æſtimatione habita eſt ratio vinculi, ſeù periculi, iuxtà illam æſtimationem, de qua in propoſito locorum montium, aliorumquè bonorum vinculatorum habetur *ſub tit. de Regalib. diſc. 30. cum duobus ſeqq.*, quoniam tunc dicitur euictio de natura rei, quæ prȩſtaoda non eſt, dum ille, qui ratione vinculi maiorē bonorum quantitatem de facto habuit, aleam ità emiſſe dicitur.

Dicebant tamen, quod attenta ſerie inſtrumenti, ceoſus initus erat ad fauorem priuatæ perſonæ, mediante pecunia numerata, quæ in diſſolutionem debiti ſoluta fuerat, ideoquè illud exegerat, quodquè ſi poſtea ab emptore cenſus iſtū acquirere voluit, id egit proprio, non autem hæreditario nomine.

Verùm ſcribens pro Societate (etiam cum ſenſu veritatis) dicebam iuſtitiam huic aſſiſtere nō obſtante dicto obiecto, quoniam ex facti circumſtantijs de di6cta veritate conſtabat, quodquè totum ſimulatè ad commodum, & incommodū Societatis hæreditario nomine geſtum erat ad textum *in l. 1. & 2. Cod ſi quis alteri, vel ſibi* cum cōcordantibus *apud Buratt. deciſ. 317. & 733. deciſ. 153. p. 7. rec.* & paſſim.

Sed quando etiam ità res ſe haberet, vt io inſtrumeoto narrabatur, adeoùt geſta inter Societatem, & præfatum eius 7 adminiſtratorem, ad cuius commodum cenſus creatus erat, importarent nouam dicti cenſus acquiſitionem cum ea pecunia, quæ per debitorem ipſi Societati tāquam hæredi ſoluta erat; Adhùc tamen idem reſultaret effectus, dum nil prohibebat hæredi, quin pecuniam ità exactam in hunc cenſum ad cōmodnm hæreditatis inueſtiret, dum de iſta voluntate dubitaodum non erat ex facti circumſtantijs, & præſertim ex dicta deſcriptione in libro particulari hæreditario contradiſtincto à libro proprio ipſius Societatis.

Replicabant Scribētes pro Monaſterio, quod cū iſte cēſus eſſet parū idoneus hinc proindè ipſi Societati, cohȩredi imputari deberet, cur illū emerit, non benè indagādo debitoris idoneitatem; Verùm vltrà reſponſionem facti vt ſuprà, facilis quoquè erat reſponſio iuris, quod ſcilicèt 8 de eo tēpore Societas totam hæreditatē poſſidebat, ideoq; intrat diſpoſitio text. *in l. ſed & ſi lege §. cōſuluit ff. de petit. hæredit.*, vbi *gloſ. Angel. Caſtr.* & alij de quibus habetur etiam *ſub tit. de Regal. diſcur. 1.*, quod ſcilicèt hæres bonæ fidei putatiuus de admioiſtratis, quamuis malè, imò cōſumptis, ac diſſipatis non tenetur cohæredi rationes reddere, quinimò neque in propriam portionem imputare, quoniā data bona fide, credidit booa propria adminiſtrare, & conſumere, aliàs non conſumpturus, ideoquè ad aliud teneri non debet; Incertum autem eſt quid ſequutum ſit.

MACERATEN.

CENSVVM

PRO

CLAVDIO & THEODORO DE CICCOLINIS

CVM

ROSINIS & alijs.

Caſus diſputatus coram Theſaurario.

De imaginaria ſolutione, ſ:ù appropriatione bonorũ defuncti, quam ſibi ipſi faciat hæres, expreſsè, vel prçſumptiuè pro eius credito, quod habeat contrà defunctum; An, & quando, & ad quos effectus intret.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2. *Non debent aſſumi articuli iuris, vbi factum aſſiſtat.*
3 *Quod in materia procedendum ſit cum diſtinctione caſuum.*
4 *De illa imaginaria ſolutione, quæ reſultat iuris miniſterio, quando creditor ſuccedit debitori.*
5 *De differentia creditoris ſuccedentis debitori, vel è contrà debitoris ſuccedentis creditori.*
6 *Inuentarium præſeruat à confuſione actionum.*
7 *Quid requiratur vt hæres, qui ſit creditor hæreditatis, poſſit ſibi aliqua bona particularia appropriare.*
8 *In mandato dato ad contrahendum non venit perſona ipſius mandatarij, niſi dicatur.*
9 *Tutor, vel alter adminiſtrator, quando poſſit emere bona pupilli, vel alia contrahere.*
10 *An in appropriatione etiam iudiciali requiratur æſtimatio decretum Iudicis, & citatio intereſſatorum.*
11 *De eodem circa æſtimationem, & ſubbaſtationem.*
12 *De præſumpta appropriatione, vel imaginaria ſolutione etiam ſine requiſitis, de quibus num. 10. ad effectum fructuum.*
13 *De argumentis fauore hæredis.*
14 *Contrarium, & quod debeat procedi cum diſtinctione caſuum, & de eiſdem, &c.*
15 *De ratione, ob quam hæres pro rata ſui crediti obtineat fructus.*
16 *Quod ſit præſumptio, quæ ceſſat ex contraria probatione.*
17 *Reſpondetur argumentis, de quibus numer. 13.*
18 *Quod in hac facti ſpecie non intret præſumptio, de qua num. 12.*
19 *An ſine requiſitis, de quibus num. 10. intret appropriatio ad effectum dominij in antiquis.*
20 *Vt dicta præſumptio ſuffragetur etiam ad effectum dominij fauore tertij, cui facta eſt alienatio.*
21 *De diſtinctione inter credita ante, & poſt aditam hæreditatem.*

DISC. XXVIII.

CLaudius ſenior de Ciccolinis, in Curia Prælatus, cõtemplatione certi ma-
1 trimonij per Antonium ex fratre nepotem cõtrahendi, de anno 1660. donationem ei fecit nonnullorum bonorum, ac effectuum, quæ aſſeruit, & manutenere promiſit valoris ſcutorum 30.m., ſibi reſeruata diſpoſitione, facienda cum eodem Antonio, ac filijs ex eo matrimonio procreandis; De anno verò 1611., morti proximus, teſtamentum condidit, in quo inſtituto hęrede eodem Antonio, perpetuum fideicommiſſum ordinauit cum ordine primogenituræ, in quo dicta bona donata quoquè compræhenſa eſſe voluit, ſtrictiſſimè prohibendo nè dicta primogenitura, aliæquè eius diſpoſitiones impugnari poſſent, adimendo aliàs quoddam prælegatum remiſſionis annuæ prçſtationis ſcutorum 60. ſibi debitæ in vim præcedentis donationis, grauando eumdem, ac ſucceſſores ad inueſtiendum ſingulis annis in augmentum primogenituræ quamdam fructuum quantitatem, De anno verò 1617, Antonius qui hæreditatem dicti teſtatoris cum beneficio legis & inuentarij ex

dicto

dicto teſtamento adierat, prætendens quod bona vt ſuprà donata importarent ſolùm valorem ſcutorum 24.m., deputato curatore hæreditati, atquè citato quodam pio loco vltimo loco ſubſtituto, ſententiam obtinuit ſuper ſeparatione eius bonorum propriorum, ac etiam ſuper alia ſeparatione bonorum donatorum, vt dicto fideicommiſſo ſubijci non potuerint vltrà limites reſeruatæ facultatis, cum ſuppletione ex bonis hæreditarijs dictorum ſcutorum 6.m. deficientium, reliquum verò remaneret ſub fideicommiſſo; Cumquè ex Antonio ſuiſſet ſuperſtes Alexander, ob cuius debitum contractum occaſione Theſaurariæ Marchiæ vna cum Claudio iun. & Theodoro filijs, Camera Apoſtolica vniuerſa bona ſub exequutione poſuit, vt inſinuatur etiam *ſub tit. de donat. diſc. 5.*; Atquè ſequuta eiuſdem Alexandri morte, dicti Claudius Epiſcopus Foroliuienſi, & Theodorus frater, ex compoſitione inita cum Camera, dicta bona recuperaſſent; Hinc contrà iſtos, Roſini, alijquè creditores Antonij, ex cauſa cenſuum impoſitorum vſquè ab anno 1616., iudicium inſtituerunt coram Theſaurario ſuper bonis pertinentibus ad eumdem Antonium & Alexandrum eius hæredem ſine inuentario; Cumquè rei conuenti exciperent de dicto fideicommiſſo, cuius iure quoq; poſſidere dicebant etiam aliqua bona propria eiuſdem Antonij pro fideicommiſſi reintegratione, ob non adimpletum dictum cumulum fructuum; Replicabant actores, quod ferè nihil de bonis hæreditarijs teſtatoris remanſiſſet, vnde proptereà dictum implementum ex defectu bonorum fieri non potuerit, ex eo quod Antonius prædictus, de tempore aditæ hæreditatis, eſſet teſtatoris creditor in ſcutis 21.m., hoc eſt ſex mille in ſorte pro complemento ſummæ donatæ, & quindecim mille, ex cauſa fructuum eorumdem bonorum donatorum, quos donator per decennium, & vltrà, donec vixit, perceperat; Ideoquè iure imaginariæ ſolutionis illicò ſibi appropriaſſet bona hæreditaria, quorum fructus iure ſuo perceperat, & conſequenter non cadebant ſub fideicommiſſo, nequè intrabat dicta obligatio cumuli à teſtatore demandati; Vnde proptereà ad hûc punctum imagiuariæ ſolutionis, vel appropriationis, difficultas per Iudicem reſtricta fuit.

Quamuis autem ex ſolo facto, eiuſquè circumſtantijs, difficultas vt infrà remoueretur, imprudens verò conſilium ſit aſ-
2 ſumere articulos iuris ſemper periculoſos, vbi factum aſſiſtat; Attamen nè viderer effugere partes Iuriſtæ, idcircò ſcribendo pro reis conuentis, duas conſtituebam inſpectiones; Primò ſcilicèt ſuper articulo iuris in genere, ſiuè in abſtracto in hac materia imaginariæ ſolutionis, vel appropriationis, quam ſibi hæres faciat de bonis hæreditarijs; Et ſecundò in facto, ſiuè in concreto in hac facti ſpecie, an ſcilicèt iuris theorica eſſet ad rem applicabilis, necnè.

Quatenùs pertinet ad primum; Frequentiſſima eſt, in Rota, & Curia iſta
3 quæſtio, adhùc tamen non omninò explanata, vndè proptereà ſæpiùs in ea expertus ſum æquiuoca, ad quæ tollenda, pro eo ſtylo, qui pro meo ſenſu, videtur hodie penè in omni forenſi quæſtione neceſſarius, aduertebam, vt procedendum eſſet, cum diſtinctione caſuum, ſiuè effectuum, ad quos de iſta quæſtione agi contingat.

Primus igitur caſus eſt, quando creditor, purè, ac ſimpliciter, efficitur debitoris hæres, quia nempè, nullo reſtitutionis, vel fideicommiſſi onere grauatus,
4 ſed purè, ac irreuocabiliter, hæreditatem adeat ſine beneficio inuentarij, an ſcilicèt ſequatur ſui crediti imaginaria ſolutio ex bonis hæreditarijs in genere; Et iſte caſus, vel quæſtio, nullum percutit effectum, ipſimet hæredi, vel eius ſucceſſori proficuum, quoniàm, cum ſecluſo inuentarij beneficio, omnimoda perſonarum, ac bonorum, & iurium confuſio inducatur inter defunctum, & hæredem, hinc proindè non datur diſtinctio mei & tui, niſi quatenùs admixtum ſit ius, vel intereſſe tertij in vno, vel altero patrimonio, ideoq; intret quæſtio particulariter examinata *ſub tit. de credito diſc. 40.*; An ſcilicèt iurium & actionum confuſio reſultet ex ſola ratione incompatibilitatis, uè de-
5 tur actio & paſſio in eodem ſubiecto, vel potiùs ratione huius imaginariæ ſolutionis, ob quam extinguantur etiam actiones hypothecariæ; Vndè proptereà plures diſtinguunt caſum creditoris ſuccedentis debitori, & conuerſum debitoris

ſuccedentis creditori, vt patet ex ibi de-
ductis, atquè iſtam quæſtionem percu-
tiunt plures auctoritates de hac imagi-
naria ſolutione in genere loquentes, ſed
extrà rem noſtram.

Alter caſus eſt, vbi creditor efficiatur
hæres debitoris, etiam purè, & irreuoca-
biliter, non autem ſimpliciter, quia nem-
pè hæreditatem adeat cum beneficio in-
uentarij; Et tunc, licèt non deſint volen-
6 tes, vt etiam iſto caſu inducatur actionũ
confuſio per dictã imaginariã ſolutionẽ;
Verius tamen eſt, ac hodie extrà omnem
controuerſiam receptum, vt confuſio
non inducatur, ob pluries aſſignatam ra-
tionem reduplicationis perſonarum,
quàm ità ex inuentarij beneficio lex fin-
git, vt benè prçſertim rẽ examinat *Rolãd.
de inuent.p.4. vtilit.* 10.; Si verò velit iſto
caſu hæres ſibi de proprio credito ſatiſ-
facere in aliquibus bonis hæreditarijs
iure appropriationis, ac implicitæ datio-
nis in ſolutum, vel adiudicationis, ea
abdicando, vel ſeparando ab hæreditate,
& transfundendo in proprium, ac priua-
7 tum patrimonium; Et tunc, quamuis ob
dictam reduplicationem perſonarum
non implicet, vt id fieri poſſit, quod ſci-
licèt ipſe tanquàm legalis mandatarius,
vel adminiſtrator hæreditatis debitri-
cis, aſſignet ſibi ipſi, tanquàm creditori,
ac diuerſam perſonam repræſentanti, tot
bona in ſolutum, dum paſſim receptum
eſt, vt poſſit quis nomine proprio eme-
re à ſeipſo tanquàm mandatario vendi-
toris; Attamen quia, vbi non agitur de
mãdato dato ab homine, vt rectè fieri po-
teſt (cum tunc ſibi imputet mandans) ſed
agitur de mandato dato à lege, id per-
mittendum non eſt, ob fraudes, quæ
deſuper committi poſſent; Ideoque
iuxtà magiſtralem theoricam *Bald. in l.
debitoris, Cod. de pact.* quam per verba
præciſa refert *Roland. dicta vtilit.* 10., id
ſequi debet ſeruatis ſeruandis, nempe
cum auctoritate Iudicis, ac deputato
curatore hæreditati tãquã iacenti, alijſq;
ſeruatis, de quibus infrà, vt *per Rolãd. vbi
ſup. Mareſcott. lib. 1. var. cap. 37. in princ.*,
vt frequentèr firmauit Rota, & prçſertim
*apud Seraph. dec. 967. n. 1. in Romana fidei-
commiſſi de Mutis 3. Iunij* 1661. *coram
Bourlemont*, latiùs *in Romana fideicõmiſſi
de Alberinis 23. Iunij* 1662. *coram Beui-
laqua, Romana fideicommiſſi de Boncom-
pagnis 3. Decembris 1663. coram eodem*,
& in alijs, cum ſit propoſitio in Rota,
& Curia recepta.

Et quidem meritò, quoniàm in gene-
rali mandato etiam hominis, regulariter
non venit perſona mandatarij, ob dictam
8 ſuſpicionem, quod non benè negotium
mandantis gerat, vt propriam vtilitatem
captet, vt aduertitur pluries *ſub tit. de
camb.* præſertim *diſc.* 12., vbi quod dato
mandato accipiendi ad cambium à qui-
buſcumquè, non intelligitur data facul-
tas accipiendi à ſeipſo niſi expreſsè dica-
tur.

Et quamuis in iure habeamus, quod
etiam tutor, vel alter legalis adminiſtra-
tor, ſiuè creditor, cuius iure venditur
9 pignus, (in quo ipſe adminiſtrator dici-
tur) non prohibetur emere bona pupilli,
vel debitoris reſpectiuè; Attamen id in-
telligitur, dummodò id ſequatur publicè,
ac palàm, & bona fide, quod ſupponit ha-
ſtam publicam, ſeù quod aliàs cuicumquè
emptori detur aditus, adeoùt dicta ſuſpi-
cio ceſſet, & non aliàs, vt præſertim in
creditore emente bona debitoris habe-
tur *ſub tit. de empt. & vend. diſc.* 31., & ali-
bi; Id autem excludit imaginariam ſolu-
tionem, ſiuè occultam appropriationem
factam ſibi ipſi auctoritate priuata.

Adeoq; in hoc rigoroſè proceditur, vt
aliqui DD. non contenti facto Iudicis, ac
deputationis curatoris hæreditati, exi-
gant etiam citationem vocati ad fidei-
commiſſum, quatenùs iſte adſit, ac etiam
10 præcedentem ſubhaſtationem, vel ſaltim
æſtimationem ex plenè relatis *in dicta
Romana fideicommiſſi de Alberinis 23. Iu-
nij 1662. coram Beuilaqua* enunciata *ſub
tit. de legit. & detraction. diſc.* 31., dum
infirmatur quædam adiudicatio, quam
hæres grauatus à Iudice obtinere cura-
uerat pro eius creditis, ibiquè referun-
tur opiniones hinc indè, præſertim ſu-
per dicto requiſito citandi proximè vo-
catum, ſuper quo plura colligit *Amat.
reſolut. 56. num. 26. & ſeqq.*; Deciditur ta-
men, (& quidem probabiliter) pro in-
ualiditate ex defectu huius citationis, ex
eo quod iam illum ſemel citauerat, atquè
in contradictorem agnouerat.

Atquè in hoc ego, quamuis ſcribens
in dicta cauſa pro hærede grauato, vt pa-
tet ex deductis *dicto diſc. 31. de detract.*,
laudaui reſolutionem in hac parte, dum
re-

reflectendo ad veritatem,atquè cum eius
ſenſibus diſcurrendo in cõgreſſibus Ad-
uocatorum ſuper iſta quæſtione,aduerte-
bam,quod tres caſus conſtituendi eſſent;
Primò ſcilicèt, vbi ſubſtitutus eſt omni-
nò certus,& non defecturus,adeoùt ceſſet
ſpes caducasionis,vt(e.g.)eſt Eccleſia,vel
pia cauſa , ſeù Ciuitas , vel aliud corpus
vniuerſale , quod nunquàm moritur , &
tunc debeat citari; Secundò èconuerſo
ſubſtitutus ſit omninò incertus,vel quia
adhùc non natus, vt contingit in ſubſti-
tutione filiorum , & deſcendentium ip-
ſiuſmet hæredis grauati , vel quod aliàs
probabiliter incertum ſit,qui nam ſuper-
ſtituri ſint grauato;Et tunc de ſtricto iu-
re iſta citatio non requiratur , ſed ſuffi-
ciat illa curatoris deputati ad effectum
validitatis , quamuis Iudex benè , ac pru-
denter faceret hanc citationem quoque
demandare, Atquè de laudabili Romanæ
Curiæ ſtylo affigi debent edicta contrà
intereſſe habere putantes ; Et tertiò de-
mùm,vbi caſus reſtitutionis probabiliter
imminet, quia nempè grauatus, ſit prole
deſperatus , pluresquè iam ſuperſint de
alio genere,vel ſubſtitutionum gradu ve-
riſimiliter non defecturi , adeoùt ſi non
phyſicè,vt in primo caſu , ſaltim morali-
ter , certus ſit ſubſtitutus , & tunc citari
debeans illi , quorum tunc proxima ſit
cauſa ſuccedendi , atquè aliàs Iudex malè
agere videretur , cum huiuſmodi curato-
res ad vnum actum deputati, regulariter
deſeruire ſoleans pro forma,ſeù nuda ce-
remonia ad complacentiam Partis.

Et quoad æſtimationem, vel reſpecti-
uè ſubhaſtationem; Quamuis DD.de mo-
re nimiùm varient ; Attamen iudicio-
sè in eadem deciſione aduertitur , vt ſal-
11 ſim vnum de duobus requiri debeat;Vel
ſcilicèt ſubhaſtatio , non ſola, ſed muni-
ſa pluribus oblationibus,ex quibus Iudex
poſſit ſe regulare; Vel iuſta æſtimatio in-
dicio peritorum , ob quam ceſſet neceſ-
ſitas publicæ haſtæ , quæ impenſas nota-
biles, vel inconueniensia,pro regionum,
ſeù Tribunalium moribus, ac ſtylis, pro-
ducere ſolet;Dummodò tamen ſincerè id
ſequasur, cum ſæpiùs ad euitandam æſti-
mationem , fieri ſoleant ſubhaſtationes
colluſiuæ , affectando aliquas amicorum
infimas oblationes; Et èconuerſo ad eui-
tandam ſubhaſtationem,affectari ſoleant
deputationes beneuolorum peritorum ,
vt minori pretio æſtiment , ideoquè di-
citur iſta quæſtio potiùs facti , ex iſtius
qualitate prudenti arbitrio regulanda.

Tertius caſus eſt, vbi agatur de hære-
de beneficiato , vel non beneficiato, ſed
reuocabili, quia nempè ſit fideicommiſ-
ſo grauatus , in quo proptereà, vera, &
omnimoda actionum confuſio non in-
12 ducatur , cum ad hunc effectum nulla
vigeat differentia , vt benè *Mareſcott.di-
cto cap.37.num. 11.cum ſeqq.*; Ipſe autem
hæres habeat onus reſtituendi,vel cumu-
landi, ſiuè imputandi fructus, vel eorum
partem , ex præcepto teſtatoris (iux-
tà hanc facti ſpeciem) , vel ex præcepto
legis , vt contingit in hærede extraneo
imputare obligato fructus in trebelliani-
ca cum ſimilibus ; Siuè vbi hæres ſit con-
ſcius æris alieni , vndè proptereà non
poſſit facere ſuos fructus , ob defectum
bonæ fidei, vt aduertitur *in Romana cen-
ſus diſc.*20.,& in alijs; Vt etiam contin-
git,vbi retineatur opinio relata *apud Bu-
ratt.deciſ.*509. (quamuis in Curia repro-
bata)vt hæres grauatus teneatur imputa-
re fructus in debita , & onera hæredita-
ria ſoluta ex deductis *ſub tit. de detract.
diſc.*25.cum ſimilibus; Eoquè caſu cadat
quæſtio imaginariæ ſolutionis , an ſcili-
cèt intret ex tunc, & ab initio aditæ hæ-
reditatis , vel ſuperuenti crediti., vel po-
tiùs ex nunc , quando fiat reſtitutio, vel
redditio rationum , ad iſtum effectum
imputandi fructus in ſuum creditum,ſeù
reſpectiuè eos faciendi ſuos pro rata illo-
rum bonorum, quorum valor ſit credito
proportionatus , iuxtà præciſum caſum
præſentis controuerſiæ , non autem pro
dominio rerum particularium irretra-
ctabili vt ſuprà.

Et in hoc fauore hæredis , vt faciat
fructus ſuos, plura vrgere videntur ; Pri-
mò nempè auctoritas *Caſtr.* , quæ repu-
tatur in hac materia magiſtralis *in l. pe-
13 culium 2.ff.de pecul.*; vbi ponit caſum de
vxore inſtituta à viro cum grauamine
diſtribuendi pauperibus fructus vltra
ſuum victum neceſſarios,& decidit,quod
ſi mulier ſit creditrix viri pro eius dote ,
faciet ſuos præcipuos fructus illorum bo-
norum, quæ dicto credito proportiona-
ta ſint,onus autem remaneat in eo quod
ſupereſt, iſtamquè doctrinam ſequuntur
plures,præſertim latè eam reaſſumit *Soc-
cin.iun.conſ.*170.*num.*7.*& ſeq.lib.*2.& alij

apud

apud Menoch.conſ.183. num.35. & ſequ. Mareſcott. lib.1. var.c.37. Surd.dec.170. num.1. & ſeq. & firmat *Rota dec.680.p.1. diuerſ.*

Secundò in idem facere videntur firmata *ſub tit.de vſur.diſc.10. & de credito diſc.136.* vt ex quadam non ſcripta æquitate creditor faciat ſuos fructus perceptos ex pignore, quod adæquet creditum.

Tertiò in idem confert illa æquitas, quæ fauore meliorantis ponderatur *ſub tit.de legit.& detract.diſc.35.* vt ille, qui fecit melioramenta inſeparabilia, quamuis verè remaneat creditor quantitatis pro melioramentorum valore, attamen faciet ſuos fructus ex ipſis melioramentis perceptos.

Et quartò facit ratio ponderata *per Menoch.dicto conſ.183. num.36. verſ.tertio confert*, quod hæres potuiſſet illicò vendere bona hæreditaria, vt ſibi de proprio credito ſatisfaceret, & conſequenter non eſt hæreditati, vel alijs præiudicatum, dum ità iſti fructus percepti fuiſſent ab emptore.

In contrarium verò vrget potentiſſima ratio, quod ità eſſet dare vſuram claram, permittendo in creditore pro quantitate de ſui natura non fructifera,
14 cui non aſſiſtat æquitas, perceptionem fructuum ex pignore, contrà vtriuſque ciuilis, & canonici iuris diſpoſitionem; Cumquè dicta in contrarium ponderata vrgere viderentur; Hinc proindè reflectendo ad veritatem articuli in abſtracto, deindequè deſcendendo ad applicationem; Quatenùs pertinet ad primam partem, aduertebam procedi debere cum diſtinctione.

Aut etenim creditum hæredis eſt de ſui natura etiam de ſtricto iure fructiferum, & tunc faciat fructus ſuos, non propriè, ac directè, ſed indirectè, quod ſonat in idem, quod ſcilicèt tenetur ipſe reſtituere fructus, ſed ex eis deducit fructus ſui crediti, factaquè dicta deductione, imputat, vel reſtituit illud plus iuxtà illam computationem, de qua *apud Fontanel.dec. 208.cum duab.ſeq.*; Idquè contingit in illis regionibus, in quibus, data mora, currunt vſuræ, vel intereſſe ipſo iure etiam ſine requiſitis *Pauli de Caſtro*, quæ habentur pro notorijs, vt eſt in Catalonia, vbi loquitur *Fontanel.*, ac etiam in Regno Neapolitano, vt pluries in ſua materia *ſub tit.de vſur.* præſertim *diſc.9.num.5.*

Aut de ſtricto iure, creditum eſt infructiferum, ſed ex quadam non ſcripta æquitate creditor non cogitur imputare, vel reſtituere fructus, ratione cuiuſdã bonæ fidei, quia ſæpè ipſum creditum de ſui natura deſtinatum ſit inueſtimento fructifero, vt ex fructibus creditor viuat, vt contingit in muliere habente dotem, iuxtà caſum, de quo agit *Caſtr. vbi ſupra*, ac iuxtà illam æquitatem, de qua *apud Seraph. deciſ. 1046. & Buratt. deciſ.112. & ſub tit. de dot. diſc. generali 161.* & in aliquibus diſcurſibus particularibus, & tunc idem admittendum veniat, rectèquè dicta theorica procedat.

Aut demùm agitur de credito indifferenti merè pecuniario, pro quo, iuxta opinionem, cum qua in Curia viuitur, non probatis in ſpecie requiſitis lucri ceſſantis, vel damni emergentis, non debeantur fructus; Et tunc, non conſtito de ipſius hæredis, & creditoris voluntate, per probationem expreſſam, vel etiam præſumptiuam, rectè intret dicta præſumpta appropriatio, ſiuè imaginaria ſolutio ex tunc, non autem ex nunc iuxtà firmata *in dicta dec.680.par.1.diu.*; Non quidem ad effectum dominij veri, ac irretractabilis certorum bonorum cũ formali eorum ſeparatione ab hæreditate iuxtà caſum, de quo *dicto diſc.31. de legit.& detract.*; Sed ad effectum, vt ità in ipſo hærede opinante pro rata ſui credi-
15 ti poſſidere iure domini, inducatur quędam bona fides, ſeù media, quæ ſufficiat ad excuſandum à fructibus, & nè cogatur iſtos imputare cum eo credito, quod, facto caſu reſtitutionis, detrahere non poſſet tanquàm iam extinctum, iuxtà magis benignam, magiſquè receptam opinionem, de qua *dicta deciſ.680.par.1. diu.* cum alijs *apud Buratt.deciſ.509.num. 5.* vbi *add num.6.* & pluries *dicto tit.de legit.& detract.*, ac in altero *de fideicomm*; Ideoquè ad hunc effectum fructuum admittitur hæc præſumptio, quamuis pro certarum rerum dominio non admittatur, vt præſertim diſtinguendo *apud Ottbob.deciſ.47.num.16.& 17.*

Iſta verò eſt nuda, & ſimplex iuris præſumptio, quæ tollitur per contrariam probationem expreſſam, vel etiam præ-
16 ſumptiuam ex fortioribus præſumptioni-

nibus, vel ex legis diſpoſitione reſultantem, vndè propterea *apud Surd. eadem decis. 171. num. 2 & ſeqq.* excluditur ex qualitate bonorum, quod ſcilicèt cum in hæreditate remanſiſſent pecunia, & mobilia, in illis cenſeatur voluiſſe ſibi ſatisfacere tanquàm à ſe diſtractis, & non negatur *apud Otthob. dicta decis. 47. n. 12. & ſeq.* (vbi cum aliqua tamen ſubtilitate) curatur euitari obiectum ratione compatibilitatis actuum.

Sublata etenim, ex facto, vel ex iure dicta præſumptione, adeòut cõſtet, quod hæres diſtinguendo perſonas voluerit retinere illam creditoris quant tatis, tunc nulla ſuppetit ratio, ob quam vbi ipſe titulus hæreditarius non ſuffragetur ad faciendum fructus ſuos, poſſit ſuffragari ille creditoris; Id enim nullum habet iuris, vel rationis fundamentum, ac potiùs reſiſtunt receptiſſimæ iuris, præſertim canonici, principia, vt creditor quantitatis poſſidens pignus, non faciat iſtius fructus ſuos, dum tunc cõſideratur tãquã ſimplex creditor, nõ autem vt hæres; Atquè DD. illum excuſantes, eatenùs admittunt, quatenùs ſupponant dictam imaginariam, ſeù præſumptam appropriationem, ex qua reſultet ſaltim credulitas poſſidendi iure domini.

Nequè obſtare videntur ea quæ ſuperiùs ponderata ſunt, quoniàm quatenùs pertinet ad doctrinam *Caſtr.*, illa habet
17 peculiarem rationem ſuprà inſinuatam, quod ſcilicèt ageretur fauore mulieris pro credito dotali.

Quoad verò ad ſecundum circà fructus ex pignore adæquante debitum, iuxta deducta *dict. diſc. 10 de vſur. & diſc. 136. de cred.* id procedit cum præſuppoſito cuiuſdam occultæ, ſeù implicitæ dationis in ſolutum reſultantis à duplici circumſtantia adæquationis debiti, ac diuturnæ negligentiæ in redimendo, & ſic ex eadem ratione præſumptæ appropriationis, ob quam dici poſſit, quòd poſſeſſor crediderit poſſidere iure domini.

Tertium fundamentum habet quamdam particularem æquitatem, eo quia illud augmentum cauſatum à melioramentis, nunquàm fuit in bonis debitoris ex deductis *dicto diſc. 35. de legit. & detract.*; Et quartum ponderatum *per Menoch. dicto conſ. 183 num. 36.* quod potuiſſet hæres vendere bona, vt ſibi ſatiſfaceret, ab eo deducitur ad eumdem finem coadiuuandi dictam præſumptam appropriationem, eiuſquè terminis retentis, vndè propterea *num 37.* ponderatur alia ratio periculi diminutionis bonorum, quibus hæres ſubiaceret, & ſic retento dicto præſuppoſito, quod verè, vel ſaltim præſumptiuè poſſediſſet iure domini ſaltim in eius opinione, non autem quod ipſemet crediderit, ac voluerit poſſidere iure creditoris, cum tunc omnia dicta fundamenta penitùs ceſſent, vt aduertitur *dicto diſc. 10. de vſur. & diſc. 136. de cred.*

Applicando autem ad rem; Plura concurrere videbantur excludentia bonam fidem, ac illam præſumptionem, quæ inducat huiuſmodi excuſationem; Primò nempè ob malam fidem poſitiuam reſul-
18 tantem à contrauentione explicitæ, ac enixæ voluntatis teſtatoris, qui præuidens prætenſiones, quas hæres habere poſſet, ſtrictiſſimè ſub pœna caducitatis prohibuit omnem alienationem, ac detractionem, & diminutionem fideicommiſſi, & primogenituræ, atq; quamcumq; eius, ac teſtamenti impugnationem, expreſſè ſubijciendo eidem fideicommiſſo, ac primogenituræ ipſamet bona vt ſuprà donata, ideoquè à fortiori intrare videbantur firmata *ſub tit. de fideic. diſc. 134.* ſuper facultate teſtatoris diſponendi de bonis hæredis.

Secundò omnimoda incertitudo, ac illiquiditas huius prætenſi crediti, adhùc nequè benè probati, vndè propterea impoſſibile eſt dare dictam præſumptam appropriationem redolẽtem implicitam dationem in ſolutum, quæ vtpotè fraternizans cum contractu emptoris, & venditionis, iſtius requiſita exigit, inter quæ vltrà conſenſum, deſiderantur res certa, & pretium certum, vt *apud Buratt. decis. 372.* & pluries in ſua materia *ſub tit. de empt. & vend.*

Tertiò, quia idem Antonius moriens, poſt longam huius hæreditatis poſſeſſionem quaſi annorum 20. circiter, declarauit ſe creditorem remanere in dictis fructibus, ergo ſemper ſtetit in terminis creditoris, non autem credidit poſſidere iure domini; Et quartò, quia de anno 1617. ſollicitus fuit obtinere ſententiam ſeparationis bonorum propriorum, ac etiam ex donatione competentium,

cum

cum dicta ſuppletione ſcutorum 6.m. in ſorte, nulla facta mentione huius pretenſi crediti pro fructibus; Et quod magis, in eadem ſententia ab ipſo procurata, & acceptata, dicitur, vt reliqua bona, quæ remanent poſt factas dictas detractiones, ſpectent ad fideicommiſſum, & primogenituram dicti Claudij, cuius iure poſſidere profeſſus eſt, Ergo impoſſibile eſt dare dictam præſumptionem, quamuis creditum eſſet verum, & experibile; Multò magis vtroquè ceſſante, Tùm ob iuſtificationem non benè concluſam, Tùm etiam ob prohibitionem teſtatoris diſponentis de bonis proprijs hæredis, iuxtà firmata *dicto diſc.134.de fideic.* & in alijs proximè ſequentibus; Ideoquè hæc prætenſio videbatur improbabilis.

Poſito autem, quod iuxtà dictam diſtinctionem, ſeù theoricam, pro credito vero & liquido intraret dicta præſumpta appropriatio non habilis ad perfectum dominium certorum bonorum, vt
19 ſuprà, benè tamen habilis ad inducendum dictam bonam fidem, ob quam excuſetur à fructibus propter opinationem poſſidendi potiùs iure domini, quam creditoris; Cadere poteſt quæſtio (quam tamen adhùc diſputandi occaſio non dedit) quid ſcilicèt dicendum veniat circà appropriationem ad effectum dominij, vbi magna temporis antiquitas concurreret, quæ cauſaret notabilem alterationem pretij bonorum; Vt putà ordinauit quis fideicommiſſionem cum eius filijs, & deſcendentibus, quibus defectis ad vlteriores ſubſtitutionum gradus proceſſit fauore aliorum generum, ſeù Eccleſiarum; Filij verò habebant cum patre credita, putà (vt frequentiùs) dotium maternarum, abſorbentia notabilem partem bonorum conſiſtentium in caſtris, vel caſalibus, attento valore illorum temporum, atquè non cogitando ad huiuſmodi formalitates, & requiſita pro adiudicatione certarum rerum iure dominij, (dum antiquiori tempore iſtæ materiæ non erant ità diſtinctæ, & explanatæ), cum antiqua bonitate crediderunt pro creditis proprijs abſorbere totum, vel in parte; Cumquè caſus dederit, vt intrà ſæculi ſpatium, multòq; magis ſi tempus eſſet antiquius circà excidium Vrbis, valor bonorum iuriſdictionalium, & caſalium maximè excreuerit, etiam in quadruplo & vltrà, imò in aliquibus reſpectiuè bonis, etiã in decuplo, hinc proindè durũ, ac humano sẽſui cõtrariũ videtur, vt facto caſu fideicõmiſſi, liceat vlterioribus vocatis, iuxtà ſenſum dictarum auctoritatum, & deciſionum, ac frequentem praxim, vendicare ipſa bona, ſoluendo credita, ſiuè illa excomputando in aliquibus alienationibus in ſola ratione quantitatiua, quoniã tanti tunc valebãt, ac operabãtur mille, quãti nũc operãtur quatuor, vel reſpectiuè decẽ mille, vt docent chronicæ; Ideoquè vbi non reſiſtant diuerſæ volũtatis argumenta, vt ſuprà, tũc admittẽda videtur dicta imaginaria ſolutio, ſeù præſumpta appropriatio bonorum proportionabiliter, ac diſcretè, attento eo valore; Et quamuis ea reputetur ſufficiens ad effectum fructuũ, non autem dominij irretractabilis, vt ſuprà, vtpotè non facta ſeruatis ijs, quæ de iure ſeruanda ſunt; Attamen videtur quod iſta præſumptio ſufficiat ad inducendum bonæ fidei titulum putatiuum, vt propterea ille iunctus cũ quadragenaria ſanet hunc defectum, atq; inducat ſufficientem præſcriptionem, iuxtà facti qualitatem, ac ſingulorum caſuum particulares circumſtantias, ex quibus, prudenti, ac diſcreto arbitrio, iſta materia regulanda videtur, non autem cum conſuetis ineptis formalitatibus, ſeù propoſitionibus generalibus, non diſtinguendo caſum à caſu.

Eadem præſumptio, etiam ad effectum dominij, ac diſmembrationis ab hæreditate, ſuffragari poſſe videtur ter-
20 tio, cui alienatio aliquorum bonorum facta ſit per hæredem grauatum hæreditatis creditorem iure occultæ electionis in iſtam accidentalem detractionem, eodem modo, & ex eadem æquitate, quam receptam habemus in detractionibus legalibus ad terminos text. *in l. Marcellus, ff. ad Trebell.*, de quibus plenè *add. ad Greg. deciſ. 580.* & pluries in ſua materia *ſub dicto tit. de legit. & detract.*

Dari ſolet in hoc propoſito imaginariæ ſolutionis diſtinctio inter debita præexiſtentia de tempore delatæ, vel
21 agnitę hęreditatis, & illa, quę obuenerint poſt illius aditionem; Verùm quidquid ſit de huiuſmodi ſubtilitatibus, ad effectus, de quibus præſertim *diſc. 40. ſub tit. de*

de cred. ad iſtum tamen effectum videtur frigida, & inanis diſtinctio, quoniàm, Aut agitur ad effectum acquiſitionis dominij certæ rei, & tũc idẽ eſt, an creditũ competat anteà, vel poſteà, niſi dicta forma ſeruetur; Aut ad alium effectum inducendi bonam fidem pro excuſatione à reſtitutione, vel compenſatione fructuũ, & tũc non videtur, quæ differentiæ ratio ſuppetat, ideoquè meritò *apud Menoch. dicto conſ.* 183 cum ibi allegatis, iſta diſtinctio negligitur, cum eadem in vtraquè debiti ſpecie ratio eſſe videatur.

VELITERNA

PECVNIARIA

PRO

STEPHANO COLVTIO

CVM

ARCHANGELO,

& alijs de GEORGIIS.

Diſcurſus pro veritate.

An aditio hæreditatis delatæ filijs facta per patrem tanquàm legitimum adminiſtratorem ſine beneficio inuentarij, ipſos filios afficiat, necnè; Et quando eiuſdem aditionis ratificatio ex actibus hæreditarijs per eos factis reſultet; Et quatenùs filij aditionem non approbent, an illa afficiat ipſum, patrem in bonis proprijs.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Filij facti maiores poſſunt nolle ratificare aditionem factam ab eorum patre.*
3 *De poteſtate patris in adminiſtratione bonorum filij.*
4 *Remiſſio ſolemnitatum non cauſat remiſſionem cauſæ.*
5 *De aditione ob retentionem dotium, ad quos effectus reſultet.*
6 *Ad effectum ratificationis actus nulli, vel præiudicialis, requiritur certa ſcientia facti, & iuris.*
7 *Actus voluntarij non poſſunt operari vltrà voluntatem.*
8 *De reſtitutione in integrum aduersùs aditionem.*
9 *Pater, qui adit nomine filiorum, non ratè habentium, remanet ipſe hæres.*
10 *De eodem, & an id procedat in præiudicium aliorum proximorum.*

DISC. XXIX.

1 DEfuncto Tito Liuio de Martellis, cuius inteſtata ſucceſſio, in toto, vel in parte delata fuit Archãgelo, & alijs, ex filia, vel ſorore nepotibus, in infantili, vel pupillari ætate exiſtentibus; Benignus eorum pater, tanquam legitimus adminiſtrator, hæreditatem de facto agnoſcendo, aliquas alienationes bonorum hæreditariorum, alioſquè hæreditarios actus geſſit, tanquam pater, & legitimus adminiſtrator eius filiorũ, eos enunciando hæredes cum beneficio legis, & inuentarij; Cum autem poſt aliquem notabilem temporis decurſum, Stephanus, ex cauſa paſſæ euictionis, ſeù aliàs, effectus eſſet creditor hæreditatis dicti Titi Liuij, iudicium inſtituit contra præfatos de Georgijs etiam in perſona, & bonis proprijs coram Ordinario Veliterno, à quo prodijt reorum conuentorum ſententia abſolutoria, à qua commiſſa appellatione, in hoc ſtatu, per actorem pro veritate conſultus fui, àn, & quale ius foueret, ad effectum deliberandi, an cauſam proſequi deberet, & quomodo.

Reſpondi quod reſpectu iam intenta-
tæ actionis in perſona, & bonis proprijs
dictorum filiorum ob aditionem, quam
eorum nomine pater fecerat, opus vide-
2 batur deſperatum, quodquè propterea à
proſequutione abſtinendum eſſet, quo-
niam *textus in l. fin. §. vbi autem pueriliſ
ætas Cod. de bon. quæ liber.* litteraliter
diſponit, vel præſupponit, vt filij effecti
maiores poſſint nolle habere ratum factũ
patris circa hæreditatis aditionẽ per eũ
factam.

Clarius verò, vbi talis aditio, incon-
ſultò, ac præter communem vſum facta
eſſet abſquè beneficio inuentarij, cum
tunc caſus videatur indubitatus; Quam-
uis etenim patri legitimo adminiſtrato-
3 ri filiorum quædam maior poteſtas à le-
ge concedatur, quàm tutori, vel curatori,
vt non indigeat decreto Iudicis, alijſquè
ſolemnitatibus, nequè ſubiaceat rigori-
bus, quibus tutor, vel curator ſubiacet
circa diligentem confectionem libri, alia-
que huiuſmodi, non tamen ei effrenata
licentia tribuitur, ità inconſideratè, vel
ſine iuſta cauſa filijs præiudicandi, quo-
niam ſemper iuſta cauſa neceſſaria eſt, ex
generaliter deductis *per Caſtill. de vſu-
fruct. cap. 3. num. 69. Rota deciſ. 416. num.
70. cum ſeqq. par. 9. rec.*, & in alijs, ac ad-
uertitur *ſub tit. de alien. & cõtract. probib.
4 diſc. 27.*; Et conferunt quæ *eodem tit. de
alien. & contract. diſc. 1.* & in alijs pluries,
habentur de ſolemnitatibus nunquã ſup-
plentibus defectum cauſæ, ideoquè ex ſo-
lemnitatum remiſſione, non poteſt infer-
ri ad remiſſionem cauſæ.

Et quamuis per Scribentes pro actore
in priori inſtantia, nimium inſiſteretur
in eo, quod lex permittit in patre aditio-
5 nem hæreditatis delatæ filijs, etiam taci-
tè, & per actus facti, per retentionem ſci-
licèt dotium maternarũ ex deductis *dec.
329. par. 10 rec.*, & in alijs *hoc tit.*, *& ſub
altero de credito, ac alibi*; Dicebam tamen
id rectè procedere ad effectus fauorabi-
les eiſdem filijs, vel habentibus cauſam ab
eis, quibus æquitas aſſiſtat, ad effectum
ſcilicèt tranſmiſſionis, vel ſimiles, puta
fauore creditorum ex pluries inſinuatis
dicto tit. de credito, non autem ad effectũ
præiudicialem, vt filij facti maiores affi-
ciantur ab huiuſmodi aditione inconſul-
to facta, per quam in perſona, & bonis
proprijs obligati remaneant.

Inſiſtebatur etiam per dictos Scriben-
tes in ratificatione dictæ aditionis dedu-
cta ex pluribus actibus geſtis ab eiſdem
filijs factis maioribus; Verùm paritèr
id nequè ſufficere dixi; Tùm ex recepta,
6 nimiumquè frequenti concluſione plu-
ries inſinuata *dicto tit. de alienat. & con-
tract. probib.*, quod ad effectum inducen-
di præiudicialem ratificationem actus
nulliter geſti, deſideratur ſcientia certa,
& poſitiua nullitatis, tàm in facto, quàm
in iure, cum animus trahi non poſſit ad
ignorata; Tùm etiam, & clariùs quia in
alienationibus, alijſquè actibus geſtis per
dictum patrem, enunciantur filij hęredes
cum beneficio legis, & inuentarij, ideo-
què ipſi id iuſtè opinantes continuarunt
gerere eoſdem actus hæreditarios cum
hoc pręſuppoſito, quod aditio benè facta
eſſet cum dicto beneficio, ac propterea
intrat receptum iuris principium, quod
actus geſti cum falſo præſuppoſito non
7 obligant, nequè præiudicant ex defectu
voluntatis, cum actus voluntarij nõ poſ-
ſint plus obligare, quàm ipſa voluntas
ſit.

Et in omnem euentum, iſtud præſup-
poſitum, ſeù iuſta opinatio, quod pater
ſeruatis ſeruandis hunc aditionis actum
feciſſet, ſufficientem produceret cauſam
reſtitutionis in integrum, quæ maioribus
8 etiam hæreditatem inconſultò adeunti-
bus conceditur aduersùs aditionem hæ-
reditatis ex clauſula generali, *ſi qua mihi
iuſta cauſa* &c., iuxtà magiſtralem *deciſ.
82. par. 9. rec.* in Rota, & Curia receptã,
ac ſæpiùs canonizatam, in qua plenè ha-
bentur auctoritates, ac rationes id com-
probantes; Multò igitur magis, vbi adi-
tio facta non eſt ab eo, qui reſtitutionem
petat, ſed ab eius patre, vel altero admi-
niſtratore.

Dixi autẽ, vt potiùs actiones dirigen-
dæ eſſent cõtra hæreditatẽ, ac bona præ-
dicti patris, et conſequenter contra eoſ-
dem, quatenus paternæ hæreditati ſe im-
9 miſcuiſſent per claram diſpoſitionem
*textus in dicta l. fin. §. vbi autem pueriliſ
ætas Cod. de bonis quæ liberis*, vbi litterali-
ter deciditur, quod ſi filij facti adulti, ſeù
maiores aditionem à patre factam, no-
lint habere ratam, ipſe pater remaneat
hęres, ac propterea de proprio obligatus
ad onera hæreditaria, ſi inuentarium nõ
confecerit, vt præſertim aduertit *Mon-*

tic. de inuentar. cap. 6. num. 42., qui alios refert; Idquè ſummam rationem habere videtur, quoniam aliàs nimium lata via fraudibus aperiri poſſet in ſupplantationem creditorum, ac legatariorum, ſi nequè filij, nequè ipſe pater ex iſto actu obligati, vel præiudicati remanerent.

Cogitabam iſtius Reſponſi occaſione ad punctum, (quem adhùc occaſio non dedit formiter diſputare) àn filijs effectis maioribus non habentibus ratum
10 factum patris circa aditionem hæreditatis, iſta deferatur potiùs alijs gradu proximioribus., quibus deferri debuiſſet ab initio, quatenus dicti filij non extitiſſent in rerum natura, vel extãtes declaraſſent velle abſtinere, dum pater ex perſona propria eſt à ſucceſſione extraneus; Sed quoniam textus prædictus ità clarè decidit, cogitabam quod indefinitè eius diſpoſitio attendenda ſit, quaſi quod aditionis actus, perfectus, & conſumatus remaneat in perſona filiorum, quibus ſucceſſio delata eſt, ad commodum tamen, & incommodum patris tãquam emptoris, vel ceſſionarij hæreditatis iuxtà terminos, de quibus *tot. tit. Digeſtorum, & Codicis de hæredit. vel action. vendit.* tanquam ex implicita ceſſione, quam lex patri faciat; Ita etiam ſuadente regula *ſecundùm naturam &c.*

Siuè quod cum ſucceſſiones, quæ filijs familias deferuntur, lex in parte deferat etiam patri quoad vſumfructum, ità intrent ea, quæ habemus de iure accreſcendi, vel non decreſcendi ad fauorem inſtituti in vſufructu deficiente, vel non adeunte inſtituto in proprietate, vt ipſe remaneat hæres in totum, ac pleno iure; In iſta verò cauſa poſt datum reſpõſum, ſuppoſitum fuit, quod difficultas ceſſaret ex facto, ob aditionem expreſſam à prædictis factam.

BENEVENTANA
SVCCESSIONIS
PRO
DOMINICO ET ALIIS DE MORRA
CVM
GOFFREDO ETIAM DE MORRA.

Caſus diſputatus in Rota, reſolutus vt infra, poſtea concordatus.

An diuiſio facta de bonis alienis, ſubſtineatur, ſi poſteà diuidentes efficiantur hæredes domini eorumdẽ bonorũ; Et de pluribus ad materiã diuiſionis inter hæredes, quomodo facienda ſit, et quatenus erronea ſeù læſiua detegatur, àn reſcindatur in totum, vel intrare debeat ſuppletio, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Ad regulandam iuſtitiam, vel iniuſtitiam actus, attenditur tempus, quo eſt initus.*
4 *Poſt factam diuiſionem non poteſt vnus ob deteriorationem regredi ad portionem alterius.*
5 *Diuiſio facta per non dominos de re aliena, quando non valeat.*
6 *Subſtinetur inter ipſos diuidentes, ſi deindè efficiantur domini.*
7 *Diuiſio dicitur reciproca alienatio.*
8 *Obſeruantia confirmat diuiſionem, aliàs inualidam, & ratificationem inducit.*
9 *De alio caſu controuerſiæ.*
10 *Erronea diuiſio eſt retractanda, vel reducenda ad æqualitatem.*
11 *An reſcindatur in totum, vel ſolum fiat ſuppletio inæqualitatis.*

12 *Quomodo dicta ſuppletio practicanda ſit.*
13 *De modo faciendi diuiſionem.*
14 *De alio caſu controuerſiæ.*
15 *Alienans rem communem tenetur participare partem pretij ſocio.*
16 *Si ſocius emit rem ad commune commodum, petit à ſocio partem pretij erogati, vbi non conſtet, quod illud eſſet commune.*

DISC. XXX.

1 PRO cōmuni poſſidentibus Goffredo ſeniore, & Vincentio ex Bartholomeo fratre prædefuncto nepote, bona paterna, & aliorum Maiorum, etiam illa Iuliæ matris, & auiæ reſpectiuè quamuis adhùc viuentis, dum ea vidua in domo viuente iuxtà ſolitum, filij eius bona de facto tanquam domini detinebant; Ad diuiſionem inter eos deuentum eſt, in qua omnia bona Iuliæ, vel pro maiori parte obuenerunt in dictum Vincentiū; Cumquè Iulia decedens in teſtamento, inſtitutis eiſdem Goffredo, & Vincentio, alijſq; filijs, quoddam fideicōmiſſum ordinaſſet; Hinc iſtius vigore Goffredus iunior dicti ſenioris ex filio nepos, prò eius portione immiſſionis iudicium inſtituit ad bona teſtatricis per Dominicum, & fratres dicti Vincentij filios poſſeſſa; Et introducta cauſa *in Rota coram Bichio ſub die 17. Martij 1654.* eius fauore prodijt reſolutio ſuper fideicommiſſi purificatione, ſeù pertinentia, de qua ſolum actum fuit, reſeruato videre
2 de bonorū identitate, ſuper qua aſſumpta diſputatione *ſub die 5. Iunij 1655.* pariter fauore actoris reſolutum fuit, quod ſcilicèt bona poſſeſſa per reos conuentos, ad Iuliæ teſtatricis hęreditatem ſpectarent; Conceſſaquè noua audientia, & repropoſita cauſa, dilata fuit reſolutio, nequè ad vlteriorem diſputationem deuentum eſt, quoniam concordia terminauit iſtam, ac alias controuerſias enunciatas *ſub tit. de ſucceſſionibus, & ſub altero de credito*, ac alibi; Dictæquè reſolutiones habentur impreſſæ inter *deciſiones Bichij 593. & 649.*

Prodierunt autem iſtæ reſolutiones, præter neceſſitatem, ac extrà punctum controuerſiæ, qui remanſit indeciſus, quoniam nequè fideicommiſſum, nequè bonorum identitas ex hac parte reorum conuentorum controuertebantur, ſed punctus erat ſuper obſeruantia diuiſionis, cui actor ſtare nolebat, eo quia caſus tribuerat, vt iſta bona Iuliæ, obuenta in portionem reorum conuentorum, ſeù eorum patris, notabiliter meliorata eſſent, & è conuerſo obuēta in portionem actoris, deteriorata; Id autē, poſita diuiſionis validitate, in nulla conſideratione habē-
3 dum erat, cum huiuſmodi euentus, qui poſtea ſequuntur, ſiuè boni, ſiuè mali, dicantur ſequela dominij, et conſequenter de iure indubitatum eſt, vt antiquus cōdominus de ijs, quæ poſt diuiſionem euenerunt, particeps eſſe non debeat, cum in omnibus humanis actibus, ad eorum iuſtitiam regulandam, attendendum veniat tempus quo initi ſunt, non quid poſteà contingat, vt generaliter in omni ferè materia aduertitur, & præſertim *ſub tit. de alienat. & contractibus diſc. 1. cum ſeqq.*, vbi de alienationibus bonorum Eccleſiæ, aliorumquè priuilegiatorum; Ideoquè Scribens pro reis conuentis (etiam cum ſenſu veritatis), dicebam quod ità actoris prætenſio minus fundata videbatur, quoniam iuris regula eſt, vt vnus ex diuidentibus, poſt diuiſionem, ad portionem alterius ſub
4 prætextu deteriorationis portionis propriæ, regreſſum habere nō poſſit *ad text. in l. cum pater §. hæreditatem ff. de leg. 2.* vbi *Bart.* & alij *apud Peregr. de fideicom. art. 40. num. 36. Rota deciſ. 384. numer. 7. par. 5. rec.*

Et licèt diuiſio non detur in bonis alterius, quàm diuidentiū, ideoquè quoad bona aliena habeatur pro inutili, ac infecta; Attamen id rectè procedit reſpectu ipſius domini, cui, vel habentibus cauſam ab eo, iſte actus præiudicare non debeat, quatenùs eidem diuerſimodè diſponere videatur, iſtoſquè terminos, vel effectus percutere videbantur illæ generalitates,
5 quæ per Scribentes pro actore deducebantur, quoniam ſi caſus præbuiſſet inæqualem pertinentiam, quia nempè teſtatrix, inæqualiter inter ipſos diuidentes diſpoſuiſſet, vndè propterea ceſſaret æqualitatis præſuppoſitum, cum quo diuiſio facta eſt, tunc rectè diceretur, quod diui-

diuiſio præiudicare non deberet; Secùs autem dum præſuppoſitum, cum quo, iuxtà conſuetum naturæ ordinem, diuidentes proceſſerant, nullam recepit alterationem, quoniam tunc dicebam intrare concluſionem, quam habemus in materia venditionis, vel donationis, ſeù alterius alienationis, quod vbi fiat per nõ dominum, per dominij ſuperuenientiam confirmatur ad *textũ in l. ſi quis alienam*
6 *ff. de act. empt., & in l. cum vir. ff. de vſucapion. Fab. de Anna conſ. 39. num. 66. Viſcont. in concluſ.* verbo *venditio rei alienæ circa finem Gamb. deciſ. 67. nu. 2.*

Iſti autem termini, diuiſioni quoquè rectè cõgruere videntur, quoniam aliud non eſt diuiſio, niſi reciproca alienatio,
7 ſeù venditio tanquam ſpecies permutationis ex deductis *per Peregr. de fideicommiſſ. art. 52. num. 53.*, et aduertitur pluries in diuerſis materijs præſertim *ſub tit. de fideicom diſc. 175.* & in alijs; Nullaquè congrua differentia dignoſci videtur inter vnam ſpeciem alienationis, & alteram.

Quinimò in hac facti ſpecie aduertebam, vt id faciliùs, magiſquè de plano recipiendum eſſet ob exuberantem bonam fidem hinc indè, quod cum teſtatrix in filiorum domo viueret, atquè alimentis cõtenta, pateretur, vt filij, (iuxtà ſtylum), tanquam ex naturæ ordine futuri domini, & ſucceſſores ea poſſiderent, ac adminiſtrarent, fructuſquè perciperent, ità ijdem, quamuis in puncto iuris non domini, de facto autem tales, de iure quoquè ſe ſperantes, bona fide, eadem bona cum alijs proprijs diuiſerunt; Et conſequenter planum videbatur, vt intraret ſupra inſinuata concluſio ſuper diuiſione regulanda de tempore, quo ſequuta eſt, ob aliàs reſiſtẽtem æquitatem, ſiuè intrantem claudicationem, in caſu quo quemadmodùm iſta bona meliorata fuerunt, deteriorata eſſent; Neque in contrarium deducebatur aliquod moti-
8 uum, quod ſtringeret, cum ſolum inſiſteretur in vagis generalitatibus; Potiſſimè autem ob ſubſequutam diuiſionis lõgæuam obſeruantiam etiam poſt factum caſum dictæ ſucceſſionis, per quam ea ratificata cenſetur, omniſquè defectus ſuppletus *Bald. conſ. 283. lib. 2. Sim. de Prat. conſ. 60. num. 38. Crauett. conſ. 19. num. 4. Rot. apud Bich. deciſ. 6.*

In propoſito autem diuiſionis inter cohæredes; Pluries de illarum retractatione, vel in æqualitate diſputare occaſio dedit, præſertim verò in vna *Aſſiſien. diuiſionis* pro Iacobellis; quod facta æquali diuiſione tanquam de bo-
9 nis pariformiter ad vtranque Partem æqualiter pertinentibus; Cum deindè vnus diuidentium obtinuiſſet declarari fideicommiſſariam ſucceſſionem in aliquibus ex eis, ob defectam portionem fratris defuncti abſquè prole, ipſi ſoli, nõ autem nepotibus ex fratre (cum quibus æqualem diuiſionem fecerat) debitam eſſe iuxtà caſum diſputatum *ſub tit. de fideicom. diſc. 21.*; Hinc proindè, ita detecta diuiſione erronea, exorta eſt quæſtio, àn illa in totum retractanda eſſet, etiam reſpectu aliorum bonorum, quæ non dubitabatur eſſe communia, atquè æqualiter ad diuidentes pertinere; Vel quid potiùs agendum eſſet.

Reſpondi, quod benè fundata eſſet alterius Partis intentio, nè diuiſioni æqualiter factæ, cum dicto falſo præſuppoſito æqualis pertinentiæ, ſtare teneretur; Vt vltrà generalem veram, ac receptam propoſitionem, frequenter in omni ferè materia inſinuatam, vt actus geſti cum falſo præſuppoſito corruant, ac pro infectis habendi ſint, præſertim in materia tranſactionis habetur *ſub tit. de alienat. & contract.*, ac alibi.

In his ſpecialibus terminis diuiſionis æqualiter factæ inter patruũ, & nepotes de hæreditate, quã poſteà cõpertum eſt,
10 (ceſſante beneficio repræſentationis) ad ſolum patruum ſpectare, ſiuè inter conſobrinos diuidentes in ſtirpes, cum tamen diuiſio in capita facienda eſſet, cum ſimilibus, habetur plenè firmatum *per Rotam deciſ. 600. par. 5. rec.*, & in alijs pluries, atquè firmatur pro abſoluto *in Reatina fideicommiſſi*, de qua *ſub tit. de fideicom. diſc. 17*; Ideoquè non negabam quod error deberet retractari; Punctus autem erat, àn retractanda eſſet diuiſio in totum, adeoùt ex integro facienda veniret, vt altera pars prætendebat, vel potiùs deberet intrare ſuppletio, ſeù reductio ad æqualitatem.

Et in hoc dicebam, quod quando in diuiſione vniuerſali plurium bonorum, ſeù patrimoniorum, appoſitum eſſet aliquod patrimonium, quod totum conſidera-

deratum tanquã vniuerſitas,ſpectaret ad
11 vnum, & non ad alterum ex diuidentibus; Puta,quia eſſent duo patrimonia, vnum liberum, & alterum fideicommiſſarium; Siuè vnum feudale, & alterum allodiale, iſtud verò ſecundum differens, ad vnum tantùm ſpectaret, adeoùt alter, nullam in eo participationem haberet; Et tunc admittebam,quod non intrabant termini ſuppletionis,quoniam oportebat totum patrimonium ſeparare, ità conſtituendo duas vniuerſitates omninò diuerſas; Secùs autem vbi in vtroquè patrimonio,etiam fideicommiſſario (vt in præſenti),alter diuidens portionem quoque haberet, licèt non æqualem, ſed inæqualem, eo quia altera delecta portio,vni; & non alteri debita eſſet, quoniam verius videri dicebã, vt iſto caſu cũ reſultaret ſolùm quædam læſio, ſeù inæqualitas, ceſſante dolo, intraret actio ad ſupplementum, ſiuè ad æqualitatem iuxtà generales terminos, quos in ſua materia *ſub titulo de empt. & vendit.* habemus ſuper læſione, vel ſuper actione quanti minoris &c.; Et in his terminis *Gozzadin.conſ.*44.*num.*15.benè *Villalob. commun. opinion.* verbo *diuiſio num.*87. *Cyriac.contr.*514.*nu.*5.; Atq; videtur in puncto iuris nimium probabile, cum nulla ſuppetat congrua ratio, ob quam actus bona fide, ac ſub iuſta credulitate initus, in totum reſcindi debeat.

Quatenùs verò pertinet ad modum faciendi hanc ſuppletionem, ſeù reducendi ad æqualitatem; Dicebam,quod; Aut bona ſunt ità diſtincta, quod in eiſdem, abſquè ſingulorum corporum ſciſſura,vel aliorum bonorum incommodo,
12 ac præiudicio, adæquatio fieri poterat, et tunc de plano res decidenda veniebat; Aut verò non erant ità diſtincta,et tunc ex veriori ſententia locus erat Iudicis arbitrio pro facienda adæquatione iuxtà qualitatem bonorum, ità, & taliter quod vtrique Parti æquè conſultum remaneret, etiam admittendo aliquam refuſionem, ſeù ſuppletionem in pecunia, ſeù mobilibus ex iis, quæ cæteris relatis habentur *apud Fontanell. de pact. clauſ.* 4. *gloſ.*9. *par.*2.*nu.*75.*cum ſeqq. Capyc.Latr. deciſ.*28.*num.*8.& 11.*cum ſeqq.*

Quamuis enim in hac materia diuiſionis,ſuper modo illam faciendi, noſtri maiores de more nimium variauerint, magnaquè opinionum diuerſitas habeatur, vt patet ex deductis *apud Capyc.Latr. dicta deciſ.*28., vbi elaboratè ferè omnes
13 collegit diuerſas opiniones,quæ deſuper habentur; Aliis volentibus, vt maior diuidat,& minor eligat; Aliis autem vt fieri debeat per ſortes; Ac aliis vt fieri debeat per partitũ, cum ſimilibus ibi recenſitis; Veriùs tamen ſemper credidi iſtam quoquè eſſe de quæſtionibus potiùs facti, quàm iuris,certam,ac determinatam regulam generalem non recipientibus, ſed pro facti qualitate, & circumſtantiis decidendis, attento potiſſimè more regionis,iſtoq;ceſſante,attendi debeat qualitas perſonarum, ac bonorum reſpectiuè prudenti arbitrio,quoniã ſi (e.gr.)adſint bona adiacentia,ſeù aliàs cõgrua aliis bonis conſortis, tunc rationabile eſt,vt huic illa adiudicentur ex regula, vt quod vni nõ nocet,& alteri prodeſt &c.; Siuè etiã, vt frequenter contingit, quando bona hæreditaria ſint in pluribus prouinciis, vel locis, vt cuilibet reſpectiuè aſſignari debeant ea,quæ magis congruunt;Potiſſimè verò, vbi vni eorum obſtare poſſit incapacitas,vt frequentèr contingit in locis,vbi vigent Statuta inhabilitãtia foreñſes,ex deductis *per Capicium, & Add. deciſ.*42. *Ciriac. contr.*36 *n.*9. *& controu.* 117.*num.*7. *Michalor.de fratr. par.*3.*cap.* 38. *num.*25.

Et in vna *Spoletana fideicommiſſi* pro Antonio Tigrino,cum Pertuſio,diſputata coram A.C.; Cum iſtis quamdam hæreditatem pro communi poſſidentibus, Pertuſius prædium commune alienaſſet, Tigrinus verò quamdam domum communi nomine emiſſet, atquè occaſione
14 diuiſionis,controuerſiæ exortæ eſſent,de duobus præſertim agebatur; Primò ſcilicèt vt Pertuſius, qui alienationem prædii fecerat, Tigrino partem pretii refundere teneretur; Et ſecundò,vt Tigrinus qui emptionem fecerat domus, habere deberet à Pertuſio refectionem partis pretii erogati; Et in vtroquè prò Tigrino reſpondendum eſſe dicebam.

Quatenùs enim pertinet ad primum, textus eſt litteralis *in l. nemo ex ſociis ff.*
15 *pro ſocio*,quod ſi ſocius rem communem alienauit tenetur pretium quod recepit conſocio communicare.

Et quoad alterum dicebam, quod caſus

ſus expreſsè deciditur *per Bart. in l.2.nu. 2. Cod. pro ſocio*, cuius hæc ſunt verba præciſa, *Secundò eſt multum notandum, quod licet vnus ex fratribus emat pro ſe fundum, & pro fratre ſuo, tune ſi in inſtrumento continetur pretium, quod dictus venditor fuit confeſſus habuiſſe, & recepiſſe à dicto tali emente nomine ſuo, & nomine fratris ſui, nec dicitur de eius propria, vel communi pecunia, quia tunc in dubio intelligitur de pecunia propria ſoluentis, ità quod ab alio fratre poteſt repetere partem pecuniæ, ſi vult partem prædij*; Idquè dicit perpetuò mentī tenendum, quia valebit tibi ad mille aureos, & *Bartolum* ſequuntur *Alex. Abb.* & cæteri deducti *per Rolan. conſ.4. nu.2. & 6. lib.2. Mantic. de tacit. lib.6. tit.16. num.18. Miebalor. de fratr. par.2. cap.9. num.13. cum ſeqq.*, vbi expreſsè reprobantur *Natta*, & *Maſcard.*, qui contrarium dixerunt; Et quidem *Bart.* ſententia, claram pro ſe habere videtur deciſionem *text. in ead. l. 2. Cod. pro ſoc.*, vbi ad ſolam aſſertionem ementis, atquè dicentis, totum pretium de ſuo ſoluiſſe, Imperator decidit, pretij partem à ſocio refundendam eſſe.

16

LVCANA
COLLATIONIS
PRO
MARIA MAGDALENA
CVM
MARIA FELICE DE GAMBOGIIS.

Reſponſum pro veritate.

De collatione inter cohæredes facienda de ijs, quæ citrà titulum hæreditarium à defuncto in eos obuenerunt, et conſequenter de imputatione in propriam portionem, ân, & quando intret; Et in ſpecie quid de dote, vel dotis augmento.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Referuntur agentes de materia collationis, vel imputationis.*
3 *Quod iſta ſit quæſtio voluntatis, & quomodo decidenda.*
4 *Ad quid proſunt regulæ generales, vel doctrinæ in hac materia.*
5 *De contributo plurium hæredum ad onera, & legata.*
6 *De contributo ad debita inter hæredem feudalem, & allodialem.*
7 *Dos data filiæ confertur.*
8 *Habens pro ſe regulã, habet intentionem fundatam, & limitatio non præſumitur.*
9 *Habenti probationem iam factam, vel intentionem fundatam ſufficit offuſcare probationem contrariam.*
10 *Collatio debet intrare ob æqualitatem.*
11 *Quod contrarium iſto caſu dicendum ſit, quia augmentum factum eſt in gratiam viri.*
12 *Quod datur ad compenſandam inæqualitatem, dicitur ex cauſa oneroſa.*
13 *In ſpecie vt datum pro compenſatione nõ conferatur.*
14 *Mulier in dote fouet cauſam lucratiuam.*
15 *De diſtinctione plurium perſonarum formalium in vna materiali.*
16 *An imputationem tollat onus fideicõmiſſi, vel aliud ſimile.*
17 *De æquiuoco, ſeù errore non diſtinguendi caſus, vel eorum circumſtantias.*
18 *De alio caſu, & quod non intrat collatio in eo, qui non curat hæreditatem &c.*

DISC. XXXI.

1 HAbens Achilles diues ciuis, duas filias, vnam earum natu maiorem Mariam Felicem nuncupatam, collocauit in matrimonium cum Ludouico, medicinæ profeſſore, eiuſdem ciuici ordinis,

dinis, cum dote ſcutorum auri 4000., vltra acconcium ſcutorum 500.; Deindè verò, Mariam Magdalenam alteram filiam natu minorem, adhùc innubilem, ſponſam deſtinauit Thomæ eiuſdem profeſſionis medicinæ, de familia tamen, quæ inter nobiles in ea Ciuitate adſcripta eſt; Cumquè ob hanc ordinis diuerſitatem, iſte ſecundus vir, cum æquali dote data primæ, matrimonium contrahere nollet; E' conuerſo autem pater, ex prudentialibus motiuis, abhorreret hanc inæqualitatem patefacere; Hinc proindè in publicis tabulis dotalibus, eadem adamuſſim dos conſtituta fuit, quæ priori filiæ tradita erat; Per apocam verò ſeparatam, à fiduciario conſeruandam, promiſit augmentum aliorum ſcutorum mille; Decedens autem, antequam dictum matrimonium contraheretur, in eius teſtamento, facta expreſſione enixæ voluntatis ſeruandi inter filias omnimodam æqualitatem, ob æqualem dilectionem, mandauit, vt ex eius bonis, ante omnia detrahi deberet pro ſecunda filia, dos in eadem ſumma, in qua priori data fuerat, deindequè ſolui deberent, primò omnia debita etiam dotalia, & ſecundò legata, id autē quod ſupereſſet in hæreditate, æqualiter diuidi deberet inter dictas filias, quas æquis portionibus inſtituit, innuptæ ſubſtituendo nuptam, quatenus in eo ſtatu decederet, atquè ſubſtitutam grauando tali caſu quibuſdam legatis pijs in ſumma ſcutorum mille; Cumquè ſequuta morte teſtatoris, dictoquè ſecundo matrimonio effectuato, inter præfatas ſorores ageretur de hæreditatis diuiſione, orta eſt collationis, ac reſpectiuè imputationis quæſtio; Non quidem circa legatum dotis ad fauorem ſecundæ filiæ factum in eadem ſumma, in qua primæ data fuerat, cum iſtius reſpectu nullus eſſet collationis effectus; Sed in dicto augmento ſcutorum mille, cuius nulla mentio in teſtamento facta eſt; Quare deſuper ex parte Mariæ Magdalenæ ſecundæ filiæ collationem negantis, pro veritate conſultus.

Reſpondi, quod licèt DD. in hac materia, cum conſueta opinionum varietate, ſolitiſquè diſtinctionibus, ac ponderationibus, ſiuè frigiditatibus, in his præſertim terminis dotis, quæ per parentem filiæ data, vel conſtituta ſit, nimium ſe inuoluere videantur, in eó præſertim,
2 ân agatur de cauſa neceſſaria, vel voluntaria, quæ etiam reſpectu filiæ per patrem de neceſſitate dotandæ, rectè verificatur in eo, quod congruam, ſeù paragium excedit; Siuè (magis frigidè) circa illam implicitam donationem, quæ nunquam in mente habita, deduci ſolet ex forma ſtipulationis, vel ex verbis, & clauſulis inſtrumenti dotalis, quæ verè ſunt Notarij potiùs, nō autem partiū, ex ijs, de quibus, antiquioribus plenè cumulatis, apud moderniores frequenter actū habetur, & præſertim *apud Surdum conſ. 143. Giouagn. conſ. 83. lib. 1. Thomat. deciſ. 50. Michalor. de fratr. par. 1. cap. 12. & ſeqq.*, atquè ad nimiam ſatietatem, tanquam per ſpeciem formalis tractationis materiæ, cum conſueto euagatorio ſtylo *Redenaſc. conſ. 75.*; Et in terminis donationis factæ filio contemplatione matrimonij *Rota in Auximana donationis 28. Iunij 1658., & 18. Iunij 1668. coram Beuilaqua*, quarum prior eſt impreſſa *par. 12. recent. deciſ. 389.*, & habetur *ſub tit. de dote diſc. 154.*

Attamen dicebam verius eſſe, vt iſta ſit quæſtio nudi facti potiùs, quàm iuris, vtpotè voluntatis, quoties iſta non explicata, ambigua remaneat, ideoq; prorſus erroneum eſt, eius deciſionem quærere ex propoſitionibus generalibus, ſiue
3 ex auctoritatibus, quæ, occaſione conſulendi, vel decidendi, certos caſus diuerſos percutiant, quoniam in ſingulis, deciſio pendet ex facti qualitate, ac particularibus coniecturis, vel circumſtantijs, ſuper quibus nequè certa, & determinata regula ſtatui poteſt, quoniam iuxtà generalem huiuſmodi voluntatis quæſtionum naturam pluries in omni materia inſinuatam, & præſertim in his terminis imputationis *ſub tit. de legitim. & detract. diſc. 24.*; Sæpè contingit, vt in vno caſu aliquæ coniecturæ affirmatiuam, vel reſpectiuè negatiuam collationis, vel imputationis faciant operationem, quæ eiſdem, ac alijs longè maioribus, in altero caſu denegetur, quia ſic vnius, vel reſpectiuè alterius qualitas exigat.

Regulæ autem generales, vel aliarum conſimilium quæſtionum deciſiones, cōgruæ quidem ſunt, earumquè notitia

vel

vel conſideratio, nedùm oportuna, ſed
4 etiam neceſſaria eſt, ad effectum benè, ac legaliter regulandi arbitrium, cui ambiguæ, ſeù coniecturatæ voluntatis materia commiſſa eſt, non autem, vt deciſio in vno caſu edita, vel propoſitiones illius occaſione firmatæ, cuicumquè alteri, iuxtà conſuetam pragmaticorum ineptiam, applicari debeant, vt in propoſito imputationis in legitimam aduertitur *dicto diſc.24.de legitim. & detract.*,
5 & habetur etiam in huiuſmodi quæſtionibus inter cohæredes *ſub tit. de legatis* in propoſito contributi, quando hæreditas legatis, ac oneribus idonea non eſt; Siuè circa illud contributum, quod intrat ad debita, & onera hæreditaria non ſolum inter cohæredes eiuſdem hæreditatis, ſed etiam inter eos, qui eiuſdem defuncti ſint hæredes diuerſi in ſolidum, pro diuerſitate patrimoniorum; Vt attentis terminis iuris communis ciuilis habemus in milite, in quo datur duplex diſtinctum patrimonium militare, & paganicum, ideoquè duplex diuerſus hæres in ſolidum, quod in pagano denegatur.

Ac etiam à ſimili habemus in feudatarijs, qui milites dicuntur, ideoquè duplex diuerſum habent patrimonium, feudale ſcilicèt, quod iure militaris habe-
6 tur, & allodiale, quod paganici naturam habet, quoniàm licèt, vbi agatur de debitis indifferentibus, quæ præcisè in vnius patrimonij cauſam contracta non ſint, intret æquale contributum proportionabiliter, ac pro viribus, ſiuè, vt vulgò dicitur, per æs & libram, quamuis magis bona vnius, quàm alterius patrimonij, pro illis obligata fuerint; Attamen id ceſſat ex diuerſa defuncti voluntate, quamuis tacita, ſeù præſumpta ex coniecturis deducta, ex ijs quæ habentur in ſua materia *ſub tit. de feud. diſc.21.& ſeq.*, cum ſimilibus.

Applicando autem ad rem; Dicebam, quod certa eſt iuris regula pro collatione, vbi præſertim agatur de dote, cuius debitum in patre erga filiam quamuis
7 diuitem, ac aliundè prouiſam ex quadam iuris ciuilis improbabili ſubtilitate, ſeù veriùs ex eiuſdem iuris improbabili intelligentia, reputatur neceſſarium iuxtà ea, de quibus apud allegatos, quæ tanquàm notoria præſupponenda ſunt, et conſequenter, vbi ex parte illius, qui collationē negat, non probetur diuerſa voluntas, tūc fundata eſt intentio illius, qui eam fieri debere aſſerat, ex vulgari axiomate quotidiano, de quo *Barboſ. axiom. 198. Mantic. deciſ.251.num.4.* & paſſim,
8 vt habens pro ſe regulam iuris, habere dicatur intentionem fundatam, donec ille, qui allegat limitationem, eam concludenter probet, cum limitatio in dubio præſumenda non ſit.

Fortiùs verò, pro regula iudicandum venit, vbi eidem, voluntatis argumenta, vel coniecturę aſſiſtant, quamuis iſtę non
9 ſint præponderantes, quoniàm vt pluries aduertitur præſertim *ſub tit. de fideic.*, ex propoſitione, de qua cæteris relatis *apud. Surd. conſ.505. num.6., Rota apud Merlin. deciſ.597. num.33.* repetita *deciſ.229 p 6. recent & deciſ.158. & deciſ.270.* vtrobiquè *num.3. par.10.*; Habenti ſuam intentionem iam fundatam, ſufficit cum eius probationibus, quamuis imperfectis, & inæqualibus, offuſcare, atquè dubiam reddere contrariam probationem allegantis limitationem, ideoquè coniecturis, & argumentis hinc indè colluctantibus inuicem ſe deſtruentibus, vel debilitantibus, atquè ità impedita contraria perfecta probatione, exindè reſultat, vt fundata remaneat intentio habentis pro ſe regulam, vel aliam iam perfectam probationem, vt etiam aduertitur occaſione agendi de dote ſimulata *ſub tit. de dote diſc.24.*& alibi.

Cum igitur in hac facti ſpecie, collationi, non ſolùm aſſiſteret iuris regula, ſed potiùs aſſiſterent etiam maiora argumenta, ea præſertim, quæ reſultabant à
10 nimiùm enixè declarata voluntate ſeruandi inter filias omnimodam æqualitatem, cum expreſſione æqualis dilectionis, ac etiam quia demandando ſeparationem dotis ſecundæ filiæ innuptæ, illam expreſſit in eadem ſumma, quæ priori conſtituta fuerat; Hinc proindè, quando inter ipſas ſorores, & cohæredes quæſtio tantùm eſſet, tùnc pro collatione ſine dubio reſponderi debuiſſet, dùm ècōuerſo ponderabantur quædam argumenta leuia, & æquiuoca, non apta præponderare præfatis in contrarium vrgentibus; Multò verò magis, dùm iſta argumenta duplicem operationem facere debent, ideoquè longè efficaciora deſide-

randa ſunt; Primò ſcilicèt deſtruendi regulam iuris; Et ſecundò deſtruendi argumenta, quæ eidem regulæ aſſiſtunt, vt *dicto tit. de fideic.* pluries aduertitur.

His tamen non obſtantibus, pro collationis, ac reſpectiuè imputationis excluſione, reſpondendum cenſui, quodq;
11 iſtud augmentum dotale, iuxtà teſtatoris præceptum inter debita detrahi deberet, æqualis autem diuiſio inter ſorores & cohæredes facienda eſſet de eo, quod in hæreditate remaneret.

Motus ad ità ſentiendum, ex eo quod iſtud augmentum factum non eſſet principaliter in gratiam ſecundæ filiæ, vt eius meliorem faceret conditionem, atq; priori eã inæqualẽ redderet, adeoùt ipſa cum ſorore contenderet de maiori lucro, & cum quo præſuppoſito intrat iſta collationis quæſtio, ſed principaliter, ac directè, promiſſum fuerat viro, ità allecto ad iſtud aliàs inęquale matrimonium, ob inæqualitatem reſultantem à diuerſitate ordinis, dùm tàm pater ſponſæ, quàm ipſa, ac etiam prioris filiæ vir, erant de ordine ciuium, ſeù popularium, iſte autem de ordine nobilium, quod vbique locorum, etiam in ſubditis Ciuitatibus, ad plures effectus eſt nimiùm conſiderabile, multò verò magis in Republica;, in cuius regimine ordo nobilium longè maiores habet partes.

Hinc etenim reſultat, vt iſtud augmenmentum redoleat debitum oneroſum, & correſpectiuum contractum cum viro,
12 per implicitum contractum emptionis, & venditionis, vel compenſationis inæqualitatis, cuius eſt pretium, ex ijs quæ in caſu oppoſito mulieris nubentis viro inæquali ad materiam textus *in l. fœmina Cod. de ſecundis nupt.*, vel ad alios ſimiles effectus habentur cæteris relatis *apud Capyc. Latr. deciſ. 22. num. 2. & ſeq. & ſub tit. de dote diſc. 27. & 49.*

Et in ſpecialibus terminis collationis, vt ſub ea non veniat id, quod pro com-
13 penſanda inæqualitate datum eſt *Fachin. lib. 5. contr. cap. 82. Surd. conſ. 143. num 57. Capyc. Latr. conſult. 25. num 70.*, vbi alij allegantur.

Et quamuis in hac altera apoca conuentum eſſet, vt iſtud augmentum, ſortiri deberet eamdem naturam dotis iam conſtitutę, circà obligationem reſtituendi in caſu ſoluti matrimonij, ad fauorem
14 mulieris, quæ in eo ſoncre diceretur titulum lucratiuum, iuxtà diſtinctionem inter virum & mulierem, de qua pluries in ſua materia *ſub tit. de dote*, vt ille ſoueat cauſam oneroſam, iſta verò lucratiuam; Attamen videtur lucrum remotum & euentuale, quoniàm cum agatur de quantitate, nullum eius dominium penès mulierem remanet, ſed illud totum eſt viri conſtante matrimonio, mulieri remanente quadam habituali actione, non exercibili, niſi quatenus ſoluto matrimonio, ipſa ſuperuiuat, vndè proptereà, cum præmori poſſet, quamuis eamdem actionem ad hæredem tranſmittat, eius tamen reſpectu, actio eſt inutilis, ipſaquè de facto nullam ſentit vtilitatem; Et cõſequenter dicebam, quod non verificaretur illa omnimoda æqualitas, quam teſtator inter filias in hæreditate, boniſque hęreditarijs deſiderauit, imò expreſsè demandauit, dùm iſtius filiæ minoris portio hæreditaria eſſet minor, ac inæqualis in ſcutis 500.

Ideoq; aduertebam, vt procedendum eſſet cum conſueta diſtinctione plurium perſonarum formalium, in vna, & eadem materiali, ità dupliciter cõſiderãdo hanc
15 ſecundam filiam; Primò ſcilicèt tãquàm hæredem patris, qui poterat vltrà legitimam, (cuius loco dos ſuccedit, vel in eam imputatur), inſtituere extraneum, atque in hoc titulo hæreditario demandata eſt æqualitas, quæ nil commune habet cum altero titulo cuiuſdam implicitæ donationis factæ de dicta actione, ſeù reuerſione euentuali præfati debiti principaliter contracti cum viro ex cauſa correſpectiua, & oneroſa vt ſuprà.

Et quamuis difficultatem facere viderentur ſuperiùs allegatæ deciſiones *in Auximana donationis coram Beuilaqua*,
16 in quibus firmatur, vt donatio facta ſponſę contemplatione matrimonij, conferri, ac reſpectiuè imputari deberet, quamuis ad eam filij ex eo matrimonio procreandi, directè vocati eſſent tanquàm filij per quamdam ſpeciem impliciti fideicommiſſi, adeoùt primus donatarius id haberet ex cauſa oneroſa; Attamen id ibi firmatur, non quia generaliter de iure ità ſtatutum ſit, ſed ex illius caſus particularibus circumſtantijs, vt deciſionum lectura oſtendit; Atquè in hoc conſiſtit adeò frequenter declamatum

17 tum æquiuocum, quod eſt pabulum quotidianum Iuriſtarum, attendendi deciſiones & doctrinas in genere, ſiuè in ſola formalitate verborum, non reflectendo ad diuerſitatem facti, cuius circumſtantijs ſecluſis, veriùs eſt, vt ea, quæ ex cauſa oneroſa, & cum onere fideicommiſſi dantur, conferri, ac imputari non debeant, ex ijs, quæ habentur *dicto diſc. 24. de legit. & detract.*

In hoc autem propoſito collationis, ac reſpectiuè imputationis dotis, vel alterius rei habitæ à parente; Eatenùs vna,
18 vel altera, ſeù vtraquè intrat, quatenùs ille qui dotem, vel aliam rem habuit, ſucceſſionem, vel legitimam petat, ſecùs autem ſi contentus eo, quod in vita obtinuit, de ſucceſſione non contendat, quoniàm tùnc per alios filios cogi non poteſt ad conferendum, vt deindè æqualiter diuidat, cum diminutione eius, quod iam obtinuerat, iuxtà textum clarum *in l. fin ff. de collat. dot.*, vbi communiter ſcribentes *Barboſ. in l 2. par. 1. num. fin. ff. ſolut. matrim. Rot. apud Dunoz. deciſ. 151. num. 2. & ſeqq. & deciſ. 267. num. 7. dicta deciſ. 389. par. 12 recen. per tot.* & in alijs; Et ità pluries reſpondi, præſertim *in Meleuitana collationis* pro Agathuccia de Xerri, & in alijs, dum tunc alijs filijs prætendentibus nimiam inæqualitatem à parente ſeruatam, aliud non competit remedium niſi illud inofficioſitatis, de quo agitur *ſub tit. de dote diſc. 156.*

ROMANA

HÆREDITATIS DE RIVALDIS PRO MONASTERIO PVELLARVM MENDICANTIVM CVM LVDOVICO RIVALDO.

Caſus diſputatus coram Arbitris.

An, & quando cohæres, ius, vel actionem habeat, ad bona poſſeſſa per cohæredem, pro eius portione, non redditis rationibus de bonis per ipſum habitis, ac diſtractis, ad materiam actionis *familiæ erciſcun.* vel *commun. diuidundo*, ſeù collationis.

SVMMARIVM.

1 *AN officium emptum à filio familias cenſeatur quæſitum de bonis patris, & an pretium donatum.*
2 *Facti ſeries.*
3 *De materia familiæ erciſcundæ, vel communi diuidundo, vel collationis.*
4 *Cohæres habet condominium in ſingulis bonis hæreditarijs.*
5 *Quilibet poſſidet totam rem commune pro ſua portione.*
6 *De concluſione, vt fideicommiſſarius teneatur accipere reſtitutionem bonorum de manu hæredis, ſecùs autem vbi cum grauato poſſidebat pro communi.*
7 *Si vnus hæres plus habuit, tenetur refundere cohæredi.*
8 *Quid de maioribus expenſis per vnum factis.*
9 *Vt intret concluſio, de qua num. 7. quid requiratur.*
10 *Diuiſio bonorum mobilium præſumitur per longam obſeruantiam.*

11 *Generaliter de præſumptione diuiſionis.*
12 *De eadem concluſione, eiuſque declaratione, de quibus num.7.& 9.*

DISC. XXXII.

IVxtà facti ſeriem in hac
eadem cauſa enunciatam
1 *ſub tit.de Regal.diſc.*150.,
occaſione agẽdi de pun-
cto, an officium emptum
per filium familias, quæſi-
tum cenſeatur de pecunia patris; Et qua-
tenùs expreſsè, vel coniecturaliter de hoc
conſtet, an cenſeatur filio donatum pre-
tium deſuper erogatum, adeoùt illud in
collatione veniat, necnè; Defuncto
Gaſpare de Riualdis, ſuperſtitibus Aſca-
nio Prælato, Baldaſſare, & Ludouico ſæ-
cularibus, ipſequè negotiator eſſet, atq;
2 tunc præſertim haberet magnum appal-
tum dohanarum, duraturum ad plures
annos, in quibus, illarum, aliorumque
negotiorum adminiſtratio fuit penès ſę-
culares, ob impedimentum quod Aſca-
nio deſuper prębebat pręlatura; Cum de-
indè ob earumdem dohanarum camerale
debitum, omnes dicti fratres in fuga po-
ſiti fuerint, faciendo eam quam facere
potuerunt traductionem, vel occultatio-
nem mobilium pretioſorum, vndè pro-
pterea ad venditionem omnium bono-
rum ſtabilium, ac etiam officij poſſeſſis
per Prælatum, per Cameram deuentum
fuit; Sequutaq; poſtmodùm fuerit concor-
dia, ſeù ſolidatio computorum; Hinc
Aſcanius, reaſſumpta prælatura, atquè
de canonicatu Baſilicæ Liberianæ, aliiſq;
beneficijs prouiſus, ac in pluribus Ro-
manæ Curiæ officijs occupatus, ſpatio an-
norum circiter viginti, laudabiliter, &
cum debito decore vixit, moriens ve-
rò, notabilem reliquit aſſem, in quo hæ-
redem inſtituit Monaſterium, ſeù con-
ſeruatorium puellarum mendicantium
Sanctiſſimi Sacramenti (cuius penè fun-
dator dici meretur), benè prouiſo Ludo-
uico fratre ſuperſtite, in ſtatu cœlibi
conſtituto, de congrua præſtatione ad
vitam, & quem, defuncto circa proxima
tempora dictæ reuerſionis ad patriam
Baldaſſare, poſt eiuſdem regreſſum
à militia (in qua per aliquod tempus
occupatus fuit) propriæ domi retinere
conſueuit, in figura tamen illius familia-
ritatis, quam nimium ſubordinatè fra-
ter diues cum fratre paupere exerce-
re ſolet, ipſo Aſcanio ſemper bona
omnia poſſidente, ac adminiſtrante iure
domini abſquè aliqua eius participatio-
ne; Verùm dicto Ludouico non acquie-
ſcente defuncti fratris iudicio, præten-
ſionem excitauit contra dictum Mona-
ſterium hæredem in actione familiæ er-
ciſcundæ, vel communi diuidundo, ſu-
per pertinentia medietatis argentorum,
aliorumquè mobilium, quæ iuſtificaba-
tur eſſe hæreditaria Gaſparis patris, ac
etiam ſuper participatione aliorum effe-
ctuum hæreditariorum, pro rata ſcuto-
rum viginti millium circiter, quæ iuſti-
ficabatur, quod durante appaltu, ac ad-
miniſtratione dohanarum, priuſquàm
moleſtię Camerę ſuperuenirent, ad ipſius
Aſcanij manus obueniſſent; Introducta-
què deſuper lite, atquè de ordine Sanctiſ-
ſimi facto compromiſſo in tres Rotæ
Auditores.

In diſputationibus deſuper habitis co-
ram Arbitris; Scribentes pro actore, pro-
cedendo cum generalitatibus eorum,
3 quæ in iure habentur *toto tit.ff & Cod.fa-
mil.erciſc.& comm.diuid.*, ac etiã *in tit.de
collat.*, cum concordantibus collectis *per
Michal.de fratr.par.1.cap.*12.cum pluri-
bus ſequentibus, vbi reaſſumuntur ea,
quę deſuper per antiquiores tradita ſunt,
& præſertim *per Vbald.in eius tract de
fratr.*; Dicebant, quod in ijs bonis, quæ
iuſtificabatur remanſiſſe in hæreditate
dicti Gaſparis communis patris, cuius
omnes erant æqualiter hæredes, fundata
erat ipſius actoris intentio, pro eius viri-
li, quam cohæres in vniuerſo iure acti-
uo, & paſſiuo habere dicitur ad textum
4 *in l.pro hæreditarijs, & tot.tit.Cod.de hæ-
redit.act.*; Vndè propterea pro eius virili
in ſingulis bonis, atquè (vt Iuriſtæ dice-
re ſolent), in qualibet gleba, condomi-
nium habere dicitur, iuxtà receptum iu-
ris principium generale, quod habemus
in omnibus ſocijs, ſeù bona pro commu-
ni poſſidentibus, quod quilibet poſſidere
5 dicitur totum, ac inſolidum pro eius vi-
rili, vt in præcedentibus, occaſione di-
uiſionis, vel exercitij actionum hæredita-
riarum aduertitur; Vndè propterea *ſub
tit.de fideic.*, & ſub altero *de iudic.* ad ma-
teriam legitimi contradictoris recep-
tum

tum habemus, quod licèt fideicommiſ-
6 ſarius teneatur accipere reſtitutionem fi-
deicommiſſi à manu hæredis, eamque
capere non poſſit propria auctoritate,
quamuis nullus adeſſet hæredis grauati
hæres, quoniàm adhùc deputari debet
curator hæreditati iacenti, eoquè audito
reſtitutio obtineri ex deductis *apud Gre-
gor. & add. deciſ.* 206. cum alijs, de quibus
locis citatis; Attamen ſi fideicommiſſa-
rius, cum grauato pro communi poſſide-
bat, tunc non intrat iſta concluſio, quo-
niàm ex dicta ratione, quod poſſidens
pro communi, dicitur poſſidere totum
cum conſorte, idcircò eo defectu, per ius
non decreſcendi, totum remanet penès
eum, abſquè neceſſitate nouæ appræhen-
ſionis, ità cum iſtis, ac ſimilibus gene-
ralitatibus procedendo, eaſquè pro mo-
derno pragmatico ſtylo, plenè cum au-
ctoritatibus exornando.

Scribens ego pro Monaſterio, non ne-
gabam dictarum generalitatum verita-
tem, quodquè vbi de ſtatu hæreditatis,
7 eiuſquè bonorum conſtaret, adeoùt cer-
tificari poſſet quidnam ex eiſdem bonis,
ad vnius, vel alterius hæredis manus ob-
ueniſſet, tunc iure collationis, vel ex re-
gula æqualitatis ſeruandæ inter hæredes
coæquale ius habentes, rectè ille, qui mi-
nus habuit, actionem habet contrà alte-
rum, qui plus habeat, ad contributum,
ſeù æqualitatem, vbi, potiſſimùm agatur
de bonis adhùc extantibus in ſpecie, vel
in æquipollenti, vndè propterea non in-
tret quæſtio circà expenſas maiores, quas
vnus eorum de communibus bonis fece-
8 rit, an conferre, ac reſpectiuè imputare
teneatur, quod pendere ſolet à qualitate
communionis, an ſcilicèt ſit vniuerſalis,
vel particularis, ſiuè à mutua patientia,
alijſquè facti circumſtantijs, de quo ta-
men agere non oportebat, cum id non
eſſet in quæſtione, vtpotè reſtricta ad bo-
na extantia in ſpecie, vel in æquipollenti.

Id autem, in hac facti ſpecie, ad rem
applicabile non erat, quoniàm in facto
iuſtificabatur, quod omnes dicti tres fi-
9 lij & cohæredes, tam antè fugam, quam
ob Cameræ moleſtias pati coacti erant,
quàm in ipſo actu, atquè abſentia duran-
te, ac etiam poſt regreſſum, bona promi-
ſcuè acceperant, atquè de eis diſpoſue-
rant pro cuiuslibet libito, idemquè ſe-
quutum fuerat de pecunijs; Et conſe-
quenter dicebam, quod actor huiuſmo-
di actionem exercere non poterat, niſi
priùs redderet rationem de bonis in eum
obuentis, atquè ità firmaret ſtatum, ex
quo læſio, ſeù inæqualitas conuinci poſ-
ſet, vt argumento textus *in l. ſi ambo ff. de
compenſat.* benè *Caſtrenſ. conſ.* 126. *num.* 1.
lib. 2., *Rot. apud Buratt. deciſ.* 546. *num.* 6.
& 7. *deciſ.* 265. *nu.* 10 *par.* 6. *rec. deciſ.* 186.
num. 11. *cum ſeqq. par.* 10. & in alijs.

Clariùs verò, ſtante dicto diuturno
temporis interuallo, in quo defunctus,
hæc bona, de quibus erat controuerſia,
poſſederat, ac adminiſtrauerat tanquàm
10 eorum dominus, priuatiuè ad actorem,
qui nunquàm in eis ſe ingeſſerat; Cum
etenim eadem bona iuxtà probationes
hinc indè factas importarent partem eo-
rum, quæ pater habebat, atquè in eius
hæreditate remanſerunt, ità reſultat præ-
ſumptio ſubſequutæ diuiſionis inter fra-
tres, quodquè quilibet poſſideret ſuum,
vnus tamen conſumpſerit, alter verò ma-
gis prudens conſeruauerit, & auxerit, vt
in terminis præſumptæ diuiſionis bono-
rum mobilium *Caſtr. dicto conſ.* 126. *num.*
2. *lib.* 2., quod in hac materia reputatur
magiſtrale.

Et generaliter, ac indefinitè, vt præ-
ſumatur diuiſio per decennalem acquie-
ſcentiam inter partes, etiam ſi ageretur
11 de bonis teſtabilibus, firmant DD. com-
muniter collecti *per Menoch. lib.* 3 *præ-
ſumpt.* 60. *Maſcard. de probat. concl.* 527.
Michalor. de fratr. par 3. *cap* 42. *num.* 13.
ad ſatietatem *Fontanell. de pact. clauſ.* 4.
gloſ. 9. *par.* 2. *num.* 116., vbi quod omnes
ferè DD. antiqui, & moderni nemine di-
ſcrepante, hoc tenent, *Theſaur. dec.* 205.,
Buratt. deciſ. 799. *num.* 8., *Rot. deciſ* 127.
num. 19. *par.* 7 *rec.*, & conferunt deducta
in Romana diuiſionis coram Bichio dec. 153.
par. 8 *rec.* inter ſuas *deciſ.* 6.

Eſt benè verum, quod communiter
datur limitatio, vbi appareat de magna
læſione, & inæqualitate; Sed punctus
12 eſt in iſtius iuſtificatione, quam dicebam
de præſenti videri impoſſibilem, quo-
niàm ſtant benè ſimul, vt tunc omnes
habuerint æquales portiones, & tamen
quod de præſenti conditio eſſet longè
inæqualis, quia nempè, vnus conſumpſe-
rit, & alter conſeruauerit; Ideoquè per-
neceſsè oportebat firmare ſtatum, ſine
quo erat impoſſibile, vt aliqua compete-
ret actio.

Eſt

Eſt etenim communis credulitas illorum fratrum, qui imprudenter agendo, eorum portionem diſſipant, vt alterius prudentis, ac induſtris fratris bona conſeruata, vel aucta, debeant eis eſſe communia; Atquè in hac facti ſpecie, ex eius circumſtãtijs omninò improbabile erat, vt actor tamdiù, ità patienter cum fratre ſe gerere debuiſſet, viuendo quodammodò more famuli, ſiue ex eius beneuolentia victum, ac habitationem recipiendo, ſi coæqualis dominus bonorum fuiſſet; Ac etiam quia docebatur, quod ipſe conſumpſiſſet, & diſſipaſſet, nullumquè alium acquirendi modum habuiſſet; Econuerſo autem, alter eſſet nimium prouidus, ac induſtris, pleraſquè acquirendi occaſiones habuiſſet; Adhùc tamen cauſa pendet.

SVMMA
SIVE
COMPENDIVM

Eorum, quæ in foro magis practicabilia, continentur hoc Lib. IX. Par. II. de Hærede, & Hæreditate.

INDEX RVBRICARVM:

I.

Proœmialia, ſuper diſtinctione generum, vel ſpecierum hæredum; Et àn eorum pluralitas detur in ſolidum, *à numer.* 1. *ad* 14.

II.

Quando quis dicatur relictus hæres ab homine, vel à lege ad hæreditatem vocatus dicatur; Dataquè legis, vel hominis vocatione, quando, & quomodo efficiatur talis, *à num.* 15. *ad* 32.

III.

De iuribus, tàm actiuis, quàm paſſiuis, quæ in hæredem tranſeunt; Et in quibus defunctum repræſentet; Et de beneficio inuentarij, quando, & quomodo à iuribus paſſiuis excuſet, *à num.* 33. *ad* 62.

IV.

De quæſtionibus cadentibus inter ipſos cohæredes ſuper diuiſione, & alijs; Vel inter hæredem, ac hæreditatis emptorem, ſeù ceſſionarium, ſiuè inter primũ, & ſecundum hæredem ſubſtitutum, *à num.* 63. *ad* 77.

V.

De quæſtionibus inter hæredem verum, & hæredem putatiuum, vel fiduciarium; Siuè inter hæredem verum, & tertium, qui cum putatiuo contraxerit, vel diſtraxerit, *à num.* 78. *ad* 82.

SVMMARIVM.

I.

1 *DE duplici ſignificatione, vocabuli hæredis ſanguinis, & rei familiaris, & de hoc ſecundo ſolum agitur.*

2 *De diſtinctione inter primum, & ſecundum hæredem, vel directum, & obliquum, ſed de primo hic agitur.*

3 *De alia diſtinctione inter hæredem teſtatum, ac inteſtatum, & quid referat.*

4 *Hæres particularis non eſt verus hæres, ſed potius legatarius.*

5 *Hæredis teſtati, & inteſtati ſimultaneus concurſus non datur in pagano, qui decedere non poteſt prò parte teſtatus, & pro parte inteſtatus.*

6 *Non poteſt paganus habere plures hæredes, vel hæreditates inſolidum, neque diuerſitas prouinciarum attenditur, ſed plures hæredes vnum repræſentant.*

7 *Fallit in milite, qui propterea poteſt eſſe pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus.*

8 *An militibus noſtri temporis id congruat.*

9 *Benè congruit feudatarijs, qui veri milites dicuntur, ideoque duplicem habent hæredem, & hæreditatem paganicam, & feudalem.*

10 *De hærede putatiuo contradiſtincto à vero.*

11 *Et de hærede fiduciario.*

12 *Clerici ad inſtar militum habent etiam duplicem hæredem.*

13 *De hærede anomalo qualis eſt fiſcus pœnalis, non autem fiſcus ſucceſſor.*

14 *Di-*

14 *Diſtinguuntur Rubricæ totius materiæ.*

II.

15 *Vt quis dicatur hæres ad actiuos, & paſſiuos effectus hæreditarios, requiritur vtraque qualitas habitualis, & actualis, atque vna non ſufficit.*

16 *Poteſt ille, cui hæreditas delata eſt, eam non agnoſcere etiam in præiudicium creditorum.*

17 *Etiam vbi hæreditas non agnita transmittitur, neceſſarius eſt actus in transmiſſario.*

18 *An, & quando hæreditas non agnita tranſmittatur.*

19 *Vt quis dicatur hæres, debet eſſe vocatus ad vniuerſitatem aſſis in tota, vel quota.*

20 *Inſtitutus in certis rebus, quamuis vniuerſitatem conſtituant, dicitur potiùs legatarius, quàm hæres.*

21 *Quando autem inſtitutus in re certa, vel in vſufructu efficiatur hæres vniuerſalis.*

22 *Et quando quis dicatur inſtitutus hæres vniuerſalis, & quod non requiratur certa forma, & an inſtitutus poſt mortem hæredis vſufructuarij dicatur hæres ab initio.*

23 *Non datur hæres in codicillis, ſed ſolum in teſtamento, ſi inſtitutio ſit certa, & valida.*

24 *Inſpectio àn quis ſit legitimus hæres nec nè, vtpotè reſpiciens ſubſtantiam iuris hæreditarij habitualis, non cadit ſub hac materia, ſed ſub alia.*

25 *De diſtinctione immixtionis, & aditionis inter ſuos, & extraneos.*

26 *Aditio hæreditatis, vel immixtio, tàm verbis, quàm factis ſequi poteſt, certamque formam non habet, & quæ ſint facta.*

27 *Quando verba, vel facta hoc aditionis actum concludant.*

28 *Aditio per prohibitos ſe obligare, vel actus præiudiciales facere, exigit ſolemnitates in alijs actibus præiudicialibus demandatas.*

29 *Semel hæres non deſinit eſſe hæres, atque hæreditas adita, repudiari non poteſt.*

30 *Quibus competat reſtitutio in integrum aduerſus aditionem.*

31 *Ex conſuetudine Barenſi licèt repudiare hæreditatem aditam; Ac etiamſi adita ſit ab inteſtato, detecto poſtea teſtamento eum oneribus.*

32 *An hæreditas iam repudiata, denuò agnoſci valeat.*

III.

33 *De regula, vt hæres repræſentet defuncti perſonam in vniuerſo eius iure actiuo, & quæ iura non tranſmittantur ad hæredem.*

34 *Repræſentat etiam defunctum in vniuerſo iure paſſiuo.*

35 *Intelligitur pro virili, non autem inſolidum, & quando etiam inſolidum.*

36 *De beneficio iuris deliberandi per legem hæredi conceſſo.*

37 *Quod iſtud remedium non eſſet ſalutare, & de ratione.*

38 *De alio remedio, ſeù beneficio inuentarij inducto per ius nouiſſimum.*

39 *De effectibus proficuis ab inuentario reſultantibus.*

40 *Iſto autem remedio non adhibito, vel malè, quales effectus præiudiciales reſultent.*

41 *An omittere inuentarium importet delictum, quod cauſet pœnam.*

42 *De eodem, vt hæc omiſſio arguat dolum, vel animum occultandi.*

43 *De eadem reſtitutione in integrum, de qua nu. 30. etiam aduerſus omiſſum inuentarium.*

44 *Per omiſſionem inuentarij non amittuntur detractiones legales, vel accidentales excepta falcidia.*

45 *Ad quid proſit, vt detractiones non amittantur.*

46 *Et quid circa confuſionem actionum, quæ ex inuentarij omiſſione reſultat.*

47 *Intrà vires hæreditatis inuentarium non ſuffragatur.*

48 *Quando antè diſcuſſas hæreditarias vires obſtet, necnè in iuribus proprijs qualitas hæreditaria, diſtinguitur.*

49 *Quando contra hæredem in perſona, & bonis proprijs procedatur in proceſſu executiuo.*

50 *De forma, & ſolemnitatibus inuentarij, vt legitimum dicatur &c.*

51 *De non integra, vel non benè deſcripta diſtinctione bonorum.*

52 *An omiſſio aliquorum bonorum cauſet nullitatem inuentarij, vel aliam pœnam.*

53 *Non datur contrà hæredem crimen expilatæ hæreditatis.*

54 De

4 *De clauſula ſalutationis apponi ſolita in inuentario.*

55 *Ceſſante inuentarÿ beneficio hæres in parte, tenetur pro ſola virili, & quando inſolidum.*

56 *Bona hæredis àn ſint hypothecata pro debitis defuncti, & quando &c. tàm reſpectu hypothecæ expreſſæ, quàm legalis, & quid pro reintegratione fideicommiſſi.*

57 *Hæres liberè ſoluendo creditoribus poſterioribus, non reportata cautione, tenetùr de ſuo ad reiteratam ſolutionem.*

58 *An, & quando obligatio hæredis de proprio, vel alia nouatio tollat beneficiũ inuentarÿ.*

59 *An teſtator prohibeat inuentarÿ confectionem, vel beneficia.*

60 *Quid de Statuto Florentino.*

61 *An clericatus, vel canonica æquitas excuſet.*

62 *An teneatur reddere rationem de actionibus, & mobilibus.*

IV.

63 *De quæſtionibus inter hæredem grauatũ, & ſubſtitutum remiſſiuè, & de quibus quæſtionibus in præſenti agatur.*

64 *De actiuo, & paſſiuo contributo cadente inter hæredes, vnus eorum totum debitum ſoluit, vel creditum exigit.*

65 *Quando contributum actiuum ſuper nomine debitoris exacto eſſet.*

66 *Hæres prouocare poteſt cohæredem ad diuiſionem, non obſtante præcepto teſtatoris.*

67 *De modo faciendi diuiſionem.*

68 *Debet eſſe æqualis, aliàs reducenda eſt ad æqualitatem.*

69 *Præſtanda eſt euictio inter diuidentes.*

70 *Diuiſio facta quando non aderat titulus hæreditarius, àn ſeruari debeat titulo ſuperuento.*

71 *Diuiſio non requirit ſcripturam, & probatur etiam per præſumptiones.*

72 *Quid in exercitio iurium indiuiduorum.*

73 *De collatione, & quid veniat conferendum.*

74 *De ceſſionario, vel emptore hæreditatis, & an agat de euictione, alÿſque controuerſÿs inter cedentem, & ceſſionarium.*

75 *Cõhæres non agit contrà cohæredem ad bona hæreditaria, niſi ipſe conferat, ac rationes reddat.*

76 *De imaginaria ſolutione, vel bonorum appropriatione per hæredem ſibi facta.*

77 *Non transfertur poſſeſſio bonorum hæreditariorum; Et de Statuto de continuanda poſſeſſione &c.*

V.

78 *De differentia inter hæredem verum, & putatiuum, & ad quid putatiuus teneatur ergà hæredem verum.*

79 *Putatiuo verus hæres non imputat cur inuentarium non confecerit.*

80 *Et de contrahentibus, vel diſtrahentibus cum hærede putatiuo, an id afficiat hæredem verum &c.*

81 *De differentÿs inter hæredem verum, & fiduciarium remiſſiuè &c.*

82 *De iudicialibus remedÿs hæredi competentibus.*

I.

Proemialia ſuper diſtinctione generum, vel ſpecierum hæredum, & àn eorum pluralitas detur inſolidum.

HÆredis vocabulum, duplicem habet ſignifica-
1 tionem; Vnam nempè illius, qui ſanguinis, ac naturæ ſit ſucceſſor; Alteram verò eius, qui ex defuncti expreſſo, vel per legem ſubintellecto iudicio, aut potentia, in re familiari ſuccedat; De hoc autem ſecundo, tractatio eſt; Iſquè in duplicem ſpeciem diſtinguitur, directi, nempè, ac immediati, & obliqui, ſeù mediati, cui
2 per alium hæredem, ex defuncti iudicio, ex fideicommiſſo fiat hæreditatis reſtitutio; De primo autem in præſenti ſermo eſt, cum de altero, in fideicommiſſorum ſede agatur.

Quamuis enim, in eodem primo, ac immediato, altera diſtinctio intret, inter teſtamentarium, ac inteſtatum, qui ſub legitimi hæredis vocabulo explicari ſolet; Hæc tamen diſtinctio, quoſdam accidẽtales percutit effectus, iuris tamen hæreditarÿ ſubſtantiam non alterat, cum
3 ità defunctum, in vniuerſo iure actiuo, ac paſſiuo, vnus, ac alter repræſentet, atquè vna, vel altera qualitate poſita, &

ſuper qua eſſe ſolet quæſtio, idem eſt effectus; Aliaq; diſtinctio inter hæredem vniuerſalem, & particularem, verbalis
4 tantùm eſſe dignoſcitur, cum ſpectata ſubſtantia, primo tantùm iſte titulus cõgruat, alter autem, legatarij iure potiùs cenſendus veniat, vt proximè infrà.

Vtriuſquè teſtati, ac inteſtati hæredis, concurſum ſimultaneum, in pagano
5 lex prohibet, atquè incompatibilem reputat, quoniam pagano non conceditur, vt prò parte teſtatus, ac pro parte inteſtatus decedat; Minuſquè, vt duos, vel plures inſolidum hæredes vniuerſales, duaſquè hęreditates habeat, quamuis,
6 prouinciarum, vel locorum diſtinctio, ſuper bonorum ſituatione accedat, cum declarationibus tamen, de quibus in ſua ſede.

Quamuis enim iure permiſſum ſit, plures, teſtatos, vel inteſtatos habere hæredes, ac ſucceſſores vniuerſales, qui per ſimultaneum concurſum, ſociatiuo iure, ad eamdem hæreditatem vocati ſint; Adhùc tamen, vnica eſt hæreditas, omniumquè hæredum perſonæ materiales, vnam hæredis perſonam formalem, ſiuè intellectualem, ſiuè vnicum polyticum corpus, vnius hæredis, vel defuncti repræſentatiuum, conſtituere dicuntur, ità totum pro eorum virili poſſidendo; Ideoquè in rebus certis, vel in certa bonorum vniuerſitate, licèt ſub hæredis titulo inſtitutus, legatarius tamen cenſendus eſt. A.

Militibus autem, vtrumquè lex concedit, vt duplicem ſcilicèt habeat hæreditatem, duplicemquè diuerſum hæredẽ
7 inſolidum, paganicum nempè, ac militarem; Eorumq; diuerſa etiã ſit ſuccedendi cauſa, vt vnus teſtatus, alter verò inteſtatus exiſtat; Patrimoniorum etenim diuerſitas, duplicis diuerſæ perſonæ formalis, vel intellectualis concurſum, in eadẽ perſona materiali producit, perindè ac ſi duo eſſent diuerſi defuncti, quorum vnus teſtatus, alter autem inteſtatus obierit.

Nulla verò, ſeù nimium rara eſt, in illis noſtri temporis militibus, qui ca-
8 ſtra ſequuntur, huius legalis fictionis praxis, cum, excepta ſolemnitatum remiſſione, in teſtamento quod fiat eo tempore quo in acie exiſtant, B. exceptiſquè onerum, vel fori aliquibus exemptionibus, noſtrorum temporum milites, in reliquis paganorum iure cenſeri videntur, nequè eis congruunt, quæ Romanorum lex, de tempore antiqui florentis Romani Imperij, militibus conceſſit, cũ diuerſa tunc eſſet militum vita, & forma, magiſquè ſolemnis adſcriptio. C.

In hac autem peculiari legis prærogatiua, duplicem vniuerſam diſtinctam hæreditatem, duplicemquè diuerſum hęredem in ſolidum habendi, antiquorum
9 militum iure, cenſentur, atquè ſubrogati ſunt illi veri feudatarij, qui rectum, ac proprium nobile feudum (cui militare ſeruitium annexum, & connaturale eſt) poſſideant, cum iſti, primi ordinis milites, Principi aſſiſtentes, ſemperquè militiæ parati, ac iuramenti ſolemnitate adſtricti, cenſeantur; Ipſum etenim feudũ, à reliquis paganicis bonis (quæ modernus vſus allodialia, vel burgenſatica appellat) diſcretum, vniuerſitatem facti & iuris, vel vnius ſpeciei conſtituit, ideoquè aptum eſt, vniuerſalem ſucceſſorem contradiſtinctum habere, eademquè antiqua duplicis paganici, ac militaris patrimonij diſtinctio congruit. D.

Alia quoquè ad plures effectus diſtinctio cadit ſuper hoc hæredis vocabulo, inter verũ, & putatiuum; Iſto ſubdiſtin-
10 cto, inter eum, qui bonæ, ac alterum, qui malæ fidei ſit, quia nempè priori caſu, iuſtè ſe ipſum verum putauerit hæredẽ, quamuis talis non eſſet, eo adhùc occulto, qui verus eſſet, taliſquè ab alijs quoquè cenſeretur, in altero autem, ab alijs talis crederetur, ipſe verò ſciret ſe non eſſe.

Fiduciario quoquè, hæredis nomen, ſeù vocabulum, communis loquendi vſus
11 tribuit; Verè tamen nunquam talis eſt, dum ab initio cenſetur ille, qui directè volitus eſt, atquè ſub alterius fiduciario nomine occultatus, eiuſquè detectio nouum ius, vel titulum non cauſat, ſed quod iam ſub velo inerat, eo leuato detegit, ad

A. *diſc.3.*

B. *ſub tit. de teſtam. diſc. 28.*

C. *eodem diſc. 28.*

D. *tit. de feud. diſc.23. & ſeqq.*

ad inſtar eius qui à ſpicis grana excutit.

Ad militum inſtar, in clericis quoque, vt potè cæleſtis militiæ profeſſoribus, ea-
12 dem duplicis diſtinctæ hæreditatis, duplicisquè diuerſi vniuerſalis hæredis in ſolidum, concurſus datur, pro eccleſiaſtici, ſcilicèt, ac prophani ſeù temporalis patrimonij diſcretione. E.

Anomali quoquè hæredis, ea habetur ſpecies, quæ in fiſco pœnali, vniuerſum
13 delinquentis aſſem, ex vniuerſa bonorũ publicatione ſibi applicante dignoſcitur; Cum etenim, non ex defuncti implicito, vel à lege ſubintellecto iudicio, hæreditatem obtineat, vt obtinere dicitur quando, ob legitimi hæredis defectum, inteſtato morienti ſuccedit, ſed ob illius annihilationem, ac pœnalem abdicationem, hinc proindè, non verus, ac proprius, vt in altero ſucceſſionis caſu, ſed anomalus hæres dicitur, ad plures exindè reſultantes effectus.

His itaquè generalibus ità præcognitis, vniuerſa hæredis, ac hæreditatis ma-
14 teria, pro ijs, quæ forenſi praxi congrua ſunt, quattuor recipit inſpectiones, vel Rubricas, circa quas omnes fori quæſtiones circumferri videntur; Primò nempè ad huiuſmodi qualitatis hæreditariæ acquiſitionem, vel impreſſionem, quando ſcilicèt quis verè dicatur hæres, taliſquè euadat; Secundò (huiuſmodi qualitate poſita), circa iura, tàm actiua, quæ in eũ tranſeant, & in quibus defunctum repræſentet, quàm circa onera, & iura paſſiua fauore tertij, qui coæqualem hæreditarium titulum non habeat, ſub cuius genere, creditores, & legatarij veniunt, cum alijs effectibus ipſimet hæredi præiudicialibus ex hæreditaria qualitate reſultantibus, vndè propterea inuentarij inſpectio manat; Tertiò ſuper quæſtionibus, quæ inter ipſoſmet plures cohæredes cadant, ſuper diuiſione præſertim, vel inter alios, quibus hæres ius hæreditariũ ceſſionis titulo, communicauerit; Et quartò ſuper alijs quæſtionibus, quas inter verum, ac putatiuum, vel fiduciarium caſus producat.

II.

Quando quis dicatur relictus hæres ab homine, vel à lege ad hæreditatem vocatus cenſeatur; Dataque legis, vel hominis vocatione, quando, & quomodo efficiatur talis.

DVplicem inſpectionem habet hæc Rubrica, ſuper tituli nempè hæreditarij habituali competentia, ſeù delatione,
15 ac ſuper eiuſdem iam delati agnitione, cum vtriquè copulatiuus concurſus, ad huiuſmodi qualitatem cõſtituendam ſit neceſſarius; Nil etenim refert hæreditatem agnoſci, ſi verè delata non ſit, atquè habitualiter non competat; Minuſq; eam eſſe delatam, ſi non agnoſ-
16 catur, cum is poſſit, cui delata eſt, etiam in eius creditorum præiudicium non agnoſcere F.; Atq; vbi etiam per ipſum morientem ius agnoſcendi trãſmittatur, adhuc tamen, tãquam agnoſcenda tranſ-
17 mittitur, ideoquè in ipſo tranſmiſſario agnitionis actus eſt neceſſarius.

Nõ agnitæ autẽ hæreditatis ius nõ trãſmittitur; Niſi ratio ſanguinis; Vel adhùc durantis temporis ad deliberandum; Siuè
18 voluntas defuncti; Aut iuſta cauſa, quæ reſtitutionis in integrum beneficio locum aperiat, regulæ limitationem inducat.

Hæreditarius titulus, bonorum vniuerſitati, in tota, vel quota, adiectus eſſe debet, non autem in certis bo-
19 nis, quamuis iſta in ſe vniuerſitatem conſtituant, vbi comparatione vniuerſi aſſis, certam rem conſtituere dicantur; Vbi etenim certæ rei hæreditarius titulus adijcitur, tunc dato alio hærede vni-
20 uerſali, remanet iſte hæres particularis, cui legatarij potiùs, quã hæredis nomen congruit, talequè ius obtinet, nõ autem hæreditarium.

Eatenus autem, ille, qui in certa re, vel in vſufructu vniuerſali honoratus eſt, hæ-
21 redis vniuerſalis nomen, ac ius obtinet, quatenus hæredis vniuerſalis inſtitutione omiſſa, vel vbi inſtitutus, ex caſu, aut ex volũtate deficiat, cũ tũc ob legis ſupple tionẽ, inductã ab abſurdi ratione, nè eodẽ tem-

E. *tit. de benef. diſc. 81. & ſeqq. & tit. de teſtamen. diſc. 7. & 77.*

F. *ſub tit. de credito diſc. 137. & ſeq.*

tempore teſtatus, ac inteſtatus quis decedat, tanquam ex iuris accreſcendi beneficio, hæres vniuerſalis efficiatur. G.

E conuerſo autem, vbi rerum vniuerſitati diſpoſitio adiecta ſit, tunc ille, cuius fauore ità diſpoſitum eſt, hæres vniuer-
22 ſalis dicitur, quamuis inſtitutionis titulus non ſit adiectus; Quinimò ſit adiectus tutulus legati, quoniã licèt antiquę legis rigor verborum formalitatem deſideret; Noui tamen iuris benignitas, hac remota ſubtilitate, non verborum corticem, & formulam, ſed rei veritatem, ac ſubſtantiam attendit H; Quæſtione cadente, àn ille, qui poſt vſufructuarij mortem eſt inſtitutus, ab initio hæres directus, vel potiùs obliquus, ac ſubſtitutus dicatur, atquè prior pars recepta eſt prò regula, ex facti circumſtantijs limitanda. I.

Procedunt hæc, in teſtamentario, cum ipſius teſtatę diſpoſitionis certitudine, ac
23 validitate, ipſaq; directa qualitate præſuppoſita, vt ſcilicèt in teſtamento hæc diſpoſitio ſequatur, nõ autẽ in codicillis, in quibus hæreditas directò dari, vel adimi non poteſt; Vbi etenim diſpoſitionis dubietas cadat, tunc nõ ad hanc hæredis,
24 ſed ad alteram teſtamentorum ſedem id pertinet; Idemquè præſuppoſitum, in legitimo, ſeù inteſtato conſtituendum eſt, quoniam vbi de ſucceſſionis pertinentia quęſtio cadat, ſucceſſionum materiam id percutit.

Agnitio autem hæreditatis, (quæ in hærede ſuo ſub immixtionis termino in
25 iure explicatur, in extraneo autem, ſub illo aditionis), certam non exigit formã, vel ſolemnitatem, quoniam, i.è dum verbis in iudicio, vel extrà, ſed etiam factis explicari poteſt hæc voluntas, à qua per-
26 fectio actus pendet; Ideoquè poſſeſſio bonorum hęreditariorum, vel alienatio, aliaquè diſpoſitio; Siuè nominũ exactio; Vel debitorum ſolutio; Aut dotium maternarum retentio per patrem facta, alijuè ſimiles actus, aditionem inducunt.

Faciliùs tamen hic aditionis actus, ex verbis, vel factis reſultat, vbi facienti ſit proficuus, eiquè expediat illum ſequutum
27 eſſe; Vbi etenim in oppoſitum ſe res habeat, quia nempè in facientis præiudicium actus redundet, tunc difficiliùs ad illum infertur; Ideoq; vbi de verbis agitur, ea feriò prolata eſſe debent ab eo, de cuius animi explicatione agitur, illaque vniuoca deſiderantur, quodq; id importent perneceſſè; Secùs autẽ ſi à Notario, vel à procuratore, ſine mandato, vel ratihabitione, aut ab ipſomet, prolata ſint verba æquiuoca diuerſum intellectum apta recipere, aut ſolam velleitatem denotantia.

Vbi autem de actibus facti agatur, eatenus hanc faciunt operationem, quatenus vniuoci ſint, qui citrà ius, ac nomen hæredis fieri non potuerint; Secùs autem vbi, ad alium titulum, vel nomen referri poſſunt, creditoris nempè, vel fideicommiſſarij, aut ſimile, cum ad illum titulum actus referri debeat, qui facienti ſit magis proficuus, minuſuè præiudicialis; quamuis ille minus verus detegatur, cum illius opinatio ſufficiat pro facientis regulando animo, cuius, & quidem certi, ac determinati, quæſtio eſt, vel effectus; Ideoquè, non iuris, ſed facti quæſtio eſt, certam, generalemquè non recipiens regulam, cuilibet caſui adaptabilem, ſed ex ſingulorum caſuum circumſtantijs, deciſio metienda venit. L.

Idem verò aditionis actus, iam de facto ſequutus, ex communis, vel municipalis iuris operatione, inutilis quandoquè remanet, atquè pro infecto habendus
28 eſt, quia nempè per illos geſtus ſit, qui liberam contrahendi, vel alios præiudiciales actus faciendi, ſine certa forma, vel ſolemnitate, poteſtatem non habeant, vt in minoribus, ac mulieribus, pleraquè municipalia iura ſtatuunt. M.

Semel autem impreſſa, vel acquiſita hæreditaria qualitas, perpetua eſt, niſi
29 defuncti iudicium, ex iniuncto reſtitutionis onere, eam ſoluat, cum ſemel hæres, non deſinat eſſe talis; Ideoquè facta validè aditione, repudiandi facultas, quoad ea, quæ adeũti præiudicialia ſunt, intereſſatis diſſentientibus, denegatur.

Reſti-

G. *diſc.* 1. & 2.
H. *eod. diſc.* 1. & 2.
I. *eodem diſc.* 1. & 2.

L. *de hac materia aditionis per verba, vel facta, vel per retentionem dotiũ &c. diſc.* 11. *cum pluribus ſeqq.*
M. *diſc.* 14. & 15.

Reſtitutionis in integrum beneficio,
ad huiuſmodi qualitatem exuendam, re-
ſeruato minoribus, ac alijs, quos lex eo
30 dignos, ob iudicij imbecillitatem repu-
tat; Eoquè neque denegato ijs, qui-
bus, etſi regulariter ab illo excludendis,
iuſta cauſa pro Iudicis prudenti, benequè
regulato arbitrio penſanda, concedi de-
bere ſuadeat. N.

Vel niſi lex municipalis hanc repu-
diandi aditam hæreditatem, facultatem
31 concedat, vt Barenſis conſuetudo diſpo-
nit; O. Aut quod ex titulo, qui erroneus
detegatur, aditio facta ſit, quia nempè ab
inteſtato, ſi adſit teſtamentum. P.

Et è conuerſo, facta repudiatione, non
datur amplius, in alterius præiudicium,
adeundi facultas, exceptis ijs, quos lex
appellat ſuos, quibus id infrà certum
terminum indulgetur; In eius tamen
præiudicium, alio intereſſato, cui ſucceſ-
32 ſio aperta ſit, ſe non opponente, adeoùt
per eius oppoſitionem actus non reſol-
uatur, aditio etiam poſt repudiationem
operatiua remanet.

III.

De iuribus tàm actiuis, quàm paſſiuis, quæ in hæredem tranſeunt, Et in quibus defunctum repræſentet, & quomodo; Et de inuentarij beneficio, quando à paſſiuis iuribus, vel oneribus eximat.

IVris generica regula eſt, vt perſonam
defuncti, in vniuerſo eius iure actiuo
hæres repræſentet, omniaquè gerere va-
33 leat, quæ ipſe defunctus facere poſſet, ſi
viueret; Aliam non recipiens limita-
tionem, niſi eam, quæ ex ipſius iuris na-
tura reſultet, quia nempè merè perſona-
le ſit, ad hæredem non tranſmiſibile;
Ideoquè alia deſuper norma generica
tradi non poteſt, niſi ea, vt, quidquid de
iure tranſmiſibile non eſt, ſub hac regula
non cadat; Qualia verò ſint ea, quæ non
tranſmittuntur, ſed perſonalia ſunt, atq;
cum perſona tranſmittuntur, ſeù quorum
aliàs tranſmiſibilium ad eos hæredes, qui
certam habeant qualitatem, hæres ob re-
quiſitæ qualitatis defectum, incapax exi-
ſtat, ex facti circumſtantijs recipit de-
terminationem, atquè ſub feudali, vel
fideicommiſſaria, ſeù patronatuum reſ-
pectiuè materia aliqualiter inſinuatur.

Maiores autem, nimiumquè frequen-
tes fori quæſtiones, hanc defuncti re-
præſentationē, in odioſis, ac iuribus paſ-
ſiuis, onerumquè hæreditariorum ſup-
34 portationē percutiunt, dum in iſtis quo-
què iuribus, eadē regula generalis æquè
procedit, vt perſonam defuncti in omni-
bus hæres repræſentet; Pro ea tamen
virili, ſeù quota, in qua hæreditatem ob-
tineat, cum ſolidi obligationem inter
35 hæredes, legis regula prohibeat; Niſi ali-
quod ſpeciale priuilegium; Vel realis,
aut rei perſecutoria actio; Siuè iuris in-
diuidua natura aliud ſuadeat. Q.

Vt autem ab ijs præiudicijs, quæ in
perſona, vel ære proprio, ob huiuſmodi
36 paſſiuorum iurium ſubintrationem, hæ-
res de facili pati poſſit, antiqua lex, iuris
deliberandi remedium introduxit, vt
ſcilicèt adeunti concedatur annus, intrà
quem, de ſtatu hæreditatis, magis diſtin-
ctam obtinendo informationem, delibe-
rare valeat, àn eam retinere, vel potiùs
repudiare, ſeù ab ea abſtinere eligat,
quod fieri poſſe lex concedit.

Non eſſe tamen ſufficiens remedium,
ſucceſſiua experientia docuit; Vel quia
in magnis, negotiatorum præſertim, fre-
quenter inuolutis hæreditatibus, non de
facili hæc notitia ſufficienter infra dictū
37 terminum haberi valeat, cum creditores
hæreditatem ſuſpectam habentes, eo-
rum iura termino durante, occultare
curarent, vt ità idoneum hæredem, in
eius perſona, & bonis obligatum habe-
rent; Vel quia ipſemet hæres, infrà eum-
dem terminum, hæreditatem expilando
in ijs bonis, quæ occultationi, vel diſſipa-
tioni ſubiecta ſint, cum eius repudiatio-
ne, creditoribus, alijſq; intereſſatis, frau-
dem de facili facere poſſet.

Hinc proindè, nouiſſima Iuſtiniani
lex, aliud inuentarij, magis tutum, ma-
giſquè proficuum remedium, ſeù benefi-
38 cium induxit, quo mediante, adeunti
plenè conſultum remanet; dum hære-
ditatis adminiſtrator potiùs, quàm ve-

rus

N. *diſc.* 29.
O. *diſc.* 23.
P. *diſc.* 24.

Q. *tit. de feud. diſc.* 20. *& ſeqq., & ſub tit. de credito.*

rus hæres reputatus, nullas in perſona, & bonis proprijs moleſtias pati cogitur, minuſquè aliud præiudicium in iuribus proprijs ſentire, illud præſertim confuſionis actionum, vel alterum incompati-
39 bilitatis habendi cum hæreditate iura actiua, ſeù eius bona acquirendi, cũ ità lex, duas in hæredis vnica perſona materiali, fingat diuerſas perſonas formales, vel intellectuales, vnam ſcilicèt propriã, & alteram adminiſtratoris hæreditatis, ideoquè inter vnam perſonam, & alterã, actus incompatibiles benè dantur.

Prodeſt autem hoc remedium, quatenus illud, legitimè, atquè iuxtà formam ab eadem lege præſcriptam adhibeatur,
40 cum paria in hoc reputentur, nullum, & nihil, non facere ſcilicèt, vel facere malè; Ideoquè vno, vel altero caſu, huiuſmodi proficuis effectibus ceſſantibus, tanquam per beneficij ſubtractionem, illi reſultant effectus præiudiciales, qui antè illius introductionem ex iure antiquo reſultabant; Idquè non ex pœna, quæ per ius nouiſſimum de nouo inflicta ſit, ſed ex eius beneficij ſubtractione, perindè, ac ſi talis beneficij introductio ſequuta non eſſet; Ac propterea ex antiqui iuris operatione, ipſaquè tituli hæreditarij natura, quæ ex hoc remedio præſeruatiuo alterata non ſit, antiqui præiudiciales effectus reſultant.

Hinc proindè falluntur opinantes, vt inuentarij omiſſio, crimen redoleat, ex
41 quo, obligatio de proprio vltrà vires, alijquè præiudiciales effectus reſultent, tanquam per ſpeciem pœnæ, quoniam ſolum eſt non vſus beneficij, quod in inuitum non confertur; Ideoquè nil prohibet, etiam hodie, eo neglecto, adhibere alterum antiquius iuris deliberandi.

Quia verò negligere adeò proficuum remedium, vel ſimplicitatem, magnam-
42 què imprudẽtiam, vel malitiam arguit, hinc proindè, vbi ſimplicitatis, aliæuè iuſtæ excuſationis argumenta deſint, doli, ac deprauati animi occultandi non leuis cadit ſuſpicio, ad plures effectus, illum præſertim, præſumptæ occultationis bonorum; E' conuerſo autem, ſimplicitate, vel alia probabili excuſatione accedente, aduersùs neglectum huius re-
43 medij vſum, reſtitutionis in integrum beneficio ſuccurritur, nè dũ minoribus, alijſquè priuilegiatis, quos lex hoc beneficio dignos eſſe regulariter ſtatuit, ſed etiam maioribus, quando ſuperius inſinuata generalis clauſula *ſi qua mihi iuſta cauſa &c.*, ità prudentis Iudicis arbitrio ſuadeat. R.

Atquè hinc reſultat, vt eadem omiſſio, legitimæ, vel trebellianicæ, alijſque legalibus, vel accidentalibus detractioni-
44 bus (falcidia excepta) non præiudicet, quoniam etiam ante huius nouiſſimi remedij introductionem, eaſdẽ detractiones lex concedebat; Quamuis etenim creditorum, ac legatariorum, ſeù particularium fideicommiſſariorum reſpectu, iſta detractionum competentia inanis aliquibus videatur, dum ſiuè competant, ſiuè non, inſolidum etiam de proprio ad ea tenetur, quaſi quod, reſpectu fideicommiſſarij vniuerſalis tantùm proficua ſit; Erronea tamen opinatio eſt, quoniam, in præiudicium etiam
45 creditorum hæreditatis, vel legatariorum, inuentarij omiſſione non obſtante, firma remanet detractionum competentia, pro iure creditorum ipſius hæredis, vel aliorum in eius aſſe ius habentium. S.

Idemquè reſpectu confuſionis actionum, cum eadem diſtinctio intret; Quamuis aliqua dignoſcatur quæſtio, vbi
46 præſumptæ, ſiuè intellectualis ſolutionis ratio, veram debiti extinctionem operetur, quod tamen in tertij præiudicium minus probabile videtur. T.

Suffragatur autem inuentarij beneficium, nè de proprio hæres teneatur, non autem, vt ab hæreditarijs oneribus, intrà
47 hæreditatis vires excuſari valeat; Ideoquè ad virium limites, idem eſt inuentarium confectum, vel non confectum eſſe, vt etiam in iuribus, quæ hæredi ex perſona, iurequè proprio competant, Auctoris factum, præciſè ratum habere debeat, illudquè impugnare non valeat.

Cum ea tamen differẽtia inter eumdẽ hæ-

R. *de hoc beneficio inuentarij, eiuſque confectione diſc.* 19. *cum pluribus ſeqq.*
S. *ſub tit. de legitima, & detraction.*
T. *tit. de credito diſc.* 40.

hæredem actorem, & reum, vt in primo
48 caſu hæredi onus incumbat de inuentario legitimè confecto, atquè de non exiſtentia bonorum hæreditariorum, cum rationum redditione docere, vt ità hæredis perſona exuta, liberum ſibi ius maneat proprias actiones exercere, ob contrariam præſumptionem opulentiæ hæreditatis; In ſecundò autem, in quo contingat contrà hæredem in perſona, vel bonis proprijs actiones exerceri, teneatur actor prius eum requirere ad docendum de inuentario, reddendumquè rationes, cum ea conſueta terminorum præfixione, quam locorum praxis exigat.

Eo etenim id negligente, ex contumaciæ fundamento, ad ipſius condem-
49 nationem, etiam in proceſſu executiuo, qui contrà defunctum competeret, procedi poteſt; Comparente autem, atq; inuentarium allegante, ac rationes redditte, proceſſus executiuus ceſſat, quamuis etiam in iudicio ordinario, ob illegitimum inuentarium, vel ob non benè redditas rationes, eius condemnationi locus eſſe debeat, cum tunc punctus petitorij dicatur, ideoq; in iudicio ordinario decidendus. V.

Super inuentarij verò forma, vel ſolemnitate, vt legitimè confectum dicatur, quæſtiones forus audit frequenter, illæquè duplicem habent inſpectionem;
50 Vnam ſcilicèt, ſuper forma, vel ſolemnitate, quæ per idem ius nouiſſimum eius introductiuum, præſcripta eſt, præſertim circa certorum creditorum ſpecialem citationem, incertorum autem per proclama; Alteram verò, ſuper ipſius inuentarij fidelitate, vel integritate, ac diſtinctione, àn ſcilicèt omnia bona fideliter, integrè, ac diſtinctè deſcribantur, adeoùt ſatisfactum remaneat fini, ob quē hoc remedium introductum eſt, vt fraudis, & occultationis ſuſpicio, vel poſſibilitas ceſſet.

Quamuis autem, quoad primam formæ, vel ſolemnitatum inſpectionem, idem ius pleraquè ſtatuat, ſuper quorum præciſo implemento, iuxtà rigoroſam litteræ ſignificationem, pleriq; inſiſtant, præſertim verò ſcholaſtici, litteræ legum cultores, & amatores; Apud forenſes tamen, probabiliùs receptum eſt, vt ſufficiat, eas adhibere ſolemnitates, quæ ex recepto locorum, vel Tribunalium ſtylo adhiberi ſolent.

In eo tamen citationis creditorum requiſito omnis concordante, cuius tamen defectus in parte, omnimodam actus infectionem non cauſat, cum ſolùm reſpectu eorum, qui iam noti citari debuerunt, atquè citati non ſunt, actus pro infecto habeatur, ideoquè inuentarium nō proſit, ſecùs autem quoad citatos; Rariquè ſunt caſus, in quibus hic ſcrupoloſus formæ defectus, (cauſidicorum inaduertentiæ, vel imperitiæ referendus) hunc adeò præiudicialem producat effectum, vbi dolum non redoleat, vel effectum, de quo in ſequēti inſpectione, non percutiat.

Super minus fideli autem, vel non integra deſcriptione bonorum, maiores, ac frequentiores audiuntur in foro quæſtiones, nòn de facili, certam, ac generalem recipientes regulam cuicumquè
51 caſui applicabilem, cum facti potiùs, quam iuris videatur quæſtio, pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, prudenti, benequè regulato Iudicis arbitrio decidenda, ſpectato principaliter fine, vel effectu, qui per legem cōſideratus eſt, ob quem remedium hoc adinnentum fuit, vt occultationi bonorum, ac fraudibus occurratur, eodem modo, quo ipſius hæreditatis indemnitati conſulitur.

Ideoquè illa integra, benequè diſtincta, ſeù ſpecificata omnium bonorum deſcriptio, quam pleriquè deſiderant, diſcretè pro facti qualitate intelligenda eſt, pro effectuum exindè reſultantium varietate, non autem, vt id, actus infectionem, dictiquè beneficij priuationem cauſare debeat, vt in ſua ſede diſtinguendo, ſeù declarando aduertitur.

Quamuis enim aliquorum opinio ſit, vt hęres aliquorum bonorum occultator, inuentarij beneficio priuatus eſſe debeat;
52 Magis tamen alia opinio recepta eſt, vt id hanc pœnam non cauſet, ſolùmquè vbi doloſa omiſſio ſit, illam dupli producat, (quam etiam raro praxis docet); Benè tamen aliquos producit pręiudiciales effectus, illum præſertim, vt hoc erro-
re

V. *diſc.* 21.

re detecto negatiuam non eo coarctet exiſtentiæ aliorum bonorum.X.

Prout minus recepta eſt altera rigoroſa opinio, quæ hæredem aliqua bona hæ-
53 reditaria occultantem criminis expilatæ hæreditatis reum credit, cum iſtud in eo, cadat, qui nullum dominij, ac iuris proprij titulum habeat, non autem in hærede, cui errores corrigendi, eaque ſemper apponendi in inuentario bona, quæ omiſſa ſint, facultatem ea tribuit
54 cautela, quæ reſultat à clauſula in inuentario adijci ſolita, iuris apponendi, quæ appoſita non ſint. Y.

Vbi verò, dicto inuentarij beneficio non ſuffragante, vel quia illud adhibitum non ſit, vel quia pro non adhibito habendum veniat, vel quod eo adhibito, vires hæreditariæ ſuppetant, adeoùt creditoribus, vel legatarijs actio competat, atquè hæredis obligatio intret, tunc, vt iam inſinuatum eſt, ea pro ſola virili, non autem inſolidum eſt exercibilis; Ni-
55 ſi defuncti voluntas; Vel ipſius iuris indiuidua natura; Vel actio realis; Aut ſpeciale creditoris priuilegium, hanc ſolidi obligationem producat; Ideoquè hæredi coactè, vel voluntariè integrum debitum hæreditarium ſoluenti, ius competit ad contributum aduersùs cohæredes, eo modo, quo èconuerſo iſtis datur eadem contributi, vel communicationis actio contrà illum, qui totum debitum hæreditarium exegerit, vt ſequenti Rubrica aduertitur.

Super ipſius quoq; hæredis bonorum hypotheca, pro debitis hæreditarijs, quæſtio cadit, regulam habens negatiuam, ex ipſius defuncti facto limitandam, cum debitori poteſtas detur, hæredis etiam
56 bona obligandi, quoties hæc voluntas accedat, quæ expreſſa eſſe debet, in dubio non præſumenda; In pleriſquè tamen obligationum formulis ea ineſſe ſolet, vt præſertim eſt illa, quæ in Cameræ Apoſtolicæ forma dicitur, niſi ad propria bona reſtricta ſit.Z.

An autem pro hæreditariorum bonorum ab eo diſſipatorum, ſeù aliàs conſumptorum reintegratione, tacita, ſeù legalis hypotheca ſuper proprijs hæredis bonis contrahatur, modernorum eſt quæſtio, varias habens opiniones, ac recipiens diſtinctiones; Aliquibus affirmatiuam ſimpliciter tenentibus; Alijs autem ſimpliciter negatiuam; Et alijs diſtinguentibus, an dolus adſit, vel abſit; Alijſquè diſtinguentibus inter hæredem fideicommiſſo grauatum, ac eum, qui purè ſit talis, vt in ſua ſede, vbi de huiuſmodi opinionum varietate, ac diſtinctionibus, quando recipiendæ ſint. A.

Inuentarij legitimè confecti beneficio non obſtante, quandoquè hæres, rei propriæ iacturam, ex imprudentia patitur, quamuis lex, amplam ei conceſſe-
57 rit exemptionem; Vbi nempè minus cautè liberam ſoluerit pecuniam creditoribus primò venientibus, qui poſtmodùm alijs poſteriores detegantur, eam non exigendo cautionem, quam exigi, ac reſpectiuè præſtari debere, moderna recepta praxis docet, ideoquè habita ſolutione pro infecta, anterioribus pro viribus hæreditarijs affectus remanet; Niſi iuſtè opinata hæreditatis nimia opulentia, eum excuſatum reddat.B.

Nouatio item inuentarij beneficium, ob eiuſdem hæredis obligationem de proprio iuxtà vnam opinionem, indefinitè tollit; Altera verò probabilior
58 eſt, vt ea obligatio hunc effectum cauſet, quæ nouationem ob aliquam ipſius hæredis vtilitatem redoleat, non autem, vbi cum præſuppoſito ſufficientiæ virium, ea facta ſit, abſquè probabili voluntate huic proficuo beneficio renunciandi; Faciliùs autem hæc poſterior opinio in Regno Neapolitano procedit, vbi ſpeciali lege, vel ſupremi Senatus generali decreto cautum eſt, vt nonniſi huius beneficij renunciatio accedat, cum eiuſdem legis, vel decreti ſpeciali renunciatione, propria obligatio non præiudicet, dictumq; beneficium non tollat.C.

Præceptum autem teſtatoris, an illud tollat, quia nempè huius beneficij vſum
59 prohibeat, ſub quæſtione eſt, quæ ex aliquibus diſtinctionibus determinationem recipit D; Atquè alicubi lex mu-

ni-

X.De præmiſſis omnibus ad materiam inuentarij dicto diſc.19.& ſeqq.
Y.ſub tit.de alienat.& contract.diſc.41.
Z.ſub tit.de credito diſc.36.& ſeqq.

A.locis proximè allegatis.
B.diſc.25.
C.ſub tit.de dote diſc.28.ac etiã hoc tit.obiter.
D.diſc.18.

nicipalis illud adimit, ea verò lex plures
60 declarationes recipit, de quibus in ſua
ſede.E.

Aliquorum opinio eſt, vt clericatus,
vel canonica æquitas, eximat hæredem,
61 qui inuentarium non confecerit ab obli-
gatione vltrà vires, ea tamen recepta
non eſt.F.

An autem fructuum perceptorum ex
bonis hæreditarijs, vel mobilium con-
62 ſumptorum rationes hæres beneficiatus
reddere teneatur, quæſtio eſt, quæ ex fa-
cti qualitate, & circumſtantijs recipit
deciſionem.G.

IV.

De quæſtionibus cadentibus inter ipſos cohæredes ſuper diuiſione, & alijs; Vel inter hæredem, ac hæreditatis emptorem, ſeù ceſſionarium, ſiuè inter primum, & ſecundum hæredem ſubſtitutum.

EA quæ inter primum, & ſecundum
hæredem, ſiuè inter directum reſtitu-
tionis onere grauatum, & obliquum, cui
reſtitutio demandata eſt, diſputari con-
63 tingit, non iſtam, ſed fideicommiſſariam,
vel detractionum percutiunt materiam,
ideoquè in earum inſinuatis ſedibus agi-
tur; Ibiquè etiam de hærede fiduciario,
ac eo, in cuius gratiam, & commodum,
alter fiduciariè hæredis titulo eſt hono-
ratus; Iſta Rubrica, eas capiente quæſtio-
nes, quæ inter ipſos primos cohæredes
coæquali iure venientes, eumdemquè pa-
riformem hæreditarium titulum cumu-
latiuè, pro virilibus, vel quotis haben-
tes, contingant.

Ea verò potiſſima eſt quæſtio ſuperiùs
inſinuata, quæ actiui, ac paſſiui contri-
buti materiam percutit, vt vno ſcilicèt
hærede totum debitum, vel aliud onus
ferente, vel pro eo moleſtias inſolidum
recipiente, teneatur cohæres reficere, vel
64 eū indemnem releuare pro virili, niſi de-
functi voluntas aliud ſuadeat; Et ècon-
uerſo, vno eorum totum nomen debito-
ris exigente, aliauè bona, vel iura inſo-
lidum obtinente, reficere, vel ſupplere
cohæredi teneatur id, quod eius virilis
importet, præſertim verò ſi fructus ex-
ceſſiuè perceperit; Secùs autem, vbi co-
hæres, de ſuæ portionis exactione, vel
perceptione ſit ſollicitus, alter autem
negligat, cum tunc negligentis damno
65 cedere debeat totum id, quod caſus in
parte neglecta præbuerit; Niſi ſocieta-
tis, vel communionis lex, vel ratio exi-
gat, vt exactum, ac neglectum communi
commodo, & incommodo cedere de-
beat.H.

Frequentiores autem quæſtiones fo-
rus audit ſuper ijs, quæ (vt Iuriſtæ di-
cunt), familiæ erciſcundæ, vel commu-
ni diuidundo actionem concernunt, ſu-
per coæquali ſcilicèt bonorum, ac iu-
rium hæreditariorum diuiſione, per
quotas, vel viriles.

Vbi etenim ea facta non ſit, rectè per
hæredem à cohærede petitur, cum nemo
in communione inuitus manere cogen-
66 dus veniat, quamuis defuncti accedat iu-
dicium, quod ſperni poſſe, lex concedit,
niſi vbi ætatis ratio, vel alia probabilis
cauſa temporanea, illud rationabile red-
dat, ideoquè obligatorium, ac ſeruan-
dum ſit.

Super modo autem eamdem diuiſio-
nem faciendi, Iuriſtæ cum nimia opinio-
num varietate certant; Aliquibus ſortis
67 iudicio deferentibus; Alijs verò iudicio
peritorum; Et alijs, vt ius competat,
maiori faciendi partes, minori autem
eligendi optio tribuatur; Alijſquè alia
volentibus; Veriùs autem eſt, vt Iudicis
prudenti arbitrio, ex loci moribus, vel
perſonarum, ac bonorum qualitate regu-
lando, id remiſſum ſit, vt non ſingulo-
rum bonorum ſciſſura facienda ſit, ſed
diſcretè, vt diuidentium qualitati magis
congruit, vni commodiora bona aſſi-
gnando, ideoquè certa deſuper genera-
lis regula ſtatuta non eſt, cum facti qua-
litates, ac circumſtantiæ hoc arbitrium
regulare debeant.

Æqualitatem verò diuiſio præcipuè
deſiderat, ideoquè iam facta inæqualis
diuiſio, ad æqualitatem reduci debet, vel
erronea retractatur, vnuſq; diuidentium,
68 alteri eam euictionem præſtare debet,
cuius denegatio hunc inæqualitatis effe-
69 ctum producat; Secùs autem ſi euictio-
nis

E.*diſc*.16.
F.*diſc*.22.
G.*diſc*.7.10.& 11.
H.*diſc*.10.& 11.& 7.
I.*diſc*.27.30.& 32.

nis periculum ab initio, inæqualium par-
70 tium æqualitatem cauſauerit, atquè in-
æqualitatis compenſatiuum ſit I; Si verò
diuiſio ex titulo hæreditario, qui tunc
non competat, facta ſit, eo ſuperuento,
firma remanet. L.

Scripturam autem, aliamuè expreſſam
probationem diuiſio perneceſsè non exi-
71 git, cũ præſumptiones quoque, & admi-
nicula, ex diuturni temporis obſeruan-
tia, alijſquè circumſtantijs reſultantia
admittat.

In ijs verò, quæ indiuidua ſint, atquè
honorificentiam, vel præeminentiam
concernant, non niſi per vnum explica-
72 bilia, certant Scribentes; Alijs maiori na-
tu id referentibus; Alijs verò omnibus
alternatim ternario ordine; Ac alijs, ob-
ſeruantiæ, vel moribus regionis id refe-
rentibus, idquè pro facti qualitate, pru-
denti Iudicis arbitrio decidendum eſt.

Collationis item quæſtiones inter co-
73 hæredes cadunt, & quidnam in diuiſio-
ne conferri debeat, quod ex facti quali-
tate, diuerſiſquè diſtinctionibus recipit
deciſionem. M.

Inter hæredem, ac hæreditatis empto-
rem, vel donatarium, ſeù ceſſionarium,
euictionis, aliæquè cadere ſolent quæ-
ſtiones, certam generalem non recipien-
74 tes regulam cuicumquè caſui applicabi-
lem; Illaquè generalitas habetur, vt hæ-
reditatis emptor, vel ceſſionarius, talis
ab initio fingatur, ac ſi per defunctum
ſcriptus eſſet, vel per legem vocatus; Ideo-
què cedens, euictionem aliquam non
præſtet, niſi eam, quæ ex ipſius facto ſe-
quatur; Et èconuerſo, reficere teneatur
quidquid ad eius manus ex bonis hære-
ditarijs obuenerit, ſuaquè actiua iura
propria contrà hæreditatem ſalua ma-
nent, ac ſi nunquàm hæres extitiſſet, niſi
conuentionis lex aliter exigat; His om-
nibus inter ipſos cedentem, & ceſſiona-
rium, non autem in tertij præiudicium
procedentibus, cui ius per primi hæ-
redis cedentis aditionem eſſet quæſi-
tum. N.

Vni verò hæredi, contrà cohæredem
aliqua bona, vel iura hæreditaria poſſi-
75 dentem, ius dandum non eſt ad ſuæ vi-

L. *diſc* 30.
M. *diſc.* 31 *&* 32.
N. *tit. de empt. & vend. diſc.* 26.

rilis vendicationem, niſi de ijs, quæ ad
eius manus inſolidum obuenerint, ratio-
nes reddat, ex quibus inæqualitas proba-
ta ſit, vt propterea ratio æqualitatis in-
tret. O.

Superimaginaria ſolutione, vel bonorũ
appropriatione ſibi ipſi per hæredem
76 facta, cadunt frequenter quæſtiones, cer-
tam regulam non recipientes, ſed pro fa-
cti qualitate, ac circumſtantijs, effectuum
etiam diuerſitate attenta, decidẽdæ ſunt,
vt in ſua ſede aduertitur. P.

Hæreditariorum bonorum, vel iu-
rium poſſeſſio, in hæredem ipſo iure non
tranſit, ſed actus facti in poſſeſſione adi-
77 piſcenda requiſitus ſit; Niſi loci lex mu-
nicipalis, defuncti poſſeſſionem in eum
continuet, eamquè apprehenſam fingat;
Verùm id pariter certam non recipit ge-
nericam determinationem, quæ ex facti
circumſtantijs, diuerſiſquè diſtinctioni-
bus pendet. Q.

V.

De quæſtionibus inter hæredem verum, & hæredem putatiuum, vel fiduciarium; Siuè inter hæredem verum, & tertium, qui cum putatiuo contraxerit, vel diſtraxerit.

INter verum, ac putatiuum hæredem, ſu-
per reſtitutione eorum, quæ à putatiuo
diſtracta, vel conſumpia ſint, adeoùt, nec
78 in ſpecie, nec in æquipollenti extent,
quia nempè non adſit in eius vtilitatem
verſum, quod duret, vndè propterea pu-
tatiuus, non de lucro contendat, ſed de
damno, quod aliàs in proprio patrimo-
nio ex rei conſumptæ refectione pate-
retur, facti potiùs, quam iuris eſt quæ-
ſtio, ſuper bonæ ſcilicèt, vel malæ fidei
requiſito; Vbi etenim in mala fide ſit
verſatus, pro extantibus bona hæredita-
ria, quamuis diſtracta, vel cõſumpta cen-
ſenda ſunt, ideoquè refectionis obligatio
intrat, cum paria ſint poſſidere, vel dolo
poſſidere deſijſſe.

Vbi verò in bona, tunc à iam conſum-
ptis in eo ſtatu excuſatur, quamuis im-
prudens, ac diſſipatoria conſumptio fue-
rit, quoniam imputandum non eſt, cur
diſſipauerit ille, qui rem ſuam diſſipare

cre-

O *diſc.* 32.
P. *diſc.* 28.
Q. *diſc.* 26.

credidit; Quinimò ſi qui credidit eſſe in totum hæres, in parte ſolum reuerà eſſe detegatur, adhùc in propriam portionem cum cohærede in iudicio familię erciſcundę, vel communi diuidundo, imputare non tenetur, cum ità conſumptum pro non extanti habendum ſit.

Mala fides autem per allegantem probanda eſt, cum in dubio bona potiùs præſumenda ſit; Cadente quæſtione, vbi de media agatur, quæ in dubitante, vel errante dignoſci videtur; Idque ex facti qualitate, & circumſtãtijs prudenti Iudicis arbitrio penſandis deciſionem recipit. R.

Nequè putatiuo hæres, imputat cur
79 inuentariũ non confecerit, vel malè. S.

Reſpectu verò tertij cum putatiuo contrahentis, vel diſtrahentis, maior eſt quæſtio, àn ſcilicèt à putatiuo geſta, verũ
80 hæredem obligent; In hoc autem ſcribentes certant, probabilior autem diſtinctio eſt, àn ad obligandum, vel ad liberandum actus tendat, vt hoc ſecundo caſu præiudicet, non autem in primo; Vbi tamen in tertio bona fides accedat, quæ iuſtam credulitatem inducat.

Inter verùm autẽ, ac fiduciariũ, bonæ, vel malæ fidei, diſtinctio nõ intrat, nullaque videtur ſubeſſe quæſtio, cum ſemper
81 fiduciarius ſe nõ eſſe verũ hæredẽ ſciat, ſolaquè ſit quæſtio ſuper fiduciæ qualitate, quæ tituli hæreditarij ſubſtantiam percutiat, ideoquè ſub teſtamentaria, vel fideicommiſſaria materia potiùs cadit.

De alijs autem in materia cadentibus pro ſtylo in ſua ſede, videndum eſt, cum omnium compendioſa reſtrictio non de facili memoria retinere pro humana imbecillitate concedatur.

Qualia verò poſſeſſorij, vel petitorij remedia iudicialia hæredi competant, vt hæreditariorum bonorum, ac iurium poſſeſſionem adipiſcatur, vel adiudicationem obtineat, ſub iudiciorum ſede agitur &c.

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quæ continentur ſub hoc titulo de Hærede, & Hæreditate.

A

ABSENS

SI fuerit cohæres, vel alias impeditus, ân alter cohæres teneatur ei reſtituere fructus ſuæ portionis, diſc. 9. & 10.

Vbi ſciret adeſſe alterum cohæredem, non poteſt ſuos facere fructus iſtius portionis, diſc.9. num.8. diſc. 10. num. 3.

Secus vbi probabiliter credere potuit, vel non adeſſe, vel tacitè eos remiſiſſe, diſc.9.num.8.diſc.10.ex num.6.

Declara prout, diſc. 10. num. 8.

Quid vbi vnus ſit hæres purè, alter autem ſub conditione, diſc. 10.num.5.

ACQVISITIO

Quando dicatur facta nomine hæreditario, diſc.27. num.7.

ACTA

Quæ non ſunt integra, non probant negatiuam, diſc.19 num.4.

ACTIO

Ad quanti intereſt competit contra tutorem adeuntem ſine inuentario, diſc. 11. num. 12.

Quid vbi pupillus factus maior aditionem ratihabuerit, num. 13. ibid.

Confuſio earum, quando inducatur ob aditionem hæreditatis, diſc.22.num.7.

Et quid vbi creditor ſuccedat debitori, diſc.28. num.4.

Et de differentia creditoris ſuccedentis debitori, & è contrà, diſc.28.nnm.5.

Inuentarium præſeruat à tali confuſione num.6. ibid.

Executiua competens contra defunctum, competit contra hæredem non conficiẽtem inuentarium etiam in perſona, & bonis proprijs, diſc.21.numer.6.diſc.22. num.17.

Declara id procedere, vbi nullum ſit confectum inuentarium, ſecus ſi confectum, & prętendatur inualidum, diſc.21. num.7. diſc.22.num.17.

An criminaliter agi valeat ex defectu inuentarij, diſc.21. num.9.

ACTVS

Agentium non operatur vltra voluntatem agentis, diſc.18. num.6. diſc. 29.nu.7.

Iudicialis non requirit ſolemnitates, diſcur. 14.num.6.

Quando autem dicatur iudicialis, nu. 7. ibid.

Qui citra ius, & nomen hæredis geri non potuit, inducit aditionem, diſc. 8. num. 4. in fine, *vid.* Aditio.

Vt iuſtitia, vel iniuſtitia ipſius reguletur, attenditur tempus, quo eſt initus, diſcur. 30.num.3.

ADITIO

Compræhenditur ſub Statuto prohibente contractus, & obligationes, diſc. 14.n.3. & 4. diſc.11.num.11.

Quid vbi ſit facta cum auctoritate Iudicis, diſc.14.num.5.

Et quando huiuſmodi actus dicatur iudicialis, num.7.ibid.

Quid vbi ſit facta per mulierem, ân exigat ſolemnitates Ægidianæ, diſc.15. num.2. & per tot.

Facta per tutorem ſine inuentario intrat contra iſtum actio ad quanti intereſt, diſc.11.num.12.

Quid vbi facti maiores aditionem ratam habuerint, num.13.ibid.

Fieri debet à procuratoribus cum ſpeciali mandato, diſc.12.ſub num.4.

Inducitur ex actu, qui citra ius, & nomen hæredis geri non potuit, diſc.8.num.4. in fine.

Deducitur etiam ex actibus facti, diſc. 11.num.4.diſc.12.num.13.

Dummodo actus ſint omninò vniuoci, & qui citra ius &c. fieri non potuerunt, diſc.

diſc.11.num.5. diſc.12.num.13.

Secus vbi ad alium titulum ſint referibiles, diſc.11.num.5. & 8. diſc.12.n.13.

Amplia vt etiam ſi titulus non ſubſiſtat, ſufficiat eius credulitas, diſcur.11. num.9.

Vbi quis declarat ſe non eſſe hæredem, eſt multum attendendum, ad excludendam aditionem, diſc.11.num.10. diſcur. 12. num.12.

Ex actu compoſitionis, vel tranſactionis, quando inducta dicatur, diſc.8. nu. 2. & 10.

Inducitur per enunciatiuas in iudicio factas, diſc.12.num.2.

Declara prout num.7. ibid.

Amplia vt idem reſultet ex enunciatiuis in alijs actibus, diſc.12.num.3.

Quid vbi dicti actus facti ſint per procuratorem, ſub num.4. & 5. ibid.

Hæreditatis maternæ, an, & quando inducta dicatur per retentionem dotiũ maternarum penès patrem, diſc.13. per tot., diſc.29 num.5.

Diſtingue plures caſus prout, diſc.13. ex num.3.

Non præſumitur vbi hæreditas eſt ſuſpecta, diſc.12.num.8.

Secus vbi ſit lucroſa, diſc.13.num.5.

Diſtingue caſum, in quo filius, ſeu alter agat, & caſum quo à tertio prætendatur aditio, diſc.12.num.9.

Vbi præceſſerit declaratio repudiandi difficilius inducitur, diſc.12.num.10.

Et voluntas non adeundi probari poteſt etiam per teſtes ſingulares, ac alias imperfectas probationes, diſc.12.n.11.

Nulliter vbi ſit facta ad quid teneatur ille, qui adiuit, diſc.14 num.2.

Pater adeundo hæreditatem filiorum ſine inuentario, an illos afficiat, vel patrem, diſc.29. per tot.

Filij facti maiores poſſunt nolle ratificare aditionem factam per eorum patrem, diſc.29.num.2.

Quò caſu ipſe pater remanet hæres, num.9. ibid.

An autem id procedat in præiudiciũ aliorum proximiorum, num.10.ibid.

Quando producat confuſionem actionum, diſc.22.num.7.

Requirit actum certum non ſuſpenſum cum aliqua declaratione, diſc.18.num.5.

Statutum Florentinum illam inducens per ſolam poſſeſſionem domus, quomodo procedat. *vid. Statutum*.

Succeſſor fideicommiſſi retinendo fructus maturatos tempore grauati, an dicatur eius hæreditatem adire, diſc.16.num.8.

ADMINISTRATIO

Bonorum filij quomodo fieri debeat per patrem, diſc.29. num. 3.

ADMINISTRATOR

Dicitur hæres beneficiatus, diſc.25.nu.10.

Idemque de hærede grauato, diſc.7. num 5.

Quodque maior ipſius cura deberet eſſe, quam curatoris, vel tutoris, num.8. ibid.

Dicitur frater portionis alterius, diſc. 20. num.4.

Non tenetur reddere rationem, niſi de bonis in eum obuentis, diſc.17. num.13.

Patrimonij non poteſt liberè ſoluere primo venienti ſine ſolita cautione, diſc.25. ſub num.9.

Seu tutor quando poſſit emere bona pupilli, vel alias contrahere, diſc.28.num.9.

ÆGIDIANA

Quid differat à Carpenſi, diſc.15.num.3.

Solemnitas ipſius, an requiratur in aditione facta per mulierem maiorem, diſc.15. num.2. & per tot.

ÆSTIMATIO

Bonorum non extantium quomodo fieri poſſit, diſc.20.num.13.

In appropriatione ſeu adiudicatione faciẽda hæredi, an requiratur, diſc.28. num. 10. & 11.

ALIENATIO

Bonorum filij non poteſt fieri per patrem abſquè iuſta cauſa, diſc.29 num.num.3.

Facta per non dominum validatur dominio ſuperueniente, diſc.30.num.6.

Reciproca, ſeu vẽditio, dicitur diuiſio, diſc. 30 num 7.

Vid. Appropriatio.

APPELLATIONE

Hæredum an veniant ſolum primi, & immediati, vel etiam ſecundi, & vlteriores, diſc.4. per tot.

In odioſis veniunt ſolum primi, nu.2. ibid.

Quando ſolum veniant illi ſanguinis, ex num.6. ibid.

Et an, & quando iſti requirant. qualitatem hæreditariam, num.8. & 9. ibid.

Vbi nomen *hæres* prolatum eſſet à ruſtico intelligeretur ille ſanguinis, diſc.4. num. 7.

APPRÆHENSIO. *vid.* Poſſeſſio.

APPROPRIATIO

Seù imaginaria ſolutio bonorum, quando procedat in hærede creditore defuncti diſc.18. num.9. & plenè diſc.28.per tot.

Diſtingue plures caſus prout, diſc.28. ex num.4.

Procedit pro debitis exiſtentibus ante aditã hæreditatẽ, ſecùs de obuentis poſt additionem,diſc.18.num.6.diſc.28.n.21.

Suffragatur ſolum pro acquiſitione fructuum, ſecùs ad effectum translationis dominij, niſi fiat cum debitis ſolemnitatibus, diſc.18.ſub num 9.

Declara vt fauore tertij,in quem facta ſit alienatio,ſuffragetur etiam ad effectũ dominij,diſc.28.num.20.

Ad effectum acquiſitionis fructuum, quando intret fauore hæredis, diſc.28. ex num. 12.

Requirit Iudicis auctoritatem, & deputationem curatoris, cum fieri nequeat propria auctoritate,diſc.28.num.7.

Et de ratione num. 8.ibid.

An requiratur æſtimatio,& citatio intereſſe habentium,diſc.28.nu.10.& 11.

Quid de ſubhaſtatione, ibid.

ASSIGNATIO

Facta per teſtatorem ad fauorem vnius ex hæredibus ſeruari debet,quamuis dixerit eos æqualiter inſtituere, diſc.6.num.2.

Declara prout, num.10 ibid.

Etiam ſi in codicillis id factum ſit,& in teſtamento æqualiter inſtituiſſet, ibid.

Contrar. vbi eſſet expreſſa portio, ſeù quota,diſc.6.num.3.& 5.

Quid autem profit dicta aſſignatio, num.6. ibid.

Quodque hoc caſu cohæredes, quaſi cogantur vendere aſſignatario partem excedentem, ibid.

ASSOCIATIO

Non admittit appellationem, diſcur. 22. num. 3.

AVOCATIO

Ad fauorem anterioris contra poſteriores procedit etiam quod iſtis liberè fuerit ſolutum, diſc.25. num. 11.

Cum iudicio tamen ordinario non autem executiuo,ſub num.11.ibid.

B

BONA

Aliena ſi diuidantur, ſuperuento dominio, valida ſit diuiſio, diſc. 30.

Idemque procedit in alienatione, nu. 6. ibid.

Debent eſſe benè, & diſtinctè deſcripta in inuentario,diſc.20.num.6.

Vid. Inuentarium.

Deſcripta per teſtatorem in teſtamento, habent vicem inuentarij, diſc. 23. ſub num. 9.

Exiſtentia extra territorium,quando cadãt ſub confiſcatione, diſc.3.num.13.

Filij non poſſunt alienari per patrem abſq; iuſta cauſa,diſc.29.num.3.

Illorum poſſeſſio,àn,& quando per hæredẽ appræhendi debeat. *vid.* Poſſeſſio.

Magis proxima, & adiacentia debent aſſignari in diuiſione,diſc.30.num. 13.

Pupilli quando emi poſſint per tutorem, diſc.28.num.9.

Stabilia non poſſunt latere, diſc.23. num.9. *vid.* Æſtimatio.

C

CADVCITAS

Et poena vt incurratur,requiritur dolus, diſc.18 num.8.

CAVTIO

De reſtituendo portiones alijs poſtea venientibus, dari poteſt per vnum ex ſucceſſoribus comparentem,diſc.17.num.5.

CESSIONARIVS

Tenetur docere de diligentijs ad effectum redeundi contra cedentem, diſc.7,nu.9.

CITATIO

Fideicommiſſarij, àn ſit neceſſaria in appropriatione, quæ fiat hæredi pro ſuo credito,diſc.28. ex num. 10.

Quarum perſonarum requiratur in confectione inuentarij, diſc.17.num.3.

Cohæres non eſt citandus,num.4. *ibid.*

Creditores dubij, àn nominatim ſint citandi,vel ſufficiat citatio generalis,aut proclama,ſub num.3.ibid.

Quoad non citatos haberetur pro infecto, quoad citatos tamen eſſet validũ, diſc.14. num.12. diſc.21.num.4.

CLAVSVLA

Alias aliter, nec alio modo remouet conſenſum ab actu, diſc.18.ſub num.6.

CLERICVS

Duplex patrimonium habere dicitur, diſc. 3. num.5.

Non conficiens inuentarium, àn teneatur vltrà vires, diſc.22. ex num.9.

Et quid de æquitate canonica, nu.10. 13.& 14. ibid.

Diſtingue caſus prout, ex numer.11. ibid.

Statuto continuatiuo poſſeſſionis, àn ligetur actiuè, & paſſiuè, diſc.26. num.18. remiſſ.

COHAERES

Abſquè alia declaratione mutare dicitur cauſam poſſidendi, diſc.9. num.10. diſc. 32. num.5. & 6.

Exigens portionem ſuam, àn teneatur alteri communicare, diſc.27.num.3. & 4.

Habere dicitur condominium in ſingulis bonis hæreditarijs, diſc.32.num.4.

Non eſt citandus in confectione inuentarij, diſc.17.num.4.

Si illud non benè faciat non opponit eumdem defectum cohæredi, diſc.21. num.12.

Qui percepit fructus portionis alterius abſentis, vel aliàs impediti, àn eos reſtituere debeat, diſc.9. & 10. *vid* Abſens.

Tantùm comparens poteſt petere totum, dando cautionem de reſtituendo poſtea venienti, diſc.17.num.5. *vid*.Hæres.

COLLATIO

Agentes de hac materia referuntur, diſc.31. num 2. & per totum de materia.

Dotis debet fieri per filiam, diſc.31 .nu.7.

Intellige vbi velit ſuccedere ſecus ſi velit abſtinere, num.18. ibid.

Fallit etiam vbi data fuiſſet viro nobiliori alias contrahere nolenti, nu.12. & 13. ibid.

Ex quibus eliciatur voluntas teſtatoris, vt illa fiat, diſc.31.num.10.

COMPOSITIO

Cenſetur facta nomine hæreditario potiùs quàm proprio, diſc.8.num.3.& 4.

Facta cum Camera non eſt propriè talis, ſed potiùs emptio hæreditatis, diſcur.8. num.11.

Quandò inducat aditionem hæreditatis, diſc.8.num.2. & 10.

CONFVSIO

Actionum, àn, & quãdo reſultet. *vid*.Actio.

CONSTITVTIO

Aegidiana quid differat à Carpenſi, diſcur. 15. num.3.

Eius ſolemnitas àn requiratur in aditione facta per mulierem maiorem, diſc. 15. num.2. & per tot. *vid*. Aditio.

CONSVETVDO

Antiqua redacta in ſcripturam de Principis auctoritate fortiùs attenditur, diſc. 23. num.7.

Baren. concedens facultatẽ repudiandi, quandocumque hæreditatem etiam expreſsè aditam, quomodo procedat, diſ. 23. per tot.

Et quare ſit valida, num. 4. & 5. ibid.

CONTRIBVTIO

Plurium hæredum ad onera, & legata, diſc. 31. num.5.

Et de contributo ad debita inter hæredem feudalem, & allodialem, num.6. ibidem.

CREDITOR

Anterior citatus, & negligens comparere in concurſu ſibi præiudicat, diſc.25.n.7.

Habet ius auocandi à poſterioribus licèt iſtis liberè ſolutum ſit, nu.11. ibid.

Cum iudicio tamen ordinario nõ executiuo, ſub num.11. ibid.

Dans pecunias ad extinguendum debitum fructiferum, non poteſt exindè petere vſuras, diſc.18.num.10.

Facit fructus ſuos perceptos ex pignore quod adæquet creditum, diſc.28.nu.13.

Hæreditarius, cui hæres per aliquod tempus aliquid ſoluerit, àn ſit manutenendus non obſtante beneficio inuentarij, diſc.21. num.13.

In confectione inuentarij, quãdo citandus, & quomodo. *vid*. Citatio.

Melioramentorum facit fructus ſuos, quos percipit ex eiſdem melioramentis, diſc. 28. ſub num.13.

Succedens debitori, quando actiones eius confundantur. *vid*. Actio.

An faciat fructus ſui crediti, diſc.28. ex num.12. *vid*. Appropriatio.

D

DAMNVM

PRoueniens ex vacatione alicuius officij, dicitur eſſe hæreditatis, diſcur.7. num.2.

Quid prò quota competente ratione legi.

legitimæ ex num. 3. ibid.
Seù lucrum proueniens ex negotiatione, àn pertineat ad hæredem, vel hæreditatem, diſc. 7. num. 11.

DECISIONES

De ſtylo Rotæ ſunt præſupponendæ, diſc. 11. num 7.

DECLARATIO

Facientis ſufficit in ijs, quæ pendent ab animo, diſc. 12. num. 12.
Nolle eſſe hæredem multum confert ad excludendam aditionem, diſc. 11. num. 10. diſc. 12. num. 12.
Quod aliquis ſit hæres quomodo facienda, diſc. 8. num. 11.

DESCRIPTIO

Bonorum facta per teſtatorem in teſtamento habet vicem inuentarij, diſc. 23. ſub num. 9. *vid.* Inuentarium.

DIVISIO

Ad regulandam illius iuſtitiam attendi debet tempus, in quo ſit inita, diſc. 30. num. 3. & 4.
Bonorum mobilium præſumitur per longam obſeruantiam, diſc. 32. num. 10.
Confirmatur ab obſeruantia etiam quod eſſet inualida, num. 8. ibid.
Erronea eſt retractanda, vel reducenda ad æqualitatem, diſc. 30. num. 10.
An reſcindatur in totum, vel ſolum fiat ſuppletio inæqualitatis, nu. 11. ibid.
Et quomodo dicta ſuppletio practicanda veniat, num. 12. ibid.
Euictio præſtanda eſt inter hæredes diuidentes, diſc. 27. num. 2.
Etiam vbi illa promiſſa non eſſet, ibid.
Quid vbi vnus fuit altero diligentior in exigendo, diſc. 27. num. 3.
Facta de bonis alienis, àn ſubſtineatur ſi diuidentes efficiantur hæredes domini eorumdem bonorum, diſc. 30. per tot.
Poſtquam ea facta eſt, non poteſt vnus ob deteriorationem regredi ad portionem alterius, diſc. 30. num. 4.
Quando præſumitur, diſc. 32. num. 11.
Quid ſit, diſc. 30. num. 7.
Quomodo ſit facienda, diſc. 30. num. 13.
Aſſignanda ſunt vni bona magis proxima, & adiacentia, ibid.
Vid. Aſſignatio.

DOLVS

Requiritur vt pœna incurratur, d. 18. n. 8.

DOMINIVM

Superueniens validat alienationem rei alienæ, diſc. 30. num. 6.
Quid in diuiſione, diſc. 30. per tot.
Vid. Appropriatio.

DONATIO

Contemplatione matrimonij, àn conferatur, diſc. 31. num. 16. remiſſ.
Non præſumitur etiam inter ſanguine coniunctos, diſc. 10. num. 6.
Seù remiſſio fructuum propriæ portionis, quando cenſeatur facta à cohærede, vel alio ignorante, diſc. 10 ex num. 6.
Vel alia diſpoſitio mercimonij dicitur vniuerſalis, diſc. 3. ſub num. 10.

DOS

An, & quando conferri debeat. *vid.* Collatio.
Materna retenta per patrem, àn cenſeatur adita per filiũ, d. 13. per tot. d. 29. n. 5.
Diſtingue caſus, de quibus, diſcur. 13. ex num. 3.
Vbi non datur fœminæ excluſæ remanet hæres ab initio, diſc. 25. num. 17.

E

ECCLESIA

NON tenetur vltra vires hæreditarias, diſc. 22. num. 12.
An autem ipſa cogat hæredem vltra vires, diſc. 22. num. 16. *vid* Clericus.
Rector ipſius poteſt repudiare hæreditatem non delatam etiam ſine ſolemnitatibus, diſc. 24. num. 5.
Amplia nõ ſolum per repudiationem abſtentiuam, ſed etiam tranſlatiuam, & de ratione, ſub num. 5. ibid.

EGIDIANA. *vid.* ÆGIDIANA.

EMPTOR

Rei venditæ ab hærede ad effectum appropriandi ſibi pretium, àn ſit ſecurus, diſc. 28. num. 20.

ENVNCIATIVA

In iudicio facta inducit aditionem, diſcur. 12. num. 2.
Declara prout num. 7. ibid.
Idemque reſultat ex enunciatiuis in alijs actibus, diſc. 12. num. 3.
Quid vbi dicti actus facti ſint per procuratorem, ſub num. 4. & 5. ibid.

ESTIMATIO. *vid.* ÆSTIMATIO.

EXACTIO

Portionis facta per cohæredem, àn debeat eſſe communis alterius, diſcur. 27. num. 3. & 4.

EXCEPTIO

De iure tertij, quando admittatur, diſc. 24. num. 3.

EXECVTIO, *vid.* Actio, & *vid.* Hæres.

EVICTIO

Præſtanda eſt inter hæredes diuidentes, diſc. 27. num. 2.

Etiam vbi illa promiſſa non eſſet, ibidem.

Quid vbi vnus fuit altero diligentior in exigendo num. 3. ibid.

F

FOEMINA

Excluſa à Statuto ſub conditione dotis, àn gaudeat Statuto continuatiuo, diſc. 26. ex num. 17.

Remaneret hæres ab initio, vbi fœmina ſuam dotem non haberet, diſcur. 26. num. 17. *vid.* Mulier.

FEVDATARIVS

Habet diuerſa patrimonia, diſc. 3. num. 4. & 7.

Et de ratione num. 6. ibid.

FEVDVM

Poſſeſſio ipſius, àn tranſeat ipſo iure in ſucceſſore abſquè appræhenſione, diſcur. 26. num. 5.

FIDEICOMMISSARIVS

An veniat citandus in appropriatione, quæ fit hæredi grauato pro aliquo ſuo credito, diſc. 28. ex num. 10.

Quando dicatur hæredi legitimus contradictor, diſc. 24. num. 8.

Non dicitur talis etiam vbi poſſeſſorem appræhenderit abſquè vitio, vbi deficiant alia requiſita, diſc. 24. num. 8. in fine.

Retinendo fructus maturatos tempore grauati, àn dicatur eius hæreditatem adire, diſc. 16. num. 8.

Tenetur accipere bona à manu hæredis, ſecùs ſi cum grauato poſſidebat pro communi, diſc. 32. num. 6.

FIDEICOMMISSVM

Reſtitutio ipſius facta per hæredem putatiuum, àn ſubſtineatur in præiudicium hæredis veri, diſc. 24. ex num. 6.

Patientia, & conſenſus eſt loco reſtitutionis, diſc. 24. num. 3., *vid.* Fructus.

FILIVS

Ergò hæres, quando procedat, diſcur. 12. num. 9.

Hæreditatem maternam, àn cenſeatur adijſſe ex retentione dotium maternarum penès patrem, diſc. 13. per tot. diſc. 29. num. 5.

Diſtingue plures caſus, de quibus, diſc. 13. num. 3.

Non tenetur ratificare aditionem factam per eorum patrem, diſc. 29. num. 2.

Et ipſe pater remanet hæres, num. 9. ibidem.

FRATER

Dicitur adminiſtrator portionis alterius, diſc. 10. num. 4.

Ponens maiores fructus, quàm alter videtur de exuberanti facta tacita donatio, diſc. 10. num. 6. *vid.* Fructus.

FRVCTVS

Acquiruntur etiam ex appropriatione nulla, diſcur. 18. ſub numer. 9. *vid.* Appropriatio.

Fideicommiſſi immaturi, àn tranſmittantur ad hæredes grauati, vel ſint fideicōmiſſarij, diſc. 15. ſub num. 8.

Maturati tempore grauati, ſi retineātur per fideicommiſſarium, àn is cenſeatur eius hæreditatem adire, diſcur. 16. num. 8.

Induſtriales, àn veniant in reſtitutionem fideicommiſſi, diſc. 7. num. 11.

Imputari, àn debeant per hæredem grauatum in debita hæreditaria ſoluta, diſc. 28. ſub num. 12.

In fideicommiſſis veniunt à die petionis, & non antea, diſc. 9. num. 3. & 4. vbi de ratione.

In petitione autem hæreditatis veniunt ab initio, diſc. 9. num. 5. diſc. 10. num. 2.

Contr. vt veniant à die petitionis, diſc. 9. num. 6.

Declara prout, num. 8. ibid.

Legitimæ debentur ipſo iure à die mortis teſtatoris, diſc. 10. ſub num. 3.

Maiores ſi ponat vnus frater, quàm alter, àn videatur inducta tacita donatio, diſcur. 10. num. 6. diſc. 32. num. 8.

Melioramentorum facit ſuos illorum creditor, diſc 28. ſub num. 13.

Non cadunt ſub interdicto quorum bonorum, ſed veniunt in iudicio petitionis hæreditatis, diſc. 10. ſub num. 3.

Non dicuntur emolumenta vacabilium, ſed ſors, diſc.7.num.4.

Percepti, & bona fide conſumpti non reſtituuntur, diſc.18. num. 11.

Quid vbi cohæres vel alter percepit fructus portionis alterius abſentis, ſeù ignorantis, diſc.9. & 10. *vid.* Abſens.

Percepti ab hærede putatiuo bonæ fidei, non reſtituuntur, diſc.8.num.9.diſc. 18. num.12.

Quid de hærede beneficiato, diſc.20. num. 16.

Pignoris adæquantis creditum facit ſuos creditor, diſc.28. num.13.

Reſtitui àn debeant per mulierem tranſeuntem ad ſecunda vota contra præceptum teſtatoris, diſc.2.num.3.

Quid dicendum de hærede, diſc. 18. num. 13.

Sui crediti, quando quis faciat ſuos, vbi ſit grauatus reinueſtire, diſc.28.ex nu.12.

H

HÆREDITAS

Adita non præſumitur, vbi eſt ſuſpecta, diſc.12. num. 8.

Secus vbi ſit lucroſa, diſc.13.num.5.

Diſtingue caſum, in quo filius, ſeù alter agat, & caſum quo à tertio prætendatur adita, diſcur.12. num. 9. *vid.* Aditio.

Filiorum ſi abſquè inuentario adita ſit per patrem, àn illos afficiat, diſcur. 29. per tot.

Facti maiores non tenentur illam ratificare, num.2. ibid.

Et ipſe pater remanet hæres, num. 9. ibidem.

Materna àn cenſeatur adita per filios per retentionem dotium apud patrem, diſc. 13.per tot. diſc.29.num.5.

Diſtingue plures caſus prout, diſc.13. ex num.3.

Semel adita repudiari non poteſt, diſc. 23. num. 2.

Fallit de conſuetudine Baren. num.3. ibid. *vid.* Repudiatio.

Status ipſius firmatus cum vno, facit ius quoàd alios, diſcur. 25. numer. 3. *vid.* Status.

HÆRES

Appellatione ipſius, àn veniat ſolum primus, & immediatus, vel etiam ſecundi, & vlteriores, diſc.4. per tot.

In odioſis veniret ſolum primus, num. 2. ibid.

An, & quando veniant ſolum illi ſanguinis, ex num. 6. ibid.

Vbi agatur de bonis indifferentibus, veniunt illi rei familiaris, ibid.

Quando etiam in bonis differentibus veniant ſolum illi ſanguinis, nu.7. ibid.

Et quando in his requiratur etiam qualitas hæreditaria, numer. 8. & 9. ibidem.

Vbi eſſet prolatus à ruſtico veniret ſolum ille ſanguinis, diſc.4.num.7.

Appropriare quomodo poſſit ſibi bona pro ſuo credito. *vid.* Appropriatio.

Beneficiatus dicitur adminiſtrator hæreditatis, diſc.25.num.10.

De quibus bonis rationem reddere teneatur, diſc.7. per tot.

Non tenetur de nominibus debitorũ inexactis, num.7. ibid.

Non tenetur niſi de bonis in eum obuentis, diſc.17.num.13.

An teneatur de mobilibus conſumptis, diſc.20. num.15.

Quid de fructibus perceptis, & conſumptis, num.16. ibid. *vid.* Abſens.

Non tenetur reddere rationem de pecunijs, quæ breui tempore obuenerunt in defunctum, niſi conſtet ad ipſum perueniſſe, diſc.17. num.13.

Eſt tutus à moleſtijs in perſona, & bonis proprijs, diſc.21. num. 2.

Quid vbi inuentarium non ſit legitimè confectum, ſub num.2. ibid.

Vbi illud prætendatur inualidum, aut rationes non eſſe benè redditas, tunc nõ conuenitur executiuè, ſed ordinariè, diſ. 19. num.2. diſc.22. num. 17.

An teneatur inſolidum, vbi creditoribus proprio nomine ſe obligauit, diſc. 21. numer. 14. remiſſiuè, diſcur. 8. ex num. 12.

Soluens liberè creditoribus poſterioribus primò venientibus, quando dicatur benè, vel malè ſoluere, diſcur.25. ex num.5.

Regulariter ſoluens primo venientibus eſt tutus, ſub num. 5. ibid.

Non procedit vbi ſciat, vel ſuſpicari poſſit

poſſit adeſſe anteriores, ibid.

Requiritur tamen ſcientia vera, nec ſufficit præſumpta, diſc.25.ſub num.6.

Vbi anterior eſſet citatus, & negligeret comparere in concurſu, ſibi præiudicaret, diſc.25. num. 7.

Eſſet tutus, vbi ſolueret poſteriori, præſente, & non opponente anteriori, ibidem.

Contraueniens præcepto teſtatoris, quando teneatur ad fructuum reſtitutionem, diſc.18. num.13.

Creditor defuncti, àn faciat fructus ſuos pro rata crediti, diſc.28. ex numer.12. *vid.* Appropriatio.

Quomodo actiones confundantur. *vid.* Actio.

Erogans pecuniam ſuam in extinctionem æris alieni hæreditarij, àn faciat fructus ſuos, diſc.18. num.10.

Grauatus dicitur legalis adminiſtrator, diſc. 7. num.5.

Quòdque maior ipſius cura deberet eſſe, quàm curatoris, vel tutoris, num.8. ibidem.

Non poteſt vendere habita fide de pretio, num. 10. ibid.

Non tenetur conficere inuentarium, diſc.17.num.8.

Neque ex eo amittit detractiones ſibi competentes præter falcidiam, num. 8. ibidem.

An teneatur imputare fructus in debita hæreditatis ſoluta, diſcur. 28. ſub num. 12.

Inſtitutus in bonis alicuius loci, dato hærede in reliqua vniuerſitate, àn dicatur vniuerſalis, vel particularis ad effectus, de quibus, diſc. 3.

Non conficiens inuentarium conuenitur executiuè in perſona, & bonis proprijs, diſc.21. num.6.

Declara id procedere, vbi nullum ſit confectum inuentarium, ſecùs vbi ſit cōfectum, & prætendatur inualidum, diſc. 21.num.7.diſc.19.num 2.diſc.22.nu.17. *vid.* Inuentarium.

An de canonica æquitate teneatur vltra vires, diſc.23.num.4.

Particularis non habet remedium *l. fin.* diſc.3. num.2.

An dicatur talis inſtitutus in bonis alicuius loci, dato alio hærede in reliquis bonis, diſc. 3. per tot.

Et quod non attendatur formalitas verborum, àn ſint vniuerſalia, vel particularia, ſed ipſa ſubſtantia diſpoſitionis, num. 9. ibid.

Et àn quis poſſit habere duos hæredes vniuerſales, diſc.3. ex num.10.

Non detrahit falcidiam, diſcur. 3. num. 3.

Priuari àn poſſit à teſtatore beneficio inuentarij, itaùt præceptum valeat, nec nè, diſc.18. num.2. & ſeq.

Et ex quibus probetur voluntas teſtatoris prohibendi inuentarium, num. 4. ibidem.

Putatiuus bonæ fidei excuſatur à fructibus perceptis, diſc.8.num.9. diſc.17. num.6. diſc.18.num.12.

Et etiam à dilapidatione bonorum in ſorte, diſcur. 8. num. 9. diſcur. 18 num.12.

Si non confecit inuentarium, an ad aliquid de proprio teneatur erga verum hæredem, vel creditores, & legatarios, diſc.17. ſub num.5. & ſeq.

Tenetur reſtituere vero hæredi quod extat, vel dolo, & mala fide conſumpſit, diſc.17.num.6.

Geſta per ipſum præiudicant hæredi vero, ſignanter circa reſtitutionem fideicommiſſi, diſc.24. num.6.

Declara prout num.7.ibid.

Ad quid teneatur, diſc.27. num.8.

Qui adiuit ab inteſtato, detecto teſtamento, àn & quando poſſit deſinere eſſe hæres, diſc.24. num.4.

Qui percepit fructus portionis alterius cohæredis abſentis, ſeù &c. an & quando illos teneatur reſtituere. *vid.* Abſens.

Quomodo quis declaretur, diſcur. 8. numer.12.

Et quomodo obtineat loca montium hæreditaria, num.13.ibid.

Remanet pater, vbi filij non volunt ratificare aditionem per ipſum factam, diſc. 29. num.9.

Si exegit portionem ſuam, àn teneatur alteri cohæredi communicare, diſcur. 27. num.3. & 4.

Vnus ſi plus habuit, àn & quando teneatur refundere hæredi, diſcur. 32. num.7. 9. & 12.

Vocatus poſt mortem vſufructuarij, àn dicatur hæres ab initio ad effectus de quibus, diſc.2.num.1.4. & ſeq.

Et de coniecturis id ſuadentibus, nu. 6. & 7. ibid.

HYPOTHECA

Bonorum hæredis contenta ſub obligatione camerali, àn procedat ſolum in primo hærede, diſc.4.num.3.

I

IGNORANTIA

IVris dubij aſſimilatur ignorantiæ facti, & excuſat, diſc.9.num.7.

IMMISSIO

Vigore *l. fin.* non competit hæredi particulari, diſc.3.num.2.

IMPVTATIO

Ceſſat in ijs, quæ dantur cum onere fideicommiſſi, diſc.31.num.17.

INSTITVTIO

Facta in bonis alicuius loci dato alio hærede in reliqua vniuerſitate, àn dicatur vniuerſalis, vel particularis ad effectus de quibus, diſc.3. *vid.* Hæres.

Hæredis hodie fieri poteſt per quæcumque verba, diſc.1.num.10.

An congruat magis eam apponere in principio, vel fine, diſc.1.num.1.

In reſiduo dicitur vniuerſalis, diſcur. 1. num.9.

In vſufructu, vel re certa non dato alio hærede, àn ſit vniuerſalis, diſc.1.num.3.

Et regulariter dicitur vniuerſalis, nu. 4 ibid.

An autem talis hæres cenſeatur grauatus reſtituere venientibus ab inteſtato, diſc. 1. num. 6. & ſeq.

Vid. Hæres.

INVENTARIVM

Amiſſum ſi fuerit, quomodo probetur, ac ſuffragetur hæredi, diſc.19.

Beneficium ipſius quid operetur, diſc. 17. num.7.

Continere debet bona benè, & diſtinctè deſcripta, diſc.20. num.6. & per tot.

Quid vbi mobilia, & nomina debitorum non ſint diſtinctè deſcripta, d.20.

Non tamen ex confuſione remanet nullum in totum, num.6. & ſeq. ibid.

Et qualis effectus ex hoc defectu reſultet, num 8. ibid.

Diſtingue plures caſus prout, diſc.20. ex num.17.

Quid vbi fuerint omiſſa aliqua bona, diſc.20.num.9.

Hæres grauaretur extrinſecus probare bonorum qualitatem, & valorem, nu. 11. ibid.

Eſſet excuſandus vbi non per ſe ipſum, ſed per procuratorem factum eſſet inuentarium, diſc.20. num.12.

Siue per tutorem, diſc.22. ſub nu. 17.

Vbi ſit defectiuum àn exerceri poſſit iudicium executiuũ in perſona, & bonis proprijs, diſc.21. per tot. *vid.* Hæres.

Idem eſt illud non facere, ac non benè facere, diſc.21.num. 3.

Quando autem dicatur legitimum, ac benè confectum, diſc.17. ex num.2.

Vid. infra *verſ.* Omiſſio.

Quomodo ſit cõficiendum de mercibus exiſtentibus in taberna, diſc.21.ſub nu. 9. & 10.

Et quod expediat illud non diſtincte conficere, num.11. ibid.

Inchoandum eſt infra 30. dies poſt aditam hæreditatem, & terminandũ intra alios ſexaginta, diſc.21. num.5.

Quid in Vrbe, ibid.

Inualidum vbi prætendatur, aut rationes non eſſe benè redditas, non intrat via executiua contra hæredem in perſona, & bonis proprijs, diſc.21.num.7.diſc.19. num.2 diſc.22.num.17.

Non tenetur conficere hæres grauatus, diſ. 17. num 8.

Omiſſio ipſius operatur præſumptionem occultationis bonorum, diſc.17.num.9.

An intret iuramentum in litem, ibid.

Et de alijs effectibus ex dicta *omiſſione* reſultantibus, diſcur. 17. in fine remiſſiuè.

Quid operetur in hærede putatiuo, diſc.17. ſub num.5.

Quod nulla pœna ſit impoſita illud nõ conficientibus, diſc.21. ſub num.12.

Non præiudicat illius omiſſio, vbi certus eſt ſtatus hæreditatis, diſcur. 23. num.10.

Declara id procedere ad effectum ne teneatur vltra vires, ſecus quoad confuſionem actionum, ibid.

Hæredi agenti præiudicat non diſtincta deſcriptio, diſc.20.num.18.& 21.

Quando autem excipienti de iuribus ſuis defectus inuentarij non obſtet, diſc. 20. num. 22.

De

De cannonica æquitate, ân quis teneatur vltra vires,eo non confecto, diſc.23. num.4. *vid.* Clericus.

Pater qui adiuit filiorum hæreditatem,eo non confecto,ân ipſum afficiat,vel filios, diſc.29. per tot. *vid.*Aditio *verſ.*Pater.

Prohiberi ân poſſit à teſtatore,diſc.18.num. 2. & ſeq.

Et ex quibus probetur voluntas illud prohibendi, num 4. ibid.

Quando prodierit, diſc.23. num.6.

Quando probet negatiuam aliorum bonorum, diſc.17.num.12.

Reſtitutio in integrum, ân & quando detur inuentarij confectionem. *vid.* Reſtitutio in integrum.

Si cohæres illud non benè fecerit, non opponit eumdem defectum cohæredi, diſc. 21. num. 12.

Sufficit fieri cum ſolemnitatibus loci, in quo fit,diſc.19.num.3.diſc.17.num.2.

Et vbi non conſtat de dolo,& fraude poſitiua,non obeſt defectus aliarum ſolemnitatum,diſc.17. ſub num 2.

Quanam perſonæ veniant citandæ, *vid.* Citatio.

Tutor vbi illud non conficiat tenetur pupillo ad quanti intereſt.diſc.11.num.12.

Quid vbi facti maiores, aditionem ratificauerint, num.13. ibid.

IVRA

Incorporalia non tranſeunt in hæredem ipſo iure, diſc.26. num. 4.

IVRAMENTVM

In litem ân detur contra malè cõficientem inuentarium, diſc.17.num.9.

L

LEGITIMA

Debetur vna cum fructibus à die mortis teſtatoris,diſc.10.ſub num.3.

LEGITIMVS CONTRADICTOR

Quando dicatur fideicommiſſarius,diſ.24. num.8.

Non dicitur talis etiam, vbi poſſeſſionem appræhenderit abſquè vitio, vbi deficiant alia requiſita, num. 8. in fine ibid.

LOCA MONTIVM

Hæreditaria quomodo obtineantur ab hærede,diſc.8.num.13.

M

MAIOR

An & quando obtineat reſtitutionē in integrũ aduersùs aditionem hæreditatis, *vid.* Reſtitutio in integrum.

MALA FIDES

Obſtat etiam primo hæredi, diſcur.22.numer.6.

MANDATVM

Datum ad contrahendum non comprehendit perſonam mandatarij niſi exprimatur,diſc.28.num.8.

Speciale requiritur ad actum aditionis,diſ. 12. ſub num. 4.

MANVTENTIO

An ſit danda creditori aduerſus hæredem, qui ſoluit non obſtante beneficio inuentarij, diſc.21. num. 13.

Datur vigore Statuti continuatiui,diſc.26. num. 7.

MATRIS

Hæreditas ân cenſeatur adita per filios per retentionem dotium penès patrem, diſc. 13. per tot.

MERCES

In taberna exiſtẽtes quomodo deſcribi debeant in inuentario, diſc.21. ſub num.9. & 10.

Quodque expediat illas non diſtinctè deſcribere,num.11.ibid.

MINOR

Excuſatur vbi per tutorem inuentarium minus legitimè confectum fuerit,diſcur. 22. ſub num.17.

Nec conueniri poteſt executiuè in perſona,& bonis proprijs, ibid.

Quid vbi effectus maior aditionem ratificauerit,ſub num.17. ibid. *vid.* Reſtitutio in integrum.

MOBILIA

Non extantia quomodo poſſint æſtimari, diſc.20. ex num.13.

Quomodo ſint deſcribenda in inuentario, diſc.20.per tot.

Vbi fuerint conſumpta, ân hæres teneatur diſc.20. num. 15.

MVLIER

Contraueniens præcepto teſtatoris tranſeundo ad ſecunda vota, quãdo reſtituat fructus, diſc. 2. num.3.

Quando habeat reſtitutionem in integrũ aduerſùs inuentarium defectuoſum ratione ſolemnitatum, diſc. 14. num. 9. diſc. 17. ſub num. 10. & 11.

Vbi ageretur de omnimoda omiſſione ſolemnitatum, illa non competeret, ſecus vbi illæ in parte deficerent, ibid. *vid.* Aditio.

MVTVVM

Factum alicui pro extinguẽdis debitis fructiferis non ex eo poteſt eſſe fructiferum diſc. 18. num. 10.

N

NEGATIVA

Bonorum àn probetur per inuentarium diſc. 17. num. 12.

Non probatur ex actis, quæ non ſint integra, diſc. 19. num. 4.

NEGOTIATIO

Lucra, & damna ex ea prouenientia, àn ad hæredem, vel hæreditatem pertineant, diſc. 7. num. 11.

NEPOS

Succeſſio teſtamentaria inter nepotes ex duobus fratribus, àn ſit in capita, vel in ſtirpes, diſc. 5. per tot.

Quid in ſucceſſione emphyteotica, num. 5. remiſſ. ibid

NOMINA DEBITORVM

Inexacta hæres non tenetur bonificare, diſc. 7. num. 7.

O

OBLIGATIO

Cameralis continens hypothecam bonorum hæredis, àn procedat ſolum in primo hærede, diſc. 4. num. 3.

De proprio facta per hæredem, àn importet renunciationem inuentarij, diſc. 8. ex num. 12.

OBSERVANTIA

Confirmat diuiſionem alias inualidam, diſ. 30. num. 8.

OFFICIA

Emolumenta vacabilium non ſunt fructus, ſed ſors, diſc 7. num. 4.

Illorum vacatio cedit damno hæreditatis, num. 2. ibid.

Intellige prout num. 3. & ſeq. ibid.

Si emantur à filiofamilias, àn cenſeantur quæſita de bonis patris, diſc. 32. num. 1. remiſſ.

P

PATER

NON poteſt alienare bona filij, aut alia facere ſine iuſta cauſa, diſc. 29. num. 3.

Quam poteſtatem habeat in adminiſtratione bonorum filij, diſc. 29. num. 3.

Si adiuit hæreditatem filiorum ſine inuentario, àn ipſum afficiat, vel filios, diſc. 29. per tot.

Filij facti maiores non tenentur ratificare dictam aditionem, num. 2. ibid.

Et ipſe pater remanet hæres, num. 9. ibidem.

An autem id procedat in præiudiciũ aliorum proximiorum, num. 10. ibid.

PATRIMONIVM

Duplex dicitur habere clericus, diſcur. 13. num. 5.

Idem procedit in feudatarijs, diſc. 3. num. 4.

Et de ratione, num. 6. ibid.

De pluralitate patrimoniorum in eodem genere feudorum, num. 7. ibid.

In pagano non datur iſta patrimoniorum diſtinctio, diſc 3. num. 8.

Limita prout num. 10. & ſeq. ibid.

POENA

Aliqua infl cta non eſt, inuentarium non conficientibus, diſc. 21. ſub num. 12.

Requirit dolum, diſc. 18. num. 8.

PERITVS

Vbi intrat, cauſæ æternantur, diſcur. 20. num. 20.

POSSESSIO

Bonorum non tranſit in hæredem ipſo iure, ſed requiritur appræhenſio, diſc. 26. num. 3.

Ideoque non competit interdictum retinendæ, ſed adipiſcendæ, ibid.

Amplia, vt id procedat etiam in iuribus incorporalibus, num. 4. ibid.

Amplia, vt actualis poſſeſſio aliquorũ bonorum non ſuffragetur quoad reliqua diſc. 26. num. 5. & 6.

Quid

Quid in beneficijs eccleſiaſticis, & feudis, num. 5. ibid.

Fallit in bonis, quæ ſint membra, vel acceſſoria alicuius prædij, diſcur. 26. num. 6.

Limitatur principalis concluſio accedente Statuto continuatiuo poſſeſſionis, num. 7. ibid. *vid.* Statutum.

Domus, aliorumquè bonorum inducit aditionem ex Statuto Florentino, diſc. 16. per tot. *vid.* Statutum.

Mutata dicitur abſq; alia declaratione, vbi agatur de cohærede, vel poſſeſſore in communi, diſc. 9. num. 10.

POSSESSOR

Pro communi abſquè alia declaratione mutare dicitur cauſam poſſidendi, diſc. 9. num. 10.

PRÆAMBVLVM

Quid ſit, diſc. 9. num. 12. & 13. diſcur. 14. num. 5.

PRÆCEPTVM

Teſtatoris vbi mulier ſpernat tranſeundo ad ſecunda vota, àn teneatur reſtituere fructus, diſcur. 2. num. 3. *vid.* Inuentarium.

PRÆLATVS *vid.* Rector.

PRÆSCRIPTIO

In annuis præſtationibus quot ſunt anni tot ſunt præſcriptiones, diſcur. 22. numer. 5.

PRETIVM

Quod ſocius recepit ex alienatione rei cōmunis, tenetur communicare cum ſocio diſc. 30. num. 15.

Et vbi ſocius emit rem ad commune commodum, petit à ſocio partem pretij erogati, num. 16. ibid.

PROBATIO

Aditionis, *vid.* Aditio.

Repudiationis àn fiat per verba, de quibus, diſc. 12. num. 4.

Valoris mobilium non extantium quomodo fiat, diſc. 20. ex num. 13.

Voluntatis non adeundi fieri poteſt per teſtes ſingulares, diſc. 12. num. 11.

PROCVRATOR

Cum ſpeciali mandato debet adire alienam hæreditatem, diſc. 12. ſub num. 4.

PVBLICATIO BONORVM

Quando ſe extendat ad bona exiſtentia extra territorium, diſc. 3. num. 13.

PVPILLVS *vid.* Tutor.

R

RATIFICATIO

ADitionis factæ per patrem abſquè inuentario, non eſt neceſſariò facienda per filios, diſcur. 29. numer. 2. *vid.* Pater.

Non inducitur niſi concurrat ſcientia facti, & iuris, diſc. 12. ſub num. 19. diſc. 29. num. 6. *vid.* Actio.

RECTOR

Alicuius Eccleſiæ poteſt repudiare hæreditatem non delatam etiam ſine ſolemnitatibus, diſc. 24. num. 5.

Non ſolum per repudiationem abſtētiuam, ſed etiam translatiuam, & de ratione, ſub num. 5. ibid.

REDDITIO RATIONVM

De quibus bonis fieri debeat per hæredem beneficiatum, diſc. 7. per tot.

Vid. Hæres.

Facta per vnum hæredem cum aliquibus creditoribus, facit ius quoad omnes, diſc. 25. num. 4.

Non debet fieri per adminiſtratorem niſi de bonis in eum obuentis, diſcur. 17. num. 13.

REGVLAM

Pro ſe habens, dicitur habere intentionem fundatam, diſc. 31. num. 8. & 9.

REPVDIATIO

An probetur per verba de quibus, diſc. 12. num 4.

Hæreditatis non delatæ fieri poteſt per Prælatum etiam ſine ſolemnitatibus, diſ. 24. num. 5.

Non ſolum per repudiationem abſtentiuam, ſed etiam translatiuam, & de ratione ſub num. 5. ibid.

Hæreditatis ſemel aditæ fieri non poteſt, diſc. 23. num. 2.

Fallit de conſuetudine Baren., num. 3. ibid.

Et de ratione validitatis dictæ conſuetudinis, num. 4. & 5. ibid.

RESTITVTIO

Fideicommiſſi facta per hæredem putatiuū àn ſubſtineatur in præiudicium hæredis veri, diſc. 24. ex num. 6.

Fructuum perceptorum, *vid.* Fructus.

RES-

RESTITVTIO IN INTEGRVM

Datur etiam maiori ex clauſula generali *ſi quis mibi &c.* aduersùs hæreditatis aditionem, diſc.12.num.14.diſc.18.num 7. diſc.22.num.15. diſc.29.num.8.

Quæ tamen regula tenenda ſit, diſc. 12. num. 15.

Minori àn ſit deneganda aduerſus aditionem, ſi poſtquam eſt effectus maior actus hæreditarios gerat, diſc.12. num. 16. & ſeq.

Mulieri conceditur, vbi deficiant aliquæ ſolemnitates in inuētario, ſecus vbi omnimodè eſſent omiſſæ, diſc.14. num. 9. & 10.diſc.17. ſub num.10. & 11.

Quid ſit, diſc.12. num.17.

RETENTIO

Dotium maternarum penès patrem,àn inducat aditionem in filijs, d.13. per tot. diſc.29. num.5.

Diſtingue plures caſus prout, diſc.13. ex num.3.

Fructuum *vid.* Succeſſor.

RETROTRACTIO

Fit ad diem obitus teſtatoris, vbi fœmina excluſa ſub conditione dotis, non dotatur, diſc.26. num.16.

RVSTICVS

Proferens nomen *hæredis* intelligitur de hærede ſanguinis, diſc.4.num.7.

S

SCRIPTOR

TEſtamenti dicitur bonus interpres, diſc.5.num 2.

SCRIPTVRA

Amiſſa quomodo eius tenor ſit probandus, diſc.19. num.5. & 6.

SENTENTIA

Status facit ius quoad omnes, diſc.25.n.2. vbi de ſententia ſuper validitate inuentarij.

SOCIETAS

Officij contrahi ſolita ſuper periculo vitæ creditoris, contrahi etiam poteſt ſuper illa debitoris,diſc.4. ſub num.5.

SOCIVS

Vbi rem communem alienauit,tenetur pretium quod recepit communicare con ſocio, diſc.30.num.15.

Et ſi ſocius emit rem ad commune commodum, petit à ſocio partem pretij erogati, num.16. ibid.

SOLEMNITAS

An, & quando requiratur in aditione,*vid.* Aditio.

Inuentarij *vid.* Inuentarium, & reſtitutio in integrum.

Non requiritur in actibus iudicialibus, diſc 14. num.6.

Quando autem actus dicatur iudicialis, num.7. ibid.

Quænam requiratur in appropriatione, *vid.* Appropriatio.

SOLVTIO

Facta creditori hæreditario per aliquod tempus, àn operetur manutentionem ad ipſius fauorem non obſtante beneficio inuentarij, diſc.21. num. 13.

Imaginaria, *vid.* Appropriatio.

Libera primo venienti fieri non poteſt per adminiſtratorem patrimonij, diſc. 25. ſub num.9.

Quid dicendum de hærede ſoluente poſterioribus primo venientibus, diſc. 25. ex num. 5.

Et quod regulariter benè ſoluat, ſub num. 5. ibid.

Fallit vbi ſciret, vel ſuſpicari poſſet adeſſe anteriores, ibid.

Requiritur tamen ſcientia vera, nec ſufficit præſumpta, diſc.25 ſub num.6.

Vbi anterior eſſet citatus, & negligeret comparere in concurſu, ſibi præiudicaret, diſc. 25. num. 7.

Eſſet tutus vbi ſolueret poſteriori, præſente, & non opponente anteriori, ibidem.

STATVS

Hæreditatis firmatus cum vno, facit ius quoad omnes, diſc.25.num.3.

Vbi eſt certus non præiudicat omiſſio inuentarij, diſc. 23. num. 10.

Declara id procedere ad effectum ne teneatur vltra vires, ſecus quoad confuſionem actionum, ibid.

STATVTVM

Continuatiuum poſſeſſionis in hæredem, quomodo procedat, diſc.26. per tot.

Huius vigore peti poteſt manutentio, num.7. ibid.

Non operatur, vbi poſſeſſio naturalis ſit ab alio occupata, diſcur. 26. num. 12.

Declara vbi ſit peruerſa per veritatem non

non per fictionem puta per reſeruationem fructuum, num. 13. ibid.

Nec procedit peruerſio, vbi Statutum contineat decretum annullatiuum, num. 14. ibid.

Et de ratione, num. 16. ibid.

An ſuffragetur fœminæ excluſæ ſub certa conditione dotis, diſcur. 26. numer. 17.

Et àn comprælrendat exteros, & clericos actiuè, & paſſiuè, num. 18. remiſſ. ibidem.

Quid vbi bona prætendantur fideicommiſſaria, non autem libera, ſub nu. 18. ibid. remiſſ.

Excludens ſub certa conditione dotis, non dicitur propriè excluſiuum, diſcur. 26. num. 17.

Et vbi fœmina non eſt dotata, remanet hæres ab initio, ibid.

Florentinum inducens aditionem hæreditatis per ſolam poſſeſſionem domus, aliorumquè bonorũ defuncti quomodo procedat, diſc. 16. per tot.

Non ſufficit declaratio poſſidendi alio titulo niſi accedat decretum iudicis, nu. 3. ibid.

Declara prout num. 6. ibid.

Non procedit in bonis extra territorium Florentinum, num. 4. ibid.

De alijs circa hoc ſtatutum, num. 7. ibid. remiſſ.

Florentinum tollit beneficium inuentarij, diſc. 17. num. 10.

Non procedit in mulieribus, ſub nu. 10. ibid.

Parmen. circa ſucceſſionem, diſcur. 26. num. 2.

Placentinum eſt continuatiuum poſſeſſionis diſc. 26. num. 18.

Idemque in Regno Siciliæ, & inſula Meleuitana, num. 9. & 10. ibid.

Prohibens cõtractus, & obligationes, compræhendit aditionem, *vid.* Aditio.

Vrbis continuans poſſeſſionem procedit ſolum in hæredibus ſuis, diſcur. 26. numer. 8.

SVBHASTATIO

An requiratur in appropriatione, quæ fit hæredi, diſc. 28. num. 10. & 11.

SVCCESSIO

Teſtamentaria inter nepotes ex duobus fratribus in numero inæquali, àn ſit in capita, vel in ſtirpes, diſc. 5. per tot.

Quid in ſucceſſione emphyteotica, diſ. 5. num. 5. remiſſ.

SVCCESSOR

Fideicommiſſi retinendo fructus maturatos tempore grauati, àn dicatur eius hæreditatem adire, diſc. 16. num. 8.

Vnus tantum comparens poteſt totum petere, data cautione de reſtituendo portiones alijs poſteà venientibus, diſc. 17. num. 5.

T

TEMPVS

Triginta dierum datur ad inchoãdum inuentarium, & bimeſtre ad perficiendum, diſc. 21. num. 5.

Quid in Vrbe, ibid.

TESTAMENTVM

Si inueniatur poſtquam quis adiuit ab inteſtato, àn & quando poſſit deſinere eſſe hæres, diſc. 24. num. 4.

TESTIS

Singularis, aliaquè imperfecta probatio ſufficit ad probandam voluntatem non adeundi, diſc. 12. num. 11.

TITVLVS, *Vid.* Aditio.

TRANSACTIO, *Vid.* Compoſitio.

TVTOR

Non conficiens inuentarium tenetur pupillo ad quanti intereſt, diſcur. 11. numer. 12.

Quid vbi factus maior aditionem ratificauerit, num. 13. ibid.

Vid. Minor.

Quando poſſit emere bona pupilli, vel aliàs contrahere, diſc. 28. num. 9.

V

VALOR

Mobilium non extantium quomodo probetur, diſc. 20. ex num. 13.

VENDITIO

Habita fide de pretio non poteſt fieri per hæredem grauatum, diſc. 7. num. 10.

VERBVM

Hæres, *vid.* Appellatione.

Idem eſt perſonale, diſc. 12. num. 6.

VIA EXEQVVTIVA

Datur contra hæredem in perſona, & bonis proprijs, vbi non confecit inuentarium, diſcur. 21. numer. 6. diſcur. 22. numer. 17.

Secus vbi illud confecit, ſed prætendatur inualidum, aut rationes non eſſe benè redditas, diſc. 21. num. 7. diſc. 22. num. 17.

Neque competeret contra minorem, vbi malè per tutorem confectum eſſet inuentarium, diſc. 22. ſub num. 17.

VOLVNTAS

Non adeundi probatur etiam per teſtes ſingulares, aliaſquè imperfectas probationes, diſc. 12. num. 11.

VSVFRVCTVARIVS

Vocatus poſt iſtius mortem, àn dicatur hæres ab initio ad effectus, de quibus, diſc. 2. num. 1. 4. & ſeq.

Et de coniecturis id ſuadentibus, nu. 6. & 7. ibid.

VSVSFRVCTVS

Conſtitutus pro hærede non tranſit ad ſecundum hæredem, diſc. 4. num. 4.

Inſtitutus in vſufructu non dato alio hærede, àn ſit vniuerſalis, diſc. 1. num. 3.

Et regulariter dicitur vniuerſalis, nu. 4. ibid.

An autem talis hæres cenſeatur grauatus reſtituere venie̅tibus ab inteſtato, diſc. 1. num. 6. & ſeq.

Vid. Hæres.

FINIS.

PARS III.

HVIVS

LIBRI NONI

DE LEGITIMA,

ET

TREBELLIANICA,

ALIISQVE

DETRACTIONIBVS.

INDEX ARGVMENTORVM IN DISCVRSIBVS

Qui habentur in hoc Lib. IX. Par. III. de Legitima, & Trebellianica, alijſque Detractionibus.

Diſc. I.

Diſcurſus generalis, pro introductione totius materiæ, ac diſtinctione diſcurſuum particularium, de quibus infrà, circà legitimę quantitatem, & qualitatem, in locis, in quibus adſint Statuta fœminarum excluſiua; Et an, & quomodo fœminæ, faciant numerum, & partem.

Diſc. II.

Romana legitimæ de Acciaiolis.

Diſcrepantibus filijs maſculis eiuſdem matrimonij, fœminas à Statuto excluſas numerare, quia nempè vnus velit eas numerari, & alter non, cuius debeat eſſe potior conditio.

Diſc. III.

Romana legitimæ de Grana.

De eadem materia concurſus plurium maſculorum, qui tamen ſint diuerſi matrimonij, quorum Aliqui velint, Alij verò nolint fœminas numerari pro detractione legitimæ, quibus ſit deferendum.

Et an, & quando fœmina excluſa, dicatur reſtituta ſuitati per diſpoſitionem teſtamentariam.

Diſc. IV.

Romana ſupplementi legitimæ.

Poſito, vt in concurſu filiorum diuerſi matrimonij, fœminæ faciant numerum, iuxtà diſcursũ præcedentem; An faciant partem ſibi ipſis, vel potiùs maſculis earum germanis fratribus.

Diſc. V.

Romana fideicommiſſi de Marianis.

Legitima maſculi, ex Statuto excludentis fœminas, àn ſit tertia totius, etiam pro portionibus ſororum; Vel potiùs iſtarum portiones cadant ſub fideicommiſſo per parentem ordinato.

Diſc. VI.

Romana legitimæ de Albericis.

An relicta filio maſculo ſola legitima de iure debita, atq; inſtitutis hæredibus filiabus, iſtæ faciant numerum, & partem ad earum fauorem, non obſtante Statuto excluſiuo, adeò vt maſculus habeat ſolùm eius portionem de iure communi competentem; Vel potiùs obtineat integram tertiam, fœminis non numeratis, neque admiſſis.

Diſc. VII.

Romana dotium.

Quomodo detrahendæ ſint dotes, quæ per Statutum excluſiuum, demandantur fœminis à ſucceſſione excluſis, an ſcilicèt antè, vel poſt legitimam maſculorum, vel ex eadem.

Diſc. VIII.

S. Seuerinæ ſupplementi legitimæ.

Legitima nepotum ex pluribus filijs præ defunctis, àn eis deferatur in capita, vel in ſtirpes, adeòut, tanta ſit portio plurium nepotum ex vno, quanta vnius, vel duorum ex altero filio; Et de renunciatione matris, àn obſtet filijs ex propria perſona venientibus remiſſiuè.

Diſc. IX.

Fanen. legitimæ, ſeù fideicommiſſi.

An ordinato inter fratres, vel alios reciproco fideicommiſſo maſculino, cum excluſione fœminarum, quibus dos reſeruata ſit; Dictis fœminis reſeruata cenſeatur legitima, etiam antè matrimoniũ tranſmiſſibilis.

Diſc. X.
Lucana legitimæ.
An Statutum excludens alienam à ſucceſſione filij, ob exiſtentiam fratrum, vel ſororum, ſeù aliorum coniunctorum, tollat etiam legitimam; Qua occaſione agitur de puncto, àn legitima ſit de iure naturæ, adeout per Statutum tolli poſſit, necnè; Et quatenùs legitima debeatur, àn ſit tertia tertiæ, vel tertia totius; Et àn reliqui poſſit in vſufructu, ſeù fructibus.

Diſc. XI.
Bononien. legitimæ de Landis.
An matri binubæ debita ſit legitima in bonis, quæ in filium morientem obuenerunt ex ſubſtantia primi viri, adeoùt volens, poſſit filius dicta legitima eam priuare, necnè.

Diſc. XII.
Bononien. legati.
An, & quando filijs legitimatis per reſcriptum debita ſit legitima.
Et quatenus debeatur, vel relinquatur, àn poſſit grauari; Et an competat etiam detractio trebellianicæ, more filiorum legitimorum.

XIII.
Romana ſeù &c. Officiorum.
An, & quando legitima poſſit filijs prohiberi in caſu delicti, & conficationis, adeòut ſub confiſcatione non veniat.
Et de imputatione iurium vacabilium, ſeù vitalitiorum, in legitimam.

Diſc. XIV.
Romana nullitatis exequutionis.
An fiſcus cogat patrem viuentem ad legitimam filij delinquentis.
Et de Iudæis, àn dicantur in omnibus ciues, & gaudeant priuilegijs Ciuitatis.

Diſc. XV.
Ianuen. detractionum.
Quale tempus in legitimæ detractione attendi debeat, àn illud mortis parentis, vel potiùs quando detractio facienda eſt, ad effectum inſpiciendi, cuius commodo, vel damno cedat bonorum hæreditariorum augmentum, vel decrementum ſequutum poſt mortem.
Et aliqua de imputatione in legitimam officiorum vacabilium, quæ pater viuens, ſub reſeruatione decreti, emit in faciem, ſeù nomen filij.

Diſc. XVI.
Viterbien. hæreditatis.
Recepta concluſio, vt extrà cautelam, quæ vulgò dicitur *Soccini*, parens non poſſit prohibere, vel grauare legitimam, quodque prohibitio, vel grauamen non præiudicet filio, quamuis ſimpliciter acceptet teſtamentum, niſi legitimæ ſpecialis mentio in acceptatione fiat; An procedat, vbi filius parenti viuenti, in actu teſtandi conſenſum præſtat ſuper teſtamento, quod talem prohibitionem, vel onus contineat; Et àn prohibitio contenta in vno gradu ſubſtitutionum, extendatur ad alios gradus.

Diſc. XVII.
Peruſina ſucceſſionis.
Ad materiam prohibitionis legitimæ, ſeù illius ſubiectionis fideicommiſſo, àn, & quando dicatur adhibita ea cautela, quæ vulgò dicitur *Soccini*; Et quatenùs non, àn ſufficiat talem prohibitionem factam eſſe per æquipollens. Et quid vbi concurrat expreſſa acceptatio relatiua ad diſpoſitionem iuris.

Diſc. XVIII.
Lucana prohibitionis legitimæ.
De eadem materia prohibitionis legitimæ, eiuſque ſubiectionis fideicommiſſo; Et de eadem cautela *Soccini*, quando ſeruata picatur; Et de acceptatione paterni teſtamenti, quando cauſet præiudicium in legitima; Et de imputatione fructuū in legitimam.

Diſc. XIX.
Fulginaten. legitimæ.
An legitima poſſit per parentem aſſignari filio inuito in pecunia, vel mobilibus, ſeù aliàs quàm in ſingulis corporibus; Et aliqua de Statuto Fulginatenſi excludente fœminas ob tranſuerſales à ſucceſſione inteſtata, àn importet etiam excluſionem à legitima. Et de modo calculandi legitimam, àn habenda ſit ratio de bonis à parente donatis, ſeù aliàs inuita diſtractis, Et quæ bona prius ex aſſe hæreditario detrahenda ſint, præſertim lucrum dotale. Et àn pro legitima competat, necnè, via exequutiua.

Diſc.

Diſc. XX.
Romana legati.
An legata imputentur in legitimam; Seù quatenùs iſta per renunciationem inter viuos ſit remiſſa; An ius illam petendi, reſtitutum cenſeatur, ex declaratione ab ipſo parente facta ſuper legato, vt cenſeatur factum, vltrà id, quod filio de iure con peteret.

Diſc. XXI.
Bononien. fideicommiſſi.
Aſſignatio bonorum cum onere fideicommiſſi, facta per patrem filijs in vita, pro dote materna, & legitima, ac omni, & toto eo &c.; An detractiones afficiat, adeoùt filij non poſſint eas liberas prætendere.

Diſc. XXII.
Romana primogenituræ de Coſta.
An pater reportare poſſit à filio tranſlatiuam ceſſionem legitimæ in eius bonis, adeoùt dici valeat ſui ipſius, eiuſque hæreditatis creditor cum iure fructuum, alijſque effectibus.

Diſc. XXIII.
Romana legitimæ de Aſte.
An in legitimam filij imputari debeant debita per eum contracta, quæ per patrem de ſuperiorum mandato ſoluta fuerunt, quoties debita prædicta ſint nulliter cōtracta, vel ſint exceptione elidibilia.

Diſc. XXIV.
Bononien. ſeparationis bonorum.
An donata filio primogenito cum perpetuo onere primogenituræ, imputentur in eius legitimam; Et de materia imputationis, an ſcilicèt, et quid imputetur; Et præſertim, àn imputari debeant dotes matris prædefunctæ, in legitimam nepotis.

Diſc. XXV.
Mediolanen. releuationis.
An legitima, aliæque detractiones amittantur, vel inutiles reddantur, ob inuentarij omiſſionem, vel non legitimam confectionem; Et quatenùs competant, an, & quando præſumantur, conſumptę, cuiuè incumbat onus probandi conſumptionis affirmatiuam, vel negatiuam; Et de concurſu plurium alienationum, quæ prius in cauſam detractionum referendæ ſint, cum alijs ad hanc materiam per diſcurſum generalem.

Diſc. XXVI.
Bononien. legitimæ.
An legitima debeatur præcisè in corporibus, vel aſſignari poſſit in pecunia, ſeù mobilibus; Et de effectibus exindè reſultantibus, præſertim circà fructus; Et an pro legitima competant interdicta poſſeſſoria.

Diſc. XXVII.
Romana legitimæ de Pamphilijs.
An legitima debeatur de bonis alterius, quàm parentis, cui à tertio data fuerint, cum onere reſtituendi perſonæ incertæ, ab ipſo grauato eligendæ.

Diſc. XXVIII.
Ianuen legitimæ.
De Statuto Ianuæ, excludente Religioſos à parentum ſucceſſionibus, etiam à legitima, an capiat bona extrà territorium; Et quid de illius validitate in bonis intrà territorium; Et an ceſſet ex contraria morientis voluntate; Et incidenter, an relicta legitima ei, cui non debebatur, diſpoſitio ſubſtineatur, vel potiùs corruat ex falſo præſuppoſitio.

Diſc. XXIX.
Parmen. deductionis legitimæ.
Quomodo facienda ſit deductio legitimæ ex hæreditate, quæ aliquibus debitis certis, & liquidis, ac reſpectiuè incertis, & illiquidis grauata ſit; Et præſertim vbi ſint debita vſuraria, quorum vſuræ excedant fructus bonorum; Et obiter de legitima debita nepotibus ex filio prædefuncto, obtinentibus etiam donationē contemplatione matrimonij eorum patri factam, vel dotem matri datam.

Diſc. XXX.
Bononien. fideicommiſſi de Cambijs.
De imputatione facienda in legitimam, aliáſque detractiones, legatorum, ſeù bonorum alienatorum, quomodo fieri, vel ſequi dicatur, præſertim ad effectus tertio præiudiciales; Et quale tempus attendi debeat circa valorem bonorum alienatorum pro eius imputatione facienda.

Diſc.

Diſc. XXXI.

Romana fideicommiſſi de Alberinis.

An, & quando detractiones accidentales, & quantitatiuæ, competentes hæredi grauato ex perſona propria contrà defunctum, poſſint ab eo prohiberi; Et quatenus poſſint, àn prohibitæ ceoſeantur, agendo tam de poteſtate, quàm de voluntate.

Diſc. XXXII.

Interamnen. detractionum.

An trebellianica prohiberi poſſit filijs primi gradus; Et quatenùs adſit poteſtas, quando adeſſe cenſeatur voluntas, qnod ſcilicèt prohiberi voluerit; Et quid vbi agatur de teſtamento idiotæ, vel mulieris, in quo talis prohibitio contineatur, an conſtare debeat extrinſecùs, quod ex voluntate teſtatoris talis prohibitio adiecta ſit, quodque aliàs præſumatur adiecta de ſtylo Notarij.

Diſc. XXXIII.

Imolen. prædij.

An trebellianica debita ſit primo hæredi inſtituto in vſufructu, poſt cuius mortē, alter ſit vocatus; Vel potiùs debeatur huic ſecundo, qui cenſeatur hæres ab initio; Et de imputatione fructuum in trebellianicam, facienda per hæredem extraneum; Et quatenùs circa initia aditæ hæreditatis, in cauſam trebellianicæ, tunc rectè capientis bona alienata, alienatio in tertium fiat, an ea retractetur ob ſubſequutam eiuſdem trebellianicæ conſumptionem, vel imputationem cum fructibus.

Diſc. XXXIV.

Ciuitatis Caſtellanæ, ſeù Hortanæ falcidiæ.

An falcidia, vel trebellianica, à quibus cauſa pia exempta eſt, detrahatur per alteram cauſam piam, ratiooe conquaſſationis priuilegiorum; Et de alijs ad materiam falcidiæ pertinētibus; Et præſertim àn prælegatum factum hæredi, in eam imputetur.

Diſc. XXXV.

Diſcurſus generalis.

Ad materiam melioramentorum, eorumque detractionis, atque retentionis, quæ pro eis competat.

SVMMA
SIVE COMPENDIVM

Eorum, quæ in foro magis practicabilia, continentur in hoc Lib. IX. Par. III. de Legitima, & Trebellianica, alijſque Detractionibus.

INDEX

INDEX CAVSARVM

Hoc titulo de Legitima, & Detractionibus ordine alphabetico per Diœceſes diſpoſitus.

B

BOnonien. fideicommiſſi, diſcurſ. 21. fol. 68.
Fideicommiſſi de Cambijs, & Luparis, diſc. 30. fol. 113.
Legitimæ, diſc. 12. fol. 38.
Legitimæ, diſc. 26. fol. 99.
Legitimæ de Landis, diſc. 11. fol. 35.
Separationis bonorum, diſcurſ. 24. fol. 75.

C

CIuitatis Caſtellanæ, ſeù Hortanæ falcidiæ, diſc. 34. fol. 129.

F

FAnen. legitimæ, ſeù fideicommiſſi, diſc. 9. fol. 25.
Fulginaten. legitimæ, diſc. 19. fol. 64.

I

IAnuen. detractionum, diſcurſ. 15. fol. 46.
Legitimæ, diſc. 28. fol. 105.
Imolen. prædij, diſc. 33. fol. 123.
Interamnen. detractionum, diſcurſ. 32. fol. 121.

L

LVcana legitimæ, diſc. 10. fol. 28.
Prohibitionis legitimæ, diſcurſ. 18. fol. 58.

M

MEdiolanen. releuationis, diſcurſ. 25. fol. 82.

P

PArmen. deductionis legitimæ, diſc. 29. fol. 110.
Peruſina ſucceſſionis, diſc. 17. fol. 54.

R

ROmana dotium, diſcurſ. 7. fol. 21.
Fideicommiſſi de Alberinis, diſc. 31. fol. 116.
Fideicommiſſi de Marianis, diſc. 5. fol. 18.
Legati, diſc. 20. fol. 66.
Legitimæ de Acciaiolis, diſcurſ. 2. fol. 6.

Legi-

Legitimæ de Aſte, diſc.23. fol.71.
Legitimæ de Albericis, diſcurſ. 6. fol.20.
Legitimæ de Grana, diſc.3. fol.9.
Legitimæ de Pamphilijs, diſc.27. fol.102.
Nullitatis exequutionis, diſcurſ.14. fol.44.
Officiorum, diſc.13. fol.41.
Primogenituræ de Coſta, diſcurſ.22. fol.70.
Supplementi legitimæ, diſcurſ. 4. fol.12.

S

SAnctæ Seuerinæ ſupplementi legitimæ, diſc.8. fol.23.

V

VIterbien. hæreditatis, diſcurſ. 16. fol.50.

DE

DE LEGITIMA ET DETRACTIONIBVS

DISCVRSVS PRIMVS.

Diſcurſus generalis, pro introductione totius materiæ, ac diſcurſuum particularium, de quibus infrà, circà legitimæ quantitatem, & qualitatem in locis, in quibus adſint Statuta fœminarum excluſiua; Et an, & quomodò fœminæ, faciant numerum, & partem.

S V M M A R I V M.

1 *DE iure communi nulla cadit quæſtio quantitatis legitimæ, vtpotè clarè definita.*
2 *De portione bannitorum, exhæredatorum, & religioſorum in legitima.*
3 *Quod Statutum poſſit tollere legitimam.*
4 *De diſtinctione an, & quando Statutum tollat legitimam, atquè dos eius loco ſuccedat necnè.*
5 *Recenſentur verba* Caſtrenſis.
6 *De diſtinctione ſuper intelligentia dictæ theoricæ.*
7 *Quod iſta diſtinctio non ſit tuta.*
8 *De altero modo tutiori.*
9 *Sed inducit ſolũ præſumptionem elidibilẽ.*
10 *Quomodò dignoſcatur an Statutum, mandet dotem per viam conditionis.*
11 *Quomodò iſta quæſtio decidi debeat.*
12 *Et quomodò coniecturæ, vel præſumptiones debeant attendi.*
13 *De diſtinctione conditionis, & modi.*
14 *Quid operetur onus dotationis à Statuto demandatum.*
15 *An dos ſuccedat loco legitimæ, referuntur opiniones hinc indè.*
16 *In dubio ſuccedit loco legitimæ.*
17 *Vbi agatur de materia Statutorum.*
18 *Quid de Statutis Vrbis diſtinguitur.*
19 *De diſtinctione an Statutum faciat fœminas extraneas necnè.*
20 *Concurrentibus maſculis eiuſdem matrimonij, quorum aliqui velint fœminas numerari, & alij non, quibus deferendum ſit.*
21 *Quid vbi ſunt filij diuerſorum matrimoniorum.*
22 *Et de controuerſia inter ipſos fratrem, & ſororem germanam.*
23 *An legitima maſculi ſit tertia tertiæ, vel tertia totius ſi adſint fœminæ.*
24 *Quid vbi maſculis ſola legitima relinquitur, & fœmina inſtituitur.*
25 *Quomodo detrahantur dotes fœminarum excluſarum.*

DISC. I.

IVris cõmunis diſpoſitione attenta, nimiùm raræ
1 ſunt fori quæſtiones ſuper legitimæ quantitate, quoniàm ſublata per ius nouiſſimũ, ſexus, ac agnationis, vel cognationis differentia, nil refert, an filij ſint maſculi, vel fœminæ, ſed ſolus numerus attenditur, cum expreſſa iuris determinatione, vt quando ſunt infrà quatuor, illa trientem, quando verò dictum numerum excedunt, indefinitè ſemiſſem importet; Aliquibus cadentibus quæſtionibus in foro etiam raris (adeoùt in longæuæ forenſis vitæ curſu occaſio non dederit particulariter diſputare), vbi agatur de filijs ex-
2 hæredatis, vel bãnitis, aut Religioſis profeſſis in Religione incapaci in communi, ſiuè illis, qui eorum iuribus renunciarunt, an computandi ſint necnè; Et quatenus faciant numerum, an faciant etiam partem, & ad cuius fauorem, de

quibus,cæteris antiquioribus relatis,ple-
nè agunt *Bellon,iun,de iure accreſcen.cap.
6.quæſt,6.cum plur.ſeq. Merlin,hoc tract.
de legitim.lib.1.tit.4.quæſt,1.cum ſeq Cy-
riac.contr.71.Gratian diſcep.676. Marta
de ſucceſſ.leg.par.1.quæſt.25.art.3. Surd.
& Hodiern.deciſ.252.Caren,reſol,97.Bot-
tilier,de ſucceſſ.theor.52.Rot.dec.100.poſt
Fenzon. ad Stat.* & in alijs, de quibus in-
frà,

Nimiùm autem frequentes, ac inuo-
lutas habemus quæſtiones, vbi vigeant
ſtatuta fœminarum excluſiua,an ſcilicèt
fœminæ faciant necnè numerum,ac par-
tem, & ad cuius fauorem; Id autem pen-
3 det à qualitate ſtatuti excluſiui, an ſcili-
cèt à legitima quoquè fœminas in totum
excludat, adeoùt eas extraneas efficiat,
necnè, ideoquè reſtringi ſolet quæſtio
ad ſtatuentium voluntatem; Quamuis
enim noſtri maiores, poteſtatis quæſtio-
nem nimium tractauerint, an ſcilicèt à
lege poſitiua id fieri valeat, ex ea dubi-
tandi ratione, quod filiorum legitima
proueniat à iure naturæ, cui lex poſitiua
derogare non poteſt;Inter tabulas tamen
apud forenſes hæc meritò recenſentur,
ſcholaſticis, & academicis pro ingenio-
rum exercitio reſeruata,cum in foro nul-
lam hodiè difficultatem habeãt,ex verio-
ri, magiſquè recepta opinione, de qua
apud infrà allegandos de altera volunta-
tis quæſtione agentes, & infrà *in Lucana
diſc.10,*

Quia verò, (vt iuſtum, ac rationabile
eſt), huiuſmodi ſtatuta, vel iura muni-
cipalia, dotem fœminis decernunt; Hinc
proindè dicta quæſtio,an ſtatutum legi-
timam ſimpliciter tollat, atquè fæminas
extraneas faciat, necnè, explicari ſolet
ſub dotis prædictæ natura, an ſcilicèt, &
quando dos, ſuccedat, vel non ſuccedat
loco legitimæ.

In hoc autem, quamuis ijdem primi
noſtri maiores (quorum dicta ingenioſè
expendit *Laderch. conſ.25.*, qui ſequaces
habet *Bellon.iun.,& Giouagnon.* & alios),
4 in pluribus variauerint; Magis tamen
communiter in foro proceditur cum di-
ſtinctione, quæ vulgò tribuitur *Caſtrenſ.
in l.Titio centum, §.Titio genero num.8.ff.
de condit.& demonſtr.*, eam deſumenti ex
mente *Cumani & Bartol.*, vt patet ex de-
ductis *per Merlin.de legit.lib.3.tit.1 q.8.
nu.9.Cyriac.contr.71.num.13.& controu.
72.num.10.Altogr.conſ.17.lib.2.nu.3.Ga-
leat.lib.2.contr.16.Rot apud Gregor.deciſ.
565.apud Buratt.deciſ.215.dec.106.133.
& 197.poſt Merlin.de legit.* & frequen-
ter.

Verum quia circa modum explicandi
hanc diſtinctionem, aliqua dignoſcitur
diuerſitas interScribentes,idquè contro-
uerſiarum occaſionem parere ſolet; Hinc
proindè congruum eſt præciſa *Caſtrenſis*
verba regiſtrare, vt deindè relata diuer-
ſitate, cum qua ſolet ab alijs concipi, vi-
deatur,qualis aptior, ac tutior ſit conce-
ptus.

Verba igitur *Caſtrenſis* hæc ſunt, *Si
Statutum dicat, quod extante maſculo, fi-
lia non ſuccedat,ſed debeat dotari, & tunc
5 procedit opinio Bart., & non debetur legi-
tima, ſi autem loquatur, vt loquitur Bart.
vt filia dotata non ſuccedat cum maſculo,
& tunc Bart. benè dicit; Verùm quia reli-
ctum eſt purum, aliàs non diceretur dota-
ta, & ſic non eſſet excluſa à ſtatuto &c.*

Ex his verbis concipiunt aliqui di-
ſtinctionem,quod Aut Statutum incipit
ab excluſione, & poſteà mandat dotatio-
nem, & dos non ſuccedit loco legitimæ,
6 quia cum fœmina ſit à tota ſucceſſione
excluſa, non poteſt prætendere legiti-
mam, quæ eſt pars ſucceſſionis, adeoùt
dos adiecta à parte poſteà,ſtare videatur
tanquam quid extrinſecum,ac remotum
à ſucceſſione;Aut verò incipit à dotatio-
ne, adeoùt ſubſequatur excluſio à ſucceſ-
ſione,& tunc ſuccedat loco legitimæ,dũ
ità ipſa dos videtur cauſa proxima,& in-
trinſeca excluſionis; Ità poſt antiquiores
concipit *Merlin.d.quæſt.8.nu.9.* & ſequi-
tur *Rota apud eumdem deciſ.197. num.2.*
& apertiùs *deciſ.133.in principio.*

Iſte verò modus non videtur tutus;
Tùm quia argumentum, quod ex ordine
ſermonis deduci ſolet, ſemper periculo-
ſum eſt, & fallax; Tùm quia frequentia
7 habemus ſtatuta,in quibus receptum eſt,
dotem ſuccedere loco legitimæ, & nihi-
lominùs excluſio præcedit mandatum de
dotando, vt præſertim eſt Conſtitutio
Regnorum vtriuſque Siciliæ incipiens,
*In aliquibus ſub titulo de ſucceſſ.Comit.&
Baron.*, quæ priùs excludit, ac deinde
loquitur de dote, & tamen, vt infrà, re-
ceptum eſt, illam dotem ſuccedere loco
legitimæ.

Alter igitur eſt tutior modus poſt ſe-
nio-

niores relatus ab eadem *Rota apud Merlin.dec.*106.,*Cyriac.*,*Altograd.* & alijs vbi
8 ſuprà; Aut nempè Statutum excludit ſimpliciter fœminam, ſiuè ſit dotata, ſiuè non, mandando indotatam dotari, non per viam conditionis, ſed modi, & tunc quia excluſio non eſt concepta ſub conditione dotis, hæc non dicitur cauſa proxima, & immediata excluſionis, & conſequenter loco legitimæ non ſuccedit; Aut verò ſtatutum excludit ſolùm dotatam, ſiuè actu, ſiuè deſtinatione, adeoùt dotatio appoſita ſit tanquam conditio excluſionis, & tunc, quia dos eſt cauſa immediata, locum legitimæ aſſumit, perindè, ac ſi ſucceſſio, ſeù legitima in paragium, ac dotem transfuſa ſit, & commutata; Ideoquè nil refert, an excluſio præcedat, vel ſequatur, quia ſi conſtat dotem conditionaliter appoſitam eſſe, non attenditur ordo ſermonis, ſed ſubſtantia voluntatis, & ſic è contrà.

Benè tamen dicta conſideratio, an dos ponatur per prius, vel poſterius, prodeſt in dubio ad diſtinguendum modum à
9 conditione, quaſi quod præcedente dotatione videatur hæc adiecta pro conditione, quia nempè ſtatutum dicat dotatam nõ ſuccedere, vt eſt ſenſus *Caſtrenſ.*, idemquè in effectu eſt ſenſus aliorum diſtinctionem primo modo cõcipientium, ſed non per hoc ſtat in huiuſmodi ordine vis diſtinctionis, quoniã iſta conſiſtit in ſubſtantia diſpoſitionis, an ſcilicèt dos conditionaliter, vel modaliter ad excluſionem adijciatur.

Solent hinc ſcribentes, præſertim verò Conſulentes (qui pilis trabium operationem ingenioſè tribuunt) inſudare ſuper grammaticalibus intelligentijs verborum, ac dictionum, quibus vtitur ſta-
10 tutum, ad indagandum an ſub modo, vel conditione dotatio præcipiatur, vt conſtat *ex Gabriel.conſ.*5.,& 11.,& 116.*lib.*1.,*Cephal.conſ.*5.*nu.*69.& *ſeq.*, *Altograd. conſ.*87.*num.*18.*lib.*1.& alijs; Verùm nimis debilis eſſet Iudex, qui huic debili, ac fallaci modo indagandi veritatem inniteretur; Videtur tamen id ſatis attendendum tanquam vnum ex adminiculis, ſeù aliarum coniecturarum coadiuuatio non autem pro lege præciſa.

Cum igitur iſta ſit quæſtio facti, in perſcrutando ſcilicèt, qualis fuerit ſtatuentium voluntas; Hinc proindè, con-
11 ſtituenda videtur in præſenti eadem regula in coniecturalibus, ambiguiſq; materijs ſæpiùs tradita *ſub tit.de iudeic.*ac in omni alia ferè materia, vt ex omnibus circumſtantijs, tã à verborum qualitate, quàm ab ordine, & conceptu ſermonis, ac more regionis, & obſeruantia, alijſq; conſiderationibus deductis, ac inſimul ponderatis, veriſimilis coniecturata voluntas deducatur; Sæpiùs enim accidit, vt eadem verba, ſeù dictiones, & clauſulæ, in vno ſtatuto ſuadeant ſtare conditionaliter, in alio vero modaliter, quia diuerſificantes aliæ facti qualitates ità ſuadeant, proindèque attendendæ ſunt coniecturæ inſimul iunctæ, vt in his terminis benè aduertit *Rota dicta dec.*133. *apud Merlin.de legitim.num.*7; Atquè ita conciliari rectè poſſunt tot diſſidentes opiniones ſuper ſingularum coniecturarum efficacia; An ſcilicèt ſtatutum requirat congruam dotem, & ad menſuram legitimæ, necnè; Et an dirigat præceptum ad perſonas, vel ad bona; Siuè an fœminæ iniungat, vt nil allud prætendere poſſit; Vel ſi tempus nuptiarum mandet expectari, necnè, & ſimilia vt latè deducit *Merlin.dicta quæſt.*8. ac 6. & conſtat ex deductis *apud Altograd. dicto conſ.*87.*Rotam dicta deciſ.*133.& 197. ac alios.

Veritas etenim eſſe videtur, vt omnes coniecturæ prædictæ, ſint quidem habiles ad eam operationem, quam DD. vno, vel altero modo eis tribuunt, non tamen
12 ſit operatio neceſſaria, & tuta, ac firma, adeoùt certa regula deſuper ſtatui valeat, ſed totum pendet ab earum numero, ac indiuiduorum qualitate, ob quam eædem vno caſu ſint operatiuæ, in altero autem non; Iſtoq; modo ſuper dictarũ coniecturarum releuantia tribuenda videtur generalis conciliatio diſſidentium opinionum, quæ magnam confuſionem primo aſpectũ parere videntur.

Iſta verò regula tenenda eſt, nedùm vbi ex coniecturis deſumi oportet, in quo ex duobus caſibus diſtinctionis *Caſtrenſis* verſemur, ſed etiam vbi ſonus verborum apertè ſuadeat conditionem;
13 Si enim aliæ coniecturæ ſuadeant efficaciter ſtatuentiũ voluntatem fuiſſe loqui modaliter, tunc iſtæ veniunt attendendæ; Siquidem diſtinctio *Caſtrenſis* operatur quidem præſumptionem in dubio

arrendendam, ſed eſt præſumptio iuris, quæ nedum contraria probatione vera, ſed etiam præſumptiua ex fortioribus præſumptionibus deducta, excluditur, ideoquè tota vis eſt in præponderatione; Adinſtar eorum, quæ in vltimis voluntatibus, alijſquè coniecturalibus materijs habentur, præſertim *ſub tit.de fideicommiſſ.diſc.*154. vbi de modo diſtinguendi conditionem à modo.

Hinc proindè ſuperfluum eſt coniecturas omnes per DD. adductas recenſere, cum nulla earum ſit tuta, de facili autem perquiri valent apud allegatos, ideoquè ſufficit regulam prædictam pro
14 earum releuantia iudicanda ità inſinuare; Idquè vbi Statutum dotem deferat, ſi enim nullatenùs agat de dote, tunc ceſſat quæſtio, licèt nequè ceſſet onus dotationis, quoniàm dos debetur filiabus ex officio Iudicis, non autem loco ſucceſſionis, vt in ſua materia *ſub tit.de dote diſc.*1.,142. 144.& 145.& alibi.

Vbi autem verba ità ſunt ambigua, atq; coniecturæ ità inter ſe colluctantes, quod eis inuicem deſtructis, vel debili-
15 tatis, in ambiguo dicamur omninò verſari, adeoùt recurrendum ſit ad regulam genericam, an ſcilicèt dos à Statuto reſeruata fœminis excluſis à ſucceſſione propter maſculos, ſuccedat, necnè, loco legitimæ; Tunc licèt adhùc nimis controuerſum ſit, vt patet ex hinc indè latè deductis *per Mang l.de imput.quæſt* 54., *Merlin. lib.*3. *tit.*1. *quæſt.*6., *Capyc.Latr. conſult.*93.; Verior tamen, ac in foro magis recepta videtur affirmatiua, quam latè probant *Capyc. Latr. dicta conſult.*93. *num.*10 *& ſeqq.Ciarlin contr.*45.*num.*33. *Gregor.deciſ.*565.*num.*3. quoniàm in dubio capienda eſt in Statutis ea opinio, per quam minus recedatur à iure communi; Quamuis contrariam poſt *Mangil.*
16 *de imput.quæſt.*54.*num* 24. magis communem profiteatur *Merlin.d.qu.*6.*n.*5.; Diſtinctio autē tradita *per Merlin.d.q.*6. vt quamuis dos non cenſeatur ſubrogata loco legitimæ, attamen tanquam cauſa excluſionis, aliquibus legitimæ priuilegijs gaudere debeat, videtur omninò refellenda, quoniàm ſi dos eſt cauſa excluſionis, ac præmiū illius, exindè ſequitur, vt ſuccedat loco legitimæ; Et è contrà ſi nòn ſuccedit, ergò non eſt cauſa, neque præmium excluſionis.

Qualia verò Statuta, quæ adeo frequentia in Italia habemus, vnam, vel aliam faciant operationem, vel ſpeciem
17 excluſionis contineant pro contingentia caſuum ſeù controuerſiarum ſparſim habetur *hoc eodem titulo*, ac ſub altero *de dote*, & ſub illo *de ſucceſſ.*, in quo propria eſt huiuſmodi Statutorum ſedes, ac etiā habetur de illorum ceſſatione ex contraria defuncti voluntate.

In Vrbe autem, cuius ſtatutaria diſpoſitio frequentiores controuerſias in hoc propoſito numeri, & partis fœminarum parere conſueuit (quidquid aliqui æqui-
18 uocando, dixerint), recepta eſt diſtinctio inter *Cap.*141.*& c.*145.; Vt.ſ.attento primo Statuto 141., in quo agitur de parente moriente ſine filijs maſculis, atque excluſis filiabus diſponente ad fauorem agnatorum, fœmina non ſit extranea, ſed ſua, ideoque legitima, vel in toto, vel ad menſuram congruæ dotis debita ſit; In altero autem 145. vbi agitur de excluſione fœminarum propter filios, ac deſcendentes maſculos, contrarium ſit verius, vt patet ex ijs quæ habentur pluries infrà in proximè ſequentibus diſcurſibus particularibus, & hodie extra controuerſiam receptum eſt.

His autem ità generaliter prænotatis; Plures, ac diuerſæ cadunt quæſtiones in hoc propoſito legitimæ fœminarum, tam quoad numerum, quàm quoad partem, quæ inuicem per Collectores confundi ſolent, vnde propterea tot reſultant æquiuoca, pro quibus tollendis ad earum diſtinctionem ſeù caſuum diuerſitatem omnino reflectere oportet.

Vbi enim ſimus in caſu quod fœminæ non ſint ſimpliciter excluſæ, neque extraneæ effectæ, ſed adhuc remaneant
19 ſuæ, adeout dos à Statuto demandata ſuccedat loco legitimæ, & tūc diſtinctio eſt quod; Aut excluſio eſt talis, quod eiuſdem legitimæ diminutionem non cauſet, vnde propterea intret actio petendi ſupplementum vbi dos eſſet minor, vel intret actio petēdi legitimam etiam per innuptam vel eius hæredem, in quibus non eſt verificabilis titulus dotis, & tunc extranea eſt quæſtio numeri, & partis.

Aut ea dos, quæ à Statuto demādatur, ſuccedit quidem loco legitimæ, eiuſque naturam aſſumit, ſed eſt illa minor, vt eſt ea dos, quæ demandatur à dicto Statuto

tuto

tuto t 4 t. *Vebis*, in ſuo caſu; *Veleſt* ea dos de paragio, quæ in Regno Neapolitano datur per patrē viuentē filię in vita patris nubenti (cum tunc attendatur ſolum paragium) et tunc non dubitatur vt faciat numerum, dum adhuc remanet ſua, ſolumque intrat quæſtio àn faciat partem, & ad cuius fauorem pro illo exceſſu, qui ſuperſit ſupra paragium vſque ad legitimam, & de hoc agitur, *diſc.* 4.

Vbi verò fœminæ ſint ſimpliciter excluſæ, adeò vt repetentur extraneæ, atque dos à Statuto excludente demandata, non ſuccedat loco legitimę, et tunc frequentiores intrant quęſtiones pro caſuum diuerſitate inter ſe diuerſæ, quamuis ab aliquibus pro conſueto pragmaticorum vitio malè confuſæ.

Primò vbi non adſit mixtura filiorum ex diuerſis matrimonijs, quia nempè omnes maſculi, ac fœminæ ſint ex eo-
20 dem, ſciſſura verò ſit inter ipſos maſculos excludentes, eo quia aliqui velint fœminas numerari, ad effectum faciendi tranſire legitimam de triente ad ſemiſſem, alij verò nolint, et de iſta quæſtione agitur *in Romana legitima de Acciaiolis, diſc. ſeq.*

Altera quæſtio eſt, vbi agatur de filijs diuerſorum matrimoniorum, eademque
21 contentio ſit inter vtriuſque matrimonij maſculos, quorum aliqui velint fœminas vnius vel reſpectiue alterius, aut vtriuſque numerari, & alij nolint ad eūdē effectum, et de hac agitur *in Romana legitimæ de Grana. diſc.* 3.

Tertia eſt, (poſita in caſu præcedenti numeratione fœminarum), inter ipſas, & maſculos earum germanos fra-
22 tres eiuſdem matrimonij, circa partem, àn ſcilicet fœmina ſuccedat tanquam in caſu mixto, vel potius eius portio accreſcat germano fratri, et de hac agitur in *Romana ſupplementi, legitimæ, diſc.* 4.

Quarta vbi agatur de vno maſculo, & duabus, vel pluribus fœminis, eiuſdem matrimonij, teſtator autē in eius bonis ordinet fideicōmiſsū, àn ſcilicèt legitima
23 maſculi ſit tertia totius, vel tertia tertiæ adeout duæ aliæ tertiæ veniant in reſtitutione fideicommiſſi, et de iſta agitur, *in Romana fideicommiſſi de Marianis, diſc.* 5.

Quinta eſt vbi parens ipſas fœminas inſtituat hæredes, maſculis autem, vni, vel pluribus relinquat ſolam legitimam,
24 àn iſta ſit tertia totius, adeout maſculus capiat etiam portiones fœminarum, vel ſolū obtineat eius portionē ad limites iuris communis, & de hoc habetur *in Romana legitimæ de Albericis, diſc.* 6.

Sexta eſt ſuper modo detrahendi fœminarum dotes à Statuto excludente
25 demandatas, àn ſcilicet prius ex integro aſſe hæreditario, tanquā æs alienum, adeòut ex eo quod ſupereſt detrahi debeat legitima maſculorū, vel potius ex ipſa legitima, ſiue ex reliquo beſſe vel ſemiſſe poſt factam à maſculis legitimæ detractionem, et de iſta habetur, *diſc. ſeq., & diſc* 7.

ROMANA

LEGITIMÆ DE ACCIAIOLIS PRO PHILIPPO, CVM DONATO FRATRE.

Diſcurſus pro veritate in caſu concordato.

Diſcrepantibus filijs maſculis eiuſdem matrimonij, fœminas à Statuto excluſas numerare, quia nempè vnus velit eas numerari, & alter nō, cuius debeat eſſe potior conditio.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Eſt in arbitrio maſculorum numerare, vel non numerare fœminas.*
3 *Declaratur quando id procedat.*
4 *Quod iſte caſus ſit nouus adhuc non deciſus.*

5 Quo-

5 *Quomodo decidi debeant puncti noui adhuc non deciſi.*
6 *Fœminæ non numerantur quando effectæ ſunt extraneæ.*
7 *Tales ſunt ex Statuto 145. Vrbis.*
8 *In dubio iudicandum eſt pro regula.*
9 *In re communi melior eſt conditio prohibens.*
10 *De ratione cui innixa eſt concluſio de qua num.2.*
11 *Inter ſocios attenditur factū illius quod ſocietati magis prodeſt.*
12 *De Maſculiatione fœminarum ex conſuetudine Neapolis.*
13 *Quod in dubio debeat fieri reuerſio ad ius commune.*
14 *An hæc Statuta ſint iuris correctoria.*
15 *Eſt in facultate maſculorum non vti Statuto, & admittere fœminas.*
16 *Quomodo fieri debeat deductio dotium.*

DISC. II.

DEFVNCTO in Vrbe O-
ctauiano Acciaiolo, ciue
1 Romano ex domicilio,
origine autem Floren-
tino, in vtraque Ciuitate
poſſidente bona valdè
notabilis valoris, condito teſtamento; in
quo facta quadam particulari diſpoſi-
tione ad fauorem filij ſecundogeniti
tunc Apoſtolicæ Cameræ Clerici, nunc
emeriti Cardinalis, paternæ diſpoſitioni
acquieſcentis, Philippo tertiogenito re-
liquit, vltra habitationem, & alia, men-
ſtruum redditum ſcutorum centum ad
vitam, quatenus acquieſceret, ſin minus
legitimam ſibi de iure debitam in quam
mandauit fieri debere quaſdam imputa-
tiones; Hæredem vniuerſalem, cum ſub-
ſtitutionibus, & oneribus ad rem non
facientibus, ſcripſit Donatum primoge-
nitum, ſex autem filiabus, partim ſpiri-
tualiter, & partim carnaliter eo viuente
nuptis, ac dotatis, quædam fecit lega-
ta, prouidendo innuptas de congrua
dote, Cumq; Philippus paternę diſpoſi-
tioni nō acquieſceret, hinc extraiudicia-
liter, ac beneuolè (vt inter fratres decet)
orta controuerſia ſuper legitimæ quan-
titate, præcipuus punctus erat, an legi-
tima eſſet triens, vel ſemiſſes, quod
pendebat ab eo, àn dictæ ſex filiæ fœmi-
næ, computari deberent nec nè; Si enim
computari deberent, vtique legitima
eſſet ſemis in nouem diuidenda, rema-
nente quæſtione ad cuius fauorem face-
re deberent partes pro exceſſu vltrà do-
tes eis datas vel relictas; Et e contra ſi
non deberent computari, eſſet triens;
Cumque ſupponeretur expedire Philip-
po petenti legitimam, fœminas non
computari, cum ità integram vnciam
obtineret; E conuerſo autem Donato hæ-
redi vniuerſali expediret eas numerari,
cum ità dicta legitima importaret ſo-
lum duas ex tribus partibus vnciæ.

Hinc deſuper conſultus ex parte Phi-
lippi nolentis fœminas numerari, cum
ità legitima eſſet maior, pro com-
mendabili ſtylo communicatis aliqui-
bus Reſponſis per tunc ſeniores, ac
2 primarios Curiæ Aduocatos editis pro
hærede volente contrarium, in iſtis pro
numeratione concludebatur, ſe fundan-
do in recepta concluſione, quod vbi Sta-
tutum excludit ſimpliciter fœminas, a-
deò vt eas faciat extraneas, neque dos
ſuccedat loco legitimę (vt extrà contro-
uerſiam eſt vrbis Statutum 145. ità diſ-
cretum à Statuto 141.), ſit in arbitrio
maſculorum eas numerare, vel non nu-
merare, prout eis magis expedit ex dedu-
ctis *per Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4. q. 6.
num. 6. & ſeqq. Rot dec. 74. 87., & 106.
poſt eumdem Merlin.*, & in alijs frequen-
ter; Ideoque cum Donatus filius maſcu-
lus, & hæres, eligeret eas numerari de-
bere, ità dictam concluſionem intrare
dicebant.

His tamen non obſtantibus, contra-
rium reſpondi mihi probabilius videri;
3 Non negabam etenim veritatem dictæ
concluſionis, vtpote receptæ atque *in*
caſu ſuo incontrouertibilis, vbi *ſcilicet*
maſculi eiuſdem matrimonij (adeout
non intret mixtura filiorum ex pluribus
matrimonijs, iuxta caſum de quo *diſc.
ſeq.*), concorditer eligant numerare, vel
non numerare, cum tunc attendatur
quod magis placet, magiſque expedit; Se-
cus autem vbi contentio ſit inter ipſoſ-
met, quod ſcilicet eiuſdem matrimonij,
vnus maſculus velit numerari, alter ve-
rò non; Iſte ſiquidem caſus nouus eſt,
4 adhuc in Rota non diſputatus nec deci-
ſus, cum *deciſiones 137. & 160. par. 6. rec.
& dec. 99. & 100. poſt Fenzon. ad Statut.*,
ac aliæ de quibus in tribus proxime ſe-
quen-

quentibus diſcurſibus, percutiant caſus, ac terminos diuerſos, ideoque dictæ deciſiones, cum quibus dicti Reſpondentes procedebant, extraneæ remanebant à caſu.

Quare aſſumendo punctum in parte diſcurſiua, ſeù ratiocinatiua (vt faciendum eſt in caſibus, qui in iure, expreſsè
5 deciſi nō ſint, vel ex cōmuni Doctorū traditione, aut ex ſenſu Tribunaliū non ſint, determinati) Verius eſse dicebam, vt potiores eſſent partes Philippi, qui volebat vt non deberent numerari, ex pluribus.

Primò quia, vbi Statutum eſt ſimpliciter excluſiuum, adeò vt fœminæ reputentur extraneæ, neque dos ab eo demandata ſuccedat loco legitimæ, tunc re-
6 gula eſt vt fœminæ non numerentur ex cumulatis *per Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4. q. 3 num. 10. cum ſeqq. Cyriac. contr. 71. & 385. Bellon. iun. de iur. accreſc. cap. 6. queſt. 15. Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem. 15. num. 4.*, & ſupponitur tanquam abſolutum in deciſionibus de quibus infra, & in tribus diſcurſibus pro-
7 ximè ſeqq., In quibus etiam abſolutum ſupponitur (vt in effectu eſt) quod Statutum Vrbis 145. ſit tale.

Dicta verò concluſio, vt ſit in facultate, ac electione maſculorum numerare, continet potius limitationem; Ideoque in concurſu duorum coæquale ius habentium, quorum vnus inſiſtat re-
8 gulæ, alter verò inſiſtat limitationi, potior eſſe debet conditio habentis prò ſe regulam, prò qua in dubio eſt iudicandum, iuxta ſæpiſſimè in omni materia inſinuatum axioma, ſuper quo multa colligit *Barboſ. axiom. 198. Rot. apud Mantic. dec. 251. num. 4.* & paſſim.

Secundò in idem, quoniā filij maſculi, coæquale ius in hac Statutaria excluſione habentes, dici poſſunt ſocij, hoc ius prò communi poſſidentes, ideoque in-
9 trat regula *tex. in l. Sabinus ff. de negot. geſt. & cap. in re communi de reg. iur. in 6.* cū concordan. deductis præſertim *ſub tit. de ſeruitut. diſc. 6.*, vt in re communi melior ſit conditio prohibentis, vbi præſertim huic regulæ aſſiſtat vt ſupra.

Tertiò quia dicta concluſio limitatiua regulæ, innixa eſt fauori maſculorum, quia hic eis expediat, ob eandem ratio-
10 nem, ob quam eorum fauore inducta eſt excluſio, vt patet ex ſupra allegatis, ac alijs eandem limitationem tradentibus; Igitur in hoc propoſito conſiderandi ſūt filij vti filij, ac pro eo iure, quod eis competit ratione filiationis; Id autē congruebat Philippo nolenti fœminas numerari, non autem Donato volenti, quoniam huic tanquam filio in eius legitimæ detractione id inferebat damnum; Intererat autē eiuſdē nō tanquā filij, ſed tāquam hæredis vniuerſalis, ex concluſione de qua infra *diſc. 5.* vt portiones fœminarum cedant commodo hæreditatis, ac fideicōmiſſi, vnde in iſta parte gerebat potius partes extranei, vt benè præ cæteris aduertitur, *apud Rouit. conſ. 70. num. 1. & 4. lib. 1.*

Quartò, (eodem ſocietatis, vel communionis themate retento), illius ſocij votum præualere debet, quod maiorem negotij ſocialis vtilitatem redoleat *ex deduct. per Felicium de ſociet. cap. 28. n. 19.*
11 *cum ſeqq.* & communiter; Cum enim ſocius particularis duplicem perſonam repræſentare dicatur, vnam ſocij, ac poſſeſſoris pro communi, & alteram propriam, adeòut inter has perſonas dari valeant, actio, & paſſio, ac debitum, & creditum, vt pluries habetur, *ſub tit. de credito*, vtique abſonum eſſet dicere, vt ſocius pro intereſſe priuato, inuito ſocio, eligere poſſit id, quod ſibi expedit, communi autem negotio nocet.

Quartò, magis ad rem, id probant firmata *per Molpheſ. ad conſuet. Neapol. p. 4. queſt. 8. & queſt. 9. num. 10. & Bottigl. de*
12 *ſucceſſ. ab inteſt. theor. 36.*, in propoſito
12 maſculiationis, quæ in fœmina reſultare dicitur, maſculis eā intra ætatē maritare negligētibus, quod ſcilicet ſi vnus eſt prōptus, & alter negligens, tūc potior eſt conditio diligentis, cui alterius negligentia præiudicare non debet; Atque ſi vnus eſt minor reſtituitur in integrum; Et in idem conferunt diſpoſita per Statutum Peruſinum *rubr. 45. vbi Gilian. fol. 133. verſ. Item ſi aliquis pater*, cum ſimilibus.

E conuerſo autem, alia non videbatur cōſiderabilis ratio, niſi ea quæ reſultat à generali axiomate ſuper Statutorum à iure exorbitantium odibilitate, quodque
13 propterea capi debeat illa interpretatio, ſiue attendi ea pars, per quam fiat reuerſio ad ius commune; Verùm id tanquam

quam nimis vagum, ac generale non vi-
debatur præpouderans, comparatione
tot ſpecialium, magiſque ſtringentium,
Ac etiã quia, vt aduertitur pluries *ſub tit.
de ſucceſſ. ab inteſt., diſc. 1. & in alijs* ac etiã
ſub altero *de Teſt. diſc. 25. & alibi*, malè
prò meo iudicio ſupponitur, quod huiuſ-
modi Statuta dicenda veniant iuris corre-
14 ctoria, & exorbitantia, cum potius con-
tineant reſtitutionem iuris antiqui, me-
dij, ac noui, magis adaptati Romano-
rum, ac Italiæ moribus, atq; ita Statuta
prodierũt declarando potius non acce-
ptationẽ iuris nouiſſimi Græcorũ, ideo-
que potius hoc argumentũ retorquetur.
Subſequuta verò concordia, (me quo-
que conſulente, & cooperante), occaſio-
nem ſubſtulit id formiter in iudicio diſ-
putare, neque alia occaſio id præbuit, cũ
nimium rari ſint huiuſmodi caſus præci-
ſi; Iſta verò mihi videbatur probabilior
15 opinio, quoniam cum receptam con-
cluſionem habeamus de qua *Rot. apud
Ottob. dec. 173. num. 24. dec. 146. num. 6 &
ſeqq. par. 10. rec.* & pluries *ſub tit. de ſuc-
ceſſ.*, ac etiam infra, *diſc. 10 & in alijs*,
ac alibi, quod eſt in facultate maſculorum
non vti Statuto, ac admittere fœminas
ad coæqualẽ ſucceſſionem, alias ita ſe-
queretur quod in pingui ſucceſſione ad
quam plures maſculi concurrerent, poſ-
ſet vnus colludendo cũ fœminis, renun-
ciare Statuto, eaſq; admittere in præiudi-
cium, ac ſupplantationem ſucceſſorum,
quod non eſt dicendum.
Item ſuper iſta controuerſia, & legiti-
mæ calculo, actum fuit de alio puncto
quomodo fieri debeat deductio dotis fę-
16 minarum, quatenus non venirent nu-
merandæ, & quid in caſu conuerſo; Ve-
rum de hoc habetur actum particulariter
infra, diſc. 7.

ROMANA

LEGITIMÆ DE GRANA

PRO

HYACINTHO VITALE,

CVM

CAROLO, ET ANTONIO DE FERRINIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Hyacintho, poſtea concordatus.

De eadem materia concurſus plurium maſculorum, qui tamen ſint diuerſi matrimonij, quorum Aliqui velint, Alij verò nolint fœminas numerari pro detractione legitimæ, quibus ſit deferendum.

Et an, & quando fœmina excluſa, dicatur reſtituta ſuitati per diſpoſitionem teſtamentariam.

SVMMARIVM

1 F*acti ſeries.*
2 *Reſolutio cauſæ.*
3 *De ratione reſolutionis, quæ non placet, & quæ ratio placeat.*
4 *De deciſionibus in materia ſingularibus ſuper concurſu filiorum diuerſi matrimonij.*
5 *De concluſione vt ſit in arbitrio maſculorum numerare, & non numerare fœminas.*
6 *Ob ingeniorum varietatẽ, eadem res vni eſt facilis, & alteri difficilis.*
7 *Quando, & quomodo procedat concluſio de qua num. 5.*
8 *De caſu mixto, in quo non intret Statutum.*
9 *De eodem caſu mixto.*
10 *Qualis eſſe debeat incapacitas, vel excluſio vnius filij, vt iſte non faciat numerum.*
11 *Et quid requiratur vt perſona non computetur.*
12 *De differentia, an fœmina faciat numerum, & non partem.*

13 *De*

13 *De conſuetudine Neapolitana.*
14 *Leges adiacentes attenduntur tanquam doctrinæ magiſtrales.*
15 *De eodem.*
16 *Statuta excluſiua procedunt ab inteſtato, non autem condito teſtamento.*
17 & 18 *Quando id procedat, & quod teſtamentum faciat ceſſare Statutum.*

DISC. III.

BINVBA Aurelia Grana, duos habens filios ex pri-
mò matrimonio, Hyacin-
1 thum ſcilicet, & Veroni-
cã; Et tres ex ſecundo, Ca-
rolum nempè, & Anto-
nium maſculos, & Brigidam fœminam;
In teſtamento, relictis quibuſdam exi-
guis legatis in ſignum amoris filiabus iã
nuptis, & dotatis, relictaq; Hyacintho legi-
tima, hæredes vniuerſales ſcripſit Caro-
lum, & Antonium filios ſecundi matri-
monij, inter quos, & Hyacinthum orta,
eſt controuerſia ſuper quantitate legiti-
mæ, quoniam Hyacinthus prætendebat
quod importaret ſemiſſem ob numerum
quinque filiorum, vndè propterea ſibi
ex perſona propria, & illa Veronicæ ger-
manæ ſororis debita eſſet vna vncia cum
duabus quintis alterius vnciæ; E conuer-
ſo autem hæredes prætendebant, vt non
computatis fœminis, eſſet ſolum triens,
ideoque vna tantum vncia deberetur;
Quare introducta cauſa coram A.C. poſt
plures diſputationes, fauore Hyacinthi
decretum fuit, introductaq; per appella-
tionem cauſa *in Rota coram Priolo*, ni-
miùm ſciſſa fuerunt vota, vnde propte-
rea pluries propoſita cauſa ſine reſolu-
2 tione, demum iſta prodijt, *ſub die 5. De-
cembris* 1659. fauore eiuſdem Hyacinthi,
vt fœminæ computandæ venirent, ex ſolo
tamẽ motiuo agnitionis in ſuã, ob dictũ
legatum factum à matre filiabus ità ſui-
tati reſtitutis, vt patet ex deciſione deſu-
per edita *impreſſ. poſt Michalor. de fratr.
dec* 60., quæ anſam dedit concordiæ, con-
trouerſiæ finem danti.

Reſolutio, mihi ſcribenti pro Hyacin-
tho (reflectendo etiã ad ſolam veritatẽ)
placuit, atque iuſta viſa eſt, non tamen
placuit dicta eius ratio, cum probabilior
3 videretur altera, vt iſto caſu propter
mixturam filiorum vtriuſque matrimo-
nij in ſucceſſione materna, Statutaria
diſpoſitio non intraret; Diſtinguendo ſi-
quidem vtramque rationem.

Quatenùs ad hanc ſecundam pertinet,
in qua ego inſiſtebam; Scribentes hinc
indè deducebant *eaſdem deciſiones* 137.
& 160. *par.6.rec.* tanquàm vnicas, ac ſin-
4 gulares auctoritates in hac materia; Agi-
tur enim in eis de hac indiuidua quæ-
ſtione inter filios maſculos matris binu-
bæ diuerſi matrimonij, atquè deciditur
fauore filij primi matrimonij volentis
numerari duas eius ſorores germanas,
quæ ſufficiebant ad faciendum tranſire
legitimam de triente in ſemiſſem, dum ex
ſecundo matrimonio aderant duo alij
maſculi, quamuis iſti non curarent nu-
merare aliam fœminam eorum germa-
nam ſororem, et ſic quod fratres vterini
non poſſent impedire alterũ fratrẽ, quin
numeret eius germanas ſorores, quæ ipſi
vterino oppoſitori, ad hunc effectum
Statuti excluſiui extraneæ ſunt.

Id etenim non negabant Scribentes
pro hæredibus reis conuentis, ideoquè
dabant manus, vt Hyacinthus Veronicã
ſororem numeraret; Verùm nil proficie-
bat, dum punctus erat, an eſſet nume-
5 randa Brigida ipſorum hæredum ger-
mana, quam ipſi nolebant numerari, ex
eadem concluſione inſinuata *diſc. præced.*
vt in arbitrio maſculorum excluden-
tium repoſitum ſit numerare, vel non
numerare fœminas ab eis excluſas; Atquè
in hoc verſabatur difficultas, quæ viſa
eſt indiſſolubilis, cum caſus eſſet nouus
vtpotè per dictas deciſiones, vel alias
non tactus.

Verùm pro meo iudicio, caſus videba-
tur planus, tantaq; diſputationũ dote in-
dignus; (Talis eſt ingeniorum varietas,
6 quam quotidiè experimur, vt quod
vni videtur facile, alteri difficilimum
videatur); Quod enim omnes fœminæ
numerari debuiſſent, nequè hæredes poſ-
ſent nolle numerare eorum germanam
ſororem in præiudicium alterius maſculi
diuerſi matrimonij, probari dicebam.

Primò ex eadem conſideratione, de
qua *diſc. præced.*, quod ſcilicèt concluſio,
vt in arbitrio, & facultate maſculorum
repoſitum ſit numerare, vel non nume-
7 rare, fœminas prout magis expedit, per-
cutit ius filiorum tanquam filiorum, & in
ratione filiationis, & quatenùs iſta ratio-

ne attenta, vtilitas excludentibus reſul-
tet, non autem ius filiorum tanquam
hæredum in reliquo beſſe, vel ſemiſſe,
cum in hac parte habeantur iure extra-
nei, cum alijs, de quibus *dicto diſc. præ-
ced.*

Secundò quia, Statutum propriè per-
cutit caſum concurſus maſculorum & fœ-
minarum eiuſdem matrimonij, vel di-
8 uerſi ex parte patris, adeoùt vrgeat ratio
agnationis, cui Statutum innixum eſt,
per quod à paterna ſucceſſione maſculi,
ſorores conſanguineas tantùm excludũt,
ſecùs autem, vbi concurſus eſt inter vte-
rinos in materna ſucceſſione, quoniam
tunc dicitur caſus mixtus, ſiuè à Statuto
omiſſus, in quo intrat diſpoſitio iuris
communis *Bald. conſ.216. lib.2. Peregr.
conſ 65.num.14.lib.1.* & alij *per Hodiern.
in l.hac edictali quæſt.12. nu.23.& ſequ.*
bi ad partes diſputat, *Rota deciſ.80. &
81.* poſt *Gilian. ad Statut.Peruſ.,dec.461.
num.6. & ſeq. par.2. rec. Romana ſupple-
menti legitimæ 24. Martij 1659. coram
Cerro*, & aduertitur in diſtinctione ca-
ſuum, de qua *diſc. ſeq.*; Et generaliter
quod mixtura perſonæ non conſideratæ
à Statuto illud ceſſare faciat, in propoſi-
9 to matris exiſtentis in medio habetur
deciſ.59.par.1.rec.& deciſ.43.par.7. & in
dicta ſua materia *ſub tit.de ſucceſſ. ab in-
teſtato*, præſertim *in Sutrina & Nepeſina
diſc.3.*

Tertiò quod, ad effectum, vt vnius filij
incapacitas attendatur pro minuendo
10 numero, vt ità ex ſemiſſe, legitima re-
ducatur ad trientem, requiritur, vt in-
capacitas ſit iam contracta in vita pa-
rẽtis, adeoùt de tempore mortis ſit certa
& inuariabilis, quia nempè excluſus non
admittatur, nec admitti ſperetur, vt pro-
bare videntur text. *in l. qui repudiantis
in principio ff.de inoff.teſtam. & l.Papinia-
nus §. quoniam ff. eodem*, quæ iura in ter-
minis renunciationis conſiderant *Peregr.
de fideicomm. art.38. num.12. Hondedeus
conſ.1.num.86.& ſequen.vol.2.*, ac benè
probat *Bald.in l.vnica nu.28.Cod.quando
non petentium partes*, vbi quod ſi vnus ex
filijs in vita parentis renunciat, vel ob
delictum exhæredatur, non facit nume-
rum; Secùs autem ſi poſt mortem repu-
diat; Et benè dictam propoſitionem de
incapacitate attendenda, vbi contracta
eſt in vita parentis, proſequitur *Bellon.
iun.de iure accreſcen.cap.6.quæſt.6.nu.21.*

Vt enim perſona non computetur,
opus eſt, vt omnium fauore indiſtinctè
ſe de medio tollat, ſecùs ſi vt vni proſit,
11 & alteri noceat; Vt habemus in terminis
renunciationis, quod ſi vnus ex filijs ſim-
pliciter, ac extinctiuè renunciet, cum
tunc dicatur tollere ſe de medio, atque
eius deficientia per viam iuris accreſcen-
di, vel non decreſcendi omnibus æquali-
ter proſit, hinc rectè dici poteſt, vt nõ fa-
ciat numerũ, niſi prout ſuperſtitibus fra-
tribus expedit, dum ſimpliciter illa per-
ſona ad effectum ſucceſſionis habetur
pro mortua, & non extante; Secùs autem
ſi vni ex fratribus tantùm renunciet, cum
tunc faciat numerum, ac etiam partem
ad commodum, & vtilitatem renuncia-
tarij, perindè ac ſi ſucceſſiſſet, atquè il-
licò per actum occultum eius agnitam
portionem vni ex fratribus ceſſiſſet, quo-
niam impoſſibile eſt, vt vna & eadem
perſona poſſit eodem tempore haberi
pro mortua, & pro viua, quodquè ſit de
iure legitima ſucceditrix, & tamen non
faciat numerum ex deductis *per Fab. de
Ann.conſ.45.num.9.& 13.Bellon.iun.de
iur.accreſc.cap.5.quæſt.49.num.finali, &
cap.6.quæſt.7.num.13.cum ſequen.*; Vnde
cum fœmina reſpectu fratrum vterino-
rum non dicatur in materna ſucceſſione
extranea, nequè per Statutum excluſa ſit,
impoſſibile videtur, vt numerum facere
non debeat.

Et quãuis etiam in iſto caſu ſucceſſio-
nis matris binubæ, non ceſſet reſpectu
fratrum germanorum, fœminarum exclu-
12 ſio reſultans à Statuto, quod de materna
etiam ſucceſſione diſponat, *vt diſc.ſequ.*;
Attamen id ſolùm procedit, quoad par-
tem, non autem quoad numerum, quod
ſcilicèt fæmina fingitur ſuccedere, ſed il-
lam partem, in qua illa ſuccedit, maſculi
auferunt, & ſibi applicant *Pariſ.conſ.36.
num.29. lib.2.Bellon. iun.* alios cumulans
*dicto lib.5.cap.49 n.13.15.& 16.Rot.dicta
deciſ.137.num.16.& ſequen.par.6.recen.*,
quoniam quoad fratres habetur pro ex-
tranea, ſed quoad alios habetur pro ſuc-
cedente.

Quartò id rectè comprobari dicebam
ex conſuetudine Neapolis incipiente,
ſi qua mulier, vbi diſponitur, quod mo-
riente matre cum filijs diuerſi matrimo-
13 nij, omnes tam maſculi, quàm fæminæ

iuxtà

iuxtà iuris communis diſpoſitionem æqualiter ſuccedant, omneſquè concurrant, itaût tot ſint portiones, quot ſunt perſonæ, non obſtante, quod ibi, tam ex Cõſtitutione generali Regni, quæ incipit *In aliquibus*, quàm ex eiuſdem Ciuitatis conſuetudinibus, ſtantibus maſculis, fæminæ non ſuccedant, quoniam id procedit diſcretiuè, vt partes fœminarum earum reſpectiuè germanis fratribus accreſcant, non autem ad impediendum numerum *Franch. deciſ.* 149. *num.* 11. *& per tot. deciſ.* 566. *in principio*, *& dec.* 639. *num.* 8. *Molpheſ. ad eaſdem conſuetud. par.* 7. *de ſucceſſ. ab inteſtato quæſt.* 22. *num.* 14. *Bottiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem.* 16. *num.* 7.

Vbi enim non habetur caſus in iure deciſus, tunc licitè aliarum prouinciarum, vel locorum leges, ſeù conſuetudines deducuntur, ſaltim tanquam doctri-
14 næ magiſtrales, ſeù pro caſus dubij interpretatione, præſertim vbi iuris rationibus, & principijs innituntur; Vt de legibus partitarum Hiſpaniæ attendendis, vbi noſtræ leges deficiunt, vel ſunt dubiæ *Franch. deciſ.* 578. *num.* 12. *Rot. deciſ.* 27. *num.* 8. *par.* 1. *rec.*; Et generaliter
15 de attendendis legibus aliarum prouinciarum, vel ditionum præſertim verò adiacentium *ex Iaſ. in l. de quibus num.* 6. *ff. de legibus*, *Coſtant. in l.* 1. *ff. de filijs officialium lib.* 10. *n.* 36. *Adden. ad Rouit. prag.* 2. *de ceſſione bonorũ*, *verſ. licèt verò*, ſcribẽtes apud *Prat. reſpõſ. crim.* 46. *n.* 53. *& ſeq.* & aduertitur *diſc. præced.*; Atquè ex Doctoribus idem quod à dicta conſuetudine diſponitur, habetur (quamuis articulo non examinato) apud *Michalor. de fratr. par.* 3. *cap.* 9. *num.* 7.

Non placuit autem alterum fundamentum reſolutionis, ob reſtitutionem ſuitati à dicto legato reſultantem; Quamuis enim vera ſit concluſio, vt ſtatutaria excluſio procedat parente decedente ab inteſtato, ſecùs autem condito teſtamento, per quod parẽs poteſt, eum quem Sta-
16 tutum facit extraneum, reddere ſuitati, vt *ex Caſtr. conſ.* 52. *num.* 2. *lib.* 1. & alijs plenè *Cyriac. contrau.* 71. *num.* 16. *&* 72. *nu.* 19. *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 53. *deciſ.* 266. *par.* 1. *diuerſ.*, ac habetur pluries in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſ.*; Nihilominùs hic eſt effectus voluntatis, qui eatenùs procedit, quatenùs talis voluntas accedat, recedendi ſcilicèt à ſtatutaria diſpoſitione, eiquè ſe non conformandi.

Id autem probabilius dicendum videbatur non probari ex huiuſmodi modo
17 diſponẽdi, per quem teſtatrix, potiùs cũ ſtatuto ſe conformaſſe, quàm receſſiſſe dicitur, inſtituendo ſolos maſculos, fæminas autem excludendo à ſucceſſione, aliàs eis de iure quaſi debita æqualiter cum maſculis, vt benè aduertit *Gabriel. conſ.* 140. *num.* 12. *lib.* 2.; Nequè modicum
18 legatum relictum in ſignum cuiuſdam amoris materni, operari poteſt hunc effectum, cum id fieri ſoleat ob quamdam imperitorum Notariorum cautelã præſeruandi teſtamentum à vitio præteritionis, vndè proptereà voluntas teſtatoris ità directa eſt ad maiorem ſtatutariæ diſpoſitionis firmitatem, ac obſeruantiam, ideoquè nullo pacto operari debet effectũ de directo cõtrariũ; Hinc proindè intellectus huic agnitionis ſpeciei nũquam acquieſcere potuit, cum nullum habeat probabile rationis fundamentum, quoniã aliàs, data reſtitutione ſuitati, ſequeretur, vt fœminis aperiretur etiã actio ad petendum ſupplementum legitimæ, quo nil abſurdius, cum clauſulæ circà titulum inſtitutionis, *& pro omni*, *& toto eo* &c., etiam cum mentione legitimæ, præſertim in teſtamentis mulierum, & idiotarum, frequentiùs, ac fortè ſemper adijci ſoleant ex inſulſis, ac ſuperabundãtibus cautelis Notariorũ, vel alicuius Doctoraſtri ad magis corroborandam fæminarũ excluſionem, vt in dicta ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus* aduertitur.

ROMANA

SVPPLEMENTI LEGITIMÆ

PRO

CAROLO FERRINO

CVM

BELARMINIIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Belarminijs.

Poſito, vt in concurſu filiorum diuerſi matrimonij, fœminę faciant numerum iuxtà diſc. præcedentem; An faciant partem ſibi ipſis, vel potiùs maſculis earum germanis fratribus.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *De ſoluente alteri quàm creditori.*
4 *Quid diſponat Statut.Vrb.145.*
5 *Vt ad effectum dicti Statuti maſculus debeat eſſe hæres vniuerſalis.*
6 *Contrarium ſeù declaratur.*
7 *De ratione.*
8 *Declarantur deciſiones contrariæ.*
9 *Dos data fœminæ eſt pretium excluſionis.*
10 *Quod diſtinguendi ſint caſus pro doctrinarum applicatione.*
11 *Fratres vterini non excludunt ſororem.*
12 *Statutum non ſuffragatur extraneo.*
13 *De eadem concluſione, de qua num. 11.*
14 *Exiſtentia maſculi de facto non ſufficit, ſi non ſuccedit.*
15 *De caſu, de quo diſc præced.*
16 *De Statuto Vrb.141. an procedat fauore alterius fœminæ.*
17 *De* deciſ.885.Seraphini.
18 *Et de caſu aliarum deciſionum.*
19 *De caſu præciſo, & quomodò deciſiones concilientur.*
20 *De pluribus auctoritatibus in caſu præciſo fauore maſculi.*
21 *Quomodo quæſtio ſit decidenda.*
22 *De eodem, & quod attendi debet ſubſtantia voluntatis ſtatuentium.*
23 *Quando fœmina dicatur agnita, & reſtituta ſtatati per legatum ſibi factum.*
24 *De alio caſu controuerſia pro intelligentia Statuti 146.Vrbis.*

DISC. IV.

1 SVper eadem legitima Aureliæ binubæ, de qua *diſcurſ.præcedenti*, poſt terminatam controuerſiam inter maſculos primi, & ſecundi matrimonij, inſurrexit Veronica filia primi, ſeù Bellarminij eius interim defunctę filij, & hęredes, petentes à Carolo fratre vterino, communis matris hærede vniuerſali, ſupplementum legitimæ, ſtante legato per matrem ſibi facto, atquè ab A.C. ſententiam fauorabilem reportarunt, introductaquè per appellationem cauſa *in Rota*
2 *coram Albergato*, præuia deciſione 23.*Iunij* 1670, dicta ſententia confirmata fuit, & commiſſa denuò cauſa *coram Vicecomite ſub die* 27.*Aprilis* 1671. pro ſententiæ confirmatione reſponſum fuit, quamuis ex diuerſo motiuo, vt habetur infrà in fine.

Tres autem erant puncti, de quibus in huiuſmodi diſputationibus actum fuit; Primò ſcilicèt, an legitima Veronicę deberetur, vel potiùs eius portio accreſceret Hyacintho germano fratri; Secundò quatenùs deberetur, an conſtaret, quod integrè ſoluta eſſet dicto Hyacintho; Et tertiò, quatenùs de dicta ſolutione conſtaret, an hæres excuſandus veniret à replicata ſolutione.

De hoc tertio pũcto habetur actũ in ſua materia *ſub tit.de credit.diſc.*58., an ſcili-
3 cèt, & quando debitor ſoluendo alteri, quàm verò creditori, liberetur; Et ſecundus erat nudi facti & calculorum, de quibus ad Aduocatos non pertinet agere.

Quatenùs igitur pertinet ad primum; Non dubitabatur, vt attenta diſpoſitione iuris communis, tam fęminæ, quàm maſculi, æqualis eſſet conditio in legitima, adeoùt diſpliceret, quod in deciſionibus deſuper editis, legum, ac auctoritatum cumulus fieret, ſuper tam certo, & nõ controuerſo principio, quod eſt præſuppoſitũ, ſed quęſtio reſtringebatur ad Statu-

Statutũ *Vrbis* 145., quod litteraliter diſponit, vt fœmina per fratrem dotata, vel
4 dotanda excludatur à ſucceſſione, tã patris, quàm matris, quodq; vnica dotatio pro vtraq; ſucceſſione ſufficiat, quæ iam ſequuta erat, an ſcilicèt eſſemus in caſu Statuti, vel potiùs eo ceſſante, intraret diſpoſitio iuris communis.

Dicebant autem Scribentes pro actoribus, (atquè in deciſionibus firmatur), non intrare Statutum, quoniam ad eius effectum requiritur, vt maſculus excludens eſſe debeat hęres vniuerſalis parentis, de cuius ſucceſſione agitur, quod in Hyacintho non verificabatur, vtpotè inſtituto in ſola legitima; Ad quod probandum deducebãtur firmata *per Man-*
5 *gil. de imput. quæſt. 71.* & latiùs *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 2. num. 56. & ſeqq. vſque ad finem*, qui ponit caſum præciſum, quod maſculo relicta fuerit legitima, & alter inſtitutus fuerit hæres.

Ac etiã fundamentũ conſtituebatur in auctoritate *Caſtr. conſ. 196. lib. 1. Gabriel. conſ. 10. & 11. lib. 2. & Rot. apud Seraph. dec. 885. & dec. 461. par. 2. rec.*, magis verò in moderna deciſione edita *in Romana ſupplementi legitimæ 24. Martij 1659. coram Cerro*, vbi dicitur, quod ad effectum, vt intret Statutum, requiritur, vt maſculus excludens ſit hæres, & non aliàs; Conſarcinando etiam, iuxta currentem abuſum, pleraſque alias auctoritates, ac deciſiones infrà expenſas, occaſione diſtinguendi caſus, de quibus illæ agunt.

Scribens ego pro Carolo reo conuento (ità etiam de conſequenti tuendo Hyacinthum, cuius commodum, vel incommodum quęſtionis effectus percutiebat); Dicebam (etiam in ſenſu veritatis) quod dictæ auctoritates, benè loquerẽtur, ac eſſẽt veræ in ſuis reſpectiuè caſibus, manifeſta verò fallacia eſſet in earum mala intelligentia, ſeù mala appli-
6 catione; Omnes etenim auctoritates in eiſdẽ deciſionibus deductæ, ac aliæ ſimiles per allegatos recenſitę, percutiũt quæſtionem pẽdentẽ ab intelligentia doctrinæ *Bartoli in l. 1. §. qui habebat ff. de bon. poſſ. contr. tab.*, an ſcilicèt, ad effectum excluſionis, ſufficiat exiſtentia perſonæ excludentis de facto, quamuis illa non ſuccedat, adeòut contenderet de excluſione hæres extraneus, cui accreſcere deberet portio perſonæ excluſæ, et tunc apud allegatos benè firmatur opinio, quæ anteſignanum vulgò habet *Caſtrenſ. d. conſ. 196.* fauore perſonæ excluſæ.

Et meritò, quoniam cum Statutum fœminas excludat fauore agnationis, & per maſculos agnatos, intelligendum eſt cum effectu, quatenùs ſcilicèt ipſe
7 maſculus ſuccedat in eo, quod fœminæ aufertur, vt ità adimpleatur Statuti finis, et nè portio fœminæ impinguet hæreditatem morientis ad commodum extranei, ſeù perſonæ non contemplatæ, vt etiam aduertitur infrà *diſc. 10.*, idque in effectu dictæ auctoritates, benè, ac fundatè concludunt.

Et licèt in earum aliquibus, præſertim in dicta moderna deciſione *Romana ſupplementi legitimæ 24. Martij 1659. coram*
8 *Cerro*, dicatur, vt maſculus excludens eſſe debeat hæres vniuerſalis, idemque (exemplificãdo caſum) ſupponat *Merlin. vbi ſupra*, atque in hoc totum fundamẽtum conſtitueretur; Attamen aduertebam id continere ęquiuocum manifeſtũ, quoniã, vt aduertitur in diſcurſibus præcedentibus, qualitas hæreditaria in reliquo beſſe non eſt annexa iuri filiationis, vel ſanguinis, cum in eo, etiam filij, extraneorũ iure cenſeantur; Verũ punctus eſt in legitima, in qua conſiſtit ius filiationis, atque in implemento dicti finis, ſeù effectus, vt ſcilicèt id, quod perſonę excluſæ aufertur, accreſcat perſonæ excludenti, eiuſque commodo cedat, non autem extranei; Ideòq; ad id explicandũ, demonſtratiuè, vel præſuppoſitiuè potiùs, quàm taxatiuè enunciatur in maſculo qualitas hæredis vniuerſalis, non autem vt ea præcisè neceſſaria ſit; Id enim continet errorem manifeſtum, cum nullo iure, vel ratione fundatum ſit, dum in caſu teſtamenti, ius filiorum eſt in ſola ſucceſſione neceſſaria legitimæ; Aliàs enim ſi parens, inſtitutis pro validitate teſtamenti filijs maſculis, ità legatis eos grauaret, vt integrum aſſem abſorberent, adeò vt vix inſtituti legitimam obtinerẽt, ità iſtud aliud damnũ ſentire deberent, admittẽdi fœminas ad æqualem ſucceſſionem, quo nil abſurdius.

Clariùs verò vbi, (vt in hac facti ſpecie), maſculus iam fœminam dotauerat, atque à paterna ſucceſſione excluſerat,
9 ità enim fœmina conſtituta fuerat in ſtatu extraneæ pro vtraque ſucceſſione,

iuxta

iuxtà litteralem Statuti diſpoſitionem; Ac etiam ponderabam, quod congrua, & pinguis dos ſcutorum decem millium, quàm Hyacinthus germanus frater ſorori præbuerat, eſſet pretium vtriuſque ſucceſſionis, et conſequenter quod iniuſtum eſſet, vt denuò iſta obtineretur; Et conferunt, quæ in caſu fortiori habentur infrà *diſc.6.*

Ad elucidandũ autẽ æquiuocũ prædictum,diſtinguendũque auctoritates,quæ hincindè in confuſo, pro cõſueto inepto pragmatico more conſarcinabantur,cõ-
10 ſtituebam plurium diuerſorum caſuum diſtinctionem,ad quam reflectendo, herèque ſegregando, vel ponderando auctoritates,caſus videbatur planus.

Primus enim caſus eſt vbi ex matre binuba ab inteſtato moriente, ſuperſunt filij maſculi vnius, & filiæ fœminæ alterius matrimonij, et tunc planũ eſt quod Statutum non intrat,ſed fœminæ faciũt
11 numerum, & partem, eiſque debita eſt legitima ad limites iuris communis, quoniam cum Statutum inductum ſit fauore agnationis, ſuffragari non poteſt maſculis vterinis, vtpotè ab agnatione extraneis, & qui extraneorom iure cenſentur; Et in his terminis loquitur *Rot. deciſ.461.nu.6.& 7.& per tot. par.2.rec., deciſ.80.poſt Gilian. ad Statut.*,& in alijs; Verùm iſtæ extraneæ ſunt à caſu noſtro, ideoque ſegregandæ.

Secundus caſus eſt, vbi pater, vel mater, habens filiam fœminam, inſtituit hæredem extraneum, qui fretus Statuto Vrbis 141., mandanti vt filia debeat
12 acquieſcere paterno iudicio, velit eam excludere à ſucceſſione, vel ſupplemento legitimæ, et iſto caſu etiam verum eſt, quod Statutum non intrat, quoniã cum illud conditum ſit fauore deſcẽdentium maſculorum de agnatione, non poteſt ſuffragari hæredi extraneò, qui commodum reportare velit à fœminæ excluſione; Atque de iſto caſu præciſo agitur *per Gabriel. conſ.10. lib.2.nu.10.& ſeqq. & per tot.* vt patet ex toto contextu, & ex argumento *conſilij* in fine, *& conſ.11.* edito in eadem cauſa, ideoque iſta doctrina pariter omninò extranea eſt à caſu noſtro, atque malè ad rem deducebatur, dum potius retorquetur.

Idẽ quoq; eſt caſus *dec.161.poſt Pacif. de ſaluian.*, quod mater habens filiã, inſtituerat penitùs extraneum,nempè locũ piũ; Ac etiam in caſu *deciſ.770.par.2. recen.*, mater habens filiam, inſtituerat hæredem eius fratrem,filiæ excluſæ auũculum;Et in his terminis loquitur etiam *Gratian. diſcept. 567. num.4.*; Ideoque pariter iſtæ deciſiones erant omninò extraneæ, ac potius retorquentur, quoniam expreſsè admittunt, quod ſi cõtẽtio eſſet cum fratre vtrinque coniuncto, in quo concurrat qualitas agnationis,& filiationis,intraret Statutum, ac fœmina remaneret excluſa.

Tertius caſus eſt, vbi mater binuba habens ſolùm filiam fœminam ex primo matrimonio,inſtituat hæredes filios maſculos ſecundi matrimonij; Et tunc ex
13 eiſdem rationibus cadentibus ſub primo caſu, de quo ſupra, dicendum pariter eſt, quod Statutum non intrat, quoniam Statuta mandantia, vt fœminæ acquieſcant paterno teſtamento, intelliguntur, quatenus commodum diſpoſitionis cedat maſculo agnato, et hic eſt caſus, de quo agitur *deciſ.81.poſt Gilian. ad Statut. Peruſ.*, & ſic pariter extrà caſum quæſtionis.

Quartus eſt, vbi agitur de vnica morientis filia fœmina, quæ ab inteſtato excluderetur per defuncti fratrem, an
14 ſcilicèt idem procedat condito teſtamento, et concluditur quod ſi in teſtamento inſtitutus eſt idem frater, adeò vt commodum excluſionis ſit illius, qui ab inteſtato eſſet excluſurus, et tunc filia non poſſit impugnare teſtamentum; Secùs autem ſi id cederet ad commodum extranei, quoniam ſola exiſtentia de facto maſculi excludentis, non facit excluſionem, niſi iſtius commodum eiuſdem maſculi fauore cedat, et hic eſt caſus, de quo agunt *Caſtrenſ. conſ.196.num.1.cum duobus ſeqq. lib. 1.* & alij *per Merlin. de legit. lib.3.tit.1.quæſt.2.num.56.& ſeqq. ad fin.*, ſed pariter extrà rem noſtram.

Quintus eſt, vbi ex matre binuba ſuperſunt filij tàm maſculi, quàm fœminæ ex vtroque matrimonio, oritur autem contentio inter maſculos vtriuſque ma-
15 trimonij habentes reſpectiuè ſorores, an poſſent nolle,ſeu reſpectiuè velle iſtas ponere in numero, ad effectum faciendi tranſire legitimam de triente in ſemiſſẽ, et de iſto caſu agitur *dec.137.& 160.p.6. recen.*, ac etiam diſputatur in iſta hære-

ditate

ditate *diſc. præcedent.*, et ſic pariter ex-
trà rem noſtrã, quoniã contentio erat in-
ter maſculos diuerſorum matrimonium,
an poſſent, vel non poſſent computare
fœminas, ad dictum effectum, non au-
tem inter ipſos germanos maſculum, &
fœminam eiuſdem matrimonij, et ſic pa-
riter extrà caſum.

Sextus eſt, vbi pater, vel mater ha-
bens ſolum fœminas ex eodem matrimo-
nio, vnam inſtituit, & aliam præterit, an
.ſ. præterita teneatur acquieſcere paren-
16 tis iudicio ex diſpoſitione d. Statuti Vr-
bis 41., & hic eſt caſus diſputatus in alia
celebri *Romana ſupplementi legitimæ co-
ram Cerro*, atque prima vice fuit deciſũ
contrà fœminam preteritam, ex eo quod
altera inſtituta eſſet etiam agnata, eique
conueniret ratio Statuti 141. vt patet ex
deciſ. 383. par. 9. recen., deindè verò re-
cedendo ab hac opinione, contrarium
dictum fuit, vt ſcilicèt Statutum intelli-
gendum veniat de agnatis maſculis, vt
patet *ex deciſ. 491. & 267. eadem par. 9.*,
ſed pariter extrà caſum noſtrum.

Septimus eſt, ſymbolizans cum præ-
cedenti, vbi parens habens filios maſcu-
17 los, & duas fœminas eiuſdem matri-
monij, cum maſculis fecit aliquas diſpo-
ſitiones particulares, ex duabus verò fœ-
minis, vnam inſtituit hæredem, & alte-
ram præterijt; Et hic eſt caſus *deciſ. 885.
Seraph*, atque deciditur quod ſi commo-
dum inſtitutionis, ac ſucceſſionis bonorũ
eſſet filiæ fœminæ, tũc non intraret Sta-
tutum, ſed poſſet alia fœmina præterita
habere quærelam inofficioſi, vel petere
ſupplementum, cum fœmina inſtituta
in ordine ad Statutum habeatur tamquã
extranea, & hic eſt caſus illius deciſionis;
Verùm quia titulus inſtitutionis in per-
ſona fœminæ reducebatur ad quid mo-
dicũ, atq; commodũ ſucceſſionis maioris
partis in effectu erat maſculorum ex di-
ſpoſitione particulari inter viuos, vndè
propterea implebatur finis Statuti; Hinc
propterea, ſpectato potiùs effectu, ſeù
fine, quàm formalitate diſpoſitionis,
deciditur contra fœminam, vt optimè
num. fin., ideoq; iſta deciſio non ſolum
extranea eſt à caſu controuerſiæ, ſed po-
tius retorquetur.

Octauus eſt caſus, in quo patre, vel
matre relinquente plures fœminas eiuſ-
18 dem matrimonij, vnum ſcilicèt maſcu-
lum, & duas fœminas, vnam earum in-
ſtituat hæredem vniuerſalem, aliam ve-
rò prætereat, maſculo autem relinquat
legitimam, quam iſte non curet agno-
ſcere, adeò vt excluſio ſtatutaria fœmi-
næ præteritæ, non cedat commodo maſ-
ſculi non curantis, ac non exiſtentis in
cauſa, ſed cederet commodo fœminæ in-
ſtitutæ; Et iſte eſt caſus de quo agitur
in dicta Romana ſupplementi legitimæ 24.
Martij 1659. *coram Cerro*, in qua benè,
ac fundatè deciditur, vt non intret Sta-
tutum, ſed fœmina præterita petat legi-
timam ex ratione benè deducta *dec. 146.
par. 50. recen. num. 6.*, quod Statutum ex-
cluſiuũ non habet locum, quãdo non ex-
tant maſculi, vel ſi extant, attamẽ nolunt,
vel non poſſunt vti eiuſdem Statuti be-
neficio, eo modo, quo in dictis alijs caſi-
bus præcedentibus admittitur.

Ab his autem omnibus extraneus, di-
uerſuſque erat præſentis controuerſiæ
caſus præciſus, in quo contentio nõ erat
inter fœminam excluſam, & fratrem
vterinum, vel extraneum, vel alteram
fœminam prætendentem, vt eius com-
19 modo cedat fœminæ præteritæ exclu-
ſio, ſed erat inter ipſos germanos fra-
trem, & ſororem, quoniam maſculus
petebat ad ſui cõmodum, effectum Sta-
tutariæ excluſionis, qua mediante, illa
quota, vel ſucceſſio, quæ de iure eſſet di-
midiata, ità fieret integra in maſculo;
Iſtum verò caſum præciſum nulla ex di-
ctis auctoritatibus, ac deciſionibus per-
cutit, cum omnes percutiant dictos alios
caſus diuerſos ad hunc effectum diſtin-
ctos, quando ſcilicèt contentio non ſit
cum ipſo maſculo ab inteſtato excluden-
te, ſed cum extraneo, qui ab inteſtato
non excluderet, vt clara lectura oſten-
dit, atque conciliando, ſeù declarando,
explicat deciſio *in Romana fideicõmiſſi de
Martanis* 28. *Ianuarij* 1661. *corã Alber-
gato*, edita in caſu de quo *diſc ſeq.*, quoniã
eſt diſtinctio vera; Ideoque dicebam
quod omnes dictæ auctoritates, ac deci-
ſiones tanquã extraneæ ſegregandæ erãt,
ac ponẽdæ ad partes, ac propterea nulla
remanebat auctoritas, quæ percuteret
iſtum caſum præciſum, cum ſolum alle-
garentur ſuperiùs recenſitæ, quæ omnes
percutiunt dictos alios diuerſos.

E conuerſo autẽ, indiuidualiter, ac in
ipſiſſimis terminis precisis ponderabam;

Pri-

20 Primò, explicitam doctrinam dicti moderni *Mithalor de fratr. p.3. c.9. n.7.*

Secundò, tanquā doctrinā antiquā, & conſiderabilem, etiam præciſā, & indiuidualē ponderabā conſuetudinē Neapolitanā inſinuatā *diſc. praced.*, ideoq; intrat concluſio, de qua eodē *diſc. praced.*, quod vbi caſus non reperitur in iure expreſsè deciſus, tunc licitè recurri poteſt, imò debet, ad leges, vel conſuetudines adiacentium Regnorum, vel Prouinciarum.

Tertiò, quod in eiſdē terminis indiuidualibus, ac præciſis per argumentum, ſeù præſuppoſitiuè ità firmatur, vel ſupponitur *per Rot. deciſ. 137. & 160. part. 6. recen.*, & in huius cauſæ deciſione *coram Priolo deciſ. 60. poſt Michalor*, de qua *diſc. praceden.*, quoniam ineptæ fuiſſent illæ diſputationes, ſi non fuiſſet habitum pro abſoluto hoc præſuppoſitū, quod in arbitrio maſculorum vnius, vel alterius matrimonij ſit numerare, vel non numerare eorum germanas ſorores, vt eis expediat, quod per neceſsè ſupponit, vt intret Statutum, ac aliàs eſſet redarguere ipſam Rotam de fatuitate.

Quartò id explicitè habetur *apud Gratian. diſcept. 490. num. 32.* verſ. *quia indiſtinctè, & ſeqq. vbi num. 34.*, etiamſi inſtituatur hæres vniuerſalis extraneus, ſi filio maſculo relinquatur legitima.

Quintò generaliter cæteris relatis idē firmat *Bellon. iun. de iur. accreſcen. cap. 5. quaſt. 49. num. 13. & 14.*, vbi quod fœmina non excluditur à ſorore, vel à fratre vterino, ſed benè à fratre vtrinque coniuncto, cui ipſius fœminæ portio accreſcit, idemque repetit *cap. 6. quaſt. 15. num. 45. & 46. & num. 50.*

Sextò, obſeruabam quod benè huic parti aſſiſtit *eadem deciſ. Seraphin. 885. num. fin.*, quæ agit de ſeptimo caſu ſupra exemplificato, ibi enim hæres vniuerſalis erat altera fœmina habenda iure extranei, ſed quia ſtante pingui diſpoſitione facta per donationem inter viuos fauore maſculorum, ſi fœmina præterita admitteretur ad petēdam legitimam, id in effectu tenderet in damnum maſculorum, quorum donatio ità diminueretur, idcircò deciditur contra fœminā ſpectato fine, ſeù effectu Statuti.

Atque vt benè aduertit *Brun. ad Stat. excluſiu. inter tract. magn. modern. tom. 2. fol. 230. n. 103.* explicādo dictam theoricam *Bart. in l. 1. § qui habebat ff. de bon. poſſ. contr. tabul.*, quæ ſolet in hac materia hinc indè deduci, tunc Statutum non intrat, atque fœmina ſuccedit, quādo maſculus eſt in totum inſucceſſibilis, puta quia exhæredatus, vel quia aliàs nō poſſit, vel nolit.

Et in ſumma in ſenſu omnium, tunc ceſſat Statutum, atque ſubintrat diſpoſitio iuris communis, quando reſultaret di-
21 ctum inconueniens, vt excluſio fœminæ cederet ad commodum extranei, non autem maſculi à Statuto prædilecti, & contemplati, adeout eius finis vel effectus non adimpleretur, ſecus autem vbi id ſequatur; Atque in hoc conſiſtit æquiuocum manifeſtum quod reſultat ex frequenter damnato abuſu intelligendi doctrinas ad litteram, quæ occidit, non autem in ſpiritu, vel ratione, quæ viuificat,

Hinc proindè aduertebam rectè in hoc propoſito intrare propoſitionē in omni ferè materia frequēter inſinuatā, & præſertim *ſub tit. de fideic.*, & ſub altero *de alien., & contract.*, vt non cortex, ex figura ſeù formalitas verborum, ſed ſubſtantia veritatis, ſeù veriſimilis voluntatis ſtatuentium attendi debeat, cum etiam in Statutis paſſim intrent eædem præſumptiuæ, ſeù coniecturales conſiderationes, quæ in deſumenda ambigua morientium, vel contrahentium voluntate intrant; Ideoque ad hunc effectum, nedum ſalubre, ſed præcisè neceſſarium
22 eſt toties decantatum monitum, vt Iudicantis, vel Conſulentis partes eſſe debeāt, quando allegantur Auctoritates, nō inſiſtere in ſola littera, ſeù verbis, & quid dicant, vel non dicant in eo numero, vel loco, in quo allegantur, ſed inſpicere totam facti ſeriem, quæ ad hunc effectum, nedum commendabile, ſed omino neceſſariū eſt, vt tam in deciſionibus, quàm in conſilijs benè diſtincta accedat, eiuſq; circumſtantiæ combinandę sūt ad effectum dignoſcendi an caſus ſit idem, vel diuerſus; Ac etiam ponderare, an obiter aliquid deducatur, vel potius in eo ſit controuerſiæ punctus, in quo conſiſtat cauſæ deciſio; Ponderando etiam qualitatem doctrinarum, an agatur de Conſulentibus minoris fidei, vel de alijs fidei maioris, ita principaliter reflectendo ad congruam applicationem, in qua, non autem in indigeſta, & confuſa con-

farci-

farcinatione totus eſt punctus.

In vltima verò *dec. 27. Aprilis 1671. coram Vicecomite* agnita ineuitabili difficultate in caſu inteſtati, omnia præ-
23 miſſa effugiēdo, ſiue illa inuoluendo ſub ſilentio, ac ſi deducta non eſſent, conſtituitur fundamentum in motiuo inſinuato *diſc. præcedenti*, quod ſcilicet Statutum excludens fœminas, eaſque faciens extraneas, procedat in caſu inteſtatæ ſucceſſionis, non autem vbi defunctus cum teſtamento eas agnouit, in ſuas cum legato etiam in cauſam legitimæ; Iſtud autem motiuum pro meo ſenſu omninò improbabile videtur, ex eiſdem rationibus de quibus *eod. diſc. præced.*, & in alijs *boc eod. tit.*, cum ità ea, quæ inducta ſunt ad fauorem, retorqueantur in odium, atque ordinata ad ædificandum, importent deſtructionem contra vtriuſque iuris principia.

In propoſito autem legitimæ debitæ matri à reliqua hæreditate per Statutum excluſæ per fratres, legitima ſolum ſibi reſeruata, iuxta diſpoſitionem Statuti Vrbis 146.; In vna *Romana Dotis*
24 pro Vrſula Baratta, conſultus pro veritate quanta eſſe deberet legitima ſibi debita in ſucceſſione filij ab inteſtato defuncti, ſuperſtite vnico fratre, & ſororibus per eum excluſis per aliud Statutum 146., ân ſcilicet habenda eſſet ratio ſolius fratris, adeo vt fœminæ habendæ venirent prò non extantibus, et conſequenter legitima eſſet medietas trientis, vel potius fœminæ in hoc facerent numerum in damnum matris, reſeruato videre inter ipſas, & earum fratrem ad cuius fauorem facerent partem.

Reſpondi quod *Rota in Aſculana legitimæ coram Bubalo impreſſ. poſt Merlin. de leg. dec. 39.* tenet pro matre, ex regula quod legitima debeat eſſe tertia pars eius, quod quis habiturus eſſet ab inteſtato, & cum hac deciſione ſimpliciter pertranſeunt *Fenzon. ad d. Stat.* ac alij deducti *per Merlin. de leg. lib. 1. tit. 4. q. 7. num. 24.*, Quamuis autem vbi non haberentur deciſiones, & auctoritates in contrarium, quas tunc videre non licuit, durum eſſet in foro iuxta cōmunem vſum in ſola parte ratiocinatiua oppoſitum ſuſtinere; Aduertebā tamē quod hæc opinio parū mihi probabilis videbatur ex pluries in præcedētibus inſinuata propoſitione, quod cum excluſio fœminarum propter maſculos in iſtorū fauorem introducta ſit, idcircò in eorū odiū retorqueri non debet, ideoque in eorumdem arbitrio repoſitum eſt fœminas numerare, vel non numerare, prout eis magis expedit, et conſequenter quod maſculo volente fœminas numerare, vel quia ſit earum renunciatarius, vel quia earumdem portiones ſibi accreſcere debeant ſeu quod ſororibus gratificari velit, non videtur prohibendus, quatenus ipſe ita velit, & eligat; Ceſſabat autem in ea facti ſpecie difficultas, eo quia ibi controuerſia erat cum hærede, ad quem dicebam probabilius eſſe, vt iſta facultas vtpote in animo latens non tranſmittatur, *vt in Fanen. ſub tit. de ſucceſſ.*

ROMANA
FIDEICOMMISSI DE MARIANIS
PRO CORNELIA ALICORNA,
CVM PAPINIS, ET ALIIS

Caſus variè deciſus per Rotam, poſtea concordatus.

Legitima maſculi, ex Statuto excludentis fœminas, ân ſit tertia totius, etiā prò portionibus ſororum; Vel potius iſtarū portiones cadant ſub fideicommiſſo per parentem ordinato.

SVMMARIVM.

1 F *Acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ ſuper hoc puncto*

 3 De

3 *De deciſionibus* in Romana de Lante *an portiones fœminarum accreſcant fideicommiſſo.*

4 *De Statuto Vrbis* 141., *& quando procedat necnè.*

5 *Quod dictæ deciſiones non placeant, & de ratione.*

6 *De differentia inter Statutum* 141. *&* 145.

7 *Regula* ceſſante cauſa &c. *limitatur, ſi effectus eſt conſumatus.*

8 *Attento Statuto* 141. *non intrat quæſtio an fœmina faciat numerum.*

9 *Vbi agitur de caſu Statuti* 145. *improprium eſt procedere cum Statuto* 141.

10 *De concluſione vt filius grauari poſſit in eo quod obtinet ex iudicio parentis quomodo intelligatur.*

DISC. V.

ORDINATO in eodem te-
ſtamento per Marium
1 Marianum, & Claram
Alicornam fideicommiſ-
ſo iuxta ſeriem dilucidè
pro more enarratā *apud*
*Dunozett.dec.*707.; Poſtquam dicta deci-
ſio, ac etiam aliæ, plures in cauſa fidei-
commiſſi, ac detractionum, aliorum-
que incidentium prodierunt *apud*
Roias inter ſuas deciſ. 305., 311., 324.,
330. 385. 389. & 428.; Introducta cau-
ſa in eadem *Rota coram Albergato*, eaque
reſtricta ad quantitatem legitimæ, in cu-
ius cauſam, Papiui, & alij poſſeſſores bo-
norum ab Antonio grauato diſtractorũ,
alienationes, ſeù cenſuum impoſitiones
ſubſtinere conabantur, ideoq; bona non
ſubiacere fideicõmiſſo, cuius iure Cornelia
veniebat; Vltrà alios punctos, præcipuus
fuit iſte, ân fœminarum excluſarum por-
tiones in legitima, accreſcerent maſculo,
vel potius impinguarent fideicommiſ-
ſum, atque ſub eo venirent; Poſita enim
pertinentia ad maſculum, reſultabat va-
liditas alienationum, de quibus erat quæ-
ſtio, dum ità legitima importabat ſcutos
termille circiter; E conuerſo autem
importabat ſolum mille, atque in pri-
ma propoſitione *ſub die* 5. *Maij* 1655.
2 dictum fuit quod legitima eſſet ſolum
tertia tertiæ; In repropoſitionibus au-
tem ſub diebus 12. *Ianuarij* 1660., & 28.
Ianuarij 1661. contrarium dictum fuit;
neque cauſa vlteriorem progreſſum ha-
buit, quoniã concordia ei finẽ dedit; Pri-
ma verò deciſio *eſt impreſſ. par.* 12. *rec.*
deciſ. 12.

Quatenus igitur ad hunc punctum
pertinet; Ego, & cæteri Scribentes prò
fideicommiſſario, ad probandum, quod
legitima liberæ diſpoſitionis maſculi,
cõſiſteret in ſola portione ad limites iu-
ris communis ei debita ex perſona pro-
pria, non autem in portionibus duarum
ſororum, quæ ad fauorem fideicommiſſi
materni (de quo ſolum agebatur) cedere
3 deberent; Deducebamus duas deciſiones
in Romana de Lante corã Coccino impreſſ.
*dec.*99. & 100. *poſt Fenz. ad Statut.* quæ
circumferuntur tanquã in materia ma-
giſtrales, & cum quibus proceditur in
prima *deciſione impreſſa dicta deciſ.* 10.
par. 12. *rec. num.* 18. *& ſeq.*, In
eis enim, recedendo à præcedenter
firmatis in eadem cauſa coram *Aldobran-*
dino (qui poſtea fuit *Clem.VIII.*) *impreſſ.*
*deciſ.*266. *par.* 1. *diuerſorum*, deciditur, vt
iſtæ portiones augere debeant patris, vel
matris hæreditatem, ideoq; cadant ſub
fideicommiſſo.

In poſterioribus autem deciſionibus
reuocatorijs, admittitur concluſio tan-
quam vera, ſed declaratur, vt procedat
4 quatenus vrgeat, ac duret ratio, vel fa-
uor agnationis, cui innixum eſt Statu-
tum Vrbis *cap.* 141., ex cuius diſpoſitio-
ne in dictis deciſionibus coram *Coccino*
firmatur huiuſmodi portionum accretio
ad fauorem fideicommiſſi, quodque pro-
pterea, dicta ratione ceſſante, non debeat
Statutũ ſuam facere operationem iuxta
conſil. 10. *Gabr. lib.* 1. cum alijs *in Romana*
ſupplementi legitimæ coram Cerro deciſ.
267 *par.* 9. *rec.*, *& in alis ſupplementi le-*
gitimæ 24. *Martij* 1659. *coram eodem*,
cum quibus proceditur.

Mihi licet ſcribenti pro Cornelia
ſuccumbente, poſteriores reſolutiones
placuerunt, atque probabiles viſæ ſunt
ideoque conſului concordiam; Non tamẽ
placuit earum ratio ſeù fundamentum,
5 cum in hac parte procedi videatur cum
æquiuoco pro meo iudicio claro, etiam
in dictis deciſionibus *Coccini*, quæ mihi
nunquã placuerunt; Eumdemq; ſcio fuiſ-
ſe ſenſum antiquorum Curialium tunc
tem-

temporis, vt plures ex ſenioribus mihi retulerunt.

Proceditur etenim cum terminis Statuti 141., atq; in hoc verſamur æquiuocè; Vt enim *ſupra diſc.* 1. & alijs præcedentibus, ac etiam alibi pluries aduertitur,
6 in Vrbe duo habemus Statuta; Vnum quod iuxta modernam impreſſionem eſt in dicto *cap.* 141. aliàs iuxta antiquam *in cap.* 82; Et alterum, quod iuxta modernam, eſt *cap.* 145. & iuxta antiquam 83.; In primo autem agitur de caſu, in quo parens decedat, nulla relicta prole maſculina, ſed ſolum fœminina, eique licentia, ſeu facultas datur fauore agnationis inſtituendi agnatos tranſuerſales, relicta congrua dote vni, vel pluribus filiabus paterno iudicio acquieſcere debentibus, quamuis dos eſſet minor legitima, dummodo ſit congrua ex deductis *dicta deciſ.* 267. *p.* 9. *rec.* & in alijs, ſed per hoc fœmina nō efficitur extranea, quoniam remanet ſua, ideoque dos ſuccedit loco legitimæ, quam Statutum non tollit in totum, ſed tantum minuit ad limites congruitatis, vnde propterea meritò illud plus, quod ſupra congruitatem remanet ad complementum legitimæ, vtpote à Statuto condonatum patri in gratiam agnationis, in eius hæreditate remanet ſubiectū diſpoſitioni, quæ agnationis fauore concepta eſt; Ideoq; vbi poſt terminatam agnationem, fideicommiſſum haberet tractum ſucceſſiuum ad fauorem cognatorum, vel extraneorum, non exinde fœmina, iam validè, ac perfectè excluſa prætendere poterit reintegrationem ex ceſſante cauſa; Tum quia Statutum eſt ſimpliciter excluſiuum, ideoque receptum eſt reintegrationem non intrare, niſi quando explicitè, vel implicitè illa demandetur vt in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſ.*; Tum etiam quia regula vt ceſſante cauſa, ceſſet effectus, inter plures limitationes, illam præcipuè patitur, quando effectus
7 eſt iam conſumatus, adeout ſufficiat cauſam extitiſſe ex *deduct. per Tiraq. ad hanc reg. limit.* 12. *Rot. apud Mantic. dec.* 131. *nu.* 4. & communiter quoniam etiā in caſu Statuti excluſiui filiæ propter filium, iſto poſteà decedente cum hærede extraneo non per hoc fœmina reintegratur, dum ſufficit excluſionis effectum iam perfectè conſumatum eſſe.

Neque attentis terminis iſtius Statuti intrat inſpectio àn portio fœminæ excluſæ, accreſcat maſculo, excludenti; Siuè altera quæſtio ſuper numero, vel parte,
8 dum his terminis retentis, præſupponitur non exiſtentia maſculorum deſcendentium, atque fœmina non efficitur, extranea, ſed remanet ſua.

Cum igitur in hac facti ſpecie, ex matre fuiſſent ſuperſtites filius maſculus, & duę filiæ fœminæ, hinc proinde prorſus improprij remanent dicti termini
9 Statuti 141., cum potius verſaremur in terminis alterius Statuti 145., per quod in arbitrio maſculorum politum eſt fœminas numerare, vel non numerare, eiſque eligentibus non numerare, quia nēpe nil referat (vt in præſenti) dum tam numerando, quàm non numerando, æqualiter eſt triēs, ex quo fœmina habetur pro extranea, ac ſi non eſſet in rerum natura, ideoque nulla ſuppetit ratio, cur fœminarum portiones remanere debeāt in hæreditate parentis, illamque augere, cum ità fingatur quod maſculus fuerit ſolus.

Et quamuis ego ſcribens more Aduocati deducerem concluſionem reſultan-
10 tem ex texta *in l.* 1. *S. ij, quibus ff. de leg.* 3. de qua cæteris relatis in *dictis deciſionibus coram Coccino*, vt ſcilicet filius grauari poſſit in eo, quod per parentem poteſt ei auferri, cum tunc in eo dicatur honorari, et conſequenter poſſit grauari, iſtumq; ex auctoritate dictarum deciſionum dicebam eſſe caſum, ex altera recepta concluſione, quod teſtator volens, poteſt fœminam à Statuto effectam extraneam, facere ſuam, eamque ſuitati reſtituere, atque ita facere ceſſare ſtatutariam diſpoſitionē; Attamen ponderabā quod iſta eſt facultas, quā lex morieti tribuit ad gratificationem filiæ fœminæ aliàs excluſæ vt ei iſtud cōmodum inferat, non autem ad proprium lucrum vt ſcilicet id quod fœminæ nō datur, maſculo auferatur, vt remaneat in eius libera hæreditate, quam ſub fideicom. miſſivinculo relinquat etiam filijs, & deſcendentibus, qui in hac parte conſiderantur potius tanquam extranei, quàm tanquam filij in ratione Statuti excluſiui; Et conſequenter re-

fl.ctendo ad veritatem, mihi videbatur quo iſta concluſio in ſuo caſu vera, ad rem non eſſet adaptabilis.

ROMANA
LEGITIMÆ
DE ALBERICIS
PRO
CONSTANTIA
CVM
FRANCISCO ALBERICIO FRATRE.

Votum arbitramentale.

An relicta filio maſculo ſola legitima de iure debita, & inſtitutis hæredibus filiabus, iſtæ faciant numerum, & partem ad earum fauorem, non obſtante Statuto excluſiuo, adeò vt maſculus habeat ſolum eius portionem de iure communi competentẽ. Vel potius obtineat integram tertiam, fœminis non numeratis, nec admiſſis.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Statutum excluſiuum procedit ab inteſtato, non autem condito teſtamento.*
3 *Vt legitima maſculi ſit integrum triens quamuis fœmina ſit inſtituta.*
4 *Legitima eſt tertia eius, quod quis habiturus eſſet ab inteſtato.*
5 *De eadem concluſione, de qua num. 3.*

DISC. VI.

1 MARGHARITA Dona de Albericis, cuius mentio habetur *ſub tit. de fideicommiſſ diſc.* 43., quatuor habens filios, Franciſcum ſcilicet maſculum, Conſtantiam viduam, & duas Moniales; In teſtamento factis dd. Monialibus, quibuſdam legatis, atque relicta Franciſco ea legitima, quam ſolum, de neceſſitate relinquere tenebatur, hæredem vniuerſalem inſtituit Conſtantiam, inter quam, & Franciſcum fratrem, orta controuerſia ſuper legitimæ quantitate; Cũ ea beneuolè compromiſſa eſſet in Aduocatum Franciſci, & in me Aduocatum Conſtantiæ circa initia profeſſionis, deputando in caſu diſcordiæ inſignem I. C. Andoſillam in tertium; In congreſſu deſuper habito, mihi planum videbatur, vt legitima ad normam iuris communis eſſe deberet in ſola quarta parte trientis, non obſtaute Statuto Vrbis 145., per quod fœminæ, maſculo volente, non numerantur, atque reputantur extraneæ, quoniã id procedit ab inteſtato, vel etiã condito teſtamento, quod ſit compatibile cum Statuto, ſecus autem vbi accedit teſtamentum incompatibile,
2 cum poſſit teſtator fœminas à Statuto extraneas effectas, facere ſuas, atque ſuitati reintegrare ex ijs, quæ, cæteris relatis habentur apud *Greg. & add. dec.* 358. *dec.* 110. *num.* 9. *& dec.* 175 *nu* 1. *& ſeqq. par.* 7. & ſæpius, vt etiam pluries in præcedentibus inſinuatur.

His tamen non obſtantibus, Alij duo in contrario voto fuerunt, quod præualuit, ideoque maſculus integram tertiam obtinuit; Negligendo ſiquidem dictum ratiocinium, iproceſſerunt cum
3 ſolis auctoritatibus, de quibus apud *Grat. diſcept.* 676. *num fin & Rot. apud Pœnam dec.* 1248. *& dec.* 4 *&* 5. *&* 74. *poſt Merlin. de legit.*

Quamuis autem caſus non dederit inuenire auctoritates, vel deciſiones in contrarium, Attamen ego perſiſtebam in mea opinione, neq; dictæ auctoritates
4 captiuabant intellectũ, quoniã licet pro ratione decidendi deducatur regula in

ſuo

ſuo caſu vera, vt legitima dicatur tertia pars eius, quod quis habiturus eſt ab inteſtato, et conſequenter quod ſicuti ab inteſtato Franciſcus maſculus totam hæreditatem habuiſſet, ita totius tertiam partem pro legitima haberet; Attamen aduertebam id rectè procedere, retentis terminis Statuti, quibus attentis fœmina reputatur extranea, ſecùs autem ceſſante Statuto per contrariam diſpoſitionem teſtamentariam, cum tunc videatur fieri reuerſio ad ius commune, atque aliàs daretur quod parens non poſſet
5 filiabus gratificari, eaſque ſuitati reſtituere, quod eſt falſum.

Adhuc tamen occaſio nō dedit id particulariter, ac formiter diſputare, ſolumq; expertus ſū in cauſa, de qua ſupra *diſc.* 4. quod cum ego pro argumēto ad fauorem maſculi contra ſororem deducerem iſtā concluſionem cum dictis auctoritatibus comprobatam, ea tamen habita non fuit in conſideratione, ideoque vbi formiter de hoc agendum eſſet, atque expreſsè, vel adminiculatiuè conſtaret de voluntate parentis derogandi Statuto, ac fœminas reſtituendi ſuitati, dicta concluſio videtur periculoſa, neque de facili in iudicando vel conſulendo pro meo ſenſu admittenda; Benè tamen circumſpectè procedendum eſt in admittendo dictum receſſum à Statuto, ac reſtitutionem ſuitatis, cū id malè ex ſimplici modico legato facto filiabus, & ex clauſulis, quæ ex Notariorum imperitia ad quandam maiorem cautelam apponi ſolent, deducatur, vt ſupra *diſc.* 3. aduertitur, cum reuerà repugnet vtraque ratio naturalis, & legalis, dando diſpoſitioni operationem de directò contrariā voluntati.

ROMANA DOTIVM.

Reſponſum ad petitionem Magnatis.

Quomodo detrahendæ ſint dotes, quę per Statutum excluſiuum demandantur fœminis à ſucceſſione excluſis, àn ſcilicèt antè, vel poſt legitimam maſculorum, vel ex eadem.

SVMMARIVM.

1 *In terminis iuris communis iſta quæſtio non intrat.*
2 *Et quando etiam intret, & ſuper quo.*
3 *Quid de dote ad terminos Statuti Vrbis 141.*
4 *Quando dos ſuccedit loco legitimæ, detrahitur de ipſa legitima.*
5 *Ità pariter ſi non ſuccedit, ſed maſculi numerent fœminas.*
6 *Quid vbi eas non numerent.*

DISC. VII.

MAgnate conſilium ſuper dicto quęſito petente, àn
1 ſcilicèt, & quomodo fœminarū dotes à Statutis excluſiuis demādatæ, detrahendæ ſint, pro maſculorum legitima regulanda; Reſpondi deciſionem pendere à natura, ſeù qualitate Statuti; Si enim illud non facit fœminam extraneam, quia nempè eam excludat ſub conditione dotis, quæ tanquam cauſa principalis excluſionis ſuccedat loco legitimæ, eiuſque naturam habeat, et tunc quia planum eſt fœminas facere numerum, & partem in legitima, ſolaque Statuti excluſiui operatio eſt circa reliquam inteſtatam ſucceſſionem, idcircò hæc inſpectio non intrat, quoniam dos detrahitur ex propria ipſius fœminę portione, quatenùs iſta congruam dotē adæquet.

Cadente quæſtione in caſu inæqualitatis, vel inadæquationis, quæ in maiori, vel in minori quantitate contingere poteſt; In maiori ſcilicèt vbi legitima nō
2 ſufficiat ad dotem congruam, quam ex reliquo aſſe ſupplere oporteat iuxtà ea, quæ habentur in ſua materia *ſub tit. de dote*, et tunc id nil influit ad caſum huius quæſiti; In minori verò, dupliciter contingere poteſt, quia ſcilicèt pater viuens cum ſubſequuto matrimonij effectu conſtituerit congruam dotem, quam euentus docet de tempore mortis eiuſdem patris eſſe minorem legitima,

cuius

cuius tamen ſupplementum denegatur, quia ſufficit fœminam eſſe congruè dotatam, iuxtà ea, quæ habentur in dicta ſua materia *ſub tit. de dote diſt.* 144., & in alijs.

Vel quod agatur de filiabus Magnatum iuxtà vnam opinionem, de qua *eod. diſc.* 144.; Aut quod Statutum, licèt non tollat, attamen minuat legitimam, quia congrua dote contentũ ſit, legitimæ ſup-
3 plementum denegando ad inſtar Statuti Vrbis 141., de quo diſcretiuè ad alterum 145 habetur ſupra *diſc.* 5.; Et tunc ex deductis *eod. diſc.* 5., ſequendo opinionem, quam recentiùs tenuit Rota, probabilius dicendum videtur, vt exceſſus cedat cõmodo hæreditatis parentis, à qua non decreſcat, non autem impinguet legitimam maſculorum; Quod tamen adhuc particulariter diſputare occaſio non dedit, quoniam nimiùm hodiè rari ſunt caſus, ob excretos dotium, ac pomparum luxus, vt detur in ijs præſertim, quæ in ſæculo nubunt, dos congrua, quæ ſit minor portione legitimæ.

Vt de dote ſuccedente loco legitimæ ex ipſa legitima detrahenda *Rot. apud*
4 *Gregor. deciſ.* 565. *num.* 1. *& per tot., deciſ.* 106 *num.* 1. *& fin. poſt Merlin. de legit., idem Merlin lib.* 1. *tit.* 4. *quæſt.* 3. *num.* 24., & melius *eod. tit.* 4. *quæſt.* 6. *num.* 9 *&* 14. *& per tot.*, & cæteri communiter.

Maiores autem, ac frequentiores controuerſiæ cadunt in altero caſu, quod Statutum faciat fœminas extraneas, quia
5 nempè ſimpliciter eas excludat, poſteà verò acceſſoriè, non autem conditionaliter eis deferat dotem, quæ proindè non ſuccedat loco legitimæ, iuxtà diſtinctionem, de qua ſupra *diſc.* 1.; Et tunc, quidquid Scribentes ſe inuoluendo varient, deciſio pendet ab ea circumſtantia, an maſculi excludentes eligant numerare fœminas ob eorum maiorem vtilitatem, putà quia eas numerando, legitima tranſeat de triente ad ſemiſſem, vel potiùs, eis neglectis, ipſorum maſculorũ numerum tantùm attendi debere eligãt, ex recepta concluſione in præcedentibus pluries inſinuata, vt in eorum arbitrio id repoſitum ſit, vt eis magis expedit; Vbi etenim eas numerare eligant, tunc certum eſt, quod ipſarum dotes, ex ipſamet legitima ità impinguata intra limites propriæ portionis ipſius fœminæ eiuſque partis dos, detrahi debeat; Cadente ſolum quæſtione in eo, quod de dicta parte, ſeù portione ſupereſſet an ſ. hic exceſſus accreſcat maſculis, vel potius hæreditati parentis, vt pariter in præcedentibus aduertitur; Durum enim, ac iniquum eſſet, omnique rationi contrarium, vt maſculis eligentibus fœminas numerare ad faciẽdam maiorem legitimæ detractionem, debeat ità hæreditas parentis aliam detractionem dotium pati.

Vbi verò maſculi eas negligant, atque extraneas reputare eligant, metiendo
6 detractionem legitimæ ex eorum perſona tantùm; Et tunc, ſub quæſtione eſt, an maſculis integrum triens debeatur ex toto aſſe, dotes autem detrahi debeãt ex reliquo beſſe, vel potius ante omnia ex vniuerſo aſſe tanquam ſpecies ęris alieni dictæ dotes detrahi debeant, maſculorũ autem legitima ſit triens eius, quod facta dicta detractione remanet; Prioréq; opinionem *ex Bart, Imol., Corn.*, & alijs quos deducit, tenet *Brun. de ſtatut. excluſ. art.* 13. *quæſt* 3.; Ea tamen reiecta, magis cõmuniter recepta eſt altera ſuper præcipua detractione dotium, antequam illa legitima fiat, vt antiquioribus relatis *Theſ. deciſ.* 159 *num* 18. *Cyriac. conſ* 316. *num.* 19. *&* 22. latè *Giouagn. conſ.* 9. *lib.* 2. *nu.* 14. *& ſeq. Merlin. de legit. lib.* 1. *tit.* 4. *quæſt.* 6. *num.* 11. *&* 13. *Rot. deciſ.* 4. *&* 5. *poſt Merlin. de legit. vtrobiq; num* 1. *dec.* 99. *num.* 10. *& deciſ.* 100. *num.* 5. & in alijs, ac aduertitur etiam *ſub tit. de feud. diſc.* 108., vbi ponderatur ratio maioris grauaminis aliàs in parente reſultantis, quàm lex adiecit, cumq; eadem lex maſculis optionem tribuat, nulla iniuria eis fieri dicitur, dum ab eorum electione totum pendet; Atque ad hæc pauca pro meo iudicio iſta quæſtio reſtringi videtur, quamuis Scribentes nimium ſe inuoluant, quod pendet ex eo, vt non aduertatur ad caſuum diſtinctiones.

S. SEVERINAE SVPPLEMENTI LEGITIMÆ

PRO ELISABETHA OLIVERIA

CVM

DOMINICO, ET ALIIS DE RAMVNDIS.

Caſus deciſus per Rotam pro Eliſabetha cum moderatione.

Legitima nepotum ex pluribus filijs peædefunctis, àn eis deferatur in capita, vel in ſtirpes, adeòut, tanta ſit portio plurium nepotum ex vno, quanta vnius, vel duorum ex altero; Et aliqua de renunciatione matris, àn obſtet filijs ex propria perſona venientibus.

SVMMARIVM

1 F*Acti ſeries.*

2 *De materia Conſtitutionis Regni* In aliquibus &c. *circa excluſionem fœminarum à ſucceſſionibus.*

3 *Nepotibus ex filia prædefuncta debetur in bonis aui legitima ex perſona propria, non obſtante renunciatione facta per matrem.*

4 *De limitatione, vbi renunciatio facta eſt intuitu dotis.*

5 *Quomodo nepotes ex pluribus filijs concurrant ad legitimam in bonis aui.*

6 *Plures nepotes ceſſante neceſſitatè repræſentationis in ſucceſſionibus veniunt in capita.*

7 *Quod vbi adeſt lex, non eſt quærendum de ratione, quod non placet.*

DISC. VIII.

MArcus Antonius de Bona decedens de anno 1661.,
1 in teſtamento hæredes ſcripſit, pro vna quarta parte Ioſephum Ramundum nepotem ex Prudentia filia prædefuncta, in altera quarta Emmanuelem nepotem ex Maria altera filia paritèr prædefuncta, & in altera quarta Dominicum paritèr filium dictæ Mariæ ex diuerſo matrimonio, in reliqua verò quarta nepotes ex fratre etiam prædefuncto; Quia verò ex eadem Maria ſupererat Eliſabetha germana ſoror Dominici in teſtamento præterita, huic in codicillis iure inſtitutionis, ac pro omni, & toto &c. reliquit ſcut. 400.; Cumque huic legato Eliſabetha non acquieſceret, obtinuit ab Ordinario ſibi decerni legitimæ ſupplementum, idemq; in gradu appellationis dictum fuit per A.C., declarantem in eius ſententia, poſt firmatum ſtatum hæreditatis, dictæ legitimæ quantitatē, eā calculando in ſtirpes, non autem in capita; Introductaque per appellationem cauſa *in Rota coram Tais*, dato dubio, An, & quomodo dictum ſupplementum deberetur, *ſub die 31. Maij 1666.*, Eliſabetha actrice tantùm informante, in contumaciam alterius partis pluries monitæ, prodijt reſolutio conformis dictæ ſententiæ A. C., circa quam nulla aderat diſputandi occaſio, cum de iure indubitatum ſit, vt nepotibus ex filijs prædefunctis, ſublata ſexus differentia, legitima debita eſſet.

Neque intrare poterat Conſtitutio Regni; quæ incipit *In aliquibus*, excluſiua
2 fœminarum propter maſculos; Tùm quia illa ſolùm loquitur de ſucceſſione patris, ex interpretatione verò ſapientum potiùs, quàm ex eius diſpoſitione, capit hæreditatem matris, atque in reliquis ordo ſuccedendi de iure communi præſcriptus, incorrectus remanet; Tùm etiam quia, cum eſſent filij ex diuerſis matrimonijs, intrare non poterat excluſio ad fauorem aliorum, quàm fratris germani non opponentis, et quatenùs oppoſuiſſet, neque id in ordine ad ſolum ſupplementum ſuffragari potuiſſet, quoniam dicta Conſtitutio decernit fœmi-

nas

nas dotari debere, atque receptum eſt dotem ſuccedere loco legitimæ, proindèque, vbi per parentem in vita de paragio data non eſt, non debet eſſe legitima minor, exceptis Magnatibus, vt occaſione dotis de paragio aduertitur *ſub tit. de dote diſc.*144., ac etiam *ſub tit. de feud. diſcurſ.*108.

In diſputationibus autem habitis coram A.C.; Per reos conuentos oppoſitū fuit de renunciatione facta per Mariam actricis matrem, occaſione ſibi conſtitutæ dotis, quando nupſit in ſcutis 1500.; Verùm pro actrice ſcribens dicebā, quod renunciatio prædicta, nullum præſtare debebat obſtaculum nepotibus ex propria perſona venientibus, matre iam prædefuncta; Cum enim illi præteriri non potuerint, ſed neceſſariò inſtitui debuerint, hinc ſequebatur, vt eis, vtpotè primum filiorum gradum ità occupan-
3 tibus legitima denegari non potuerit, vt *ex Alex. & Dec.*, ac alijs firmant *Franch. deciſ.*32. *num.*16. *& deciſ.*67. *num.*7. *Capyc. Latr. deciſ.*4 *num.*1. *& ſequen.*, *& dec.* 41. *num.*12. *&* 17., vbi atteſtatur de obſeruantia Regni, & firmant cæteri, de quibus plenè *Merlin. de legitima lib.*1. *tit.*2. *quæſt.* 11. *numer.*8. *Fontanell. de pact. clauſul* 9. *gloſ. vnica part.*1. *numer.* 59. *& ſequen.*, & ſequuntur alij relati per *Marin. reſolut.* 189. *&* 192. *lib.* 2. *& in addit. ad Reuerter. deciſ.* 157. *numer.*3.

Non negabatur per Scribentes in cō-
4 trarium concluſio, ſed inſiſtebatur ſuper limitatione tradita *per Surd. conſ.*355. *num.*43. *in fine*, & canonizata *per Rotam apud Roias deciſ.*399. *num finali*, & de qua habetur *ſub tit. de Renunciation.*, vbi ſcilicèt agitur de renunciatione facta intuitu dotis; Verùm quicquid ſit de huiuſmodi limitatione deriuata ex theorica *Cumani in l. qui ſuperſtitis num.*7. *ff. de acquir. hered.*, à quo deſumunt cæteri collecti *per Surd.* loco citato.

Vbi etiam in ſuo caſu recipiēda eſſet, adhuc tamen ceſſabat applicatio, quoniā *Cumanus* diſtinguit, quod; Aut filij venire volunt ex perſona matris, & tūc eis obſtat renunciatio non gratuita, ſed correſpectiua; Aut omninò independenter, & ex perſona propria, et tunc idem admittit, vt renunciatio non obſtet; Ideoque difficultas caderet, vbi ageretur de concurſu nepotum ex filia renunciante cum patruis, adeoùt ad faciendum eos illis æquales, indigerent beneficio repræſentationis eorum matris, ex cuius perſona ità venire dicerentur, atque hic eſt caſus, de quo agit *Surd. d. conſ.*355.; Secùs autem vbi, ceſſante tali concurſu, veniunt omnes nepotes æqualis gradus, vndè propterea ceſſat repræſentationis neceſſitas, cum tamen etiam dicto caſu probabilius, idem dicendum ſit, cum repræſentatio non trahat ſecum hæreditariam qualitatem eius, qui repræſentatur, vt *d. tit. de Renunciat.*

Ac vlterius, omnis difficultas in propoſito ceſſabat, cum limitatio procedat, reſpectu eorum, qui matris hæredes, obtinerent etiam dotem, cuius intuitu renunciatio facta ſit, quaſi quod iniuſtum ſit vtrūq; obtinere; Ideòque cum actrix nō eſſet matris hæres, nihilq; haberet de dicta dote, ità ceſſabat applicatio rationis, cui limitatio innititur; Super his autem deciſio Rotalis, vtpotè vna tantùm parte informante edita, diſcurſiuè ſolum agit, inclinando in opinionem nepotibus fauorabilem, ſed nihil firmat, cum, ceſſante oppoſitione, formalis diſputatio deſuper habita non ſit.

Quoverò ad dicti ſupplementi quantitatem; Aduertebam quod iſte caſus eſt de illis, in quibus verificatur diſpoſitio textus *in l. non omnium ff. de legibus*, quod .ſ. captiuare oportet intellectum in obſequium auctoritatis legalis, & quia ſic ipſa lex dicat, ratione repugnante;
5 Siquidem per text. *in* §. *cum filius inſtit. de hered. quæ ab inteſt. deferuntur in l.*2. *Cod. de legit. hered.*, *& in* §. *ſi quis igitur deſcendentium Auth. de hered. ab inteſtat.*, litteraliter determinatur, vt legitima nepotibus ex filijs prædefunctis debita ſit in ſtirpes, ſpectatis perſonis eorum parentum, atque cum hoc ſenſu ob iura litteralia proceſſit Rota.

Verùm primo aſpectu, contrarium omninò verius videbatur, vt ſcilicèt ſucceſſio eſſe deberet in capita, quoniam ceſſante repræſentatione, nulla ſubeſt ratio attendendi ſtirpes, vt aduertitur *dec.* 180. *&* 278. *par.*6. *rec.*, vbi propterea, ac
6 etiā *deciſ.*600. *par.*5. *& in alijs*, canonizatur opinio *Azonis* contrà *Accurſ.*, vbiq; præſertim in Rota, & Curia receptiſſima, quod ſucceſſio plurium nepotum ceſſante

concurſu patruorum, eſſe debeat in capita, & non in ſtirpes.

Et licèt id procedat in ſucceſſione tranſuerſalium, in quibus non reperitur contrarium in iure diſpoſitum, vt reperitur in deſcendentibus; Nihilominùs cogitabam, nullam aſſignari poſſe congruam differentiæ rationem; Eo etiam inconuenienti ponderato, quod ſi plures nepotes vltrà quinque ex duobus, vel tribus filijs prædefunctis ſupereſſent, omnium legitima eſſet in ſolo triente, vt innuere videtur textus *in §. neque illo Auth. de triente, & ſemiſſe*, quod rationi etiam aduerſari videtur, dum ceſſante neceſſitate repræſentationis, nepotes, non ex parentum, ſed ex propria perſona veniunt, atque legitima dicitur portio eius, quod quis habiturus eſſet ab inteſtato.

Ponderabam quoque pro ſucceſſione in capita, quod aſſiſteret eiuſdem teſtatoris voluntas, dum habens ex Prudentia vnum nepotem, & ex Maria altera filia duos, non in ſtirpes, ſed in capita eos vocauit, relinquendo Ioſepho filio Prudentiæ vnam quartam partem, Emmanueli autem, & Dominico filijs Mariæ, licèt ex diuerſis matrimonijs, duas quartas, vnam pro quolibet.

Ideoque ex eiuſdem morientis voluntate, in ratione diſcurſiua, pro ſucceſſione in capita potiùs reſpondendum videbatur, ſed vbi obſtant iura clara, diſcur-
7 ſus, ac rationes locum non inueniunt, ex diſpoſitione dicti text. *in l. non omnium*; Quod tamen mihi non placet, quoniam iuxtà legalem hiſtoriam, de qua *ſub tit. de ſeruit. diſc. 1.*, alibi pluries inſinuatã, leges ciuiles ſeruamus potiùs ex recepto populorum vſu, & quia rationabiles viſæ ſunt, vt particulariter aduertitur *ſub tit. de iudicijs* in relatione, ſeù praxi Curiæ, occaſione agendi de modo ſcribendi, conſulendi, & iudicandi.

FANEN.

LEGITIMÆ ſeù FIDEICOMMISSI PRO PALATIIS.

Reſponſum pro veritate.

An ordinato inter fratres, vel alios reciproco fideicommiſſo maſculino, cum excluſione fœminarum, quibus dos reſeruata ſit, dictis fœminis reſeruata cenſeatur legitima, etiam antè matrimonium tranſmiſſibilis.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *De agentibus de quæſtione, eiuſque deciſione.*
3 *De diſtinctione, & quarè legitima non debeatur.*
4 *De bonis donatis, vel diſtractis quando veniant in ſupputatione legitimæ, necnè.*
5 *Attenditur an filij eſſent procreati de tempore conuentionis.*
6 *De validitate fideicommiſſi conuentionalis.*
7 *Diſpoſitio de dote vbi eſt voluntaria eſt conditionalis.*
8 *Non debent fœminæ eſſe melioris conditionis, quàm maſculi.*
9 *An dos debeatur ad menſuram legitimæ.*

DISC. IX.

DE anno 1646. Angelus, Hieronymus, Nicolaus,
1 & Hercules fratres de Palatijs, omni prole, ac vxore carentes; atque pro communi parentum bona poſſidentes, in iſtis, excepto quodã prædio, omnibuſque alijs bonis per eos acquirendis, quæ pariter exceptuata eſſe voluerunt, fideicommiſſum reciprocum per contractum ordinarunt in cuiuslibet reſpectiuè portione tam ad fauorem

deſcendentium maſculorum cuiuslibet, quàm ad fauorem ſuperſtitis eiuſque deſcendentium maſculorum in infinitum, excluſis fœminis, cum obligatione eas dotandi, quodque *tunc congruè dotatæ intelligantur, quando facta legitimæ ſupputatione, earum rata fraudatæ minimè reperiantur*, (ſunt verba præciſa.

Cum autem obijſſet Nicolaus ſuperſtite vnica filia fœmina in infantili ætate, quæ pauló poſt obijt, vndè propterea factus fuit dicti fideicommiſſi caſus ad fauorem aliorum fratrum ſuperſtitum, vel vnius ex eis, hinc dubitari contigit, an dictæ filiæ ſuperſtiti debita eſſet legitima, quam ad matrem, eius ab inteſtato hæredem tranſmiſerit; Atque deſuper pro veritate conſultus.

Duas deſuper conſtituebam inſpectiones, Vnam ſcilicèt genericam, & in ſolo puncto iuris; Et alteram ſpecialem attenta diſpoſitione in eadem cõuentione contenta de fœminis dotandis cum tali dote, ob quam legitima fraudatæ non ſint.

Quatenùs pertinet ad primã, dicebam quod famigerata fuit in Romana Curia iſta quęſtio occaſione fideicommiſſi conuentionalis initi inter illos de Columna, de colonnello nuncupato de Sarra, ſeù de Præneſte; Atque pro fideicom-
2 miſſario vt legitima non debeatur, ex illis, quorum opera publicæ luci tradita habemus, ſcripſit plenè *Gabr. conſ. 136. lib. 2.*; Pro filio verò, vt legitima competat, latè ſcripſit *Decian. conſil. 1. lib. 4.*, cum quo pertranſit *Menoch. conſ. 691.*

Rota verò *apud Seraph. deciſ. 416. repetit. deciſ. 488. par. 1. diuerſ.*, reſpondit ad fauorem filij, pro legitimæ competentia, ex eo fundamento, quod cum fideicommiſſum effectum habuerit in filijs cuiuslibet paciſcẽtis, vndè propterea factus non eſſet caſus reciprocæ, quoad ipſum filium ſuccedentem diſpoſitio eſſet potiùs lucratiua, quàm oneroſa, dum quamdiù ſuperſunt proprij filij, ac deſcendentes, iſti ex voluntate parentis obtinent bona titulo lucratiuo, abſque eo quod ipſe parens aliquam recompenſam ab eis habeat, vel ſperet, ideoque habendum ſit perindè, ac ſi ageretur de ſimplici ordinario fideicommiſſo per vltimam voluntatem ordinato, ex quo ſine dubio legitima filiorum detrahenda eſt, dictãq; deciſionẽ reaſſumit *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæſt. 19.* totum ab ea mutuando.

Admiſſa igitur, ac præſuppoſita iſta theorica, ſeù diſtinctione, neglectis ijs quæ hinc indè deducuntur per *Gabriel.*,
3 *& Decian.*, qui more Conſulentium conductitiorum, pecuniæ, vel clientis opportunitati inſeruientium, plura minus tuta deducunt; Pro legitimæ incompetentia iſto caſu probabilius reſpondendum cenſui, quoniam non verſabamur in prima, ſed potius in ſecunda parte diſtinctionis, dum non agebatur de ſucceſſione fideicommiſſaria proprij filij lucratiuo titulo, ſeù iure venientis, ſed de ſucceſſione fratris id obtinentis ex oneroſa, & correſpectiua conuentione continente quamdam mutuam emptionem, & vẽditionem incertę futuræ aleę, per quam quilibet in lucro, vel in damno eſſe poteſt, ex deductis per eoſdem *Decian. & Gabriel.*, *& in eadem deciſione Seraph.*

Poſita enim cauſa oneroſa, ſeù correſpectiua cum excluſione fraudis, tunc planum remanet vt filijs nõ debeatur legiti-
4 ma ex bonis, quæ in vita titulo oneroſo per parentẽ alienata ſunt; Solũ etenim in iure ſtatutum eſt, vt in calculo, vel ſupputatione veniant bona donata, ſeù alias titulo lucratiuo diſtracta, iuxta terminos *tex. in Auth. vnde ſi parens C. de inoff. teſtam.* cum concordan. *apud eoſdem* ſupra allegatos, *& Merlin. d. tit. 1. q. 18. & quæſt. 21. Rota poſt eundem deciſ. 86.* & in alijs pluries.

Fortiùs verò quia de tempore huius conuentionis nulli procreati erant filij, quibus in inſtanti natiuitatis quoad vo-
5 luntarias, & gratuitas alienationes ius quęri dicitur, vt fortè nati erant in dicto altero fideicommiſſo de Columna; Ac etiam quia non agebatur de diſpoſitione vniuerſali, ſed de particulari quorumdã bonorum tantùm, vndè propterea ex facti qualitate omnino intrare videbantur fundamenta *Gabriel.*, quæ iſto caſu non negantur *per Decian.*, qui potius maiorem vim conſtituere videtur in inuali-
6 ditate, ſeù reuocabilitate huiuſmodi conuentionum, cuius contrarium eſt verius, vt pluries firmauit *Rota in eadem Portuen. de Columna coram eodem Seraph.*, & deindè frequentiùs in alijs, præſertim

apud

*apud Celſ. dec.36.& Dunozett. dec. 915. & ſæpius ex deduct. ſub tit. de fideicommiſſis,diſc.*141. vbi de materia fideicommiſſi conuentionalis.

Quò verò ad alteram inſpectionem, an ſcilicet per conuentionem, vt fœminæ dotari debeant cum dote congrua, quæ tunc dicatur,quando facta ſupputatione legitimæ,earum rata fraudatæ non ſint, prætendi valeat, vt ipſis reſeruata
7 cenſeatur legitima, quamuis aliàs de iure debita non eſſet; Faciliùs,magiſque de plano negatiue reſpondendum cenſui,quoniam excluſo debito reſultante à diſpoſitione legis, vbi hoc ius deducatur à ſola voluntate contrahentiũ, cum iſti loquuti fuerint ſolum de dote filiabus præſtanda, non poteſt hæc diſpoſitio conuenire dictæ puellæ quæ innupta in infantili ætate obijt, quoniam dos non datur ſine matrimonio carnali, vel ſpirituali,à quo nomen, ac eſſentiam recipit, ideoque vbi non agatur de dote ſuccedente loco legitimæ per parentem quamuis inuitum debitæ,&ex cuius priuilegio omne onus, omniſq; conditio legis miniſterio reijcitur, paſſim receptũ eſt quamcumq; hominis,ſeù legis municipalis diſpoſitionem de fœminis dotandis implicitam matrimonij conditionẽ habere, eaque defecta caducari, neque alicui tranſmiſſioni locum eſſe, iuxta receptam theoricam *Bart. in l. Titio centum. §.Titio genero num.3. ff.de condit.& demonſtr.Mantic. de tac.l* 11.*tit.* 22.*Fontanell. de pact.diſc.6 gl.3. p.1. plene Giouagn.conſ.41.& 42.lib.1. Boſſ. de dote cap.7. à num.94. Gregor.& add.dec. 346. deciſ.450.in principio par. 1.& dec. 291. per. 11. rec.,* & pluries in præcedentibus.

Ea quoque nimium vrgente ratione, ex qua diſponentium voluntas eſt regulanda, quod filijs maſculis ſuperſtitibus, quatenus ad breue tempus in infan-
8 tili ætate, ſeù aliàs abſque prole decederent, nulla prouiſio pro eorum legitima facta eſt, vnde propterea eſſet dare abſurdum in iure omnino damnatũ, quod melioris conditionis eſſet ſexus excluſus ac minus dilectus,quàm ſexus incluſus ac prædilectus.

Et quamuis iſtud abſurdum quandoq; in praxi habeatur circa dotes,quæ ex beneficio *Auth. res quæ* per fœminas detrahuntur, vt per eas,quamuis abſque prole morientes iuxta opinionem,quam Rotæ, ac modernis, quamuis parum probabiliter,ſequi placuit, ad extraneos tranſmittãtur, vnde ita melior remaneat conditio fœminarum, quàm maſculorum, Attamen id prouenit à caſu acceſſorio ſeù conſecutiuo, principaliter verò ſpectatur initium fundatum fauore matrimonij, & in ratione honeſtatis,quæ rationes ceſſant in puella, quæ innupta decedit.

Nec alicuius momenti videbatur quod contrahentes,dotem taxare voluerint ad limites legitimæ, quoniam id non tollit ſubſtantiam præſuppoſiti, ſeù requiſiti
9 neceſſarij, vt dos debita ſit, ſed dicto requiſito verificato, percutit ſolum taxã, ſeù quantitatem,quam ita decernere voluerunt ad dirimendam quæſtionem,an huiuſmodi dotes fœminis à ſucceſſione excluſis,debeant eſſe vltra,vel infrà legitimæ taxam *ex deduct. per Apont. conſ. 65.lib.1.Merlin.de legit.lib.3.tit.1.quæſt. 12. De Marin. ad Reuerter. deciſ. 1.& 52.Mantic. de tacit.lib.12. tit. 23. Boſſ. de Dote cap. 13. à num. 34. Grat. diſcept.* 148.& alios, de quibus *ſub tit. de dote diſc.2.,&* 144. & in alijs.

LVCANA
LEGITIMAE
PRO
CLARA FRANCIOTTA
CVM
ANGELA MATRE.

Diſcurſus pro veritate.

An Statutum excludens matrem à ſucceſſione filij ob exiſtentiam fra-

trum, vel ſororum, ſeù aliorum conjunctorum, tollat etiam legitimam; Qua occaſione agitur de puncto, àn legitima ſit de iure naturæ, adeout per Statutum tolli poſsit, necne; Et quatenus legitima debeatur, an ſit tertia tertiæ, vel tertia totius; Et àn relinqui poſſit in vſufructu, ſeu fructibus.

SVMMARIVM

1 *Facti ſeries.*
2 *Quid diſponat Statutum Lucanum.*
3 *Quod ex ſtylo dictum Statutum non tollat legitimam.*
4 *Stylus iudicandi quomodo inducatur.*
5 *Obſeruantia dicitur bona interpres.*
6 *Deciſiones quomodo debeant attendi.*
7 *De abuſu circa doctrinas.*
8 *Expenditur caſus de quo agit Altograd.* conſ 56 & 57.
9 *Non ſufficit exiſtentia perſonæ excludentis ſi non ſuccedat.*
10 *Expenditur caſus* conſult. 83. Manzij.
11 *Contrarium eius de quo num. 3.*
12 *De eodem.*
13 *Quod legitima debita matri ſit de iure naturæ ſicut illa filiorum.*
14 *Ideoque per Statutum tolli non poſſit.*
15 *De eadem concluſione, de qua num. 13. ad quem effectum procedat.*
16 *Quod alimenta debeantur potius patri quàm filio.*
17 *Contrarium eius de quo num. 14. & quòd Statutum poſſit tollere legitimam.*
18 *De eodem, & quod ius naturæ non obſtet.*
19 *De hyſtoria legali.*
20 *Quomodo in legitima conſideretur ius naturæ.*
21 *De iure naturæ in teſtamentis.*
22 *De obligatione alimentorum erga filios.*
23 *Quod potentius ſit ius patris, quam matris.*
24 *Quod leges Principatuum non dicantur ſtatutariæ, ſed communes.*
25 *Leges Hyſpaniæ vel aliorum locorum attendi debent pro interpretatione.*
26 *Reſpublica Lucenſis habet iura Principis.*
27 *An legitima matris ſit tertia tertiæ vel tertia totius, & n. 30.*
28 *De imputatione vſusfructus in legitimam.*
29 *De excluſione matris ob fratres ex Statuto Vrbis, & legitima debita.*
30 *De eadem concluſione de qua num. 27. & de regula quod non detur coniunctio inter eos qui diuerſo iure veniant.*
31 *Quod Statutum excluſiuum fœminarum ceſſet in caſu teſtamenti, ex voluntate teſtatoris.*

DISC. X.

DECEDENS in munere
Nuntij Apoſtolici Germaniæ *inferioris*, Augu-
1 ſtinus Franciottus Archiepiſcopus Trabyſuntinus, *in* teſtamento condito in Ciuitate Acquiſgranæ, factis aliquibus legatis, quorum vnum induxit controuerſiam, de qua *ſub tit. de legat. diſc.* 4., germano fratre præterito, atque Angelæ matri relicto vſufructu vniuerſali, hæredem inſtituit Claram ſororem, cum aliquibus ſubſtitutionibus ad rem non facientibus; Cumque mater, diſpoſitioni non acquieſcendo, legitimam ſibi de iure debitam prætenderet, atque beneuolè in forma extraiudiciali (vt inter matrem, & filiam decet) controuerſia remiſſa eſſet iudicio docti, ac iudicioſi I.C. Lucani Nicolai Donati, qui pro tempore, quo iuuenis in Vrbe fuit, meum ſtudium coluit; Hinc ex parte hæredis, ſeù verius qualificatorum Cardinalium Spadæ, & *Pij*, exequutorum teſtamenti, pro veritate deſuper conſultus fui, ſuper huiuſmodi controuerſia, quæ tres habebat punctos; Primò ſcilicèt, àn Statutum Lucanum *lib. 2. cap. 9.*, quod fratres, & ſorores, aliosque coniunctos ibi recenſitos præfert matri vltimo loco ad inteſtatam ſucceſſionem filij vocatæ, illam excluderet etiam à le-
2 gitima, Secundo, quatenus non excluderet, quanta eſſe deberet legitima, an ſcilicet tertia tertiæ, vel tertia totius; Et tertiò, an eadem legitima deberetur in proprietate, vel potius accipienda eſſet in vſufructu, qui in eam imputandus, eſſet, & quomodo.

Quatenus igitur pertinet ad primum; Dubitandi rationem magnam præbebat

præ-

præſuppoſitus ſtylus in ea ciuitate rece-
3 ptus, vt potè deſumptus ex pluribus rebus iudicatis relatis *per Altogr. conſ. 56. & 57. lib. 1.* vbi ſubſtinet partes matris pro legitimæ competentia, et cuius auctoritas(meritò quidem) in ea Ciuitate magna eſt, ac etiam relatis per duos modernos eiuſdē Ciuitatis doctos Conſulentes *Palm. iun. conſult. 85. & Manz. conſult. 83.*, adeout mihi ſupponeretur, quod iſte ſtylus Statuti interpretatiuus, ibi haberetur tanquam planus.

Reſpondi verò, quod quando aliæ plures adeſſent res iudicatæ, vltrà relatas per præfatos Auctores, & quæ percuterent caſum præciſum filij morientis cum teſtamento condito ad fauorem perſonæ excludentis, à Statuto prædilectæ, adeò vt dici poſſet inductus ſtylus iudicandi, qui in articulo dubio per plures iudicaturas ſaltim duas magni Tribunalis, vel primi ordinis magiſtratus in lo-
4 co, præuia formali diſcuſſione articuli induci dicitur ex deductis *apud Capobl. de Baron. prag. 1. num. 190. & ſeq. Franch. deciſ. 91., 238. & 722. Rouit. conſ. 18. n. 3. lib. 1.* & tunc cedere oportebat, cū agertur de interpretatione Statuti, quod id expreſsè non decidit, ex generali propoſitione, in omni ferè materia frequenter
5 inſinuata, quod obſeruātia dicitur optima interpres, omnium actuum, etiam legum, & Statutorum, adeout, verborum proprietati etiam præualeat, *Caualer. deciſ. 80. Gregor. & add. dec. 184. dec. 59. num. 12. par. 10. recent.*

Aduertebam tamen, quod vbi præfatus ſtylus deduceretur à rebus iudicatis quæ per allegatos Auctores recenſentur, mihi videbatur, quod procederetur cum æquiuoco manifeſto, accipiendo quid pro quo, ſeu caſum pro caſu; Ideoque monebam vt reflectendum eſſet ad veram, pluriesque inſinuatam propoſitionem, de qua *apud Seraph. dec. 299. in fine dec. 17. num. 9. par. 7. rec. dec. 196. num. 38. par. 11., & Merlin. contr. 40. num. 44. lib. 2.*
6 quod ſcilicet in deciſionibus, attendendum non eſt, quid per extenſores, ad ipſarum ornatum, ſeù propriæ eruditionis oſtentationem, aut etiam in ratione argumentatiua incidenter dicatur, ſed ſolum attendi debeat id, quod principaliter diſputatum ſit, bene reflectendo ad caſum præciſum, eiuſque circumſtantias, eas combinando cum illis caſus, de quo ſit conuerſia; Quod etiam in conſilijs, omnibuſque alijs doctrinis faciendum eſt, ob congruam applicationem, ex cuius defectu, tot naſcuntur æquiuoca, reſultantia (iuxta frequentem meam decla-
7 mationem) ex toties deplorato damnabiliſſimo, ac deteſtabili abuſu pragmatico, attendendi doctrinas in ſola figura verborum, atque de facto acquieſcendo generalitatibus, non reflectendo ad congruam applicationem, minuſque an Doctor fundatè, vel erroneè loquatur; Idque prouenit ab alio abuſu, non addiſcendi facultatem ſcientificè, & per principia, præuio formali ſtudio theoricæ (vt Iuſtinianus docet, ac præcipit), ſed ſolum practicè, cum lectura deciſionum, & conſiliorum, atq; (vt dicere ſoleo), ſcire per auditum, ſeù per traditionem, dū ità non benè diſtingui poteſt verum à falſo, ſiuè caſus à caſu.

Siquidem caſus, de quo agit *Altograd. d. conſ. 56. & 57.* longè diuerſus eſt ab illo præſentis controuerſiæ; Ibi enim, vt
8 patet ex eius ſerie deſumpta *ex conſ. 56. num. penult. & fin.*, agitur de moriente cum teſtamento, præteritis tàm matre, quàm fratribus, vel ſororibus, alijſque à Statuto vocatis, inſtituto extraneo, inter quem, & matrem, iſta legitimæ quæſtio erat; Hoc etenim caſu (pace docti, atque inter modernos venerandi Auctoris prædicti), inanes, merèque euagatorij fuerunt eius labores, nimium impenſi ſuper quæſtione poteſtatis ab eo tractatæ, & an parentibus legitima debita eſſet de iure naturæ, nec ne, cum alijs ibi plenè deductis, verè extra cauſæ opportunitatem.

Illius enim quæſtionis punctus præciſus erat ille, de quo ad intelligentiam doctrinæ *Bart. in l. 1. S. qui habebat ff. de bon. poſſeſſ. contr. tab.*, habetur actum ſupra *diſc. 4.*, an ſcilicèt pro verificatione ſtatutariæ excluſionis, ſufficeret exiſtentia
9 perſonarum excludentium de facto, quāuis non ſuccederent, adeout, excluſionis commodum, non eſſet perſonæ excludentis, à Statuto vocatæ, & contēplatæ, ſed eſſet extranei; Atq; iſto caſu (quid quid aliqui teneāt) omninò verior eſt opinio matri, vel alteri legitimo ſucceſſori fauorabilis, vt ſtatutaria excluſio non intret; Ex ea conuincenti, nimiumq; probabili

bili ratione *eodem diſc.4.* inſinuata,quod
attendi debet finis, ſeù effectus à Statu-
to contemplatus, & non aliàs.

Et conſequenter,omnes res iudicatæ,
quæ iſtos terminos,ſeù iſtũ casũ percute-
rent, eſſent quidem iuſtæ, benèque fun-
datæ, ſed extraneæ à caſu pręſentis con-
trouerſiæ, in quo concurſus erat cum
perſona excludente à Statuto prędilecta,
dum illud vocat, primo loco fratrem,
etiam ſuprà ſororem, & ſecundò loco
iſtam vocat ſupra matrem; Ideoque ex-
cluſionis commodum cedebat ad benefi-
cium perſonæ excludentis, atq;contem-
platæ,iuxtà ponderationes,de quibus *di-
cto diſc. 4.*, ac propterea huiuſmodi res
iudicatæ nihil ad rem faciebant.

Prout neque caſum feriebant ea, quæ
10 habentur *apud Manz. dicta conſ.* 83.
quoniam, vt patet ex facti ſerie,per eum
laudabiliter recenſita, *conſult.* 81., con-
curſus erat cum talibus perſonis, quod
probabiliter dubitari poterat,an Statutũ
eis prodeſſet, vel potius eſſet caſus mix-
tus, ſeù omiſſus, in quo intraret diſpoſi-
tio iuris communis,vndè pariter illa res
iudicata, conſideratione digna non erat,
pro huiuſmodi ſtylo, ſeù obſeruantia.

Secluſo autem ſtylo prædicto; Certã
eſſe dicebam concluſionem,vt Statutum
11 ſimpliciter excludens ab inteſtata ſuc-
ceſſione, intelligendum veniat, etiam
quoad legitimam,vt in ſpecie huius Sta-
tuti benè,agendo de patre,firmat *Mona-
ch. deciſ. Lucen.65.*, vbi de diſtinctione
inter excluſionem hominis, & illam le-
gis, vt ſcilicet concluſio,quod legitima
indigeat nota, ſeù mentione ſpeciali, ne-
que ſub generalitate veniat, recte proce-
dat in diſpoſitione hominis, non autem
in illa legis; Ex ea clara, & conuincenti
ratione,quod cum legitima dicatur quo-
ta, ſeù portio ſucceſſionis inteſtatæ,iſta
remota,illa nõ datur,ex benè deductis *a-
pud Monach.vbi ſupra Rot.apud Merlin.
dec.74.cum alijs dec.352.in princ.p.12.
rec.*,vbi de legitima nõ debita parentibus
in bonis eius, qui relinquat filios, quo-
niam iſtis, & non illis debita eſt ſucceſ-
ſio, à qua legitima normam recipit.

Ponderabam item, quod ſi verum eſ-
ſet, vt exiſtentibus etiam fratribus, & ſo-
roribus, vel fratrum filijs, matri debita
12 eſſet legitima,quæ iuxtà vnam opinio-
nem, de qua infra,eſſet tertia totius,ina-
nis eſſet huiuſmodi ſtatutaria diſpoſitio
quoniam ita ex ratione legitimæ plus
obtinere poſſet mater, quàm inteſtata
ſucceſſio, ad limites iuris communis
deferret, quod nimium clarum abſurdũ
videtur.

Quia verò *Palm. iun. dicta conſult.*85.
in fine refert,quod illa reſolutio fauore
matris contra ſcripta per eum in eiuſ-
dem matris excluſionem fundata fuiſ-
13 ſet *in deciſ. 62. par. 5. rec.* quæ eſt
eadem *apud Duran. deciſ. 76.*, in qua
agendo de puncto, àn in legitimam
parentum imputandi veniant fructus,
plenè firmatur negatiua, eodem modo,
quo de iure Statutum eſt in filijs, & de-
ſcendentibus; Aſſignata ratione, quod ex
veriori ſententia *in dicta deciſione* latè
comprobata, parentibus quoque de-
bita eſt legitima ex eodem iure natu-
ræ, ex quo debita eſt deſcendentibus;
Hinc proindè, vt latè ſe diffundit. *Al-
togr. dicto conſ. 56.& 57.*, Vbi etiam
14 adeſſet ſtatuentium voluntas excluden-
di in totum matrem à ſucceſſione,adhuc
tamen intraret defectus poteſtatis legis
poſitiuæ, præſertim ſtatutariæ, ſeù mu-
nicipalis derogandi iuri naturæ.

Ex hoc autem arguebam, quod vbi
etiam aliquæ adeſſent modernæ iudica-
turæ,quæ percuterent caſum præciſum
concurſus cum perſonis excludentibus,à
Statuto contemplatis; Adhuc tamen,cla-
rum remanebat æquiuocum, cum quo
proceſſum fuerat; Siquidem quæſtio diſ-
15 putata *in dicta dec. Durani*, quæ repu-
tatur in materia magiſtralis, percutit di-
uerſos terminos, ſeù diuerſum effectum
ſupra recenſitum, vel ſimilem, vt ſcilicet
id, quod in iure Statutum habetur in le-
gitima debita deſcendentibus, pari-
formiter procedere debeat in ea, quæ
aſcendentibus debita eſt, ex ratio-
nis identitate, quod ſcilicet illa ea-
dem ratio naturalis impulſus, ob quam
lex (loco alimentorum) legitimam de-
ſcendentibus defert, æquè militet in pa-
rentibus.

Quinimò maior, dum erga iſtos, du-
16 plex vrget vinculum, vnum ſanguinis,
& alterum gratitudinis, vel obligatio-
nis reſtituendi quod ab eis receptum
eſt; Vndè propterea, in celebri quæſtio-
ne apud ſcholaſticos ſeù academicos,
àn ſcilicet habens patrem, vel matrem,

& fi-

& filium, idoneus autem ad vnam tantùm perſonam alendam, cui potius, altero neglecto, alimenta præſtare debeat, magis communis, ex dicta ſecunda ratione, concludit fauore parentis.

Atque ad hunc finem, ſeù effectum, ius naturæ, in legitima parentum conſideratur, eodem ſcilicet modo, quo in deſcendentibus, & nè ab iſtis differant, adeò vt, quæ in vnis ſtatuta ſunt, in alijs etiam procedant, iſtumque effectum dicta quæſtio percutit.

Non tamen exindè inferri poteſt, vt legitima (ſiuè de filijs, ſiuè de parentibus agatur) ità directè, ac præcisè de ipſo iu-
17 re naturæ debita ſit, vt intret ille defectus poteſtatis, qui in iure poſitiuo dignoſcitur, non derogandi vel diſpenſandi iure naturæ, quoniam, ſiuè de parentibus agatur, ſiuè etiam de filijs, ac deſcendentibus, quidquid plures relati *per Altogr. dd. conſ. 56. & 57. & per Merlin. de legitim. lib. 3. tit. 1. q. 2. ex num. 35.* (vbi quæſtionem ad partes diſputat) in merè leguleica ſimplicitate teneant; Omninò verius eſt, vt lex poſitiua, ſeù ſtatutaria, tam filijs, quàm parentibus, in totum legitimam tollere poſſit ex deductis *per Roland. conſ. 62. num. 51. & ſeqq. lib. 3. Marta de ſucceſſ. par. 2. quæſt. 4. art. 1. idem Altogr. conſ. 5. num. 35., conſ. 58. num. 4. & conſ. 87. num. 21. lib. 1.* cum alijs *apud Merlin. vbi ſupra*; Atque eſſe abſolutum patet ex auctoritatibus, & deciſionibus, de quibus ſupra *diſc. 1. cum pluribus ſeqq.*, occaſione agendi de Statutis excluſiuis fœminarum, & àn dos ſuccedat, nec ne, loco legitimæ, quoniam tota quæſtio reducitur ad voluntatem, poteſtas verò ſupponitur tanquam abſoluta.

Et meritò quidē, quoniam hoc ius naturale nullibi ſcriptū habemus, niſi quantum contineatur in Sacra pagina vete-
18 ris, vel noui teſtamenti, tanquam ius Diuinum, quod ſinonymè pro naturali accipi ſolet, & è contra; Eoque ſecluſo, aliud non remanet ius naturale, niſi illud quòd pariformiter natura omnes homines, quamuis barbaros, ac ſiluestres, vbique, etiam in ſyluis, ac in deſertis viuentes, docet, abſque aliqua Ciuitatum, & regionum differentia; Id autem de legitima dici non poteſt, cum ſit merum inuentum iuris ciuilis Romanorum, tàm quoad ſubſtantiam, quàm quoad quotā, vel quantitatem, ideoque eſt abſque dubio quid accidentale, à dicto iure poſitiuo inductum, dum in Imperio Turcarum, atque Perſarum, vel Indorum, aliarumque barbararum nationum, in quibus ciuilium legum vſus non habetur, iſte terminus ignotus eſt.

Quinimò reflectendo ad ſæpius inſinuatam hiſtoriam legalem de qua præſertim latius *ſub tit. de ſeruitut. diſc. 1.*,
19 etiam in Italia, alijſque regionibus, in quibus legum ciuilium vſus habetur, per plura ſæcula, in quibus dictæ leges abſconditæ, vel ſub obliuione fuerunt, idem procedebat; Ideòque interrogarem tenentes dictam diuerſam opinionem, ſi dicta caſualis huiuſmodi legum inuentio ſequuta non eſſet, vel ea ſequuta, populi eas recipere noluiſſent, (vt præſertim Venetiarum ciuitas fecit); Siuè quod Princeps eas ab eius dominatione banniret, vbi nam iſtud ſomniatum ius naturæ fundaretur.

Eſt benè verum, quod in hac parte, lex poſitiua non prouenit à ſola voluntate, ſed principaliter prouenit à ratione,
20 (quæ debet eſſe principale legis fundamentum), quòd ſcilicèt, ille impulſus, ſeù ſtimulus naturalis, ex quo etiam bruta animalia proprios filios alunt, fuerit ratio, ſeù motiuum decernendi hanc legitimam in patre moriente, loco illorum alimentorum, quæ (niſi mortuus eſſet) præſtare debuiſſet filijs, vel è conuerſo; Et ſic eſt quidem diſpoſitio iuris poſitiui, cui dicta ratio ſtimuli naturalis cauſam præbuit; Ad inſtar illius iuris naturalis, quod (per modum loquēdi) ponderat lex ciuilis in defunctorum voluntatibus exequendis, ac ſeruandis, quoniam non tollit quin id proueniat à iure ciuili, vt lex poſitiua, vel Princeps diſpenſare non poſſit, vt aduertitur *ſub tit. de*
21 *fideic. diſc. 141.* & in alijs, occaſione agendi de poteſtate derogandi fideicommiſſis, & vltimis voluntatibus, ac etiam pluries *ſub tit. de teſtamentis, & ſub tit. de regal. diſc. 148.*, vbi de poteſtate Principis tollendi ius tertij, cum ſimilibus.

Et nihilominùs, attento etiam dicto principio, ſeù ratione alimentorum, à qua legitimæ inductio deriuat; Adhuc tamen ius naturæ ineſſe dici non poteſt, niſi ad inſtar alimentorum, atque in caſu,

22 ſu, quo illa debita ſint; Id autem hodie, vtroque ciuili, & canonico iure attento, non procedit, niſi in ſubſidiũ, & quatenus filius, vel parens non ſit aliundè prouiſus, vt etiam occaſione dotis plenè aduertitur *ſub tit. de dot. diſc.* 1., ibique dicta nimium conferunt; Igitur illa obligatio legitimæ, quæ tanquam ſpecies neceſſariæ ſucceſſionis vrget ergà filios vel parentes, quamuis diuites, vel aliundè prouiſos, nullam dependentiam habet à iure naturæ, ſed tam in ſubſtantia, quàm in modo, tota prouenit à iure ciuili, à quo etiam prouenit titulus honorabilis inſtitutionis, vel quota, ſeù quantitas, & àn in proprietate, vel in fructu præſtanda ſit; Et conſequenter fabuloſum eſt, de poteſtate legis poſitiuæ in hoc propoſito dubitare.

Item in propoſito dicti ſtyli huius Statuti interpretatiui, ponderabam *dictam deciſ. 65. Monach.*, quæ eſt in contrarium; Quamuis enim replicaretur quod loquatur de patre, non autem de matre; Attamen, pro meo iudicio, id quoque
23 manifeſtum æquiuocum continebat, quoniam eadem eſt ratio; Quinimò vt pleuè firmatur occaſione ſubſtitutionis papillaris *ſub tit. de fideic. diſc.* 126., attento iure antiquo, quod magis noſtris moribus Romanorum, ſeù Italis adaptatum eſt, melior eſt conditio patris, quàm matris dum pater (antequam per ius nouiſſimum, peculiorum introductio ſequeretur) omnia filij bona occupabat iure peculij, ideòque (abſque præiudicio venerationis debitæ *Altogrado*, inter modernos, quidem docto, ac venerando) aduertebam quod ità purum leguleium, in hac parte ſe oſtendere vidratur, cum nil referat, àn ius parentum proueniat à legibus Græcorum, vel Romanorũ antiquis, vel modernis, cum idem ſit effectus.

Præterea circa huius Statuti interpretationem, aduertebam, æquiuocum videri, procedere cum conſueta regula, dedu-
24 cta ex textu *in l. commodiſſimè*, eum concordantibus, ſuper ſtricta, & rigoroſa interpretatione Statutorum à iuris communis diſpoſitione exorbitantium, quoniam ea rectè procedit in illis Statutis, quibus verè, ac propriè congruit terminus iuris municipalis, diſcreti à iure cõmuni, quale eſt illud, quod ex licentia, vel permiſſione Principis ordinetur per aliquas Ciuitates, vel loca ſubdita Principatui, cum proprijs ciuibus, & incolis, ac intrà limites proprij territorij, vt ſunt (Ex. gr.) Statuta Vrbis, Bononiæ, Peruſiæ, vel aliarum Ciuitatum, intrà proprium territorium, ſeù diſtrictum, ac pariter ſunt conſuetudines Neapolis, vel Barij, aliarumque Ciuitatum in Regno Neapolitano, cum ſimilibus, & ſic, vbi ſint leges particulares, ſub alia lege generali.

Secùs autem, vbi agatur de lege ordinata per Principem ſupremum habẽtem ius condendi, & deſtruendi leges, etiam communes in ſua ditione, quoniam tunc, dicitur quidem ius particulare diſcretè ad ius commune Romanorum; ſed in ea ditione eſt potiùs ius cõmune, ac Imperiale, quàm municipale, quoniã Princeps eſt Imperator in ſuo Regno, vel Principatu, vt benè cæteris relatis aduertunt *Franch. deciſ.* 148. *n.* 5. *&* *Rouit. dec.* 78. *num.* 5.; Et de legibus Hiſpaniarum *Molin. de primogen. lib.* 3. *cap.* 12. cum ſimilibus.

Abſonum enim eſſet dicere, quod Apoſtolicæ Conſtitutiones, etiã in temporalibus, in Statu Eccleſiaſtico, iuris ſtatutarij, vel municipalis vim habere debeant, ac interpretationem recipere; Benè tamen in caſu ambiguo, vel omiſſo, interpretationem, vel ſuppletionem, eo modo, quo faciunt Hiſpani de legibus
25 Romanorum, eas attendendo tanquam doctrinas magiſtrales, vt per *Molin. vbi ſupra*, ac etiam de legibus finitimorum Principatuum in iure habemus ex pluries inſinuatis.

Et hic erat caſus, quoniam non agitur de Statutis conditis à Ciuitate ſubdita, & particulari, diſcreta à reliquo Principatu, ſeù ditione, ſed de lege con-
26 dita per Principem in toto eius Principatu, cum iſta Reſpublica tale ius habere dicatur, ex deductis *ſub tit. de feud. diſc.* 60., *& ſub tit. de iuriſd. diſc.* 92.

Hinc proindè, ſuperfluum erat agere de duobus alijs punctis, quoniam, ceſſante debito legitimæ in ſubſtantia, agendum non eſt de accidentibus circà quantitatem, vel qualitatem; Verùm vbi de illis agendum eſſet; Quatenùs pertinet ad ſecundum, quanta nempè eſſe debeat legitima matris illius, ex quo ſuperſint etiam fratres, & ſorores,

Di-

Dicebam, quod licèt iſta ſit in iure famigerata quæſtio inter *Bartol.* volen-
27 -tem, vt ſit tertia tertiæ, & *Butrigar.* volentem, vt ſit tertia totius, atque vtraque opinio multos habeat ſequaces, non ſolùm ex antiquis, ſed etiam ex modernis, atque etiam noſtris temporibus, per Sacr. Conſilinm Neapolitanum *apud Franch. deciſ. 63. & apud Rouit. deciſ. 22.*, fuerit deciſum iuxtà opinionem *Bartoli*; Iſtamque eſſe inuolutam, ac difficilem quæſtionem dicatur per *Theſaur. deciſ. 172.*, cum alijs deductis per *Bellon. iun. de iur. accreſc. cap. 6. quæſt. 16. nu. 9. cum ſeqq. Capyc. Latr. conſult. 147. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 4. quæſt. 7.* & alios.

Attamen tam in Rota, & Curia Romana, quàm etiam in ipſomet Sac. Conſ. Neapolitano, & alibi, probabilior, magiſque hodiè recepta videtur opinio *Butrigar.*, vt eſſe debeat tertia totius; Cum illa tamen moderatione, vt ſi quid ex hæreditate, ac bonis defuncti, titulo legati, ſeù alterius diſpoſitionis obueniat in fratres, vel ſorores, qui aliàs ab inteſtato ſucceſſuri eſſent, id in prædictam tertiam partem imputari debeat, atque ex legitima deduci, vt *apud Dunozett. deciſ. 308. repet. deciſ. 219. par. 6. recen. & coram eod. Dunoz. deciſ. 732. deciſ. 39. poſt Merlin. de legit. num. 15. in Aueniomen. legitimæ 22. Aprilis 1664. coram Peutingerio, in Rauennaten. legitimæ 23. Iunij 1666. coram Ottalora*, & in alijs apud modern. *de Luc. ad Franch. d. deciſ. 63.*; Atque in ſpecie aduertunt ſupra allegati DD. Lucenſes; In idem conferentibus eiſdem fundamentis, de quibus ſupra in primo puncto, vt eatenus matri auferatur, quatenùs fratribus, vel ſororibus detur, non autem vt cedat commodo hæredis extranei, et è conuerſo, vt quod illis datur, matri auferatur, dum ea conquæri non poteſt, quoties obtinet pro legitima tertiam partem eius, quod habitura fuiſſet ab inteſtato.

Quarè applicando ad rem; Cum in hac facti ſpecie, teſtator (neglecto fratre), ſororem prædilexerit, eamque in proprietate ſuccedere voluerit in toto eo, quod poterat; Hinc proindè, matri aliud non deberetur, niſi tertia pars medietatis, retenta dicta regula, vt legitima ſit tertia pars eius, quod habitura eſſet ab inteſtato, quoties reliquum, quod matri aufertur, non cedat hæredi extraneo, ſed ſorori.

Demùm quoad tertium pūctum; Cum adhuc res eſſet in fieri, dicebam, quod
28 non intraret quæſtio imputationis, de qua *dicta deciſ. 76. Durani*, aliàs *deciſ. 62. par. 5. recen.* cum concordan., de quibus infrà *in alia Lucana diſc. 18.*, vbi de plurium caſuum diſtinctione, cum hæc inſpectio intret, quando fructus iam percepti ſint; Cum enim eſſemus in fieri, hinc proindè reſolutio pendebat à determinatione matris, an vſumfructum acceptaret, necnè; Si enim non acceptaret, (vt ex veriori ſententia non tenetur), ſed vellet legitimam iu corporibus, tunc res eſſet ſopita; Si verò acceptaret, ſed peteret ſupplementum, tunc intraret ſolū inſpectio valutationis vſusfructus; Vel iuxtà computationem text.
29 *in l. hæreditatem ff. ad l. falcid.*; Vel (& meo iudicio probabiliùs) attenta qualitate, ac valitudine matris, cum regulis, & conſiderationibus, de quibus in hac materia æſtimationis vitalitiorum *ſub tit. de donat diſc. 54. & ſub tit. de Regal. diſc. 30. & ſequen.*

Poſt hæc ſcripta prodierunt motiua
30 Iudicis, vel Arbitri, qui ingenioſè, ac elaboratè circa punctum, de quo ſupra *num. 27.*, an legitima matris, ſit tertia tertiæ, vel tertia totius, ponderabat iuris regulam, cum qua in hoc propoſito procedunt, (alijs relatis) *Surd. conſ. 404. num. fin.*, *Mangil.* (qui ad verbum totum tranſcribit à *Surdo*, quod etiam faciunt alij) *de imputat. quæſt. 6. num. 25. & ſeqq.*, *Bellon. iun. de iur. accreſc. cap. 6. quæſt. 16. num. 127.*, & alij, vt ſcilicèt non detur coniunctio inter eos, qui diuerſo iure veniant ideoque cum frater, vel ſoror non habeat ius legitimæ, vt habet mater, dari uon debeat iſte concurſus.

Replicabam tamen, quod ſiuè attendantur auctoritates, ſiuè rationes, probabilior eſt contraria opiuio, quodque, eatenus recipienda eſt opinio *Butrigarij*, quatenus ſequatur abſurdum, vt quod aufertur matri, contrà omnem probabilitatem, applicetur extraneis, ſecùs autem vbi tendat ad commodum fratrum, vel ſororum, qui alias coæquale ius iu inteſtata ſucceſſioue haberent.

Attentis etenim auctoritatibus, vide-

tur, quod, tam in numero, quàm in pondere, maior calculus huic moderationi aſſiſtat, vt patet ex deductis in deciſionibus allegatis ſupra *d. nu.27.*, præſertim *apud Dunozett. deciſ.308. num 5. & ſeqq.*, *& deciſ.732. pariter nu.5. cum ſeqq.*, quarum prima eſt repetita *deciſ. 219.par.6. recen.*

Idemque attenta ratione, quoniam huius moderationis fundamentum non conſiſtit in ratione iuris accreſcendi, vel non decreſcendi fundata in coniunctione, quæ ſolum detur inter eos, qui coæquale ius habeant in legitima, qualem minuere non poſſit, niſi ille, qui legitimæ ius habeat, vt non benè opinari videntur ſuperius allegati, ac alij, qui ſcholaſtieo more, in quibuſdam legum ſubtilitatibus immorantur, (ità, vt pluries dictum eſt gerendo potiùs partes g ammaticorum legalium), ſed conſiſtit in eo, quod matri ſufficere debet aſſequi ſuam legitimam, quæ de iure eſt tertia pars eius, quod quis habiturus eſſet ab inteſtato; Ideoque ſi ab inteſtato, iuris communis diſpoſitione attenta, habere debuiſſet tertiam partem hæreditatis, idcircò ſuam legitimam obtinere dicitur cum tertia parte huius portionis, neque aliqua iniuria ſibi inferri dicitur.

Et quamuis diceretur, quod iſto caſu frater, qui excluſa ſorore, eſſet ſolum ab inteſtato ſucceſſibilis, omninò neglectus eſſet, ideoque habendus pro non extante, ſoror autem per Statutum extranea reputata eſſet, vtpotè excluſa; Attamen neque iſta replicatio obſtare videbatur, dupliciter; Primò nempè, quod, vt aduertitur pluries *hoc eod. tit. in præceden.*, ac etiam *ſub tit. de ſucceſſ. ab inteſt.*, eatenus huiuſmodi Statuta fœminarum excluſiua intrant, ſuamque faciunt operationem, quatenùs exindè reſultet finis, vel effectus ab eis contemplatus, fauore maſculorum, vel agnatorum excludentium, in quorum gratiam condita ſunt, ideoque vbi maſculus habendus veniat pro non extanti, non intrat ſtatutaria diſpoſitio.

Et ſecundò, quia eadem Statuta ſic diſponentia ab inteſtato, ceſſant ex contraria voluntate teſtatoris, qui recedere poteſt à Statuto, atque perſonas ab eo
31 factas extraneas, facere ſuas, ac ſuitati reſtituere, vt *ex Caſtrenſ.* & alijs, *Cyriac. controu. 71.num.16. & controu.72.nu.19. Merlin. de legit. lib.3.tit.1.quæſt.8. num. 53. Gregor. & Add. deciſ.358.*, *dec.110. num.9. & deciſ.175.num.1. & ſeqq. par. 7. recen.*, & aduertitur pluries ſupra *hoc tit.*, & *d. tit. de ſucceſſ. ab inteſt.*

Ponamus enim, quod hic teſtator, beſſem integrum iure inſtitutionis relinquere voluiſſet omninò extraneo, ſorori autem reliquiſſet legatum, vtique, iuxtà dictam probabiliorem opinionem, benè firmatam, & canonizatam per Rotam, iſtud legatum detrahi deberet à tertia torius, quæ matri debita eſt pro legitima; Igitur, ſi teſtator ergà eandem ſororem, maiorem oſtendit dilectionem, eamque magis honorare, ac ſuitati reſtituere voluit, nullatenùs dicendum eſt, vt id in odium debeat retorqueri, cũ omnes ponderent, quod longè fauorabilior eſt conditio illius fratris, vel ſororis, vbi honorabilis, ac pinguior inſtitutionis vniuerſalis titulus accedat, quàm vbi ille legati, vel inſtitutionis particularis.

Fortiùs verò dicebam, vt iuxtà hunc ſenſum in præſenti caſu procedendum eſſet, quoniam ſi præmiſſa, circa dictam moderationem, probailiora videntur, etiam in puris terminis iuris communis, quibus attentis, ius legitimæ matris eſt indubitatum; Multò magis in præſenti, quod; Vel ex ſuperiùs inſinuatis, probabilius eſt, vt matri per Statutum excluſæ etiam per ſororem, nulla debita ſit legitima; Vel negari non poteſt, vt id ſit valdè ambiguum, nimiaque æquitas cum ea exerceatur, ideoque, ità ex quadam legis nimia ſubtilitate, eſſet cumulare exorbitantias, ac ſpecialitates, quod in iure eſt prohibitum, iuxtà vulgata axiomata, iſtaque pro meo iudicio videbatur veritas.

BONONIEN.

LEGITIMÆ DE LANDIS

PRO

MARGARITA LANDA DE BARTOLETTIS

CVM

IOSEPHO DE LANDIS.

Caſus diſputatus in partibus, cum incerto exitu.

An matri binubæ debita ſit legitima in bonis, quæ in filium morientẽ obuenerunt ex ſubſtantia primi viri, itaùt volens, poſſit hic dicta legitima eam priuare, necnè.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *Matri binubæ àn filius moriens cum teſtamento teneatur relinquere legitimam ex bonis obuentis à primo viro, negatiuè.*

3 *Contrarium verius; reprobato* Merlino de legitim.

4 *Matri debetur etiam legitima de iure naturæ.*

5 *An pœna* l. fœminæ *capiat etiam legitimam, & quando.*

6 L. fœminæ *non intrat in bonis à primo viro obuentis mediatè.*

7 *An locum habeat, ſi ſuperſunt alij filij, ſed religioſi.*

8 *Item non habet locum in eo, quod filius in teſtamento matri reliquit.*

9 *Examinantur auctoritates, quibus innititur* Merlin.*, & alia in contrarium.*

DISC. XI.

1 CVm Nicolaus de Landis, matrem habens Margaritam, & Siluiam ſororẽ, in teſtamento hæredem inſtituerit Petrum Mariã de Landis tranſfuerſalem, relictis dictæ matri, quæ ad ſecundas conuolauerat nuptias, libris 50. pro legitima, cuius ſupplementum in integro triente iſta prætenderet, deducto ſolùm eo, quod idem teſtator, ſibi, ac germanæ ſorori reliquiſſet, prætendere cœpit Ioſeph dicti Petri Mariæ interim defuncti filius, & hæres, dictæ petitioni locum non eſſe, ſtante quod omnia bona hæreditaria in defunctum immediatè obuenerant ex ſubſtantia eius patris, ac reſpectiuè actricis primi viri.

Hanc autem prætenſionem rei conuenti defenſores fundabant in auctori-
2 tate *Merlini de legitima lib.4.tit.2.quæſt.2.num.6. cum ſequen.*, vbi ſequendo *Io. de Garon.*, *& Beroum conſ.* 38. *lib.2.*, *& Soccin.iun.conſ.97. lib.4.& Laderch.conſ.* 33., tenet, vt ex diſpoſitione textus *in l. fœminæ Cod.de ſecundis nuptijs*, cum concordan., filius primi matrimonij, quamuis alij filij ex eodem matrimonio non ſuperſint, atque extraneum inſtituat, non teneatur de bonis à ſubſtantia primi viri eius patris obuentis, matri binubæ legitimam relinquere.

Ex parte dictæ matris conſultus (cum ſenſu etiam veritatis) omninò chymeri-
3 cum dixi iſtud *Merlini* aſſumptum, verè nulli fundamẽto innixum; Regula enim generalis aſſiſtit matri, cui lex indefinitè defert in bonis filij legitimam, quæ ex magis communi, & recepta ſententia, de iure naturæ debita dicitur parentibus, non minus ac ea, quæ liberis debita eſt, vt plenè, & doctè firmatur per
4 *Rot. apud Duran. deciſ.76.*, quæ reputatur in materia magiſtralis, ſæpiùs in alijs canonizata, vt habetur *ſupra diſc. præceden.*, & in alijs.

Hæc autem regula, vltrà aliàs limitationes generales, ad rem non facientes, putà ingratitudinis, vel non petiti tutoris, ac ſimiles, aliam in propoſito de iure non habet limitationem, niſi quod ſuperſtitibus ex eadem matre alijs primi matrimonij filijs, vel eorum prædefunctorum liberis, iſta teneatur, quicquid ex filij defuncti ſucceſſione obtinuit, dictis alijs ex primo matrimonio
5 liberis reſeruare, iuxtà diſpoſitionẽ text. *in d. l. fœminæ §. illud Cod. de ſecundis nuptijs, & l. mater Cod. ad Tertull.*, ſuper quorum iurium intelligentia certarunt etiam Scribentes, àn ea de ſucceſſione ſimpliciter loquentia, caperent etiã legi-

legitimam, vel potius iſta ex eius con-
ſueto priuilegio libera remaneat; Magiſ-
que communis, & recepta opinio eſt,
vt quatenùs agatur de bonis immediatè
à primo viro obuentis indefinitè proce-
dat etiam quoad legitimam, ex deductis
per Rot. apud Merlin. deciſ. 534. *num.* 6.
aliàs *deciſ.*80. *par.*6. *recen.*, *deciſ.*200.*nu.*
6. *& ſequen. poſt Merlin. de legitima in
Auenionen. legitimæ* 22. *Aprilis* 1654. *corã
Peutingerio*, & in alijs; In quibus etiam
firmatur, quod reſpectu bonorum per
filium prædictum acquiſitorum, ſeù aliàs
ex primi viri ſubſtantia immediatè ob-
uentorum, proprietas pleno iure acqui-
ratur ad liberam diſpoſitionem, quamuis
ex eodem primo matrimonio alij filij ſu-
perſint.

Adeò enim ſtrictè in hac materia
proceditur, quod ſi bona originaliter
in defunctum obueniant à primo viro,
6 non immediatè, ſed mediatè, ex portio-
ne ſcilicèt alterius fratris prædefuncti,
tunc plerique tenent, quod neque limi-
tatio intret, iuxtà opinionem, quam
plenè cum auctoritatibus, & rationibus
firmat *Rota apud Martin. Andr. deciſ.*84.
& in Romana ſucceſſionis de Comitibus 15.
Ianuarij 1642. *coram Dunozetto*, impreſſ.
inter ſuas *deciſ.*641. & repetit. *poſt Ma-
rin. reſol.*190. *lib.*2., & habetur actum in
ſua materia *ſub tit. de ſucceſſion.*

Prout ſi ſuperſunt filij ciuilitèr mor-
tui, quia nempè Religioſi, quamuis de
Religione capaci in communi, adhuc di-
ctis legibus locum non eſſe habetur *in
7 eadem Romana de Comitibus*, & priùs *in
Nouarien. legitimæ coram Pirouano deciſ.*
116. 223. 267. & 508. *par.* 5. *recentior.*;
Quicquid enim ſit de huiuſmodi aſſum-
ptorum veritate, præſertim primi circa
bona mediatè obuenta, de quo ſpeciali-
ter actum habetur *in eadem Romana de
Comitibus pro Comite de Marciano ſub d.
tit. de ſucceſſion.*; Attamẽ id eſt ſatis con-
ſiderabile, ad effectum, quod ſi quando
ſuperſunt quoque filij, adhuc, vel quia
iſti ſint ciuiliter mortui, vel quia bona
immediatè non obuenerint, ceſſant pœ-
næ dictarum legum, multò magis nul-
lis ſuperſtitibus filijs, quibus ceſſantibus
receptum eſt, correctas, ac ſublatas eſſe
per ius canonicum, omnes ſecundò nu-
bentium pœnas, illis tantùm remanen-
tibus incorrectis, quæ concernant fauo-
rem filiorum primi matrimonij, ideòq;
nullum ſubeſſe videtur fundamentum,
cui dicta *Merlini* opinio innitatur.

Et quamuis ipſe ſe fundet in diſpoſi-
tione textus *in* §. *hinc nos auth. de nupt.*,
vbi diſponitur, vt vltima voluntas filij,
fauore matris quamuis binubæ, ſubſti-
neatur, atque ſeruari debeat, aſſignata
ratione, quod ſicuti extraneo filius re-
linquere poterat, ità etiam matri, vn-
dè propterea infert, vt mater ità pro
extranea reputetur; Attamen iſtud eſt
æquiuocũ manifeſtũ, quoniã dictus tex-
tus aliud non diſponit, niſi quod mode-
8 rando diſpoſita *in* §. *cum igitur auth. de
non eligendis*, reintegrauit Conſtitutio-
nes *Gratiani, & Theodoſij*; Eo ſolùm ad-
dito, quod obligatio matris reſeruandi
alijs filijs primi matrimonij proprieta-
tem ex ſucceſſione filij in bonis primi
viri obuentam, procedat in ſucceſſione
inteſtata, non autem in teſtamentaria,
atq; in eo quod filius volens matri reli-
quit, cum tunc etiamſi alij filij ſuperſint,
pœnæ prædictæ ceſſent, ipſaq; proprie-
tas pleno iure matri deferatur ad liberã
diſpoſitionem; Ideoque dictum ius, fa-
uorem potiùs, quàm odium matris in-
duxit, et hic eſt verus, ac germanus ſen-
ſus illius textus, vt benè aduertit *Peregr.
conſ.*80. *num.*12. *lib.*1.

Hinc meritò *dicta Merlini*, ac aliorũ
ſententia frequentiori DD. calculo reie-
9 cta eſt; Siquidem *Soccin. iun.*, *& Berous*
in eodem caſu conſulentes, non loquun-
tur deciſiuè, ſed diſcurſiuè per verba
videtur, *& attentari poſſet*, et ſic potiùs
motiuando, quàm determinando, ac
præter caſus neceſſitatem, dum in eo
aliud concurrebat ſolidum fundamẽtum
reſultans à Statuto excluſiuo matris pro-
pter patruum qui hæres inſtitutus fue-
rat, ideoque remanet ſolus *Ladercb. con-
ſil.* 33., qui ex profeſſo hoc aſſumptum
ſubſtinet; Sed in eodem indiuiduali ca-
ſu plenius, ac melius in contrarium ſcri-
pſit *Rimінald. iun. conſ* 305., eoque non
allegato, idem, doctè expendendo text.
in d. §. *hinc nos*, tenet *Peregr. d. conſ.*80.,
ac ſequuntur *Facbin. lib.* 3. *controu.* 63.,
*Mangil. de imput. quæſt.*7. *num.*20. *cum
ſequen.*, benè *Michalor. de fratr. part.*3.
*cap.*13. *num.*53. *& ſequen.*, *Sperell. deciſ.*

32., & latiùs in ſpecie *deciſ. 33. lib. 1.*; Atque hanc ſequi viſa eſt *Rota deciſ. 223. num. 19. & deciſ. 267. num. 18. par. 5. rec.*, & clariùs *deciſ. 200. num. 9. cum ſequen. poſt Merlin. de legitima*.

Neque obſtat, quod nunquam Rota ſentierit contrarium; Licèt enim *Merlin.* pro ſua ſententia alleget *deciſ. 42. poſt eumdem num. 11.*; Attamen, vltrà quod non eſt deciſio, ſed diſcurſus, non facit ad rem, cum percutiat terminos, in quibus mater ab inteſtato ſuccedere non poſſet, firmando legitimam metiendam eſſe ab inteſtata ſucceſſione, qua ceſſante illa non debetur; Atque in eiſdem terminis cum dicto præſuppoſito loquuntur *Bald. conſ. 49. lib. 5. Mart. de ſucceſſ. par. 2. quæſt. 4. num. 17. & 18. Altograd. conſ. 57. num. 29. lib. 1.*; Aliæ verò auctoritates ab eodem deductæ præſertim *deciſ. 80. par. 6. recen.* aliàs *apud Merlin. deciſ. 534. num. 6.*, percutiunt caſum, in quo ſuperſint alij filij prioris matrimonij, vt ſcilicèt proprietas eis reſeruanda, capiat etiam legitimam, illis verò ceſſantibus, talis opinio omni fundamento deſtituta videtur.

Refragante etiam dicta concludenti ratione plenè expenſa *per Sperell. dicta deciſ. 32.*, quod ſcilicèt pœnæ ſecundò nubentium à iure ciuili inductæ, incorrectæ tantùm remanſerunt, quæ fauorem filiorum primi matrimonij reſpiciunt; Iſto autem fauore ceſſante, reliqui omnes veniunt ſub correctione generalis iuris canonici; Et conſequenter omninò verius eſſe dixi, vt hoc aſſumptum contineat fallaciam manifeſtam, nullumque iuris, vel rationis fomentum habeat.

BONONIEN.

LEGITIMÆ

PRO

COLTELLINIS.

Reſponſum pro veritate.

An, & quando filijs legitimatis per reſcriptum debita ſit legitima.

Et quatenus debeatur, vel relinquatur, àn poſſit grauari; Et an competat etiam detractio trebellianicæ, more filiorum legitimorum.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Legitimatio cum clauſula, ſine præiudicio, àn ſit vera legitimatio, vel ſimplex diſpenſatio.*
3 *An ſic legitimatis cum dicta clauſula, debeatur legitima, negatiuè.*
4 *Purè legitimato legitima debetur.*
5 *Referuntur hinc indè opiniones ſuper caſu mixto continente verba legitimationis æquipollentia clauſulæ prædictæ, & diſtinguitur.*
6 *Vbi legitima relinquitur tanquam debita, an id ſtet conditionaliter, vel præſuppoſitiuè.*
7 *De eodem, & quod potius conditionaliter, & de ratione.*
8 *Quod oportunum ſit contrà reſolutiones aperire noua motiua facti.*
9 *Clariùs procedit opinio de qua num. 7. vbi diſpoſitio eſt dubitatiua.*
10 *Quomodo iſta quæſtio decidi debeat.*
11 *An legitima relicta naturali legitimato, recipiat onus.*
12 *Legitimatus an detrahat duas quartas, legitimam ſcilicet, & trebellianicam.*
13 *Quando maturum iudicium pro veritate efformetur.*
14 *De ratione, ob quam maior eſt auctoritas deciſionum, quàm ſimplicium Doctorum.*

DISC. XII.

DIONISIVS, instituto hærede Thadeo filio legitimato, huic ſinè filijs decedenti, ſubſtituit fratres
1 de Simoninis ex ſorore nepotes, eorumque deſcendentes, quorum linea extincta, ſub certis legibus vocauit pro dimidia deſcendentes maſculos Ludouici de Haſtis, & pro altera dimidia deſcendentes maſculos Auguſtini Coltellini; Cumque prædefunctis omnibus dictis de Simoninis, deceſſerit vltimo loco Thadeus, vel ſine filijs, vel ſuperſtite vno naturali; Hinc plures ſuper dicto fideicommiſſo ortæ ſunt controuerſiæ enunciatæ *ſub tit. de fideicommiſſis, diſc.* 32., præſertim verò per eiuſdem Thadei hæredes ſeù creditores excitata fuit illa ſuper detractione legitimæ, quàm Dioniſius teſtator, facta prohibitione alienationum, ac detractionum, cum præſuppoſito, vt eſſet debita, ab eadem prohibitione exceptuauerat, àn ſcilicet legitima eſſet de iure debita, cum ageretur de filio naturali legitimato per reſcriptum, et quatenus non, quid operetur dicta præſeruatiua; Quare deſuper conſultus.

Quoàd primum punctum, cum tunc communicatus non eſſet tenor legitimationis; Reſpondi deciſionem pendere ab eiuſdem legitimationis qualitate, àn ſcilicèt eſſet pura, & ſimplex, vel qualificata à clauſula *ſinè præiudicio venientiũ ab inteſtato*, aut altera æquipollenti; Hoc enim ſecundo caſu, quicquid ſit de quæſtione, àn ſit ſimplex diſpenſatio, vt aliquorum eſt ſententia, vel potius vera
2 plena legitimatio ſolùm ità qualificata, vt videtur magis communis, & recepta, quam ſequitur *Rota ex deductis præſertim latè in Bonon. coram Ghislerio dec.*35. *par.*8.*rec.* cum alijs de quibus infrà; Iſta etiam opinione retenta, adhuc tamen receptum eſt, filio ità legitimato non competere ab inuito parente ius conſequendi legitimam, eo quia ſibi non com-
3 petit ius contratabulandi, à quo ius legitimæ, eſt metiendum, ſed ſolùm talis legitimatio operatur habilitationem actiuam, & paſſiuam; Actiuam ſcilicèt patris relinquendi, & paſſiuam filij recipiendi id, quod pater ſibi relinquere voluerit, non obſtante aliorum filiorum legitimorum, vel ſuccedentium ab inteſtato exiſtentia, iuxta ea quæ habentur *ſub tit. de teſtamen. diſc.*74.; Non autèm vt paternum iudicium impugnare valeat, atque ab eo inuito aliud prætendere prętèr alimenta filijs illegitimis ex iuris canonici diſpoſitione debita, *vt per Gabr. conſ.* 24. *lib.* 2., in cuius caſu prodierunt *deciſ.* 535. & 201. *coràm Gregor.*, cum quibus paſſim proceditur, quotièś agitur de legitimatione cum dicta clauſula *ſine præiudicio, &c.*, vt liquet ex deductis *deciſ.*572.*num.*1.*& ſequen. par.* 5. *rec. de. iſ.*200.*par.*7.*dicta deciſ.*35.*par.*8. & ſæpiùs, *plenè Merlin. de legitima lib.* 1. *tit.*2.*quæſt.*9.*num.*16.

E'conuersò autem, quotièś agitur de legitimatione pura, & ſimplici, quæ per dictam clauſulam, vel æquipollentem reſtricta, ſeù qualificata non ſit, atque non obſtet in legitimante defectus po-
4 teſtatis, tũc receptũ eſt, talẽ ità legitimatum, vtpotè in nihilo differentem à legitimo, habere ius contratabulandi, proindeque etiam ab inuito patre ſibi legimam debitam eſſe ex plenè deductis *per Merlin. dicto lib.*1.*tit.*2.*quæſt.* 8. *num.* 5. *cum ſequen. Rota deciſ.*653.*num.*3. *par.*1. *rec.*269.*num.*5.*poſt Zacch. de oblig. in Bonon. fideicommiſſi* 16. *Ianuarij* 1654. *coram Peutingerio*, & ſæpius.

Qua theorica ſic ſtante; Cum in hac facti ſpecie legitimatio ſupponeretur ampliſſima, reſtituens, nedum ad honores, ſed etiam ad iura agnationis, ac ſucceſſionis ab inteſtato, etiam in concurſu aliorum legitimorum, & naturalium, cum clauſula *ſuccedendi teſtato in ea tantùm rata ſeù parte, in qua inſtitui, vel relinqui contigerit*, iuxta caſum *de quo dicto diſc.* 74. *de teſtamen.*; Hinc difficultas erat, àn iſta clauſula æquipolleat dictæ clauſulæ *ſinè præiudicio*, itaùt tollat neceſſitatem relinquendi legitimam.

Affirmatiuam, vt ſcilicèt ea non obſtante, legitima debeatur, poſt alios ab
5 eis allegatos tenent *Pariſ. conſ.* 7. *n.* 15. *lib.* 2. *Surd. conſ.* 185. *num.* 25. *Caluan. conſ* 3.*num.*3.*cum ſequen. Merlin. de legitima dicto lib.*1.*tit.*2.*quæſt.*9. *num.* 31. & 32., vbi acriter iſtam tuetur opinionem.

Cõtrariam verò tenent *Bec. conſ.* 263. *al. às* 264.*num.*3.*Gabr. conſ.*24.*lib.*2. *benè*

Gio-

Gieuagnon. conſ.7. num.32.lib. 2., atque inhærendo antiquis deciſionibus coràm *Cæſare de Graſſis*, iſtam ſequitur *Rot. apud Greg. dicta deciſ. 135.& deciſ. 196.nu. 6. par.2.rec.*

Applicando igitur ad rem, quandò teſtator vel legitimã non reliquiſſet, vel illam detrahi expreſsè prohibuiſſet, itàut directè ageretur de paterno iudicio impugnando, quodque filius legitimatus, vel habens cauſam ab eo, ex ſola diſpoſitione iuris ab inuito patre legitimã aſſequi vellet, tunc probabilius videretur ſequendam eſſe opinionem *Gabrielis*, & *Giouagn.* vtporè melius fundatam, quoniã hic videtur germanus ſenſus dictorũ verborum, ac etiam ob Rotæ auctoritatem, cui in dubio adhærendum eſt; Vbi verò pater talem filium inſtituit, nullam autèm prohibitionem ſpecialem adiecit, tunc probabilius priori ſententiæ adhærendum videtur, non quidem ex legis præciſo præcepto, ſed ex teſtatoris interpretata voluntate, vt ità diſtinguendo obſeruat *Surd. conſ. 185. in finalibus verbis*; Ideòque cum nedum nulla adeſſet prohibitio ſpecialis, ſed potius legitimæ exceptuatio, ſeù præſeruatio à prohibitionibus, Reſpondi cõtrà fideicommiſſarios requirentes, probabiliorem videri pro dictæ detractionis competentia.

Et licèt dicta præſeruatio videatur potiùs præſuppoſitiua, quàm diſpoſiti-
6 ua, quaſi quod teſtator, eatenùs eam præſeruare voluerit, quatenùs illam crediderit debitam, ob illa verba, *quæ deberi poſſet, &c.*, nihilominùs id non videbatur ſufficiens ad inducendam contrariam voluntatem, præſertim ſtantibus iam firmatis *in Auenionen. legitimæ coràm Pautingerio*, & Priolo *dec. 326. & 332. p. 1 1.rec.& dec. 4.p.12.* ſuper duplicata etiam legitima debita matri, quamuis ea relicta ſit cum minus verò præſuppoſito debiti; Licèt enim à dictis deciſionibus receſſum fuerit coram eodem Priolo *dec.251.& 352.dicta par.12.*; Attamèn id ſequutum eſt potiùs ob contrariam defuncti voluntatem poſtmodùm probatam, Sed quicquid ſit de eo caſu, obſeruabam ſufficere, quod non ageretur de directa impugnatione paterni iudicij.

Ità præciſè reſpondi; Maturiùs ta-
7 men poſteà reflectendo ad hunc vltimum punctum, probabilius videbatur contrarium, vt ſcilicet hæc diſpoſitio circa legitimam eſſet potius præſuppoſitiua, quàm diſpoſitiua, vt etiam in caſu de quo *in dicta Auenionen.* ſentijt Rota, quamuis ad cohoneſtandum receſſum à præcedentibus deciſionibus prudenter illius cauſæ defenſores curaſſent cauſam adiuuare cum facto, nouiſque probatio-
8 nibus, vt in omnibus cauſis facere ſtudendum eſt, quando verè extrinſecum adminiculũ facti ſuffragari poteſt, ita, vt ego dicere ſoleo, aperiendo nouam portã, per quã Iudices egrediantur, quoniã indecorum videtur regredi per eamdem, ideoque difficilius ad id quis inducitur; Adhuc tamen in puncto iuris id videtur probabilius, vt aduertitur *infra diſc. 28.*, ex ibi enunciata ratione, quod donatio in dubio non eſt præſumenda, et ex altero axiomate quod vbi ſubeſſe poteſt cauſa neceſſaria huic potius, quàm voluntariæ diſpoſitio referenda eſt.

Clariùs verò in hac facti ſpecie quod debitum neque ſimpliciter, ac purè præ-
9 ſuppoſitum eſt, vt eſt in caſu de quo in *dicta Auenionen.*, ac etiam in altero de quo *d. diſc.28.* quia nẽpe teſtator relinquat legitimam debitam, ſeù legitimam quæ debetur, vnde propterea intrat inſpectio, an illud participium *debitum* reſolutum in idem, ac ſi diceretur *quæ debetur*, importet diſpoſitionem puram, vel conditionalem, ſeu præſuppoſitiuam, adeòut illud relatiuum *quæ* reſoluatur in dictionem *ſi*, quæ importat conditionem, quoniam loquutus eſt potius dubitatiuè in ſubiunctiuo ibi *quæ deberi poſſet*, vnde liquet quod teſtator non habuit in animo relinquendi ex liberalitate id, ad quod obligatus non eſſet, ſed ſolum adimplendo obligationem, quæ illum vrgeret.

Generaliter autem ad hunc punctum
10 reflectendo, obſeruabam iſtum videri punctum potius facti, & voluntatis, quàm iuris, ideòque certam, ac generalem regulam deſuper ſtatui non poſſe, et de conſequenti erroneum eſſe procedere cum generalitatibus, ſeu cum doctrinis, & deciſionibus agentibus de alijs caſibus, quoniam iuxta ſæpius in omni materia inſinuatam regulam, quæſtiones facti, & voluntatis decidendæ non ſunt cũ generalitatibus, ſed cum qualita-

te

te facti, ſingulorumque caſuum parti-
cularibus circumſtantijs, à quibus veri-
ſimilis voluntas indaganda, ſeu deſumen-
da eſt, iſtaque in dubio potius capienda
eſt pro legitimæ prohibitione, & inclu-
ſione ſub fideicommiſſo, dum ambitioſi
teſtatores cupientes ita viuere poſt mor-
tem, atque perpetuò eorum bona con-
ſeruare, ita ſibi adulando, quod eorum
nomen viuat, regulariter in animo ha-
bent omnia compræhendere, quæ poſ-
ſunt, adeo vt etiam cum cautela, quæ di-
citur *Soccini*, alijſque ſubtilitatibus cu-
rent vinculare legitimam debitam filijs
legitimis, vel parentibus, quibus eam
tollere non poſſunt *ex deduct. infrà diſc.
17. & 18. & in alijs*; Atque ad hanc ve-
riſimilē voluntatem ex alijs facti circum-
ſtantijs deſumendam, vel reſpectiue ex-
cludendam, principaliter reflectendum
videtur, non autem ad ſolitas Iuriſtarum
frigiditates, circa clauſulam *omni modo
meliori*, vel circa verborum formalitates
quæ frequentius ſunt potius Notario-
rum, quàm teſtantium.

Atque hinc in ea quæſtione, quam ad-
11 huc in praxi diſputare occaſio non de-
dit, beneque diſputat *Theodor. alleg. 61.
à n. 73. ad 76. & ſeq.*, àn ſcilicet legitima
relicta filio naturali legitimato cū tali
clauſula quod potuit, ſed nō tenebatur eā
relinquere, ita legitimæ naturam ſortia-
tur, vt onus ab ea reijciatur etiam con-
tra parentis voluntatem, vt reijcitur in
legitima debita filijs legitimis, quoniam
vbi purè, & ſimpliciter relinquitur, ne-
que coniecturæ, vel circumſtantiæ di-
uerſam voluntatem ſuadentes concur-
runt, potius ratione voluntatis, quam
poteſtatis intrat ratio ponderata per
Theodor. vbi ſupra, & alios apud eum,
quod ita pater filium naturalem agnouit
vere in ſuum per quamdam ſpeciem il-
lius reſtitutionis ſuitatis, quæ pondera-
tur in fœminis à Statuto excluſis, ac effe-
ctis extraneis; Sed vbi hæc voluntas veri-
ſimilis non vrgeat, verius pro meo iudi-
cio videtur, vt de defectu poteſtatis du-
bitandum non ſit, ex nimium probabili
ratione ponderata per *Aiciat.* & alios al-
legat, per ipſum *Theodor.* quod qui nul-
latenus dare vel facere tenetur, ſi det
aliquid vel minus, vel qualificatè, prorſus
improbabile eſt eius iudicium redar-
guere; Aque ponderationes *Theodor.* &
aliorum apud eum, continere potius vi-
dentur quaſdam leguleicas ſubtilitates
in iudicando negligendas, vndè propte-
reà *Rota dicta deciſ. 35. par. 8 rec.*, in fine
etiam ex leui fundamento clauſulæ *omni
modo meliori*, id firmauit.

Quatenus verò legitima debeatur ita,
& taliter quod legitimatus in hoc, iure
12 legitimi habendus veniat; Aliàs conſul-
tus in vna *Eugubina detractionum* pro
parte Lucæ Antonij Andreoli, an legi-
timato congrueret diſpoſitio *tex. in cap.
Raynutius de Teſtam.* ſuper duplici de-
tractione, legitimæ ſcilicet, & trebellia-
nicæ; Reſpondi affirmatiuè ex ijs, quæ
cæteris relatis firmatur *per Merlin. de le-
git. lib. 1. tit. 2 q. 8. num. 13. & Theod. dicta
alleg. 61. num. 81*; Quamuis maturum,
ac determinatum iudicium deſuper non
efformauerim, cum iſtud verè conſtitui,
ſeu efformari non poſſit niſi occaſione
13 contentioſæ, & forenſis diſputationis,
in qua elaborantibus, atq; ingenia, acuen-
tibus Aduocatis hinc inde, deueni-
tur ad notitiam omnium, quæ pro vtra-
que parte aſſiſtant; Iſtaque, eſt ratio cur
magni facienda ſit auctoritas deciſio-
num magnorum Tribunalium collegia-
torum, potiſſimè in cauſis grauibus bene
14 diſcuſſis, ſuper ipſo tamen puncto prin-
cipaliter diſputato, ac deciſo, et è con-
uerſo non magni facienda auctoritas il-
lorum priuatorum Doctorum, qui in fo-
ro nil, vel parum verſantes, cum magno
improbo labore libros reuoluendo, po-
nunt in charta quidquid inueniunt.

ROMANA

SEV &c.

OFFICIORVM

PRO N.

CVM

CAMERA ſeù DATARIA APOSTOLICA.

Caſus diſputatus coram Datario, ſopitus per concordiam.

An, & quando legitima poſſit filijs prohiberi in caſu delicti, & confiſcationis, adeòvt ſub confiſcatione non veniat.

Et de imputatione iurium vacabilium, ſeù vitalitiorum in legitimam.

SVMMARIVM

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *Ius reijciendi onus de legitima non tranſit in fiſcum.*
3 *Quod ſub fideicommiſſo in caſu delicti veniat, etiam legitima.*
4 *An, & quando confiſcatio veniat ſub prohibitione alienationis.*
5 *Quod expreſſa prohibitio confiſcationis capiat etiam legitimam.*
6 *De rationibus, ob quas iſto caſu legitima cadat ſub onere.*
7 *De differentia, vbi priuatio in caſu delicti eſt ſimplex, & vbi eſt cum clauſula reintegrationis.*
8 *Declaratur regula, quòd ſemel hæres, non deſinit eſſe talis.*
9 *An filijs reis læſæ maieſtatis debeatur legitima.*
10 *An cenſeantur electa in propriam legitimam officia vacabilia, ex eo quod inteſtata eſſent in eius perſona.*

DISC. XIII.

1 IVXTA facti ſeriem, de qua in hac eadem cauſa, & inter eaſdem partes *ſub tit. de fideicommiſſis diſc.* 150., inter plures diſputationes in huiuſmodi controuerſia habitas, ea fuit præcipua, An ſub fideicommiſſo, de quo in dicta ſua materia, cõtineretur legitima aliàs de iure debita filio, ex cuius perſona, fiſcus, ſeù Camera iure cõfiſcationis opponebat de retentione pretij officiorum remanſorum in hæreditate fideicommittentis.

In hoc autẽ ſcribentes pro Dataria, fundabant affirmatiuam in regula generali concedente legitimæ exemptionem à quibuſcumque oneribus, & grauaminibus, limitari non ſolita, niſi in caſu quo adhibeatur cautela vulgò nuncupata *Soccini*, de qua *infra diſc.* 16. *& ſeq*; Poſita enim competentia dictę detractionis, inferebant quod in eam ceſſiſſent officia vacabilia, de quibus erat controuerſia, vtpotè in eam electa ex regula *text. in l. Marcellus ff. ad Trebell.*, Stante quod hæres grauatus curauerat ea transferri in eius perſonam, & ad eius diſpoſitionem, quaſi quod huiuſmodi actus tranſlationis, ſpeciem alienationis importaret.

Scribens pro eiuſdem delinquentis filijs iure fideicommiſſi venientibus, dicebam, quod licèt regula ſit, vt onera legitimæ adiecta non obligent iuxtà vulgarem regulam *text. in l. quoniam in prioribus Cod. de inoff. teſtam.*, Nihilominus vbi quæſtio non eſt cum ipſomet filio, de legitimæ libertate contendente,
2 ac allegante talis oneris reiectionem, ſed cum fiſco eius hærede anomalo, legitimam ex perſona delinquentis detrahere volente, tunc niſi hic aduersùs onus adiectum reclamauerit, talis facultas reclamandi, ac onus reijciendi, in fiſcum non tranſmittitur ex deductis *per Surd. conſ.* 570. *Vermigliol. conſ.* 57. *num.* 2. *Fuſar. quæſt.* 296. *n.* 112. *Merlin. de legitima lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 13. *num.* 2. apud quos concordantes.

Præterea licèt ſub huiuſmodi ſubſtitutionibus, ac prohibitionibus non veniat legitima; Nihilominus quic-

3 quid conſulendo in contrarium dicat *Cyriac. controu.* 148., in cuius auctoritate Camerales ſe fundabant, attamẽ tā attentis rationibus, quàm auctoritatibus, verius eſt id limitari, quoties agitur de priuatione ſeù alia diſpoſitione in caſu grauis delicti, pro quo intret confiſcatio, vt tunc etiam legitima veniat.

Atque priuſquam ad auctoritatum dinumerationem, vel rationum diſcuſſionem deuenirem; Obſeruandum eſſe dicebam cum *Farinac.* egregiè loquente *conſ.* 173. *num.* 9. *&* 10., ad terminorum ſeù caſuum diſtinctionem, non benè factam *à Cyriaco vbi ſuprà*, cum aliquo æquiuoco, iſtos terminos confundente.

Siquidem, vt etiam ad iſtam confiſcationis materiam aduertitur generaliter *ſub tit. de Regal. diſc.* 160.; Aliud eſt agere de quæſtione, àn generalis prohibitio alienationis facta ſimpliciter filio cum alterius ſubſtitutione in caſu contrauentionis capiat confiſcationem tanquam

4 ſpeciem alienationis etiam reſpectu legitimæ, et tunc intrat quæſtio inter *Caſtrenſ. & Aretinum*, quàm benè examinant *Berous quæſt.* 87. *Boſſ. in tit. de bonorum publicat. nu.* 41. & alij, de quibus infrà; Atque iſto caſu intrat diſtinctio, de qua *per Riminald. iun. conſ.* 50. & alios, àn prohibitio concernat, nec nè fauorem filiorum, qui fauor conſiderari ſolet, vbi filius eſt minor, vel prodigus, aut parùm induſtrius, ſeù aliàs malus rerum ſuarum adminiſtrator, aliaque diſtinctio, àn adſit admixtus fauor tertij, vel ſolùm prohibitio concernat fauorem ipſius prohibiti, atque de iſto caſu loquuntur *Dec. conſ.* 442. *num.* 28. *Ruin. conſ.* 129. *num.* 6. *lib.* 2. *Berous & Boſſius vbi ſupra, Alciat. conſ.* 67. *num.* 5. *lib.* 9. *Rolan. conſ.* 98. *n.* 29. *& ſequen. lib.* 2. *Nonius conſ.* 97. *num.* 6. *Berrett. conſ.* 153. *nu.* 5. *& alij apud Farinacc. quæſt.* 25. *num.* 47.

Aliud verò eſt agere de quæſtione magis ſpeciali, àn ſcilicèt expreſſa prohibitio in caſu delicti, & confiſcationis,

5 capiat etiam legitimam; Et tunc excepto *Cyriaco*, neminem pro eius opinione allegante præterquam *num.* 44. *Boſſium ſub tit. de bonorum publicat. num.* 30. diſcurrentem de Decreto Mediolani, nil autem determinantem in terminis iuris communis; Quantum tunc videre licuit, omnes concordant in affirmatiua pro fiſci excluſione, nulla facta diſtinctione ætatis, vel imbecillitatis, vt in ſpecie *Gratian. diſcept.* 983. *num* 25. *Surd. conſ.* 570. *per tot. Vermigliol. conſ.* 57. *num.* 2. *Farin. dicto conſ.* 173. *num.* 79. *&* 10. *Fuſar. quæſt.* 296. *num.* 112. *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 32. *num.* 5. *verſ. limitatur* 6. *Maſtrill. deciſ.* 181. *num.* 22. *cum ſequen.*, vbi in ſpecie reprobatur diſtinctio inter maiorem, & minorem ætatem, & reſpondetur *ad Riminald. conſ.* 50. cum eodem *Riminald. conſ.* 193. *num.* 12. quam diſtinctionem impugnat etiam *Gratian. vbi ſupra*, iſtamque opinionem *ex Surd. & Farin. vbi ſupra* firmat *Rota noſtra dec.* 635. *num.* 6 *par.* 4. *rec. tom.* 3.; Ex quibus liquet quod attentis auctoritatibus de his præciſis terminis loquentibus, iſta eſt pœnè omnium recepta ſententia, paucos habens contradictores, eoque magis recipienda, quià validis, ac probabilibus munita eſt rationibus pro meo iudicio, ac genio antè omnia ſpectandis.

Duplicem ſiquidem DD. huius propo-

6 ſitionis rationem aſſignant; Vnam, quod patri licitũ eſt filiũ exhæredare non ſolũ ex quatuordecim cauſis in iure enumeratis, ſed etiã ex alijs æquipollentibus, illa præſertim grauis, & ſcandaloſi delicti, vt ſubſtinebam *in vna Romana pecuniaria* diſputata coràm A. C. pro Franciſca Ruiz, & Antonio Columna eius Viro aduersùs creditores Æmilij Ruiz, ex iſtius perſona volentes detrahere legitimam ex bonis maternis, non obſtante exhæredatione facta ob crimen fratricidij; Et alteram, quod talis prohibitio non continet ipſius filij grauamen, ſed potiùs fauorabilem prouiſionem, vbi præſertim priuatio non eſt omnimoda, & abſque ſpe recuperationis, quo caſu intrare poteſt difficultas ex *Riminald. conſ.* 50. motiuata per *Cyriac. vbi ſupra*, quod ſcilicet prouiſio concerneret magis fauorem ſubſtituti, quàm ipſius filij, ſed eſt cum clauſula reintegrationis in caſu quo in priſtinum ſtatum, ac Princi-

7 pis gratiam reſtitueretur, tunc enim, vt benè præſertim aduertit *Maſtrill. dicta dec.* 181. *num.* 27., ipſius filij prohibiti fauor eſt indubitatus, quoniam ità bona remanent ab ipſo recuperabilia, cuius contrarium omninò dicendum eſſet, ſi bona ad fiſcum deuenirent, & aduertitur *dicto diſc.* 160. *de Regal.*

E con-

E' conuersò autem *Cyriac.* duas aſſignat rationes parùm ſolidas, Vnam ſcilicèt, quod ſemel hæres, non poteſt amplius deſinere eſſe hæres, quę nihil concludit, quoniam ſi vera eſſet, procederet indefinitè in reliqua hæreditate, de qua tamen nemo dubitat; Siquidem regula, quod *ſemel hæres &c.*, procedit quoàd eius odia, & præiudicia, nè ob eius delictum eximatur ab illis oneribus, quibus aliàs ad fauorem tertij innocentis ſubiaceret, non autem vt exindè inferri poſſit ad deficientem teſtatoris poteſtatem præiudicandi in certo caſu hæredi, eique adimendi quod reliquerat; Et altera ratio eſt illa inualiditatis diſpoſitionis ob fraudem, quæ fiſco fieret, quæ pariter eodem defectu laborat, quoniam ſi vera eſſet, locum haberet deberet indefinitè in vniuerſa hæreditate, cuius contrarium eſt verius, vt habetur *in hac eadem cauſa ſub dicto tit. de fideicommiſſis diſc.* 150. *& dicto diſc.* 160. *de Regal.*

8 (margin number beside "licèt")

Item quatenùs legitima dicto filio delinquenti debita eſſet, adhùc tamen dicebam, vt ſaltim ex ea, eius filijs actoribus debita eſſet legitima; Nil obſtante obiecta diſpoſitione textus *in l. quiſquis §. filijs verò Cod. ad leg. Iul. Maieſtatis*, vbi in bonis parentibus confiſcatis ex crimine læſę maieſtatis denegatur filijs legitima, quaſi quod iſto caſu, ob criminis acerbitatem, filij quoquè pœnas luere debeant; Tum quia huiuſmodi pœna procedit, vbi conſtat de delicto per veras, ac legitimas probationes, ſecus autèm vbi de ſimplici condemnatione contumaciali ex deductis *per Farinac. quæſt.* 116. *num.* 130. *Merlin. de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 22.; Tum etiàm quia procedit contra filios poſt delictum procreatos, ſecùs autem contra eos, qui iam procreati fuerant, *vt locis citatis Farinac. num.* 92. *& Merlin. num.* 17. *Rota apud Seraph. deciſ.* 830. *num.* 8.. Ac etiam quia huiuſmodi rigoroſa pœna, de æquitate, ac generali Chriſtiani orbis conſuetudine non ſeruatur *Merlin. vbi ſuprà num.* 26. *& ſequen. Farin. num.* 44. *& ſequen. Seraph. dicta dec.* 830. *nu.* 9. *& dicto diſc.* 160. *de Regal.*

9 (margin number beside "te obiecta")

Demùm quoad prætenſam imputationem officiorum in dictam legitimam, ob illorum tranſlationem in caput, ſeù perſonam filij delinquentis, adhuc (cum ſenſu etiam veritatis) dicebam prætenſionem Cameralium non ſubſiſtere; Diſpoſitio enim ſeù ratio textus *in l. Marcellus ff. ad Trebell.* præſupponit quod actus alienationis eſſet aliàs illicitus, &
10 cum delicto, ad quod excludendum, ità refertur ad cauſam licitam detestationũ; Hæc autẽ ratio in præſenti nõ cadit, quoniam huiuſmodi tranſlationes ſeù inteſtationes aliud non important niſi ademptionem poſſeſſionis huiuſmodi iurium, et ſic eſt actus licitus, vnde propterea dictorum officiorum ſola quota cadere debebat in legitimam, quatenus debita eſſet, iuxtà ea, quæ in terminis cenſus vitalitij firmata fuerunt per Rotam in deciſionibus editis *in Romana fideicommiſſi de Marianis coràm Albergato de qua ſupra diſc.* 5.; Atq; ſuper his, ac alijs, de quibus, *dicto tit. de fideicommiſſis, diſc.* 150. honeſta concordia finem dedit; Latius verò de hac materia confiſcationis agitur *dicto diſc.* 160. *de Regal.* & tractabitur *eodem tit. de Regal.* in ſupplemento, occaſione agendi de quæſtione àn, & quãdo fiſcus diuerſus, ſeù diuerſi territorij confiſcat bona in ſuo territorio exiſtentia.

ROMANA

NVLLITATIS EXEQVVTIONIS

PRO

IOSEPHO TOSCANO

CVM

FISCO.

Caſus diſputatus in Tribunali Gubernatoris, & ſopitus per compoſitionem.

An fiſcus cogat patrem viuentem ad legitimam filij delinquentis.

Et de Iudæis ân dicantur in omnibus ciues, & gaudeant priuilegijs Ciuitatis.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Filius familias præſumitur pauper, & omnia bona præſumuntur patris.*
3 *Etiamſi eſſet induſtrius, & quid vbi debeatur ratione induſtriæ.*
4 *De Conſtitutionibus Pij IV. & Sixti V., vt fiſcus petat pro delicto filij legitimam à patre viuente.*
5 *Fallit, vbi ex filio ſuperſunt filij.*
6 *Item fauore ciuium Romanorum.*
7 *Hebræi dicuntur ciues.*

DISC. XIV.

1 CVm ob delictum N. filij Ioſephi Tuſcani banchetij Hebræi, Fiſcus pro pœna ab ipſo prætenſa, exequi curaſſet bona, & effectus banchi per dictum Ioſephum exerciti, ſub prætextu, quod pro medietate ſpectarent ad filiũ, vtpotè iure domini idem bancum adminiſtrantem, atque negotia promiſcuè cum patre gerentem, quæſtio autẽ ciuilis ſuper pertinentia bonorũ, ideoq; non incougrua illis Aduocatis, qui à materijs criminalibus omninò alieni viuũt, hinc priores diſputationes habitæ fuerũt ſuper puncto pertinentiæ bonorũ, & excluſione prætenſionis fiſci, quod filius eſſet æquè dominus, ex eo quod bancũ, aliaque negotia promiſcuè cum patre exercebat; Super quo, ſcribens pro Ioſepho dicebam, regulam aſſiſtere patri, quod ſcilicèt bona præſumuntur ipſius,
2 filius verò familias præſumitur pauper, quamuis cum patre cohabitãdo negotietur, cum cenſeatur id agere tanquàm inſtitor patris, *Angel. conſ. 85. num. 2. Calcan. conſ. 19. num. 1. & 4. Roman. conſ. 469. num. 5. Soccin. conſ. 92. num. 15. & 18. lib. 1. Surd. conſ. 441. Cyriac. controu. 477. Menoch. lib 3. præſumpt. 50. num. 1. Gratian. diſcept. 401. num. 17. & ſequen. Paſchal. de patr. poteſt. cap. 3. nu. 10. & 11.*; Et hanc opinionem ſæpiùs ſequuta eſt Rota, præſertim *apud Bichium deciſ. 129. & 199., & in eadem cauſa dec. 188. & 318. par. 9. recent.*

Fortiùs autem vbi probationes, & adminicula concurrant, quod bona, & merces eſſent patris, tunc enim quamuis filius eſſet induſtrius, atque in acquiſitionibus aliquam participationem haberet, immò, ſeorſum à patre viueret, adhuc bona dicuntur patris, neque filius poſſet aliud prætendere niſi aliquã par-
3 ticipationem lucri pro rata induſtriæ, iuxtà diſtinctionem *Bart. in l. 1. §. nec Caſtrenſe num. 5. ff. de collat. bonorum, & in l. cum oportet Cod. de bon. quæ lib.*, quam ſequuntur *Bald.*, & alij, de quibus *Roman. d. conſ. 469.* ibique *Add. litt. A. Mangil. de imput. quæſt. 34. per tot. Menoch. de arbitr. caſu 126. Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 26. num. 9. & 10.*, apud quos habetur de pluribus opinionibus, ac diſtinctionibus, & quomodo id procedat, & inſinuatur *ſub tit. de fideicommiſſis diſc. 191.*; Et hic erat caſus, quoniam non agebatur de negotiatione, ſeù acquiſitione, adeoùt induſtria totum faceret, ſed agebatur de banco, cuius acquiſitiones principaliter proueniunt ex pecunia, quam clarè conſtabat totam eſſe patris, nullumque dabatur ex parte fiſci ſaltim adminiculum, quod filius ſatis iuuenis potuerit eam aliundè acquirere, vndè proptereà eius induſtriæ pretium, longè excedebant, non ſolùm victus, & veſtitus, ſed etiam aliæ iuuenilium errorum expenſæ.

Poſtquàm verò cum illis difficultatibus, quæ vbique notoriæ ſunt cum Fiſcalibus, præſertim in criminalibus, ſuperatus fuit iſte punctus; Conuolauit fiſcus ad prætenſionem legitimæ, dicto filio in bonis patris competentis, quam
4 pro filij delicto, per fiſcum à patre quamuis viuente peti poſſe, contra iuris communis diſpoſitionem, ſtatuunt Conſtitutiones Sixti V. & Pij IV.; Atque in hoc fuit acrior diſputatio, quam terminare oportuit cum aliqua compoſitione, vt frequentior eſt euentus controuerſiarum, quæ cum fiſco habentur; Inſpecta autem veritate, prætenſio minùs iuridica quoque videbatur ex duplici fundamento.

Primò ſcilicèt, quod vbi etiam ex Statutis, vel iuribus municipalibus, in hoc

hoc à iure communi exorbitantibus, fiſcus à patre viuente petere poſſit legitimam per filium delinquentem ſperatam, id non procedit, qnando ex eodem filio ſuperſunt filij, quoniã rationabilius eſt,
5 vt auo ſuccedant potius nepotes, quàm fiſcus *Bald. in l. ſi qua pœna num. 5. ff. de his, qui ſui vel alieni iuris*, & cæteri communiter, de quibus *Tob. Non. conſil. 95. num. 2. & 10. Farin. quæſt. 24. num. 172. & conſ. 52. num. 1. lib. 1. Merlin. legit. lib. 3. tit. 1. quæſt. 36. Surd. deciſ. 167.* vbi *Hodiern. in addit. & dec. 314.*, vbi ſic refert deciſum, & hanc opinionem pro abſoluto veram habuit Rota *in Spoletana legitimæ coram Blanchetto poſt Farin. dicto conſ. 52.*

Secundò clariùs, quoniam dictæ Conſtitutiones Sixti V. & Pij IV. moderatæ
6 fuerunt per Innoc. IX. Conſtitut. 2., fauore Populi Romani, & ciuium Romanorum, ſub quorum nomine veniunt Iudæi, qui generaliter compræhenduntur ſub omnibus legibus, Statutis, & Con-
7 ſtitutionibus, præterquàm in reſpicientibus forum animæ *Bald. in l. ſpadonem §. eam autem ff. de excuſat. tutor.* plenè *Alex. conſ. 75. lib. 5. num. 6. 8. & 9. & conſ. 99. lib. 6. num. 3. & ſequen., Marquard. de Iudæis par. 2. cap. 1. num. 1. & ſequen. Farin. in fragment. par. 2.* verb. *Iudæi num. 621. & ſequen. Rota deciſ. 269. par. 4. recen. tom. 2.*, & habetur *ſub tit. de ſeruitut. diſc. 70.*

Et in terminis confiſcationis bonorum, quod Iudæi gaudeant beneficio textus *in Auth. bona damnatorum, Marquard. d. cap. 1. num. 6. Farin. loc. cit. num. 635.*; Potiſſimè vbi non agatur de priuilegio à iuris communis diſpoſitione deuiante, ſed potius de lege, per quam, moderatis odioſis, & exorbitantibus legibus municipalibus, fiat reuerſio ad ius commune, tunc enim largiſſima fit interprætatio, atque veniunt etiam Iudæi abſque dubio, vt *per Alex. dicto conſ. 75. num. 5. & ſeqq. lib. 5.*

Omniſq; in propoſito difficultas ceſſare videbatur ex *Conſtitut. 48. Pij IV. vbi §. 5.*, expreſſè diſponitur, vt Iudæi compræhendantur ſub Statutis, & decretis generalibus Vrbis; Et ex his, (cum ſenſu etiam veritatis), credebam iniuſtas eſſe fiſci moleſtias, nihilominùs opus fuit eas mediante aliqua conuenienti compoſitione euitare, ſtante dicta prætenſione in facto conſiſtente, quod ſcilicèt filius delinquens aliquam participationem haberet ratione ſuæ induſtriæ, & quod promiſcuè cum patre bancum adminiſtraſſet.

IANVEN. DETRACTIONVM

INTER FRATRES DE FRANZONIS, ET MARIAM BRIGITTAM pariter DE FRANZONIS.

Diſcurſus pro veritate ſuper controuerſia benenolè viſa, & concordata.

Quale tempus in legitimæ detractione attendi debeat, ân illud mortis parentis, vel potiùs quando detractio facienda eſt, ad effectum inſpiciendi, cuius commodo, vel damno cedat bonorum hæreditariorum augmentum, vel decrementum ſequutum poſt mortem.

Et aliqua de imputatione in legitimã officiorum vacabilium, quæ pater viuens, ſub reſeruatione decreti, emit in faciem, ſeù nomen filij.

SVMMARIVM.

1 **F**acti ſeries.
2 *De augmento, vel diminutione obueniente ex cauſa exiſtente de tempore*

pore mortis reſtitutoris remiſſiuè.
3 *Quando augmentum cedat ſolum commodo hæredis, & non filij pro rata legitimæ.*
4 *Quid de decremento, ſeù diminutione.*
5 *De Statuto Ianuæ in materia legitimæ.*
6 *Quomodo facienda electio, ſi bona ſunt partim bona, & partim mala.*
7 *Filio imputandum eſt in legitimam totum id, quod rapit per vltimam voluntatem.*
8 *Quando diſpoſitum etiam in teſtamento non imputetur.*
9 *Officia empta in faciem filij cum reſeruatione decreti remanent in pleno dominio patris.*
10 *Secùs vbi emuntur ſine reſeruatione decreti.*
11 *Cuius damno cedat vacatio talis officij.*
12 *Onus adiectum legato vſusfructus, vel alterius iuris vitalitij debet ſupportari, licèt commodum legati per mortem ceſſet.*

DISC. XV.

1 THomas Franzonus, emptis in vita nõnullis Romanæ Curiæ officijs vacabilibus in perſona Auguſtini eius filij, ſub conſueta reſeruatione decreti ad eius fauorem ſuper libera diſpoſitione, in eius teſtamento, hæredes ſcripſit dictum Auguſtinum filium, & quinque ex Anfrano filio prædefuncto nepotes, cum reciproco fideicommiſſo maſculino perpetuo, & deſcenſiuo inter eos, liberando, tàm Anfranum, eiuſque hæredes ab expenſis, quas pro nuptijs, aliaq; occaſione feciſſet pro eo, quàm Auguſtinum à fructibus, quos ipſo teſtatore; viuente percepiſſet; Pro officijs autem in perſona præfati Auguſtini emptis, voluit iſtum teneri in ſua portione ſe conſtituere debitorem in ſcutis 6500., cum alijs diſpoſitionibus ad rem non facientibus, quas omnes filius, & nepotes, ſequuta morte, expreſsè acceptarunt, illarum obſeruantiam promittendo.

Obijt poſt plures annos Auguſtinus, ſuperſtite Maria Brigitta vnica filia, quam hæredem vniuerſalem ſcripſit, factoq; proindè caſu dictæ reciprocæ ſubſtitutionis ad fauorem dictorum filiorũ Anfrani, hinc inter iſtos, & dictam Mariam Brigittam inter plures controuerſias extraiudicialiter, ac beneuolè diſcuſſas, præcipua fuit illa ſuper legitimæ detractione dicto Auguſtino competentis, tàm circa quantitatem, quàm ſuper qualitate bonorum, in quibus ea competeret, ac etiam ſuper imputationibus, de quibus fideicommiſſarij opponebãt; Maior autem difficultas fuit ſuper quantitate, ſtante ſatis notabili immutatione ſtatus bonorum inter tempus mortis Thomæ teſtatoris, & illud, in quo de huiuſmodi detractione facienda tractabatur; Cum enim aſſis hæreditarius, ſpectato tempore mortis teſtatoris, importaret decies, & quatuor centena millia librarum, hoc eſt 800. m. in tot ſtabilibus, alijſque effectibus, quorum valor nullam recepit alterationem, & 600.m. in iuribus Hiſpaniarum, quæ de tempore mortis teſtatoris in bono ſtatu exiſtentia, ſuum integrum habebant intrinſecum, de tempore verò controuerſiæ, ità deteriorata erant, quod ferè nullum, vel ſatis modicum haberent valorem, hinc orta eſt difficultas ſuper dictæ legitimæ quantitate, àn ſcilicèt detrahi deberet, attento bonorum ſtatu, iuxtà quam computationem, medietas trientis importaret lib.233. m., vel potiùs iuxtà valorem currentem, itàut intermedia diminutio cederet damno hæreditatis, vel etiam filiorum ius habentium in legitima pro rata.

Super hoc, ex parte Mariæ Brigittæ, exhibitum fuit plenum, ac elaboratum reſponſum *Altogradi ſenior.* ad præſens regiſtratum inter controuerſias *Altogr. iun. eius filij controuerſ.19.*, vbi cum eo docto quidem, ac elaborato, ſed prolixo, & euagatario ſtylo, qui communis eſt Scribentibus extrà Curiam, ſatis ſe diffundit circà augmentum, vel diminu-
2 tionem prouenientem in quantitate potiùs, quàm in qualitate, ex cauſa de præterito, extante de tempore mortis teſtatoris, de quo etiam plenè agit *Botiglier. de ſucceſſ. ab inteſt. theorem.* 14.; Verùm hæc ſuperflua videbantur, vtpotè extranea à caſu controuerſiæ.

Quatenùs verò pertinet ad punctum quæſtionis, vbi ſcilicèt augmentum, vel diminutio fit in qualitate; Tunc plures adhi-

adhibendo diſtinctiones, ad fauorem requirentis probare conatur, inhærendum eſſe ſententiæ *Curtij conſ. vltima*, quam plenè ſubſtinere conatur *Mangil. de imput. quæſt. 9.*, vt latiùs apud eum eſt videre.

Conſultus autem ex parte fideicōmiſſariorum, ſtrictè iuxtà Curiæ ſtylum, ad ſolam caſus controuerſi neceſſitatem; Dicebam, quod huiuſmodi quæſtio nimiū prolixo ſtylo à dicto Reſpondente tractata, verè ac propriè percutit caſum augmenti in bonis hæreditarijs hoc medio tempore obuentis, àn ſcilicèt totum cedat commodo hæredis, vel etiam filius pro rata legitimæ de eo participare

3 debeat; Et in hoc *Curtius*, & ſequaces, de quibus *Mangil. dicta quæſt. 9.*, tenent pro hærede, vndè propterea obſeruabā, non benè huiuſmodi auctoritates adduci ad fauorem filij de legitima contendentis, dum potiùs dictæ auctoritates filio aduerſantur.

Verùm huiuſmodi opinione ſpreta, etiam in augmento, contrarium omninò veriùs, ac magis receptum eſſe dicebam, vt ex *Bald. conſ. 20. num. 2.* meliùs *conſ. 23. num. 2. lib. 2.*, & alijs, latè probant *Surd. conſ. 128. Merlin. de legitima lib. 5. tit. 3. quæſt. 7. num. 27. Capyc. Latr. conſult. 78.* benè *Io. Andr. de Georgio alleg. 40.*, & alij; qui plenè collecti habentur apud *eumd. Altograd. vbi ſupra*, atq; hanc perpetuò tenuit *Rota*, *vt deciſ. 347. part. 1. diuerſ. deciſ. 475. num. 5. & deciſ. 602. num. 6. par. 3. recen. deciſ. 130. num. 5. cum ſeq. poſt Merlin. de legitima, vltimæ impreſſionis Romana ſupplementi legitimæ 21. Iunij 1649. coram Meltio, eadem 20. Iunij 1650. coram Veroſpio, dec. 57. par. 11. recen.*, vbi limitatur, niſi hæres fuiſſet in mora *Auenionen. legitimæ 20. Aprilis 1654 coram Peutingerio*, & in alijs.

Vbi verò non agitur de augmento,

4 ſed de diminutione antiqui valoris ex tempore, vel caſu producta, itaut culpæ hæredis tribui non valeat, tunc minor eſt quæſtio, quoniam vt obſeruat *Peregrin. de fideicomm. art. 36. num. 33.*, cum quo pertranſit *Merlin. loco cit. num. 46.*, ac etiam *idem Mangil.*, qui in caſu augmenti contrariam tenet opinionem, omnes ferè concordare videntur, vt id vtriuſque damno cedere debeat, hæredis ſcilicèt, ac filij pro rata, quaſi quod non ſit eadem ratio; Huius autem differentiæ veritatem examinare non curaui, ſed quicquid de illa eſſet, id ponderabam per argumentum à fortiori; Si enim vbi agitur de augmento, in quo maior eſt controuerſia, magis communis, ac recepta eſt, vt de eo vterque participare debeat; Multòmagis, vbi de diminutione, in cuius caſu plerique, qui in præcedenti tenent contrarium, in id concurrunt, et ſic de plano intrare videbatur argumentum deductum ab *Auth. multò magis &c.*

Et quamuis in contrarium pondera-

5 retur Statutum *Ianuen. lib. 5. cap. 16. de legatis, & fideicommiſſis* §. 3. incipien. *Ipſam verò*, vbi diſponitur, vt legitima eligi poſſit in bonis filio placitis; Nihilominùs, quicquid ſit de puncto, àn hoc ius eligendi ab ipſo filio ad exercitium non deductum, tranſmittatur ad hæredes, ſiuè àn intraret limitatio ab eodem Statuto tradita, vt dicta electio exerceri non poſſit in bonis fideicommiſſo ſubiectis; Relinquendo in his locum veritati, atq; omiſſa euagatione circà ſuperflua; Dicebam, quod dictum Statutum non percutiebat caſum quæſtionis, cum ſolùm agat de electione bonorum, quæ filio in cauſam huiuſmodi detractionis conceditur ad tollendam dubietatem, quæ in terminis iuris communis habetur, de qua plenè *Merlin. lib. 5. tit. 3. qu. 11. Amat. var. reſol. 56. num. 30. Romana fideicommiſſi de Capiteferreo 10. Martij 1645. coram Corrado, dec. 336. par. 9 rec.*, & in alijs frequenter; Nihil autem ſtatuit circa quantitatem, & àn intermedium augmentum, vel reſpectiuè diminutio, eſſe debeat vtriuſque, vel vnius tantùm, cum in hoc nihil Statutum diſponat, quod propterea extrà propoſitū in præſenti controuerſia deducebatur.

Circa verò electionem ab eodem Statuto conceſſam, pariter ſuperflua videbantur ea, quæ ab eodē Reſpondente deducebantur in alia ſcriptura ſeparata pariter regiſtrata *inter dictas controuerſias eius filij cap. 20.*, quoniam fideicommiſſarij id non impugnabant, vt ſcilicèt de præſenti eligeret, pro ea tamen quantitate, quæ caderet, inſpecto præſenti valore, valutatis ſcilicèt iuribus Hiſpaniarum, alijſque effectibus deterioratis pro quanti de præſenti valeant; Potiſſimè

quia

quoniã cum non agerétur de hærede ex-
traneo, ſed de ſuo, omninò probabilius
credebam locum eſſe tranſmiſſioni dictæ
facultatis eligendi; Tum quia priuile-
gia, quæ non tranſmittuntur ad extra-
neos, attamen tranſmittuntur ad filios,
ad notat. *in l. aſſiduis Cod. qui potior. in
pign. habeantur* cum concordan.; Tùm
etiam quia illa, quæ petebat electionem
ſubducta patris perſona, ius legitimæ ha-
bebat, et conſequenter intrare videtur
eadem ratio Statuti; vt non obſcurè in
his terminis ſentit *Merlin. de legitima
lib. 2. tit. 1. quæſt. 9. num. 16.*

Hinc proindè concludendo dicebam,
quod, Vel hæreditas diuidenda eſſet in
6 duas bonorum ſpecies, Vnam ſcilicèt
vtilium, & non alteratorum; Alteram
verò inutilium, ſeù diminutorum, fa-
ciendo de qualibet ſpecie detractionem
pro rata, ad filij, ſeù neptis electionem,
perindè, ac ſi eſſent duo patrimonia;
Vel facta æſtimatione dictorum inexigi-
bilium, ſeù deterioratorum effectuum
pro valore currenti, & quanti de tem-
pore detractionis vendi poſſent, facere
vnam detractionem, non impugnata
electione, vt ſupra.

Eo potiſſimùm conſiderato, quod in-
certum eſt de tempore mortis teſtatoris,
qualia bona filius in vim dictæ faculta-
tis elegiſſet, atque dari poterat caſus, vt
electio cecidiſſet in dictis iuribus Hiſ-
paniarum, alijſque deterioratis effecti-
bus, adeòut totum ſuum fuiſſet damnũ,
ideòque nulla iuſtitiæ, vel æquitatis ra-
tio exigit, vt eo effugiente hoc damnũ,
illud totum eſſe deberet hæredis; Atque
hanc dicebam videri genuinam verita-
tem, iuxtà quam iudicaſſem.

Quouerò ad alterum controuerſiæ pũ-
ctum, ſuper imputatione officiorum eo-
rumque fructuum, quos in vita teſtato-
ris perceptos filio condonauerat; Quam-
uis idem Reſpondens *dicta controu. 20.*;
in hac materia imputandi bona donata,
de more ſe diffunderet, diſtinguendo
inter ab initio validas, & perfectas do-
nationes, ac inualidas, & àn verſemur
in terminis peculij profectitij proprij,
vel improprij, quod aduentitij naturam
ſapit, nihilominus hæc pariter ſuperflua
videbantur; Diſtinguendo etenim fru-
ctus ab ipſis officijs in ſorte principali.

Quoad primam ſpeciem, vbi proce-
dendum ſit cum terminis condonatio-
7 nis, ſeù remiſſionis, cum hæc ſequuta ſit
in teſtamento, regula eſt pro imputatio-
ne, quæ cadit in toto eo, quod filius ex
vltima voluntate parentis capit *ad text.
in l. ſcimus, & l. omnimodo Cod. de inoff.
teſtamen.*, & habetur infrà *in Bonon.
fideicommiſſi de Luparis diſc. 30.*; Et in
ſpecie eius, quod filius patri viuenti de-
bebat, etiam ſub dilatione, vt imputan-
dum veniat, habetur, quodque libera-
tio relicta in teſtamento, habeat vim le-
gati firmatur *per Rotam decis. 3. num. 6.
par. 11. recen.*, vbi concordantes, vndè
propterea vt dictum eſt, à propoſito ex-
traneæ remanebant diſtinctiones, quæ in
iure habentur de bonis per patrem vi-
uentem filio delatis imputandis necnè,
de quibus *infrà diſc. 24.*, quoniam pro-
cedendo cum donatione, ſeù remiſſione
reſultante à teſtamento, ceſſabant dicti
termini donationis, ac intrabant illi
legati.

Veriùs tamen reſpondi pro non im-
putatione, capiendo dictam teſtamenta-
riam diſpoſitionem, non tanquàm lega-
8 tum, minùſque tanquàm donationem,
ſeù remiſſionem, ſed tanquàm declara-
tionem, ſeù probationem animi à prin-
cipio, ac recognitionem veritatis, &
bonæ fidei, quod ſcilicèt pater ex tunc
huiuſmodi officiorum fructus filio aſſi-
gnauerit pro neceſſarijs expenſis, tàm
circà veſtitum, quàm circà extraordi-
narias occurrentias, eo modo, quo inter
nobiles vbique, præſertim verò inter
Ianuenſes practicari ſolet.

Idque euidenter oſtendebat eiuſdem
diſpoſitionis contextus circà expenſas
nuptiales, ac alias factas pro Anfrano al-
tero filio; Ideòque contenta in teſtamen-
to, capienda veniebant, potius tanquàm
declaratio animi, qua ceſſante, ceſſat im-
putatio *ad text. in l. ſi quando, & auth.
nouiſſima Cod. de inoff. teſtam. Merlin.
decis. 323. in fine* aliàs *decis. 54. par. 5. rec.*,
& ſæpiùs alibi *hoc tit.*; Vndè in iſta par-
te reſpondi contrà requirentes.

Quouerò ad alteram ſpeciem, ſortis
ſcilicèt principalis, ſeù pretij officiorum,
paritèr omninò extraneos dicebam ter-
minos donationis, atque iſtius diſtin-
ctiones ad iſtum effectum fieri ſolitas, de
quibus *apud Altograd. dicta controu. 20.*,
quoniam nulla penitùs aderat donatio in
gene-

genere, ſiuè valida, & irreuocabilis, ſiuè inualida, et reuocabilis, vndè propterea obſeruabam fruſtrà aſſumi inſpectiones iuris, quoties factum omninò ceſſat; Licèt enim pater in perſonam dicti filij huiuſmodi officia emiſſet, nihilominùs liberè, & abſquè aliqua reſtrictione, de-
9 cretum ad ſui fauorem adijci curauit, quod operatur, vt perſona officialis ſtare ſolùm dicatur demonſtratiuè in ordine ad periculum vitæ, alioſque effectus concernentes fauorem Principis, officium concedentis; De reliquo autèm perſona titularis nullum ius in eo habere dicitur, ſed totum dominium vtilitatis tàm in ſorte, quàm in fructibus eſt reſeruatarij, vt frequenter habetur *ſub tit. de Regalibus* ad materiam officiorum.

Quæſtio autem imputationis, cadit ſolùm, quando pater, abſquè aliqua decreti reſeruatione, ad ſui fauorem emit ſimplicitèr officium pro filio; Cum enim
10 ex huiuſmodi acquiſitione ità ſimpliciter facta, reſultet implicita donatio, ex ijs, quæ in dicta ſua materia *ſub tit. de Regal.* ſæpius habentur, tunc intrat difficultas, an quoties fit per patrem ad fauorem filij, ſit locus imputationi, pro qua etiam, (non conſtito de contraria voluntate) aſſiſtit regula *ad tex. in l. omni modò §. imputari Cod. de inoff. teſtam. & l. illud Cod. de Collation.*; Et in ſpecialibus terminis officiorum Romanæ Curiæ *Caſtrenſ. d. §. imputari num. 5.* & cæteri *per Merlin de legitima iuxtà ſecundam impreſſionem lib. 2. tit. 2. q. 24. n. 1. Rota apud Merlin. dicta dec. 323. alias 54. p. 5. rec.*, & frequentèr in alijs.

Verùm hic non erat caſus, dum huiuſmodi implicita donatio nullum habebat facti fundamentum, quoniam excepto titulo, quoad vacationem, alioſque effectus cum Principe, ipſa officia remanſerant in hæreditate teſtatoris, eo-
11 dem modo, quo alia bona, vndè propterea tali caſu, quotiès vterque titulus in eadem perſona conſolidatur, quia nempè filius, in cuius faciem officium quæſitum eſt per mortem patris, tanquam eius hæres, efficiatur etiam dominus pretij, ſeù vtilitatis, àn ſcilicèt quotiès eſt hæres reuocabilitèr, quia nempè fideicommiſſo grauatus, retinendo huiuſmodi officia vacabilia, cenſeatur ea elegiſſe in ſuam legitimam, eaque feciſſe propria, vel potiùs retinuiſſe titulo hęreditario, adeòut ad ſui ipſius vel reſpectiuè hæreditatis damnũ cedat vacatio; Verius dicebam periculum cedere in damnum vtriuſque, et ſic tam hæreditatis, & fideicommiſſi quàm ipſiuſmet filij pro dicta ſua rata legitimæ, ex ijs, quæ in terminis cenſus vitalitij firmata fuerũt in deciſionibus editis in *Romana fideicommiſſi de Marianis coràm Albergato, de qua ſupra diſc. 5.*; Et in ſpecie officiorum vacabilium cum dicta diſtinctione ſæpius practicaui in alijs cauſis diſputatis coram A. C. & in alijs Tribunalibus.

Verùm paritèr iſta ſuperflua erant, atque à propoſita quæſtione extranea, quoniam teſtator mandauit in portionem Auguſtini, intuitu officiorum ſibi remanere debentium, dandum eſſe debitum ad commodum hęreditatis ſcutorum 6500., quæ ſumma erat inferior valori officiorum, vndè propterea, aliud dicta diſpoſitio non continebat, niſi eorumdem officiorum legatum, cum onere ſoluendi ad commodum hæreditatis dictã ſummam tanquam per ſpeciem implicitæ emptionis, & venditionis, et conſequenter filius acceptando legatum prædictum cum onere, huic ſe ſubiecisse dicitur, quamuis caſus dediſſet dictorum officiorum breuem vacationem, itàut
12 potius damnificatus remaneret iuxtà *text. in l. Imperator in princ. verſ. Enimuerò, & l. cum ab vno ff. de legatis ſecundò*, vbi quod relicto vſufructu fundi ſub onere ſoluendi alteri certam ſummam, legatarius acceptando legatum, efficitur debitor ſummæ adiectæ, à cuius ſolutione non liberatur, neque debitor eſſe deſinit ex eo quod per ipſius legatarij mortem, legatum ceſſet, cum actus poſſet ſe habere ad lucrũ, & ad damnũ, quia nempè longo tempore ſuperuiuendo, legati emolumentum longè excedere poterat onus, & firmant communiter *DD.* in allegatis iuribus, *& in l. ſi cum dotem §. ſi cum pater ff. ſolut. matrim.*, de quibus *Surd. conſ. 237. num. 26. & conſ. 254. n. 16. latè Hodiern. controu. 15. num. 38. cum ſequen.* & habetur actum *ſub tit de donat. in ſupplemento in Romana ſeù Albanen. Vineæ*, et hic erat caſus præciſus, vndè propterea imputatio ſũmæ prædictæ habebatur pro indubitata, præſertim quia filius

lius expreſsè acceptauerat paternam diſpoſitionem, ac etiam quia longo tempore ſuperuixerat, adeòut emolumentum ab officijs perceptum, onus prædictum longè ſuperaret; Atque hanc dixi videri veritatem iuxta quã cũ modica alteratione inter partes concordatum fuit.

VITERBIEN.

HÆREDITATIS

PRO

CARDINALI GVALTERIO

CVM

LAVRENTIO CHISIO.

Diſcurſus pro veritate in caſu deciſo per Rotam pro Cardinali, & deindè concordato.

Recepta concluſio, vt extrà cautelam, quæ vulgò dicitur *Soccini*, parens non poſſit prohibere vel grauare legitimam, quodque prohibitio, vel grauamen non præiudicet filio, quamuis ſimpliciter acceptet teſtamentum, niſi legitimæ ſpecialis mentio in acceptatione fiat; An procedat vbi filius parenti viuenti, in actu teſtandi conſenſum præſtat ſuper teſtamento, quod talé prohibitionem, vel onus contineat; Et àn prohibitio contenta in vno gradu ſubſtitutionum, extendatur ad alios gradus.

SVMMARIVM.

1 C*Aſus controuerſiæ.*
2 *Prohibitio detractionis legitimæ facta in teſtamento, cui filius conſentiat, àn ſubſiſtat, refertur opinio affirmatiua.*
3 *Contraria opinio dicitur probabilior.*
4 *De quæſtione àn valeant renuntiationes, & conuentiones inter patrem, & filium ſuper legitima.*
5 *Acceptatio teſtamenti paterni poſt mortem patris non præiudicat in legitima ſine ſpeciali mentione.*
6 *Quid vbi acceptatio ſit viuente teſtatore, & in ipſo actu teſtandi, referuntur opiniones.*
7 *Reprobatur opinio Menochij, & aliorum conſtituentium hanc differentiam.*
8 *A dictis Doctorum non licet arguere à contrario ſenſu.*
9 *An argumentum ductum à conſenſu præſtito exhæredationi operetur.*
10 *De differentijs inter caſum conſenſus præſtiti exhæredationi, & adiectioni oneris legitimæ.*
11 *De prohibitione detractionis legitimæ adiecta in vno caſu, non extendenda ad alios.*
12 *An ſubſtitutio reciproca capiat legitimam.*
13 *De prohibitione legitimæ in caſu confiſcationis.*

DISC. XVI.

1 IN Iſta cauſa, principalis quæſtio fuit ſuper inteſtata ſucceſſione Poggij Chiſij, àn ſcilicèt ad eam ſoror cũ maſculis ex fratre nepotibus concurrere poſſet, ſtante Statuto Viterbien. excluſiuo fœminarum, vt habetur *ſub tit. de ſucceſſionibus diſc.* 16. vbi de facti ſerie; Quia verò inter bona per defunctum poſſeſſa, aderant illa matris, per quam ſupponebatur fideicommiſſum ad ſolum fauorem maſculorum ordinatum eſſe; Hinc ex parte Cardinalis venientis ex iuribus ſororis prætendentis ſucceſſionem ab inteſtato, reſpondebatur quod fideicommiſſum nõ obſtaret quoad legitimam dicto Poggio debitam; E conuersò autèm replicabatur, quod obſtaret prohibitio huiuſmodi detractionis contenta in materno teſtamento, ſtante eius acceptatione facta viuente teſtatrice, quo caſu præiudicat etiãm ſinè expreſſa,

preſſa, & ſpeciali legitimæ mentione, cum ea requiratur in acceptatione, quæ mortuo teſtatore fieret, ſecùs autem eo viuente,& in actu teſtandi ex auctoritate *Cæpbal.conſ.*153.*n.*77.*& ſequen.& ex*
2 *Menoch.conſ.*196. *num.* 20., cum quibus pertranſeunt cæteri, de quibus infrà.

Rota in diſputatione habita *ſub die* 2. *Martij* 1660. *coràm Taia*, huiuſmodi opinionem reijciendo,ſequuta fuit illam
3 *Soccini ſen.conſ.*230.*lib.*2.,quem ſequitur *Peregr. vt infrà*, editaque deciſione, atque conceſſa noua audientia, aliqui ex huius partis Aduocatis, moti ex numero auctoritatum pro altera opinione ſtantium, de hoc aſſumpto dubitabant, vndè iuxtà laudabilem ſtylum habitus fuit Aduocatorum congreſſus pro nouæ diſputationis directione,dictæq; difficultatis examine;In hoc autē ego(etiā cum ſenſu veritatis)probabiliorem iudicabā opinionem *Soccini*, cum qua Rota proceſſerat, quodque iuſtè confirmatio deciſionis ſperari debuiſſet, atque ità diſcurſum pro eodem congreſſu edidi, vt ſequitur.

Ad tollenda æquiuoca, in quæ ſuper hoc puncto aliqui ex noſtris, confundēdo vnum caſum cum altero,inciderunt, obſeruandum in propoſito eſt, duas cadere omninò diuerſas inſpectiones; Vnā circà validitatē actus,àn ſcilicèt valeat, necnè renunciatio, ſeù quæcumque remiſſio,& conuentio, quæ ſuper legitima fiat inter filium, & patrem viuentem, iuxtà terminos text. *in l.ſi quando* §.*illud etiam Cod.de inoff. teſtam.*;Alteram verò, àn ſub implicità, vel explicita acceptatione teſtamenti,veniat legitima,quæ indiget nota ſpeciali, ac indiuidua mentione iuxtà terminos textus *in eadem l.ſi quandò* §.*& generalitèr*.

De prima inſpectione agunt *Galerat.*
4 *de renunciat. lib.* 2.*centur.* 1.*renunt.* 47. *num.*15.*Peregr.de fideic.art.*36.*num.*78. *cum ſequen. Merlin. de legit.lib.*3. *tit.* 2. *quæſt.*25.*& cæteri apud eoſdem*, ex quibus conſtat,regulam eſſe pro inualiditate actus ex dicto textu *in* §.*illud etiam*, limitandam tamen, vel vbi fiat per viam tranſactionis, vel vbi accedat iuramentum,atque hos terminos percutit *Rub. Alexandrin.conſ.*43.,in quo(confundendo caſus)nimiū ſe tūdat *Cepbal.conſ.*153. ac etiam loquuntur *Pariſ.conſ.*35. *in fine lib.*2.*& alij apud Menoch.conſ.* 196. *poſt num.*20.*verſ.vndecimo,&c.*,qui alioquin doctiſſimus Iuriſconſultus, in hoc æquiuocaſſe videtur, capiendo vnum caſum pro altero.

Atque iſto caſu, ad huiuſmodi nullitatem euitandam *Merlin. dicta quæſt.* 25. *num.* 18. ponderat, àn legitimæ renunciatio facta eſſet in actu teſtandi, quaſi quod tunc per modum vltimæ voluntatis potius quam contractus facta ſit iuxtà *conſ.Soccin.iun.*50. *n.*5 *lib.*2., apud quos,& alios ſupponitur ſpecificè actum de renunciatione legitimæ,ſolamq;quæſtionem verſari ſuper validitate actus; Vndè quicquid ſit de veritate prædictæ limitationis,inanis labor eſt de illa quærere, dum non ſumus in caſu, & conſequentèr *Galleratus,ac Soccin iun.& Merlin.locis citatis.*, in deciſione deducti non faciunt ad rem, neq; caſum noſtræ quæſtionis percutiunt, quamuis *Soccin. ſen. conſ.*230.*num.*2.*verſ.quibus tamen non obſtantibus vſque ad num* 4. de hoc puncto inualiditatis actus principalitèr agat, iuxtà terminos textus *in d.*§.*Illud etiam.*

In ſecunda verò inſpectione, cadit propriè noſtra quæſtio, àn ſcilicèt vbi
5 filius paternum teſtamentum ſimplicitèr acceptat,ſibi præiudicet in legitima abſque iſtius ſpeciali mentione; In hoc autem, quandò acceptatio ſequitur poſt mortem teſtatoris, indubitata eſt negatiua iuxtà textum clarum *in d.l. ſi quandò* §.*& generaliter Cod. de inoff. teſtam.*, & firmant communitèr DD. præterim *Ancbaran. conſ.*151.alias 153. *num.*8.*& cæteri congeſti per Redenaſc.conſ.*21.*n.*8. *Donad.de renunt.cap.*4. *num.*2. *& ſepius Rota noſtra*, vt liquet ex deductis *infrà* in Perutina,& in Lucana *diſc.*18.adeò vt ſit hodiè propoſitio præſupponenda tanquàm notoria.

Vbi verò acceptatio,vel alius actus,qui acceptationis vicem habeat, ſequatur in
6 actu teſtandi, ſeù aliàs viuente patre; Tunc eamdem regulam procedere firmat *Soccin. ſen. dicto conſ.*230.*num.*4.*cum ſequen.*,cum quo pertranſit *Peregr. dicto art.*36.*num.*80.

Contrarium verò tenent *Cepbal. dicto conſ.*153 *ex nu.*77.*& Menoch.dicto conſ.* 196.*num.*20.*verſ.vndecimo*, cum quibus iuxtà ſtylum, eis ſimplicitèr relatis, tanquàm nudus Collector pertranſit *Fuſar.* *quæſt.*

*quaſt.*296.*num.*92.,& cuius ſola relatione, articulo pariter non diſcuſſo, contentus eſt *Merlin.de legit. dicto lib.*3. *tit.* 2.*quæſt.*9.*in finalibus verbis*.

Iuſtè tamen, ac fundatè, Deciſio,reie-
7 cta opinione *Cephali, & Menochij*, veriorē canonizat ſententiā *Soccini & Peregrini* locis citatis; *Menoch.* enim, vt dictum eſt, more inſeruientis cauſæ, non autèm veritati, plura cumulat fundamēta, inter quæ, poſt decem alia,iſtud addit, ſed cum æquiuoco claro, vt conſtat ex auctoritatibus, quas allegat, percutiētibus primum punctum validitatis, neq; aliquam adducit congruam rationem differentiæ inter acceptationem factam poſt mortem teſtatoris,& alteram in vita,vndè propterea hæc auctoritas nullius conſiderationis videtur.

Quoverò *ad Cephalum*, ipſe paritèr cauſæ inſeruiendo,ac iuxtà morem Conſulentium, multiplicando ſuperflua motiua,præter cauſæ neceſſitatem,pro duodecimo adducit iſtud;Verùm neque eius auctoritas attendenda videtur; Tum quia *num.*78. ſatis ſe fundat in approbatione non ſimplicitèr facta,prout eſt noſtra, ſed cum verbis ampliſſimis, vndè propterea ceſſat applicatio ex facti diuerſitate; Tum etiam quia *ex num.*78.*vſque ad* 86.,diſcurrendo ſuper hac diſtinctione, aliud non adducit fundamentum,niſi quoddam argumentum à contrario ſenſu deductum *ex dicto conſ.* 153. *Ancharan.num.* 8.; Cum enim *Ancharanus* teneat teſtamenti approbationem factā poſt mortem teſtatoris præiudicare filio in trebellianica, non autèm in legitima, ſupponit *Cephal.* vnicum *Anchayani* fundamentum in eo conſiſtere, quia legitima dicitur ius quæſitum, trebellianica verò ius quærendum, ideoquè per argumentum à contrario ipſe infert ex mente eiuſdem *Ancharani*,quod vbi acceptatio eſſet de tempore quo paritèr legitima contineret ius quærendum, idem dicendum eſſet, quod in trebellianica *Ancharanus* firmat.

Iſtud *Cephali* fundamentum eſt fallaciſſimum; Tùm quia ex verbis,vel dictis
8 Doctorum, quorum auctoritas eſt ſolùm probabilis, & non neceſſaria, non licet arguere à contrario ſenſu *ad not. per Berou. & alios in cap.* 1. *de conſtit. Franch. deciſ.*18 *num.* 10.& 87.*num.*16. *Bellon. iun.conſ.*73.*num.*21.*Rot.dec.*600. *nu.* 32. *par.*5.*rec.*

Tum etiam quia *Ancharanus* tres adducit differentiæ rationes, inter legitimam, & trebellianicam; Primam nempè poteſtatis, quia teſtator vnam poteſt prohibere, alteram non;Secundam iam dictam iuris quæſiti vel quærendi; Et tertiam quod legitima indigeat nota ſpeciali;Ideoquè malè *Cephal*; reaſſumendo ſecundam differentiam, ſuper illa ſolum arguit,alijs non curatis, proindequè cum habeamus regulam generalem, vt ſub quacumque etiam explicita approbatione teſtamenti non,veniat legitima, neque congrua vrgeat ratio differentiæ inter vnum caſum, & alterum, omninò vera, & fundata videtur auctoritas *Soccini*, quam noſtra Deciſio canonizauit.

Multo magis dum præſentia, & conſenſus filiorum in caſu præſenti, referri poteſt ad alias duas cauſas; Vnam ſcilicèt ſatisfaciendi alteri Statuto Viterbien. exigenti præſentiam, & conſenſum propinquorum in teſtamentis mulierū, & de quo Statuto habetur *ſub tit. de teſtamentis*; Et alteram approbationis cuiuſdam teſtamenti alterius filij prædefuncti,quarum cauſarum poſſibilitas ſolaque partium opinatio ſufficit, ad dandum huic actui aliquam operationem, excludendumque illud ſuperfluitatis argomentum, quod vnicè aliquam inferre poſſet difficultatem.

Neque alicuius momenti videtur argumentum per aliquos in propoſito de-
9 ductum à cōſenſu pręſtito exhæredationi iuxtà terminos *text.in l.non putauit* 8. *verſ.ſi quis ſua manu ff. de bonorum poſſ. contr. tabul.*quoniā *Soccin.iun.d. conſ.*50. *Rub. Alexandrin.dicto conſ.*43. *& cæteri* illud ponderant in ordine ad primum punctum ſeù primam inſpectionem validitatis actus, ad effectum ſcilicèt effugiendi obſtaculum *text.in d. l.ſi quando* §.*illud etiam Cod.de inoff.teſtam.*,ad quem etiam effectum ſatis de hoc ſimili dubitarem, cum textus *in dicto* §. *Illud etiam*, continens ius omnium nouiſſimum Iuſtiniani, proteſtetur id decidere ad tollendum vetus iurgium,ibi, *Vetere iurgio exploſo*;Et clarius quia de iure *Digeſtorū* cognitum non erat hoc legitimæ priuilegium attributum ab eodem Iuſtiniano

in d.l.ſi quando §.*& generaliter*, ideoque non benè ab vno caſu ad alterum infertur.

Duæ aliæ adſunt differentiæ rationes
10 inter caſum conſenſus præſtiti exhæredationi, et conſenſum præſtitum teſtamento, in quo prohibitio,vel onus legitimæ continetur; Prima nempè, quod exhæredatio eſt actus vniuocus totalitèr deſtructiuus tituli hæreditarij, vnde proptereà conſenſus exhæredati, ad aliam operationem referri non poteſt,diciturque omninò incompatibilis cum approbati teſtamenti impugnatione, itaut filius conſentiendo teſtamento,certò ſcire dicatur ſibi præiudicare; Non ſic eſt in legitima,quoniã compatibile eſt per filiũ approbari teſtamentum paternum,et tamen legitimam, cuius ſpecialis mentio habita non ſit, remanere ſaluam iuxtà text.*in d.S. & generalitèr*, cuius diſpoſitionem ſciens filius, rectè agnouit,non obſtante conſenſu, ius ſuum remanere ſaluum; Præſertim quia ex teſtamenti contextu dici poterat, Vel prohibitionẽ legitimæ non adeſſe in ſecundo ſubſtitutionis gradu, ſed in alijs, de quibus non agebatur;Vel eſſe ſatis incertam,et hoc ſufficit, vt filij probabilitèr credere potuerint, acceptando teſtamentum ſibi non præiudicare in legitimæ detractione, quatenùs huius ſubſtitutionis caſus fieret,Ideoq; alterum facti motiuũ,quod legitimæ prohibitio verè non percuteret iſtum ſubſtitutionis caſum,ſed alios, nimiũ attendendum eſt pro regulando etiam conſentientium voluntatem.

Altera eſt differentiæ ratio, quod attento iure Digeſtorum,filius erat patris hæres neceſſarius, & quatenùs etiam eſſet voluntarius, attamèn ob nondum introductum inuentarij beneficium à iure poſtremo Iuſtiniani traditum, qualitas hæreditaria ſibi poterat eſſe potiùs damni,quàm vtilitatis, dum eum ad debita, & legata inſolidum, & de proprio obligabat, itaut quandoque expediret eum exhæredari, ſeù exhæredationi conſentire; Non ſic eſt in prohibitione legitimæ, quæ ſemper damnum, ac præiudicium filio generat, et conſequentèr nullatenùs à caſu exhæredationis ad alterum prohibitionis legitimæ inferri poſſe videtur.

Et licèt *Peregr.dicto art.36.num.*80 *in fine*, limitationem ſubiungat, niſi filius poſt mortem patris,paternum iudicium agnouiſſet; Nihilominùs eius dictum intelligendum eſt de agnitione facta in ea forma, quam lex exigit, vt in legitima præiudicet,et ſic, cum mentione ſpeciali,reſentiſque ſubiectæ materiæ terminis, iuxtà quos Doctor ſimplicitèr loquens intelligendus eſt, præſertim dum allegat *Guid.Pap.dec.*96., qui ad hos terminos non deſcendit. Et hæc circà iſtũ punctum diſcurrebam, atque ponderanda proponebam, ſed occaſio defuit illa maturiùs examinare ob ſubſequutam ſatis honeſtam concordiam,qua mediante, præſens controuerſia finem habuit.

Facilius autèm dicebam (quatenùs proſequutioni dictæ diſputationis locus eſſe deberet,) præmiſſa procedere, ob aliud fundamentum obitèr in eadem huius cauſæ deciſione inſinuatum,quod ſcilicèt prohibitio detractionis legitimæ, non percuteret caſum illius ſubſtitutionis, de cuius purificatione obijciebatur; Ceſſante ſiquidem prohibitione, vel ſaltim concurrente probabili dubietate,àn illa comprehenderet,nec nè caſum controuerſum, magis de facili tollebatur præiudicium reſultans ex acceptatione, quæ directa etiam ad ipſammet prohibitionem, adhuc æquiuoca remanebat.

Siquidem teſtatrix,tres ordinauit ſubſtitutionum gradus;Vnum continentem reciprocam inter ipſos hæredes inſtitutos; Alterum continentem prætenſum fideicommiſſum ſucceſſiuum etiam reciprocum ad fauorem filiorum, & deſcendentium; Et tertium in caſu delicti, & confiſcationis in forma conſueta.

Prohibitio autèm detractionis legiti-
11 mæ legebatur in prima ſubſtitutione, & repetita in tertia, omiſſa verò in ſecunda, de qua agebatur,ideoque ad eam non extendenda, cum tractetur de re odioſa ex deductis *per Fuſar. quæſt.* 678. *cum ſequen. & paſſim*.

Multòmagis concurrente rationis diuerſitate, inter primam,& tertiam ſubſtitutiones, in quibus talis prohibitio adiecta legitur,et ſecundã,in qua eſt neglecta;Plurių enim ſentẽtia eſt, reciprocam ſubſtitutionẽ inter filios primi gra-
12 dus,quibus æqualiter debetur legitima, rectè iſtam quoque capere,quaſiquod nõ contineat onus, & grauamen,cum vterque

que poſſit ſe habere ex euentualitate ad lucrum, & damnum ad text. *in l. ſi pater puellæ Cod. de inoff. teſtam.*, quem non eſſe correctum per text. *in l. quoniam in prioribus Cod. eodem*, volunt *gloſ.* & cæteri ibidem, de quibus *Menoch. conſ.* 196. *num.* 16. *& ſequen. & conſ.* 686. *& lib.* 4. *præſumpt.* 196. *num.* 25. *Capyc. Latr. conſult.* 121. *num.* 43.

Prout, etiam quod ſubſtitutio in caſu confiſcationis capiat legitimam, ex
13 eadem ratione, quod ſit potiùs prouidum conſilium, ac fauor, quàm onus, habetur plenè deductum *ſupra diſcurſ.* 12.; Quidquid enim ſit de veritate vtriuſque aſſumpti in caſibus ſuis, & quando de ſingulis principaliter decidendis ageretur; Vbi etiam eſſent dubia, itaût contrarium decidendũ eſſet, vt præſertim in primo ſimplicis ſubſtitutionis reciprocæ in caſu mortis ſatis dubitari poteſt; Nihilominùs certum eſt, ex his reſultare diuerſitatis rationem, quodque in prima, & tertia ſubſtitutionum ſpecie militet aliqua ratio permiſſiua talis prohibitionis, quæ non intret in ſecunda, in qua meritò teſtatrix eam omiſit, ſuffragante etiam argumento diſcretiuæ, quod vbi voluit dixit &c.

PERVSINA
SVCCESSIONIS
PRO
ANASTASIIS
CVM
BEATRICE DE BENEDICTIS.

Caſus variè deciſus per Rotam.

Ad materiam prohibitionis legitimę, ſeù illius ſubiectionis fideicommiſſo, ân & quando dicatur adhibita ea cautela, quæ vulgò dicitur *Soccini*; Et quatenùs non, ân ſufficiat talem prohibitionem factam eſſe per æquipollens. Et quid vbi concurrit expreſſa acceptatio relatiua ad diſpoſitionem iuris.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De cautela* Soccini, *in cuius caſu etiam tacita, & implicita acceptatio ſufficit.*
3 *Ceſſante dicta cautela, talis acceptatio non præiudicat.*
4 *Quid vbi expreſsè acceptatur teſtamentum abſque mentione ſpeciali legitimæ.*
5 *Vbi non concurrit mentio ſpecialis legitimæ, non dubitatur de eius comprehenſione.*
6 *Quid vbi acceptatio eſt conditionata.*
7 *Præceptum obligatorium ad ſubiugãdam legitimam fideicommiſſo, ſub pœna caducitatis in totum, ân valeat.*
8 *Reprobatur* Cyriac. controu. 148.
9 *Declaratur textus* in l. Seius, & Augerius ff. ad l. falcid.
10 *De diſtinctione, ân prohibitio ſit inductiua pœnæ, vel inuitatiua lucri.*
11 *An ius reijciendi onus à legitima ab ipſo filio non impugnatum tranſmittatur ad hæredes.*

DISC. XVII.

1 FLorauantes de Benedictis, inſtitutis hęredibus Laurentio, Petro Antonio, & Bernardino eius filijs, cum reciproca inter eos, ac vlteriori ſubſtitutione ad fauorem filiorum, & deſcendentium ex eis, expreſsè prohibuit quamcumque detractionem, etiam legitimæ, ſub pœna priuationis hæreditatis, & ſub præcepto, quod intrà certum terminũ poſt ſequutam eius mortem, inſtituti teſtamentum in omnibus expreſsè acceptare tenerentur, vt de facto acceptarunt, legitimam expreſsè fideicommiſſo ſubijciendo, quatenùs ad id ex iuris diſpoſitione

tione adſtricti eſſent, atque ad effectum, vt commodo integræ hæreditatis potiri poſſent, cum clauſula, *& non alias*; Facto autem caſu mortis Florauantis iunioris filij Laurentij ab inteſtato, vndè fideicommiſſum apertum eſt ad fauorẽ Beatricis, inter iſtam, & illos de Anaſtaſijs dicti Florauantis hæredes, orta eſt controuerſia ſuper legitimæ detractione, prætendente fideicommiſſaria, illi locum non eſſe, ſtante dicta prohibitione acceptata per filios hęredes grauatos, ex quorũ iure Anaſtaſij veniebãt; Econuersò prætendentibus iſtis, qui iura grauatorum repræſentabant, huiuſmodi acceptationem non præiudicare, vtpotè qualificatam à clauſula, *quatenùs de iure tenerentur, & ad effectum vt integram ſucceſſionem obtinere poſſent, & non aliàs*, quatiquod non adfuerit animus acceptandi, niſi cum hoc præſuppoſito, quod ſcilicèt non poſſent aliàs integram ſucceſſionem obtinere, niſi dictam acceptationem facerent, atque ad eam obligati eſſent; Et introducta cauſa *in Rota coram Veroſpio*, variatum fuit, quoniam *ſub die 16. Martij 1659., & 24. Ianuarij* 1664., reſponſum fuit pro legitimæ competentia, ex dicta ratione, quod acceptatio vtpotè ità qualificata habenda eſſet pro non facta; Deindè verò *ſub die 9. Iunij 1664., & 4. Februarij 1665.*, ſtantibus probationibus interim factis, receſſum fuit à deciſis, atque pro non competentia detractionum reſponſum fuit.

Cumque in huiuſmodi diſputationibus, ſcribentes hinc indè, cum copioſiſſimis allegationibus multas cumularent auctoritates, diuerſos terminos percutientes, vndè propterea videbatur exindè aliqua confuſio reſultare; Idcircò ſcribens pro Anaſtaſijs, tàm in congreſſibus Aduocatorum, quàm ſcribendo in Rota, pro aliqua dilucidatione iſtius materiæ in foro nimium frequentis, dicebam omninò reflectendum eſſe ad caſuum diſtinctionem.

Primus enim eſt, vbi facta per teſtatorem prohibitione detractionis legitimæ, filius hæres inſtitutus, paternæ hæreditati ſimpliciter ſe immiſceat, abſque aliqua expreſſa acceptatione teſtamenti, cuius approbatio implicitè ſolùm, ex ipſo aditionis actu reſultare dicatur; Et tunc inſpiciendum eſt, àn ſeruata ſit ea forma, ſeù cautela, quæ vulgò dicitur *Soccini*, quod ſcilicèt filius alternatiuè inſtitutus ſit, Vel in ſola legitima, quatenùs eam liberã detrahere velit; Vel in

2 vniuerſa hæreditate fideicõmiſſo onerata, ità contentus, loco legitimæ, vniuerſæ hæreditatis emolumento, donec ſubſtitutionis caſus fieret, & de qua formula, ſeù cautela plenè agitur *apud Ottbob. deciſ.* 100. *Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. qu. 8. num. 8. & quæſt.* 10. *num. 16. & 17. & Rota* frequẽter; Si.n. illa ſeruata ſit, tunc receptum eſt, dictam tacitam, ſeù implicitam acceptationem ex actu aditionis, ſeù immixtionis paternæ hæreditati reſultantem ſufficere.

Si verò dicta formula, ſeù cautela ſeruata nõ ſit, et tunc ſimplex acceptatio ta-

3 cita reſultans ex vſu teſtamenti, & ex hæreditatis aditione non præiudicat legitimæ, quamuis pater cum hoc onere, adiecta etiam pœna caducitatis, filium inſtituiſſet in maiori quantitate, quàm legitima importaret iuxtà opinionem *Alex.*, quam, reiecta illa *Cumani*, ſequitur Rota, & in his terminis loquuntur *deciſ. 206. & 653. par. 1. recen., & apud Greg. deciſ. 489. vbi Adden.*, quæ deciſiones videntur fortè originales, ac magiſtrales in materia, cum quibus in alijs ſubſequentibus proceditur; Eoſdemque terminos ſimplicis acceptationis tacitæ, ſeù implicitę percutiunt *Cyriac. controu.* 548. *Merlin. de legit. d. lib. 3. quæſt. 8. num. 6. cum ſequen.*, & cæteri, qui in prima huius cauſæ deciſione fauore detractionis legitimæ allegantur, ac etiam *diſc. ſequ.*

Alter caſus eſt, vbi accedente eadem expreſſa prohibitione, vel ſubiugatione legitimæ, ſequatur expreſſa acceptatio teſtamenti; Et tunc incõgruum eſt quærere, àn ſeruata ſit forma, ſeù cautela prædicta, quæ dicitur *Soccini*, quoniam ea concurrente, etiam acceptatio tacita, & per actus facti vt ſupra ſufficit; Verùm præſuppoſito illã ſeruatam non eſſe, tunc diſtinctio eſt, quod; Aut acceptatio eſt

4 ſimplex, & generalis, et non præiudicat, quoniam interpretationem recipit à iure, et tanquàm verificabilis in alijs diſpoſitionibus non capit legitimam, quę ſpeciali nota indiget, ac induidua mentione, & in his terminis loquuntur etiam *dictæ deciſ. 206. 449. & 653. par. 1. rec., Adden.*

Adden. ad Gregor. d. deciſ. 479 *& deciſ.* 134.*deciſ.*269 *par.* 11.*recen.* , & aliæ plures, quæ in materia frequentes habentur.

Niſi acceptatio prædicta eſſet adeò ſeria, atque per verba nimis ampla, & generalia, quod eius tenor oſtenderet, quod filius in omnibus, & per omnia voluiſſet teſtamentum approbare etiam quoad legitimam, cum tunc verborum amplitudo æquipolleat ſpecificationi, vt *deciſ.* 175. *par.* 8. *& deciſ.* 481. *par.* 9. *rec.* aliàs *deciſ.* 137. *&* 138. *poſt Merlin. de legitima, apud Ottbob. deciſ.* 100. & in alijs.

Omnes autem iſtę auctoritates, ac deciſiones quæ dictos caſus percutiunt, extraneæ videbantur ab illo præſentis controuerſiæ, in quo agebatur de acceptatione, non ſolùm expreſſa, & generali totius teſtamenti, ſed etiam ſpecifica,
5 ſeù iodiuidua quoad ipſum onus legitimæ, vnde niſi qualificata eſſet ab illis verbis, *quatenùs de iure teneantur, & ad effectum vt conſequi poſſent omnia in teſtamento diſpoſita*, ſed eſſet acceptatio pura, tunc caſus eſſet indubitatus iuxtà deciſionem *in Reatina fideicommiſſorum* 18. *Iunij* 1657. *coram Celſo*, inter ſuas *deciſ.* 235. vbi concordantes, ob claram diſpoſitionem text. *in l. ſi quando* §. *& generaliter Cod. de inoff. teſtamen.*

Quarè admiſſo quod clauſula prædicta conditionem importaret; Obſeruabam punctum difficultatis eſſe (à quo articuli deciſio penderet), àn ſe oppo-
6 nente ſubſtituto, vel alio intereſſato, potuiſſent dicti filij ità inſtituti, cogi ad eligendum vnum de duobus; Aut ſcilicèt legitimam liberam, Aut integrā hæreditatem cum vinculo quod etiam legitimā caperet, Vel potiùs de iure, ſpretis tàm præcepto teſtatoris, quàm dicta oppoſitione, ad id cogi non poſſent, atque tàm legitimam liberam, quàm integram hæreditatem obtinere; Si enim ad huiuſmodi electionem cogi poſſent, itaùt vtrumque ſupra de iure obtinere non valerent, tunc abſque dubio acceptatio remanebat pura, ſtante purificatione conditionis, admiſſo etiam, quod iuxtà ſeoſum alterius partis, conditio dicenda eſſet, dum puri, & purificati idem eſt iudicium, ſecùs autem econuersò.

Rationem verò dubitandi ad fauorem filiorum, atque pro ſpretu dicti præcepti tanquàm inualidi, præbet diſpoſitio
7 text. *in l. Seius, & Augerius ff. ad leg. falcid.*, per quem huiuſmodi præcepta, non per viam alternatiuæ, & electionis iuxtà dictam cautelā *Soccini*, ſed per viam pœnalis caducitatis, irritantur, atq; huius textus diſpoſitionem in propoſito ponderat *Rota d. deciſ.* 206. *num.* 3. *par.* 1. *recen. & deciſ.* 342. *num.* 15. *par.* 5., ac firmant relati *per Cyriac. dicta controu.* 148. *num.* 11. *&* 54., iſtudque erat potiſſimum fundamentum ſcribentium pro altera parte, ad probandum, quod præceptum prædictum de iure nō eſſet obligatorium, vndè reſultabat quod acceptatio habenda eſſet pro non facta.

Verùm (loquendo etiam cum ſenſu veritatis) dicebam illud non ſubſiſtere, ſiuè ad hanc facti ſpeciem non benè applicari, cum dicti textus diſpoſitio procedat, quando pœna caducitatis eſt ità ampla, & generalis, vt capiat, non ſolùm reliquam hæreditatem, ſed etiam ipſammet legitimam, quam per contrauentionem teſtator ſeotiſſet amitti quoque debere, vt probare videtur eiuſdem legis contextus, ac etiam ſentit *idem Cyriac.*; cui prior deciſio principaliter innitur *dicta controu.* 148. *nu.* 11. *& num.* 49. *cum ſequen.*, dum ea diſputatio reſtringebatur ad legitimæ aſſequutionē, ac ad euitandam illius caducitatem ob non adimpletum teſtatoris præceptum; Nullibi autem cautum de iure dicebam, vt intereſſato opponente, poſſit filius huiuſmodi præceptum ſpernendo, integram hæreditatem, ac legitimam liberam obtinere.

Quamuis enim idem *Cyriac. num.* 54. ex eiuſdem textus diſpoſitione, more Conſulentium, plura deducendo ad cauſæ oportunitatem non neceſſaria, generaliter dicat, vt quidquid pater ſub nomine pœnæ præcepit, ſperni valeat, atque pro non ſcripto habeatur; Attamen
8 in hoc loqui videtur, abſque iuridico fundamento, vt eo nominatim confutato probat *Merlin. de legitima lib.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 8. *num. fin.* verſ. *tertia opinio*, eundemque ſeoſum cæteris allegatis habet *Caſtill. lib.* 5. *controu. cap.* 64 *num.* 57. *&* 58.; Atque probari videtur ex ipſamet humana ratione, cui nimis euidenter repugnare videtur, vt parenti licitū eſſe non debeat, legem ſibi benè viſam adijcere eius bonis, quæ poterat filijs

non

non relinquere, ſed de ijs à principio diſponere ad fauorem extraneorum, eaque, (vt noſtri dicunt), proijcere in mare, ſeù aliàs de eis etiam irrationabiliter diſponere; Multòmagis vbi diſpoſitio nullam continet turpitudinem, ſeù irrationabilitatem, ſed potiùs iuſtum, ac rationabile motiuum conſeruationis bonorum in ſanguine, ac poſteritate.

Rigor autẽ textus prædicti procedit,
9 vbi concurrat maligna, & indiſcreta pœnalis diſpoſitio, per quam, vt legi fraus fieret, caducitas totam percuteret hæreditatem, incluſa etiam legitima; Et hic erat caſus *dictæ deciſ.206. par.1. rec.*, & *deciſ.342. par.5.*, quamuis ibi de hoc ex profeſſo diſputatum non eſſet, dum non concurrebat acceptatio expreſſa.

Clariùs autẽ in hac facti ſpecie, quod dicti filij non erant ab initio hæredes inſtituti in toto, cum prius inſtituta eſſet teſtatoris vxor, cui poſt mortem naturalem, vel ciuilem reſultantẽ à tranſitu ad ſecunda vota, dicti filij ſubſtituti fuerãt, vndè propterea in termino duorum menſium à die mortis teſtatoris, in quo acceptationem teſtamenti in omnibus partibus, ac legitimæ ſubiugationem facere debebant, non erant hæredes, atque contraueniendo nullam incurrebant pœnam priuationis illius hæreditatis, quam nõ habebant, ideoq; obſeruabã quod non eſſemus in caſu textus, cũ dictum præceptum potiùs continere videretur quamdam conditionem inuitatiuã ad lucrum, ſub qua aſpirare poſſent ad futurã fideicommiſſariam ſucceſſionem poſt mortem matris aperiendã; Magna etenim differentia eſt inter præceptũ quod contineat in caſu contrauentionis pœnalẽ caducitatẽ à bonis, vel iuribus iam aſſequutis, ac alterũ quod impediat aſſequutionem quærendorum, quoniam etiam in prohibitis, in quibus primo caſu reijcitur, atq; pro non ſcripto habetur, in ſecundo vtpotè continente potiùs conditionem
10 inuitatiuam ad lucrum, quàm pœnam ſubſtinetur, iuxtà diſtinctionem *Oldrad. conſ.16.*, de qua *Morott. conſ.97. Cyriac. controu.451. num. 83. & ſequen. Capyc. Latr. conſult.72. num.16. cum ſequen.*, *dec. 493. num.30. & ſequen. par.4. recen. tom. 2.* cum alijs *ſub tit. de fideicommiſſis diſc. 154 & ſub tit. de teſtamentis diſc.73.*, ac etiam *ſub tit. de matrimonio.*

Demùm obſeruabam, maiorem difficultatem in propoſito cadere, qua do ipſemet filius, cui legitima debetur, expreſsè declaret velle illam aſſequi liberã, reijciendo onus, qualis erat caſus *dictæ deciſ.206. par.1. recen.*; Siuè vbi eamdem voluntatem implicitè declarauit per alicuius rei alienationem; Vbi verò nunquàm reclamauit, vt in præſenti, tunc ſatis contendunt DD., àn hoc priuilegiũ
11 reijciendi onus, tranſmittatur, necnè ad hæredes; Negatiuam enim tenent plerique deducti per *Merlin. lib.3. tit.2. quæſt. 17. num. 1. cum ſequen.*, & plenius *per Capyc. Latr. conſult.131. num.34. & ſequen.*; Et quamuis affirmatiuam ſequatur *Rota deciſ.342. num 3. & ſequen. par.5. recen.*, quam veriorem dicit *Merlin. d. quæſt.17. num.8. cum ſequ.*; Nihilominùs quidquid ſit de vnius, vel alterius opinionis veritate; Huiuſmodi circumſtantia, quod filij viuentes nunquam conqueſti eſſent, neq; alium actum feciſſent probatiuum voluntatis ſpernendi paternum præceptum, atque contraueniendi eorum expreſſæ acceptationi, nimiũ cõſiderabilis videbatur pro eorum volũtate interpretanda in caſu dubio.

Et ex his, etiam in ſolo puncto iuris, (reflectendo ad veritatẽ), credebã quod priores reſolutiones nõ poſſent ſubſiſtere, ſed pro fideicommiſſarijs etiam quoad legitimam reſpondendum eſſet; Clariùs autem ſtantibus nouis probationibus ſuper voluntate vltimi filij morientis, quod ſcilicèt veritatem agnoſcendo, moriens dixerit quod integra hæreditas cadebat ſub fideicommiſſo, quodq; nulla detractio competeret, cui facti fundamento principaliter innixa eſt Rota, recedendo à deciſis; Atque de hac materia latiùs poſt huiuſmodi cauſam diſputatã actum fuit *in Lucana*, de qua *diſc. ſequen.*

LVCANA
PROHIBITIONIS LEGITIMÆ
PRO
NICOLAO SANCTINO
CVM
ALIQVIBVS LOCIS, ſeù OPERIBVS PIIS SVBSTITVTIS.

Reſponſum.

De eadem materiâ prohibitionis legitimæ, eiuſque ſubiectionis fideicommiſſo; Et de eadem cautela *Soccini* quando ſeruata dicatur; Ac de acceptatione paterni teſtamenti, quando cauſet præiudicium in legitima; Et de imputatione fructuum in legitimam.

SVMMARIVM.

1 F*acti ſeries.*
2 *De ratione facilitatis, & difficultatis in facultate legali.*
3 *Vndè proueniat huius ſpecialis materiæ inuolutio, & quod procedendum ſit cum diſtinctione.*
4 *Subſtitutio vniuerſalis non capit legitimam non expreſſam.*
5 *De prohibitione legitimæ iuxtà cautelam* Soccini.
6 *De prohibitione cum diuerſa forma caducitatis, ſeù pœnalis ſubſtitutionis.*
7 *In caſu, de quo num. præcedenti, ſi filius acceptet ſimpliciter teſtamẽtum, non cenſetur acceptatũ onus in legitima.*
8 *Limitatur, ſeù declaratur.*
9 *Ius reijciendi onus à legitima ãn tranſmittatur, & quid referat ãn ipſe filij impugnet.*
10 *De opinione* Cumani*, vt iſto caſu filius reſtituat fructus.*
11 *Potiſſimè vbi accedit clauſula,* omni modo meliori.
12 *Contraria opinio verior reiecta opinione* Cumani.
13 *Quid operatur dicta clauſula,* omni modo meliori.
14 *Ad quid citrà euagationem de quæſtionibus extraneis agatur.*
15 *Legitima non poteſt relinqui in vſufructu, vel fructibus.*
16 *Qualis ſit caſus* Cumani*, de quo nu.10.*
17 *Fructus de iure pertinent ad hæredem grauatum.*
18 *De regula*, quod potui nolui &c.
19 *De concluſione, vt immorandum non ſit in formalitate verborum, ſed attendi debeat ſubſtantia voluntatis.*
20 *De quæſtione imputationis fructuum in legitimam, & quid referat imputari ipſo iure, vel reſtitui.*
21 *De effectibus ex vno, vel altero modo reſultantibus.*
22 *Quod hæc inſpectio ceſſat, vbi res eſt in fieri.*
23 *Examinatur ratio, cui innititur cautela* Soccini.

DISC. XVIII.

1 CÆſar de Sãctinis, nimiùm pinguis aſſis poſſeſſor, inſtituto Nicolao vnico filio in pupillari ætate cõſtituto, ordinatoque fideicommiſſo particulari, cum ordine primogenituræ in ſcutis centum quinquaginta mille, in caſu obitus abſque filijs maſculis; In reliqua hæreditate quædam pia opera, ſeù loca ſubſtituit, cum expreſſa, & particulari diſpoſitione, vt fructus ex hæreditate percipiendi, imputari deberent in legitimã, quã in eis filio reliquit inſtitutionis titulo, ac aliàs omni modo meliori; Cũq; adita per dicti pupilli tutorem hæreditate, ipſe factus maior peteret ſeparatiõẽ legitimæ in proprietate, dictæq; prætenſioni ſe opponerent dictorum piorum operum, ſeù locorum Adminiſtratores, prætendentes dictæ ſeparationi locum non eſſe in præiudicium ſubſtitutorum; Vel quia ob adhibitam eam cautelam, (quæ vulgò *Soccini* dicitur), etiam legitima caderet ſub fideicommiſſo; Vel quia in eam fructus percepti, ac etiam in futurum percipiendi imputari deberent; Hinc proindè exorta deſuper controuerſia, ex parte dicti Nicolai requiſitus ad ſcribendum ad eius defenſionem aduerſùs dictam prætenſionem, in

ſtatu

ſtatu, in quo iam pro vtraque partium magna penè volumina Reſponſorum, & allegationum, vt mihi ſuppoſitum fuit, (eis tamen non communicatis) edita fuerant.

Reſpondi quod in hac legali facultate magna Scribentium multitudo, duos inuicem pugnantes effectus produxit; Vnum ſcilicèt nimiæ facilitatis ità indu-
2 ctæ in quolibet mediocriter verſato ex otij beneficio libros euoluente, chartas cum copioſis allegationibus implendi; Alterum verò, (ob nimiam confuſionem à tot ſcribentibus inductam), maximæ difficultatis adæquatè reſpondendi de iure, atque congruè applicandi actiua paſſiuis, ſtrictèque percutiendi caſum præciſum quæſtionis; Atq; in hac parte ſolùm hodiè Conſulentium doctrina, & excellentia cōſiſtere videtur, cum prima pars, improbo labori potius, quā ingenio, ac eruditioni, referenda videatur.

Cum igitur iſta materia acceptationis oneris ſuper legitima, ac etiam imputationis fructuum in eā, nimium inuoluta videatur, ob conſuetam conſarci-
3 nationem auctoritatum, quæ diuerſos caſus percutientes, indigeſtè confundi ſolent; Hinc proindè, ad æquiuoca tollenda, atque vt magis methodicè veritas in præſenti cōtrouerſia dignoſci poſſet; Aduertebam ad id, quod in omni ferè materia neceſſarium eſſe, mea eſt frequens conſuetudo inſinuandi, vt ſcilicèt per caſuum diſtinctionem procedendum ſit.

Primus igitur caſus eſt, vbi teſtator, nulla ſpeciali legitimæ prohibitione adiecta, ſubſtitutionem vniuerſalem ſimpliciter ordinet; Et tunc, quidquid aliqui variauerint, ſeù diſtinxerint, an con-
4 currant, necnè, verba vniuerſalia totum complectentia; Magis communis, ac recepta opinio eſt, vt ſub huiuſmodi diſpoſitione, legitimæ prohibitio non contineatur, nè dum ex potentia legis, ac legitimæ priuilegio, ſed etiam ex veriſimiliter ceſſante voluntate teſtatoris, non diſponendi, niſi de eo, quod erat ſuum, ex deductis *per Mantic. de coniect. lib. 7. tit. 8. num. 3. cum ſeq. Peregr. de fideicom. art. 36. num. 81. & ſeq. Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. quæſt. 7. num. 1. & 2., & num. 12. eū ſequen., & quæſt. 9. num. 1. cum ſeq.* apud quos cæteri, atque tanquam abſolutum ſupponitur in deciſionibus, de quibus infrà.

Alter caſus eſt, vbi accedat expreſſa prohibitio legitimæ, cum ea cautela, quæ, licèt originaliter deriuet, ab *Angelo in* §. *prohibemus Auth. de triente, &*
5 *ſemiſſe*, vel à *Durante de arte teſtandi*; Attamen vtpotè benè explicata *per Soccin. iun. conſ. 122. lib. 1.*, huic vulgò tribuitur, atque *cautela Soccini* nuncupatur; Inſtituendo ſcilicèt filium alternatiuè, Vel in vniuerſa hæreditate ſub onere fideicommiſſi compræhendentis etiam legitimam; Vel in ſola legitima, alio ad reliquam hæreditatem vocato; Et tunc, licèt pariter non deſint multi contradicentes; Attamen huiuſmodi cautela eſt magis communiter recepta, adeout abſque expreſſa acceptatione teſtamenti etiam implicita, ad id ſufficiat, ex deductis *per Peregr. dicto art. 36. num. 32. & Andreol. controu. 250. per tot.* latè *Cirocc. contron. 4. num. fin., Bonden. collect. 9. nu. 147. Rot. apud Carill. deciſ. 141. 167. & 223.*, quarum prima eſt repetita *deciſ. 175. par. 8. recen.*, ſecunda, & tertia ſunt *par. 9. deciſ. 459. & 481., & apud Otthob. deciſ. 100. & deciſ. 218. nu. 1. & ſequ. par. 10. recen., & in Peruſina coram Verospio*, de qua *diſc. præcedenti*.

Tertius caſus eſt, vbi expreſſa prohibitio legitimę accedat, non autem præcisè
6 adhibeatur dicta forma per alternatiuā, ſed procedatur per viā pœnæ priuationis, ſeù caducitatis ab hæreditate, dato ſubſtituto in caſu contrauentionis, nulla tamen facta diſpoſitione circa fructus, atque filius inſtitutus, impugnando paternum iudicium, prætēdat vt dicta pœnalis diſpoſitio haberi debeat pro inualida, & non ſcripta, quodque propterea ea non obſtante filius integram hæreditatem obtinere valeat, atq; legitimam præcipuam obtinere, ad terminos text. *in l. Seius, & Augerius ff. ad leg. falcid.*; Et de iſto agitur *in Peruſina diſc. præced.*; Sed pariter iſte caſus erat extraneus à præſenti controuerſia, ideoque ibi deducta, catenùs in hoc reſponſo examinare oportuit, quatenùs Scribentes pro ſubſtitutis, tanquam punctuales, ac præcisè caſum decidentes magnificarent deciſiones in ea cauſa æditas, dum ego tā-

quam ſcribens in ea, agendo de illius
caſus circumſtantijs oſtendebam caſus
diuerſitatem.

Quartus caſus eſt, vbi accedat pariter
expreſſa prohibitio legitimæ per viam
pœnæ, ſeù priuationis atq; in caſu cõtra-
uentionis detur ſubſtitutus, filius autem
ſimpliciter in vim teſtamenti hæredita-
tem adeat, et ſic non acceptet in ſpecie
onus ſuper legitima cum illius ſpeciali
7 mentione, minuſque dictum onus im-
pugnet, vel declarationem contrariam
faciat; Et tunc intrat quæſtio, an iſte
actus explicitæ, vel implicitæ accepta-
tionis teſtamenti, ſufficiat abſque ſpe-
ciali mentione legitimæ, eo modo, quo
in dicto ſecundo caſu cautela *Soccini* ſuf-
ficit, vel potius neceſſaria ſit mentio
ſpecialis, iuxtà primum caſum.

In hoc autẽ vt ſimplex generica appro-
batio teſtamẽti nõ ſufficiat, abſq, ſpecia-
li mẽtione legitimæ, ſtare videtur regu-
la iuxtà *conſ. 152. Ancbar.*, cũ alijs plenè
relatis *per Peregr. d. art. 36. n. 34. & ſeqq.*
Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. quæſt 9. nu. 16.
cum ſeqq., et multos colligit *Cirocc. contr.*
4. num. 65., ac pluries dixit *Rot.* præſer-
tim *apud Gregor. deciſ. 429. num. 21. &*
ſeqq. deciſ. 200. par. 1. rec. deciſ. 228. nu.
9. & ſeq par. 8. deciſ. 269. num. 13. par.
11., & admittitur in ſupra allegatis de-
ciſionibus *coram Carillo, & Otthobono*
occaſione agẽdi de dicta cautela *Soccini*.

Limitatur tamen hæc regula, vbi ac-
ceptatio facta ſit cum verbis amplis, ac
prægnautibus, adeò vt ſpecialitati æqui-
8 polleant, *vt dicta deciſ. 218. n. 9. & ſeq.*
par. 10. rec. apud Carill. dicta deciſ. 141.
167. & 223; Et conſequenter iſta re-
manet quęſtio potius facti, & applicatio-
nis, quàm iuris, àn ſcilicet acceptatio ta-
les habeat circumſtantias, vt ex verbis
vel factis deſumatur voluntas filij acce-
ptandi onus etiam in legitima iuxta ca-
ſum, de quo in dictis deciſionibus *Carilli*,
in quo accedebat circumſtantia, quod
acceptatio teſtamenti ſequuta fuerat de
ordine Papæ, ac mediante opera aliquo-
rum Cardinalium pro extinguenda lite,
quæ ſuper hac detractione in ſpecie
pendebat; Etnihilominus dictæ diciſio-
nes ſuas habent difficultates, vt ego ad-
uertebam in diſcurſu edito ſuper eis *in Ro-*
mana fideicommiſſi de Ceulis, de qua agitur
hoc *eodem titulo, vel altero de fideic. in*
ſupplemento.

Nimiùm autem iſto caſu refert, an
impugnatio oneris fiat per ipſum met fi-
lium, qui teſtamentum acceptauerat, vel
per eius hæredem, vel ſucceſſorẽ, adeout
9 ipſe donec vixit voluntatem in contra-
rium non declarauerit; Quamuis enim
probabilior, atque in Rota, & Curia re-
cepta ſit opinio, vt facultas reijciendi
onus à legitima tranſmittatur ad hære-
des, & non ſit perſonalis iuxtà alteram
opinionem relatam *per Merlin. lib. 3 tit. 2.*
quæſt. 17. num. 1. & ſeqq. & Capyc. Latr.
conſult. 121. num. 34. & ſeqq., vt patet ex
deductis *ab eodem Merlin. vbi ſupra n. 8.*
& ſeqq. & ex deciſionibus editis in caſu,
de quo dicto diſc. præcedenti, vbi id habi-
tum fuit pro abſoluto, dũ in vltimis de-
ciſionibus reuocatorijs principale fun-
damentum conſtitutum fuit in proba-
tionibus, quod filij acceptando teſtamen-
tum, in legitima quoque onus acceptare
in animo habuerint, adeout iſta circum-
ſtantia non declaratæ voluntatis in con-
trarium in vita, ſola, & de per ſe ad id
non ſufficiat; Attamen id eſt vnum ex ef-
ficacibus argumentis, vel adminiculis,
cum alijs coniungendum; Atque in hoc
ſenſu id ponderatum fuit in dictis poſte-
rioribus deciſionibus æditis *in Peruſina*;
Sed aduertebam nequè opus eſſe in hoc
multum immorari, cum nequè hic eſſet
caſus noſtræ quæſtionis, dum in eo ſup-
ponitur acquieſcentia filij donec vixit,
nulla facta declaratione animi in contra-
rium, ideoque extra rem noſtram.

Quintus caſus eſt vbi, eadem prohi-
bitionis ſerie retenta, quod ſcilicet legi-
10 tima expreſsè prohibita ſit dato ſubſti-
tuto, in caſu impugnationis, per ſpeciem
caducitatis vt ſuprà, atque filio ſimplici-
ter teſtamentum acceptante, implicitè
per aditionem hæreditatis, vel etiam
explicitè, ſed generaliter, abſque ſpeciali
mentione legitimæ; Deindè verò tractu
temporis, in quo vniuerſa hæreditas ab
eo poſſeſſa ſit, idem, vel eius ſucceſſor,
legitimæ detractionem petat, paternum
judicium impugnando, àn ſcilicet iſto
caſu, fructus percepti ex reliquo beſſe, in
quo ſupponatur, quod valida eſſet dicta
pœnalis ſubſtitutio, reſtituẽdi venirent,
ſiuè in legitimam imputandi; Et in hoc
affirmatiuam tenet *Cuman. in l. cohæredi*
§. cum filio num. 2. ff. de vulgar. & pupil-
lar., *& conſ. 25. & 52.*, iſtamque opinio-
nem

nem aliqui ſimpliciter ſequuntur; *Alij* verò diſtinguunt, an adſit clauſula *omni meliori modo*, nec ne, vt iſta accedente ve-
11 niat fructuum reſtitutio, vel imputatio, ſecus autem vbi non accedat, vt patet ex deductis *per Fachin. lib. 12. contr. 70., & per Surd. dec. 21. num. 20.*

Verùm quidquid, in diſputatiua ratione in ſcholis, & academijs, deſuper dicendum ſit; In foro tamen magis recepta eſt contraria opinio, quæ vulgò tribuitur *Alexandro* eius anteſignano, vt di-
ćta reſtitutio, vel imputatio non intret,
12 vt in ſpecie fuiſſe deciſum per Rotam Lucen. patet apud *Magon. dec. 85. num. 19.*; Idemque deciſum eſſe per Sacr. Conſilium Neapolitanum teſtantur *Franch. deciſ. 522. & Rouit. conſ. 61. lib. 2., & per Rotam deciſ. 653. in fin. par. 1. rec.*, ac poſitiuè firmatur in primis deciſionibus editis *in Perusina de qua diſc. præced.*, neque
13 negatur in poſterioribus, in quibus clauſula *omni modo meliori* ponderatur tanquam vnum ex adminiculis ad diuerſum finem, ſeù effectum, probandi ſcilicet voluntatem; Et concordantes referunt *Hodiern. ad Surd. dicta deciſ. 21. Andreol. contr. 250. num. 7. & per tot. Cirocc. dicta contr. 4. num. 66.*

Omnes dictos caſus ego ita diſtinguebam, quamuis extrà punctum quæſtionis, (non tamen cum euagationis vitio, ſed ità cogente neceſſitate,) ad effectum ſcilicet oſtendendi æquiuocum, cum quo procedebatur, conſtituendo
14 fundamentum in dictis deciſionibus editis *in Perusina*, ac in alijs ſupradeductis concluſionibus, vel auctoritatibus, vtpotè à caſu quæſtionis extraneis, diuerſoſq; terminos percutientibus, diuerſamque rationem habentibus Et ſic ad effectum docendi de incongrua applicatione, ſuper qua ferè omnes forenſes quæſtiones hodie circumferri videntur; Siquidem in iſto caſu teſtator nullam adiecit prohibitionem legitimæ, quam potius ſuppoſuit debitam, ac detrahendam,
15 nullamque adiecit pœnam caducitatis in caſu, quo illius detractio peteretur, neque iſto caſu ſubſtitutum dedit, ſed ſolum profeſſus eſt relinquere legitimam in fructibus, quos in eam imputari voluit, quod per teſtatorem fieri non poteſt cum filijs, & deſcendentibus, quibus legitima debita eſt *in corporibus*, ſeù proprietate, ideoque ipſis paterno iudicio non acquieſcentibus, relinqui non poteſt in vſufructu, vel fructibus; Atque ſi ità relinquatur, diſpoſitio inutilis eſt, eaque habita pro non ſcripta, filius legitimam in corporibus petere poteſt iuxta textum litteralem *in l. iubemus Cod. ad Trebell. & S. prohibemus Authent. de trient. & ſemiſſ.*, dum in filijs, & deſcendentibus concordant omnes DD. qui loqui non poſſunt contra textus claros, ſolumque diſputatio cadit, àn idem dicendum ſit in legitima debita aſcendentibus, in qua plures credunt hoc priuilegium non intrare, quaſi quod eis debita non ſit legitima iure naturæ eo modo quo filijs, & deſcendentibus debita eſt, cuius contrarium tamen eſt verius, magiſque receptum iuxtà magiſtralem *deciſ. 76. Duran. repetit. deciſ. 62. par. 5. rec.*, & aduertitur ſupra in alia *Lucana diſc. 10.*

Quæſtio autem, quæ circumfertur inter Scribentes ſuper veritate opinionis *Cumani*, non percutit iſtum caſum præciſum, in quo teſtator ſimpliciter relin-
16 quat legitimam in fructibus, vel in vſufructu abſque illius prohibitione, vel pœnali ſubſtitutione in caſu contrauentionis, ſed ſolum quandò iſta poſitiua contrauentio accedat, quod ſcilicet contra expreſſam prohibitionem filius veniat, ac prætendat ſibi licitum eſſe impugnare dictam pœnalem ſubſtitutionē ad terminos *dicti textus in l. Seius, & Augerius*, vt patet ex deductis *per Fachin. lib. 12. contr. 71. Surd. dicta dec. 21. Fuſar. quæſt. 296. à n. 65. ad 87.*, Verum neq; iſte erat caſus, quoniam teſtator vlteriùs non prouidit, ideoque rectè intrare dicebam regulam *quod potui nolui, &c.* quam in ſpecie ponderat *Merlin. de legit. lib. 2. tit. 3. quæſt. 9. num. 15.*

Et ſic dum res erat in fieri, aduertebam, quod filius, ex beneficio legis, rectè petere poterat legitimam in corporibus, habita pro non ſcripta eius diſpo-
17 ſitione in fructibus, vel vſufructu, reliquum verò obtinebat iure inſtitutionis vniuerſalis de ipſo factæ, non reſoluendę, niſi in caſu purificatæ conditionis, ſub qua ſubſtitutiones ordinatæ fuerant, ita iure ſuo percipiendo fructus, qui de-

iu-

iure, non accedente expreſſa prohibitio-
ne, pertinent ad hæredem atque reſti-
tui, vel imputari non debent ex dedu-
ctis *ſub tit. de fideic. diſc.* 187. vbi concor-
dantes; Et conſequenter aduertebam non
intrare quæſtionem, de qua *diſc. præce-
denti*, àn cautela *Soccini* adhiberi poſſet
18 per æquipollens, nec ne, quoniam neque
dictum æquipollens aderat, vnde pro-
pterea dicebam, quod fortè teſtator id
in animo habuerit, ſed neſciuit explica-
re, ideoque ſibi imputaret ex dicta regu-
la *quod potui nolui &c.*

Et licet meo ſtylo, ac genio ad-
uerſetur formalitas verborum, ni-
19 miumque cordi ſit propoſitio, vt
non cortex, & figura verborum, ſed
ſubſtantia voluntatis attendi debeat,
vt in omni ferè materia aduertitur præ-
ſertim frequentiùs *ſub titulo de fideicom-
miſſis*; Nihilominus aduertebã id proce-
dere quando ageretur de quæſtione iux-
ta caſum de quo *dicto diſc. præcedenti*,
quod ſcilicet accederet expreſſa prohibi-
tio legitimæ cum diſpoſitione, vt in caſu
in quo filius prohibitione non obſtante,
eam detrahere vellet, habere non poſſet
reliquam hæreditatem, quàm ità contra
patris iudiciũ retineret, vndè propterea
reduceretur quæſtio ad punctũ, an ex eo
quod diſpoſitio concepta nõ eſſet per al-
ternatiuam iuxta dictam cautelã, ſed per
ſubſtitutionem pœnalem, idem effectus
reſultaret, nec ne, iſtoque caſu admitte-
bam quod ſubſtantia voluntatis potius
attendenda veniret, nimiumque in hoc
propoſito ſuffragaretur clauſula *omni mo-
do meliori* ad ſubſtinendam ſcilicet dictã
prohibitionem, & caducitatem reſpecti-
uè; Secus autem quando neutrum ex his
accedit, cum tunc non intret quæſtio,
quæ tribuitur *Cumano dicto conſ.* 25. *&*
52; Atque in hoc aduertebam conſiſtere
cauſæ punctum.

Atq; hinc dicebã, extraneam remanere
quæſtionem imputationis fructuum, vel
vſusfructus in legitimam, in qua DD. ni-
20 mium ſe inuoluere videntur, vt patet
ex deduct. *dicta deciſ.* 76. *Duran.*, quo-
niam, vt aduertitur *ſupra dicto diſc.* 10.,
iſta quæſtio cadit, quando ille, cui legi-
tima debetur, contrà iudicium teſtatoris
percepit fructus, quos propterea impu-
tare, vel reſtituere teneatur, ideoque
adinſtar eorum quæ habemus in materia
vſurarum indebitè perceptarum, intret
quæſtio, non ſuper ipſa reſtitutione in
genere, ſed ſuper eius modo, an ſcilicet
per viã imputationis ipſo iure, vel potius
per viam reſtitutionis, vel repetitionis
indebiti.

Effectus enim magni ſunt, an vno, vel
altero modo, huiuſmodi fructuum reſti-
21 tutio facienda ſit; Primò ſcilicèt, vt ip-
ſe hæres grauatus, vel eius ſucceſſor, cui
legitima debita eſt, dicere valeat ſe velle
legitimã in corporibus, quia ſic ei expe-
diat præſertim in caſu augumenti in-
trinſeci, ac velle reſtituere fructus
perceptos in pecunia, quam pro legitima
recipere non tenetur, adeò vt hæc reſti-
tutio objici ſolum valeat ad eum repellẽ-
dum exceptione doli, quatenus non re-
ſtituat, ſed reſtituendo non poteſt ei le-
gitima denegari.

Secundò in idem, ratione fructuum,
poſt factum caſum reſtitutionis fideicõ-
miſſi, atque contractam moram in reſti-
tuendo; Vbi etenim fructuum imputa-
tioni locus eſſet ipſo iure, tunc omnia
bona fructifera integri aſſis in hæredita-
te fideicommiſſaria remanentia, reſti-
tuenda eſſent cum fructibus à die mo-
ræ; Secus autem in altero caſu, quoniam
pro rata cadente ſub detractionibus, fa-
ciet fructus ſuos iure dominij, & è con-
uerſo nullum patietur damnum pro re-
tardata reſtitutione fructuum in quan-
titate, niſi accedant requiſita intereſ-
ſe lucri ceſſantis, vel damni emergen-
tis.

Et tertiò fortiùs pro iure tertij, in
quem aliquorum bonorum alienatio ti-
tulo ſingulari tranſlatiuo dominij facta
ſit, ex cauſa correſpectiua, in cauſam de-
tractionum, expreſſam, vel à lege ſubin-
tellectam, iuxta deducta infra *diſc.* 25.,
quoniam fructuũ perceptio ei non præ-
iudicat, ſi procedendum eſt per viam re-
petitionis indebiti, vel reſtitutionis, ſe-
cus autem ſi per viam imputationis iuxta
diſtinctionem de qua infra *diſc.* 30, ac
etiam occaſione trebellianicæ *diſc.* 33.;
Niſi fideicommiſſo pro reintegratio-
ne competat hypotheca, vt aduerti-
tur alia occaſione, *diſc.* 25. cum ſimi-
libus.

Hæc autem omnia ceſſant vbi
ab

ab initio, atque dum 'res eſt in fieri,
22 hæres antequam fructuum perceptio
ſequatur, dicat velle ſeparare legi-
timam in corporibus, vndè oria-
tur quæſtio in reliquo beſſe, ex quo
idem dicat velle quoque, durante
iure ſuo, percipere fructus ex titulo
hæreditario, qui adhuc durat, dum teſta-
ſtator non prouidit; Et hic erat caſus
præciſus.

In propoſito autem dictæ cautelæ,
Soccini; Quamuis illa ex communi ſen-
ſu DD. in Tribunalibus recepta ſit,
ex probabili ratione quod filius, ac-
23 ceptando vnum ex alternatis, in
altero ſibi præiudicaſſe cenſeatur; Atta-
men iſtius, ac aliarum controuerſiarum
occaſione obſeruabam, quod inſulſa
videbatur altera ratio *per Soccinum*
aſſignata, quod ſcilicet magis expediret
filio habere integrã hæreditatem in ſolo
vſufructu, quàm legitimam in corpori-
bus, ſeù proprietate; Siquidẽ iuxta mo-
dum calculandi iura vitalitia, de quo *ſub
tit. de regal, diſc. 30. & 31. & ſub tit. de
donat. diſc.* 54. ſine dubio magis expedit
habere trientem in proprietate, quàm
integrum aſſem in ſolo vſufructu, qui ab
initio expoſitus venalis, vtique tanti
non venderetur, dum valutandus non
eſt vſusfructus integræ hæreditatis, ſed
ſolum reliqui beſſis, pro quo ſine dubio
non expedit trientem in proprietate di-
mittere.

FVLGINATEN.

LEGITIMÆ

PRO

IVLIO, ET FRATRIBVS DE IACOBILLIS

CVM

DELIIS.

Caſus determinatus per A. C. & Signaturam pro Delijs.

An legitima poſſit per parentem aſſignari filio inuito in pecunia, vel mobilibus, ſeù aliàs quàm in ſingulis corporibus; Et aliqua de Statuto Fulginatenſi excludente fœminas ob tranſuerſales à ſucceſſione inteſtata, àn importet etiã excluſionẽ à legitima. Et de modo calculandi legitimam, àn habenda ſit ratio de bonis à parente donatis, ſeù aliàs in vita diſtractis, Et quæ bona prius ex aſſe hæreditario detrahenda ſint, præſertim lucrum dotale. Et àn pro legitima competat, nec nè, via exequutiua.

SVMMARIVM

1 F*Acti ſeries.*
2 *Excluſus à ſucceſſione, dicitur etiam excluſus à legitima.*
3 *Quando parens filiam excluſam agnoſcit in ſuam cum certa qualitate, iſta non poteſt diuidi.*
4 *De Statuto Fulginaten. circa legitimam, & excluſionem filiarum ob agnatos tranſuerſales.*
5 *An, & quando poſſit legitima aſſignari in pecunia, vel certis effectibus.*
6 *Quæ in propoſito dicatur iuſta cauſa.*
7 *An, & quando pro legitima competat via executiua.*
8 *In calculando aſſe hæreditario pro detractione legitimæ, ponenda ſunt etiam bona donata.*

9 *Le.*

9 *Legitima ex bonis mulieris debetur detracto lucro Statutario viri tanquàm æs alienum.*

10 *Item detrahendæ ſunt expenſæ funerum, & infirmitatis.*

DISC. XIX.

MORIENS Margherita de Iacobillis, relicta legiti-
1 ma Delijs ex Lucretia prædefuncta nepotibus, quam in quibuſdam aſſignatis bonis præſtari voluit, hæredem ſcripſit Iulium alioſque eius germanos fratres; Verùm nepotes prædicti, auiæ iudicio non acquieſcentes, petierunt ſibi decerni legitimam de iure debitam tanquàm quotam omnium bonorum, in eorum ſingulis præſtandã, ſeù in aliquibus, cum debita æqualitate, & proportione ex Iudicis arbitrio, iuxtà modernam prudentem praxim, nè alia omnia bona ſciſſuram patiantur; Et introducta cauſa coràm A.C.;Scribens pro Iulio, & fratribus reis conuentis, dicebam præcipuum punctum difficultatis conſiſtere in eo, àn actoribus per Statutum ſublata eſſet illa inteſtata ſucceſſio, quam ius commune eis decernit;Si enim locus eſſet Statuto excluſiuo propter aguatos, fruſtatoria remanebat inſpectio, àn per parentem legitima aſſignati potuerit necnè in pecunia, ſeù in certa bonorũ ſpecie, quoniã ſi nulla legitima debebatur, multò magis illa voluntariè ita relinqui potuit.

Quod autem illi,qui per Statutum excluſi ſunt ab inteſtata ſucceſſione, excluſi
2 etiam ſint à legitima dicebã eſſe magis communem opinionẽ canonizatã perRotam apud *Seraph.dec.*963.cũ alijs latè deductis per *Merlin. de legitima lib.3.tit.1. quæſt.2.num.35.& ſequen.*;vbi hanc opinionem benè cõprobat,contrarijs reſpõdendo,& agitur ſupra *in Lucana diſc.*10.

Neque obſtare dicebam quod relinquendo legitimam, ità videretur auia agnouiſſe dictos nepotes in ſuos, quoniam dum eſt actus voluntarius,ille vltra voluntatem operari non debet, neque idem iudicium diuidi poteſt, illud eo-
3 dem tempore approbando, & reprobando,ex ijs quæ in terminis agnitionis filiæ aliàs per Statutum extraneæ reputatæ, ac etiàm in eodem propoſito legitimæ relictæ filijs legitimatis cum clauſula *ſine præiudicio venientium ab inteſtato* habentur pluries *hoc eod tit.*

Clariùs verò, ac indubitantèr, ſtante
4 expreſſa diſpoſitione Statuti Fulginatẽſis regiſtrati *apud Put. deciſ.* 38. *lib.* 3., vbi claris verbis deciditur, vt fœminæ acquieſcere debeant parentis iudicio, ac legitimam,proùt eis relicta eſt,obtinere, itaùt neque ſupplementum petere valeant, ideoque vbi Statutum intraret,caſus eſſet planus.

Difficultas tamèn erat, circa eiuſdem Statuti applicationem; Licèt enim apud *Put.dec.3.lib.3. & in apoſtilla* de hoc Statuto dubitatum fuerit, atque *deciſ.* 127. *eodem lib.*3.firmata fuerit excluſio fœminæ, quamuis germanæ ſororis ob remotum agnatum ſeptimo gradu ciuili diſtantem; Nihilominùs Iudex credidit, eiuſq; iudiciũ Signatura probauit, quod non eſſemus in caſu Statuti, cum illud diſponat de fœminis dotatis, qualis reſpectu defuncti dici non poterat iſta; Et de quo Statuto agit etiam *Corn. conſ.*42. *num.*5.*& conſ.*43.*num.*4.*lib.*4.

Quoties enim illud intraret, in verbis dirimit eam quæſtionem, àn excluſa fœmina, cenſeantur etiàm excluſi deſcendentes per eam prædefunctam, in qua etiam de iure verior eſt affirmatiua, vt in *Interamnen. & in alijs ſub tit. de ſucceſſion.*

Poſito igitur, quod ceſſante ſtatutaria diſpoſitione, verſaremur in ſolis terminis iuris communis; Quamuis ego ſcribens pro reis conuentis, admitterem regulas pro actoribus deductas, vt ſcilicet legitima ſit quota bonorum, atq;licitum non ſit eam diminuere ſeù vinculare,aut alia grauamina adijcere, cum dicatur ſucceſſio neceſſaria,in qua moriens habet arbitrium à lege refrenatum,iuxtà vulgarem textũ *in l.quoniam in prioribus Cod. de inoff teſtam.* cũ concordantibus; Minuſque licitum ſit eamdem legitimã aſſiguare in ſola pecunia,vel in bonis deterioribus, aut minùs fructiferis.

Nihilominùs dicebã receptã eſſe limitationem,vt intret iudicis arbitriũ pro approbatione paterni iudicij,quoties illud aliquod probabile rationis fundamentũ
5 habeat iuxtà *conſ.Oldrad.*113.*circa finem Menoch. de arbitr. caſ.*173.*num.*30.*Rota*

dec.

deciſ.753.par. 1. diuerſ. & apud Merlin. dec.866.num.8. cum concord. per Merlin. de legitima lib.5.tit.3.quæſt. 11. num.19. cum ſeqq.

Hæc autem iuſta cauſa in propoſito rectè cadere videbatur, nedùm ob
6 rationem conſeruationis bonorum in agnatione, quæ in ſolo puncto iuris, ad id reputata fuit ſufficiens in proximè allegatis deciſionibus, & in alijs *per Merlin. dicta quæſt.11.num.22.*; Sed etiam ob Statutum prædictum, quod ſaltim in hac parte videbatur in propoſito operatiuum; Ideoque (reflectendo etiam ad ſolam veritatem) credebam, quod actoribus legitima tanquam in caſu omiſſo per Statutum debita eſſet, atque in hac parte non improbabiliter iudicatũ fuit, adeò ut, quatenùs bona aſſignata nõ ſufficerent, locus eſſet ſupplemẽto; Verũ non placuit reſolutio in hac parte, cum dicta cauſa conſeruationis immobilium in agnatione, tàm de iure, quàm ex Statuto, omninò probabilis videretur; Adhuc tamen Signatura iudicatum canonizauit, & quod non leuem dedit admirationem, reſcripſit cum clauſula, *ſine præiudicio*, denegando appellationem ſuſpenſiuam, quod nulli fundamento innixum videtur.

Eatenùs enim pro legitima intrat proceſſus exequutiuus, quatenùs illa petatur ex iudicio teſtatoris, cum tunc aſ-
7 ſumere dicatur naturã legati, quod iuxtà opinionem *Angeli*, quam (Rota excepta) ſequuntur Signatura, & omnia Vrbis Tribunalia, habet viam exequutiuam, vt in ſua materia *ſub tit. de legatis*, vbi de limitationibus; Vbi verò paternum teſtamentum impugnatur, atque, non ex eo, ſed ex Iudicis officio, ac iuris diſpoſitione, legitima petitur, tunc verius eſt, vt pro ea, via exequutiua nõ competat, ex deductis *per Merlin. hoc tract. lib.5.tit.4.quæſt.9. num.5. & tit.3. quæſt.11.num.43. Rota poſt eumdem dec. 130.num.3.*, ac ſæpiùs practicaui in eadem Signatura, præſertim *in Romana legitima de Aſte*, de qua *ſub tit. de feudis diſc.19.* in qua cauſa formiter hic articulus diſputatus fuit.

Quamuis enim ego ſcribens in hac alia cauſa pro petente legitimam, dicerẽ, quod dura videatur hæc opinio, cum legitima debeatur loco alimentorum, quæ regulariter, vbi debentur Iudicis officio ex diſpoſitione iuris, habent viã exequutiuam, dum venter non patitur dilationem; Nihilominùs hæc ratio parui penſa fuit, ob communem opinionem DD. in contrarium, atque ob regulã, de qua *d. deciſ.130. poſt Merlin. de legit.*, vt via exequutiua danda nõ ſit, niſi in caſibus in iure expreſſis, inter quos iſte non reperitur.

Multò verò magis in hac facti ſpecie, in qua dicebam quod appellationi ſuſpenſiuæ locus eſſe debebat, quamuis aliàs regularitèr ea non intraret ob duplicem mixturam, ſeù implicitam declarationem petitorij, tam circa punctũ Statuti, àn intraret, necnè, quàm circa alterum, àn intraret arbitrium approbatiuum iudicij defuncti ſuper aſſignatione legitimæ in certis bonis; Vndè liquet quale iudicium poſſit vnquàm efformari ſuper cauſarum euentu.

Incidenter autem, in iſta cauſa diſputatus etiam fuit punctus, frequenter in alijs habitus, præſertim *in Romana primogenitura* inter illos de Bonauenturis coram A.C., ſuper calculo legitimæ, àn ſcilicèt habenda ſit ratio de bonis per parentem in vita donatis, & àn de iſtis legitima detrahenda ſit aduersùs donatarium; In hoc autem puncto plana eſt hodiè affirmatiua, vt ſcilicèt bona dona-
8 ta, ſeù aliàs titulo lucratiuo diſtracta, extantia tamen, atque de tempore mortis non conſumpta, ponenda ſint in calculo aſſis hæreditarij, perindè ac ſi remãſiſſent in bonis defuncti, ad effectum metiendi legitimæ quantitatem; Ità tamen, vt detrahenda ſit ex reſtantibus bonis non donatis, quatenùs ſufficiant, ſin minùs in ſubſidium ex ipſiſmet bonis donatis, ex quibus, non obſtãte donatione facta in vita, ſupplementũ deducendũ eſt, vt alijs allegatis habetur *apud Surd. conſ.332. num.14. Rouit. deciſ.100. num. 26. Rota deciſ.86. poſt Merlin. de legitima deciſ.137.num.2. par.6. recen. deciſ.57. & 136. par.11.*, & in alijs.

Quod autẽ dicitur de ſubſidiaria actione cõpetente ad bona donata contra donatariũ, recipiendũ eſt, nõ ſolùm in caſu inſufficientiæ bonorũ reſtantiũ, ſed etiam in altero caſu malæ qualitatis, quia ſcilicèt parens, meliora, magiſque fructifera bona donauerit, cum filius non tenea-

tur legitimam accipere in deterioribus, minuſque fructiferis vt ſupra; Ideóque ſicut parentis vltimam voluntatem in hoc impugnare poteſt, ita pariter camdem voluntatem explicatam per actum inter viuos, cum aliàs nimis de facili fraus legi fieri poſſet.

In propoſito autem metiẽdi legitimæ quantitatẽ, In alia *Romana legitimæ* pro hæreditate Raphaelis A..dolillę cum creditoribus Michaelis Moroni, diſputata coram A.C.; Cum Anna Morona dicti Michaelis filia, Raphaelis vxor, habilitata eſſet per breue pontificium ad teſtandum, non obſtante, quod eſſet filiafamilias, atque *in* teſtamento inſtituiſſet hæredem virum, inſtituto patre in ſcutis decem pro legitima, dictuſque pater, ſeù eius creditores peterent ſupplementum; Vltrà diſputationem habitam ſuper puncto, àn debitore agnoſcente legitimam in parte tantùm, ex huiuſmodi actu reſultet agnitio in totum, itaùt eius creditoribus competat ius ad ſupplementũ, de quo habetur actum *ſub tit. de credito diſc.*138.; Fuit etiam diſputatũ de quãtitate legitimæ, àn ſ. iſta detrahenda eſſet de vniuerſo aſſe conſiſtente in dote ſcutor. 8.m.; Vel potiùs detracto prius lucro Statutario tanquàm ære alieno, ex reſtantibus bonis; Cumque ageretur de legitima aſcendentis, itaùt non intraret illa difficultas, quæ *ex l. hac edictali Cod. de ſecundis nuptijs*, reſultat in legitima filij debita in bonis parentis binubi; Viſum fuit caſum eſſe planum pro detra-
9 ctione lucri priùs facienda *iuxtà conſ.* 314. *Baldi lib.*4. *in fine, Gabr. conſ.*101. *num.*10.*lib.*1, *Surd.conſ* 40.*num.*34. *Gratian.diſcept.*300.*num.*33.*& ſequen. Merlin. de legit. lib.*2.*tit.*1.*quæſt.*22.*num.*28.; Eodem modo quo, etiam antè legitimã, in eadem cõtrouerſia dictum fuit, vt tan-
10 quàm æs alienum detrahendæ eſsẽt expenſæ funerum, ac vltimæ infirmitatis, ex deductis *per Merlin. dicto lib.*2. *tit.*1. *quæſt.*15.*num.*1.*& per tot.*, quoniam eſt impenſa, quæ priùs ab aſſe hæreditario detrahenda eſt.

ROMANA

LEGATI

AD INSTANTIAM

EXEQVVTORVM TESTAMENTI Principiſſæ Plumbini Appianæ, Duciſſæ Bracchiani.

Reſponſum pro veritate.

An legata imputentur in legitimam; Seu quatenùs iſta per renunciationem inter viuos ſit remiſſa; An ius illam petendi, reſtitutum cenſeatur, ex declaratione ab ipſo parente facta ſuper legato, vt cenſeatur factum vltrà id, quod filio de iure competeret.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *An, & quando legatum cenſeatur animo compenſandi.*
3 *An, & quando legatum cenſeatur duplicatum, vel potiùs vnum alteri ineſſe.*
4 *An legitima petatur per eum, qui illi renunciauit ex voluntate parentis renunciatarij.*

DISC. XX.

1 PRincipiſſa Plumbini Iſabella Appiana, Bracchiani Duciſſa, de qua mentio habetur, occaſione negotiorum Status Plumbini, *ſub titulo de feudis diſc.*57., & alibi, vnicam habens filiam ex primo matrimonio monialem profeſſam in Monaſterio S. Catharinæ de Senis, quæ ante profeſſionem, amplam fecerat renunciationem ad fauorem euſdem matris, de omnibus eius bonis, & iuribus, etiam legitimæ, ſub annua vitalitia præſtatione ſcutor. 150., aliarumq; ſpecierum pro victu, & veſtitu; In eius teſtamento (in quo de vniuerſo ferè aſſe in pios vſus diſpoſuit) dictæ filiæ moniali reliquit menſtrua ſcuta 30. pro omni,

omni, & toto eo, quod ab eius hæreditate, tàm ex cauſa legitimæ, quàm ex quacumque alia cauſa, & titulo prætendere poſſet, itaùt nihil aliud aſſequi deberet, ſub pœna caducitatis à dicto legato; Poſt teſtamentum verò quoſdam confecit codicillos, in quibus declarauit, quod licèt legatum ad fauorem filiæ in teſtamento relictum contineret, vt nihil aliud ab eius hæreditate prætendere poſſet; Nihilominùs, ſi vel de iure, vel vigore renũciationis aliud competeret, declarauit illud remanere ſaluum; Hinc proindè orta eſt extraiudicialis controuerſia, inter executores teſtamẽtarios,& dicta monialẽ; Iſta etenim prætendebat, non ſolùm menſtruam præſtationem iure legati contentam in teſtamento,ac alteram annuam à matre viuente præſtari ſolitam vigore renunciationis,ſed etiam legitimam, quam, non obſtante renunciatione, ac dicta diſpoſitione teſtamentaria, dicebat ſibi à matre præſeruatam fuiſſe; Econuersò autem, prætendebant executores, aliud non deberi, niſi maiorem præſtationem menſtruam ſcutorum 30., ſub qua dicebant comprænenſam eſſe alteram per teſtatricem viuentem præſtari ſolitam.

Cum autem concorditer, meum pro veritate conſilium deſuper expetierint; Contrà executores circa prætenſam imputationem prioris annuæ præſtationis debitæ in vim renunciationis, in poſterius legatum, reſpondendum cenſui, tanquàm in caſu indubitabili voluntatis claræ,qua concurrente non intrant præſumptiones, coniecturæ, & argumenta ad vulgarem text. *in l. ille aut ille ff. de legat.3.*; Licèt enim DD. certent inter
2 ſe, an & quando legatum cenſeatur factum animo compenſandi; Attamen eſt quæſtio potiùs facti, quàm iuris, ſuper conſtituẽdo ſcilicèt regulã in dubio, ſeù deſumendo ambiguã, & obſcurã voluntatẽ ex coniecturis; Vbi autem voluntas eſt clara, nemo dubitat, ex deductis *per Menoch. lib.4.præſumpt.*109.*Mantic. de coniect. lib.*10.*tit.2. Altograd.conſ.*86. *lib.1. Rota deciſ.*41.*par.9.recen. dec.*257. *&* 312.*par.6.*, & pluries in ſua materia *ſub tit. de legatis.*

Neque alicuius põderis eſſe dicebam motiuum ex parte executorum excitatũ, quod teſtatrix in codicillis non ordinaſſet determinatè, vt filiæ alia iura præſtarentur, dum ſolùm loquuta fuit conditionaliter, quatenus competerent; Siquidem ad hunc effectum neceſſaria non erat voluntas determinata, vt vtrũque daretur, ſed ſufficiebat exindè probari voluntatem teſtantis,quod legatum relictum non eſſet animo compenſandi cum antecedenti debito ex contractu, quod remanet repetibile ex ſe,& ex prioribus actionibus; Tunc etenim dicebam intrare difficultatem, quando vtrumque peteretur iure diſpoſitionis per eandem vltimam voluntatem, quia nempè prior eſſet inefficax; Vtputà ſi teſtator dicat in codicillis, relinquo Titio centum, vltrà 200. relicta in teſtamento, teſta-
5 mentum autem ſit imperfectum, ſeù aliàs inualidum, codicilli verò validi, àn ſcilicèt iſtorum iure integra 300. peti poſſit, Et de hoc agunt DD. *apud Surd. dec.*285.*num.*12.*&* 13. *Rouit. deciſ.*87.*num.*6 *& ſequen. Rota apud Buratt.deciſ.*799.*num.*5. *deciſ.*174, *num.*40. *par.6. recen*, & in alijs, atque ad hunc effectum quæri ſolet, àn teſtator determinatè, vel conditionaliter loquutus fuerit.

Dictum verò motiuum conditionalis loquutionis, rectè intrare dicebam contrà monialem reſpectu legitimæ, quàm ipſa, vltrà legatum prætendebat, quaſi-
4 quod ità teſtatrix, per dictam codicillarem diſpoſitionem, ei remiſiſſet ius ex renunciatione quæſitum, eamque reintegrauerit ad ſtatum priſtinum; Cum enim id ità importaret formalem retrodonationem, hinc proindè ad hũc effectũ requiruntur, tam certa ſcientia iuris quod remittenti cõpetit, quàm voluntas certa, & determinata remittendi; Vtrũque autem in præſenti deficiebat, dum teſtatrix conditionaliter loquuta erat de eo iure, quod competebat, & quatenùs competeret; Et tamen aduertebam, vt ſufficeret, quod verba eſſent dubia, & ambigua, vt excludenda veniret donatio regulariter in dubio non præſumenda; Ideòque extranea eſſe dicebam à caſu ea, quæ habentur deducta in præcedentibus, de reſtitutione fuitati, & de agnitione illius, quæ aliàs extranea ſit, ob aliquam diſpoſitionem etiam pro iure legitimæ &c., cum ad iſtum effectum importantem formalem donationem iu-

ris certi competentis per contractum, voluntas etiam coniecturata, & qualis qualis ſufficiens reputetur; Hinc proindè concludendo vtramque prætenſionem minùs ſubſiſtentem eſſe reſpondi, atque partes acquieuerunt.

BONONIEN.
FIDEICOMMISSI
PRO
MONASTERIO CONVERTITARVM.

Reſponſum pro veritate.

Aſſignatio bonorum cum onere fideicommiſſi facta per patrem filijs in vita pro dote materna, & legitima, ac omni, & toto eo &c.; An detractiones afficiat, adeoùt filij non poſſint eas liberas prætendere.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Legitima cadit ſub fideicommiſſo ordinato in aſſignatione, quam pater fecit filijs illam acceptantibus.*
3 *Declaratur quando id procedat.*
4 *Bona, quæ per patrem in vita fuerunt aſſignata filijs, àn poſſint grauari fideicommiſſo.*

DISC. XXI.

1 Alexander de Barberijs, ad preces Pauli, & Iulij Cæſaris filiorum, eos emancipauit, atque cupiens obuiare litibus, & controuerſijs, quæ poſt ipſius mortem, inter eos, occaſione diuiſionis hæreditatis oriri poſſent, per actum inter viuos, eiſdem diſtribuit, & aſſignauit nonnulla bona particulariter deſcripta in inſtrumento, quæ ipſis filijs præſentibus, & acceptantibus aſſignata eſſe voluit pro ſatisfactione dotis maternæ, ac legitimæ, & cuiuſcumque portionis de iure debitæ, ac generaliter pro omni, & toto eo &c.; cum aſſertione per recipientes facta, quod bona ſic aſſignata longè excederent valorem dictæ dotis maternæ, ac legitimæ, & quarumcumque prætenſionum; Ea tamen lege, & conditione expreſsè adiectis, & acceptatis, vt omnia ſupradicta bona ſubiacere deberent quibuſcumque ſubſtitutionibus, & fideicõmiſſis per ipſum Alexandrum in teſtamento iam condito ordinatis, vel aliàs de nouo ordinandis.

Cum autem ex Paulo fuiſſet ſuperſtes Iacobus, atque per iſtius mortem ſine filijs, ſcripto hærede Monaſterio Conuertitarum, apertum eſſet fideicommiſſum à dicto Alexandro ordinatum ad fauorem filiorum, ſeù deſcendentium dicti Iulij Cæſaris; Hinc orta eſt controuerſia, an dicto fideicommiſſo non obſtante, Monaſterio prędicto competerẽt liberæ detractiones dotium maternarũ, ac legitimæ, & trebellianicæ; Atque ſuper hoc pro veritate conſultus.

Reſpondi, quod quando fideicommiſſum, diſpoſitiuè, non autem relatiuè ordinatum eſſet in ipſo aſſignationis cõtractu, per filios in omnibus acceptato, tunc pro nõ competentia detractionum probabilius reſpondendum veniret, ex
2 ijs, quæ per bona fundamenta in ſpecie probat *Peregr. conſ.40. num.9. cum ſequ. lib.1.*, à quo totum mutuaſſe videtur (tacito auctore) *Mangil. de imput.quæſt. 115.num.51.cum ſequen.*; Idque facilius, ſtante dicta circumſtantia, quod bona aſſignata longè excedebant dictarum detractionum valorem, cum tunc duplex concurrat commodum vinculi, ſeù oneris compenſatiuum; Primò ſcilicèt obtinendo pluſquàm eorum iura importarent; Et ſecundò in præuentione, obtinendo in vita id, quod ſperare non poterant niſi poſt mortem patris, cui præmori poterant, ideoque magis eis expediret tales detractiones ità vinculatas obtinere, quàm eas liberas poſt dictum futu-

futurum incertum euentum expectare, vt obſeruant *Molina de primogenitura lib 2 cap 3 nu.7.& 36. Hodiern. ad Surd. deciſ.322.num.44 & ſequen. Merlin. lib. 2.controu.34.num.3.*, & habetur deductũ *in Romana donationis de Iordanis ſub tit. de donat. diſc.1.*, & in deciſionibus in ea cauſa editis.

Clariùs quia ipſemet filius, cui aſſignatio prædicta facta fuit, viuens nunquàm conquæſtus eſt, neque contrarium animũ declarauit, expreſsè, vel etiam tacitè, quia ſæpè ageretur de ſubſtinendis alienationibus per ipſum factis in huiuſmodi detractiones referendis, vel debitis contractis, ſed quæſtio erat cum hærede contendente de cauſa lucratiua, & in quem ſatis de iure dubitatur, an tranſeat facultas reijciendi huiuſmodi onus, vt habetur alibi *hoc eod. tit.*; Vndè propterea tali caſu, quod ſcilicèt fideicommiſſum diſpoſitiuum in ipſo diſponendi actu ordinatum eſſet, planum videbatur, vt dictæ detractiones quoq; comprahenderentur, proindèque illarum ſeparatio non competeret.

Verùm quia fideicommiſſum ordinatum erat in teſtamento iam condito, atque tenor aſſignationis oſtendebat, quod pater noluerat aliquid addere diſpoſitis
3 in teſtamento, ſed ſolùm ſollicitus fuit in bonis aſſignatis exprimi, ac reſpectiuè acceptari onus fideicommiſſi in teſtamento iam condito adiectum, vel in alio faciendo adijciendum; Hinc proindè contrarium probabilius reſpondendum cenſui, cum dicta aſſignatio eſſet ſimpliter relatiua, nullam in hoc continens nouam diſpoſitionem, per quam alterari voluerit id, quod ex teſtamento ordinato, vel ordinando de iure reſtituendum veniret.

Reſeruatio etenim in dicto inſtrumẽto aſſignationis facta, aliud in effectu nõ videbatur continere, niſi prouidam cautelam, nè aliàs filij prætendere poſſent,
4 vt bona per contractum translatiuum dominij ex tunc eis quæſita, non caderẽt ſub teſtamento ordinato, vel ordinando, vtpotè capiente bona per defunctum poſſeſſa de tẽpore mortis, iuxtà caſum, de quo in his præciſis terminis *Rota in Rheggien. bonorum 23. Februarij 1646.& 23. Ianuarij 1647. coram Corrado*, quarum prima eſt impreſſ. *deciſ.387.par.9.rec.*, *& deciſ.110. poſt Merlin. de legitima*; Expreſſio autẽ ſatisfactionis pro dotibus maternis, & legitima, pariter fuit cautela, quę tendebat in idem, nè ſcilicèt, vità dicta bona aſſignata, poſſent filij ex alijs prætendere dictas detractiones, vt iuridicè potuiſſent, dum bona validè, ac perfectè filijs donata, non imputantur, vt in ſpecie aduertitur in proximè ſupra allegatis deciſionibus, ideoq; his incõuenictibus pater ità occurrere voluit, nõ autem quod habuerit animum diſponendi de bonis, ac iuribus proprijs ipſorum filiorum, eaque fideicommiſſo ſupponere; Neque his obſtare obſeruabam dictas contrarias auctoritates, cum illæ percutiant priorem caſum ſupra diſtinctum, vbi ſcilicèt fideicommiſſum, tunc in ipſomet donationis, ſeù aſſignationis inſtrumento ordinatum eſſet, adeoùt diſpoſitiuè ibi pater loquutus eſſet, ſecùs autem vbi relatiuè, atque ad dictos alios fines, ſeù cautelas.

ROMANA
PRIMOGENITVRÆ DE COSTA
PRO
PHILIPPO COSTA
CVM
OCTAVIO FRATRE.

Caſus diſputatus coram A.C., pendet in Rota.

An pater reportare poſſit à filio tráslatiuam ceſſionem legitimæ in eius bonis, itaùt dici valeat ſui ipſius, eiuſque hæreditatis creditor cum iure fructuum, alijſque effectibus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *F Acti ſeries.*

2 *De ceſſione legitimæ, quam filius faciat ipſimet patri viuenti.*

3 *Ceſſio facta per debitorem creditori, reſoluitur in quietantiam.*

4 *De caſu, in quo ceſſio legitimæ facta ipſimet patri, ſubſiſtat fauore tertij, in quem pater diſpoſuit.*

DISC. XXII.

IVxtà ſeriem, de qua in hac eadem cauſa *ſub tit.*
1 *de ſeruitutibus* ad materiam vſusfructus *diſc.* 58. in controuerſia habita inter Octauium, & Philippum fratres de Coſta, ex diuerſis titulis ſucceſſores Octauij Coſtæ ſenioris eorum aui, commiſſa cauſa per Signaturam gratiæ A.C. cum voto duorum Locumtenentium; Inter plures punctos fuit iſte, àn Octauius iunior dicti Octauij ſenioris donatarius, ex eius perſona, ac iuribus detrahere poſſet ab eiuſdem Octauij ſenioris hæreditate legitimam debitam Ioanni Antonio Coſtę filio, qui ipſi patri viuenti eius legitimæ portionem ceſſerat; Atque per dictos Iudices ea decreta fuit vnà cum fructibus, perindè, ac ſi ipſemet filius eam peteret; vel eius nomine quilibet tertius ceſſionarius, commiſſaque appellationis cauſa in Rota, ea pendet indeciſa, niſi concordia omnibus controuerſijs finem dederit.

Super hoc autem puncto, àn ſcilicèt
2 pater reportare poſſit à filio contrà ſeipſum, eiuſque hæreditatem, translatiuam ceſſionem legitimæ, ità & taliter, quod eius naturam retineat, tam pro curſu fructuum, quàm pro alijs effectibus; Quātum occaſione dictæ diſputationis corā A.C., & in Signatura hincindè deductū fuit, nō habetur ſpecialiter per DD. tractatum; Siquidem quæſtio tractata *per Merlin. de legit. lib. 3. tit. 3. quæſt. 4.* percutere videtur defectum poteſtatis cedendi, ob difficultatem, quod ageretur de deducendo in contractum ſucceſſionem viuentis cum præſuppoſito, quod ageretur potius de ceſſione extinctiua, ideoq; que non deſcenditur ad iſtos terminos, àu idem pater ſit capax ceſſionis translatiuæ, contrà ſeipſum, eiuſque hæreditatem, adeoùt tanquam tertius ceſſionarius poſſit de illa ad alterius fauorem diſponere.

Procedendo igitur cum regulis, ac principijs generalibus, videbatur probabilior negatiua, ex eo quod actio, & paſſio eſſe non poſſint in eodem ſubiecto, neque vnus, & idem (ceſſante titulorum, ſeù negotiorum diuerſitate) eſſe poteſt ſui ipſius debitor, & creditor, vndè propterea receptum eſt, vt ceſſiones per debitorē à creditore reportatæ,
3 veræ ceſſiones dici non poſſint, ſed potiùs vim quietantiæ, & liberationis habeant *Peregr. de fideicom. art. 12. nu. 32. & 34. Rota deciſ. 426. num. 3. par. 2. rec., Gregor. & Adden. deciſ. 68. & 75.*; Eatenùs etenim huiuſmodi ceſſiones, quę reportantur à creditoribus ſatisfactis ex pretio bonorum debitoris, ſubſtinentur tanquam ceſſiones iurium translatiuæ, quatenùs ex præcedenti conuentione concernant fauorem emptoris, vel alterius, de cuius pecunia ſolutio fiat.

Conuentio autem inter patrem, & filium, ſuper legitima, de qua agitur in *l. ſi quando §. illud C. de inoff. teſtam.*, & de qua poſt alios *Merlin. d. lib. 3. tit. 3. q. 4.*, percutere videtur potiùs præuentiuam ſolutionem, ſeù liberationem, non autem donationem, ac formalem ceſſionem translatiuam.

In contrarium (quamuis pro altera parte ſcribentes nil releuans deducerēt) ponderabam quod hæc difficultas cadere poſſet, quatenùs pater, qui huiuſmodi ceſſionem reportauit, aliàs non diſponeret, cum tunc incompatibile ſit, vt huiuſmodi ceſſum ius remaneat in hæreditate penès eumdem hæredem vniuerſalē, ob incompatibilem concursū actionis, & paſſionis in eodem ſubiecto; Secùs autem
4 vbi moriens de hoc iure diſponat ad fauorem alterius, quàm hæredis, cum tunc, non quidem ex iure ceſſo, ſed iure legati, nil prohibere videatur, vt in eum, in quem ità diſpoſitum ſit, omnia iura legitimæ ità ceſſæ tranſire poſſint, perindè ac ſi teſtator dixiſſet, quod illa bonorum quota, quam ex legis neceſſitate relinquere tenebatur filio, niſi hic per ceſſionem ſuo iuri renunciaſſet, atque ſe de

medio

medio non ſubſtuliſſet, cenſeretur alteri iure legati relicta, cum iuribus, ac prærogatiuis legitimæ, illa præſertim fructuum, ſuper quibus erat principalis quæſtio.

Potiſſimè quia circa dictã inſpectionem fructuum, id verè dici non poteſt priuilegium legitimæ, quoniam potiùs eſt ſequela, ſeù effectus dominij illius quotæ bonorum, perindè ac ſi tertius, in quem diſpoſitum eſt, in ea quota inſtitutus eſſet;Ideoq; in ijs quæ reſpiciunt punctum iuris (reflectendo ad veritatem), habebam difficultatem contrà hãc partem, pro qua ſcribebam;Grauamen autem adeſſe videbatur ob circumſtantias facti, ex quibus conſtare videbatur, quod huiuſmodi ceſſio fuiſſet potiùs in compenſationem eius, quod dictus Ioannes Antonius ratione adminiſtrationis negotij, & ex alijs cauſis patri debebat, et cõſequenter quod eſſet quietantia, vel ſolidatio debiti, & crediti, vndè propterea non intrarent termini ceſſionis translatiuæ.

ROMANA
LEGITIMÆ DE ASTE
PRO
MAVRITIO DE ASTE.

Diſcurſus pro veritate in congreſſu.

An in legitimam filij imputari debeant debita per eum contracta per patrem de ſuperiorum mandato ſoluta, quoties debita prædicta ſint nulliter contracta, vel ſint exceptione elidibilia.

SVMMARIVM.

1 *Caſus controuerſiæ.*
2 *In dubio ceſſante titulo donationis, pro imputatione.*
3 *Debita filij per patrem ſoluta imputantur, & de ratione.*
4 *Principum preces dicuntur præcepta.*
5 *Declaratur concluſio, de qua num. 3.*
6 *De Statuto Vrbis 152. ſuper contractibus, & debitis filiorum familias.*
7 *Pater, etiam ex interuallo àn poſſit approbare.*
8 *Ratificatio actus nulli operatur, vt nunc, & non retrotrahitur.*
9 *Soluens alteri quàm vero creditori de mandato Iudicis, vel ſuperioris quando liberetur.*

DISC. XXIII.

1 PRÆSVPPOSITA facti ſerie, de qua in hac eadem cauſa, inter eaſdem partes *ſub tit. de fæudis diſc. 19.*, vbi de pũcto, àn primogenitus, cui ex lege inueſtituræ defertur feudum nouum, teneatur illud vel eius pretium in legitimam imputare; Cum hæredes Ioannis Baptiſtæ patris, prætenderent vt à Carolo filio primogenito imputanda eſſent ſc. 30.m. per dictum patrem erogata in extinctionem æris alieni per eumdem Carolum contracti, ſuper hac imputatione prius, quàm ſuper alia feudi introducta fuit cauſa corãm A.C., ſeù vno ex eius Locũtenentibus, quo expetente votum Rotæ, in iſta coram *Dunozetto* diſputatus fuit articulus, atque *ſub die 22. Iunij 1640.* prodijt reſolutio pro imputatione, vt conſtat ex deciſione, quæ habetur impreſſa apud modern. *Merlin. de legitima dec. 158 confirmata 10. Februarij 1642. coràm eodem*, licèt hæc ſecunda parùm vel fortè nihil agat de articulis iuris tractatis in præcedenti, ſed ſolùm de quodam chirographo Pontificio, adeòut dicta ſecunda diſputatio, in facto potiùs, quàm iure principalitèr conſiſteret, & vtraq; deciſio habetur impreſſa inter illas *Dunozett. dec. 584. & 649.*

Reſolutionis prædictæ fundamentum fuit, quod pater ſoluendo debita, nunquàm

2 quàm factis, vel verbis vſus eſt termino donationis, qua ceſſante, ceſſat regula imputationis excluſiua, ſed potius intrat altera, quod vbi agitur de actibus, vel verbis ambiguis ſeù æquiuocis, quæ ſe poſſunt habere ad donationem, vel præuentiuam ſolutionem legitimæ filio debitæ, pro imputatione potiùs capienda eſt præſumptio ex plenè deductis in dicta deciſione.

Itèm cum non ageretur de bonis donatis, vel alio titulo ipſi filio immediatè datis, ſed de eius debitis ſolutis, (reiecta opinione diſtinguentium inter ſolutionem neceſſariam, & coactam, ac ſpontaneam, & verè voluntariam) firmatur, magis communem, & veram eſſe, vt indefinitè quicquid pater filij creditoribus in æris alieni extinctionem ſoluit, regularitèr imputandum ſit in legitimam,
3 niſi conſtet id actum eſſe animo donandi, ea aſſignata ratione, quod vbi etiam ſpontè, ac ſinè præciſa neceſſitate ſoluit, adhuc dicitur ſoluere coactus, ex quadam coactione, ſeù neceſſitate cauſatiua originata ab amore paterno, acà ſtimulo naturali, nè videat filium per creditores vexari, atq; in carcereribus detrudi, ſeù aliàs in fugam poni, cum perſonæ, & famæ incommodo, ac præiudicio.

Multo magis quia dici poterat adeſſe coactionem veram, ac præciſam, dum Ioannes Baptiſta pater, rogante, & ſuadente Cardinali Barberino Vrbani Octaui tunc regnantis nepote, ſuperintendentiam Vrbis, ac Status Eccleſiaſtici juxtà ſolitum habente, id egerat, ex axiomate, quod Principum, ac ſuperiorum preces, & ſuaſiones, ſunt præcepta, vt la-
4 tius in eiſdem deciſionibus, in quibus pleraq; alia tractantur, quæ facti potiùs quàm iuris inſpectionem habent, tàm ſuper enunciato chirographo Vrbani, quàm ſuper motiuo per tunc Scribentes pro filio excitato, quod huiuſmodi debita per ipſum contracta eſſent in cauſam condecentium alimentorum, quæ in victu, veſtitu, ac famulatu, per tenacem ſenem denegata ſupponebantur, atq; ad limites dictarum deciſionum prodiji ſententia, quæ in iudicatum tranſitum fecit.

Sequuta morte dicti Caroli, ſuperſtite Mauritio filio, qui duplicem perſonam gerendo, cum ſeipſo lites proſequi coactus eſt, vt in dicta alia cauſa *ſub tit. de feud.*; *dicto diſcur.* 19. Cum coràm eodem A. C. proſequeretur aliam litem à patre cœptam ſuper imputatione feudi, atque in hoc ſtatu ad dictæ cauſæ defenſionem, in ipſo aſſumptæ Aduocationis initio euocatus eſſem, tali diſputatione pendente; Hinc tanquam nouus ſucceſſor, congreſſum Aduocatorum pro veritate deſiderauit quoque ſuper iſta controuerſia, in qua eius pater iam ſuccubuerat, àn ſcilicet expediret curare committi in Rota cauſam reſtitutionis in integrum, vel quatenus commiſſa eſſet cauſa appellationis, eam deberet proſequi.

In hoc autem congreſſu, ego, cui tanquam iuniori onus incumbebat, poſt cauſæ Patronum, ea, quæ facti ſunt exponentem, prius diſcurrere; Dicebam, deſperatum opus videri, aſſumere impugnationem deciſionum, præſertim primæ cum eiſdem fundamentis aliàs deductis, ac reiectis, quoniam ceſſantibus probationibus ſuper animo donandi, ſublatoque etiàm ex facto alio motiuo, quod debita contracta eſſent ex neceſſitete alimentorum, deciſiones prædictæ pro meo iudicio videbantur probabiles, benèque fundatæ, dum ex facti circumſtantijs verè conſtabat, quod pater aliàs induſtrius, & tenax, non voluntariè, ſed omninò inuitus, ex quadam coactione cauſatiua, magis forſan efficaci quàm præciſa, ſummam adeò notabilem ſoluerat, præſertim quia ſpatio octo, vel nouem annorum intermediantium, dum hæc diſcurrebantur, dictæ deciſiones, in Curia, quoad ea quæ iuris ſunt, ſæpius receptæ fuerant, & quòdammodo magiſtrales in materia reputatæ.

Mea tamen ſententia erat, vt probabilitèr dictæ reſolutiones impugnari poſſent ex nouo motiuo in deciſionibus non diſcuſſo, quod ſcilicet tunc intrare
5 diceretur etiam in patre voluntariè ſoluente, illa neceſſitas cauſatiua, quæ à paterno amore vel naturali ſtimulo oriri dicitur, quando debitum eſt tale, pro quo filius moleſtias, in prima deciſione, vt ſuprà præſuppoſitas, pati poſſet; Id autē in præſenti applicari non poterat, ſtante diſpoſitione *Statuti Vrbis* 152., per quod ipſo iure annullantur omnes contractus
6 geſti per filios familias abſque conſenſu patris; Vndè propterea receptum eſt

vt

vt huiuſmodi debita, ità per filios fami-
lias contracta nullam contrà eoſdem pa-
reant actionem, vel obligationem, nec
ciuilem, nec naturalem, adeòut hodie re-
cepta opinio ſit, vt huiuſmodi obligatio-
nes vtpotè à Statuto omninò infectæ, de-
claratæ, cenſeantur dolo, fraude vel metu
extortæ, nequè obligent in conſcientia,
vt ſæpius in ſua materia *ſub tit. de alienat.
& contract.*, ideoq; corruebat totum
deciſionis fundamentum; Neque dici po-
terat quod pater rem vtilem pro filio
geſſiſſet, ſiuè quod ità mediatè eidem
filio per organum creditorum præuenti-
ua legitimę ſolutio facta eſſet, dum illi
iuridicè tales non erant; Quamuis enim
prima deciſio, huic excitato motiuo bre-
uiter ſinè aliquo diſcurſu reſpondeat cũ
ſolo motiuo, quod actus nõ fuerit volũta-
rius; Attamẽ reſponſio videbatur nullius
põderis, niſi quatenùs influat in ſecundã,
ex duabus ſequentibus difficultatibus.

Duas tamen proponebam difficulta-
tes, quæ per alteram partem aduerſus
iſtud nouum motiuum fieri poterant, &
quæ me tenebant adhùc indetermina-
tum; Primò ſcilicèt quod dictum Statu-
tum ad litteram excipit omnes illos ca-
ſus, in quibus de iure communi Mace-
donianum non intrat, ſed valida filio-
rum familias obligatio reputetur; Et ſe-
cundò, quod pater, qui filij debitor erat
in legitima, ſoluendo alteri quàm ve-
ro creditori de mandato ſuperioris, re-
ctè ſoluiſſe dicatur, adeòut liberationem
aſſequatur.

Quatenùs pertinet ad primam, *text.
in l. finali Cod. ad Maced.*, diſponit quod
7 pater ſoluendo debita filij, cenſeatur illa
approbare, itàut ceſſet *Senatus Conſ.
Maced.* diſpoſitio, vndè per DD. in-
fertur ad quoſcumque actus approba-
torios, ideoq; data debitorum reuali-
datione ſubſiſterent fundamenta deci-
ſionis.

Conſiderabam poſſe reſponderi, quod
textus prædictus procedat attentis ter-
minis iuris communis, iuxtà quos con-
tractus geſti per filium familias, per
eumdem *Senatum* prohibiti, nõ ſunt ipſo
iure nulli, ſed ſolum actio ex eis reſul-
tans eſt exceptione elidibilis, ideò non
mirum, ſi ſuperueniens paternus con-
ſenſus retrotrahatur, quoniam reperit
principium conſeruabile, atque talis con-
ſenſus non operatur reualidationem a-
ctus aliàs inualidi, ſed remotionem ex-
ceptionis, quæ dari poterat aduersùs
actum, qui interim habeat implicitum
ſtatum validitatis; Secùs autem vbi actus
eſt ab initio irritus, ipſoque iure nullus,
quoniam cum tunc ſubſequens conſen-
ſus, ſeù ratificatio, nullum inueniat prin-
cipium conſeruabile, impoſſibile eſt da-
re retrotractionem, ſed ratificatio ope-
rari dicitur vt nunc, atque importare
8 actum omninò nouum *Bald. in eadem
l. finali Cod. ad Maced. n. 9.* & cæteri ple-
nè congeſti *per Surd. deciſ. 245. Salgad. in
labirint. par. 2. cap. 21. num. 53. & ſequen.
Rota in deciſ. 35. poſt Merlin. de pignor.*
& ſępius, vndè propterea dici poterat
quod promiſſio facta per patrem de ſol-
uendo debita cum ſubſequuta ſolutione,
potius ipſius patris, quàm filij debitum
contineret, dum nullum, & nihil æqui-
parantur.

Quouerò ad alteram difficultatem
coactæ ſolutionis de mandato Principis,
ſeù eius, qui Principis vices gerebat,
9 obſtare videbantur, quæ habemus de
ſoluente alteri quàm vero creditori de
mandato ſuperioris, vel Iudicis, vt libe-
retur iuxtà deducta *per Afflict. dec. 150.
Franch. deciſ. 107. Menoch. de arbitrar.
caſu 137. Carol. de Graſſ. de except.
capitulo 25.* cum alijs *ſub titulo de credito
diſc. 58.*

Dicebam tamen poſſe duplicitèr reſ-
ponderi; Primò quod ad dictum effe-
ctum requiritur præceptum formale
cum comminatione pœnæ, vel damni,
adeòvt adſit, vel coactio actualis, vel ſal-
tim imminens *vt per Bart de tirannide n.
25. Ruin. conſ. 22. num. 5. lib. 5. & 147.
num. 12. lib. 1.* & cæteri collecti *per
Graſſ. & alios vbi ſupra*, & non ſemel in
dicta ſua materia *ſub tit. de credito* præ-
ſertim *dicto diſc. 58.*; In præſenti autem
nullum aderat præceptum pœnale, nul-
laque comminatio; Licèt enim ex parte
hæredum ſupponeretur quod pater ex
iſta cauſa fuiſſet carceratus; Nihilomi-
nus de facili id remouebatur in facto, in
quo iuſtificabatur quod circa ea tẽpora,
ſequuta quidem fuiſſet dicta carcera-
tio, ſed ex alia cauſa, atque reuera aliud
non præceſſerat, niſi dicti Cardinalis
viri nimium timoratæ conſcientię rogi-
tus, ac ſuaſiones, quos actus admittebam,

iuxtà ſenſum deciſionis, importare ſpeciem præcepti ex dicto axiomate, quod Principum preces præcepta important, ad effectum, vt non diceretur ſolutio omninò ſpontanea, & vltronea, præſeferens animum donandi; Non autem ad præſentem effectum, vt ſoluendo indebitum eis, qui iuridicè nil conſequi debebant, à proprio debito liberaretur, cum ad hunc effectum requiratur coactio præciſa; Ad quod propoſitum, benè conferunt deducta *per Decium conſil.*507.de ſolutionibus factis per Auguſtinũ Chiſium Duci Valentino,de eo quod debebatur Principi Plumbini pro appaltu venæ ferri de tempore quo Valentinus Statum Plumbini occupabat.

Secundò in idem copulatiuè requiritur, quod aduersùs pœnale præceptum replicetur, ac deducantur exceptiones, quæ ex parte ipſius creditoris deduci poſſent,faciendo totum poſſe,et ſic totũ id quod ſalua ſua ſalute, ac honeſtate facere poterat, vel ſaltim id denunciando ei, de cuius præiudicio agitur, quando id commodè ſequi poteſt, vt in præſenti, aliàs dicitur ſpontè ſoluere,atq;liberationem non aſſequitur *Bald. in l.falſus num.*35.*& ſequen. Cod. de furtis*, *& cæteri apud Decium*, *Menoch. Afflict.*; *Franch. & alios vbi ſupra*, *& dicto diſc.* 58.*de credito*.

Reſponſiones in puncto iuris videbantur ſolidæ, & aptæ ad euacuandas difficultates; Verùm adhuc ſupererat timor in facto, ex defectu applicationis, quoniã ſupponebatur quod per extraiudiciales notitias de facili in iudicio iuſtificari poſſet vt omnia præmiſſa per dictum Cardinalem geſta eſſent, non ad inſtantiam creditorum, ſed ipſiuſmet Caroli, qui fortè non aduertendo ad hoc præiudicium imputationis in legitimam, ità credidit liberari à creditorum moleſtijs,quas pati nõ poterat iudicialiter,ſed patiebatur ratione conuẽientiæ;Hoc enim poſito,quãuis iſti actus importarent vt nunc, attamen in præiudicium ipſius Caroli ratificantis,nil intereſſe videbatur, àn operarentur vt nunc, vel vt tunc, cum huiuſmodi inſpectio ſolùm cadat ad effectum iuris interim quæſiti tertio dum ſoluens debitum de mandato, & voluntate ſui creditoris, rectè ſoluere dicitur, cum ad tertium non pertineat, ſed ad ipſum mandantem ſeù conſentientem, àn debitum ſit verũ,nec nè;Et ex iſta facti circũſtantia, concludebã quod caſus haberet graues difficultates, potiuſque timeri deberet ſuccumbentia, quàm ſperari victoria; Potiſſimè dum non agebatur de puncto nouo, ſed de cauſa iam ſopita; Ideòque concludebam, ſtante alia cauſa pendente ſuper imputatione feudi, vt ſuperſedendum eſſet in huiuſmodi proſequutione, atque in ea capiendum eſſet conſilium ab exitu, ſeù progreſſu dictæ alterius cauſæ, cui voto cæteri adhæſerunt, dictaque controuerſia finem habuit per concordiam enunciatam *dicto diſc.*19. *de feud.*

BONONIEN.

SEPARATIONIS BONORVM

PRO

CREDITORIBVS PAVLI DONDINI

CVM

FRATRIBVS DONDINIS.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An donata filio primogenito cum perpetuo onere primogenituræ,imputentur in eius legitimam; Et de materia imputationis,an ſcilicèt,et quid imputetur; Et præſertim àn imputari debeãt dotes matris prædefunctæ in legitimam nepotis.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*

3 De

3 *De quæſtione àn donatio facta filio imputetur in legitimam.*
4 *Datur theorica, ſeù diſtinctio generalis.*
5 *Quid de feudo nouo per patrem acquiſito pro filio.*
6 *De diſtinctione inter donationem perfectam inter viuos, & imperfectam.*
7 *Quoa ſit quæſtio facti, & voluntatis, et quomodo decidenda.*
8 *Inæqualitas inter filios eſt argumentum imputationis.*
9 *Quod donatio contemplatione matrimonij tanquam cauſatiua imputetur.*
10 *An iſta donatio ſit cognita in iure communi, & an ſit neceſſaria.*
11 *De eiuſdem donationis reſolutione ſoluto matrimonio.*
12 *Quando propriè procedat quæſtio imputationis donationis.*
13 *Donatio cum onere fideicommiſſi, vel primogenituræ non imputatur, & de ratione.*
14 *Primogenituræ, & maioratus exemplificantur cum beneficijs.*
15 *De alia ratione concluſionis, de qua num. 13.*
16 *Expenſum pro titulo, vel dignitate non imputatur.*
17 *De deciſionibus ſuper imputatione pretij Clericatus Cameræ.*
18 *De imputatione feudi noui, de qua numer. 5.*
19 *De circumſtantijs facti, ex quibus deſumatur voluntas imputationis.*
20 *Habens pro ſe regulam dicitur habere intentionem fundatam.*
21 *Aduertitur quomodo deferendum ſit deciſionibus.*
22 *De alio caſu controuerſiæ, & an in legitimam debitam nepotibus ex filia prædefuncta, imputetur dos eorum matri data.*

DISC. XXIV.

1 PRæſuppoſita facti ſerie, de qua in hac eadem cauſa *ſub tit. de fideicomm. diſc. 191.*; Quatenùs pertinet ad hunc punctum ibi remiſſiuè inſinuatum; An ſcilicèt donatio ſcutorum triginta millium facta per patrem Paulo filio primogenito, cum onere perpetuæ primogenituræ, iuxtà linearum ordinem in vniuerſa ipſius donatoris deſcendentia maſculina, et cum alijs legibus ad rem non facientibus, imputanda eſſet in eiuſdem Pauli primi donatarij legitimam; Introducta cauſa in Rota, va-
2 riæ prodierunt reſolutiones, quoniam *ſub diebus 28. Iunij 1658., & 18. Iunij 1660. coram Meltio, & 5. Iulij 1662., & ... Iunij 1665. coram Veroſpio*, pro imputatione reſponſum fuit; Poſtmodum verò *coram Calataiù*, recedendo à deciſis pro non imputatione reſpōſum eſt *ſub diebus 25. Maij 1668., & 18. Martij 1669.*, idemque dictum in alia inſtantia *5. Decembris 1670. corā Priolo*, atque in tertia inſtantia *15. Iunij 1671. coram Vicecomite*, ad cuius normā expedita tertia ſententia, neque parte victa acquieſcente, adita fuit Signatura, quæ commiſit in deuolutiuo cauſam reſtitutionis in integrum, non impedita exequutione, cum ſolita clauſula *ſine præiudicio trium conformium*.

In his autem diſputationibus; Scribētes hinc indè tractabant iſtam cauſam cum terminis quæſtionis generalis, quæ per DD. indefinitè diſputatur in dona-
3 tione explicita, vel implicita, quam pater filio faciat, àn, & quando imputanda ſit necnè; Et quam quæſtionē à me pluries, ac pluries modò pro imputatione, & modò pro eius excluſione tractatā, ad inſtar ferè omnium aliarum quæſtionum forēſium, potius facti, quàm iuris eſſe expertus ſum, ac dicere conſueui; Quidquid etenim Scribentes varient, nimiūque ſe inuoluant, vt patet ex collectis *per Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 29. Capyc. Latr. conſult. 25. Gregor. & Add. deciſ. 568.*, & alijs cumulatis in huius cauſæ deciſionibus, ac etiam *in Fauentina ſucceſſionis 1. Aprilis 1666., 27. Aprilis 1667., & 7. Maij 1668. coram Otalora*, in qua cauſa etiam Rota variauit, modò pro imputatione, & modò pro non imputatione reſpondendo.

Iuris theorica generalis, ſeù in abſtracto, videtur hodiè plana; Siquidem, Aut agitur de eo, quod filius
4 obtinet à patre ex vltima voluntate, vel ex ſimplici aſſignatione, ſeù donatione expectante perfectionem, ac validitatem à morte, adeò vt in vita dominium non ſit abdicatum à patre, minuſque validè, ac perfectè translatum in filium,

penès quem bona de facto fuerint iure peculij profectitij; Et tunc quia filius obtinere dicitur ex bonis, ac ſubſtantia, ſeù hæreditate patris morientis, rectè intrat imputatio.

Aut èconuerſo, validè, ac perfectè obtinuit in vita, adeò vt ſequuta abdicatione bonorum à dominio, ac patrimonio patris, cum translatione in filiũ, ea penès iſtum effecta ſint de peculio aduentitio, vel profectitio improprio, et ſecùs, cum tunc non dicatur obtinere de ſubſtantia, vel hæreditate patris morientis, vt ità diſtinguendo patet ex allegatis.

Atque in idem coincidit quæſtio, ſuper ijs, quæ ex patris implicita donatione, vel acquiſitione in filium obueniãt,
5 vt potiſſimè contingit in feudis, quæ titulo oneroſo in forma iuris Francorum pro filio primogenito à patre acquirantur ex deductis *per Capyc. Latr. dicta conſult.* 25., *Rouit. pragm.* 25. *de feud. à num.* 17. *ad* 62., & habetur pluries in ſua materia *ſub tit. de feud*, præſertim *diſc.* 12. *&* 19. & in ibidem inſerta *controuerſ. Boſculi*.

Vtraque tamen regula, vtpotè fundata in ſola iuris præſumptione, fallit ex diuerſæ voluntatis probatione, vel fortiori præſumptione; Cum ea tamen dif-
6 ferentia, inter diſpoſitionem per vltimã voluntatem, ſeù aliàs per actum inter viuos, qui à morte perfectionem recipiat; Et alteram per actum inter viuos ab inſtanti perfectum, & irreuocabilem, vt in primo caſu ſufficit, quod imputãdi voluntas accedat quandocumque, etiam ex interuallo, atq; poſt factam diſpoſitionem, cum hæc eſſentiam, ac perfectionẽ recipiat à morte, ideoque ſufficit, vt antè iſtius caſum id in animo pater habuerit; Secùs autem in altero, ex regula tex. *in l. perfecta Cod. de donat. quæ ſub mod.*, vt ius perfectè quæſitum donatario, tolli, vel immutari non poſſit ex ſubſequẽti voluntate donatoris, *Merlin. d. quæſt.* 29. *num.* 45. *Gregor. & Add. dicta deciſ.* 568. *num.* 3.; Niſi caſus eſſet ambiguus, & capax declarationis, vndè propterea intraret recepta concluſio, de qua ſæpiùs in ſua materia *ſub tit. de donationibus*, & alibi, vt quamuis donatori prohibitũ ſit claram donationem perfectam inter viuos reuocare, vel reſtringere, ſeù alias declarare, adhuc tamen in caſu ambiguo eius veriſimili, & non affectatæ declarationi deferendum ſit.

Igitur in iſta materia nulla ſupereſt quæſtio iuris, ſed tota eſt facti, ac probationis dictæ voluntatis; Et conſequenter, certa, & determinata regula, ſeù theorica generalis deſuper tradi non poteſt, ſed iuxtà regularem naturam con-
7 iecturalium, ſeù ambiguæ voluntatis, deciſio pendet ex facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, ex quibus, aliquæ coniecturæ, in vno caſu ſufficiunt, in altero autem eædem, ac longè maiores ſunt inſufficiẽtes, quia ſic vnius, vel alterius qualitas exigat; Vndè proptereà (vt alibi frequenter aduertitur atq; pro adeò damnabilis abuſus extirpatione ſemper repetere oportet), reſultant quotidiana æquiuoca eorum, qui doctrinas, ac deciſiones, vnum caſum percutientes, cuicumque generaliter applicare volunt; Non enim ex eo quod aliquæ coniecturæ, vel circumſtantiæ in vno caſu hanc volũtatem probauerint, exindè reſultat, vt in quocumque alio admittendæ ſint, vel è contrà.

Inter coniecturas autem, & adminicula pro imputatione, duobus potiſſimũ deferri ſolet, ac debet; Primò nempè, vbi donatio eſt talis, quod niſi locus eſſet imputationi, magna inæqualitas in-
8 ter filios reſultaret, iuxtà doctrinam *Bald. in l. illud Cod. de collat. Anchar. conſ.* 365. *num.* 9. cum alijs *per Merlin. d. lib.* 2. *quæſt.* 29. *num.* 50. *& ſeq.*, ac pluries firmauit Rota præſertim in celebri *Bonon. clericatus deciſ.* 660. *&* 679. *part.* 4. *recen. tom.* 3. *deciſ.* 54. *&* 521. *par.* 5. & in huius cauſæ primis deciſionibus, dum in facto id verificabatur.

Et ſecundò, vbi ageretur de donatione, non pura, & ex mera liberalitate, ſed cauſatiua, putà contemplatione certi, ac determinati matrimonij, quaſiquod
9 iſta dicatur potius neceſſaria, quàm voluntaria, ex plenè deductis *per Cutell. de donat. contemplat. matr. par.* 2. *diſcurſ.* 1. *ſpec.* 5. *num.* 1. *& ſeq*, vbi confutat tenentes contrarium, quos colligit *Andreol. controu.* 380. *nu.* 2. *&* 6., vt ſ. intelligendi veniant vbi agatur de donatione generica contemplatione matrimonij incerti, & indeterminati, cum tunc videatur potius donatio voluntaria, & pura, iuxtà receptam diſtinctionem pluries inſinuatam

nuatam in ſua materia *ſub tit. de donat.*,
& ſequitur *Merlin. dicta quæſt.29. num.*
39. cum alijs *in dicta Fauentina 27. Apri-*
lis 1667. coram Otalora.

Quamuis enim iſta donatio non vi-
deatur iuri communi cognita, atque cla-
rum ſit aliquorum æquiuocum, ad hanc
ſpeciem applicare ea, quæ in iure ſtatu-
ta habentur de donatione propter nup-
10 tias, quæ in patre neceſſaria eſt, cum
ea verè, ac propriè ſit illa, quæ fit mu-
lieri pro cautela dotis, atq; in eius æqui-
ualentia ob prohibitos dotium fideiuſ-
ſores, adeò vt pater nihil donare dica-
tur, cum ità habeat dotem inæquiualēti,
quæ ob incapacitatem filij in poteſtate
habendi proprium, ipſi acquiritur; Siuè
ad ſummum vbi patiatur dotem filio ſol-
ui, redolet quamdam ſpeciem fideiuſſio-
nis, vel aſſecurationis, vt pluries aduer-
titur *ſub tit. de dote*; Attamen ex com-
muni recepto vſu, adeſſe videtur quædā
neceſſitas moralis, vel congruentiæ, de-
ducta ab eadem ratione, ob quam lex
obligat patrem, quamuis inuitum, ad
dandum dotem filiæ pro matrimonio
carnali, vel ſpirituali, cum cogi non
debeat expectare tempus mortis, vt le-
gitimam aſſequatur, atque indè vidui-
tatem pati, ſic à pari; Et ob quam ra-
tionem idem receptū eſt in altera dona-
tione facienda filio volenti ad ſacros or-
dines promoueri ad titulum patrimonij.

Vndè properea nimiam probabili-
11 tatem habere videtur opinio, de qua
ſub tit. de donat. diſc.8. & ſeq. ſuper hu-
iuſmodi donationis reſolutione, ceſſan-
te cauſa ob diſſolutionem matrimonij
ipſo donatore ſuperſtite, adeò vt ma-
gnus rigor leguleicus videatur ille ad-
hibitus in caſu, de quo agitur *d. diſc.8.*
de donat., & inſinuatur *infrà diſc.29.*,
denegandi ſcilicèt reſolutionem dona-
tionis, ac vlterius decernendi filijs ex
eo matrimonio ſuperſtitibus donatio-
nem obtinentibus, aliam legitimam in
bonis aui donatoris contrà omnem ve-
riſimilem voluntatem.

Verùm hæc omnia, & alia, quæ in fa-
cto hinc indè deducebantur, atque in
dictis deciſionibus pro vtraque parte
ponderātur, pro vna, vel altera voluntate
deſumenda, extranea videbantur à caſu
12 controuerſiæ, quodq; potius euagatio-
nem continerent, cum ea, verè, & propriè
procedant retentis terminis donationis
factæ ipſi filio, in cuius patrimonio re-
manerent, tam bona donata, quàm le-
gitima cum fratrum inæqualitate, in
quibus terminis omnia præmiſſa proce-
dunt.

Id autem in hac facti ſpecie non veri-
ficabatur, quoniam agebatur de dona-
tione facta cum vinculo perpetuæ pri-
mogenituræ ad fauorem vniuerſæ de-
13 ſcendentiæ ipſius donatoris cum linea-
rum ordine, ſeù prærogatiua, vndè pro-
pterea dici non poterat donatio facta
ipſi filio primogenito, ſed vniuerſæ de-
ſcendentiæ, iuxtà doctrinā *Bart. in l. vnū*
ex familia §. Sed ſi fundum ff. de legat.2.
vbi *Cuman.*, *Caſtrenſ.*, & alij apud *Molin.*
de primogen. lib.1. cap.4. num.32. & 33. &
cap.11. per tot. cū alijs, de quibus *ſub tit.*
de fideicomm. diſc.57.; Atque Paulus vt-
potè filius primogenitus demonſtratus
fuit, tanquam primus in ordine, ob præ-
rogatiuam naturæ, iuxtà eam demon-
ſtrationem, quæ exemplificari ſolet in
Adam pro vniuerſo genere humano, atq;
in propoſito primi donatarij aduertitur
eodem tit. de fideicomm. diſc.55., & in
ſua materia *ſub titulo de donationibus*, ac
alibi.

Atque vt patet ex pluries deductis *eo-*
dem tit. de fideicomm., ad materiam pri-
mogeniorum, & maioratuum, ac etiam
ſub tit. de feudis, occaſione agendi de
14 feudis indiuiduis ad formam iuris Frā-
corum; Erectio, ac reſpectiuè poſſeſſio
huiuſmodi maioratuum, ac primogenio-
rum exemplificari ſolet cum beneficijs
eccleſiaſticis, & commendis, vel è con-
uerſo, vt habetur etiam *ſub tit. de iure-*
patronatus, & alibi; Ideoque ſi pater
pro eius filijs, ac deſcendentibus erigat
beneficium, vel commendam cum vtro-
que iurepatronatus actiuo, & paſſiuo cū
ordine primogenituræ, iuxtà caſus, de
quibus pluries *ſub tit. de fideic.*, *& ſub tit.*
de iurepatron., tunc prorsùs vanum eſ-
ſet dicere, vt filius primogenitus, cui na-
tura conceſſit, vt eſſet primus in fruitio-
ne, teneretur id imputare in propriam
legitimam.

Eo etiam inconuenienti ponderato,
quod ità naturæ prærogatiua, ſeù bene-
ficium retorqueretur in odium, ac præ-
iudicium, quoniam dari poſſet caſus, vt
15 filius primogenitus, ad breue tempus

poſt

poſt patrem decedens,nullamque vel ſatis modicam obtinens vtilitatem, remaneret legitima deſtitutus, ac etiam cogeretur illam accipere in vſufructu, ideoq; eſſet inferioris cõditionis alijs fratribus, illam obtinentibus in proprietate.

Et vlterius intrat conſideratio pluries inſinuata *ſub tit. de feudis*, occaſione agendi, an expenſum per patrem in acquiſitione tituli,ſeù dignitatis ſuper feu-
16 do nouo, debeat à primogenito feudi ſucceſſore communicari ſecundogenitis; Probabilior etenim reputatur negatiua, ex ea ratione,quod iſte honor habet admixtum onus maioris ſumptus, ſeù ſplẽdoris, in quo ille, qui facit figuram primogeniti, & Capitis domus, ſe ſubſtentare debet, ideoque congruum eſt, vt pinguius prouideatur.

Neque præmiſſis obſtare dicebam di-
17 ctas auctoritates, & præſertim Rotæ deciſiones *in d. Bonon. pretij clericatus*, quoniam procedũt cum ſuppoſito quod bona pleno iure acquirantur filio,atque in eius patrimonio remaneant ad eius liberam diſpoſitionem, etiam in proprietate, quando ceſſata prælatura, ceſſat onus,vt aduertitur *ſub tit. de Regal. diſc.* 150.

Maiorem autem difficultatem inferre in hoc propoſito videbantur ea, quæ habentur *ſub tit. de feudis* pluries præſertim *diſc.* 19. ſuper obligatione primoge-
18 niti ſuccedẽtis in feudo nouo,quod ad formã iuris Francorum per patrẽ acquiſitũ ſit ex cauſa onerosa, vt illud, vel eius pretium imputare teneatur in legitimã, ſeù conferre cum fratribus ſecundogenitis (quamuis iſta conſideratio non fieret per Scribentes pro imputatione, neque in deciſionibus illam firmantibus); Verùm facilis videbatur ſolutio; Tum quia Feudiſtæ procedunt cum præſuppoſito, quod pretium non cenſeatur donatum, ſed iure peculij profectitij remaneat in patrimonio allodiali patris; Tum etiam quia ea feuda ſunt hæreditaria mixta talis naturæ, quod feudi ſucceſſor habere tenetur qualitatem hæreditariam, non ſolum primi acquirentis, ſed etiam vltimò morientis, qui illud alienare poteſt cũ aſſenſu domini, qui non ſolet denegari habenti ſucceſſorem, ac etiam ſi contrahit debita, quãuis ſine aſſẽſu, ſucceſſor ad illa tenetur, quinimò etiam ex volũtaria diſpoſitione grauari poteſt vſque ad integrum feudi valorem, ideoque illud,vel pretium eſſe dicitur in eius patrimonio, liberaque diſpoſitione, eodem modo, quo bona libera donata.

Et nihilominùs in hac facti ſpecie, vbi etiam procedendum eſſet cum dictis terminis generalibus donationis; Adhuc præponderãtia videbantur argumenta, quæ imputandi voluntatem excludebant, præſertim quod in vltimo te-
19 ſtamento, pater æque inſtitutis omnibus filijs, etiam ipſo primogenito donatario, aliud fideicommiſſum ordinauit, atque alienationem prohibuit, præterquam quoad legitimam, quam eis indefinitè ſaluam eſſe voluit; E' conuerſo autem argumenta contraria erant vaga, & æquiuoca; Et tamẽ dicebam ſufficere, vt hinc indè colluctantia æqualia eſſent, vt eis inuicem conquaſſatis, firma remaneret regula pro nõ imputatione in actibus inter viuos ab initio validis, ac perfectis; Quinimò etiamſi argumenta pro aliqua parte vrgẽtia eſſent in aliquo minora,adhuc tamẽ ex frequẽter inſinuata
20 propoſitione, quod habenti iam intentionem fundatam in regula iuris, vel in alia probatione, ſufficit offuſcare, ac dubiam reddere probationem alterius innitentis limitationi, quæ indiget probatione perfecta, quam propterea ſufficit impedire nè naſcatur; Idcircò pro excluſione reſpondendum erat; Ideoque reſolutiones probabiliores viſæ ſunt.

Atque hinc monendi ſumus quàm cautè procedendum ſit in deferendo deciſionibus, quæ impreſſæ in aliquo volu-
21 mine reperiantur, indagando ſcilicèt illius cauſæ finalem exitum, cum ſæpiùs reuocatæ, vel declaratæ ſint in alijs, et conſequenter remanet doctrina non tuta.

De hac autem imputationis materia, nimium frequens eſt agendi occaſio, ſed ferè omnia coincidunt in idem; Præſer-
22 tim verò *in vna Tudertina*, in qua per Arbitrum, virum quidem nobilem, ac probum, ſed iuris non expertum, pro veritate meum votum expetitum fuit;Cum etenim Ioãnes Fauarellus de Maſſa duas habens filias viuentes iam dotatas,vnum autem nepotem ex altera filia prædefuncta etiam dotata, & duos alios nepotes, nempè Franciſcum, & Iuſtinam, ex altera

tera filia, pariter prædefuncta, & dotata; In teſtamento inſtituiſſet dictas filias viuentes, dictoſque nepotes maſculos, præterita Iuſtina, atq; caſus dediſſet præ-deceſſum Francisci, idcircò condidit codicillos in quibus reliquit quoddam prædium Iuſtinæ; Verùm iſta non acquieſcente, ſed prætendente portionem ab inteſtato ob teſtamenti nullitatem ex eius præteritione reſultantem; Hinc proindè, de tribus conſultus fui; Primò nempè ſuper inualiditate teſtamenti; Secundò, quatenùs dictæ Iuſtinæ ſola legitima debita eſſet, an in eam imputari deberet legatum; Et tertiò, an deberet imputari dos data eius matri.

Ad primum reſpondi, quod ob clauſulam codicillarem, ac aliam *omni modo meliori* planum hodiè videtur, vt nullitas quæ reſultat à præteritione filiorum ſcienter facta, aliud non operetur, niſi ceſſationem tituli directi, ac inductiorē tituli obliqui codicillorum, vel fideicōmiſſi, vndè propterea idem reſultat effectus burſalis, (licèt ſecùs ſit quoad alios effectus honorificos, & præeminentiales) vt non niſi legitima filio præterito debeatur, cum trebellianica competat ſolum in caſu fideicommiſſi conditionalis, quando, & non aliàs intrat duplex detractio, vt alibi *hoc tit.*, & ſub altero *de teſtamen.* aduertitur.

Ad ſecundum dixi, quod pariter de plano pro imputatione reſpondendum erat, vbi de diuerſa teſtatoris voluntate non conſtaret ex certa regula ſuperius, ac pluries inſinuuta, vt quidquid per vltimam voluntatem obtinetur, imputandum ſit, ad tex. *in l. omni modo Cod. de inoff. teſtam.* cum concordan. *apud Bich. deciſ.* 168. *num.* 2. & paſſim.

Ad tertium dixi, quod deciſio pendebat ab ea facti circumſtantia, àn dicta Iuſtina haberet necnè in manibus dotem datam eius matri, in toto, vel in parte; Si enim non haberet, agi non poterat de imputatione, vt aduertitur *in S. Seuerina diſc.* 8.; Si verò habebat, tunc dixi, vt locus eſſet imputationi, dum ex dotalium tabularum tenore conſtabat, quod dos remanebat in ſuis regularibus terminis profectitiæ, neque aderat ea explicita, vel implicita donatio, quæ illam conuertat in aduentitiam, iuxtà diſtinctiones, de quibus *ſub tit. de dote diſc.* 154.

Ità etenim intrare dicebam clarum dilemma; Aut matrimonium ſolutum erat per mortem viri, deindèque ſequuta eſſet mors mulieris viduæ, Et tunc intraret diſpoſitio tex. *in l. dos à patre Cod. de iure dot.*, vt dos reuerſa eſſet ad patrem, atque cum eius patrimonio conſolidata, quamuis ex matrimonio filij ſuperfuiſſent, vt cæteris relatis firmatur *per Rot. deciſ.* 290. *num* 9. *par.* 10. *recen.* & habetur *dicto tit. de dote diſc.* 154.

Aut verò matrimonium ſolutum erat per mortem mulieris ſuperſtitibus viro, & filijs; Et tunc licèt non intraret diſpoſitio *d. l. dos à patre*, ob eam conſuetudinem, quæ dicitur *Martini*; Attamen quia filij in vim dictæ conſuetudinis obtinere dicuntur directè ab auo ex eius ſubſtantia, hinc proindè eam in legitimam imputare tenentur, iuxtà magis communem, & receptam opinionem, de qua alijs antiquioribus relatis *apud Merlin. de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 13. *de Marin. reſol.* 251. *nu.* 1. *lib.* 1. *Rot. apud Merlin. deciſ.* 433. *num.* 7. *& ſeqq.*, & in dicta ſua materia *ſub tit. de dote* præſertim *diſc.* 34.

In calculando verò legitimam dixi, quod omnes dotes datæ filiabus erant ponendæ in maſſa, ac ſi datæ non eſſent, vt in ſpecie firmatur *per Rot. deciſ.* 57. *&* 136. *par.* 11. *recen.*, & alibi pluries aduertitur.

ME-

MEDIOLANEN.

RELEVATIONIS

PRO

HÆREDIBVS IOAN. BAPTISTÆ DE ASTE

CVM

COMITIBVS SORBELLONIS.

Diſcurſus inſtructiuus.

An legitima, aliæque detractiones amittantur, vel inutiles reddantur ob inuentarij omiſſionem, vel non legitimam confectionem; Et quatenùs competant, an, & quando præſumantur conſumptæ, cuiuŏ incumbat onus probandi conſumptionis affirmatiuam, vel negatiuã; Et de concurſu plurium alienationum, quæ prius in cauſam detractionum referendæ ſint, cum alijs ad hanc materiam.

SVMMARIVM.

1 *QVod iſta detractionum materia in Curia ſit frequens, & de ratione.*
2 *Facti ſeries.*
3 *De ſtylo Curiæ abhorrendi ſuperflua.*
4 *Occaſio edendi hunc diſcurſum generalem.*
5 *Diſtinguuntur caſus, ſeù quæſtiones in materia cadentes.*
6 *An ob omiſſionem inuentarij amittantur detractiones tam in fideicommiſſo vniuerſali, quàm particulari, de opinionibus hinc indè.*
7 *De introductione beneficij inuentarij, eiuſque effectibus.*
8 *Quod ius nouiſſimum inuentarij inductiuum, nullam inducat pœnam, vel quid nouum, niſi quoad faleidiam.*
9 *De iure antiquo, vel medio hæredi grauato competunt detractiones tam legales, quàm accidentales.*
10 *Detractiones de fideicommiſſo particulari non fiunt niſi in ſubſidium.*
11 *Quid vbi illa deducantur excipiendo, non autem agendo.*
12 *Et quid vbi cum tertio poſſeſſore, in quem bona fideicommiſſi particularis diſtracta ſint.*
13 *Declaratur concluſio, de qua num.* 10.
14 *De eadem concluſione reſpectu æris alieni cum diſtinctione inter creditores chirographarios, & hypothecarios.*
15 *Vt etiam reſpectu hypothecariorum quãdoque admittatur dicta diſtinctio inter fideicommiſſum vniuerſale, & particulare, & de materia text.* in l. creditoris arbitrio.
16 *De ratione, cui innitantur tenentes opinionem, vt reſpectu fideicõmiſſi particularis, omiſſio inuentarij præiudicet detractionibus.*
17 *Quod iſta ratio procedat reſpectu ipſius hæredis; non autem tertij.*
18 *Quid referat detractiones amitti, ſeù non competere, vel competere, ſed hæredem teneri in ſolidum.*
19 *An & quando inuentarium defectiuum habeatur pro non facto, vt eius beneficium non ſuffragetur.*
20 *Trebellianica prohiberi poteſt etiam filijs primi gradus.*
21 *De prohibitione legitimæ filijs fauorabili, ac de altera iuxtà cautelam* Soccini.
22 *Teſtator poteſt prohibere hæredi, nè detrahat eius debita, vel iura ſibi competentia, ſed quando iſta voluntas adeſſè dicatur præſertim vbi eſt prohibita detractio dotium.*
23 *Præceptum teſtatoris de ſoluendis debitis cum fructibus, quod reſoluatur in conſilium, ideoque debita ſoluta detrahantur, & quid de legatis, quorum ſolutio diſtributa eſt in annos, & pagas.*
24 *De cautela tuta ſuper prohibitione detractionis legitimæ.*
25 *Debitor poteſt non acquirere in præiudicium creditorum, vel acquirere cum vinculo.*
26 *Fructus quamuis debeantur hæredi, poſſunt tamen venire ſub reſtitutione ex iudicio teſtatoris.*
27 *Præceptum teſtatoris non poteſt præiudicare creditoribus hæredis in iſtius bonis proprijs.*
28 *De eodem, & quando præiudicetur.*

29 *De*

29 *De imputatione fructuum in legitimam filiorum, vel parentum remiſſiuè.*

30 *Et de imputatione fructuum in trebellianicam, vel falcidiam.*

31 *An alienatio facta de aliquibus bonis ſubſtineatur in totum in cauſam detractionum, vel ſolum pro earum quota.*

32 *Quod de æquitate ſubſtineatur in totum.*

33 *De ratione huius æquitatis, ſeù concluſionis.*

34 *Declaratur, vt procedat in vera alienatione, non autem in impropria per hypothecam.*

35 *Quid de impoſitione cenſus an cauſet hũc effectum, diſtinguitur.*

36 *Quale ius creditori cenſuario acquiratur, & quod cenſus importet veram alienationem.*

37 *Declaratur item concluſio, de qua num. 32. vbi fiat bona fide, & quando hæc adeſſè, vel abeſſè dicatur.*

38 *Quomodo iſta quæſtio decidenda ſit.*

39 & 40 *Vt electio, de qua num. 31. & 32. præiudicet creditoribus hæredis quibus ſolum competat actio ad bona electa.*

41 *De ratione, & de concluſione quod debitor ſoluens proprio creditori quamuis debitis inuoluto liberatur.*

42 *Primæ alienationes cedunt in cauſam detractionum.*

43 *Intellige de alienationibus veris, & quæ aliàs illicitæ eſſent, non autem in licitis, vel neceſſarijs.*

44 *Declaratur quando iſta concluſio procedat, & quomodo intelligenda ſit.*

45 *De eodem, vt electio fieri debeat bona fide, & diſcretè ad proportionem bonorum.*

46 *Quando intret hypotheca bonorum hæredis grauati pro reintegratione fideicommiſſi.*

47 *De quæſtione præſumptæ conſumptionis detractionum quarè inuoluta eſſet.*

48 *Inuentarium legitimè confectum probat negatiuam exiſtentiæ aliorũ bonorũ.*

49 *Probat item affirmatiuam contra conficientem.*

50 *Inuentarium tutelare an ſuffragetur hæredi, ac ſuppleat inuentarium hæreditarium.*

51 *De eodem, & quod pupillus factus maior non teneatur niſi ad id, quod habuit à tutore, vel curatore.*

52 & 53 *Quod non facto inuentario, vel eo minus legitimo, datis aliquibus alienationibus intrat præſumpta conſumptio detractionum.*

54 *An ſufficiant alienationes modicæ, vel debeant eſſe notabiles.*

55 *Iſta præſumptio non intrat contra tertium poſſeſſorem titulo ſingulari.*

56 *Probatio præſumptiua non admittitur in ijs, quæ ſunt ſundamentum intentionis.*

57 *De ratione concluſionis; de qua num. 55.*

58 *Quomodo iſtæ theoricæ, ſeù diſtinctiones intelligendæ ſint.*

59 *Quod etiam cum tertio poſſeſſore non procedat quandoque concluſio, de qua num. 55.*

60 *De eodem.*

61 *Quomodo decidendæ ſint quæſtiones vbi non habemus legem claram.*

62 *De ratione ob quam etiam contra tertium poſſeſſorem competat actio pro rata, ſeù quota non cadente ſub detractionibus.*

63 *De differentia inter detractiones legales, & accidentales.*

64 *De difficultatibus, quæ cadunt in accidentalibus vbi agatur de facto antiquo.*

65 *An, & quando hæres poſſit ſibi appropriare bona hæreditaria pro debitis, & detractionibus.*

66 *De differentia in hoc propoſito inter hæredem, vel alterum eum repræſentantem, & tertium titulo ſingulari.*

67 *De materia legitimi contradictoris, quãdo ſcilicèt hæres ſit talis fideicommiſſario, vel econtrà.*

68 *Sola potentia, vel dubietas detractionum facit vt fideicommiſſarius non dicatur hæredi legitimus contradictor.*

69 *Detractiones conſiſtentes in quota non faciunt contradictorem in totum, ſed pro quota, ideoque fideicommiſſario datur immiſſio pro indiuiſo.*

70 *Et quandoque etiam in totum, quia detractio ex quota reducatur ad quantitatem illiquidam, pro qua non datur retentio.*

71 *Declaratur quomodo intelligendum ſit.*

72 *Enumerantur plures ſpecies detractionum accidentalium.*

73 *Exceptio fideicommiſſi anterioris àn attendatur, & faciat legitimum contradictorem.*

74 *De detractione melioramentorum, vel acceſſionum, & expenſarum remiſſiuè.*

75 *De detractione æris alieni ſoluti, vel iurium ipſi hæredi grauato competentium, quando faciat legitimum contradictorem.*

76 *Quomodo generaliter in iſta materia procedendum ſit, atque huiuſmodi quæſtiones decidendæ veniant.*

DISC. XXV.

INter frequentiores Ro-
mani fori prophanas cō-
1 trouerſias, notabilem lo-
cum occupat hæc detra-
ctionum materia, quæ
quodammodò, in Rota,
alijſque Tribunalibus, quotidiana vide-
tur; Cum etenim in iſto Principatu, fre-
quens habeatur fideicommiſſorum vſus,
vt (arguendo ab vngue leonem) digno-
ſci poteſt ex caſibus, qui in ea materia, à
me omnium Aduocatorum minore, ni-
miumque ferò circà ætatem annorum
35. hoc munus in Curia aſſumente, tra-
ctati habētur *ſub tit. de fideicomm.*, vbi
vix tertia pars cōtinetur cauſarum, quas
in ea materia agere occaſio dedit, alijs
neglectis, vel quia, eas vtpotè adhuc pen-
dentes negligere expediret; Vel ad eui-
tandam eorumdem ſuperfluam repeti-
tionem; Hinc de conſequenti, reſultat
inſpectio ſuper competentia, & reſpecti-
uè ſuper conſumptione detractionum,
de quibus hæredum grauatorum ſucceſ-
ſores vniuerſales, vel particulares, ad-
uerſus fideicommiſſarios, bona fideicō-
miſſo ſubiecta vendicare volentes, exci-
pere ſolent; Quinimò frequentior iſta,
quàm illa materia videtur, quoniam etiā
in caſibus, in quibus nulla fideicommiſſi
quæſtio fit, atque fideicommiſſarius bo-
na ſine contradictore poſſideat, adhuc
hæredis grauati creditores, agendo hu-
iuſmodi promonent quæſtiones; Cum-
que Eques Franciſcus filius, & Mauri-
tius nepos hæredes Ioannis Baptiſtæ
de Aſte, cuius præſertim mentio ha-
betur *ſub titulo de fideicommiſſis diſc. 19.*,
ob fideiuſſionem à præfato Io. Baptiſta
2 factam pro Comitibus Sorbellonis in
quibuſdam cenſibus, quos (principali-
bus defunctis) de proprio ſoluere opor-
tuit, pro releuatione iudicium inſti-
tuiſſent in Senatu Mediolani contra
principalium debitorum, vel alicuius eo-
rium filios, ac bonorum poſſeſſores; Iſti
verò ſe tuerentur cum maiori fideicom-
miſſis, ſuper quibus, vtpotè claris, nulla
cadebat quæſtio, quæ proindè reſtrin-
gebatur ad detractiones, tam circa com-
petentiam, quàm circa conſumptionem,
ac potiſſimum circa imputationem, ob
alienationes aliquorum bonorum ab eis
factas, an ſcilicèt creditores actionem
haberent ad omnia fideicommittentium
bona, pro quota cadente ſub detractio-
nibus competentibus eorum debitori-
bus, adeò vt ad fideicommiſſarios per-
tineret recuperare à tertijs poſſeſſori-
bus bona diſtracta in rata excedente de-
tractionum quotam; Vel potiùs ipſis
alienationibus integrè imputandis, ac
etiam ex eis reſultante conſumptionis
præſumptione, onus eſſet creditorum
agere cum hypothecaria, vel alio reme-
dio ex hypotheca reſultante ad ipſa bona
diſtracta contra tertios poſſeſſores; Edi-
tiſque hinc indè per vtriuſque partis de-
fenſores, doctis quidem, ac elaboratis
informationibus, ſeù reſponſis nimium
prolixis, in quibus per viā penè forma-
lis tractationis, omnes ferè quæſtiones
in materia cadentes inuolui videbantur,
quod aliquam confuſionem cauſæ præiu-
dicialem frequentiùs parere ſolet, (vndè
properea verè nimium commendabilis
3 eſt Romanæ Curiæ ſtylus quamuis ab
aliquibus moderno tempore corrumpi
etiam cœptus, abhorrendi ſuperfluas
quæſtiones, ſeù euagationes, ac ſtrictè,
quò breuius, eo melius, inſiſtendi in ſo-
lo puncto præciſo, ad quem cauſa re-
ſtringatur).

Hinc proindè, vt præfatis actoribus
Vrbis incolis, ac beneuolis clientibus
morem gererem (præter ſtylum) co-
pioſum diſcurſum in hac materia edidi,
4 cum quæſtionum, ſeù caſuum diſtinctio-
ne, eorumque diuerſis inſpectionibus, ad
effectū vt ità ſuperfluæ non aſſumerētur
quæſtiones quæ cauſam in longum pro-
trahere, ac æternare ſolēt, vt eſt conſue-
tus huiuſmodi euagatorij ſtyli effectus,
vt de facto euentus comprobauit, vndè
proptereà reſtringeretur quæſtio ad pū-
ctum præciſum; Siuè quod mutata via,
dirigerentur actiones contra tertios
poſſeſſores, prout eos magis diſtinctæ
facti notitiæ docerent.

Dicebā igitur quod in hac materia plu-
res

res diuerſæ cadunt quæſtiones,diuerſam
5 rationem habentes, diuerſamque recipientes determinationem, ad quarum proindè diſtinctionem reflectere oportebat, pro congrua applicatione concluſionum,ac auctoritatum,atq; vt(ſicuti dici ſolet)ſegregaretur triticum à palea; Primò ſcilicet vbi hæres grauatus nullum confecerit inuentarium, cadit quæſtio, an detractionibus priuetur,nec ne, adeout earum competentia in genere ceſſet; Secundò quatenus dicta priuatio non reſultet, qualis ex inuentarij omiſſione ſequatur effectus in detractionibus aliàs competentibus; Tertiò quid ſi inuentarium fiat, ſed minus legitimè; Quartò circa detractionum aliàs competentium prohibitionem à fideicommittente factam, àn, & quando attendatur, ac obſtet; Quintò circa fructuum imputationem ex hominis, vel legis diſpoſitione in eaſdem detractiones faciendam; Sextò circa alienationes à grauato factas aliquorum bonorum, an ſcilicet illæ in totum ſubſtineantur in cauſam detractionum, vel potius pro ſola earum rata, vel quota; Septimò quid in concurſu plurium alienationum, vel diſſipationum, quæ nam potius in detractionum cauſam referendæ veniant; Octauò cui nam incumbat onus probandi conſumptionis detractionum affirmatiuam, vel negatiuam; Nonò circa differentiam inter detractiones legales conſiſtentes in quota, vt ſunt legitima, trebellianica, & falcidia, et detractiones accidentales conſiſtentes in quantitate, vel in ſpecie vt ſunt credita ipſi grauato iure proprio aduerſus fideicommittentem competentia, vt frequētius in maternis dotibus cōtingit, ac etiā in debitis hæreditarijs ſolutis, ſiuè melioramentis, nouiſq; acquiſitionibus, vel additationibus, & fideicommiſſis antiquis.

Et decimò demum, àn, & quando detractionum exceptio, vel competentia faciat legitimum contradictorem, vel reſpectiuè impediat, nè fideicommiſſarius talis dici poſſit; Cumque huiuſmodi quæſtiones inter ſe omninò diuerſæ ſint, longè diuerſam habentes rationem, ac determinationem reſpectiuè, hinc proindè erroneum eſt eas ſimul aſſumere, atque auctoritates de ipſis reſpectiuè agentes confundere, vt frequens praxis docet.

Quatenus igitur pertinet ad primam quæſtionem, àn ſcilicet ex omiſſione inuentarij reſultet detractionum amiſſio, ſeù priuatio; Diſtinctio eſt, an agatur
6 de fideicommiſſo vniuerſali, vel particulari; In vniuerſali etenim,(quidquid aliqui indigeſtè dicant), omninò verius, ac extrà controuerſiam eſt, vt detractiones,ſiuè ſint legales,ſiue accidentales non amittantur; In particulari verò, in quo non cadit terminus trebellianicæ, ſed ille falcidiæ, iſta amittitur, quoniam ita per argumentum à contrario probat textus *in l. fin. S. & ſi præfatam C. de iur deliber.*; Sed legitima, aliæque detractiones non amittuntur, vt quidquid arguendo à falcidia teneant *Gabriel.*, *Fanuc.*, & alij relati *per Surd. deciſ.* 316. *num.* 16. *& Capyc. Latr. conſult.* 131. *n.* 37. *& ſeqq.* Veriùs de iure firmant *Roland. de inuent. quæſt.* 193. *num.* 19. *& ſeq.*. *Mareſc. lib.* 1. *var. cap.* 23. *Guttier de tut. par.* 2. *cap.* 1. *à num.* 43. *Mangil de imput. quæſt.* 131. *à num.* 6., *Merlin. de legit. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 24. *à num.* 12.; Et hanc tenet Rota, *vt apud Merlin. de leg. dec* 99 *n.* 8. *dec.* 31 *p.* 11. *rec.* & in alijs pluries præſertim me ſcribente *in Reatina fideicommiſſi* 14 *Iunij* 1669. *coram Bourlemont* edita in caſu, de quo *ſub tit. de fideic. diſc.* 128.

Idque rationabiliter quidem, quoniam vt pluries aduertitur *ſub tit. de hærede*, & ſub altero *de fideic.*, ac etiam *ſub tit. de*
7 *credito*, & alibi, hoc inuentarij beneficium, ſeù remedium, ignotum eſt in iure antiquo, medio, & nouo Digeſtorum Codicis, & Inſtitutionum; Quinimmò etiam Authenticorum, vt potè inductum per legem à Iuſtiniano conditam poſt vniuerſi iuris compilationem, & quæ ex magis communi ſenſu, omnium eiuſdem Iuſtiniani conſtitutionum nouiſſima reputatur; Iſta verò lex, nullã aduerſus non vtentes hoc beneficio, induxit pœnam poſitiuam (vt credit leguleicum vulgus pragmaticum, quod, loquendo ſolũ practicè, & de auditu, pœnarũ terminũ in ore habet) ſed tali remedio vti negligētibus ſubtrahit ſolum beneficia, ſeù priuilegia ab ipſo nouiſſimo iure inducta, atque hæredem relinquit in primæuo ſtatu, primæuiſque terminis, in quibus prius erat, ſuper beneficio ſcilicet iuris deliberandi intrà annum, quo ex ſpirato, ac hærede in eo ſtatu perſeuerante

rante, perſonarum, ac patrimoniorum
defuncti, & hæredis omnimoda confu-
ſio inducitur, ac ſuceeſſio in vniuerſo iu-
re actiuo, & paſſiuo, cum obligatione
integre ſoluendi debita, & legata abſque
aliqua patrimoniorum diſtinctione, vel
inſpectione, an vires hæreditariæ ſup-
petant, vel non, ac etiam cum ea pro-
priorum iurium confuſione, de qua ha-
betur preſertim actum *ſub tit. de credito
diſc.* 40. cum ſimilibus effectibus, quos
8 enunciat textus in dicta *l.fin.* §. *& ſi præ-
fatam*, non quidem vt idem ius hoc de
nouo inducat, tanquam pœnam ob de-
lictum non confectionis inuentarij
(vt aliqui malè credunt) ſed ſolum ex-
plicando id, quod erat de iure diſpoſi-
tum, antequam hæc noua introductio ſe-
queretur; Et conſequenter intacta rema-
nent omnia, quæ in iure, fauore hære-
dum, ante dictam introductionem diſpo-
ſita ſunt.

Dicto autem iure antiquo, medio, ac
nouo attento, vt aduertitur *dicto diſc.*
40. *de credito*, ac ſub tit. *de hæred. & alibi*,
legitimæ, & trebellianicæ detractio,
9 conceditur in hærede, qui fideicom-
miſſo grauatus eſt, ac etiam reuiui-
ſcentia omnium iurium ipſi hæredi
ex propria perſona competentium, quo-
rum confuſio ſimpliciter, ac indefinitè
reſultat in hærede puro, & irreuocabili,
ſecus autem in reuocabili ſub certa con-
ditione inſtituto, ac reſtituere grauato,
quoniam facto reſtitutionis caſu, cauſa
reducitur ad non cauſam, atque, (vt no-
ſtri dicunt), potius per excitationem à
ſomno, quàm per reuiuiſcentiam à mor-
te, ob reſolutum ius, vel titulum hære-
ditarium, omnia reaſſumuntur in ſtatu,
in quo præambula aditionis hora erant,
et conſequenter, amiſſio, ſeù priuatio de-
tractionum ob non confectum inuenta-
rium, fabulæ ſpeciem habet; Solaque in-
nouatio, quæ per dictum ius nouiſſimum
inducta eſt, atque pœnæ ſpeciem redo-
lere videtur, conſiſtit in detractione fal-
cidiæ, cuius prohibitionem iſta lex in-
duxit.

Differentia verò inter fideicommiſſum
vniuerſale, & particulare in hoc propo-
ſito, in eo conſiſtit, quod ex bonis fidei-
commiſſo vniuerſali ſubiectis indefinitè
10 fiunt detractiones, in quarum cauſam
ſubſtinentur alienationes ad eas referi-
biles, iuxta terminos generales de qui-
bus infrà, ſecus autem in particulari, ex
quo dictæ detractiones non fiunt niſi
in ſubſidium, quatenus reliquæ hæredi-
tatis vniuerſalis bona non adſint, quod
etiam in debitis chirographarijs, ſeù le-
gatis quantitatis perſoluendis, ſtatutum
eſt, *Caſtr. conſ. 247. num. 4. lib. 1. cum
concordantibus per Gabriel. conſ. 123.
num. 6. lib. 2. Bellon. iun. conſ. 47. n. 55. Ro-
ta apud Seraph. deciſ. 760. Celſ. dec. 108.
num. 13. Buratt. & add. deciſ. 693. n. 10.
dec. 49. num. 10. poſt Paitell.*, quæ eſt ea-
dem, quæ eſt apud *Bich deciſ. 559. &* fre-
quenter; Et conferunt, quæ circa detra-
ctiones dotium ad materiam *Authenti-
cæ res quæ*, habentur *ſub tit. de dote diſc.
44. & diſc. 145.*

Atque eſt concluſio certa, quoties aga-
tur de detractionibus agendo, vt con-
11 tingit, quando hæredes, vel creditores
grauati, eas petãt àduerſus fideicommiſ-
ſarium; Siue etiam vbi hæres, ac ſucceſſor
vniuerſalis hæredis grauati, eas deducat
excipiẽdo ad impediendam immiſſionẽ
fideicommiſſario particulari, cum tunc
ille, qui dat de detractionibus, docere
debeat de caſu ſubſidij, ac non exi-
ſtentia bonorum hæreditatis vniuer-
ſalis.

Cadente quæſtione, vbi agatur cum
tertiò poſſeſſore titulo particulari tran-
ſlatiuo dominij, ob alienationem in eum
factam, bonorum fideicommiſſo parti-
culari ſubiectorum in cauſam detractio-
num, quæ inualida prætendatur ex di-
12 cta ratione interuerſi ordinis à lege
præfiniti, àn ſcilicet, & cui incumbat
onus probandi exiſtentiam, vel reſpecti-
uè non exiſtentiam bonorum hæredita-
tis, vel fideicommiſſi vniuerſalis, ex qui-
bus congruè detractiones fieri potue-
rint, vel debita, & legata ſolui, iuxta
quæſtionem præſertim habitam *in Ro-
mana fideicommiſſi de Zuccaris coram Du-
nozetto inter ſuas deciſ. 550. & 846.*; Et
quamuis in hoc nimium varient Scribẽ-
tes; In Curia tamen recepta eſt diſtinctio
inter actorem, & reum, de qua *dicto
diſc. 44. & diſc. 145. ſub tit. de dote*, ac
etiam, *ſub tit. de fideicommiſſ.*, vt ſci-
licet probatio actori, qualis qualis ille
ſit, incumbere debeat.

Tali verò probatione facta, atq; conſti-
to de exiſtentia aliorum bonorum, eate-

nus

nus dicta concluſio intrat, tam ad effe-ctum impediendi, ne ob eorum exiſten-tiam detractiones fiant ex bonis fidei-commiſſi, quàm fortiùs ad effectum irri-
13 tandi alienationes iam factas, quatenus conſtet quod bona, quæ ſuperſunt, eiſ-dem detractionibus congrua ſint, præ-ſertim verò reſpectu legitimæ, quam il-le, cui competit, non tenetur inuitus accipere in pecunia, vel in mobilibus ſeù nominibus debitorum, ſed habere debet in corporibus, tāquā quota bono-rum; (Nō tamē prohibito Iudicis officio ex bonorum qualitate aliter ſtatuere ex deductis infrà *diſc. ſequ;*) quoniam aliàs ità fraus fieri poſſet filijs, vel alijs, qui-bus legitima debita eſt, ſubijciendo fideicommiſſo particulari bona meliora, infima, ſeù deteriora relinquendo pro fideicommiſſo vniuerſali, reſpectu de-tractionum, ac etiam æris alieni.

Circa quod, iſta differentia inter fi-deicommiſſum vniuerſale, & particulare,
14 rectè procedit reſpectu creditorum chirographariorum ſolam perſonalem habentium, ac etiam reſpectu hypothe-cariorum quoad ipſum hæredem graua-tum, vel habentem cauſam ab eo, vbi ſcilicet ipſis creditoribus in cauſa non exiſtentibus nullumque intereſſe deſuper habentibus, quæſtio ſit ſuper alienatione facta pro ære alieno diſſoluendo, an be-ne, vel malè facta ſit, ſecus autem quoad ipſos creditores hypothecarios agentes pro conſequtione debiti ad bona fi-deicommittentis eorum debitoris, quo-niam ex priuilegio eis competente ex diſpoſitione textus *in l. creditoris ar-bitrio ff. de diſtract. pign.* exequi, & ſubhaſtari facere poſſunt bona ſibi be-nè viſa, dum debitor non poteſt in præiudicium creditorum, huiuſ-modi vincula adijcere, atque credito-res ad hunc ordinem ſeruandum obliga-re ex plenè deductis *apud Otthob. deciſ.* 206. & pluries in dicta ſua materia *ſub tit. de fideicommiſſ.* ac etiam *ſub dicto titulo de dote* ad materiam *Authenticæ res quæ diſc.* 145. *& in alijs*, vbi de hoc ordine tenendo, ac etiā de altero eligendi bona magis proportionata pro dotium detra-ctione ſubſidiaria ex legis beneficio com-petente.

Non coarctato tamen, (dum res eſt in fieri) iudicis arbitrio moderandi dictam
15 effrenatam facultatem deriuantem ex dicta regula text. *in l. creditoris arbitrio* cum æquitate deriuata ex diſpoſitione, vel ratione textus *in l.2. Cod. de pignor.* vt quoties ſcilicet adſint alia bona inferio-ra, cum quibus commodè, ac promptè occurri poteſt, permittenda non ſit di-ſtractio rei pretioſæ, & conſpicuæ per-petuę conſeruationi cum fideicommiſſo particulari deſtinatæ iuxta, eam æquita-tiuam dictæ facultatis moderationem, de qua habetur particulariter actum *ſub tit. de credito diſc.* 126., ac etiam aduer-titur locis citatis *ſub tit. de fideic. & ſub altero de dote*.

Tenentes autem dictam minus veram opinionem, vt omiſſio inuentarij cauſet
16 amiſſionem, ſeù priuationem detracti-onum, tam legalium, quàm accidenta-lium, ità ſentiunt, ſpectato potius effe-ctu in fideicommiſſis particularibus, quoniam cum iſta legatis exæquata ſint, atque iuxtà claram diſpoſitionem textus *in l. fin. §. & ſi præfatam*, in ſolidum, etiam vltrà vires, ac de proprio ad inſtar æris alieni adimpleri debeant, idcircò inane opus videatur diſputare, an detra-ctiones amittantur, nec ne, cum idem ſit effectus; Nil enim refert detractiones competere, vel iura propria non con-fundi, ſi tenetur de proprio ſupplere.

Iſtud etenim argumentum ſeù ratio-cinium, quod tenentes dictam opinio-nem decepit, rectè procedit quoad ipſos hæredes grauatos, eorumque ſucceſſores
17 vniuerſales, qui agendo, vel excipien-do darent de detractionibus, cum in ef-fectu eſſet inanis circuitus; Magnus ve-rò huius inſpectionis effectus reſultat reſ-pectu tertij, puta creditorum hypothe-cariorum ipſius hæredis grauati, quin immò etiam chirographariorum in ſuis caſibus, iuxta ea, quæ ad materiam confuſionis actionum habentur *ſub tit. de credito præſertim dicto diſc.* 40., Ac etiam reſpectu ſucceſſoris particularis, in quem fiat alienatio in cauſam detra-ctionum, quibus pro facti qualitate fi-deicommiſſum particulare vtſupra præ-iudicare non potuerit.

Atque ità cum hac diſtinctione deci-ditur ſecunda quæſtio ſuperius diſtincta ſuper effectibus reſultantibus à compe-tentia, vel incompetentia detractio-num, inuentarij omiſſione non obſtante;

Vbi

Vbi etenim dicta amiſſio ipſo iure reſultaret, præſertim detractionum lega-
18 lium, potiſſimùm autē legitimæ, ad quā frequentius, quæſtiones reſtringi ſolent (cum trebellianicæ prohibitio, quaſi de ſtylo adijci ſoleat) tunc ius tertij neque conſiderabile eſſet, tanquam per negationem ſeù incompetentiam iuris ab initio; Ideoque Aliud eſt quod detractio nullatenus competat, Aliud verò, vt competat, ſed quod etiam ex ea tanquam ex bonis proprijs, hæres non beneficiatus integrum fideicommiſſum particulare preſtare teneatur, quoniam hæc obligatio afficiet ipſum, eiuſque ſucceſſorem vniuerſalem, non autem eius creditores hypothecarios, quatenus iuxta diſtinctiones, de quibus *ſub tit. de credit. diſc.* 36. intret etiam fauore fideicommiſſarij hypotheca legalis, qua accedente, procedatur cū regula *qui prior &c.*; Atque cum his diſtinctionibus, ità de plano diſſidentes opiniones conciliari videntur, quoniam tenentes opinionem amiſſionis, vel priuationis, ad dictum effectum reſpexerunt, non reflectendo, ad ius, vel intereſſe tertij.

Tertia ſuperius diſtincta quæſtio, vbi adſit quidem innentarium, ſed illud minus legitimum, determinationem recipit ab ijs, quæ habentur in ſua materia
19 *ſub tit. de hæred.* præſertim *diſc.* 20., ân ſcilicet, & quando, inuentarium minus legitimum, vel minus fidele, pro infecto habendum ſit, nec ne; Vbi enim pro omninò infecto habendum ſit, vt contingit in vitio formæ, vel ſolemnitatis, tunc procedunt eadem, de quibus ſupra in prima quæſtione; Vbi verò defectus proueniat à non integritate, ſeù ab infidelitate, tunc videndum eſt, quæ opinio in loco teneatur; Retenta etenim opinione, vt id cauſet omnimodam infectionem, tunc idem procedit; Vbi verò teneatur altera, vt etiam accedente dolo, non reſultet amiſſio beneficij, ſed ſolum pœna dupli, (quam tamen nunquam vidi practicari, ſed ſemper procedi cū vno ex duobus effectibus); Et tunc procedendum eſt cum regulis militantibus fauore hæredis beneficiati, ſolumque notabilis videtur effectus infidelitatis, vel non integritatis, circa onus probandi negatiuam aliorum bonorum, quæ ex legitimo, ac fideli inuentario eo ipſo, fauore hæredis, non docto de contrario; probata dicitur; Itaque eſt potius, pro meo iudicio, quæſtio facti, quàm iuris, pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs decidenda.

Circa quartam quæſtionem prohibitionis detractionum factæ per fideicommittentem; Inſpectio vt plurimum eſt potius facti, ſeù voluntatis, quàm iuris, diſtinguendo ſiquidem detractionum ſpecies; Aut agitur de trebellianica, &
20 falcidia, et cum hodie in foro ſopita ſit illa quæſtio poteſtatis, quæ reſpectu filiorum primi gradus adeò inter noſtros maiores inuoluta fuit, quod ſcilicet indefinitè certa eſt poteſtas hinc omnes quæſtiones reducũtur ad voluntatē, vbi ſcilicet prohibitio non ſit expreſſa, ſed tacitè ex coniecturis, & præſumptionibus deſumatur ex deductis infra *diſc.* 32.

Aut verò agitur de legitima, circa quam frequentiores quæſtiones cadunt; Et pariter quæſtio videtur facti ſuper forma prohibitionis; Quamuis enim de-
21 fectus poteſtatis prohibendi ſit certus, quoties nonagatur de prohibitione concernente fauorem filiorum iuxtà terminos textus *in Authentica excipitur Cod. de bonis quæ liber. & in l. filijs matrem C. de inoff. teſtam. cum concordant. apud Franch. & add. deciſ.* 161., *Rot. deciſ.* 102. *n.* 20. *cum ſeqq. par.* 8. *recent.*; Attamen ob eam cautelam, quæ vulgò dicitur *Soccini*, vel æquipollentem, iſta prohibitio practicabilis eſt, ex deductis ſupra ad hanc materiam *diſc.* 17. *&* 18.

Aut demum agitur de detractionibus accidentalibus, vt ſunt credita ipſi met grauato aduersùs fideicommittentem competentia, quod frequenter contingit in dotibus maternis, ſiuè ſunt debita hæreditaria per hæredē ſoluta, vel ac-
22 ceſſiones, & melioramenta &c.; Et tunc pariter quæſtio eſt voluntatis, quæ in dubio non præſumitur, ſed vbi probatur, certa eſt de iure poteſtas, ex ea ratione, quod teſtator de bonis proprijs hæredis diſponere poteſt ex pluries deductis in ſua materia *ſub tit. de fideic. diſc.* 134. *cum ſeqq.*, vbi in ſpecie patet de diſputatione habita *in Romana fideicommiſſi de Alberinis*, de qua *infrà diſc.* 31. in qua Rota variauit, an ſcilicet facta filijs hæredibus inſtitutis, & grauatis qua-

rum-

rumcumque detractionum ſtricta prohibitione etiam ex cauſa dotium, id intelligendum veniret de illis dotibus conſtituendis vel reſtituendis, quas in futurum ex beneficio *Authenticæ res quæ C. communia de legat.*, detrahi contingeret, vel etiam de dote ab ipſo met teſtatore reſtituenda filijs tanquam hæredibus matris, atque tota quæſtio reducitur ad voluntatem, quæ niſi ſit clara, præſumenda non eſt.

Eodemque modo in debitis hæreditarijs, vel legatis ſolutis, quoniam etiamſi teſtator dicat ſolui debere cum fructibus, niſi expreſsè, vel coniecturaliter conſtet id diſpoſitum eſſe, per viam præcepti, vt ità fructus pro hac rata cedant
23 ad commodum hæreditatis, eiuſque proprietatem conſeruent iuxta caſum de quo *ſub tit. de fideic. diſc.* 187. potius reſoluitur in conſiliũ, vt in ſpecie firmat *Rota in Aeſina fideicommiſſi 8. Iunij 1618. corã Vbaldo, Dunozett. deciſ.* 910. *n.* 14. *&* 15. *dec.* 136. *n.* 15 *&* 16. *p.* 12. *rec. Fanen. hæreditatis* 30. *Maij* 1659. *corã Albergato in fine*; Solumque dubium cadit, vbi teſtator diſtribuit ſolutionem legatorum in paghis, & terminis, ãn ità dici valeat legatum annuæ præſtationis quod ſoluendum ſit ex fructibus, & affirmatiuè ſine auctoritate, vel ratione reſpondet, *Rot. deciſ.* 432. *par.* 4. *rec.* Contrarium autẽ videtur probabilius ex proximè allegatis deciſionibus agẽtibus de caſu fortiori.

Differunt autem iſtæ detractiones in eo, quod vbi etiam accedat voluntas expreſſa ex parte teſtatoris, neque contradictio adſit ex parte hæredis grauati, vel eius ſucceſſoris vniuerſalis; Vel quia ac-
24 ceſſerit expreſſa teſtamenti acceptatio cum huiuſmodi prohibitionibus, iuxta cautelam adhiberi ſolitam, ac in ſpecie adhibitam, (me practicante,) *in Reatina fideicommiſſi de Vecchiarellis, de qua dicto tit. de fideic. diſc.* 18. *& apud Celſum dec.* 235.; Et in alijs pluries; Vel quia per alios actus facti acceptatio certa ſit; Et tunc reſpectu detractionum legalium, vt ſunt legitima, & trebellianica, prohibitio præiudicat etiam ipſius hæredis creditoribus, quoniam eſt non acquirere, quod
25 per debitorem in præiudicium creditorum fieri poteſt, vt habetur *ſub tit. de credito diſc.* 137.; Potiſſimè vbi fiat ex iſta cauſa acquirendi maius emolumentum iuxta rationem, cui innititur dicta cautela *Soccini* ex deductis *ſupra dicto diſc.* 18.

Idemque circa debita hæreditaria diſſoluta cum fructibus, quoniam pariter eſt non acquirere, ſiuè eſt ſoluere de bonis teſtatoris potius, quam ipſius hæredis; Quemadmodum enim non dubitatur quod teſtator diſponere poteſt de fructibus percipiendis poſt eius mor-
26 tem, demandando eorum cumulum, ſeù multiplicum ex deductis præſertim *ſub tit. de fideic. diſc.* 187., ità clarius demandare poteſt quod ex eiſdem debita diſſoluantur; Quamuis enim iſtud præceptum non afficiat creditores, vel tertios ius habentes contra ipſum teſtatorem, eiuſque bona, qui non tenentur id expectare, ſi ex Iudicis prudenti arbitrio æquitas id non ſuadeat ex ijs, quæ in propoſito dotium à fideicommiſſo extrahendarum ex diſpoſitione *Authenticæ Res quæ*, habentur *ſub tit. de dot. diſc.* 145. *& in alijs*, attamen abſque dubio afficit ipſum hæredem, vel habentem cauſam ab eo.

Secùs autem vbi agatur de iuribus ipſi hæredi grauato competentibus contra
27 defunctum, eiuſque bona, priuſquam titulus hæreditarius ſuperueniret, vt præſertim frequenter contingit in credito dotium maternarum, quoniam ſola prohibitio teſtatoris, quamuis etiam expreſsè acceptata ſit per hæredẽ, & creditorem reſpectiuè, apta non eſt præiudicare eiuſdem hæredis creditoribus, in quorum præiudicium debitor nullum actum voluntarium redolentem ſolutionem fictam, ſeù præſumptam facere poteſt ex pluries deductis in ſua materia *ſub tit. de credit.* præſertim *diſc.* 40., occaſione agendi de ficta ſolutione reſultante à confuſione actionum, quando creditor efficitur hæres ſui debitoris; Niſi conſtet quod poſt ſuperuentum titulũ hæreditarium, idem hæres ex fructibus bonorum hæreditariorum, vel alijs effectibus in proprietate habuerit æquiualentiam, adeovt ità vera, & effectiua ſolutio ſequuta ſit, quæ, ceſſante inhibitione legis, vel hominis, diſſoluit debitum etiam in præiudicium creditorum creditoris, quibus ipſum nomen affectum ſit ad terminos textus *in l. nomen Cod. quæ res pig. oblig. poſſ.* vt pluries habe-

betur in dicta ſua materia *ſub tit. de credit.*; Quemadmodum enim ſi teſtator viuens aſſignaſſet filio, vel alteri creditori acceptant,i fructus eius bonorum, vt de eis ſibi ſatisfaceret, vtique ſequuta ſatisfactione, ipſius creditoris, creditoribus nullum ius competeret, ita non videtur cur poſt mortem id ſequi non valeat.

Quoties tamen iura hæredi competentia conſiſtant in quantitate, ſecus autem ſi in ſpecie, ac iure dominij, teſtator autem mandet vt hęres bona ſibi compe-
28 tentia, atq; cum hæreditate incorporata diſmembrare non poſſit, ſed eorum loco ſit contentus emolumento fructuum hæreditatis, vt quandoque practicaui reſpectu bonorum competentium filijs ratione maternæ dotis conſiſtentis in ſpecie; Vel vbi cadant ſub fideicommiſſo antiquiori quod in ipſis filijs purificetur, ac terminet, cum ſimilibus; Tunc enim id præiudicare non poteſt creditoribus hypothecarijs, quibus ius reale ad ipſa bona competit, id enim importaret quamdam occultam emptionem, & venditionem, quæ ius creditorum non tollit, contra emptorem quoque exercibile; Solaque difficultas cadere poſſet quoad creditores chyrograrios, quibus contrà tertium aliud non competit remediũ, niſi illud reſultãs ab ædicto *de his quæ in fraud. creditor &c.* quod ceſſãte fraude poſitiua, tũ eſt exercibile cõtra fouentem cauſam oneroſam, qualem fideicommiſſaria hæreditas ita fouere diceretur, ſi verè ac effectiuè ipſe hæres æquiualentiam huiuſmodi bonorum ex fructibus, alijſque effectibus hæreditarijs habuiſſet, ſecus autem vbi ex ſola potentia præcepti, dicta æquiualentia non ſequuta, id reſultaret.

De quinta quæſtione circa imputatio-
29 nem fructuum ex iuris diſpoſitione, ſiue ex præcepto reſultantem quoad legitimam, habetur plenè actum ſupra *dicto diſc.* 18.; Quãuis enim ibi agatur de filijs, vel deſcendentibus, qui in aliquorum ſenſu magis priuilegiati reputantur, ſecus autẽ quoad parentes; Attamen contrarium eſt verius, magiſque receptum, vt idem in parentibus procedat, cum nulla differentia dignoſcatur inter aſcẽdentes, & deſcendentes iuxta celebrem *deciſionem* 76. *Duran. repetit. dec.* 62. *par.* 5. *rec.*, & inſinuatur ſupra *diſc.* 10.

Vbi verò agatur de trebellianica, vel falcidia in tranſuerſalibus, imputatio re-
30 ſultat ipſo iure, ſecus autem in ſuis, ex deductis infra *in Imolen. prædij diſc.* 33., De facili tamen etiam in deſcendentibus admittitur imputatio, ex præſumpta, ſeù coniecturata voluntate, quamuis illa reſpectu legitimæ non eſſet ſufficiens, quoniam magnæ, differentiæ ratio eſt inter vnam, & alteram detractionis ſpeciem.

Frequentiores autem fori cõtrouerſię cadere ſolent circa ſextam quæſtionem ſupradiſtinctam, ſuper alienationibus ſcilicet ab hærede grauato factis, quæ
31 in cauſam detractionum referendæ ſint, ad terminos, ac materiam textus *in l. Marcellus ff. ad trebell.*; Idque duplicem habet imſpectionem; Primò ſcilicèt, inter fideicommiſſarium, & tertium, in quem aliquorum bonorum alienatio per hæredem grauatum in totum facta ſit; Et ſecundò inter hæredem hæredis grauati ſeù eius creditores hypothecarios, & ipſum fideicommiſſarium, vel alios fideicommiſſi iura habentes.

Primò etenim caſu, ſolent vocati ad fideicommiſſum excitare contra tertios poſſeſſores bonorum ad idem fideicommiſſum vocatos, quæſtionem inualiditatis alienationis in totum, ex eo quod (ex. gr.) grauatus, cui ſola detractio legitimæ competebat, quæ de iure importat trientem detrahendum ex ſingulis bonis, & corporibus, atque, vt noſtri dicunt, ex qualibet gleba, non poterit eam rem alienare in totum, ſed ſolum pro tertia parte, in qua erat illius dominus, et conſequenter vindicare vult reliquas duas partes ſeù beſſem; Atque de ſtricta iuris cenſura, congrua, & iuridica eſt fideicommiſſarij prætenſio, ex dicta ratione, quod legitima eſt quota omnium bonorum, ex ſingulis reſpectiuè detrahenda.

Verùm vbique, præſertim autem in Rota, & Curia forus contrarium recepit, vt ſcilicet ex quadam æquitate non per-
32 mittente ſciſſuram ſingulorum bonorum, iſtumque circuitum, ſubſtineantur primæ alienationes in totum, vtpotè ex iuris præſumptione electæ in cauſam detractionũ, ideoque ille, in quem factæ ſunt vſq; ad ipſarũ detractionum li-

limites, vel capacitatem, tutus reddatur ex diſpoſitione, vel ratione *text. in l. Marcellus ff. ad trebell.*, cui vulgò iſta concluſio refertur, vt cæteris relatis habetur apud *add. ad Gregor. dec. 580. latè dec. 336. num. 23. par. 9. recen.* ac ſæpius firmatum fuit, adeòvt ſit hodiè concluſio plana, paſſimque recepta, abſque auctoritatibus præſupponenda.

Duplex eſt iſtius receptæ concluſionis ratio; Vna iam dicta euitandi penè impracticabilem ſciſſuram omnium bono-

33 rum, adeòvt etiam re integra, atq; vbi agitur de faciendo detractionē legitimæ inter filium, & hæredem, intret Iudicis officium aſſignandi filio quamuis inuito vnam, vel aliquas res, vt aduertitur, *diſc. ſeq.*

Et altera, quia cum hæres grauatus, cui legitima, vel altera detractio competit, alias de iure diceretur in delicto, alienando totam rem, in qua poteſtatem habebat pro ſola eius quota, non autem pro reliquis partibus ſub fideicommiſſaria hæreditate cadentibus, hinc proindè lex, ad excludendum delictum, fingit, ſeù præſupponit quamdam occultam diuiſionem, per quam, pro maiori commoditate, hæres grauatus, qui duplicem gerit perſonam, vnam propriam pro competentia detractionis, & alteram legalis administratoris hæreditatis fideicommiſſariæ, ità bona alienata elegerit in totum pro eius portione, reliqua verò bona in totum, atque à detractione exempta, reliquerit pro hæreditate fideicommiſſaria, iuxta illam occultæ diuiſionis ſpeciem, de qua habetur *ſub tit. de fideic. diſc. 197.*; Quod ſcilicet hærede grauato procommuni poſſidente bona cum fideicommittente, ſi poſt conſolidatum in eo vtrumque ius, aliqua bona in totum vendat, cenſeatur ea elegiſſe in portionē propriam, remanentia verò in eadem rata in totū pertineant ad fideicommiſſum pro eius portione.

His autem rationibus attentis, de conſequenti duæ reſultant dictæ æquitatiuæ concluſionis, veræ, ac receptæ limitationes, ſeù declarationes; Primò ſci-

34 licet, vt ea procedat quatenus agatur de vera, & propria alienatione ſpeciei, quæ aliàs in hærede grauato de iure prohibita ſeù illicita eſſet, adeòvt actus aliàs factus, redoleret delictum, ad quod excludendū, lex dictam electionem, ſeù occultā diuiſionem fingit; Et conſequēter ſimplex generalis hypotheca pro debito quantitatis, vel alio implemento, hunc effectum non operatur, eo quia hæres, citrà delictum, hypothecare poteſt bona reſtitutioni ſubiecta, quæ reſoluto ipſius hypothecantis iure, per legem ab hypotheca liberantur ex regula *in l. lex vectigali ff. de pign.*, vt reſoluto iure datoris, reſoluatur ius acceptoris, vt in ſpecie ita diſtinguendo inter alienationem veram, ac propriam translatiuam dominij, & iſtam impropriam hypothecæ, aduertitur *per Rot. apud Merlin. deciſ. 39. repetit. poſt alterum Merlin. de legit. dec. 1., deciſ. 248. num. 20. & dec. 484. n. 17. par. 9. rec., deciſ. 31. par. 11. num. 14.*, & frequenter.

Cadente quæſtione in impoſitione cenſus, ſub qua ſpecie alienationis cadat;

35 Eaque pariter hodie deciſa videtur cum recepta diſtinctione, quod Aut agitur de ipſomet fūdo cenſito, et tūc dicatur vera, & propria alienatio ad dictum effectum; Aut de hypotheca aliorum bonorū pro obſeruantia contractus, ac ſolutione fructuum, aliorumque promiſſorum implemento, et tūc ſecùs, vt ita diſtinguēdo habetur *apud Roias deciſ. 330. num. 9.*, & melius *deciſ. 99. num. 5. poſt Merlin. de pignor.* vbi receditur à contraria *deciſ. 484. p. 9. rec.*, & in alijs, quoniam eſt hodie receptum; Quamuis etenim impoſitio cenſus, ex magis communi, ac recepta ſententia, etiam reſpectu ipſius fundi cenſiti, nō transferat in cenſuariū dominiū, nec in toto, nec in parte, minuſq; inducat ſeruitutē, aut ius verè reale ex re-

36 latis *per Cenc. de cenſ. q. 23. & alibi*, ac habetur *ſub tit. de cenſib.* & ſub altero *de donat*, ac etiam *ſub tit. de legatis* ad materiā textus *in l. ſi res obligata ff. de legatis primo* occaſione quę ſtionis, de qua *dec. 143. par. 5. rec. repetit. apud Marut. reſol. 12. lib. 1. & Cenc. ſeu Ranuc. apud eum quæſt. 79. num. 4. & ſeqq.*; Atque occaſione collectarum aduertitur etiam *ſub tit. de regal. diſc. 92.*

Attamen, cum importet quamdam hypothecam ſpecialem extraordinariā, ſeù quamdam maiorem ipſius fundi cenſiti affectionem, receptum eſt, vt cadat ſub nomine verę, ac propriæ alienatio-

nis;Vt in propoſito prohibitæ alienationis bonorum Eccleſiæ ad terminos *Extrauag. Ambitioſæ de reb.Eccleſ non alien.* habetur *ſub tit. de alienat., & contract. diſc.* 1.*cum pluribus ſeqq*;Ac etiam *eodem tit. diſc.* 28. occaſione agendi de Statuto Vrbis 113. prohibente minoribus alienationem bonorum ſtabilium ſine quadam maiori ſolemnitate, vt procedat etiam in impoſitione cenſus.

Et altera eſt principalis concluſionis moderatio, vt alienatio ſequatur bona
37 fide, quia nempè hæres grauatus non eligat meliora, magiſque conſpicua, ſeù ea, in quibus teſtator particulare fideicommiſſum ordinauerit, ſiuè ſpecialē fecerit prohibitionem, eorum conſeruationem magis optando, adeòvt pro fideicommiſſo remaneant bona æqualis qualitatis; Cum etenim ſit cōcluſio fundata in æquitate, eatenus admittenda eſt,quatenus iſta concurrat, vt *ex Alex. & Rip.*, ac alijs *in l. in quartam ff. ad l. falcid. Peregr. de fideic. art.* 40. *num.*11. *Surd.dec.*316.*num.*18. *cum ſeqq. Merlin. de legit. lib.*2.*tit.*2.*quæſt.*3. *num.*11. *cum ſeqq. Rot. deciſ.* 198. *num.* 18.*par.* 7. *rec. add.ad Gregor. dec.* 580. *num.* 9.

Et in ſumma vt adaptetur dicta ratio diuiſionis per legē occultatæ,quæ ad eius validitatem, æqualitatem, ac bonam fidem exigitur, ob reduplicationē perſonarum in ipſo hærede grauato concurrentium, qui partes boni adminiſtratoris feciſſe dicatur, non autem eam ſpeciem diuiſionis, quæ leonina dicitur; Ideoque erroneum eſt in iſta materia, cum doctrinis, ac propoſitionibus generalibus procedere,cū verius ſit,vt tanquā
38 in quæſtione potius facti,quā iuris, deciſio pendeat ex facti qualitate, & circumſtantijs, prudentis iudicis arbitrio penſandis pro dicta bona, vel mala fide metienda, vt aduertitur infrà in proximè ſequenti quæſtione ſuper plurium alienationum, ac diſſipationum concurſu.

Hinc de conſequenti, reſultat determinatio alterius ſupra diſtinctę quæſtionis, inter creditores hæredis grauati,& & fideicommiſſarium (qualis erat proprius, ac pręciſus caſus controuerſiæ in
39 iſta cauſa *Mediolanenſi* in pleriſque alijs etiam frequenter diſputatus);Quia nempè agentibus creditoribus hæredis grauati actione hypothecaria ad bona fideicommittentis pro rata cadente ſub detractione eorum debitori competente, vtpote eorumdem hypothecis affecta; Atque replicante fideicommiſſario de detractionū conſumptione, vel ſatiſfactione,mediante aliquorum bonorum integra diſtractione; Dicant creditores, quod hæc ſebſequuta alienatio eis præiudicare non potuerit, ipſorumquè hypothecam non tollere in alijs bonis, quæ pro quota,ſeù rata cadēte ſub detractione, ſunt libera quodque fideicommiſſarius vendicet à tertijs poſſeſſoribus bona diſtracta pro rata fideicommiſſo affecta tanquam male alienata, atque ad hunc punctum reſtricta ſupponebatur quæſtio per huius Partis defenſores.

Verū in hoc dixi quod cauſa non benè directa videbatur,quoniam,vbi aliæ cir-
40 cumſtantiæ non ſuffragarentur, magis expediret hypothecam exercere ſuper ipſiſmet bonis electis, ac alienatis;Siquidem licet hunc ſenſum aliqui habuerint; Attamen contrarium verius firmant *Cephal. conſ* 189.*Peregr. de fideic.art.* 39. *num.* 8. vbi in fine dicit ita verius de iure ſibi videri *Mangil.de euict.quæſt.*136. *num.*56.*Merlin. de legit. lib.*2. *tit.* 2. *q.*3. *num.* 37. *cum ſeqq. Rota apud Merlin. deciſ.* 39. *repetit. poſt Merlin. de legit.* & in alijs.

Ex ea probabili ratione, quod ſi poſita vera diſcretione perſonarum, inter hæredem vniuerſalem, ac filium petentem legitimam, ex concordi conſenſu,
41 legitima per hæredem filio ſoluta eſſet in pecunia,vel in bonis in ſolutū datis,ità per ſubſequutam ſolutionem debiti,reſoluta eſſet quæcumque hypotheca acquiſita eiuſdem filij creditoribus iuxtà terminos text. *in l.nomen Cod. quæ res pign. oblig. poſſ.* vbi *Bart.num.*5. *Alberic., Fulgoſ., Salycet.*, & alij, quorum opinionē veriorem eſſe, reprobata contraria ſententia,*Brun.*& ſequac. poſt *Grat. diſcept.* 304.*num.*1.*&* 2. & alios,habetur *per Rotam deciſ.*357.*num.*29.*& ſequ. par.*9.*rec. repetit. poſt Merlin. de pignor. deciſ.*100. *n.*23.; Atq; habetur plures *ſub tit. de credit.* ad materiam text. *in d. l. nomen*, quoniam, ceſſante inhibitione legis, vel hominis, non prohibetur debitor proprio creditori debitum ſatiſfacere, quā-

uis eum ſciat debitis implicitum, quodque eius nomen creditorum hypothecis affectum ſit, dummodo citrà fraudem, & colluſionem ſolutio ſequatur, ità in præſenti; Ideoque tàm vno, quàm altero caſu, totum conſiſtit in bona fide pro facti qualitate metienda.

Ex his autem, in toto, vel in notabili parte reſultat reſolutio ſeptimæ quæſtionis ſupra diſtinctæ, in concurſu ſcilicèt plurium alienationum, vel diſſipationũ,
42 quoniam ſi aliquæ earum in ipſa origine, ſeù inſtanti quo fiant, ſint licitè, aliæ verò illicitè, tũc ex rationibus, quibus innititur principalis cõcluſio, de qua quæſtione præcedenti deducta ex *l. Marcellus*, in cauſam detractionis referenda eſt prima alienatio, quæ àliàs illicita, & prohibita eſſet, ſeù plures ex primis quæ detractionem abſorbeant, nullaque ratio habenda eſt de alijs actibus præcedẽtibus, quamuis de illis hæres grauatus rationem reddere teneretur.

Ideoque ſi (e. g.) hæres grauatus nomina debitorum exigeret, ſiuè neceſſarias, cenſuum, aut bonorum retrouenditiones fecerit, accepto pretio; Aut bona mobilia, quæ ſeruando ſeruari non
43 poſſunt, licitè diſtraxerit, deindè verò bona ſtabilia, ſeù aliàs alienari prohibita per formalem trãslationem dominij, vel per cẽſuum ſubiugationẽ alienauerit, tũc iſtæ poſteriores alienationes de iure cedũt in cauſam detractionũ, cum ad euitandum delictum, in iſtis, non autem in illis, lex dictam electionem, ſeù diuiſionẽ occultet iuxtà deciſiones deductas *ſupra num.* 34., quamuis fideicõmiſſario remaneat actio aduersùs dictum grauatum, eiuſque ſucceſſorem vniuerſalem, eiuſque bona pro reſtitutione pecuniarum exactarum, vel conſumptarum, ac fideicommiſſi reintegratione, quoniam Aliud eſt vt ipſe in fideicommiſſi reſtitutione ad id teneatur; Aliud verò ad effectũ dictæ electionis, & pro alienatione ſubſtinenda fauore tertij, vt etiam in propoſito fructuum aduertitur *ſupra diſc.* 18. *circa finem*.

Verùm in plerìſque nimium frequentibus diſputationibus deſuper habitis in
44 diuerſis Tribunalibus; Aduertebam, (etiam in ſenſu veritatis) ad duo, in quibus tamen non de facili exaudiri conſueui, ex eo quod recedere neſcimus à quibuſdam generalitatibus, dum diſtinctiones, vel declarationes, vbi non habeatur Doctorunculus, qui eas dicat, reputantur ſubtilitates, & ratiocinia Aduocatorum, quod in me præſertim ex quodã fato frequentiùs, quàm in alijs ſequi conſueuit.

Dicebam ſiquidem præſertim *in Romana cenſus* pro Liuia Vipereſca cum Ceccarellis, diſputata in Camera, & in Signaturæ gratiæ, vt id intelligendum eſſet ad menſuram, ſeù proportionem bonorum reſpectiuè; Cum etenim (e. g.) in fideicommiſſaria hæreditate remanſiſſent ſcuta 100. m., ex quibus ſolum 30. m. conſiſtebant in ſtabilibus, reliqua verò 70. m. in pecunia, nominibus debitorum, mobilibus, & ſe mouentibus, licitè per hæredem grauatum alienabilibus; Dicebant Scribentes pro Ceccarellis, quorum fauore facta erat impoſitio cenſus ſuper ſtabilibus (quotum partem ſolum Liuia fideicommiſſaria poſſidebat, eo quia reliqua omnia ſupponebantur per hæredes grauatos diſſipata), quod cum legitima importaret ſcuta 33. m., ità omnia ſtabilia dictam ſummam neque adæquantia in cauſam dictæ detractionis electa cenſerentur, remanente actione fideicommiſſario cõtra hæredem grauatum petendi reſtitutionem aliorum bonorum, & pecuniarum.

Id autem nullo iure probari dicebam, ex iam dicta ratione, cum qua principalis concluſio deducta ex *l. Marcellus* moderanda, ſeù limitanda eſt, vt ſcilicèt occulta diuiſio, bona fide, & cum debita
45 æqualitate ſequatur, adeout pro fideicommiſſo remaneant bona conſimilia, vt benè aduertitur *d. deciſ.* 198. *num.* 18. *part.* 7. *recen.*; Et conſequenter, vt detractio fieret ad proportionem ex quolibet bonorum genere reſpectiuè, vndè propterea dum genus bonorum ſtabiliũ importabat ſcuta 30. m., legitima in iſtis eſſe deberet ſolum in 10. m., non autem vt ità licitum eſſet diſtrahere omnia bona ſtabilia conſeruationi magis apta, quodque fideicommiſſum remaneret in ſolis mobilibus ad horam diſſipabilibus, quoniam ità eſſet latam viam aperire fraudibus, omniaque fideicommiſſa nimium de facili euerti poſſent, quod vtique abſurdum eſt, dum pro cõ-

ſeruatione bonorum ſtabilium pro fidei-
commiſſo, eorumque ſciſſura impedien-
da, licitum quandoque redditur Iudici
ſuum arbitrium interponere ad cogen-
dum filium, vt legitimam in pecunia,
vel mobilibus accipiat, vt *diſc. ſequenti*;
Et quemadmodùm ſi res eſſet in fieri, nō
poſſet in quolibet genere bonorum re-
ſpectiuè, ad ſummum prætendi, niſi quo-
ta, ità neque cum ſe ipſo diuidendo.

Et ſecundò aduertebam, quod pro fi-
deicommiſſi reintegratione, pro pecunia,
alijſque mobilibus ità diſſipatis; Vel re-
cipienda eſſet opinio *Theſaur. iun.*, & *Cyriac.*, quæ indefinitè probabilior vi-
46 detur ex deductis *ſub tit. de credito diſcurſ. 36.*, vt pro reintegratione fidei-
commiſſi in bonis hæredis grauati, tan-
quam legalis adminiſtratoris detur hy-
potheca legalis, metienda ex tempore
aditæ hæreditatis tanquam ex die ſuſce-
ptæ adminiſtrationis, et conſequenter
quod ad eadem bona, quamuis ità effe-
cta propria ipſius hæredis grauati, dicta
hypotheca exerceri poſſet etiam contrà
tertios, in quos illa diſtracta eſſent; Vel
quod procedendo etiam cum diſtinctio-
ne, cum qua hodiè in Curia proceditur
(pro meo tamen iudicio parum proba-
bili), inter dolum, & non dolum, ità
quoque eadem hypotheca ſubintelligen-
da eſſet in eo hærede grauato, qui dum
pecuniam in manibus habebat, bona ſta-
bilia diſtraxit, atq; ſi prius pecunias con-
ſumpſit, eas non inueſtiendo, rectèque
ſciendo non habere alia bona propria,
ex quibus fideicommiſſum reintegrare
poſſet, vtique in dolo præſumendus eſt,
bona ſtabilia etiam alienando, ideoque
largè, ac benignè pro fideicōmiſſo pro-
cedendum venit; Clariùs verò, & cum
minori difficultate, vbi accederet præ-
ceptum teſtatoris de inueſtiendo pecu-
niam, vel pretium bonorum mobilium
in bona ſtabilia, quoniam tunc, iſtorum
iure potiùs habenda ſunt, vt in propoſi-
to ſubrogationis rei loco pretij, aduer-
titur pluries *ſub tit. de fideicomm.* præſer-
tim *diſc. 177.* & *ſub tit. de credito d. diſc. 36.*, & alibi, cum aliàs, vt dictum eſt,
nimiū lata via fraudibus aperiri poſſet.

Quo verò ad octauam quæſtionem,
circà præſumptam ſcilicèt detractionū
conſumptionem, & cui nam incumbat
onus probandi illius affirmatiuam, vel
negatiuam; Materia nimium inuoluta
57 videtur ob inuicem puguantes deciſio-
nes, ac traditiones modernorum, à qui-
bus potius, quàm ab antiquis ea tracta-
ta eſt; Benè tamen reflectendo ad diſtin-
ctionem caſuum, ea videtur hodiè ni-
mium explanata, adeòut neglectis Colle-
ctoribus, qui de more omnia inſimul cō-
fundendo, materias potiùs inuoluunt,
quàm explicent, deciſiones Rotæ quæ
frequentiu de hoc tractant, potiùs diuer-
ſæ, quàm contrariæ dignoſcantur.

Aut enim adeſt inuentarium legiti-
mè, ac fideliter confectum, adeò vt eius
defectus dubitandi occaſionem nō præ-
48 beat, et tunc cum illud (non docto de
contrario), firmet ſtatum hæreditatis,
ac probet negatiuam exiſtētiæ aliorum
bonorum, ſecùs autem ſi ſit defectiuum,
quoniam tunc, ſicuti erratum eſt in ali-
quibus, ità errari potuit in alijs *Gregor.
deciſ. 473. num. 3. & 4.*, & *Add. ad eum
dec 79. nu. 6. & deciſ. 470. nu. 5.*, & quoti-
diè; Atq; hinc reſultat plana iuſtificatio,
an detractiones præſertim legales, quæ
in certa, & vniformi quota conſiſtunt,
conſumptæ ſint, necnè, facta peræqua-
tione extantium, ac deficientium, quæ
in reſtitutione veniant, ideoque reduci-
tur quæſtio potiùs ad factum, & calcu-
los, cum idem inuentarium, quemadmo-
dum fauore hæredis grauati probat ne-
gatiuam exiſtentiæ aliorum bonorum,
49 ità è conuerſo, non docto de errore,
probet contra ipſum hæredem, qui illud
confecit, affirmatiuam, quod ſcilicèt bo-
na in eo deſcripta exiſtant, ac hæredi-
taria ſint *Caualer. deciſ. 357. & 578. Bu-
ratt. & Add. deciſ. 637.* & paſſim, cum
ſint propoſitiones quotidianæ, quæ poſ-
ſunt præſupponi.

Pluries verò in facti contingentia di-
ſputaui, an hunc effectum operetur in-
uentarium tutelare, quod in iure diuer-
ſum eſt ab hæreditario; Et quamuis re-
gula ſit negatiua, vt ſcilicèt inuentariū
tutelare cognitum à iure antiquo, ac no-
uo Digeſtorū, & Codicis, & Inſtitutorū,
50 diuerſum ſit ab hæreditario quod eſt
omninò nouum inuentum iuris noviſſi-
mi Iuſtiniani *in l. fin. Cod. de iur. deliber.*,
vt aduertunt plenè collecti *per Rot. deciſ.
384. num. 31. & ſeqq. par. 9. recen. deciſ.
88. num. 24 par. 7.*

Attamen præſertim in vna *Ciuitatis
Caſtel-*

Caſtellana pro Sacchis diſputata coram A.C., & in alijs; Dicebam, (etiam in ſenſu veritatis) quod vbi agatur (vt in eo caſu), de pupillo hærede grauato, cuius tutor inuentarium confecit, eiuſdemq; facti maioris hæres in reſtitutione fideicommiſſi objiciat de detractionibus; Fortiùs verò ſi de eis objiceretur per tertium, in quem alienatio vera, vel etiam impropria per cenſus impoſitionem facta ſit, intret autem quæſtio præſumptæ conſumptionis ob omiſſionem inuentarij iunctam cum aliquibus alienationibus vt infrà, et tunc tale inuentarium, quando hæres grauatus illud acceptet, atque omnium in eo contentorum ſe debitorem conſtituat, omninò attendendum veniat, quoniam pupillus, vel minor factus maior, potiùs non ligatur inuentario tutelari, ſed ſolum tenetur de ijs, quæ per tutorem ſibi reſtituta ſunt, ſiuè factus maior in hæreditate inuenit, cum tutoris diſſipationes eius damno cedere non debeant; Ideoque vbi illud in eius præiudicium acceptat, atque ad eius normam ſtatum hæreditatis conſtituit, nulla ſubeſſe videtur congrua dubitandi ratio, cum ipſe hæres, ad potius, ad minus, quàm ad plus teneri valeat, ideoque dicta concluſio, vt inuentarium tutelare diuerſum ſit ab hęreditario, diuerſos percutit effectus, non autem iſtum.

Ideò etenim poſita inuẽtarij hęreditarij omiſſione, & aliquibus alienationibus, intrat præſũpta cõſumptio, de qua infrà,
51 quia contrà hęredem negligẽtem facere inuentarium, vrget mala præſumptio doli, vel fraudis occultandi bona hæreditaria, quæ ſola tamen non ſufficit ad amiſſionem detractionum, vel ad præſumptionem conſumptionis, benè tamen quando iungitur cum altera aliquarum alienationum; Ideoque vbi agitur de pupillo, vel minore, cui objici non poteſt cur inuentarium omiſerit, iſta ratio non intrat, et conſequenter poſſet iſto caſu hæres grauatus non acceptare dictum inuentarium tutelare, atque fideicommiſſario replicare, vt de bonis, quæ extare conſtet, vel quæ ab eodem diſtracta, pro extantibus habenda ſunt, teneatur beſſem, vel reſpectiuè ſemiſſem reſtituere, reliquum verò in cauſam detractionum retinere, et ſic proportionabiliter pro detractionum rata, quodque fideicommiſſario allegante aliorum bonorum exiſtentiam, incumbat onus probandi, non ſolum quod remanſerint in hæreditate de tempore mortis teſtatoris, ſed quod peruenerint ad manus ipſius hæredis, cum potuerint à tutore diſtrahi, vel diſſipari, remanente in hæreditate ad commodum vtriuſque reſpectiuè actione contrà tutorem pro redditione rationum, & reſtitutione reliquatus; Iſtamque dicebam mihi videri veritatem, pro qua tamen ſuadenda, in facti contingentia, nõ modicum laborem pati oportuit, quoniam obſtante dicta regula, ſeù concluſione generali, quod inuentarium tutelare non ſuppleat hæreditarium, vbi non adſint deciſiones, vel doctrinæ, quæ ità deſcendant ad huiuſmodi diſtinctiones, iſtæ Aduocatorum ſubtilitatibus, ac ratiocinijs referri ſolent.

Aut verò accedit omiſſio inuentarij, ſiuè quod iſtud, quamuis confectum, detegatur minus legitimum, vel infidele,
52 adeò vt inſufficiens reputetur ad firmandum ſtatum, ac probandam negatiuam, et tunc, cum iuxtà veriorem ſententiam, de qua ſupra in prima quæſtione, hæc omiſſio non cauſet detractionũ amiſſionem, hinc proindè, non conſtito de aliàs prohibitis alienationibus, vrget quidem aliqua mala præſumptio contrà hæredem ad plures effectus, ſed ea ſola non inducit conſumptionis præſumptionem, quæ benè reſultat, vbi de aliquibus alienationibus conſtet, quæ tamen verè alienationes voluntariæ ſint, in quibus intret diſpoſitio, vel ratio text. *in l. Marcellus ff. ad trebell.*, de qua ſupra, quaſi quod ob malam præſumptionem ab inuentarij omiſſione reſultãtem, intret altera mala præſumptio, vt quemadmodum fecit illas alienationes, de quibus conſtat, ità præſumatur, quod alias fecerit, quæ detractiones adæquẽt, ac abſorbeant, donec ipſe hæres grauatus, vel ille, qui ex ipſius iure venit, eiuſque perſonam repræſentat, firmet ſtatũ hæreditatis, iſtamque præſumptionem per contrariam probationem tollat, vt
53 cæteris relatis *Peregr. de fideicom. art. 39. num. 13. Cyriac. contr. 5. n. 27. & ſeqq. Surd. deciſ. 316. num. 14. & ſeqq. Rot. dec. 67. & 77. par. 5. recen. deciſ. 294 par. 10. d. deciſ. 31. par. 11.*, & ſæpiùs, dum eſt con-

concluſio in Rota,& Curia nimium frequens, & quotidiana.

Benè verum, quod in ea per Rotam variatum fuit; Antiquiori etenim tempore, indefinitè illa firmata fuit, quam-
54 uis de modicis alienationibus conſtaret; Poſtmodùm verò moderata, ſeù declarata fuit, quatenùs ſcilicèt alienationes eſſent cõſiderabiles, ac veriſimiliter adæquantes, vt præſertim dictum fuit, *apud Celſ. deciſ.1.num.9.* vbi concordantes; Verũ deindè, reprobando iſtam moderationem reuerſa eſt ad antiquam indefinitam propoſitionem, vt conſtito de alienationibus, quales quales illæ ſint, quamuis modicæ, atq; accedente omiſſione inuentarij, iſta præſumptio reſultet, vt *d. deciſ.31.par.9. recen.*, ac frequentèr iu alijs, quoniam eſt paritèr hodiè receptum pro regula.

Id autem procedere declaratum fuit, vbi de detractionibus agat, vel excipiat ipſemet hæres grauatus, vel eius hæres vniuerſalis, aut etiam ſucceſſor particularis, qui tamen veniat ex ipſius hæredis perſona, & iure, vt præſertim
55 ſunt eius creditores; Secùs autem vbi de hoc agatur cum tertio poſſeſſore, in quem titulo particulari, validè translatiuo dominij, bona diſtracta ſint, atque iuxtà dictam regulam textus *in l. Marcellus*, actus alienationis in cauſam detractionum referendus veniat, cum tũc onus ſit fideicommiſſarij firmare ſtatum hæreditatis, ac probare detractionum conſumptionem, cũ alienationibus præcedentibus, adeòut illa, de qua agitur, ità detegatur illicita, & de bonis ad fideicommiſſum pertinentibus, vt firmatur *per Peregr. d. art.39.num.13.& 14., Cyriac. dicta controu.5.num.28.& ſeqq., Martin. Andr. deciſ.80. d.deciſ.294.par.10., & deciſ.31.par.11.*, & in alijs.

Idq; ex pluribus rationibus; Primò nẽpè, quia cum agatur de formali reſciſſione, vel annullatione actus, pro cuius vali-
56 ditate in dubio ſtat pręſũptio, hinc proindè fideicõmiſſario allegãti inualiditatẽ incumbit onus concludentis probationis, quæ iuxtà veriorem opinionem in Curia receptam, non ſufficit præſumpta in ijs, quæ ſunt fundamentum intentionis, ex deductis *per Adden. ad Gregor. deciſ.53. num.5. deciſ.202. num.4. par.5. recen.*, & frequenter, ac deducitur in eiſdem ſupra allegatis deciſionibus.

Et in idem quia, vt benè præſertim aduertunt *Peregr. & Cyriac.* vbi ſupra, punctus non eſt ſolùm in quantitate, vel qualitate alienationum, ſed eſt in tempore, quæ ſcilicèt fuerint priores, & quæ
57 poſteriores; Siquidẽ poſſeſſor titulo ſingulari rectè dicere poteſt, quod ſtant benè ſimul, vt hæres grauatus multas fecerit alienationes, ac diſſipationes longè excedentes detractiones, ſed quod illæ fuerint poſteriores, non aptæ præiudicare priori alienationi in eum factæ in detractionum cauſam referendæ, et conſequenter quod oporteat benè firmare ſtatum hæreditatis, cum diſtinctione, tam bonorum, quàm temporum, in quibus factæ ſunt alienationes; Potiſſimè quia potuerunt etiam præcedere alienationes, vel diſſipationes, quæ tamen in detractiones ipſo iure imputandæ non ſint, iuxtà ſuperius traditam diſtinctionem, quia nempè fuerit licita alienatio pecuniarum in hæreditate repertarum, ſiuè nominum debitorum, vel mobilium, ac ſe mouentium, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt; Aut quod agatur de alienationibus neceſſarijs, ob redemptionẽ cenſuum, vel bonorum retractui ſubiectorum, dum regula textus *in l. Marcellus* de referendo primas alienatione in cauſam detractionum, fundata eſt in electione, ſiuè in occulta diuiſione à lege præſumpta, vel ſubintellecta, ad excludendum delictum, & quando agitur de formalibus alienationibus, aliàs de iure prohibitis; Ideòque ſtant benè ſimul, quod conſtet, vt ad manus hæredis grauati obneuerit longè plus de bonis hæreditarijs, quàm detractiones importẽt, et tamen quod bona, de quibus agitur, hoc non obſtante, in earum cauſam benè, ac validè alienata ſint.

Quamuis autem iſtæ generales traditiones, regulariter ità procedant; Non tamen mordicùs, ac ità præcisè recipiendæ ſunt, vt omninò refrænatum ſit Iudicis arbitrium pro facti qualitate inter-
58 ponendum, vt frequenter dicere conſueui præſertim *in Reatina fideicommiſſi*, in qua poſt diſputationem habitam ſuper fideicommiſſi qualitate, & in qua ſub ſua materia *tit. de fideicommiſſis diſc.128.* actum fuit de ſubſtinendis alienationibus in cauſam detractionum, atque

fauore

fauore tertij poſſeſſoris, pro quo ſcribebam, prodijt ſuperius allegata deciſio 14. *Iunij* 1669. *coram Bourlemont*, in qua ità admittitur, vt ſcilicèt inſpiciendum ſit ad aſſis quantitatem, & alienationum, de quibus conſtat, qualitatem, capiendo dictam theoricam in ſenſu, nō autem in littera.

Præſertim verò iſto vltimo caſu, in quo, nullo extante inuentario, vel eo illegitimo, ſiuè imperfecto, adeòut aptum non ſit firmare ſtatum, neque coarctare negatiuam, atque fideicommiſſario agēte ad vendicationem bonorum in notabiliori parte à grauato diſtractorū, omnes poſſeſſores (quibus regulariter ſuffi-
59 cit vincere per non ius), illum repellere poſſent, cum hac certitudine, quod non conſtet quales alienationes ſint excedentes; Vndè propterea fideicommiſſario incumbat onus firmādi diſtinctè ſtatum hæreditatis, quod in praxi, præſertim in antiquis, videtur quodammodo impoſſibile; Et conſequenter longè melioris conditionis eſſet hæres culpoſus, à doli, vel fraudis ſuſpicione non alienus, non conficiendo inuentarium, quàm probus, ac fidelis, qui illud benè cōficiat, atque ità eſſet allicere ad delinquēdum, ac euertendum fideicommiſſa, abſq; ſpe recuperationis, quod vtriuſque, ſcripti, ac naturalis iuris principijs nimiùm aduerſatur.

Hinc proindè pluries in facti contingētia aduertebam, vt in hoc procedi debeat, cū diſcretione, ſeù proportione ſuperius inſinuata, occaſione faciendi mentionē de caſu *in Romana cenſus pro Liuia Viperesca*; Cū etenim, ſupponendo (e.g.),
60 quod agatur de detractione legitimæ (ad quam ob frequentius contingibilem prohibitionem trebellianicæ, quæſtiones vt plurimum reſtringi ſolent) ex bonis, quæ conſtat remanſiſſe in hæreditate de tempore mortis teſtatoris, atq; pro cōmuni pertinentibus ad fideicōmiſſariā hæreditatē pro beſſe, ad filiū verò ex iure legitimæ pro triente, ſiuè ad vtrumq; æqualiter pro ſemiſſe caſus præbeat, quod pro fideicommiſſo, nulla, vel ſatis modica ſuppetant, tunc certum videtur, vt illud de bonis, de quorum exiſtentia conſtat, reintegrari debeat, in beſſe, vel in ſemiſſe ſuo; Neque ex eo quod non conſtet quæ ſint priores, & quæ poſteriores alienationes, & quæ adæquent, ſiuè excedant reſpectiuè, debet fideicommiſſarius, ob huiuſmodi nimiùm difficilem, atque in antiquis penè impoſſibilem liquidationē non factam, remanere in totum excluſus; Ideoque videtur ſibi concedenda immiſſio pro indiuiſo, & per quotas in ſingulis quibuſcumque bonis, quæ conſtet in fideicōmiſſo remāſiſſe pro quota, quæ pro ipſo fideicōmiſſo remanere debet, ipſiq; poſſeſſores videāt inter ſe, quæ nam ſit prior, ac licita alienatio, & quæ nam poſterior, & illicita; Et ſi ijdem poſſeſſores replicent quod, vltrà bona de quibus conſtat, alia in hæreditate remanſerint, vel remanere potuerint, quibus omnibus in calculo poſitis, ea, ſuper quibus eſt quæſtio, detractioni congrua eſſe poſſint, tūc rectè fideicommiſſarius replicare poterit, quod ipſi ea inueniant, atque pro euictione vendicent in quota, ſeù rata eorum auctori competenti, id autem aptum eſſe non debet excludere fideicommiſſarium in totum.

Cumque pro conſueto meo ſato, obijcij ſolitum eſſet, quod iſtæ eſſent diſtinctiones, vel ponderationes ex proprio capite, meaque ſolita ratiocinia, ſine auctoritatibus; Replicabam, quod neque in corpore iuris, neque apud noſtros
61 maiores, primoſque interpretes, dictas theoricas, vel diſtinctiones habemus, vtpotè per moderniores, ex legū, & interpretum ſenſu, vel ratione deductas, ideoque prohibitum eſſe non debet, per eamdem viam maiorum ambulando, eaſdem diſtinctiones à moderno tempore firmatas, ſupplere, vel declarare, ſiuè occurrere, nè male, atque iudaico more, contrà ſenſum eorum, qui eas tradiderunt, intelligantur, ac practicentur, cum anima legis ſit ratio; Non debet enim ratio prævalere legi claræ, & expreſſæ, ex regula *textus in l.non omnium ff. de legibus*; Sed vbi non habemus legem clarā, & expreſſam, tunc ſinedubio ratio attendenda eſt pro legis interpretatione, vel ſuppletione in caſibus ab ea nō deciſis, vt in ſua materia *ſub tit. de iudic.* aduertitur.

De ſtricto ſiquidem iure, inter fideicommiſſariam hæreditatem, ac hæredem, cui detractiones legales competunt, con-
62 ſiſtentes in quota, adeſſe dicitur quædam communio, per legem inducta; Et conſequenter, quilibet ex ſocijs tanquam do-

dominus ſingulorum bonorum in ſoli-
dum pro eius virili, habet dominium
ſuæ portionis, quam conſocius eo inuito
alienare nõ poteſt; atq; ſi de facto alienat,
ſibi vendicare conceditur; Eatenùs au-
tem pro eo tempore, quo vtramque per-
ſonam formalem per eamdem perſonam
naturalem hæredis grauati repreſentari
contingit, intrat ſupradicta regula de-
ſumpta ex textu *in l. Marcellus ff. ad tre-
bell.*, vt primæ alienationes factæ de ali-
quibus bonis, in totum ſubſtineantur;
Quatenus ita ſuadeat quædam non ſcri-
pta æquitas, fundata in ratione circui-
tus, vel ſciſſuræ omnium bonorum, ſiuè
in ratione occultæ diuiſionis, quàm in-
ter dictas duas perſonas ab vna repræ-
ſentatas, bona fide factam eſſe lex fingat;
Ideoq; id non prouenit à clara diſpoſi-
tione legis, quoniam eius rigor vt ſupra
potiùs eſt in contrarium, ſed à quadam
non ſcripta æquitate, eatenus admitten-
da, quatenus bona fides exuberet, atque
ius alterius partis notabiliter deterius
non efficiatur, ne aliàs detùr æquitas cõ-
trà ius cum iniquitate; Ac propterea
ceſſante ratione, cui hæc non ſcripta
æquitas innixa eſt, iuſtè, ac rationabili-
ter procedendũ eſt cũ ſcripti iuris regu-
lis, quibus attentis, quilibet ex ſocijs ven-
dicat ſuam portionem in ſingulis bonis
à conſocio diſtractis, qui propriam, non
autem alienam portionem diſtrahere
poterat; Atque cum his conſiderationi-
bus, germaniſque veris principijs, non
autem cum ſola doctrinarum littera, in
quocumque caſu indefinitè, proceden-
dum venit.

Difficultas verò maior cadere videtur
in Nona quæſtione detractionum conſi-
63 ſtentium in quantitate, quæ accidenta-
les dicuntur, prouenientes ex creditis
proprijs, quæ hæredi grauato, contra
defunctum competerent, vt frequenter in
maternis dotibus contingit, ſiuè pro de-
bitis hæreditarijs, & legatis ſolutis, alijſ-
que impenſis factis, quæ de iure detra-
hendæ veniant, putà litium &c.; Inter
iſtas etenim accidentales detractiones, &
legales, ea in propoſito dignoſcitur no-
tabilis differentia, quod legales ſunt cer-
tæ, ac inuariabiles, vtpotè conſiſtentes
in quota, atque ſupponentes quod alia
æqualis, vel maior portio, ſeù quota re-
maneat pro fideicommiſſo (Quæ tamen
quota quandoque maiorem diminutio-
nem pati ſolet ex dotium detractioni-
bus, quę ab illa fieri contingant ad limi-
tes *text. in Authentica res quæ Cod. com-
mun. de legat.* cum ſimilibus); Et conſe-
quenter iſto caſu rectè intrat dictum ra-
tiocinium quod pro fideicommiſſario
dare oportet eius quotam, in qua tamen
dictã deductionem computare oportet,
quam alienationes à grauato factæ ab-
ſorbere non poſſunt.

Non ſic autem eſt in detractionibus
accidentalibus, quoniam illæ poſſunt (vt
etiam freqùens praxis docet), abſorbere
integrum aſſem, et conſequenter, tertij
poſſeſſores, in quos ex cauſa huiuſmodi
detractionum, explicitè, vel implicitè
alienatio facta ſit, excipiendo rectè di-
cere poſſunt, quod illæ totum abſor-
beant; Sed pariter ab earum quantitate,
ac etiã à qualitate bonorũ pro iudicis ar-
bitrio id aliquam regulam recipere de-
bet, vbi agatur de facto recenti, adeò vt
bonorum valor, vel ſtatus non ſit nota-
biliter immutatus.

Verum difficultas notabilis eſt, vbi
agatur de facto antiquo, vndè propte-
rea valor certificari non valeat, Vel ob
64 notabiliter immutatum rei ſtatum cum
melioramentis, & acceſſionibus, Vel ob
augmentũ valoris intrinſeci, quod ex tẽ-
poris, aliarũq; contingentiarũ beneficio
cauſatũ eſſet, quoniã in tertiò poſſeſſore
titulo ſingulari translatiuo dominij, ceſ-
ſant illæ difficultantes, quæ cadunt in
ipſomet hærede grauato qui malæ fidei
detegatur, vel in eius ſucceſſore, in quem
eadem mala fides tranſeat, tam circa
confuſionem bonorum, vel confinium
cum alijs acquiſitionibns, quàm circa
dubium, àn potuerit ſibi ipſi propria
auctoritate appropriare bona hæredita-
ria iure dominij, ob cuius effectum, ipſius
commodo cedat latens augmentum ex
temporis beneficio cauſatum.

Siquidẽ iuxta opinionẽ, quæ magis rece-
65 pta videtur, ad hunc effectũ id non per-
mittitur, niſi cum decreto Iudicis, &
curatore ad hunc actum hæreditati con-
ſtituto, potiſſimè vbi non eſt beneficia-
tus, atque non agitur de creditis ſibi ipſi
ante conuentionem hæreditatis compe-
tentibus, ſed poſteà quæſitis ob debita
hæreditaria de ſuo diſſoluta, vt appro-
priatio, ſeù imaginaria ſolutio intret

in

in primo caſu, non autem in altero, in quo ſolum retentio conceditur, iuxtà diſtinctionem, de qua in propoſito imaginariæ ſolutionis *ſub tit. de hærede diſc. 28. cum ibi deductis*; Ideòque in propoſito magna differentia eſt inter tertium poſſeſſorem titulo ſingulari translatiuo
66 dominij, quod per hæredem grauatum ex ſuperius inſinuata reduplicatione perſonarum rectè transferri potuit, vbi fraudis, & colluſionis ſufficiens probatio non adſit; Et ipſummet hęredem, vel eius ſucceſſorem vniuerſalem, vel particularem ex eius perſona totaliter venientem eamque repræſentantem, vt ſunt donatarius, vel creditor, & ſimiles.

Demum quoad Decimam, & vltimam quæſtionem an, & quando detractiones faciant, vel reſpectiuè excludant legiti-
67 mum contradictorem, habetur aliqualiter actum *ſub tit. de fideic.* præſertim *diſc.* 197., *&* 198., *&* formiter, magiſque diſtinctè, habetur in ſua materia *ſub tit. de iudic.*, occaſione agendi de interdictis poſſeſſorijs alijſque actionibus, vel exceptionibus, ac de ordine iudiciorum; Et quamuis ob ſimul pugnantes auctoritates, & deciſiones, ac opinionum, vel praxis mutationem, iſta materia pariter inuoluta videatur, atque de facili ſubiecta æquiuocis, attamen cum diſtinctione pariter videtur quod taliter qualiter explanari valeat, diſtinguendo pariter vt ſupra, inter detractiones legales conſiſtentes in quota, & accidentales conſiſtentes in quantitate.

In prima etenim ſpecie; Aut perſonam legitimi contradictoris aſſumere prætendit fideicommiſſarius, qui poſt ſe-
68 quutam mortem grauati, propria auctoritate poſſeſſionem bonorum fideicommiſſariorum ſit adeptus, vnde propterea hæres hæredis, interdictum adipiſcendæ (quod vulgo in Curia immiſſionem dicimus) petat ex remedio *l. fin. Cod. de edict. Diu. Adr. toll.*, vel ex remedio quorum bonorum &c.; Et tunc, non ſolum certa detractionum competentia ſine dubio excludit poſſeſſorem, vt legitimus contradictor dici non valeat, ſed etiam vbi ea dubia ſit, quoniam receptũ eſt vt ſola potentia, vel poſſibilitas ſufficiat ex deductis *dicto diſc. 197. & ſeq. de fideicom. & dicto tit. de iudic.*, cum ſit principium planum, & quotidianum.

Idemque, vbi de altera ſpecie agatur detractionum accidentalium, conſiſtentium in quantitate, vel in ſpecie, cum ad effectum vt fideicommiſſarius dici valeat hæredi hæredis grauati, vel alteri ab eo cauſam habenti legitimus contradictor, vltrà alia duo requiſita copulatiuè deſiderata, fideicommiſſi ſcilicet clari, & quod poſſeſſio non ſit vitioſa, requiratur etiam alterum, vt certum ſit, nullas competere detractiones.

Aut verò è conuerſo, ipſe hæres, vel alter ab eo cauſam habens, aduerſùs fideicommiſſarium actorem legitimi cõtradictoris perſonam aſſumit, excipiendo de retentione ratione detractionum; Et tunc magis intrat dicta diſtinctio inter certas, ac inuariabiles detractiones legales, conſiſtentes in quota (vt ſunt legitima, & trebellianica), & accidentales conſiſtentes in quantitate, vel ſpecie; Primò etenim caſu, Rota antiqua opinata eſt vt hæres hæredis grauati, vel alter ab eo cauſam habens, remaneat legitimus contradictor donec
69 detractiones fiant, ideoque impediat fideicommiſſarium actorem in totum; Rota verò moderna, melius, magiſque adæquatè, tenuit contrarium, in eo, quod ipſarum detractionũ quotam excederet, quoniam cũ ea ſit certa, & inuariabilis, hinc propterea iuſtum, ac rationabile nõ eſt, vt ſtante ſuperius conſiderata cõmunione per quotas, quæ inter hæredem grauatum, & fideicommiſſarium adeſſe dicitur, debeat ſocius poſſidere totum, atq; impedire conſocio poſſeſſionem ſuæ portionis; Ideoque inoleuit praxis dandi immiſſionem fideicommiſſario pro indiuiſo, & per quotas, vt habetur *apud Gregor. & add. deciſ.* 185. *Buratt. & add. deciſ. 63., 115. 494. & 946. deciſ.* 180. *num.* 14. *par.* 11. *rec. Dunozett. dec.* 846. *num.* 44. *& ſeqq.* & in alijs.

Id autem, vbi intacta ſit quota, quæ ad hæredem grauatũ pertineat, ſecus autem vbi conſtet de aliquibus alienatio-
70 nibus, in earum cauſam expreſſam, vel à iure ſubintellectam, factis, vndè propterea, vel ob inuentarij omiſſionem, intret præſumptio conſumptionis vt ſupra; Vel quod, inuentario etiam accedente, ita remaneat illiquidum quid importet ſupplementum; Potiſſimè verò vbi, vltra illiquiditatem ab alienatione prouenien-

tem, accedat etiam altera, ratione fructuum à die motæ litis, ſeù aliàs inductæ malæ fidei reſtituendorum, cum tunc neq; dicatur legitimus contradictor; Ex ea ratione quod ita non remanet amplius dominus quotæ, vndè propterea non poteſt excipere de retentione ratione dominij, ſed dicitur creditor quantitatis pro ſupplemento, et conſequenter intrat recepta concluſio, de qua *ſub tit. de credit. & ſub altero de iudic. & alibi*, vt retentio non intret, niſi pro credito liquido, non autem pro illiquido, pro quo intret obligatio, vel cautio de ſoluẽdo facta liquidatione, *vt deciſ. 121. par. 6. recent., apud Celſ. deciſ. 157. num. 3.* vbi aliæ referuntur, & ſæpius.

Quod tamen diſcretè, pro quantitate, & qualitate alienationum, ac detractionum reſpectiuè, Iudicis prudenti arbi-
71 trio intelligendum videtur, cum nimis aſperum videatur, (vt ob aliquas modicas alienationes, comparatiuè ad qualitatem, vel quantitatem detractionum, debeat poſſeſſor ità de facto priuari eius poſſeſſione, vt deinde agendo, diuturnam litem pati cogatur; Et conſequenter (vt ſupra aduertitur), theoricæ ſeù concluſiones, quas in hac materia habemus, diſcretè, pro facti qualitate, non autem ad litteram iudaico more, pro quocumque caſu indefinitè practicandæ videntur.

Aut verò agitur de detractionibus ac-
72 cidentalibus conſiſtentibus in quantitate, vel ſpecie, et iſtæ triplicis ſpeciei, vel naturæ eſſe ſolent; Primò ſcilicet eſt ratione fideicommiſſi antiquioris purificati in perſona grauati in bonis à ſecundò teſtatore poſſeſſis; Secundò ratione melioramentorum, vel acceſſionum; Et tertiò ratione æris alieni proprij cõpetentis antè aditionem, vel ſoluti pendente caſu reſtitutionis.

Vbi agitur de prima ſpecie, recepta diſtinctio eſt, àn ius fideicommiſſi anterioris ſit clarum, vel turbidum, circa
73 eius requiſita tam fideicommiſſi in genere, quàm identitatis bonorum, & non competentiæ detractionum; Si enim in his omnibus eſt clarum, adeò vt, ſi ille, qui de eo excipit, non poſſideret, eidem negari non poſſet immiſſio, vnde ſecundus fideicommiſſarius actor ei non eſſet legitimus contradictor, et tunc ſine dubio ipſe remanet talis; Secùs autem è conuerſo, vt aduertitur dicto *diſc. 198. de fideic.* vbi de hoc in ſpecie agitur; Et conſequenter ob aliquam modicam turbiditatem, in eo caſu fideicommiſſarius non reputatur legitimus contradictor; Quod tamen aſperum videtur ità rigoroſè, ac indefinitè accipere, cum pro facti qualitate, diſcretè pariter id recipiendum videatur.

De ſecunda ſpecie acceſſionum, & melioramentorum, ac etiam expenſarum
74 litis, vel recuperationis, ſeù defenſionis, & quæ omnia ſub melioramentorum nomine veniunt, habetur actum *infrà diſc. 35.* vbi particulariter de iſta melioramentorum materia agitur.

Et circa tertiam æris alieni, practicabilis non eſt dicta moderna opinio ſuper immiſſione pro indiuiſo per quotas, vt
75 aduertitur per Rotã *deciſ. 88. n. 30., & ſeqq. p. 6. rec. Buratt. dec. 946.*; Ideòq; praxis docet vnũ de duobus extremis (quandoq; tamen vitioſè procedendo, vt dictũ eſt, cum concluſionibus in ſolo rigore litteræ, ac pariformiter in omni caſu, non diſtinguendo circumſtantias); Vel ſcilicet, vt ob eas, hæres efficiatur legitimus contradictor, atque impediat fideicommiſſario immiſſionem in totum, donec ſequatur ſatisfactio; Vel ob ſuprainſinuatam rationem differentiæ, inter detractiones legales, & accidentales, ex eo quod iſtę poſſunt abſorbere bona in totum; Vel ex concluſione de qua in ſua materia *ſub tit. de credito*, vt creditor retinere poſſit bona debitoris etiam longè maioris valoris, donec ſibi integrè ſatisfiat.

E' conuerſo autem, ob qualem qualem crediti illiquiditatem, non reputatur legitimus contradictor, ad impediendam immiſſionem, ex pariter ſupra inſinuata regula, ſeù concluſione, quod ad effectum retentionis, requiritur creditum omninò liquidum, ideoque denegatur pro illiquido; Sed pariter videtur, vt dicendum idem ſit quod ſupra, vt ſcilicet erroneum ſit cum huiuſmodi gene-
76 ralibus propoſitionibus indefinitè iudaico more in omni caſu procedere, ſed procedi debeat diſcretè, pro qualitate facti, cuius reuera potius, quàm iuris, iſta quæſtio videtur, et conſequenter non regulanda cum ſolis propoſitionibus gene-

ne.

neralibus, ſed potius cum ſingulorum caſuum circumſtantijs; Atque ex hoc reſultare videtur inuolutio materiæ, pro cuius aliqua tali quali dilucidatione, (ſi poſſibile eſt) ex penè centum, & centum controuerſijs, modo pro vna, & modo pro altera parte à me diſputatis, occaſione huius diſcurſus ità adnotaſſe viſum eſt; Ideoque melior doctrina, ſeù regula, quæ deſuper dari valeat, ſiue per vnam, aut alteram partem deſiderari, eſt rogare Deum, vt Iudici adæquatum iudicium præbeat, debitamque diſcretionem, prò dictarum diſtinctionum ſeù theoricarum congrua applicatione.

BONONIEN.

LEGITIMÆ

PRO

MARCHIONISSA CAMILLA ELEFANTVCCIA DE SPADIS

CVM

HERCVLANIS.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An legitima debeatur præcisè in corporibus, vel aſſignari poſſit in pecunia, ſeù mobilibus; Et de effectibus exinde reſultantibus præſertim circà fructus; Et an pro legitima competant interdicta poſſeſſoria.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Primæ reſolutiones in iudicio manutentionis.*
3 *Aliæ in iudicio immiſſionis.*
4 *Qui debeat obtinere in iudicio manutentionis, an hæres ob inteſtato, vel ex teſtamento.*
5 *De eodem, vt regulariter qui præuenit.*
6 *De Statuto Bononiæ inficiente poſſeſſionem.*
7 *Pro legitima non competit remedium reale.*
8 *Legitima dicitur quota bonorum, ideoque pro ea non datur immiſſio.*
9 *Quando competat immiſſio.*
10 *Veniens ex teſtamento non poteſt illud impugnare.*
11 *Quando pro legitima debeantur fructus, & quod non debeantur pro pecunia.*
12 *Et vbi debeatur intereſſe.*
13 *An legitima poſſit aſſignari in pecunia.*
14 *Sed quod etiã ſi detur in pecunia, debeantur fructus recompenſatiui.*
15 *Quomodo debeat exerceri æquitas aſſignando legitimam in pecunia.*

DISC. XXVI.

1 DECEDENS Federicus de Elefantuccijs, Margaritæ vxori (quam hæredem quoque cum onere fideicõmiſſi inſtituit), optionem dedit, vt eius dotem conſiſtentem in quantitate librarum 90. m., in prædijs, ſeù poſſeſſionibus ſibi benè viſis aſſequi poſſet; Sequuta verò morte teſtatoris, Margarita ſibi appropriauit quædam loca montium, ac cenſus, & bona mobilia, quorum valor notabilem dictæ dotis partem importabat; Moriens autem, in teſtamento inſtituta hærede vniuerſali Camilla nepte ex filio prædefuncto, per Federicum ſubſtituta, reliquit Iſottæ filiæ pro legitima libras octo in bonis extradotalibus; Et in dote, quam declarauit eſſe librarum 90.m. ei reliquit libras 15.m. pro legitima ab hærede præſtandas intra ſpatium quattuor annorum ex fructibus duarum poſſeſſionum valoris librarum 100. m. circiter dicti Federici, quas in vim dictæ facultatis pro eadem dote ſibi appropriare declarauit, vt ita ſine ſciſſura conſeruarentur pro fideicommiſſo per eam ordinato; Sequuta verò morte teſtatricis, Herculani dictæ Iſottæ interim defunctæ filij, de facto, ac pro-

pria auctoritate tanquam hæredes ab inteſtato, diſſimulato teſtamento, poſſeſſionem acceperunt dictorum prædiorum, ſeù poſſeſſionum, Quare exorta deſuper lite cum Camilla hærede, eaque introducta *in Rota coram Bichio*, & dato dubio in iudicio poſſeſſorio retinendæ,
2 cui ſcilicet debita eſſet manutentio, *ſub diebus* 19.*Iunij* 1647.26.*Iunij*,& 4. *Decembris* 1648.,Camillę hæredi fauorabiles prodierunt reſolutiones, quæ habentur impreſſæ inter deciſiones *Bichij deciſ.* 309.,364 & 372.

Quare Herculani huic iudicio cedentes, ad alterum poſſeſſorium adipiſcendæ, ſeù immiſſionis conuolarunt *coram Emerix* in locū *Bichij* defuncti ſubroga-
3 to, atque ſub diebus 16.*Martij* 1661. & 21.*Martij* 1662. fauorabiles reportarūt reſolutiones pro immiſſione per quotas, ad ſextam ſcilicèt partem dictarum controuerſarum poſſeſſionum vna cum fructibus; Conceſſa verò noua audientia, & repropoſita cauſa coram eodem *ſub die* 1664., recedendo à deciſis, dictum fuit dictam immiſſionem non competere, atque in hoc ſtatu cauſa ſilet, niſi concordia ei finem dederit.

In his autem diſputationibus tres fuerunt puncti; Primò circa interdictum retinendæ, ſeù manutentionis; Secundò ſuper competentia alterius interdicti adipiſcendæ, ſeù immiſſionis; Et tertiò in meritis negotij principalis, àn ſcilicet legitima debita eſſet in quota bonorum, vel in pecuniaria quantitatē à teſtatrice relictā; Huius autē inſpectionis præcipuus, ac notabilis effectus percutiebat notabile intereſſe fructuum interim pendente hac diuturna lite decurſorum.

Super primò, ego vtpote ad cauſam adhuc non euocatus, non ſcripſi; Deciſiones autem *coram Bichio* ſuper eo editæ,ſunt notabiles in articulo ſeù quæſtio-
4 ne poſſeſſorij retinēdæ,inter hærēdē ab inteſtato præuenientem,& hærede teſtamentariū præuentum,cui ſcilicet debita eſſet manutentio, quod poſteà ego diſputaui *in Romana hæreditatis de Spatis coram Cerro*, de qua habetur actum *ſub titulo de fideic. diſc.* 57.vbi enunciantur reſolutiones deſuper editæ, pro quibus iſtæ deciſiones nimium pro fuerunt.

Quamuis enim regula ſit, vt in hoc iu-dicio,ille, qui præuenit, obtinere debeat
5 et conſequenter hęres ab inteſtato præueniens ſit manutenendus *Buratt. deciſ.* 186.*num.*7.& 730.*num.*5.*deciſ.*74.& 76. *apud Poſt de manut.*cum alijs apud eumdem *Poſt. dicto tract. obſ.*42.*num.* 19; Attamen in iſta cauſa ,contrarium dictum fuit,ratione certę,ac notoriæ malæ fidei, ob certam ſcientiam teſtamenti, iam acceptati, vt in dicta alia cauſa quoque verificabatur; Clarius verò in iſtis cauſis Bononienſibus ob particulare Statutum, quod aliquid addit diſpoſitioni iuris communis, dum cum decreto annullatiuo inficit poſſeſſionem bonorum vacantium propria auctoritate captam, ideòque ita pro vacua habenda eſt,vt pluries inſinuatur *ſub tit. de beneficijs*, occaſione decreti irritantis contenti inRegulisCancellariæ præſertim in Regula octa-
6 ua, ſeù nona,& habetur actum in ſua materia *ſub tit.de iudic.* vbi de iſtis interdictis, eorumque extremis, ac priuilegijs.

Quo verò ad ſecundum punctum interdicti adipiſcendæ, ſeù immiſſionis; Inprimis deciſionibus editis fauore Actorū, pro eiuſdem interdicti competentia, ad-
7 mittitur regula, quam in vltima quoque diſputatione Scribentes pro eiſdem non negabant, vt ex magis vera, & communi opinione, pro legitima debita ex ſola diſpoſitione iuris, non competat actio realis,ſeù interdictū adipiſcendæ,ſed ſolum actio perſonalis,ſeù veriùs cōdictio ex lege, vt cæteris relatis firmatur, *dec.* 184. *num.* 11., *cum ſeqq. par.* 4. *diuerſ. deciſ.*9.*num.*42. & *deciſ.*291. *num.*7. *p.*7. *rec. apud Roias deciſ.*455. *num.* 6. & frequenter, cum ſit cōclufio hodie in Curia recepta; Atque in puncto iuris etiam verior, dum parente moriente cum teſtamento,practicabile non eſt interdictum ſeù remedium quorum bonorum, quod ſolum intrat in caſu inteſtati, ſed illud conceſſum *in l. fin. C. de edict. diu. Adr. tollend.*, quod ex veriori ſententia non datur illi, cui etiam iure particularis diſpoſitionis legitima relicta ſit, cum iſta
8 dicatur potius quota bonorum,quā quota hæreditatis *vt in Tudertina ſucceſſionis* 4.*Iulij* 1653. *corā Meltio & in Bononien. legati,& legitimæ* 2. *Maij* 1661. *coram Beuilaqua*.

Dicebant tamen Scribentes pro actoribus, ac etiā duæ priores deciſiones *coram*

ram Emerix, (coram quo ſolùm ego
pro Camilla rea conuenta ſcribebam)
quod cum in eodem teſtamento legiti-
ma eis relicta eſſet, ita intrabat de plano
interdictum adipiſcendæ, vel ratione
inſtitutionis, ob quam intraret dictum
9 remedium textus *in l. fin. Cod. de edict.
diu. Adr. toll.*, vel interdictum ſaluiani,
quod competit pro legato iuxtà diſtin-
ctionem, de qua cæteris relatis *apud Mer-
lin. de legit. lib. 5. tit. 4. quæſt. 3. num. 3. cum
ſeqq.* cũ concord. in huius cauſæ deciſio-
nibus, & frequenter, cum ſit diſtinctio ve-
ra, & recepta, et conſequenter quod ita
ſaltim ex hoc vltimo remedio immiſſio
debita eſſet.

Non negando autem dictæ theoricæ
ſeù diſtinctionis veritatem, Aduertebam
fallaciam cõſiſtere in applicatione, ideo-
que ſuper hoc puncto (in ſenſu etiam ve-
10 ritatis) probabiliorem credidi poſte-
riorem reſolutionem pro dicti remedij
denegatione, quoniam eatenus id pro-
cedit, quatenus ille, qui ex teſtamento
hoc remedium deducere prætendit, idem
teſtamentum approbet, atque ad eius li-
mites ſuam petitionem ſeù actionem e-
xerceat, cum aliàs in iure implicet, vt poſ-
ſit quis ſe fundare in actu, quem impu-
gnat, atque ius, vel actionem ex eo de-
ſumere; Cum igitur in teſtamento pro
bonis extradotalibus relinqueretur quæ-
dam modica ſumma librarum octo, atq;
pro dotalibus pariter certa quantitas li-
brarum 15. m. ſoluenda ex fructibus, hinc
proindè intrabat dilẽma clarũ, quod, Aut
actores volebãt approbare iudiciũ teſta-
tricis, et lis erat finita, dũ ſibi exhibeba-
tur sũma relicta vſq; ab initio oblata; Aut
verò dictum iudicium impugnando, pe-
tebant legitimam de iure debitam, et
tunc ex ſolo officio Iudicis, vel condi-
ctione ex lege, non autem ex iudicio te-
ſtatoris, illa peti dicitur, & conſequenter
iuxta dictam receptam diſtinctionem,
hoc remedium poſſeſſorium non in-
trabat.

Demùm quoad merita negotij princi-
palis; Cum controuerſiæ punctus princi-
paliter conſiſteret in curſu fructuũ; Hinc
reſolutio pendebat ab eo, an dos dictæ
11 Margaritæ conſiſteret in quantitate
librarum 90. m., vt verè conſtituta fuit,
vel potius in ſpecie dictorum duorum
prædiorum, ſeù poſſeſſionum in vim fa-
cultatis à viro attributa optatarum; Cum
enim legitima ſit quota bonorũ, quæ iu-
re dominij filijs defertur, exindè reſultat
determinatio fructuum, quæ ab ipſorum
bonorum natura, ſeù qualitate pendet; Si
enim aſſis hæreditarius conſiſtit in bonis
fructiferis, tunc ab inſtanti mortis pa-
rentis etiam abſque interpellatione, vel
mora decurrunt fructus ipſo iure vtpotè
ſequela dominij, non autem ratione mo-
ræ; Secus autem ſi conſiſtit in pecunia,
vel in mobilibus, alijſq; bonis infructife-
ris, vel eo conſiſtente in vtraque ſpecie,
debentur fructus ſolum proportionabili-
ter, & pro rata, vt diſtinguendo, habe-
tur *apud Otthob. deciſ. 12 38., & 81. deciſ.
248. p. 1 recen Auenionen. pecuniaria* 10.
Decembris 1656. *& 5. Aprilis* 1657. *corã
Veroſpio*, in alijs frequenter, ac aduerti-
tur *per Leotard. de vſur. quæſt.* 18. *n.* 21.
& inſinuatur *ſub tit. de vſur.*

Id autẽ procedit, retenta opinione, quã
ſequitur Rota, & Curia, et quę in pũcto iu-
12 ris verior videtur, vt pluries aduertitur
ſub tit. de vſur; vt ſcilicèt pro credito quã-
titatis, vel bonorum infructiferorum de-
beri non poſſint vſuræ, vel acceſſiones,
niſi iuſtificatis ſolitis requiſitis intereſſe
lucri ceſſantis, vel damni emergen-
tis; Ideòque in locis, in quibus de
ſtylo iſta requiſita tanquam notoria ha-
bentur pro probatis, data mora, iſta quæ-
ſtio remanere videtur inanis, benè tamen
proficua in Curia, & alibi, vbi dicta di-
uerſa opinio teneatur.

Et conſequenter totum pendebat à
puncto, validæ, vel inualidæ optionis per
dictam Margaritam factæ de duabus
poſſeſſionibus fructiferis, iſteque pun-
ctus videbatur potius facti, quàm iuris,
an ſcilicet dicta facultas conſumpta eſſet
in prima electione facta de locis mon-
tium, & cenſibus alijſque bonis mobili-
bus, quodq; propterea licitum non fuiſ-
ſet variare.

Dicebam tamen Scribens tanquam
Aduocatus, quod vbi etiam aſſis dictæ
Margaritæ conſiſteret in poſſeſſionibus
13 benè ſibi applicatis, adhuc, ſtante eius
præcepto, vt legitima ſolui deberet in
pecunia, illud ſeruandum eſſet, quoniã
licèt regulariter de iure legitima tan-
quam quota bonorum debeatur in cor-
poribus, ac in proprietate, quinimò de
ſingulis bonis, atque (vt noſtri dicunt)
de

de qualibet gleba, adeout non teneatur filius, vel parens, cui illa debetur, illam accipere in pecunia, vel mobilibus ex deductis *per Gregor. & add. deciſ. 186.* cum alijs, de quibus infrà, attamen coarctatum non eſt Iudicis arbitrium cogere filium ad acceptandum parentis iudicium, vt legitimam capiat in pecunia, vel in certis bonis minus damnoſis, ad euitandam ſciſſuram bonorum, & prædiorum qualificatorum, quæ conſeruationi deſtinata ſint iuxtà *conſ. 113. Oldrad. circa fin. Menoch. de arbitr. caſ. 173 num. 30. Rot. deciſ. 753. par. 1. diuerſ. & apud Merlin. deciſ. 866. num. 8.* cum concordan. *per Merlin. de legit. lib. 5. tit. 3. quaſt. 11. num. 19. cum ſeqq.*, & inſinuatur ſupra *diſc. 19.*; Et conferunt quę ex dicta æquitatiua ratione euitandi ſciſſuram omnium bonorum, plenè collecta habentur *per Rotam deciſ. 336. num. 20. & ſeqq. par. 9. recen.*, & *diſc. præcedenti* occaſione agendi de alienatione facta aliquorum bonorum in ſolidum in cauſā detractionum.

Verùm id non tollebat difficultatem circa curſum fructuum, qui iſto caſu debentur, quoniam vt benè aduertit *Leotard. de vſur. dicta quaſt. 18. num. 21.*,
14 & aduertitur in dicta ſua materia *ſub tit. de vſur.*, ac etiam *ſub tit de dote* occaſione agendi de fructibus dotis conſtitutæ, vel conſtituendæ, iſto caſu lex occultat quemdam implicitum contractum emptionis, & venditionis, ideoque illa pecunia, in qua legitima præſtanda eſt, dicatur pretium bonorum fructiferorum, in quibus de ſtricto iure, legitima debita eſſet, et conſequenter, quod ad menſuram, ſeù ratam fructuum eorumdem bonorum debiti ſint fructus recompenſatiui, iuxtà terminos textus *in l. curabit Cod. de act. empt.*; Ideoque ſtant benè ſimul, vt dictum arbitrium interponi valeat, et tamen, quod id nō
15 præiudicet curſui fructuum; Cum etenim dictū arbitrium fundatum ſit in quadam æquitate non ſcripta, huic locus non eſt, niſi, quando ius alterius partis deterius non efficiatur, cum non debeat exerceri æquitas cum iniquitate, ac præiudicio alterius, vt aduertitur *ſub titulo de emphyt.*, & alibi pluries, ac etiam *diſc. præceden.*

ROMANA
LEGITIMÆ DE PAMPHILIIS
PRO
PRINCIPISSA CONSTANTIA PAMPHILIA LVDOVISIA
CVM
PRINCIPE CAMILLO FRATRE.

Diſcurſus in congreſſu.

An legitima debeatur de bonis alterius, quàm parentis, cui à tertio data fuerint cum onere reſtituendi perſonæ incertæ ab ipſo grauato eligendæ.

SVMMARIVM

1 F*acti ſeries.*
2 *Statutum non capit bona extrà territorium.*
3 *Bona donata veniunt in calculo pro regulanda legitima.*
4 *Et quandoque ipſa met bona donata vēdicari poſſunt.*
5 *De diſtinctione an bona dicantur nominantis, vel primi teſtatoris.*
6 *In qua parte diſtinctionis verſaremur.*
7 *De ratione dubitandi in caſu.*

DISC. XXVII.

1 CVm Innocentius X. diſpoſuerit, vt quædam bona elargita, vel elargienda Olympiæ eius germani fratris vxori, cadere deberent ſub primogenitura per ipſum erecta, vel erigenda in eiuſdem germani fratris iam defuncti deſcendentibus; Deindèque de tempore morti proximo, poſt iam ſequutam dictam erectionem, cum reſeruatione liberæ facultatis diſponendi de bonis aſſignatis, aliqua bona per dictam Olympiam acquiſita, & poſſeſſa, eidem liberè donaſſet, cum facultate de illis liberè diſpo-

ſponendi, ità tamen quod non facta ſubſtitutione, vel nominatione, cenſerentur ad eadem bona vocati, Princeps Camillus Pontificis nepos, & Olympiæ filius reſpectiuè, ac alij iuxtà eiuſdem primogenituræ ordinem; Dictaque Olympia viuens factis aliquibus reſeruationibus, ſucceſſorem tam in dictis, quàm in alijs eius bonis per actum inter viuos dictum Camillum nominaſſet, eumque poſtmodum in teſtamento hæredem quoque ſcripſiſſet; Hinc Conſtantia Olympiæ filia, vxor Principis Nicolai Ludouiſij, prætendere cæpit ſibi deberi legitimam in præfatis bonis ex Pontificis patrui diſpoſitione, vt ſupra obuenientibus, vtpotè effectis de aſſe, vel hæreditate matris, atque beneuolè coram qualificato Cardinali arbitro, aliqui deſuper habiti fuerunt congreſſus Aduocatorum hincindè, in quibus ego pro parte dictæ Principiſſæ Conſtantię interueni; Nihil verò determinatum fuit, ob aliquas reſtrictiones in facto potiùs conſiſtentes vt infrà, quarum iuſtificatione pendente, dicta Principiſſa obijt in Inſula Sardiniæ condito teſtamẽto, in quo Principi fratri iure legati hanc actionẽ, ſeù prætenſionem reliquit, ideoq; ità cauſa finem habuit, neque deſuper maturum iudicium efformari potuit.

In congreſſibus autem deſuper habitis, ac etiam in informationibus hincindè editis, non dubitabatur de pertinentia legitimæ in bonis controuerſis, quatenùs eſſent de libero dominio, ac patri-
2 monio matris, non obſtante ſæpiùs in præcedentibus enunciato Statuto Vrbis 145. fœminarum excluſiuo propter maſculos, tàm à paterna, quàm à materna ſucceſſione, quoniam quidquid apud ſeniores nimium controuerſum ſit, hodiè ferè vbique, præſertim verò in Rota, & Curia Romana, firma cõcluſio eſt, de qua pluries habetur in Statutorum peculiari materia *ſub tit. de ſucceſſionibus*, ac etiã *ſub tit. de dote diſc.* 143., & alibi, vt ad effectum Statutorum, vtraque perſonarum, ac bonorum copulatiua ſubiectio requiratur, neque vna ſine altera ſufficiat, iuxtà celebres deciſiones *Narnien. coram Merlino* inter ſuas *dec.* 353. *&* 513. *repetit. dec.* 177. *par.* 5. *& dec.* 68. *par.* 6. *recen.*, quæ reputantur in materia magiſtrales, atq; ſæpiùs canonizatæ fuerũt, vt etiam habetur *diſc. ſequ.*; Ideoque cum controuerſa bona ſita eſſent extrà diſtrictum Vrbis, ſub Statuto non cadebant, ſed ſub diſpoſitione iuris communis, quo nouiſſimo attento, certum eſt æqualem eſſe filiorum conditionem, abſque ſexus diſcretione per iura litteralia, quæ deſuper habemus, ac plenè deducitur in deciſionibus editis in cauſa, de qua ſupra *diſc.* 4., & paſſim, quoniam euidens ineptia eſt in huiuſmodi principijs notorijs, ac indubitatis, auctoritates deducere, vel deſiderare.

Prout poſita competentia legitimæ, non dubitabatur de altera pariter firma concluſione pluries *hoc eodem tit.*, & ſub altero *de donationibus*, ac alibi inſinuata, vt bona per parentem in vita ex cauſa
3 lucratiua in alterum diſtracta, veniant in calculo eius aſſis hæreditarij, ac habeantur pro extantibus ad effectum calculandi legitimam detrahendam ex alijs bonis, quæ ſuperſunt, & in ſubſidium etiam ex ipſiſmet diſtractis in tertium.

Quinimò etiam abſque ſubſidij requiſito, quoties eſſent de melioribus, adeò vt ſubeſſe poſſet fraus, quod filius in pecunia, vel in mobilibus, ſeù bonis dete-
4 rioribus legitimam accipere cogeretur; Quod tamẽ certã, ac determinatam iuris regulam generalem nõ habet, ſed remiſſum eſt prudentis Iudicis arbitrio ex facti qualitate, & circumſtantijs regulando, vt alibi pluries *hoc eodem tit.* aduertitur ſuper hoc puncto, an, & quando legitima debeatur præcisè in corporibus, vel præſtari poſſit in pecunia, & mobilibus; Ideoque difficultas reſtringebatur ad punctum, an huiuſmodi bona dicenda eſſent, necnè de aſſe materno, ſtante quod ex dicti Pontificis conceſſione pro veniebant, ſub lege alterum ſucceſſorem in eis nominandi, vel ſubſtituendi.

In hoc autem puncto, pariter modica, penèque nulla controuerſia erat inter Scribentes hinc indè ſuper iuris theorica generali, ſeù in abſtracto, illaque tamen acerrima erat in concreto ſuper applicatione, et an in vna, vel altera diſtinctionis parte verſaremur; Siqui-
5 dem, tam ad iſtum præciſum effectum calculandi in aſſe parentis pro regulanda detractione legitimæ, quàm ad alios effectus æris alieni, ac onerum, et an ille, cuius fauore fiat nominatio, vel diſpoſi-

ſpoſitio, obtinere dicatur bona ab ipſo nominante, ſeù immediatè diſponente, quem in eius actorem agnoſcat, vel potiùs à primo, ſeù mediato, remanente ſecundo in puris terminis inſtrumenti, ſeù organi; Quidquid antiquiores variauerint, atque deſuper ſe inuoluerint; Hodiè melius per modernos dilucidata materia, pariter firma, & recepta diſtinctio eſt, deriuata ex textu *in l. vnum ex familia* §. *ſi de falcidia ff. de legat*.2., de qua in ſpecialibus terminis legitimæ *Peregr. de fideic.art*.36.*n*.8. *Rot.dec*.62. *nu*. 7.*cum ſeqq.poſt Merlin.de legit*., & generaliter cæteris relatis habetur *apud Rot. deciſ*.205.& 314.*par*.9.*rec*., & *dec*.170. *par*.12., & plenius, ac melius *in Romana emphyteuſis* 29. *Nouembris* 1653. *coram Veroſpio*, & frequenter, vt inſinuatur etiam pluries *ſub tit. de fideicommiſſis*, & alibi.

Quod ſcilicèt, Aut electio, vel nominatio de neceſſitate facienda eſt de perſona certa, vel etiam de incertis, de certo tamen genere perſonarum; Et tunc ille, in quem fit diſpoſitio, recognoſcere dicatur à primo, ſeù mediato diſponente, Alter autem immediatus remaneat nudum organum, ſeù inſtrumentum; Aut verò id repoſitum eſt in diſponere debentis libertate, diſponendi, vel non diſponendi in genere; Vel etiam ipſa diſpoſitio in genere adiecta ſit per viam præcepti, ſeù neceſſitatis, ſed nulla certificata perſona, vel perſonarum genere, adeout in libera voluntate grauati repoſitum ſit eligere quem maluerit de quocumque genere, et tunc ſecùs, adeout ille, in quem fiat diſpoſitio, recognoſcere dicatur ab vltimo, & immediato diſponente, de cuius patrimonio bona eſſe dicantur, et conſequenter ex eis debeatur legitima.

Hinc proindè, (vt dictum eſt) reſtringebatur quæſtio ad ſolam applicationē, an in vna, vel altera diſtinctionis parte verſaremur; Atque attento contextu ſcripturarum, planum erat vt verſaremur potius in ſecunda parte, dùm Pontifex
6 liberè bona conceſſerat, remouendo præcedens vinculum cum facultate ſubſtituendi, vel nominandi quamcumq; placitam perſonam indefinitè abſq; aliqua reſtrictione, ſolumque in caſu non factæ nominationis, vocabantur perſonæ vocatæ ad primogenituram.

Verùm quia Scribentes pro Principe Camillo, prætendebant, quod iſta fuiſ-
7 ſet potius fiduciaria diſpoſitio pro ſolo effectu, vt poſſet dicta Olympia, neglecto Camillo filio, iuxtà primogenituræ ordinem vocato, præeligere eiuſdem filios, vel eorum aliquem, dummodò tamen egredi non poſſet dictum genus, intrà quod obligario præcisè reſtricta erat, ideoque ità intraret prima pars diſtinctionis, idq; in facto iuſtificari prætendebatur, idcircò ad dictam iuſtificationē facta fuir reſtrictio; Verū ex iam dictis ſuperuentis accidentibus, controuerſia vlteriorem progreſſum non habuit, et conſequenter quæſtio conſiſtebat potius in facto, quàm in iure.

IANVEN.

LEGITIMÆ

PRO

QVADAM INSIGNI RELIGIONE.

Reſponſum pro veritate ſuper caſu beneuolè concordato.

De Statuto Ianuæ, excludente Religioſos à parentum ſucceſſionibus, etiam à legitima, an capiat bona extrà territorium; Et quid de illius validitate in bonis intrà territoriū; Et an ceſſet ex contraria morientis voluntate; Et incidenter, an relicta legitima ei, cui non debebatur, diſpoſitio ſubſtineatur, vel potius corruat ex falſo præſuppoſito.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Facti ſeries.
2 Statuta exigunt copulatiuam ſubiectionem perſonarum, & bonorum.
3 Loca montium, vel ſimilia iura cum Principe, vel Republica, circumſcribuntur loco, et de quo cenſeantur.
4 Eccleſiæ, & loca pia debent procedere cum maiori æquitate.
5 De Statuto Ianuæ, vt teſtamenta non rumpantur ob præteritionem.
6 Quid operetur ſpeciale hoc Statutum vltrà iuris diſpoſitionem.
7 De altero Statuto excludente Religioſos.
8 Statuta procedunt ab inteſtato non autem contrà teſtamentum.
9 An Statuta excluſiua comprehendant legitimam.
10 Legitima relicta ei, cui non erat debita, an debeatur.
11 De more teſtandi Ianuenſium.
12 Quod legitima debita ex pluribus bonis, poſſit, ac debeat aſſignari in aliquibus in quibus ità congruat.
13 De inualiditate legum excludentium Religioſos, & eccleſiaſticos.
14 & 15 Declaratur quando id procedat cum diſtinctione.
16 Lex laicalis diſponens cum proprio ſubdito ſuper eo, quod ipſa met induxit, ſeruanda eſt.
17 Et quando ea malè diſponeret.
18 De rationibus dubitandi de concluſione, de qua num. 16.
19 Quæ ſpiritu Dei aguntur, non retrahuntur à temporalibus.
20 Filius in bonis patris viuentis nullum ius habet.
21 An legitima debeatur de iure naturæ, vel poſitiuo.
22 Quale propriè ſit debitum iuris naturæ.
23 Quando dicatur pœna, vel diſpoſitio modalis, vel potius conditionalis.
24 Quando ſtatus religioſus, vel eccleſiaſticus tollat etiam ius quæſitum.
25 De incapacitate clericorum in feudis.
26 Quando propriè improba eſſet lex laicalis excludens eccleſiaſticos.
27 De differentia Statutorum Ciuitatis recognoſcentis, & non recognoſcentis Superiorem.

DISC. XXVIII.

1 Hieronymus, æqualiter inſtitutis ſeptem filijs maſculis, eam adiecit conditionem, vt eorum aliquo clauſtralem Religionem ingrediente, inſtitutio quoad eum pro infecta habenda eſſet, illum ſolum inſtituendo in ſcutis 5000. in ſorte, & in annuo redditu librarum mille ad vitam, cum reintegratione in caſu redditus ad ſæculum; Quatenùs verò talis filius huic iudicio acquieſcere nollet, eidem reliquit legitimam ſibi de iure naturæ debitam; Cum autem vnus ex filijs, quandam inſignem Religionem ingreſſus eſſet, atque teſtatoris nimium opulenta hæreditas, pro illius prudentis, ac induſtris nationis ſtylo, diſtributa eſſet in effectibus conſiſtentibus in pluribus prouincijs, ſeù principatibus, & pręſertim in notabili quantitate locorum montium, aliorumque effectuum in Vrbe; Hinc proindè ex parte dictæ Religionis pro veritate conſultus fui, quid dicto religioſo de rigore iuris competeret, non quidem animo dictum rigorem exercendi, ſed ex prudentiali motiuo ſciendi ad quid prætenſio aſcenderet, vt ex ſatis honeſta, & beneuola cōcordia, quæ tractabatur, ac effectum ſortita eſt, dignoſceretur, quantum eadem Religio in hoc diſcretè ſe ageret.

Diſtinguendo autem patrimonia, ſeù iſtius patrimonij effectus; Quatenùs pertinet ad illos exiſtentes in Vrbe, & Statu Eccleſiaſtico; Dixi planum videri, quod vbi etiam admittenda eſſet tanquā abſoluta Statuti validitas, cui defuncti diſpoſitio non aduerſaretur, adeout in bonis in territorio ſtatuentis exiſtentibus, nullum in legitima ius competeret, adhuc tamen ſub eo non venirent dicti effectus, ac alij exiſtentes in illis prouincijs, ſeù principatibus, in quibus recepta ſit eadem opinio, quæ recepta eſt in Curia, vt ad effectum huiuſmodi Statutorum, copulatiuè requiratur vtraque ſubiectio, perſonarum, & bonorum iuxta theoricā *Bartoli in l. cunctos populos Cod. de Summ. Trinit. &c.*, de qua cæteris relatis latè *per Rotam apud Merlin. deciſ. 953. & 513. repetit. deciſ. 177. par.*
2

5 *deciſ.68. par 6. recen. deciſ.228 par.8.* cum concordan. *per Merlin. de leg'tima lib.3.tit.1.quæſt.18.num.20. cum ſequen. add. ad Buratt. deciſ 188.*, & in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionibus*, ac paſſim, cum ſit concluſio, de qua hodiè in Curia ampliùs non dubitatur.

Et quamuis antiquiori tempore, (non extrà probabilem dubitandi rationem) dubitatum ſit, an loca montium, vel cõ-
3 ſimilia iura, quæ cum Principe, vel Republica habentur, circumſcribantur loco, vel potiùs tanquam iura, & actiones, ac ſpecies nominum debitorum, cohæreant perſonæ, eamque ſequantur; Nihilominùs hodiè receptum eſt, vt redoleant quandam ſpeciem cenſuum, ideoq; circũſcribantur loco, atq; cenſeantur Vrbis, vel alterius Ciuitatis Metropolitiçę, in qua erecta ſint, & ſoluantur fructus, vt *per Rotam apud Roias dec.66.Theſaur. iunior.lib.2. quæſt. forenſ. 5. Rouit. ſuper pragm.in rubr.de iurib. & exact.fiſcalib. num.66 & num.80.cum ſeqq*, & inſinuatur in ſua materia *ſub tit. de Regal.* ad materiam locorum montium; Ideoque in his effectibus concludebam quod de ſtricto iure planum eſſet, vt ad limites iuris communis dicto religioſo debita eſſet legitima; Nimium tamen commendabam vrbanitatem, ſeù moderationem, cum qua procedebatur, quoniam, vt pluries in alijs materijs inſinuatur, Eccle-
4 ſiæ, & loca pia cum maiori æquitate, & circumſpectione in huiuſmodi, vel ſimilibus controuerſijs procedere debent, quàm faciant laici, neque vnquam placuit ille indiſcretus rigor, cum quo, in ſummo iure, per nimium zelantes procedi ſolet.

Quoueró ad bona exiſtentia in dicta Ciuitate, & territorio, ac alia, quæ loco non circumſcripta, defuncti perſonam ſequantur, ideoque ſub Statuto cadant, tres conſtituebam inſpectiones; Primò ſcilicèt quid ipſum Statutum in hoc diſponeret, atque ad eius limites prætendi poſſet; Secundò, an ſtatutaria diſpoſitio etiam in caſibus, in quibus obſtaret, ceſſare deberet ob contrariam diſpoſitionẽ eiuſdem parentis; Et tertiò, quid in puncto iuris dicendum eſſet de eiuſdem Statuti validitate.

Quatenùs pertinet ad primum, duo deſuper Statuta in ea Ciuitate habentur; Primò ſcilicèt *lib.5.tit.12.§ 9.& 12.*, vbi
5 diſponitur quod teſtamenta infringi nõ poſſint ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis, ſed iſtud non tollit legitimã, quinimò *in §.13.*, eam expreſsè reſeruat ſub vocabulo falcidiarum, vt de hoc Statuto agitur *ſub tit. de teſtamen. diſc.60.*

Verùm inane opus videbatur agere de iſto Statuto, cum illud indefinitè percutiat quamcumque præteritionem, vel exhæredationem etiam perſonæ non excluſæ; et quæ excludi non poterat, adeò vt eius operatio in eo conſiſtat, vt
6 ſubintelligere faciat in teſtamento quãdam ſpeciem clauſulæ codicillaris magis operatiuæ, quam ea ſit de iure communi, quia nempè ut ſubſtineatur teſtamẽtum etiam iure directò; Atque hinc ſequitur, quod in teſtamentis, quæ in ea Ciuitate fiunt, negligi ſolet clauſula codicillaris, quæ alibi accuratè adijcitur, quoniam non eſt opus, dum Statutum maiorem facit operationem.

Alterum verò Statutum eſt *eodem lib. 5. cap.23. §. 14.*, vbi diſponitur vt filius alicui Monaſterio, vel Religioni di-
7 catus, vel dicandus, aliud prætendere non poſſit in hæreditate, ac bonis paternis, & maternis, aliorumque aſcendentium, niſi id, quod ab eiſdem morientibus ei relinqueretur; Idq; iuris diſpoſitioni conformat, ex recepta concluſione in præcedentibus *hoc eodem titulo*, ac etiam alibi pluries inſinuata, vt huiuſmodi ſtatutariæ excluſiones ceſſent ex iudicio contrario teſtatoris, ideoque locum habeant ab inteſtato, vel etiam condito teſtamento, quando iſtud ſit cõ-
8 patibie cum Statuto, iuxtà *conſil. 300. Anchar., Honded. conſ.57 lib.1.*cum concordan. *per Rot. dec.60.110.175.p.7.rec. adden. ad Gregor. deciſ.358.*, & paſſim; Vndè propterea cum teſtator, ingredienti Religionem, reliquerit legitimam ſibi debitam iure naturæ, ità ceſſabat diſpoſitio ſtatutaria.

Et circa quam in diſcurſiua ratione inſinuabam ea, quæ habentur deducta ſupra *diſc.10.*, vt Statuta excluſiua non
9 capiant legitimam, vbi præſertim eius expreſſam non faciant mentionem; Tum ex defectu voluntatis, quæ à lege nõ præſumitur; Tum etiã ex altero poteſtatis, ex eo quod legitima proueniat à iure naturæ, cui lex poſitiua derogare non poteſt;

poteſt; Verùm aduertebam quod iſtud
motiuum, mihi non videbatur tutum, ex
eiſdem rationibus, ac fundamentis, de
quibus *eodem diſc.* 10.

Quarè dubitandi ratio reſtringebatur
ad eiuſdem teſtatoris voluntatem, an
ſcilicèt relinquendo filio Religionem in-
gredienti, eiuſque iudicio acquieſcere
nolenti, legitimam de iure naturæ debi-
tam, ità cenſeretur à ſtatutaria diſpoſi-
tione receſſiſſe, necnè; Et in hoc dedu-
cebam deciſiones hinc indè editas *in*
10 *Auenionen. legitimæ coram Peutingerio,*
Priolo, & Albergato, quarum aliquæ ha-
bentur impreſſæ, *deciſ.* 326. *&* 332. *par.*
11. *& deciſ.* 4. 188. 352. 251. *&* 312. *par.*
12. *recen.*, in quibus agitur de caſu, quod
relinquens vxorem cum ventre pregnã-
te, ſibi tamen ignoto, reliquerat matri
legitimam ſibi debitam, an ſcilicèt de-
beretur, non obſtante quod procreatus
eſſet filius; Atque in primis deciſionibus
deciditur deberi vtranque legitimam,
filio ſcilicèt ex diſpoſitione iuris, matri
autem ex voluntate morientis iure lega-
ti; Probabilius autem in poſterioribus
deciditur contrarium; Et quamuis ad
cohoneſtandum receſſum, inducti fue-
rint aliqui teſtes probantes hanc volun-
tatem defuncti relinquendi ſolum eam
legitimam, quàm de neceſſitate relin-
quere teneri credebat, cum præſuppoſi-
to, quod decederet ſine prole, ad effectũ
ſubſtinendi teſtamentum, cum aliàs er-
ga matrem potiùs auerſionem haberet;
Attamen in puncto iuris mihi quoque
probabilius videtur, quoniam ità eſſet
ſpecies donationis in dubio non præſu-
mendæ, ſtante illo verbo *debita*, quod
denotat præſuppoſitum, vt debita eſſet,
ideoque conditionem implicare dicitur
quatenus ſcilicèt debeatur.

Id autem clarius in hac facti ſpecie
procedere dicebam, dum teſtator, iam
animum ſuum declarauit, quid ſcilicèt
11 huiuſmodi filijs relinquere voluerit;
Hoc autem relictum legitimæ, de ſtylo
in Ianuenſium teſtamento adijci ſolet eo
modo, quo adamuſſim ità diſpoſitum le-
gitur in altero antiquiori teſtamento,
de quo *ſub tit. de feud. diſc.* 108., adeòut
videatur antiquum formularium vnifor-
me, ad ſaluandum ſcilicèt teſtamentum
à nullitate, pro bonis extrà territorium,
in quibus cum diſpoſitione iuris commu-
nis, non autem cum illa Statuti proce-
dendum eſt; Et conſequenter mihi cla-
rum videbatur, quod non adeſſet hæc
voluntas recedendi à Statuto.

Quoverò ad tertium punctum validi-
tatis, vel inualiditatis d. Statuti; Quãdo
in hæreditate alia bona non adeſſent, niſi
exiſtentia in territorio illius Ciuitatis,
tũc inane opus fuiſſet de hoc agere, quo-
niã cum cauſa agenda eſſet in eo foro, ac
in Tribunalibus laicalibus, fabuloſũ eſſet
12 hoc opus aſſumere, Sed quia aderãt dicta
loca montium, aliaque bona in Vrbe, tunc
vbi inualiditas ſubſiſteret, adeò, vt in
puncto iuris integra legitima debita eſſet
de omnibus bonis, ità obtineri potuiſ-
ſet intentum, quoniam ex iſtis bonis in
Vrbe exiſtentibus peti poterat totum,
etiam pro rata exiſtentium in dicta Ci-
uitate, ob impedimentum, quod ibi de
facto præſtaretur iuxta firmata *per Ro-*
tam deciſ. 225. *par.* 9. *rec.*, vbi quod in bo-
nis in Vrbe exiſtentibus fieri poteſt exe-
quutio pro ijs, quæ verè debeantur, in
quibus in alio dominio exiſtẽtibus præ-
ſtetur impedimentum.

Quamuis enim regula iuris ſit, vt le-
gitima ex ſingulis corporibus, atque (vt
noſtri dicunt) ex qualibet gleba debea-
tur; Nihilominùs vbi iuſta cauſa exigit,
intrat Iudicis arbitrium, vt detur in pe-
cunia, vel in certis bonis, vt pluries in
præcedentibus aduertitur; Et conſequẽ-
ter ita hoc arbitrium interponi poteſt,
vt vnus obtineat totum in illa ſpecie bo-
norum, quæ ſine difficultate obtinere
poteſt, ex deductis *per Cyriac. contr.* 36.
num. 9.; Et conferunt quæ in materia di-
uiſionis rerum communium, vt cuilibet
aſſignari debeant bona magis commo-
da, & adiacentia, habentur *apud Capyc.*
& add. dec. 42. *Cyriac. contr.* 117. *num.* 7.
Michalor. de Fratr. par. 3. *cap.* 38. *n.* 25.

Verùm probabilius videbatur quod
Statutum eſſet validum; Quamuis etenim
certa iuris regula ſit, vt Statuta priuan-
tia ſucceſſionibus aliàs de iure cõpeten-
13 tibus, ingredientes Religionem, ſeù a-
liàs vitã eccleſiaſticã eligentes, inualida
ſint ad regulam *textus in Authentica caſ-*
ſa, & irrita Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. &
cap. Eccleſia Sancta Mariæ de conſtit., &
habetur *ſub tit. de ſucceſſ.*, ac etiam inſi-
nuatur *ſub tit. de dote diſc.* 143.

Attamen videbatur quod in hoc pro-

poſſio adaptari poſſent ea, quæ habentur *ſub tit. de fideic. diſc.63. & ſeqq.* in
14 materia excluſionis à fideicommiſſaria ſucceſſione religioſorum, ſeù aliàs, cęlibē, & eccleſiaſticam vitam profitentium; Ac etiam quæ circa inteſtatas ſucceſſiones habentur *ſub tit. de ſucceſſ.* ſuper puncto, an Statuta excluſiua alicuius generis perſonarum compræhendant eccleſiaſticos, cum alijs, quæ in materia matrimonij habentur *ſub tit. de teſtam. diſc.73. & ſub tit. de dote diſc.*143., quod ſcilicet; Aut diſpoſitio legis, vel hominis directa eſt in religioſos, ſeù eccleſiaſticos, directè ad eorum præiudicium in ratione auctoritatiua, ſeù iuriſdictionali, vel reſpectiuè in odium ſtatus eccleſiaſtici, vel religioſi, ſiuè vt ità libertas eius ſtatus impediatur, et tunc ſine dubio ea tanquam caſſa, & irrita habenda eſt, non ſolum ex ſacrorum Canonum diſpoſitione, ſed etiam ex illa ipſius met iuris ciuilis *in dicta Authentica caſſa, & irrita*, cum concordantibus; Ac adinſtar eorum, *quæ ſub dicto tit. de dote diſc.* 143., *ac etiam ſub tit. de credito diſc.*10. & plures ſub altero *de alienat. & contract.* habentur in materia legis laicalis directè diſponentis ſuper vi, & efficacia iuramenti, cum ſimilibus.

Aut verò diſpoſitio alium habet expli-
15 citum, vel implicitum honeſtum finem qui in dubio præſumendus eſt, conſulendi ſcilicet conſeruationi bonorum in domibus, & familijs, non coarctato morientium arbitrio diſponendi de eorum bonis, quatenus velint, ad fauorem etiam religioſorum, & eccleſiaſticorum, ſed ſolum eiſdem morientibus cum teſtamēto, dando poteſtatem diſponendi de eorum bonis ad ſolum beneficium viuētium in ſæculo, ità remouendo obſtaculum neceſſitatis, ab ipſa met lege poſitiua laicali prouenientis, relinquendi aliquam quotam, ſeù portionem rationē legitimæ; Siuè in caſu mortis ab inteſtato, ſubintelligendi eamdem voluntatem ità diſponendi, cū aliud non ſit inteſtata ſucceſſio, niſi teſtamentum quod lex pro inteſtato moriente facit; Et tunc non videtur ſubeſſe congrua ratio cur id prohibitum ſit, ſed potius duplex ratio in contrarium vrget.

Primò nempè quia lex laicalis non diſponit, niſi cum proprio ſubdito, illi concedendo quandam maiorem poteſta-
16 tem diſponendi, de bonis ſuis, ſiuè adimendo eam obligationem, vel neceſſitatem, quam ipſa met lex poſitiua laicalis induxit; Et ſecundò quia, cum rectè à ſtatuentibus ad teſtantes, ſeù alias diſponentes intret argumentum, vt pluries alibi aduertitur; præſertim *ſub tit. de dot. diſc.*161.; Hinc proindè, quemadmodum locis ſupra citatis *ſub tit. de fideicommiſſ.*, ac etiam *diſc.*167. *de dote* habetur, vt rectè valeat diſpoſitio hominis excludens à fideicommiſſaria ſucceſſione, vel à pinguiori dote vitam monaſticam, ſeù eccleſiaſticam profitentes; Ita à pari, cum nulla ſubeſſe videatur differentiæ ratio; Ac etiam quia, (vt dictum eſt), iſta dicitur diſpoſitio ipſius morientis, quæ ob eius impedimentum à morte cauſatum ſuppletur, vel explicatur à lege.

Tunc autem infectio benè intraret,
17 quando ſubdito adimeretur poteſtas, vt etiam volens non poſſit cum huiuſmodi perſonis diſponere, quoniam tunc eſſet directè diſponere cum non ſubdito, eumque inhabilitare ad acquirendum, quod fieri non poteſt.

Duplex autem dubitandi ratio in contrarium cadere poſſet; Primò ſcilicet vbi
18 Statutum adimeret, vel minueret etiam legitimam, quæ de quodam iure naturæ filijs debita eſt ab inſtanti natiuitatis, quatenus parenti, non reddendo ſe indignos, vel incapaces, ſuperuiuant; Et ſecundò vbi agatur de adimēdo ſucceſſionem in ſtatu ſæculari, iam delatam, & quæſitam, quaſi quod iſta ſit ſpecies pœnæ, qualis ineſſe dicitur quoties priuatio iuris quæſiti reſultet iuxta diſtinctionem, de qua ex celebri *conſ.* 116. *Oldrad.* habetur *dicto diſc.*73. *de teſtam.*, ac etiam *ſub tit. de matrim.* & alibi.

Quamuis enim aliqui, præſertim Morales, aliam addant rationem, in qua magis inſiſtere videntur, auerſionis ſcilicet à vita religioſa, & eccleſiaſtica; Atta-
19 men; vt locis citatis aduertitur, ex probabiliori, magiſque recepto forenſium ſenſu, iſta ratio conſiderabilis non eſt, quoniam quæ ſpiritu Dei aguntur, ab huiuſmodi temporalibus non pendent, neque ille, qui ex Diuina inſpiratione ſeù vocatione, hanc meliorem partem eligere determinat, retrahendus eſt à cogita-

gitatione huiuſmodi temporalitatum, à
quibus omnino alienum ita ſe reddit,
earumque incapacem ſe facit, vndè
propterea commodum non eſt pro-
prium, ſed communitatis, vel Reli-
gionis.

Adhuc tamen, dictæ rationes vrgere
20 non videntur; Quatenus enim perti-
net ad primam ademptionis, vel diminu-
tionis legitimę, certa, & recepta conclu-
ſio eſt, quod filius in bonis patris viuen-
tis nullum habere dicitur ius formale
vel quæſitum etiam pro legitima, vt cæ-
teris relatis dixit pluries Rota præſertim
*deciſ. 141. num. 5. par. 5. dec. 355. num. 3.
& ſeq. par. 6. dec. 176. num. 6. & 7. par. 7.
rec. cum alijs per Altogr. conſ. 40. n. 14. &
ſeq. lib. 2.*

Et quamuis ipſum morientem lex
obliget etiam inuitum, ad relinquendum
filijs legitimam, quæ tanquam ſpecies
æris alienis, præter, imò contrà parentis
iudicium obtinetur, atque dicitur quod-
21 dam debitum iuris naturę; Attamen,
vt aduertitur ſupra *diſc.* 10., verè iſtud
eſt beneficium filijs attributum ab ipſo
iure poſitiuo, et conſequenter verius eſt
vt ab eodem tolli poſſit, quoniam ſi non
haberemus leges ciuiles Romanorum le-
gitimam deferentes, vtique nullibi filij
hanc neceſſariam ſucceſſionem funda-
rent; Atque ad ſummum illa naturalis
obligatio, vel æquitas, ob quam lex
canonica, etiam in conſcientia, obligat
parentes ergà filios, vel filios ergà pa-
22 rentes, abſque diſtinctione, an ſint le-
gitimi, vel illegitimi, procedit in ſubſi-
diarijs alimentis erga eum, qui aliundè
prouiſus non ſit, vnde propterea eſſet ne-
care; Sed iſto caſu ſecluſo, totum proue-
nit ab ipſius legis poſitiuæ beneficio,
quod eadē tollere poteſt; Eodem modo,
quo illud tollit fęminis propter maſcu-
los, vel agnatos, ac etiam ſubſtulit, vel
ab initio negauit filijs naturalibus tan-
tùm, in quibus viget eadem ratio natu-
ræ, quæ hanc diſtinctionem non habet;
Ideoque, vt aduertitur *ſub tit. de dote
diſc.* 1., tunc dicta ratio auerſionis, vel
impeditæ libertatis intraret, quando,
etiam non prouiſo, negarentur ea, quæ
neceſſaria ſunt pro huiuſmodi ſtatu ſuſ-
cipiendo; Ad inſtar eorum, quæ proxi-
mè allegato loco habentur in propoſito
obligationis dotandi.

Et quoad alteram rationem, intrant
pariter ponderata *dicto diſc. 73. de te-
ſtam. & ſub tit. de matrim. ac alibi*, quod
23 ſcilicet, pœna verè, & propriè induci
dicitur, vbi reſultet iactura in rebus pro-
prijs, proprijque patrimonij diminutio-
ne, ſecùs autem ad hunc effectum, in
quo ille, qui agit de ſucceſſione, ſemper
de lucro contendere dicitur; Quamuis
enim ad alios effectus, vera, & recepta
ſit diſtinctio, de qua præſertim *ſub tit. de
fideic. diſc.* 154. & alibi, inter conditio-
nem, & modum redolentem pęnalita-
tem, vt illa ſtet à parte antea, vt potè im-
peditiua acquiſitionis, illiuſque princi-
pio ſe opponens, modus autem ſtet à
parte poſteà, & cauſet amiſſionem iuris
iam quæſiti; Attamen ea intrare non vi-
detur ad hunc effectū, quoniam ità dici
poteſt, vt iſta ſit conditio, quæ ab initio
ipſi acquiſitioni inſit, ſub altera condi-
tione perſeuerantiæ, qua defecta, vel re-
ſoluta tanquam per retrotractionem, di-
24 catur ab initio ius non quæſitum; Eo
modo, quo in fideicommiſſarijs, vel feu-
dalibus ſucceſſionibus habemus, vt etiam
ſuperueniens ſtatus religioſus, vel ec-
cleſiaſticus adimat iam delatam, ac
aditam ſucceſſionem; Ideoque in idem
conferunt ea, quæ *ſub tit. de feud. diſc.* 17.
25 & 54. habentur ſuper incapacitate
clericorum, & eccleſiaſticorum ſucce-
dendi in feudis, quoniam non eſt inha-
bilitare, vel excludere ratione clericatus,
ſed adijcere ab initio certā qualitatem,
ſub cuius cōditionis perſeuerantia adi-
mitur, tanquam per legem rei ſuæ adie-
ctam.

Et conſequenter, tunc ratio pœnali-
tatis intraret, quando eligenti hanc vi-
tam, tollerentur ea, quæ verè ſua ſunt,
26 ſiuè denegarentur ea, quæ ex naturæ
inſtinctu, quamdam neceſſitatem con-
cernunt, vnde propterea eorum negatio,
ab illius vitæ electione auerteret; Et
quemadmodum ipſemet ingredi volens
Religionem, vel Monaſterium per gene-
ralem renunciationem, quam realem
ſeù extinctiuam, dicimus, poteſt facere
ſe mortuum, ac ſe inhabilitare ad hære-
ditates, & ſucceſſiones, ſiue etiam per re-
nunciationem, vel aliam translatiuam
diſpoſitionem, eas præuentiuè transfer-
re in tertium, ità excludendo Religionē,
vel Monaſterium, eodē modo ſubeſſe nō
vi-

videtur ratio, quæ prohibeat, cur lex poſitiua id facere non poſſit; Ponderando etiam in propoſito huius Statuti, eiuſque
27 lata, magiſque benigna interpretatione, ea quæ habentur etiam ponderata ſupra *diſc.* 10. in propoſito Statuti Reipublicæ Lucenſis, quod non verſamur in Statuto facto per Ciuitatem ſubditam alteri Principi, vndè propterea Statutum continere dicatur ius verè municipale ſub altero iure, quod ſit Principatui commune, ſed in Statuto condito per ipſum ſupremum Principem in eius Principatu, ideoque cenſendum eſt potius ius commune, quàm municipale; Non quidem quod iſta ponderatio, ſeù diſtinctio alicuius momenti ſit in ordine ad Eccleſias, vel eccleſiaſticos, eorumque exemptionem à paſſiua ſubiectione, dum eadem eſt ratio ex defectu poteſtatis, eo quia paria ſunt forum ſortiri, ac legibus ligari, ideoque nihil refert, an lex laicalis immediatè ab ipſo Principe pro vniuerſo Principatu condita ſit, vel à Ciuitate ſubdita de eius licentia, vel approbatione, quoniam ſiuè vno, ſiuè altero modo ſemper eſt laicalis, & non obligatoria eccleſiaſticorum; Sed in ordine ad facilius corrigendum ius commune ciuile, ex quo debitum legitimæ, vel ordo ſuccedendi manant vt ſupra; vt propterea non intrent illi iudaici rigores, quos Iuriſtæ ponderant in Statutis à iure communi exorbitantibus, vt *dicto diſc.* 10. & in ſua materia *ſub tit. de ſucceſſionib.*

PARMEN.

DEDVCTIONIS LEGITIMÆ INTER COM. OCTAVIVM, ET ALIOS DE TARASCONIS.

Reſponſum pro veritate.

Quomodo facienda ſit deductio legitimæ ex hæreditate, quæ aliquibus debitis certis, & liquidis, ac reſpectiuè incertis, & illiquidis grauata ſit; Et præſertim vbi ſint debita vſuraria, quorum vſuræ excedant fructus bonorum; Et obiter de legitima debita nepotibus ex filio prædefuncto obtinentibus etiam donationem contemplatione matrimonij eorum patri factam, vel dotem matri datam.

SVMMARIVM.

1 F*Acti ſeries.*
2 *Legitima debetur deducto ære alieno.*
3 *Quid vbi debita ſint incerta, vel illiquida.*
4 *Quomodo iſta materia regulari debeat.*
5 *De eodem.*
6 *Quod non ſit procedendum cum generalitatibus.*

DISC. XXIX.

1 PER mortem Com. Camilli Taraſconi, tribus inter alias exortis controuerſijs inter Comitem Octauium filium tertiogenitum hæredem vniuerſalem, et nepotes ex Franciſco filio, & reſpectiuè fratre primogenito prædefuncto; Primò nempè ſuper ſucceſſione feudorum; Secundò ſuper reſolutionem donationis contemplatione matrimonij dicto Franciſco factæ; Et tertiò ſuper legitima ipſis nepotibus ex propria perſona

na debita, illiſque terminatis per laudum eiuſdem Ducis Partium ſupremi Domini, procedentis cum voto Conſilij Placentini; Prima ſcilicet ad fauorem Octauij, ſecunda verò, & tertia ad fauorem nepotum, vt de prima habetur *ſub tit. de feud. diſc.* 12. & de ſecunda *ſub tit. de donat. diſc.* 8. ſuper quibus tantum ego ſcripſi, non autem ſuper tertia.

Alia exorta eſt controuerſia ſuper modo faciendi dictæ legitimæ detractionē, quoniam cū hæreditas grauata eſſet aliquibus cenſibus, ac debitis fructiferis ad rationem quinque, vel ſex pro centenario, bona verò hæreditaria fructarent ad rationem triū circiter, adeòvt iuxtà frequentiorem totius Italiæ contingentiā, pro ſoluendis fructibus, vel vſuris vix ſufficerent bona duplicati valoris in ſorte principali; Hinc proindè concorditer per vtramque Partem, pro veritate conſultus fui, an ſubſiſteret hæredis vniuerſalis prætenſio, vt ante detractionem legitimæ, detrahi debeant tot bona, quorum fructus ſufficiant pro ſoluendis fructibus paſſiuis, vel vſuris æris alieni, nec ne.

Atque ex parte eiuſdem hæredis pro
2 dictorum bonorum deductione tria fundamenta deducebantur; Primò ſcilicet generalis propoſitio, quod legitima, ex veriori, magiſque recepta ſententia, dicitur quota bonorum, non autem hæreditatis, vtpotè præſtanda de eo, quod ſupereſt, detractis debitis, alijſque oneribus, ac expenſis neceſſarijs, vt ſunt expenſæ funerum, & veſtium lugubrium &c., cum in legatis voluntarijs tantum in iure cautum ſit deductionem faciendam non eſſe, ſed ea ſolui debere ex reliquo beſſe; Secundò quod vbi agitur de debitis illiquidis, vel per creditorem non repetibilibus, vt ſūt preſertim annui
3 cenſus, tūc ex magis communi opinione, ſuper qua plures referunt *Surd. conſ.* 248. *num.* 6. & 7. & 17., *Maſtrill. deciſ.* 64. *num.* 17. *Amat. reſol.* 39 *num.* 167., hæres vniuerſalis habet retentionem tot bonorum, quæ adæquent, neque filius dicere poteſt velle aſſumere in ſe pro quota ſibi debita in bonis quotam debitorum cum obligatione releuandi hæredem iuxtà aliam opinionem de qua *Caſt. de part. rat. quæſt.* 140. *num.* 17. *Ricc. collect.* 697. *Thor. in compend. deciſ. par.* 1. verbo *legitima, Franch. dec.* 127 *num.* 5. & *ſeqq. vbi add.*; Et tertiò in idem, quod cum magna inæqualitas ferè in dimidio adeſſet inter fructus actiuos, & paſſiuos, hinc proindè deductio, ſeù retentio tot bonorum adæquantiū debita, & onera fieri nō deberet, habita ratione valoris in ſorte, ſed habita ratione fructuū, nè aliàs hæres cogeretur de proprio ſoluere illud plus, quod ſingulis annis fructus paſſiui importarent ſupra fructus actiuos.

Quamuis autem ego in dictis controuerſijs, in quibus in forma contentioſa agebatur, fuerim dicti Octauij hæredis (pro mea tenui facultate) acerrimus defenſor, nimiumque beneuolus; Super hoc
4 tamen puncto contra eum Reſpōdi, quod ſcilicet eius prætenſio minus probabilis videretur, quoniam ita eſſet duplicatam deductionē facere, quod ſcilicet pro mille debitis, fieri deberet deductio bonorum valoris bis mille, contrà omnes iuſtitiæ, & æquitatis rationes; Ideoque dicebam quod iſta eſt materia potius æquitatis, & arbitrij, eo modo, quo in præcedentibus habetur, circa ipſius legitimæ deductionem, quoniam licet quamuis de ſtricta iuris cenſura, illa deduci debeat de ſingulis corporibus, atque, (vt noſtri dicunt,) de qualibet gleba, tanqūam portio quotitatiua, nihilominus intrat æquitatiuum Iudicis arbitrium ad ſubſtinendā alienationē aliquorum bonorum in totum in eius cauſam factam; Siuè ad aliqua bona aſſignandum; Vel etiā pro facti qualitate, contra iuris regulam, cogendo filium ad recipiendum legitimam in pecunia, vel in mobilibus, quia nempè ſtabilia, ex iuſta cauſa, prouidoque parentis conſilio, perpetuæ conſeruationi fauore vniuerſæ deſcendentiæ, vel agnationis deſtinata, congruam non patiantur diuiſionem, cum ſimilibus.

Ità à pari dicebam quod iſta quæſtio pro facti qualitate decidenda videatur, prudenti, beneque regulato arbitrio, ex temporum præſertim, aliarumque contingentiarum qualitate regulando; Si enim in hæreditate adeſſent bona, quæ citrà eius notabilem deturpationē, quia nempè nō conſpicua, & honorifica, eſſent promptæ, ac facilis venditionis pro iuſto prætio, tūc nulla ſuberat neceſſitas aſſumendi iſtam quæſtionem, dum ità prōptè occurri poterat, extinguendo debita

ta vſuraria ſub grauioribus vſuris, atque ità ceſſabat quæſtio in radice; Vbi verò id practicabile non eſſet, quia nempè expediret meliorē temporū opportunitatem expectare, tūc nō agnoſcebam differētiæ rationē cur ſicuti in illis bonis, quę cenſibus reſeruatiuis, vel alijs oneribus annuis verè realibus obnoxia ſunt, fit diuiſio cum aſſumptione pro rata, ità non deberet idem practicari in huiuſmodi cenſibus conſignatiuis, vel ſimilibus debitis fructiferis, quæ licèt ad alios effectus de ſtricta iuris cenſura ex veriori ſententia benè probata per Scribentes *apud Cenc. de cenſ. quæſt.79.num.4.cum ſequ.*, & pluries alibi inſinuata, importent onus magis perſonale, quàm reale, attamen de facto, ac ſpectato effectu ſonant in idem, ità ſeruando illum modum, qui teneri ſolet inter fratres, vel alios aliquod patrimonium, vel hæreditatem pro communi poſſidentes, dum vt in præcedentibus inſinuatur, iſta quoque diuiſio eſt per quotas, vt in his terminis aduertitur *per Fontanell. deciſ.574.n.19.*

Atque cum hoc temperamento ſępiùs dicere conſueui, ac de facto pluries practicaui, quod decidenda eſt quæſtio, ſuper qua habentur opiniones hinc indè
5 ſuperius relatæ, et quæ verè, & propriè procedit, vbi agatur de debitis dubijs, & illiquidis, vndè practicabile non ſit temperamentum vendendi bona, vt ea extinguerētur, ſed expediat ſubſtinere litem pro eorum ſolutione in totum, vel in parte euitanda, quoniam pro facti qualitate, & circumſtantijs, quandoque vna, & quandoq; altera opinio recipienda, & practicanda videtur; Ideoq; pro meo ſenſu ſemper erroneum credidi hu-
6 iuſmodi, ac ſimiles quæſtiones tractare, ac decidere cum generalitatibus, et cum ſolito inepto ſtylo enumerandi doctrinas, et an magis communis, vni, vel alteri aſſiſteret, ſiuè cum deciſionibus, quæ in diuerſis caſibus prodierint, quoniam ſtant benè ſimul, vt in vno caſu vna opinio practicata ſit, & in altero debeat altera practicari.

BONONIEN.

FIDEICOMMISSI DE CAMBIIS SEV LVPARIS.

PRO

COM. IOAN. MARCO INSVLANO

CVM

COMITISSA ARTEMISIA LVPARA.

Caſus deciſus per Rotam, vt infrà.

De imputatione facienda in legitimā, aliàſque detractiones legatorum, ſeù bonorum alienatorum, quomodo fieri, vel ſequi dicatur, præſertim ad effectus tertio præiudiciales; Et quale tempus attendi debeat circa valorem bonorum alienatorum pro eius imputatione facienda.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *Quidquid obtinetur per vltimam voluntatem imputatur.*
4 *De ratione, ob quam diſplices lectura Legiſtarum.*
5 *Regula de qua num.3. procedit data acceptatione.*
6 *De acceptatione præſumpta ob ſcientiam.*
7 *In quo conſiſtat intereſſe.*
8 *Qualis valor attendatur in bonis fideicommiſſi venditis, diſtinguitur.*
9 *Eſt in arbitrio fideicommiſſarij agere ad rem, vel ad pretium.*
10 *Per conſenſum alienationi non eſt remiſſum fideicommiſſum.*
11 *Quid referat intrare imputationem, necnè.*
12 *Quando intret imputatio.*
13 *Aliud eſt imputare, aliud reſtituere.*
14 *Non acquiritur dominium ſine agnitione.*

15 *Fideicommiſſum purificatum tranſmitti-
tur, ſed tanquam agnoſcendum.*

DISC. XXX.

IOãnes Baptiſta Cambius,
hæredem inſtituit Hora-
1 tium filium, cui ſine filijs
morienti ſubſtituit Fran-
ciſcam filiam, omneſque
eius deſcendentes, ac in
ſpecie poſt terminatam dicti Horatij li-
neam, reliquit dictæ Franciſcæ quam-
dam domum; Horatius autem prole de-
ſtitutus, omnia eius bona donauit Anto-
nio Inſulano Franciſcæ filio, qui ducta
vxore Camilla Vrſia, eodem Horatio
donatore adhuc viuente, de Franciſcæ
matris conſenſu vendidit domum hære-
ditariam Io. Baptiſtæ prætio librarum
12.m., defunctoque Horatio, Franciſca
ſuperſtes in teſtamento hæredem inſti-
tuit eiuſdem Antonij filium, cui ſine
prole decedenti ſubſtituit Artemiſiam
filiam, ad cuius fauorem dicta ſubſtitu-
tio purificata fuit per Antonij mortem,
quæ antiqui fideicommiſſi familiæ Inſu-
lanæ aperturam cauſauit ad fauorem Co.
Ioannis Marci, inter quem, & dictam
Camillam Antonij vxorem ab eo etiam
hæredem inſtitutam, ortis controuerſijs
pro iuribus ab eadem prætenſis, tàm ex
dicto titulo hæreditario, quàm fortiùs
pro eius credito dotali librarum 40.m.,
deuentum eſt ad concordiam, per quam
Io. Marcus, ſolutis quibuſdam ſummis,
vel aſſignatis bonis præfatæ Camillæ,
omnium eius iurium plenam ceſſionem
reportauit; Ortaque poſtmodum con-
trouerſia inter ipſum, & dictam Arte-
miſiam ſuper bonis prouenientibus à pre-
fatis Io. Baptiſta, & Franciſca; Cum Io.
Marcus ità ex iure ceſſo repræſentãs per-
ſonam Antonij obijceret de detractioni-
bus dicto Antonio competentibus in bo-
nis dictæ Franciſcæ matris præſertim le-
gitimæ, & trebellianicæ; Replicabatur ex
parte dictæ Artemiſiæ de earum cõſum-
ptione ob imputationem dictarũ librar.
12.m. obuenientium ex cauſa venditio-
nis enunciatæ domus fideicommiſſariæ,
& aliarum librar. 27.m. ex cauſa prælega-
ti ſibi facti, atque deſuper ad fauorem
Franciſcæ, duæ in partibus prodierunt
ſententiæ Auditoris Generalis, & Rotæ
Bononien.; Introducta verò cauſa per
appellationẽ *in Rota coram Meltio*, dato-
que dubio, an ad formã Statuti cõſtaret
de duabus conformibus, quæ veuirent
exequendæ, ſub *die* 12. *Decembris* 1659.
affirmatiua pro eadem Artemiſia pro-
2 dijt reſolutio, confirmata coram eodem
4. *Iulÿ* 1660.; Repropoſita verò cau-
ſa *coram Bourlemont*, ſubrogato *ſub die-
bus* 10. *Ianuarÿ* 1661., *&* 23. *Ianuarÿ*
1662., reformando priores reſolutio-
nes, receſſum fuit ab eis quoad imputa-
tionem partitæ librarum 27.m. ex cauſa
prælegati, perſtitum verò fuit in deciſis
reſpectu partitæ librar. 12.m. pro pretio
domus, ad quarum deciſionum normam
expedita ſententia, et interpoſita appel-
latione cum actrix prætenderet adeſſe
tres conformes, ideoque vlteriori ap-
pellationi locum non eſſe, adita fuit ple-
na Signatura Iuſtitiæ, et commiſſa cau-
ſa denuò *in Rota coram Beuilaqua*, coram
iſto habita fuit diſputatio *ſub die* 2. *Maÿ*
1664., incertumq; eſt qualis fuerit cau-
ſæ exitus, quem credo fuiſſe per con-
cordiam, dum de illa ampliùs actum non
audiui.

In his autem diſputationibus, vltrà
alia in puro facto potiùs conſiſtentia;
Quatenùs ad hanc materiam detractio-
num, ac reſpectiuè imputationum per-
tinet, duo erant puncti; Primò nempè
circa partitam librarum 27.m. ex cauſa
prælegati; Et ſecundò circa alteram li-
brarum 12.m. pro pretio domus fidei-
commiſſariæ venditæ.

Super primo puncto, nulla erat quæ-
ſtio iuris, ſed tota facti ſuper dicti præ-
legati acceptatione, ex cuius non pro-
batæ defectu, probabilius in poſteriori-
bus deciſionibus dictum fuit imputatio-
ni locum non eſſe.

Non negabam etenim ego ſcribens
pro Io. Marco, regulam, ſeu concluſio-
nem iuris, vt quidquid filius capit ex le-
gato, vel alia vltima voluntate parentis,
3 non conſtito de iſtius diuerſo animo, ve-
niat imputandum; Sicuti è conuerſo vera
eſt regula oppoſita inſinuata ſuperiùs
diſc. 24., in ijs, quæ obtinentur per vali-
dam, ac perfectam donationem inter
viuos, cum ſint principia certa, ſuper
quibus fruſtrà priores deciſiones *coram
Meltio* præſertim prima 12. *Decembris*
1659. nimium ſe diffundũt in auctorita-

tum cumulo verè inani in huiuſmodi iã receptis, ac hodiè præſupponendis concluſionibus, cum id aliud non operetur,
4 niſi reddere nauſeatiua Iuriſtarũ opera, quæ propterea aliorũ litteratorũ lectura prorſus indigna reddita sũt; ſed punctus erat in eiuſdem regulæ applicatione, ſeù verificatione conditionis, ſub qua dicta
5 regula imputationis intrat, quatenùs ſcilicèt conſtet de acceptatione, ſine qua, obuenientia ex legato, vel alia vltima voluntate, quinimò etiam ex donatione inter viuos, nobis non acquiruntur, neq; de noſtro patrimonio fiunt, vt pluries aduertitur *ſub tit. de credito* ad materiam textus *in l. qui autem ff. quæ in fraudem credit.*, ac etiam *ſub tit. de donation.*

Ad probãdum autem acceptationem; Scribentes pro actrice, prioreſque deciſiones *coram Meltio* inſiſtebant in generalitatibus, de quibus *eod. tit. de donat.*, quod ſcilicèt in actibus vtilibus, & lu-
6 cratiuis, data ſcientia, præſumatur acceptatio; Verùm hoc erat leue fundamentum, quoniam vt aduertitur *eod. tit. de donation.*, iſta ſimplex præſumptio iuris, contraria probatione, vel fortiori præſumptione elidibilis, procedit in merè vtilibus, & lucratiuis, non autem in onerosis, & correſpectiuis, quæ ad damnum ſe habere poſſunt; Et hic erat caſus, quoniam iſtud prælegatum conſiſtebat in quibuſdam prætenſionibus turbidis, quas Franciſca mater habebat ſuper dicto fideicommiſſo Inſulano in vim *Auth. Res quæ* pro eius dotibus; Ideoque Antonio duplicem perſonam ità gerenti, magis expediebat non acceptare contra ſeipſum dictum turbidum legatum imputabile in legitimam ſibi debitam in corporibus, adeout etiam ſi dictum nomen debitoris eſſet clarum, adhuc potuiſſet ſibi magis expedire illud non acceptare, dum de iure non tenebatur pro quota legitimæ debitæ in bonis ſtabilibus, vt pluries in præcedentibus aduertitur; Aliæque accedebant circumſtantiæ excludentes huiuſmodi acceptationem, quæ eſt imputationis fundamentũ, vt aduertitur etiam in præcedẽtibus occaſione agendi de imputatione fructuum, vel vſusfructus, quod .ſ. auctoritates imputationem firmantes, procedunt cum præſuppoſito acceptationis perfectæ, ac irretractabilis, eiuſque effectuationis.

Quouerò ad aliam partitam librarum 12. m. ex cauſa venditionis domus, duo pariter fuerunt puncti; Primò ſcilicèt circa dicti pretij quantitatem imputandam, ſtante facti præſuppoſito, quod de tempore agnitionis fideicommiſſi factæ per actricẽ, dicta domus ex quibuſdã non culpoſis accidẽtibus notabilẽ deteriorationẽ in valore paſſa eſſet; Vndè propterea ſcribendo ad cauſæ oportunitatem tanquam Aduocatus deducebam cõcluſionem, de qua *ſub tit. de feud.* ad materiã bullæ Baronũ *diſc.* 81., & alibi pluries
7 quod ſcilicèt intereſſe aliud non eſt niſi ficta ſuppletio veritatis, quam fictio excedere non poteſt, et cõſequenter quod aliud prætendere non poſſet, niſi quantum intereſſet domum exiſtere, ac alienatam non eſſe, ac propterea tempus præſens in eius valutatione attendi deberet.

Verùm reflectendo ad veritatem, in hac parte probabiles viſæ ſunt reſolutiones attendentes pretium, pro quo alienatio facta eſt, atque ad grauati manus
8 obuenit iuxtà *deciſ.* 831. *Merlini*, cum alijs *per Fuſar. quæſt.* 560. *num.* 45.; Dicta ſiquidem conſideratio attendendi tẽpus reſtitutionis, non autem alienationis, rectè intrat in alienatione illicita, quam hæres grauatus faciat, quia de iure eam facere non poterat, cum tunc fideicommiſſario integra remaneat actio, vel agendi ad ipſam rem alienatam pro eius vendicatione, vel contra grauatum alienantem ad quanti intereſt eam factã non eſſe, ad ipſius fideicommiſſarij arbitrium, ſeù electionem, vt pluries aduertitur in ſua materia *ſub tit. de fideicom.*; Et conſequenter eligendo agere ad id, quod intereſt contra grauatum alienantem, quod magis expedire aduertitur præſertim *dicto tit. de fideicomm. in Man-*
9 *tuana diſc.* 173., attendendus eſt valor de præſenti, cuius ſuppletionem actio ad intereſſe importat; Idque æquè ad lucrum, ac damnum ſe habere poteſt, quoniam ſi caſus dediſſet oppoſitum, vt ſcilicèt iſtius domus valor ex beneficio medij temporis notabile recepiſſet incrementum, iſtud fideicommiſſi commodo, ac reſpectiuè grauati damno cederet, dũ ad ipſam rem actio competeret, ideoque idem dicendum in caſu conuerſo ex regula *ſecundum naturam &c.*

Secùs

Secùs autem vbi alienatio licitè fiat, vt in præſenti de cōſenſu vocati ad fideicōmiſſum, per quem conſenſum non cenſetur remiſſum fideicōmiſsū, ſed ſolum illud transfuſum in pretium tanquam per
10 ſpeciem cuiuſdam implicitæ permutationis, vel ſubrogationis; Et conſequēter ex tunc pretium inalterabiliter effectum eſt de dominio fideicommiſſi, adeòut ſi fuiſſet in alia bona inueſtitum, quæ caſuale incrementum, vel decrementum paſſa eſſent, commodum, vel reſpectiuè damnum fuiſſet ipſius fideicommiſſi.

Credebam tamen, quod de ſtricta iuris cenſura, grauamen conſiſteret circa tempus, vel modum, quod ſcilicèt dicta imputatio ipſo iure facta non eſſet, ſed
11 quod ea excluſa, dicti Antonij hæreditas remaneret fideicommiſſi debitrix in dicta ſumma pro reintegratione; Id autē nimium inſpicere refert pro effectibus exindè reſultantibus ponderatis ſupra *diſc.* 18. *&* 25. & alibi, pro iure ſcilicèt creditorum, quorum intereſſet ſatisfieri ſuper bonis, & corporibus grauato pro eius quota competentibus, fideicommiſſum verò pro reintegratione eſſet creditor, qui venire debet in concurſu, et ſic magna differentia eſt inter imputationē ipſo iure reſultantem, & obligationem reſtituendi pretium, quod habetur in manibus, ac reintegrandi fideicommiſſum.

Impoſſibile autem videbatur dare dictam imputationem ipſo iure, quoniam iſta datur in eo, quod filius habet in manibus de bonis, ac patrimonio parentis
12 de tempore mortis, quando ex legis miniſterio oritur ipſum debitum, ac fit ſeparatio bonorum, vel quotæ, ad communiter notata *in l. in quartam ff. ad trebell.*, *& l. quoniam in prioribus Cod. de inoff. teſtamen.*; Id autē verificabile non erat, quoniam licèt per mortem Horatij, fideicommiſſum particulare in hac domo, alijſque bonis purificatum eſſet ad fauorem Franciſcæ matris, attamen ea nunquam illud agnouerat, et conſequenter dici non poterat quod bona effecta eſſent de eius dominio, ac remanſiſſent in eius hæreditate, & patrimonio de tempore mortis, de quo tempore, dicto Antonio filio agnoſcenti maternam hæreditatem, quæſitum fuit ius in eius bonis pro quota legitimæ ità cadente ſub hypothecis contractis præſertim ex cauſa dotis dictæ Camillæ, de cuius iure Io. Marcus excipiebat; Ideoque punctus non erat in ſubſtantia debiti, ſed erat in modo, quoniam ego admittebam, vt hæreditas Antonij teneretur reſtituere
13 dictum pretium tanquam debitum, aſſequendū tamē in concurſu cū alijs creditoribus habendo ſuper bonis ſtabilibus cadentibus ſub dicta quota detractionū, non autem in ratione imputationis, quæ extinguit ius detractionis ab initio; Verū iſta certa veritas in iuris irrefragabilibus principijs fundata, pro meo conſueto fato, reputabatur ratiocinium, ſiuè ingenij acumen, eo quia non dabantur deciſiones, vel auctoritates, quæ id dicerent in littera, cum qua hodiè procedi videtur, inſiſtendo in moderna inſipidura magnificandi indiuidua, non curando indagare, an benè fundata ſint, necnè, ſiuè an benè applicentur ad caſum.

Dicebant Scribentes pro actrice, (atq; Rota in deciſionibus præſertim primis admittit), quod cum non ageretur de fideicommiſſo vniuerſali, ſed de particulari, quod redolet naturam legati ſpeciei, hinc dominiū rei legatę recta via in legatarium traſferri dicitur, et conſequenter quod ab ipſo inſtanti mortis dicti Horatij, dominium dictæ domus, vel pretij eius loco ſubrogati, effectum eſſet dictæ Franciſcæ, vndè propterea verificaretur dictum requiſitum pro imputatione neceſſarium, quod bona remanſiſſent in patrimonio de tempore mortis.

Iſta verò erat fallacia manifeſta, quoniam, vt aduertitur pluries *d. tit. de cre-*
14 *dito* ad materiam textus *in l. qui autem ff. quæ in fraud. credit.*, iſta tranſlatio dominij eatenùs operatiua eſt, quatenùs accedat agnitio, & non aliàs, et quæ per Franciſcam viuentem nunquam facta fuerat.

Et quamuis replicaretur de altera vera concluſione pluries inſinuata in dicta ſua materia *ſub tit. de fideicomm.*, quod fideicommiſſum in vita purificatum, quamuis non agnitum, tranſmittitur ad
15 hæredes, quorum primus ſi agnoſcere negligat, id non præiudicet ſecundo, vel ſubſtituto, qui poteſt agnoſcere, vt præſertim aduertitur *d. tit. de fideicomm. in Præneſtina diſcurſ.* 78.; Attamen pariter ma-

manifeſta fallacia erat in applicatione, quoniam vt ex *Peregr. de fideicomm. art. 2. num. 50. & ſeqq. & num. 63.*, ac alijs firmatur *per Rotam pluries*, & præſertim *in Mediolanen. Iurispatronatus 4. Decembris 1658., & 5. Maij 1660. coram Albergato*, hæc tranſmiſſio fieri dicitur de fideicommiſſo tanquam agnoſcendo, nō tanquam agnito, ideoque ad effectum acquiſitionis dominij neceſſarius eſt actus agnitionis, qui cum ſequutus eſſet per actricē poſt mortē tàm Franciſcæ, quàm Antonij primi hęredis, hinc dictū effectum retrotractiuum operari non poterat, quoniam donec agnitio ſequatur, bona reſtitutioni ſubiecta, continuare dicuntur in dominio hæredis grauati; Ideoque intellectus reſolutionibus in hac parte non acquieſcebat.

ROMANA
FIDEICOMMISSI
DE ALBERINIS
PRO
CLEMENTIA PVRA
CVM
LAVRENTIO DE DOMO, ET ANGELO IACOBILLO.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An, & quando detractiones accidentales, & quantitatiuæ, competentes hæredi grauato ex perſona propria contrà defunctum, poſſint ab eo prohiberi; Et quatenus poſſint, àn prohibitæ cenſeantur, agendo tam de poteſtate, quam de voluntate.

SVMMARIVM

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutionis cauſa.*
3 *Teſtator poteſt diſponere de bonis hæredis.*
4 *Ac ei prohibere credita propria.*
5 *Sed voluntas debet eſſe certa.*
6 *Quando ſub prohibitione detractionum non veniant credita propria.*
7 *Prohibita detractione dotium, de quibus dotibus intelligatur.*
8 *Dos non dicitur ſoluto matrimonio.*
9 *Declaratur concluſio de qua num. 3 & 4.*
10 *De eodem.*
11 *Hæres tenetur approbare factum auctoris etiam in re propria.*
12 *Declaratur.*
13 *Reſtituta hæreditate ceſſat confuſio, & iura propria reuiuiſcunt.*
14 *Per conſenſum alienationi non cenſetur remiſſum fideicommiſſum.*
15 *De approbatione ſeù imaginaria ſolutione ſibi ipſi.*
16 *Detractiones in quantitate impediunt.*
17 *De materia retentionis.*
18 *De eadem appropriatione.*

DISC. XXXI.

1 PAVLVS Alberinus, inſtitutis Tiberio, & Iacobo filijs, cum reciproca, inter eos, vtrique ſine prole decedenti ſubſtituit filios Cœciliæ filiæ, ſtrictiſſima adiecta prohibitione alienationis, ac detractionum quarumcumque, etiam ex cauſa dotium, & cum alijs diſpoſitionibus ad rem non facientibus; Cumque prædefuncto Tiberio abſque filijs, vniuerſa hæreditas conſolidata eſſet in Iacobo, iſte prole etiam deſtitutus, pleraque bona hæreditaria, vt eorum liberam diſpoſitionem obtineret, ſibi adiudicari pro dotibus maternis, alijſque creditis obtinuit, eoque defuncto, contra Clementiam vxorem, & hæredem, ſeù donatariā primò iudicium inſtituit Horatius de Alberinis in bonis, ſeù portione Fuluij Equitis Hieroſolymitani dicti Pauli fratris, iure fideicommiſſi ab eo in donatione ordinati iuxta caſum, de quo *ſub tit. de fideic. diſc. 53.*; Deindeque Laurentius

tius, & Angelus, Cęciliæ filij, in vim iſtius fideicommiſſi Pauli, contrà eamdem iudicium immiſſionis inſtituerunt;
2 Et introducta cauſa *coram Beuilaqua*, quamplures inter ſe variæ prodierunt deciſiones ſub diebus 23. *Iunij* 1662., 21.*Maij* 1663.10. *Decembris* 1664.27. *Ianuarij* & 7.*Iunij* 1666.,& 29.*Nouembris* 1667., vtrique parti reſpectiuè fauorabiles pro diuerſitate plurium partitarum detractionum accidentalium, in magno numero nouem partitarum, & vltrà importantium ſummam ſcutorum 16.m. & plus, et ſuper quibus, earumque ſubſiſtentia, ac etiam ſuper inualiditate dictæ adiudicationis, vt ea annullata, non poſſet dici, quod rea conuenta poſſideret tanquam tertius titulo ſingulari translatiuo dominij, qui faceret legitimum contradictorem (dum ſuper ipſo fideicommiſſo ſatis modica pœneque nulla diſputatio habita eſt.)

Ex dictis autem detractionum nouem partitis controuerſis, ſeptem conſiſtebant in nudo facto, modicam habentes iuris inſpectionem, quæ propterea ſuper tribus principaliter fuit; Primo ſcilicet ſuper dote materna notabilem ſummā importantē ſcutor.13.m. (Eò minus, quod importarent aliquæ alienationes à Tiberio factæ), an ſcilicet iſta detractio caderet ſub earum prohibitione generali facta per teſtatorem; Secundò ſuper pretio quartæ partis quorumdam caſalium à teſtatore venditorū ſpectantis ad portionem dicti Fuluij, in qua Iacobus ſucceſſerat ex perſona propria iure fideicommiſſi in eo terminati iuxtà firmata per Rotam, *vt dicto diſc.* 53.*de fideicomm.*; Et tertiò circa ordinem iudicij, àn ſcilicet dicta adiudicatio faceret legitimum contradictorem; Et quatenus non faceret, àn adhuc pro dictis detractionibus competeret retentio, quę immiſſionem impediret, ac etiam cauſaret pertinentiam fructuum pro rata bonorum ſub eiſdem detractionibus cadentium.

Quatenus pertinet ad primam; Rota variauit, quoniam in primis duabus deciſionibus, credidit dictam detractionem non competere, ſed ſub prohibitione cadere; Poſtmodùm verò in tertia *deciſione* 10. *Decembris* 1664. recedendo à
3 reſolutis, contrarium dictum fuit, atq; in hac vltima reſolutione perſtitit; Et quidem probabilius; Quamuis enim vera ſit concluſio, quod teſtator grauare poteſt hæredem etiam in bonis proprijs, atque de eis diſponere, eius fideicommiſſo ſubijciendo, vt pluries firmatur in ſua materia *ſub tit. de fideic. diſc.* 34. *& ſeqq.*

Et in ſpecie, vt prohibere valeat, ne hæres ab hæreditate detrahere valeat proprium creditum, quod remittere debeat, diſponitur in *l. cum pater* 79.*S. Titio ff. de leg.* 2. *& l. ſi debitor* 12. *ff. ad leg. falcid.*, & ſupponitur cæteris relatis apud *Peregr. de fideic. art.* 3. *num* 3. *cum ſeqq.*; Cum punctus poteſtatis teſtatoris diſponendi cum proprio hærede, aliam
4 non habeat difficultatem, niſi illam, quæ reſultat à captatoria, vt aduertitur in dicta fideicommiſſorum ſede, ac etiam *ſub tit. de teſtament. diſc.* 42., vbi quod grauamen in rebus proprijs debet eſſe proportionatum emolumento, non autem excedens; Attamen vt patet ex ibidem deductis, punctus eſt in voluntate, quæ debet eſſe clara, & conſpicua, neque
5 in dubio præſumenda eſt, ex deductis *apud Duran. deciſ.* 93. *&* 119. & in alijs de quibus locis citatis, ideòque ſufficit vt voluntas ſit ambigua ad effectum excludendi compræhenſionem.

Hunc autem (etiam in ſenſu veritatis) dicebā eſſe caſum; Siquidē duplex in teſtamento legitur prohibitio, vna detractionum, & altera alienationis; Prima ſpecies, abſque dubio iſtud creditum complecti non poteſt, dum concepta eſt de omni detractione legitimæ, trebellianicæ, & cuiuſuis alterius portionis, ideoque complecti ſolum videtur detractiones legales conſiſtentes in quo-
6 ta; Tum ex illo verbo *alius*, quod denotat ſimilitudinem expreſſis; Tum etiam ex illo verbo *portionis*, quod propriè conuenit detractioni quotitatiuæ, non autem quantitatiuæ, & accidentali.

Altera verò prohibitio alienationis, quamuis vltrà generalitatem *ex quacumque cauſa*, deſcenderet ad ſpecialitatem, etiam ex cauſa dotium; Attamen ob huiuſmodi generalitatem rectè verificabi-
7 lis eſt in illis dotibus, quæ ſucceſſiuis temporibus conſtituendæ, vel reſtituendæ, cauſare potuiſſent alienationes bonorum fideicommiſſi ad terminos *Auth. res*

qua

quæ Cod. commun. de legat, vt aliàs interpretata fuit *Rota* præſertim *apud Roias deciſ.*484. *num.*3. confirmata 24. *Martij* 1663. *coram eodem Beuilaqua*, (& licet incidenter, ſeù præſuppoſitiuè) in iſta indiuidua dote dictum fuit *coram Ottbobono inter ſuas dec.* 110.

Atque ad id comprobandum, duas ego addebam conſiderationes; Primò nempè quod vbi ſtare vellemus in rigoroſa
8 ſignificatione verborum, iſta dos compræhendi non poterat ſub dicta diſpoſitione de dotibus loquente, quoniam de tempore teſtamenti iam ſolutum fuerat matrimonium, & conſequenter euanuerat titulus dotis, quæ non datur ſine matrimonio, ac remanſerat nudum creditum pecuniarum, vt in ſua materia *ſub tit. de dote*.

Iſta tamen conſideratio, quæ apud aliquos plauſum habuit, in meo ſenſu leuiſſima erat, merè leguleicam ſubtilitatem continens, quoniam licet dicta propoſitio de iure vera ſit, vt dos non detur ſine matrimonio, à quo tam eſſentiam, quàm nomen recipit, attamen attento communi vſu loquendi, dos ſemel conſtituta, ſemper eumdem retinet titulum de facto quod pro regulanda voluntate teſtatoris attendendum eſt.

Altera verò ſolida conſideratio erat, quòd cum ageretur de ſumma notabili ſcutorum 13.m. probabile eſt quod teſtator eam deduxiſſet ad ſpeciem, neque
9 contentus eſſet dicta generalitate, quæ iuxta experientiam plurium conſimiliũ teſtamẽtorũ adijci magis ſolet ex quodã conſueto formulario, ſeù ſtylo Notariorum, ideoque vbi alia non accedant argumenta, quod talis fuerit teſtantis volũtas, iſta non de facili ex huiuſmodi clauſulis, & generalitatibus admittenda eſt; Quamuis enim, vt aduertitur *ſub tit. de teſtam. præſertim diſc.* 58. & infrà *diſc. ſequ.*, magis recepta ſit opinio, vt clauſulæ in teſtamentis adiectæ, ſuam faciant operationem, etiam in teſtamentis idiotarum, & quamuis non conſtet, quod diſponentes de earum efficacia, & operatione certiorati fuerint, quoniam Notarius ad id generàliter rogatus cenſetur tanquam in arte peritus; Attamen id intelligendum eſt in ijs, quæ concernunt validitatem actus, & ne ille ex aliqua iuris ſubtilitate corruar, vt ſunt præſertim clauſula codicillaris, & clauſula *omni modo meliori*, ac etiam de facili admittitur hæc generica prohibitio detractionũ reſpectu illarũ legaliũ, quæ proueniũt ex quadã iuris ciuilis ſubtilitate ioeòque teſtatoribus veriſimiliter igntoæ, ſunt atque de frequentiori ſtylo prohiberi ſolent, vt ſunt trebellianica, & falcidia; Secùs autem vbi agatur de huiuſmodi detractionibus accidentalibus, in quibus hæres grauatus gerat, ſeù repreſentet perſonam tertij potius quàm hæredis; Ac etiam quia diſpoſitio quodammodo turpis videtur, quamdã captatoriæ ſpeciem redolens, ideoque difficilius præſumenda; Si enim ſub hac generalitate non venit legitima, quæ ſpeciali indiget mentione, multo minus venire debent bona propria hæredis, vt etiam *diſc. ſequ.*

Ea etiam notabili conſideratione accedente, quod cum dicti filij grauati eſ-
10 ſent fideicommiſſo indubitato, vel ad fauorem propriorum filiorum, ac deſcendentium in conditione poſitorum, qui ex Statuto vocati cenſentur, ac etiam à teſtatore vocati erant; Vel ad fauorem vlteriorum ſubſtitutorum, vtique commodum, ſeù emolumentum hæreditatis pro eorum vita non importabat dimidium huius detractionis; Et conſequenter diſpoſitio remanebat illicita, vndè reſultat argumentum voluntatis, quæ iuxta vulgare, & quotidianum axioma, regulanda eſt à poteſtate; Magnumque argumentum huius voluntatis excluſiuum, pro meo iudicio, reſultabat ex neglecta prohibitione legitimæ, cum ea cautela, quæ dicitur *Soccini*, de qua *ſupra diſc.*17. *&* 18.; Si enim teſtator ad hæc cogitaſſet, probabilius iſtam legalẽ detractionẽ cõpræhendiſſet, ſignũ clarũ quod dicta generalitas adiecta erat pro ſtylo, ſeù formulario Notarij.

Quo verò ad alteram ſpeciem detractionis, nulla cadebãt controuerſia æ vna ſcilicet in quarta parte bonorũ extantiũ pro dicti Fuluij portione, atq; in iſta immiſſio data fuit pro indiuiſo iuxta praxim ſupra recenſitã *diſc.*25., & ſuper hoc pendet reuiſio; Et altera ſuper puncto, in quo Rota variauit modò provna, & modò pro altera parte reſpõdendo, an cõpeteret detractio quartæ partis pretij obuenti in ipſum Paulum teſtatorem ex venditione caſalium, in quibus Fuluius ſuam portionem

tionem habebat; Et in hoc dicebant Scribentes pro actoribus, quibus Rota adhæſit, præſertim *in deciſ.* 10. *Decembris* 1664., quod cum Iacobus, cuius perſonam Clementia repræſentabat, eſſet hæ-
11 res eiuſdem Pauli ſine beneficio legis, & inuentarij, non poterat factum proprij actoris impugnare, ſed illud præciſè ſeruare tenebatur, etiã pro iuribus ex propria perſona competentibus, iuxta regulam textus *in l. cum à matre C. de rei vendicat.*, quam iuxta magis communem opinionem, (reiecta contraria *Grammatici deciſ. 93. & ſequentium*), receptum eſt hodie procedere ex deductis *per Peregr. art. 33. num. 6. &* 10. *Cyriac. contr.* 11. *num. 42. Menoch. conſ. 89. num. 6. & ſeqq. Baratt. & add. deciſ.* 154. *& Rota* ſæpius præſertim latè *in Romana reſidui dotis coram Cerro, de qua ſub tit. de dote, diſc.* 24.

Verùm (cum ſenſu etiam veritatis) dicebam id continere æquiuocum clarum in applicatione, in qua eſt quotidiana Iuriſtarum infirmitas, Dicta etenim con-
12 cluſio, quam admittebam veram, & receptam, vt pluries inſinuatur in omni ferè materia, & præſertim *ſub tit. de fideic.* (quando conſpicua qualitas bonorum, vel particularis affectio teſtatoris, aut alia circumſtantia aliud non ſuadeat) procedit in caſu ſuo, vbi ſcilicet hæres alienantis, impugnando proprij auctoris factum, vindicare vellet ipſa bona tanquàm malè alienata, ſeù aliàs moleſtare eum, quem eius auctor liberaſſet, vnde propterea intraret directè impugnatio facti, pro quo ipſe met hæres euictionem præſtare teneretur, ideoque intraret exceptio doli ratione circuitus, iuxta regulam, ſeù terminos textus *in l. vindicantem ff. de euictionib.*; Secùs autem vbi hæres grauatus, facto caſu reſtitutionis, peteret ab hæreditate fideicommiſſaria id, quod ſibi ex propria perſona debitum ſit.

Vt enim aduertitur *ſub tit. de credito diſc. 40. & ſub tit. de hæred. diſc.* 28., quã-
13 uis creditore ſuccedente debitori, inducatur cõfuſio actionũ, attamẽ vbi agitur de hærede reuocabili, tũc facto caſu reuocationis, ac reſoluto titulo hæreditario, tanquam per reductionem cauſæ ad non cauſam, omnia iura eius reuiuiſcunt, ſeù verius, (vt noſtri dicunt) excitantur potius tanquam à ſomno, quam tanquam à morte; Et conſequenter omnia propria iura detrahit vel petit *Peregr. de fideic. art. 35. num. 1. Greg. dec.* 421. *num. 4. & 5.*; Et in ſpecie retentionis bonorum ſecundi teſtatoris pro alienationibus factis de bonis antiquioris fideicommiſſi ſpectantis ad grauatum abſque vlteriori reſtitutione habetur *ſub d. tit. de fideic. in Fulginaten. diſc.* 73. & in alijs

Hinc proindè aduertebam, quod qualitas hæreditaria alienantis, aliud in propoſito operari non videtur, niſi quãdam virtualem, atq; à lege ſubintellectam
14 præſtationem conſenſus, quàm vocatus ad fideicommiſſum faciat in alienatione facta per grauatum, quoniam ea operatiua eſt ad reddendum emptorem tutũ, & ne facto caſu fideicommiſſi moleſtari valeat à conſentiente, ſed non tollit grauati alienantis obligationem reſtituendi acceptum pretium, vt aduertitur *diſc. præcedenti, & d. tit. de fideicomm. diſc.* 176.; Iſtumq; dicebam eſſe caſum, ideoque ſtant benè ſimul, quod hæres alienantis habeatur pro conſentiente, ac approbante factum auctoris reſpectu tertij, et tamen quod petat reſtitutionẽ pretij, ideoq; cõcluſio vera, ſed malè applicata, ac proptereà quæſtio reducebatur ad voluntatem teſtatoris, an id voluerit.

Demùm quoad tertium punctum reſpicientem ordinem, ille duas habebat partes; Vnam ſuper inualiditate adiudicationis, quam hæres grauatus ſibi ipſi per Iudicem fieri curauerat, ad effectũ,
15 vt ea tanquam inualida, ac habenda pro infecta, non faceret poſſeſſorẽ titulo ſingulari, minuſq; legitimum cõtradictorẽ, & hæc conſiſtebat potiùs in facto, quàm in iure ſuper non benè ſeruato ordine in hujuſmodi adiudicationibus neceſſario, iuxtà deducta in ſua materia *ſub tit. de hæred.* præſertim *diſc.* 28., vbi habetur, an, & quando intret, ac valeat bonorum appropriatio, quam hæres grauatus ſibi ipſi pro eius creditis, ac iuribus faciat.

Altera verò erat inſpectio, an admiſſa etiam nullitate dictæ adiudicationis, competeret pro dictis detractionibus retentio; Atque in hoc regula huic parti aſſiſtere videbatur, quoniam, cum ageretur de detractionibus quantitatiuis, non intrat praxis dandi immiſſionẽ
16 pro indiuiſo, ſed impeditur immiſſio in

in totum ex ratione differentiæ, quod illæ poſſunt abſorbere totum, vt aduertitur *ſupra diſc.25.*

Hoc tamen non obſtante, proceſſum fuit cum regula generali, de qua pluries *ſub tit. de credito*, & in his terminis retentionis competentis hæredi grauato *in d. Fulginaten. ſub tit. de fideicomm. diſc 73.*,
17 ac etiam *in Eugubina, & Peruſina eod. tit. de fideicomm. diſc.* 197. & 198., vt ſcilicèt retentio exigat pro eius neceſſario requiſito debiti liquiditatem, quodque pro illiquidis concedenda non ſit; Verùm vt aduertitur in ſupra allegatis *diſc.73.* 197. & 198. *de fideicommiſſis*, nunquam intellectus acquieſcere potuit huic generalitati, quæ (vt dici ſolet), quamdam iudaiſmi ſpeciem redolere videtur, quoniam commendabilis quidem eſt iſte rigor in caſu ſuo, vbi ſcilicèt aliquis cum vitio ſe intrudat in bonorum poſſeſſione vacanti, deindèque ad ſe confouendum in ſpolio aduersùs antiquū poſſeſſorem, vel nouùm ſucceſſorem, cui poſſeſſio debita eſt, cum incertis, & illiquidis prætenſionibus ſe tueri velit, atq; more Fiſcalium litigare manibus plenis; Secùs autem vbi poſſeſſio bona fide, ac ſine vitio obtenta ſit iuxtà caſus, de quibus in proximè allegatis *diſcurſ.* 197. & 198. *de fideicomm.*; Multò verò magis in iſto caſu, in quo non agebatur de poſſeſſione bonorum vacātium de facto adepta poſt mortem poſſeſſoris, ſed de illo, qui continuabat antiquam poſſeſſionem, atque detractiones erant in ſubſtantia certæ, & liquidæ, ſolumque illiquiditas deducebatur ex fructibus lite pendente perceptis, & reſtituendis, in quibus tamen erat maior illiquiditas, quoniam incertum adhuc remanebat, an in hæreditate aliquid remaneret vltrà id, quod importabant bona cadentia ſub
18 detractionibus, dum illa imaginaria ſolutio, quam hæres etiam non ſeruatis ſeruādis propria auctoritate ſibi faciat, quamuis non ſuffragetur ad perfectam, & irretractabilem acquiſitionem dominij; Suffragatur tamen ad effectum faciendi ſuos fructus, vt in dicta ſua materia *ſub tit. de hæred.* præſertim *diſc.28.*; Et conſequenter videbatur magnus rigor, quoniam regulæ, ſeù concluſiones ſunt veræ, ſed in caſibus ſuis, & quando earum ratio congruat; Adhuc tamen cauſa pendet.

INTERAMNEN, DETRACTIONVM PRO VALERIO PANCRATIO.

Reſponſum pro veritate.

An trebellianica prohiberi poſſit filijs primi gradus; Et quatenùs adſit poteſtas, quando adeſſe cenſeatur voluntas, quod ſcilicèt prohiberi voluerit; Et quid vbi agatur de teſtamento idiotæ, vel mulieris, in quo talis prohibitio contineatur, an conſtare debeat extrinſecùs, quod ex voluntate teſtatoris talis prohibitio adiecta ſit, quodque aliàs præſumatur adiecta de ſtylo Notarij.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De quæſtione, & opinionibus in quæſtione an trebellianica prohibeatur filijs primi gradus.*
3 *In Rota recepta eſt opinio affirmatiua.*
4 *Quod inepta ſit dubitatio, ac opinio tenentium negatiuam.*
5 *An hæres vbi non detrahat trebellianicam, petat ſalarium.*
6 *An prohibitio trebellianicæ cenſeatur appoſita de ſtylo Notarij, vt non operetur.*
7 *Quomodo procedendum ſit in quæſtione circa clauſulam codicillarem, aliaſq; clauſulas.*
8 *Quando adeſſe dicatur voluntas coniecturalis prohibendi detractiones, & quales coniecturæ deſiderentur.*

DISC.

DISC. XXXII.

COnſultus ex parte Valerij,
an in teſtamento Maria-
1 licis, in quo Andreas fi-
lius inſtitutus granaba-
tur ad reſtituendum An-
gelæ integram hæredita-
tem, prohibita cenſeretur trebellianica,
& quatenus voluntas adeſſet, an ſubſten-
tabilis eſſet defectus poteſtatis, dum
agebatur de filio primi gradus; In Re-
ſponſo duplicem cõſtituebam inſpectio-
nem, poteſtatis, & voluntatis.

Quatenùs ad primam pertinet; Re-
ſpondi, quod licèt apud antiquiores, ma-
gna, nimiumq; inuoluta fuerit iſta quæ-
ſtio, an trebellianica filijs primi gradus
prohiberi valeat, ità ſcribentibus per
claſſes inter ſe diuiſis, vt aliqui moder-
2 niores, pro cõſueta leguleica ineptia in-
ſiſtentes in numero arithmetico vnam,
vel alteram tenentium, & quæ nam eſſet
magis communis, illam dixerint ſimpli-
citatem, quod eſſet quæſtio cum Cæſarea
deciſione dirimenda, quaſi quod tempo-
ribus noſtris Cæſar eſſet ille idem, qui
in antiquo Romano Imperio leges pro-
ferebat in toto Orbe, vt patet ex ijs,
quæ poſt antiquiores cumulantur *per
Amat. deciſ. Marchiæ* 11., *Redenaſch.
conſ.*76., latè *Andreol. controu.* 1., vbi, pro
otio quod cõceditur ijs, qui in paruis Ci-
uitatibus viuunt, magno adhibito labore
ad probandum negatiuam, concludit *ex
Franch. deciſ.*11., vt tenenda ſit ea opi-
nio, quæ in Regione, eiuſque Tribuna-
libus recepta ſit; Ac etiam cum ſuper-
fluitatibus, quæ ſcholis, & accademijs
congruæ, foro autem incongruæ ſunt,
ſe diffundit *Redenaſch. dicto conſ.*76., vbi
plurium locorum diuerſas refert conſue-
tudines.

Verùm in Rota, & Curia Romana,
& conſequenter in omnibus Tribunali-
bus ſubordinatis Status Eccleſiaſtici, ac
etiam in Sac. Conſ. Neapolitano, et con-
3 ſequẽter in illius Regni Tribunalibus, ac
ferè vbique, iſta quæſtio hodie inutilis,
penèque idealis remanere videtur, cum
verior, magiſque recepta ſit affirmatiua,
vt *apud Franch. d. deciſ.*11. vbi *adden.*
alios cumulant, *Ottobon. deciſ.*36. *&* 45.,
atque tanquam abſolutum ſupponitur in
infraſcriptis deciſionibus, & auctorita-
tibus agentibus de voluntate, quando
iſta non ſit clara, & expreſſa in verbis,
ſed coniecturaliter, vel argumentatiuè
deducatur.

Et quidem, ſcandalum quandoq; mihi
præbuit ſimplicitas antiquiorum, adeò
firmiter in hoc defectu poteſtatis immo-
rantium ex diſpoſitione iuris antiqui
Digeſtorum, maiorque viſa eſt ſimplici-
tas moderniorum eos inſequentium, non
4 ponderando, quod antiqua conſidera-
tio procedebat, quando filius erat hæ-
res neceſſarius, qui volens non poterat
ab hæreditate abſtinere, quod magnum
præſeferebat præiudicium, ob adhuc nõ
inuentum beneficium inuentarij, per
quod euitantur omnia mala, & pericu-
la, quæ aliàs ex qualitate hæreditaria re-
ſultabant; Sed poſtquam dicta neceſſitas
ſublata eſt, dictumque beneficium intro-
ductum fuit, non videtur, quæ probabi-
lis ratio hunc poteſtatis defectum ſua-
dere debeat.

Solùmq; vbi agatur de fideicommiſſo
puro, vel ſub conditione breuiter purifi-
cãda, adeòut incommodum, quod hæres
ſentiat, compenſatum non remaneat cũ
cõmodo fructuum pendente reſtitutione
percipiendorum; Tunc aliàs in facti con-
5 tingentia cogitabam (quamuis adhuc oc-
caſio non præbuerit id in foro diſputa-
re, & practicare), quod hæres grauatus
per quamdam ſpeciem ſalarij, quod ſta-
tui ſolet adminiſtratori patrimonij poſi-
ti ſub concurſu, vel tutori, ſeù curatori,
petere poteſt à Iudice, vt id ſibi quoque
decernatur, cum hæres iure adminiſtra-
toris cenſendus veniat ex pluries dedu-
ctis in ſua materia *ſub tit. de hærede*, ac
etiam *ſub tit. de credito diſc.*36. *&* 37.

Quo verò ad punctum volũtatis; Aut
iſta eſt expreſſa, & litteralis, et tũc ceſsãt
quæſtiones, & argumenta ad vulgarem
regulam textus *in l. ille aut ille ff. de le-
6 gat.*3.; Solumque in facti contingentia
in vna *Melphicten.* conſultus pro verita-
te ex parte Cæſaris de Iudice inſtitutus
à Liuia, remota collaterali, an præten-
dere poſſet detractionem falcidiæ ad-
uersùs legatarios, non obſtante eius pro-
hibitione in teſtamento contenta, ex eo,
quod ageretur de teſtamento mulieris

ignorantis quid hæc prohibitio importaret, quodque propterea illa cenſeretur adiecta de ſtylo Notarij, & cõſequenter non operatiua, niſi extrinſecùs conſtet de teſtatricis voluntate, vel ſaltim quod à Notario certiorata fuiſſet iuxtà opinionem *Bart.*, de qua cæteris relatis plenè *Merlin. lib. 2. controu. 78. num. 17. cum ſeqq. Altograd. conſ. 80. num. 12. cum ſeqq. lib. 1.* cum alijs, de quibus in propoſito dictæ clauſulæ codicillaris *ſub tit. de teſtamen. diſc. 58.*, & alibi, atque ità firmiter ſupponebatur quod per aliquos I.C. de partibus teneretur.

Contrarium tamen reſpondi probabilius mihi videri; Tum quia ex deductis *d. diſc. 58. de teſtam.*, ac apud *eoſdem Merlin. & Altogr.*, magis communis, & recepta videtur contraria opinio *Imolæ*, quod Notarius ad id rogatus cenſeatur, vt tanquã peritus adijciat omnes clauſulas ſalutares, ac aliàs de conſilio Sapientis apponi conſuetas pro validitate, ac maiori firmitate actus, atque vt ità eo melius, & pinguius adimpleatur diſponentis voluntas; Tum etiam clariùs ex facto, dum ſupponebatur, quod teſtatrix prole, ac proximis coniunctis deſtituta, adhibuit operam cuiuſdam Iuriſconſulti, de cuius conſilio teſtata eſt, quodq; habens in animo aliũ inſtituere, à præfato remoto agnato rogata fuerit, vt honorificentiæ, non autem alicuius emolumẽti gratia ipſum hæredem inſtitueret, vndè propterea pro meo iudicio caſus erat planus.

Atq; in hoc propoſito, (vt aliqualiter inſinuatur *diſc. præcedenti*, ac habetur alibi pluries), in iſta quæſtione inter
7 *Bartol.* & *Imolam*; Ego procedendo cum dilecta, & geniali propoſitione in omni materia frequenter inculcata, vt in quæſtionibus voluntatis, iſtius ſubſtantia inquiri debeat ex facti qualitate, & circumſtantijs, inter quas primum locum occupat veriſimilitudo, vel reſpectiuè inueriſimilitudo, non autem immorandum in formulis verborum, & clauſularũ, ſiuè in regulis, & doctrinis generalibus; Diſtinguere conſueui, quod Aut agitur de illis, quæ conſiſtunt in facto, ac verè pendent à diſponentis animo, quo explicitè non declarato, præſumptio eſt, vt ille ſit in contrarium, adeoùt ſit quædam inſolita cautela, non autem de illo genere, quod ſub Notarij formulario cadere ſolet; Putà vbi agatur de diſponendo de bonis proprijs ipſius hæredis, ac de prohibendo nè propria credita, & iura aliàs contrà hæreditatem competẽtia detrahat iuxtà caſum, de quo dicto *diſcurſu præcedenti*; Siuè vbi agatur de renunciando effectui reſultanti ex d. ſpoſitione textus *in l. ſi vnquam Cod. de reuoc. donat.* cum ſimilibus; Et tunc probabilius recipienda veniat opinio *Bartoli*, magiſque circumſpectè procedendum ſit in deferẽdo huiuſmodi clauſulis pro facti qualitate; Aut verò agitur de ijs, quæ dependent à ſubtilitate iuris, atque diſponẽti ſunt veriſimiliter ignota, vt ſunt huiuſmodi detractiones falcidiæ, & trebellianicæ, ac etiam eſt neceſſitas adhibendi cum filijs, vel parentibus honorabilem titulum inſtitutionis, cum ſimilibus, quibus non aſſiſtat, ſed potius reſiſtat naturalis voluntas diſponentis, vt præſertim ſunt huiuſmodi detractiones, quoniam idiota teſtator earum ignarus, naturaliter in animo habuit, & credidit rectè ſciens ſuæ hæreditatis vires, quod legata, & fideicommiſſa per eum relicta, ſuum plenum ſortiri deberent effectum eo modo, quo ipſe diſpoſuit, non cogitando ad huiuſmodi defalcationes à iuris ciuilis ſubtilitate reſultantes, adeoùt ſi cogitaſſet, veriſimiliter prohibuiſſet; Et tunc ſecùs dicendum ſit, quod ſcilicèt ideò adhibetur Notarius, vt adijciat ea, quæ ipſe diſponens ignorat, potiſſimè attento magis communi, ac frequentiori vſu, et conſequẽter quod opinio *Imolæ* potiùs omninò tenenda ſit.

Frequentiores autem fori quæſtiones eſſe ſolent ſuper altera inſpectione voluntatis; Non dubitatur enim in hoc propoſito vt ſufficiat etiam tacita, ſeù implicita, & coniecturalis voluntas
8 ex deductis *apud Coccin. deciſ. 253. Cauale r. deciſ. 550. Otthobon. deciſ. 28 num. 38. deciſ. 155. par. 2. rec.*, & in alijs quotidiè, cum theorica ſit abſoluta; Ideoq; tota eſt quæſtio facti, & voluntatis, an .ſ. verba, vel coniecturæ ad id ſufficiant, necnè; Super hoc autẽ plures cadũt quæſtiones, præſertim circa eam, quę reſultat ex prohibitione alienationis; Et ſuper hac DD. diſtingunt, an ea ſit adiecta rei particulari, vel omnibus bonis, ſiuè an ſubſtitutio habeat tractum ſucceſſiuũ, pluresq; con-

contineat gradus, quibus omnibus facta ſit, vel potiùs agatur de vnico, & ſimplici gradu, ex ijs, quæ antiquioribus relatis habentur *apud Menoch. lib. 4. præſumpt. 198. num. 28. & ſeq. Mantic. de coniect. lib. 7. tit. 12. num. 20. & ſeq. Peregr. de fideicomm. art. 3. num. 92. Theodor. alleg. 61. n. 89. & ſeqq.*; Siuè àn teſtator adijciat verbum *tota*, vel verbum *integra*, cum ſimilibus adminiculis, circa quæ DD. rigorosè procedere ſolent, vt ſcilicèt ea debeant eſſe vniuoca, non autem æquiuoca, quodque alium non habeant intellectum, aliamque non faciant operationem, cum ſimilibus Iuriſtarum frigiditatibus, & generalitatibus.

Verùm ſemper mihi erroneum viſum eſt, ità generaliter, ac indefinitè procedere, quoniam cum iſta ſit quæſtio facti, & voluntatis potiùs, quàm iuris, hinc procedendum venit cum dicta meliori regula indagandi ſubſtantiam veriſimilis voluntatis, non quidem ex huiuſmodi generalitatibus, ſed ex facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantijs, ex quibus, vt ſæpè aduertitur in omni ferè materia, præſertim *ſub tit. de fideicomm.*, frequenter contingit, vt aliquæ coniecturæ in vno caſu ſufficiant, in altero autem, eædem, ac maiores non; Ideoque parùm probabilis viſus eſt dictus rigor deſiderãdi adminicula vniuoca, & concludentia tanquam in re exorbitanti, & correctoria, quoniam natura ex ſupra inſinuata ratione, voluntati prohibendi potius aſſiſtere videtur, vt diſpoſitio plenum, & integrum ſortiatur effectum, prout ipſe teſtator voluit, ac explicauit; Potiſſimè quia ob adinuentum à iure nouiſſimo beneficium inuentarij, ceſſat illa ratio, ob quam ius antiquum ad alliciendum hæredes, vt hæreditatem adirent, hæc emolumenta eis deferre voluit ità, compenſando pericula, & præiudicia, quibus ità ſe ſupponebant, ideoque non datur regula certa, & generalis, ſed in ſingulis caſibus pro eorum qualitate deciſio intrare debet.

IMOLEN.

PRÆDII

PRO

FRATRIBVS DE ROTA

CVM

FVSCHINIS.

Caſus variè deciſus per Rotam.

An trebellianica debita ſit primo hæredi inſtituto in vſufructu, poſt cuius mortem alter vocatus eſt; Vel potiùs debeatur huic ſecundo, qui cenſeatur hæres ab initio; Et de imputatione fructuum in trebellianicam, facienda per hæredem extraneum; Et quatenùs circa initia aditæ hæreditatis, in cauſam trebellianicæ tunc rectè capientis bona alienata, alienatio in tertium fiat, an ea retractetur ob ſubſequutam eiuſdem trebellianicæ cõſumptionem, vel imputationem cum fructibus.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones cauſæ.*
3 *De quæſtione an inſtituto hærede in vſufructu, poſt eius mortem altero inſtituto, hic ſit hæres ab initio.*
4 *Ad regulandam concordiam attenduntur opiniones, quæ de eius tempore tenebantur.*
5 *Tranſactio, an, & quando afficiat venientes iure proprio.*
6 *Hæres extraneus imputat fructus in trebellianicam.*
7 *Declaratur concluſio, de qua num. 5.*
8 *Legatarius, vel hæres particularis non detrahit trebellianicam.*
9 *Termini imputationis ſunt incongrui poſt iam factam detractionem.*
10 *De primis alienationibus imputandis ad tex.* in l. Marcellus.

11 *Quod tranſigens non cedat iura propria.*
12 *Quomodo dignoſcatur ceſſio extinctiua à translatiua.*
13 *Tranſactio non capit niſi deducta in lite.*
14 *Donatio non præſumitur.*
15 *De inueriſimilitudine excludente donationem.*
16 *Quando procedat doctrina* Croti *ſuper valida alienatione in cauſā trebellianicæ.*
17 *De ſubrogatione pretij loco rei, vel è cōtrà, et de regreſſu fideicommiſſarij pro reintegratione ad rem alienatā.*
18 *De impugnantibus doctrinam* Croti, *de qua num* 16.
19 *Quid in hoc dixerit, vel teneat Rota.*
20 *Quod dicta doctrina* Croti *non ſubſiſtat, et de ratione.*
21 *Hæres alienando pro trebellianica obtinenda ex fructibus, dicitur in dolo.*
22 *Fructus pertinent ad hæredem grauatū.*
23 *Ob inuentarij beneficium detractiones nō ità competunt.*
24 *De diſtinctione inter filios, & extraneos circa imputationem.*
25 *Et de detractione duplicis quartæ quando procedat.*

DISC. XXXIII.

1 IOſeph, inſtituta Hippolyta vxore hærede vſufructuaria, poſt iſtius mortem, inſtituit Petrū tranſuerſalem, cui ſine filijs morienti, ſubſtituit fratres de Rota; Cumque poſſeſſa hæreditate per Hippolytam per annos tres circitèr, eius mors ſequuta eſſet; Hinc inter Fuſchinos eius hæredes, et dictum Petrum ortæ fuerunt plures controuerſiæ, ſuper reſtitutione aliquorum mobilium, ac ſuper detractione trebellianicæ, de qua Hippolytæ hæredes opponebant, vndè deuentum eſt ad concordiam, per quam Petrus, dictis hæredibus ex cauſa trebellianicæ, prædium aſſignauit; Eodemque Petro poſt annos 24. circiter (in quibus hæreditatem poſſedit), abſque prole defuncto, ideoque facto caſu ſubſtitutionis ad fauorem fratrum de Rota, per iſtos ad dictum prædium fideicommiſſarium vindicandum, vtpotè malè alienatum, contrà Fuſchinos iudicium inſtitutum fuit; Et introducta cauſa *in Rota corā Albergato ſub die 6. Iunij 1653.*
2 prodijt reſolutio Fuſchinis reis conuentis fauorabilis, ſuper tranſactionis validitate, ad cuius deciſionis normam expedita ſententia, & commiſſa cauſa *in Rota coram Emerix*, diuerſa prodijt reſolutio fauore Actorum pro dictæ ſententiæ infirmatione, ac tranſactionis inualiditate *ſub die 6. Iunij 1664.*, expeditaque ſententia, atque de nouo commiſſa cauſa in eadem Rota *coram eodem Albergato*, vel coram altero, in cuius locum poſtea ipſe ſubrogatus eſſet *ſub diebus 27. Ianuarij* 1668. *&* 29. *Martij* 1669. pro vltimæ ſententiæ, ac poſterioris reſolutionis cōfirmatione fauore Actorum prodierunt reſolutiones, aduersùs quas conceſſa, etiam fuit noua audientia, quæ pendet.

In his autem diſputationibus, quæ acerrimæ fuerunt, de pluribus actum fuit in puncto iuris, vltrà ea, quæ circà quantitatem, & qualitatem bonorum conſiſtebant in nudo facto (de quo in Curia non ſe ingerunt Aduocati); Primò nempè, an dictæ Hippolytæ debita eſſet, necnè trebellianica, quæ non legebatur prohibita; Secundò quatenùs debita eſſet, an adhuc validè in eius cauſam dictum prædium aſſignatum eſſet; Tertiò quatenùs non eſſet debita, ſed potiùs debita eſſet ipſi Petro, an rei conuenti de iſtius iuribus opponere poſſent; Et quartò, quatenùs neque Petro ea debita eſſet, vtpotè cum fructibus iam conſumpta, an hoc non obſtante, ſubſtineretur controuerſi prædij alienatio facta de tempore, quo huius detractionis conſumptio cum fructibus ſequuta non erat.

Quamuis autem (vt dictū eſt), plures, & quidem acerrimæ, ſuper præmiſſis habitæ fuerint diſputationes, adeò ut in pluribus, ob votorum ſciſſuram, reſolutio capi non potuerit; Attamen mihi ſcribenti pro fideicommiſſarijs actoribus, id non modicam præbebat admirationem, cum pro meo iudicio, cauſa videretur plana, tantaque diſputationis dote indigna; Quatenùs enim pertinet ad primum, licèt aſſumpta fuerit quæ-
3 ſtio, de qua antiquioribus relatis plenè *apud Bellon. iunior. de iur. accreſcen. cap. 7. quæſt. 16. Capyc. Latr. conſult. 112. Marcian. diſputat. 99. Rota apud Merlin. deciſ. 505. repetit. deciſ. 22. par. 5. rec.*, & in alijs frequenter, *& ſub tit. de hærede*

diſc.

*diſc.*2.; An ſcilicèt vxor inſtituta in vſu-
fructu, dato poſt eius mortem hærede
in proprietate, iſte dicatur hæres ab ini-
tio, vxor autem ſimplex legataria; Vel
potiùs è conuerſo, iſta ſit hæres, ille ve-
rò ſubſtitutus, cum ex hoc pendeat, cui
nam eorum trebellianica debita eſſet;
Attamē magis cōmunis, hodièq; amplius
nō controuerſa opinio eſt, vt mulier re-
maneat ſimplex legataria, alter autē hæ-
res ab initio, vt habetur apud allegatos,
& aduertitur etiā *ſub tit. de fideic.*, & ali-
bi, cū frequēter iſta cōcluſio inſinuetur.

Et quamuis Scribentes pro reis con-
uentis (quibus adhæſit prima deciſio *co-
ram Albergato*) admittendo, quod ho-
diè iſta opinio recepta ſit, ingenioſè in-
ſiſterent in eo quod, dum concordia ini-
ta fuit de anno 1625., illud tempus, non
4 autem præſens attendere debeamus, vt
aduertitur *apud Ottbobon. deciſ.* 25. *num.*
11. *cum ſeqq.*, cum alijs in prima huius
cauſæ deciſione, et conſequenter, quod
tunc iſta quęſtio non eſſet ità explanata,
ſed magis diſputabilis, & dubia, quod
ſufficit, vt tranſactio dici valeat bona fi-
de inita, ideoque afficiat ſucceſſores in
5 fideicommiſſo quamuis ex propria per-
ſona venientes iuxtà diſtinctionem, de
qua *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 173. *& ſeqq.*
& ſub tit. de emphyt. diſc. 52. & ſub altero
de frud. diſc. 49. & alibi.

Nihilominus, (etiam in ſenſu veritatis)
6 dicebam, quod iſta ponderatio nullius
erat momenti, quoniam ſtante iuris cer-
to principio, quod hæres extraneus te-
netur imputare fructus in trebellianicam
ad tex. in l. iubemus C. ad S. C. trebell.
cum concord. apud Theſ. iun. lib. 1. *quæſt.*
forenſ. 50. *Rot. apud Celſ. dec.* 167. *num.* 4.
Et admittunt *Crotus*, & alij eius opinio-
nis ſequaces de quibus *apud Caualer. dec.*
20. *Merlin. de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 3.
num. 9. *& ſeq.* cum alijs de quibus infrà;
Hinc, poſito etiam quod iſta detractio
dictę Hippolytæ debita eſſet, adhuc tamē
iuxta ſecundum punctum ſuperius di-
ſtinctum, id non ſuffragabatur, quoniam
ita in parte notabili conſumpta erat cum
fructibus per ipſam triennio perceptis,
& cum aliquibus mobilibus conſumptis,
et conſequenter quod inexcuſabilis eſſet
aſſignatio dicti prædij pro integra de-
tractione.

Et nihilominus, etiam id, quod re-
manebat aſſequendum, neque integrum
præſtari potuit, quoniam vt locis mox
ſuprà citatis aduertitur, eatenus litis du-
bietas cauſat bonam fidem dicti effectus
productiuam, quatenus habita ratione,
7 ſeù probabili proportione æſtimationis
dicti dubij incerti euentus, aliquid hinc
inde detur, ac remittatur reſpectiuè, non
autem dando totum id, quod malus cau-
ſæ exitus rigoroſè producere potuiſſet,
imò longè vltrà, cum tunc mala fides ſit
indubitata; Potiſſimè quia attento etiam
eo tempore, licèt non prodijſſet dicta
deciſio *Merlini*, adhuc tamen Rota in
alijs deciſionibus in ea relatis hanc opi-
nionem firmauerat; Eaque poſita, cer-
tum eſt quod legatario, vel hæredi parti-
culari grauato nō debetur trebellianica,
vt ſub tit. de hærede diſc. 1.

Agnoſcentes hanc difficultatem Scri-
8 bentes in contrarium, recurrebant ad
ius ipſius Petri, atque canentes palyno-
diam, ſubſtinere curabant oppoſitum eius,
quod prius acriter ſubſtinuerant, præ-
ſertim in prima diſputatione anni 1663.
quod ſcilicet Petrus verè ab initio eſſet
directus, ac immediatus hæres grauatus,
cui trebellianica debita erat, eorum ve-
rò auctrix eſſet legataria vſus fructus; Et
conſequenter quod de tempore alie na-
tionis huius predij in cauſam trebelliani-
cæ, iſta eſſet integra, dum Petrus nullos
adhuc perceperat fructus in eam impu-
tabiles, vtpote perceptos à legataria iure
legati; Atque exindè inferebant ad di-
ctæ alienationis validitatem, ac perfe-
ctionem, quamuis poſtmodum idem Pe-
trus longæuo viginti, & vltrà annorum
ſpatio fructus percepiſſet, ex quibus ipſe
remanebat debitor reintegrationis fi-
9 deicommiſſi de eo, quod in cauſam hu-
ius detractionis alienatum fuerat, non
autem, vt intrarent termini imputatio-
nis, qui incongrui remanent, vbi agitur
de debito iam ſatisfacto, ſeù de detra-
ctione tempore habili facta, quæ in præ-
iudicium tertij non retractatur, quoniā
ſufficit, vt facta ſit de tempore habili, at-
tendendo tempus contractus, non quid
poſtea ſuperuenerit, iuxtà ſupra enuncia-
tā doctrinam *Croti in l. filius familias §.*
Diui num. 20. *ff. de leg.* 1. canonizatam *per*
Rot. apud Caualer. dec. 20.

Ad quod comprobandum obſeruabam
ego, quod deduci potuiſſent, (quamuis nō
de-

deducerentur) ea quæ habentur ſupra *diſc. 18. in fine*, & in alijs, in propoſito
10 legitimæ, ad materiam textus *in l. Marcellus ff. ad trebell.*, quod ſcilicet primæ alienationes verè, & propriè, & quæ aliàs, niſi caderent in cauſam legitimæ, eſſent prohibitæ, in eam electæ cenſentur, non obſtante quod anteà, vel poſteà ad hæredis grauati manus obuenerint pecuniæ in hæreditate repertæ, ſiue obuentæ ex venditione fructuum, vel mobilium non conſeruabilium, aut ex nominibus debitorum, ſiuè ex alienationibus neceſſarijs, de quibus tenetur reintegrare fideicommiſſum, quoniam id non præiudicat tertio, cui alienatio facta eſt, cum aliud ſit imputatio ipſo iure, & aliud verò obligatio reſtituendi, ſeù reintegrandi.

Replicabam tamen (etiam cum ſenſu veritatis) quod iſtud fundamentum nullã haberet facti, vel iuris ſubſiſtentiam; Non quidem facti iuxtà tertium punctum ſupra diſtinctum, quoniam ex concordiæ tenore liquidò conſtat, quod Petrus litem deſuper excitatam timen-
11 do, vel abhorrendo, habuerat ſe negatiuè, vel abſtentiuè, cedendo ſcilicet liti, & oppoſitioni, atque ità patiendo tanquam fideicommiſſarius, vel ſubſtitutus, vt hæredes prætenſi hæredis grauati, trebellianicam in maiori ſumma librarum 20. m. circiter prætenſam, ità obtinerent in libris 16. m., non autem quod eamdem detractionem ſibi ex propria perſona competentem, tranſlatiuè per ſpeciem donationis, vel venditionis, eis cedere voluerit, cum id nullibi in inſtrumento legeretur, ſed potius contrarium videretur manibus palpabile, ex quatuor præſertim demonſtrationibus; Primò ſcilicet ex contextura, ſeù formalitate verborum, quoniam iuxta diſtinctionem, de qua *ſub tit. de renunciat.* (vbi
12 eſt eius ſedes), ad diſtinguendum an ceſſio, vel renunciatio ſit ſolum abſtentiua, (quam alij extinctiuam dicunt), vel potius tranſlatiua, attenditur, an iura, vel bona, quibus ceditur, ſtent in datiuo, vel in accuſatiuo, vt primo caſu dicatur extinctiua, in ſecundò autem tranſlatiua, atque verificabatur prima pars potius quàm altera; Secundò inſpecta facti ſeriæ, eiuſque ſubſtantia, quæ iuxtà ſæpè in omni ferè materia inſinuatam veriſſimam propoſitionem ſpectanda eſt, non autem formalitas verborum, quoniam proceſſum fuerat per viam tranſactionis, quæ cadit in ijs, quæ in lite ſunt, non autem in alijs extrà, quamuis verborum amplitudo accedat, niſi conſtet de volun-
13 tate complicandi alium diuerſum contractum, vt pluries aduertitur præſertim *in Romana ſeù Peruſina ſub tit. de feud. diſc. 47.*; Ideòque cum ſub lite eſſet detractio trebellianicæ, quam Rei cõuenti prætendebant tanquam hæredes primi hæredis grauati, atque in hoc ſe opponeret Petrus tanquam gerens perſonam ſubſtituti, cui fideicommiſſi reſtitutio facienda erat, & qui non impugnando detractionem in genere, (quia fortè eius ſapientum, & defenſorum muſa tanti non aſcenderet) inſiſtebat potius ſuper eius cõſumptione cũ mobilibus, ac alijs effectibus hæreditarijs; Hinc proindè impoſſibile videbatur, dictæ concordiæ hunc intellectum tribuere.

Tertiò quia id redoleret puram, & merè gratuitam donationem, quæ in du-
14 bio præſumenda non eſt etiam inter ſanguine coniunctos ex relatis *apud Canaler. dec. 603., deciſ. 41. in princ. par. 9. rec.* & in ſua materia *ſub tit. de donat.*; Multò verò magis in hac facti ſpecie, quod nulla ſanguinis coniunctio, nullaque alia donandi cauſa accedebat, ſed potius auerſio ob lites habitas.

Et quartò ratione nimiæ inveriſimitudinis, quoniam cum iuxta dictam doctrinam *Croti*, hæres extraneus grauatus,
15 qui in cauſam trebellianicæ, antequam iſta cũ fructibus conſumeretur, faciendo alienationem tertij fauore validam, teneatur ex fructibus poſteà perceptis reintegrare fideicommiſſum, id nimiam producit improbabilitatem, quoniam, vt quis donet, vel remittat ius ſuum ad eius liberam diſpoſitionem, & de quo nemini rationem reddere tenetur, non eſt ita inſolitum, & improbabile; Nimiũ autem inveriſimile eſt, vt extraneo, ergà quem nulla aderat donandi occaſio, non ſub titulo donationis, ſed tranſactionis, donare, ſeù remittere voluerit id, quod alteri deindè reſtituturus eſt de ſuo.

Hinc proinde opus non videbatur aſſumere punctum iuris circà prædictam doctrinam *Croti*, an ſubſiſteret, nec ne, cum ex facto ceſſaret quæſtio; Ac vlterius

rius

rius vbi etiam dicta donatio admittenda eſſet, neque iſta doctrina, (ea etiam
16 admiſſa,) ſuffragari poterat, quoniam ea procedit in alienatione correſpectiua, & ex cauſa oneroſa fauore tertij bonæ fidei emptoris, qui ità contenderet de damno vitando in concurſu fideicommiſſarij contendentis de lucrò captando, quo caſu aliqua non ſcripta ęquitas poſſeſſori aſſiſtere videtur, & ob quā dicta theorica *Croti* fortè, pro facti qualitate, recipi mereatur; Secus autem vbi agatur de fouente cauſam lucratiuam, cum tunc nulla, nec iuſtitiæ, nec æquitatis ratio id patiatur; Potiſſimè vbi hæres grauatus minus idoneus eſſet ad reintegrandum fideicommiſſum, ad quod in ſenſu eiuſdem *Croti* tenetur, quoniam tunc fideicommiſſario reintegrationis
17 creditori concedenda veniret illa ſubſidiaria vendicatio, quæ aduersùs fouentem cauſam lucratiuam de iure competit, iuxta deducta *ſub tit. de credit. diſc.* 35. ad materiam ſubrogationis rei loco prætij, vel è contra; Siuè ad materiam æquitatiuæ actionis de in rē verſo, vel alterius æquitatis deductæ ex diſpoſitione *textus in l. ſi me, & Titium ff. ſi cert. petat.*, aut ex edicto *de his quæ in fraud. creditorū &c. vt d. diſc.* 35. *ac etiā diſc.* 72. *eod. tit. de cred.*

Quatenus verò pertinet ad dictam theoricam ſeù doctrinam *Croti*; Illa im-
18 pugnatorem habet *Peregr. de fideicommiſſ. art.* 39. *num.* 4. *&* 5. *& conſ.* 49. *per tot. lib.* 2., vnde proptera apud moderniores in hoc noſtro ſæculo, inter quamplures alias, exorta eſt hæc noua quæſtio, antiquioribus ignota; Atque opinio *Peregr.* maiores habere videtur ſequaces præſertim *Cancer. par.* 1. *var. cap.* 2. *n.* 45. *in fine*, *Merend. lib.* 8. *controu. cap.* 46., *Fuſar. de ſubſt. quæſt.* 543. *num.* 3. *Merlin. de legit. lib.* 2. *tit.* 2. *q.* 3. *num.* 9. *Altograd. conſ. vltimo num.* 23. *& ſeqq. lib.* 2.

Neque contrariæ opinioni *Croti* aſſiſtit amplius auctoritas *Rotæ*, (quæ magna eſt) *apud Caualer. dicta deciſ.* 20., quo-
19 niam poſt multorum annorum decurſum caſus præbuit reaſſumptionem dictæ cauſæ, vndè propterea iuxtà receptum Rotæ ſtylum non reuocandi deciſiones incidenter, ac non niſi cum particulari diſputatione, demandata fuit eius reuiſio coram *Cerro* ſubrogato, corā quo *ſub die* 13. *Martij* 1662. *in eadem Romana domus de Vſuzijs*, ab ea receſſum fuit, inclinando potius in opinionem *Peregr.*; Benè verū quod in ſecūda deciſione cōfirmatoria 27. *Iunij* 1663. id declaratum fuit, quod ſcilicet reſolutiones dictę deciſionis reuocatoriæ prodijſſent ex ſolo facto, eo quia de tempore alienationis hæres grauatus iam tot fructus perceperat, aliaque bona conſumpſerat, vndè propterea illius detractio iam ſequuta erat, et conſequenter quod retenta etiam dicta doctrina *Croti*, ceſſaret illius applicatio, proteſtando nihil deſuper firmare, ſed relinquere integrum locum veritati; Ideoque pro mea notitia, quæſtio adhuc in Rota remanet indeciſa, abſque eo quod eius auctoritas, vni, vel alteri opinioni aſſiſtat, dum prima deciſio coram *Caualerio* eſt reuocata, & dicta prima deciſio *coram Cerro* per ſecundam circa articulum in genere eſt ſuſpenſa; Cumque adhuc occaſio non præbuerit illam formiter diſputare (dum in iſta cauſa verè non cadebat vtſupra) hinc proindè omnindò maturum iudicium deſuper efformare non potui, cum Romana Curia viris forenſibus alicuius occupationis, otium non concedat diſputandi quæſtiones in abſtracto, ac extra præciſam contingentiam, in qua etiam ſemper oportet curſitando, atque ad horam ſcribere, vt vulgò dicitur *correndo la poſta*.

Incidenter autem agendo de hac quæſtione in iſta cauſa, *& in Ferrarien. laudi pro Balbis* in Signatura Gratiæ, Mihi videbatur quod dicta doctrina *Croti* pernceſſe, vel in prima, vel in ſecunda parte fallaciam contineret; In prima nempè
20 vt licitum non eſſet pro huiuſmodi detractione alienationem facere, eo quia iſta non eſſet detractio competens ex iuris miniſterio ab ipſo inſtanti mortis teſtatoris per quamdam imaginariam ſeparationem quotæ à lege factam, vt contingit in legitima, ſed eſt potius quoddam debitum conditionale, quod oritur de tempore, quo reſtitutio facienda eſt, et tanquam præmium compenſatiuum oneris, ac laboris in adminiſtratione hæreditatis, ac ſuſceptione periculorum, & præiudiciorum, quatenus compenſatio ex fructibus ſequuta non eſſet, vt etiā aduertitur *diſc. præcedenti*, et conſequenter vt licitū eſſe non debeat antequā debitum

bitum cedat, alienationem facere in
proprietate, dum commodè debitum
impleri poteſt cum fructibus, ex quibus
potius illud implendum eſſe lex ſtatuit,
iuxta ea, quæ in propoſito detractionis
dotium ad terminos *Authenticæ Res quæ*,
habentur in ſua materia *ſub tit. de dote
diſc. generali* 145., & in alijs diſcurſibus
particularibus; Quodque propterea hæ-
res ita præuentiuè alienando diceretur
21 in quadam ſpecie doli, ob quam, iuxta
opinionem, quam tenet Rota, & Curia,
competit hypotheca legalis ex deductis
ſub tit. de credito diſc. 36., ità fideicom-
miſſo pro reintegratione ad huiuſmodi
rẽ ſic alienatam competeret exercitium
dictæ hypothecæ metiendę de tempore
aditæ hæreditatis, quando ſuſcepta eſt
adminiſtratio, quod ſonaret in idem, vn-
de propterea tertius, in quem facta eſt
alienatio, non remaneret tutus.

Et quatenus in ſenſu *Croti*, iuxta pri-
mam partem eius doctrinæ, iſtud eſſet
debitum purum ab initio, pro quo lici-
tum fuiſſet alienationem facere, non vi-
22 detur tamen cui fundamento innitatur
ſecunda pars ſuper reintegratione ex fru-
ctibus poſtea perceptis, atque in hac par-
te potius quàm in prima ab aliquibus ex
modernis ſupra allegatis ipſe redargui-
tur, quoniam ſi licitè potuit alienatio-
nem facere in cauſam huius detractionis
iam ab initio competentis, non videtur
quare inſurgere debeat obligatio reſti-
tuendi fructus poſtea perceptos, cum
eos faciat ſuos tanquam dominus, ac iu-
re illius veri dominij, quod grauatus in-
terim habere dicitur, ex ijs, quæ ad hanc
materiam faciendi fructus ſuos, haben-
tur prȩſertim *ſub tit. de fideic. diſc.* 187.;
Ideòque, vel prima, vel ſecunda pars di-
ctæ doctrinæ fallaciam continet.

Probabilius autem prima, quoniam, vt
23 aduertitur *diſc. præcedenti*, ob modernũ
beneficiũ inuentarij à nouiſſimo iure in-
troductum, circa huiuſmodi detractio-
nes, procedendum non eſt cum ea beni-
gnitate, cum qua ius antiquum procede-
bat, ex ceſſante ratione, ideòque iſtæ de-
tractiones proueniunt potius ex qua-
dam noſtrorum maiorum ſimplicita-
te, contra naturalem, ac veriſimilem
voluntatem teſtatoris cupientis conſer-
uationem integræ hæreditatis, quæ ita
ſciſſuram notabilem patitur, potiſſimè
vbi altera accedat detractio legitimæ,
deindeq; remaneat altera per DD adeò
extenſa, quæ reſultat ex *auth. Res
qua*.

Atque propterea mihi nunquam pla-
cuit diſtinctio inter deſcendentes, & ex-
traneos ſuper imputatione fructuum,
24 quoniam filij, vel deſcendentes in legi-
tima conſiderantur tanquam tales, & in
ratione ſanguinis, ſed in trebellianica
conſiderantur tanquam merè extranei;
Adhuc tamen occaſio non præbuit id
formiter diſputare, neque audeo rece-
ptas maiorum traditiones reprobare, ſed
relinquendo integrum locum veritati,
inſinuo Solum id, quod mihi non pla-
cet, nullamque habere videtur con-
gruam rationem, quæ eſt anima legis,
& cum qua potius pro meo genio, ac
ſtylo procedendũ videtur, nõ autem mo-
re ouium vel auium, vt vnus alterum
inſequatur, neſciendo quare.

Prout non videtur cui rationi inni-
xa ſit altera concluſio, quod filij ad ter-
minos text. *in cap. Rainutius*, detrahunt
duas quartas, legitimam ſcilicet, & tre-
25 bellianicam, ſi ſunt conditionaliter gra-
uati, ſecus ſi purè, vt cæteris relatis *Surd.
conſ.* 251. *Ciriac. contr.* 316. *Merlin. de
legit. lib.* 1. *tit.* 3. *quæſt.* 1. *Rot. apud Coc-
cin. dec.* 143. *num.* 3. *deciſ.* 66. *num.* 2. *p.* 1.
rec., *dec.* 579. *num.* 16. *par.* 5. & in alijs;
Si enim eadem diſtinctio circa trebellia-
nicæ detractionem intraret etiam in ex-
traneo, vt ſcilicet eam obtineat extra-
neus hæres quatenus conditionaliter, nõ
autem purè ſit grauatus, tunc tranſeat;
Sed ſi extraneus eam detrahat quamuis
purè grauatus, tunc non videtur cur
idem filio competere non debeat;
cum ipſe deterioris conditionis eſſe non
debeat quolibet extraneo, cuius iure
cenſetur in reliqua hæreditate, non au-
tem iure filij, ex quo legitimã non detra-
hit tanquam creditor, quamuis non ſit
hæres ideòque adeſt reduplicatio perſo-
narum; Niſi eſſet fideicommiſſum pu-
rũ implicitũ, ac virtuale, quod reſultat à
diſpoſitione legis ob clauſulam codicil-
larem, quoniã tunc filius non eſt hęres ex
iudicio teſtatoris; Hæc tamen maturio-
ri iudicio reſeruantur.

CIVITATIS CASTELLANÆ

SEV,

HORTANA FALCIDIÆ

PRO

SOCIETATE ROSARII

CVM

ALIIS LOCIS PIIS LEGATARIIS

Caſus diſputatus coram A.C.

An falcidia, vel trebellianica, à quibus cauſa pia exempta eſt, detrahatur per alteram cauſam piam ratione conquaſſationis priuilegiorum; Et de alijs ad materiam falcidiæ pertinentibus; Et præſertim an prælegatum factum hæredi, in eam imputetur.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Quomodo diſtinguatur legatarius ab exequutore.*
3 *Pia loca quomodo diſtribuant ſubſidia dotalia.*
4 *De ratione ob quam debetur falcidia.*
5 *De doctrinis punctualibus.*
6 *In hærede vnico non datur legatum in ſeipſo.*
7 *Pia loca totum quod habent, erogant in opera pietatis quæ non ſunt onera.*
8 *De eodem.*
9 *Quomodo doctrinæ punctuales attendi debeant.*
10 *An pia cauſa hæres detrahat falcidiam vel trebellianicam ab alia pia cauſa.*
11 *De ratione, cui innituntur piæ cauſæ priuilegia.*
12 *Quod pia cauſa hæres non debeat detrahere falcidiam neque de legatis prophanis, & quando ſecus.*
13 *De ratione ob quam Eccleſia vel pia cauſa, etiam non confecto inuentario, non tenetur vltrà vires.*
14 *In piè diſpoſitis non attenduntur diſtinctiones hæredis, & legatarij.*
15 *An prælegata imputentur hæredi in falcidiam.*

DISC. XXXIV.

1 DOMINICVS Colauanus, inſtituta hærede Societate Roſarij Oppidi Galleſij, eius patriæ, præcepit vt fructus quadraginta locorum montium in hæreditate remanentium ſpecificè deſignatorum, erogari deberent in ſubſidia dotalia pauperum puellarum, & quamplura alia fecit legata pia, integram penè hæreditatem abſorbentia; Vndè propterea dicta pia Societas, adita hæreditate, aduersùs legatarios eam pulſantes, excipiebat de detractione falcidiæ; Introductaque cauſa coram A.C., de duobus diſputatum fuit; Primò an falcidia deberetur, ſtante concurſu cauſæ piæ hinc inde; Et ſecundò quatenus deberetur, an dicta 40. loca montium in eam imputanda venirent, atque ad hunc ſecundum punctum iudicioſè reſtricta fuit difficultas, quoniam ſi imputationi locus eſſet, inanis labor remanebat agere de primo, cum dicta loca montium ſufficerent, ac excederent.

In hoc autem, ſcribendo pro Societate hærede, more Aduocati cauſæ inſeruientis, dicebam, quod in iſtis locis montiũ, Societas, neque hæredis, neque prælegatarij figuram faciebat, vel perſonam gerebat, quoniam vt alibi etiam aduertitur
2 præſertim *ſub tit. de teſtam. diſc.* 56. atq; plenè deducunt *Add. ad deciſ.* 25. *par.* 3. *recent.*, in hoc diſtinguitur exequutor à legatario, vt primus, nullum habeat, neq; ſperet proprium commodum, vel emolumentũ, quoniã teneatur totum in opera à teſtatore deſtinata erogare, nihil pro ſe retinendo, legatarius autem quãuis habeat onus, participat de emolumento, quod ſupereſt, onere adimpleto; Vnde propterea cum hęc loca montium integrè in dictum opus deſtinata eſſent, abſque eo quod Societas emolumentum aliquod pro ſe retinere poſſet, ità in hac parte, exequutoris, vel adminiſtratoris potius, quàm hæredis, vel domini perſonam gerere dicitur, vt ſupponi etiam

3 videtur *per Rotam apud Buratt. dec.* 129. 432. & 500. cũ alijs de quibus *ſub tit. de dot. diſc. 7. & ſeqq.*, vbi de huiuſmodi ſubſidijs dotalibus, quorum diſtributio pijs locis demandata ſit.

Et conſequenter dicebam quod hæc bona imputanda non eſſent in falcidiam, quoniam iſta per legem introducta eſt
4 in compẽſationẽ incommodi, ac laboris, & periculi, quibus hæres adeundo hæreditatem, ſe ſupponit, atq; ad inuitandum hæredes teſtamentarios, vt adeant, ne aliàs inteſtati decedere cogantur *ad text. in l.* 1., *ac l.* 4. *ff ad l. falcidiam* cum ibi communiter notatis; Et in ſpecie, vt ea rata, quæ deſeruit pro onere miſſarum celebrandarum, dicatur ſpecies æris alieni, ideoq; de ea habenda non veniat ratio in hac imputatione, habetur *apud Ciarlin. contr.* 140. *n.* 19. *cum ſeqq.*; Vndè
5 propterea exagerabam ineptam illam propoſitionem, quę per ora pragmaticorũ volitare ſolet, vt doctrina indiuidualis in iudicando haberi debeat pro caſu legis ex collectis *per add. ad dec.* 20. *n.* 42. *par.* 3. *rec.*

Reflectendo autẽ ad veritatem, quam requirentibus meam operam, ab initio, pro inconcuſſo ſtylo, candidè inſinuaui,
6 motiuum non ſubſiſtebat, quoniam teſtator prælegati titulum non expreſſerat, vnde propterea intrare poſſet quæſtio de qua proximè infrà, an prælegata imputentur, nec ne in falcidiam, minuſque hic terminus de iure cadere poterat in eo, qui eſt vnicus hæres, atq; cohæredem non habet, ideoque dicta loca montium remanere dicebantur in hæreditate, ac penes hæredem iure hæreditario, & conſequenter de plano intrabat imputatio.

Nil obſtante iniuncto onere, vtpotè connaturali, ac ſolum expreſſiuo in certa ſpecie eius, quod de natura piæ diſpoſitionis in genere inerat; Siquidem
7 huiuſmodi piæ Societates ſunt perſonæ intellectuales, ac vniuerſitates, deſtinatæ ad exercenda opera pietatis, in quæ erogari debent omnes redditus, ac emolumenta, abſque aliqua ipſorum confratrum priuata diſtributione, vel participatione, cum ipſi curam, & adminiſtrationem, ex motiuo charitatis purè impendant, habendo ſalariatos aliquos miniſtros, qui maiorem, vel notabilem vitæ partem in eo miniſterio conſumere coguntur; Ideoque onus iniunctum à teſtatore, nil continet nouum, vel extrinſecum, quoniam niſi ipſe expreſſiſſet, adhuc huiuſmodi locorum montium redditus, vel in dictum pium ſubſidium, vel in alia opera pietatis erogare oportuiſſet, vndè propterea teſtatoris diſpoſitio cõtinet ſolum quamdam deſtinationem ſpeciei inter plures piorum operum ſpecies diuerſas, ac expreſſionem eius quod inerat.

Neque dici poteſt, quod ex iſto onere, vel ex altero celebrationis miſſarum, ac ſimili, Eccleſia, vel locus pius hæres inſtitutus vtilitatem non ſentiat, quoniã iſta dicitur vtilitas, vt in Eccleſia miſſæ
8 celebrentur, pro quibus aliàs cum proprijs redditibus oporteret ſacerdotes ſtipendiare, atque in huiuſmodi ſubſidiorum diſtributione maiori, vel minori totalis honorifica vtilitas conſiſtere videtur; Neglecta dicta doctrina ſpeciali, vtpotè Couſulentis, ac etiam elaborati quidem, ac nõ ſpernendi Doctoris, quem tamen conſtat pragmatico more cum generalitatibus proceſſiſſe, ideoque in-
9 trant ea, quæ in propoſito doctrinarum punctualium benè obſeruat cæteris relatis *Cyriac. contr.* 50. *n.* 3. *& ſeqq.*, & aduertitur *ſub tit. de iudic.*, occaſione agendi de Aduocatis, eorũque modo ſcribendi.

Hinc de conſequenti ceſſabat occaſio agendi de quæſtione in genere, an priuilegium, quod ex concordi DD. ſenſu, attributum eſt Eccleſiæ, vel piæ cauſæ, vt falcidiæ, vel trebellianicæ detractioni non ſubiaceat, procedat in concurſu alterius Eccleſiæ, vel piæ cauſæ hæredis inſtitutæ, quaſiquod, intrante ratione conquaſſationis priuilegiorũ inter æquè priuilegiatos firma, remaneat regula generalis, quæ falcidiam, vel reſpectiuè trebellianicam decernit.

In hoc autem, DD. nimium ſcinduntur per claſſes pro vtraque opinione cõ-
10 ſtitutas, vt elaboratè colligit *Ciarlin controu.* 139. & 140. vbi refert *Tiraquell. Peregr.*, *Mangil.*, *Martam*, & alios in iſta quæſtione nimium elaborantes, & quam ſatis dubiam dicit *Rot. deciſ* 1. *nu.* 13. *par.* 10. *recen.*, inſudando ſuper dictę propoſitionis intelligentia, vt inter priuilegiatos, priuilegia conquaſſentur, vt latè videri poteſt apud allegatos, quorum

rum dicta, pro genio, ac ſtylo reaſſumere, ac examinare nauſeat, eum (ſalua reuerentia noſtrorum maiorum traditionibus debita) pro meo iudicio id continere videatur, vnam ex Legiſtarum ineptijs, (ob quas apud aliarum ſcientiarum profeſſores, quandoque non immeritò contemptibiles reputantur).

Vt enim pluries aduertitur *ſub tit. de teſtamen.*, in propoſito teſtamentorum, aliarumque diſpoſitionum ad pias cauſas; Exemptio Eccleſiæ, vel piæ cauſæ ab huiuſmodi detractionibus, vel à ſolem-
11 nitatibus, ac alijs à iure ciuili introductis, non prouenit ex priuilegio, quod ipſa lex præbuerit, (vt leguleicum vulgus opinatur), ſed prouenit à ratione exemptionis, quam Eccleſia, & pia cauſa habet à ſubtilitatibus, ac diſpoſitionibus legis poſitiuæ, huiuſque rationis ratio eſt, quod cum agatur de diſpoſitionibus cum Deo, attendendum eſt ſolum ius naturæ, atque ſufficere debet illa perfectio voluntatis naturalis, quæ obliget ad peccatum, et conſequenter, alia non attenditur imperfectio, niſi illa voluntatis, tanquam proueniens à iure naturæ.

Quinimò (adhibendo illam phraſem, quam Iuriſtæ adhibere ſolent), non eſſet ponere os in cœlum, ſi diceretur, quod in hoc propoſito minus priuilegiata, atq; deterioris conditionis eſſe debeat Eccle-
12 ſia, vel pia cauſa, quàm ſit hæres prophanus; Tum quia receptum eſt in iure, vt Eccleſia, vel pia cauſa non ſubiaceat periculo proprij damni, vt ſubiacet hæres prophanus, cui non ſuffragetur beneficium inuentarij, & pro quo periculo compenſando lex ciuilis hanc detractionem introduxit vt ſupra, ideoque ceſſat eius ratio; Tum etiam quia, dum Eccleſia eſt mater, & cultrix iuſtitiæ, ac veritatis, atque quoad eam attendendæ non ſunt ſubtilitates iuris poſitiui, quibus nō ſubiacet, ſed attendi debet ea veritas naturalis, quæ ſufficit apud Deum, ità ex regula *quod quiſque iuris &c.*, vel ex altera *ſecundum naturam &c.*, non debet contra alios huiuſmodi ſubtilitates, ac rigores adhibere, ſed actiuè, & paſſiuè contenta eſſe debet naturali veritate, nō obtinēdo aliena inuito domino; Niſi ex facti qualitate cōſtet quod teſtator iuſtè credens, quod plus in eius hæreditate remaneret, in animo habuerit, vt etiā de aliqua parte ipſa pia cauſa hæres participaret, accidētalis autē diminutio id impediret, quoniam tunc intrat potius contributum.

Ideoque contemptibiles pro meo iudicio ſemper viſi ſunt illi ſcriptores, qui indiſcreto zelo pleni, piæ cauſæ tribuūt ex priuilegio quaſdam licentias, quarum vſus in ſæcularibus iniquitatem redoleret, quoniam benè inuigilandum eſt, nè pia cauſa lædatur, atq; non ſit in damno de proprio, ex culpa, vel negligentia adminiſtratorum, (Et ob quam rationem potiùs, quàm ex priuilegio, ad inſtar
13 hæredis beneficiati, teneri non poteſt de proprio, & vltra vires), non autem vt contrà voluntatem diſponentis, obtineat id, quod iſte non ipſi, ſed alteri in animo habuit relinquendi, quoniam ità eſt lædere veritatem naturalem.

Item vbi agitur de legatis pijs, vel pietatis rationem habentibus, alia ſubeſt congrua ratio, quæ huiuſmodi detractionem prohibeat, quoniam, vt aduertitur *ſub d. tit. de teſtamen.*, piarum di-
14 ſpoſitionum in genere vnicus eſt hæres, vel legatarius Deus, vel anima propria; Vnius verò, vel alterius pij operis ſpecies, non alterant, neque diuerſificant ſubſtantiam, ſed ſolum concernunt magis vnum modum, quàm alterum, ideoque apud Deum, ac forum internū, attendendo ſolam naturalem veritatem, non intrant diſtinctiones, ac ſubtilitates iuris ciuilis inter hæredem directum, vel obliquum, ſiuè inter hæreditates, & legata, quoniam totum eſt vnum, & idē, vt etiam habetur *ſub tit. de fideicomm. diſc.* 508.; Ideoque vbi piè diſponens, loco deputandi amicos, pro eius piæ voluntatis exequutione, deputat Eccleſiā, cui hæredis honorabilem titulū tribuat, ſub lege, ac fiducia, vt magis exactè, ac fideliter eius voluntatem adimpletura ſit; Hinc ſequitur iniuſtum videri, vt ex huiuſmodi ſubtilitatibus iuris ciuilis, Eccleſia debeat obtinere id, quod diſponens alteri reliquit; Atque ſi etiam ſæculares tenentur ex debito charitatis hoc pium opus exequutoris teſtamentarij gratis impendere, multò magis Eccleſia, vel cauſa pia id agere debet, dummodo non damnificetur de proprio, detrahendo ſcilicèt ex hæreditate expenſas pro miniſtris ad id neceſſarijs.

In propoſito autem primi puncti de quo ſupra, an ſcilicèt prælegata facta hæredi, imputentur in falcidiã diſputaui in vna *Romana legatorum* coram A.C.
15 procedente cum voto duorum Locumtenentium, inter hæredes Catherinæ Ginnaſiæ, & plures eiuſdem Catherinæ legatarios, aduerſus quos hæredes opponebant de detractione falcidiæ, quamuis maior pars hæreditatis penès eos remaneret, ex eo quod eadem teſtatrix, ipſis filiabus, & hæredibus aliqua feciſſet prælegata, quæ imputanda non eſſe dicebãt ſcribentes pro hæredibus per textum *in l. quod autem, & l. in quartam ff. ad l. falcidiam*, ex quorum diſpoſitione *Facbineus lib. 5. controu. cap. 15.*, infert ad diſtinctionem inter falcidiam, & trebellianicam, quodque propterea, magis priuilegiata ſit falcidia.

Scribens autem pro legatarijs, dicebã quod quidquid in hoc noſtri maiores ſe inuoluant, quorum ſenſum explicant *Peregr. de fideicomm. art. 3. n. 38. & ſeqq. Mangil. de imput. quæſt. 48. num. 40. & ſeqq. & Merlin. de legit. lib. 2. tit. 2. quæſt. 2. num. 1. & ſeqq.*, id percutit caſum, in quo ſint plures hæredes, vndè verificabile ſit legatum fauore vnius, vtpotè ab altero præſtandum, atque inter eos contentio ſit ſuper falcidia, quæ genericè aduersùs legatarios detrahitur; Secùs autem vbi idem hæres ità vult duplicem gerere perſonam, atque legatum à ſe ipſo accipiendo, duplex reportare emolumentum, vnum legati, & alterum falcidiæ (quidquid pro ſcholarium ingenijs acuendis per quamdam ſpeciem metaphyſicæ legalis diſtinguendo inter falcidiam, & trebellianicã, ponderet *Facbin. vbi ſupra*); Ideoque in iſto caſu, difficultas, ob quam prodijt concordia, quæ liti finem dedit, reſidebat in eo, an prælegata haberentur potius ex ſubſtantia dictæ teſtatricis, vel ex illa Cardinalis Ginnaſij patrui, iuxtà quæſtionem, de qua ſupra *diſc. 27*.

DISCVRSVS GENERALIS.

Ad materiam melioramentorum, eorumque detractionis, & retentionis, &c.

SVMMARIVM.

1 *De frequentia, & inuolutione materiæ, & vbi de illa tractetur.*
2 *De cauſa inuolutionis, & vndè id proueniat.*
3 *De diſtinctione melioramentorum corporalium, & incorporalium.*
4 *Quæ dicantur melioramenta ſeparabilia.*
5 *Et quæ inſeparabilia.*
6 *De pluribus diſtinctionibus ipſorum meliorantium.*
7 *De quæſtionibus in materia cadentibus, ſeù quæſtionum effectibus.*
8 *Melioramenta ſeparabilia à quocumque meliorante detrahuntur.*
9 *Cui incumbat probare additationes, & melioramenta in feudo.*
10 *Quando additamenta cenſeantur feudo donata, & incorporata.*
11 *Donatio non præſumitur.*
12 *De regula tenenda circa huius donationis probationem.*
13 *Succeſſor feudi cogitur emere ab hærede vltimi feudatarij melioramenta, & acceſſiones, & è contrà feudatarij ſucceſſor ad id cogit.*
14 *Quid vbi melioramenta, ſeù additiones ſeparabiles ſunt confuſæ amotis terminis, datur diſtinctio.*
15 *De eodem, & quid iſto caſu agi debeat;*
16 *De melioramentorum ſeparabilium amiſſione ob deuolutionem culpoſam.*
17 *Inuolutio materiæ cadit potius in meliorамentis non ſeparabilibus.*
18 *Melioramenta neceſſaria detrahuntur per quemcumque poſſeſſorem etiam malæ fidei.*
19 *Declaratur.*
10 *Melioranti verè domino melioranti rem ſuam, quæ auferatur, totum eſt reficiendum.*
21 *Qui tenetur de euictione, reficit totum melioratum.*

22 *Me-*

22 *Melioranti rem alienam cum mala ſide non competit refectio.*

23 *Declaratur dūmodo ſit mala fides vera, non autem præſumpta.*

24 *Sed quod etiam in caſu malæ fidei vera detur detractio.*

25 *Pœna priuata non exigitur de canonica æquitate vltrà id quod intereſt.*

26 *Quid referat adeſſe bonam, vel malam fidem, & de effectibus.*

27 *Refertur temperamentum vbi melioramenta ſint magna, & non poſſent à domino refici, & quomodo in materia procedendum ſit.*

28 *De refectione melioramentorum non obſtante pacto, vel prohibitione.*

29 *De concluſione vt reficiendum ſit quod minus, & de ratione.*

30 *Melioranti incumbit onus probandi ſtatum antiquum, atque prius compenſandæ ſunt deteriorationes.*

31 *Quando deteriorationum ratio habenda non ſit.*

32 *An perempta, vel diminuta re meliorata, detur pro melioramentis actio melioranti contrà rei dominum.*

33 *De melioramentis factis à feudatario, vel emphyteuta, ſeù grauato fideicommiſſo.*

34 *De ratione, ob quam iſtis reficienda ſint melioramenta, quamuis ſciant, quod eorum ius eſt reſolutioni ſubiectum.*

35 *Quando feudatarius, vel fideicommiſſarius dicatur in mala fide.*

36 *Poſſeſſor malæ fidei imputat fructus in melioramenta.*

37 *Secùs autem vbi agatur de poſſeſſore bonæ fidei.*

38 *Quid referat fructus imputari ipſo iure, necnè.*

39 *De eodem, & quando imputatio rigorosè practicanda ſit.*

40 *Quomodo materia decidi debeat.*

41 *An fructus quos ipſa melioramenta producunt, pertineant ad meliorantem, vel ad dominum.*

42 *De concluſione, vt in caſu deuolutionis culpoſæ, melioramenta non reficiantur remiſſiuè.*

43 *Melioramenta intrinſeca ex ſolo beneficio naturæ, vel temporis pertinent ad dominum.*

44 *Et quando ſecùs, & pertineant ad poſſeſſorem.*

45 *Quæ ſint melioramenta intrinſeca ex ſumptu, & induſtria poſſeſſoris reſultantia.*

46 *De praxi, & intelligentia concluſionis, de qua num. 41.*

47 *Circa ordinem retentionis, vel cautionis deferendum eſt ſtylo Tribunalium.*

48 *Vbi accedit clauſula refectis, indefinitè debet præcedere refectio.*

49 *De diſtinctione, an & quando competat retentio, vel admittatur cautio.*

50 *Non ſemper iſta praxis locum habet, ſed Iudicis arbitrio pro facti qualitate.*

51 *Propter melioramenta in vna re, vel mēbro, non datur retentio aliorum.*

52 *De temperamentis, cum quibus in hac materia procedi ſolet vbi refectio cōmodè ſequi non poteſt.*

53 *De priuilegio meliorantis circa ius offerendi.*

54 *De concluſione, de qua ſupra num. 36. ſuper imputatione fructuum in melioramenta, an fiat in præiudicium tertij.*

55 *De alijs ad materiam remiſſiuè.*

DISC. XXXV.

QVo magis iſta melioramentorum materia in foro eſt frequens, & quo-
1 tidiana, eo magis, (vt praxis docet), inuoluta redditur, atq; de facili æquiuocis ſubiecta; Magna etenim eſt eius frequentia, quoniam non ſolum penè ſemper coincidit in quæſtionibus fideicommiſſarijs, quas Romana Curia, in adeò magno numero tractat, vt ſupra *diſc.* 25. inſinuatur, ſed etiam in pleriſq; alijs; In feudis ſcilicèt, vbi deuolutio ad dominum, vel tranſitus ad agnatos diuerſos ab hærede vltimo morientis contingat, vt pluries in ſua materia præſertim *ſub tit. de feud. diſc.* 2. 3. 23. 27. & 39.; In emphyteuſi quando vnus, vel alter caſus, (vt in feudis), ſequatur, aut in caſu prælationis in noua conceſſione, vt *ſub titulo de emphyteuſ. diſc.* 12 31. & 44.; In emptore excipiente de melioramentis aduersùs venditoris creditores, quorum hypothecis ea non ſubiacere contendatur, vt *ſub tit. de credito diſc.* 24.; In retractu prælatiuo in quo retrahens melioramenta etiam reficere tenetur, vt *ſub tit. de ſeruitut. diſc.* 84.; In ma-

marito faciente meliorationes in bonis dotalibus, vt *ſub tit. de dote in ſupplemento*; In beneficiato faciente meliorationes in bonis Eccleſiæ iuxtà caſum, de quo *ſub tit. de alien. & contract. diſc.* 4., cum ſimilibus.

Inuolutio autem prouenit ex eadem cauſa, quæ eumdẽ effectum ferè in omnibus forenſibus controuerſijs produxit,
2 quod ſcilicèt abſque debita caſuum diſtinctione, concluſiones, ac doctrinæ, in ſuis congruis locis non benè collocantur, ſed triticum, atq; zizania confunduntur; Quamuis enim moderni plura deſuper collegerint, & præſertim nimium elaboratè, & copiosè *Valaſcb. de priuil. pauper. c* 41; Attamẽ quia eſt ſtylus collectorius idcircò nõ videtur ſatisfacere; Ideoq; pro ea quæ dari poteſt elucidatione, id deſumendo ex copioſo numero diſputationum in materia nimium frequenter habitarum in Rota, alijſque Tribunalibus, per ſequẽtes diſtinctiones procedendum videtur.

Prima etenim diſtinctio cadit, inter ipſorum melioramẽtorum ſpecies; Alia etenim ſunt melioramẽta materialia, ſeù corporalia extrinſeca, & viſibilia, vt in
3 vrbanis ſunt noua ædificia, vel antiquorum refectiones, & ampliationes, et in ruſticis ſunt, plantationes, exboſcationes, ſuperadditiones, & ampliationes, cum ſimilibus; Et alia ſunt latentia, ſeù intrinſeca, vt eſt augmentum quod reſultat in valore ex tempore, vel ex alia ſtatus immutatione, nullatenus ipſius rei facie immutata; Ac etiam ſunt redemptiones onerum, & ſeruitutum, acquiſitiones iuriſdictionis, ac præeminentiarum, aliorumque iurium incorporalium.

Illa verò de prima ſpecie materialiũ, & extrinſecorum ſubdiuiduntur, quo-
4 niam; Alia ſunt ſeparabilia, quæ citrà antiquæ rei alterationem, vel deturpationem commodè tolli poſſunt, vt (e. g.) ſunt in feudo, vel alia bonorum vniuerſitate, domus, vineæ, molendina, & prædia, quæ ab alijs priuatis poſſeſſa, per feudatarium acquirantur; Siue in rebus particularibus, ſunt nouæ additiones ſeparabiles, puta, quod acquiratur domus, vel vinea, ſeù aliud prædium proprio contiguum, vtraque re in eodem antiquo ſtatu continuante, ſiue commodè ad illum reducibili abſque alteratione; Vel in eadem re indiuidua ſunt ea, quæ amoueri poſſunt citrà alterationem antiqui ſtatus eiuſdem rei, vt ſunt (ex. gr.) ſtatuæ, & columnæ amouibiles, bombardæ, & alia inſtrumenta bellica, vitriatæ, & ſimilia.

Inſeparabilia verò ſunt ea, quæ, vel naturaliter nullo modo ſeparari poſſunt, vel
5 ſi poſſunt, magnam cauſarent alterationem, ac deturpationem rei melioratæ; Vtputa plantationes arborum in fundo, maiores eleuationes, vel ſuperadditiones ædificiorum cum ſimilibus; Iſtaque inſeparabilia, & quæ pro communi, ſeù frequentiori vſu, verè, & propriè melioramenta dicuntur, atq; maiores in foro quæſtiones producunt, iuxta ſatis vulgarem diſtinctionem, diuiduntur, quod Alia ſunt neceſſaria; Alia vtilia; Et alia voluptuaria.

Quouerò ad ipſos meliorantes, plures pariter intrant diſtinctiones, nam, Alij ſunt malæ fidei veræ, & poſitiuæ, qui
6 ſcienter, ac inexcuſabiliter ædificant in alieno, ſeù rem, quam ſciunt alienam, meliorant, abſque eo quod aliquod ius proprium verum, vel putatiuum id agendi habeant; Alij verò dicuntur malæ fidei præſumptæ, quæ ob contrariam probationẽ, vel ob fortiores præſumptiones elidibilis, ſeù excuſabilis eſt; Alij bonæ fidei veræ, & omnimodæ, vnitæ etiam titulo vero, quia ædificetur, vel melioretur id, quod verè ſuum erat, poſtea verò ex aliquo accidenti veriſimiliter inopinato ei tollatur; Alij in bona fide vera, ſed cum titulo putatiuo, qui poſteà detegatur in effectu non verus, vt (E. G.) eſt emens pleno iure à non domino, quẽ iuſtè credebat dominum; Et alij bona fide, & iuſto titulo poſſidentes tanquam domini, ſed ex dominio, quod ſciebant reſolutioni ſubiacere, vt ſunt (ex. gr.) feudatarius, emphyteuta, conductor perpetuus, vel ad certas generationes, grauatus fideicommiſſo, & ſimiles.

His diſtinctionibus ita prænotatis; Aliæ quoque intrant diſtinctiones circa diuerſas quæſtiones deſuper cadentes, ſeù circa diuerſos effectus, quoniam, prima
7 quæſtio eſt circa ſubſtantiã, ſeù refectionem in genere, an ſcilicet illa per meliorantem peti poſſit, necne; Altera eſt circa modum faciendi huiuſmodi refe-

ctio-

ctionem, àn ſcilicet quanti impenſum, vel quanti melioratum; Seù an attento tempore vt tūc, vel vt nunc; Siuè id quod melioranti interſit abradi, ſeù tolli; Tertiò circa ordinem, àn ſcilicet melioranti pro hac refectione competat retentio totius rei, donec refectio ſequatur, adeò vt iſta eum reddat legitimum contradictorem, vel potius ſufficiat cautio de reficiendo; Quartò circa modum imputandi fructus in melioramenta, præſertim reſpectu fructuum, quos ipſa met melioramenta produxerunt; Quintò ſuper iure tertij ſuper ipſis melioramentis, quamuis aliàs non detrahibilibus, ſiuè ſuper concurſu plurium intereſſatorum in eiſdem; Et demum ſuper competentia refectionis melioramentorum intrinſecorum, ac intellectualium, quę vtſupra proueniunt ab extinctione cenſuum, aliorumque debitorum, ſiuè à liberatione ſeruitutum, & onerum, vel ab augmento iuriſdictionum, & præeminentiarum, aliorumque iurium incorporalium, commodè tamen non ſeparabilium, quia nempè cum ipſa re confuſa, ſeù incorporata ſint, atque commodam ſaltim moralem diuiſionem non patiantur.

Quatenus igitur pertinet ad melioramenta verè, & commodè ſeparabilia, ſiuè ſint materialia, & corporalia, ſiuè incorporalia ſeù intellectualia; Regula ge-
8 neralis eſt pro detractione, nulla data diſtinctione qualitatis meliorantis, an ſit poſſeſſor bonæ, vel malæ fidei, ſiuè àn poſſideat iure dominij, vel iure ſimplicis poſſeſſoris, cum alijs diſtinctionibus, de quibus infrà in inſeparabilibus; Atque iſtorum reſpectu in bonis indifferentibus, vt ſunt præſertim fideicommiſſaria, quæ huiuſmodi diſputationibus frequentius cauſam præbent, nulla cadere videtur quæſtio, quæ videtur peculiaris feudiſtarum, inter feudatarium meliorantem, ſeù eius hæredem allodialem, & dominum directum in caſu deuolutionis, ſeù agnatum ſucceſſorem feudi pacti, & prouidentiæ; Et in hoc (quidquid aliqui contradicant,) pariter eadem regula melioranti fauorabilis recepta eſt, pro facultate detrahendi, ex ijs, quæ antiquioribus relatis, habentur *apud Moles in deciſ. Reg. Camer. tit. de iur. deuolut. §.23. q.5. fol. 260. & ſeqq.* regiſtrata etiam *apud Marin. reſol. 134. lib. 2.*, & per alios deductos *dicto tit. de feud. diſc. 2. & 27.*

Eadem tamen regula, etiam in his inſeparabilibus, duplicem recipere ſolet quæſtionem, potius facti, quàm iuris;
9 Primò ſcilicet circa probationem, quando titulus poſſidendi hæc bona priuata, ſeparabilia, incertus eſt, iuxtà quæſtiones diſputatas *dicto tit. de feud. diſc. 2. & 3.* ac etiā *diſc. 39.*; An ſcilicet hæredi feudatarij incumbat onus probandi acquiſitiones iure priuato, & allodiali, ob præſumptionem, vt quidquid feudatarius poſſidet intrà fines feudi, præſumatur feudale; Vel è conuerſo incumbat domino, vel agnato reſpectiuè probare feudalitatem ex contraria regula ſeù præſumptione, vt prædia, & bona de ſui natura priuata intrà fines feudi exiſtentia, non præſumantur feudalia, ſed allodialia; Et ſic, cuinam aſſiſtat præſumptio iuris, cuius virtus, & operatio eſt in alteram partem onus probationis transferre, vt præſertim *dicto diſc. 2. & 3. de feud.* vbi concordantes.

Et altera pariter facti quæſtio eſt ſu-
10 per præſumpta donatione, atq; incorporatione reſpectiuè, vt ſcilicet feudatarius ea bona acquiſiuerit, vel additiones quāuis ſeparabiles fecerit, animo donandi, ſeù incorporandi cum feudo, ac faciendi vnum, & idem corpus, necne, cum in hac materia totum faciat animus, ſeù deſtinatio iuxta deducta in his terminis, *apud Rouit. conſ. 101. lib. 2. cum alijs dicto diſc. 2. & 3. ac 39. de feud.*; Et generaliter de rebus indifferentibus, quod deſtinatio patris familias vniat, atq; ad vnitatē reducat ea, quæ de ſui natura ſaparata, vel ſeparabilia ſunt, habetur *ſub tit. de ſeruit. diſc. 74.* ac etiam *ſub tit. de legatis diſc. 7.* & alibi.

In hac autem, (vt dictum eſt) facti po-
11 tius, & voluntatis, quàm iuris quæſtione, certa, & determinata regula non datur, cum totum pendeat à facti qualitate, & circumſtantijs, ex quibus probanda eſt per allegantem hæc donatio, vel incorporatio, quæ in dubio non præſumitur ex regula donationis excluſiua, ſuper qua plura cumulantur *apud Caualer. & dec. 603. & dec. 41. in princ. p. 9. rec.*, atq; inſinuatur frequenter in omni ferè materia; Qualitas verò probationis, an

maior

maior requiratur, vel minor ſufficiat nimium pendere videtur à qualitate bonorum, ſeu iurium, quoniam ſi ſunt bona, vel iura de ſui regulari natura priuato dominio congrua, atque per priuatos
12 poſſideri ſolita, vt ſunt domus, vineæ, & prædia culta &c., difficilius hæc donatio, ſeù incorporatio præſumitur, ideoque magis perfectæ, & concludentes probationes deſiderantur; Secus autem è conuerſo, ſi ſint bona vel iura magis congrua feudatario, vel feudo vt (ex. gr.) ſunt bōbardæ, & inſtrumenta bellica pro feudi munitione, vel ſunt iuriſdictiones, & præeminentiæ, quæ ſint feudo congruæ, & connaturales; Multo verò magis vbi antiquitùs eſſent bona, vel iura feudo annexa, accidentaliter ab eo diſmembrata, adeòvt huiuſmodi acquiſitiones reintegrationem, ſeù reſtitutionem ſuę antiquę integritati potius redoleant, *vt dicto diſc. 2. de feudis* præſertim aduertitur, cum ibi allegatis.

Item in feudis, præſertim potius, quā in alijs bonis indifferentibus, reſpectu
13 melioramentorum, quamuis commodè ſeparabilium, intrat quædam æquitas, vni, ac alteri æquè proficua, melioranti ſcilicet, vt ei ex quadam æquitate competat ius implorandi Iudicis officium, vt cogat feudi ſucceſſorem, ſiuè ſit ſucceſſor iure eiuſdem inueſtituræ tanquam agnatus, ſiue ob nouam infeudationem poſt factum caſum deuolutionis, vt pro iuſto pretio emat huiuſmodi melioramenta, ſeù additamenta, quæ feudatarius in ſtatu bonæ fidei, non autem affectate fecit, quoniam pro moribus regionum frequentius huiuſmodi bona penes poſſeſſorem feudi cum iuriſdictione, & imperio nimium proficua ſunt, & è contra penes hæredem allodialem, vt plurimum abſentem penè inutilia, vt de aliquorum Tribunalium ſtylo id receptum eſſe inſinuatur *dicto diſc. 27. de feud. in fine*, Et è conuerſo, ex regula correlatiuorum, vel ex altera quod *quiſq; iuris, &c.* quādo eadem æquitatis ratio æquè militat, ſucceſſori feudi in huiuſmodi bonis, quædam ſpecies retractus prælatiui, vel coactiui ex iudicis officio pro facti qualitate concedenda venit; Quod ex eodem prudenti arbitrio ex eadē ratione æquitatis regulando, quandoque etiam in magis indifferenti emphyteotica, vel fidei commiſſaria materia, pro vna, vel altera reſpectiue parte practicari debere, abſonum, vel exorbitans non videtur.

Frequentiores autem in his melioramentis, vel acceſſionibus ſeparabilibus quæſtiones cadunt, quando additamen-
14 ta intrinſecè, ac naturaliter ſint certa, & ſeparabilia, ſed ex defectu notitię (vt in antiquis frequentius experimur) non habeatur in ſpecie notitia qualis ſit res antiqua, & qualis ſuperaddita, ob confuſionem limitum, ſeù terminorum, quia nempe poſſidens vineam feudalem emphyteoticam, vel fideicommiſſariam, aliam ibi contiguam acquirat, atque tollendo ſæpem, vel murum, ex duabus faciat vnam; Idemque in prædijs, & tenutis, aut etiam in domibus iuxta caſum diſputatum *ſub tit. de Emphyt. diſc. 56.*

Et tunc generalis regula, ſeu diſtinctio eſt, an cōfuſio dolosè, malaque fide ſequuta ſit, vel potius e conuerſo cum bona fide, vt primo caſu ſucceſſor feudi, vel emphyteuſis, vel fideicommiſſi, aut etiam dominus in caſu deuolutionis, habeat intentionem fundatam, atque iuſtè petat immiſſionem ad totum, cum obligatione dimittendi id, quod meliorantis hæres liquidabit eſſe ſuperadditum, & in qua parte, translato in ipſum meliorantem, vel eius hæredem, ſeù ſucceſſorem onere probandi, ſeù liquidandi, in pœnam confuſionis mala fide factæ, ſiue ob contrariam malam præſumptionem, quæ hunc effectum operatur; Et e conuerſo in caſu bonæ fidei, ſit onus ſucceſſoris iure ſuo venientis, probare identitatem bonorum, ad quorum vindicationem agit, tanquam ſuæ intentionis fundamentum, atque interim poſſeſſor erit ei legitimus contradictor, vt ita diſtinguendo cœteris relatis habetur in ſua materia *ſub tit. de iudicijs* vbi de ijs, quæ concernunt ordinem iudicij, ac de materia legitimi contradictoris.

Non per hoc tamen, iſta generalis regula, ſeù diſtinctio, ita firmiter practi-
15 canda eſt, indefinitè, ac ad litteram, iudaico more, quoniam tam vno, quàm altero caſu reſpectiuè prohibitum non videtur Iudicis arbitrium ex facti circumſtantijs diſcretè interponendum diuidendi, & aſſignandi reſpectiue iuxta menſuras, vel quantitates, de quibus conſter, cum ſola veriſimilitudine, iuxta praxim

xim ſeruatam *per Rot. apud Merlin. dicta deciſ.* 134.,in cuius caſu,cum quædam vinea emphyteotica incorporata eſſet cum quodam caſali, ſeù tenuta libera, neque tractu temporis diſtingui poſſet qualis eſſet pars ſoli emphyteotici, cuius quantitatis, vel menſuræ notitia habebatur,ſeparata fuit eadem ſoli quantitas in quadam parte,quæ ex coniecturis, & adminiculis reputabatur veriſimilis,vt etiã reſpectiuè practicatũ fuit in caſu,de
16 quo *ſub tit.de feud. diſc.* 39.*cũ ſimilibus*.

Ponderant aliqui etiam reſpectu ſeparabilium in feudis, àn deuolutio ſit culpoſa ex felonia,vt tunc neq;detrahatur; Verum iuditiosè *Moles vbi ſupra n.* 34. aduertit quod id prouenit ratione couſiſcationis,ſeù publicationis omnium bonorum non autem ex alia ratione.

Vbi verò agatur de melioramentis,vel additamentis inſeparabilibus, materiali-
17 bus, tamen & corporalibus vt ſupra, tũc verè intrat materiæ inuolutio quoad omnes effectus vt ſupra reſpectiuè diſtinctos, tam ſcilicet circa competentiam, vel incompetentiam refectionis in genere,quàm circa modum,ac circa ordinem indicij, alioſque effectus, ſuperius inſinuatos,ac etiam infra.

Atque tunc, Aut agitur de merè neceſſarijs factis,non ad collectionem fru-
18 ctuum ab ipſo meliorante perceptorum,ſed ad ipſius rei eiuſque proprietatis neceſſariã cõſeruationẽ,prò qua ipſemet rei dominus,ſi eã poſſediſſet eaſdẽ expẽſas facere debuiſſet, & intrat refectio quoniam alias eſſet locupletari de alieno ſine cauſa, niſi ſufficientia donationis adminicula concurrant, non de facili verificabilia in caſu neceſſitatis, cum donationis præſumptio à lege ſubintellecta in eo qui ſcienter, ac mala fide edificat, vel plantat in alieno,procedat in eo,qui voluntariè, nullaque neceſſitate cogente id agat,non autem in caſu neceſſitatis, in qua vulgare axioma habemus quod nemo liberalis exiſtit *ad tex. in l. domum in fin C.de rei vendicat.*vbi Repetentes,& alij communiter plenè collecti *per Amat. reſolut.* 14. *num.*16.*& Valaſch. de priuil. pauper. dicto cap.*4 1.*num.*1.*&* 15.*& ſeqq.* apud quos ille inſipidus pragmaticus,qui allegationes deſiderat,ſitim explere poterit; Ac etiam conferunt collecta *per add. ad deciſ.* 444 *par.*4.*rec.tom.*2. *num.*13. *& ſeqq.* in propoſito deductionis expenſarum ex fructibus reſtituendis etiam per malæ fidei poſſeſſorem.

Niſi ille, qui melioramenta neceſſaria fecit,de eo tempore eſſet ad id obligatus
19 de proprio, puta quia feudatarius, vel emphyteuta obligatus rem conſeruare, ac reficere, quoniam ſi caſus præbeat, vt neceſſitas contingat de tempore proximo deuolutioni,id erit infortuniũ,quod caſui referẽdum eſt,dũ idẽ caſus poterat etiam dare aliquod inſolitum emolumentum, quod fuiſſet ſuum, vbi non vigeret ratio fraudis, de qua *ſub tit.de feud. diſc.* 1.; Potiſſimè quia neceſſitas contingere non ſolet, niſi ex cauſa præcedentis vſus, iuncti cum negligentia reficiendi in dies, & tempora; Quatenus verò id contingat ex caſu inſolito, & inopinato,tũc nõ videtur præcluſũ Iudicis arbitrium, ex æquitate regulandũ, pro facti qualitate.

Quo verò ad alias duas ſpecies melioramentorum vtilium, & voluptariorum; Aut agitur de eo meliorante, qui verè
20 dominus erat, cum iuſto titulo, & bona fide, meliorando rem ſuam,quam reddere,ſeù aliàs dimittere cogatur, quia nempè intrent termini textus *in l. ſi quis ſepulchrum ff. de Relig., & ſumpt. fun.* aut ſimiles, puta ob retractum coactiuum, quem in vrbe habemus exConſtitutione Gregorij decimitertij ex deductis ad hanc materiam retractus *ſub tit. de ſeruit.&c.*; Et tali caſu totũ reficiendũ eſt; Verè tamen non intrant noſtri termini refectionis melioramentorũ,quæ contradiſtincta ſint ab ipſa re, atque de eis agatur, tanquam de ſpecie detractionis, quoniã tali caſu ipſa res,ac melioramenta ſimul confunduntur, atque vnum conſtituunt pretium, & ſic extra punctum; Idque vbi res ſua auferatur ex caſu qui non debuit præuideri,vt admittitur *d. cto diſc.*27.*de feud.*

Aut facta ſunt à non domino, qui tamen ex titulo putatiuo, ſe dominum credebat, quia nempè emerit ab eo, qui non erat dominus, vel habebat dominium reſolubile poſteà reſolutum,vt frequenter contingit in ementibus bona fideicommiſſaria, ſeù etiam feudalia, vel habebat dominium reſolubile poſteà reſolutum,vt frequenter contingit in emẽtibus bona fideicommiſſaria, ſeù etiam feu-

feudalia, vel emphyteotica; Et tunc, Aut agitur de hac detractione aduersùs verũ dominum vendicantem rem ſuam, et in-
21 trant iſti termini modo quo infrà, Aut verò contrà venditorem, ſeù alium auctorem, et tunc, vbi ab iſto de iure, vel ex facto præſtanda eſt euictio, totum reficiendum eſt, etiam id, quod ſub regulari refectione melioramentorum nõ venit, non in ratione refectionis, vel detractionis, ſed potiùs in ratione euictionis, ſub qua venit totum id, quod intereſt; Iſtoque caſu, diſtinctio bonæ, vel malæ fidei, ſiuè an ſcienter, vel ignoranter meliorauerit, percutit dictos terminos euictionis præſtandæ, vel non præſtandæ, et ſic diuerſam, non autem iſtam materiam, ideoque ad hanc ſegregationem diuerſorum terminorum aduertendum eſt.

Aut verò ille, qui meliorauit, ſiue poſſeſſionis titulo reſoluto, vel detecto non vero, de hac detractione excipit aduerſùs dominum vendicantem rem melioratam, ipſeque verè poſſederit pro ſimplici poſſeſſore, non autem pro domino, quamuis dominij titulum colo-
22 ratum haberet, iuxtà caſum, de quo *ſub tit. de alienat. & contract. diſc. 31.*, vbi de inualidè emente bona à muliere non adimplente formam Statuti, ſiuè de inualidè emente bona fideicommiſſaria, (quorum occaſione de his quæſtionibus frequentiùs agi cõtingit) vel aliàs alienari prohibita; Et tunc communis diſtinctio eſt, an melioramenta facta ſint in bona, vel mala fide, vt quoties mala fides accedat, denegetur refectio in genere, nullaque competat eorum detractio ex regula textus *in S. cum in ſuo inſtitut. de rerum diuiſ.*, vt ædificatum in ſolo alieno cedit ſolo, atque ſcienter id agenti nulla refectionis, vel detractionis actio, vel exceptio competat, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *per Rotam decif. 188. num. 29. & ſeq. & dec. 318. num. 22. & ſeq. par. 9. recen.*, quæ ſunt repent *apud Bichium deciſ. 129. & 199.*, vbi de meliorante lite pendente, ſeù poſt inhibitionem, vt dicatur meliorans malæ fidei, cui hæc detractio non cõpetat.

Temperato iſto rigore, vt intelligendus veniat in mala fide vera, & inexcu-
23 ſabili reſultante, (vt dictum eſt) ab expreſſa inhibitione, vel à lite, ſeù ab æquipollenti certa ſcientia iuris alieni; Secùs autem vbi agatur de mala fide præſumpta, quæ ſolum reſultet ex fictione, vel præſumptione iuris, vt contingit in emente non ſeruatis ſolemnitatibus, vel ſimiliter, vt in his terminis melioramẽtorum aduertitur *apud Magon. deciſ. Luc. 81. num. 12. Galeot. lib. 2. contr. 46. num. 26. & ſeq. Dunozet. deciſ. 259. num. 5. ad finem.*

Verùm etiam in caſu malæ fidei veræ, inexcuſabilis, periculoſum eſt hanc propoſitionem ità generaliter, ac indefinitè accipere, & practicare; Attentis eie-
24 nim terminis, vel ratione dicti textus *in S. cum in ſuo inſtit. de rer. diuiſ.*, reſultat ſolùm donatio præſumpta, quod ſcilicèt ſcienter ædificans in alieno, donare præſumatur, ſed quoniam hæc eſt ſimplex præſumptio iuris, contraria probatione, vel fortiori præſumptione elidibilis, idcircò id ſuffragari poterit in dubio, non autem vbi conſtet de contraria voluntate non donandi, cum legaliter, ac naturaliter impoſſibile ſit facere donatorem eum, qui talis eſſe noluit.

Ceſſante autem hac ratione; Alij allegare ſolent alteram rationẽ pœnæ, quod ſ. temerarius ædificans, ſeù meliorans in alieno, ſpreta præſertim inhibitione expreſſa, in pœnam amittere debet melioratum, eique deneganda ſit refectio, vt ſéſiſſe viſa eſt *Rota in allegatis deciſ. 188. & 318. par. 9. recen.*; Sed pariter id neque videtur tutum; Tum quia nullibi in iure hoc diſpoſitum habetur, cum ſolum in iure habeatur dicta pręſũpta donatio; Tum etiam quia, vbi etiã rigor legis ciuilis ità diſponeret, adhuc tamẽ, quoties non agatur de pœnis publicis, quę fiſco, vel publicis, aut pijs operibus, pro bono publico, ad delictorum punitionem, & coërctionem applicandæ ſint, ſed de pœnis conuentionalibus, ſeù aliàs ad priuatam partium vtilitatem cedere debentibus, tunc de canonica æquitate recepta vbique, etiam in Principatibus tem-
25 poralibus, (qui ex communi dicterio Iuriſtarũ generaliter explicantur ſub nomine terrarum Imperij), huiuſmodi pœnæ non exiguntur, niſi ad limites eius, quod intereſt, non autem vltrà ex deductis *ſub tit. de Regal. diſc. 117., & ſub tit. de locat. diſc. 43.*, & alibi pluries.

Ideoque, bonæ, vel malæ fidei inſpectio,

ctio, proficua erit, ad effectum ordinis, de quo infrà, vt ſcilicèt melioranti in
26 mala fide, non aſſiſtat illa æquitas, quæ aſſiſtit melioranti bonæ fidei, circa retentionem concedendam, donec refectio ſequatur; Siuè etiam circà aliud benignum temperamentum, vel Iudicis officiũ, quod fauore meliorãtis bonæ fidei adhiberi ſolet; Ac etiã vt quæſtio, de qua infrà, circà fructus ſub rata melioramentorum cadentes cum eadem diſtinctione decidenda ſit; Nullatenùs autem, vt vendicanti rem melioratam, concedendum ſit ità lucrum facere de alieno innito domino, cum id canonica æquitas non patiatur.

Ac propterea in caſu, de quo *in dictis dec.* 188. *&* 318. *par.* 9. *rec.*, & in alia in-
27 ſtãtia *coram Cerro*, cauſæ exitus fuit diuerſus, quod .ſ. cum melioramenta eſſent notabilia, longèque excedentia valorem rei melioratę iuxtà eius ſtatum antiquũ, atque domino rem ſuam vendicanti ex cauſa impotentiæ non concederetur facultas reficiẽdi, ſeù aliàs ei nõ expediret, vndè propterea eſſet ità indirectè impedire vendicationẽ, idcircò ſumptum fuit temperamentum, vt ipſe melioraus, ac poſſeſſor, in pecunia, vel alia ſpecie æquiualenti reficeret actori totum id, quod importaret rei ſuæ non melioratæ valor; Nõ quod iſtud temperamentum ſit vnicum, ac præciſum, ſed in dicta cauſa adhibitum, non refrænato Iudicis arbitrio pro facti qualitate, aliud adhibere actori magis proficuum in præiudium meliorantis malæ fidei, cum quo rigorosè procedẽdum eſt, denegata illa æquitate, quæ adhiberi ſolet cum meliorante bonæ fidei; Ità tamen quod non conſtito de voluntate donandi, non admittatur alterius partis purum lucrum inuito domino; Vndè propterea iſta dicitur quæſtio potius facti, quàm iuris, pro facti qualitate prudenti, & circumſpecto Iudicis officio decidenda.

Adeò enim circumſpectè in hoc proceditur, vt ſcilicèt lucrum de alieno inuito domino non reportetur, quod vbi
28 etiam agatur de ſimplici locatione ad certum tempus, vel ad vitam, cum obligatione meliorandi, ſeù cum prohibitione id non agendi ſine licentia domini, quodque aliàs refectio non competat; Adhuc tamen, ſi agatur de magnis, nimiumque notabilibus melioramentis, ex quibus, ceſſante voluntate donandi, locator magnum lucrum ſit reportaturus, arbitrium deſuper interponi ſoleat pro refectione ſaltim in parte excedente, iuxtà caſum, de quo *in Bononien. domuncularum* 27. *Iunij* 1670. *coram Albergato*, cõfirmata in alia inſtãtia *coram Bourlemont*, & de qua cauſa habetur actũ *ſub tit. de locat. & conduct. in ſupplemento*, vbi de veritate, vel intelligentia huius propoſitionis.

Aut verò agitur de poſſeſſore bonæ fidei, in quo ceſſent dicti rigores, magiſque benignè procedendum ſit; Et tunc eo magis intrat refectio in genere, quoniam ſi ea (vt ſupra) datur etiam in illo malæ fidei, multò magis in iſto, vndè propterea ſola quæſtio reducitur ad modum, ſeù quantitatem quid .ſ. refici debeat; In hoc autẽ, (neglectis ſcholaſticorum præſertim varijs opinionibus), in
29 foro eſt receptum, vt ſolùm refici debeat id, quod minus inter melioratum, & expẽſum, atq; in ſumma id quod intereſt domini rei, qui vendicat, iſtam eſſe melioratam, & non vltrà; Ex ea ratione quod melioranti, quem detegitur nõ fuiſſe dominum, ſed melioraſſe rem alienam, de ſtricto iure nulla competit actio aduerſùs rei melioratæ dominum, niſi dicta ęquitatiua de vtili in rem verſo, ſeù quę aliàs reſultet ex generali ęquitate textus *in l. ſi me & Titium ff. ſi cert. petat.*; Aut ex dicta canonica æquitate impediente locupletationem de alieno; Et ſic in eo, in quo dicta ratio intret, & non vltrà, quoniam non attenditur damnum meliorantis, quamuis bonæ fidei, ſed ſola vtilitas eius, penès quem res meliorata remanſura eſt, ideoque attenditur quod minus, vt *l. in fundo* verſ. *Et ſi plus ff. de rei vendic. Caſtr. conſ.* 270. *lib.* 2. *Merlin. deciſ.* 546. *num.* 3. *Romana domus* 14. *Nouembris* 1667. §. 1. *coram Beuilaqua*, & in alijs *coram eodem* editis in caſu de quo in ſæpiùs *citat. diſc.* 31. *de alienat. & contract.*; Ac etiam quia ſępiùs augmentum prouenit ab ipſo ſolo, vt sũt plantationes.

Ex hac autem ratione emanat recepta propoſitio per ora pragmaticorum volitare ſolita, & de qua *dicta dec.* 188. *num.* 25. *p.* 9., vt ſcilicèt melioranti incumbat
30 onus probãdi ſtatum antiquum, ad effe-

P. 3. *de Legit.* S 2 ctum

ctum dignoſcendi quantum importet melioratum, quod nullatenùs adeſſe dicitur in ea parte, in qua id, quod de nouo conſtructum eſt, importet reſtitutionem deteriorationum, vel ruinę, quoniam, vt dictum eſt ex parte domini ſpectatur ſolum id, in quo in vtilitate, ſeù in lucro de alieno ipſe remaneret.

Neque his aduerſantur ea, quæ habentur in hac materia melioramentorū *ſub tit. de credito diſc.24.*, quoniam, vt
31 ibi aduertitur, punctus non eſt in refectione melioramentorum per viam refectionis, vel detractionis iuxtà iſtos terminos, ſed eſt in carentia actionis, vel hypothecæ, quàm creditores habent ſolum in ijs, quæ fuerunt in dominio, ac de bonis proprij debitoris, non autem in ijs, quæ ex integro conſtructa ſint à tertio, quoties iſte non feciſſet culpoſam ruinam, quam reficere teneretur, adeout melioratio importaret neceſſariam ſubrogationē ſtatus antiqui, ex ibi deductis.

Hinc de conſequenti reſultat altera concluſio, quam in hac materia habemus
32 pro regula, vt deſtructa, vel diminuta re meliorata, cum ipſis melioramentis, nulla melioranti competat actio contrà rei dominum, dum contrà iſtum alia non datur actio niſi prædicta æquitatiua de vtili in rem verſo, quæ ità verificari non poteſt.

Niſi agatur de illo, qui procuratorio, vel adminiſtratorio nomine domini, ex mandato, ab eodem, vel à lege ſibi attributo, bona fide, vt bona conſeruaret, vel melioraret, magiſque vtilia redderet, melioramēta feciſſet, caſus autē præberet oppoſitum, vt praxis docet præſertim in molendinis propè flumen, vel in ſiluestrium terrarum exbuſcationibus, vt reducantur ad culturam, ſiuè in earumdem paluſtrium exſiccationibus, cū ſimilibus, et tunc ſpectatur bona fides, et an ex iuſto motiuo, ſeù probabili ſpe id geſtum ſit, adeò vt prudens paterfamilias idem geſſiſſet, necnè, pro facti qualitate, vt aduertunt *Tiraquell de retract. conu. §. 7. gloſ. 1. num 10. Mareſc. lib 2. var. cap. 109. num 7. Valaſc. d. cap. 41. ex num. 25.*; Verùm id pariter eſt extrà materiam melioramentorum conſiderandorum in ratione detractionum, cū potiùs hoc percutiat actionem mandati, vel tutelæ, ſiuè negotiorum geſtorum &c.

Aut demùm verſamur in meliotamētis factis à poſſidente iure domini, vt proprium negotium ageret, ex dominio tamen reſolubili, ſed caſus reſolutionis ſit incertus, ob probabilem ſpem longæuæ durationis, vt ſunt feudatarius, emphyteuta, fideicommiſſarius, & ſimiles;
33 Et tunc licèt in feudis quædam peculiaris dubitandi ratio cadat, expenſa *d. diſc. 27. de feud.*; Attamen indefinitè in omnibus prædictis, ac ſimilibus caſibus, receptum eſt, vt facto caſu deuolutionis, vel reſtitutionis non culpoſæ, ſed caſualis, intret melioramentorum refectio, tam à domino in caſu deuolutionis, quàm à ſucceſſore iure proprio ex inueſtitura, vel fideicommiſſo, in eo tamen quod eſt minus inter melioratum, & expenſum ex deductis *eod. diſc. 27. de feudis*, vbi generaliter cumulantur alij agentes de grauato, vel de fideicommiſſario, & ſimilibus.

Quamuis enim iſti dici non valeant ſimpliciter, & abſolutè meliorātes bonæ fidei, vtpotè iuſtè credentes meliorare
34 bona propria, & ad propriam vtilitatem, cum rectè ſciant eorum dominium eſſe reſolubile fauore domini, vel agnatorum, aliorumque vocatorum, Attamen cum incertum ſit tempus, quo id ſequuturum ſit, atque iuſtè homines ſperent, & credant longæuam durationem propriæ lineæ, vel illarum generationū, poſt quarum finem talis reſolutio ſequuturæ eſt, hinc proindè, adhuc in bona fide dicuntur, atque æquitas, dictam refectionem exigit, in eo tamen quod minus, quamuis plus expenſum eſſet, dum eſt caſus, qui potuit, ac debuit præuideri, ex deductis *d. diſc. 27. de feudis*, cū ibi allegatis.

Secùs autem vbi dicta bona fides ceſſet, quia nempè id agatur iam imminēte deuolutione, vel reſtitutione reſpe-
35 ctiuè, cū tunc intret præſumptio fraudis, vt id fieret ad incommodum ſucceſſoris, atque ad ità ſub hoc prætextu offuſcandam, ſeù retardandam reſtitutionem, iuxtà ea, quæ de actibus geſtis, deuolutione, vel reſtitutione imminente, habentur *ſub d. tit. de feud. diſc. 1. & ſub tit. de locat. & conduct. diſc. 23.*; Ideòq; iſto caſu, magis adaptabilia videntur ea, quæ ſupra habentur de malæ fidei poſſeſſore, à quo excludatur præſumpta donatio à lege ſubintellecta, adeòut caſus nō ſit

ſit dignus, tam circa beneficium retentionis, quàm circa alios effectus, illa æquitate, qua dignus eſt poſſeſſor bonæ fidei, non tamen, vt exindè inferri poſſit ad alterius locupletationē de alieno.

Hinc proindè, inter bonæ, & malæ fidei meliorantem (quoties ceſſante præſumptione donationis, refectio in genere pariformiter intret), vltrà interpoſitionem arbitrij circa beneficium retē-
36 tionis, & alia quæ ab æquitate potiùs pendent, quàm à ſtricto iuris rigore, alia ſubeſſe non videtur differentia, niſi circa imputationem fructuum ipſo iure in melioramenta faciendam; Ea etenim intrat in meliorante malæ fidei, qui ſuos non facit fructus, ſed reſtituere teneretur, etiamſi non melioraſſet, ideoque in caſu meliorationis intrat imputatio ipſo iure ad textum *in l. ſumptus ff. de rei vendic., Put. deciſ. 275. lib. 3. Buratt. deciſ. 441 num. 7. dec. 111. num. 16. par. 10. rec.*, & admittitur in omnibus deciſionibus aſſiſtentibus melioranti, vt faciat ſuos fructus ex ipſis melioramentis.

Id autem ex veriori, magiſque recepta opinione, quidquid aliqui, inuoluendo caſus, dixerint, non procedit in meliorante, qui bona fide ſe plenum dominiū
37 credebat; Vel in eo, qui licèt ſciret ſui dominij reſolutionem, haberet tamen iuſtam credulitatem longeuæ durationis, ob quam, proprium potiùs, quàm alienum negotium gerere credidit, quoniam tūc fructus percepit iure dicti dominij veri, vel putatiui, eoſq; propterea fecit ſuos, et conſequenter non intrat imputatio, quæ redolet ſpeciem compēſationis ſuperuenientis debiti cum præexiſtenti credito, vt ex eiſdem mox allegatis, & paſſim, quoniam eſt concluſio recepta.

Huius autem imputationis effectus eſt notabilis, magnaque differentia eſt inter imputationem, & obligationem
38 reſtituendi ad plures effectus ponderatos ſupra *diſc. 18. & 25.*, & in alijs occaſione detractionum; Et potiſſimè vltrà præiudicium creditorum meliorantis, (vt locis citatis aduertitur), videtur ille, (quem tamen in praxi adhuc non vidi practicatum, quamuis ego, ſcribendo in cauſa deducerem præſertim in dicto caſu, de quo *ſub d. tit. de alienat. & contract. d. diſc. 31.*), vt ſcilicèt in dies, & tempora, pro rata intraret diminutio debiti, iuxtà illam diminutionem, quæ vulgò *Scaletta* nuncupatur, de qua occaſione vſurarum, vel illicitorum cābiorum habetur *ſub tit. de cambijs diſc. 28.*, & inſinuatur *ſub tit. de vſur.* pluries præſertim *diſc. 17.*, *& in vtroque tit. in ſupplemento*, vt ſcilicèt, ità in dies, extenuato credito ratione melioramētorum competente, ceſſet pertinentia fructuū, qui ex ipſiſmet melioramentis percipiuntur, quod nimium refert longo temporis progreſſu.

Id autem prædictæ, ac aliarū cauſarū occaſione, quāuis in ſtricta iuris cenſura rectè procederet, videtur tamē cōtinere
39 nimiū rigorē nō de facili practicandū, niſi quando ageretur de vera, & inexcuſabili mala fide de facto, vt ſunt ſpoliatores violenti verè, & de facto, vel attētatores, cum illis veris attentatis, quæ pariter dicimus de facto, ſeù doloſa, ſecùs autem vbi agatur de illa mala fide, quæ ſit talis ex ſola iuris diſpoſitione, habilis quidem ad impediendum, ne faciat fructus ſuos, non autem ad alios maiores rigores; Vt præſertim eſt illa mala fides, quæ reſultat à lite mota, quoniam, vt plurimum litigantes decepti ab adulatione malorum cauſidicorum, quibus rabularum forenſium nomen congruit, qui propriam, non autem clientis cauſam principaliter agere ſatagunt, ac etiā frequenter eluſi à propria credulitate, proprioque intereſſe (quoniam quod ſperant homines, facilè credunt), non timent malum litis euentum, neque de facto agnoſcunt ſe non dominos, niſi quando ad iudicati exequutionem deueniatur; Ideoque videtur materia non de facili recipiens certam, ac generalem re-
40 gulam cuicumque caſui applicabilem, ſed deciſio potiùs pendet ex facti qualitate, ex qua, (rectum tamen, benèque regulatum, non autem merè voluntariū, & gratificatorium) Iudicis arbitrium regulandum eſt, atq; ex his prouenit materiæ inuolutio, quoniam ſequendo Collectorum ſtylum conſtituendi regulas cū ampliationibus, & limitationibus generalibus, ità confunditur triticum cum zizania.

Procedunt præmiſſa reſpectu imputationis fructuum, in illis, qui per malæ fidei veræ, vel præſumptæ poſſeſſorem,

perce-

percepti ex ipſa re non meliorata, non
41 fiant proprij, adeò vt ceſſantibus meliorationibus, domino reſtitui deberent, vt iuxta frequentiorem contingentiam ſunt fructus à die motæ litis, ſiuè à die, quo legitimè debita ſit fideicommiſſi reſtitutio, ſeù feudi &c.; Quæſtio autem apud antiquiores non modica erat circa fructus, quos ipſamet melioramenta produxerunt, aliàs ab ipſa re meliorata non producendos, àn ſcilicet, poſita mala fide, iſti pertineant ad meliorantem, vel potius ad dominum, cui meliorans reſtituere, vel imputare teneatur; Pluriumque ſententia aſſiſtit domino pro reſtitutione, ſiuè imputatione, qui referuntur *per Valaſcb. dicto cap.* 41. *ex num.*28.*& per Rotam deciſ.* 6 *par.* 11. *rec.* ac in alijs deciſionibus æditis in caſu de quo *dicto diſc.*31. *de alien. & contract.*; Ex ea in puncto iuris probabili ratione, quod meliorarmentorum inſeparabilium dominium, ab ipſo inſtanti acquiritur domino rei, cui ipſa tanquam acceſſoria cedunt ipſo iure, meliorans autem efficitur ſolum creditor quantitatis, in eo quod minus inter melioratum, & impenſum, et conſequenter nullum habet titulum faciendi fructus ſuos, cum iſti dicantur ſequela dominij, atque pro credito quantitatis de ſui natura ſterili, non probatis legitimis requiſitis lucri ceſſantis, vel damni emergentis, citrà vſuram prętendi non poſſunt acceſſiones, vt in ſua materia *ſub tit. de vſur.*

His tamen non obſtantibus, ex quadam non ſcripta æquitate, quodammodo deriuante à diſpoſitione, vel ratione text. *in l. curabit C. de act. empt.*, vel à ſimili; Magis communis, & recepta eſt in contrarium ex relatis *per Valaſcb. dicto cap.*41. *num.* 32. eamque pluries recepit *Rota* præſertim *dec.* 112. *par.* 2. *diuerſ. dec.*188. *num.*5.*par.*5.*rec.bene in Lucana b. norum* 15. *Ianuarij* 1621.*corã Coccino, & dicta dec.*6.*n.*12.*par.*11.*recent.*, & plenius magiſque ex profeſſo in deciſionibus æditis *coram Beuilaqua in Romana domus, de qua dicto diſc.* 31. *de alienat.& contract.*, adeò vt hodie de quæſtione amplius non dubitetur; Solumque ſupereſt occaſio diſputandi ſuper dicta imputatione ipſo iure in dies, & tempora, & ſucceſſiuè pro defalcatione fructuum iuxta id, quod in materia vſuraria habemus cum dicta *ſcaletta*, idque vt
42 ſupra ex malæ fidei qualitate regulandum videtur; Et hæc quoad melioramenta materialia, & extrinſeca, quæ in caſu culpoſæ deuolutionis feudatario, vel emphiteutæ denegantur, vt patet ex omnibus ſupra allegatis de materia agentibus idq; non videtur qualem habeat rationem niſi illam confiſcationis pro felonia vtſupra, quod expendetur *ſub tit. de empbyteuſ. in ſupplemento.*

Quo verò ad aliam ſpeciem melioramentorum intrinſecorum, & incorporalium; Aut agitur de illis, quæ proueniunt ex beneficio naturæ vel temporis
43 aut alluuionis, abſque impenſa, vel induſtria poſſeſſoris; Et iſta planum eſt ſpectare ad dominum rei, quem ſequuntur, neque aliqua ſubeſt ratio, ob quam ſpectare debeant ad poſſeſſorem, cuius ius reſolutum ſit, excepto caſu, in quo intret ratio claudicationis, ob quam ex æquitate receptum eſt, vt ſpectare debeant ad poſſeſſorem, quamuis eius iuris reſolutio cum omnimoda retrotractione ſequuta ſit, vt contingit in caſu retractus legalis, vel conuentionalis, vel iuris offerendi, ex ijs, quæ habentur *ſub tit. de empbyt. diſc.*12.*& ſub tit. de empt. & ven-*
44 *dit. diſc.* 32. ob congruam ibi aſſignatam rationem quod cum in libito vnius partis ſit, retractum exercere, nec ne, neque ad id per poſſeſſorem cogi valeat, ita reſultaret iniuſta claudicatio contra regulam *ſecundùm naturam &c.* quoniam damnum diminutionis eſſet poſſeſſoris, neque in eius caſu retrahens ſuum ius ad exercitium deduceret, eo modo, quo faceret in caſu augmenti.

Vbi verò melioramenta proueniunt cum ſumptu, & induſtria poſſeſſoris, qualia reſultare dicuntur ab extinctione cenſuum, ac debitorum, aliorumq; onerum,
45 quibus ipſa res grauata ſit, vel à liberatione ſeruitutum, ſiuè ab acquiſitione iuriſdictionum, & præeminentiarum, aut etiam ob expenſas notabiles erogatas in litibus pro ipſorum bonorum defenſione; Et tunc eorum refectio pariter intrat eodem modo, quo ſupra in alia melioramentorum ſpecie habetur, vt aduertitur *ſub tit. de feud. diſc.* 23. *&* 27.*& ſub tit. de empbyt.* pręſertim *diſc.*12.

In propoſito autem fructuum ipſorũ melioramentorum, qui ex non ſcripta æqui-

æquitate ipſi melioranti debiti ſint *in dicta Romana domus*, de qua allegato
diſc.31.de alien. & contract., ac etiam in
46 alijs, in quibus de hoc agere occaſio de-
dit, cum riſu expertus ſum pragmatico-
rum ineptiam, intelligendi doctrinas ad
litteram, quoniam cum ageretur de me-
lioramentis factis in quadam antiqua
domo imperfecta, & inhabitabili, vt vul-
gò dicitur caſaleno, prætēdebatur vt
omnes penſiones ex ea perceptæ, poſt-
quam ex melioramentis ad perfectionē
redacta eſt, ac effecta habitabilis, ſpecta-
re deberent ad meliorantem, nullamque
participationem prætendere poſſet do-
minus, ſtante quod ipſe aliàs nullum per-
cipiebat fructum; Id autem, (etiam in
ſenſu veritatis) verè fabuloſum dicebam,
quoniam cū fructus percipiatur ex toto
corpore, cuius ſingulę partes ad id cōcur-
rūt, hinc proindè nulla ſuppetit ratio, cur
locus non eſſe debeat participationi per
contributum, & pro rata iure cuiuſdam
ſocietatis, vel communionis; Aliàs enim
ſi, constructo inſigni palatio cum ma-
gno ſumptu, deficerent ſolum tectum,
vel feneſtræ, ſine quibus eſſet inhabita-
bile, ac infructiferum, ille, qui modicam
erogaret ſummam pro dicta perfectio-
ne, integrum magnum fructum præten-
dere poſſet, quo nil abſurdius; Et tamen
oportuit non modicum pati laborem
vt id ſuaderetur, quoniam cum non adeſ-
ſet doctrina ſpecialis, quę ad hanc diſtin-
ctionē deſcenderet, idcircò reputabatur
meum ratiociniū, & Aduocatorū ſubtili-
tas, talis eſt hodierna deplorāda miſeria.

Demum quoad concernentia ordi-
nem iudicij, ſeù beneficium retentionis
47 concedendæ melioranti; Siue è conuer-
ſo remedium cautionis, per quod actori
concedatur hanc poſſeſſoris exceptionē
repellere; Non de facili deſuper ſtatui
poteſt certa, & determinata regula ge-
neralis vbique ſeruanda, cum potius id
pendere videatur, ex regionum, vel Tri-
bunalium ſtylis, quibus in propoſito de-
ferendum eſt; Pro ſtylo tamen Romanæ
Curiæ, cui nimium conformat ille Sacri
Conſilij Neapolitani, aliorumque Tribu-
nalium illius Regni.

Aut agitur de refectione, quæ, vel per
Iudicem, vel per conuentionem Partiū,
48 aut aliàs poſita ſit pro conditione; Et
tunc generaliter de iure, neglectis diſtin-
ctionibus, de quibus infrà, hæc exceptio
impedit exequutionem, tanquam ob
non adimpletam conditionem, cuius
natura eſt, vt præcedere debeat; Puta,
quia in ſententia, vel in contractu, ſeù
alia diſpoſitione, aut in Principis reſcri-
pto, ſiuè in Statuto concedente retra-
ctum, &c. refectio melioramentorum po-
natur in ablatiuo abſoluto cum conſueta
clauſula *refectis*, vel æquipollenti ex col-
lectis *per Vallaſc. dicto cap. 41. num. 22.
Buratt. dec. 812. nu. 5. add. ad eum deciſ.
169. in fin.* & communiter.

Aut verò agitur de melioramentis re-
ficiendis ex officio Iudicis, ex ſuperius
dicta ratione æquitatis; Et tunc, iuxta
praxim Romanæ Curiæ deductam *ex*
49 *deciſ. 461. Putei lib. 2.*, cum qua paſſim
proceditur; Aut de melioramentis op-
poſitum eſt ante ſententiam, in parte
congrua iudicij, adeòut nō intret ſuſpicio
fraudis, quod hęc exceptio deducatur
poſt ſententiam, vel in fine iudicij ſtu-
dioſè ad euitandam, vel impediendam
exequutionem; Et tunc Aut de illis con-
ſtat tam in ſubſtantia, ſeù genere, quàm
etiam in ſpecie, quia poſſeſſor, cautè op-
ponendo de his in principio iudicij, in
iſtius curſu, ea probari in ſpecie, ſeù li-
quidari curauit, iſtoq; caſu cōpetit reten-
tio donec refectio ſequatur, atque dici-
tur exceptio, quæ facit legitimum con-
tradictorem impediens exequutionem.

Aut facta eorum oppoſitione in tem-
pore congruo, de illis conſtet in genere,
ſeù in ſubſtantia, per probationes factas,
vel ex notorietate facti, per euidentiam
ſcilicet rei, vt præſertim contingit in
domibus, vel vineis, & plantationibus,
&c.; Et tunc in Curia præfigitur termi-
nus melioranti ad liquidandum, & ſi in
termino liquidat, datur retentio, ſi verò
non, intrat cautio; Sed ſi de illis oppo-
ſitum ſit poſt ſententiam et in fi.e li-
tis, denegatur beneficium retentionis,
atq; indefinitè actor admittitur ad cau-
tionem, vt patet ex deductis *apud Caua-
ler. dec. 86. Buratt. & add. dicta dec. 169.
latè in Bonon. fideicommiſſi de Vizanis 7.
Iunij 1647. coram Bichio inter ſuas deciſ.
304. apud Celſum deciſ. 233.*; Et cum ali-
qua modica differentia ita diſtinguendo
habetur *apud Franc. deciſ. 112. Fab. de
Ann. conſ. 43. Galeot. lib. 2. contr. 46. de
Marin. reſol. 133. num. fin. lib. 2., & in
addit.*

addit. ad Reuert. dec. 167.; Licet enim *Valaſcb. dicto cap.* 41. plura elaboratè cumulet, attamen potius confundit.

Quamuis autem iſta ſit regula, ſeù theorica generalis, cum qua proceditur
50 in Curia; Nihilominus, præſertim in Rota, alijſque magnis Tribunalibus, præcluſum non videtur Iudic is arbitrium, pro facti qualitate, diuerſimodè practicare, adhibendo æquitatem, modò fauore Actoris, illum admittendo ad cautionem, vbi præſertim iuſtificatis meliorамentis tam in genere, quàm in ſpecie, adhuc tamen notabiliter obſtet illiquiditas, quæ reſultat à fructibus lite pēdēte perceptis ex parte non meliorata, qui ſine dubio imputandi, vel compenſandi ſunt; E' conuerſo quandoque fauore Rei meliorantis, illi concedendo retentionem, ſeù aliud æquitatiuum temperamentum cum eo adhibendo, prout bona, vel mala fides, vel aliæ facti circumſtantiæ reſpectiuè exigant, vt in pleriſque cauſis me praxis docuit, & præſertim *in dicta Romana domus de qua diſc.* 31. *de alienat. & contract.*, in cuius caſu prodijt *dicta deciſio* 233. *Celſi* fauore actoris, procedendo cum dicta theorica, quoniam in alia inſtantia *coram Meltio*, *ſeù Beuilaqua* ſubrogato, hoc nō obſtante Rota deputauit peritos ſuper liquidatione, ſuper qua multæ acerrimæ habitæ fuerunt diſputationes multorum annorum ſpatio, variæque inuicem pugnātes prodierunt deciſiones *dicto diſc.* 31. inſinuatæ, præſertim ſuper concluſione ſuperius inſinuata, vt fructus melioramentorum, mala fide non obſtante, ſpectare debeant ad meliorantem, & an integri, vel pro rata, adeovt de eis dominus participare deberet pro rata ſoli, & murorum antiquorum, ſtante quod agebatur de caſaleno redacto ad formā domus; Ac etiam an fructus ex parte non meliorata percepti à prædeceſſore poſſeſſore, imputandi venirent, vt infra in melioramenta facta cum pecunijs fideicommiſſi, cuius iure poſſeſſor reus conuentus poſſidere profitebatur; Vndè propterea ad effectum vt actor rem vendicare poſſet, tam ex ſenſu Rotæ, quàm deindè ex iudicio Signaturę, coactus fuit deponere integram ſummam à reo prætenſam, inueſtitam loco cautionis, in loca montium ad commodum eius, cuius de iure, in progreſſu cauſæ, quæ adhuc pendet.

51 Inſpici etiam ſolet, ac debet qualitas bonorum, de quibus agitur, quoniam ſi agatur de re indiuidua meliorata, adeò vt commoda diuiſio non ſit practicabilis, tunc præmiſſa procedunt; Secus autem ſi melioramenta facta ſint in vna ex pluribus rebus, vel in aliqua parte ſeù membro diuiduo eiuſdem corporis, quoniam tunc exceptio melioramentorum non impedit in totum, ſed ſolum in re, ſeù parte meliorata *Peregr. de fideic. art.* 50. *num.* 69. *Fab. de Ann. dicto conſ.* 43. *num.* 16. *Rota apud Roias dec.* 215. *nu.* 14.; Atque ità practicatum fuit *in dicta Romana Domus*, quod cum eſſent duæ domus contiguæ, ſed diuiſibiles, ac ſeparatim locari ſolitæ, quarum vna continuabat in ſtatu antiquo nullatenus meliorato, altera verò, quæ prius erat caſalenum, ad formam domus habitabilis redacta fuerit, conceſſa fuit actori exequutio in domo non meliorata tantùm, atque ſuper altera fuit dicta acerrima lis.

52 Habenda item venit ratio qualitatis melioramentorum, an commodè refici poſſint, nec ne; Si enim non de facili ſit practicabilis commoda refectio, Vel ratione magnæ quantitatis melioramentorum, ex quibus rei ſtatus quodammodo in totum immutatus eſſet, puta quia ſuper parua domo, vel ſolo, palatium, ſeù magnum ædificium conſtructum eſſet; Vel quod ſimplex, ac nudus fundus prò cultura ſegetum, ad pretioſum prædium, ſeù villam redactus eſſet, cum ſimilibus; Aut quod alter, qui rem melioratam vindicat, eſſet pauper, vel in tali ſtatu, quod impoſſibilis, vel nimiùm incōmoda dicta refectio ei reddatur; Et tunc intrat iudicis arbitrium, diuerſimodè interponi ſolitum pro facti qualitate; Vel ſcilicet (vt ſupra inſinuatum eſt) vt poſſeſſor admittatur, vel reſpectiuè cogatur, ad ſoluendum actori valorem rei antiquæ, prout valeret ſecluſis melioramentis; Vel quod detur immiſſio pro indiuiſo, vt quilibet proportionabiliter, ac pro rata participet de rei fructu, nè aliàs actor ſub hoc prætextu perpetuò expulſus maneat; Vel adiudicetur res actori ſub lege cuiuſdam expliciti, ſeù impliciti cenſus redimibilis, pro ea ſorte,

quam

quam melioramenta liquidata importarent, interim reſpondendo de honeſto fructu; Atque ad inſtar illorum temperamentorum, quæ per modernos, magis iudicioſè temperantes leguleicos rigores antiquorum, introducta fuerunt, in vſufructu rerum, quæ vſu conſumuntur, quando vſufructuarius idoneam cautionem commodè præſtare non poteſt, vt in ſua materia *ſub tit. de ſeruit.*; Et in his terminis *Peregr. dicto art. 50. num.33.Fuſar. conſ. 139.num.13. Rota in Romana fideicommiſſi de Spiritibus 12.Decembris 1644. coram Bichio in fine* inter ſuas *dec.199.*,iuxta quam, recedendo ab alijs poſterioribus corā eodem in alia inſtātia,proceſsū fuit *ſub die 4. Iulij 1646. coram Cerro deciſ.420.par.9.rec.*,taliſque fuit cauſæ exitus; Et de immiſſione pro indiuiſo, ſeù cum aliqua commoda rei repartitione habetur *apud Dunozett.dec.* 846.vbi latè de materia,& in alijs;Ideoque iſtæ ſunt quæſtiones quæ certam, ac determinatam regulam generalem non de facili admittunt,ſed pro facti qualitate in ſingulis caſibus diuerſimodè prudenti benè tamen regulato arbitrio decidendæ ſunt.

Dictumque temperamentum, vt melioranti admittatur ad offerendum rei antiquæ melioratæ valorem, generaliter conceditur, etiam in materia iuris offerendi, quod poſſeſſori competit aduer-
53 sùs creditores, quoniam regulariter ſimplici poſſeſſori illud non cōpetit, niſi totum creditum offerat,quamuis res minus valeat, quoniam rectè creditor dicere poteſt, vt eam dimittat, cum etiam affectio ſit conſiderabilis; Sed ſi meliorauit, (dummodò non affectatè,& in fraudem), admittitur ad hoc beneficium *Franch. deciſ. 38. Magon. deciſ. Florent. 51. & Lucen. dec. 33. in fin. & 81. Rot. apud Dunozett. deciſ.159. num.2.*, & admittitur *d. deciſ.188.& 318.par.9.rec.*

In ſuperiùs autem enunciata *Romana domus*, acriter diſputata,iuxtà ſeriem,de qua *dicto diſc.31.de alienat.& contract.*; Cum Lelius, qui domum malè emerat à
54 muliere contrà formam Statuti, vt partem dirutam, ſeù caſalenum reduceret ad formam domus, obtinuiſſet à Pontifice facultatem vendendi quædam loca montium antiqui fideicommiſſi, vt pretium erogaret in fabricam, quæ deberet ſubrogari ad fauorem fideicommiſſi; Ac etiam in eandem fabricā erogaſſet quandam pecuniam dotalem vxoris ex pacto inueſtiendam, Ignatius autem filius, & poſſeſſor, repudiata patris hæreditate, iure ſuo ſe tueretur, tam ratione fideicommiſſi, quàm dotis maternæ; Hinc proindè orta fuit dubitatio, an fructus ex domo non meliorata,& ex altera meliorata pro rata, à die motæ litis per eſdem Lelium meliorantem percepti, atq; ſine dubio reſtituēdi, in eadem melioramenta ipſo iure imputandi eſſent, idque adhuc pendet in eadem cauſa ſub Iudice.

In hoc autem;Scribentes pro Ignatio, qui de hac exceptione opponebat, admittebant regulam ſuperiùs inſinuatam ſuper fructuum imputatione,ob iura litteralia, quæ deſuper habemus, communemque DD. traditionem; Sed dicebant, vt id rectè procederet in præiudicium meliorantis, eiuſque hæredum, ac aliorū ab eo cauſam habentium, contrà quos actio competeret pro reſtitutione fructuum, non autem in præiudicium tertij, cuius pecunia in hoc erogata erat, ſub lege, vt ipſa melioramenta ſibi ſpecialiter affecta eſſe deberent, tanquam ſubrogata loco pecuniæ, præſertim in rata ſpectante ad fideicommiſſum, dum id Apoſtolica auctoritate ſequutū erat, idque in diſputationibus deſuper habitis magnam faciebat impreſſionem.

Verùm (in ſenſu etiam veritatis) ego ſcribēs pro actore, dicebam vt id nullam penitùs haberet probabilitatem,niſi quādo ipſe rei melioratæ dominus dicto inueſtimento conſenſum accommodaſſet; Ad inſtar eorum, quæ habentur *ſub tit. de cenſibus*,& ſub altero *de fideicommiſſis*, in propoſito validæ, vel inualidæ extinctionis cenſūs factæ per debitorem cum hærede grauato, quamuis idem cenſus ſtrictiſſimo fideicommiſſo, ac alienationis prohibitioni obnoxius eſſet, quoniā de hìs ſollicitus eſſe nō tenetur debitor, cui ſufficit ſoluere poſſeſſori hæreditatis eius creditori, niſi ſpecialis inhibitio accedat;Secùs autem ſi in ipſa impoſitione adiecta ſit lex inueſtimenti, cui debitor cōſenſum præſtiterit,ex ibi deductis; Et generaliter *ſub tit. de credito* ad materiam textus *in l. nomen Cod. quæ res pign. oblig. poſſint*, vt debitor rectè ſoluere poſſit proprio creditori, quamuis

eius nomen, ipſius creditoris creditoribus hypothecatum eſſet, quoniam, ceſſante inhibitione legis, vel hominis, debitor de hoc ſollicitus eſſe non tenetur; Ideoque applicando ad rem, quemadmodum, ſi actor vendicando rem ſuam ab initio motæ litis, in pecunia numerata ſoluiſſet melioranti æſtimationem meliorامentorum, tanquam creditori quantitatis, vtique liberationem obtinuiſſet, ità non videbatur cur idem effectus reſultare non deberet ab huiuſmodi diminutis ſolutionibus, quas ità ſingulis annis debitor feciſſe dicitur, patiendo vt creditor manu ſua ſibi ipſi ſolueret, cum fructibus ſingulorum annorũ, iuxtà illam ſpeoiem ſolutionis, quæ reſultat à perceptione fructuum pignoris conuentionalis, vel prætorij.

Et quamuis replicaretnr, quod ſubrogatio ad fauorem fideicommiſſi, vel dotis reſpectiuè etiam cum Apoſtolica auctoritate facta eſſet iure dominij, non autem ſimplicis hypothecæ; Attamen id euidentem fallaciam continebat, quoniã rectè hoc procedit in ordine ad ipſum Lelium, ac habentes cauſam ab eo, iure cuiuſdam occultæ emptionis, & venditionis factæ cum ſe ipſo ex reduplicatione perſonarum, non autem vt rem alienam ità vendere potuerit, atque in hoc verſabatur æquiuocum clarum.

Quomodo autem melioramenta æſtimanda ſint, & quæ dicantur reſpicere perpetuam vtilitatem, adeò vt refectio-
55 ne digna cenſeri debeant, necnè, cum
alijs ad materiam, conijci poteſt ex ſupra allegatis, ac alijs in materia collectis *per Valaſch. dicto cap.* 41. *& adden. ad deciſ.* 12. *par.* 3. *recent.*; Eſt etenim quæſtio potiùs facti, quàm iuris, ideoque non de facili certam, ac determinatam regulam recipit, in omni caſu attendendam, ſed ſingulorum caſuum circumſtantię attendendæ ſunt, pro Tribunalium etiam praxi, ac ſtylis; Iſtaque ſufficiat pro vſu forenſi adnotaſſe, vtpotè deducta ex pluribns diſputationibus in hac materia habitis.

SVMMA
SIVE
COMPENDIVM

Eorum quæ in foro magis practicabilia, continentur in hoc Lib. IX. Par. III. de Legitima, & Trebellianica, alijſque Detractionibus.

INDEX RVBRICARVM.

I.

Quo iure introducta ſit legitima, & an per legem poſitiuam tolli poſſit, & quibus debita ſit. *à num.1. ad 17.*

II.

Quanta ſit legitima; Et de modo calculandi aſſem, ex quo eſt detrahenda. *à num. 18. ad 30.*

III.

Quomodo legitima relinqui debeat, & in quibus bonis; Et àn pro ea debeantur fructus, vel vſuræ. *à num.31. ad 37.*

IV.

De prohibitionibus, ac oneribus, quæ legitimæ adijciantur, an & quando ſubſiſtant, vel acceptata cenſeantur. *à num. 38. ad 43.*

V.

An, & quando legitima amittatur ob non confectum inuentarium, ſiuè quando licitè denegari valeat, vel è conuerſo etiã in vita petatur. *à num.44. ad 48.*

VI.

De imputationibus, quæ in legitimam fiant. *à num.49. ad 51.*

VII.

De legitimæ ſolutione, vel conſumptione, ac de alienationibus, aliſq; conſumptionibus ad eam referendis. *à nu.52. ad 59.*

VIII.

De tranſmiſſione legitimæ ad hæredes, vel creditores; Ac de iudicialibus remedijs pro eius aſſequutione competentibus, aliſque ad materiam pertinentibus. *à num.60. ad 64.*

IX.

De trebellianica. *à num.65. ad 71.*

X.

De falcidia. *à num.72. ad 73.*

XI.

De melioramentis. *num.74.*

XII.

De alijs detractionibus accidentalibus. *num.75. & 76.*

SVMMARIVM.

I.

1 *De obligatione parentum alendi liberos, & quomodo.*

2 *Ex hac obligatione prodijt altera relinquendi legitimam.*

3 *Quod legitima ſit de iure poſitiuo, & quarè dicatur de iure naturæ.*

4 *Legitima per Statuta poteſt minui, vel etiam tolli in totum.*

5 *Debita eſt ſolum liberis legitimis, & naturalibus.*

6 *Debetur etiam filijs diuitibus, ac aliunde prouiſis.*

7 *Tàm maſculis, quàm fœminis ſublata ſexus differentia.*

8 *Concluſio de quà num.5. procedit quoad patrem, & parentes lateris paterni, non autem quoad matrem, & quando iſta quoque non teneatur ad legitimam.*

9 *An & quando legitima debeatur filijs legitimatis per reſcriptum.*

10 *In legitimatis per ſubſequens matrimonium procedit concluſio, de qua n.5.*

11 *Quid de adoptiuis remiſſiuè.*

12 *Parentibus quoque per liberos debita eſt legitima, & quomodo.*

13 *Si quis habet parentes, & liberos, ergà liberos tantùm eſt obligatio.*

14 *Quod alimenta parentibus potiùs, quàm liberis debeantur.*
15 *An filiorum illegitimorum, vel legitimatorum obligatio ſit ergà parentes circa legitimam.*
16 *Fratribus non debetur legitima, niſi turpi perſona inſtituta.*
17 *Legitima debita parentibus dicitur quoq; de iure naturæ, vt illa liberorum.*

II.

18 *Eſt triens intrà certum numerum, & vltrà in ſemiſſe, in fratre autem quarta.*
19 *Quomodo debeatur nepotibus ex filijs prædefunctis.*
20 *De modo numerandi filios de iure communi, vbi adſint incapaces, vel exhæredati.*
21 *An & quando fœminæ à Statuto exeluſæ faciant numerum, & partem, diſtinguitur.*
22 *Legitima poteſt per Statutum etiam augeri, dantur caſus.*
23 *Eſt quota eius, quod remanet, detracto ære alieno vero, non autem confeſſato tantùm.*
24 *Quid vbi adſint debita incerta, vel illiquida, & litigioſa.*
25 *In calculo aſſis veniunt etiam diſtracta in vita ex cauſa lucratiua.*
26 *Sub nomine cauſæ lucratiuæ venit etiam debitum ſolum confeſſatum.*
27 *Dotes conſtitutæ filiabus augent aſſem, & veniunt in calculo.*
28 *Quando ſecus.*
29 *De augmento, vel decremento intermedio, cuius lucro, vel damno cedat*
30 *An veniant in calculo aſſis bona aliena, de quibus parens habet ius diſponendi.*

III.

31 *Legitima debet relinqui titulo honorabili inſtitutionis, aliàs teſtamentum corruit.*
32 *Fallit in militibus, & in clericis.*
33 *Sed clauſulæ ſalutares ſubſtinent teſtamentum iure fideicommiſſi.*
34 *In iſto caſu filij non detradunt duas quartas.*
35 *An debeat conſtare quod clauſula adiecta ſint de voluntate teſtatoris.*
36 *Legitima debita eſt in corporibus non autem in pecunia, vel mobilibus, aut vſufructu, tam deſcendẽtibus, quàm aſcendentibus, quod declaratur.*
37 *Fructus pro legitima, quando, & quomodo debeantur.*

IV.

38 *Super legitima, vel dote eius loco ſuccedente, non imponuntur onera.*
39 *Quando onus cenſeatur acceptatum, dantur plures diſtinctiones, & de cautela* Soccini*, vel æquipollenti, ac de priuilegio legitimæ circa mentionem ſpecialem.*
40 *Quid vbi filij fuerint præſentes teſtamento.*
41 *Vel vbi agatur de onere adiecto per actũ inter viuos.*
42 *Quando onera ſuper legitima dicantur fauorabilia, vt ſubſtineantur præſertim in caſu delicti.*
43 *Et quid in ſubſtitutione reciproca.*

V.

44 *Legitima negatur ex cauſis ingratitudinis exhæredationem permittentibus.*
45 *An id reſtrictum ſit ad cauſas in iure expreſſas, vel ex alijs præſertim ex cauſa delicti in excluſionem fiſci.*
46 *De Statutis tollentibus legitimam profitentibus in Religione.*
47 *An amittatur ob non confectum inuentarium, & de effectibus non amiſſionis.*
48 *Non datur legitima in bonis viuentis, ſed an fiſcus pro delicto filij eam petat.*

VI.

49 *Quod obtinetur per vltimam voluntatem parentis imputatur, ſecùs autem quod inter viuos.*
50 *Declaratur iſta regula generalis præſertim in feudis, & officijs, & maioratibus, & alijs datis, vel debitis ſolutis, & quomodo in materia procedendum ſit.*
51 *De imputatione dotis datæ filiabus, vel donationis contemplatione matrimonij.*

VII.

52 *Quod frequentes ſint quæſtiones ſuper ſolutione, vel conſumptione legitimæ, aliarumque detractionum occaſione fideicommiſſorum.*
53 *De diſtinctione, cum qua iſtæ quæſtiones deciduntur inter ſucceſſorem vniuerſalem, & particularem, alioſque caſus.*
54 *Primò alienata cẽſentur electa in cauſam legitimæ, & quando.*
55 *Vis eſt in tempore, de quo conſtare debet, quando alienatio facta ſit.*

56 *Qua-*

56 *Quales actus veniant ſub uomine alienationum ad hunc effectum, & præſertim impoſitio cenſus, vel receptio ueceſſaria.*

57 *Quomodo iſta materia practicanda ſit.*

58 *Quid de mobilibus, vel iuribus vitalitijs.*

59 *Et quid de fructibus.*

VIII.

60 *Legitima trauſmittitur ad hæredes, ſed non ad fiſcum pœnalem.*

61 *An tranſmittatur ius reijciendi onus à legitima.*

62 *An creditores ius habeant in legitima delata, & nou agnita.*

63 *Au pro legitima competat via executiuã.*

64 *De alijs ad materiam legitimæ remiſſiuè.*

IX.

65 *De differeutijs inter legitimam, & trebellianicam, atque ità de pluribus ad trebellianicæ materiam.*

66 *Trebellianica au poſſit prohiberi filijs primi gradus.*

67 *Etiam tacita prohibitio attenditur, & quando adeſſè dicatur.*

68 *Liberi detrahunt trebelliauicam non prohibitam, quamuis obtineaut legitimam.*

69 *De priuilegio Eccleſiæ, vel piæ cauſæ circa trebellianicam, & falcidiam, & quid in concurſu alterius piæ cauſæ.*

70 *Extraueus hæres imputat fructus in trebellianicam, & àn alienatio facta autè perceptionem fructuum imputetur.*

71 *In trebellianica procedunt ea omnia, quæ de præſumpta conſumptione, vel de non amiſſione ob defectum inuentarij, ac alia, dicta ſunt in legitima.*

X.

72 *Quæ dicuntur de trebellianica, regulariter in omnibus procedunt in falcidia præterquàm in amiſſione ob defectũ inuentarij.*

73 *An falcidia debeatur integra de legatis non priuilegiatis, etiam pro priuilegiatis.*

XI.

74 *De materia detractionis melioramentorum.*

XII.

75 *De detractionibus accidentalibus præſertim æris alieui ſoluti, & de differentia inter legales, & accidentales, ſeù conſiſtentes in quota, vel quautitate.*

76 *De alijs ad materiam detractionum accidentalium.*

I.

Quo iure introducta ſit legitima; Et an per legem poſitiuam tolli poſſit, & quibus debita ſit.

NAtura (in brutis quoq; ità docente), parentibus in-
1 ſitam eſſe obligationem, filios alendi, quouſque in imbecilli ſtatu exiſtentes, ſibi victum comparare non poſſint; Ex hoc inſtinctu, mota lex ciuilis, hanc obligationem, humano generi, atque rationalibus animalibus iniunxit, cum eadem ſubſidij qualitate, quouſque filij ſe ipſos, cum labore, vel induſtria alere valeant, non tamen ad præciſos naturalis neceſſitatis limites, ſed ad illos congruentiæ ſe reſtringendo, tale onus inter matrem, & patrem diuidendo, vt primæ lactis tantùm triennalis incumbat obligatio, Alterius autem indefinita ſit, donec indigentia exigat; Eodem onere ad vlteriores mediatos parentes extenſo, ſi ab immediatis, ob mortem, vel inopiam expleri non valeat.

Huius verò oneris loco, in bonis morientis patris, vel matris, alteriuſuè parẽ-
2 tis, qui immediatus cenſeatur, lex ciuilis legitimæ de neceſſitate relinquẽdæ obligationem introduxit; Indèque manat Iuriſtarum aſſumptum, vt ex naturali iure,
3 iſtud onus manet, ex eo ſcilicèt naturæ impulſu, quem lex ciuilis ad id ſtatuendum habuit, cum verior ſententia doceat, vt ipſius legis ciuilis, tam in ſubſtantia, quàm in quota, vel modo, inuentum, ſeù beneficium ſit.

Atq; hinc in foro magis recepta propoſitio deſcendit, vt per leges municipales, ea moderari, vel diminui, ſiue
4 omninò tolli valeat, prout Statutorum, quæ fœminas, earumque deſcendentes excludunt, recepta praxis docet; Id etenim legi poſitiuæ non concederetur, ſi lex naturæ decerneret, cui humana poteſtas non derogat. A.

Illud-

A. *diſc. 1. cum plurib. ſeqq. & diſc. 10.*

Illudq; potiſſimum argumentum eſt,
vt legitimæ ſubſtantia, poſitiui iuris
5 beneficium, vel inuentum ſit, quod ijs
tantùm liberis debeatur, quos eadem lex
poſitiua, verè, ac propriè legitimos repu-
tat, non autem illegitimis, cum quibus
idem, & coæqualis eſt inſtinctus natu-
ræ, quæ has diſtinctiones non agnoſcit;
Ac etiam quia (vt præmiſſum eſt), ea
naturalis alẽdi obligatio, cuius loco ſub-
rogatam eſſe legitimam, Iuriſtæ dicunt,
6 ergà imbecilles, ac indigentes ſubſidia-
ria ſolum eſt, iſta verò legitimæ, inde-
finita eſt, etiam ergà diuites, benèque
aliundè prouiſos.

Legitimorum quoque differentiam,
antiqua lex ciuilis induxit, inter maſcu-
los, & fœminas, quam natura non facit,
7 quamuis eadem ciuilis lex nouiſſima, ſe-
xus, ac agnationis, & cognationis diffe-
rentia ſublata, omnibus liberis, qui ve-
rè; legitimi ſint, neque infectæ radicis
vitium habeant, legitimam deferat.

Eandem legitimorum, vel illegitimo-
rum differentiam, in patre, alijſque pa-
8 terni lateris parentibus tantùm lex ſta-
tuit, non autem in matre, alijſque ma-
terni lateris parentibus, quorum indefi-
nita eſt obligatio, ſiuè legitimi ſint, ſiuè
illegitimi; Niſi de matre illuſtri agatur,
quæ filios legitimos habeat, ipſique ille-
gitimi, iuxtà legis ciuilis rigores, ſpurij
cenſeantur, ſiuè de filijs ex damnato pu-
nibili coitu ſuſceptis.

Eis verò, quos fictè legitimos lex fin-
git, quamuis natura illegitimi ſint, quia
9 nempè ex Principis, vel Magiſtratus ad
id poteſtatem habentis beneficio legiti-
mationis natalibus reſtituti ſint, (quoſuè
legitimatos per reſcriptum vulgò dici-
mus), lex eandem legitimam defert, quo-
rum adeò pura, & ampla ſit legitimatio,
de ipſius parentis aſſenſu per inferiorem
Magiſtratum conceſſa, vel ſine eo per
ſupremum Principem, cui tollendi ius
tertij, ac legibus diſpenſandi ſit pote-
ſtas, vt in omnibus verè legitimorum
iure habendi ſint.

Vbi verò legitimatio, clauſula præ-
ſeruatiua iurium ab inteſtato venientiũ,
expreſsè munita ſit, vel per legem ſubin-
telligi debeat, vt Pij V. Apoſtolica Cõ-
ſtitutio ſtatuit; Tunc quamuis ex magis
communi, receptoque ſenſu, iſta quoque
vera legitimatio ſit, non autem diſpen-
ſatio, (vt aliorum minus communis opi-
nio credit), non tamen neceſſarium eſt
ius legitimæ, ſed voluntarium, quatenùs
nempè ità eam relinquere patri placeat,
ideoque ab inuito peti non valet, neque
contratabulandi teſtamentum ius com-
petit. B.

Illis verò, quos illegitimè natos, per
ſubſequens matrimonium, legitimos lex
10 reputat, ea omnia congruunt, quæ de
verè legitimis dicta ſunt, cum data, va-
lidi, ac legitimi matrimonij potentia de
temporo procreationis, lex ad illud tem-
pus ſubſequutum matrimonium retro-
trahat, perindè ac ſi ex tunc ſequutum
eſſet.

Adoptiuorum, ſiuè arrogatorũ vſus,
qui apud antiquos Romanos nimium
frequens erat, hodiè penè abolitus, ni-
11 miumque rarus eſt; Vel ſi eſt, eam ha-
bere non ſolet formam, quam tunc pra-
xis dabat, vt legitimæ, vel contratabu-
lationis ius produceret, ideoque forus,
in adoptiuis legitimæ quæſtiones non
audit, illæque ſcholarum exercitium
remanent.

Liberorum quoque è conuerſo, ergà
parentes, eadem viciſſitudinaria eſt obli-
12 gatio, filiorum ſcilicèt ergà vtrumque
parentem immediatum; Hiſque non ex-
tantibus, ergà eos mediatos, qui ſublato
medio, immediati ſint; Quatenùs tamẽ
ex filijs proprij non ſuperſint liberi, quo-
13 rum prior eſt legitimæ cauſa, eodem
modo, quo regulatur inteſtata ſucceſſio,
parentibus excluſis.

Idque etiam comprobat, vt iuris ci-
uilis hoc inuentum ſit, non autem natu-
ræ; Minuſque vera, & omnimoda ſit ali-
mentorum ſubrogatio, cum probabilior,
magiſque recepta ſententia ſit, vt in ali-
14 mentis, parentum potiùs, quàm libero-
rum, ſit cõditio melior, ob duplex natu-
ræ, atq; gratitudinis, vel antidoralis obli-
gationis vinculum; Quamuis de facto
contrarium praxis doceat, vt ob pro-
prios filios, de parentum excoriatione,
homines ſolliciti ſint.

Iſta verò liberorum obligatio ergà
patrem, alioſque paterni lateris aſcen-
dentes, eandem legitimitatis qualitatem
exi-

B. *diſc.*12.

exigit, vt in caſu conuerſo, eſt illa pa-
15 tris, aliorumque huius lateris parẽtum
ergà filios; Ea ſolum cadente quęſtione,
in qua opinionum diuerſitas habetur,
quoties de legitimatis agatur, àn viciſ-
ſitudinarium ſit ius, quia nempè legi-
timatio ſit talis, vt ergà filios hoc onus
in patre producat, àn idem è conuer-
sò dicendum ſit, ob eam differentiæ ra-
tionem, quod filius innocens, pater au-
tem reus in hac illegitima ſuſceptione
reputatur; Ac etiam quia pater, legiti-
mationem in ſui præiudicium obtinere
poteſt, non autem, vt lucrum exindè ca-
ptet.

In matre autem, alijſque materni la-
teris aſcendentibus, idem ius viciſſitudi-
narium, quod regulariter in ſucceſſione
attenditur, intrare videtur.

Fratribus nulla debita eſt legitima,
16 niſi quando turpis perſonæ inſtitutio
per fratrem facta ſit. C.

Quamuis autem inter liberos, ac
parentes, vna opinio diſcrimen conſti-
tuat, vt primis ex iure naturæ legitima
17 debita ſit, non autem alijs, exindèque
ad plures inferatur effectus; Verior ta-
men, magiſque recepta eſt diuerſa ſen-
tentia, vt idem ſit liberorum, ac paren-
tum ius, quod verè poſitiuum, naturæ ta-
men, impropriè, ac ſpectato naturali im-
pulſu, vel inſtinctu dicitur, ideoque ea-
dem ſit vtriuſque generis conditio. D.

I I.

Quanta ſit legitima; Et de modo calculandi aſſem, ex quo eſt detrahenda.

QVotitatina eſt portio per ius anti-
quum in quadrante, per nouum au-
tem conſtituta in triente aſſis, quod (ære
18 alieno detracto, non autem legatis) de
tempore mortis remanet, vbi filiorum
numerus, quaternarium non excedat;
Vbi verò plures eſſe contingat, eſt in ſe-
miſſe, quem non excedit, qualiſcumque
ſit eorum numerus, per capita attenden-
dus, matrimoniorum diuerſitate non
curata, ex quibus ſuſcepti fuerint; Fra-
trum autẽ in antiqua quota remanet, vbi
ob turpis perſonę inſtitutionẽ, ea intret.

Nepotum verò computatio, qui ex
filio prædefuncto ſint, aliorum filio-
rum, vel nepotum ex eis concurſu
19 ceſſante, in capita quoque facienda
eſt; Vbi verò de nepotum ex filio præde-
functo concurſu agatur, cum altero fi-
lio primi gradus, tunc in ſtirpes fit nu-
meratio, vt ſcilicet nepotes quotquot
ſint, vnicam defecti parentis perſo-
nam conſtituant; Dicto autem concur-
ſu, vel repræſentationis neceſſitate ceſ-
ſante ſi, concurſus ſit inter ſolos nepotes
ex pluribus filijs prædefunctis; Quamuis
generales iuris regulæ, ac rationes nu-
merationem in capita exigere videantur;
Quia verò in contrarium legem claram
habemus, vt in ſtirpes ea fiat, tantaque
ſit portio vnius ex vno, quanta plurium
ex altero, parentum perſonis attentis;
Hinc proindè, legem ſeruare oportet. E.

Planus igitur hic numerandi modus
eſt, vbi omnium liberorum, quibus hoc
20 legitimæ ius competit, eadem ſit illam
obtinendi poteſtas, & voluntas; Quæ-
ſtiones autem, (iuris communis diſpoſi-
tione ſolum attenta), ſuper hoc nume-
randi modo cadunt, vbi adſint filij pro-
feſſi in Religione, quæ in communi quo-
que ſit incapax, ſeù exhæredati, vel quod
aliàs per realem excluſionem, pro non
extantibus habendi ſint, quod inter ea,
quæ in foro particulariter agere occa-
ſio dedit, non contigit, ideoque apud
tractantes materiam videndum eſt.

Frequentiores autem quæſtiones, fo-
rus audit in locis, in quibus vigeant Sta-
tuta fęminarum excluſiua, quæ in Italia
potiſſimùm adeò frequentia ſunt, an ſci-
licet fęminæ excluſæ, faciant numerum &
21 quatenus illum faciant, àn, & cuius fa-
uore partem faciant.

Quamuis autem nimium inuoluta ſit
materia, ob Scribẽtium ſenſus varios; Ab
ea tamen diſtinctione verius deciſio pẽ-
det, àn Statutum extraneam faciat fœ-
minam, cuius dos ab eodem Statuto de-
mandata, loco legitimæ non ſuccedat;
Vel è conuerſo retineat ſuitatem, ideo-
que dos legitimæ ſubrogata ſit; Vt hoc
ſecundo caſu faciat numerum, atque ex
eius parte dos detrahatur, quatenus eam
conſtituere oporteat, reliquum verò,
iuxtà vnam ſententiam, commodo hęre-
ditatis

C. *tit. de teſtamen. diſc.* 61.
D. *diſc.* 10.

E. *diſc* 8.

ditatis parentis cedat; Iuxta verò alterã, commodo maſculorum excludentium, vt in ſua ſede, ſuper parte quidem, non autem ſuper numero cadente quæſtione.

In priori autem caſu, in quo extranea reputetur, ac propterea dos loco legitimæ non ſuccedat, faciat, vel non faciat numerum, prout maſculis excludentibus magis expediat, quatenus tamen ipſi in vna, vel altera electione concordent.

Eis verò diſcordantibus, potior eſt conditio eorum, qui eligant id quod magis vtile ſit filijs, vti filijs, neglecto ſenſu eorum, qui hæreditario potius, quàm filiali nomine, vel iure contrarium petant.

In concurſu autem filiorum ex pluribus matrimonijs; Vbi de matris, vel aſcẽdentis lineæ maternæ ſucceſſione agatur, adeovt in maſculis vnius matrimonij non vrgeat illa ratio agnationis quæ cauſa eſt excluſionis, planum eſt fœminarum numero locum eſſe ad iuris communis limites, vtpotè extra caſum Statuti; Cadente quæſtione circa partem, àn ſcilicet ſibi ipſi fœmina excluſa eam faciat, vel potius germano fratri eius portio accreſcat; Idque ſub non modica eſt ambiguitate, probabilior autem cenſetur hæc pars poſterior, vt germano fratri, cui Statuti excluſiui ratio congruat, portio fœminæ excluſæ accreſcat.

Iſtaque omnia cum præſuppoſito, vt firma ſit ſtatutaria diſpoſitio, quæ fœminam extraneam faciat, ſecus autem ſi eam tollat voluntas parentis, qui poteſt eam ſuitati reſtituere, nulla cadente quæſtione poteſtatis, quæ ſolum eſt voluntatis. F

Sicuti autem per Statuta, aliaſque le-
ges municipales eorum, qui ad id ſuffi-
cientem habeant poteſtatem, legitima
22 minui, quinimo in totum adimi poteſt;
Ità è conuerſo augeri; Ideoq; vbi filiorum
neceſſaria ſucceſſio, in tota, vel in maio-
ri quota demandata ſit, vt præſertim
prò frequentiori contingentia in dote
materna praxis docet, totum id, quod
hæc neceſſaria ſucceſſio importat, adau-
ctæ legitimæ naturam ſortiri dici-
tur, atque de conſequenti, voluntario
grauamini non ſubiacet. G

In aſſis autem hæreditarij calculo, ex
23 quo legitima detrahenda eſt, æris alie-
ni, ex cauſa oneroſa, & vera, non autem
ſolum confeſſata, detractio prius facien-
da venit; Eius verò quod remanet, quota
ſuperius expreſſa pro legitima debetur,
nulla in muliere, dotalium, vel extrado-
talium diſtinctione admiſſa.

Quæſtione cadente, ſuper eo ære alie-
no, quod incertum, vel illiquidum ſit, àn
24 illud quoque prius detrahi debeat; vt
æquiualentia bona quouſque liquidatio
ſequatur, penes hæredem remaneant,
cum obligatione refundendi ijs, quibus
legitima debita eſt, poſtquam indebi-
tum detectum ſit; Vel potius totius, quod
ſupereſt, cum hoc onere, congruiſque
cautionibus, repartitio facienda ſit;
Itaque poſterior pars eſt probabi-
lior.

Pro extantibus verò, habenda ſunt ea
25 bona, vel iura, quæ inter viuos, etiam
cum ſubſequuta traditione ex donatione,
aliaue lucratiua cauſa, diſtracta ſint, ideo-
que ſub calculo veniãt pro impinguatio-
ne quotæ quę tamen ex reſtantibus bonis
detrahenda eſt, non autem ex iam diſtra-
ctis; Niſi quatenus ſubſidij ratio exigat,
quia nempè extantia non ſufficiant, vel
deteriora ſint, adeòvt debitæ æqualitati,
ſeù proportioni per legem requiſitæ, non
remaneat conſultum, ne aliàs ex deterio-
ribus, ac infructiferis, legitimam accipe-
re oporteat.

Sub cauſæ lucratiuæ nomine, vel ſpe-
cie, illud æs alienum quoque venit, quod
26 ſoli confeſſioni, abſque alio adminicu-
lorum fomento innixum ſit, adeòvt pro-
babilis cadat ſuſpicio fraudis, quæ ita le-
gi fieret.

Ac etiã dotes, quæ filiabus datæ ſint, in
27 eodẽ calculo veniũt, cũ reſpectu mulieris,
cui dos tradita, vel cõſtituta ſit, lucratiua
cauſa doti ineſſe cẽſeatur, neq; aliquarum
filiarum dotes, aliorum filiorum legiti-
mam debeant minuere H.

Niſi de illis agatur dotibus, quæ fœ-
minis excluſis, tanquam extraneis con-
ſtituẽdæ ſint, vbi maſculi excludentes eas
28 non numerari eligant, cũ tunc æris alie-
ni

F. *de his omnibus à diſc. 1. ad 7.*

G. *tit. de dote diſc. 103. cum ſeqq.*

H. *De his circa calculum diſc. 19.*

ni naturam habeant, ideoque prius detrahendę ſint. I

Augmenti, verò, vel decrementi caſus, qui inter mortem eius, qui legitimæ debitor exiſtat, ac detractionem contingat, quæſtio eſt, cuius commodo, vel incommodo cedat, atq; non modica dignoſcitur Iuriſtarum pugna; Probabilius verò, eſt, vt vbi caſus, vel temporis effectus
29 eſſet, legitimam augeat, vel minuat, cum ea quotitatiua portio ſit, atque æqualis lucri, ac damni alea ſit, ſecus autem vbi culpæ, vel induſtriç hæredis id referendum ſit. L

Ea verò bona de quibus ex alieno iudicio defunctus legitimæ debitor, diſponat, in eius aſſis calculo veniant, de qui-
30 bus libertatem diſponendi habeat abſque aliqua præciſa neceſſitate, vel reſtrictione, ſecus autem hac accedente. M

LII.

Quomodo legitima relinqui debeat, & in quibus bonis; Et an pro ea debeantur fructus, vel vſuræ.

HOnorabili titulo inſtitutionis, ex iure nouiſſimo, (reiecta liberorum,
31 ac parentum, ſeù deſcendentium, ac aſcendentium diſtinctione) receptum eſt vt legitima relinqui debeat, atque aliàs huius honorabilis tituli omiſſio, teſtamentum querelæ inofficioſi ſubijciat;
32 Militibus exceptis; Ad quorum inſtar, clericis quoque in celeſti militia certantibus idem competere, vna fortè magis recepta opinio credit. N

Rari verò ſunt caſus, in quibus forenſis praxis hanc inofficioſitatem doceat, ob
33 ſalutares clauſulas in teſtamentis de cõmuni ſtylo adijci ſolitas, ob quas, conuerſo teſtamento in codicillos, vel in fideicommiſſum, idem eſt effectus, vt ille qui talem querelam intentat, ſola legitima contentus, reliquum iure fideicommiſſi, hæredi ſcripto reſtituat. O

Quamuis etenim in liberis, illud ſpeciale ſit, vt duplex legitimæ, ac trebel-
34 lianicæ non prohibitæ detractio fieri valeat, vbi per fideicommiſſum, parentis hæreditas reſtituenda ſit; In conditionali tamen fideicommiſſo id procedit, in quo vna detractio legitimç illicò poſt mortem fieri dicitur, altera verò trebellianicæ poſt reſtitutionis factum caſum; Secus autem, vbi de hoc puro fideicommiſſo agatur, cum tunc, non niſi legitimæ detractioni locus fiat. P

Adhuc tamen ex hoc iure directo, aliqua reſultare ſolent commoda, circa illorum iurium, et actionum exercitium, quod directo, non autem obliquo hæredi lex concedit. Q

An autem clauſularum hunc effectum operantium adiectionẽ, ex teſtantis prçciſa voluntate factam eſſe, extrinſecùs conſtare debeat, adeòvt huiuſmodi pro-
35 batione ceſſante, Notariorum ſtylo potius, quam voluntati teſtatoris referenda ſit, vbi potiſſimè de idiotç, vel de mulieris diſpoſitione agatur, ſub quæſtione cadit; Probabilior autem ſententia eſt, vt indefinitè eadem operatio clauſulis præſtari debeat, cum ad eas adijciendas, Notarium à teſtante ex legis præſumptione rogatum eſſe dicendum ſit. R

Cumque quotitatiua portio ſit, de ſingulis proindè bonis hæreditarijs, pro quota, ſeù virili, debita eſt, atque
36 (vt Iuriſtæ dicunt), de qualibet gleba, Ideoque legitimæ debitor, (ſublata pariter differentia inter deſcendentes, & aſcendentes, quam vna minus recepta opinio ſtatuit,) eam in pecunia, vel immobilibus, alijſuè infructiferis, vel deterioribus bonis, relinquere, vel aſſignare non poteſt.

Non tamen Iudicis prudens arbitriũ refrenatũ eſt, vt ad ſingulorum bonorum ſciſſuram vitandam, ſiue ad aliquorum qualificatorum bonorum vnitatem in agnatione conſeruandam, aliauè iuſta accedente cauſa, in aliqua inferiori bonorum ſpecie, vel in pecunia, ſiue in mobilibus (refuſo eo quòd intereſt), legitimam aſſignet, vel aſſignationem à moriente factam ſubſtineat; Idque propterea certam,

I. *diſc. 7.*
L. *diſc. 15.*
M. *diſc. 26.*
N. *tit. de teſtamen. diſc.2 t.*
O. *dicto tit. de teſtamen. diſc. 57.*
P. *eod. diſc. 57. de teſtam. & pluries hoc tit.*
Q. *eod. diſc. 57.*
R. *dicto diſc. 57. de teſtam.*

tam, ac generalem non recipit regulam, cuicumque caſui applicabilem, ſed ex prudenti iudicis arbitrio pro facti qualitate regulando, deciſionem recipit.

In vſufructu propterea, vel fructibus, legitimam eius creditor recipere non tenetur acceptet cum præſeruatiua exceſſus id; Si verò, eiuſdem vſusfructus iuſtam æſtimationem, ex ætate, alijſque circumſtantijs regulandam, imputare debebit. S

Fructuum curſus, ex bonorum qualitate pendet; Vbi etenim bona ſtabilia fructifera, vel iura æquipollentia ſint,
37 fructus quoque pro quota, ſeù rata, tanquam dominij ſequela, mora non deſiderata, veniunt; Secus autem pro ea rata, quæ de pecunijs, vel debitorum nominibus, alijſque infructiferis bonis debita ſit; Niſi ea concurrant, quæ cuilibet priuato creditori quantitatis, vſuras reſtauratiuas, lucri ceſſantis, vel damni emergentis decernant; Non quidem ex pœculiari iure, vel priuilegio legitimæ, ſed ex iure cuiuslibet indifferentis creditoris, quo deterior eſſe non debet creditor legitimæ. T

Vbi verò ex morientis nõ improbato iudicio, vel ex inſinuato iudicis officio, ſiuè arbitrio, legitimæ creditor, eam in pecunia, vel in bonis infructiferis accipere nõ recuſet, vel cogatur, adhuc tamẽ pro ea rata, quam de iure ex fructiferis aſſequi deberet, fructus quoque iuris miniſterio obtinebit; Ad illorum recompenſatiuorum fructuum inſtar, quos lex ex æquitate decernit venditori, qui re, & pretio careat, cum ità implicita hæc venditio occultari dicatur. V

I V.

De prohibitionibus, ac oneribus, quæ legitimæ adijciantur, ân & quando ſubſiſtant, vel acceptata cenſeantur.

CErta, nimiumque plana eſt regula, claræ iuris nouiſſimi diſpoſitioni innixa, vt legitima, purè, ac liberè debi-
38 ta ſit, ideoque onera, & conditiones non recipiat, quodque vbi adijciantur, iuris miniſterio pro non ſcriptis haberi debeant, nullaque in hoc legali, ac neceſſario debito, ſit morientis poteſtas; Quare diſputationibus anſam præbet ipſius creditoris acceptatio, quando ſcilicet iſta ſequuta dicatur, illius oneris vel conditionis, quæ adiecta ſit; Idemque quod in legitima diſpoſitum eſt, in dote (quæ legitimæ loco ſuccedat,) quoq; locum habere iam receptum eſt. X

Super hac vero acceptatione, diſtinctio eſt, an ea deducatur ex ſola hæreditatis a-
39 ditione in vim diſpoſitionis, quæ talem prohibitionẽ cõtineat, adeovt ità eadẽ diſpoſitio in hac parte quoque approbata implicite cenſeatur; Vel potius ea expreſſa, cum legitimæ ſpeciali mentione, ſit neceſſaria.

Iſto etenim ſecundo caſu, in quo acceptandi voluntas expreſſa ſit, atque ſpecifica, omnis ceſſat quæſtio, quæ in claris, ac expreſſis non datur; Niſi error Vel falſum præſuppoſitum; Aut conſenſus imperfectio; Alıauè, iuris communis, vel municipalis infectio accedat, quæ actum vitiet, eumque infectum, ſiue læſiuum, ac reſtitutionis in integrum beneficio dignum reputet.

Vbi verò tacitè ſeu implicitæ acceptationis quæſtio cadat; Alia tunc diſtinctio eſt, an illa adhibeatur cautela, quam vulgò pragmatici *Soccini* dicunt, quia nempe per alternatiuam diſpoſitio cõcepta ſit, vel de legitima, vel de hæreditate, eiuſuè maiori quota, cum fideicommiſſi onere integre grauata, vt vnam vel alteram acceptare debeat, quodque vbi legitimam liberam aſſequi velit, aliã non aſſequatur diſpoſitionem; Tunc etenim, hæreditatem agnoſcendo, atque ita vnum ex alternatis eligendo, implicita reſultat oneris acceptatio, etiam in legitima, quamuis eius mentio ſpecialis non accedat.

Quæſtione cadente ſuper forma huius effectus productiua, ân ea præciſa eſſe debeat, eo modo quo per Iuriſtas explicata eſt; Vel ſufficiat, vt per æquipollens adimpleatur, ſpectata potius voluntatis ſub-

S. *diſc. 10. & 25.*
T. *eod. diſc. 10. & 26. & de dote diſc. 160. & ſeqq.*
V. *ibidem & tit. de vſur. diſc. 28. & 33.*
X. *diſc. 16. cum duobus ſeqq. & de dote diſc. 90. & 115.*

ſubſtantia, quam verborum formulis, idque videtur probabilius, vt in ſua ſede.

Iſta verò cautela non adhibita, prohibitionis quamuis expreſſæ, vel alterius præiudicialis oneris, aut conditionis acceptatio, ex teſtamenti approbatione generica, vel ex hæreditatis agnitione non reſultat, cũ illud legitimæ peculiare ſit priuilegium, vt ſpecificam exigat mentionem, neque aliàs ei præiudicatum cenſeatur; Niſi facti circumſtantiæ probent, vt de illa quoque actum, atq; cogitatum ſit, quamuis in verbis id expreſſum non ſit. Y

Vel quod legitimæ creditor, teſtamenti confectioni præſens fuerit, eique conſenſum accomodauerit. Z Aut quod de diſpoſitione per actum
41 inter viuos agatur, onus annexum habente. A

Illud autem onus à lege probatum eſt, quod in ipſius creditoris fauorē potius, eius fine ſpectato tendat; Puta quia mi-
42 nori ætate, durante alienatio, vel adminiſtratio interdicatur; Siue quod adijciatur prohibitio vſusfructus legalis, qui prohibitione ceſſante patri acquireretur; Aut quod ſubſtitutio in caſu delicti, ad confiſcationem excludendam, eam quoque capiat, cum & id, ob ſpem reintegrationis, ipſius creditoris fauorem concernat, ſiue rationabile motiuum habeat. B

Aliquibus opinantibus, vt reciproca ſubſtitutio inter ipſos filios legitimę cre-
43 ditores, in ea quoque valida, firmaque ſit, cum in præmorientis cõmodum tendere potuerit, quatenus eius ſuperuiuentiam dediſſet caſus, qui læſiuus, ac præiudicialis dicendus non eſt, vbi æquè ad lucrum, ac damnum ſe habere valeat; In praxi verò frequentius id receptum non videtur, vſui tamen eſt deferendum.

V.

An, & quando legitima amittatur ob non confectum inuentarium, ſiuè quando licitè denegari valeat, vel è conuerſo etiam in vita parentis petatur.

EX ijs cauſis, ex quibus exhæredatio permiſſa eſt, vel alimenta denegare
44 licet, planum eſt, legitimam negari poſſe, cum exhæredandi poteſtas eos percutiat, in quibus ob legitimæ debitum, inſtitutionem lex præcipit; In exceſſu etenim voluntaria eſt diſpoſitio.

Quæſtione cadente, àn ad quatuordecim ingratitudinis cauſas in iure expreſſas, hæc facultas reſtricta ſit, vel ex alijs quoque competat, quibus eadem,
45 vel alia congruat probabilis ratio; Iſtaque opinio eſt verior, vt potiſſimè praxis docet, vbi ob grauia crimina commiſſa, vel committenda, ità diſponatur; Quamuis etenim vna ſententia credat, vt in fraudem Fiſci id fieri vetitum ſit; Verior tamen, magiſque recepta eſt altera, quoties huius fraudis argumenta non vrgeant, licet aliud rationabile motiuum non exprimatur, vtpotè in dubio præſumendum, clarius autem eo expreſſo. C

An autem Religioſum ſtatum profitentibus, lex municipalis, legitimam ex iuris communis diſpoſitione debitã,
46 denegare, vel delatam auferre valeat, ſub quæſtione eſt, ex aliquibus decidenda diſtinctionibus, ac ponderationibus, de quibus in ſua ſede. D

Per inuentarij omiſſionem, eiuſuè im-
47 perfectam, ac defectiuam, & ſi doloſam confectionem, ſiue bonorum hęreditariorum occultationem, legitimam non amitti, verior ſententia credit, altera exploſa, quæ contrarium tenet; Quamuis etenim huius poſterioris ſequaces, inanem dicant priorem ſententiam, ob eam obligationem, quæ (ceſſante inuentarij beneficio,) incumbit inſoli-

Y. *De his omnibus diſc.*17. *&* 18., *& dicto diſc.*90. *&* 155. *de dote.*

Z. *diſc.* 16.

A. *tit. de donat. diſc.*1. *& ſeqq.*

B. *tit. de Regal. diſc.* 160. *& hoc tit. diſc.* 13. *&* 14.

C. *dicto diſc.* 13. *&* 14. *& tit. de Regal. diſc.*160.

D. *diſc.* 28.

dum de proprio, etiam vltra vires debita, ei legata ſoluendi, Verius tamen eſt, vt id pleroſque producat proficuos effectus; Tum fauore eiuſdem hæredis inuentarij beneficio deſtituti, aduersùs vniuerſalem fideicommiſſarium, cuius reſpectu præfata ſolidi obligatio ſtatuta non eſt, cum creditorum,ac legatariorũ fauore tantùm id ſtatutum ſit; Tum etiam fauore anteriorum, vel potiorum creditorum eius, cui legitima debita ſit, ſiue eorum,quibus diſtracta ſint bona in hanc detractionem expreſsè, vel ex legis præſumptione electa,quãuis dicta ſolidi obligatio erga creditores,ac legatarios, vel fideicõmiſſarios particulares adhuc vigeat.

Viuentium legitima non datur,ideoque eius reſpectu filius in bonis paren-
48 tis, qui adhuc viuat, ius non habet, cum incertum ſit, an ſuperuiuere debeat, niſi imprudentes,vel fraudulentę parentis diſſipationes Iudicis officio locum præbeant, vt filiorũ indemnitati conſulatur.

Alicubi tamen, ex legibus peculiaribus, fiſcus pro filij delicto, ſeù pœna, legitimam à parente adhuc viuo petit, quod nimiam exorbitantiã redolet,ideoque nimis circumſpectè ad praxim eſt deducendum. F

VI.

De imputationibus, quæ in legitimam fiant.

GEnerales regulæ planæ ſunt; Affirmatiua nempè in vltimis voluntatibus, vel etiam in actibus inter viuos,qui à morte perfectionem recipiãt; Negatiua
49 verò in actibus inter viuos,qui validè, ac perfectè ab initio dominij translationem importent; Quidquid enim filius, vel alter legitimæ creditor, ex parentis, vel alterius debitoris vltima voluntate, vel morte obtinet,in legitimam imputatur, ſecùs autem in eo, quod per actum inter viuos iam perfectum,datum ſit.

Plures verò limitationes Iuriſtæ vtrique regulæ tradunt, atq; in eis pro conſueta opinionum diuerſitate ſe inuoluũt, vbi præſertim de feudis vel de officijs
50 cum parentis pecunia quæſitis agatur, aut de expenſis ſtudiorum,ac librorũ,& graduum,ſeù nuptiarum,cum ſimilibus, vel vbi de debitis pro filio ſolutis.

Veriùs autem eſt, vt dantis, vel diſponentis expreſſa, vel coniecturata voluntas totum faciat, ideoque facti potiùs, quàm iuris quæſtio eſt, quæ certam in omni caſu regulam, ſeù limitationem non recipiat, ſed pro ſingulorum caſuũ qualitate, ac circumſtantijs deciſionem expectat, cum ex eis, in vna, & altera ſpecie diſpoſitionis, deſumenda ſit voluntas,quæ totum facit.

Generalitatibus autẽ pro cõſuetis huiuſmodi volũtatis quęſtionibus,attendẽdis in caſu merè ambiguo, qui nimium rarus eſt; Siuè pro argumentorum hinc indè colluctantium pondere, vt ea, quibus regula, vel præſumptio, iuris aſſiſtit,minora ſufficiant, ac alijs præponderent.

In actibus autem inter viuos, qui validè, ac perfectè ſuum effectum in vita iam operati ſint, voluntas præcedens, vel Inſtantanea pro imputatione attenditur; Secùs autem ſi ex interuallo, poſtquam iam bona ex alio titulo quæſita ſint.

Nimiùm verò operatiua eſt veriſimilitudo, quæ generaliter in quæſtionibus voluntatis principatum inter coniecturas, & argumenta obtinet; Atque imputandi voluntate accedente, in eo ſolum attendenda eſt,in quo datum in vtilitatẽ verſum ſit, ſeù verti debeat; Non autem ſi debita inutiliter contracta,diſſoluta ſint, ad quæ filius cogi non poſſet; Siuè vbi, quamuis verbalis titulus donationis, vel alterius elargitionis accedat, in effectu importet onus, quod ſubducendum eſt, etiam illud,quod ex congruentia, vel honeſtate ferre oporteat, vt in primogenijs, ac maioratibus, vel dignitatibus, ac officijs contingit, vt in ſua ſede. G.

In dote præſertim, vel in donatione, ex cauſa matrimonij carnalis, vel ſpiritualis,frequentius iſta imputationis quę-
51 ſtio cadit, in qua pariter totum,eodem mo-

E. *diſc.*24.

F. *diſc.*14.*& tit.de Regal. diſc.*160.*& de credito diſc.*40.

G. *diſc.*20.*& ſeqq.& diſc.*25.*de hac materia imputationis.*

modo quo ſupra voluntas facit, quando expreſſa, vel coniecturalis adſit; Ea verò deficiente, adeòut in ambiguo, ex ſola iuris præſumptione, ſeù regula quæſtionem decidere oporteat; Regula eſt pro imputatione, ſiuè ab ipſo met parente legitimæ debitore, ſiuè ab altero, ipſius pare̅tis principali intuitu, & co̅te̅platione, data ſit; Niſi adeò eius conſtitutionem concipi contingat, vt perfe̅ctam inter viuos donatione̅ ex alio motiuo, quàm legalis obligationis factam, redolere, lex diſponat; Idque pariter pro facti qualitate decidendum eſt, ideoque certam non recipit regulam cuicumque caſui applicabilem. H.

VII.

De legitima ſolutione, vel conſumptione, ac de alienationibus, alijſque conſumptionibus ad eam referendis.

OMnium frequentiùs, iſtas forus audit quæſtiones, occaſione præſertim reſtitutionis bonorum parentis ex cauſa
52 fideicommiſſi, cum hæredis grauati (cui ius legitimæ competat), vniuerſales, vel ſingulares ſucceſſores, de bonorum retentione, ſeù de valida diſtractione in huius detractionis cauſa̅, aduerſùs ſubſtitutum bona fideicommiſſaria vendicantem, obijcere ſoleant; Siuè èconuerſo, ipſius grauati hæredes, vel creditores, aduerſùs ſubſtitutum bona hæreditaria poſſidentem, agere quãdoque caſus præbet; Potiſſimùm verò in poſſeſſorijs, ac priuilegiatis iudicijs, in quibus legitimi contradictoris quæſtio cadat.

Quamuis autem, ex opinionum, rerumque iudicatarum varietate, materia inuoluta videatur; Eam tamen, eo modo quo poſſibile eſt, claram reddidiſſe
53 viſa eſt diſtinctio, implicitè per ſeniores tradita, clarius autem per modernos explicata, inter ſucceſſorem vniuerſalem eius, cui legitima competit, qui eius perſonam repræſentet, ſuoque iure tantùm veniat, adeòut omnia ſibi obſtent, quæ ipſimet principali legitimæ creditori obſtarent, de quorum genere tàm hæredes, quàm creditores reputantur; Illumque ſucceſſorem particularem, cui ex titulo ſingulari, dominij tranſlatio facta ſit per alienationem in cauſam legitimæ facta̅, vel quæ ad eam de iure referenda ſit.

Priori ſiquidem caſu, legitimi inuentarij exiſtentia, nimium proficua, & operatiua eſt; Illo etenim aliorũ bonorũ negatiuam probante, donec de contrario doceatur, eius inſpectio in continenti probat conſumptionis affirmatiuam, vel negatiuam, ideoque facti, & calculorum quæſtio remanet.

Inuentario autem non aſſiſtente, quia omninò omiſſum, vel minus legitimum ſit; Niſi de aliquibus conſtet aliàs illicitis alienationibus, nil præiudicat, cum inuentarij omiſſio, legitimæ amiſſionem non cauſet, vt ſuperiùs firmatum eſt; Vbi verò de aliquibus, etſi modicis alienationibus conſtet, iſte actus, cum inue̅tarij omiſſione iunctus, conſumptionis præſumptionem inducit, quæ ex conſueta præſumptionis legalis natura, vel operatione, intentionem fundat eius, cui aſſiſtit, atque probationis, ac liquidationis onus in alterum transfundit.

Poſteriori verò caſu, in quo de tertio poſſeſſore titulo ſingulari dominij tranſlatiuo agatur, neglecta inuentarij, exiſtentiæ, vel omiſſionis diſtinctione, minuſque aliquarum alienationum caſu curato, poſſeſſoris intentio fundata eſt pro non conſumptione legitimæ, in cuius cauſam, alienationem lex refert, donec ab eo, qui iam præcedenter ſequutam conſumptionem, vel ſolutionem allegat, id probetur. I.

Quamuis etenim legitima, vtpotè quotitatiua portio, de ſingulis bonis, vel corporibus debita ſit; Ex quadam tamen
54 æquitate, quam forus recepit, ea, quæ prius diſtracta ſunt, integra ad iſtam cauſam referenda veniunt, vt alienatio ſuſtineatur, ac valida ſit; Niſi mala fides huiuſmodi æquitatem excludat, quia nempè meliora diſtracta ſint, debitaque proportio non intret. L.

Quia verò primæ alienationes in cauſam

H. *ſub tit. de dote, & ſub tit. de hærede ad materia collationis, ac etiam hoc tit. locis proximè citat., & tit. de donat.*

I. *de his diſtinctionibus totaque materia diſc. 25 & 30. & ſub tit. fideicomm.*

L. *d. diſc. 25. & 30. & alibi vt proximè.*

ſam legitimæ cedunt,atq;electæ cenſentur,ad excludendum delictum,quod aliàs
55 committeret qui eas fecit; Hinc proindè vis eſt in tempore, vt potior ſit conditio eorum, quibus prius bona alienata ſunt, ipſique tuti ſint, quamuis poſteà grauatus alias fecerit alienationes, vel diſſipationes; Ideoque onus eſt eius, qui contrà huiuſmodi tertios agendo,vel excipiendo, alienationes infringere intendit,probare,quod poſt iam ſequutā legitimæ conſumptionem ſequutæ ſint.

Sub alienationum autem nomine adhunc effectum, illæ tantùm veniunt, quæ
56 veræ,ac propriæ ſint,per actum formalis translationis dominij in alterum,non autem ſi impropriæ ſint, per ſolam hypothecam, ſeù pignus.

Quæſtione cadente in conſtitutione cenſus, qui ob acceptam pecuniam,conſignatiuus dicitur, àn veram,ac propriā importet alienationem huius effectus productiuam; Atque veriori opinione attenta, diſtinctio eſt inter fundum, ſuper quo ille conſtitutus eſt, aliaque bona pro contractus obſeruantia obligata, vt prima bonorum ſpecies veniat, non autem altera, cum iſto poſteriori caſu impropria, & remota alienatio dicatur per ſolam hypothecam.

Minùſque, ſub veræ, ac propriæ alienationis nomine, veniunt illi actus, qui neceſſarij ſint potiùs, quàm voluntarij, ideoque non cadat ea ratio delicti, ad quod vitandum,lex primas alienationes in hanc detractionem refert, vt ſunt bonorum, vel cenſuum, aliorumque iurium, retrouenditiones, quas ex legali, vel conuentionali retractu facere oportear, ſiuè nominum debitorum exactiones, vel eorum,quæ ſeruando,ſeruari nō poſſunt, diſtractiones, vel conſumptiones.

Licèt enim de ijs, quæ ex iſta neceſſaria cauſa, vel alienatione in hæredem obuenerint, rationes reddi debeant, eorumque debitor hæres exiſtat, adeout ipſi, vel eius ſucceſſori legitimæ detractionem petenti exceptio doli, vel ſatisfactionis obſtet, niſi ijs reſtitutis, legitimam, pro rata, & proportione corporum obtineat, quod fieri poſſe receptum eſt, nè aliàs in pecunia legitimā recipere cogatur, ad quod non tenetur M; Nimium tamen id referr reſpectu tertij, cum quo poſtmodum vera alienatio facta ſit, vt legitimæ conſumptione per dictos actus neceſſarios adhuc non ſequuta, in eius cauſam alienatio referatur, ideoque firma maneat, niſi hypotheca pro acceptorum reſtitutione antè alienationem, bona in tertium translata afficiat.

Diſcretè verò in omnibus præmiſſis caſibus, & diſtinctionibus, omnia hæc intelligenda ſunt, pro Iudicis pruden-
57 ti, benèque regulato arbitrio ex facti qualitate, cum omnia ex nuda iuris præſumptione manent, quæ contrariæ veriti, vel æquitati locum cedere debet.

Mobilium, ſeù vitalitiorum iurium, aliorumque ex tempore,vel vſu conſumptorum, vel peremptorum imputatio,
58 ad effectum conſumptionis, vel ſolutionis legitimæ, an,& quomodo faciēda ſit, varias recipit diſtinctiones in ſua ſede recenſitas.

Fructuum quoque perceptio, contrà, vel præter defuncti iudicium, an legiti-
59 mæ conſumptionem; vel ſolutionem ipſo iure, vel potiùs ope exceptionis, cauſet, pariter varias recipit diſtinctiones in propria ſede deductas.

VIII.

De tranſmiſſione legitimæ ad hæredes, vel creditores; Ac de iudicialibus remedijs competentibus; Alijſque ad materiam pertinentibus.

IVS conſequendi legitimam in genere, ad hæredes quamuis extraneos, etiam antè agnitionem tranſmitti receptum eſt; Præterquam vbi de pœnali fiſco aga-
60 tur,qui anomalus hæres per annihilationem dicitur, cum ad eum,iuris nō agniti tranſmiſſio non detur, quamuis ad hæredem ſit tranſmiſſibile, niſi locorum leges, vel ſtyli aliud ſuadeant. N.

An

M. *locis proximè cit. & tit.de feud. diſc.*19.
N. *tit. de Regal. diſcurſ.*160.*& plùries ſub tit. de credito, & hoc tit.*

An autem ius reijciendi à legitima onera, & conditiones, ad hæredes tranſmittatur, non declarata ipſius princi-
61 palis creditoris voluntate reijciēdi, ſub quæſtione eſt, in qua alicubi magis recepta eſt affirmatiua, alibi verò negatiua, ideoque locorum, vel Tribunalium ſtylis eſt deferendum. O.

Ad creditores autem, àn hoc ius tranſmittatur, ſiuè àn ipſomet legitimæ credi-
62 tore viuente, atq; agnoſcere negligente, vel renuente, eius creditoribus, ius, vel actio ad eā competat, ſub quæſtione eſt, in crediti, ac debiti materia peracta, cū ibi recenſitis diſtinctionibus. P.

Proceſſum exequutiuum pro legitimæ aſſequutione competere, aliquorum eſt opinio, ex priuilegio alimentorum,
63 quorum loco ea ſubrogata eſt, ideoque eorum naturam ſortiri debeat; Contrarium verò magis receptum eſt; Niſi ea legata fuerit, ideoq; legatorum priuilegium viæ exequutiuæ ei communicatum ſit; Siuè alia celeritatis ratio per limitationem regulæ pro facti qualitate id ſuadeat. Q.

Pleraque autem in hac materia cadentia, in eius abſolutis, ac formalibus tra-
64 ctationibus habentur, cum ex ijs, quæ in omni materia proteſtata ſunt, compendioſa hæc reaſſumptio, ad ea tantùm principaliter directa ſit, de quibus in foro particulariter agere occaſio dederit.

IX.

De Trebellianica.

QVotam pariter, eo modo quo legitima, iſta detractio importat, facienda per primum hæredem, cui per fideicōmiſſum, reſtitutionis hæreditatis onus iniunctum ſit; In pluribus autem à legitima hæc detractio differt; Primò nem-
65 pè circa prohibendi poteſtatem, quæ in iſta, vt infrà, indefinitè competit, in illa verò extrà certos caſus limitatos, negatur; Secundò circa quotam, cum illa ſit in triente, vel reſpectiuè pro filiorum numero in ſemiſſe, iſta verò, nulla maioris, vel minoris numeri ratione habita, ſemper eſt in quadrante, ſeù quarta parte; Tertiò in aſſis hæreditarij calculo, cum pro legitimæ regulatione, ſolum æs alienum oneroſum, & correſpectiuum, (de cuius veritate alias, quàm per confeſſionem cōſtet) detrahatur, nulla ratione habita legatorum, quinimò eorum, quæ per donationem, vel ex alia lucratiua, & voluntaria cauſa in vita diſtracta ſunt; In iſta verò hæc omnia ſubducuntur, ſolumque detrahitur quota eius, quod ſub fideicommiſſi vniuerſalis reſtitutione venit; Et quartò, quod certis caſibus, in iſtam fructus imputantur, quod in legitima negatur, cum alijs de quibus in diſcurſu.

Super prohibendi poteſtate, quoties de filijs primi gradus agatur, apud noſtros maiores, magna, nimiumque inuo-
66 luta fuit quæſtio, adeò dubia à plerisq; reputata, vt Cæſarea determinatione digna iudicata ſit, ea tamen in alijs, qui ex dicto genere non eſſent, non negata; Verius autem, magiſque in foro hodiè receptū eſt, vt indefinitè, in filijs etiam primi gradus hæc poteſtas cōpetat, quodq; vbi clara voluntas accedat, nulla in foro dignoſcatur quæſtio, inter ſcholaſticos, & academicos, pro ingenij exercitio ſolùm diſputari ſolita. R.

Quia verò forus pariter iam recepit, vt tacita, ſeù coniecturata voluntas quoque ad id ſufficiens reputetur, quæſtiones idcircò, quas deſuper forus frequenter agit, facti, ac voluntatis potiùs, quàm
67 iuris eſſe dignoſcuntur, quando ſcilicèt tales adeſſe dicantur coniecturæ, & circumſtantiæ, quæ hanc ſuadeant voluntatem, nimium in hoc ſe inuoluentibus Iuriſtis, potiſſimè autem, àn ex alienationis prohibitione, ſiuè à verbis integritatem denotantibus id reſultet, quando ſcilicèt totam, vel integram hæreditatis, vel bonorum reſtitutionem fieri mandet, atque ſuper his magnus dignoſcitur opinionum conflictus.

Ve-

O. *tit. de fideicomm. & tit. de dote diſc.* 90.
P. *tit. de credito diſc.* 40. *& diſcurſ.* 137. *& ſequen.*
Q. *tit. de feud. diſc.* 19. *& hoc tit. diſc.....*
R. *diſc.* 32.

Veriùs autem eſt, vt id certam, ac
generalem regulam non recipiat, ſed
more aliarum voluntatis quæſtionum,
pro ſingulorum caſuum qualitate, ac cir-
cumſtantijs decidendum ſit; Eam præcæ-
teris ponderando, àn de filijs primi gra-
dus, vel de alijs agatur, vt primo caſu ef-
ficaciora deſiderari debeant argumen-
ta, ideoque ſuperius inſinuata poteſtatis
quæſtio hunc operetur effectum, vt dif-
ficiliorem reddat voluntatis probationẽ,
quæ potiſſimum ex moribus regionis, &
qualitate bonorum, quibus diuiſio, vel
ſciſſura non congruat, regulanda vide-
tur. S.

Prohibitione autem ceſſante, liberis
detractio legitimæ non præiudicat, quin
extranei hæredis iure cenſendi, iſtam
quoque detractionem obtineant, ità (vt
68 Iuriſtæ dicunt) duas detrahendo quar-
tas, quoties tamen de conditionali fidei-
commiſſo agatur, ſecùs autem vbi purũ
ſit, ſiuè à parente ità expreſsè iniunctũ,
ſiuè ob quærelam inofficioſi per clauſu-
las ſalutares à lege ſubintellectum, vt ſu-
perius inſinuatum eſt.

Piæ cauſæ ſubſtitutæ fauor, hanc pro-
hibet detractionem; Quæſtioue cadente,
69 àn hoc priuilegio locus fiat, vbi pia
cauſa mediata ſit; Siuè vbi altera pia
cauſa æquè priuilegiata, quæ fideicom-
miſſo grauata ſit, de hac detractione
contendat, quaſi quod ea priuilegiorum
conquaſſatio, quæ inter priuilegiatos da-
tur, generali regulæ locum aperiat; Ve-
rior autem eſt diuerſa opinio, vt adhuc
priuilegium ſuam faciat operationem,
niſi facti circumſtantiæ, aliud ex in-
terpræiata morientis voluntate ſua-
deant. T.

Extraneus hæres, in hanc detractio-
nem fructus imputat, non autem ſuus;
Contendentibus Iuriſtis, àn hæc impu-
70 tàtio, ità ad ſuum initium retrotraha-
tur; vt ea ſequuta, præcedentem inficiat
alienationem, quæ in cauſam huius de-
tractionis, expreſsè, vel per legis opera-
tionem facta ſit; Vel potiùs alienatione
firma remanente fauore illius, cui facta
eſt, fideicommiſſariæ hæreditati reinte-
grationis actio competat aduersùs gra-
uatum; Probabilior autem prior opinio
videtur. V.

Ea verò quæ de conſumptione cum
primis alienationibus, vel de imputatio-
ne in legitimam dicta ſunt, huic etiam
71 detractioni congruunt; Idemque
circa eius amiſſionem, quam inuentarij
omiſſio non cauſet, cum iſta ſit detra-
ctio, quæ vniuerſali fideicommiſſo, non
autem particulari congruit, ideoque ius
nouiſſimum beneficij inuentarij inducti-
uum nil deſuper ſtatuit, cum ſolùm par-
ticularis legatarij, vel fideicommiſſarij,
fauore falcidiæ prohibitionem inducat.

X.

De Falcidia.

A Trebellianica ad falcidiam regulari-
ter arguere licitum eſt, ideoq; om-
nia, quæ in ea inſinuata ſunt, in iſta quo-
72 que eodem iure cenſenda ſunt, potiſſi-
mùm circa piæ cauſæ priuilegium; Vel
circa conſumptionem; Aut circa dupli-
cem detractionem, quæ filijs concedi-
tur; Ea notabili vigente differentia,
quod inuentarij omiſſio, iſtius amiſſionẽ
cauſat, cum ità lex inuentarij introdu-
ctiua ſtatuat. X.

Quia verò in legatis, vel fideicommiſ-
ſis particularibus, frequentius, quàm in
fideicommiſſo vniuerſali, plurium diuer-
ſorum generum perſonarum concurſus
73 dari ſolet, quarum aliquæ à falcidiæ
detractione ſunt exemptæ, aliæ verò
non; Cadit proindè quæſtio, an integra
hæc detractio, ex non priuilegiatis, etiã
pro legatis priuilegiatis faciẽda ſit, quod
varios habet ſenſus, atque pro facti qua-
litate, ac veriſimili intentione teſtantis
eſt decidendum.

XI.

De Melioramentis.

SEparabilium melioramentorum nulla
eſt quæſtio, cum ea in meliorantis do-
minio

S. *eod. diſc. 32. & ſub tit. de fideicomm.*
T. *diſc. 34.*
V. *diſc. 33.*
X. *eodem diſc. 33. & 34.*

minio perſeuerent, quamuis reſtituere oporteat ea bona, quæ illis occaſionem dederunt; Niſi teſtatoris præceptum eorum detractionem prohibeat; Siuè ex ipſius meliorantis deſtinatione, ità cum alijs bonis reſtitutioni ſubiectis incorporata ſint, vt inſeparabilium naturam, ſeù qualitatem ſortiantur, cum tunc, inſeparabilium iure cenſenda ſint.

74

Vbi verò de inſeparabilibus quæſtio ſit, eædem generalitates, quæ habentur in feudali, vel in emphyteutica materia, quando caſus non culpoſæ deuolutionis, vel reſtitutionis agnato faciendæ ſequatur, inſinuatæ ſunt, ad rem faciunt; Ac etiam ea, quæ habentur in fideicommiſſorum ſede.

Vt ſ. ceſſante præcepto detractionis prohibitiuo, ſiue non accedente animo donandi, id quod minus reficiendum ſit, ad limites vtilitatis, ac rationis prohibentis locupletationem de alieno, cõpenſatis prius culpoſis deteriorationibus, in quarum reintegrationem cedere priùs debet melioratum, quod, àn, & quale ſit, facti potiùs, quàm iuris eſt, ex facti qualitate, ac peritorum iudicio decidendum.

Super fructibus, quos pars meliorata producat, aliàs à rei ſtatu antiquo non producendis, quæſtio eſt, àn domini, vel meliorantis eſſe debeant; Strictuſque iuris rigor eos melioranti denegat, atque domino refert, cum dominij ſequela ſint, neque melioranti, qui æſtimationis creditor in quantitate cenſetur, de iure congruant; Æquitas tamen contrarium magis recepit, vt meliorantis commodo cedere debeant.

Ordo iudicij quoque frequentiores in foro quæſtiones producit, ſuper competentia, vel incompetentia illius beneficij retentionis, quod æquitas tribuit; Id autem à liquiditate, ſeù à celeri, vel tarda oppoſitione, ac probatione ſaltim in genere, deciſionem recipit, cum pluribus diſtinctionibus, ac declarationibus non de facili ſub compendio cadentibus, ideoque in ſua ſede videndis.

Mala fides, de qua conuincatur ille qui meliorauit, hanc refectionẽ pro vna magis rigoroſa opinione adimit; Aliquibus pœnæ temeritatis id referentibus; Alijs verò præſumptæ donationi, iſtique rationi lex magis aſſiſtit, vbi contraria non vrgeant argumenta hanc ſimplicem iuris præſumptionem excludentia; Iſta verò præſumpta donatione excluſa, verius eſt, vt refectioni locus fiat ad limites inſinuatæ rationis, vel æquitatis prohibentis locupletationem de alieno, cum æquitas canonica, fauore priuatorum non permittat pœnas, quæ quod intereſt excedant.

Super fructuum quoque ex re non meliorata perceptorum imputatione, vel compenſatione cum melioramentis, quæſtio eſt, quæ varias habet opiniones; Pro facti autem qualitate verius decidenda eſt, cum diſtinctionibus in ſua ſede deductis. Y.

XII.

De alijs detractionibus accidentalibus.

PRæter eas detractiones quæ in quota conſiſtunt, vt ſunt, legitima, trebellianica, & falcidia, quibus legalium detractionum terminus congruit; Aliæ omnes in varia quantitate conſiſtentes, accidentales dicuntur; Vt ſunt, ſuperius inſinuata detractio melioramentorum, nec non altera æris alieni diſſoluti, vel ſibimet diuerſo iure competentis, aut litium, vel defenſionis, ac recuperationis expẽſæ, ſiuè bonorum antiqui fideicommiſſi ſeparatio, ac ſimiles, quæ teſtantis prohibitione non accedente, debentur; Illa præſertim, quæ ab æris alieni diſſolutione pendeat, ea magis rigoroſa ex ploſa ſententia, quæ fructuum durante iure ſuo perceptorum, imputationem præcipit, cum verius fructus iure dominij ſuos hæres faciat, iſtaq; detractio, reſoluto hæreditario iure, integra maneat; Quamuis teſtantis monitũ accedat, vt ex fructibus, æris alieni diſſolutio fieri debeat, cum id conſilium potiùs redolere cenſeatur, vbi diſpoſitionis contextus non doceat, vt ſit præceptum, quod vbi adſit, ad limites percepti emolumenti ſeruandum eſt.

75

P.3. de Legit. X Ea

Y. *generaliter de hac materia melioramentorum diſc.35.*

Ea verò inter vnam, ac alteram legalium, & accidentalium detractionum ſpeciem, notabilis differentia dignoſcitur, vt in prima quotitatiua, eius exceptio, bonorum reſtitutionem in totum nō impediat, ſed ad quotę limites, ideoq; fideicommiſſario, vel alteri conſimile ius habenti, pro veriori, magiſque recepta moderna ſententia, immiſſio pro indiuiſo concedenda eſt; Secùs autem in altera ſpecie accidentalium, quæ in quantitate conſiſtant, cum tunc incertum, ſeù illiquidum ſit, quid, & quantum, ad vnum, vel ad alterum ſpectare debeat.

In alijs autem, quorum ſpecialem tractationem in foro occaſio non dedit; Vel
76 circa alienationes in earum cauſam referendas; Siuè circa conſumptionis præſumptionem ex inuentarij omiſſione, ac aliquibus alienationibus reſultantem; Aut circa non amiſſionem ob inuentarij omiſſionem, ac ſimilia, quæ in altera legalium detractionum ſpecie inſinuata ſunt, in iſta quoque ſpecie accidentalium, pariformiter, & cum eiſdem regulis, ac limitationibus procedunt.

· 320573 ·

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quæ continetur ſub hoc titulo de Legitima, & Detractionibus.

A

ACCEPTATIO.

LEGITIMÆ in parte, an importet agnitionem in totũ, adeò vt creditores agere valeant ad ſupplementum, diſc. 19. num. 8. remiſſiuè.

Cum onere àn fieri poſſit in præiudicium creditorum, d. 25. n. 25.

Præſumitur ob ſcientiam tituli lucratiui, ſecus oneroſi, diſc. 30. num. 6.

Teſtamenti paterni non præiudicat legitimæ abſque eius ſpeciali mentione, diſc. 16. num. 5. diſc. 17. num. 3. diſc. 18. num. 7.

Quid vbi acceptatio fiat viuente patre in ipſo actu teſtandi, diſc. 16. n. 6. & 7.

Vel vbi ſit præſtitus conſenſus exhæredationi num. 9. & 10. ibid.

Quid vbi expreſsè acceptatur teſtamentum abſque mentione ſpeciali ipſius legitimæ, diſc. 17. num. 4. diſc. 25. n. 24.

Vel vbi acceptatio ſit conditionata, diſc. 17. num. 6.

Quid vbi in vita filius reclamauerit, diſc. 17. num. 11. diſc. 18. num. 9. diſc. 21. ſub num. 2.

Limita in caſu quo ſit adhibita cautela *Soccini*, diſc. 17. n. 2., diſc. 18. n. 5.

Et de ratione, diſc. 18. num. 23.

An ſufficiat dictam cautelam adimpleri per æquipollens, diſc. 17. ex num. 6., diſc. 18. num. 6.

Limita vbi acceptatio facta ſit cum verbis ampliſſimis, diſc. 18. num. 8.

Limita in Trebellianica, in qua ſibi præiudicaret, diſc. 16. ſub num. 7.

Declara vt vbi ex interuallo detractionem legitimæ peteret, teneatur reſtituere fructus, diſc. 18. num. 10.

Præſertim vbi adſit clauſula *omni modo meliori*, num. 11. ibid.

Contr. ex numero 12. ibidem.

ACTIO.

Ad bona tantum electa à grauato pro detractionibus, competit creditoribus ipſius, diſc. 25. num. 39. & 40.

Ad ſupplementum, *vid.* ſupplementum.

Confunditur vbi creditor ſuccedat debitori, diſc. 31. num. 13.

Declara, vt reſoluto titulo hæreditario, poſſit propria credita deducere, ibid.

Contra patrem viuentem, an competat fiſco pro legitima filij delinquentis, *vid. Fiſcus*

Non competit filijs, diſc. 28. n. 20.

Neque ciuilis, neque naturalis competit contra filium obligantem ſe abſque conſenſu patris, diſc. 23. num. 6.

Non datur filijs contra bona patris viuentis pro eorum legitima, diſc. 28. num. 20.

Realis non competit pro legitima, ſed tantùm perſonalis, aut condictio ex lege, diſc. 26. num. 7.

Vid. Via Executiua.

ADIVDICATIO.

Vid. Appropriatio.

ADVOCATVS.

Vbi non reperit caſum in iure deciſum, recurrere debet ad ratiocinia, diſc. 2. n. 5. diſc. 25. num. 61.

ÆS ALIENVM.

Vid. Es Alienum.

AGNITIO.

Legitimæ in parte, an importet agnitionem in totum, itaut creditores agere valeant ad ſupplementum, diſc. 19. n. 8. remiſſiuè.

Requiritur pro acquirendo dominio, diſc. 30. num. 14.

Vid. Acceptatio.

ALIENATIO.

Aliquorum bonorum an ſubſtineatur in totum in cauſam detractionum, vel ſolum pro earum quota, diſc. 25. num. 31.

Et quod de æquitate ſubſtineatur, num. 32. ibid.

Et de ratione, num. 33. ibid.

Declara, id procedere in vera alienatione, non autem in impropria per hypothecam, diſc. 25. num. 34.

Impoſitio cenſus an operetur huiuſmodi effectum num. 35. ibid.

Declara etiam vbi alienatio ſequatur bona fide, ne ſcilicet meliora occupentur, num. 37. 44. & 45. ibid.

Amplia, vt dicta electio præiudicet creditoribus hæredis, quibus ſolum competit actio ad bona electa, diſc. 25. n. 39. & 40.

Cenſus venit ſub illius appellatione, diſc. 25. num. 36.

Confiſcatio àn ſub eius prohibitione comprhendatur, diſc. 13. num. 4.

Facta per hæredem grauatum pro communi poſſidentem bona cum fideicommittente cenſetur electa in propriam portionem, diſc. 25. ſub num. 33.

Iuncta cum defectu inuentarij, inducit præſumptionem conſumptionis detractionum, diſc. 25. ex num. 52.

Quid vbi alienatio ſit modica, n. 54. ibid.

Declara vt iſta præſumptio non intret contra primum poſſeſſorem, ſed fideicommiſſario incumbit onus probandi conſumptionem, diſc. 25. n. 55. & ſeq.

Subdeclara vt dicta præſumptio procedat etiam aliquando contra tertium poſſeſſorem, num. 59. & 60. ibid.

Et de ratione num. 62. ibid.

Prima cedit in cauſam detractionum, diſc. 25. num. 42.

Intellige de alienationibus, quæ alias eſſent illicitæ ſecus de licitis, & neceſſarijs, num. 43. ibid.

Si fiat ab hærede extraneo grauato, eſt valida, licèt poſtea perceperit fructus imputandos in detractiones, diſc. 33. n. 9. & 16.

Declara procedere in alienatione oneroſa, & correſpectiua, ſecus vbi eſſet merè lucratiua num. 16. ibid.

Vid. Fructus, & Trebellianica.

Tertius poſſeſſor redditur tutus vbi ea facta ſit ex cauſa detractionum accidentalium, diſc. 25. num. 63. in fine.

Quid vbi agatur de facto antiquo, num. 64. ibid. *vid.* Detractiones, *verſ. Conſumptæ* cum ſeq.

ALIMENTA.

Debentur patri potius quam filio, ſi quis ſit idoneus ad vnum tantum alendum, diſc. 10. num. 16.

Legitimato debentur, licèt adſit clauſula *ſine præiudicio, &c.*, diſc. 13. ſub n. 3.

Non debentur niſi in ſubſidium, diſc. 10. num. 22.

APPELLATIONE.

Alienationis prohibitæ, an comprhendatur confiſcatio, diſc. 13. n. 4.

Alienationis, venit etiam cenſus impoſitio, diſc. 25. num. 36.

Ciuium venit etiam Hæbreus, diſc. 14. num. 7.

APPROBATIO.

Vid. Acceptatio.

APPROPRIATIO.

Licèt ſit malè facta ab hærede, adhuc fructus facit ſuos, diſc. 31. num. 8.

Seù imaginaria ſolutio ſibi ipſi quomodo ſit facienda per hæredem, diſc. 31. n. 15. remiſſiue, *vid.* Hæres.

ARGVMENTVM.

Ex verbis, & dictis Doctorum, non licet arguere à contrario ſenſu, diſcur. 16. num. 8.

ASSIGNATIO.

Bonorum cum vinculo fideicommiſſi facta per patrem filijs acceptantibus comprhendit etiam legitimam, diſc. 21. n. 2.

Declara id procedere vbi diſpoſitiuè, non autem relatiuè ſit ordinatum fideicommiſſum, diſc. 21. num. 3.

Vid. Acceptatio.

Legitimæ non poteſt fieri in vſufructu, vel fructibus, diſc. 18. num. 15. diſc. 26. num. 13.

Neque ipſis aſcendentibus, diſc. 18. num. 15.

Quando ea ſequi poſſit in pecunia, vel certis effectibus, diſc. 19. num. 5. diſc. 26. num. 13.

Et quæ in propoſito dicatur iuſta cauſa, diſc. 19. num. 6.

Vbi Iudex cogat eum accipere in pecunia, adhuc fructus debentur, diſc. 26. num. 14.

Si debeatur legitima ex pluribus bonis, aſſignatio poteſt fieri in aliquibus in quibus ita congruat, diſc. 28. n. 12.

Et poteſt aſſignari tota in illa bonorum ſpecie, quæ ſine difficultate obtineri poteſt, num. 12. in fine ibid.

Vbi fit diuiſio rei communis cuilibet aſſignanda ſunt bona magis cōmoda, & adiacentia, diſc. 28. num. 12. in fine.

AVGVMENTVM.

In bonis hæreditarijs obuentum à tempore mortis patris, cuius commodo cedat, diſc. 15. ex num.3.

Et quod cedat comodo hæreditatis,& filiorum pro rata legitimæ, ibid.

Fallit vbi hæres eſſet in mora ſub n.3. ibid.

Amplia in diminutione obuenta abſque culpa hæredis, cum cedere debeat communi damno hæreditatis, & filiorũ, diſc.15.num.4.

Vbi diminutio proueniat ex cauſa, & diſpoſitione de præterito, quid operetur, diſc.15 num.2. remiſſiuè.

B

BANNITVS.

AN ſit computandus in calculanda legitima, & ad cuius fauorem faciat partem, diſc. 5. num. 2. remiſſiuè & ex num.19.

BENEFICIATVS.

Faciens melioramenta in bonis Eccleſiæ cuius commodo cedant, diſc.35.num 1. in fine.

BENEFICIVM.

Erectum per patrem cum ordine primogenituræ non imputatur in legitimam, diſc.24.ſub num.14.

BONA.

Aliqua ſi alienentur, an alienatio ſubſtineatur in totum pro detractionibus, vel ſolum pro earum quota, diſc. 25. num.31.

Et quod de æquitate ſubſtineatur, num.32.ibid.

Et de ratione num.33.ibid.

Declara id procedere in vera alienatione, non autem in impropria per hypothecam, diſc.25. num.34.

Impoſitio cenſus, àn operetur huiuſmodi effectum num.35.ibid.

Declara etiam procedere vbi alienatio ſequatur bona fide, ne ſcilicet meliora occupentur, num. 37.44. & 45. ibid.

Amplia vt dicta electio præiudicet creditoribus hæredis, quibus ſolum competit actio ad bona electa, diſc.25. n.39. & 40.

Augumentum ipſorum à tempore mortis patris cuius comodo cedat, diſc. 15. ex num. 3.

Et quod cedat commodo hæreditatis, & filiorum pro rata legitimæ, ibid.

Fallit vbi hæres eſſet in mora, ſub num. 3.ibid.

Amplia in diminutione obuenta abſque culpa hæredis cedẽte comodo vtriuſque, diſc. 15.num.4.

Deteriorata ſi reficiantur, non dicuntur meliorata, diſc. 35. num. 30. *vid.* Melioramenta.

Diſtracta titulo oneroſo non veniunt in calculo legitimę, diſc.9.num.4.

Secus bona donata, vel titulo lucratiuo diſtracta, ibid. diſc.19.num.8.diſc. 27.num.3.

Dummodo tamen extent, & de tempore mortis non ſint conſumpta, diſc. 19. num. 8.

Declara, vt legitima ſit detrahenda ex reliquis bonis non donatis, & in ſubſidium etiam ex ipſis, ibidem, diſc. 27. num.3.

Amplia vt ad bona donata regredi poſſit etiã in caſu quo meliora,& magis fructifera fuerint, diſc.19. num.8. diſc.27. num.4.

Donata filio non imputantur, diſc.21. ſub num.4.diſc.24 num.3.

Intellige vbi donatio effectum ſortiatur in vita patris, ſecus ſi poſt eius mortem, diſc.24.num.4. *vid.*Donatio.

Electa pro detractionibus ſunt creditorum tantum, diſc.25.num.39.& 40.

Extra territorium non comprehenduntur à Statutis excluſiuis, diſc.27.num.2.diſc. 28.num.2.

Fideicommiſſaria non poſſunt eligi à filio pro legitima, licet Statutum tribuat electionem, diſc.35.n.5.

Hæredis diſponi poſſunt per teſtatorem, diſc.25.num.22.diſc.31.num.3.

Ac ei poteſt prohibere ne propria credita deducat, diſc.31.num.4. *vid.* Teſtator, & *vid.* Trebellianica.

Declara vt non poſſint illa ſubduci manibus creditorum præcepto teſtatoris, diſc.25.num.27.

An ſint hypothecata pro fideicommiſſo, diſc.25.num.40.diſc.33.num.21.

Magis cõmoda, & adiacentia ſunt cuilibet aſſignanda in diuiſione rerum communium, diſc.28.n.52. in fine.

Eademque regula ſeruari debet in aſſignatione legitimæ, vt detur in ijs, in quibus ita congruat, diſc.28.n.12.

Et

Et poteſt aſſignari tota in illa ſpecie bonorum, quæ ſine difficultate obtineri poteſt, diſc.28.num.12.in fine, *vid.* Legitima *verſ.* Debetur.

Mobilia non poſſunt aſſignari pro legitima, diſc.26.num.13.

Omnia poſſeſſa per filium præſumuntur patris, licet cum eo cohabitans negotietur, diſc.14.num.2.

Declara vt pro rata induſtriç poſſit filius prætendere aliquam lucri participationem, diſc. 14.num.3.

Per vltimam voluntatem patris accepta imputantur, diſc.15. num.7.diſc.24.num.4. diſc.30.num.3. *vid.* Imputatio.

Poſſeſſa pro communi cum fideicommittente, ſi aliqua alienentur, cenſentur electa in propriam portionem, diſc. 25. num. 33.

Quando poſſit hæres ſibi appropriare illa pro debitis, & detractionibus, diſc. 25. num.65.

Et quid in hoc differat tertius ab hærede num.66. ibid.

Vid. Appropriatio.

Separata reducuntur ad vnitatem per deſtinationem patris familias, diſc. 35. num.10.

Sibi bene viſa poteſt eligere creditor hypothecarius, diſc.25.ſub num.14.

Non procedit vbi adeſſent bona inferiora, cum quibus commodè ſatisfieri valeat, num.15. ibid.

C

CALCVLATIO.

Quænam bona ſint calculanda pro ſupputatione legitimæ, *vid.* Bona.

Et quæ nam perſonæ faciant numerum, *vid.* Bannitus, Fœmina, Renuncians.

CAVSA.

Ceſſante non ceſſat effectus iam-conſumatus, diſc.5.num.7.

CAVSA PIA.

Vid. Pia cauſa.

CAVTELA.

Soccini ſuper prohibitione legitimæ, an dicatur impleta per æquipollens, diſc. 17.ex num.6.diſc.18. num.6.

Quare tribuatur *Soccino*, diſc. 18. num.5.

Et quid operetur, diſc. 17. num. 2. diſc. 18.num. 5.& 23.*vid.* Acceptatio, & Legitima *verſ.* Prohiberi.

CAVTIO.

De reficiendis melioramentis quomodo, & quando ſit concedenda, diſc. 35. ex num.47.

Diſtinguas prout num. 49. ibid.

Daretur vbi de his eſſet oppoſitum poſt ſententiam, & in fine litis, ſub num.49. ibid.

Vid. Melioramenta, *verſ.* Retentio.

CENSVS.

Impoſitio non transfert dominium, d. 25. num.35.

Venit ſub nomine alienationis, diſc. 25. num. 36.

Quid ad effectum electionis in detractiones, diſc.25. num.35.

CESSIO.

Facta per debitorem creditori reſoluitur in quietantiam, diſc.22.num.3.

Quando dicatur extinctiua, vel translatiua, diſc.33.num.12.

Translatiua legitimæ, àn reportari poſſit, per patrem, diſc.22.per tot.

Et quando ſubſiſtat fauore tertij in quem pater diſpoſuerit, num.4. ibid.

CIVIS.

Appellatione venit etiam hæbreus, diſc.14. num.7.

Romanus gaudet priuilegio ne pater viuens cogatur dimittere legitimam filij delinquentis, num.6. ibid.

CLAVSVLA.

An, & quando adiecta cenſeatur de ſtylo Notariorum, diſc.32.num.7.

Quodque Notarius cenſeatur rogatus de ponendis ſolitis clauſulis, diſc.31. ſub num.9.

Declara prout dicto num.9. ibid.

Refectis operatur, vt melioramenta ſint omnino reficienda, nec admittitur cautio, diſc.35.num.48.

Vid. Cautio.

Sine præiudicio quid operetur in legitimatione, *vid.* Legitimatus.

Teſtamentorum an operetur etiam vbi ea ſint idiotarum, & ruſticorum, diſc.31. ſub num.9.diſc.32.num.6.

CONDICTIO.

Competit pro legitima, diſc.26. num.7.

CONDITIO.

Matrimonij dicitur ineſſe in legato voluntario dotis, diſc.9.num.7.

Quando diſpoſitio dicatur conditionalis,

vel

vel potius modalis, diſc.28. num. 23.

Et quando Statutum excluſiuum dicatur dotem demandare per viam conditionis, aut modi, diſc.1. ex num.8.

Quomodo diſtinguatur à modo, diſc. 1. num. 13.

CONFISCATIO.

An & quando veniat ſub prohibitione alienationis, diſc.13. num.4. *vid.* Fiſcus.

CONFVSIO.

Rei melioratæ cum alia antiqua cuius incomodo cedat, *vid.* melioramenta *verſ.* Separabilia à quocumque &c.

CONSENSVS.

Filij præſtitus patri in actu teſtandi quid operetur quoad ſubiugationem legitimæ, diſc.16.ex num.2.

Et quid differat conſenſum eſſe præſtitum exhæredationi, num.9.& 10.ibid. *vid.* Acceptatio.

Patris requiritur, ex Statuto Vrbis in contractibus filiorum, diſc.23. num.6.

Neque alias contra eos datur ciuilis, vel naturalis actio, ibid.

Neque obligantur in conſcientia, ibid.

Quid vbi pater ſoluendo debita approbauerit, num.7.ibid.

Præſtitus alienationi rei fideicommiſſariæ non operatur remiſſionem fideicommiſſi, diſc.30.num.10.diſc.31. num.14.

CONSTITVTIO.

Apoſtolica an dicatur habere vim iuris municipalis, diſc.10.ſub num.24.

Neapolis *Si qua mulier* recenſetur, diſc.3.num.13.

Quando fœminæ maſculientur, diſc.2. num.12.

Regnorum vtriuſque Siciliæ incipien. *In aliquibus* licet prius excludat, & poſtea mandet dotari, adhuc dos ſuccedit loco legitimæ, diſc.1.num.7.

Licet loquatur ſolum de ſucceſſione patris, procedit quoque in hæreditate matris, diſc.8.num.2.

CONSVMPTIO.

Detractionum quando præſumatur, *vid.* Detractiones *verſ.* Conſumptæ.

CREDITOR.

An agere valeat ad ſupplementum legitimæ, vbi debitor illam in parte agnouerit, diſc.19.num.8.remiſſiuè.

Habet ſolum actionem ad bona electa per grauatum pro ſuis detractionibus, diſc. 25.num.39.& 40.

Hypothecarius poteſt eligere bona ſibi bene viſa, diſc.25.ſub num.14.

Non procedit vbi adeſſent bona inferiora, cum quibus commodè ſatisfieri poſſet, num.15. ibid.

Succedens debitori confundit actiones, diſc.31.num.13.

Declara, vt reſoluto titulo hęreditario, poſſit propria credita deducere, ibid.

D

DAMNVM.

Vid. Diminutio.

DEBITA.

De iure naturæ qualia dicantur, diſc. 28. num.22.

Detrahi prohiberi poteſt per teſtatorem, diſc.25.num.22.diſc.31.num.4.

Filij ſoluta per patrem, an imputentur in legitimam, diſc.23.per tot.

Vid. Imputatio.

Illiquida,& turbida ſi adſint in hæreditate, quomodo legitima ſit detrahenda, diſc. 29.per tot. *vid.* *Legitima*.

Si Teſtator mandet illa ſolui ex fructibus, adhuc id reſoluitur in conſilium, diſc.25. num.23.*vid.* Detractiones.

DEBITOR.

Agnoſcens legitimam in parte, an reſultet agnitio in totum, vt creditores agere valeant ad ſupplementum, diſc. 19. n.8. remiſſiuè.

Ceſſio per ipſum reportata reſoluitur in quietantiam, diſc.22. num.3.

Poteſt nolle acquirere in præiudicium creditorum, vel acquirere cum vinculo, diſc.25. num.25.

Soluens alteri quam verò creditori, an liberetur, diſc.4.num.3.remiſſiuè, diſc.23. num.9.

Liberatur vbi ſoluat de mandato iudicis num.9.ibid.

Intellige, vt præceptum debeat eſſe formale, cum communicatione pœnæ, vel damni, ibid.

Et eſt neceſſe replicare aduerſus dictum præceptum pœnale, diſc. 23. ſub num.9.

Vel ſaltim id denunciet ei de cuius pręiudicio agitur, ibid.

Liberatur licet creditor ſit debitis inuolutus, diſc.25.num.41.

DECISIO.

Attendenda eſt in eo quod principaliter eſt diſputatum, non in dictis incidenter, diſc.10.num.6.

DECRETVM.

Reſeruatum quid operetur, diſc.15.num.9. vid. Officia.

DELICTVM.

Filij an cogat patrem, ad ſoluendam legitimam, diſc.14.ex num.4.

Negatiua procederet vbi ex delinquente ſupereſſent alij filij, num. 5. ibid.

Et fauore ciuium Romanorum, nu.6. ibid.

Et Ciuium appellatione veniunt etiā Hæbrei, num.7.ibid.

Graue, & ſcandaloſum, eſt iuſta cauſa exhæredationis, diſc.13.num.6.

Læſæ maieſtatis an priuet filios legitima, diſc.13.num.9.

Non deberetur vbi de delicto conſtaret per veras probationes, ſecus in contumaciam, diſc.13.ſub num.9.

Quid de filijs poſt delictum procreatis, ibid.

Quod generaliter hæc pœna de conſuetudine non ſeruatur, ibid.

Vid. Bannitus.

DESTINATIO.

Patris familias reducit bona ſeparata ad vnitatem, diſc.35.num.10.

DETRACTIONES.

Accidentales quot generis ſint, diſc. 25. num.72.

Quid differant à legalibus num. 63. ibid.

Non admittunt fideicommiſſarium ad immiſſionem pro indiuiſo, diſc. 25. num. 75.diſc.31.num.16.

Et tertij poſſeſſores, in quos ex cauſa ſimilium detractionum ſit facta alienatio remanent tuti; diſc.25.n 63.

Quid vbi agatur de facto antiquo, diſc.64.ibid.

Declara prædicta procedere vbi creditum ſit liquidum, ſecus è conuerſo, diſc. 25.num.75.diſc.31.num.17.

Vbi iſtæ detractiones ſunt quæſitæ poſt aditam hæreditatem datur retentio, non autem imaginaria ſolutio, diſc. 25.num.65.

Alienatio aliquorum bonorum an ſubſtineatur in totum in cauſam detractionum, vel ſolum pro earum quanta, d. 25. n. 31.

Et quod de æquitate ſubſtineatur, num.32.ibid.

Et quod de æquitate ſubſtineatur, n. 32.ibid.

Et de ratione, num.33.ibid.

Amplia, & declara prout, verb. Alienatio.

Conſumptæ ān, & quando præſumantur, & cui incumbat onus probandi contrariū, diſc.25 ex num.47.

Vbi adſit inuentarium legitimè confectum, tunc de affirmatiua, vel negatiua bonorum non dubitatur, num. 48. & 49.ibid.

An inuentarium tutelare in hoc ſuffragetur, num.50.ibid.

Sed vbi illud deficiat, iunctis aliquibus detractionibus, intrat præſumptio conſumptionis, diſc.25.ex num.52.

An ſufficiant alienationes modicæ, num.54.ibid.

Declara vt iſta præſumptio non intret contra tertium poſſeſſorem, ſed fideicommiſſario incumbit onus probandi conſumptionem, diſc.25. ex num.55.

Subdeclara vt aliquando procedat etiā contra tertium poſſeſſorem, num. 59. & 60.ibid.

Et de ratione num.62.ibid.

Dotium vbi ſint prohibitæ, de quibus dotibus intelligantur, diſc.31.num.7.

Et in dubio facta generali prohibitione detractionum, an illa dotium prohibita cenſeatur, ex num.3. ibid.

Eris alieni vbi agatur de fideicommiſſo particulari, ān fieri debeat in ſubſidium, diſc.25.num.14.& 15.

Diſtinguitur inter hypothecarios, & chirographarios, num.14.ibid.

Ex fideicommiſſo particulari non fiunt niſi in ſubſidium, diſc.25.n. 10.

Quid vbi deducantur excipiendo, non autem agendo, num.11. ibid.

Et quid vbi cum tertio poſſeſſore, in quem illa diſtracta ſint, num. 12., & 17. ibid.

Cui nam incumbat onus probandi exiſtentiam aliorum bonorum ibid.

Declara principalem concluſionem procedere prout, num.13. ibid.

Ex quibus coniecturis cenſeantur prohibitæ, diſc.32.num.8.

Inuentarij omiſſio an operetur illarum amiſſionem, diſc.25.n.6.

Legitimæ, & Trebellianicæ ſit per filio

vbi ſunt conditionaliter grauati, ſecus ſi purè diſc.33.num.25 vbi declaratur.

Legitimæ vbi ex interuallo petatur per filium, qui noluit acquieſcere teſtamento patris,tenetur reſtituere fructus, diſc.18. num.10.

Preſertim vbi adſic clauſula *omni modo meliori*, num.11.ibid.

Contr. ex num.12.ibid.

Vid Alienatio, & *vid*. Legitima.

Quando faciant, vel excludant legitimum contradictorem, diſc.25.ex num.67.

Vt fideicommiſſatius dici nequeat legitimus contradictor ſola detractionum poſſibilitas ſufficit, diſc.25.num. 68.

Etiam detractionum accidentalium, ibid.

Vbi conſiſtant in quota non faciunt hæredem grauati contradictorem in totum, ſed pro quota, & fideicommiſſarius immittitur pro indiuiſo, diſc. 25. num,69.

Declara id procedere prout num. 70. & 71.ibid.

Vbi ſunt accidentales conſiſtentes in quantitate non datur immiſſio pro indiuiſo, num. 75. ibid. diſc.31.num. 16.

Quare fuerint innentæ, diſc.32.num.8. in fine, diſc.33.num.20. diſc.34. num.4.

Retentio an detur hęredi grauato pro detractionibus, diſc. 31. ſub n. 16. & ſeq. Et ſupra *verſ*. Accidentales in fine.

DIMINVTIO.

Obuenta in bonis hæreditarijs à tempore mortis patris, cuius incommodo cedat, diſc.15.num.4.*vid*.Augumentum.

Proueniens ex cauſa exiſtente de præterito, quid operetur, diſc. 15. num.2. remiſſione.

DISPOSITIO.

De Legitima, an indigeat nota ſpeciali, *vid*. Legitima, & acceptatio.

Quando dicatur modalis, conditionalis,vel pœnalis, diſc.28.num.23.

Pœna vere induci dicitur vbi reſultet iactura in rebus proprijs ibid.

DISTRIBVTIO.

Legati facta in paghas, & terminos, an operetur quod illud ſit annuum ex fructibus perſoluendum, diſc.25. num. 23.

DIVISIO.

Rei communis vbi ſit, cuilibet aſſignanda ſunt bona magis cómmoda, & adiacentia, diſc.28.num.12.in fine.

Si poſſidens pro communi rem aliquam alienauerit, eam cenſetur elegiſſe in ſuam portionem, diſc.25.ſub num.33.

DOCTRINA.

Caſus vbi in iure non reperitur deciſus,recurri debet ad ratiocinia, diſc.2.num.5. diſc.25.num.61.

Deciſiones ſunt attendendæ in ijs,quæ principaliter diſputata ſunt, diſc. 10. num.6.

Cur maior ſit illarum auctoritas,quàm ſimplicium doctorum, diſc.12. n.14.

Magiſtralis exiſtimantur leges adiacentes, diſc.3.num.14.& 15.diſc.10.num.25.

Punctualis habetur pro caſu legis, diſc.34. num.5.

DOMINIVM.

Non acquiritur ſine agnitione, diſc. 30. num.14.

Non transfertur per impoſitionem cenſus, diſc. 25.num.35.

DOMINVS.

Vid. Melioramenta.

DONATIO.

Contemplatione matrimonij incerti, & determinati, dicitur voluntaria, & pura non autem cauſatiua, diſc. 24. ſub n.9.

An huiuſmodi donatio ſit cognita in iure communi, & an ſit neceſſaria, n.10. ibid.

Ceſſat vbi diſſolnatur matrimonium ipſo donatore ſuperſtite, diſc.24. n.11.

Hiuſmodi donatio imputatur in legitimam, diſc.24.num.9.

Quid vbi facta ſit contemplatione matrimonij incerti, & indeterminati, ibid.

Cum vinculo primogenituræ non imputatur, & de ratione, diſc.24.ex num.13.

Non dicitur facta ipſi filio primogenito, ſed vniuerſæ deſcendentiæ, n. 13. ibid.

Facta filijs àn imputetur in legitimam, diſc.24.num.3.

Negatiua procederet vbi in vita patris ſortiretur effectum, ſecus ſi poſt eius obitum, num.4. ibid.

Declara, vt in caſu quo recipiat perfectionem à morte,ſufficit, vt quandoque accedat voluntas imputandi, ſecus vbi ſit perfecta, num.6.ibid.

Imputaretur vbi aliàs magna reſultaret inæqualitas, diſc.24. num,8.

In dubio non præſumitur etiam inter ſanguine coniunctos, diſc.33. num. 14.

Propter nuptias in parte dicitur neceſſaria pro cautela mulieris, diſc. 24. num. 10.

Venit in calculanda legitima, diſc. 9. n. 4. diſc. 19. num. 8. diſc. 27. num. 3.

Dummodo bona donata extent, & de tempore mortis non ſint conſumpta, d. 19. num. 8.

Intellige, vt detractio legitimæ fieri debeat ex reliquis bonis non donatis, & in ſubſidium etiam ex ipſis, ibid. diſc. 27. num. 3.

Amplia, vt ad bona donata regredi poſſit etiam in caſu quo meliora, & magis fructifera fuerint, diſc. 19. num. 8. diſc. 27. num. 4.

DOS.

An, & quando ſuccedat loco legitimæ, diſc. 1. ex num. 4.

Negatiua procedit vbi Statutum inciperet ab excluſione, & poſtea mandet dotari, ſecus vbi incipiat à donatione, & poſtea ſequatur excluſio, num. 6. ibid.

Datur melior, ac tutior diſtinctio, num. 8. ibid. *vid.* Statutum.

Beneficium *Auth. res quæ* tranſmittitur etiam ad extraneos, diſc. 9 ſub n. 8.

Detractio ipſius, an cadat ſub generali prohibitione detractionum facta per teſtatorem, diſc. 3 t. ex num. 3.

Et Quid ſi fuerit in ſpecie prohibita, detractio dotium de quibus intelligatur, num. 7. ibid.

Fœminæ excluſæ in dubio, àn dicatur ſuccedere loco legitimæ, diſc. 1. ex n. 15.

Dicitur pretium excluſionis, diſc. 4. num. 9.

An deducenda ſit ante, vel poſt legitimam maſculorum, vel ex eadem, diſc. 7 per tot.

Vbi ſuccedat loco legitimæ detrahitur ex ipſa legitima, num. 4. ibid.

Idemque vbi non ſuccedat ſed maſculi numerent fœminas, num. 5. ibid.

Et vbi eas non numerant dos tanquā præcipua detrahitur ante legitimam, num. 6. ibid.

Non dicitur ſoluto matrimonio, ſed purum creditum pecuniarum, diſc. 31. num. 8.

Relicta ab eo qui non tenebatur dotare, dicitur conditionalis, diſc. 9. num. 7.

Renunciatio eius intuitu quid operetur, *vid.* Renunciatio.

Succedens loco legitimæ non debet eſſe iſta minor, diſc. 8. ſub n. 2.

Et generaliter àn debeatur ad menſuram legitimæ, diſc. 9. num. 9.

Vbi per fratres excludentes non datur debito tempore, fœmina excluſa maſculiatur, diſc. 2. num. 4.

Quid vbi vnus eſt promptus, alter vero negligens in maritando, ibid.

Si vnus eſſet minor reſtitueretur in integrum ibid.

E

ECCLESIA.

ET pia loca quomodo diſtribuant ſubſidia dotalia, diſc. 34. num. 3.

Melioramenta in eius bonis facta per Beneficiatum cuius commodo cedant, diſc. 35. num. 1. in fine.

Non tenetur vltra vires etiam non confecto inuentario, diſc. 34. num. 13.

Priuilegium non dicitur exemptio, quam habet à detractionibus, aliiſque ſolemnitatibus, diſc. 34. num. 11.

Trebellianicam, ſeù falcidiam, an detrahat ab alia pia cauſa, diſc. 34. ex n. 10.

ELECTIO.

Bonorum pro legitima poteſt fieri iuxta Statutum *Ianuæ*, diſc. 15. n. 5.

Declara, vt electio fieri non poſſit in bonis fideicommiſſo ſubiectis, ibid.

An dicta facultas eligendi ſit tranſmiſſibilis ſub num. 5. ibid.

Portionis propriæ cenſetur facta vbi hæres, qui alienauit pro communi poſſidebat bona cum fideicommittente, diſc. 25. ſub num. 33.

Pro detractionibus an, & quando alienando facta cenſeatur, *vid.* Alienatio.

Vbi ſit, præiudicatur creditoribus hæredis cum ſolum actionem habeant ad bona electa, diſc. 25. num. 39. & 40.

Vid. Creditor.

EMENS.

Ab hærede grauato quando tutus remaneat ob detractiones illi competentes, *vid.* Alienatio, & *vid.* Detractiones.

Bona à muliere non ſeruante ſolemnitates, an repetat melioramenta, diſc. 35. n. 22. & 23.

Rem à non domino ſi vendicetur, an repetat melioramenta ſub num. 20. & 21. ibid.

Si faciat melioramenta in re ſibi vendita, an ſubiaceant hypothecis creditorum venditoris, diſc. 35. ſub num. 1. & 31.

EMPHYTEVSIS.

Vid. Melioramenta.

ES ALIENVM.

De fideicommiſſo particulari, an detrahendum ſit in ſubſidium, diſc. 25. num. 14. & 15.

Diſtinguitur inter hypothecarios, & chirographarios, num. 14. ibid.

Deducendum eſt ante legitimam, diſc. 29. num 2.

Quid vbi ſit illiquidum diſc. 29. per tot. *vid.* Detractiones.

ESTIMATIO.

Vſusfructus, aliorumque iurium vitalitiorum quomodo fiat, diſc. 10. n. fin. diſc. 18. ſub n. 23.

EXCLVSI.

Quando faciant partem *vid.* Fœmina.

EXECVTIO.

Poteſt fieri in bonis in Vrbe exiſtentibus pro ijs, quæ vere debeantur, in quibus in alio dominio exiſtentibus, præſtetur impedimentum, diſc. 28. nu. 12.

EXECVTOR.

Quomodo diſtinguatur à legatario, diſc. 34. num. 2.

EXHÆREDATIO.

Poteſt fieri per patrem ob graue, & ſcandaloſum delictum, diſc. 13. num. 6. *vid.* Statutum, *verſ.* Ianuen. in fine, *vid.* Conſenſus.

EXPENSÆ.

Funerum, & infirmitatis ſunt deducendæ ante legitimam, diſc. 19. num. 10.

Nuptiales non imputantur filio niſi vbi pater declarauerit, diſc. 15. ſub num. 8.

Pro titulo, vel dignitate ſuper feudo nouo non imputantur, diſc. 24. num. 16.

Quid de pretio clericatus Cameræ, num. 17. ibid.

Vid. Melioramenta.

EXTRANEVS.

Imputat fructus in Trebellianicum, *vid.* Trebellianica.

F

FALCIDIA.

Mittitur ob non confectionem inuentarij, diſc. 25. num. 6.

Pia cauſa hæres inſtituta, an illam detrahat contra aliam piam cauſam, diſc. 34. ex num. 10.

Prælegatum factum hæredi, an in ipſam imputetur, diſc. 34. num. 15.

Ex rata quæ deſeruit pro celebratione miſſarum, non imputatur, num. 4. ibid.

FOEMINA.

Excluſa, an & quando faciat numerum, & partem, diſc. 1. ex num. 19. diſc. 2. & ſeq.

Vbi dos ſuccederet loco legitimæ facit numerum, & partem, diſc. 1. num. 19.

Quid vbi fœmina reputatur extranea, & dos non ſuccedit loco legitimæ, diſtingue plures caſus prout ſub num. 19. & ſeq. ibid.

Regulariter vbi reputatur extranea non numeratur, diſc. 2. num. 6.

Secus vbi reſtituta eſſet ſuitati, diſc. 3. num. 2.

Quando autem dicatur reſtituta per diſpoſitionem teſtamentariam, diſc. 3. num. 17. & 18. diſc. 6. in fine.

De differentia vbi faciat numerum, & non partem, diſc. 3. num. 12. & 13.

In concurſu filiorum diuerſi matrimonij facit numerum, diſc. 3. n. 4. diſc. 4. num. 11.

An autem hoc caſu faciant partem ſibi ipſis, vel potius maſculis earum germanis fratribus, diſc. 4. per tot.

Illius dos an ſuccedere dicatur loco legitimæ vbi ſit excluſa, & an ſit detrahenda ante legitimam maſculorum, *vid.* Dos.

Maſculiata remanet vbi per fratres non dotetur infra debita tempora, diſc. 2. n. 4.

Quid vbi vnus ex fratribus ſit promptus maritare, alter verò negligens; ibid.

Si vnus eſſet minor reſtitueretur in integrum, ibid.

Numerari poteſt, & admitti per maſculos excludentes, diſc. 2. num. 2.

Et de ratione num. 10. ibid. diſc. 3. num. 7.

Declara id procedere vbi maſculi eiuſdem matrimonij ſint concordes numerare, ſecus vbi diſcrepent inter ſe, diſc. 2. num. 3. & ſeq.

Et aliquibus volentibus eam numerare, alijs vero non, cuiuſnam ſit potior conditio, diſc. 2. per tot.

Et quid vbi iſta diſſenſio ſit inter maſculos diuerſi matrimonij, diſc. 3. ex num. 4.

Amplia vt excluſa, admitti poſſit per excludentes ad coæqualem ſucceſſionem, diſc.

diſc.2. num. 15. *vid.* Statutum.
Reintegranda non eſt vbi Statutum eſt ſimpliciter excluſiuum, diſc.5.num.6.in fine.
Neque vbi filius excludens,extraneum inſtitueret, diſc. 5.ſub num.7.
Renuncians,an & quando faciat nomerum, & ad cuius fauorem, diſc. 3. num.11.

FEVDATARIVS

Repetit melioramenta facta, diſc.33. n.34.
Quando dicatur eſſe in mala fide, nu. 35. ibid.

FEVDVM.

Nouum per Patrem acquiſitum pro filio an imputetur, diſc.24.num 5.& 18.
Succeſſor ipſius cogitur emere ab hærede vltimi feudatarij melioramenta, & acceſſiones, diſc 35. n. 13.
Et è contra feudatarius ſucceſſor ad id cogit. ibid. *Vid.* Melioramenta, *verſ.* Separabilia. *Il primo*.

FIDEICOMMISSARIVS.

Eſt in illius arbitrio agere ad rem alienatam, vel pretium, diſc. 30.num.9.
Non cenſetur remiſiſſe fideicommiſſum per conſenſum præſtitum alienationi, d. 30.num.10.diſc.31.num.14.
Quando dicatur hæredi legitimus contradictor, diſc.25. ex num.67. *vid.* Detractiones, *verſ.* Quando.
Non admittitur ad immiſſionem pro indiuiſo vbi hæres prætendat detractiones legales, diſc. 25. num. 75. diſc. 31. num.16.
Declara dummodo creditum ſit liquidum, ſecus è conuerſo, diſc.25.num.75. diſc.31.num.17.
Vbi grauatus alienauerit, an ipſe habeat hypothecam ſuper ipſius bonis, diſc.25. num.46.diſc.33.num.21.
Vid. Alienatio.

FIDEICOMMISSVM.

Bona ei ſubiecta non poſſunt eligi à filio pro eius legitima etiam quod Statutum det facultatem eligendi, diſc.15. nu.5.
Conuentionale eſt validum, diſc.9.num.6.
Derogari poteſt per Principem, diſc. 10. num.21.
Detractiones ex eo quomodo fieri valeant, & de alijs *vid.* Detractiones.
Factum in donatione operatur, vt illa non imputetur, diſc.24.ex num.13.
In caſu delicti comprænhendit etiam legitimam, diſc.13.num.3.5.& ſeq.
Et de ratione num.6.ibid.
De differentia vbi priuatio in caſu delicti eſt ſimplex, & vbi eſt cum clauſula reintegrationis, num.7. ibid.
Legitimam capit,vbi ordinatum ſit à patre in aſſignatione quam faciat filijs eam acceptantibus, diſc.21.num.2.
Declara id procedere vbi diſpoſitiuè, non autem relatiuè ſit ordinatum, n. 3. ibid. *vid.* Legitima.
Non cenſeatur remiſſum per conſenſu præſtitum, diſc.30.num.10.diſc.31.num.14.
Particulare eſt exæquatum legatis, diſc. 25. num.16.
Purificatum licet non agnitum tranſmittitur, diſc.30.n.15.
Declara vt hæc tranſmiſſio fieri dicatur de fideicommiſſo tanquam agnoſcendo,non tanquam agnito, *ibid.*
Reciprocum inter plures *fratres* cum excluſione fœminarum dote reſeruata, an capiat legitimam, diſc.9 per tot.
Et regulariter an capiat legitimam, diſc.16.num 12.
Si alienetur,an contra bona alienantis competat hypotheca, diſc.25.nu.46. diſc.33. num.21.
Et qualis valor attendatur in bonis venditis, diſc.30.num.8.& 9.
Vid Legitima.

FIDVCIARIVS.

Vid. Nominatio.

FILIA.

Excluſa quando faciat numerum, *vid.* Fœmina.
Et quando admitti poſſit ad ſucceſſionem per fratres excludentes, *vid.* Fœmina, *verſ.*Numerari.
Quæ ex diſpoſitione Statuti debet acquieſcere paterno iudicio, intelligitur, quatenus commodum diſpoſitionis cedat maſculo agnato, diſc.4.num.14.

FILIVS.

Acceptans teſtamentum paternum, an, & quando dicatur ſibi præiudicare in legima. *Vid.* Acceptatio. Conſenſus.
Et an in præiudicium creditorũ poſſit acceptare onus in legitima, diſcurſ.25. num.25.
Delinquens an priuetur legitima patre viuente,quem fiſcus cogat eam dimittere, diſc.14. ex num.4.
Negatiua procederet vbi ex delinquẽte ſupereſſent alij filij, num.5.ibid.
Et fauore ciuium Romanorum, num. 6. ibid.

Am-

Amplia, vt appellatione ciuium veniant etiam Hebræi, num.7. ibid.
Vid. Bannitus.
Deſcendens ex matre excluſa, an & ipſe excluſus cenſeatur, diſcurſ.19. ſub num.4. remiſſiuè.
Et an ei obſtet renunciatio per eamdem facta, *Vid.* Renunciatio.
Excluſus an faciat numerum, *Vid.* Fœmina.
Ex Statuto 152. Vrbis inualidè contrahit abſque conſenſu patris, diſc. 23. num.6.
Nec contra eum datur ciuilis, vel naturalis actio, ibid.
Neque obligatur in conſcientia, ibid.
Quid vbi pater illa ſoluendo approbauerit, num.7. ibid.
Grauari poteſt in eo, quod obtinet ex iudicio paterno, diſc.5. num. 10.
Vid. Legitima, *verſ.* Prohiberi. *Vid.* Detractiones.
Imputare debet in legitimam totum id, quod capit ex vltima voluntate patris, diſc.15. num.7. diſc.24. num.4. diſc. 30. num.3.
Etiam id quod pater remiſerit, eum liberando, diſc.15. num.7.
Vid. Imputatio.
In bonis patris viuentis nullum ius habere dicitur, diſc 28. num.20.
Legitimam non tenetur acceptare in pecunia. *Vid* Pecunia, *& vid.* Legitima.
Legitimatus. *Vid.* Legitimatus.
Matri quando eam non teneatur relinquere. *Vid.* Mater.
Non debet conſequi alimenta ſed pater, vbi quis ſit idoneus ad vnum tantùm dotandum, diſc.10. num.16.
Non poteſt facere conuentionem cum patre ſuper legitima, diſc.16. num.4.
Fallit vbi fieret per viam tranſactionis; vel vbi accederet iuramentum, ibid.
Quid vbi ſit facta in ipſo actu teſtandi, ibidem.
Præſumitur pauper, & omnia eius bona præſumuntur patris, licèt cum eo cohabitans negotietur, diſc.14.num.2.
Declara, vt pro rata induſtriæ poſſit filius prætendere aliquam lucri participationem, num.3. ibid.
Prçteritus non irritat teſtamentum ex Statuto Iannen., diſc.28.num.5.
Rei læſæ maieſtatis an conſequi debeat legitimam, diſc.13.num.9.
Non deberetur vbi conſtaret de delicto per veras probationes, ſecùs in contumacia, ſub num.9. ibid.
Negatiua procederet cōtra filios poſt delictum procreatos, ſecùs contra iam natos, ibid.
Et quod generaliter huiuſmodi pœna de conſuetudine non ſeruetur, ibid.
Si ex interuallo petat legitimæ detractionē nolens acquieſcere teſtamento tenetur reſtituere fructus, diſc.18. num.10.
Contrarium, ex num.12. ibid.
Vbi ſuperſit ex filio non debetur legitima aſcendentibus, diſc.10. ſub num.11. remiſſiuè.

FISCVS.

An cogat patrem viuentem ad legitimam filij delinquentis, diſc.14. ex num.4.
Negatiua procederet vbi ex delinquēte ſupereſſent alij filij, num.5. ibid.
Et fauore ciuium Romanorum, num. 6. ibid.
Amplia, vt appellatione ciuium veniant etiam Hebrei, num.7. bidem.
Non tranſit in ipſum ius reijciendi onus à legitima, diſc.13.num.2.

FRATER.

Eſt in illius arbitrio numerare ſororem excluſam, diſc.2.num.2.
Et de ratione, num.10.ibidem, diſc.3. num.7.
Declara, id procedere vbi fratres, & maſculi eiuſdem matrimonij ſint concordes numerare, ſecùs ſi deſcrepent inter ſe, diſc.2. num.3. & ſeq.
Et aliquibus volentibus eam numerare, alijs vero non, cuiuſnam ſit potior conditio, diſc.2. per tot.
Et quid vbi iſta diſſenſio ſit inter maſculos diuerſi matrimonij, diſc.3. n.4.
Declara etiam prout, diſc.3. num. 7.
Amplia, vt in eius facultate ſit non vti Statuto excluſiuo, & admittere fœminas ad coæqualem ſucceſſionem, diſc. 2.num.15.
Legitima ipſius an comprehendat portionem ſororis excluſæ. *Vid.* Legitima, *verſ.* Maſculi.
Si negligat dotare ſororem intrà debitum tempus illa maſculiatur, diſc.2.num.4.
Quid vbi vnus ſit promptus dotare, alter verò negligat, ibid.
Et ſi vnus eſſet minor reſtitueretur in integrum, ibid.
Vterinus non poteſt impedire alterum fratrem, quin numeret eius germanas ſorores, diſc.3.num.4. & per tot.

FRVCTVS.

Hæredi licèt debeantur, poſſunt tamen venire ſub reſtitutione ex iudicio teſtatoris, diſc.25.num.26.

Iſte facit ſuos de bonis licèt nulliter ſibi appropriatis, diſc.31.num.18.

Imputãtur in trebellianicam per hæredem extraneum, diſc.33.num.6.

Et quod etiam non extraneus imputare deberet, num.24. ibid.

Declara, vt ſubſtineatur alienatio ab eo facta, licèt poſtea fructus perceperit, diſc.33. num.9. & 16.

Subdeclara id procedere in alienatione oneroſa, & correſpectiua, ſecùs vbi eſſet merè lucratiua, num.16. ibid.

An imputandi veniant in legitimam parentum, diſc. 10. num.13. remiſſiuè, diſc. 18.num.20. diſc.25.num.29.

Quid referat imputari ipſo iure, vel remanere illorum debitorem, diſc. 18. num.21. diſc.25. diſc.30. num.11.

Legitimæ an debeantur, diſc.26. num.11.

Affirmatiua procederet vbi hæreditas conſiſteret in bonis fructiferis, ſecùs vbi in pecunia, ibidem.

Vid. Legitima, *verſ.* Debetur, & *verſ.* Fructus.

Melioramentorum, an & quando imputentur per malæ, & bonæ fidei poſſeſſorem. *Vid.* Melioramenta.

Non poſſunt aſſignari pro legitima, diſc. 18.num.15.

Neque ipſis aſcendentibus, ibid.

Vid. Legitima, *verſ* Debetur.

Perceptos ab hæreditate tenetur reſtituere filius petens ex interuallo legitimæ detractionem, diſc.18.num.10.

Contr. ex num.12. ibid.

Teſtator mãdans debita ſolui ex fructibus, id reſoluitur in conſilium, diſc.25. n.23.

H

HEBRÆVS.

Venit appellatione ciuis, & compræhenditur ſub omnibus legibus, præterquam in reſpicientibus fauorem animæ, diſc.14.num.7.

Præſertim in legibus per quas fiat reuerſio ad ius commune, ſub num.7.ibid.

HÆREDITAS.

Augmentum, vel diminutio ipſius poſt obitum teſtatoris, cuius damno, vel commodo cedat, *vid.* Augmentum.

Grauata vbi ſit debitis liquidis, & illiquidis, quomodo legitima ſit detrahenda, diſc.29. per tot.

HÆRES.

Approprians ſibi bona nulliter adhuc fructus illorum conſequitur, diſc.31.nu.18.

Debitoris confundit ſuas actiones, diſc.31. num.13.

Declara, vt reſoluto titulo hæreditario poſſit propria credita deducere, ibid.

Extraneus imputat fructus in trebellianicam, diſc.33.num.6.

Et quod idem deberet procedere in non extraneis, num.24. ibid.

Declara, vt ſubſtineatur alienatio ab eo facta ab initio, licèt poſtea fructus perceperit, diſc.33.num.9. & 16.

Subdeclara id procedere in alienatione oneroſa, & correſpectiua, ſecùs in lucratiua, num.16. ibid.

Dicitur tamen in dolo, alienando pro trebellianica, diſc.33. num.20. & 21.

Grauatus facit fructus ſuos, diſc.18. n.17.

Illi competunt detractiones tam legales, quàm accidentales, diſc.25.nu.9.

Et an pro iſtis habeat retentionem, diſc 31. ſub num.16. & ſeq.

Vid. Detractiones.

Alienando bona fideicommiſſi, quando ea elegiſſe dicatur in illarum cauſam, *Vid.* Alienatio.

Prohibitus detrahere trebellianicam, an poſſit petere ſalarium tanquam legalis adminiſtrator, diſc.32. num.5.

Hypothecare poteſt bona fideicommiſſaria, diſc.25 num.34.

Particularis non detrahit trebellianicam, diſc.33.num.8.

Poteſt prohiberi per teſtatorem ne detrahat eius debita, diſc.25. num. 22. diſc. 31.num.4.

Et diſponere poteſt de eius bonis, diſc.25.num.22. diſc.31. num.3.

Declara, vt voluntas debeat eſſe certa ad effectum compræhenſionis, diſc. 31.num.5.

Declara etiam prout, numer.9.& 10. ibid. *Vid.* Trebellianica.

Quando poſſit ſibi appropriare bona hæreditaria pro debitis, & detractionibus, diſc.25.num.65. *vid.* Appropriatio.

Et quid in hoc differat tertius ab hærede, num.66. ibid.

Semel non deſinit eſſe talis, quomodo intelli-

telligatur, diſc.13. num.8.

Sine inuentario quando actiones confundere dicatur, diſc.25.num.9.

Tenetur approbare factum ſui auctoris etiam in bonis proprijs, diſcurſ. 31. num.11.

Declara prout num.12. ibid.

Teſtamentarius, vel potiùs ab inteſtato, manuteneri an debeat, diſc. 26. numer. 4. & 5.

Vocatus poſt mortem vſufructuarij an dicatur hæres ab initio, diſc.33. ex num.3.

HYPOTHECA.

An competat contra bona hæredis grauati pro reintegratione fideicommiſſi, diſc. 25.num.46. diſc.33.num.21.

Imponi poteſt per hæredem grauatum ſuper bonis fideicommiſſarijs, diſcurſ.25. num.34.

An autem importet electionem detractionum, ibid.

Quando afficiat melioramenta facta per emptorem in re ſibi vendita, diſc.35. ſub num.1. remiſſiuè, & num.31.

I

IMMISSIO.

Non datur pro legitima, diſcurſ.26. num.8.

Fallit vbi legata eſſet in teſtamento, num.9. ibid.

Declara id non procedere vbi aliàs filius teſtamentum impugnaret, diſc. 26. num.10.

Pro indiuiſo, an & quando competat fideicõmiſſario non obſtantibus detractionibus, *Vid.* Detractiones.

IMPVTATIO.

Bona donata filio, non imputantur in legitimam, diſc.21. ſub num.4. diſc.24.n.3.

Intellige vbi donatio effectum ſortiatur in vita patris, ſecùs ſi poſt eius mortem, diſc.24.num.4.

Declara, vt in caſu quo recipiat perfectionem à morte, ſufficit, vt quandocumque accedat voluntas imputandi, ſecùs vbi ſit perfecta, num.6. ibid.

Imputarētur vbi alias magna reſultaret inæqualitas, diſc.24. num.8.

Non imputarentur vbi donata eſſent cum vinculo primogenituræ, & de ratione, diſc.24. ex num.13.

Vid. Donatio.

Debita filij ſoluta per patrem an ei imputētur, diſc.23. per tot.

Et quod imputentur, & de ratione, num.3. ibid.

Declara prout num.5. ibid.

Expenſæ nuptiales non imputantur filio, niſi vbi pater declarauerit, diſc.15. ſub n.8.

Pro titulo, ſeù dignitate ſuper feudo nouo non imputantur, diſc.24.num.16.

Quid de pretio Clericatus Cameræ, num.17. ibid.

Feudum nouum per patrem acquiſitũ pro filio an imputetur, diſc. 24.n.5 & 18.

Filius imputare debet in legitimam omne id quod capit per vltimam voluntatem, diſc.15.num.7. diſc.24. num.4. diſc.30. num.3.

Etiam id quod pater remiſerit eum liberando, diſc.15.num.7.

Declara prout num.8. ibid.

Primogenitus an teneatur imputare feudum nouum, vel eius pretium, diſc. 23. in princ. remiſſ. diſc.24.num.5.

Non imputaret beneficium, ſeù commendam erectam à patre cum ordine primogenituræ, diſc.24. ſub num.14.

Fructus imputantur in trebellianicam per hæredem extraneum, diſc.33.num.6.

Et quod idem procedere deberet in non extraneis, num.24. ibid.

Vid. Hæres.

An imputandi veniant in legitimam parentum, diſc.10.num 13. remiſſ. diſc. 18 num.20. diſc.25. num.29.

Melioramentorum. Vid. Melioramenta, *verſ.* Fructus.

In dubio pro imputatione reſpondendum eſt, diſc.23.num.2.

Ipſo iure, quid differat à debito reſtitutionis fructuum, diſc.18. num.21. diſc.30. num.11.

Non intrat poſt factam detractionem, diſc.33.num.9.

Officia vacabilia quæ pater viuens inteſtauit in perſona filij, an imputentur, diſc. 15. ex num.7. *Vid.* Officia.

Prælegatum factum hæredi an imputetur in falcidiam, diſc.34.num.15.

Et rata, quæ deſeruiret pro celebratione miſſarum non imputatur, num.4. ibidem.

Si aliquid titulo legati in fratres obuenerit, an imputetur matri pro conſequenda legitima, diſc.10. ex num.2.

INTERESSE.

Quid ſit, diſc.30. num.7.

INVENTARIVM.

Benè confectum firmat ſtatum hæreditatis, & probat negatiuam aliorum bonorum, diſc.25. num.48.

Et affirmatiuam contra conficientem, num.49. ibid.

Defectiuum quando habeatur pro facto, diſc.25. num.19.

Eccleſia licèt illud non conficiat, adhuc non tenetur vltrà vires, diſc.34. n.13.

Illius omiſſio an operetur amiſſionem detractionum, diſc.25. num.6.

Falcidia amitteretur, ibid.

Non autem legitima, aliæque detractiones, ibid.

Iuncta cum aliquibus alienationibus inducit præſumptionem conſumptionis detractionum. *Vid.* Detractiones, *verſ.* Conſumptæ cum ſeq.

Quando fuerit introductum, & de eius effectibus, diſc.25.num.7.

Quodque lex illud inducens nullam induxerit pœnam contra non vtentes tali beneficio, num.7.& 8. ibid.

Tutelare an ſuffragetur hæredi, ac ſuppleat hæreditarium, diſc.25.num.50.

IVDEX.

Poteſt cogere filium ex iuſta cauſa, vt legitimam acceptet in fructibus, vel pecunia, diſc.19.num.5. diſc.26. num.13.

Vid. Pecunia.

IVRA.

Vitalitia quomodo ſint æſtimanda, diſc. 10. num.fin. diſc.18. ſub num.23.

Vid. Loca montium.

IVRAMENTVM.

Validat conuentiones ſuper legitima initas inter patrem, & filium, diſc.16. n.4.

IVS

Municipale diſcretum à iure communi, dicitur Statutum conditum per loca ſubdita, diſc.10.num.24.

Secùs vbi iſtud eſſet conditū per principem ſupremum cum tunc dicatur ius commune,non autem ſtatutarium, ibid.

Vid. Conſtitutio.

Naturale quid ſit, diſc. 10.num.18.

Quomodo conſideretur in legitima, num.20. ibid.

Offerendi non competit ſimplici poſſeſſori, niſi totum creditum offerat,quamuis res minus valeat, diſc.35.num.53.

Quid vbi rem meliorauerit, ibid.

IVS OFFERENDI.

Vide. Ius.

L

LEGATARIVS.

QVid differat ab exequutore, diſc. 34. num.2.

LEGATVM.

Diſtributum in paghas, & terminos, an dici valeat annuæ præſtationis ex fructibus perſoluendum, diſc.25. num.23.

Dotis an ſit conditionale, diſc.9. num.7.

Exæquatum eſt fideicommiſſo particulari, diſc.25. num.16.

Factum fœminæ aliàs excluſę an illam reſtituat ſuitati, diſc.3.n.18.diſc.6.in fine.

Habet viam executiuam, diſc.19.num.7.

In hærede non datur à ſe ipſo, diſc.34.n.6.

Liberatio relicta in teſtamento habet vim legati, diſc.15 ſub num.7.

Et imputatur, diſc.15. num.7.

Prælegatum an imputetur in falcidiam, *Vid.* Imputatio, *verſ.* Prælegatum.

Quando cenſeatur factum animo compenſandi, diſc.20.num.2.

Scutorum 100. in codicillis vltrà 200. relicta in teſtamento,ſi iſtud ſit imperfectū, & codicilli validi, an integra 300. debeantur, diſc.20.num.3.

Soluēdum eſt poſt detractionem legitimæ, diſc.29.num.2.

Vſusfructus, vel alterius iuris vitalitij, cui onus aliquod ſit adiectum, ſupportari debet, licèt commodum legati per mortem ceſſet, diſc.15.num.12.

LEGITIMA.

Acceptatio teſtamenti paterni quando illi præiudicet, *vid.* Acceptatio.

An dicatur debita de iure naturæ, vel poſitiuo, diſc. 10.ex num.17.diſc.28.n.21.

Quod in Imperio Turcarum, Perſarū, & Indorum, iſte legitimæ terminus, ſit ignotus, diſc.10.num.18.in fine.

Augmentum, vel diminutio bonorum obueniens poſt obitum patris, an illam augeat, vel reſpectiuè diminuat, *vid.* Augmentum.

Bona quænam veniant in calculanda legitima, *Vid.* Bona.

Ceſſio ipſius tranſlatiua an reportari poſſit per patrem, diſc.22. per tot.

Debetur in corporibus, & qualibet gleba, diſc.26. num.13.

Nec

Nec poteſt relinqui in vſufructu, vel fructibus, diſc. 18. num. 15.

Neque ipſis aſcendentibus, ibid.

Nec filius tenetur illam accipere in pecunia, vel mobilibus, diſc. 26. num. 13. diſc. 19. num. 5.

Declara, vt Iudex poſſit illum cogere eam accipere in pecunia, diſc. 26. num. 13. diſc. 19. num. 5.

Subdeclara, vt hoc caſu debeantur fructus licèt conſiſtat in pecunia, diſc. 26. num. 14.

An debeatur de bonis alterius, quàm parentis, cui à tertio data fuerunt cum onere reſtituendi perſonæ ab eo eligendæ, diſc. 27. per tot.

Debita ex pluribus bonis poteſt aſſignari in aliquibus, in quibus ità cõgruat, diſc. 28. num. 12.

Et poteſt tota aſſignari in illa ſpecie bonorum, quæ ſine difficultate obtineri poteſt, num. 12. in fine ibid.

Vid. Statutum, *verſ.* Ianuen.

Debetur deducto ære alieno, diſc. 29. n. 2.

Quid vbi hæreditas ſit grauata debitis liquidis, & illiquidis, diſc. 29. num. 3.

Et quid vbi debita ſint fructifera, quorum fructus excedant fructus bonorum, ex num. 3. ibid.

Debetur de iure naturæ tam parentibus, quàm deſcendentibus, diſc. 10. num. 13. & 15. diſc. 11. num. 4.

Vid. ſupra verſ. An dicatur.

Debitor illam in parte agnoſcens an reſultet agnitio in totum, itaùt creditores agere valeant ad ſupplementum, diſc. 29. num. 8. remiſſ.

Dicitur quota bonorum, diſc. 26. num. 8.

Eſt tertia pars eius quod quis habiturus eſſet ab inteſtato, diſc. 6. num. 3.

Declara prout num. 4. ibid.

Excluſa à ſucceſſione ab inteſtato an illam habeat, *Vid.* Mater.

Excluſæ à ſucceſſione, Renunciantes, Religioſi &c. an ſint computandi in ea calculanda, & ad cuius fauorem faciãt partem, diſc. 1. num. 2. remiſſ. & ex num. 19.

Vid. Fœmina.

Ex bonis mulieris debetur detracto lucro viri, diſc. 19. num. 9.

Expenſæ funerum, & infirmitatis ſunt priùs detrahendæ, diſc. 19. num. 10.

Fideicommiſſa, & ſubſtitutiones, an & quando illam comprehendat, *Vid.* Fideicommiſſum.

Fructus ipſius, an & quando debeantur, diſc. 26. num. 11.

Debentur etiam vbi Iudex illam aſſignauerit in pecunia, num. 14. ibid.

Imputatio in eam de quibus bonis fiat, *Vid.* Imputatio.

Ius reijciendi onus ab ipſa non tranſit in fiſcum, diſc. 13. num. 2.

An autem tranſmittatur ad hæredes, diſc. 17. num. 11. diſc. 18. num. 9.

Legitimatis per reſcriptum, an & quando ſit debita, diſc. 12. *Vid.* Legitimatus.

Maſculi excludentis an ſit tertia totius etiã pro portionibus ſororum, vel potius iſtę cedant commodo fideicommiſſi per patrem ordinati, diſc. 5. per tot.

Et quod cedant ad fauorem fideicommiſſi, num. 3. ibid.

Si relinquatur ſoli filio maſculo, inſtitutis hæredibus filiabus aliàs excluſis, an ſit integrum triens fœminis non numeratis, diſc. 6. per tot.

Et concluditur affirmatiuè, numer. 3. ibidem.

Matris vbi ſuperſunt fratres, & ſorores, an ſit tertia tertiæ, vel tertia totius, diſc. 10. ex num. 27.

Et quod ſit tertia totius, ibid.

Declara, vt ſi quid ex hæreditate titio legati, ſeù &c., in fratres obuenerit, in dictam tertiam eſt imputandum, ibid.

Vid. Mater.

Matri binubæ an debeatur in bonis obuentis in filium ex ſubſtantia primi viri, diſc. 11. per tot.

Et quod filius non tenetur eam relinquere ex dictis bonis, num. 2. ibid.

Contrarium, num. 3. ibid. *Vid.* Lex.

Vid. Statutum.

Nepotum ex pluribus filijs prædefunctis an deferatur in capita, vel in ſtirpes, diſc. 8. ex num. 5.

Non amittitur ob non confectionem inuentarij, diſc. 25. num. 6.

An amittatur ob delictum læſæ maieſtatis, *vid.* Delictum.

Non debetur parentibus in bonis relinquentis filios, diſc. 10. ſub num. 11. remiſſiuè.

Non debetur viuente patre, diſc. 28. n. 20.

Non indiget nota ſpeciali in diſpoſitione legis, ſecus in illa hominis, diſc. 10. n. 11. *vid.* Acceptatio.

Non datur pro ea immiſſio cum ſit quota bonorum, diſc. 26. num. 8.

Fallit vbi legata eſſet in teſtamento, num.9. ibid.

Declara id non procedere vbi filius teſtamentum aliàs impugnaret, diſc.26. num.10.

Officia vacabilia, an cenſeantur in eam electa, ex eo quod inteſtata eſſent in filij perſona, diſc.13.num.10.*vid.* Officia.

Onus quando admittat *vid.*Onus & infra *verſ.* Prohiberi.

Peti an poſſit per eam, quæ illi renunciauit ex voluntate parentis renunciatarij,diſc. 20.num.4.

Pro ea non competit actio realis, ſed tantum perſonalis, ſeu condictio ex lege, diſc.26. num. 7. *vid.* Via exequutiua, & Actio.

Prohiberi an poſſit ad fauorem filiorum, diſc.25.num.21.

Et an prohiberi poſſit filijs in caſu delicti, & confiſcationis, adeòvt ſub iſta non cadat, diſc.13.

Prohibitio facta in teſtamento, cui filius conſentiat, ſubſiſtit, diſc.16.num.2.

Contr. num.3. ibid.

An id facere valeat in præiudicium creditorum, diſc.25.num.25.

Facta in vno caſu non extenditur ad alium, diſc.16.num.11.

Quando dicatur facta cum cautela *Soccini*, & an ſufficiat hanc adimpleri per æquipollens, diſc.17.cum ſeq. *vid.* Acceptatio.

Quare debeatur, diſc.10.num.20.

Relicta alicui tanquam ei debita, an dicatur relicta diſpoſitiue, vel præſuppoſitiuè,quatenus ſcilicet debeatur, diſc. 12. num.6.& 7.diſc.28.num.10.

Solui debet ante legata, diſc.29.num.2.

Statutum an poſſit illam in totum tollere, *vid.* Statutum *verſ.*poteſt.

Si dat facultatem eam eligendi ſuper quibuſcumque bonis, an hæc facultas tranſmittatur, , diſc.15.ſub num.5.*vid.*Statutum *verſ.*tamen.

Supplementum ipſius quando denegetur, diſc.7.ſub num.2. *vid.*Supplementum.

Vbi petatur ex interuallo per filium nolentem acquieſcere paterno teſtamento,tenetur reſtituere fructus perceptos, diſc. 18.num.10.

Contr. ex num.12.ibid.

Viam executiuam non habet,diſc.19.n.7.

Fallit vbi peteretur ex iudicio teſtatoris; Secus ex ſolo iudicis officio, ibid.

Reliqua vide in verb.Filius Imputatio, & Statutum.

LEGITIMATIO.

Cum clauſula *ſine præiudicio* dicitur vera, non autem ſimplex diſpenſatio, diſc. 12. num.2.

LEGITIMATVS.

Cum clauſula *ſine præiudicio* non conſequitur legitimam, diſc.12.num.4.

Quid autem operetur legitimatio, ibid.

Secus vbi purè eſſet legitimatus, n. 4. ibid.

Declara vt in primo caſu conſequi debeat alimenta, diſc.12.ſub num.3.

Quid dicendum vbi adſit aliqua clauſula æquipollens dictæ clauſulæ *ſine præiudicio*, diſc.12.ex num.5.

Si autem ei quis relinquat legitimam, an intelligatur id egiſſe diſpoſitiuè, vel potius præſuppoſitiuè, quatenus ſcilicet ei debeatur, num.6.& ſeq. ibid.

Duas quartas, an detrahat, diſc.12.n.12.

Legitima illi relicta, an recipiat onus, diſc. 12.num.11.

LEGITIMVS CONTRADICTOR.

Quando detractiones illum faciant,vel reſpectiue excludant, diſc.25.ex num.67.

Vt fideicommiſſarius dici nequeat legitimus contradictor, ſola detractionum poſſibilitas ſufficit, diſc. 25. nu.68.

Etiam detractionum accidentalium, ibid.

Vbi conſiſtant in quota non faciunt hæredem grauati contradictorem in totum, ſed pro quota, & fideicommiſſarius immittitur pro indiuiſo, diſc.25. num.69.

Declara id procedere prout, num.70. & 71.ibid.

Vbi ſunt accidentales conſiſtentes in quantitate,non datur immiſſio pro indiuiſo, num.75.ibid.diſc.31.num.16.

LEX.

Adiacens attenditur tanquam doctrina magiſtralis, diſc.3.num. 14. & 15. diſc. 10.num.25.

Ciuilis ſeruatur ex recepto populorum vſu, diſc.8.num.7.

Clara, & expreſſa vincit omnem rationem, diſc.25.ſub num.61.

Sed vbi illa ceſſat, ea venit attendenda ibid.

Doctrina punctualis habetur pro caſu legis diſc.34.num.5.

Fœminæ C. de 2. nupt. non procedit in bonis primi viri mediatè obuenientis in filium, diſc. 11. num. 6.

Neque vbi filij ſint religioſi, num. 7. ibid.

Nec habet locum in eo, quod filius matri in teſtamento reliquit, diſc. 11. num. 8.

Per quam fit reuerſio ad ius commune, largiſſime debet interpretari, diſc. 14. ſub num. 7.

Principatuum non dicitur ſtatutaria, ſed communis, diſc. 10. n. 24.

Vbi adeſt, adhuc quærendum eſt de ratione, diſc. 8. in fin.

LIBERATIO.

Relicta in teſtamento habet vim legati, diſc. 15. ſub. num. 7.

LITE.

Pendente, & poſt inhibitionem, ſi facta fuerint melioramenta non detrahuntur, diſc. 35. num. 22. & 23.

LOCA MONTIVM.

Vel ſimilia iura cum Principe, vel Republica, àn circumſcribantur loco, diſc. 28. num. 3. *vid.* Officia.

LVCRVM.

Dotale eſt detrahendum ante legitimam, diſc. 19. num. 9.

M

MAIORATVS.

ET primogenituræ exæquantur cum beneficijs, diſc. 24. num. 14.

MALA FIDES.

Vid. Melioramenta, & Poſſeſſor.

MANVTENTIO.

An danda ſit hæredi ab inteſtato, vel potius teſtamentario, diſc. 26. num. 4. & 5.

MARITVS.

An repetat melioramenta facta in re dotali, diſc. 35. ſub num. 1. remiſſiuè.

Detrahit lucrum dotale ex bonis mulieris ante legitimam filiorum, diſc. 19. n. 9.

MASCVLIATIO.

Vid. Fœmina.

MASCVLVS.

Legitima ipſius excludentis, an ſit tertia totius etiam pro portionibus ſororum, vel potius iſtæ cedant commodo fideicommiſſi per patrem ordinati, diſc. 5. per tot.

Et quod cedant ad fauorem fideicommiſſi, num. 3. ibid. *vid.* Frater.

Vid. Statutum.

MATER.

Excluſa à Statuto à ſucceſſione filiorum, an dicatur etiam excluſa à legitima, diſc. 10. per tot.

Vid. Statutum *verſ.* Lucenſe.

Et an ipſius filij excluſi dicantur, diſc. 19. ſub n. 4.

Legitima ipſius vbi ſuperſunt fratres, & ſorores, an ſit tertia tertiæ, vel tertia totius, diſc. 10. ex num. 27.

Et quod ſit tertia totius, ibid.

Declara vt ſi quid ex hæreditate, titulo legati, ſeù &c. in fratres obuenerit, in dictam tertiam eſt imputandum, ibid.

Si ſit binuba an conſequi eam debeat in bonis obuentis in filium ex ſubſtantia primi viri, diſc. 11. per tot.

Et quod filius non tenetur eam relinquere ex dictis bonis, num. 2. ibid.

Contr. num. 3. ibid. *vid.* Lex.

Non conſequitur legitimam in bonis filij relinquentis filios, diſc. 10. ſub n. 11. remiſſiuè.

Renuncians an ita præiudicet filijs, vt conſequi nequeant legitimam in bonis aui, *vid.* Renunciatio.

MELIORAMENTA.

Corporalia diſtinguuntur ab incorporalibus, diſc. 35. num. 3.

Et de alijs melioramentorum ſpeciebus, n. 6. ibid.

Emptor ſi illa faciat in re ſibi vendita, an ſubiaceant hypothecis fauore creditorum venditoris, diſc. 35. ſub num. 1. remiſſiuè, & num. 31.

Si rem emerit à non domino, ſi vendicetur, an illa poſſit repetere, diſc. 35. ſub num. 20. & 21.

Quid ſi emerit bona à muliere non ſeruante ſolemnitates, num. 22. & 23. ibid.

Facta in feudo deuoluto ad dominum, vel ad agnatos diuerſos ab hærede vltimi morientis quomodo refici debeant, diſc. 35. ſub num. 1. remiſſiuè.

Quid in Emphyteuſi, ibid.

Vid. infra *verſ.* Feudatarius.

Facta per beneficiatum in bonis Eccleſiæ, cuius commodo cedant, diſc. 35. num. 1. in fine.

Facta cum mala fide non detrahuntur, diſc. 35. n. 22. & 24. ibid.

Dummodo ſit mala fides vera, non autem præſumpta, num. 23. ibid.

Et quod in caſu malæ fidei veræ detur detractio, num. 24. ibid.

Quid tamen referat adeſſe bonam, vel malam fidem, num. 26. ibid.

Vid. Poſſeſſor.

Feudatarius, emphyteuta, & ſimiles illa detrahunt, diſc. 35. num. 34.

Quando autem iſti dicantur eſſe in mala fide, num. 35. ibid.

Fructus illorum imputantur à malæ fidei poſſeſſore, diſc. 35. num. 36.

Declara prout num. 39. ibid.

Quid vbi redundet in præiudicium tertij, num. 54. ibid.

Secus in poſſeſſore bonæ fidei, n. 37. ibid.

An idem procedat in fructibus, ex ipſis melioramentis perceptis, num. 41. & 46. ibid.

Quid referat dicta imputatio ipſo iure, num. 38. ibid.

Intrinſeca ex ſolo beneficio naturę, vel temporis, pertinent ad dominum, diſc. 35. num. 43.

Declara prout num. 44. ibid.

Intrinſeca quæ nam ſint reſultantia ex induſtria, & ſumptu poſſeſſoris, num. 45. ibid.

Lite pendente, & poſt inhibitionem facta, non detrahuntur tanquam cum mala fide, diſc. 35. num. 22. & 23.

Maritus ſi illa fecerit in re dotali, an repetat, diſc. 35. ſub num. 1. remiſſiuè.

Neceſſaria detrahuntur per quemlibet poſſeſſorem etiam malæ fidei, diſc. 35. n. 18.

Declara prout, num. 19. ibid.

Non dicuntur facta in ea parte in qua id quod eſt conſtructum importet reſtitutionem deteriorationum, diſc. 35. n. 30.

Omnia reficiuntur ab eo, qui tenetur de euictione, diſc. 35. num. 21.

Perempta ſeù diminuta, an repeti poſſint à domino rei, diſc. 35. num. 32.

Priuilegium meliorantis circa ius offerendi quale ſit, diſc. 35. num. 53.

Quod minus eſt inter melioratum, & expenſum reficiendum venit, diſc. 35. n. 29.

Retentio vel cautio quando ſit concedenda pro ipſis, diſc. 35. ex num. 47.

Diſtingue prout, num. 49. ibid.

Vbi accedit clauſula *refectis* indefinite refectio præcedere debet, num. 48. ibid.

Vbi de his ſit oppoſitum poſt ſententiam, & in fine litis, non datur retentio, & admittitur cautio, diſc. 35. ſub num. 49.

Pro melioramentis in vno membro, vel parte factis, non datur retentio aliorum, diſc. 35. num. 51.

Retrahens debet illa reficere, diſc. 35. ſub num. 1. remiſſiuè.

Separabilia à quocumque meliorante etiam malæ fidei detrahuntur, diſc. 35. num. 8.

Quid vbi confuſa ſint, amotis terminis, ac ignoretur quæ res ſit antiqua, & quæ ſuperaddita, diſc. 45. ex num. 14.

Etiam ab hærede allodiali feudatarij, num. 8. ibid.

Fallit vbi deuolutio eſſet culpoſa, n. 16. ibid.

Cui autem incumbat onus probandi additiones, & meliorationes in feudis, n. 9. ibid.

Et quando huiuſmodi additamenta præſumantur donata, & incorporata feudo, num. 10. & ſeq. ibid.

Separabilia quæ dicantur, & quæ inſeparabilia, diſc. 35. num 4. & 5.

Succeſſor feudi cogitur ea emere ab hærede vltimi feudatarij, diſc. 35. num. 13.

Et è contra feudatarius ſucceſſor ad id cogit, ibid.

Vtilia, & voluptuaria quomodo detrahantur, diſc. 35. ex n. 20.

Vbi ſunt magna & notabilia, itaut nequeant à domino refici, quid ſit agendum, n. 27. & 52. ibid.

MELIORANS.

Debet probare ſtatum antiquum ad effectum liquidandi melioramenta, diſc. 35. num. 30.

Quodnam priuilegium habeat circa ius offerendi, diſc. 35. num. 53.

MINOR.

Reſtituitur in integrum vbi ſororem excluſam non dotauit in tempore ad effectum euitandi maſculiationem, diſc. 2. num. 4.

MOBILIA.

Non poſſunt aſſignari pro legitima, diſc. 26. num. 13. *vid.* Legitima.

MODVS.

Quomodo diſtinguatur à conditione, diſc. 1. num. 13.

Et quando dicatur ineſſe diſpoſitioni, diſc. 28. num. 23.

MORA.

Vid. Augumentum.

MVLIER.

Vid. Fœmina, & Mater.

N

NEGATIVA.

Bonorum probatur ex inuentario, diſc. 25.num.48.

Cui onus incumbat illam probandi, *vid.* Detractiones.

NEPOTES.

Ex pluribus filijs prædefunctis, ân conſequi debeant legitimam in capita, vel in ſtirpes, diſc.8. ex num.5.

In ſucceſſionibus veniunt in capita, num.6.ibid.

Vid. Renunciatio.

NOMINATIO.

Facta per aliquem fiduciarium quando operetur vt bona dicantur nominantis, non autem primi teſtatoris, diſc. 27. num.5.

NOTARIVS.

Cenſetur rogatus de apponendis ſolitis, clauſulis diſc.31.ſub n.9.vbi declaratur.

Quando cenſeatur adieciſſe clauſulas de proprio ſtylo, diſc.32.num.7.

Quid de prohibitione trebellianicæ, diſc.32.num.6.

NVMERVS.

Vid. Fœmina.

O

OBLIGATIO.

Filij familias ex Statuto 152. Vrbis contrahentis abſque conſenſu patris inualida eſt, diſc.23.num.6.

Nec producit ciuilem, nec naturalem, actionem, ibid.

Neque afficit conſcientiam, ibid.

Quid vbi pater debita ſoluendo approbauerit, num.7.ibid.

OBSERVANTIA.

Dicitur optima interpres omnium actuum, legum, & Statutorum, diſc.10. num.5.

OFFICIA.

Vacabilia, quæ pater viuens inteſtauit in perſona filij, an imputentur, diſc.15.ex num.7.

Empta in faciem filij cum reſeruatione decreti remanent in pleno dominio patris, diſc.15.num.9.

Secus vbi emantur ſine tali reſeruatione, num.10.ibid.

Et cuius damno cedat vacatio talis officij, num.11.ibid.

Vid. Imputatio.

ONVS.

Adiectum legato vſusfructus, vel alterius iuris vitalitij, ſupportari debet, licet commodum legati per mortem ceſſet, diſc.15.num.12.

In legitima filij legitimati, an poſſit adijci, diſc.12 num.11.

Ius reijciendi onus de legitima non tranſit in fiſcum, diſc.13.num.2.

An autem tranſmittatur ad hęredes, diſc.17.num.11.diſc.18. num.9.

Poteſt imponi filio ſuper eo quod obtinet, ex iudicio paterno, diſc 5.num.10.

An acceptare poſſit illud in præiudicium creditorum, diſc.25. num.25.

Vid. Legitima.

Probandi ſtatum antiquum incumbit melioranti ad effectum liquidandi melioramenta, diſc.35.num.30.

Detractiones eſſe conſumptas cuinam incumbat, *vid.* Detractiones, *verſ.* Conſumptæ, cum ſeq.

P

PARS.

Vid. Fœmina.

PATER.

Alimenta potius conſequi debet, quàm filius, vbi quis ſit idoneus ad vnum tantum alendum, diſc.10.num 16.

Aſſignans bona cum vinculo fideicommiſſi filijs acceptantibus, comprehendit etiam legitimam, diſc.21.num.2.

Et an grauare poſſit fideicommiſſo bona aſſignata filijs in vita, diſc.21. n.4.

Ceſſionem tranſlatiuam legitimæ, an reportare poſſit, diſc.22.per tot.

Exhæredare poteſt filium ob graue, & ſcandaloſum delictum, diſc.13.num.6.

Non poteſt conuentionem aliquam facere cum filio ſuper legitima, diſc.16. n.4.

Limita vbi id fieret per viam tranſactionis, vel vbi accederet iuramentum, ibid.

Quid vbi facta ſit in ipſo actu teſtandi, ibid.

Potentius eſt ſuum ius quam matris, diſc. 10 num.23.
Soluens debita filij, dicitur illa approbare, diſc.23.num.7.
Viuens an cogi poſſit à fiſco, vt aſſignet legitimam filio delinquenti, *vid.* Fiſcus.
Vid. Officia.

PECVNIA.

Filius non tenetur acceptare legitimam in ipſa, diſc.19.n.5.diſc.26.num.13.
Declara vt Iudex poſſit illum cogere accipere, diſc. 26. num. 13. diſc. 19. num.5.
Subdeclara vt hoc caſu debeantur fructus licet conſiſtat in pecunia, diſc. 26. num.14.

POENA.

Quando dicatur ineſſe in aliqua diſpoſitione, diſc.28. num.23.
Et illa induci dicitur vbi reſultet iactura in bonis proprijs, ibid.
Vltra id quod intereſt non exigitur diſc. 35.num.25.*vid.* Delictum, & *vid.* Statutum, Inuentarium.

PIA CAVSA.

Trebellianicam, ſeù falcidiam, an detrahat ab alia pia cauſa, diſc.34.ex num.10.
Non dicitur priuilegium exemptio quam habet à detractionibus, alijſque ſolemnitatibus, diſc. 34.num.11.

POSSESSIO.

Quomodo inficiatur à Statuto Bononiæ, diſc.26.num.6.

POSSESSOR.

Malæ fidei non detrahit melioramenta, diſc.35.num 22.& 24.
Dummodo ſit mala fides vera, non autem præſumpta, num.23. ibid.
Contr. vt etiam in caſu malæ fidei vere detur detractio num.24.ibid.
Quid tamen referat adeſſe bonam, vel malam fidem, num.26.ibid.
Declara vt fructus illorum imputare debeat, diſc.num.36.
Subdeclara prout, num.39.ibid.
Quid vbi redundet in præiudicium tertij, num.54.ibid.
Secus eſt in poſſeſſore bonæ fidei, num. 37. ibid.
An idẽ procedat in fructibus ex ipſis melioramentis perceptis, n. 41.& 46, ibid.
Vid. Detractiones, & Melioramenta, *verſ.* Fructus.

PRÆCEPTVM.

Iudicis vt liberet debitorem ſoluentem quomodo debeat eſſe conceptum, *vid.* Debitor.
Obligatorium ad ſubiugandum legitimam fideicommiſſo ſub pœna caducitatis in totum, an valeat, diſc.17.num.7.& ſeq.
Principum præces dicuntur præcepta, diſc.23.num.4.
Quid referat eſſe inductiuum poenæ, vel inuitatiuum lucri, diſc.17.num.10.
Teſtatoris vt debita ſoluantur ex fructibus, reſoluitur in conſilium, diſc.25.n.23,

PRÆLEGATVM.

Factum hæredi an imputetur in falcidiam, diſc.34.num.15.

PRÆTERITIO.

Vid. Exhæredatio, *vid.* Filius.

PRETIVM.

Clericatus Cameræ empti pro filio, an imputetur, diſc.24.num.17.
Excluſionis dicitur dos data fœminæ excluſæ, diſc.4.num.9.
Feudi noui, an imputetur primogenito, diſc.24.num.5.

PRIMOGENITVRA.

Et maioratus exequantur beneficijs, diſc. 24.num.14.
Facta in donatione non imputatur, & de ratione, diſc.24.ex n.13.

PRIMOGENITVS.

An teneatur imputare feudum nouum, vel eius prætium, diſc. 23. in principio remiſſiuè, diſc.24.num.5.& 18.
Non imputat beneficium, ſeù commendam erectam à patre cum ordine primogenituræ, diſc.24.ſub n.14.

PRINCEPS.

Derogare poteſt fideicommiſſis, diſc. 10. num.21.
Preces ipſius dicuntur præcepta, diſc. 23. num.4.
Statutum per eum conditum, dicitur ius commune, non ſtatutarium, d.10.n.24.

PRIVILEGIVM.

Conquaſſatur inter æque priuilegiatos, d. 34.num.10.
Non dicitur, exemptio, quam Eccleſia, & pia cauſa habet à detractionibus, alijſq; ſolemnitatibus, diſc. 34. num.11.
Quod non tranſmittitur ad extraneos trãſmittitur ad filios, diſc. 15. ſub num. 5. diſc.34.n.11.

PROBANDI.

Onus cui incumbat, *vid.* Onus.

PROBATIO.
Præſumpta non admittitur in ijs quæ ſunt fundamentum intentionis, diſc.25.n.56.
PROHIBITIO.
Detractionis cuiuslibet, an, & illã dotium compræhendere cenſeatur, diſc.31. ex num.3.
Et vbi in ſpecie ſit prohibita detractio dotium, de quibus dotibus intelligatur, num 7.ibid.
Ex quibus coniecturis cenſeantur prohibitæ detractiones, diſc.32.n.8.
Legitimæ an & quando fieri valeat, *vid.* Legitima, *verſ.* Prohiberi.
Trebellianicæ poteſt fieri etiam filijs primi gradus, diſc. 25. num. 20. diſc. 32. num.3.
In dubio quando cenſeatur prohibita, ex n.6.ibid.
An cenſeatur appoſita de ſtylo Notarij, diſc.32.num.6.
Et an peti poſſit ſalarium, diſc. 32. num.5.
PVPILLVS.
Factus maior non tenetur niſi ad id, quod habuit à tutore, vel curatore, diſc. 25. num.51.

Q

QVIETANTIA.
IN hac reſoluitur ceſſio facta per debitorem creditori, diſc.22.num.3.

R

RATIO.
Vincitur à lege clara, & expreſſa, diſc. 25. ſub num.61.
Sed vbi lex ceſſat, ea venit attendenda ibid.
Et quod etiam vbi lex adſit ſit de ea quærendum, diſc.8.in fin.
RATIFICATIO.
Actus nulli quando valeat, vt nunc, & non retrotrahatur, diſc.23.num.8.
RECTOR.
Vid. Beneficiatus.
REFECTIO.
Rei in ea parte, in qua eſt deteriorata, non dicitur melioratio, diſc.35.num. 3. *vid.* Melioramenta.

REINTEGRATIO.
Fœminæ excluſæ non datur vbi Statutum eſt ſimpliciter excluſiuum, diſc. 5. num.6. in fine.
Neque vbi filius à quo fuit excluſa extraneum inſtituerer, diſc. 5. ſub n. 7.
Fideicommiſſi an habeat hypothecam; *vid.* Hypotheca.
RELIGIOSVS.
Excluditur à Statuto Ianuæ à parentum ſucceſſionibus, & à legitima, & quando hoc Statutum procedat, *vid.* Statutum, *verſ.* Ianuen.cum ſeq.
Num ſit computandus in calculanda legitima, & ad cuius fauorem faciat partem, d. 1. n. 2. remiſſiuè, & ex n.19.
Vbi ſit filius non intret pœna *l. fæminæ C. de 2.nup.*, diſc.11.num.7. *vid.* Lex.
RENVNCIANS.
An petere valeat legitimam ex voluntate renunciatarij, diſc.20.num.4.
Quando faciat numerum, & ad cuius fauorem in calculanda legitima, diſc. 3. num.11.
RENVNCIATIO.
Facta per matrem non obſtat filijs quin ex propria perſona legitimam in bonis aui conſequantur, diſc.8.num.3.
Limita vbi renunciatio facta eſſet intuitu dotis, num.4. ibid.
Intellige limitationem vbi filij tanquam matris hæredes obtinerent etiam dotem ſub num.4.ibid.
Quando dicatur extinctiua, vel translatiua, diſc.33. num. 12.
Seu alia conuentio inter patrem, & filium ſuper legitima, non valet, diſc. 16. n. 4.
Limita vbi fiat per viam tranſactionis, vel vbi accedat iuramentum, ibid.
Quid vbi facta ſit in ipſo actu teſtandi, ibid.
REPETITIO.
Indebiti quid differat ab imputatione ipſo iure, diſc.18. numer. 21. diſcur. 30. num.11.
RESTITVTIO IN INTEGRVM.
Datur minori vbi ſororem non dotauit, ne illa maſculiſetur, diſc.2.nu.4.
RETENTIO.
Non intrat pro credito illiquido, ſed intrat obligatio, ſeù cautio de ſoluendo facta liquidatione, diſc.25.num.70. in fine.
Prò detractionibus an competat hæredi grauati defuncti, diſc.31. ſub num. 16.
&

& ſeq. *Vid.* Detractiones.

Pro melioramentis quando ſit concedenda, *Vid.* Melioramenta *verſ.* Retentio.

RETRAHENS.

Reficere debet melioramenta, diſc. 35. ſub num. 1. remiſſiuè.

S

SALARIVM.

AN peti poſſit per hæredem grauatum vbi ei ſit prohibita trebellianica, diſc. 32. num. 5.

SCIENTIA.

Tituli lucratiui inducit præſumptionem acceptationis, non è conuerſo, diſc. 30. num. 6.

SOCIETAS.

Inducta dicitur inter hæredem fideicommiſſarium, & grauatum, cui detractiones competant, diſc. 25. n. 62.

SOCIVS.

Alienans bona fideicommiſſo pro communi poſſeſſa, cenſetur illa eligere in ſua portione, diſc. 25. ſub n. 33.

Inter ſocios attenditur factum illius, quod magis prodeſt, diſc. 2. num. 11.

Et inter has perſonas dari valet actio, & paſſio, debitum, & creditum, ibid.

Prohibens dicitur eſſe melioris conditionis, diſc. 2. num. 9.

SOLVTIO.

Debitorum filij facta per patrem eſt illorũ approbatiua, diſc. 23. n. 7.

Facta alteri quàm vero creditori an, & quando liberet, *Vid.* Debitor, *verſ.* Soluens.

Imaginaria ſibi ipſi quomodo ſit facienda per hæredem. diſc. 31. num. 15. remiſſiue.

Legitimæ ſequi debet ante legata, diſc. 29. num. 2.

SOROR.

Excluſa numerari poteſt per fratrem excludentem, diſc. 2. num. 2.

Et de ratione num. 10. ibid. diſc. 3. n. 7. *Vid.* Frater.

Amplia vt eam poſſit admittere ad coæqualem ſucceſſionem, diſc. 2. num. 15.

Maſculiata dicitur, vbi non eſt dotata in tempore, diſc. 2. num. 4.

Quid vbi vnus ſit promptus dotare, alius verbo non ibid.

Si vnus eſſet minor reſtitueretur in integrum, ibid.

STATVS.

Antiquus eſt probandus ad effectum liquidandi melioramenta, diſc. 35. n. 30.

STATVTVM.

Bononiæ quomodo poſſeſſionẽ inficiat, diſc. 26. num. 6.

Conditum per loca ſubdita dicitur ius municipale diſcretum à iure communi, diſc. 10. num. 24.

Secus vbi ſit conditum per Principem ſupremum, cum tunc dicatur ius commune, non ſtatutarium, ibid.

Excludens, & poſtea mandans dotari, dicitur facere fœminam extraneam, ſecùs èconuerſo, diſc. 1. ex num. 6.

Et primo caſu dos non ſuccedit loco legitimæ, ſecùs èconuerſo, ibid.

Quod huiuſmodi deſtinctio non dicatur tuta, num. 7. ibid.

Et ſit tutior quod vbi illud ſimpliciter excludit fœminam dotatam, & indotatam, mãdans dotationem nõ per viam conditionis, ſed modi, et non ſuccedit; Secùs vbi dotatio ſit appoſita per viam conditionis, num. 8. ibid.

Quomodo dignoſcatur an Statutum mandet dotem per viam conditionis, ex num. 10. ibid.

Qualia ſint huiuſmodi Statuta, vnam, vel alteram operationem facientia, diſc. 1. num. 17. remiſſiuè.

Excludens ſimpliciter ab inteſtato, intelligitur etiam quoad legitimam, diſc. 10. num. 11. diſc. 19. num. 2.

Vid. infrà verſ. Lucenſe.

Operatur vt fœmina nunquam reintegretur, diſc. 5. num. 6. in fine.

Excluſiuum quando dicatur in totum tollere legitimam, ac fœminas extraneas facere, diſc. 1. ex num. 4.

Procedit ab inteſtatō, non autem condito teſtamento, diſc. 5. num. 16. diſc. 6. num. 2. diſc. 28. num. 8.

Non capit bona extrà territorium, diſc. 27. num. 2. diſc. 28. num 2.

An ſufficiat exiſtentia perſonæ excludentis de facto quamuis non ſuccedat, diſc. 4. num. 6. & 14.

Et quod intelligatur quatenùs maſculus ſuccedat in eo, quod fœminæ aufertur, diſc. 4. num. 7. & 14. & 18. in fine, diſc. 10. num. 9.

Non ſuffragatur extraneo, diſcurſ. 4. num. 12.

An dicatur iuris correctorium, & exor-

exorbitans, diſc.2. num.14.
Non intrat vbi adeſt mixtura perſonæ non conſideratæ à Statuto, diſc.3. n.8.
Fulginaten. circa legitimam, & excluſionẽ filiarum ob agnatos tranſuerſales, diſc. 19.num.4.
Ianuen. diſponit vt legitima eligi poſſit in bonis filio placitis, diſc.15.num.5.
Declara, vt electio fieri non poſſit in bonis fideicommiſſo ſubiectis, ibid.
An dicta facultas eligendi ſit tranſmiſſibilis, ſub num.5. ibid.
Excludens Religioſos à parentum ſucceſſionibus, & à legitima quomodo procedat, diſc.28. ex num.5.
Et an dicatur validum, num.12. ibid.
Regula eſt negatiua, num.13. ibid.
Quando tamen id procedat, num.14. & 15. ibid.
Inualidum eſſet vbi etiã adimeret facultatem, nè cum huiuſmodi perſonis diſponi valeat, diſc.28. num.17.
Quid vbi eſſet pœnale auferẽdo etiam ſucceſſiones in ſtatu ſæculari quæſitas, diſc.28.num.18.
Et quando ad hunc effectum dicatur pœnale, ex num.23. ibid.
Nõ irritat teſtamentum ob præteritionẽ, diſc.28.num.5.
Et quid operetur, num.6. ibid.
Interprætari debet eo modo, per quem minus recedatur à iure communi, diſc. 1. num.15. in fine.
Sed per quem fiat reuerſio ad illud, diſc.2.num.13.
Et ſtricta fieri debet interprætatio, diſc.10.num24.
Declara prout num.24. ibid.
Lucenſe lib.2. cap.9. excludens matrẽ à ſucceſſione filij, an cenſeatur etiam excludere à legitima, diſc.10. per tot.
Quod ex ſtylo dictum Statutum non tollat legitimam, num.3. ibid.
Contrarium ex num.11. ibid.
Mandans vt filia acquieſcat paterno iudicio, intelligitur quatenùs commodum diſpoſitionis cedat maſculo agnato, diſc. 4.num.13.
Poteſt in totum tollere legitimam, diſc. 1.num.3. diſc.10.num.17. diſcurſ.28. ex num.21.
Vrbis excluſiuum non intrat vbi ſit concurſus inter vterinos in materna ſucceſſione, ſed tanquam caſus mixtus intrat ius commune, diſc.3.num.8.
141.& 145. quid inter ſe differant, diſc.5.num.6.
141. non facit fœminam extraneam, ſed dos ſuccedit loco legitimæ, diſc.1. num.18. diſc.5.num.6.
Secùs in altero 145., diſc.1. num. 18. diſc.2.num.7.
141. an procedat fauore alterius fœminæ, diſc.4.num 16.
Non procedit vbi ceſſat ratio agnationis per ipſum conſideratæ, diſcurſ.5. num.4.
141. per quod denegatur legitimæ ſupplementum, exceſſus cedit commodo hæreditatis parentis, non autem impinguat legitimam maſculorum, diſc 5. num.3. diſc.7.num.3.
145. vt intret requiritur, vt maſculus ſit hæres vniuerſalis, diſc.4.n.5.& 8.
Contrarium, ex num.6. ibidem.
152. ſuper contractibus, & debitis filiorum familiam, diſc.23.num.6.

STYLVS.

Iudicandi quomodo inducatur, diſc. 10. num.4.

SVBSIDIA.

Dotalia quomodo diſtribuantur ab Eccleſia, diſc.34.num 3.

SVBSTITVTIO.

Reciproca an comprætendat legitimam, diſc.16.num.12.
Ordinata inter plures fratres, ſeù aliàs cum excluſione fœminarum dote reſeruata, an illis legitima præſeruata cenſeatur etiam tranſmiſſibilis ante matrimonium, diſc.9. per tot.
Vniuerſalis non capit legitimam non expreſſam, diſc.18.num.4.

SVCCESSIO.

Plurium nepotum, ceſſante patruorum concurſu, debet eſſe in capita, & non in ſtirpes, diſc.18.num.6.
Id procedit in ſucceſſione tranſuerſalium non deſcendentium, ibidem.
Statutum loquens de ſucceſſione patris, procedit quoque in hæreditate matris, diſc. 8 num.2. *Vid.* Statutum.

SVCCESSOR.

Feudi cogitur emere melioramenta ab hærede vltimi feudatarij, diſc.35. num.13.
Et è contra feudatarius ſucceſſor ad id cogit, ibid.

SVPPLEMENTVM.

Legitimæ an petat creditor à ſuo debitore qui illam acceptauit in parte, d.19. n.8. remiſſ.

Quan-

Quando illud denegetur, diſcurſ. 7. ſub num.2.
Denegatur à Statuto 141. Vrbis, & exceſſus cuius commodo cedat, diſc. 7. num.3.

T

TEMPVS.

IN legitimæ detractione quale ſit attendendum, an mortis patris, vel detractionis faciendæ ad effectum, de quo diſc.15. per tot.

TERTIVS.
Vid. Detractiones.

TESTAMENTVM.
Si per filium ſimpliciter acceptetur, an & quando ſibi præiudicet in legitima. *Vid.* Acceptatio.
Et vbi illud impugnet, an poſſit petere immiſſionem pro legitima, diſc. 26. num.10. *Vid.* Immiſſio.
Vid. Legatum, *verſ.* Scutorum.

TESTATOR.
Diſponere poteſt de bonis hæredis, diſcurſ. 25.num.22. diſc.31.num.3.
Ac ei prohibere ne propria creditis detrahat, diſc.25.num.22. diſc.31. n.4.
Declara, vt voluntas debeat eſſe certa ad effectum comprehenſionis, diſc.31. num.5.
Declara etiam prout numer. 9. & 10. ibidem.
Declara, vt non poſſit ſuo præcepto præiudicare creditoribus hæredis in iſtius bonis proprijs, diſc.25. num.27.
Subdeclara, id procedere vbi iura hæredi competentia conſiſtant in quantitate, ſecùs in ſpecie, num.28. ibid.
Vel niſi hæres poſt aditam hæreditatem, de fructibus, vel proprietate hæreditatis habuerit æquiualentiam, num. 27. & 28. ibid.
Mandans ſolui debita ex fructibus, reſoluitur in ſimplex conſilium, diſc.25.n.23.
Quid de legatis quorum ſolutio diſtributa ſit in annos, ibid.
Prohibēs generaliter detractiones, an comprehendere cenſeatur dotem, diſc. 31. ex num.3.
Et vbi de dotibus mentionem fecit, de quibus intelligatur, num.7. ibid.
Vid. Trebellianica.
Quando fœminam excluſam cenſeatur reſtituere ſuitati, diſcurſ.3.num.17. & 18. diſc.6. in fine.

TRANSACTIO.
Bona fide inita afficit ſucceſſores venientes ex perſona propria, diſc.33.num.5.
Declara prout num.7. ibid.
Non capit niſi deducta in litem, diſc.33. num.13.
Super legitima inter patrem, & filium an valeat, diſc.16. num.4.

TRANSMISSIO.
Dotis legatæ, vel aliàs relictæ, an fiat, vel potiùs dicatur conditionalis, diſcurſ. 9. num.7.
Beneficium *Auth. res quæ*, tranſmittitur etiam ad extraneos, ſub num.8. ibid.
Facultatis eligendi legitimam ſuper quibuſuis bonis datæ per Statutum filijs an fiat, diſc.15. ſub num.5.
Fideicommiſſi purificati licèt non agniti fit tanquam de agnoſcendo, diſcurſ.30. num.15.
Iuris reijciendi onus à legitima non fit ad fiſcum, diſc. 13.num.2.
Quid ad alios hæredes, diſc 17. num. 11. diſc.18. num.9.
Oneris adiecti in legato vſusfructus fit, licèt commodum legati per mortem ceſſet, diſc.15. num.12.
Priuilegij quæ non fit ad extraneos fit ad filios, diſc.15 n.5. diſc.34. num.11.

TREBELLIANICA.
Acceptatio teſtamenti, in quo illa ſit prohibita, præiudicat, diſc.16. ſub num.7.
An debita ſit primo hæredi inſtituto in vſufructu poſt cuius mortem alter vocatus eſt, vel potius iſti debeatur, diſc.33. per totum.
Hæres extraneus imputat fructus in ipſam, diſc.33. num.6.
Quodque etiam hæredes ſui id deberent pati, num.24. ibidem.
Quid ſi ab initio alienauerit, & poſtea fructus percepit, an alienatio ſubſtineatur, diſc. 33. num.9. & 16. cum ſequen.
Et quod dicatur in dolo alienando pro ſua trebellianica, numer. 20. & 21. ibidem.
Non detrahitur per legatarium, ſeù hæredem particularem, diſc.33.num.8.
Prohiberi poteſt etiam filijs primi gradus, diſc.25.num.20. diſc.32.num.3.
Prohibitio an generaliter appoſita cēſeatur de ſtylo Notarij, diſc.32.num.6.

Vbi

Vbi non detrahitur per hæredem, an petere poſſit ſalarium tanquam legalis adminiſtrator, diſc.32. num.5.

In dubio, an & quando cenſeatur prohibita, diſc.32.ex num.6.

Vel falcidia an detrahatur per alterā piam cauſam ratione conquaſſationis priuilegiorum, diſc.34. ex num.10.

Vid. Alienatio, & Detractiones.

V

VALOR.

Qualis attendatur in bonis fideicommiſſi alienatis, diſc.30. num.8. & 9.

Vid. Augmentum.

Rei antiquæ reficiendus eſt per meliorantem, vbi magna, & notabilia feciſſet melioramenta, diſc.35. num.27. & 52.

Vſusfructus, aliorumque iurium vitalitiorum, &c. *Vid.* Vſusfructus.

VERBVM.

Alius denotat ſimilitudinem, diſcurſ. 31. num.6.

Portionis quid importet, diſc.31. num.6.

VIA EXEQVVTIVA.

Danda nō eſt niſi in caſibus in iure expreſſis, diſc.19. ſub num.7.

Non datur pro legitima, diſc.19. num.7.

Fallit vbi petatur ex iudicio teſtatoris, ibid. *Vid.* Actio.

Pro legatis competit, diſc.19.num.7.

VSVSFRVCTVS.

Aliaque iura vitalitia quomodo ſint æſtimanda, diſc. 10. num. fin. diſc. 18. ſub num.23.

Aſſignari non poteſt pro legitima, diſcurſ. 18.num.15.

Neque ipſis aſcendentibus, ibid.

Vid. Legitima, *verſ.* Debetur.

Onus adiectum legato vſusfructus, vel alterius iuris vitalitij, ſupportari debet, licèt commodum legati per mortem ceſſet, diſc. 15. num.12.

VXOR.

Binuba. *Vid.* Mater, & Lex.

FINIS.